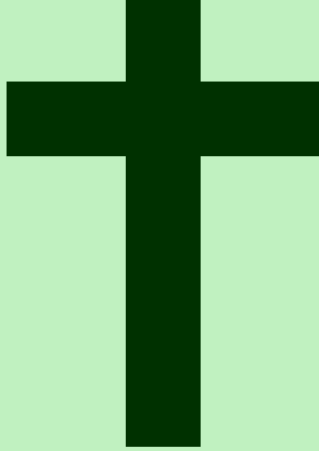

Keliko

Keliko: Ụ'dúkọ Múké Múngú vé rị New Testament+

Keliko
Keliko: Ụ'dụkọ Múké Múngú vé rị New Testament+

copyright © 2017 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Keliko

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 6 May 2025 from source files dated 6 May 2025
14717198-957a-524c-b31f-2c3197945b20

Contents

Í'dóngará	1
Wŭngará	56
Rùtā	78
Yónā	82
Mātáyo	85
Mārākō	128
Lúkā	157
Yūwánī	201
Èzì	234
Rómā	275
1 Kōrínítō	293
2 Kōrínítō	310
Gālātíyā	321
Ēfésō	328
Pīlípōyī	334
Kōlōsáyī	339
1 Tēsālōnikē	343
2 Tēsālōnikē	347
1 Tīmōtáyō	349
2 Tīmōtáyō	354
Tītō	358
Fīlīmónā	361
Ēbérē	362
Yōkóbū	376
1 Pētēró	381
2 Pētēró	386
1 Yūwánī	389
2 Yūwánī	394
3 Yūwánī	395
Yúdā	396
I'dangará	398

Búkū
Í'dóngará
vé rī
Tā búkū rī vé rī ā
ūlūngará

Búkū 'dīri lū ngá rī pi vé í'dóngará ā tā. Lū tā Múngú ní 'bū pi gbizú vū be rī, āzini ĩri ní ngá 'a ní gé rī pi gbizú rī, agaápi rá rī, lū tā ĩri ní 'bá gbizú, ĩri ní 'bá rī 'bázú adrizú ngá rī pi drīgé 'bá ámbúgú rú rī. Búkū 'dīri lū kpá ũnjlkányá vé í'dóngará, izāngā nyangará, āzini drāngará vé í'dóngará ā tā. Lū tī āndiāndí rī pi vé tā, āzini sūrú rī pi vé í'dóngará ā tā, lū kpá tā Múngú ní Ābūrāmā ri ĩpēzú ívé úyú Yāhūđī rī pi be, kōpi ā adrikí rī 'bá ívé ní rī vé tā, 'í 'da rī 'í ngúlúpi kōpi ní, kōpi ē 'dakí rī ívé ũkpō, āzini tā áda rī 'bá ũrūko ní.

Cápītā 12-50 ũlū 'bá Ābūrāmā vé 'bētī āsámvú gé rī pi vé tā, mvōpī Ísáká vé tā, Ísáká mvōpī Yōkōbū vé tā, āzini ũlū Yōkōbū vé anji mūdri drī ní ĩrī rī pi vé tā, agaápi rá rī, ũlū tā Yōsēpā vé rī. Kōpi ā adrikí dō ngúlúmú mādānā drāāsiyā, āzini 'bá Múngú túngú túngú rī pi ĩnjī 'bá rī pi ā trakí dō kōpi ā gārā kūrū drāāsiyā, Múngú mba ívé 'bá 'dī'bee ā tā rá. Ūlū kpá kīnī, Múngú lē 'bá ívé rī pi ā 'dūkí ívé tā ngāa, kōpi ā 'okí tā pīrī, ē ĩnjīkí rī 'í ānī.

Búkū Í'dóngará vé rī, Wūngará vé rī, Lēvītīkā vé rī, Kālāfe vé rī, āzini Dētōrōnómē vé rī, Yāhūđī rī pi zíkí búkū 'dī'bee Búkū Tājimbí vé ní, dōku Búkū Mósē vé Tājimbí vé rī.

'Bū pi vé gbingará vū be rī

1 Í'dóngará gá 'dāá, Múngú gbi 'bū pi vū be.

2 Vū rī adri kú kána, ngá āzi 'a ní gé 'dāáyo, yīi dabaya rī ē drī bī nīi kuú cīci, Índri Múngú vé rī ri éci yīi rī drīgé sī.

3 Múngú ní 'yozú kīnī, "Lē ũtúná ā adri anigé." Ūtúná ní dízú āngū ĩngbērēzú.

4 Múngú ndre ũtúná rī índré 'í mī gé 'dāá múké, ĩri ní ũtúná pi āsámvú acozú āngū bīipi nīipi cīci rī be.

5 Múngú ní ũtúná rī zizú "Ūtú āngbáraká" ĩri ní āngū bīipi nīipi cīci rī zizú "ĭnīnā." Ūndrēnā ní ícázú, āngū rī ní ówúzú, 'dīri ũ'dú ālu rī.

6 Múngú ní 'yozú kīnī, "Lē āngū mgbo ā adri ũrū 'dāá yīi rī pi āsámvú gé, ā aco rī yīi 'bū gé rī pi āsámvú yīi vū drīgé rī be."

7 Múngú ní āngū mgbo ũrū rī gbizú, ā aco rī yīi 'bū gé rī pi āsámvú yīi vū drīgé

rī be. ĩri ní 'í ngazú sū Múngú ní 'yoó rī tīnī.

8 Múngú ní āngū mgbo ũrū rī zizú "'bū." Ūndrēnā ní ícázú, āngū rī ní ówúzú, 'dīri ũ'dú ĩrī rī.

9 Múngú ní 'yozú kīnī, "Lē yīi 'bū ndúgé rī ā úmú 'í vūrā ālu gé, āngū ā'wí ē índré." ĩri ní 'í ngazú sū Múngú ní 'yoó rī tīnī.

10 Múngú ní āngū ā'wí rī zizú "nyōókú", ĩri ní yīi 'í úmú'bá vūrā ālu gé rī zizú "yīi tafu". Múngú ndre 'í mī gé 'dāá índré múké.

11 Múngú ní 'yozú kīnī, "Lē ngá rī pi ē ĩfúkí dūy nyōókú drīgé, ngá úri be ní pi, āzini pētī ũ'a be ní pi, ívé ósūkā vū sī āndiāndí." ĩri ní 'í ngazú sū Múngú ní 'yoó rī tīnī.

12 Ngá rī pi ní ífúzú 'dúzú nyōókú drīgé, ngá úri be ní pi, āzini pētī ũ'a be ní pi ífúkí dūy ívé ósūkā vū sī āndiāndí. Múngú ndre kōpi 'í mī gé 'dāá índrékí múké.

13 Ūndrēnā ní ícázú, āngū rī ní ówúzú, 'dīri ũ'dú na rī.

14 Múngú ní 'yozú kīnī, "Lē ngá dī'bee āngū ĩngbērē'bee ní pi ē índrékí 'bū gé 'dāá, ā aco rī ũtúná pi āsámvú ĩnīnā be, kōpi ē 'dakí rī lóki rī pi ā vúgú, ũ'dú rī pi ā vúgú, āzini ílī rī pi ā vúgú,

15 kōpi ā dīkí rī āngū ĩngbērēé 'bū gé 'dāásí ímú vū drīgé nōó." ĩri ní 'í ngazú sū Múngú ní 'yoó rī tīnī.

16 Múngú ní ngá ambugu dī'bee āngū ĩngbērē'bee ní pi gbizú ĩrī. Āmbúgú agaápi rá rī, ā dī rī āngū ĩngbērēé ũtúná sī, mādānā rī, ā dī rī āngū ĩngbērēé ĩnīnā sī. ĩri ní kpá līnyā rī pi gbizú.

17 Múngú 'bá kōpi 'bū gé 'dāá, kōpi ā dīkí rī āngū ĩngbērēé vū drīgé nōgó,

18 ũtú rī ā dī rī āngū ĩngbērēé ũtúná sī, mbāā rī ā dī rī āngū ĩngbērēé ĩnīnā sī, ā aco rī ũtúná pi āsámvú ĩnīnā be. Múngú ndre kōpi 'í mī gé 'dāá índrékí múké.

19 Ūndrēnā ní ícázú, āngū rī ní ówúzú, 'dīri ũ'dú sū rī.

20 Múngú ní 'yozú kīnī, "Lē ngá ídri be ní pi ā adrikí yīi agá 'dāá, āzini lē ārīnā rī pi ā ungakí āngū mgbo 'bū pi āsámvú vū be rī gé sī."

21 Kúru Múngú ní ngá ambugu ambugu yīi tafu agá ídri be rī pi gbizú ngá céré ídri be éci'ba éci'eci rī pi be, ārīnā rī pi be ívé ósūkā vū sī āndiāndí. Múngú ndre kōpi 'í mī gé 'dāá índrékí múké.

22 Múngú sē kōpi ní tākíri, ĩri ní 'yozú kīnī, "Ímī tīkí, ímívé kālāfe ā ga tré yīi tafu rī agá 'dāá, ārīnā rī pi vé kālāfe ā ga tré vū drīgé nōgó."

23 Ūndrēnā ní ícázú, āngū rī ní ówúzú, 'dīri ũ'dú tōwú rī.

²⁴ Múngú ní 'yozú kīnī, “Lē ānyāpā rī pi, ngá nyíríná idri be ẹ̀cì'bá vù drìgè sī rī pi, āzini ā'á rī pi ā adrikí vù drìgè nògò anigé ìvè ọ̀sùkà vù sī àndiàndí.” Ìri ní 'i ngazú sù Múngú ní 'yoo rī tīnī.

²⁵ Múngú gbì ā'á rī pi ānyāpā rī pi be ìvè ọ̀sùkà vù sī àndiàndí, āzini gbì ngá idri be ẹ̀cì'bá nyòòkú drìgè sī rī pi ìvè ọ̀sùkà vù sī àndiàndí. Múngú ndre kòpì 'í mị gé 'dāá ìndrékí múké.

²⁶ Kúru Múngú ní 'yozú kīnī, “Lē 'bà gbikí 'bá sùú 'bá tīnī, kòpì ā adrikí rī àmbúgú 'í'bj' yī tafu agá rī pi drìgè, àríná rī pi drìgè, ānyāpā rī pi drìgè, ā'á rī pi drìgè, āzini ngá idri be ẹ̀cì'bá nyòòkú drìgè sī rī pi drìgè.”

²⁷ Kúru Múngú ní 'bá gbizú sù 'í tīnī, Múngú gbì Ìri sù 'í tīnī, gbì kòpì agó pi ùkú be.

²⁸ Múngú ní tākírì 'bāzú kòpì drìgè, Ìri ní 'yozú kīnī, “Ìmi tīkí, Ìmi ízúkí ízúzú, Ìmivé kāláfè ā ga tré vù drìgè nògò, Ìmi adrikí àmbúgú nyòòkú rī drìgè. Lē Ìmi adrikí àmbúgú 'í'bj' yī tafu agá rī pi drìgè, àríná rī pi drìgè, ngá idri be ẹ̀cì'bá nyòòkú drìgè sī rī pi drìgè.”

²⁹ Kúru Múngú ní 'yozú 'bá rī ní kīnī, “Ngá úri be vù drìgè rī pi, peṭi 'a'bée 'a'a úri be agá rī pi àrèvú céré, ā sè kòpì mí ní. Kòpì adri ànyāngā mívé ní.

³⁰ Á sè ngá ifú'ba dọ'ba nyòòkú drìgè rī pi àrèvú céré ā'á rī pi ní, àríná rī pi ní, ngá idri be ẹ̀cì'bá nyòòkú drìgè sī rī pi ní ànyāngā rú.”

³¹ Múngú ndre ngá 'í ní gbii rī pi àrèvú céré ìndrékí 'í mị gé 'dāá múké múké. Ùndrèná ní ícázú, àngú rī ní ọ̀wúzú, 'dìri ẹ̀dú' ázíyá rī.

2

¹ Kúru 'bù pi vé gbíngará vù be, ngá céré 'a ní gé rī pi be rī ní 'í dẹzú.

² Kúru ká muṭi caá ẹ̀dú' ẹ̀zìrì gé, Ìsù Múngú de ìvè ẹ̀zì rī ā ngangará gí, kúru ẹ̀dú' ẹ̀zìrì gé, Ìri ní uvuzú.

³ Múngú ní tākírì 'bāzú ẹ̀dú' ẹ̀zìrì rī drìgè, 'bā ẹ̀dú' 'dìri adrií uletere,* à'diātāsīyā ẹ̀dú' 'dìri Ìri ní uvuzú rī, Ìsù de ìvè ẹ̀zì ngá rī pi gbizú rī gí.

Múngú gbì Ádámá pi Èvā be

⁴ 'Bù pi vé gbíngará vù be rī Ìri 'dini.

Úpí' Múngú ká 'bù pi gbii vù be gí,

⁵ ásé, peṭi, dọku ngá āzi ifú dọvù vù rī drìgè kuyé, à'diātāsīyā Úpí Múngú sè drí

yīgò 'dijí vù rī drìgè kuyé, 'bá ọ̀mvú 'āapi ní 'dāayo,

⁶ ẹ̀ndrìlígò rì 'aá nyòòkú rī ē drí ùndrìí ní.

⁷ Úpí Múngú ní ùtrètrè ìtìzú, Ìri ní gbizú ufuzú 'bá agó rú, Ìri ní ẹ̀vìvì idri vé rī vuzú ẹ̀mvu ní gé, agó rī gò ícá idri rú.

⁸ Úpí Múngú ní ngá sazú ọ̀mvú Èdénè vé rī agá, wòkò ẹ̀tì ní ifúzú rī gé, Ìri ní agó 'í ní gbii rī jìzú 'bāzú ọ̀mvú rī agá.

⁹ Úpí Múngú sa peṭi ùnyí be ù'a be Ì ní nyaá íní'ba íníní ní pi ọ̀mvú rī agá 'dāá ìvè ọ̀sùkà vù sī àndiàndí. Ọ̀mvú rī ā agá'ngá gá 'dāá, sa peṭi idri sèepi rī, āzini peṭi tā múké pi nìzú tā ùnjí be rī.

¹⁰ Yī āzi ídì ifúú ọ̀mvú Èdénè vé rī agá 'dāá, rì ọ̀mvú rī ùsúú ní, yī rī aco 'i caá sù.

¹¹ Yī àlu rī ā rú Pìsonā, dì ẹ̀lìjì muzú àngú Hávìlā vé dābù be rī agásì.

¹² Dābù àngú 'dāri vé rī múké, peṭi sù be ngú'pì ndrìndrì rī 'dālè anigé, āzini irā ùnyí be Ì ní zì òníkí rī pi 'dālè anigé.

¹³ Yī Ìrì rī ā rú Gíyónā, dì ẹ̀lìjì muzú àngú Kùsì vé rī agásì.

¹⁴ Yī na rī ā rú Tìgírìsì, dì ẹ̀lìjì muzú àngú Àsírìyā vé rī agásì, ẹ̀tì ní ifúngará gálèsìlā. Yī sù rī ā rú Yùfèrètā.

¹⁵ Úpí Múngú ní agó rī jìzú 'bāzú ọ̀mvú Èdénè vé rī agá, ā 'ā rì ọ̀mvú rī, āzini ā ùtè rì ọ̀mvú rī.

¹⁶ Úpí Múngú ní 'yozú agó rī ní kīnī, “Mí ícò peṭi ọ̀mvú agá rī pi vé ù'a nya rá,

¹⁷ 'bo lè mí nya peṭi Ì ní tā múké nìzú tā ùnjí be rī ku, 'í nya dō gí, ádarú mí drā rá.”

¹⁸ Úpí Múngú ní 'yozú kīnī, “Agó rī adri dō' dükùlè, adri múké ku. Ma 'bá Ìri ē Ìzā koópi ní gbì Ìri ní rá.”

¹⁹ Kúru Úpí Múngú ní ùtrètrè ìtìzú, Ìri ní gbizú ufuzú ānyāpā rú, ā'á rī pi rú, āzini àríná rī pi rú. Ìri ní kòpì jìzú agó rī vùgá 'dāá, ā ndre rì kòpì, ā 'da rì kòpì ā rú, agó rī ní kòpì ā rú 'dazú ìvè ọ̀sùkà vù sī àndiàndí.

²⁰ Kúru agó rī ní ānyāpā rī pi vé rú 'dazú, àríná rī pi be, ā'á rī pi be céré. 'Bo 'bá Ádámā ē Ìzā koópi ní 'dāayo.

²¹ Kúru Úpí Múngú ní agó rī sèzú ẹ̀dú' kozú kpílìkpílì. Agó rī ká rii ẹ̀dú' rī koó, Úpí Múngú ní Ìrìvè gārāfā àlu Ìnjèzú, Ìri ní vùrā ní ọ̀zùzú gòzú ùzì.

²² Kúru Úpí Múngú ní gārāfā agó rī vé 'í ní Ìnjè rī gbizú ufuzú ùkú rú, Ìri ní jìzú agó rī vùgá 'dāá.

²³ Agó rī ní 'yozú kīnī,

* **2:3 2:3** Ẹ̀dú' uletere: Ẹ̀dú' uletere 'dìri vé ififi, Múngú 'bá ẹ̀dú' 'dìri adrií tìngú uvuzú ní. † **2:4 2:4** Úpí: Èbèrè tì sī, Múngú zì 'í rú Yāwé, ififi ní, Múngú adriípi muzú 'dání'dání rī 'i. Kẹ̀lìkò tì sī, 'bá Yāwé rì zì Úpí. Í Ìsù lá Bùkú I'dóngará vé rī agá, Wùngará vé rī agá, Rùtā vé rī agá, āzini Yónā vé rī agá.

“Bá nōri vé fá sū mávé rī tñj, ìrivé zāá sū mávé rī tñj, ì rù ní zj ‘ùkú’,[‡] ã’diātāsīyā ìbíkí ìri ìnjé mà rù’bá gá.”
 24 Tà ‘dìri sī, ‘bá ágó rì ívé étépí ku, ìri ívé èndrèpi kù, kòpi ì ùmú ùkú ni be, kòpi adri rù’bá àlu.
 25 Ágó rī pi ùkú ni be ìrītró pílílí rú, ‘bo kòpi adriki kú drīnjá àkó.

3

Ūnjīkānyā ágó rī pi ní ‘oó ùkú ni be rī

1 Á’á Úpí Múngú ní gbii rī pi àsámuvú gé, ìnjī rī á’á rīipi mì ù’bāápi agaápi rá ni. Û’dú àlu, ìri ní ùkú rī zizú kīnī, “Èndèpi Múngú ‘yo nyo kīnī ìmi nyakí pètj ù’a ómvú agá ‘dī’bée ku ‘dīni rá?”

2 Ùkú rī ní ùjázú ìnjī rī ní kīnī, “Múngú kīnī, ‘bá ícò pètj ómvú agá ‘dī’bée vé ù’a nya rá,

3 ‘bo Múngú kīnī, ‘Pètj ómvú ágánjá gá ‘dāri vé ù’a, lē ìmi nyakí kù, dōku ìmi ùlókí ku, ìmi nyakí dō gí, ìmi ícò ùdrā rá.’ ”

4 Ìnjī rī ní ùjázú ùkú rī ní kīnī, “Ìmi ícókí ùdrāá ku.

5 Múngú nī rá ‘yozú kīnī, ìmi nyakí dō pètj rī vé ù’a gí, ìmī mì rī ‘i zj tā nīzú ámázú rá, ìmi adri sū Múngú tñj, ìmi tā múké pi nī tā ùnjī be rá.”

6 Ùkú rī ká ndreé pètj rī vé ù’a índré ‘í mì gé ‘dāá múké, ì ícò nya rá, àzini ì tā múké pi nī ànī tā ùnjī be rá, ìri ní pètj rī vé ù’a ìtīzú nyazú, ìri ní urukò ni sèzú ágó ni adriipi ‘í gārā gá rī ní, ágó ni ní é’yizú nyazú.

7 Koro kòpi ē mì ní ‘i zizú, kòpi nīkí áamá ì nóni pílílí rú. Kúru kòpi ní ìbībī ñozú údézú ì rù’bá òzüzú ànī.

8 Ùndrénjá ‘dāri sī, ágó rī pi ùkú rī be yīkí Úpí Múngú vé kùbī, ìri rī écj ómvú rī agásī, kòpi ápákí Úpí Múngú sī mùj ì zjù pètj rī pi àsámuvú gé ‘dāá.

9 Úpí Múngú ní kòpi zizú kīnī, “Ìmi ìngólé?”

10 Ágó rī ní ùjázú kīnī, “Á yj mì kùbī ómvú agá ‘dāá, sē má ní ùrj, ã’diātāsīyā ma pílílí rú, má ní ma zizú ànī.”

11 Múngú ní ìri zizú kīnī, “Á’di lū mí ní kīnī mì pílílí rú ní? Mí nya pètj rī vé ù’a má ní ‘yoó mì nya ku rī gí?”

12 Ágó rī ní ‘yozú kīnī, “Ùkú mí ní sēé má ní rī, sē má ní pètj rī ã ù’a, á nya gí.”

13 Kúru Úpí Múngú ní ‘yozú ùkú rī ní kīnī, “Mí ‘o ‘dīni àsī?”

Ùkú rī ní ‘yozú kīnī, “Ìnjī ù’bā mà mì nī, mà ní pètj ù’a rī nyazú ànī.”

Múngú ìj tā kòpi drīgé

14 Kúru Úpí Múngú ní ‘yozú ìnjī rī ní kīnī, “Tà mì ní ‘oó ‘dìri sī, “Ànyāpá rī pi àsámuvú gé ã’á rī pi be, á tri mì gí!

Mí ìmú mì use bēdrj sī, mì ìmú fūrūndj mvú cīmgbá cazú ù’dú céré mì ní adrizú rī gé.

15 Ma sē ìmivé àsámuvú ùkú rī be rī adri ùnjī, anjinjá mívé rī pi ìrivé rī be, kòpi àsámuvú rī adri ùnjī.

Ìrivé mvá ágó rī ìmú mì gbā drīgé, mì ìmú mvá ágó rī ga pá gá.”

16 Múngú ní ‘yozú ùkú rī ní kīnī, “Sá mì ní mvá tīzú rī gé, ma sē mì ìzāngā nya ambamba.

Mí kādō mvá tī, àzò ni rī ásó ambamba.

Mí áwí èsj ‘bā ku mì ágó ni drīgé, ‘bo ìri adri àmbúgu mì drīlè gá nī.”

17 Múngú ní ‘yozú Ádámá ní kīnī, “Mí ní mívé ùkú ē tj yj, àzini mì ní pètj ù’a má ní ‘yoó, ‘Mí nya ku’ rī nyaá rī sī,

“Á tri nyòòkú rī gí, mì tā sī.

Sá mì ní adrizú idri rú rī gé, mì ómvú ‘ã ùkpò sī, ùrūndè be, mì ìbī ngá nya ndò.

18 Ûcékúcé rī ìfū dū nyòòkú rī agá, mì ngá ìfū’bá dū’bá nyòòkú drīgé rī pi nya.

19 Mí ómvú ‘ã ùkpò sī, ùrūndè be, mì ìbī ngá nya ndò,

cīmgbá mì ní fizú gòzú nyòòkú agá rī gé, ìtīkí nyòòkú ì ní mì gbizú ànī, mì gō fi nyòòkú agá ùzi.”

20 Ádámá ‘da ‘i ùkú ni ã rù Évā* ‘i, ã’diātāsīyā ìri adri èndrèpi ‘bá idri rú rī pi vé ni céré.

21 Kúru Úpí Múngú ní lā’bú údézú, ìri ní Ádámá pi ã rù’bá òzüzú ànī ùkú ni Évā be.

22 Kúru Úpí Múngú ní ‘yozú kīnī, “Nóni ‘bá ‘dī’bée ícákí sū ‘bá tñj, kòpi nīkí tā múké pi tā ùnjī be gí. Ícókí kòpi ã’yj pètj idri sèépi rī nyaá ku, ã’diātāsīyā kòpi ã adriki rī mùzú nyonyo ku.”

23 Kúru Úpí Múngú ní kòpi drozú ómvú Èdénè vé rī agásī, kòpi ã mùkí ómvú ‘áá nyòòkú ‘i ní itīi kòpi gbizú rī agá.

24 Múngú ká kòpi droó fūú ómvú Èdénè vé rī agásī gí, ìri ní mālāyikā rī pi* ‘bázú ómvú rī vé wòòkò ùtj ì ìfūngará gálé rú rī gé, àzini ìri ní ìlì áco sū be ñjipi lōwū lōwū áci rú ni ‘bázú, ìri écj ómvú rī agásī kūrj, á ütè rī létj mùjpi pètj idri sèépi rī gé rī.

‡ 2:23 2:23 Ùkú: Ùkú vé íffí Eberè tj sī, ìnjékí ìri ágó rù’bá gá. * 3:20 3:20 Évā: Évā vé íffí idri. † 3:24 3:24 Mālāyikā rī pi: Mālāyikā rī pi Eberè tj sī, ì kòpi zj Kērúbimū. Kòpi ‘bū gé ‘dāá idri rú Úpí be trj.

4

Káyīnā pi édrīpi Ēbélē be

1 Ādámā pi ní lazú ūkú ní Ēvā be, Ēvā ní 'a ísúzá, íri ní Káyīnā* ri tízú. Íri ní 'yozú kīnī, "Úpí Múngú ko má ízā, á tì mvá ágó gí."

2 Vùdrī ni gé, íri ní Ēbélē ri tízú.

Ēbélē ri 'bá kábīlō úcépi ni, Káyīnā ri 'bá ómvú 'áápi ni.

3 Ú'dú álu, Káyīnā íkūnā ívé ànyāngā, í'dú urukò ni íjì sēé Úpí Múngú ní.

4 Ēbélē íjì ívé rī kábīlō mvá káyú rī vé zāá úsò be ni sēé Úpí Múngú ní. Úpí Múngú à'yī Ēbélē ri rá, à'yī kpá ngá íri ní sēé rī rá.

5 'Bo Úpí Múngú à'yī Káyīnā ri kuyé, à'yī kpá ngá íri ní sēé rī kuyé. Sē Káyīnā ā 'a ve ambamba, èndrètì ni adri kú ìtrì.

6 Kúru Úpí Múngú ní 'yozú Káyīnā ní kīnī, "Ngá mí 'a ní vezú rī à'dì? Mí èndrètì adri kú ìtrì 'dìni àsì?"

7 Mí 'o dō tā pìrì, ícókí té mi à'yī kú? 'Bo mí à'yī dō tā pìrì 'oó kú, ùnjikányā fi mí éšì agá gí, lē mi ízāá, 'bo lē mí ndē ùnjikányā vé ùkpò rá."

8 Káyīnā ní 'yozú édrīpi ní kīnī, "'Bá mụkí éçì be ásé agá." Kòpi ká mụkú caá ásé agá 'dále, Káyīnā ní í'dózú édrīpi Ēbélē ri fúzú, íri 'dìzú drázú rá.

9 Kúru Úpí Múngú ní Káyīnā ri zìzú kīnī, "Mí édrīpi Ēbélē ri íngáá?"

Káyīnā ní újázú kīnī, "Á nì kuyé. Mí ūsū ma 'bá riipi má édrīpi ri útēépi ni?"

10 Úpí Múngú ní 'yozú kīnī, "Mí 'o 'dìni àsì? 'Í ndre drī ká! Mí édrīpi vé àrì dāapi nyòókú agá rī ngo ícá má vùgá nòó gí.

11 Á tri mi gí, á dro mi fūú nyòókú mí édrīpi mí ní 'dìjì rī vé àrì ní dāá 'a ni gé rī agásì àmvé gí.

12 Mí kádò nyòókú rī 'áá, ànyāngā ka mí ní 'a ni gé ku. Í'dózú àndrū mụzú drīdrī, mí adri 'bètì àkó, mí éçì ngalanji àngū rī pi agásì."

13 Káyīnā ní 'yozú Úpí Múngú ní kīnī, "Tā mí ní ma írìnjázú 'dìri ambamba, má ícò ànì bá ku.

14 Nóni 'í dro ma fūú nyòókú rī agásì gí, má ícò índré mí èndrètì gé dījì ku, ma nóni 'bètì àkó, ma éçì mụzú ngalanji àngū rī pi agásì. 'Bá rī ísù dō ma, íri ma 'dì drā rá."

15 Úpí Múngú ní 'yozú íri ní kīnī, "Adri 'dìni kuyé, 'bá àzi 'dì dō mí, ma mí àrígó ūfē vù be ézìrì." Kúru Úpí Múngú ní bílēmì 'bázú Káyīnā ā rù'bá gá, 'bá àzi ísù dō íri, ā 'dì rì íri ku.

16 Káyīnā ní kúru ngazú Úpí Múngú ā gārā gá sī, íri ní mụzú adrizú àngū Nódì†

vé rī gé, Ēdénē vé wòókò ùtù ní ífíngará gálé rù rī gé.

Úyú Káyīnā vé rī

17 Káyīnā pi ní lazú ūkú ní be, ūkú rī ní 'a ísúzá, íri ní Ēnókā rī tízú. Káyīnā ní kūrú sízú, íri ní kūrú rī ā rù 'dazú 'í mvòpì Ēnókā ā rù sī.

18 Ēnókā tì Ērādì ri, Ērādì tì Mēhūjāélē ri, Mēhūjāélē tì Mētūsāélē ri, Mētūsāélē ní Lēmékē ri tízú.

19 Lēmékē je ūkú írì, ūkú káyú rī ā rù Ādá 'í, àzi rī ā rù Zilá 'í.

20 Ādá ní Jābálā ri tízú. Jābálā ri étépi 'bá adri'bá gākú agá, rì'bá ànyápá úcé'bá rī pi vé ni.

21 Jābálā vé édrīpi Jūbálā 'í. Jūbálā ri étépi 'bá rì'bá kūrú dī co'bá, àzini jēlégú vu'bá rī pi vé ni.

22 Lēmékē vé ūkú rī àzi Zilá 'í, Zilá ní kpá mvá ágó tízú, mvāngá rī ā rù Tūbālī-Káyīnā 'í, íri ùndógó ngá ézì ngazú rī pi údépi ni, àzini riipi aya málámálá, àzini aya ézì ngazú rī dīpi ni. Tūbālī-Káyīnā vé ómvúpi ā rù Nāámá 'í.

23 Lēmékē ní 'yozú 'í ūkúpìjì ní kīnī,

"Ādá, ími Zilá be, ími yìkì drī ma ká, má ūkúpìjì, ími yìkì mávé átángá.

Kērìmvá àzi ípēnjā ma, á 'dì íri drāá gí.

24 Dō ūfēkì Káyīnā vé àrígó vù be ézìrì, ma Lēmékē 'í, í mávé rì ūfē vù be pùkú ézìrì drī ni ézìrì."

Sétē pi mvòpì Ēnósā be

25 Ādámā pi ní gòzú lazú ūkú ní be dījì, ūkú rī ní mvá ágó tízú, íri ní rù ní 'dazú Sétē‡ 'í, íri ní 'yozú kīnī, "Múngú sē má ní mvá ágóná Ēbélē Káyīnā ní 'dìjì rī ā àrígó gí."

26 Sétē ní kpá mvá ágó tízú, íri ní rù ní 'dazú Ēnósā 'í.

Sā 'dāri gé, 'bá rī pi ní í'dózú Úpí Múngú ā rù zìzú, àzini íri ínjìzú.

5

Úyú Ādámā vé rī

1 Úyú 'í ní tā ni sīi 'dìri Ādámā vé rī.

Múngú ká 'bá ri gbií, gbi íri sūjì 'í tñjì.

2 Gbi kòpi ágó pi ūkú be, sē kòpi ní tākiri, íri ní kòpi zìzú "bá."

3 Ādámā ká adrii caá ílì be mūdūrūlū álu pùkú na (130), íri ní mvá ágó tízú sū 'í tñjì. Íri ní rù ní 'dazú Sétē 'í.

4 Kā Sétē ri tñjì, vùdrī ni gé, Ādámā gò adrii caá ílì be mūdūrūlū ārò (800), tì anjì ágò urukò 'bée anjì ūkú pi be ílì 'dì' bée agá rá.

* 4:1 4:1 Káyīnā: Káyīnā vé ífífi, má ísù mvá gí. † 4:16 4:16 Nódì: Nódì vé ífífi, éçìngará ngalanji rī. ‡ 4:25 4:25 Sétē: Sétē vé ífífi, Múngú sē ní.

⁵ Ādámā adri caá ílí be mūdūrūlū úrōmī pūkú na (930), ĩri ní kúru drāzú.

⁶ Sētē kā adrii caá ílí be mūdūrūlū ālu drī ni tōwú (105), ĩri ní Ēnósā ri tizú.

⁷ Kā Ēnósā ri tīj, vūdrī ni gé, Sētē gō adrii caá ílí be mūdūrūlū ārō drī ni ézīrī (807), tī anjī āgō urukō'béee anjī ūkú pi be ílí 'dī'béee agá rá.

⁸ Sētē adri caá ílí be mūdūrūlū úrōmī mūdri drī ni ĩrī (912), ĩri ní kúru drāzú.

⁹ Ēnósā kā adrii caá ílí be pūkú úrōmī (90), ĩri ní Kēnānā ri tizú.

¹⁰ Kā Kēnānā ri tīj, vūdrī ni gé, Ēnósā gō adrii caá ílí be mūdūrūlū ārō mūdri drī ni tōwú (815), tī anjī āgō urukō'béee anjī ūkú pi be ílí 'dī'béee agá rá.

¹¹ Ēnósā adri caá ílí be mūdūrūlū úrōmī drī ni tōwú (905), ĩri ní kúru drāzú.

¹² Kēnānā kā adrii caá ílí be pūkú ézīrī (70), ĩri ní Māhālālélī ri tizú.

¹³ Kā Māhālālélī ri tīj, vūdrī ni gé, Kēnānā gō adrii caá ílí be mūdūrūlū ārō pūkú sū (840), tī anjī āgō urukō'béee anjī ūkú pi be ílí 'dī'béee agá rá.

¹⁴ Kēnānā kā caá ílí be mūdūrūlū úrōmī mūdri (910), ĩri ní kúru drāzú.

¹⁵ Māhālālélī kā adrii caá ílí be pūkú áziyá drī ni tōwú (65), ĩri ní Yāredē ri tizú.

¹⁶ Kā Yāredē ri tīj, vūdrī ni gé, Māhālālélī gō adrii caá ílí be mūdūrūlū ārō pūkú na (830), tī anjī āgō urukō'béee anjī ūkú pi be ílí 'dī'béee agá rá.

¹⁷ Māhālālélī adri caá ílí be mūdūrūlū ārō pūkú úrōmī drī ni tōwú (895), ĩri ní kúru drāzú.

¹⁸ Yāredē kā adrii caá ílí be mūdūrūlū ālu pūkú áziyá drī ni ĩrī (162), ĩri ní Ēnókā ri tizú.

¹⁹ Kā Ēnókā ri tīj, vūdrī ni gé, Yāredē gō adrii caá ílí be mūdūrūlū ārō (800), tī anjī āgō urukō'béee anjī ūkú pi be ílí 'dī'béee agá rá.

²⁰ Yāredē adri caá ílí be mūdūrūlū úrōmī pūkú áziyá drī ni ĩrī (962), ĩri ní kúru drāzú.

²¹ Ēnókā kā adrii caá ílí be pūkú áziyá drī ni tōwú (65), ĩri ní Mētūsélā ri tizú.

²² Kā Mētūsélā ri tīj, vūdrī ni gé, Ēnókā gō adrii caá ílí be mūdūrūlū na (300), tī anjī āgō urukō'béee anjī ūkú pi be ílí 'dī'béee agá rá. Ēnókā ri tā 'oó pīrī Múngú ɛndrɛtj gé,

²³ Ēnókā adri caá ílí be mūdūrūlū na pūkú áziyá drī ni tōwú (365).

²⁴ Ēnókā ní tā 'oó pīrī Múngú ɛndrɛtj gé rī sī, gō ĩndrɛ dīj kuyé, ā'diātāsīyā Múngú 'dū ĩri muzú idri rú.

²⁵ Mētūsélā kā adrii caá ílí be mūdūrūlū ālu pūkú ārō drī ni ézīrī (187), ĩri ní Lémékē ri tizú.

²⁶ Kā Lémékē ri tīj, vūdrī ni gé, Mētūsélā gō adrii caá ílí be mūdūrūlū ézīrī pūkú ārō drī ni ĩrī (782), tī anjī āgō urukō'béee anjī ūkú pi be ílí 'dī'béee agá rá.

²⁷ Mētūsélā adri caá ílí be mūdūrūlū úrōmī pūkú áziyá drī ni úrōmī (969), ĩri ní kúru drāzú.

²⁸ Lémékē kā adrii caá ílí be mūdūrūlū ālu pūkú ārō drī ni ĩrī (182), ĩri ní mvá ágō tizú.

²⁹ ĩri ní rú ni 'dazú Núwā* 'i, ĩri ní 'yozú kīnī, "Mvá nōri imú 'bá ĩzā ko ĩzāngā 'bá ní rīi nyaá ézj 'bá ní rīi ngaá drī sī nyóókú Úpí Múngú ní trīi gī nōri agá nī."

³⁰ Lémékē kā Núwā ri tīj, vūdrī ni gé, Lémékē gō adri caá ílí be mūdūrūlū tōwú pūkú úrōmī drī ni tōwú (595), tī anjī āgō urukō'béee anjī ūkú pi be ílí 'dī'béee agá rá.

³¹ Lémékē adrii caá ílí be mūdūrūlū ézīrī pūkú ézīrī drī ni ézīrī (777), ĩri ní kúru drāzú.

³² Núwā kā adrii caá ílí be mūdūrūlū tōwú (500), vūdrī ni gé, ĩri ní Sémé pi tizú Āmā be, Yāpētē sī.

6

Yīj tī āngū imūlū

¹ 'Bá rī pi ká í'dó ízú vū drīgé nōgō, kōpi tīkí anjī ūkú rá.

² Anjī Múngú vé rī pi ká ndree anjī ūkú 'bá rī pi ní tīj rī pi ūnyī be ambamba, kōpi jekí urukō'béee ĩ ní léé rī pi ĩ ní ūkú rú.

³ Kúru Úpí Múngú ní 'yozú kīnī, "Má ícō 'bá rī pi ā'yī adrii idri rú muzú nyonyo ku, ā'diātāsīyā kōpi 'bá ūdrā'béee ūdrādrā ní pi, kōpi 'yéngā adri ílí mūdūrūlū ālu pūkú ĩrī."

⁴ Anjī Múngú vé rī pi ká anjī ūkú 'bá rī pi vé rī jee, kōpi tīkí anjī ūkú rī pi be rá. Anjī kōpivé 'dī'béee zīkí kōpi Néfílmū, sá 'dāri gé, kōpi rīkí adrii vū drīgé nōgō. Vūdrī ni gé, kōpi gōkí kpá adrii rá. Kōpi é'dī 'dingará gā ūkpō be, kōpi á rú kukū.

⁵ Úpí Múngú kā ndree ūnjīkānyā 'bá rī pi vé rī ga vū drīgé nōgō ambamba, tā kōpi ní rī ūsūj sá 'dāri gé rī pi céré ūnjī,

⁶ tā 'dāri sē Úpí Múngú ní ĩzāngā ambamba 'i ní 'bá gbii vū drīgé nōgō rī sī.

⁷ Kúru Úpí Múngú ní 'yozú kīnī, "Vū drīgé nōgō, á lē 'bá má ní gbii rī pi vé úri 'beé āvī 'dīisí rá, í'dózu 'bá rī pi, ā'á rī pi, ānyápá rī pi, ngá idri be é'cī'ba nyóókú drīgé sī rī pi, ārīngá rī pi, ma kōpivé úri 'be āvī 'dīisí rá, ā'diātāsīyā ma ĩzāngā sī má ní kōpi gbii rī sī."

⁸ 'Bo Úpí Múngú 'bā éšj múké Núwā ní.

⁹ Ú'dógú'dógú Núwā vé rī, ĩri 'dīni. Núwā rī 'bá tā 'oópi pīrī ni, 'bá lókí 'dāri

* 5:29 5:29 Núwā: Núwā vé ífifi, 'bá rīpi ĩzā koopi ĩzāngā agásī ni.

gé rī pi ʼásámvú gé, ʼisúkí tā ũnjí rú'ba ní gé kuyé, Núwā 'du tā Múngú ní 'yoó 'í ní rī ngaá rá.

10 Núwā tī anji āgō na, Sémē 'i, Ámā 'i, Yāpétē sī.

11 Tā 'bá rī pi ní 'oó vū drǐgē nōgō rī ũnjikānyākānyā Múngú endrētī gé, kōpi rī tā 'du nga ʼéšǐ ũká ũká sī.

12 Múngú ndre ũnjikānyā 'bá rī pi ní 'oó vū drǐgē nōgō rī rá, ā'diātāsīyā kōpi rī nóni ũnjikānyā 'o.

13 Kúru Múngú ní 'yozú Núwā ní kīnī, "Á lē 'bá rī pi ú'dǐ ũdrāá céré 'dīsī rá, ā'diātāsīyā ũnjikānyā ga vū drǐgē nōgō ambamba. Ádarú á lē 'bá rī pi ú'dǐ ũdrāá rá, āzini á lē vū rī izaá rá.

14 "Í pa párángi, mí údé mí ní kúlúmgbā mōǵngú ʼáni, mí aco 'a ní ʼandiándí, mí ũmbí 'a ní pi úgóró ní be gāmū sī.

15 Mí údé kúlúmgbā mōǵngú rī 'dīni. Áco ní ā adri pá ágélé mǔdǔrǔlǔ sū pǔkú tǔwú (450), ʼēpi ní ā adri pá ágélé pǔkú ʼéǵǐrǐ drǐ ní tǔwú (75), ngangará ní ʁulé rī ā adri pá ágélé pǔkú sū drǐ ní tǔwú (45).

16 Mí údé áci 'bāá drǐgē ní gé, ʼásámvú ní adri mǵbō, ā 'bekí caá drǐ ā 'a na. Mí údé kǐētǐ kúlúmgbā mōǵngú rī vé wǔǔkǔ ʼázi rǐ gé, mí aco kúlúmgbā mōǵngú rī ā 'a caá na, í'dózú vǔgá, ágágá, ʼázi rī ā adri ʁrǔgégélésíla.

17 "Ma ímú yǐ sē tǐ nyǔǔkú rī ē drǐ ʼimǔlǔ céré ngá idri be rī pi ú'dǐ ũdrā 'dīsī rá, ngá vū drǐgē idri be rī pi céré ímú ũdrā rá.

18 "Bo ma ímú ũndǐ rǔ mí be, mí ímú fí kúlúmgbā mōǵngú rī agá, ũkú mívé rǐ be, anji āgō mívé rǐ pi be, ũkú ívé rǐ pi be.

19 Mí ngá idri be rī pi jǐ kúlúmgbā rǐ agá 'dāá, ágó ní pi ũkú ní be, kōpi ā adrikí rǐ idri rú.

20 Lē mí jǐ ʼáriná rǐ pi ʼírǐ ʼírǐ ívé ǔsǔká vú sǐ ʼandiándí, ʼányápá rǐ pi be, ā'á rǐ pi be ívé ǔsǔká vú sǐ ʼandiándí, ngá nyírǐná idri be ʼéǵǐ'ba nyǔǔkú drǐgē sǐ rǐ pi be ívé ǔsǔká vú sǐ ʼandiándí, kōpi á mǔkǐ rǐ adrii idri rú.

21 'Í 'du ʼányāngá nyaánya ní pi jǐjǐ 'bāá kúlúmgbā agá 'dálé ʼimi ní, āzini ngá idri be rǐ pi ní."

22 Núwā 'du tā rǐ pi ʼārevú ngaá céré, sǔ Múngú ní lǔú 'í ní rǐ tǐnǐ.

7

1 Úpí Múngú ní 'yozú Núwā ní kīnī, "Í fí kúlúmgbā mōǵngú rǐ agá 'dāá mívé 'bá 'bētǐ ʼásámvú gé rǐ pi be céré, ā'diātāsīyā á ndre mí 'bá tā 'oópi pǐrǐ ní 'bá nóni adri'ba vú drǐgē rǐ pi ʼásámvú gé.

2 'Í 'du ʼányápá, āzini ā'á ule rǐ pi* ʼírǐ ʼírǐ caá ʼéǵǐrǐ, ágó ní pi ũkú ní be. 'Í 'du ʼányápá, āzini ā'á ʼázávú rú rǐ pi† ʼírǐ ʼírǐ, ágó ní pi ũkú ní be, ívé ǔsǔká vú sǐ ʼandiándí.

3 'Í 'du kǔpá ʼáriná rǐ pi ʼírǐ ʼírǐ caá ʼéǵǐrǐ, ágó ní pi ũkú ní be, ívé ǔsǔká vú sǐ ʼandiándí, kōpi ā adrikí rǐ idri rú vú drǐgē nōgō.

4 'Í'dózú ʼandrǔ sǐ, kādō mǔy caá ú'dú ʼéǵǐrǐ ní gé, ma ímú yǐgǔ sē 'dǐ nyǔǔkú drǐgē nōgō ʁtǔnǎ pǔkú sū, ʁnǐnǎ pǔkú sū, ma ngá má ní gbǐi idri be ʼéǵǐ'ba nyǔǔkú drǐgē sǐ rǐ pi ú'dǐ ũdrá céré 'dīsī rá."

5 Núwā 'du tā Úpí Múngú ní ʼéǵǐ 'í ní 'dǐ'bée ʼārevú ngaá céré rá.

6 Sǎ yǐ rǐ ní tǐzú vú drǐgē rǐ gé, ʼisú Núwā vé ʼilí ca mǔdǔrǔlǔ ʼázíyá gǐ.

7 Núwā pi ní fízú kúlúmgbā mōǵngú rǐ agá 'dálé ũkú ní be, ívé anji āgō rǐ pi be, anji āgō rǐ pi vé ũkú pi be, sǔ Múngú ní lǔú ʁrǐ ní rǐ tǐnǐ, yǐjǐ tǐpǐ rǐ ē ʼimǔlǔ rǐ í ku.

8 Kōpi fíkí ʼányápá, āzini ā'á ule rǐ pi be, ʼányápá, āzini ā'á ʼázávú rú ʼírǐ ʼírǐ rǐ pi be, ʼáriná ʼírǐ ʼírǐ rǐ pi be, ngá idri be ʼéǵǐ'ba nyǔǔkú drǐgē sǐ ʼírǐ ʼírǐ rǐ pi be.

9 Kōpi fíkí mǔzú Núwā vú sǐ kúlúmgbā mōǵngú rǐ agá 'dāá, ágó ní pi ũkú ní be, sǔ Múngú ní ʼéǵǐ Núwā ní rǐ tǐnǐ.

10 'Ú'dú ʼéǵǐrǐ ā vǔdrǐ gé, yǐjǐ ní í'dózú tǐzú nyǔǔkú rǐ ē drǐ ʼimǔlǔzú.

11 Núwā vé ʼilí kǎ caá mǔdǔrǔlǔ ʼázíyá, mbāá ú'dú mǔdrǐ drǐ ní ʼéǵǐrǐ, mbāá ʁrǐ ní gé, yǐjǐ nyǔǔkú agá rǐ í'dó rǐi íkpú ímǔzú ʼámvé nǔó ũkpǔ be, āzini yǐgǔ í'dó rǐi 'dǐi ũkpǔ be.

12 Yǐgǔ rǐ 'dǐ ʁtǔnǎ pǔkú sū, ʁnǐnǎ pǔkú sū.

13 'Ú'dú 'dǎri gé, ʼisú Núwā pi ũkú ní be, ívé anji āgō Sémē be, Ámā be, Yāpétē be, ívé anji āgō rǐ pi vé ũkú pi be, fíkí kúlúmgbā mōǵngú rǐ agá 'dāá gǐ.

14 Kōpi fíkí ā'á rǐ pi be, ʼányápá rǐ pi be ívé ǔsǔká vú sǐ ʼandiándí, ngá idri be ʼéǵǐ'ba nyǔǔkú drǐgē sǐ rǐ pi be ívé ǔsǔká vú sǐ ʼandiándí, ʼáriná rǐ pi be ívé ǔsǔká vú sǐ ʼandiándí.

15 Ngá idri be rǐ pi fíkí kúlúmgbā mōǵngú rǐ agá 'dāá Núwā vú sǐ mǔzú ʁrǐ ʁrǐ.

16 Ngá idri be rǐ pi fíkí kúlúmgbā mōǵngú rǐ agá 'dāá, ágó ní pi ũkú ní be, ívé ǔsǔká vú sǐ ʼandiándí, sǔ Úpí Múngú ní ʼéǵǐ Núwā ní rǐ tǐnǐ. Múngú ní kúru kǐētǐ rǐ ʁpǐzú.

17 Yǐgǔ rǐ 'dǐ caá ú'dú pǔkú sū, yǐjǐ rǐ tǐ nyǔǔkú rǐ ē drǐ ʼimǔlǔú céré. Kúlúmgbā mōǵngú rǐ nga kú yǐjǐ rǐ drǐgē.

* 7:2 7:2 Á'á ule ule ní pi: Múngú lǔ Núwā ní kīnī, Núwā ē ʁjǐ ngá idri be ule ule ní pi ʼírǐ ʼírǐ caá ʼéǵǐrǐ, ā'diātāsīyā ngá 'dǐ'bée mǔkē í ícǔ nya rá, āzini í ícǔ zǎ rǔbǔnǔ rú rá. † 7:2 7:2 Á'á ʼázávú rú ní pi: Ázini lē Núwā ē ʁjǐ ngá idri be ʼázávú rú ní pi 'yénǎ ʁrǐ ʁrǐ, ā'diātāsīyā ngá idri be ʼázávú rú rǐ pi ícǔkí nyaá ku, āzini ícǔkí zǎá rǔbǔnǔ rú ku.

18 Yíi rí tĩ nyõòkú rí ē drĩ ìmùlúú ambamba, sè kùlúmgbá mọ̀òngú rí nga kú yíi rí dríjé.

19 Yíi rí tĩ muzú ambamba, ọ̀zù irá zò'ba ácoco rí pi ē drĩ céré.

20 Yíi rí tĩ irá zò'ba ácoco rí pi ē drĩ ọ̀zùú céré, kungará ni í'dózu irá dríjé 'dágá, tuzú muzú uru 'daá, ìri pá ágélé pùkú ìrĩ.

21 Ngá éci'ba nyõòkú dríjé sī rí pi àrèvú céré ùdráki rá. Àríná rí pi, ànyápá rí pi, à'á rí pi, ngá nyíríná ìdri be éci'ba nyõòkú dríjé sī rí pi, 'bá rí pi be ùdráki céré.

22 Ngá ìdri be nyõòkú dríjé rí pi àrèvú ùdráki céré.

23 Múngú ní ngá ìdri be vù dríjé rí pi ú'dízu ùdrázu céré 'dìsī rá. Ànyápá rí pi, à'á rí pi, ngá nyíríná éci'ba vùgá sī rí pi, àríná rí pi be, yíi tĩpi rí ú'dí kọpi ùdráá céré. Núwá pi ìdríkí ngá fi'ba kùlúmgbá mọ̀òngú rí agá rí pi be 'yéngá nĩ.

24 Ụ'dú mụ̀dùrùlù ọ̀lú pùkú tọ̀wú á vùdrĩ gé, yíi rí ni í'dózu njuzú.

8

Yíi tĩpi rí vé njungará

1 Núwá pi à'á rí pi be, ànyápá rí pi be kùlúmgbá mọ̀òngú agá 'daá, Múngú rí kọpi á tá ígá. Múngú ní ùlì sèzú vjzú vù dríjé nọ̀gọ, yíi rí ní kúru njuzú.

2 Múngú uga yíi rípi íkpúpi nyõòkú agá vùgá 'daásí rí, àzini uga yíjgọ rípi 'dìpi rí, yíjgọ rí ní àtízú.

3 Yíi rí ní njuzú muzú vùgá 'daá mādá, 'du caá ụ'dú mụ̀dùrùlù ọ̀lú pùkú tọ̀wú.

4 Kúru mbáá ụ'dú mụ̀drĩ drĩ ni ézĩrĩ, mbáá ézĩrĩ rí gé, kùlúmgbá mọ̀òngú rí ni ìmúzu pá tuzú irá Àrárátá dríjé.

5 Yíi rí rí njuzú muzú mādá. Mbáá mụ̀drĩ vé ụ'dú ọ̀lú rí gé, irá rí pi ē drĩ ní 'bázú ìndrézú.

6 Ụ'dú pùkú sù á vùdrĩ gé, Núwá ní sùbá kùlúmgbá mọ̀òngú rí vé rí zjzú.

7 Ìri ní pùpù rí pèzú muzú àmvé 'daá, pùpù rí áwí ríi ungaá urugégé sī, cimgbá sá yíi rí ní njuzú rí gé. Újá 'i gọo Núwá vùgá 'daá kuyé.

8 Vùdrĩ ni gé, ìri ní kpá àmámù pèzú, à mu rí ndreé dọ yíi rí nju nyõòkú rí dríjé sī gí.

9 Àmámù rí ndá vùrā 'dezú ni tí, à'diātāsīyā yíi rí ní njuú deę kuyé rí sī. Ìri ní 'i újázú gọzú Núwá vù kùlúmgbá agá 'daá úzi. Núwá ní 'i drj suzú, Ìri ní àmámù rí ruzú 'bázú gọzú kùlúmgbá mọ̀òngú rí agá 'daá vùlé.

10 Ụ'dú ézĩrĩ á vùdrĩ gé, ìri ní kpá gọzú àmámù rí pèzú dđj.

11 Àmámù rí mvi caá Núwá vù 'daá ùndreé sī, ce ìbìbì ọ̀bùrù ọ̀lívè* vé ni muzú 'í tĩ gé ìndi! Kúru Núwá ní nǐzú àmázú 'yozú kǐnĩ, yíi rí nju nyõòkú rí dríjé sī céré gí.

12 Núwá tē caá ụ'dú ézĩrĩ, Ìri ní kpá àmámù rí pèzú dđj, 'bo sá 'dìri gé, àmámù rí mvi gọo Núwá vùgá 'dalé dđj kuyé.

13 Núwá vé ìlì ká muj caá mụ̀dùrùlù ázīyá drĩ ni ọ̀lú, ụ'dú ọ̀lú mbáá ọ̀lú vé rí gé, ísú àkùdè yíi rí nju nyõòkú rí dríjé sī céré gí. Núwá ní kùlúmgbá mọ̀òngú rí ē drĩ unjezú, ká muj àngù ndreé vùgá 'daá, ísú yíi rí nju nyõòkú rí dríjé sī gí.

14 Mbáá ụ'dú pùkú ìrĩ drĩ ni ézĩrĩ, mbáá ìrĩ ni gé, ísú nyõòkú rí 'wi deę gí.

15 Kúru Múngú ní 'yozú Núwá ní kǐnĩ,

16 "Ìmi ìfùkí kùlúmgbá mọ̀òngú rí agásí àmvé, ìmi ìfùkí mí ùkú ni be, mí enjipijì be, kọpívè ùkú pi be.

17 Ngá ìdri be rí pi ē ìfùkí ìmúzu mí vùgá sī àmvé nọ̀o ìndi, ìvé ọ̀sùkà vù sī àndiándi, àríná rí pi, ànyápá rí pi be, à'á rí pi be, ngá ìdri be éci'ba nyõòkú dríjé sī rí pi be céré. Lè kọpi á tǐkí ízú, kọpívè káláfe á ga nyõòkú dríjé nọ̀gọ tré."

18 Kúru Núwá pi ní ìfúzu ùkú ni be, enjipijì be, enjipijì vé ùkú pi be,

19 ànyápá rí pi be, à'á rí pi be, ngá ìdri be éci'ba nyõòkú dríjé rí pi be céré, àríná rí pi be, kọpi ìfùkí kùlúmgbá mọ̀òngú rí agásí ìvé ọ̀sùkà vù sī céré.

20 Núwá ní kúru vùrā rọ̀bọ̀nọ zázú ni sǐzú Úpí Múngú rí ìnjǐzú àni, Núwá í'dú ànyápá urukọ ule ule rí pi, àríná urukọ ule ule rí pi be, zà Úpí Múngú ní rọ̀bọ̀nọ rú.

21 Rọ̀bọ̀nọ Núwá ní zāá rí vé èjì vj caá Úpí Múngú vùgá 'daá múké, sè ìri ní àyikọ. Ìri ní 'yozú kǐnĩ. "Má ícọ gọo nyõòkú rí tríi dđj ku 'bá rí pi vé tá sī. 'Bá nyõòkú dríjé rí pi á 'okí dọ ùnjikányá draáásiyá, á gọ kọpi ú'dí sù má ní kọpi ú'dí drĩdrĩ rí tǐnĩ ku.

22 "Ílì céré vù dríjé nọ̀gọ, ngá sangará rí adri anigé, ngá ìkùnàngará rí adri anigé, àngù vé ìgbengará rí adri anigé, àngù vé kongará rí adri anigé, ìlì rí adri anigé, èjézu rí kpá adri anigé, ỳtǐnjá de ku, ìnjǐnjá de ku."

9

Múngú ru ùndi Núwá be

1 Múngú sè tákiri Núwá pi ní enjipijì be kǐnĩ, "Ìmi tǐkí anjì, ìmívè káláfe á ga tré vù dríjé nọ̀gọ.

2 Ànyápá rí pi, à'á rí pi, àríná rí pi, ì'bì rí pi, ngá nyíríná ìdri be éci'ba nyõòkú dríjé

* 8:11 8:11 Ọ̀lívè: Pètj ọ̀lívè vé rí, ìri 'a ù'a be, í ícọ nya rá, í ìrívè ù'a zo ùdu rú. 'bá rí pi rí tǐbì á'di ùdu rí sī, àzini kọpi rí tọ̀ lámbá agá, áci 'yüzú àni.

sī rī pi be céré 'o mí sī ūrī sī. Kōpi adri mí pálé gá.

³ Ngá ídri be 'dī'bée ārēvú céré, á sē kōpi mí ní, 'í nya kōpi nyanya, sū ándúrú má ní ngá ómvú agá rī pi sēé mí ní rī tījī.

⁴ "Bo lē mī nya zāá āri be agá rī ku, ā'diātāsīyā āri rī ídri sē nī.

⁵ 'Bá āzi 'dī dō 'bá drāá, í kpá ĩri 'dī drā rá. Á'á 'dī dō 'bá drāá, í kpá ĩri 'dī drā rá.

⁶ "Bá āzi 'dī dō 'bá drāá, í kpá ĩri 'dī drā rá,

ā'diātāsīyā Múngú gbi 'bá ri sū 'í tījī.

⁷ Mí mívé anjīná rī pi be, lē ĩmī tīkí anjī, ĩmívé káláfe ā ga tré vū drīgé nōgó, ĩmī írekí rī ĩmī adrii vū drīgé sī céré."

⁸ Múngú ní 'yozú Núwā pi ní enjīpījī be kīnī,

⁹ "Á lē nóni ūndī rujú mí be, āzini mívé úyú rī pi be,

¹⁰ ānyāpá rī pi be, á'á rī pi be, ārijá rī pi be, ngá ídri be ífū'bá mí be kúlúmgbá mōngú rī agásí rī pi be céré.

¹¹ Ūndī má ní rujú mí be rī sī, á gō yījī sēé tījī ngá céré ídri be rī pi ú 'dī ūdrāá dījī ku, á gō yījī sēé tījī vū rī izaá dījī ku."

¹² Múngú ní 'yozú kīnī, "Ūndī má ní lēé rujú mí be, ngá adri'bá ídri be rī pi be, āzini úyú mívé rī pi be rī, ngá tā ni 'daápi rī, ĩri adri 'dīnī.

¹³ Á 'bā gérī kuú ĩribījī agá 'dī, ĩri ūndī má ní rujú mí be rī vé tā í'da, āzini vū rī vé rī í'da.

¹⁴ Má kādō ĩribījī ĩpēé vū drīgé nōó, gérī rī kādō ĩndré ĩribījī agá 'dāá,

¹⁵ Má kúru ūndī má ní rujú mí be, āzini ngá ídri be éci'bá nyóókú drīgé sī rī pi be rī vé tā ígá ānī. Yījī gō tījī ngá ídri be rī pi ú 'dī ūdrāá dījī ku.

¹⁶ Á ndre dō gérī ĩribījī agá 'dāá, ma ūndī má ní rujú ngá ídri be rī pi be vū drīgé nōgó adriipi mužú nyonyo rī vé tā ígá."

¹⁷ Kúru Múngú ní 'yozú Núwā ní kīnī, "Gérī 'dīri, ĩri ūndī má ní rujú ngá ídri be vū drīgé nōgó rī pi be rī vé tā í'da."

Núwā pi ívé anjī āgō rī pi be

¹⁸ Núwā vé anjī āgō rī pi Sémē 'i, Ámā 'i, Yāpētē sī, kōpi ífūkí céré ídri rú kúlúmgbá mōngú rī agá 'dāásí. (Ámā gō mvá ágó tījī, 'da rú ni Kānānā 'i.)

¹⁹ Anjī Núwā vé na 'dī'bée gōkí anjī tījī ízú ayií vū drīgé sī céré.

²⁰ Yījī tījī rī ā vūdrījī gé, Núwā gō ómvú 'áá, sa peṭī vīnyō vé rī pi ómvú rī agá.

²¹ Í'dú álu, Núwā mvu vīnyō ĩmērēzú ānī ambamba, la kú ívé gākú agá 'dāá píllí rú.

²² Kānānā étēpī Ámā ndre 'í étēpī Núwā la kú píllí rú, ĩri ní fizú ámvé 'dāá, lūzú 'í édrīpījī ní.

²³ Sémē pi édrīpī Yāpētē be, kōpi ní bōngó í'dúzú ingazú í kídí drīgé uru, kōpi ní fizú mužú gākú agá 'dāá úgóró sī, kōpi ní í étēpī ā rú'bá ózúzú cí, kōpi jakí í endreṭī gārā gá, ā'diātāsīyā í ndrekí rī í étēpī vé rú'bá píllí rú rī ku.

²⁴ Vīnyō rī ká ātīí Núwā mí gē sī, ĩri ní tā 'í mvōpī Ámā ní 'oó 'í ní 'dīri nīzú ámázú,

²⁵ ĩri ní 'yozú Ámā ní kīnī,

"Á tri Kānānā ri gi!

Īri adri túgērī ā ūdū édrīpījī vé ni."

²⁶ ĩri ní kpá gōzú 'yozú kīnī,

"Úpí Múngú ā sē Sémē ní tākírī!

Kānānā ā adri túgērī Sémē vé ni.

²⁷ Múngú ā sē Yāpētē vé āngú adrizú rī ā adri āmbúgú.

Lē Yāpētē pi ā adrikí Sémē be trū vūrā ālu gé,

lē Kānānā ā adri túgērī Yāpētē vé ni."

²⁸ Yījī tījī rī ā vūdrījī gé, Núwā gō adrii caá ílī mūdūrūlū na pūkú tōwú (350).

²⁹ Núwā adri caá ílī be mūdūrūlū ūrōmī pūkú tōwú (950), ĩri ní kúru drázú.

10

Úyú Núwā enjīpījī vé rī

¹ Yījī tījī rī ā vūdrījī gé, Núwā vé anjī Sémē pi Ámā be, Yāpētē sī, kōpi gōkí anjī tījī ízú kárakarā.

Úyú Yāpētē vé rī

² Yāpētē vé anjī rī pi Gōmērī 'i, Māgógí 'i, Mādáyí 'i, Yāváná 'i, Tübálá 'i, Mēséká 'i, Tírásá sī.

³ Anjī Gōmērī vé rī pi,

Ásīkēnází pi Rífátá be, Tōgārímá sī.

⁴ Anjī Yāváná vé rī pi,

Élisá 'i, Tārāsísá 'i, 'bá Kítímú vé rī pi, āzini 'bá Rōdānīmú vé rī pi.

⁵ ('Bá 'dī'bée vé úyú rī'bá éci'bá kúlúmgbá sī rī pi, kōpi ayíkí mužú āngū rī pi agásí céré, ívé sūrú rī pi vú sī, sūrú ālu ālu ríkí átá ívé tī sī.)

Úyú Ámā vé rī

⁶ Anjī Ámā vé rī pi, Kúsí 'i, Ējēpētó* 'i, Pútú 'i, Kānānā sī.

⁷ Anjī Kúsí vé rī pi, Sébā 'i, Hāvílā 'i, Sábūtā 'i, Rāámā 'i, Sābítéká sī.

Anjī Rāámā vé rī pi,

Sébā pi Dédáná be.

⁸ Kúsí vé mvá āzi rī ā rú Nīmīrōdā 'i. Nīmīrōdā ri ūkpō be é'dí 'dījī ni vū drīgé nōgó.

⁹ ĩri 'bá zāá mbāápi ní Úpí Múngú endreṭījī gé, sēzú 'bá rī pi ní rizú 'yozú,

* 10:6 10:6 Ējēpētó: Ējēpētó vé rú āzi rī Mizrāyīmū.

"Mí sù Nímíródā ũkpō be rípi zāá mbāápi Múngú ẹndrẹti gé rí tịnj" ǎnǎ.

¹⁰ Kúrú dírđrđ Nímíródā ní í'dózu ívé mǎlúngā ruzú rí, Bābélónā, Ẹrẹkẹ, Ákádā, ǎzini Kálánā, kúrú 'dǎ'bee céré ǎngú Sínárí† vé rí agá.

¹¹ Nímíródā gō ngaá ǎngú 'dǎri agásí mujú ǎsíríyā gá, ǎri ní í'dózu kúrú Nínéwé vé rí sizú, Rēhóbótí ǎri vé rí sizú, Káláhā vé rí sizú,

¹² ǎzini ǎri ní kúrú Rēséní vé rí sizú. Kúrú Rēséní vé rí, ǎri ǎsámuvú Nínéwé pi vé Káláhā be rí gé, kúrú 'dǎri ǎri ǎmbúgú.

¹³ Ẹjẹpétō rí ẹ'bípí

Lúdímú rí pi vé ní, ǎnámímú rí pi vé ní, Lēhábímú rí pi vé ní, Nǎfátúhímú rí pi vé ní,

¹⁴ Pátúrúsímú rí pi vé ní, Kásúlúhímú rí pi vé ní, ǎzini Kǎpētórímú rí pi vé ní, Félésété rí pi íbíkí ífúú úyú 'dǎ'bee agá.

¹⁵ Kánánā rí ẹ'bípí Sídónā vé ní, Sídónā rí ǎrívé mvá káyú.

Kánánā rí kpá ẹ'bípí Hítú rí pi vé ní,

¹⁶ Jēbúsí rí pi vé ní, ǎmórā rí pi vé ní, Gírígásí rí pi vé ní,

¹⁷ Híví rí pi vé ní, ǎríkā rí pi vé ní, Sínā rí pi vé ní,

¹⁸ ǎrívádā rí pi vé ní, Zēmārā rí pi vé ní, Hāmátā rí pi vé ní.

Vúdrđ ní gé, úyú Kánánā vé rí pi ayíkí mujú

¹⁹ ǎngú Kánánā gārā gá rí pi agásí céré, í'dó Sídónā gá, cazú Gērārí gé, Gázā gá, Sódómō gá, Gómórā gá, ǎdimā gá, Zēbōyímú gé, ǎzini Lásā gá.

²⁰ ǎnji 'dǎ'bee ǎmā vé rí pi, kōpi súrú ívé rí pi vú sí, tǎ ívé rí pi vú sí, kōpi rí adri vūrā ívé rí pi gé sí, ǎzini kōpi rí adri ǎngú ívé rí pi agásí.

Úyú Sémé vé rí

²¹ Sémé mvá káyú Yǎpété ẹdrípí tǎ ǎnji ǎgō rá, Sémé rí ẹ'bípí Ẹbéré rí pi vé ní.

²² Sémé vé ǎnji ǎgō rí pi Ẹlámā 'i, ǎsúrā 'i, ǎrípákásádā 'i, Lúdí 'i, ǎrámā sí.

²³ ǎrámā vé ǎnji ǎgō rí pi, Újǎ 'i, Úlú 'i, Gétérí 'i, Mēsékā sí.

²⁴ ǎrípákásádā rí Sélā vé ẹtẹpi, Sélā rí Ẹbéré vé ẹtẹpi.

²⁵ Ẹbéré vé ǎnji ǎgō rí pi ǎrǎ, káyú rí 'dakí rú ní Pélégé 'i,‡ ǎ'diātāsíyā lókí Ẹbéré vé rí gé, 'bá rí pi acokí ǎ'ándiándí ívé tǎ vú sí, 'dakí Pélégé vé ẹdrípí ǎ rú Yókítánā 'i.

²⁶ Yókítánā vé ǎnji rí pi, ǎlímódódā 'i, Séléfā 'i, ǎzārímávátā 'i, Jerā 'i,

²⁷ ǎdōrámú 'i, Úzálā 'i, Díkílā 'i,

²⁸ Ọbálā 'i, ǎbēmǎlélé 'i, Sébā 'i,

²⁹ Ọfírí 'i, Hǎvílā 'i, Jóbábú 'i. ǎnji ǎgō 'dǎ'bee céré Yókítánā vé ní.

³⁰ Vūrā kōpi ní adrizú rí í'dó Mésā gá, cazú Sefári gé, ǎngú ǎnga rú wọkọkọ útú ní ífuzú rí gé.

³¹ ǎnji 'dǎ'bee Sémé vé rí pi, ǎ kōpi ní ǎmá súrú ívé rí sí, tǎ ívé rí sí, vūrā ívé rí sí, ǎzini ǎngú ívé rí sí.

³² Súrú 'dǎ'bee ífú'ba ǎnji Núwā vé rí pi ǎ rú'ba gá rí pi, yǎ tǎpi rí ǎ vúdrđ gé, kōpívé súrú gō ayí mujú ǎngú rí pi agásí, vū drđgé sí céré.

11

Síkí lágáraka Bābélā gá

¹ Sā 'dǎri gé, 'bá rí pi céré rí átá tǎ ǎlu ní sí.

² 'Bá rí pi ní 'dezú mujú wọkọkọ útú ní ífuzú rí gé, kōpi cakí ǎngú kpákpá ní ísú ǎngú Sínárí vé rí agá, kōpi ǎwíkí adrii ǎngú rí agá.

³ Kōpi ní átázú ǎ ǎsámuvú gé sí kíní, "Lē 'bā gbákí bǎrǎkí, 'bā zākí ǎci sí, ǎ adri rí ũkpó ũkpó." Kōpi ríkí lágáraka rí sí bǎrǎkí sí, kōpi síkí ǎrǎ sí kuyé. Kōpi síkí lágáraka rí ǎrúúté sí.

⁴ Kúru kōpi ní 'yozú kíní, "ǎmi ímúkí 'bā síkí 'bá ní kúrú lágáraka be ǎco caá cǎngbā 'bú gé 'dāá, 'bá rú ǎ ky rí ǎni kúkú, 'bá ǎrékí rí 'bá mujú vū drđgé sí céré ku."

⁵ 'Bo Úpí Múngú ní ímúzu vūgá nólé kúrú kōpi ní rí sí rí ndrezú lágáraka rí be.

⁶ Úpí Múngú ní 'yozú kíní, "Bá nǎ'bee súrú ǎlu, kōpi rí átá tǎ ǎlu ní sí, kōpi í'dókí tǎ rí ngaá 'dǎri tǎnj, vúlé 'dǎgé kōpi ǎrǎkí dǎ tǎ ǎzi, kōpi lēkí dǎ 'dujú ngaá, ǎco kōpi ndéé ku.

⁷ ǎmi ímúkí, 'bá múkí vūgá 'dálé kōpívé tǎ usáá, 'bá ǎlu ǎlu ǎ yǎ rí ógúpí vé tǎ ku."

⁸ Kúru Úpí Múngú ní kōpi ǎrészú kpélékpélé vū drđgé sí céré. Kúrú rí vé síngárá tu pá rá.

⁹ Tǎ 'dǎri sé ǎ ní ǎngú rí ǎ rú 'dazú Bābélā* ǎni, ǎ'diātāsíyā Úpí Múngú usa tǎ rí vūrā 'dǎri gé, ǎzini ǎrǎ 'bá rí pi mujú vū drđgé sí vūrā 'dǎri gé.

Úyú Sémé vé rí

¹⁰ Úyú 'dǎ'bee Sémé vé rí.

Yǎ tǎpi rí ǎ vúdrđ ká caá ǎlǎ rǎ, ísú ǎkúdé Sémé vé ǎlǎ ca múdúrúlu ǎlu (100), ǎri ní kúru ǎrípákásádā rí tǎzú.

¹¹ Sémé ká ǎrípákásádā rí tǎj, gō adrii ǎlǎ múdúrúlu tǔwú (500), tǎ ǎnji ǎgō ǎrúkpó'bee ǎnji ǎkú pi be ǎlǎ 'dǎ'bee agá rá.

† 10:10 10:10 Sínárí: Sínárí vé rú ǎzi rí Bābélónā. ‡ 10:25 10:25 Pélégé: Pélégé vé ífífi acongárá. * 11:9 11:9 Bābélā: Bābélā vé ífífi, tǎ vé acongárá. Bābélā vé rú ǎzi rí Bābélónā.

¹² Árípākāsádā kā adrii caá ílí be pūkú na drĭ ní tōwú (35), ĩri ní Sélā ri tĭzú.

¹³ Árípākāsádā kā Sélā ri tĭj, gō adrii ílí mūdĭrŭlŭ sŭ drĭ ní na (403), tĭ anji āgō urŭkŭ'béé anji ũkú pi be ílí 'dĭ'bée agá rá.

¹⁴ Sélā kā adrii caá ílí be pūkú na (30), ĩri ní Ēbérē ri tĭzú.

¹⁵ Sélā kā Ēbérē ri tĭj, gō adrii caá ílí mūdĭrŭlŭ sŭ drĭ ní na (403), tĭ anji āgō urŭkŭ'béé anji ũkú pi be ílí 'dĭ'bée agá rá.

¹⁶ Ēbérē kā adrii caá ílí be pūkú na drĭ ní sŭ (34), ĩri ní Pélégē ri tĭzú.

¹⁷ Ēbérē kā Pélégē ri tĭj, gō adrii caá ílí mūdĭrŭlŭ sŭ pūkú na (430), tĭ anji āgō urŭkŭ'béé anji ũkú pi be ílí 'dĭ'bée agá rá.

¹⁸ Pélégē kā adrii caá ílí be pūkú na (30), ĩri ní Réwŭ ri tĭzú.

¹⁹ Pélégē kā Réwŭ ri tĭj, gō adrii ílí mūdĭrŭlŭ ĩrĭ drĭ ní ũrōmĭ (209), tĭ anji āgō urŭkŭ'béé anji ũkú pi be ílí 'dĭ'bée agá rá.

²⁰ Réwŭ kā adrii caá ílí be pūkú na drĭ ní ĩrĭ (32), ĩri ní Sērúgā ri tĭzú.

²¹ Réwŭ kā Sērúgā ri tĭj, gō adrii ílí mūdĭrŭlŭ ĩrĭ drĭ ní ézĭrĭ (207), tĭ anji āgō urŭkŭ'béé anji ũkú pi be ílí 'dĭ'bée agá rá.

²² Sērúgā kā adrii caá ílí be pūkú na (30), ĩri ní Nāhórā ri tĭzú.

²³ Sērúgā kā Nāhórā ri tĭj, gō adrii caá ílí mūdĭrŭlŭ ĩrĭ (200), tĭ anji āgō urŭkŭ'béé anji ũkú pi be ílí 'dĭ'bée agá rá.

²⁴ Nāhórā kā adrii caá ílí be pūkú ĩrĭ drĭ ní ũrōmĭ (29), ĩri ní Tērā ri tĭzú.

²⁵ Nāhórā kā Tērā ri tĭj, gō adrii caá ílí mūdĭrŭlŭ álu mŭdrĭ drĭ ní ũrōmĭ (119), tĭ anji āgō urŭkŭ'béé anji ũkú pi be ílí 'dĭ'bée agá rá.

²⁶ Tērā kā adrii caá ílí be pūkú ézĭrĭ (70), ĩri ní Ábrāmŭ pi tĭzú Nāhórā be, Hāránā sĭ.

²⁷ Ú'dógú'dógú Tērā vé rĭ 'dĭni.

Tērā tĭ Ábrāmŭ pi Nāhórā be, Hāránā sĭ. Hāránā tĭ Lótó ri.

²⁸ Hāránā drā kŭrŭ Ũrŭ vé rĭ agá, āngŭ Kālédéyā vé rĭ agá, vŭrā ĩ ní ĩri tĭzú rĭ gé, ĩsŭ ákŭdē étépĭ Tērā ri drĭ ídri rŭ.

²⁹ Ábrāmŭ pi Nāhórā be ĩrĭtrŭ jekĭ ũkú rá. Ábrāmŭ vé ũkú ā rŭ Sārāyĭ 'i. Nāhórā vé rĭ ā rŭ Mĭlékā 'i. Mĭlékā pi Ísikā be, kŭpi anji Hāránā vé ni.

³⁰ Sārāyĭ adrii caá úndó rŭ ílí be kárakará, tĭ mvá kuyé.

³¹ Tērā ní 'i mvŭpĭ Ábrāmŭ pi 'dŭzú 'i édrĭpĭ Hāránā vé mvá Lótó be, 'i mvŭpĭ Ábrāmŭ vé ũkú Sārāyĭ sĭ. Kŭpi ngakĭ fĭŭ kŭrŭ Ũrŭ vé rĭ agásĭ, Ũrŭ ri āngŭ Kālédéyā vé rĭ agá, kŭpi lĕkĭ kŭdŭ mvŭ Kánánā gá. 'Bo kŭpi ká mvŭ caá Hāránā gá, kŭpi áwĭkĭ adrii 'dagá.

³² Tērā adrii caá ílí be mūdĭrŭlŭ ĩrĭ drĭ ní tōwú (205), ĩri ní kŭru drázú Hāránā gá 'dagá.

12

Úpĭ Múngú zĭ Ábrāmŭ ri

¹ Úpĭ Múngú ní 'yozú Ábrāmŭ ní kĭnĭ, "'í ku āngŭ ĩmivé rĭ, 'í ku māríté mívé rĭ pi, 'í ku 'bá mĭ étépĭ vé jó ásamvŭ gé rĭ pi, 'í mvŭ adrii āngŭ má ní úmvúlésĭ lĕé lŭŭ mĭ ní rĭ gé.

² "Ma ĩmŭ sĕ mívé sŭrŭ ri adrii āmbúgú.

Ma sĕ mĭ ĩmŭ tākĭri ĩsŭ rá, ma ĩmŭ sĕ mĭ rŭ ri kŭkŭ, mĭ tā sĭ, ma ĩmŭ tākĭri sĕ 'bá urŭkŭ'béé ní rá.

³ Ma ĩmŭ tākĭri sĕ 'bá tākĭri sĕ 'bá mĭ ní rĭ pi ní,

'bá mĭ wā'bá rĭ pi, ma ĩmŭ kŭpi wā rá, 'bá cére vŭ drĭgé nŭgŭ rĭ pi, ma ĩmŭ kŭpi ní tākĭri sĕ mĭ tā sĭ."

⁴ Kŭru Ábrāmŭ ní 'dezú mvŭzú sŭ Úpĭ Múngú ní lŭŭ ĩri ní rĭ tĭj. Lótó pi 'dekĭ mvŭ ĩri be trŭ. Ábrāmŭ ní ngazú fŭzú Hāránā agásĭ rĭ gé, ĩsŭ ákŭdē ĩri ílí be pūkú ézĭrĭ drĭ ní tōwú.

⁵ Ábrāmŭ jĭ ívé ũkú Sārāyĭ ri, 'i édrĭpĭ vé mvá Lótó ri, ā'bú kŭpi ní ĩsŭ rĭ pi, tŭgĕrĭ kŭpi ní ĩsŭ Hāránā gá 'dālĕ rĭ pi be mvŭzú ĩndĭ. Kŭpi ní ngazú mvŭzú, kŭpi ní cazú āngŭ Kánánā vé rĭ gé 'dālĕ.

⁶ Kŭpi ká mvŭ caá Kánánā gá 'dālĕ, Ábrāmŭ ní éczŭ āngŭ rĭ agásĭ. ĩri ní mvŭzú cazú peŭtĭ āmbúgú vŭrā Mórē vé rĭ agá rĭ gé, kŭrŭ Sĕkémē vé rĭ agá. Lókĭ 'dāri gé, 'bá Kánánā vé rĭ pi āngŭ rĭ agá anigĕ.

⁷ Úpĭ Múngú ní 'i 'dazú Ábrāmŭ ní, ĩri ní 'yozú kĭnĭ, "Ma úmvúlésĭ āngŭ nŭri sĕ mvá mívé úyŭ agá ní ní." Kŭru Ábrāmŭ ní vŭrā rŭbŭŭŭ zázú ní sĭzú Úpĭ 'i 'daapi 'i ní rĭ ní.

⁸ Kŭru ĩri ní 'dezú mvŭzú vŭrā āngá rŭ rĭ gé, Bĕtélĕ vé wŭkŭŭ ŭtŭ ní ĩfŭzú rĭ gé, ĩri ní ívé gākŭ sĭzú Bĕtélĕ pi vé ásamvŭ Áyĭ be rĭ gé, Bĕtélĕ ri ŭtŭ ní 'dengará gálĕ rŭ, Áyĭ ri ŭtŭ ní ĩfŭngará gálĕ rŭ. ĩri ní kpá vŭrā rŭbŭŭŭ zázú ní sĭzú vŭrā 'dāri gé, Úpĭ Múngú ri ĩŭjŭzú ānĭ.

⁹ Kŭru Ábrāmŭ ní gŭzú 'dezú mvŭzú ándrĕlé rŭ Nĕgĕvé gá.

Ábrāmŭ mvŭ adrii Ējĕpĕtŭ gá

¹⁰ Lókĭ 'dāri gé, ĕbĭrĭ 'de āngŭ rĭ agá ũnjĭ ũnjĭ, sĕ Ábrāmŭ mvŭ adrii tĕé āngŭ Ējĕpĕtŭ vé rĭ agá 'dālĕ ũkŭlŭ.

¹¹ Ábrāmŭ kā caá ĩnyĭŭ Ējĕpĕtŭ gá 'dāá, ĩri ní 'yozú 'i ũkú ní Sārāyĭ ní kĭnĭ, "Á nĭ rá mĭ ũnyĭ be ambamba.

12 'Bá Ējēpétō vé rī pi kádō mi ndree, kōpi 'yo kīnī, vé ūkú mávé ni. Kōpi ma 'dī rá, kōpi mi ku adri idri rú.

13 'Í 'yo kōpi ní, mi má ómvúpi. Mí tā sī, kōpi 'okí ma ūnjí ku, kōpi ma ku adri idri rú."

14 Ábrāmū pi ká caá 'í ūkú ni Sáráyī be Ējēpétō gá 'dālē, 'bá Ējēpétō vé rī pi ndreki Sáráyī ri ūnyī be ambamba.

15 'Bāgū Ējēpétō vé rī vé ūgalaku rī pi ká ĩri ndree, kōpi mūki ūlūú 'bāgū rī ní kīnī, mvá ūkú āzi 'dāá'dā ūnyī be ambamba. Kúru kōpi ní ĩri jizú 'bāgū rī vé kání agá 'dāá.

16 Sáráyī ā tā sī, 'bāgū rī 'o Ábrāmū ri múké, sē Ábrāmū ní, kābīlō, tī, dōngí āgō, dōngí ūkú, ātí'bá āgō rú ni pi, ātí'bá ūkú rú ni pi be, kāmīlō pi be.

17 'Bo Ábrāmū ūkú ni Sáráyī ā tā sī, Úpí Múngú pē drā ūnjí 'bāgū Ējēpétō vé rī drīgē, ĩrivé 'bá jó āsámvú gé rī pi be.

18 'Bāgū Ējēpétō vé rī ní 'bá pēzú mužú Ábrāmū ri bizú, ĩri ní 'yozú kīnī, "Mí 'o ma 'dīni āsī? Mí lū má ní 'yozú kīnī, Sáráyī ri ūkú mívé ni kuyé āsī?"

19 Mí kīnī, 'Íri mívé ómvúpi āsī?' Mí 'yo tā rī 'dīni, mā 'dū rī ĩri má ní ūkú rú ānī? Mívé ūkú rī 'dī. 'Í 'dū ĩri, ĩmi 'dekí mužú!"

20 Kúru 'bāgū Ējēpétō vé rī ní 'yozú ívé āngáráwá rī pi ní, lē kōpi ā pēkí Ábrāmū pi ūkú ni Sáráyī be mužú 'dīisí rá. Āngáráwá rī pi ní kōpi pēzú mužú ūkú ni be, ngá ĩrivé rī pi be céré.

13

Ábrāmū pi acokí ĩ Lótō be

1 Kúru Ábrāmū pi ní ngazú fūzú āngū Ējēpétō vé rī agásí ūkú ni be, ngá ívé rī pi be, kōpi ní mužú Nēgévē gá, Lótō pi mūki ĩri be trū.

2 Ábrāmū ri ā'bú be kárakarā, ĩri tī be, kābīlō be, ndrījī be, aya ógú'bá ógúgū ni pi be, dábū be.

3 ĩri ní ngazú Nēgévē gá 'dāāsī, ĩri ní éczú mužú āngū rī pi agásí, ĩri ní cazú Bētélē gá, vūrā ĩri ní āndúru ívé gākū sīzú Bētélē pi āsámvú Áyī be rī gé.

4 Vūrā 'dāri āndúru Ábrāmū ní vūrā rōbōñō zāzú rī sīzú rī. Ábrāmū ní Úpí Múngú ri ĩnjizú vūrā 'dāri gé.

5 Lótō mužúpi Ábrāmū be rī, ĩri kpá kābīlō be, ndrījī be, tī be, 'bá ívé 'bētī āsámvú gé rī pi be, tūgērī rī pi be.

6 'Bo vūrā rī ca kōpi ní adrizú trū ku, ā'diātāsīyā kōpi ānyāpá be ambamba, ícō kōpi ní adrizú trū ku.

7 'Bá Ábrāmū vé ānyāpá úcé'bá rī pi í'dókí rīi āwāá ĩ āsámvú gé sī Lótō vé 'bá ānyāpá úcé'bá rī pi be. Sā 'dāri gé, 'bá

Kānānā vé rī pi Pērízí vé rī pi be ri adri āngū 'dāri agá.

8 Kúru Ábrāmū ní 'yozú Lótō ní kīnī, "Lē 'bá ríkí āwāá mí be ku, dōku mívé 'bá ānyāpá úcé'bá rī pi ā ríkí āwāá mávé 'bá ānyāpá úcé'bá rī pi be ku, ā'diātāsīyā 'bá mí be máríté.

9 Āngū rī āmbúgú, adri 'dīni kuyé? Lē 'bá acokí 'bá adrii āndīfāndí. 'Í muž dō drī ĩjī gélé rú, ma muž drī ĩndēpi gélé rú, 'í muž dō drī ĩndēpi gélé rú, ma muž drī ĩjī gélé rú."

10 Lótō ní 'í drī ingazú āngū rī ndrezú, ndre í'būnjá Yáridēnī vé rī múké, yījī be ambamba, sū ómvú Úpí Múngú vé rī tīnjī, sū āngū Ējēpétō vé mužúpi Zōará gálé rú rī tīnjī. (Tā 'dīri 'o 'í ĩsú ākūdē Úpí Múngú zā drī Sōdómō pi Gōmórā be kuyé.)

11 Kúru Lótō ní ívé rī í'būnjá Yáridēnī vé rī ā vúgú ĩpēzú céré, ĩri ní 'dezu mužú ūtū ní ĩfungará gálé rú. Lótō pi ní ĩ acozú Ábrāmū be.

12 Ábrāmū áwí ívé rī adrii āngū Kānānā vé rī agá, Lótō muž adrii í'būnjá rī gé kūrū rī pi āsámvú gé, sī gākū ívé rī pi ĩnyinjāgá Sōdómō gārā gá.

13 'Bá Sōdómō vé rī pi ri tā ūnjí 'o, kōpi ri ūnjikānyā 'o Úpí Múngú ĩndrētī gé ambamba.

Ábrāmū muž adrii Hēbērōnā gá

14 Lótō kā mužú gí, Úpí Múngú ní 'yozú Ábrāmū ní kīnī, "Í ndre āngū ūrúlé rú, āndrélé rú, ūtū ní ĩfungará gálé rú, āzini ūtū ní 'dengará gálé rú.

15 Āngū mí ní ndree 'dāri ā vúgú ma sē céré mí ní, āzini mvá mívé úyú agá ní ní mužú nyonyo.

16 Ma ĩmú sē mívé úyú ri ízú tré, sū cinyāfā vūgá 'dīri tīnjī, ícókí láá bā ku.

17 'Í muž, mí écjī āngū rī agásí, ā'diātāsīyā ma āngū rī sē mí ní."

18 Kúru Ábrāmū ní ívé gākū 'duzú mužú sīzú ĩnyinjā pētī āmbúgú Māmúrē vé rī ā jélé gá, vūrā Hēbērōnā vé rī gé, ĩri ní vūrā rōbōñō zāzú ni sīzú Úpí Múngú ri ĩnjizú ānī.

14

Ábrāmū ípá Lótō ri

1 Sā 'dāri gé, 'bāgú Āmērāpēlá Sīnārí vé rī, 'bāgú Arīyókí Ēlēsārā vé rī, 'bāgú Kēdōrolāomā Ēlámā vé rī, āzini 'bāgú Tídalá Gōyímū vé rī pi

2 úmúkí ĩ ē'djī 'bāgú Bērā Sōdómō vé rī be, 'bāgú Bírísā Gōmórā vé rī be, 'bāgú Sīnábā Ādīmā vé rī be, 'bāgú Sēmēbérí Zēbōyímū vé rī be, āzini 'bāgú Bēlā vé rī be. (Bēlā ri ĩ kpá zī Zōará.)

³ 'Bāgú wúlé tǒwú 'dī'bée úmúki ívè āngáráwá rī pi muǔ adrii í'búná Sídímú vé rī agá (í'búná 'dīri í nóni zī yīí tafu é'yí rú ni).*

⁴ 'Bāgú tǒwú 'dī'bée adriki Kēdōrōlāómā ā pále gá íli muǔdrī drī ni írī. 'Bo íli muǔdrī drī ni na ni gé, kǒpi ní wazú íri ní ari'ba rú.

⁵ Íli muǔdrī drī ni sū ni gé, Kēdōrōlāómā pi 'bāgú na rī pi be, kǒpi úmúki í muǔ é'dí 'dīí Réfáyímú adri'ba Ásītērótá-Kārīnāyímú agá rī pi be, Zūzímú adri'ba kūrú Ámá vé rī agá rī pi be, Ēmímú adri'ba Sávē Kīrītāyímú agá rī pi be,

⁶ āzini Hórī adri'ba āngū ānga rú Sēyírī agá rī pi be, kǒpi 'dīki é'dí rī cīngbá cazú āngū Ēlī-Pārānā gá, Ínyīnānā āngū ā'wí cínýáfā rú rī gé.

⁷ Kúru kǒpi ní í újázú gōzú wúlé, kǒpi ní cazú Ēnī-Mísipátá gá. (Āngū 'dīri í zī Kādésā.) Kǒpi rúki āngū Āmāléké vé rī ā wúgú céré, kǒpi ndéki kpá 'bá Ámórā vé adri'ba āngū Hāzāzónā Tāmārā agá rī pi rá, kǒpi rúki āngū rī ā wúgú céré.

⁸ Kúru 'bāgú Sōdómō vé rī, 'bāgú Gōmórā vé rī, 'bāgú Ādíimá vé rī, 'bāgú Zēbōyímú vé rī, āzini 'bāgú Belā vé (í ní zīí Zōárā) rī sī, kǒpi ní 'deuz muǔzú é'dí 'dīngárā gá, kǒpi muǔki í tīí í'búná Sídímú vé rī agá.

⁹ Kǒpi léki é'dí 'dīí 'bāgú Kēdōrōlāómā Ēlāmá vé rī be, 'bāgú Tīdálá Gōyímú vé rī be, 'bāgú Āmērāpélá Sīnārī vé rī be, 'bāgú Ārīyókí Ēlēsárā vé rī be. 'Bāgú tǒwú rī pi 'dīki é'dí 'bāgú sū rī pi be.

¹⁰ Í'búná Sídímú vé rī gé 'dāá, 'bú ūrúté gazú rī pi kárakarā. 'Bāgú Sōdómō vé rī pi Gōmórā vé rī be, kǒpi ká lēé ápá, kǒpivé 'bá ūrúko u'dekí 'bú rī pi agá, ūrúko'bée ápáki muǔzú āngū ānga rú rī pi drīgé.

¹¹ 'Bāgú sū rī pi u'dukí ngá Sōdómō agá rī pi, āzini ngá Gōmórā agá rī pi ārēvú céré, kǒpi u'dukí ānyāngá rī pi muǔzú índī, kǒpi ní kúru 'deuz muǔzú.

¹² Kǒpi ísúki Ábrāmú édrīpí vé mvá Lótō rī Sōdómō agá 'dālé, kǒpi rúki íri jíí muǔzú índī, āzini kǒpi u'dukí írivé ngá muǔzú índī.

¹³ Ágó āzi ápápi é'dí gé 'dāāsī rī ní ímúzá tā rī ūlúzá Ábrāmú Ēbērégú[†] rī ní. Ábrāmú rī adrii peṭí āmbúgú Māmúrē Ámórāgú rī vé rī pi ā gārā gá. Māmúrē pi édrīpí Ēsíkólā be, Ānērī sī, kǒpi ūndī Ábrāmú vé ni.

¹⁴ Ábrāmú ká yīí kīnī rúki 'í édrīpí vé mvá Lótō rī gí, íri ní āgō muǔdūrūlū na muǔdrī drī ni ārō (318) í ní tīí írivé āngá,

í ní ímbá múké múké é'dí vé tā sī gí rī pi úmúzá céré vūrā ālu gé. Kǒpi ní Kēdōrōlāómā vé āngáráwá rī pi drozú cīngbá cazú kūrú Dānā vé rī gé.

¹⁵ Kā muǔ adrii ínjā rī sī, Ábrāmú ní ívé āgō 'dī'bée acozú, kǒpi ní í'dózú é'dí 'dīzú ari'ba rī pi be. Kǒpi droki ari'ba rī pi cīngbá cazú Hóbā gá, Dāmāséké vé wǒókǒ ūrúlé rú rī gé.

¹⁶ Ábrāmú íjí ngá í ní alii rī pi ārēvú céré ígōó wúlé. Íjí édrīpí vé mvá Lótō rī ímúzá índī, íjí kpá ngá írivé rī pi, ūkú rī pi be, 'bá ūrúko'bée be ímúzá índī.

¹⁷ Ábrāmú pi ká Kēdōrōlāómā pi ndēé írivé 'bāgú rī pi be, íri ní ímvízú ígōzú. Kúru 'bāgú Sōdómō vé rī ní muǔzú Ábrāmú wúgá í'búná Sávéyī vé rī agá 'dāá. (Í'búná 'dīri, íri 'bāgú rī vé ni.)

¹⁸ Kúru Mēlēkīzēdeké 'bāgú Sālēmú vé rī ní pánga íjízú vīnyō be sēzú Ábrāmú ní. Mēlēkīzēdeké rī átálágú Múngú āmbúgú 'bá drīgé céré rī vé ni.

¹⁹ Íri ní tākiri sēzú Ábrāmú ní, íri ní 'yozú kīnī,

"Múngú adriipi āmbúgú 'bá drīgé céré 'bū pi gbiipi vū be rī ā sē mí ní tākiri.

²⁰ Ē íngúkí Múngú adriipi āmbúgú 'bá drīgé céré rī,

íri ní sēé mí ní ari'ba rī pi ndēé rī sī."

Ngá Ábrāmú ní ísú rī pi agá, ngá muǔdrī agá, í'dú ālu ni sēé Mēlēkīzēdeké ní.

²¹ 'Bāgú Sōdómō vé rī ní 'yozú Ábrāmú ní kīnī, "Í sē má ní 'bá mávé í ní uruú rī pi ígōó wúlé, 'í 'dú ngá rī pi ārēvú céré mí ní."

²² 'Bo Ábrāmú ní újázú 'bāgú Sōdómō vé rī ní kīnī, "Á sō ūyō Úpí Múngú āmbúgú 'bá drīgé céré 'bū pi gbiipi vū be rī endreṭí gé,

²³ má ícō ngá mívé rī 'duṭí ālujání ku, kētī, dōku ngá pá gá ā bāákú, á 'dú ālujání ku, mí 'yo rī kīnī, 'Á sē Ábrāmú rī adrii ā'bú be ní 'dīni ku.'

²⁴ Má ā'yí ngá āzi ālujání ku. Ngá má ní ā'yí rī, íri 'yeṅá ānyāngá 'bá mávé rī pi ní nyaá rī. 'Bo Ānērī pi Ēsíkólā be, Māmúrē sī, kǒpi muǔki má wúgá sī índī, ngá 'bá ní íjí gōó wúlé 'dī'bée, 'í sē kǒpivé rī ā wúgú kǒpi ní."

15

Múngú rú ūndī Ábrāmú be

¹ Tā 'dīri ā vūdrī gé, Úpí Múngú ní átázú Ábrāmú ní urobí agá, íri ní 'yozú kīnī, "Ábrāmú, 'í 'o ūrī sī ku.

* 14:3 14:3 Yīí bālālā é'yí rú rī: Yīí bālālā é'yí rú rī vé rú āzi, yīí bālālā drāápi gí ní, ā'diātāsīyā ngá ídri be ni ícō adrii 'a ni gé ku. † 14:13 14:13 Ēbērégú: Ābūrāmā rī Ēbērégú. Írivé mvá vé mvá Yōkóbú rī gōki zīí Ísērélé, sá āzi sī írivé úyú rī pi í rī zī Ēbērē, sá āzi sī í kpá zī anjī Ísērélé vé rī pi. Sā Yēsū vé rī gé, í rī kǒpi zī Yāhūdī.

Ma mi ütē rá,
ma mí ní àndēma sē àmbúgú."

² 'Bo Ábrāmū ní újázú ìri ní kīnī, "Úpí Múngú Ûkpò 'Dīpa, sū má ní adrii mvá àkó nōri tñj, ngá mí ní lée sēé má ní rī ā'di? 'Bá úmvúlēsī mávē ā'bú rụpí rī, ìri adri Òlizeré Dāmāsékégú rī i.

³ 'Í sē má ní anjīná kuyé, mávē átí'bá nōri úmvúlēsī mávē ā'bú rụ nī."

⁴ Kúru Úpí Múngú ní 'yozú Ábrāmū ní kīnī, "Mívē átí'bá 'dīri rụ úmvúlēsī mívē ā'bú nī ku. Mí úmvúlēsī ímụ mvá ágó tị rá, ìri úmvúlēsī mívē ā'bú rụ nī."

⁵ Úpí Múngú ní Ábrāmū rí jìzú fūzú àmvé, ìri ní 'yozú kīnī, "Í ndre àngú uru 'dāá, 'í lā línýā rī pi, mí dō ícò kòpi lā bā rá. Mívē úyú rí ímụ ízú kárakarà sū 'dīri tñj."

⁶ Ábrāmū ẹ'yī Úpí Múngú rí rá, Múngú ā'yī ìri adrii 'bá pīrī 'í ẹndrẹtị gé.

⁷ Kúru Úpí Múngú ní 'yozú Ábrāmū ní kīnī, "Ma Úpí Múngú 'i, má íjī mí ífūú Ûrú agá 'dāásí, íngázú àngú Kālédéyā vé rī agá, ma àngú nōri sē mí ní, ìri adri mívē nī."

⁸ 'Bo Ábrāmū ní 'yozú kīnī, "Úpí Múngú, ma ícò nī ngóni 'yozú kīnī, àngú rī adri mávē ní?"

⁹ Úpí Múngú ní 'yozú ìri ní kīnī, "Mí íjī má ní tị ùkú, ndrījī ùkú, àzini kābīlō ágó céré ílī be na na ní pi, àmāmū àzini ù'bōlōgú adriipi cōrō nī."

¹⁰ Ábrāmū ní ànyāpá rī pi íjìzú Múngú ní, ìri ní kòpi ā 'a àsīzú céré ìrī ìrī, ìri ní kòpi ù'bāzú vūgá 'dīgé ílēbe ílēbe, àsī àrīnā rī pi ā 'a kuyé.

¹¹ Lógúnū rī pi ní u'dezú zāá rī pi drīgé, 'bo Ábrāmū údró kòpi rá.

¹² Ûtụ rī ká rīi 'deé, Ábrāmū ní ù'dụ kozú kpílìkpílì, àngú rī bī nīj kuu cìçì Ábrāmū ā gārā gá sī, sē ìri ní ùrī ambamba.

¹³ Úpí Múngú ní 'yozú Ábrāmū ní kīnī, "Lē mí nī múké 'yozú kīnī, úyú mívē rī pi úmvúlēsī mụ adri jāká rú àngú àzi gé, kòpi adri tígèrī rú, í kòpi ọcụ ca ílī mūdūrūlū sụ.

¹⁴ 'Bo ma ímụ 'bá àngú rī agá kòpi 'bā'bée ẹzị nga'bá tígèrī rú rī pi ìrīnā rá. Vúdřī ní gé, kòpi úmvúlēsī ífū àngú rī agásī ngá be ambamba.

¹⁵ 'Bo mí úmvúlēsī ímụ adri ílī be àco, mí ímụ drā tā be kírí, ísụ àkūdē mí àrāká rú, í kúru mí sī.

¹⁶ Ìri adri ca úyú sụ, vúdřī ní gé, úyú mívē rī pi úmvúlēsī Ígò ímụ àngú nōri rụ nī, ā'diātāsīyā sà 'dāri gé, ísụ 'bá Àmórā vé rī pi vé ùnjīkányā ga ambamba, ma kòpi

ìrīnā úyú mívē rī pi ā tā sī, ma kòpivé àngú sē úyú mívē rī pi ní."

¹⁷ Ûtụ rī ká 'deé gí, àngú rī ká nīj, àcīgā ní ngazú vūrā í ní àcì ùdèzú rī gé sī, àzini àcì ní dīzú àngú ìngbèrèzú, ẹlìzú mụzú zāá í ní ù'bāá ílēbe ílēbe 'dī'bée àsámvú gé sī.

¹⁸ Û'dụ 'dāri gé, Úpí Múngú ní ùndī ruzú Ábrāmū be, ìri ní 'yozú kīnī, "Á sē àngú nōri úyú mívē rī pi ní, í'dózú yīj Ẹjèpétò vé rī gé, cazú yīj àmbúgú dīpi dīdī Yūfèrètā vé rī gé,

¹⁹ àngú Kénì rī pi vé rī, àngú Kénìzì rī pi vé rī, àngú Kādīmónì rī pi vé rī,

²⁰ àngú Hīřī rī pi vé rī, àngú Pèrìzì rī pi vé rī, àngú Rēfāyímú rī pi vé rī,

²¹ àngú Àmórā rī pi vé rī, àngú Kānānā rī pi vé rī, àngú Gírīgāsì rī pi vé rī, àngú Jēbúsì rī pi vé rī, á sē kòpi céré úyú mívē rī pi ní."

16

Ìsīmāēlē vé tīngará

¹ Ábrāmū ùkú ní Sāráyī tị ìri ní anjì kuyé. 'Bo Sāráyī rí átí'bá be Ẹjèpétòzì, rụ ní Àgārā 'i.

² Kúru Sāráyī ní 'yozú Ábrāmū ní kīnī, "Úpí Múngú uga má ní mvá tīngará sī. 'Í mụ laá átí'bázì mávē rī be, sà àzi sī, ìri ícò mvá tị rá, mvá rī adri mávē nī."

Ábrāmū ā'yī tā Sāráyī ní 'yoó rī rá.

³ Ábrāmū ká adrii Kānānā gá 'dāá caá ílī mūdřī, ùkú ní Sāráyī ní ívé átí'bá Àgārā rí sèzú ìri ní ùkú rú.

⁴ Ábrāmū pi ní lazú Àgārā be, Àgārā ní 'a ísúzú.

Àgārā ká nīj áamá 'i 'a be gí, ìri ní í'dózú Sāráyī rí idèzú.

⁵ Kúru Sāráyī ní 'yozú Ábrāmū ní kīnī, "Tā má ní rizú Ízāngā nyazú nōri, tā ní ā adri mí drīgé. Á sē mávē átí'bá mí ní ùkú rú, 'bo nóni ká nīj áamá 'i 'a be gí, ìri nóni rí ma idede. Lē Úpí Múngú ā aco 'bávē tā àsámvú mí be nī, ā'di rí dō ùnjí nī."

⁶ Ábrāmū ní 'yozú kīnī, "Àgārā rí mívē átí'bá, 'í 'o tā mí ní lée 'oó ìri ní rī." Kúru Sāráyī ní í'dózú Àgārā rí 'ozú ùnjí. Àgārā ní ngazú ápázú mụzú 'dūsī rá.

⁷ Mālāyikā Úpí Múngú vé rī* ísụ Àgārā rí ìnyīnā kídì adriipi àngú ā'wí cínýáfá rú rí agá rí ā gārā gá. Kídì rí lẹtì mụpí Sùřří gé rí ā jèlè gá.

⁸ Mālāyikā rí ní 'yozú kīnī, "Àgārā, Sāráyī vé átí'bá, mí ímụ íngòòsila, mí rí mụ ngòlè?"

Àgārā ní újázú ìri ní kīnī, "Má íbì ápá ímụ mávē àmbúgú Sāráyī vúgálēsì."

* 16:7 16:7 Mālāyikā Úpí Múngú vé rī: Ìri Úpí Múngú 'i. 'Í lā Í'dóngará 16:13.

⁹ Kúru mālāyikā Úpí Múngú vé rī ní 'yozú ìri ní kīnī, “Í gō mívé àmbúgú rī vùgá 'dálé vùlé, 'í mụ mí 'báa vùgá ìri á pálé gá.”

¹⁰ Mālāyikā rī ní gōzú 'yozú ìri ní kīnī, “Ma sē mívé úyú ízú kárákará, ícókí láá bá ku.”

¹¹ Mālāyikā Úpí Múngú vé rī ní kpá 'yozú ìri ní kīnī,

“Mí nóni 'a be,

mí ímụ mvá ágó tị rá,

mí rụ ní 'da Ísimāélē 'i,†

à'diātāsīyā Úpí Múngú yì mívé ngongará ìzāngá ìzāngá rú rī gí.

¹² Mívé mvá 'dīri, Ìri adri sụ dōngí ásé agá òjógó òjógó rī tịni,

ìri 'bá rī pi fufu,

'bá rī pi kpá ìri fufu,

Ìrivé ẹsị ri adri ùkà ùkà

ívé māríté rī pi ní.”

¹³ Ágárá kīnī “Á ndre nóni Úpí Múngú ríipi mà tá mbaápi rī gí.” Ìri ní Múngú átápi 'í ní rī vé rụ 'dazú, “Múngú ríipi ma ndreépi rī 'i.”

¹⁴ 'Bá rī pi ní kídí rī á rụ 'dazú Bērē Lāyī Róyí‡ áni, kídí 'dīri anigé Kádésá pi vé ásámvú Bērédí be rī gé.

¹⁵ Kúru Ágárá ní Ábrāmú ní mvá ágó tìzú, Ábrāmú ní mváná rī á rụ 'dazú Ísimāélē.

¹⁶ Ágárá ní Ábrāmú ní mvá ágó Ísimāélē ri tìzú rī gé, ísụ áküdē Ábrāmú vé íli ca pùkú ārō drī ní áziyá.

17

Ùndī ì ní rụjù ágélé ē tị lizú rī

¹ Ábrāmú vé íli ká caá pùkú úrōmī drī ní úrōmī, Úpí Múngú ní 'i 'dazú ìri ní, Ìri ní 'yozú kīnī, “Ma Múngú Ùkpō 'Dipa 'i. Lē mí 'dụ mávé tá ngaá, mí 'o tá pīrī.

² Ma ùndī rụ mí be, mí anjì tị ízú kárákará.”

³ Ábrāmú ní kùmūcī ùtìzú, 'i drī sịzú vùgá, Múngú rī ìnjìzú. Múngú ní 'yozú ìri ní kīnī,

⁴ “Ùndī má ní lēé rụjù mí be rī, Ìri 'dīni, ma sē mí adri ẹtẹpi sùrụ kárákará pi vé ní.

⁵ Mívé rụ gōkí zị Ábrāmú ku, ì gō zị Ábūrámā, * à'diātāsīyā á 'bā mí adrií ẹtẹpi sùrụ kárákará pi vé ní.

⁶ Ma sē mí anjì tị ízú kárákará, mí adri sùrụ be kárákará, 'bágú rī pi kpá ímụ ífú mí rụ 'bá gá.

⁷ “Ma sē ùndī má ní rụjù mí be rī adri mụzú nyonyo, cazú úyú mí vùdrī gé rī pi vùgá, cìngbá cazú úyú kòpívé rī pi vùgá.

Ma adri Múngú mívé ní, àzini Múngú úyú mí vùdrī gé rī pi vé ní.

⁸ Nyòókú Kánánā vé mí ní nóni adrizú 'a ní gé jākā rú nōri, ma ímụ sē céré ìmi ní mívé úyú mí vùdrī gé rī pi be mụzú nyonyo, ma adri Múngú kòpívé ní.”

⁹ Kúru Múngú ní 'yozú Ábūrámā ní kīnī, “Mí mívé úyú mí vùdrī gé rī pi be, lē ìmi 'dúkí ùndī má ní rụjù mí be 'dīri vé tá ngaánga.

¹⁰ Ùndī má ní rụjù mí be, àzini mívé úyú mí vùdrī gé rī pi be, má ní 'yoó ìmi 'dúkí tá ní ngaánga rī, ìri 'dīni, ágō ìmi ásámvú gé rī pi àrèvú céré, lē á ùlìkí kòpi á ágélé ē tị rá.

¹¹ Lē á ùlìkí ìmi ágélé ē tị rá, ìri ùndī má ní rụjù mí be rī vé tá 'i'da.

¹² Anjì ágō úmvúlésì ì ní ímụ tịjì úyú vùlé 'dílè rī gé rī pi, mváná rī ca dō 'dú be ārō gí, lē á lìkí ágélé ní ē tị rá. Lē á ùlìkí kpá ànjì ágō ì ní tịjì mívé 'bètì ásámvú gé rī pi á ágélé ē tị rá, àzini á ùlìkí ágō ì ní jeé mífèngá sị jākā rī pi drígé rī pi á ágélé ē tị rá.

¹³ Dō tìkí anjì ágō ìmívé 'bètì ásámvú gé yā, dōku jekí mífèngá sị yā, lē á ùlìkí kòpi á ágélé ē tị rá. Ùndī má ní rụjù ágélé ē tị lizú 'dīri, ìri lù 'yozú kīnī, ùndī 'dīri adri mụzú nyonyo.

¹⁴ 'Bá ágó ì ní ágélé ní ē tị lịj kuyé rī, ì ìri gū àmvé mávé 'bá rī pi ásámvú gé sị, à'diātāsīyā nò ùndī má ní rụjù rī vé tá gí.”

¹⁵ Múngú ní kpá 'yozú Ábūrámā ní kīnī, “Mívé ùkú Sāráyī ri, lē mí zị ìrivé rụ Sāráyī ku, mí zị ìrivé rụ Sárá.

¹⁶ Ma ìri ní tākíri sē, Ìri mí ní mvá ágó tị rá. Ma ìri ní tākíri sē, Ìri ímụ adri ẹndrẹpi sùrụ kárákará rī pi vé ní. 'Bágú rī pi kpá ímụ ífú ìrivé úyú agá.”

¹⁷ Ábūrámā ní kùmūcī ùtìzú, 'i drī sịzú vùgá Múngú rī ìnjìzú. Ìri ní guzú, ụsụ 'í ẹsị agá 'dálé kīnī, “'Bá ágó íli be caápi mụdūrùlù álu ní nyo ícò mvá tị rá? Sárá vé íli ca pùkú úrōmī, ìri nyo ícò mvá tị rá?”

¹⁸ Ábūrámā ní 'yozú Múngú ní kīnī, “Mí sē dō tākíri rī 'yènjá Ísimāélē ní, Ìri adri múké.”

¹⁹ Kúru Múngú ní 'yozú kīnī, “Adri 'dīni kuyé, mívé ùkú Sárá rī ímụ mí ní mvá ágó tị rá, mí rụ ní 'da Ísáká 'i. Ùndī má ní rụjù rī adri Ísáká be mụzú nyonyo, ìri ca úyú Ísáká á vùdrī gé rī pi vùgá.

²⁰ Á yì tá mí ní zịjì Ísimāélē á tá sị rī gí, ma ìri ní tākíri sē rá. Ma sē ìri anjì tị ízú kárákará. Ìri adri ẹtẹpi anjì mụdrī drī ní ìrjì àngù rụ 'bá rī pi vé ní, ma sē ìri adri sùrụ be kárákará.

† 16:11 16:11 Ísimāélē: Ísimāélē vé íffí, Múngú yì ma gí.

‡ 16:14 16:14 Bērē Lāyī Róyí: Bērē Lāyī Róyí vé íffí,

kídí Múngú ìdri rī rùpi ma ndreépi rī vé rī.

* 17:5 17:5 Ábūrámā: Ábūrámā vé íffí, ẹtẹpi sùrụ kárákará pi vé ní.

21 Ûndĩ má ní ruṣú mí be rĩ, ma kpá ru Ísáká Sárá ní úmuvúlésí ímú tịj mí ní rĩ be. Íri ímú tị sà àndrũ nòri tịj rĩ gé, ílĩ drũ rĩ agá."

22 Múngú ká átángá rĩ átá deḡ Ābūrámá ní gí, Íri ní Ābūrámá rĩ kuzú, Íri ní 'dezú mužú.

23 Ụ'dú 'dàri gé, Ābūrámá ní ívé mvá ágó Ísīmāēlē rĩ 'duzú, āgō ī ní tịj ívé 'bētị āsámvú gé rĩ pi be, āzini 'bá 'í ní jee mūfēngā sī rĩ pi be, Íri ní kōpivé āgélé ē tị ụlịzú rá, sụ Múngú ní 'yoó 'í ní rĩ tịj.

24 Ī ní Ābūrámá ā āgélé ē tị lịzú rĩ gé, ịsụ ākūdē ịrívé ílĩ ca p̄k̄ú ụrōmĩ drị ní ụrōmĩ,

25 mvọpị Ísīmāēlē vé ílĩ ca mụdrị drị ní na.

26 Ābūrámá pi mvọpị Ísīmāēlē be, ụlịkí kọpị ā āgélé ē tị ụ'dú ọlũ 'dàri gé.

27 Āgō Ābūrámá vé 'bētị āsámvú gé rĩ pi, āgō ī ní tịj ịrívé 'bētị āsámvú gé rĩ pi be, dōku ī ní jee mūfēngā sī jāká rĩ pi drịgē rĩ pi be, kọpị ārēvú céré, ụlịkí kọpị ā āgélé ē tị Ābūrámá pi be trụ.

18

Ābūrámá ẹ'yị ụmụ na ívé āngá

1 Ụpí Múngú í'da 'í Ābūrámá ní peṭị ąmbúgú Mámúrē vé rĩ ā jēlē gá, ịsụ ākūdē Ābūrámá úrí kuú ívé gākū rĩ vé kēētīlē gá ụṭṭ mgbimgbi gé 'dīgē.

2 Ābūrámá ká 'í drị ingáā āngū ndrezú, ndre āgō na tukí pá kuú 'í endrēṭị gé. Ká kọpị ndreé, koro ịri ní njuzú mužú kọpị vúgá 'dāá, ịri ní kūmūcī ụṭṭzú, 'í drị sịzú vúgá kọpị endrēṭị gé.

3 Íri ní 'yozú kīnī, "Āmbúgú mávé rĩ, 'í ndre dō tá má ní 'oó rĩ sē mí ní ąyikō rá, ma átí'bá mívé ní, lē mí aga má gārā gá sī ku.

4 Lē ịmi uvukí peṭị nōri ā ndúgē nōgō, ē ịjịkí ịmi ní yịj, ịmi ụjịkí rí ịmi pá ąnī.

5 Mā á'dí ịmi ní ịnyá, ịmi nyakí rí, ā sē rí ịmi ní ụkpō, ịmi tukí rí ẹc̄ rĩ mužú ąnī, ā'diātāsīyā ịmi ícákí átí'bá ịmívé rĩ vúgá gí."

Kọpị ní 'yozú kīnī, "Múkē, 'bá ā'yīkí rá, mí 'o sụ mí ní 'yoó rĩ tịj."

6 Ābūrámá ní njuzú fízú gākū agá Sárá vúgá 'dālē. Íri ní 'yozú Sárá ní kīnī, "Mí 'dú jūrú, mí ịyị fúndru mīnīmīnī ní 'a ní gé mbēlē, mí ụnjó fúndru rĩ, 'í 'bá á'dí pángá rú."

7 Kúru Ābūrámá ní njuzú mužú tị rĩ pi āsámvú gé 'dāá, ịri ní tị kájōnā ru'bá be múkē ní ipēzú, ịri ní sēzú ívé átí'bá rĩ drīgē, átí'bá rĩ ní lịzú, ịri ní 'bázú á'dízú mbēlējā.

8 Ká ịnyá rĩ á'dí deḡ gí, Ābūrámá ní lé kúpí gí ní í'dúzú lé í ní zoó ụ'dí rú ní be,

āzini ịri ní tị zāá á'dípi gí rĩ í'dúzú, ịri ní jizú 'bázú ụmú rĩ pi endrēṭị gé. Kọpị ká rí ịnyá rĩ nyaá, Ābūrámá áwí pá tuú kuú kọpị ā jēlē gá peṭị ā ndúgē 'dāá.

9 Ụmú rĩ pi ní Ābūrámá rĩ zizú kīnī, "Mí ụkú ní Sárá rĩ ingáá?"

Ābūrámá ní ụjázú kīnī, "Íri gākū agá 'dāá'dā."

10 Kúru Ụpí ní 'yozú kīnī, "Ílĩ drũ rĩ agá, ma ịgō mí vúgá nōlē sá má ní ícázú mí vúgá àndrũ nōri tịj rĩ gé, mí ụkú ní Sárá rĩ ímú mvá ágó tị rá."

Sárá rĩ átángá rĩ yịj gākū Ābūrámá ụgóró gá rĩ vé kēētīlē gá.

11 Ābūrámá pi Sárá be ịrịtrọ ąrākā rú, kọpivé ílĩ ąmbúgú, Sárá vé ílĩ mvá tịzú rĩ aga gí.

12 Sárá ní guzú, ụsụ 'í ẹsị agá 'dāá kīnī, "Á dē gí, má ágó ní dē kpá gí, ma nyo gō mvá tị ąyikō ịsuzú rá?"

13 Kúru Ụpí Múngú ní 'yozú Ābūrámá ní kīnī, "Sárá guḡu ąsị? Sárá kīnī, 'í dē gí, 'í nyo ícó mvá tị rá yā, 'yo 'díní ąsị?"

14 Ngá āzi ụkpó ụkpó Ụpí Múngú rĩ ndēepi ní nyo anigé? Ma ímú ịgō sá nōri tịj rĩ gé, ílĩ drũ rĩ agá, Sárá rĩ ímú mvá ágó tị rá."

15 Sárá 'o ụrị sī, ụlị ụnjō kīnī, "Á gu kuyé."

Ụpí Múngú kīnī, "Ádarú, 'í gu rá."

Ābūrámá mā Múngú rĩ Sódómō vé tā sī

16 Āgō na rĩ pi ká lēé 'deé mužú, kọpị rikí āngū ndreé mužú Sódómō gálé rú. Ābūrámá mụ kọpị be trụ, jị kọpị kuú lēṭi gé.

17 Kúru Ụpí Múngú ní 'yozú kīnī, "Má ícó tá má ní lēé 'oó rĩ ục̄ Ābūrámá ní ku.

18 Ābūrámá vé ụyú rĩ ímú ízú tré, kọpị adri ụkpō vé āngū rĩ agá, sūrụ āngū rĩ pi agásí rĩ pi ārēvú céré tákírí ịsụ ịri ā tā sī.

19 Á'diātāsīyā má ipē ịri, ē ịmbá rí ívé anjị rĩ pi ívé 'bá 'bētị āsámvú gé rĩ pi be, kọpị á 'dukí rí tá Ụpí Múngú vé rĩ ngaá, kọpị á 'okí rí tá p̄rị, āzini kọpị á 'okí rí tá múkē. Kúru ma sē Ābūrámá vé ụyú rĩ ízú tré, sụ má ní ezi rĩ tịj."

20 Kúru Ụpí Múngú ní 'yozú Ābūrámá ní kīnī, "Ụnjikānyā 'bá Sódómō vé rĩ pi ní 'oó, āzini Gómōrá vé rĩ pi ní 'oó rí vé tá íkú ícá má vúgá nōlē gí, kọpị vé ụnjikānyā 'oó rĩ aga rá.

21 Á lē sịj mụy vūgá 'dāá, á lē mụy ndreé, dō ụnjikānyā kọpị ní 'oó rĩ, ịri adri sụ ikupí ícápi má vúgá nōlē rĩ tịj. Dō adri 'díní kuyé, á lē nịj."

22 Kúru āgō ịrị rĩ pi ní 'dezú mužú Sódómō gá 'dāá, 'bo Ābūrámá pi áwíkí pá tuú kuú Ụpí Múngú be.

²³ Ābūrámā ní 'í útrúzú Úpí Múngú vúgá 'dāá, ĩri ní Úpí Múngú ri zizú kīnī, "Úpí, mí dó 'bá ūnjīkānyā 'o'bá rī pi ú'dj, mí nyo 'bá tā 'o'bá pīrī rī pi ú'dj ĩndī rá?"

²⁴ Dō 'bá tā 'o'bá pīrī ní pi pūkú tōwú kūrú rī agá 'dālē, mí nyo kūrú rī iza céré? Mí ícó kūrú rī kuú 'bá pūkú tōwú tā 'o'bá pīrī 'dī'bée ā tā sī ku?"

²⁵ Ádarú lē mí ú'dj 'bá tā 'o'bá pīrī rī pi 'bá ūnjīkānyā 'o'bá rī pi be trū ku. Ngá mí ní lēzú 'bá tā 'o'bá pīrī rī pi ú'djuzú 'bá ūnjīkānyā 'o'bá rī pi be trū rī 'á'di? Lē mí 'o 'dīni ku! Mí ri 'bá vū drīgē nōgō rī pi vé tā lī nī, mí ri tā lī pīrī."

²⁶ Úpí Múngú ní 'yozú kīnī, "Má ĩsú dó 'bá tā 'o'bá pīrī rī pi pūkú tōwú kūrú Sódómō vé rī agá 'dālē rá, má iza kūrú rī ku kōpi ā tā sī."

²⁷ Ābūrámā ní gōzú átázú dīj kīnī, "Úpí Múngú, má adri dó 'bá áda drāapi drādrā ní drāāsiyā, lē mí 'ā'yī ma, má átá átángá rī mužú."

²⁸ 'Bo dó 'bá tā 'o'bá pīrī rī pi pūkú sū drī ní tōwú, cakí pūkú tōwú kuyé, mí nyo kūrú rī iza 'bá tōwú 'dāayo rī pi ā tā sī rá?"

Úpí Múngú ní 'yozú kīnī, "Dō má ĩsú 'bá rī pi 'dālē pūkú sū drī ní tōwú, má iza kūrú rī ku."

²⁹ Ābūrámā ní gōzú átázú dīj kīnī, "Dō mí ĩsú 'bá tā 'o'bá pīrī rī pi 'yéǵá pūkú sū, mí nyo iza rá?"

Úpí Múngú ní 'yozú kīnī, "Dō 'bá tā 'o'bá pīrī rī pi pūkú sū, má iza kūrú rī ku."

³⁰ Ābūrámā ní 'yozú kīnī, "Úpí Múngú, mí 'a ā ve má ní ku fō, lē mí 'ā'yī ma, má átá átángá rī. 'Bo dó mí ĩsú 'bá tā 'o'bá pīrī rī pi 'dālē 'yéǵá pūkú na, mí 'o íngóni?"

Úpí Múngú ní 'yozú kīnī, "Dō má ĩsú 'bá tā 'o'bá pīrī rī pi pūkú na, má iza kūrú rī ku."

³¹ Ābūrámā ní 'yozú kīnī, "Úpí Múngú, lē mí 'ā'yī ma, má átá átángá rī mužú, mí ĩsú dó 'bá tā 'o'bá pīrī rī pi 'dālē 'yéǵá pūkú ĩrī, mí 'o íngóni?"

Úpí Múngú ní 'yozú kīnī, "'Bá pūkú ĩrī tā 'o'bá pīrī rī pi ā tā sī, má iza kūrú rī ku."

³² Ābūrámā ní 'yozú kīnī, "Úpí Múngú, mí 'a ā ve má ní ku, má gō átá vú sī ālu. Mí ĩsú dó 'bá tā 'o'bá pīrī rī pi 'yéǵá 'dālē muždrī, mí 'o íngóni?"

Úpí Múngú ní 'yozú kīnī, "'Bá muždrī tā 'o'bá pīrī rī pi ā tā sī, má iza kūrú rī ku."

³³ Úpí Múngú ká átángá rī átá deǵé Ābūrámā be gí, ĩri ní 'dezu mužú, Ābūrámā ní 'í újázú gōzú 'bēǵi.

19

Zākí kūrú Sódómō vé rī, āzini Gómorā vé rī

¹ Mālāyikā ĩrī rī pi* cakí Sódómō gá 'dālē ūndrēǵá sī, ĩsú ākūdē Lótō úri kuú kūrú Sódómō vé rī ā kēǵtīlē gá. Lótō ká kōpi ndreé, ĩri ní ngazú urū, ĩri ní mužú kōpi vúgá 'dāá. ĩri ní kūmūci ūtīzú, 'í drī sīzú vúgá kōpi endrēǵi gé.

² ĩri ní 'yozú kīnī, "Ambugu mávé rī pi, ĩmi imúkí mávé āngá nōó. ĩmi ūjīkí rī ĩmí pá, ĩmi lakí rī mávé jó agá, ĩmi fūkí rī mužú ū'būǵtīǵá sī eǵi ĩmi ní lēé mužú rī gé 'dāá."

Kōpi ní újázú kīnī, "Kuyé, 'bá lakí mívé jó agá ku, 'bá mužú kūrú rī agá 'dāá, 'bá la āmvé."

³ 'Bo Lótō ní kōpi sizú ūkpō sī, kōpi ní mužú Lótō pi be trū, kōpi ní fizú ĩrivé jó agá 'dāá. Lótō ní ngá nyanya á'dízú kōpi ní, á'dí pángá rī ākūǵí ākō, kōpi ní nyazú.

⁴ Ūmú rī pi ní drī lazú vúgá kuyé rī gé, āgō kūrú Sódómō vé rī agá rī pi ārevú céré imúkí jó rī ā gārā ceé kūrú, 'bá 'dī'bée kēǵriǵi rī pi 'bá ambugu rī pi be.

⁵ Kōpi ní Lótō rī zizú ū'dúkō be urū 'dāá kīnī, "Āgō imú 'bá mí vúgá nōgō ĩnīǵá sī rī pi íngāá? Mí ĩjī kōpi ĩfūú 'bá vúgá āmvé nōó, 'bá lēkí laá kōpi sī."

⁶ Lótō ní fūzú mužú kōpi vúgá āmvé 'dāá, ĩri ní kēǵtī rī ūpīzú cí.

⁷ ĩri ní 'yozú kīnī, "Má édrípīj, á má ĩmi drī ĩrī sī, lē ĩmi 'okí ūnjīkānyā 'dīri tīnī ku!"

⁸ ĩmi ndrekí drī ká, ma anjī ūkú be ĩrī anigé, kōpi drī kácǵá rú. Lē má ĩjī kōpi ĩfūú āmvé ĩmi vúgá nōlé, ĩmi ícō tá ĩmi ní lēé 'oó kōpi be rī 'o rá. Lē ĩmi 'okí tá ūnjī āgō 'dī'bée be ku, kōpi ūmú mávé ní, ma rī kōpi ūtē ní."

⁹ 'Bo kōpi ní 'yozú ĩri ní kīnī, "'Í deǵé mí 'dīisí rá, mí 'bá imúpi imúmū ní, 'í lē tá 'bá ní lēé 'oó rī lūú 'bá ní ní! 'Bá ícō mí 'o ūnjī kōpivé rī ndē." Kōpi ní Lótō rī zezú, kōpi ní mužú kēǵtī rī nǵozú.

¹⁰ 'Bo āgō ĩrī jó agá rī pi ní ĩfūzú āmvé nōlé, kōpi ní Lótō rī ruzú sezú jó agá 'dāá, kēǵtī rī ūpīzú cí.

¹¹ Kōpi ní kēǵriǵi, āzini 'bá ambugu adri 'bá kēǵtīlē gá rī pi ē mí sazú ōzūzú rá, kōpi ā nīkí rī kēǵtī rī á má ku.

¹² Āgō ĩrī 'dī'bée ní 'yozú Lótō ní kīnī, "Mí dó anjī āgō be, dōku anjī ūkú be, dōku āgō mívé anjī ūkú je 'bá ní pi be kūrú rī agá nōgō anigé, 'í jī kōpi fūú nōó sī rá,

¹³ á'diātāsiyā 'bá kūrú nōri iza 'dīisí rá. Úpí Múngú yī tā ĩ ní rií átá kárakará ūnjīkānyā 'bá Sódómō vé rī pi ní rií 'oó rī ā tā sī rī gí, ĩpē 'bá imú kūrú rī izingará gá."

* 19:1 19:1 Mālāyikā ĩrī rī pi: Āgō ĩrī Ābūrámā rī ku 'bá mužú Sódómō gá rī pi mālāyikā.

14 Kúru Lótó ní mužú āgō lē'ba ívé anji ūkú je'ba rī pi vúgá 'dāá. Íri ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Ími fūkí kūrú nōri agásī mbēlē, ā'diātāsīyā Úpí Múngú lē kūrú rī izaá 'dīisī rá!" 'Bo āgō lē'ba írivé anji ūkú je'ba rī pi ūšūkí kīnī, tā Lótó ní átá 'dīri tā ávi vé ni.

15 Kā mužú adrií drū ũ'būtí kūñkūñī, mālāyikā rī pi ní 'yozú Lótó ní kīnī, "Í 'dú mívé ūkú, mívé anji ūkú ĩrī 'dī'bée be mbēlē! Ími fūkí kūrú nōri agásī āmvé, kádó kūrú nōri izaá, ā 'dīkí rī ími drāá ku."

16 'Bo Lótó muž mbēlēñá kuyé. Āgō 'dī'bée ní Lótó ē drī ruzú, ūkú ni ē drī ruzú, āzini írivé anji ūkú ĩrī rī pi ē drī ruzú, kōpi ní 'ba 'dī'bée jízú fūzú kūrú rī agásī āmvé, ā'diātāsīyā Úpí Múngú 'ba ēšī ídríkídrí kōpi ní.

17 Āgō 'dī'bée ká 'ba 'dī'bée jī fūú āmvé 'dāá, ālu ni ní 'yozú kīnī, "Ími ápákí mužú nōósí rá, ími adríkí rí ídri rú! Ā ndreki āngū vúlé ku, ā tukí pá ĩ'bujá agá 'dāá ku! Ími ápákí mužú írā drīgé 'dāá, ími adríkí rí ídri rú."

18 Lótó ní kōpi mázú drī ĩrī sī kīnī, "Kuyé fō, Úpí mávé rī!

19 Ma ātí'ba ímivé ní, ími 'bákí ēšj múké ma ídrízú, ími 'bákí ēšj ídríkídrí má ní rá. 'Bo má ícō ápá caá írā gá 'dāá bá ku, āngū rī 'i iza íšú ākūdē ma drī lētí gé, 'ba ūdrā ānī rá.

20 'Í ndre, kūrú āzi mādāñáñá ĩnyíná 'dā. Íri vūrā mādāñáñá ní, mí ā'yí dō ma mužú 'a ní gé 'dālé rá, ma 'ba mávé 'bētí āsámvú gé rī pi be, 'ba ídri rá."

21 Mālāyikā rī ní 'yozú Lótó ní kīnī, "Íri múké, tā mí ní zīj 'dīri, má ā'yí rá. Kūrú mí ní rīí tā ní 'yoó 'dīri, má iza ku.

22 'Í nju mužú kūrú rī agá 'dāá mbēlē, má ícō drī tā āzi 'oó ku, 'i ca dō 'dālé gí ká." (Lótó ní 'yoó kūrú rī mādāñáñá rī sī, 'i ní kūrú rī ā rú zízú Zōārā ānī.)

23 Lótó ca Zōārā gá 'dālé, íšú ākūdē ũtú rī ífū gí.

24 Úpí Múngú ní ācíkúlúlú ĩpézú 'bū gé 'dāásí lúzú kūrú Sōdómō vé rī agá, āzini Gōmórā vé rī agá.

25 Íri ní kūrú rī pi zázú, āngū ĩ'bujá rú rī, 'ba adri'ba kūrú rī pi agá 'dālé rī pi, ngá dū'ba nyōkú drīgé rī pi be, ngá 'dī'bée ārēvú céré vekí rá.

26 'Bo Lótó ūkú ní ndre āngū gōzú vúlé, gō 'i újā ufuú troó sū ē'yí ní troó rī tñj.

27 Kā mužú adrií drū ũ'būtí, Ābūrāmā ní 'i újázú gōzú vūrā ándúrú 'i ní pá tuzú Úpí Múngú ēndrētí gé rī gé 'dāá.

28 Íri ní āngū ndrezú mužú Sōdómō gá, Gōmórā gá, āzini āngū ĩ'bujá rú rī gé 'dāá. Ndre ācīgā ōzū āngū rī ē drī céré, ācīgā rī ní kú cīcī.

29 'Bo Múngú ká kūrú rī pi zāá ĩ'bujá rī be gí, ígá tā ándúrú Ābūrāmā ní zīj 'dāri, ípá Lótó rī ācī kūrú rī zāapi ú'búpi rī agásí rá.

Lótó pi ívé anji ūkú rī pi be

30 Lótó pi ívé anji ūkú ĩrī rī pi be, kōpi fūkí āngū Zōārā vé rī agásí, múkí adrií írā rī pi āsámvú gé, ā'diātāsīyā 'o ũrī sī adringará Zōārā gá 'dālé rī sī. Lótó pi ívé anji ūkú ĩrī 'dī'bée be, kōpi fíkí mužú adrií ũjī agá.

31 'Ú'dú ālu, mvá ūkú kāyú rī ní 'yozú ómvúpí ní kīnī, "Bá étépí rī nóni ārākā rú, vūrā nōri agá, āgō 'bá je'ba ní pi 'dāayo.

32 Mí ímú, 'ba sēkí 'bá étépí ní vīnyō mvuū ĩmērēzú ānī, 'ba lakí rí ĩri be, ā tī rī 'ba ní anji bēsīnī."

33 ĩníná 'dāri sī, kōpi ní vīnyō sēzú mvuzú 'i étépí ní, mvá ūkú kāyú rī ní mužú lazú étépí be trū. Étépí nī ámá 'yozú kīnī, mvá ūkú rī la 'i gārā gá yā, dōku nga mužú gí yā 'dīni kuyé.

34 Kā mužú adrií drū 'dīni, mvá ūkú kāyú rī ní ũlúzú 'i ómvúpí ũdú rī ní kīnī, "ĩníná ájé rī sī, 'ba lakí má étépí be trū. Lē 'bá sēkí ĩri ní vīnyō mvuū dīj ĩníná nōri sī, 'i la rī ĩri be, mí étépí ā tī rí mí ní mvá bēsīnī."

35 Kúru ĩníná 'dāri sī, kōpi ní ĩri ní vīnyō sēzú mvuzú. Mvā ũdú rī ní mužú lazú étépí be trū, Étépí nī ámá 'yozú kīnī, mvá ūkú rī la 'i gārā gá yā, dōku nga mužú gí yā 'dīni kuyé.

36 Lótó ní laá ívé anji ūkú ĩrī 'dī'bée sī rī sī, kōpi íšúkí 'a rá.

37 Mvā ūkú kāyú rī ní mvá ágóná tīzú, ĩri ní rú ní 'dazú Mōábā[†] 'i. Íri ē'bīpí 'bá Mōábā gá rī pi vé ní cīngbá ícázú ándrú sī.

38 Mvā ũdú rī ní kpá mvá ágóná tīzú, ĩri ní rú ní 'dazú Bēnāmí[‡] 'i. Íri ē'bīpí 'bá Āmóná vé rī pi vé ní cīngbá ícázú ándrú sī.

20

Ābūrāmā pi Ābūmēlēkē be

1 Ābūrāmā ní ngazú vūrā 'dāri gé sī, ĩri ní 'dēzú mužú adrízú āngū Nēgévé vé rī gé, kūrú Kādēsá vé rī pi āsámvú gé kūrú Sūrú vé rī be. Íri ní gōzú mužú adrízú Gērārí gé. Kā ríí adrií 'dālé,

2 ũlú 'bá rī pi ní kīnī, 'i ūkú ní Sārā rī 'i ómvúpí. Kúru 'bāgú Ābūmēlēkē Gērārí vé rī ní 'bá pēzú mužú Sārā rī ĩjízú 'i ní ūkú rú.

† 19:37 19:37 Mōábā: Mōábā vé ífífi, ífū étépí ā rú'ba gá. ‡ 19:38 19:38 Bēnāmí: Bēnāmí vé ífífi, mvá ágó má ē'dípáa vé ní.

³ Kā muꝑ adrii ñnjá rī sī, Múngú ní ímúꝑ átázú Ābūmēlékē ní urobí agá kīnī, “Mí ímú drā rá, á'diātāsīyā úkú mí ní 'duꝑ 'dīri, ñri ágó be.”

⁴ 'Bo Ābūmēlékē pi lakí úkú rī be kuyé. Kúru Ābūmēlékē ní 'yozú kīnī, “Úpí Múngú, mí nyo 'bá ùnjikānyā ākō rī pi ú'dí ūdrā rá?”

⁵ Ābūrāmā 'yo nyo má ní kīnī, Sárā rī 'í ómvúꝑi 'dīni kuyé? Sárā 'yo kpá Ābūrāmā rī 'í édrīꝑi 'dīni kuyé? Á lē kōdō tā ūnjí 'oó ku, má ūsū déna tā má ní 'oó rī pīrī.”

⁶ Kúru Múngú ní 'yozú ñri ní urobí agá kīnī, “Ē, á ñj rá 'í 'o tā ūnjí kuyé, má uga mí, sē 'í 'o ùnjikānyā má ɛndrɛtj gé kuyé. Sē má ní mí ugazú, mí ní lazú úkú rī be kuyé áni.”

⁷ Lē mí újā ágó rī vé úkú gōó vú ní gé 'dāá vúlé, á'diātāsīyā ñri nēbī, á zī rī ma mí ní, mí drā rī ku. 'Bo mí újā dō úkú rī gōó kuyé, mí 'bá mívé rī pi be, ñni céré ímú ūdrā rá.”

⁸ Kā muꝑ adrii drū ū'bútj, Ābūmēlékē ní ívé ūgalaku rī pi zízú ímúꝑi céré, ñri ní tā 'í 'oópi 'dīri ūlúzú kōpi ní. Sē ūtj fū kōpi áni ambamba.

⁹ Kúru Ābūmēlékē ní Ābūrāmā rī zízú ímúꝑi, ñri ní 'yozú kīnī, “Í 'o 'bá 'dīni ási? Tā ūnjí má ní 'oó mí ní rī á'di sēzú mí ní tā ūnjí íjízú má drǐgē, ázini mávé 'bá má ní ruꝑ rī pi drǐgē? Tā mí ní 'oó má ní 'dīri, í ní kōdō ícō 'oó ku ní.”

¹⁰ Ābūmēlékē ní Ābūrāmā rī zízú kīnī, “Ngá sēepi mí ní tá 'dīri 'ozú 'dīni rī á'di?”

¹¹ Ābūrāmā ní újázú kīnī, “Má ūsū, 'Vūrā ñori gé, 'bá rī pi rukí Múngú rī ku, kōpi ma 'dǐ úkú mávé rī á tā sī rá.”

¹² Ádarú ñri mávé ómvúꝑi, 'bá ñri be ɛtɛꝑi álu, 'bávé ɛndrɛꝑi rī pi ándiándí. Á je ñri má ní úkú rī.

¹³ Múngú kā ándúrú 'yoó má ku má ɛtɛꝑi vé 'bɛtj, má 'de muꝑú ángú ázi gé, á 'yo Sárā ní, má kīnī, “Í lē dō ma rá, vūrā 'bá ní ɛcízú rī pi agásí, 'í lū 'yozú kīnī, ma mí édrīꝑi.”

¹⁴ Kúru Ābūmēlékē ní Sárā rī újázú gōzú Ābūrāmā ní vúlé. ñri ní kábílō 'dúꝑú, tǐ pi be, túgɛrǐ ágō rú ní pi be, túgɛrǐ úkú rú ní pi be sēzú Ābūrāmā ní.

¹⁵ Ābūmēlékē ní 'yozú kīnī, “Nyōꝑkú mávé rī, ñri mí ɛndrɛtj gé 'dā. 'Í muꝑ adrii vūrā mí ní ípéé rī gé.”

¹⁶ ñri ní 'yozú Sárā ní kīnī, “Ma mí édrīꝑi ní mǔfɛngā fífí* sē élifū álu (1,000), ɛ 'í'da rī 'bá rī pi ɛndrɛtj gé ñgō lūzú kīnī, á 'o ùnjikānyā mí ní, 'bo mí 'o ùnjikānyā kuyé.”

¹⁷ Kúru Ābūrāmā ní Múngú rī zízú Ābūmēlékē ní, Múngú ní ñri ídrízú, Múngú ní kpá úkú ní rī ídrízú anjī úkú túgɛrǐ rú rī pi be, kōpi á gōkí rī anjī tǐ dǐ,

¹⁸ á'diātāsīyā Úpí Múngú óꝑú úkú adri'bá Ābūmēlékē vé 'bɛtj ásamvú gé rī pi vé mvá vūrā rá, Ābūrāmā vé úkú Sárā á tā sī.

21

Ísákā vé tǐngará

¹ Úpí Múngú ní drǐ tǐzú Sárā ruꝑ'bá gá, sū ñri ní ándúrú 'yoó rī tǐnj.

² Sárā ní 'á ísúꝑú, ñri ní Ābūrāmā ní mvá ágó tǐzú, ísú ákūdē Ābūrāmā rī árákā rú. Tǐkí mváná rī sá Múngú ní 'yoó í mváná rī tǐ rī gé.

³ Ābūrāmā ní mváná rī á ruꝑ 'dazú Ísákā 'í.

⁴ Ísákā kā adrii caá ú'dú be áró, Ābūrāmā ní ágélé ní ɛ tǐ lǐzú, sū Múngú ní ɛzǐj rī tǐnj.

⁵ Tǐkí Ísákā rī ákūdē Ābūrāmā rī ílí be mǔdǐrǐlǐ álu.

⁶ Sárā ní 'yozú kīnī, “Múngú sē á gu áyíkō be ɛsǐ agá, 'bá tā 'dīri yǐ'bá rī pi céré ímú gu, sū má ní guꝑ rī tǐnj.”

⁷ Sárā ní gōzú 'yozú kīnī, “Á'di rī ícō 'yo kīnī, 'bá mvá tǐ Ābūrāmā be rá ní? 'Bo á tǐ ñri ní mvá ágóná, ísú ákūdē ñri árákā rú.”

Drokí Āgárā pi Ísimáelē be

⁸ Mváná rī kā mbaá, kā bá ndrungará kuú gí, Ābūrāmā ní ūmǔ 'bázú ámbúꝑú ú'dú Ísákā ní bá ndrungará kuzú 'dīri ñnjízú áni.

⁹ Sárā kā ndree Āgárā ɛjɛpétōzǐ rī vé mvá ñri ní tǐj Ābūrāmā ní rī rī gu Ísákā sī,

¹⁰ Sárā ní 'yozú Ābūrāmā ní kīnī, “Í dro úkú túgɛrǐ rú 'dīri ívé mváná rī be rá, írivé mváná rī á ruꝑ rī á'bú mí ní ímú kuú mávé mvá Ísákā ní rī ɛ tǐ ku.”

¹¹ Tā 'dīri sē Ābūrāmā ní ízāngā ambamba, á'diātāsīyā Ísimáelē rī mvá Ābūrāmā vé ní.

¹² 'Bo Múngú ní 'yozú Ābūrāmā ní kīnī, “Mvá rī vé tā, ázini mívé túgɛrǐ rī vé tā, á sē mí ní ízāngā 'dīni ku. Lē mí yǐ tá Sárā ní 'yoó mí ní rī, á'diātāsīyā úyú mívé rī pi ímú ífú Ísákā ruꝑ'bá gá.

¹³ Ma kpá sē mívé túgɛrǐzǐ rī vé mvá rī ímú tǐ ízú kárákará, írivé úyú rī ímú adrii sǔrǐ ámbúꝑú, á'diātāsīyā ñri mvá mívé ní.”

¹⁴ Kā muꝑ adrii drū ū'bútj, Ābūrāmā 'í'dú ínyá, ázini tō yǐ kǐlúkú agá tré, ñri ní 'dúꝑú 'bázú Āgárā á kǐdǐ gé. ñri ní kúru kōpi pēzú muꝑú mvóꝑi Ísimáelē be. Āgárā

* 20:16 20:16 Mǔfɛngā fífí: Mǔfɛngā fífí 'dīri lókí 'dāri gé ɛnjǐɛnjǐ.

ní 'dezu mužú, Ìri ní rizú é'cǐzú āngū ā'wí cínýáfá rú Bērīsébā vé rí agásí.

¹⁵ Yī kǐlúkú agá rī kǎ deǵé, Ìri ní mvánǎ rī jízú 'bázú peṭi amuúpi rī vé índrī gé.

¹⁶ Ìri ní ngazú mvánǎ rī ā gārā gá sǐ, mužú úrizú mvánǎ rī be āsámvú sǐ, ā'diātāsīyā rī ūsúú kǐnī, "Á lē mvánǎ rī vé drāngará ndreé ku." Kǎ ríi úrí 'dálé, Ìri ní í'dózú ngozú.

¹⁷ Múngú kǎ yī mvánǎ rī ri ngongo, mālāyíkǎ Múngú vé rī ní Āgārā rī zǐzú 'bū gé 'dāásí kǐnī, "Āgārā, ngá ūnjí rī ā'dí? Lē mǐ 'o ūṭí sǐ ku. Mvánǎ rī la kú 'dā, Múngú yī Ìrivé ngongará gí.

¹⁸ 'Í mǔ mvánǎ rī í'dú ruṭ drǐgé, ma sē mvánǎ rī ímú ṭí ízú kárakarā, Ìrivé úyú rī ímú adri súrú āmbúgú."

¹⁹ Kúru Múngú ní Āgārā ē mǐ zǐzú, Ìri ní kídí ndrezú. Ìri ní kúru mužú yī tózu kǐlúkú rī agá tré, Ìri ní sēzú mvuzú mvánǎ rī ní.

²⁰ Mvánǎ rī kǎ ríi mbaá, Múngú rī Ìri ūtēé ní. Mvánǎ rī rī adrii āngū ā'wí cínýáfá rú rī agá 'dāá, nǐ zǎá 'bungará ūsú sǐ rī ambamba.

²¹ Mvǎ ágó rī kǎ ríi adrii āngū ā'wí cínýáfá rú Pārānā vé rī agá 'dāá, éndrēpí ṣṣú Ìri ní ūkú íngázú āngū Ējēpētó vé rī agá.

Ābūrámā pi sōkí ūyō ī āsámvú gé sī Ābūmēlékē be

²² Sǎ 'dǎri gé, Ābūmēlékē pi 'dekí muṭí ívé ūgalaku āmbúgú āngáráwá rī pi vé Píkólā be Ābūrámā vúgá 'dāá, kōpi ní 'yozú Ābūrámā ní kǐnī, "Tǎ céré mǐ ní 'oó rī agá, Múngú rī mǐ ízǎ kó rá.

²³ Lē mǐ sō ūyō Múngú endrēṭí gé nōgó 'yozú kǐnī, mǐ ícó mǎ mǐ ū'bǎá ku, dōku mávé anjínǎ rī pi ē mǐ ū'bǎá ku, dōku mávé úyú rī pi ē mǐ ū'bǎá ku. Á 'bǎ éṣí múké mǐ ní, lē mǐ 'bǎ kpá éṣí múké mǎ ní, āzini mǐ 'bǎ éṣí múké āngū mǐ ní adrizú jǎkǎ rú nōri drǐgé."

²⁴ Ābūrámā ní 'yozú kǐnī, "Á sō ūyō rī Múngú endrēṭí gé gí, sǔ mǐ ní 'yoó rī ṭinī."

²⁵ Kúru Ābūrámā ní unuzú Ābūmēlékē endrēṭí gé Ābūmēlékē vé kídí átí'bǎ rī pi ní éṭí rī vé tā sǐ.

²⁶ Ābūmēlékē ní 'yozú kǐnī, "Á nǐ kuyé dō ā'dí 'o tā 'dǎri ní. 'Í lū mǎ ní tā 'dǎri kuyé, á yǎ tā 'dǎri āndrú sǐ."

²⁷ Kúru Ābūrámā ní kǎbīlō ūrukō í'dúzá, āzini ṭí ūrukō í'dúzá sēzú Ābūmēlékē ní. Kúru 'bǎ ṭṭí 'dǎ'bée ní ūndí ruṭú ī āsámvú gé sǐ.

²⁸ Ābūrámā ní kǎbīlō mba'bǎ fōlō ūkú rú ni pi ūpēzú ézǐrǐ, 'bázú túngú.

²⁹ Ābūmēlékē ní Ābūrámā rī zǐzú kǐnī, "Mǐ ūpē kǎbīlō ūkú rú mba'bǎ fōlō ézǐrǐ 'dǎ'bée 'bǎá kuú túngú āsǐ?"

³⁰ Ābūrámā ní újázú Ìri ní kǐnī, "Mǐ é'yí kǎbīlō mba'bǎ fōlō ézǐrǐ 'dǎ'bée, ā lū rī 'yozú kǐnī, á ga kídí rī ní."

³¹ Kúru í ní vūrā 'dǎri ā ruṭ zǐzú Bērīsébā*, ā'diātāsīyā 'bǎ ṭṭí pi sōkí ūyō vūrā 'dǎri gé.

³² Kōpi ní ūndí rī ruṭú ī āsámvú gé sǐ Bērīsébā gá 'dálé rī ā vǐdrǐ gé, Ābūmēlékē pi ní ī újázú gōzú ívé ūgalaku āmbúgú āngáráwá rī pi vé Píkólā be āngū Fēlēsētē vé rī gé 'dálé.

³³ Ābūrámā ní ṭṭí sazú Bērīsébā gá 'dálé, Ìri ní Ūpi Múngú adriipi mužú 'dǎnǐ'dǎnǐ rī ṭṭíjǐzú vūrā 'dǎri gé.

³⁴ Ābūrámā adrii āngū Fēlēsētē vé rī gé 'dálé lókí be āco.

22

Múngú ū'bǐ Ābūrámā rī

¹ Kǎ muṭí adrii sǎ āzi ā vǐdrǐ gé, Múngú ní Ābūrámā rī ū'bǐzú. Ìri ní Ābūrámā rī zǐzú kǐnī, "Ābūrámā!"

Ābūrámā ní ā'yǐzú kǐnī, "Ma nō!"

² Kúru Múngú ní 'yozú kǐnī, "'Í 'dú mívé mvánǎ ālukúta Ísákǎ mǐ ní lēé ambamba rī, 'í mǔ āngū Mōriyā vé rī gé. Ma mǐ ní írǎ āzi lū írǎ rī pi āsámvú gé 'dāá, 'í zǎ má ní mvánǎ rī rōbōṅō rú írǎ rī drǐgé 'dāá."

³ Kǎ muṭí adrii drǐ 'dǎni, Ābūrámā ní fūzú ū'bǐṭí, Ìri ní íjǎ ūlǐzú, Ìri ní íjǎ rī ūdrōzú ngá ūrukō'bée be dōngí rī ā úgoró gá, kōpi ní 'dezu mužú 'í mvōpí Ísákǎ be, ívé átí'bǎ ūrukō ṭṭí rī pi be vūrā Múngú ní lūú Ìri ní rī gé 'dāá.

⁴ Kǎ adrii ū'dú na ni gé, Ābūrámā ní 'í drǐ ingazú āngū ndrezú, ndre āngū rī rǎrá rú.

⁵ Ìri ní 'yozú ívé átí'bǎ rī pi ní kǐnī, "Ími tēkí 'bǎ dōngí rī be nōgó, 'bǎ mǔ mvánǎ rī be 'dálé Múngú rī zǐ. 'Bǎ kúru ígō ími vúgá nōlé ndō."

⁶ Ābūrámā ní íjǎ rōbōṅō zázú rī 'dúzú 'bázú 'í mvōpí Ísákǎ drǐgé, Ābūrámā 'dú ívé rī áci, āzini ṭṭí. 'Bǎ ṭṭí 'dǎ'bée kǎ ríi 'deé mužú trǐ álu,

⁷ Ísákǎ ní 'í éṭépi Ābūrámā rī zǐzú kǐnī, "Mǎ éṭépi."

Ābūrámā ní ā'yǐzú kǐnī, "Ē, mǎ mvǎ rī."

Ísákǎ ní éṭépi rī zǐzú kǐnī, "Áci rī pi íjǎ rī be nō, 'bo kǎbīlō mvǎ ī ni muṭí zǎá rōbōṅō rú rī íngǎá?"

⁸ Ābūrámā ní újázú Ìri ní kǐnī, "Mǎ mvǎ rī, Múngú rī kǎbīlō mvǎ ī ni muṭí zǎá rōbōṅō rú rī sē rá." Ābūrámā pi ní 'dezu mužú mvōpí Ísákǎ be trǐ.

* 21:31 21:31 Bērīsébā: Bērīsébā vé ífífi, kídí í ní ūyō sōzú ānǐ rī.

⁹ Kōpi kā muų caá vūrā Múngú ní ándúru lúu İri ní rī gé 'dāá, Ābūrāmā ní vūrā rōbōñō zázú ní sızú, İri ní İjā rī pi u'duzú ū'bázú drī ni gé. İri ní İvé mvá İśākā ri ūdrōzú, İri ní 'duzú 'bázú vūrā rōbōñō zázú rī drīge İjā rī drīge 'dāá.

¹⁰ İri ní İļi í'dúzú lēzú İvé mvánā rī lızú ānī.

¹¹ 'Bo mālāyikā Úpí Múngú vé rī ní İri zızú 'bū gé 'dāāsī, "Ābūrāmā! Ābūrāmā!"

Ābūrāmā ní ā'yızú kīnī, "Ma nō."

¹² Mālāyikā rī ní 'yozú kīnī, "Lē mī lı mvánā rī ku, ā 'okí tā āzi ūnjı rı'ba ní gé ku. Á nı rá 'yozú kīnī mī İnjı Múngú ri rá, ā 'diātāsıyā mī ā'yı mívé mvánā ālukúta 'dīri sēē İri ní rá."

¹³ Ābūrāmā ní 'ı drī ingazú āngū ndrezú, İri ní kābīlō ágō ndrezú, ú'yú ní ā'yı kú peųı duųıpi kūmvū rī āsámvú gé. İri ní muųú kābīlō rī ruųú, İri ní zázú rōbōñō rú 'ı mvōųı ā vūrā gá.

¹⁴ Kúru Ābūrāmā ní vūrā rī ā ruų zızú, "Úpí Múngú ri sē rá." Cımgbá ú'dú āndrū rī gé, 'bá rī pi ri 'yo, "Úpí Múngú vé İrá drīge, Úpí ri sē rá."

¹⁵ Mālāyikā Úpí Múngú vé rī ní Ābūrāmā ri zızú 'bū gé 'dāāsı đıı,

¹⁶ İri ní 'yozú kīnī, "Úpí Múngú kīnī, mī ní mávé tā 'duų ngaá rá, āzini mī ní mívé mvá ālukúta rī ā'yı sēē Úpí ní rá rı sī, á sō ūyō 'yozú kīnī,

¹⁷ ádarú ma mī ní tākiri sē rá, ma sē mívé úyú ri ūmvúlesi İzú sū lınyā 'bū gé rī pi tıņı, āzini cınyáfā yıı tafu gārā gá rı tıņı. Mívé úyú rı pi ūmvúlesi kūrú ari'ba rı pi vé rı érı kōpi drıge sı rá.

¹⁸ 'Bá āngū rı pi agası rı pi ārevú céré ūmvúlesi tākiri İşú úyú mívé rı pi vúgá, ā 'diātāsıyā 'ı 'du tā mávé rı ngaá rá."

¹⁹ Kúru Ābūrāmā pi ní İ újázú gōzú İvé ātı'ba rı pi vúgá 'dāle, kōpi ní 'dezu muųú trı Bērısébā gá 'dāá. Ābūrāmā ní rizı adrizú Bērısébā gá 'dāle.

Anji Nāhórā vé rı pi

²⁰ Kā muųı adrıı vıdrıı ni gé, ūlūkí Ābūrāmā ní kīnī, Ābūrāmā édrıpi Nāhórā vé ūkú Mılekā tı anji āgō ārō Nāhórā ní.

²¹ Mvā kāyú rı Ūzı 'ı, 'depi vú ni gé sı rı Búzı 'ı, 'depi 'dīri vú sı rı Kēmüélé 'ı, (Kēmüélé ri Āramā vé étépi),

²² İri ní 'dezu Kēsédē 'ı, Āzō 'ı, Pılıdásā 'ı, İdıláfā 'ı, Bētüwélé sı.

²³ Bētüwélé ri Rebékā vé étépi. Mılekā tı anji āgō ārō 'dı'bee Ābūrāmā vé édrıpi Nāhórā ní.

²⁴ Nāhórā vé ūkú rı āzi ā ruų Rēumā 'ı, tı kpá anji āgō rá, anji rı pi, Téba 'ı, Gāhámā 'ı, Tāhásā 'ı, Mākā sı.

23

Sārā vé drāngárā

¹ Sārā adri caá İli müdürüļü ālu pükü İrı drıı ni ézıri (127).

² Sārā drā Kırıyātā-Ārābā (nóni İ ní zıı Hēbērōnā) rı gé, āngū Kānānā vé rı agá. Ābūrāmā ní fizú Sārā ri ngozú gākú agá 'dāá.

³ Ābūrāmā ní ngazú āvü rı ā jēle gá sı, İri ní átázú 'bá Hııı vé rı pi be, İri ní 'yozú kīnī,

⁴ "Ma jākā İmi āsámvú gé nōgō, İmi sēkí má ní vūrā jeé, má sı rı má ūkú ni vé āvü vūrā rı agá."

⁵ 'Bá Hııı vé rı pi ní újázú Ābūrāmā ní kīnī,

⁶ "Āmbúgú 'bavé rı, mı yı drı 'bá ká. Mı 'bá āmbúgú İ ní İnjıı İnjıı ni 'bá āsámvú gé nōgō. Mı İpē vūrā mı ní ndree múké ni, 'ı sı āvü rı 'a ni gé. 'Bá āsámvú gé nōgō, 'bá āzi İcō İvé vūrā āvü sızú rı ugaá mı ní ku."

⁷ Kúru Ābūrāmā ní İngázú övüzú 'ı drı sızú vúgá 'bá Hııı vé rı pi endreųı gé.

⁸ İri ní 'yozú kōpi ní kīnī, "İmi ā'yıkı dō rá, má sı mávé ūkú āngū Hııı vé rı agá nōgō, İmi zıkı má ní Ēfōronā Zōhārā mvōųı ri,

⁹ ā sē rı má ní İvé ūıı Mākāpēlá gá, İvé nyōökü rı vé ūđü gé rı jeé. İmi zıkı İri, ā sē rı jeé má ní āje İmi ní lēé rı sı, ā adri rı vūrā mávé ni āvü sızú ni."

¹⁰ İşú āküdē Ēfōronā Hııııı rı úrı kuú İvé 'bá rı pi āsámvú gé 'dāá, İri ní újázú Ābūrāmā ní, İrivé 'bá Hııı vé İmü'ba kūrú rı vé kání tı gé rı pi ārevú céré yıkı tā İri ní újā rı rá,

¹¹ İri ní 'yozú kīnī, "Āmbúgú mávé rı, adri 'dını kuyé, mı yı drı ma ká, ma vūrā rı sē mı ní ūıı 'a ni gé rı be má é'dıpāa endreųı gé sı, mı sı rı mı ūkú ni drāapi rı vé āvü ānı."

¹² Ābūrāmā ní gōzú övüzú 'ı drı sızú vúgá vūrā rı vé é'dıpāa endreųı gé đıı.

¹³ İri ní 'yozú Ēfōronā ní, vūrā é'dıpāa yıkı rá kīnī, "Mı yı drı ma ká, dō İcō rá, mı ā'yı má ní. Ma vūrā rı vé āje mı ní lıı rı ūfe mı ní rá, má sı rı mávé ūkú drāapi rı vūrā rı agá."

¹⁴ Ēfōronā ní újázú Ābūrāmā ní kīnī,

¹⁵ "Āmbúgú mávé rı, mı yı drı ma ká, müfēngā 'dīri vé tā adri āmbúgú ku, vūrā rı vé āje müfēngā fııı müdürüļü sı (400). 'ı sı mívé āvü rı İyı."

¹⁶ Ābūrāmā ā'yı tā Ēfōronā vé rı rá. İri ní müfēngā fııı rı lāzú sēzú Ēfōronā ní, sı İri ní 'yoó rı tıņı, Hııı rı pi yıkı rá. Í'dú müfēngā fııı rı, lā caá müdürüļü sı.

¹⁷ Ābūrāmā ní nyōökü Ēfōronā vé adrııpi Mākāpēlá gá İnyınā Māmürē be rı jezú. Je

nyòókú rí ỳjǐ 'a ni gé rí be, àzini peṭi 'a ni gé rí pi be céré.

¹⁸ Sèkí nyòókú rí jeé Àbūrámā ní, à adri rí ìrívè ní muzú nyonyo, sèkí ìrì ní nyòókú rí 'bá ambugu Híjǐ vé í úmú 'bá kǔrú rí vé kání tí gé rí pi andregá sí.

¹⁹ Vúdrǐ ní gé, Àbūrámā ní ùkú ní Sárā vé àvū sǐzú ỳjǐ Mākāpélā vé rí agá, Ìnyinǎǎ Māmúrè be, (Māmúrè rí Hèbèrónā gé) Ìrì àngū Kānānā vé rí agá.

²⁰ Àngū àndúrú adriipi Híjǐ rí pi vé ỳjǐ be rí, sèkí ìrì Àbūrámā ní rizú àvū sǐzú.

24

Ìsákā vé ùkú à jengárá

¹ Àbūrámā adri caá ìlì be àco, dè ícá àrākā rú, Úpí Múngú sè ìrì ní tākiri lèṭi be àndiándí.

² Ú'dú àlu, Àbūrámā ní 'yozú ívé àtí'bá àmbúgú riipi ívé ngá 'bèṭi àsámvú gé rí ùtèépi rí ní kǐnǐ, "'Í sò ùyò má èndreṭi gé nógó.

³ Á lè mí sò ùyò Úpí Múngú 'bù pi gbiipi vù be rí à rú sí, lüzú kǐnǐ, mí ícò mvá ùkú Kānānā vé ní ìpèé jeé má mvòpǐ Ìsákā ní ùkú rú 'bá má ní adrii kòpì àsámvú gé rí pi àsámvú gé nógó ku.

⁴ Í mu ùkú rí jeé má mvòpǐ Ìsákā ní àngū 'bávè rí agá, mávè mǎrité rí pi àsámvú gé."

⁵ Àtí'bá rí ní ìrì zizú kǐnǐ, "'Bo ùkú rí gá dō ìmúgá má be sí àngū nòri gé, má 'o ìngóni? Má jǐ rí mí mvòpǐ Ìsákā rí muzú àngū mívé mí ní ìfüzú rí gé 'dǎá?"

⁶ Àbūrámā ní újázú ìrì ní kǐnǐ, "Lè mí jǐ má mvòpǐ rí 'dǎlè ku!

⁷ Úpí Múngú adriipi 'bù gé, ma zǐipi ìfúupi má ètèpǐ vé 'bèṭi àsámvú gé sí, àngū má è'dípáa vé rí agási, átápi má ní, tǎ rí èzǐipi má ní 'yoópi, 'Ma úmvúlèsi àngū nòri sè mvá mívé úyú agá ní ní rí, ' Ìrì ívé mǎlàyíkǎ pè 'de mí èndreṭi gé sí drǐdrǐ, mí mu rí ùkú ìsú má mvòpǐ ní 'dǎlè.

⁸ Mvá ùkú rí gá dō ìmúgá mí be sí, mí oyú mí ùyò mí ní sòó má èndreṭi gé rí agási gí. Lè mí jǐ má mvòpǐ rí 'dǎlè ku."

⁹ Kúru àtí'bá rí ní ùyò sòzú Àbūrámā èndreṭi gé, sù Àbūrámā ní 'yoó ìrì ní rí ùnì.

¹⁰ Kúru àtí'bá rí ní ívé àmbúgú rí vé kámilò rí pi í'dúzú mudrǐ, ngá múké múké ní pi be, ìrì ní 'dezu muzú. 'De muṣú àngū Ì ní zǐjǐ Àrámā Nāhārāyímū* rí gé, Ìrì ní gòzú cazú kǔrú Nāhórā vé rí gé.

¹¹ Àtí'bá rí kǎ muṣú caá 'dǎlè, ìrì ní kámilò rí pi sèzú ulazú vùgá kídí rí à jèlè gá, kídí rí kǔrú rí gé àmvélèsi. Sà 'dàri ùndrèǎ, ùkú rí pi ní muzú ỳjǐ ìbèzú ní.

¹² Ìrì ní kúru Múngú rí zizú kǐnǐ, "Á Úpí, Múngú mávè àmbúgú Àbūrámā vé rí, lè mí sè má ní drǐlè múké àndrú sí, 'í 'bá èsǐ múké mávè àmbúgú Àbūrámā ní.

¹³ 'Í ndre, á tu pá kuú kídí rí à jèlè gá nò, ànjí ùkú kǔrú agá rí pi rí ìmú ỳjǐ ìbèngará gá,

¹⁴ á zǐ dō àlu ní, á 'yo dō, 'Mí ó'dú mívé ùdrí vùgá, 'í sè má ní ỳjǐ mvuṣú,' sè dō má ní ỳjǐ rí mvuṣú rá, àzini à'yí dō ỳjǐ sèé mvuṣú mávè kámilò rí pi ní rá, mvá ùkú mí ní ìpèé Ìsákā ní rí ìrì adriipi 'dǐ. Tǎ rí nga dō 'í 'dǐni, ma nǐ àmá 'yozú kǐnǐ 'í 'bá èsǐ múké mávè àmbúgú rí ní gí."

¹⁵ Àtí'bá rí kǎ drǐ Múngú rí zǐjǐ deṣé kuyé, koro Rèbèkǎ ní ícázú ùdrí ỳjǐ ìbèzú ní be 'í kídí gé. Rèbèkǎ rí Bètúwélè vé mvá ùkú, Bètúwélè rí Mílèkǎ vé mvá, Mílèkǎ rí Àbūrámā èdrǐpǐ Nāhórā vé ùkú.

¹⁶ Mvá ùkú rí ùnyí be ambamba, ìrì drǐ kácáǎ rú, 'bá àzi la drǐ ìrì be kuyé. Mvá ùkú rí ní ulüzú muzú kídí rí gé 'dǎá, ìrì ní ỳjǐ ìbèzú ívé ùdrí rí agá tré, ìrì ní ìgòzú ìmúzú àtí'bá rí vùgá nò.

¹⁷ Àtí'bá rí ní njuzú muzú mvá ùkú rí vú 'dǎá, ìrì ní 'yozú kǐnǐ, "Mí ìbè má ní ỳjǐ mívé ùdrí agá 'dǐrì sèé mvuṣú."

¹⁸ Mvá ùkú rí ní 'yozú kǐnǐ, "Úpí mávè rí, mí è'yí ỳjǐ rí mvuṣú." Koro mvá ùkú rí ní ùdrí rí ó'dúzú 'í kídí gé sí 'bázú vùgá, ìrì ní ỳjǐ rí ìbèzú sèzú mvuzú àtí'bá rí ní.

¹⁹ Mvá ùkú rí kǎ ỳjǐ rí sèé mvuṣú àtí'bá rí ní, ìrì ní 'yozú kǐnǐ, "Ma kpá muṣú ỳjǐ ìbè sè mvu mívé kámilò rí pi ní céré."

²⁰ Kúru ìrì ní ỳjǐ ùdrí agá rí dǎzú 'bù ànyápá rí pi ní rizú ỳjǐ mvuzú rí agá, ìrì ní njuzú muzú vúlè kídí rí gé 'dǎá ỳjǐ àzi ìbèzú dǐjǐ, èç ỳjǐ rí ùbè, kámilò rí pi àrèvú céré mvukí ỳjǐ rí caá rá.

²¹ Àtí'bá rí újǐ kuú kǐrì, tē rí tǎ Rèbèkǎ ní ríi 'oó 'dǐrì ndreé, lè nǐjǐ àmá dō mvá ùkú Úpí Múngú ní ìpèé rí adriipi 'dǐ.

²² Kámilò rí pi kǎ ỳjǐ rí mvuṣú deṣé gí, àtí'bá rí ní mǎpǐ dábú rú àjè be àmbúgú ní í'dúzú suzú mvá ùkú rí à ùmvu gé, ìrì ní ìmvè dábú rú àjè be àmbúgú ní pi í'dúzú ìrǐ, 'ù'yüzú mvá ùkú rí drǐgè.

²³ Àtí'bá rí ní mvá ùkú rí zizú kǐnǐ, "'Í lù má ní, mí à'dǐ à mvá? Mí ètèpǐ vé jó agá 'dǎá, vùrā 'bá ní muzú lazú ìnjǎ nòri sí mávè àgò nò'bée be ní anigè?"

²⁴ Mvá ùkú rí ní újázú kǐnǐ, "Ma Bètúwélè à mvá, Bètúwélè vé èndreṭi Mílèkǎ 'í, Ìrívè ètèpǐ Nāhórā 'í."

²⁵ Ìrì ní kpá gòzú 'yozú kǐnǐ, "Vùrā ìmi ní lazú mívé 'bá rí pi be ìnjǎ rí sí ní anigé, ásé, àzini ànyàngá à fífí kámilò rí pi úcèzú ní anigè."

* 24:10 24:10 Àrámā Nāhārāyímū: Àrámā Nāhārāyímū rí Mèsòpótāmíyā vé àngū agá.

²⁶ Kúru áti'ba rí ní kùmúci ùtǐzú 'í drǐ sǐzú vùgá, Ɛri ní Úpí Múngú ri Ɛnjǐzú,

²⁷ Ɛri ní 'yozú kǐnǐ, "É Ɛngúkí Úpí Múngú mávé àmbúgú Àbūrámá vé rí Ɛngúngú, Úpí Múngú 'bá lēngará, àzini 'du tá 'í ní lēé 'oó mávé àmbúgú ní rí ngáá gí, à'diātāsīyá Ɛjǐ ma Ɛcá mávé àmbúgú rí vé máríté rí pi vé jó àsámvú gé gí."

²⁸ Rēbéká ní njuzú mužú tá 'dǐri ùlǔzú 'bá rí'ba adri'ba Ɛndrēpi vé 'bētǐ àsámvú gé rí pi ní.

²⁹ Rēbéká vé Ɛdrǐpi ā rú Lābánā 'i, Lābánā ní njuzú mužú áti'ba rí vùgá kídí gé 'dāá.

³⁰ Lābánā ká mǎpí ómvúpi ā ùmvú gé rí ndreé, àzini Ɛmvé Ɛri drǐgé rí ndreé, ká tá áti'ba rí ní átá, Rēbéká ní ùlǔú 'í ní rí yǐj, Ɛri ní 'dezu mužú ágó rí vùgá 'dāá, Ɛsú tu pá kuú ívé kámiló rí pi be kídí rí ā gārā gá.

³¹ Lābánā ní 'yozú kǐnǐ, "Mí Ɛmú, Úpí Múngú sē mí ní tákiri gí, ngá mí ní pá tuzú kuú àmvé nōgó rí à'di? Má údé mí ní vūrā jó agá 'dāá gí, àzini má údé kpá vūrā mívé kámiló rí pi ní gí."

³² Kúru áti'ba rí ní 'dezu mužú Lābánā vé àngá 'dāá, Lābánā vé áti'ba rí pi ní oḡu kámiló rí pi ā úgóró gá rí pi oḡuzú. Kōpi ní ásé, àzini ànyàngá ā fǐfǐ Ɛjǐzú sēzú kámiló rí pi ní, àzini kōpi ní yǐj Ɛjǐzú sēzú áti'ba rí ní, àzini Ɛrivé 'bá rí pi ní, kōpi ā ùjǐkí rí Ɛ pi áni.

³³ Kúru Ɛ ní Ɛnyá Ɛjǐzú 'bázú kōpi Ɛndrēti gé, 'ho áti'ba rí ní 'yozú kǐnǐ, "Má ùlú dō tá má ní Ɛmúzú rí kuyé, má Ɛcá drǐ ā'yǐ Ɛnyá nyaá ku."

Lābánā ní 'yozú kǐnǐ, "Mí ùlú 'bá ní tá rí."

³⁴ Ágó rí ní 'yozú kǐnǐ, "Ma áti'ba Àbūrámá vé ni.

³⁵ Úpí Múngú sē tákiri mávé àmbúgú rí ní ambamba, Ɛri 'bá ā'bú be ni. Úpí Múngú sē Ɛri ní kábiló, ndrǐj, tǐ, kámiló, dōngí, dábú, aya óḡú'ba óḡúḡú ni pi, áti'ba ágó rú ni pi, áti'ba ùkú rú ni pi be.

³⁶ Mávé àmbúgú rí vé ùkú Sárā tǐ Ɛri ní mvá ágó, Ɛsú àkudé Ɛri àrāká rú, àmbúgú mávé rí sē ívé ngá àrēvú céré ívé mvá ágóḡá rí ní.

³⁷ Àmbúgú mávé rí sē ma ùyó sōó 'í endrēti gé kǐnǐ, 'Lē mí je má mvópi ní ùkú àngḡ Kánáná vé má ní adrizú nōri agá ku.

³⁸ 'Í mụ ùkú rí jeé má mvópi ní máríté mávé rí pi àsámvú gé, má Ɛtēpi vé 'bētǐ àsámvú gé.'

³⁹ "Má ní mávé àmbúgú rí zizú, má kǐnǐ, 'Mvá ùkú rí gá dō Ɛmúgá má be sǐ, má 'o rí Ɛngóni?'

⁴⁰ "Àbūrámá ní újázú má ní kǐnǐ, 'Úpí Múngú má ní rii Ɛrivé tá 'duḡ ngáá rí, Ɛri ívé mǎlǎyíká Ɛpé Ɛmú mí Ɛzā ko rá, mí mụ

rí ùkú jeé má mvópi ní mávé máríté rí pi àsámvú gé, má Ɛtēpi vé 'bētǐ àsámvú gé.

⁴¹ 'Í mụ dō mávé máríté rí pi àsámvú gé 'dálé rá, kōpi gáki dō ùkú sēgá má mvópi ní sǐ, ma mí oḡu ùyó mí ní sōó má Ɛndrēti gé rí agásí rá.'

⁴² "Àndrú má ká té Ɛcá kídí rí tǐ gé 'dāá, á zǐ Múngú rí, má kǐnǐ, 'Á Úpí Múngú mávé àmbúgú Àbūrámá vé rí, dō Ɛcá rá, lē mí sē mávé Ɛcǐ nōri ā adri drǐlé múké rú.

⁴³ 'Í ndre, á tu pá kuú kídí rí ā gārā gá nō. Mvá ùkú ázi Ɛmú dō yǐj Ɛbēé, ma 'yo Ɛri ní, "Mí Ɛbē má ní yǐj mívé ùdrí agá 'dǐri sēé mvúú."

⁴⁴ mvá ùkú rí 'yo dō má ní, "Mí Ɛ'yǐ yǐj rí mvúú, ma kpá yǐj ùbē sē mívé kámiló rí pi ní rá," Úpí Múngú, mvá ùkú 'dǐri ā adri ùkú mí ní Ɛpéé mávé àmbúgú rí vé mvá ní rí.'

⁴⁵ "Má ká drǐ Múngú rí zǐj deḡ Ɛsǐlǐ sǐ kuyé, koro Rēbéká ní Ɛcázú ùdrí be 'í kǐdǐ gé. Ɛri ní ùlǔzú mužú kídí rí gé 'dāá, Ɛri ní yǐj Ɛbēzú. Má ní 'yozú Ɛri ní, 'Í sē má ní yǐj mvúú.'

⁴⁶ "Koro mvá ùkú rí ní ívé ùdrí ó'dúzú 'í kǐdǐ gé sǐ vùgá, Ɛri ní 'yozú kǐnǐ, 'Mí Ɛ'yǐ yǐj rí mvúú, ma kpá yǐj sē mvú mívé kámiló rí pi ní Ɛndí.' Má ní kúru yǐj rí Ɛ'yǐzú mvúú, Ɛri ní kpá yǐj sēzú mvúzú kámiló rí pi ní.

⁴⁷ "Má ní mvá ùkú rí zizú, 'Mí à'di ā mvá?'

"Ɛri ní 'yozú kǐnǐ, 'Ma Bētúwélé ā mvá, Bētúwélé ri Náhórā ā mvá, Ɛrivé Ɛndrēpi Mǐléká 'i.'

"Má ní kúru mǎpí Ɛ'dúzú suzú ùmvú ni gé, àzini má ní Ɛmvé Ɛ'dúzú Ɛrǐ ù'yǐzú drǐ ní gé.

⁴⁸ Kúru má ní kùmúci ùtǐzú má drǐ sǐzú vùgá, Úpí Múngú ri Ɛnjǐzú. Má ní Úpí Múngú mávé àmbúgú Àbūrámá vé rí Ɛngúzú, à'diātāsīyá Ɛjǐ ma pǐrǐ Ɛcá ùkú Ɛsú mávé àmbúgú rí vé mvá ní, mvá ùkú rí Ɛri mávé àmbúgú Àbūrámá Ɛdrǐpi Náhórā mvópi vé mvá.

⁴⁹ Mí dō Ɛsǐ múké 'bá mávé àmbúgú rí ní rá, àzini mí dō tá mí ní lēé 'oó mávé àmbúgú ní rí 'duḡ ngá rá, 'í lū má ní, dō 'dini kuyé, 'í lū má ní, má ndá rí lētǐ ázi tá má ní lēé rí 'ozú."

⁵⁰ Lābánā pi Bētúwélé be, kōpi ní újázú kǐnǐ, "Tá 'dǐri Ɛngá Úpí Múngú vùgá, tá ázi 'bá ní 'yoó tǔngú ní 'dāáyo.

⁵¹ Rēbéká ri 'dǐ, 'í jǐ Ɛri mužú mívé àmbúgú rí vé mvá ní ùkú rú, sǐ Úpí Múngú ní 'yoó rí tǐnǐ."

⁵² Àbūrámá vé áti'ba rí ká tá kōpi ní 'yoó 'dǐri yǐj, Ɛri ní kùmúci ùtǐzú, óvǔzú 'í drǐ sǐzú vùgá, Úpí Múngú ri Ɛnjǐzú.

⁵³ Ɛri ní kúru ngá Ɛ ní rii ù'yǐ rú'ba gá Ɛ ní údé dábú sǐ, àzini Ɛ ní údé aya óḡú'ba

ógu'ògũ ní sī rī pí í'dú'zú, āzini bōngó ūnyī be ní pí í'dú'zú sēzú Rēbēkā nī. Īri ní kpá ngá ājē be āmbúgú ní pí í'dú'zú sēzú Rēbēkā édrīpi ní, āzini éndrēpi ní fēfē rú.

⁵⁴ Kúru ātí'ba rī, āgō adri'ba ĩri be trū rī pí be, kōpi ní ín'ya nyazú, āzini ngá mvuzú, kōpi áwíkí adrii 'dálé ĩn' be rá.

Kā mu'ú adrii drū ũ'bú'tí, Ābūrámā vé ātí'ba rī ní 'yozú kīnī, "Īmi oyúkí ma, lē má gō mávé āmbúgú rī vúgá 'dāá."

⁵⁵ 'Bo Rēbēkā édrīpi pí éndrēpi be, kōpi ní újázú kīnī, "Lē mvá ūkú rī ā adri caá 'ba be nōgó ũ'dú be mudrī, ĩri íb'í mu ndó."

⁵⁶ 'Bo ātí'ba rī ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Lē ĩmi ugakí ma ku. E'çí mávé nōri agá, Úpí Múngú sē má ní drīl'é múké gí. Īmi oyúkí ma, á lē gōó vúl'é mávé āmbúgú rī vúgá 'dāá."

⁵⁷ Kōpi ní 'yozú kīnī, "Lē 'bá zíkí Rēbēkā rī, ĩri dō 'yo 'bá ní ĩngóni."

⁵⁸ Kōpi ní Rēbēkā rī zizú ímú'zú, kōpi ní ĩri zizú kīnī, "Mí á'yí mu'ú ágó 'dīri be sáná nōri sī rá?"

Rēbēkā ní 'yozú kīnī, "Ma mu rá."

⁵⁹ Kúru kōpi ní í ómvú'pí Rēbēkā pí oyuzú ívé ātí'ba ūkú rú ní be, ātí'ba Ābūrámā vé rī be, āgō adri'ba ĩri be trū rī pí be.

⁶⁰ Kōpi ní Rēbēkā ní tákiri sēzú, kōpi ní 'yozú kīnī,

"Bá ómvú'pí, lē mí tí izú kárakará,

lē anji mívé rī pí á ndēkí

ívé ari'ba rī pí vé ūkpō rá."

⁶¹ Kúru Rēbēkā pí ívé ātí'ba ūkú rú rī pí be, kōpi ní útú'zú ívé kámilō rī pí drīg'é, kōpi ní 'de'zú mu'zú ātí'ba rī vúgá sī. Ābūrámā vé ātí'ba rī jī Rēbēkā rī mu'zú ĩndī.

⁶² Sā 'dāri gé, Īsákā íb'í ímú kídí í ní zīj Bērē Lāyī Róyí gélésila, ā'diātāsiyā rī adrii Nēgév'é gá.

⁶³ Ūndrēnā āzi sī, Īsákā 'de mu'ú ásé agá 'dāá Múngú rī zīj, kā mu'ú 'í drī ingaá āngú ndrēé, ndrē kámilō urukō'bée rī ímú 'í vúgá nōó.

⁶⁴ Rēbēkā ní kpá 'í drī ingazú uru, ĩri ní Īsákā rī ndrezú. Īri ní ísízú ívé kámilō drīg'é sī vūgá.

⁶⁵ Īri ní ívé ātí'ba rī zizú kīnī, "Ágó ásé agá ri'pí ímú'pí 'bá vúgá nōó 'dāri ā'dí 'í?"

Ātí'ba rī ní újázú kīnī, "Ágó 'dāri, ĩri mávé āmbúgú." Rēbēkā ní kúru ívé bōngó í'dú'zú 'í éndrēti óz'zú ānī.

⁶⁶ Ātí'ba rī ní tā 'í ní 'oó rī ūl'uzú Īsákā ní céré.

⁶⁷ Īsákā ní Rēbēkā rī jizú fizú gākū éndrēpi Sárā ní āndúrú adrizú rī agá 'dāá 'í ní ūkú rú. Īsákā lē Rēbēkā rī ambamba. Īsákā éndrēpi Sárā ā drā dō gí drāāsiyā,

Rēbēkā ā tā sī, sē ĩzāngá Īsákā ē éš'í agá rī de rá.

25

Ābūrámā vé drāngará

¹ Ābūrámā gō ūkú āzi jeé rá, ūkú rī ā rú Kētúrā 'í.

² Ūkú rī tī ĩri ní Zimírání rī, Jōkísánā rī, Médánā rī, Mīdīyánā rī, Īsībákā rī, Súwā sī.

³ Jōkísánā tī Sēbā pí Dédánā be. Úyú Dédánā vé rī pí Āsúrímú rī pí, Lētúsímú rī pí, āzini Lēúmímú rī pí.

⁴ Anji āgō Mīdīyánā vé rī pí ā rú, Éfá 'í, Éfērē 'í, Énóká 'í, Ābidá 'í, Élédá sī. Úyú 'dī'bée céré Kētúrā vé rī.

⁵ Ābūrámā e'zi ngá ívé rī pí ārēvú céré Īsákā ní.

⁶ Ābūrámā ní drī adrizú idri rú rī gé, í'dú ngá sēé fēfē rú ívé anji āgō ūkú vúl'é rī pí ní tī rī pí ní, pē ívé anji āgō 'dī'bée Īsákā ā gārā gá sī mu'ú adrii wō'ókú ũt'ú ní ífuzú rī gé.

⁷ Ābūrámā adri caá íl'í be mūdūr'ul'ú ālu pūkú éz'ir'í drī ní tōw'ú (175).

⁸ Ābūrámā drā, íšú ākūdē dē ícá ārākā rú gí, adri caá íl'í be āco. Īrivé idri kā fūú, ĩndrī ĩrivé rī mu'ú adrii ĩrivé 'bá ūdrā'ba gí rī pí be trū.

⁹ Īrivé anji āgō Īsákā pí Īsīmāélē be, kōpi ní ĩrivé āvú jizú sízú ũj'í agá Mākāpélā gá, ĩnyinā Māmūrē be, nyō'ókú Éfōronā Zōhārā mvō'pí vé rī agá, Zōhārā rī Híf'ígú.

¹⁰ Ābūrámā je āndúrú nyō'ókú rī 'bá Híf'í vé rī pí drīg'é. Síkí Ābūrámā pí ūkú ní Sárā be nyō'ókú rī agá.

¹¹ Ābūrámā kā drāá, Múngú sē mvō'pí Īsákā ní tákiri rá. Īsákā rī adrii ĩnyinā Bērē Lāyī Róyí be.

Úyú Īsīmāélē vé rī

¹² Īsīmāélē rī mvá Ābūrámā vé ní, Sárā vé ātí'ba Āgárā Ējēpétōz'í rī tī ĩri ní.

¹³ Anji Īsīmāélē ní tī rī pí á rú 'dī, sīkí kōpi ā rú tīngará ívé rī vú sī. Mvā kāyú rī Nēbāyótí 'í, 'de'ba vūdr'í ní gé rī pí, Kédará 'í, Ādībélá 'í, Mībísámā 'í,

¹⁴ Mísímā 'í, Dúmā 'í, Māsā 'í,

¹⁵ Hādádí 'í, Témā 'í, Jētúrā 'í, Nāpísā 'í, Kédemā sī.

¹⁶ Anji Īsīmāélē vé mudrī drī ní ĩr'í 'dī'bée, kōpi rúkí súrú mudr'í drī ní ĩr'í rī pí ní. 'Dakí vūrā kōpi ní adrizú rī pí kōpi ā rú sī.

¹⁷ Īsīmāélē adri caá íl'í be mūdūr'ul'ú ālu pūkú na drī ní éz'ir'í (137), ĩri ní kúru drázú, ĩri ní mu'zú adrizú 'bá ívé ūdrā'ba gí rī pí āsámvú gé.

¹⁸ Úyú Īsīmāélē vé rī pí írékí í mu'zú āngú rī pí agásí āndiāndí, í'dó'zú Hāvílā

gá, cazú Súrũ gé, cazú Ìnyinǎǎ Ējèpétò ǎ wòókò ùtù ní Ìfuzú rĩ gé, wòókò Ásírìyá vé rĩ gé. Kòpì ríkì adrì Ì èdrìpìjì be ìnyinǎ Ìnyinǎ.

Yòkòbù pi vé tìngará Ìṣòwũ be rĩ

¹⁹ Ú'dógú'dógú Ìsáká vé rĩ Ìrì 'dìni, Ìsáká rì mvá Àbùrámá vé ní.

²⁰ Ìsáká ní Rēbéká rì jezú rĩ gé, Ìsú àkùdè Ìsáká rì Ìlì be pùkù sù. Rēbéká rì Bètùwélé Àrámáǎ rĩ vé mvá, àngũ Pádáná Àrámá vé rĩ agá, Ìrì Lābānā Àrámáǎ rĩ vé ómvúpì.

²¹ Rēbéká ní drì mvá tìj kuyé rĩ sī, Ìsáká zì Úpì Múngú rì, Úpì Múngú ǎ'yì Ìrìvé zìngará rá, Ìrìvé ùkú Rēbéká Ìsú 'a rá.

²² Anjinǎ rĩ pi ríkì Ì úgbú Rēbéká agá 'dāá. Rēbéká ní Úpì Múngú rì zìzú kīnì, "Tā nōrì 'i 'o má be nōnì ǎsì?"

²³ Úpì Múngú ní 'yozú Ìrì ní kīnì, "Anjì mí 'a gá rĩ pi Ìrì, anjì Ìrì 'dì'béé Ìmù Ì aco adri sùrù be Ìrì,

sùrù ǎzi rĩ vé ùkpò rì Ìmù ǎzi rĩ vé rĩ ndè rá, mvá kǎyú rĩ Ìmù èjì nga mvá ùdù rì ní."

²⁴ Rēbéká vé sá tìngará vé rĩ ká ícò, tì anjì rĩ pi ètì rú.

²⁵ Mvá Ìfùúpi drìdrì rĩ Ìka, rù'ba ní céré 'bí rú, kúru kòpì ní Ìrì ǎ rù 'dazú Ìṣòwũ 'i.*

²⁶ Kúru èdrìpì ní Ìfuzú, rù èdrìpì Ìṣòwũ ǎ pá èdèkèdè cí, kúru Ì ní Ìrì ǎ rù 'dazú Yòkòbù† 'i. Rēbéká ní anjì 'dì'béé tìzú rĩ gé, Ìsú àkùdè Ìsáká rì Ìlì be pùkù ǎziyá.

Ìṣòwũ uzì ìvé kǎyú èdrìpì Yòkòbù ní

²⁷ Anjì rĩ pi ká mbaá ícá àmbúǎ gí, Ìṣòwũ ícá 'bá riipi zǎá mbáapi ní, lè ècì ǎsè vé rĩ ǎ tá ambamba. Yòkòbù rì Ìvé rì 'bá adriipi tá be kírì ní, Ìrì rì adri 'bètì, rì ǎnyápá úcé.

²⁸ Ìsáká lè Ìṣòwũ rì, ǎ'diātāsìyá Ìrì ní rìi zǎá ú'dì Ìjì nyaá 'í ní rĩ ǎ tá sī, 'bo Rēbéká lè Ìvé rì Yòkòbù rì.

²⁹ Ú'dù ǎlu, Yòkòbù rì tìbù ǎ'dì, tìbù rĩ ǎ sù Ìka. Ìṣòwũ Ìmù ǎsè agá 'dǎási, èbìrì fù Ìrì kǎyì, ǎndè ambamba.

³⁰ Ìrì ní 'yozú Yòkòbù ní kīnì, "Èbìrì fù ma drǎá kǎyì gí! 'Í sè má ní tìbù mí ní ǎ'dì sù be Ìka 'dìrì nyaá!" (Tá 'dìrì sī, gòkì Ìṣòwũ ǎ rù 'daá Èdómá).‡

³¹ Yòkòbù ní újázú Ìrì ní kīnì, "Mí mvá kǎyú, mí uzì mívé kǎyú má ní."

³² Ìṣòwũ ní 'yozú Ìrì ní kīnì, "Í ndre drì ká, èbìrì fù ma kǎyì gí, ǎ lè drǎá ǎnì drǎdrǎ! ǎ tìkì dō ma kǎyú drǎásiyá, tá múké má ní Ìsú 'a ní gé 'dìgé rì ǎ'dì?"

³³ Yòkòbù ní 'yozú Ìrì ní kīnì, "Drìdrì ní, 'í sò ùyò má èndrètì gé." Kúru Ìṣòwũ ní ùyò sòzú Yòkòbù èndrètì gé, Ìrì ní Ìvé kǎyú uzìzú Yòkòbù ní.

³⁴ Kúru Yòkòbù ní pánga í'dúzú tìbù 'í ní ǎ'dì rì be, Ìrì ní sèzú Ìṣòwũ ní, Ìṣòwũ ní nyazú, Ìrì ní kpá ngá mvuzú, Ìrì ní kúru ngazú muzú. Ìṣòwũ 'dù Ìvé kǎyú ǎ tá 'báa mǎdǎǎ, ùsù drì ní gé kuyé.

26

Ìsáká pi Àbùmèlèkè be

¹ Èbìrì ní 'dezu àngũ rì agá ùnjì ùnjì, sù Ìrì ní ótù 'deé lóki Àbùrámá vé rĩ gé rĩ tìjì. Ìsáká ní 'dezu muzú Àbùmèlèkè vùgá, Àbùmèlèkè rì 'bǎǎ Fèlèsétè rĩ pi vé ní, àngũ Gèrǎrì vé rĩ agá.

² Úpì Múngú ní 'i 'idazú Ìsáká èndrètì gé, Ìrì ní 'yozú kīnì, "Lè mí mụ Èjèpétò gá 'dǎá ku, mí adri vùrǎ má ní lèé lùú mí ní rĩ gé.

³ Mí adri vùrǎ 'dìrì agá ùkòlò. Ma adri mí be trù, ma mí ní tákìrì sè rá. Ma àngũ 'dìrì sè céré mí ní, ǎzini úyú mívé rĩ pi ní, sù má ní ótù ùyò ní sòó mí ètèpì Àbùrámá ní rĩ tìjì.

⁴ Ma sè mívé úyú rì ízú kárakarǎ, kòpì adri sù Ìnyá 'bù gé rĩ pi tìjì. Ma àngũ 'dìrì sè céré kòpì ní. 'Bá vù drìgé rì pi céré tákìrì Ìsú úyú mívé rì pi ǎ tá sī,

⁵ ǎ'diātāsìyá Àbùrámá Ìnjì ma Ìnjìnjì, 'dù tá má ní lùú 'í ní rĩ ngáá rá, 'dù tá má ní èzì rĩ ngáá rá, ǎzini 'dù tǎmbì mǎvé rĩ ngáá rá."

⁶ Kúru Ìsáká ní adrizú àngũ Gèrǎrì vé rĩ agá 'dǎá.

⁷ Àǎ àngũ 'dǎrì agá rĩ pi ká Ìrì zìjì Ìrìvé ùkú ǎ tá sī, 'yo kòpì ní kīnì, ùkú rì 'í ómvúpì, gá lùgá sī 'yozú kīnì ùkú rì Ìvé ní, ǎ'diātāsìyá 'o ùrì sī. Úsù kīnì àǎ 'dì'béé 'i 'dì rá Rēbéká ǎ tá sī, ǎ'diātāsìyá Rēbéká rì ùnyì be ambamba.

⁸ Ìsáká ká adrii caá 'dǎá sá be ǎco, Àbùmèlèkè 'bǎǎ Fèlèsétè rĩ pi vé rì rì àngũ ndréé sùbá gá sī, ndre Ìsáká u'de ùkú ní Rēbéká rì èzìjì èdrì sī, rì tì ní ndruú.

⁹ Àbùmèlèkè ní Ìsáká rì zìzú Ìmùzú, Ìrì ní 'yozú kīnì, "Mí kīnì, Rēbéká rì mí ómvúpì ǎ'diātāsì? Ìsúzú àkùdè Ìrì mívé ùkú!"

Ìsáká ní újázú Ìrì ní kīnì, "Má ùsù déna 'bá ǎzi rì ícò ma 'dì Rēbéká ǎ tá sī rá."

¹⁰ Àbùmèlèkè ní 'yozú kīnì, "Ngá mí ní 'oó 'bá ní 'dìni rì ǎ'dì? 'Bá ǎzi rì té ícò la mívé ùkú sī, Ìrì té tá ùnjì Ìjì 'bá drìgé."

¹¹ Kúru Àbùmèlèkè ní tǎmbì sèzú 'bá rì pi ní céré kīnì, "Bá ǎzi 'o dō Ìsáká rì ùnjì,

* 25:25 25:25 Ìṣòwũ: Ìṣòwũ vé Ìfífì, rù'ba ní dù céré 'bí rú.

† 25:26 25:26 Yòkòbù: Yòkòbù vé Ìfífì, rù pá èdèkèdè cí, Ìrì 'bá mị ù'báapi ní.

‡ 25:30 25:30 Èdómá: Èdómá vé Ìfífì, Ìrì ngá Ìka ní.

dōku uló dō Rēbēkā ā rụ'vá, í Ìri 'dị drā 'dīisí rá."

¹² Ílì 'dāri agá, Ísáká 'ā óm vú, sa úri 'a ni gé, ànyāngā rí ka ambamba, ā'diātāsīyā Úpí Múngú sē Ìri ní tākírí gí.

¹³ Ísáká gō ícá 'bá ā'bú be ni, Ìrivé ā'bú ízú ambamba.

¹⁴ Ìri kābīlō be, ndrīī be, tị be, ātí'vá be kárákará. 'Bá Fēlēsété vé rí pi 'bákí Ìri ní èşí ũnjí ànyāpá 'dī'bée ā tā sī.

¹⁵ Kídí ātí'vá Ābūrāmā vé rí pi ní gaá sá 'dāri gé rí pi, 'bá Fēlēsété vé rí pi gákí nyōókú úmvú daá kídí rí ótúzú ānì 'dīisí rá.

¹⁶ Kúru Ābūmēlékē ní 'yozú Ísáká ní kīnī, "Mívé ũkpó nóni ambamba, 'í nga 'bá gārā gá sī, 'í mụ adrii vūrā āzi gé."

¹⁷ Kúru Ísáká ní ngazú mụzú adrizú í'búnjā Gērārí vé rí gé.

¹⁸ Kídí ótú í ní gaá lókí Ísáká étépí Ābūrāmā vé rí gé, Fēlēsété rí pi ní nyōókú gaá ótúzú lókí Ābūrāmā ní drāzú gí rí ā vúdri gé 'dā'bée, Ísáká gō nyōókú rí úvá kōpi agásí āmvé. Ísáká gō rụ álu álu ótú Ābūrāmā ní 'daá kídí rí pi ní 'dā'bée 'daá kídí rí pi ní.

¹⁹ Ísáká vé ātí'vá rí pi gákí kídí í'búnjā rí agá 'daá, kídí rí vé yīī uletere.

²⁰ 'Bá kābīlō úc'é'vá Gērārí vé rí pi ríkí āgátá gāá Ísáká vé 'bá kābīlō úc'é'vá rí pi be, kōpi kīnī, yīī rí ívé ni. Kúru Ísáká ní yīī rí ā rụ 'dazú Èsékē. (Èséké vé ífífi āgátá.)

²¹ Ísáká vé ātí'vá rí pi ní kpá kídí āzi gazú, kōpi gōkí kpá āgátá gāá 'bá Gērārí vé rí pi be. Kúru Ísáká ní kídí rí ā rụ 'dazú Sítīnā.*

²² Ísáká gō ngaá 'daásí mụ vūrā āzi gé, kōpi gōkí kpá kídí āzi gaá, 'bá āzi gō āgátá gāá yīī rí ā tā sī kuyé. Ísáká ní kídí rí ā rụ 'dazú Rēbótó. (Rēbótó vé ífífi, vūrā adriipi wālā ni.) Ìri ní 'yozú kīnī, "Úpí Múngú sē 'bá ní vūrā wālā ni gí, 'bá ícá drīlè múké íşú vūrā nōri agá rá."

²³ Ísáká ní ngazú vūrā 'dāri gé sī, Ìri ní 'dezu mụzú Bērīsēbā gá.

²⁴ Kā mụy caá ñnjā rí sī, Úpí Múngú í'da 'í Ìri èndrētị gé, Ìri ní 'yozú kīnī, "Ma Múngú mí étépí Ābūrāmā vé rí 'i. Mí adri ũrī sī ku, ā'diātāsīyā ma mí be trú. Ma tākírí sē mí ní rá, ma sē mívé úyú rí ízú kárákará mávé ātí'vá Ābūrāmā ā tā sī."

²⁵ Ísáká ní vūrā rōbōņō zázú ní sızú Úpí Múngú rí ñnjızú ānì. Ìri ní ívé gākú sızú 'dāgá, Ìrivé ātí'vá rí pi ní kídí āzi gazú vūrā 'dāri gé.

²⁶ Ú'dú álu, 'bāgú Ābūmēlékē pi Āhúzā riipi Ìri ē ízā koopi tā pirí sī rí be, ũgalaku

āmbúgú āngáráwá rí pi vé Píkólā be, ímúkí Gērārí gé 'daásí Ísáká rí ndreé.

²⁷ Ísáká ní kōpi zizú kīnī, "Ími ímúkí nōgō ā'di 'o'ó? Ándúrú Ìmi ndrekí ma ũnjí, Ìmi drokí ma Ìmi gārā gá sī āmvé."

²⁸ Kōpi ní ũjázú Ìri ní kīnī, "'Bá nīkí ámá uletere 'yozú kīnī, Úpí Múngú rí mí be trú, kúru 'bá ní átázú 'bá āsámvú gé sī, 'bá kīnī, 'bá lēkí ũyō sōó 'bá āsámvú gé sī mí be. Kúru lē 'bá rúkí ũndí mí be.

²⁹ Lē mí sō ũyō 'yozú kīnī, mí 'o 'bá ũnjí ku, sū 'bá ní mí 'o'ó ũnjí kuyé rí tīnī. 'Bá 'okí ándúrú mí múké, 'bá pēkí mí mụzú 'bá gārā gá sī āmvé tā be kírí. Nóni Úpí Múngú sē mí ní tākírí gí."

³⁰ Ísáká ní ũmụ údézú kōpi ní, kōpi nyakí ngá, āzini mvúkí ngá rá.

³¹ Kā mụy adrii drū ũ'bútí, Ísáká pi ní ũyō sōzú í āsámvú gé sī āgō Gērārí vé rí pi be. Ísáká ní āgō 'dī'bée oyuzú mụzú tā be kírí.

³² Ú'dú 'dāri gé, Ísáká vé ātí'vá rí pi ní ímúzú kídí í ní gaá rí ā tā ũlüzú Ísáká ní kīnī, "'Bá gákí yīī ífūú gí."

³³ Kúru Ísáká ní kídí rí ā rụ 'dazú Sībā. (Rụ Sībā 'dīri vé ífífi ũyō.) Cimgbá ícázú āndrū sī, kūrū rí ā rụ í zị Bērīsēbā. (Ífífi ní kídí ũyō vé ni.)

³⁴ Íşōwū kā caá ílì be pūkú sụ, Ìri ní Yūdítá rí jezú 'í ní ũkú rú, Yūdítá vé étépí ā rụ Bérí 'i, Ìri Hīřígú. Ìri ní kpá gōzú ũkú āzi jezú, rụ ní Bāsēmátá 'i, étépí ni Èlóní 'i, Ìri Hīřígú.

³⁵ 'Bo ũkú Íşōwū vé 'dī'bée sēkí Ísáká pi ní ízāngā ambamba ũkú ní Rēbēkā be.

27

Ísáká sē Yōkōbū ní tākírí

¹ Ísáká kā dēé ícá ārākā rú gí, mị ní èşí, ndre āngú ku, Ìri ní ívé mvá káyú Íşōwū rí zizú ímúzú, Ìri ní 'yozú kīnī, "Mā mvá rí." Íşōwū ní ā'yizú kīnī, "Ma nō."

² Ísáká ní 'yozú kīnī, "'Í ndre drī ká, á dē nóni gí, ũ'dú má ní drāzú rí, á nị kuyé.

³ Mí í'dú mívé ũşú, mívé bóló be, 'í mụ má ní zāá mbāá 'buú ásé agá 'daá.

⁴ Mí á'dí zāá èjị èjị ñj sēé má ní, á lē nyaá, mā sēé rí mí ní tākírí, íşú ākūdē á drā drī kuyé."

⁵ Ísáká kā ríí átá 'i mvōpí Íşōwū be, Rēbēkā tē nyo rí tá 'dīri yīī. Íşōwū kā ngaá mụy ásé agá 'daá zāá rí ā mbāngará gá gí,

⁶ Rēbēká ní 'yozú 'i mvōpí Yōkōbū ní kīnī, "'Í ndre drī ká, á yí mí étépí rí átá mí èdrīpí Íşōwū be kīnī,

* 26:21 26:21 Sítīnā: Sítīnā vé ífífi, èşí ũnjí.

7 'Mí á'dí má ní zāá ẹ̀jì ẹ̀jì ní, mí ịjì má nya, má sè rí mí ní tākírí Úpí Múngú ẹ̀ndrẹ̀tì gé, ịsụ ákùdè á dàrà drí kuyé.'

8 Mā mvá rī, 'í yì ma, 'í 'dụ tã má ní rii lūu mí ní nōri ngaa.

9 'Í mụ ndrịj rī pi ǎsámvú gé 'dāá, mí ịjì má ní ndrịj ịrị mba'ba fōlō ni pi, má á'dí rí zāá ẹ̀jì ẹ̀jì ní sēé mí ẹ̀tẹ̀pì ní, sụ mí ẹ̀tẹ̀pì ní lēé rī tịni.

10 mí jì rí sēé Ịri ní, ǎ nya rí, ǎ sè rí mí ní tākírí, ịsụ ákùdè drā drī kuyé."

11 Yōkóbū ní 'yozú ẹ̀ndrẹ̀pì Rēbékā ní kīnī, "'Í nī rá má ẹ̀drìpì Ịsōwū ǎ rụ'ba dụ céré kuú 'bí rú, 'bo má rụ'ba 'bí ákó.

12 Mā ẹ̀tẹ̀pì ọ́mvú dō má rụ'ba, ícọ nījí ámá 'yoó kīnī ma rí 'í mị ù'bā 'dīni ku? Ícọ má ní tākírí sēé ku, Ịri ma tri rá."

13 Ẹ̀ndrẹ̀pì ní 'yozú Ịri ní kīnī, "Mā mvá rī, mí ẹ̀tẹ̀pì tri dō mi, tã ní ǎ sụ má rụ'ba gá. 'Í 'dụ tã má ní 'yoó mí ní 'dīri ngaa, 'í mụ ndrịj rí pi ịjì má vú nō."

14 Yōkóbū ní kúru mvuzú ndrịj rí pi ịjìzú sēzú ẹ̀ndrẹ̀pì ní, ẹ̀ndrẹ̀pì ní zāá rí á'dízú ẹ̀jì ẹ̀jì sụ ẹ̀tẹ̀pì Ịsákā ní lēé rī tịni.

15 Rēbékā ní ívé mvá kǎyú Ịsōwū vé bōngó múké múké jó agá 'dāá rí pi 'í'dízú úsúú ívé mvá ụdụ Yōkóbū rụ'ba gá.

16 'Í'dụ ndrịj lā'bu úmbé Yōkóbū drìgé, ǎzini umbe ní adripi 'bí ákó rí gé.

17 Ịri ní zāá 'í ní á'dí ẹ̀jì ẹ̀jì rí 'í'dízú pángá be, sēzú Yōkóbū drìgé.

18 Yōkóbū ní mvuzú ẹ̀tẹ̀pì vúgá 'dāá, Ịri ní Ịri zìzú kīnī, "Mā ẹ̀tẹ̀pì."

Ịsákā ní ǎ'yìzú kīnī, "Mā mvá rī, ma nō." Ịsákā ní Ịri zìzú kīnī, "'Bá 'dīri á'di 'i?"

19 Yōkóbū ní 'yozú ẹ̀tẹ̀pì ní kīnī, "'Bá rī ma 'i Ịsōwū 'i, mívé mvá kǎyú rī. Á 'dụ tã rī ngaa sụ mí ní lūu má ní rī tịni gí. Mí íngá úrì uru sī, 'í nya zāá má ní ịjì mí ní nōri, 'í sè rí má ní tākírí."

20 Ịsákā ní mvọpì rí zìzú kīnī, "Mā mvá rī, mí ịsụ zāá rī mbēlējā 'dīni ngóni?"

Yōkóbū ní újázú kīnī, "Úpí Múngú mívé rí sè má ní drìlè múké ní, má ní zāá rí ịsúúú ǎní."

21 Kúru Ịsákā ní 'yozú Yōkóbū ní kīnī, "Mā mvá rī, mí ítrú mí ñyinjá má gārā gá nōó, má ọ́mvụ rí mí rụ'ba, má nī rí ámá ádarú dō mí Ịsōwū 'i, dō mí adri Ịsōwū 'i ku."

22 Yōkóbū ní 'i útrúzú ñyinjá 'í ẹ̀tẹ̀pì Ịsákā vúgá 'dāá, Ịsákā ní Ịri ǎ rụ'ba ọ́mvúzú, Ịri ní 'yozú kīnī, "'U'dúkọ́ mívé rí 'u sụ Yōkóbū vé rí tịni, 'bo mí drì 'bí be sụ Ịsōwū vé rí tịni."

23 Ịsákā nī Yōkóbū rí ámá kuyé, ǎ'diātāsīyā drì ní céré 'bí rú sụ Ịsōwū vé rí tịni. Ịri ní kúru tākírí sēzú Yōkóbū ní.

24 Ịri ní zìzú kīnī, "Ádarú 'bá rī nyo mí 'i má mvọpì Ịsōwū 'i?"

Yōkóbū ní újázú kīnī, "'Bá rī ma 'i Ịsōwū 'i."

25 Ịsákā ní 'yozú kīnī, "Mí ịjì má ní zāá rī sēé nyaá, má sè rí mí ní tākírí."

Yōkóbū ní zāá rī jìzú sēzú ẹ̀tẹ̀pì ní, ẹ̀tẹ̀pì ní nyazú, Ịri ní kpá vinyọ́ sēzú ẹ̀tẹ̀pì ní, ẹ̀tẹ̀pì ní mvuzú.

26 Kúru ẹ̀tẹ̀pì Ịsákā ní 'yozú Ịri ní kīnī, "Mā mvá rī, mí ítrú mí má gārā gá nōó, mí ímụ má tị ndrúú."

27 Yōkóbū ní mvuzú ẹ̀tẹ̀pì Ịsákā vúgá 'dāá, Ịri ní tị ní ndrúú. Ịsákā kǎ Ịrívé bōngó ẹ ẹ̀jì ngūú, Ịri ní 'yozú kīnī,

"Á, má mvọpì ẹ ẹ̀jì ngū sụ ọ́mvụ Úpí Múngú ní tākírí 'bāá drī ní gé gí rí tịni.

28 Múngú ǎ sè mí ní ẹ̀ndrìlígó 'bụ gélésì, ǎ á mívé ǎnyāngá drìgé vū drìgé nōgó,

mívé ǎnyāngá ǎ ka rí ǎní, ǎzini mívé vinyọ́ ǎ 'a rí ǎní.

29 Súrú ǎndiándi rí pi ǎ ngakí rí ẹ̀zì mí ní, kọpì ǎ útíkí kúmúci mí ẹ̀ndrẹ̀tì gé, kọpì adrikí átí'ba mívé ní.

Mi adri ǎmbúgú rú mí ẹ̀drìpì drìgé, lē kọpì ǎ útíkí kúmúci mí ẹ̀ndrẹ̀tì gé, kọpì ǎ adrikí mī pálé gá.

'Bá rī tri dō mi, ị Ịri tri rá, 'Bá rī sè dō mí ní tākírí, ị Ịri ní tākírí sè rá."

30 Ịsákā kǎ tākírí sēé Yōkóbū ní gí, Yōkóbū kǎ ngaa mvụ ẹ̀tẹ̀pì ǎ gārā gá sī, koro ẹ̀drìpì Ịsōwū ní ícázú zāá mbāngará gálésì.

31 Ịsōwū ní kpá ịnyá á'dízú zāá sī ẹ̀jì ẹ̀jì, Ịri ní jìzú sēzú ẹ̀tẹ̀pì ní, Ịri ní 'yozú kīnī, "Mā ẹ̀tẹ̀pì, mí íngá úrì uru sī, 'í nya zāá má ní á'dí ịjì mí ní nōri, 'í sè rí má ní tākírí."

32 Ịsákā ní zìzú kīnī, "'Bá rī ǎ'di 'i?" Ịsōwū ní újázú kīnī, "'Bá rī ma 'i Ịsōwū 'i, mívé mvá kǎyú rī."

33 Ịsákā á rụ'ba yá kpìrìkpìrì, Ịri ní zìzú kīnī, "'Bá té zāá á'dìpì ịjìpì má ní nōgó rí ǎ'di 'i? Á nya zāá rí ú'dikìrìná nōgó, ịsụ ákùdè mí ícá drī kuyé, á sè tākírí Ịri ní gí. Tākírí má ní sēé gí rí, ícókí újá gōó vúlé ku."

34 Ịsōwū kǎ tã ẹ̀tẹ̀pì ní 'yoó 'dīri yìj, Ịri ní rizú ngozú ụ'dúkọ́ be uru 'dāá ịzāngá ịzāngá rú, Ịri ní 'yozú kīnī, "Mā ẹ̀tẹ̀pì, lē mí sè má ní tākírí rí ịndì!"

35 Ịsákā ní 'yozú Ịsōwū ní kīnī, "Mí ẹ̀drìpì ímụ nōgó, ù'ba má mị, pa tākírí má ní lēé sēé mí ní rí gí."

36 Ịsōwū ní 'yozú kīnī, "Rụ ị ní 'daá Ịri ní Yōkóbū* 'dīri 'dakí Ịri pìrì, ǎ'diātāsīyā ù'ba má mị caá vú be ịrì. Pa mávé kǎyú

* 27:36 27:36 Yōkóbū: Yōkóbū vé íffí, rụ pá ẹ̀dekèdè, 'dīri lū kīnī Ịri ẹ̀drìpì vé kǎyú ẹ̀rì ụkpó sī.

má drígé sī, nóni pa kpá tākiri mí ní lēé sēé má ní rī má drígé sī gí!" Kúru Ísòwù ní étèpi ri zìzù kīnī, "Tākiri āzi mí vùgá 'dūi mí ní ícò sēé má ní ní 'dāāyo?"

³⁷ Ísákā ní 'yozú Ísòwù ní kīnī, "Á 'bā Yòkòbū ri mí drígé àmbúgú rí gí, á 'yo, má kīnī, ìrìvè édrìpìjì cèré adri átí'bá ìrìvè ni. Á sē ìri ní ànyāngā fífí, āzini á sē ìri ní vinyò gí. Má mvá rī, má 'o rí mí ní 'ā'di?"

³⁸ Ísòwù ní 'yozú étèpi ní kīnī, "Má étèpi, tākiri rī mí vùgá 'dīlè 'yēnā àlu? Má étèpi, 'í sē má ní tākiri ìndī fò!" Kúru Ísòwù ní í'dòzú ngozú ú'dúkò be uru 'dāā.

³⁹ Ètèpi Ísákā ní 'yozú ìri ní kīnī, "Bètí mí ní adri rú, ìri vù rárà rú nyòókú múké rī ā rù'bá gá sī, endrìlìgò 'a drī ni gé ku.

⁴⁰ Mí è'dí 'dì ìlì áco ni sī, mí íbì ngá ísù ndò.

Mí ímù adri tùgèrī mí édrìpì vé ni.

'Bo mí kādò lēé ímù mí oyùù adringará tùgèrī rú rí agásì,

mí gò adrii tùgèrī rú ìri ā palé gá ku."[†]

Yòkòbū ápá Ísòwù sī

⁴¹ Ísòwù 'bā èsì ùnjí Yòkòbū ní, étèpi Ísákā ní tākiri sēé Yòkòbū ní rī sī. Ísòwù ní 'yozú kīnī, "Ù'dù má étèpi ní drázú rī 'bā ícá ìnyinà gí, ma ímù má édrìpì Yòkòbū ri 'dì drá rá."

⁴² Kā tā Ísòwù ní 'yoó 'dìri ùlúú Rēbékā ní, Rēbékā ní 'bá āzi pèzú mùzú tā 'dìri ùlúú Yòkòbū ní kīnī, "Mí édrìpì Ísòwù ri lèti ndá lèzú mí 'dìzú drázú, 'í èsì ā ndrī rī ānì.

⁴³ Má mvá rī, á 'yo mí ní, lē mí ápá mùzú má édrìpì Lābānā vù Hārānā gá.

⁴⁴ 'Í mụ adrii vù ní gé 'dāā ùkòlò, cìmgbá mí édrìpì Ísòwù vé èsì veepi 'dìri ndrī dō gí ká.

⁴⁵ Mí édrìpì vé èsì veepi 'dìri ndrī dō gí, āzini tā rī àvì dō èsì ní agásì gí, ma 'bá āzi pè mụ mí bī, mí ímvi rī ìgòò 'bètí. Á lē anjì mávé rī pi ā ùdrákì ìrìtrò ú'dù àlu agá ku."

⁴⁶ Rēbékā ní 'yozú Ísákā ní kīnī, "Ísòwù vé ùkú jéé Hítí gé 'dī'bée rí má ní ízāngā sē ambamba. Yòkòbū je dō kpá mvá ùkú Hítí vé ni, múké ni, lē má drá 'dīisí rá."

28

¹ Kúru Ísákā ní Yòkòbū ri zìzù ímùzú, ìri ní tākiri sèzú ìri ní. Ìri ní 'yozú Yòkòbū ní kīnī, "Lē mí je mvá ùkú Kānānā vé ni mí ní ùkú rú ku.

² 'Í nga mụú ùkú jéé Pādānā Ārāmā gá, mí éndrèpì vé étèpi Bètùwélè vé 'bètí àsámvú gé. Mí éndrèpì vé édrìpì Lābānā

vé anjì ùkú àsámvú gé, 'í je àlu ní mí ní ùkú rú.

³ Múngú Ùkpò 'Dípa ā sē mí ní tākiri, lē mí tì anjì, kòpì ē ízúkí kárakarā, úyú mívé rī pi ē ízúkí, kòpì ā adriki rí étèpi sùrú kárakarā rī pi vé ni.

⁴ Lē Múngú ā sē mí ní tākiri úyú mívé rī pi be, sù ìri ní sēé Àbūrāmā ní rī tìnjì, àngù 'bá ní adri zú 'a ni gé jākā rú nòri, ā adri rí ìmivè ni, ā'diātāsìyā Múngú sē àngù nòri Àbūrāmā ní."

⁵ Kúru Ísákā ní Yòkòbū ri pèzú mùzú Pādānā Ārāmā gá Lābānā vùgá. Lābānā ri Bètùwélè Ārāmāgú rī vé mvá, Rēbékā ri Yòkòbū pi vé éndrèpì Ísòwù be, ìri Lābānā vé ómvpì.

Ísòwù gò ùkú āzi jéé

⁶ Ísòwù nì amá 'yozú kīnī, Ísákā sē tākiri Yòkòbū ní gí, pè ìri mụú ùkú jéé Pādānā Ārāmā gá. Kā tākiri sēé Yòkòbū ní gí, èzì Yòkòbū ní kīnī, ā je mvá ùkú Kānānā vé ni ku.

⁷ Yòkòbū 'dù tā étèpi pi vé éndrèpì be rī ngaá rá, mụ Pādānā Ārāmā gá 'dāā rá.

⁸ Kúru Ísòwù ká nìjì amá 'yozú kīnī, 'í étèpi Ísákā lē ā jekì mvá ùkú Kānānā vé ni ku,

⁹ ìri ní gòzú ùkú āzi jezú. Je Ísimāélè vé mvá ùkú Māhālātá ri 'í ní ùkú rú. Māhālātá ri Nēbāyótí vé ómvpì, Nēbāyótí ri Ísimāélè ā mvá, Ísimāélè ri Àbūrāmā ā mvá.

Urobí ùbì Yòkòbū ri Bètélè gá

¹⁰ Yòkòbū ní ngazú Bērìsébā gá 'dāāsì, ìri ní 'dezu mùzú Hārānā gá.

¹¹ Kā mụú caá vùrā āzi gé, ìri ní áwízú lazú 'dāgá, ā'diātāsìyā útù rī ní 'deé gí rī sī. Ìri ní írā í'dúzú 'bázú 'í drī ètìzú ānì, ìri ní kúru lazú ú'dù kozú.

¹² Urobí ùbì ìri kīnī, 'í ndre ngá ì ní rizú tuzú uru ni í'dòzú vùgá nògò cìmgbá cazú 'bù gé 'dāā. Múngú vé mālāyikā rī pi rí ísì ímùzú ānì vùgá nòò, kòpì kpá gò tų mùzú ānì 'bù gé 'dāā.

¹³ Úpí Múngú tu pá kuú ngá ì ní rií tųú ānì uru rí drígé urugégé 'dāā, ìri ní 'yozú kīnī, "Ma Úpí Múngú 'i, Àbūrāmā pi ní rií ìnjì Ísákā be rī. Àngù mí ní lazú 'dìri, ìri adri mívé ni, úyú mívé rī pi be.

¹⁴ Úyú mívé rī pi ímù ízú kárakarā sù cinyáfá vù drígé rī tìnjì. Kòpì ì iré mùzú wòókò útù ní 'dezu rí gé, wòókò útù ní ifüzú rí gé, wòókò úrùlè rú rí gé, āzini wòókò ándrélè rú rí gé. Í tākiri sē 'bá vù drígé nògò rī pi ní mí tā sī, āzini úyú mívé rī pi ā tā sī.

[†] 27:40 27:40 Oyù adringará tùgèrī rú rí agásì rá: Úyú Ísòwù vé rī pi ndèkì úyú Yòkòbū vé rī pi è'dí 'dìngará sī rá. 'Í lā 2 'Bāgú 8:20-22.

¹⁵ Ma adri mí be trú, vürä mí ní eçizú rí pi agási, ma mí ütê rá. Ma mí ijí igô vülé ängü nōri agá nōgó. Má ícò mí kuú ku, ma üyô má ní sóo rí vé tâ 'du nga rá."

¹⁶ Yökóbü kâ aruú ú'djú géle sî, üsü kînî, "Ádarú Úpí Múngú ri vürä nōri agá anigé, 'bo á nî áamá kuyé."

¹⁷ Tâ 'dîri sê Yökóbü ní üřî, İri ní 'yozú kînî, "Vürä nōri má ní üřî sê! Vürä nōri ícò adri jó Múngú vé ni, İri kęęti fizú äni 'bü gé rî."

¹⁸ Kâ muú adriú drú 'dîni ü'bütîñá rî sî, Yökóbü ní írâ 'í ní 'í drî eřizú 'dîri í'düzú 'í'düzú, İri ní üdu dâzú drî ni gé.

¹⁹ İri ní vürä 'dâri ä rü 'dazú Bêtelê. (İffî ni, jó Múngú vé ni.) Drîđrî ni, zíkî kîřrî 'dâri ä rü Lúzî.

²⁰ Kúru Yökóbü ní üyô sōzú Múngú eñdreřî gé kînî, "Múngú ütê dō ma eçî má ní tuú nōri gé rá, sê dō má ní änyängâ böngó be rá,

²¹ äzini má újâ dō ma gōó múké má étépi vé ängâ 'dâá rá, Úpí Múngú ri adri Múngú mávé ni.

²² İrâ má ní 'íđî nōri, İri adri vürä Múngú ri İñjîzú ni. Ngá Múngú ní sêé má ní rî pi äřevú cêré, ngá muđrî agá, ma älu ni í'djú sê Múngú ní."

29

Yökóbü ca Pädänâ Ārāmâ gâ

¹ Kúru Yökóbü ní ngazú mužú eçî gé, İri ní cazú 'bâ adri' bâ wōřkō ũtî ní ifüzú rî gé rî pi vé ängü gé.

² İri ní kídî ndrezú ásé agá 'dâá, kâbilō rî pi úmúki İ laá kuú kídî rî ä gârâ gâ vürä sî na, ä'diätäsîyâ kâbilō rî pi ri yîi mvu kídî 'dâri gé. Ožîkî kídî rî ē tî írâ ämbügú ni sî.

³ Kádō kâbilō rî pi úmú cêré kídî rî ä gârâ gâ 'dâá, 'bâ kâbilō úcé' bâ rî pi írâ rî gū kídî rî tî gé sî ämvé, kōpi kâbilō rî pi ní yîi sê mvu, kōpi kúru írâ rî gū 'bâ gō vülé kídî rî tî gé 'dâá.

⁴ Yökóbü ní 'bâ kâbilō úcé' bâ rî pi zîzú kînî, "Má eđrîpijî, İmi İbíkî íngâ ngügâ?"

Kōpi ní 'yozú kînî, "'Bâ İbíkî íngâ Hârânâ gâ."

⁵ İri ní 'yozú kōpi ní kînî, "İmi nîkî Nâhórâ mvōpi vé mvâ Lâbânâ ri rá?"

Kōpi ní újâzú kînî, "Ē, 'bâ nîkî İri rá."

⁶ Kúru Yökóbü ní kōpi zîzú kînî, "Lâbânâ ri múké?"

Kōpi kînî, "Ē! İri múké. 'Í ndre drî kâ İrivé mvâ ũkú Râélê ri imú kâbilō rî pi be 'dâ."

⁷ Yökóbü ní 'yozú kînî, "İmi ndrekî drî kâ, ũtî rî drî anigé, sâ nōri adri kâbilō rî pi úmúžú vürä älu gé ni kuyé. İmi sêkî

kâbilō rî pi ní yîi mvuú, İmi jíkî kōpi vülé muú İřîbî nyaá."

⁸ Kōpi ní újâzú kînî, "'Bâ ícókî drî kâbilō rî pi ní yîi sêé mvuú ku, úmúki dō kâbilō rî pi cêré gé, äzini gūki dō írâ rî kídî rî tî gé sî ämvé gé, 'bâ İbî kâbilō rî pi ní yîi sê mvu ndō."

⁹ Yökóbü kâ riú átâ kōpi be, koro Râélê ní ícâzú étépi vé kâbilō rî pi be, ä'diätäsîyâ Râélê ri kâbilō rî pi úcé nî.

¹⁰ Yökóbü kâ 'í ädrōpi Lâbânâ vé mvâ ũkú Râélê ri ndreé Lâbânâ vé kâbilō rî pi be, İri ní mužú írâ rî gîzú kídî rî tî gé sî, İri ní yîi sêzú mvužú kâbilō rî pi ní.

¹¹ Kúru Yökóbü ní Râélê ri u'dezú ružú bēđrî sî, İri ē tî ndruzú, İri ní í'dózú ngožú ũ'dükō be ruř 'dâá.

¹² İri ní lüzú Râélê ní kînî, 'í Râélê étépi vé ädrōmvâ, Rêbêkâ ä mvâ. Râélê ní njuzú mužú tâ 'dîri ũlüzú étépi ní.

¹³ Lâbânâ kâ ívé ädrōmvâ Yökóbü vé tâ yîi, İri ní njuzú mužú vú ni gé 'dâá. İri ní Yökóbü ri u'dezú ružú bēđrî sî, tî ni ndruzú, İri ní Yökóbü ri jîzú mužú ívé ängâ. Yökóbü ní tâ 'í ngaápi rî ũlüzú İri ní cêré.

¹⁴ Kúru Lâbânâ ní 'yozú İri ní kînî, "Mí İbî İfūū mâ rü' bâ gâ, mi äri mávé ni."

Yökóbü je Léyâ pi Râélê be 'í ní ũkú rú
Yökóbü kâ adriú Lâbânâ vúgâ 'dâlê caá mbâá älu gé,

¹⁵ Lâbânâ ní 'yozú İri ní kînî, "Mí adri dō mávé marítê drâäsîyâ, mí ícò má ní ežî ngaá kâna ku. 'Í lü má ní, mâ ũfê mi ngōpi?"

¹⁶ Lâbânâ ri anji ũkú be İřî, mvâ kâyú rî ä rü Léyâ 'í, mvâ ũđú rî ä rü Râélê 'í.

¹⁷ Léyâ ri ũnyî äkō, Râélê ri ũnyî be, eñdreřî ni kōnjükōnjü.

¹⁸ Yökóbü lê Râélê ri ambamba, İri ní 'yozú Lâbânâ ní kînî, "'Í sê dō mívé mvâ ũđú Râélê ri jeé má ní ũkú rú rá, ma mí ní ežî nga ca İlí ežîřî."

¹⁹ Lâbânâ ní 'yozú kînî, "Á sê İri jeé 'bâ äzi ní ku, ma İri sê je mí ní. Lê mí adri má vúgâ nōgó, 'í nga ežî gâ ní."

²⁰ Kúru Yökóbü ní ežî ngazú cazú İlí ežîřî, 'í je rî Râélê ri 'í ní ũkú rú, 'bo İlí 'dî'bée İndre mî ni gé 'dâlê mädânâ, ä'diätäsîyâ lê Râélê ri ambamba.

²¹ Kúru Yökóbü ní 'yozú Lâbânâ ní kînî, "Á nga ežî rî değé, 'í sê mávé ũkú, 'bâ lëkî laá İri be."

²² Kúru Lâbânâ ní 'bâ rî pi zîzú İmúžú ũmü ũkú rî jezú rî ä nyangará gâ.

²³ Ängü rî kâ nîj, Lâbânâ ní ívé mvâ ũkú Léyâ ri jîzú sêzú Yökóbü ní, Yökóbü pi ní lazú İri be trü.

²⁴ Lâbânâ ní ívé äti' bâ Jêlêfâ ri sêzú Léyâ ní, ä nga rî İri ní ežî äti' bâ rú.

²⁵ Kā adrií drǔ 'díní ũ'bùtǐnǎ rǐ sǐ, Yòkòbū ndre 'bá rǐ Léyá 'i! Ìrì ní 'yozú Lābānā ní kǐnī, "Í 'o ma 'díní àsǐ? Á nga mí ní èjǐ rǐ Rāélè ā tǎ sǐ, adri 'díní kuyé? Mí ũ'bā mǎ mǐ 'díní àsǐ?"

²⁶ Kúru Lābānā ní 'yozú kǐnī, "Bávè mèrè nògò rǐ, Ì mvá ùkú kǎyú rǐ je drǐdrǐ, Ì íbǐ mvá ùkú ùdú rǐ je ndò.

²⁷ Ìmí adrikí drǐ mvá ùkú kǎyú rǐ be caá ù'dú èjǐrǐ ká, ù'dú èjǐrǐ àjè vé rǐ de dō gí, 'bá íbǐ mí ní mvá ùdú rǐ sè ndò. Mí gō mǎ ní èjǐ àzi nga ca ílǐ èjǐrǐ."

²⁸ Yòkòbū à'yǐ rá. Adri caá Léyá be ù'dú èjǐrǐ. Kúru Lābānā ní ívé mvá ùkú Rāélè rǐ sèzú Ìrì ní ùkú rú.

²⁹ Lābānā sè ívé àtǐ'bázǐ Bǐlǎ rǐ ívé mvá ùkú Rāélè ní àtǐ'bá rú.

³⁰ Yòkòbū pǐ ní lazú Rāélè be, Yòkòbū lè Rāélè rǐ Léyá rǐ ndéé. Yòkòbū gō èjǐ àzi ngaá Lābānā ní caá ílǐ èjǐrǐ.

Anjǐ Yòkòbū pǐ ní tǐjǐ Léyá be rǐ

³¹ Úpí Múngú kǎ ndreé Yòkòbū lè Léyá rǐ ku, Ìrì ní drǐ tǐzú Léyá rǐ'á gá, zǐ Léyá vé lètǐ mvá tǐzú rǐ rá. 'Bo Rāélè adri kú ùndó rú.

³² Léyá ní 'a ìsǔzú, Ìrì ní mvá ágó tǐzú, Ìrì ní mvá rǐ ā rǐ 'dazú Rübénā 'i.* Ìrì ní 'yozú kǐnī, "Úpí Múngú ndre mávè izàngá gí. Nóni mǎ ágó ní rǐ ma lè rá."

³³ Ìrì ní gòzú 'a ìsǔzú dǐjǐ, Ìrì ní mvá ágó tǐzú, Ìrì ní 'yozú kǐnī, "Úpí Múngú yǐ rá, mǎ ágó ní lè ma ku, gō mǎ ní mvá ágó àzi sèé gí." Ìrì ní mvá rǐ ā rǐ 'dazú Símíyónā 'i.†

³⁴ Ìrì ní kpá gòzú 'a àzi ìsǔzú dǐjǐ, Ìrì ní mvá ágó tǐzú, Ìrì ní 'yozú kǐnī, "Nóni mǎ ágó ní rǐ ìmǐ adri mǎ be trǔ, à'diātāsíyá á tǐ nóni Ìrì ní anjǐ àgò caá na." Ìrì ní mvá rǐ ā rǐ 'dazú Léví 'i.‡

³⁵ Ìrì ní kpá gòzú 'a àzi ìsǔzú dǐjǐ, Ìrì ní mvá ágó tǐzú, Ìrì ní 'yozú kǐnī, "Nóni ma Úpí Múngú rǐ íngú rá." Ìrì ní mvá rǐ ā rǐ 'dazú Yúdā 'i.§ 'Dìrì ā vǔdrǐ gè, gō anjǐ tǐjǐ kuyé.

30

¹ Rāélè kǎ ndreé Léyá tǐ anjǐ Yòkòbū ní gí, Ìrì ní 'dózá à'yá 'bázú ómǔpǐ Léyá be, Ìrì ní 'yozú Yòkòbū ní kǐnī, "Í sè dō mǎ ní anjǐ ku, mǎ drǎ 'dúisǐ rá!"

² Yòkòbū ā 'a ve Rāélè ní ùnjǐ ùnjǐ, Ìrì ní 'yozú kǐnī, "Ma Múngú 'i, mǎ uga mí mvá tǐngará sǐ nǐ?"

³ Rāélè ní 'yozú kǐnī, "Mávè àtǐ'bá Bǐlǎ rǐ 'dǐ. Ìmí lakí Ìrì be, á tǐ rǐ mǎ ní anjǐ, anjǐ Ìrì ní tǐjǐ rǐ, á adri rǐ anjǐ mávè nǐ."

⁴ Kúru Rāélè ní ívé àtǐ'bá Bǐlǎ rǐ sèzú Yòkòbū ní ùkú rú, Yòkòbū pǐ ní lazú Ìrì be.

⁵ Ìrì ní 'a ìsǔzú, Ìrì ní mvá ágóná tǐzú Yòkòbū ní.

⁶ Rāélè ní 'yozú kǐnī, "Múngú nǐ rá, ma rǐ tǎ 'o pǐrǐ, yǐ mávè zǐngará gí, sè mǎ ní mvá ágóná." Kúru Ìrì ní mvá rǐ ā rǐ 'dazú Dánā 'i.*

⁷ Rāélè vé àtǐ'bá Bǐlǎ gō 'a ìsǔ dǐjǐ, Ìrì ní Yòkòbū ní mvá ágóná ìrǐ ní tǐzú.

⁸ Rāélè ní 'yozú kǐnī, "Á fù ùmbá ùkpō sǐ mǎ ómǔpǐ be, 'bo mǎ aga gí." Kúru Ìrì ní mvá rǐ ā rǐ 'dazú Náfátálǐ 'i.†

⁹ Léyá kǎ ndreé 'í tǐ ku, Ìrì ní ívé àtǐ'bá Jèlèfá rǐ sèzú Yòkòbū ní ùkú rú.

¹⁰ Léyá vé àtǐ'bá Jèlèfá ní mvá ágóná tǐzú Yòkòbū ní.

¹¹ Léyá ní 'yozú kǐnī, "Mǎ ìsǔ drǐlè múké gí!" Ìrì ní mvá rǐ ā rǐ 'dazú Gádí 'i.‡

¹² Léyá vé àtǐ'bá Jèlèfá ní Yòkòbū ní mvá ágóná ìrǐ ní tǐzú.

¹³ Léyá ní 'yozú kǐnī, "Ma àyǐkò sǐ! Nóni ùkú rǐ pǐ 'yo, mǎ ìsǔ àyǐkò gí." Kúru Ìrì ní mvá rǐ ā rǐ 'dazú Àsèrá 'i.§

¹⁴ Lókí Ì ní rizú ànyāngá ìkúnāzú rǐ gé, Rübénā 'de mǔpǐ ómǔpǐ gé 'dǎá, ìsǔ pètǐ Ì ní zǐjǐ mǎndārāká* rǐ, ìjǐ pètǐ rǐ sèé 'í èndrèpǐ Léyá ní. Rāélè ní 'yozú ómǔpǐ Léyá ní kǐnī, "Í sè mǐ mvópǐ vé mǎndārāká rǐ ā urǔkò mǎ ní."

¹⁵ Léyá ní újázú Ìrì ní kǐnī, "Mávè ágó mí ní 'dǔpǐ 'dǐrǐ ca drǐ mí ní kuyé? Nóni 'í lè kpá mǎ mvópǐ vé mǎndārāká 'dǔpǐ drǐ ní gè kpáá?"

Rāélè ní 'yozú kǐnī, "Í sè dō mǎ ní mǎndārāká rǐ rá, mǎ sè Yòkòbū rǐ fǐ mǔ la mí be ìnjǐnǎ nǒrǐ sǐ rá."

¹⁶ Ùndrènjá 'dǎrǐ sǐ, Yòkòbū kǎ ìmvǐ ìgòó ómǔpǐ gélésǐ, Léyá ní fízú mǔzú Ìrì vùgá 'dǎá, Ìrì ní 'yozú kǐnī, "Ándrǔ 'bá la mí be ìnjǐnǎ nǒrǐ sǐ. Á je mí mǎ mvópǐ vé mǎndārāká sǐ gí." Kúru Yòkòbū pǐ ní lazú Léyá be ìnjǐnǎ 'dǎrǐ sǐ.

¹⁷ Múngú yǐ Léyá vé zǐngará rá. Ìrì ní 'a ìsǔzú, Ìrì ní mvá ágó àzi tǐzú Yòkòbū ní.

¹⁸ Léyá ní 'yozú kǐnī, "Mǎ ní mávè àtǐ'bá sèé Yòkòbū ní ùkú rú rǐ sǐ, Múngú ùfè ma

* **29:32 29:32 Rübénā:** Rǔ Rübénā 'dǐrǐ vé ìfǐfǐ, Múngú ndre mávè izàngá gí. † **29:33 29:33 Símíyónā:** Rǔ Símíyónā 'dǐrǐ vé ìfǐfǐ, Úpí rǐ 'bá yǐ rá. ‡ **29:34 29:34 Léví:** Rǔ Léví 'dǐrǐ vé ìfǐfǐ, ùmúngará. § **29:35 29:35 Yúdā:** Rǔ Yúdā 'dǐrǐ vé ìfǐfǐ, íngúngará. * **30:6 30:6 Dánā:** Rǔ Dánā 'dǐrǐ vé ìfǐfǐ, Múngú rǐ tǎ lǐ pǐrǐ. † **30:8 30:8 Náfátálǐ:** Rǔ Náfátálǐ 'dǐrǐ vé ìfǐfǐ, á fù ùmbá ùkpō sǐ. ‡ **30:11 30:11 Gádí:** Rǔ Gádí 'dǐrǐ vé ìfǐfǐ, drǐlè múké. § **30:13 30:13 Àsèrá:** Rǔ Àsèrá 'dǐrǐ vé ìfǐfǐ, àyǐkò. * **30:14 30:14 Mǎndārāká:** Pètǐ Ì ní zǐjǐ mǎndārāká 'dǐrǐ, Ìrì kǔyǐjǐ, Ìrì kpá sè Ì anjǐ tǐ ànǐ ìndǐ. † **30:18 30:18 Isákárá:** Rǔ Isákárá 'dǐrǐ vé ìfǐfǐ, ùfèngará.

gi." Kúru İri ní mvá rī ā rụ 'dazú Īsākárā 'i.[†]

¹⁹ Léyā ní gōzú 'a āzi ĩsúzú dīī, İri ní mvá ágó āzi tizú Yōkóbū ni, anji ágō İri ní tị rī pi cakí áziyá.

²⁰ Léyā ní 'yozú kīnī, "Múngú sē má ní fēfē múké ni. Nóni má ágó ni rī mā ññī rá, ā'diātāsīyā á tị İri ní anji caá áziyá." İri ní mvá rī ā rụ 'dazú Jebülünā 'i.[‡]

²¹ Vùdrī ni gé, Léyā ní gōzú mvá ùkú tizú, İri ní rụ ni 'dazú Dīnā 'i.

²² Kúru Múngú ní Rāélē ā tā ùsúzú, yī Rāélē vé zingará rá, İri ní drī tizú Rāélē rụ'ba gá, zī Rāélē vé létı mvá tizú rī rá.

²³ İri ní 'a ĩsúzú, İri ní mvá ágóná tizú, İri ní 'yozú kīnī, "Múngú 'du drīnjá má drīgé sī gi."

²⁴ İri ní mvá rī ā rụ 'dazú Yōsépā 'i,§ İri ní 'yozú kīnī, "Lē Úpí Múngú ā sē má ní mvá ágóná āzi."

Yōkóbū vé anyāpá ízú rá

²⁵ Rāélē kā Yōsépā rī tị, Yōkóbū ní 'yozú Lābánā ní kīnī, "Mí oyu ma, á lē mvii gōó 'bētı 'bávē āngū gé.

²⁶ 'Í sē mávé ùkú rī pi anjiná rī pi be, ā'diātāsīyā á nga èjı rī mí ní kōpi ā tā sī, mí oyu ma, má 'de muı. 'Í ññī rá á nga mí ní èjı rī ambamba."

²⁷ Lābánā ní 'yozú İri ní kīnī, "'Í yī drī ma ká, mí adri nōgó. Á ññī á má rá, ma nóni ā'bú be, ā'diātāsīyā Úpí Múngú sē má ní tākiri mí tā sī."

²⁸ Lābánā ní gōzú 'yozú kīnī, "'Í lı ngá mí ní lēé má ùfē mí áni rī, ma ùfē mí ní rá."

²⁹ Yōkóbū ní 'yozú İri ní kīnī, "'Í ññī rá, á nga mí ní èjı ùkpō sī, má ùtē mívē anyāpá rī pi múké.

³⁰ Má ní drī ándúrú ícázú kuyé rī gé, mívē anyāpá ízú kuyé, nóni má ní adrii nōgó rī sī, Úpí Múngú sē mí ní tākiri, mívē anyāpá ízú kárakará. 'Bo má 'í'dó rı mávé 'bá rı pi ē İzā koó ngá sī ngōtú?"

³¹ Lābánā ní Yōkóbū rı zızú kīnī, "Ngá mí ní lēé má sē mí ní rı ā'dı?"

Yōkóbū ní újázú İri ní kīnī, "Á sēkí má ní ngá āzi ku. Mí ā'yı dō tá má ní lēé 'yoó rı rá, ma ícō mívē anyāpá úcé rá.

³² Ándrú lē mí oyu ma muı mívē anyāpá rı pi ásamvú gé 'dāá, má ùpē rı kábılō rụ'ba be mĩ'yimĩ'yı, dōku bō'dübō'dü rı pi, āzini kábılō anji rụ'ba be ññı ññı rı pi, ndrīı rụ'ba be bō'dübō'dü, dōku mĩ'yimĩ'yı rı pi má ní. Ngá mí ní ma ùfēzú rı pi adri'bée 'dı.

³³ Úmvúlēsı mí kädō anyāpá mí ní ma ùfēzú rı pi ndreé, mí ññı rı á má 'yozú kīnī, ma tá 'o pıřı. Mávē anyāpá rı pi ásamvú

gé 'dāá, mí ĩsú dō ndrīı rụ'ba be mĩ'yimĩ'yı ku ni, dōku bō'dübō'dü ku ni, dōku mí ĩsú dō kábılō anji rụ'ba be ññı ku ni, mí ññı á má 'yozú kīnı má ùgı mívē anyāpá."

³⁴ Lābánā ní 'yozú kīnı, "Má ā'yı rá. Á adri sı mí ní 'yoó rı tıñı."

³⁵ Ú'dú 'dāri sı, Lābánā ní ndrīı āgō rụ'ba be girıgırı, dōku bō'dübō'dü rı pi ùpēzú ndrīı ùkú rụ'ba be mĩ'yimĩ'yı, dōku rụ'ba be bō'dübō'dü rı pi be, kábılō anji rụ'ba be ññı ññı rı pi be, sē kōpi ívé anjiná rı pi rikı úcé ní.

³⁶ Lābánā pi ní 'dezú muızú ívé anjiná rı pi be rárá rú, kōpi tukı èçı caá ú'dú na, Yōkóbū áwı rıi Lābánā vé anyāpá rı pi ā urukō úcé.

³⁷ Yōkóbū ní peřı ĩ ní zıř pópulā, ālimónı, āzini púlānı rı pi vé drıřı ugazú, İri ní kókó'bō ni pi úwızú kōpi ā rụ'ba gá sı, İri ní peřı rı pi vé drıřı 'ı ní rụ'ba ní úwı rı pi ĩgırızú kú girıgırı.

³⁸ İri ní peřı rı pi vé drıřı 'ı ní rụ'ba ni pi úwı rı pi úsúzú 'bú anyāpá rı pi ní rizú yıřı mvuzú rı agá, ā'diātāsīyā anyāpá rı pi rı ímı ĩ ñlūwā vūrā 'dāri gé.

³⁹ Anyāpá rı pi kädō ĩ ñlūwāá peřı ĩ ní ĩgırı girıgırı rı pi endreřı gé, kōpi anji tı rụ'ba be girıgırı, dōku mĩ'yimĩ'yı, dōku bō'dübō'dü.

⁴⁰ Yōkóbū ùpē anyāpá anjiná 'dı'bée ũ'bāá túngú. Anyāpá mba'bée gi rı pi kädō ĩ ñlūwāá, Yōkóbū rı kōpi 'bā āngū ndre muızú Lābánā vé anyāpá rı'ba be girıgırı, āzini ññı ññı rı pi vúgálé rú. Yōkóbū gı anyāpá rı pi ā urukō 'bāá túngú 'ı ní, úmú kōpi anyāpá Lābánā vé rı pi be trı kuyé.

⁴¹ Kädō anyāpá rı'ba be mgbúmgbú rı pi ñlūwāá, Yōkóbū rı peřı 'ı ní rụ'ba ní úwı rı pi úsú 'bú anyāpá rı pi ní yıřı mvuzú rı agá anyāpá rı pi endreřı gé, kōpi ē ñlūwākı rı ĩ peřı rı ā gārā gá.

⁴² 'Bo úsú peřı rı pi anyāpá ùkpō ákō rı pi endreřı gé ku. Kúru anyāpá ùkpō ákō rı pi adri Lābánā vé ni, rụ'ba be mgbúmgbú rı pi adri Yōkóbū vé ni.

⁴³ Tā 'dıri sē Yōkóbū vé anyāpá ízú kárakará, gō adrii kábılō be, āzini ndrīı be kárakará. Gō kpá adrii áti'ba ùkú rú ni pi be, áti'ba āgō rú ni pi be, kámılō pi be, dōngı pi be.

31

Yōkóbū nga ápá Lābánā vé āngá sı rá

¹ Yōkóbū yı kīnı, Lābánā vé anji rı pi rı 'yo kīnı, "Yōkóbū 'du 'bá étépi vé ā'bú ārėvú céré gi. ĩsú ā'bú 'dıri 'bá étépi vúgá."

† 30:20 30:20 Jebülünā: Rı Jebülünā 'dıri vé íffı, ññingárá. § 30:24 30:24 Yōsépā: Rı Yōsépā 'dıri vé íffı, Múngú á sē ma ní mvá āzi.

² Yókóbū ndre kpá nóni Lābánā adri 'í be àyikō sī sū ándúrú rī t̄ñjī ku.

³ Kúru Úpí Múngú ní 'yozú Yókóbū ní kīnī, "Í mvi gōo vúlé mí é' b̄ip̄i pi vé āngū gé, mívé māríté rī pi āsámvú gé, ma adri mí be tr̄j̄."

⁴ Kúru Yókóbū ní ú'dúkọ pēzú Rāélē pi ní Léyā be, k̄opi ē ímúkí 'í ísú vūrā ívé ānyāpā rī pi ní ānyázú rī gé.

⁵ Yókóbū ní 'yozú k̄opi ní kīnī, "Á ndre ími étēpi vé adringará má be rī adri sū d̄r̄id̄r̄i rī t̄ñjī kuyé, 'bo Múngú má étēpi vé rī má be tr̄j̄."

⁶ Ími n̄k̄i rá, á nga ẹ̀z̄j̄ ími étēpi ní ūkpō sī.

⁷ 'Bo ími étēpi ū'bā má m̄j̄, újā ngá 'í ní lēé ma ūfēzú rī caá vú be m̄udr̄i. 'Bo Múngú ūtē ma rá, Múngú sē 'o ma ūñjī kuyé.

⁸ Ími étēpi kādō 'yoó, ndr̄j̄j̄ m̄'yim̄'yī rī pi, 'i ma ūfē ānī, ndr̄j̄j̄ rī pi céré anjī t̄j̄ r̄' b̄á be m̄'yim̄'yī. Kādō 'yoó ndr̄j̄j̄ girigirí rī pi, 'i ma ūfē ānī, ndr̄j̄j̄ rī pi céré anjī t̄j̄ r̄' b̄á be girigirí.

⁹ Múngú 'd̄u ími étēpi vé ānyāpā dr̄j̄ ní gé sī rá, sē k̄opi má ní.

¹⁰ "Lókí ndr̄j̄j̄ rī pi ní rizú í ìlūwázú rī gé, urobí* ūb̄i ma, á ndre lá' b̄j̄j̄ō rī pi rikí ndr̄j̄j̄ ūkú rī pi ìlūwāá, lá' b̄j̄j̄ō rī pi á r̄' b̄á girigirí, m̄'yim̄'yī, d̄oku b̄ō' d̄ūb̄ō' d̄ū.

¹¹ Mālāyikā Múngú vé rī ní ma z̄iz̄ú urobí agá kīnī, 'Yókóbū!' Má ní á'yízú, 'Ma n̄ō.'

¹² Mālāyikā rī ní 'yozú má ní kīnī, "Í ndre, ndr̄j̄j̄ āgō rī' b̄á ndr̄j̄j̄ ūkú rī pi ìlūwā' b̄á rī pi á r̄' b̄á céré girigirí, m̄'yim̄'yī, d̄oku b̄ō' d̄ūb̄ō' d̄ū, á 'o tā rī 'd̄íní, mí ízā kozú, á' diātāsīyā á ndre tā Lābánā ní 'oó mí ní rī pi céré gí.

¹³ Ma Múngú ándúrú 'í 'daápi mí ní Bētélē gá, vūrā mí ní irā 'í' d̄iz̄ú rī gé, mí ní ūyō s̄óó ẹ̀ndr̄et̄j̄ ní gé rī 'i. 'Í nga fūú āngū n̄ōrī agásī, 'í m̄u adrii āngū í ní m̄i t̄j̄z̄ú rī agá.' "

¹⁴ Rāélē pi Léyā be, k̄opi ní újázú Yókóbū ní kīnī, "Ngá āzi 'bā étēpi ní ímú kuú 'bā ní ālunāni 'dāáyo.

¹⁵ 'Bā étēpi ndre 'bā kú sū jākā t̄ñj̄. Sē 'bā jeé kána m̄fēngā ākō, 'bā ísúkí ngá āzi ājē 'd̄iri agá kuyé.

¹⁶ Á' b̄ú' Múngú ní 'd̄uú 'bā étēpi dr̄igé sī rī pi ārēvú céré 'bávé ní, 'bávé anjīnā rī pi be. 'Í 'o tā Múngú ní lūú mí ní rī."

¹⁷ Kúru Yókóbū pi ívé ūkú rī pi be, ívé anjīnā rī pi be, k̄opi ní útúzú kāmīlō rī pi dr̄igé.

¹⁸ Yókóbū dro ívé ānyāpā rī pi muzú 'í ẹ̀ndr̄et̄j̄ gé sī, j̄j̄ kpá á' b̄ú 'í ní ísú Pādānā

Ārāmā gá 'dālē rī pi muzú ĩndī. 'De muzú 'í étēpi Ísáká vúgá āngū Kānānā vé rī gé.

¹⁹ Sā k̄opi ní muzú rī gé, ísú Lābánā rī rárá rú, ĩrī rī ívé kábīlō rī pi á 'b̄i rē. Rāélē ní étēpi vé ngá í ní údé múngú rú jó ūtēepi rī pi ūḡúzú.

²⁰ Yókóbū nje 'i muzú k̄iri, lū Lābánā Ārāmāgú rī ní 'yozú kīnī 'í lē m̄uúmu 'd̄íní kuyé.

²¹ Yókóbū ápá muzú ngá 'í ní ísú rī pi be céré, ĩrī ní yīí āmbúgú d̄iipi d̄id̄i Yūfērētā rī zozú, ĩrī ní 'dezú muzú āngū ānga rú Gīlédá vé rī gé.

Lābánā dro Yókóbū ā v̄udr̄j̄ muzú

²² Ú' d̄ú na ā v̄udr̄j̄ gé, lūkí Lābánā ní kīnī, Yókóbū ápá gí.

²³ Lābánā ní ívé māríté rī pi trazú, k̄opi drokí Yókóbū ā v̄udr̄j̄ caá ú' d̄ú be ẹ̀z̄j̄j̄, k̄opi cakí Yókóbū pi ísú āngū ānga rú Gīlédá vé rī gé.

²⁴ Kúru Múngú ní 'i 'i' dazú Lābánā Ārāmāgú rī ní urobí agá ĩn̄j̄nā 'd̄āri sī, ĩrī ní 'yozú kīnī, "Í ndre múké, lē m̄i 'yo tā āzi ūñjī Yókóbū ní ku."

²⁵ Lābánā ca m̄uú ísú Yókóbū s̄j̄ ívé gākú āngū ānga rú Gīlédá vé rī gé, Lābánā pi ívé māríté rī pi be, k̄opi m̄ukí kpá adrii āngū 'd̄āri gé.

²⁶ Kúru Lābánā ní muzú 'yozú Yókóbū ní kīnī, "Ngá mí ní 'oó 'd̄íní rī á' d̄i? Mí ū'bā má m̄j̄ 'd̄íní á' diātāsī? 'Í 'd̄u mávé anjī ūkú rī pi ápázú muzú k̄iri, sū 'bā 'í ní uruú ẹ̀' d̄j̄ gé rī pi t̄ñj̄ á' diātāsī?"

²⁷ Mí nje m̄i ápá k̄iri má m̄j̄ ū'bāzú 'd̄íní āsī? 'Í lū má ní kuyé āsī? Ma té m̄i pē muzú àyikō sī, í té ūngó ngo, í té ẹ̀r̄j̄ co, āzini í té k̄ū' d̄j̄ co.

²⁸ 'Í sē á ndru mávé anjī ūkú rī pi ē t̄j̄ kuyé āsī, āzini 'í sē á ndru k̄opivé anjīnā rī pi ē t̄j̄ kuyé āsī? Tā mí ní 'oó 'd̄iri tā azakava ní.

²⁹ Ma Lābánā 'i, ma ūkpō be, ma té ícō mí 'o ūñjī rá, 'bo té ĩn̄j̄nā rī sī, Múngú mí étēpi vé rī 'yo má ní kīnī, ma ndre múké, lē má 'yo tā āzi ūñjī mí ní ku.

³⁰ Á n̄j̄ rá, 'í lē m̄i újā gōó mí étēpi vúgá, 'bo mí ūḡū mávé ngá 'í ní údé r̄ií ĩn̄j̄j̄ múngú rú rī pi rá á' diātāsī?"

³¹ Yókóbū ní újázú kīnī, "Á 'o ūr̄j̄ sī, á' diātāsīyā má ūs̄ū m̄i mívé anjī ūkú rī pi upa má dr̄igé sī rá.

³² Mí ísú d̄ō mívé ngá í ní údé r̄ií ĩn̄j̄j̄ múngú rú rī 'bā āzi vúgá n̄ōgō rá, á 'd̄ikí 'bā 'd̄iri dr̄āá rá. 'Í ndā mívé ngá rī 'bávé māríté rī pi ẹ̀ndr̄et̄j̄ gé n̄ōgō. Mí ísú d̄ō rá, 'í 'd̄u muzú." Yókóbū n̄j̄ 'yozú kīnī, Rāélē

* 31:10 31:10 Urobí: Urobí 'd̄iri lū Yókóbū ní ānyāpā ĩrī ní ícō z̄ij̄ Lābánā vúgá rī vé tā. † 31:16 31:16 Á' b̄ú: Á' b̄ú 'd̄iri ānyāpā í ní t̄j̄ girigirí, m̄'yim̄'yī, d̄oku b̄ō' d̄ūb̄ō' d̄ū Yókóbū ní rī pi.

ũgũ étèpí Lābānā vé ngá ĩ ní údé ríí ñnjĩ múngú rú rĩ ní 'dĩni kuyé.

³³ Kúru Lābānā ní fizú ngá rĩ ndāzú Yōkóbū vé gākū agá, ātí' bā ĩrĩ ũkú rú rĩ pi vé rĩ agá, āzini Léyā vé rĩ agá, 'bo ĩsú ngá rĩ kuyé. Kā ifūū Léyā vé gākū agá 'dāásí, gō fii Rāélē vé gākū agá.

³⁴ ĩsú ākūdē Rāélē 'du ngá ĩ ní údé ríí ñnjĩ múngú rú rĩ pi zūŷí lā' b'ú ĩ ní 'bāá kāmīlō úgóró gá rĩ agá, úrí drĩ ní gé. Lābānā ndā ngá gākū agá 'dālē rĩ pi ā 'a céré, ĩsú ngá ĩ ní údé ríí ñnjĩ múngú rú 'dĩri kuyé.

³⁵ Rāélē ní 'yozú étèpí ní kīnī, "Má étèpí, mí 'a ā vé má ní ku, má ícō ngāá pá tuú mí èndrètí gé urū sī ku, ā' diātāsīyā ā ndre nōō mbāā ú' d'ú gí." Lābānā ndā ngá ĩ ní údé ríí ñnjĩ múngú rĩ pi tí, ĩsú kuyé.

³⁶ Yōkóbū ā 'a vé rá, ĩri ní 'yozú Lābānā ní kīnī, "Ngá má ní 'oó ũnjí rĩ ā' d'í? Tā ũnjí má ní 'oó mí ní ñnjúú má vú sī rĩ ā' d'í?

³⁷ Nóni 'í ndā ngá mávē rĩ pi ā 'a céré gí, ngá mívē mí ní ĩsú 'dígē rá rĩ ā' d'í? Mí 'd'ú kōpí 'bāá mávē mārítē rĩ pi èndrètí gé, āzini mívē rĩ pi èndrètí gé, kōpí ā acokí rĩ 'bávē tā āsámvú mí be.

³⁸ "Má adri nóni caá mí be ílí pūkú ĩrĩ. Mívē kábīlō rĩ pi ndrĩĩ rĩ pi be í' békí anjī kuyé. Á nya mívē kábīlō ágó āluñāni kuyé.

³⁹ Ūbūgō ci dō mívē kábīlō, dōku ndrĩĩ, á jī āvū ní sēé mí ní ku, ma rī ārīgó ní ũfē ma 'i. Ūgūkí dō mívē kábīlō, dōku ndrĩĩ ũtū sī, dōku ñnjī sī, mí rī 'yo má ũfē mí ní ārīgó ní, ma rī ārīgó ní ũfē mí ní ānyāpā mávē rĩ pi sī.

⁴⁰ Á rī mí ní ězī ngāá ũtū kōopí gbírílí rĩ agá, āzini āngū igbēepi igbegbe rĩ agá, ñnjīnā sī, á kó ú' d'ú ku.

⁴¹ Má adri mívē 'bētī āsámvú gé caá ílí pūkú ĩrĩ. Á nga mí ní ězī caá ílí mūdri drĩ ní su, mí sē rí má ní mívē anjī ũkú ĩrĩ 'dĩ' bée, āzini á nga mí ní ězī caá ílí áziyá, mí sē rí má ní kábīlō, ngá mí ní kōdō lēzú ma ũfēzú rĩ, mí újā caá vú be mūdri.

⁴² Múngú má étèpí Ābūrāmā vé rĩ, āzini Múngú Ísākā ní ruuru rĩ ā adri té dō má be trū ku, ádarú mí té ma pē mēzú drĩ be ule. 'Bo Múngú ndre izāngā má ní nyaá rĩ rá, Múngú nī ězī má ní ngāá ũkpō sī rĩ rá, kó má ízā rá. Ñnjīnā rĩ sī, átá mí drīgē ũkpō ũkpō tā ũnjí mí ní 'oó rĩ sī."

⁴³ Lābānā ní újázú Yōkóbū ní kīnī, "Anjī ũkú 'dĩ' bée mávē ní, ānjī kōpí ní tūj 'dĩ' bée mávē ní, ānyāpā rĩ pi kpá mávē ní. Ngá mí ní ndreé 'dĩ' bée ārēvū céré mávē ní. Ma ā' d'í 'o mávē anjī ũkú 'dĩ' bée ní, āzini ma ā' d'í 'o anjī kōpí ní tūj rĩ pi ní?

⁴⁴ Mí ímú, 'bā rúkí ũndí 'bā āsámvú gé sī mí be, lē 'bā drōkí ĩrā use use ní pi rizú ũndí 'bā ní ruŷí mí be 'dĩri vé tā ígázú ānī."

⁴⁵ Kúru Yōkóbū ní ĩrā āmbúgú ní í' d'ú zú ì' d'ú zú.

⁴⁶ ĩri ní 'yozú ívé mārítē rĩ pi ní kīnī, "Ími ĩkūnākí ĩrā ĩjī drōō vūrā ālu gé." Kōpí ní kúru ĩrā ĩkūnázú ĩjízú drōzú vūrā ālu gé, Lābānā pi Yōkóbū be, kōpí áwíkí ínyá nyaá ĩrā ĩ ní drōō rĩ ā gārā gá.

⁴⁷ Lābānā ní vūrā rĩ ā rú 'dazú Jēgārā Sāhādūtā, † Yōkóbū 'da ívé rĩ Gālédā.

⁴⁸ Lābānā ní 'yozú Yōkóbū ní kīnī, "Írā ĩ ní drōō 'dĩri, ĩri ũndí 'bā ní ruŷí mí be rĩ vé tā ígázú ānī." Tā 'dĩri sē ĩ ní āngū rĩ ā rú 'dazú Gālédā ānī.

⁴⁹ Lābānā ní kpá 'yozú kīnī, "Írā ĩ ní drōō 'dĩri lū kīnī, 'bā kādō ayií, Úpí Múngú ā' bā mī rizú 'bā ndrezú." Kúru ĩ ní vūrā rĩ ā rú 'dazú Mísípā.

⁵⁰ Lābānā ní kpá gōzú 'yozú kīnī, "Í' o dō mávē anjī ũkú rĩ pi ũnjí, dōku 'í gō dō ũkú uruko' bée jeé, 'bā āzi dō 'bā āsámvú gé tā rĩ ndreépi ní 'dāāyo drāāsiyā, Múngú ndre tā 'bávē mí be rĩ gí."

⁵¹ Lābānā ní kpá gōzú 'yozú Yōkóbū ní kīnī, "Í' ndre ĩrā ĩ ní drōō 'dĩri, 'í ndre ĩrā ĩ ní ì' d'ij 'bā āsámvú gé mí be 'dĩri.

⁵² Írā ĩ ní drōō 'dĩri, āzini ĩrā ĩ ní ì' d'ij 'dĩri, kōpí sē 'bā ũndí 'bā ní ruŷí mí be 'dĩri ā tā ígá ānī. Má ícō agāá ĩrā ĩ ní drōō 'dĩri drīgē sī muŷí mí 'oó ũnjí ku, mí ícō kpá agāá ĩrā ĩ ní drōō 'dĩri drīgē sī, āzini ĩrā ĩ ní ì' d'ij 'dĩri drīgē sī ímú ma 'oó ũnjí ku.

⁵³ Múngú Ābūrāmā vé rĩ, Múngú Nāhórā vé rĩ, Múngú kōpí étèpí vé rĩ, ā lī tā 'bávē mí be rĩ ní."

Kúru Yōkóbū ní ũyō sōzú 'í étèpí Ísākā vé Múngú ñnjĩ ñnjĩ rĩ ā rú sī.

⁵⁴ Yōkóbū ní rōbōŋō zázú āngū āngā rú rĩ gé 'dālē, zī ívé mārítē rĩ pi ímú ínyá nyangará gá. Kōpí kā ínyá rĩ nyaá gí, kōpí áwíkí laá ñnjīnā 'dāri sī 'dālē.

⁵⁵ Kā muŷí adrií drū ũ' b'utīnā rĩ sī, Lābānā ní ívé anjī ũkú rĩ pi eŷízú, ĩri ní kpá kōpívē anjīnā rĩ pi eŷízú, ĩri ní tākírí sēzú kōpí ní. ĩri ní kúru mvízú gōzú 'bētī.

32

Yōkóbū lē ívé āsámvú ā adri Íṣōwū be múké

¹ Yōkóbū ní kpá ngazú ěčī drīgē, mālāyíkā Múngú vé rĩ pi ní ímú zú ĩri ĩsú zú.

² Yōkóbū kā kōpí ndreé, ĩri ní 'yozú kīnī, "Vūrā nōri Múngú vé ní." ĩri ní vūrā rĩ ā rú 'dazú Māhānyímú. *

† 31:47 31:47 Jēgārā Sāhādūtā: Rū Jēgārā Sāhādūtā āzini rī Gālédā 'dĩ' bée vé íffíi ĩrā ĩ ní drōō tā ígázú ní. * 32:2 32:2 Māhānyímú: Rū Māhānyímú 'dĩri vé íffíi, ngúlúmú ĩrĩ. Yōkóbū vé 'bā rĩ pi síkí ívé gākū vūrā Yōkóbū ní mālāyíkā rĩ pi ĩsú zú rĩ gé.

³ Yōkóbū ní 'bá uration pēzú mužú drīdrī 'í édrīpī Íṣōwū vúgá Sēyírí gé, āngū Ēdómá vé rī gé.

⁴ Īrī ní 'yozú kōpī ní kīnī, "Īmī lūkī mávė āmbúgú Íṣōwū ní 'dīnī, 'Ma mívė átí'ba, má adri Lābānā vúgá 'dālė cīngbá ícázú āndrū sī.

⁵ Ma tī be, dōngí be, kābīlō be, ndrīī be, átí'ba āgō rú ní pi be, átí'ba ūkú rú ní pi be. Āmbúgú mávė rī, á pē 'bá 'dī'bee mužú mí vúgá, lė mí 'bā ęşī múkė má ní."

⁶ 'Bá Yōkóbū ní pēė rī pi ká Ī újá Īgōó Yōkóbū vúgá nōlė, kōpī ní 'yozú Īrī ní kīnī, "Bá cakī mí édrīpī Íṣōwū vúgá 'dālė rá, nóni Īrī rī ímú mí vúgá nōlė, kōpī rī ímú āgō mūdūrūlū sū pi be."

⁷ Yōkóbū ká tā 'dīrī yīī, ūrī fū Īrī ambamba. Īrī ní 'bá ívé rī pi awazú vūrā sī Īrī, awa kpá kābīlō rī pi, ndrīī rī pi, tī rī pi, kāmīlō rī pi be vūrā sī Īrī Īrī.

⁸ Yōkóbū ūşū kīnī, "Íṣōwū ímú dō 'dī 'dīī ngūlúmū ālu rī be, ngūlúmū āzi rī ā ápá rī rá."

⁹ Kúru Yōkóbū ní Múngú rī zīzú kīnī, "Á, Múngú má ętėpī Āburāmā vé rī, Múngú má ętėpī Ísākā vé rī, Úpí Múngú 'yoopí má ní, "Í mvi gōó vúlė ĩmívė āngū gé, mívė mārítė rī pi vúgá, ma ímú sė mí adri ngá be ambamba rī."

¹⁰ Ma átí'ba mívė ní, ęşī múkė mí ní 'bāā má ní, āzini tā mí ní 'oó má ní 'dīrī, má ícō ānī bá ku. Má ní Yáridėnī rī zongará gá, ngá má drīgė rī 'yėnjá túrė, 'Bo nóni ma 'bá be ngūlúmū Īrī.

¹¹ Á Úpí, 'í pa ma má édrīpī Íṣōwū drīgė sī, ma rī 'o Īrī sī ūrī sī, ā'diātāsīyā Īrī rī ímú ę'dī 'dī má be, mávė ūkú rī pi be, āzini mávė anjīnā rī pi be.

¹² 'Bo mí kīnī, ádarú mí ímú sė ma adri ngá be ambamba, āzini mí ímú sė mávė úyú rī ízú kárakarā sū cínýáfā vúgá 'dīrī tīnī, ícókí láā bá ku."

¹³ Īnīnā 'dāri sī, Yōkóbū áwí laā 'dālė, 'í dū ngá ívé rī pi ā uration sėė édrīpī Íṣōwū ní fėfė rú.

¹⁴ Ngá Īrī ní 'í dū sėė rī pi, ndrīī ūkú rī pi mūdūrūlū Īrī (200), ndrīī āgō rī pi pūkú Īrī (20), kābīlō ūkú rī pi mūdūrūlū Īrī (200), kābīlō āgō rī pi pūkú Īrī (20),

¹⁵ kāmīlō ūkú rī pi pūkú na (30) ęnjīpīī be, tī ūkú rī pi pūkú sū (40), tī āgō rī pi mūdūrī (10), dōngí ūkú rī pi pūkú Īrī (20), dōngí āgō rī pi mūdūrī (10).

¹⁶ Yōkóbū awa ívé ānyāpā rī pi sėė ívé átí'ba rī pi drīgė, kōpī ríkí úcé nī. Īrī ní 'yozú átí'ba rī pi ní kīnī, "Īmī 'dekí muđ

má ęndrėtī gé sī drīdrī, ĩmī awakí ānyāpā rī pi, kōpī ā adrikí āsāmú sī."

¹⁷ Īrī ní 'yozú 'bá ānyāpā jī'ba drīdrī rī pi ní kīnī, "Má édrīpī Íṣōwū íşú dō ĩmī, zī dō ĩmī, 'Īmī 'bá ā'di vé ní pi, 'āzini 'yo dō 'Īmī rī mu ngōlė, ānyāpā ĩmī ní rī jīī mužú ĩmī ęndrėtī gé 'dī'bee ā'di vé ní?"

¹⁸ Īmī 'yokí Īrī ní, 'Ānyāpā rī pi mívė átí'ba Yōkóbū vé ní. Ísė ānyāpā nō'bee ímúžú ívé āmbúgú Íṣōwū ní fėfė rú, Īrī rī ímú 'bá vūdūrī gé vúlė 'dīī'dī."

¹⁹ Īrī ní kpá 'yozú 'bá ānyāpā jī'ba 'de'ba drīdrī rī pi ā vūdūrī gé rī pi ní, āzini 'de'ba 'dī'bee ā vūdūrī gé rī pi ní uration'bee be kīnī, "Īmī íşúkí dō Íṣōwū rī, ĩmī 'yokí Īrī ní tā ālu ālu má ní tė 'yoó ĩmī ní rī.

²⁰ Īmī lūkí Íṣōwū ní 'yozú kīnī, ádarú Īrívė átí'ba Yōkóbū rī ímú ĩmī vūdūrī gé vúlė 'dīī'dī." Yōkóbū ūşū 'í ęşī agá 'dāā kīnī, ngá 'í ní sėė 'í édrīpī Íṣōwū ní fėfė rú 'dī'bee, Īrī sė ęşī ní rī adri ānī 'í ní múkė. 'Í kādō caá vū ní gé 'dāā, sā āzi sī, Īrī ícō 'í ę'yí rá.

²¹ Kúru Yōkóbū pė ngá 'í ní lėė sėė fėfė rú édrīpī ní rī pi mužú drīdrī, 'Bo ĩnīnā 'dāri sī, áwí laā vūrā 'dāri gé.

Yōkóbū pi fukí ūmbā Múngú be kúpė sī

²² Īnīnā 'dāri sī, Yōkóbū ní ívé ūkú Īrī 'dī'bee 'duzú, ívé átí'ba ūkú rú Īrī rī pi be, ívé anjī āgō mūdūrī drī ní ālu rī pi be, Īrī ní yīī Jābókí rī zozú kōpī be.

²³ Kōpī ká yīī rī zoó álė 'dāā, vūdūrī ní gé, Yōkóbū ní 'í újázú gōzú vúlė. Īrī ní ívé ngá rī pi ārėvú pēzú mužú cėrė yīī rī gé álėşī.

²⁴ Kukí Īrī kú vúlė 'dālė ó'dūkūlė. Ágō āzi ímú ūmbā fuđ Īrī be kúpė sī, kōpī fukí 'í ĩnī be rá cīngbá cazú ū'būtīnā gá.

²⁵ Ágō rī ká ndrėė 'í ndė Yōkóbū ā ūkpō kuyė, Īrī ní Yōkóbū ā ūlúgbė sīzú ātrúzú.

²⁶ Ágō rī ní 'yozú kīnī, "Í ku má mu, ā'diātāsīyā āngū rī ówú gí." Yōkóbū ní újázú Īrī ní kīnī, "Í sė dō má ní tākíri kuyė, á ku mí muđ ku."

²⁷ Ágō rī ní Īrī zīzú kīnī, "Mí rú ā'di 'i?" Īrī ní újázú kīnī, "Má rú Yōkóbū 'i."

²⁸ Ágō rī ní 'yozú kīnī, "Zíkí nóni mí rú Yōkóbū 'i ku, ĩ mí rú zī Ísėrėlė, † ā'diātāsīyā 'í fu ūmbā kúpė sī Múngú be, āzini āgō rī pi be, 'í ndė kōpī ā ūkpō rá."

²⁹ Yōkóbū ní 'yozú Īrī ní kīnī, "Í lū mí rú má ní." Īrī ní újázú kīnī, "Ngá mí ní lėzú má rú nīzú rī ā'di?" Īrī ní kúru tākíri sėzú Yōkóbū ní.

³⁰ Yōkóbū ní vūrā rī ā rú 'dazú Pėnīyėlė, ‡ Īrī ní 'yozú kīnī, "Á ndrė Múngú ā rú'ba gí, á drā kuyė, ma ídri rú."

32:21 32:21 Í'dóngará 32:2 † 32:28 32:28 Ísėrėlė: Múngú gō Yōkóbū ā rú újá zīj Ísėrėlė. Rú Ísėrėlė 'dīrī Ēbėrė tī sī, Īrívė ífífí, 'bá ūmbā fuđpī kúpė sī Múngú be ní. ‡ 32:30 32:30 Pėnīyėlė: Vūrā ĩ ní rú ní 'dāā Pėnīyėlė 'dīrī vé ífífí, Múngú ā rú'ba.

³¹ Ụtụ rí ká ríí ifúú, Yókóbū fū Pēniyelē agásí, rí muụ ụdụ álu dríge, á'diātāsiyā ụlúgbé ní átrū 'í gí.

³² Tā 'diri sē cimgbá ícázú àndrū sī, 'bá Ísērélé vé rí pi nyakí ísúbáá ụlúgbé rụ' bá gá rí ku, á'diātāsiyā í ní Yókóbū á ụlúgbé sị́ átrūú rí sī.

33

Yókóbū pi ísúkí í Ísòwụ be

¹ Yókóbū ká muụ 'í drí ingaa uru, ndre Ísòwụ rí ímụ ívé ágò mụdđrūlū sụ rí pi be, ịrì ní anjina rí pi acozú sèzú Léyā vugá, Rāélé vugá, āzini ívé áti'ba ūkú rú rí pi vugá.

² Áti'ba ūkú rú rí pi ívé anjina rí pi be, kọpi 'dekí drđrđ, Léyā pi ívé anjina rí pi be, 'dekí kọpi vugá sī, Rāélé pi Yósépā be, 'dekí vúlé.

³ Yókóbū ní agazú muzú drđrđ, ká caá édrđpi vugá 'dāá, ịrì ní kùmúci útjzú, ọvụ 'í drđ sị́ nyọ́ókú gé 'dāá vú be ézjř.

⁴ Ísòwụ ní njuzú muzú Yókóbū vugá 'dāá, ịrì ní ịrì u'dezú eziú bédř sī, ịrì ní ịrì á umbe ndrāzú drđ sī, ịrì ē tị ndruzú. Kọpi ní í'dózú ngozú.

⁵ Ísòwụ ká 'í drđ ingaa uru, ịrì ní ūkú rí pi ndrezú anjina rí pi be, ịrì ní Yókóbū rí zizú kīnī, "'Bá mí be 'dī'bée á'di pi?"

Yókóbū ní újázú kīnī, "Anjina nō'bée Mungú ní sēé ívé éşí múké rí sī mívé áti'ba ní rí."

⁶ Kúru áti'ba ūkú rú rí pi ívé anjina rí pi be, kọpi ní cazú Ísòwụ vugá 'dāá, kọpi ní kùmúci útjzú, ọvụzú í drđ sizú nyọ́ókú gé 'dāá.

⁷ Kọpi á vudř gé, Léyā pi ívé anjina rí pi be, kọpi ní kùmúci útjzú, ọvụzú í drđ sizú nyọ́ókú gé 'dāá. Yósépā pi ní kpá cazú Rāélé be, kọpi ní kpá kùmúci útjzú, ọvụzú í drđ sizú nyọ́ókú gé 'dāá.

⁸ Ísòwụ ní Yókóbū rí zizú kīnī, "Tā mí ní anyāpā má ní ísụ 'dī'bée ịpēzú ímúzú rí á'di?"

Yókóbū ní 'yozú ịrì ní kīnī, "Āmbúgú mávé rí, má ịpē kọpi, mí 'bā rí éşí múké má ní."

⁹ 'Bo Ísòwụ ní 'yozú kīnī, "Má édrđpi, ma ngá be ambamba, ngá mívé 'dī'bée, 'í rụ kọpi á adrikí mívé ní."

¹⁰ Yókóbū ní 'yozú kīnī, "Kuyé! 'Í 'bā dō éşí múké má ní rá, mí é'yí fēfē má ní sēé mí ní nō'bée. Mí ní ma é'yí éşí be céré rí sī, á ndre mí endreří indré sụ má ní Mungú ē endreří ndreé rí tịnī.

¹¹ Lē mí é'yí ngá má ní ịjị sēé mí ní nōri, á'diātāsiyā Mungú 'bā éşí múké má ní, sē má ní ngá má ní lēé rí pi ārēvú céré gí."

Yókóbū si Ísòwụ rí ūkpō sī, ụdụ ní, Ísòwụ á'yí ngá rí pi rá.

¹² Kúru Ísòwụ ní 'yozú kīnī, "'Bá 'dekí muụ mí be trú, ma 'de drđrđ."

¹³ 'Bo Yókóbū ní 'yozú ịrì ní kīnī, "Āmbúgú mávé rí, 'í ndre, anjina mávé rí pi drđ nyírina, mávé ndrđ rí pi, tị rí pi be, kọpívé anjina kpá drđ nyírina. Drokí dō kọpi muzú ūkpō sī ụ'dú álu agá, kọpi ūdrā céré.

¹⁴ Āmbúgú mávé rí, lē mí 'de muzú drđrđ, ma áti'ba mívé ní, ma mu anjina rí pi be, āzini anyāpā rí pi be mādā mí vudř gé sī, ma mu mí ísụ Sēyírí gé 'dālé."

¹⁵ Ísòwụ ní 'yozú kīnī, "Lē má ku mávé ágò uruko 'bée kú mí vugá nōgō."

Yókóbū ní 'yozú kīnī, "Adri 'dini ku, āmbúgú mávé rí, lē mí 'bā drđ éşí múké má ní ká."

¹⁶ Kúru ụ'dú 'dāri gé, Ísòwụ ní 'í újázú gōzú vúlé Sēyírí gé 'dālé.

¹⁷ 'Bo Yókóbū 'de ívé rí muụ Sūkótó gá, āngū Pādānā Ārāmā vé rí gé, ịrì ní jó sizú 'í ní, āzini ịrì ní apālā 'bezú ívé anyāpā rí pi ní. Sē í ní vūrā rí ā rụ 'dazú Sūkótó ānī.*

¹⁸ Kúru Yókóbū ní ngazú füzú āngū Pādānā Ārāmā vé rí agási, ịrì ní cazú křř Sēkēmē vé rí gé, āngū Kānānā vé rí agá, ca 'dālé múké. Ịrì ní ívé gākū sizú vūrā 'dāri gé, sị gākū rí křř rí gé āmvélésila.

¹⁹ Yókóbū je nyọ́ókú 'í ní gākū rí sizú rí anjī Hāmórā vé rí pi vugá, Hāmórā rí Sēkēmē vé éřēpi, ụfē mūfēngā fífí ẹnjřpi ẹnjřēnří ní mūdđrūlū álu.

²⁰ Ịrì ní vūrā rōbōņō zázú ní sizú, ịrì ní rụ ní 'dazú Ēlī Ēlōyī Ísērélé.†

34

Rukí Dīnā rí lazú ịrì sī ūkpō sī

¹ Ụ'dú álu, Dīnā mvá ūkú Léyā ní tị Yókóbū ní rí mu anjī ūkú adri'ba āngū 'dāri agá rí pi vugá.

² Sēkēmē ká muụ Dīnā rí ndreé, ịrì ní Dīnā rí ruzú lazú ịrì sī ūkpō sī. Sēkēmē rí Hāmórā Híví adripi drřkoma rú vūrā 'dāri gé rí vé mvá.

³ Sēkēmē 'bā éşí kú Yókóbū vé mvá ūkú Dīnā drđge, lē mvá ūkú rí ambamba, rí mvá ūkú rí ní tā múké ní átá.

⁴ Sēkēmē ní 'yozú éřēpi Hāmórā ní kīnī, "'Í je mvá ūkú 'diri má ní ūkú rú."

⁵ Yókóbū ká yjī kīnī Sēkēmē rụ ívé mvá ūkú Dīnā rí lazú ūkpō sī, ívé anjī āgō rí pi drđ rí anyāpā rí pi úcé áse agá 'dāá'dā, Yókóbū ụjī křř, 'yo tā āzi kuyé, cimgbá kọpi ní ímvízú ịgōzú 'bēří rí gé.

* 33:17 33:17 Sūkótó: Sókótó vé ífífí apālā. † 33:20 33:20 Ēlī Ēlōyī Ísērélé: Ēlī Ēlōyī Ísērélé vé ífífí, Mungú Ísērélé rí pi vé rí.

⁶ Kúru Sèkémē étépì Hāmórā ní mužú á tázú Yòkóbù be àjè mvá ùkú rí vé rí à tá sī.

⁷ Anjì Yòkóbù vé rí pi kà tá 'i ngaápi 'dìri yìí, kòpì ní ìmùzú ásé agá 'dàásì 'bètí. Tá 'dìri sè kòpì ní ìzàngá, kòpì à 'a vé àní ùnjì ùnjì, à 'diàtāsìyā Sèkémē 'o tá drìnjá sèépi ní 'bá Ísèrélé vé rí pi àsámuvú gé, la mvá ùkú Yòkóbù vé rí sī, 'o tá ì ní kòdò ícò 'oò ku ní.

⁸ Hāmórā ká ìmù Yòkóbù ri ndreé, ìri ní 'yozú Yòkóbù ní, àzini Yòkóbù ẹnjípì ní kìnì, "Mávè mvá Sèkémē 'bá ẹsì mívè mvá ùkú Dìnā drìgé. Mí sè ìri jeé Sèkémē ní ùkú rú.

⁹ Lè 'bá jekí 'bá 'bá àsámuvú gé sī jeje. Ìmi sèkí ìmívè anjì ùkú jeé 'bá ní, 'bá kpá 'bávè anjì ùkú sè je ìmi ní.

¹⁰ Ìmi adri 'bá àsámuvú gé nògò, ìmi ícò adri vùrà ìmi ní lèé rí gé rá. Ìmi adri àngù rí agá, ìmi ngá ọzì, ìmi nyòókú Ìsù je àngù rí agá rá."

¹¹ Kúru Sèkémē ní 'yozú Dìnā étépì ní, àzini Dìnā ẹdrípì ní kìnì, "Lè ìmi 'bákí ẹsì mùké má ní, ngá ìmi ní zìí má vùgá rí, ma sè ìmi ní rá.

¹² Ìmi lùkí má ní àjè rí à vùgú, àzini ngá ìmi ní lèé rí, ma ícò ọfè ìmi ní rá. Lè ìmi sèkí mvá ùkú rí má ní ùkú rú."

¹³ Sèkémē ní Dìnā ri ruẹ lazú ùkpò sī rí sī, sè anjì àgò Yòkóbù vé rí pi ù'bákí Sèkémē pi è mị étépì Hāmórā be.

¹⁴ Kòpì 'yokí Sèkémē pi ní étépì be kìnì, "Bá ícókí 'bávè ọmvpùpi sèé jeé ágò ì ní ágélé ì è tì lù kuyé rí ní ku, à 'diàtāsìyā ìri adri 'bá ní drìnjá rú.

¹⁵ 'Bá lèkí 'yoó ìmi ní 'dìni, lè à ùlúki àgò ìmívè rí pi à ágélé è tì rá, ìmi adrikí rí sù 'bá tìni.

¹⁶ Kúru 'bá 'bávè anjì ùkú sè je ìmi ní rá, 'bá kpá ícò anjì ùkú ìmívè rí pi je rá. 'Bá adri ìmi àsámuvú gé, 'bá adri ìmi be ngá àlu.

¹⁷ 'Bo ìmi à'yíkí dō ìmi ágélé è tì sèé ùlì kuyé, 'bá 'bá ọmvpùpi Dìnā ri 'du, 'bá 'de mužú rá."

¹⁸ Hāmórā pi mvòpì Sèkémē be, à'yíkí tá kòpì ní 'yoó 'dìri rá.

¹⁹ Kẹrìmvá Sèkémē ri, ìnjìkí ìri agaá rá étépì vé 'bètí àsámuvú gé 'dàá, iza sà kuyé, 'du tá ì ní 'yoó 'dìri ngaá rá, à 'diàtāsìyā lè Yòkóbù vé mvá ùkú Dìnā ri ẹsì be céré.

²⁰ Kúru Hāmórā pi mvòpì Sèkémē be, kòpì ní 'dezú mužú Ìvé kùrú rí vé kẹtìlè gé 'dàá, kòpì mukí átá ì ọgùpì kùrú agá 'dàá rí pi ní.

²¹ Kòpì ní 'yozú kìnì, "Àgò nò'bée ùndì 'bávè ní. Lè kòpì à adrikí àngù 'bávè rí agá nògò, kòpì à ọzìkí ngá àngù rí agá nògò. Àngù rí kòpì ní àmbúgú. 'Bá ícò kòpívè anjì ùkú je rá, kòpì ícò 'bávè rí pi je rá.

²² 'Bo 'bávè àgò rí pi à'yíkí dō ì ágélé è tì sèé ùlì rá sù kòpívè rí tìni, kúru 'bá 'dì'bée ícò adri 'bá àsámuvú gé nògò rá, 'bá adri kòpì be ngá àlu.

²³ 'Bo 'bá 'okí dō 'dìni, ànyāpá kòpívè rí, àzini ngá kòpívè rí pi àrèvú céré adri 'bávè ní. Lè 'bá à'yíkí tá kòpì ní 'yoó rí, kòpì à adrikí rí 'bá àsámuvú gé nògò."

²⁴ Àgò mvá 'bá kùrú rí vé kẹtìlè gé 'dàlé rí pi àrèvú céré à'yíkí tá Hāmórā pi ní 'yoó mvòpì Sèkémē be rí rá, àzini àgò kùrú agá rí pi àrèvú céré sèkí ì ágélé è tì ùlì rá.

Dìnā ẹdrípì mukí ẹ'dì 'dì 'bá Sèkémē vé rí pi be

²⁵ Kòpì ká ùlìngará rí vé àzò taá caá ù'dù na, vùdrì ní gé, Yòkóbù vé anjì àgò ìrì Sìmìyóná pi Léví be, Dìnā vé ẹdrípì, kòpì ní ìlì áco áco ní pi u'duzú, kòpì ní mužú àgò kùrú agá rí pi u'dìzú ùdrázu céré.

²⁶ Kòpì ùsòkí Hāmórā pi mvòpì Sèkémē be ìlì áco áco 'dì'bée sī ùdráá rá. Kòpì ísèkí Dìnā ri Sèkémē vé jó agá 'dàásì, kòpì jìkí ìri mužú ìndì.

²⁷ Yòkóbù vé anjì àgò uruko'bée ní cazú àvù rí pi à gārā gé 'dàá, kòpì ní ngá kùrú agá rí pi alizú, à 'diàtāsìyā ruíkí kòpívè ọmvpùpi lazú kùrú 'dàri agá.

²⁸ Kòpì alíkí kábìlò rí pi, ndrìí rí pi, tì rí pi, dǒngí rí pi, ngá kùrú agá rí pi àrèvú céré, àzini kòpì alíkí ngá kùrú rí gé àmvlésìla ásé agá rí pi àrèvú céré.

²⁹ Kòpì u'dukí à'bù kùrú agá rí pi àrèvú céré, kòpì urukí ùkú rí pi anjìnjá rí pi be jìí mužú ìndì.

³⁰ Kúru Yòkóbù ní 'yozú Sìmìyóná pi ní Léví be kìnì, "Nóni ìmi ìjìkí tá ùnjì má drìgé gí, ìmi sèkí 'bá Kánáná vé rí pi, àzini 'bá Pèrìzì vé àngù nòri agá rí pi ndrekí ma ùnjì. 'Bávè káláfe mādānānā, kòpì ùmúki dō ì ẹ'dì 'dìjì 'bá be, kòpì 'bá u'dì ùdrá 'bá mávè 'bètí àsámuvú gé rí pi be céré."

³¹ Kòpì ní ùjázú ìri ní kìnì, "'Í lè à 'du 'bá ọmvpùpi rí 'bàá sù ùkú adriipi ọwù rú ni tìni?"

35

Yòkóbù újá 'i gòò Bètélè gá

¹ Kúru Múngú ní 'yozú Yòkóbù ní kìnì, "'Í nga, 'í mvá adrii Bètélè gá. 'Í sù vùrà rǒbǒnǒ zázú ní Múngú ní vùrà 'dàri gé. Múngú 'dìri àndurú 'i 'daápi mí ní sà mí ní ápázú mí ẹdrípì Ísòwù sī rí gé rí 'i."

² Kúru Yòkóbù ní 'yozú ìvé 'bá 'bètí àsámuvú gé rí pi ní, àzini 'bá mvá 'bá ìri be trù rí pi ní kìnì, "Lè ìmi ù'békí ngá ì ní údé rí ìnjì múngú rú 'dì'bée àmve, ìmi ùjìkí ìmi ícá uletere, ìmi úsúkí bǒngó ule ní pi áyu.

³ Ìmi ìmúki, 'bá 'dekí mužú Bètélè gá, vùrà ùmvlésì má ní mužú vùrà rǒbǒnǒ

zázú ní sǐzú Múngú ní rǐ gé, Múngú 'diri ándurú mávé zǐngará yǐpǐ sá má ní ǐzàngá nyazú rǐ gé rǐ 'i. Ri adrií má be trǔ vǔrā má ní éǐzú rǐ pi agásǐ."

⁴ Kúru kǒpǐ ní ngá ǐ ní udé rǐí ǐnjǐ múngú rú rǐ pi i'dúúzú céré sǐzú Yókóbú ní, kǒpǐ ní kpá kálákála ǐvé rǐí ù'yǐ bí gé rǐ pi útrúzú sǐzú ǐri ní. Yókóbú ní 'bǔ gazú ngá 'dǐ'bée sǐzú áni peṭi ámbúgú ǐnyǐnǎ Sékémé gá rǐ á ndúgé.

⁵ Yókóbú pi ká rǐí muǔ ǐvé 'bá 'bǐṭǐ ásamvú gé rǐ pi be, Múngú sē ǔrǐ fǐí 'bá kǔrǔ agá rǐ pi éǐ agá ambamba, sē kǒpǐ droki Yókóbú pi á vǔdrǐ kuyé.

⁶ Yókóbú pi ní casú ǐvé 'bá 'bǐṭǐ ásamvú gé rǐ pi be kǔrǔ Lǔzǐ vé rǐ gé. Kǔrǔ 'diri ǐ nóni zǐ Bétélé, ǐri ángú Kánáná vé rǐ agá.

⁷ ǐri ní vǔrā rǒbǒṅǒ zázú ní sǐzú 'dálé, ǐri ní vǔrā rǐ á rǔ 'dazú Èlǐ Bétélé* á'diátǎsiyá Múngú 'da 'i ándurú Yókóbú ní 'dagá sá ǐri ní ápázú édrǐpǐ ǐṣǒwǔ sǐ rǐ gé.

⁸ Dǐbúrā óṭú rǐpǐ Rǐbéká vé anǐi úteépi rǐ drā vǔrā 'dǎri gé, sǐkǐ ǐri peṭi Bétélé gá rǐ á ndúgé. Kúru ǐ ní peṭi 'dǎri á rǔ 'dazú Ālónǐ Bákúṭǐ.†

⁹ Yókóbú ká ǐmvi ǐgǒó Pádáná Ārámá gá 'dǎásǐ, Múngú 'da 'i ǐri ní dǐí, sē ǐri ní tákǐri.

¹⁰ Múngú ní 'yozú ǐri ní kǐnǐ, "Mǐ rǔ Yókóbú, 'bo nóni gǒkǐ mǐ rǔ zǐ Yókóbú ku, ǐ mǐ rǔ zǐ ǐsǐrélé."

¹¹ Múngú ní gǒzú 'yozú ǐri ní kǐnǐ, "Ma Múngú Úkpǒ 'Dǐpa 'i, lē mǐ tǐ ǐzú tré, anǐi mǐvé rǐ pi vé káláfe á ga tré. Súrú kárákará pi ǐmú ǐfǔ mǐ rǔ'ba gá, 'bǎgú rǐ pi kpá ǐmú ǐfǔ mǐ rǔ'ba gá.

¹² Ángú má ní sǐé Ábúrámá pi ní ǐsáká be rǐ, ma ǐmú sē mǐ ní. Ma ǐmú ángú nǒri sē úyú mǐvé rǐ pi ní."

¹³ Múngú ní 'dezú muǔzú, ǐri ní Yókóbú rǐ kuzú kú vǔrā 'i ní átázú ǐri be rǐ gé.

¹⁴ Yókóbú ní ǐrá i'dúúzú ǐ'dízú vǔrā Múngú ní átázú 'i be rǐ gé, ǐri ní vǐnyǒ i'dúúzú dázú ǐrá 'i ní ǐ'dǐí rǐ drǐgé, ǐri ní kpá údu i'dúúzú dázú drǐ ni gé, Múngú rǐ ǐnjǐzú áni.

¹⁵ Yókóbú ní vǔrā Múngú ní átázú 'i be rǐ á rǔ 'dazú Bétélé.

Rǎélé vé Drǎngará

¹⁶ Kǒpǐ ní ngazú Bétélé gá 'dǎásǐ, 'dezú muǔzú Ēfǎrátá gá. Kǒpǐ ní drǐ casú Ēfǎrátá gá 'dǎá kuyé rǐ gé, Rǎélé á 'a ní i'dózú ásózú, ǐrivé tǐngará úkpǒ úkpǒ.

¹⁷ ǐrivé tǐngará ká ǐcá úkpǒ úkpǒ, úkú rǐpǐ úkú anǐi tǐ'ba rǐ pi é ǐzǎ koópi rǐ ní

'yozú Rǎélé ní kǐnǐ, "Mǐ adri ǔrǐ sǐ ku, mvá ázi mǐ ní rǐí tǐí 'diri, ǐri mvá ágóná."

¹⁸ Rǎélé vé ǐdri ká i'dó fǔú, ǐri ní mvánǎ rǐ á rǔ 'dazú Bǐnónǐ 'i.‡ Éṭǐpǐ 'da ǐvé rǐ Bǐnyǐmǐnǐ 'i.§

¹⁹ Rǎélé ní kúru drázú, sǐkǐ ǐri létǐ muǔpǐ kǔrǔ Ēfǎrátá vé rǐ gé. (Kǔrǔ Ēfǎrátá vé rǐ i kpá zǐ Bétélémé.)

²⁰ Yókóbú ní ǐrá i'dúúzú ǐ'dízú Rǎélé vé 'bǔrǐdrǐ gé. Cǐngbá ǐcázú ǐ'dú ándrǔ nǒri gé, ǐrá ǐ ní ǐ'dǐí 'dǎri, ǐri Rǎélé vé 'bǔrǐdrǐ i'da.

²¹ ǐsǐrélé ní 'i útrúzú muǔzú drǐdrǐ, ǐri ní ǐvé gǎkú sǐzú Mǐgdálá Ēdéré gá, lágáraka á wǒkǒ ándrélésǐla rǐ gé.

²² ǐsǐrélé ká rǐí adrií ángú 'dǎri agá, Rǔbéná ní lazú éṭǐpǐ Yókóbú vé úkú Bǐlá sǐ, Yókóbú yǐ tá ni rá.

Yókóbú rǐ anǐi ágǒ be muǔdrǐ drǐ ni ǐrǐ.

²³ Anǐi Léyá vé rǐ pi Rǔbéná 'i, ǐri mvá kǎyú Yókóbú vé rǐ, ǐri á vǔdrǐ gé rǐ pi Sǐmǐyóná 'i, Léví 'i, Yúdá 'i, ǐsákárá 'i, Jǐbǔlúná sǐ.

²⁴ Anǐi Rǎélé vé rǐ pi Yǒsépá pi Bǐnyǐmǐnǐ be.

²⁵ Rǎélé vé áti'ba Bǐlá vé anǐi ágǒ rǐ pi Dáná pi Náfátálǐ be.

²⁶ Léyá vé áti'ba Jǐlǐfá vé anǐi ágǒ rǐ pi Gádǐ pi Ásérá be.

Anǐi ágǒ 'dǐ'bée úkú rǐ pi tǐkǐ Yókóbú ní Pádáná Ārámá gá 'dǎá.

²⁷ Yókóbú ní casú éṭǐpǐ ǐsáká vúgá Mámúrē gá 'dálé, ǐnyi Kǐrǐyátá-Árǎbá (nóni ǐ ní zǐí Hǐbǐróná) rǐ gé, vǔrā óṭú Ábúrámá pi ní adrizú ǐsáká be rǐ gé.

²⁸ ǐsáká adri caá ǐlǐ muǔdǔrǔlǔ álu pǔkǔ áró (180).

²⁹ ǐri ní kúru drázú, drǎ ǐsú ákúde dē ǐcá áráká rú gǐ, ǐrivé ǐdri fǔ muǔ adrií ǐvé 'bá údrá'ba gǐ rǐ pi ásamvú gé. ǐrivé anǐi ágǒ ǐṣǒwǔ pi ní ǐri sǐzú Yókóbú be.

36

Úyú ǐṣǒwǔ vé rǐ

¹ Úyú ǐṣǒwǔ vé rǐ pi 'dǐ. (ǐṣǒwǔ vé rǔ ázi rǐ Ēdómá 'i.)

² ǐṣǒwǔ je ǐvé úkú rǐ pi ǐngázú anǐi úkú Kánáná vé rǐ pi ásamvú gé. Úkú kǎyú rǐ Ádá 'i, ǐri Ēlónǐ Hǐṭǐgú rǐ vé mvá úkú, 'deepǐ vú ní gé sǐ rǐ Óhǐlǐbámá 'i, ǐri Áná vé mvá úkú, ǐrivé é'bǐpǐ Zǐbǐyóná Hǐvǐgú rǐ 'i.

³ Úkú úḍú rǐ Bǎsémátá 'i, éṭǐpǐ ni ǐsǐmǎélé 'i, ǐrivé ómǔvǐpǐ Nǐbáyótǐ 'i.

* 35:7 35:7 Èlǐ Bétélé: Èlǐ Bétélé vé ǐfǐfǐ, Múngú Bétélé vé rǐ. † 35:8 35:8 Ālónǐ Bákúṭǐ: Ālónǐ Bákúṭǐ vé ǐfǐfǐ, peṭi ǐ ní rizú áá ngozú ndúyú ní gé ni. ‡ 35:18 35:18 Bǐnónǐ: Bǐnónǐ vé ǐfǐfǐ, mvá ágó nǒri sē á nya ǐzàngá ambamba. § 35:18 35:18 Bǐnyǐmǐnǐ: Bǐnyǐmǐnǐ vé ǐfǐfǐ, mvá úkpǒ be ǐmúpi má ǐzǎ koópi rǐ.

4 Ádá tị Ēlifájá ri Ịsọwụ ní, Bāsēmátá tị Rēülē ri,

5 Ọhōlibámá tị Jēúsí pi Jálámá be, Kórā sī. Anji āgō 'dī'bée Ịsọwụ vé ni, tịkí kọpi Kānáná gá.

6 Ịsọwụ 'du ívé ùkú rī pi, anji āgō rī pi, anji ùkú rī pi, ívé 'bá 'bētị ǎsámvú gé rī pi, ívé ǎnyápá rī pi, ngá ǎrēvú céré Ịri ní Ịsú Kānáná gá 'dǎá rī pi be, mụ adrii édrịpi Yókóbú gārā gá sī rárá rú.

7 Kọpívé ǎ'bú ízú ambamba, sē kọpi ícókí adrii édrịpi be trú ku, ǎnyápá rī pi ní adrii tré rī sī, vūrā kọpi ní adrizú rī ca kọpi ní ku.

8 (Ịsọwụ vé rú ǎzi Ēdómá 'i.) Ịsọwụ ní kúru 'dezú mụzú adrizú ǎngú ǎngá rú Sēyírí vé rī gé.

9 Ịsọwụ ri súrú Ēdómá vé rī pi vé é'bipi, úyú Ịrivé rī pi rikí adrii ǎngú ǎngá rú Sēyírí vé rī gé.

10 Anji āgō Ịsọwụ vé rī pi vé rú,

Ēlifájá 'i, Ịrivé éndrẹpi Ádá 'i, mvá ágó rī ǎzi Rēülē 'i, Ịrivé éndrẹpi Bāsēmátá 'i.

11 Anji āgō Ēlifájá vé rī pi,

Tēmáná 'i, Ómārí 'i, Zéfó 'i, Gátámá 'i, Kēnází sī.

12 Ịsọwụ vé mvá Ēlifájá ri ùkú ǎzi be, ùkú rī ǎ rú Tímíná 'i, tị ǎmáléké ri nī. Anji 'dī'bée vé é'bipi Ịsọwụ 'i, kọpívé ịdrẹpi Ádá 'i.

13 Anji āgō Rēülē vé rī pi,

Náhátá 'i, Zérá 'i, Sámá 'i, Mízá sī. Anji 'dī'bée vé é'bipi Ịsọwụ 'i, kọpívé ịdrẹpi Bāsēmátá 'i.

14 Ịsọwụ vé ùkú Ọhōlibámá vé éndrẹpi ǎnǎ 'i, Ọhōlibámá ri Zibeyóná mvọpi ǎ mvá. Anji Ịsọwụ pi ní tị Ọhōlibámá be rī,

Jēúsí 'i, Jálámá 'i, Kórā sī.

15 Ịsọwụ vé mvá kǎyú

Ēlifájá vé anji āgō rī pi gókí adrii drịkoma rú. Anji rī pi vé rú,

Tēmáná 'i, Ómārí 'i, Zéfó 'i, Kēnází 'i,

16 Kórā 'i, Gátámá 'i, ǎmáléké sī. Anji Ēlifájá vé drịkoma rú 'dī'bée, kọpi ri adrii ǎngú Ēdómá vé rī agá, kọpívé ịdrẹpi Ádá 'i.

17 Ịsọwụ vé mvá Rēülē vé anji āgō gókí ícá drịkoma rú, kọpívé rú,

Náhátá 'i, Zérá 'i, Sámá 'i, Mízá sī. Anji drịkoma rú 'dī'bée Rēülē vé ni, kọpi ri adrii ǎngú Ēdómá vé rī agá, anji 'dī'bée zíkí Ịsọwụ vé ùkú Bāsēmátá ri ịdrẹpi.

18 Anji Ịsọwụ pi ní tị ùkú ni Ọhōlibámá be rī pi gókí ícá drịkoma rú, anji rī pi vé rú,

Jēúsí 'i, Jálámá 'i, Kórā sī. Anji drịkoma rú 'dī'bée úyú Ịsọwụ vé ni, kọpívé éndrẹpi Ọhōlibámá 'i, Ọhōlibámá ri mvá ǎnǎ vé ni.

19 Úyú Ịsọwụ vé 'dī'bée, kọpi drịkoma rú ǎngú Ēdómá vé rī agá.

20 Sēyírí Hóríqú rī ri ótú adrii ǎngú ǎngá rú Sēyírí* vé rī gé. Ịrivé anji rī pi ǎ rú,

Lótáná 'i, Sóbálá 'i, Zibeyóná 'i, ǎnǎ 'i,

21 Dísóní 'i, Ézērē 'i, Dísání sī. Anji Sēyírí vé adrii 'bá ǎngú Ēdómá vé rī agá 'dī'bée, kọpi drịkoma súrú Hórí vé rī pi vé ni.

22 Anji āgō Lótáná vé rī pi

Hórí pi Hēmáná be. Lótáná vé ómvúpi Tímíná 'i.

23 Anji āgō Sóbálá vé rī pi

ǎlíváná 'i, Mǎnǎhátá 'i, Ēbálá 'i, Séfó 'i, Ónámá sī.

24 Anji āgō Zibeyóná vé rī pi

ǎyá pi ǎnǎ be. ǎnǎ Ịsú yịi íkpúpi nyọókú agálésí ǎngú ǎ'wí cínýáfá rú rī agá kọpi koko rī nī. Ịsú yịi rī sá Ịri ní rizú étẹpi Zibeyóná vé dōngí úcúzú rī gé.

25 Anji ǎnǎ vé rī pi 'dī,

Mvá ágó rú rī Dísóní 'i, ùkú rú rī Ọhōlibámá 'i.

26 Anji āgō Dísóní vé rī pi

Hēmídání 'i, Ēsibáná 'i, Ịtáraná 'i, Kēráná sī.

27 Anji āgō Ézērē vé rī pi

Bilíháná pi Záváná be, ǎkáná sī.

28 Anji āgō Dísání vé rī pi

Úzị pi ǎráná be.

29 Hórí vé anji drịkoma rú rī pi,

Lótáná 'i, Sóbálá 'i, Zibeyóná 'i, ǎnǎ 'i,

30 Dísóní 'i, Ézērē 'i, Dísání sī. Anji Hórí vé adrii 'bá drịkoma rú rī pi 'dī, kọpi acokí i súrú ívé rī pi vugá sī, ǎngú Sēyírí vé rī agá.

'Bǎgú Ēdómá vé rī

31 'Bǎgú ǎngú Ēdómá vé rī rụ 'bá Ịsúzú 'bǎgú ǎzi rụ drí 'bá Ịsērélé vé rī pi kuyé rī pi vé rú 'dī,

32 Bēórǎ vé mvá Bélá rụ ǎngú Ēdómá vé rī nī. Kúrú Ịri ní adrizú 'a ni gé rī ǎ rú Díníhábá.

33 Bélá kǎ drǎá, Zérá íngápi Bōzírǎ gá rī vé mvá Jǐbábá gō adrii 'bǎgú rú Bélá ǎ vūrǎ gá.

34 Jǐbábá kǎ drǎá, Hūsámá íngápi ǎngú Tēmáná vé rī agá rī gō adrii 'bǎgú rú Jǐbábá ǎ vūrǎ gá.

35 Hūsámá kǎ drǎá, Bédádí vé mvá Hádádí é'dí 'dịpi 'bá Mídíyáná vé rī pi be ǎngú Móábá vé rī agá, kọpi ndépi

* **36:20 36:20 Sēyírí:** Sēyírí ri ǎngú ǎngá rú ni, 'dakí ágó ǎmbúgú Sēyírí ǎ rú sī. Vùdrị ní gé, úyú Ịsọwụ vé rī pi gókí ǎngú rī a rú 'daá Ēdómá.

rá rí, gō āngū rī rụụ nī Hūsámā ā vūrā gá. Kūrụ Írì ní adrizú 'a nì gé rī ā rụ Ávítì.

36 Hādádì ká dráá, Sāmílá íngápi āngū Māsēréká vé rí gé rí, gō āngū rī rụụ nī Hādádì ā vūrā gá.

37 Sāmílá ká dráá, Sáwūlá íngápi kūrụ Rēhōbótì vé rí gé yīì[†] gārā gá rī gō āngū rī rụụ nī Sāmílá ā vūrā gá.

38 Sáwūlá ká dráá, Ākībórì vé mvá Bālā Hānānì gō āngū rī rụụ nī Sáwūlá ā vūrā gá.

39 Ākībórì vé mvá Bālā Hānānì ká dráá, Hādádì gō úrì 'bāgú rú nī. Kūrụ Írì ní adrizú rī Páwú 'i. Ūkú Írìvé rī ā rụ Mēhētábélē 'i, Mēhētábélē rī mvá ūkú Mātērédì vé nì, Mātērédì rī mvá ūkú Mēzāhābā vé nì.

40 Úyú Íṣōwū vé adri'ba 'bāgú rú rī pi 'daki kōpi ā rụ ívé sūrụ ā rụ sī, āzini ívé āngū ā rụ sī, kōpívé rụ pi 'dì,

Tímínā 'i, Álivā 'i, Jētétì 'i,

41 Ōhōlībāmā 'i, Élá 'i, Pínónì 'i,

42 Kēnázì 'i, Tēmánì 'i, Míbizā 'i,

43 Māgādiyélē 'i, Írāmā sī. 'Bāgú 'dì'bee Édómā vé rī pi, sīkí kōpívé rụ āngū kōpi ní adrizú rī pi vúgá sī.

Kōpi céré úyú Íṣōwū vé nì, Íṣōwū rī ẹ'bi'pì 'bá Édómā vé rī pi vé nì.

37

Tā Yōsépā pi āsámuvú gé édrípìjì be rī

1 Yōkóbū rī adrii āngū étèpi ní adrizú rī agá, āngū Kānānā vé rī agá.

2 Ú'dógú'dógú Yōkóbū vé rī, āzini aninjā Írìvé rī pi vé rī, Írì 'dínì.

Yōsépā ká adrii ílì be mụdrì drì nì ẹzìrì, rì étèpi vé ānyāpá úcé, kōpi ríkí úcé édrípìjì be. Írìvé édrípìjì 'dì'bee vé ẹndrèpi Bilá pi Jēléfá be. 'Bo Yōsépā rī tā ūnjí édrípìjì ní rii 'oó rī íjì ūlūú étèpi ní.

3 Ísērélē* lē Yōsépā rì ívé anjì rī pi āsámuvú gé sī agaá rá, ā'diātāsīyā tìkí Yōsépā rì íṣú ākūdē Yōkóbū rì ārākā rú. Ísērélē ícì bōngó akoóko rùkù ājē be āmbúgú nì sēē Yōsépā nì.

4 Yōsépā édrípìjì ká ndree ì étèpi lē Yōsépā rì ì agaá rá, kōpi 'bākí ẹsì ūnjí Yōsépā ní. Kōpi átákí Írì nì tā ụ'dúkọ múké sī ku.

5 Ínjā āzi sī, Yōsépā ūbì urobí, ká urobí rī ūlūú édrípìjì ní, kōpi gōkí ẹsì ūnjí 'bāā Írì ní agaá rá.

6 Yōsépā ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Ímì yìkí drì urobí ma ūbìpi rī vé tā ká.

7 Urobí rī kīnī, 'bá mụkí ímì be ómvú gé, 'bá ríkí ūndú úlílì ūdrōó ímì be, mbēlējá mávè ūndú nga 'ì ídrèé ụrụ sī, ūndú ímívè

rī pi trakí ì ūndú mávè rī ā gārā gá sī kūrụ, sīkí drì vúgá ẹndrètì nì gé."

8 Yōsépā édrípìjì ní 'yozú Írì ní kīnī, "Mí ụsū mì āmbúgú 'bá drìgé nì? Ádarú 'ì lē nyo adrii 'bá drìgé āmbúgú rú?" Kōpi gōkí Írì ní ẹsì ūnjí 'bāā agaá rá urobí Írì ní ūbì rī sī, āzini tā Írì ní 'yoo rī sī.

9 Yōsépā ní gōzú urobí āzi ūbízú, Írì ní 'yozú édrípìjì ní kīnī, "Ímì yìkí drì ká, á gō urobí āzi ūbì. Urobí rī kīnī, ụtụ, mbāā, āzini línýā sīkí drì vúgá má ẹndrètì gé."

10 Ká urobí rī ūlūú 'ì étèpi ní, āzini 'ì édrípìjì ní, étèpi ní trezú drì nì gé kīnī, "Urobí mì ní ūbì 'dìrì tā nì ngónì? Mí ụsū mì kīnī, 'bá mì ẹndrèpi be, mì édrípìjì be ūmvúlēsì ímụ kùmúcì ụtì, drì sị vúgá mì ẹndrètì gé?"

11 Yōsépā ā tā 'de édrípìjì ẹsì agá ūnjí, 'bo Yōkóbū rì tā 'dìrì ụsūyú kīnī, urobí 'dìrì vé íffíí ā'dì.

Yōsépā édrípìjì sēkí Yōsépā rì jee

12 Ú'dú álu Yōsépā édrípìjì 'dekí mụy ì étèpi vé kábílō úcé Sēkémē gá.

13 Ísērélē ní 'yozú Yōsépā ní kīnī, "Mí édrípìjì rì kábílō úcé Sēkémē gá 'dāā'dā, á lē mì pēe mụzú kōpi vúgá 'dāā."

Yōsépā ní újázú kīnī, "Múké, ma mụ rá."

14 Étèpi ní 'yozú Írì ní kīnī, "Í mụ mí édrípìjì ndree, kōpi dō múké kábílō rī pi be. 'Í mụ dō gí, mì újā mì ígōó ímụ tā nì ūlūú má ní." Kúru étèpi ní Yōsépā rī pèzú mụzú, Yōsépā ní ngazú ì'buñá Hēbērōnā vé rī gé 'dāāsì, Írì ní 'dezú mụzú Sēkémē gá 'dāā.

Yōsépā ká caá Sēkémē gá 'dāā,

15 ágó āzi íṣyú Írì rì ẹcì āngū rī agāsì, ágó rī ní Írì zìzú kīnī, "Ngá mì ní rii ndāā rī ā'dì?"

16 Yōsépā ní újázú kīnī, "Ma rì má édrípìjì ndā. Mì ícò má nì vūrā kōpi ní rizú kábílō úcézú rì lū rá?"

17 Ágó rī ní újázú kīnī, "Kōpi ngakí mụy nōósì gí. Á yì kōpi kīnī, ì lēkí 'deé mụzú Dótānā gá."

Kúru Yōsépā ní 'dezú mụzú édrípìjì vúgá sī, Írì nì cazú mụzú kōpi íṣúzú Dótānā gá 'dālē.

18 Yōsépā édrípìjì ká ndree Yōsépā rì ímụ, kōpi nìkí Írì amá bá, íṣyú ākūdē ícá drì ì vúgá nōó kuyé, kōpi í'dókí rii létì ndāā Írì 'dìzú.

19 Kōpi ríkí átá ì āsámuvú gé sī kīnī, "Í ndrekí drì ká, urobí 'dìpa rì ímụ 'dā!

20 Lē 'bá 'dìkí Írì drāá, 'bá 'bekí Írì 'bù yījì ní njuụ 'a nì gé sị gí rī agá, 'bá mụ 'yo 'bá étèpi ní ūbūgō nya Írì gí. 'Bá ndrekí rì Írìvé urobí 'dìrì dō ẹzì nga rá."

† 36:37 36:37 Yī: Yī rī Yūfērétá 'i. * 37:3 37:3 Ísērélē: Rù Ísērélē 'dìrì, Múngú ní 'daá Yōkóbū nì rī. 'Í lā Í'dóngará 35:10.

²¹ Rübénā kā tā 'dīri yīi, 'bā ẹ̀sì lẹ̀zú Yòsépá ri ipázú ẹ̀drípíi dríge sī rá, ịri ní 'yozú kīnī, "Lē 'bā 'dìkí ịri ku.

²² Lē ịmi dākí ịri ku, ịmi 'duki ịri 'beé 'bụ yīi ní njuú 'a ni gé sị gí rí agá 'dāá ąngū ą'wí cinyáfá rú rí agá nǒgó, lē ịmi 'bákí drí rụ'ba ní gé ku." Rübénā 'yo tā 'dīri 'dini, lē ẹ̀drípí ri ipá kọpi dríge sī, jị gōo ẹ̀tẹpi vúgá 'dāá vúlé.

²³ Kúru Yòsépá ká caá ẹ̀drípíi vúgá 'dālé, kọpi útrúki ịrivé bǒngó akooko rụkụ ąjẹ be ąmbúgú rí ịri ní suu rí ịri ą rụ'ba gá sī rá.

²⁴ Kọpi jíkí ịri 'beé 'bụ agá. 'Bụ rí ą 'a ule, yīi 'a ni gé 'dāayo.

²⁵ Kọpi ká urí vúgá rí ịnyá nyaá, kọpi ká i drí ingaa ąngū ndree uru, kọpi ndrekí ngúlúmú súrú Ịsímáelē vé ngá uzí'ba rí pi ri ịmụ i vúgá nǒo Gílédá gálésí. Kọpi ụdrókí ngá tịbí ą'dízú ẹjị be ngụ'ba ndrịndrị ni pi, ụdu ngụ'pí ndrịndrị ni, ązini mírẹ pi be kámiló rí pi ụgóró gá, kọpi ri ngá 'dī'bee jị mụ uzí Ẹjẹpétó gá.

²⁶ Yúdā ní 'yozú ẹ̀drípíi ní kīnī, "'Bá 'dìkí dō 'bá ẹ̀drípí ri dráá, 'bá úcíkí dō tā ni úcící, ngá múké 'bá ní ịsụ 'a ni gé 'dīge rí ą'di?

²⁷ Múké ní, lē 'bá sēkí ịri jee 'bá Ịsímáelē vé rí pi ní, 'bá ulókí ịri ą rụ'ba ku, ịri 'bá ẹ̀drípí, 'bá ịri ọlu." Yúdā vé ẹ̀drípíi ą'yíkí tā ịri ní 'yoó 'dīri rá.

²⁸ Ngúlúmú Ịsímáelē vé adri'ba ąngū Mídiyáná vé rí agá rí'ba ngá uzí'ba rí pi ká ịcá, Yòsépá ẹ̀drípíi ní Yòsépá ri ịsézú 'bụ rí agá 'dāásí ąmvé nǒo, kọpi ní ịri sézú jẹzú 'bá Ịsímáelē vé rí pi ní mífengá fífí pụkú ịrị ẹnjí'ba ẹnjịenjị ni sī, 'bá Yòsépá ri jẹ'ba rí pi ní Yòsépá ri jízú mụzú Ẹjẹpétó gá.

²⁹ Rübénā kā 'i ụjá gōo 'bụ rí gé 'dālé, ịsụ Yòsépá ri 'dāayo. Ịzāngá fi ẹ̀sì ní gé ambamba, ụsị ịvé bǒngó 'i rụ'ba gá sī rá.

³⁰ Ịri ní gōzú ẹ̀drípíi vúgá 'dālé, ịri ní 'yozú kīnī, "Mvā rí 'dālé 'dāayo! Mā 'o rí ą'di?"

³¹ Kúru kọpi ní Yòsépá vé bǒngó ąco akooko ąjẹ be ąmbúgú rí í'dízú, kọpi ní ndrịi lízú, bǒngó rí suzú ịri rí agá.

³² Kọpi ní bǒngó akooko rụkụ ịri be rụ'ba gá 'dīri jízú mụzú i ẹ̀tẹpi vúgá 'dāá. Kọpi ní 'yozú kīnī, "'Bá ịsúkí bǒngó akooko rụkụ ni nǒ, 'i 'bị drí ndree ká, bǒngó nǒri adri mī mvọpi vé rí kuyé?"

³³ Yókóbū ąmá bǒngó rí kīnī, "Bǒngó akooko rụkụ rí mā mvọpi vé rí! Á, ụbụgō nya mvā rí gí. Adarú ụndíkí Yòsépá ri kpélékpélé gí."

³⁴ Kúru Yókóbū ní ịvé bǒngó ụsízú 'i rụ'ba gá sī rá, ịri ní sūwá rí í'dízú ąsúzú 'i rụ'ba gá ąyu. Ngo 'i mvọpi ri caá ụ'dú be kárakará.

³⁵ Ịrivé anjị ągō rí pi, anjị ụkú rí pi be cére ịmúkí ịri ẹ ẹ̀sì ụmíí, 'bo gá sī, lē 'bá ązi ą ụmí 'i ẹ̀sì ku. Ịri ní 'yozú kīnī, "Á lē ą síkí mā 'bụ agá, ą lē mụy mā mvọpi ri ngoó." Ịri dī ątá be, ịri dī ngo be.

³⁶ Ịsụ ąkūdē 'bá Mídiyáná vé rí pi sēkí Yòsépá ri jee Pótífá ní Ẹjẹpétó gá 'dālé gí, Pótífá ri ụgalaku riipi 'bągū Ẹjẹpétó vé rí vé 'bẹti ụtẹpi rí.

38

Yúdā pi vé tā Tāmārā be rí

¹ Sā 'dāri gé, Yúdā ní ngazú fūzú ẹ̀drípíi ąsámvú gé sī, mụ adrii kịrú Ẹdúlámú vé rí gé, ągō ązi vé ąngá, ągō rí ą rụ Hírā 'i.

² Yúdā ní mvā ụkú ịsúzú, mvā ụkú rí vé ẹ̀tẹpi Kánánągú, rụ ní Súwā 'i. Yúdā ní mvā ụkú rí jẹzú 'i ní ụkú rú, kọpi ní lazú mvā ụkú rí be.

³ Mvā ụkú rí ní 'a ịsúzú, ịri ní mvā ągō tịzú, Yúdā ní mvā rí ą rụ 'dazú Ẹrē 'i.

⁴ Ụkú rí ní kpá gōzú 'a ązi ịsúzú, ịri ní mvā ągō tịzú, ịri ní rụ ní 'dazú Ọnání 'i.

⁵ Ịri ní kpá gōzú mvā rí ązi tịzú ągō, ịri ní rụ ní 'dazú Sélā 'i. Tị mvā 'dīri Kẹjịbụ gē.

⁶ Yúdā ní ụkú jẹzú ịvé mvā káyú Ẹrē ní, mvā ụkú rí ą rụ Tāmārā 'i.

⁷ Bo Yúdā vé mvā káyú Ẹrē ri ụnjikānyā 'oó Ụpí Múngú ẹndrẹti gé, sē Ụpí 'dị ịri dráá rá.

⁸ Kúru Yúdā ní 'yozú Ọnání ní kīnī, "'Í fi mí ẹ̀drípí vé ọwụzị sụ 'bávé mērē ní lēé rí tịni, ịmi tịkí rí mvā ịri be mí ẹ̀drípí dráapi rí ní."

⁹ 'Bo Ọnání nị rá 'yozú kīnī, mvā 'dīri ịmvúlésí adri ịvé ní ku, kádō laá ẹ̀drípí vé ọwụzị rí sī, ịri ịvé yīi ągō vé rí sē ra vúgá, 'i tị rí mvā ẹ̀drípí dráapi gí rí ní ku.

¹⁰ Tā ịri ní 'oó 'dīri, Ụpí Múngú mị gé 'dālé ịri ụnjikānyā, sē Ụpí Múngú 'dị kpá ịri dráá rá.

¹¹ Yúdā ní 'yozú Tāmārā ní kīnī, "'Í mụ adrii mí ẹ̀tẹpi vé ąngá 'dāá, 'i tē mívé ọwụzị rí ą vudrị cimgbá mā mvọpi Sélā mba dō ąmbúgú gí ká." Yúdā ątá 'dini, ą'diātāsīyā ụsụ déna ịvé mvā Sélā ri kpá drá sụ ẹ̀drípíi ní ụdráá rí tịni. Kúru Tāmārā ní mụzú adrizú ẹ̀tẹpi vé ąngá 'dāá.

¹² 'Dụ lókí vūú ąco, Yúdā vé ụkú Súwā mvọpi ní drázú. Ịzāngá nǒ Yúdā ẹ ẹ̀sì rá, ká ịri ẹ ẹ̀sì ụmíí gí, ịri ní 'dezú mụzú Tímíná gá, ągō rí'ba ịrivé kábíló 'bí rē'ba rí pi vúgá, kọpi 'dekí mụy ịvé ụndí Hírā adriipi Ẹdúlámú gé rí be.

¹³ Ká lúú Tāmārā ní kīnī, ẹnyẹpi ri mụ Tímíná gá ịvé kábíló 'bí rēngará gá,

¹⁴ nje ịvé bǒngó ọwụzị vé rí 'i rụ'ba gá sī rá, 'be bǒngó pérépére ní 'i ẹndrẹti ọzízú

āni cí,* mu úri kuu lèti á kéréti muṣipi Ēnāyimū gé rī gé, āzini Tíminā gá rī gé. Á' diatāsīyā ndre Selā mba āmbúgú gí, 'bo sékí 'i ĩri ní ũkú rú kuyé.

¹⁵ Yúdā kā ĩri ndreé, ũṣú déna ĩri ũkú ōwú rú ní, ā' diatāsīyā 'be bōngó pērēpére ní 'i endreṭi ōzūzú āni cí.

¹⁶ Yúdā nī áamá 'yozú kīnī, 'bá rī 'i mvōpi draápi gí rī vé ũkú Tāmārā 'i 'dīni kuyé. ĩri ní muṣú ũkú rī vúgá lèti mīlè gá 'dāá, ĩri ní 'yozú kīnī, "Mí imú, 'bá lakí mí be."

Ūkú rī ní Yúdā rī zizú kīnī, "Bá lakí dō mí be gí, mí má ní ā'dí sē?"

¹⁷ Yúdā ní 'yozú kīnī, "Ma ndrīi mbaápi fōlō ní 'dú mávé ndrīi rī pi āsámvú gé 'dāá, ma ipē mí ní."

Ūkú rī ní ĩri zizú kīnī, "Ngá mí ní ícō sēé má ní, ā lū rī 'yozú kīnī mí íbī ndrīi mbaápi fōlō rī ĩjī ndō rī ā'dí?"

¹⁸ Yúdā ní újázú kīnī, "Ngá mí ní lēé má sē mí ní rī ā'dí?"

Ūkú rī ní 'yozú kīnī, "Lē mí sē má ní mívé kátrī ĩ ní mī rú sī rú' bá ní gé 'dīri, bāákú ĩ ní rizú kátrī rī 'yīzú rī be, āzini túré mí drígé 'dīri." Yúdā ní ngá 'dī' bée 'i' dūzú sézú ũkú rī ní. Kōpi ní lazú ũkú rī be, ũkú rī ní 'a íṣúzú.

¹⁹ Ūkú rī kā mvii gōó 'bētī 'dālè, ĩri ní ívé bōngó pērēpére 'i endreṭi ōzūzú rī ōwúzú rá, ĩri ní gōzú ívé bōngó ōwūzī vé rī suzú 'i rú' bá gá ũzi.

²⁰ Kúru Yúdā ní ívé ũndī Hírā adriipi Ādūlámú gé rī pēzú ndrīi mbaápi fōlō rī jizú, ē ĩjī rī ívé ngá 'i ní kuú ũkú rī vúgá 'dālè rī ĩgōó vúlè, 'bo Hírā íṣú ũkú rī kuyé.

²¹ Hírā ní 'bá adri' bá Ēnāyimū gé 'dālè rī pi zizú kīnī, "Ūkú ōwú rú riipi úripi lèti muṣipi Ēnāyimū gé rī mīlè gá nōgó rī íngāá?"

'Bá rī pi ní 'yozú kīnī, "Ūkú āzi ōwú rú ní nōgó 'dāáyo."

²² Hírā ní kúru 'i újázú gōzú Yúdā vúgá 'dālè, ĩri ní 'yozú kīnī, "Má íṣú ũkú rī kuyé. 'Bá adri' bá vūrā 'dāri gé rī pi kīnī, ũkú ōwú rú ní 'dālè 'dāáyo."

²³ Kúru Yúdā ní 'yozú kīnī, "Lē ũkú rī ā ũtē ngá má ní sēé 'i ní 'dā' bée múké, 'bá rī pi á gukí rī 'bá ku. Á pē ndrīi mbaápi fōlō rī muṣú ĩri ní rá, 'bo mí íṣú ĩri kuyé."

²⁴ Mbāá na ā vūdrī gé, ĩ ní lūzú Yúdā ní kīnī, "Mí mvōpi draápi gí rī vé ũkú Tāmārā rī ōwú rú, 'o tā ũnjī, ĩri nóni 'a be."

Yúdā ní 'yozú kīnī, "Īmi jikí ĩri fūú kūrú rī agásī āmvé, ĩmi zākí ĩri veé ācí sí!"

²⁵ 'Bo kā rií Tāmārā rī jījī muṣú āmvé 'dāá, ĩri ní tī pēzú muṣú ényépi ní, ĩri ní 'yozú kīnī, "Ma nóni 'a be, ngá nō' bée vé 'dīpa sē má ní 'a rī ní." ĩri ní gōzú 'yozú kīnī, "Mí áamá drī kátrī ĩ ní rú sīi rú' bá ní gé 'dīri, āzini bāákú ĩ ní rizú kátrī rī 'yīzú 'dīri ká, āzini mí áamá drī túré 'dīri ká, dō ngá nō' bée ā'dí vé ní."

²⁶ Yúdā nī ngá rī pi áamá, ngá rī pi ívé ní, ĩri ní 'yozú kīnī, "Tāmārā rī tā 'o piri ndē ma rá, † ā' diatāsīyā á sē ĩri mávé mvá Selā ní ũkú rú kuyé." Yúdā pi gōkí laá Tāmārā be dījī kuyé.

²⁷ Sá ĩrivé ũngará vé rī kā ícá, anjī rī pi ĩri 'a gá 'dāá ētī rú.

²⁸ Kā rií tīi, mváná rī āzi ní 'i drī ísúzú āmvé nōó, ũkú riipi ũkú anjī tī' bá rī pi ē izā koópi rī ní bōngó bāá ika ní 'yīzú mváná rī ē drī umbelé gá. ĩri ní 'yozú kīnī, "Mvá nōri ífū drīdrī."

²⁹ 'Bo mvá rī gō 'i drī seé vúlè, édrīpi ní ífūzú drīdrī. Ūkú riipi ũkú anjī tī' bá rī pi ē izā koópi rī ní 'yozú kīnī, "Mí ali mí ífūú ũkpō sī āmvé nōó drīdrī íngóni?" ĩ ní mvá rī ā rú 'dazú Pērēzi. ‡

³⁰ Kúru édrīpi ĩ ní bōngó bāá ika 'yīi drī umbelé ní gé rī ní ífūzú, ĩ ní rú ní 'dazú Zérā 'i. §

39

Yōsépā pi vé tā Pótifā ũkú ní be rī

¹ 'Bá Ísimaélè vé rī' bá ngá ũzi' bá rī pi ní Yōsépā rī jizú Ējēpētō gá, kōpi sékí ĩri ũzií Pótifā ní, Pótifā rī Ējēpētōgú, ĩri 'bāgú Ējēpētō vé rī vé úgalaku, ĩri āmbúgú 'bá rī' bá 'bētī 'bāgú rī vé rī ũtē' bá rī pi drígé.

² Úpi Múngú rī adrii Yōsépā be trú, sē ĩrivé tā adri muṣú céré múké, Yōsépā rī adri ívé āmbúgú Ējēpētōgú Pótifā vé āngá.

³ Yōsépā vé āmbúgú Pótifā kā ndreé Úpi Múngú rī Yōsépā be trú, Úpi Múngú sē tā Yōsépā ní rií 'oó rī pi céré rī adrii muṣú múké.

⁴ Pótifā 'bā éṣi múké Yōsépā ní, 'bá ĩri 'i jēlè gá rií 'i izā koó. 'Bá ĩri adrii āmbúgú ívé 'bá 'bētī āsámvú gé rī pi drígé, āzini rií ngá ívé rī pi ũtēé.

⁵ Sá Pótifā ní Yōsépā rī 'bāzú āmbúgú rú ívé 'bá 'bētī āsámvú gé rī pi drígé, āzini ngá ívé rī pi ũtēé rī gé, Úpi Múngú 'bā tākíri 'bá Ējēpētō vé rī pi drígé Yōsépā ā tā sí. Úpi Múngú 'bā tākíri ngá Pótifā vé rī pi drígé céré, 'bā tākíri ĩrivé ngá jó agá

* **38:14 38:14** *Tāmārā*: Tāmārā ōzū 'i endreṭi bōngó pērēpére ní sí, 'i indré rī sí ũkú ōwú rú ní tīni. Sá 'dāri gé, ũkú ōwú rú rī pi rī ĩ endreṭi ōzū bōngó pērēpére ní sí cí. † **38:26 38:26** *Tāmārā rī tā 'o piri ndē ma rá*: Yúdā 'yo tā rī 'dīni, ā' diatāsīyā Tāmārā lē kōdó mvá tījī Ērē draápi rī ní, 'bo Yúdā gá Selā rī ségá ĩri ní ágó rú sí. Tāmārā lē tā mērè vé rī 'dúú ngáá, 'bo Yúdā gá sí.

‡ **38:29 38:29** *Pērēzi*: Rú Pērēzi rī vé ífífi, mváná rī ali 'i ífūú ũkpō sí.

§ **38:30 38:30** *Zérā*: Rú Zérā rī vé ífífi, ika.

rī pi drígé, ĩrivé ngá ómvú agá rī pi drígé, ázini ányápá rī pi drígé.

⁶ Pótífá sē ngá ívé rī pi ārēvú céré kuú Yósépá drígé, Yósépá rī ütēé ní. Yósépá ní adrii anigé rī sī, Pótífá ē ēšī tī ngá ívé rī pi ā tā sī kuyé, ĩri 'yéngá rī ínáyá 'í ní lēé nyaa rī ā tā ũsū áyú.

Yósépá mba rú'ba be múké, ũnyī be.

⁷ Kā adrii vūú mādā, āmbúgú Yósépá vé rī vé ũkú 'bā mī Yósépá drígé, ĩri ní 'yozú Yósépá ní kīnī, "Mí ímú, 'bá lakí mí be!"

⁸ 'Bo Yósépá gā sī. Yósépá ní 'yozú ĩri ní kīnī, "Í ní ma 'bāā āmbúgú rú ngá rī pi drígé céré rī sī, āmbúgú mávé rī ē ēšī tī ívé ngá 'bētī āsámvú gé rī pi ā tā sī kuyé, ā'diātāsīyā 'bā ma āmbúgú rú rīi ívé ngá 'bētī āsámvú gé rī pi ütēé.

⁹ 'Bá āzi jó nōri agá ma ndēépi āmbúgú sī ní 'dāayo. Āmbúgú mávé rī sē ngá ívé rī pi ārēvú céré kuú má drígé, ma rī ütē ní, 'bo sē mí má ní kuyé, ā'diātāsīyā mí ĩrivé ũkú. Má ícó ũnjikányā 'oó sū 'dīri tīnī Múngú endretī gé ku."

¹⁰ Ū'dú álu álu, ũkú rī rī sī Yósépá vúgá sī, 'bo Yósépá gā lagá ĩri be sī, Yósépá lē 'i ítru adrii ĩri ā gārā gá ĩnyīnǎ ku.

¹¹ Ū'dú álu, Yósépá í muzú jó agá 'dāā ívé ēzī ngangará gá, ātī'ba ēzī nga'ba jó agá 'dālē rī pi álujání jó agá 'dālē 'dāayo.

¹² Ūkú rī ní Yósépá vé bōngó akoó rŭkŭ rī ruzú, ĩri ní 'yozú kīnī, "Mí ímú, 'bá lakí mí be." 'Bo Yósépá ní 'i pazú drī ní gé sī ũkpō sī, ku ívé bōngó akoó rŭkŭ rī kú ũkú rī drígé 'dīgé, nga ápá fūú jó rī agásī āmvé.

¹³ Ūkú rī kā ndreé Yósépá ku ívé bōngó akoó rŭkŭ rī kú 'i drígé 'dīgé, Yósépá ápá fūú jó rī agásī āmvé gí,

¹⁴ ũkú rī zī ātī'ba ēzī nga'ba ívé jó agá rī pi, ĩri ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Ími ndrekí drī ká, má ágó ní íjī Ēbérégú nōri ímú 'bá u'daá! Ífí jó agá nōó, lē láá má sī, 'bo á tre gbírílí.

¹⁵ Kā ndreé á tre gbírílí, ku ívé bōngó akoó rŭkŭ rī kú má gārā gá nōgó, ápá fūú jó rī agásī āmvé."

¹⁶ Ūkú rī 'bā Yósépá vé bōngó akoó rŭkŭ rī kú 'i gārā gá cimgbá ágó ní ní ícángará gá 'bētī.

¹⁷ ĩri ní kúru tā 'dīri ũlúzu ágó ní ní kīnī, "Ēbérégú túgērī rú mí ní íjī 'dīri, lē ma rŭú lazú ānī ũkpō sī.

¹⁸ 'Bo má kā treé gbírílí, 'bá rī pi zījī ímú má ízā koó, ku ívé bōngó akoó rŭkŭ rī kú má drígé nōgó, nga ápá fūú jó rī agásī āmvé."

¹⁹ Yósépá vé āmbúgú Pótífá kā tā ũkú ní ní ũlúú 'í ní 'dīri yī, 'a ní ve Yósépá ní ũnjī ũnjī.

²⁰ Pótífá jī Yósépá rī muú 'beé jó āngŭ ũ'yīzú rī agá, vūrā 'bāgú rī ní rizú 'bá rī'ba tā ũnjī 'o'ba rī pi ũ'yīzú rī agá.

'Bo Yósépá kā rīi adrii jó āngŭ ũ'yīzú rī agá 'dāā,

²¹ Ūpi Múngú rī adrii ĩri be trŭ, 'bā ēšī múké ĩri ní, sē āmbúgú rīpi 'bá ĩ ní ũ'yīi jó āngŭ ũ'yīzú rī agá rī pi ütēépi rī lē Yósépá rī lēlé.

²² Kúru ágó āmbúgú rīpi 'bá ĩ ní ũ'yīi rī pi ütēépi rī 'bā Yósépá rī āmbúgú rú 'bá ĩ ní ũ'yīi rī pi drígé, tā ĩ ní rīi ngaa jó āngŭ ũ'yīzú rī agá 'dāā rī, ku ēzī ní céré kuú Yósépá drígé.

²³ Ágó āmbúgú rīpi 'bá ĩ ní ũ'yīi rī pi ütēépi rī ē ēšī tī tā āzi sī álujání kuyé, ā'diātāsīyā Ūpi Múngú rī Yósépá be trŭ, sē tā Yósépá ní rīi 'oó rī pi céré rī adrii muzú múké.

40

Yósépá ũlú 'bá ĩ ní ũ'yīi rī pi vé urobí ē ífífi

¹ Vúdrī ní kā vūú mādā, 'bāgú Ējēpétó vé rī vé 'bá rīpi ĩri ní íwá sēépi rī pi ĩrivé 'bá rīpi pánga á'dípi rī be 'okí tā ũnjī, sē 'bāgú rī ā 'a ve ānī rá.

² 'Bāgú Ējēpétó vé rī ā 'a ve ívé ũgalaku rīpi íwá sēépi rī ní, ázini ũgalaku rīpi pánga á'dípi rī ní ambamba,

³ ũ'bé kōpi jó āngŭ ũ'yīzú āmbúgú āngŭ ütēépi rī ní rīi ütēé rī agá, vūrā ĩ ní Yósépá rī 'yīzú rī agá.

⁴ Āmbúgú rīpi āngŭ ütēépi rī ēzī kōpi kú Yósépá drígé, Yósépá rī kōpi ütēé ní.

Kōpi kā adrii jó āngŭ ũ'yīzú rī agá 'dāā caá ũ'dú be áco,

⁵ 'bāgú Ējēpétó vé rī vé ágó rīpi íwá sēépi ĩri ní rī pi ágó rīpi pánga á'dípi ĩri ní ĩ ní ũ'yīi kuú jó āngŭ ũ'yīzú rī agá rī be, urobí ní kōpi ũbīzú ĩrītrō, 'bo urobí rī pi vé ífífi āndiāndi.

⁶ Ū'būtīnǎ rī sī, Yósépá kā muú kōpi vúgá 'dālē, ndre kōpi adriki kuú ízákīzā rú.

⁷ Yósépá ní kúru 'bāgú rī vé ũgalaku rī pi zīzú kīnī, "Āndrŭ ĩmi adriki kuú ízákīzā rú 'dīni āsī?"

⁸ Kōpi ní újázú ĩri ní kīnī, "Urobí ũbī 'bā ĩrītrō, 'bo 'bā āzi 'bá ní tā ní ē ífífi ũlúúpi ní 'dāayo."

Kúru Yósépá ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Múngú rī ícó urobí rī vé ífífi ũlú ní. Ími ũlúki drī má ní urobí ĩmi ũbīpi rī ká."

⁹ Kúru 'bāgú rī vé 'bá rīpi ĩri ní íwá sēépi rī ní urobí 'i ũbīpi rī ũlúzu Yósépá ní kīnī, "Urobí rī ũbī ma, á ndre peṭī vīnyō vé ní má endreṭī gé.

¹⁰ Peṭī vīnyō vé rī drīṭī be na. Peṭī rī kā í'dó rúú, koro ĩri ní í'dózu fū zozú, ĩri ní 'azú.

¹¹ Á rŭ 'bāgú rī vé kópō kú má drígé, má ní vīnyō rī vé ũ'a u'duzú, má ní zozú 'bāgú

Ējēpētō vé rī vé kópō agá, má ní kópō rī sēzú 'bāgú rī drígé."

¹² Yōsépā ní 'yozú ĩri ní kīnī, "Urobí rī vé íffí 'dīni, drīti na 'dī'bée, ĩri ú'dú na.

¹³ Ú'dú na ní gé, 'bāgú Ējēpētō vé rī ímú mī trū rá, ĩri mī 'bā gō mívé ějí gé ũzi, mī ímú ĩri ní íwá rī sē nī, sū mī ní rīí ándúru sēé ĩri ní rī tñj.

¹⁴ 'Bo mívé tā ěcī dō mužú múké, mī ũsū mā tā be, 'í 'bā ěsī múké má ní, mī ũlū mávé tā 'bāgú Ējēpētō vé rī ní, ā trū rí ma jó āngú ũ'yízú rī agá nōósi rá.

¹⁵ Á'diātāsīyā ručí ma ũkpō sī íjī 'bā Ēbéré vé rī pi vé āngú agá 'dāási. Ējēpētō agá nōgō, á 'o tā āzi ũnjī ĩ ní ícózú ma 'yízú ānī ālunāni kuyé."

¹⁶ Āmbúgú riipi pánga á'dípi rī ká ndréé Yōsépā ũlū urobí rī vé íffí múké, ĩri ní 'yozú Yōsépā ní kīnī, "Urobí ũbī kpá ma rá. Urobí rī kīnī, á ri ũvú na pánga be agá ní pi 'dú mužú drī sí.

¹⁷ 'Bāgú Ējēpētō vé rī vé ngá ĩ ní á dí gí rī pi ārēvú céré ũvú urugégélésī rī agá, 'bo āríná rī pi ríkí ngá rī pi teé ũvú rī agá má drígé 'dígé."

¹⁸ Yōsépā ní 'yozú ĩri ní kīnī, "Urobí rī vé íffí 'dīni, ũvú na 'dī'bée, ĩri ú'dú na.

¹⁹ Ú'dú na ní gé, 'bāgú Ējēpētō vé rī mī drī lī, ĩri mívé āvū 'yī peṭi sígé. Āríná rī pi mívé āvú te rá."

²⁰ Kā mužú caá ú'dú na ní gé, ú'dú 'dāri, ú'dú ĩ ní 'bāgú rī vé tngará ā tā ígázú rī. 'Bāgú rī 'bā ũmū, zī ívé ũgalaku rī pi ārēvú céré ímú ũmū rī ā nyangará gá. Zī kpá ívé āmbúgú riipi 'í ní íwá sēepi rī pi, āmbúgú pánga á'dípi rī be ímúžú ũmū rī gé índi.

²¹ 'Bāgú Ējēpētō vé rī ní āmbúgú riipi 'í ní íwá sēepi rī 'bāzú gōzú ívé ějí gé ũzi, ā sē rī 'í ní íwá rī sū ĩri ní ándúru rīí sēé rī tñj.

²² 'Bo 'yī āmbúgú riipi pánga á'dípi rī peṭi sígé, sū nyo Yōsépā ní ĩrívé urobí ũlūú rī tñj.

²³ 'Bo 'bāgú rī vé āmbúgú riipi ĩri ní íwá sēepi rī ũsū Yōsépā ā tā kuyé, āvī ĩrívé tā sí rá.

41

'Bāgú rī ũbī urobí

¹ Ílī ĩrī á vudrī gé, 'bāgú Ējēpētō vé rī ũbī urobí kīnī, 'í tu pá kuú yīí āmbúgú dīipi dīdī Náyīlī tī gé.

² Tī ězīrī usese, rú'ba be múlímúli ní pi ífúkí yīí āmbúgú dīipi dīdī Náyīlī agá 'dāási āmvé nōó, kōpi ríkí íziríkō rī pi nyaá.

³ Tī 'dī'bée ā vudrī gé, tī urukō ězīrī rú'ba be ĩrī, úyí'ba kú gorocé ní pi ífúkí kpá yīí āmbúgú dīipi dīdī Náyīlī agá 'dāási āmvé nōó, tukí pá kuú tī usese pá tu'ba kuú yīí gārā gá rī pi ā gārā gá.

⁴ Tī rú'ba be ĩrī, úyí'ba kú gorocé 'dī'bée nyakí tī ězīrī usese rú'ba be múlímúli 'dī'bée rá. Kúru 'bāgú Ējēpētō vé rī ní aruzú.

⁵ 'Bāgú rī gō kpá ú'dú koó dīí, urobí āzi gō kpá ĩri ũbīí dīí, urobí rī agá 'dāá, ndre ũndú ayi drī be ězīrī ũndú peṭi álu sígé, 'a gbálígbálí, mī be múké múké.

⁶ Vudrī ní gé, ũndú ífú drī be ězīrī ũndú peṭi álu 'dīrī ā rú'ba gá, kōpi ayíkí céré kuú mūnīmūnī rú, ũlī íbī ívī ũtú ní ífūngará gálésī, ũlī rī koko, sē ũndú rī vé bī ũnyú ānī rá.

⁷ ũndú mūnīmūnī rú 'dī'bée utekí ũndú 'aápi mī be múké múké 'dī'bée rá. 'Bāgú Ējēpētō vé rī ní kpá aruzú, nī amá rá 'yozú kīnī, ngá rī urobí ũbī 'í ní.

⁸ Kā mužú adrií ũ'bútīnā rī sí, 'bāgú rī ē drī ábá céré céré. ĩri ní újógú rī pi zízú, āzini 'bā tā nī'ba ambamba āngú Ējēpētō vé rī agá rī pi zízú ímúžú 'í vugá nōlé. ĩri ní urobí rī ũlúžú kōpi ní, 'bo 'bā āzi urobí rī vé íffí ũlúúpi ĩri ní ālunāni 'dāáyo.

⁹ Kúru 'bāgú Ējēpētō vé rī vé āmbúgú riipi ĩri ní íwá sēepi rī ní 'yozú 'bāgú rī ní kīnī, "Ú'dú āndrú rī gé, má ígá tā má ní ándúru ávúžú ānī rī gí.

¹⁰ Mī 'a ve ándúru 'bā ní mívé āmbúgú riipi pánga á'dípi rī be, 'í 'be 'bā jó āngú ũ'yízú āmbúgú āngú ũtēepi rī ní rīí ũtēé rī agá.

¹¹ ĩnīnā āzi sí, urobí ũbī 'bā ĩrītró āmbúgú riipi pánga á'dípi rī be, urobí rī pi vé íffí āndiāndi.

¹² Sā 'dāri gé, Ēbérégú āzi ri adrií 'bā be trū jó āngú ũ'yízú rī agá 'dāá, ĩri ātī'ba āmbúgú āngú ũtēepi rī vé ní. 'Bā ũlúkí urobí 'bā ũbīpi rī ĩri ní, ũlū 'bā álu álu vé urobí ē íffí rá.

¹³ Tā rī pi ngakí nyo ĩ sūyí ĩri ní ũlūú 'bā ní rī tñj. 'Bākí ma gōó mávé ějí gé ũzi, 'yíkí ágó riipi pánga á'dípi rī peṭi sígé."

¹⁴ Kúru 'bāgú rī ní 'bā pēžú mužú Yōsépā rī zízú, koro ĩ ní Yōsépā rī íjízú jó āngú ũ'yízú rī agá 'dāási āmvé. Yōsépā ní 'í drī'bí fazú, ĩri ní ívé bōngó újázú, ĩri mužú pá tuzú 'bāgú rī ěndrēti gé.

¹⁵ 'Bāgú rī ní 'yozú Yōsépā ní kīnī, "Urobí ũbī ma, 'bo 'bā āzi urobí rī vé íffí ũlúúpi má ní ní ālunāni 'dāáyo. Á yī kīnī, urobí ũbī dō 'bā rī, 'bā rī ũlū dō mí ní, mī urobí rī vé íffí ũlū rá."

¹⁶ Yōsépā ní 'yozú 'bāgú rī ní kīnī, "Má ícó urobí rī vé íffí ũlūú mávé ũkpō sí bā ku, Múngú ri ícó urobí rī vé íffí ũlū mí ní ní."

¹⁷ Kúru 'bāgú rī ní 'yozú Yōsépā ní kīnī, "Urobí rī ũbī ma kīnī, á tu pá kuú yīí āmbúgú dīipi dīdī Náyīlī tī gé.

18 Tí ẹ̀zírí usese rú'ba be múlímúlí ni pi ífúki yíi àmbúgú dǐpí dǐdǐ rí agá 'dǎási, kòpí ríkí Ìzíríkò rí pi nyaá.

19 Tí 'dǐ'bée à vúdǐrǐ gé, tí urukò ẹ̀zírí rú'ba be jírí, úyí'ba kú goroce ní pi ífúki kpá yíi rí agá 'dǎási àmvé nòó. Ùkú ni, á ndre drí tǐ sù 'dǐ'bée tǐn rú'ba be jírí, úyí'ba goroce ni pi àngù Ẹ̀jẹ̀pétò vé rí agá nògó kuyé.

20 Tí rú'ba be jírí, úyí'ba goroce 'dǐ'bée nyakí tǐ usese, rú'ba be múlímúlí ífù'ba dǐdrǐ rí pi rá.

21 Kòpí ká tǐ usese 'dǐ'bée nyaá gí, 'ba àzi ícòpí nǐpí àmápi 'yozú kíní kòpí nyakí tǐ usese 'dǐ'bée gí 'díní ni 'dǎáyo, à'diàtásìyà kòpí áwíkí adrii kuú goroce sù í ní adrii ùkú rí tǐn. Kúru má ní aruzú.

22 “Á gò kpá urobí àzi ùbǐ dǐi, urobí rí agá 'dǎa, á ndre ùndú ayi drǐ be ẹ̀zírí ùndú peṭí àlu sígè, 'a gbálígbálí, mì be múké múké.

23 Vúdǐrǐ ni gé, ùndú gò ífùú drǐ be ẹ̀zírí ùndú peṭí àlu 'dǐrì à rú'ba gá, kòpí ayikí céré múnímúní rú, ùlì íbì ívì ùtù ní ífùngará gálésì, ùlì rí koko, sè ùndú rí vé bǐ ùnyù àní rá.

24 Ùndú múnímúní rú 'dǐ'bée utekí ùndú drǐ be ẹ̀zírí 'a'bée mì be gbálígbálí 'dǐ'bée rá. Má ùlù urobí 'dǐrì újógú rí pi ní, 'bo 'ba àzi ífífi ní ùlùúpi má ní 'dǎáyo.”

25 Kúru Yòsépà ní 'yozú 'bàgú rí ní kǐnì, “Àmbúgú mávé rí, mívé urobí 'dǐ'bée ìrǐtrò lù céré tǎ àlu rí. Múngú 'i'da tǎ 'í ní lèé ngaá rí.

26 Tí usese ẹ̀zírí rú'ba be múlímúlí 'dǐ'bée, kòpí ìlì ẹ̀zírí rí pi vé tǎ 'i'da. Ùndú drǐ be ẹ̀zírí 'aapí mì be gbálígbálí 'dǐ'bée, kòpí kpá ìlì ẹ̀zírí àlu àlu rí pi vé tǎ 'i'da. Ílì ẹ̀zírí 'dǐ'bée agá, ànyàngà rí ìmù ka ambamba. Urobí 'dǐ'bée àlu rí.

27 Tí ẹ̀zírí rú'ba be jírí, úyí'ba goroce ífù'ba vùlé rú rí pi, kòpí ìlì ẹ̀zírí rí pi vé tǎ 'i'da. Ùndú drǐ be ẹ̀zírí ayiipi múnímúní rú, ùlì ívìpí ùtù ní ífùngará gálésì, kòopí koko, ùndú rí vé bǐ sèépi ùnyùpí rá 'dǐ'bée, kòpí kpá ìlì ẹ̀zírí àlu àlu rí pi vé tǎ 'i'da. Kòpí ìlì ẹ̀zírí ẹ̀bírí ní ìmùzú 'dezú rí vé tǎ 'i'da.

28 “Tǎ 'dǐrì ìmù 'i nga sù má ní ùlùú mí ní rí tǐn, Múngú 'i'da mí ní tǎ 'í ní lèé ìmù ngaá rí.

29 Ílì ẹ̀zírí, ànyàngà rí ìmù ka ambamba àngù Ẹ̀jẹ̀pétò vé rí agásì céré.

30 'Bo vúdǐrǐ ni gé, ìlì ẹ̀zírí, ẹ̀bírí rí ìmù 'de ambamba, 'ba rí pi ìmù àvì ànyàngà kaapi ambamba àngù Ẹ̀jẹ̀pétò vé rí agá rí à tǎ sí rá. Ẹ̀bírí rí ìmù 'ba rí pi fù ùnjí ùnjí àngù Ẹ̀jẹ̀pétò vé rí agá.

31 Ẹ̀bírí rí ìmù 'de ùnjí ùnjí, ànyàngà ótù kaapi àngù rí agá ambamba 'dǎrì vé tǎ rí àvì kòpí drǐgè sí rá.

32 Múngú sè urobí rí ùbǐ mì vù be ìrǐ, à'diàtásìyà Múngú lè tǎ rí 'dùú ngaá sù 'dǐrì tǐn, Ìrì ìmù 'de rí 'dù nga mbèlènjá.

33 “Bàgú Ẹ̀jẹ̀pétò vé rí, lè mì ndá 'ba ùmí be tǎ nǐpí múké múké ni, mì 'ba Ìrì adrii àmbúgú rú àngù Ẹ̀jẹ̀pétò vé rí à tǎ mbaá.

34 “Bàgú Ẹ̀jẹ̀pétò vé rí, lè mì ùpè 'ba ùgalaku rú ni pi àngù Ẹ̀jẹ̀pétò vé rí agásì, kòpí à ríkí ànyàngà kaapi ambamba ìlì ẹ̀zírí agá 'ba rí pi ní ríi Ìkùnàá rí pi ùmù, tǔwù ni pi agá, kòpí à 'dukí àlu.

35 Ílì ànyàngà ní ìmùzú kazú múké 'dǐ'bée agá, àmbúgú mávé rí, lè mì sè tǎimbǐ, lè ùgalaku rí pi à ùmùkí ànyàngà fífi rí, kòpí à jíkí 'bàá kùrù ívé rí pi agá jó ànyàngà 'bàzú rí pi agá. Lè kòpí à 'bákí àngaràwá ríi ànyàngà rí ùtèé, ànyàngà à adri rí kùrù rí pi agá anigé.

36 Ànyàngà 'dǐrì 'ba ku 'ba àngù rí agá rí pi ní, kòpí è ìmùkí rí nyaá sà ẹ̀bírí ní ìmùzú 'dezú ùnjí ùnjí ìlì ẹ̀zírí àngù Ẹ̀jẹ̀pétò vé rí agá rí gé, à'diàtásìyà ẹ̀bírí à fù rí 'ba àngù nòrì agá rí pi ku.”

'Bákí Yòsépà rí gávànà rú àngù Ẹ̀jẹ̀pétò vé rí agá

37 “Bàgú Ẹ̀jẹ̀pétò vé rí pi ívé ùgalaku rí pi be, kòpí à'yíkí tǎ Yòsépà ní 'yoó 'dǐrì rá.

38 “Bàgú Ẹ̀jẹ̀pétò vé rí ní 'yozú kǐnì, “Bà nyo ícò 'ba Ìndrì Uleteré Múngú vé rí ní àsú sù ágò nòrì tǐn ní ísù rá?”

39 Kúru 'bàgú Ẹ̀jẹ̀pétò vé rí ní 'yozú Yòsépà ní kǐnì, “Múngú 'i'da mí ní urobí rí pi vé ífífi céré gí, 'ba àzi ùmí be tǎ nǐpí sù mì tǐn àlunàni 'dǎáyo.

40 Ma mì 'ba adri àmbúgú rú mávé ùgalaku rí pi drǐgè, 'ba mávé rí pi céré tǎ mí ní 'yoó rí 'dù nga. Má ní adrii 'bàgú rí sí, ma adri àmbúgú mì drǐlè gá.”

41 Kúru 'bàgú rí ní 'yozú Yòsépà ní kǐnì, “Á 'ba mì nóni adrii àmbúgú àngù Ẹ̀jẹ̀pétò vé rí agásì céré.”

42 “Bàgú rí ní ívé kátrǐ* ì ní 'í rù síi rú'ba ní gé rí ìnjézu suzú Yòsépà à drǐ mvànjá gá. Ìrì ní Yòsépà rí úsúzu bǒngó ùnyí be ní sí, Ìrì ní ngá dàbù rú ní 'í'dùzú 'yìzú umbe ní gé.

43 “Bàgú rí sè ívé 'ba 'deépi 'í úgóró gá rí vé àràbíyà hùsàni ní ríi sèé rí, Yòsépà rí ùnjú àní nǐ. “Bà Yòsépà ẹ̀ndrẹṭí gé rí pi ríkí ó'ù 'dùkòqò be uru 'dǎá kǐnì, “Ìmi kukú létjì Yòsépà ní!” Tǎ 'dǐrì lù 'yozú kǐnì, 'bàgú rí 'bà Yòsépà rí gávànà rú àngù Ẹ̀jẹ̀pétò vé rí agá gí.

* 41:42 41:42 Kátrǐ: Kátrǐ 'bàgú rí ní sèé Yòsépà ní rí vé ífífi Ìrì 'dini, 'bàgú rí sè Yòsépà ní ùkpò tǎimbǐ sèzú 'ba rí pi ní rú ívé rí sí.

44 'Bágú rī ní 'yozú Yösépā ní kīnī, "Má adri dō 'bágú drááasiyā, 'bá ázi icó tā ázi 'oó āngū Ējēpétó vé rī agá nōgō mí tī ākó ku."

45 'Bágú rī ní Yösépā ā rŭ 'dazú Zāfēnátā Pánéyā. Īri ní Āsēnētā rī sēzú Yösépā ní ūkú rú. Āsēnētā rī mvá ūkú átálágú Pōtífērā kŭrŭ Ónō[†] vé rī agá rī vé ni. Yösépā ní ěcizú āngū Ējēpétó vé rī agásí céré.

46 Yösépā ní í'dózú ězī ngazú gávānā rú 'bágú Ējēpétó vé rī ā palé gá rī gé, ĩsŭ ākūdē Īri ílí be pŭkŭ ná. Yösépā ku 'bágú rī kú 'dígé, rī ěcī mužú āngū Ējēpétó vé rī agásí āngū rī ūndré ni.

47 Ílí ězīrī Ī ní 'yoó ānyāngā rī ka ānī ambamba 'dī'bée agá, ānyāngā ka āngū rī agá ambamba.

48 Yösépā ní ānyāngā kaapi ílí ězīrī agá āngū Ējēpétó vé rī agá rī úmúzu, Īri ní 'bāzú jó ānyāngā 'bāzú rī pi agá kŭrŭ rī pi agásí. 'Bā ānyāngā Ī ní 'áá kŭrŭ ālu ālu ā gārā gá rī kŭrŭ Ī ní ānyāngā rī 'ázú 'dāri agá.

49 Yösépā úmú ānyāngā rī āmbúgú āmbúgú jó ānyāngā 'bāzú rī pi agá 'dāá, sŭ cinyáfā troopí kú ngū yīl gārā gá rī tŭnī, gō ānyāngā rī ā ŭ'bingárā, āzini singárā ní kuú rá, ā'diātāsīyā ānyāngā rī ambamba, icóki ŭ'bīj kú ku.

50 Ēbīrī rī ní dri 'dezú kuyé rī gé, átálágú Pōtífērā kŭrŭ Ónō vé rī agá rī vé mvá ūkú Āsēnētā tī Yösépā ní anjī āgō Īrī.

51 Yösépā 'da ívé mvá káyú Ī ā rŭ Mánásē 'í, kīnī, "Múngú sē mávé ĩzāngā ā tā āví má ěsī agásí gí, āzini ĩzāngā má ěsī agá 'bá má étēpī vé 'bētī āsámvú gé rī pi ā tā sī rī, āví má ěsī agásí gí."

52 Yösépā 'da ívé mvá 'deepi káyú rī vú sī rī ā rŭ Ēfērēmā, § ā'diātāsīyā kīnī, "Āngū má ní ĩzāngā nyazú nōri agá, Múngú sē ā gō mvá āzi tīj gí."

53 Ílí ězīrī ānyāngā ní kazú ambamba āngū Ējēpétó vé rī agá rī ní dezú.

54 Kúru ílí ězīrī ěbīrī vé rī ní í'dózú sŭ Yösépā ní 'yoó rī tŭnī. Ēbīrī rī 'de āngū Ējēpétó ā gārā gá sī rī pi agásí céré, 'bo āngū Ējēpétó vé rī agásí céré ānyāngā anigé.

55 'Bá Ējēpétó vé rī pi vé ānyāngā kā deę, ěbīrī rī í'dó kōpi fuŭ ūnjī ūnjī, kōpi í'dóki rīi ngoó 'bágú rī bīlē gá kīnī, Ī lēkī 'bágú rī ā sē Ī ní ānyāngā. Kúru 'bágú rī ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Īmi mužkí Yösépā vúgá, tā Īri ní lúú Īmi ní rī, lē Īmi 'đukí ngaánga."

56 Ēbīrī rī ká 'deé āngū rī agásí céré, Yösépā ní jó ānyāngā 'bāzú rī ě tī zīzú, Īri ní ānyāngā fīfī rī ŭzīzú 'bá Ējēpétó vé rī pi ní, ā'diātāsīyā ěbīrī rī 'de ūnjī ūnjī āngū Ējēpétó vé rī agásí céré.

57 'Bá āngū rī pi agásí rī pi ārēvú céré 'dekí mužú ānyāngā fīfī jeé Yösépā vúgá āngū Ējēpétó vé rī agá 'dāá, ā'diātāsīyā ěbīrī rī 'de āngū vū drīgé rī pi agásí céré.

42

Yösépā ědrīpī mužkí ānyāngā jeé Ējēpétó gá

1 Yökóbŭ ká yīl kīnī, ānyāngā Ējēpétó gá 'dālē anigé, Īri ní 'yozú 'í enjīpī ní kīnī, "Ngá ĩmi ní pá tuzú kú 'dígé rizú ĩmi ūndrēzú ĩmi āsámvú gé sī 'dīni rī ā'di?"

2 Á yī kīnī, ānyāngā Ējēpétó gá 'dālē anigé, ĩmi mužkí 'bá ní ānyāngā rī jeé, 'bá adrikí rī ídri rú, 'bá ūdrákí rī ku."

3 Kúru Yösépā vé ědrīpī mužrī rī pi ní 'dezú mužú ānyāngā rī jengárā gá Ējēpétó gá 'dālē.

4 'Bo Yökóbŭ pē Yösépā ědrīpī Bēnyēmīnē rī mužú ědrīpī vúgá sī ĩndī kuyé, ā'diātāsīyā 'o ŭrī sī, ŭsŭ déna tā ūnjī rī mu Īri ĩsŭ rá.

5 Īsērélē vé anjī rī pi mužkí 'bá muž' 'bá ānyāngā jengárā gá Ējēpétó gá 'dālē rī pi be trŭ, ā'diātāsīyā ěbīrī rī 'de kpá āngū Kānānā vé rī agá 'dālē ĩndi.

6 Sā 'dāri gé, Yösépā rī gávānā āngū Ējēpétó vé rī agá 'dālē nī, rī ānyāngā rī sēé jeé 'bá rī pi ní nī. Yösépā ědrīpī ká caá 'dālē, kōpi ní kŭmŭcí ūtīzú, Ī drī sīzú vúgá Yösépā ěndrētī gé.

7 Yösépā ká 'í ědrīpī ndree, nī kōpi amá bá, 'bá 'í kú sŭ 'í 'bá tŭngú ní tŭnī, átá kōpi ní ōjōgō sī, Īri ní kōpi zīzú kīnī, "Īmi íbíkí ímŭ íngóósila?"

Kōpi ní újázú kīnī, "Bá íbíkí ímŭ Kānānā gálésí, 'bá ímŭkí ānyāngā jeé."

8 Yösépā ā nī dō ědrīpī rá drááasiyā, ědrīpī nīkí Īri amá kuyé.

9 Yösépā ní urobí ōtŭ 'í ūbīpi kōpi ā tā sī 'dāri ígázú, Īri ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Īmi 'bá āngū úmí'bá ní pi! Īmi ímŭkí āngū 'bávé rī úmí, dō vŭrā Ī ní ūtēé ku rī íngōri?"

10 Kōpi ní újázú kīnī, "Āmbúgú 'bávé rī, adri 'dīni kuyé. 'Bá ātí'bá mívé ni, 'bá ímŭkí ānyāngā jeé.

11 'Bá céré anjī 'bá ālu vé ni. 'Bá 'bá tā 'o'bá pīrī ní pi, 'bá adrikí 'bá āngū úmí'bá ní pi ku."

† 41:45 41:45 Ónō: Átálágú Ónō vé rī rī ūtŭ ĩnjī mŭngú rú, 'da ūtŭ Īri ní rī ĩnjī mŭngú rú 'diri ā rŭ Rē. Rŭ Ónō 'diri Ēbērē tī sī. Ĝīrīkī tī sī Ī zī Hēllyópólísí. ‡ 41:51 41:51 Mánásē: Rŭ Mánásē 'diri vé ífífi, ĩzāngā rī ā tā āví ěsī agásí gí. § 41:52 41:52 Ēfērēmā: Rŭ Ēfērēmā 'diri vé ífífi, Múngú sē ā gō mvá āzi tīj gí.

12 Yösépá ní 'yozú kôpi ní kînî, "Adri 'dîni kuyé! Ìmi ìmùkí àngù 'bávè rî úmí, dō vùrà ì ní ùtèé ku rî ìngòri?"

13 Kôpi ní 'yozú ìri ní kînî, "Àmbúgú 'bávè rî, 'bà mụdrî drî ní ìrî, 'bà cérè édrîpî, 'bà anjî ágó rîipi adriipi àngù Kánánà vé rî agá rî vé ní. 'Bávè édrîpî ùdú rî ìri vùlé 'bà étèpî vùgá 'dāá'dā. 'Bávè édrîpî àlu rî drá gí."

14 Yösépá ní 'yozú kôpi ní kînî, "Sù té má ní 'yoó rî tînjî, ìmi 'bà àngù úmí' 'bà ní pi!

15 Á lè nîjî dō ìmi rî tã áda 'yo. Á só ùyò 'bàgú rî à rú sî, ìmivé édrîpî ùdú rî ícá dō nōgò kuyé, ìmi ícókí fíú àngù Èjèpètò vé rî agá nòosî ku.

16 Lè ìmi pèkí 'bà àlu ìmi àsámvú gé 'dìgè, à mụ ìmi édrîpî rî bîi, ìmi ace'bée rî pi, ma ìmi 'be jó àngù ù'yízú rî agá, mà nî rí amá dō tã ìmi ní 'yoó rî tã áda. Dō tã ìmi ní 'yoó rî adri tã áda kuyé, 'bàgú rî à rú sî, ìmi 'bà àngù úmí' 'bà ní pi!"

17 Yösépá ní kôpi suzú cérè jó àngù ù'yízú rî agá caá ù'dú be na.

18 Ká mụy adrii ù'dú na ní gé, Yösépá ní 'yozú kôpi ní kînî, "Á ru Múngú rî rá, ìmi 'okí dō sù má ní 'yoó rî tînjî, ìmi ídrí rá.

19 Ìmi dō 'bà tã 'o'bá pîrî ní pi, lè 'bà àlu ìmi àsámvú gé 'dìgè, à adri jó àngù ù'yízú rî agá nōgò, ìmi ace'bée rî pi, lè ìmi jîkí ànyāngá rî mụzú vùlé 'bà ìmivé 'bètî àsámvú gé èbîrî ní rîi fụy 'dā'bée ní.

20 'Bo ìmi mụkí ìmivé édrîpî ùdú rî ìjî ìmú má vùgá nòlè, à lù rî 'yozú kînî, ìmi rî tã áda 'yo, à ú'dîkí rî ìmi dráa ku." Yösépá édrîpîjî à'yîkí tã 'dîri rá.

21 Kôpi ní átázú ì àsámvú gé sî kînî, "Ádarú ì rî 'bà ìrîñā tã 'bà ní 'oó 'bà édrîpî Yösépá ní rî sî. 'Bà ndreki ìzāngá àndúrú ìri ní 'ì ìmāmālázú ìvé ìdrí à tã sî rî rá, 'bo 'bà yîkí ìrivé tã kuyé, sè 'bà ní rizú ìzāngá nōri nyazú ànî."

22 Rübéná ní 'yozú kôpi ní kînî, "Á 'yo àndúrú ìmi ní kuyé? Má kînî, ìmi 'dîkí mvá rî ku fò! Ìmi gākí yìgá sî. Sè nóni 'bà rî ìzāngá nya, 'bà ní ìri 'dîjî dráa rî sî."

23 Kôpi nîkí amá 'yozú kînî, Yösépá yî tã ì ní átá rî gí 'dîni kuyé, à'diātāsīyā 'bà àzi rî átāngá kôpi ní átá rî újā nî.

24 Yösépá ní ngazú mụzú kôpi à gārā gá sî 'dîisî rá, ìri ní 'í d'óuzú ngozú. Ìri ní 'ì újázú gòzú kôpi vùgá 'dāá, ìri ní gòzú átázú kôpi ní dîjî. Ìri ní Sîmīyónā rî ìpèzú kôpi àsámvú gé 'dìgè, ìri ní 'yozú à úmbékí ìri kôpi èndrètî gé 'dìgè.

Yösépá édrîpîjî újákí ì gōó Kánánā gá

25 Yösépá ní taimbî sèzú kînî, à tókí ànyāngá fífí kôpívè jürú rî pi agásí, à 'bákí 'bà àlu àlu vé mífèngá fífí gōó ìrivé jürú agá 'dālè úzi. Á sèkí kôpi ní ngá nyanya,

kôpi à nyákí rí kôpi ní mungará gá létî gé 'dìgè. Ká kôpi ní ngá nyanya rî sèé gí,

26 kôpi ní ìvé ànyāngá fífí rî pi ùdròzú ìvé dōngí rî pi à úgóró gá, kôpi ní 'dezu mụzú.

27 Àngù rî ká nîjî, kôpi ní pá tuzú. 'Bà àlu kôpi àsámvú gé 'dìgè, ìri ní ìvé jürú è tî zízú, 'ì 'í'dú rí ànyāngá sèé ìvé dōngí rî ní, ìsù ìvé mífèngá fífí rî kú jürú rî agá 'dāá.

28 Ìri ní 'yozú édrîpîjî ní kînî, "Ìmi ndreki drî ká! Újákí mávè mífèngá fífí gōó vùlé, mífèngá fífí rî kú mávè jürú agá nò!"

Kôpi è èşî tî rüçü, kôpi à rü' 'bá yā kpîrîkpîrî, ógúpî ndre ógúpî rî, kôpi ní 'yozú kînî, "Múngú 'o 'bà 'dîni àsî?"

29 Kôpi ká caá ì étèpî Yökóbú vùgá Kánánā gá 'dāá, kôpi ùlùkí tã 'ì ngaapí ì rü' 'bá gá rî pi àrèvú cérè ìri ní, kôpi kînî,

30 "Gávānā àngù Èjèpètò vé rî agá rî átá 'bà ní òjògò sî, kînî 'bà rî àngù Èjèpètò vé rî úmí.

31 'Bà ní 'yozú ìri ní, "Bà adrikí 'bà àngù úmí' 'bà ní pi ku, 'bà 'bà tã 'o'bá pîrî ní pi.

32 'Bà édrîpî rü mụdrî drî ní ìrî, 'bà anjî 'bà àlu vé ní àngù Kánánā vé rî agá. Mvá ùdú rî 'bà étèpî vùgá vùlé 'dāá'dā, 'bávè édrîpî àlu rî drá gí."

33 "Gávānā Èjèpètò vé rî ní 'yozú 'bà ní kînî, 'Á lè nîjî dō ádarú ìmi 'bà tã 'o'bá pîrî ní pi. Ìmi kúkí ìmivé édrîpî àlu ní kú má be nōgò. Ìmi jîkí ànyāngá rî mụzú ìmivé 'bà 'bètî àsámvú gé èbîrî ní rîi fụy 'dā'bée ní.

34 Ìmi mụkí ìmivé édrîpî ùdú rî bîi ìjî má vùgá nòó, mà nî rî 'yozú kînî, ìmi adrikí 'bà àngù úmí' 'bà ní pi ku, ìmi 'bà tã 'o'bá pîrî ní pi. Ma ìmi édrîpî rî sè gō ìmi ní rá, ìmi ícò èçí ànyāngá je àngù nōri agá, 'bà àzi uga ìmi ku."

35 Kôpi ká rîi ìvé ànyāngá fífí rî ùdāá jürú rî pi agásí àmvé, 'bà àlu àlu ìsù ìvé mífèngá fífí rî jürú rî agá 'dāá! Kôpi ká mífèngá fífí rî pi ndreé, àzini kôpívè étèpî Yökóbú ká mífèngá fífí rî pi ndreé, kôpi à rü' 'bá yā kpîrîkpîrî.

36 Kôpívè étèpî Yökóbú ní 'yozú kînî, "Ìmi 'bekí mávè anjîñā rî pi àvîi! Yösépá rî nóni 'dāayo, Sîmīyónā rî kpá 'dāayo, ìmi lèkí kpá Bēnyēmīnē rî jîjî mụzú! Tã ìmi ní 'oó 'dîri ìzāngá sè má ní!"

37 Kúru Rübénā ní 'yozú étèpî ní kînî, "Má ìjî dō Bēnyēmīnē rî ìgōó kuyé, mà à'yî rá, mi ícò mávè anjî ìrî 'dî'bée ù'dî rá. 'Í ku Bēnyēmīnē rî má drìgè, mà ícò ìri ìjî ìgò rá."

38 'Bo Yökóbú ní 'yozú kînî, "Mávè mvá mụ 'dālè àluñani ku, à'diātāsīyā édrîpî drá gí, kúkí ìri kú ó'dùkùlè. Tã ùnjí ìsù dō ìri

ěčĩ ĩmi ní tuú rĩ gé létĩ gé 'dĩgé, Izāngā rĩ sī, ĩmi sē ma drā rá."

43

Yōsépā édrĩpĩ jíkĩ Běnyěmĩnĕ rĩ muzú Ĕjĕpětó gá 'dāá indĩ

¹ Ĕbĩrĩ rĩ áwĩ 'deé kuú ũnjĩ ũnjĩ āngũ Kānānā vé rĩ agá.

² Kōpi ká ānyāngā ĩ ní jeé Ĕjĕpětó gá rĩ nyaá deĕ gĩ, kōpivé ĕtĕpĩ Yōkóbũ ní 'yozú kōpi ní kīnĩ, "Ĩmi gōkĩ muų 'bá ní ānyāngā āzi jeé."

³ Yúdā ní 'yozú ĩri ní kīnĩ, "Ágó āmbúgú rĩ átá 'bá ní ũkpó ũkpó kīnĩ, 'Ĩmi ĩjĩkĩ dō ĩmivé édrĩpĩ ũdũ rĩ ĩmúzú indĩ kuyé, ĩmi gōkĩ ícá má endrĕtĩ gé đĩĩ ku."

⁴ Mĩ á'yĩ dō 'bá jíkĩ 'bá édrĩpĩ ũdũ rĩ muų indĩ rá, 'bá muų ānyāngā rĩ je ĩjĩ ní rā.

⁵ Mĩ kīnĩ dō 'bá jíkĩ ĩri ku, 'bá muųĩ ku, á'diātāsīyā ágó āmbúgú rĩ 'yo 'bá ní kīnĩ, 'Ĩmi ĩjĩkĩ dō ĩmivé édrĩpĩ ũdũ rĩ ĩmúzú indĩ kuyé, ĩmi gōkĩ ícá má endrĕtĩ gé đĩĩ ku.' "

⁶ Īsērélĕ ní 'yozú kīnĩ, "Ngá ĩmi ní izāngā sēzú má ní 'dĩni rĩ á'di? Ngá ĩmi ní lúzú ágó āmbúgú rĩ ní ĩmivé édrĩpĩ āzi anigé rĩ á'di?"

⁷ Kōpi ní újázú ĩri ní kīnĩ, "Ágó āmbúgú rĩ uzĩ 'bá 'bávé 'bá 'bĕtĩ āsāmúvé gé rĩ pi ĩ tá sī kīnĩ, 'Ĩmi ĕtĕpĩ rĩ drĩ idri rú? 'Ĩmi édrĩpĩ āzi anigé?" 'Bá újákĩ átāngá ĩri ní 'bá uzizú rĩ pi rá. 'Bá ícá nĩ ngónĩ 'yozú kīnĩ ĩri 'yo, 'Ĩmi ĩjĩkĩ ĩmi édrĩpĩ rĩ ĩmúzú indĩ?"

⁸ Kúru Yúdā ní 'yozú 'í ĕtĕpĩ Īsērélĕ ní kīnĩ, "Mĩ á'yĩ 'bá 'deki muų Běnyěmĩnĕ be trĩ, 'bá ícá muų ĩri be rá, 'bá anji mivé rĩ pi, mĩ úlúngu be, 'bávé anjĩnā rĩ pi be, 'bá adriki rĩ idri rú, 'bá ũdrákĩ rĩ ku.

⁹ Ma ĩri ā tá mba rá, ma ĩri ĩjĩ ĩgō mí vúgá nōlĕ rá, má ĩjĩ dō ĩri ĩgōó mí vúgá nōlĕ kuyé, tá ní ā adri má drĩgĕ, má ní drĩ adrizú idri rú rĩ gé.

¹⁰ 'Bá izakĩ té dō sá kuyé, 'bá muųĩ té 'dālĕ gĩ, 'bá endĩkĩ té 'bá caá vú be ĩrĩ gĩ."

¹¹ Kōpivé ĕtĕpĩ Īsērélĕ ní 'yozú kōpi ní kīnĩ, "Dō Běnyěmĩnĕ rĩ muų ĩmivé vúgá sī indĩ, ĩmi tōkĩ ngá múké múké āngũ nōri agá rĩ pi ĩmivé jũrú rĩ pi agásĩ, ĩmi jíkĩ sĕé ágó āmbúgú rĩ ní fĕfĕ rú. 'Ĩmi tōkĩ ũdu ngũpĩ ndrĩndrĩ ní, ŕnyú, ngá tĩbĩ á'dizú ĕjĩ be ngũ 'bá ndrĩndrĩ ní pi, mĩrĕ, kumuró, āzini ālĩmóndā.

¹² 'Ĩmi 'duki múfĕngā fĩfĩ ĩmi ní ĩsú ĩmivé jũrú agá rĩ pi muųú indĩ, ĩmi 'duki múfĕngā rĩ āzi gbā ĩmi ní ĩsú 'dĩri pi muųú indĩ, ĩmi újákĩ ĩmi ní ĩsú jũrú rĩ pi agá rĩ pi gōzú vúlĕ, sá āzi ní sī 'bá āzi ku múfĕngā fĩfĩ 'dĩri tálāvĩ sī.

¹³ 'Ĩmi jíkĩ ĩmi édrĩpĩ Běnyěmĩnĕ rĩ muųú indĩ, koro ĩmi 'deki muųú ágó āmbúgú rĩ vúgá 'dālĕ.

¹⁴ Múngú Ūkpō 'Dĩpa ā sĕ ágó rĩ ĕ ĕsĩ ā adri ĩdrĩkĩdri ĩmi ní, ā oyũ rĩ Sīmĩyónā pi Běnyěmĩnĕ be ĩgōó vúlĕ. Dō mávé anjĩnā rĩ pi āvĩ de má drĩgĕ sī cérĕ, kōpi āvĩkĩ ĩngá ĩyĩ."

¹⁵ Yōkóbũ vé anji rĩ pi ní fĕfĕ Yōkóbũ ní lĕé ā jíkĩ sĕé ágó āmbúgú rĩ ní rĩ pi 'duzú, kōpi 'duki múfĕngā fĩfĩ ĩ ní ĩsú jũrú agá rĩ pi, kōpi 'duki kpá āzini gbā ĩ ní ĩsú jũrú agá 'dĩri pi, kōpi jíkĩ Běnyěmĩnĕ rĩ muųú indĩ. Kōpi ní muųú cazú Ĕjĕpětó gá 'dālĕ, kōpi ní ĩ 'dazú Yōsépā endrĕtĩ gé.

¹⁶ Yōsépā ká Běnyěmĩnĕ pi ndrĕé 'í édrĩpĩ be, ĩri ní 'yozú ívé 'bá riipi ívé ngá jó agá rĩ pi ũtĕepi rĩ ní kīnĩ, "Í jĩ 'bá 'dĩ'bĕe muųú mávé jó agá 'dāá, 'í lĩ ndrĩjĩ, mí á'di, 'bá nyakĩ rĩ kōpi be ũtũ mgbĩmgbĩ gé 'dĩgĕ."

¹⁷ Ágó rĩ ní ndrĩjĩ rĩ lizú á'dizú, sũ Yōsépā ní 'yoó 'í ní rĩ tĩnĩ, ĩri ní kōpi jizú muųú Yōsépā vé jó agá 'dālĕ.

¹⁸ Ká kōpi jĩjĩ muųú Yōsépā vé jó agá 'dāá, kōpi 'okĩ ũrĩ sī. Kōpi 'dókĩ rĩi ũsũyĩ kīnĩ, "Íjĩkĩ 'bá nōgō múfĕngā fĩfĩ ĩ ní ándúrú ũ'bāá gōó 'bávĕ jũrú agá rĩ pi vé tá sī. Ágó āmbúgú rĩ lĕ 'bá uruų 'bāá adrii tũgĕrĩ ívé ní rú, lĕ dōngĩ 'bávĕ rĩ pi u'duų 'bá drĩgĕ sī rá."

¹⁹ Kúru kōpi ní 'dezú muųú átázú Yōsépā vé ágó riipi írivé ngá jó agá rĩ ũtĕepi rĩ ní kĕĕtĩlĕ gé 'dāá.

²⁰ Kōpi kīnĩ, "Āmbúgú 'bávĕ rĩ, ándúrú 'bá ímũkĩ drĩdrĩ ní ānyāngá jeé nōgō rá.

²¹ 'Bo vūrā 'bá ní muųú lazú rĩ gé, 'bá ká 'bávĕ jũrú rĩ pi ĕ tĩ oyuyú, 'bá ālu ālu gō ívé múfĕngā fĩfĩ ānyāngá jezú rĩ ĩsú vúgú rĩ vú sī. 'Bá ĩjĩkĩ múfĕngā fĩfĩ rĩ pi ĩgōó vúlĕ nō.

²² 'Bá nĩkĩ kuyé á'di ũ'bā 'bávĕ múfĕngā fĩfĩ rĩ pi gōó 'bávĕ jũrú rĩ pi agá ní. 'Bá ĩjĩkĩ kpá múfĕngā āzi ĩmúzú indĩ ānyāngá āzi jezú ānĩ."

²³ Ágó riipi ngá jó agá rĩ ũtĕepi rĩ ní 'yozú kīnĩ, "Ĩmi 'okĩ ũrĩ sī ku, má é'yĩ ĩmivé múfĕngā fĩfĩ rĩ pi gĩ. Múngú ĩmi ní rĩi ĩnjĩjĩ ĩmi ĕtĕpĩ pi be rĩ, ũ'bā múfĕngā fĩfĩ rĩ pi gōó ĩmivé jũrú rĩ pi agásĩ ní." Kúru ĩri ní Sīmĩyónā rĩ jĩjizú ĩfuzú jó āngũ ũ'yizú rĩ agá 'dāásĩ āmvé kōpi vúgá nōó.

²⁴ Ágó riipi ngá jó agá rĩ ũtĕepi rĩ ní āgō 'dĩ'bĕe jizú muųú Yōsépā vé jó agá 'dāá. 'Ĩri ní kōpi ní yĩjĩ sēzú, kōpi ā ũjĩkĩ rĩ ĩ pá ānĩ. 'Ĩri ní kpá ānyāngá sēzú kōpivé dōngĩ rĩ pi ní.

²⁵ Kōpi údĕkĩ fĕfĕ ĩ ní lĕé sĕé Yōsépā ní rĩ kú ĩnógósĩ rizú Yōsépā rĩ ũtĕzú, kādō ícá ũtũ mgbĩmgbĩ gé 'dĩgĕ, ĩ sĕkĩ rĩ ĩri ní,

ã'diātāsīyā kōpi yíkí kīnī, ī ímú ínyá nya Yōsépā pi be trū.

²⁶ Yōsépā kā ícá 'bētī nōlé, kōpi ní fēfē ī ní íjī rī pi í'dúzá sēzú īri ní. Kōpi ní kūmūci útīzú, ī drī sīzú vūgá īri ɛndrētī gé.

²⁷ Yōsépā kā kōpi eziī, īri ní zizú kīnī, "Ímivé ɛtēpi adriipi ārākā rú īmi ní tā ni lūú má ní rī īri íngóni? Īri drī idri rú?"

²⁸ Kōpi ní újázú īri ní kīnī, "Mívé átí'bá 'bá ɛtēpi rī drī idri rú, īri múké." Kōpi ní kūmūci útīzú vūgá īri ínjīzú.

²⁹ Yōsépā kā 'í ɛdrīpi Bēnyēmīnē ī ni adrii īri be ɛndrēpi ālu rī ndree, īri ní zizú kīnī, "Ímivé ɛdrīpi údú rú īmi ní tā ni lūú má ní rī īri adriipi 'dī?" Īri ní gōzú 'yozú kīnī, "Má mvá rī, Múngú ā 'bá ɛšī múké mí ní."

³⁰ Koro Yōsépā ní fūzú jó rī agāsī, īri ní mūzú fizú ívé jó lazú rī agá, īri ní í'dózá ngozú, ã'diātāsīyā lē ɛdrīpi Bēnyēmīnē rī ambamba.

³¹ Kā 'í mīlétī ūjīí gí, īri ní ɛšī úmbézú, īri ní ífūzú ámvé. Īri ní 'yozú átí'bá rī pi ní kīnī, "Ími íjīkí ínyá rī awaá."

³² Sēkí Yōsépā ní ínyá rī ó'dúkúle, īrivé ɛdrīpi ní sēkí túngú, 'bá ɛjēpētó vé rī pi ní sēkí túngú, ã'diātāsīyā 'bá ɛjēpētó vé rī pi nyakí ínyá 'bá ɛbéré vé rī pi be trū ku, kōpi gākí 'bá ɛbéré vé rī pi sī.

³³ 'Bākí Yōsépā ɛdrīpií úrí Yōsépā ɛndrētī gé ílí ī ní kōpi tīzú rī vū sí, í'dózá mvá káyú rī vūgá cazú mvá údú rī vūgá, kōpi ríkí ī úndré ī ásamvú gé sí, sē kōpi áyākí āní áyāyá.

³⁴ Awakí ínyá Yōsépā vé mīsá drīgé rī, jīkí sēé kōpi ní, sēkí Bēnyēmīnē vé rī caá vú sí tōwú ndé ɛdrīpií vé rī rá. Yōsépā ɛdrīpií ríkí ngá nyaá, āzini ngá mvūú Yōsépā pi be trū, 'bá āzi uga kōpi kuyé.

44

Yōsépā vé kópó ógúpi ógúōgū rī

¹ Yōsépā ní 'yozú ívé ágó riipi ívé ngá jó agá rī úteepi rī ní kīnī, "Mí útó anyāngā āgō 'dī'bée vé jūrú rī pi agāsí tré tré, kōpi ní ícō 'dujū bá rá ni. Mí ū'bá 'bá ālu ālu vé mūfēngā gōó īrivé jūrú agá 'dāá vúlé.

² 'í 'bá mávé kópó ógúpi ógúōgū rī mvá údú rī vé jūrú agá, 'í 'bá kpá īrivé mūfēngā anyāngā jezú rī gōó jūrú rī agá 'dāá vúlé." Ágó rī 'du tá rī ngáá sū Yōsépā ní 'yoó rī tīni.

³ Āngū rī kā ówú, ī ní āgō 'dī'bée pēzú mvūzú ívé dōngí rī pi be.

⁴ Kōpi kā drī mvūú vūú kūrū rī agāsí rárá rú kuyé, Yōsépā ní 'yozú ívé ágó riipi ívé

ngá jó agá rī pi úteepi rī ní kīnī, "Í mvū āgō 'dī'bée ā vūdrī gé sí, mí ísú dō kōpi gí, 'í zī kōpi 'dīni, 'Á 'o īmi ní tā múké, ngá īmi ní tā ūnjī 'ozú 'dīni rī ā'di?"

⁵ Kópó 'dīri mávé āmbúgú rī ní rizú ngá mvūzú āní rī, īri kpá rī ɛndrī ndrī āní. Tā īmi ní 'oó 'dīri ūnjī."

⁶ Ágó rī kā mvūú kōpi ísú, īri ní 'yozú kōpi ní sū Yōsépā ní 'yoó 'í ní rī tīni.

⁷ Kōpi ní újázú īri ní kīnī, "Tā mí ní rií átá 'dīni rī ā'di? 'Bá átí'bá mívé ní, 'bá ícókí tā 'oó 'dīni ku.

⁸ Mūfēngā fīfī 'bá ní ísú 'bávé jūrú agá rī pi, 'bá íjīkí Kānānā gá 'dāási sēé gōó mí ní rá. 'Bá ícō mívé āmbúgú rī vé ngá ógúpi ógúōgū, dōku dábū ūgū īrivé jó agá 'dāási ímūzú índī íngóni ngóni?"

⁹ Dō mí ísú āmbúgú rī vé kópó 'bá ālu vūgá 'bá āsamvú gé nōgō rá, ā 'díkí 'bá 'dīri drāá rá, 'bá ímbītá ī ní kuú nō'bée gō adri tūgērī mívé ní."

¹⁰ Ágó rī ní újázú kōpi ní kīnī, "Múké, ā adri sū īmi ní 'yoó rī tīni. 'Bá ī ní kópó rī ísú īri vūgá rī, īri adri tūgērī rú ní. Īmi ímbītá ī ní kuú 'dī'bée, īmi adri tā ākō, ī īmi oyū rá."

¹¹ Koro 'bá ālu ālu ní ívé jūrú í'dúzá 'bāzú vūgá, kōpi ní tī ni oyuzú.

¹² Kúru ágó riipi Yōsépā vé ngá jó agá rī pi úteepi rī ní í'dózá kōpívé jūrú ā 'a ndázú, í'dó ndāá mvá káyú rī vé rī agá, cingbá cazú mvá údú rī vé rī agá. Ísú kópó rī Bēnyēmīnē vé jūrú agá.

¹³ Bēnyēmīnē ɛdrīpií ká tā 'dīri ndree, kōpi ūsíki ívé bōngó ī rú'bá gá sí kpélékpélé.* Kōpi ní ívé anyāngā rī pi údrōzú ívé dōngí rī pi ā úgōró gá, kōpi ní ī újázú gōzú vúlé kūrū rī agá 'dālé ūzi.

¹⁴ Yúdā pi ɛdrīpií be, kōpi ká caá 'dālé, kōpi ísúki Yōsépā rī drī jó agá, kōpi ú'békí ī vūgá sí Yōsépā ɛndrētī gé.

¹⁵ Yōsépā ní 'yozú kīnī, "Ngá īmi ní 'oó 'dīni rī ā'di? Īmi nīkí 'yozú kīnī, 'bá má tīni nōri, ma ícō ɛndrī ndrī tā rī nīzú ámázú āní rá 'dīni kuyé?"

¹⁶ Yúdā ní újázú kīnī, "Āmbúgú mávé rī, 'bá 'yokí rī mí ní íngóni? Tā lūupi kīnī 'bá tā ākō rī ā'di? Múngú í'da tá 'bá ní 'oó ūnjī rī ámvé gí. Āmbúgú mávé rī, 'bá 'bá ɛdrīpií ī ní kópó rī ísú īrivé jūrú agá rī pi be, 'bá nóni tūgērī mívé ní."

¹⁷ Bō Yōsépā ní 'yozú kīnī, "Má ícō tá 'oó sū 'dīri tīni ku! 'Yēnā ágó ī ní kópó rī ísú vú ní gé rī, īri adri mávé tūgērī rú ní. Īmi ímbītá ī ní kuú 'dī'bée, īmi tá ākō, īmi ícō gō īmi ɛtēpi vūgá 'dāá rá tá be kīri."

Yúdā má ágó āmbúgú rī Bēnyēmīnē vé tá sí

* **44:13 44:13** Kōpi ūsíki ívé bōngó ī rú'bá gá sí kpélékpélé: Kōpi ūsíki ívé bōngó, ã'diātāsīyā ī ní kópó rī ísú Bēnyēmīnē vé jūrú agá rī sí, sē kōpi ní ízāngá.

¹⁸ Kúru Yúdā ní 'dezú mužú Yōsépā vúgá 'dāá, ĩri ní Yōsépā ri mázú kīnī, "Ámbúgú mávé rī, ma ātí'ba mívé ni, mí ā'yī, mǎ 'yo tā má tī gé sī mí endretī gé nōgó. Mívé ũkpō ā adri dō sū 'bāgú rī vé rī tīnī drǎāsīyā, lē mī 'a ā ve má ní ku.

¹⁹ Ámbúgú mávé rī, ándúru 'í zī 'bā ātí'ba mívé rī pi, mí kīnī, 'Ímivé étēpi anigé? Dōku ĩmivé édrīpi anigé?'

²⁰ 'Bá újákí mí ní, 'bá kīnī, "Bávé étēpi ri anigé, ĩri ārākā rú, tī mvá ágóná āzi ĩsú ākūdē ĩri ārākā rú. Mvǎ ágóná rī vé édrīpi drǎ gí, kōpivé éndrēpi ágá, mvǎ 'yéǵá í ní kuú rī ĩri 'i, étēpi lē ĩri ambamba.'

²¹ "'í 'yo 'bá ní, mí kīnī, 'Ímī ĩjǵkí ĩri má vúgá nōó, mǎ ndre ĩri má mǵ sī.'

²² 'Bá 'yokí mí ní, 'bá kīnī, 'Mvǎ ágó rī ícó 'í étēpi rī kuú ku, ku dō étēpi rī gí, étēpi rī drǎ rá.'

²³ 'Bo 'í 'yo 'bá ní, mí kīnī, 'Ímī ĩjǵkí dō ĩmī édrīpi ũdú rī ĩmú má vúgá nōó ku, ũmvúlēsī ĩmī ndrekí má endretī dǵi ku.'

²⁴ 'Bá kǎ gōó vúlé mívé ātí'ba 'bá étēpi vúgá 'dālē, 'bá ũlúkí ĩri ní tā mí ní 'yoó rī rá.

²⁵ "'Bá étēpi gō 'yoó kīnī, 'Ímī gōkí mužú 'bá ní ānyāngā āzi jeé.'

²⁶ 'Bo 'bá újákí ĩri ní, 'bá kīnī, 'Mí ā'yī dō 'bá édrīpi ũdú rī mužú 'bá be ku, 'bá ícókí mužú ku. 'Bá édrīpi ũdú rī mu dō 'bá be kuyé, 'bá ícókí ágó āmbúgú rī ē mǵlētī ndree ku.'

²⁷ "'Bá étēpi ní 'yozú 'bá ní kīnī, 'Ímī nǵkí rá 'yozú kīnī, ũkú mávé rī tī má ní anjī āgō ĩrī.

²⁸ Mvǎ ágó rī āzi fū mužú āmvé má rú'ba gá sī gí, má kīnī, "Ūndíkí ĩri kpelékpelé gí." Í'dózú ĩnógósí 'dāá, á gō ĩri ndree kuyé.

²⁹ 'Ímī jǵkí dō mvǎ ĩmbǵtā ālu 'dǵiri mužú ĩndí, tā ũnjí ĩsú dō ĩri gí, ĩmī sē mávé ārākā nōri fi 'bú ágá ĩzāngā ágá.'

³⁰ 'Ámbúgú mávé rī, má ícó mvǐi gōó má étēpi vúgá 'dāá mvǎ rī ākó ku, 'bá étēpi ri adri ídri rú mvǎ rī ní adrii ídri rú rī sī,

³¹ 'bá étēpi ndre dō mvǎ ágó rī 'bá āsámvú gé 'dāáyo, 'bá étēpi ri drǎ rá. 'Bá mívé ātí'ba nō'bée, 'bá sē 'bá étēpi dēēpi gí 'dāri drǎ rá.

³² Ámbúgú mávé rī, á 'yo má étēpi ní, má kīnī, 'Ma ícó mvǎ ágó rī ā tā mba rá. Má ĩjǵ dō mvǎ ágó rī ĩgōó vúlé nōó kuyé, tā ní ā adri má drǵé mužú nyonyo.'

³³ "Ámbúgú mávé rī, lē má áwí adrii nōgó tǵǵrǵ rú mvǎ ágó rī ā vūrā gá, mí ā'yī mvǎ ágó rī, kōpi ā mvíkí gōó 'í édrīpi be 'bētī 'dāá.

³⁴ Mvǎ ágó rī mu dō má vúgá sī ĩndí kuyé, ma ícó mvǐi gō má étēpi vúgá 'dālē ĩngóní? Á lē ĩzāngā má étēpi vé rī ndree ku."

45

Yōsépā 'i'da 'i nǵí édrīpi ní

¹ Yōsépā kǎ ndree 'í ícó 'í éšj ũmbé ívé ātí'ba rī pi endretī gé bā ku, ĩri ní 'yozú ívé ātí'ba rī pi ní kīnī, "Lē ĩmī fúkí má gārā gá nōósi céré āmvé!" Sǎ Yōsépā ní 'í 'dazú édrīpi ní rī gé, 'bá āzi tǵngú ni 'dāáyo, kōpi 'yéǵá édrīpi be.

² 'Íri ní í'dózú ngozú ũ'dúkó be uru 'dāá, 'bá Ējēpētó vé rī pi yíkí rá, ũlúkí tā Yōsépā ní ngozú 'dǵiri 'bá 'bāgú rī vé jó āsámvú gé rī pi ní rá.

³ Yōsépā ní 'yozú édrīpi ní kīnī, "'Bá rī ma 'i, Yōsépā 'i! Má étēpi ri drǵi nyo ídri rú?" 'Bo Yōsépā édrīpi ícókí ĩri ní tā 'dǵiri újā bā ku, ā'diātāsīyā ũrǵ fū kōpi ambamba, kōpi ní Yōsépā ā rú'ba ndree rī sī.

⁴ Kúru Yōsépā ní 'yozú édrīpi ní kīnī, "Ímī ítrúkí ĩmī ĩnyīnǎ má vúgá nōó." Kōpi kǎ í útrú ĩri vúgá 'dāá, ĩri ní 'yozú kīnī, "Ma ĩmivé édrīpi Yōsépā ĩmī ní ótú sēe jeé, í ní ĩjǵ āngú Ējēpētó vé rī ágá rī 'i!

⁵ 'Bo lē ĩmī adrikí ĩzāngā sī ku, āzini lē ĩmī éšj ā ri veé ĩmī āsámvú gé sī tā ĩmī ní ma sēe jeé rī ā tā sī ku. Mǵngú ĩpē ma ĩmúú ĩmī ní nōó drǵdrǵ, mǎ ĩmú rī ĩmī ídri bēnī.

⁶ Ēbǵrǵ 'de āngú rī ágá ũnjí ũnjí, 'du nóni caá ílǵ ĩrǵ, ēbǵrǵ rī āzi rī gō 'de ca ílǵ tǵwú, 'bá āzi gō ómvú 'āá ku, gōkí kpá ānyāngā ĩkūnāá ku.

⁷ 'Bo Mǵngú ĩpē ma ĩmúú ĩmī ní drǵdrǵ, mǎ ĩmú rī ĩmī tā mbaá ĩmivé 'bá 'bētī āsámvú gé rī pi be, ĩmī adrikí rí ídri rú.

⁸ "Adri 'yozú kīnī, ĩmī ĩpēkí ma nōgó nǵ 'dǵini kuyé, Mǵngú ĩpē ma nǵ. Mǵngú 'bā ma adrii ũgalaku 'bāgú rī vé ni, āzini 'bā ma adrii āmbúgú rú 'bá āngú Ējēpētó vé rī ágá rī pi drǵé.

⁹ 'Ímī újákí ĩmī gōó vúlé má étēpi vúgá 'dālē mbēlē, ĩmī 'yokí ĩri ní, 'Mí mvǵpi Yōsépā 'yo 'dǵini kīnī, "Mǵngú 'bā ma āmbúgú rú āngú Ējēpētó vé rī drǵé. Lē ē ĩmú má vúgá nōó mbēlē, ē iza sá ku."

¹⁰ 'Íri ĩmú adri āngú Gōsēni vé rī ágá, ĩnyīnǎ má gārā gá. 'Íri adri anjīnǎ ívé rī pi be, anjīnǎ enjīpi ní tǵ rī pi be, ívé kǎbǵlō rī pi be, ndrǵrǵ rī pi be, tǵ rī pi be, ngá ārēvú ívé rī pi be céré.

¹¹ Ma ĩri ní ānyāngā sē rá, ā'diātāsīyā ēbǵrǵ rī āzi rī gō ĩmú 'de ílǵ tǵwú ũnjí ũnjí. 'Ímú dō ívé 'bá 'bētī āsámvú gé rī pi be, āzini ívé ānyāpá rī pi be ku, kōpi ĩmú ũdrǎ rá ēbǵrǵ rī sī."

¹² Yōsépā ní gōzú 'yozú kōpi ní kīnī, "Ímī ndrekí nóni ma ĩmī mǵ sī gí, má édrīpi Bēnyēmīnē ndre kpá ma 'í mǵ sī gí, ádarú 'bá átángá átápi rī ma 'i, Yōsépā 'i.

¹³ Ími muḵi tā 'bá rī pi ní ma Ìnjǐzú àngǔ Ējēpétò vé rī agá nǒgó, àzini tā àrèvú céré ìmi ní ndree rī pi ùlúú má étèpí ní. Ími ìjǐkí má étèpí rī ìmú má vùgá nǒlè mbèlè."

¹⁴ Yòsépá pi ní í u'dezú eḷizú bēdrǐ sǐ édrǐpí Bēnyēmīnē be, àyìkò sǐ, kòpì ní í'dózu ngozú.

¹⁵ Yòsépá ní rizú 'í édrǐpǐ u'dezú eḷizú muḷú àlu àlu bēdrǐ sǐ, àyìkò sǐ, ìri ní í'dózu ngozú. Vúdrǐ ní gé, édrǐpǐ ní í'dózu átázú ìri be.

'Bāgú rī zì Yòkóbù rī ìmúzu Ējēpétò gá

¹⁶ U'dúkò rī ká caá 'bāgú rī vé kání agá 'dāá kǐnī, Yòsépá édrǐpǐ ìcákí gí, 'bāgú rī ìvé ùgalaku rī pi be, adríkí céré àyìkò sǐ.

¹⁷ 'Bāgú rī ní 'yozú Yòsépá ní kǐnī, "'í lú mí édrǐpǐ ní, kòpì ā ù'bákí ìvé ànyàngá rī pi céré ìvé dǒngí rī pi ā ùgóró gá, kòpì ā ùjákí ì gǒó vúlè Kánáná gá 'dāá ūzì.

¹⁸ Kòpì ā muḵi í étèpí rī ìjǐ ìmúzu ìrivé 'bá 'bētí àsámvú gé rī pi be nǒlè, ma kòpì ní vūrā múké ní sē àngǔ Ējēpétò vé rī agá nǒgó rá, kòpì ànyàngá ìsù nya 'a ní gé, ìri kòpì ní àyìkò sē.

¹⁹ "'í lú kòpì ní, kòpì ā jǐkí àrābìyā ì ní ríí seése rī pi muḷú Ējēpétò agá nǒósí Ìndí, kòpì ē ìjǐkí rí ìvé anjǐná rī pi ìmúzu àní ùkú rī pi be, àzini kòpì ē ìjǐkí rí í étèpí rī ìmúzu àní.

²⁰ Kòpì ā kúkí ngá ìvé rī pi kú vúlè 'dāá, ā 'diātāsìyā kòpì ìmú ngá múké múké ní pi ìsù àngǔ Ējēpétò vé rī agá nǒgó rá."

²¹ Ísèrèlè vé anjǐ àgò rī pi à'yìkí tā 'bāgú rī ní 'yoó rí 'duḷ ngáa rá. Yòsépá sē kòpì ní àrābìyā ì ní ríí seése rī pi, ànyàngá be, kòpì ā mvíkí rí gǒó àní 'bētí, sǔ 'bāgú rī ní 'yoó rí tǐnì.

²² Yòsépá awa kòpì ní bǒngó ú'dí rú ní pi, 'bo sē Bēnyēmīnē ní mǔfèngá fífí ènjǐpí ènjǐnǐ ní mǔdǔrǔlú na (300), sē kpá ìri ní bǒngó ú'dí rú ní pi tǒwú.

²³ Ngá Yòsépá ní pèé muḷú 'í étèpí ní rī pi dǒngí àgò mǔdrǐ, ù'bákí ngá múké múké Ējēpétò vé rī pi kòpì ā ùgóró gá, dǒngí ùkú rú ní pi mǔdrǐ, ù'bákí ànyàngá fífí, pánga, àzini ngá uruḷkọ nyaanya ní pi, ā tu rí ècǐ rí ìmúzu àní.

²⁴ Ìri ní kòpì pèzú muḷú. Ìri ní 'yozú kòpì ní kǐnī, "Lè ìmi àwákí ìmi àsámvú gé sǐ lètí gé 'dǐgé ku!"

²⁵ Kòpì ní ngazú fúzú àngǔ Ējēpétò vé rī agásí, kòpì ní mvizú gǒzú í étèpí Yòkóbù vùgá àngǔ Kánáná vé rī gé 'dāá.

²⁶ Kòpì ní ùlúzu Yòkóbù ní kǐnī, "Yòsépá rí drǐ ìdrí rú! 'Bákí ìri gávàná rú àngǔ Ējēpétò vé rī agá." 'Bo tā 'drí sē Yòkóbù ní àyàngará, è'yí tā kòpì ní ùlúú 'í ní 'drí kuyé.

²⁷ Kòpì ká tā Yòsépá ní 'yoó ì ní rí ùlúú Yòkóbù ní, Yòkóbù ká àrābìyā ì ní ríí seése

Yòsépá ní Ìpèé ìmú 'í bǐí 'dì'bée ndree, Ìrivé yǐkí gò ìcá múké.

²⁸ Ísèrèlè ní kúru 'yozú kǐnī, "Íri ícò adri tā égbì! Mávè mvá Yòsépá rí drǐ ìdrí rú! Á lè muḷú ìri ndree ùgbáale, ma ìbì drá ndò."

46

Yòkóbù nga muḷú Ējēpétò gá

¹ Kúru Ísèrèlè ní 'dezú muḷú àngǔ Ējēpétò vé rī gé 'dāá, 'du ìvé ngá rī pi àrèvú céré muḷú Ìndí. Ká muḷú caá kǔrú Bērìsèbā vé rī gé, ìri ní rǒbǒḷò zázú Múngú 'í étèpí Ísáká vé rī ní.

² Múngú ní átázú Ísèrèlè be urobí agá ìnjǐná rī sǐ kǐnī, "Yòkóbù, Yòkóbù."

Yòkóbù ní újázú kǐnī, "Ma nò."

³ Múngú ní 'yozú kǐnī, "Ma Múngú 'í, Múngú mí étèpí vé rí. 'Í 'o ùrǐ sǐ ku, 'í mu àngǔ Ējēpétò vé rí gé, ma ùmvúlèsí sǔrú mívé rí sē ìzú tré, kòpì ìcá sǔrú àmbúgu.

⁴ 'Bá mu mí be trǔ Ējēpétò gá 'dálè. Ádarú ma ùmvúlèsí mí ìjǐ ìgò vúlè nǒlè dǐí rá. Mí ùmvúlèsí drá Yòsépá gārā gá, ìri mí mì ǒzú ní."

⁵ Kúru Yòkóbù ní fúzú kǔrú Bērìsèbā vé rí agásí, Ìrivé anjǐ àgò rī pi ní ìvé étèpí Yòkóbù rí jǐzú tǔzú ìvé anjǐná rī pi be, ìvé ùkú pi be, àrābìyā ì ní seése 'bāgú rí ní Ìpèé rí agá.

⁶ Kòpì jǐkí ìvé ànyápá rí pi, àzini ā'bú ì ní ìsù àngǔ Kánáná vé rí gé 'dálè rí pi muḷú Ìndí. Yòkóbù pi ìvé anjǐná rí pi be céré 'dekí muḷú àngǔ Ējēpétò vé rí gé 'dāá.

⁷ Yòkóbù jǐ ìvé anjǐ àgò rí pi, ìvé anjǐná rí pi vé anjǐ àgò rí pi, àzini jǐ ìvé anjǐ ùkú rí pi, ìvé anjǐná rí pi vé anjǐ ùkú rí pi be muḷú Ējēpétò gá 'dāá Ìndí, jǐ úyú ìvé rí pi muḷú céré.

⁸ Anjǐ Ísèrèlè vé mu'ba Ējēpétò gá rí pi ā rú 'dì. Drǐdrǐ ní, Ísèrèlè vé rú Yòkóbù.

Mvá káyú Yòkóbù vé rí Rübéná 'í.

⁹ Anjǐ àgò Rübéná vé rí pi ā rú,

Ènóká 'í, Pálú 'í, Èzíróná 'í, Kárimí sǐ.

¹⁰ Anjǐ àgò Símíyóná vé rí pi ā rú,

Yēmùyelè 'í, Yámíní 'í, Òhádí 'í, Yákíní 'í, Zòhárá 'í, Sáwùlá sǐ, Sáwùlá vé éndrèpí Kánánází.

¹¹ Anjǐ àgò Lèvǐ vé rí pi ā rú,

Gèrèsóná 'í, Kòhátá 'í, Mèrārā sǐ.

¹² Anjǐ àgò Yúdá vé rí pi ā rú,

Èrè 'í, Ònání 'í, Selá 'í, Pèrízí 'í, Zèrá sǐ. ('Bo ǒtú Èrè pi Ònání be ùdrákí àngǔ Kánáná vé rí agá 'dálè.)

Anjǐ àgò Pèrèzì vé rí pi,

Èzíróná pi Àmúlá be.

¹³ Anjǐ àgò Ísákárá vé rí pi ā rú,

Tólá 'í, Púvā 'í, Yásúbā 'í, Símíróná sǐ.

¹⁴ Anjǐ àgò Jèbùlúná vé rí pi ā rú,

Sèrèdè 'í, Èlóní 'í, Jàhàlèlè sǐ.

15 Anji āgō 'dī'bée Léya ní tǐ Yōkóbū ní Pādānā Áramā gá rǐ pi, anji āgō 'dī'bée āsámvú gé, tǐ mvá ūkú rá, mvá ūkú rǐ ā rǐ Dīnā 'i. Írivé anji āgō rǐ pi, mvá ūkú rǐ be, kōpívé káláfe céré pǔkú na drǐ ni na.

16 Anji āgō Gádí vé rǐ pi ā rǐ, Zéfónā 'i, Hágí 'i, Súní 'i, Ēzibóní 'i, Érí 'i, Áródí 'i, Árelí sǐ.

17 Anji āgō Ásérā vé rǐ pi ā rǐ, Ímínā 'i, Ísívā 'i, Ísíví 'i, Bēriyā sǐ. Kōpívé ómvúpi Sérā 'i.

Anji āgō Bēriyā vé rǐ pi, Ēbéré pi Málēktélē be.

18 Anji āgō mǔdrǐ drǐ ní áziyá 'dī'bée Jēléfā ní tǐ Yōkóbū ní rǐ pi, Jēléfā rǐ Lābānā ní sēé ívé mvá ūkú Léya ní átí'bá rǐ rǐ.

19 Anji āgō Yōkóbū pi ní tǐ 'í ūkú ní Ráelē be rǐ, Yōsépā pi Bēnyēmīnē be.

20 Anji āgō Yōsépā pi ní tǐ Āsēnētā be Ējēpētó gá 'dālē rǐ, Mānāsē pi Ēfērémā be. Āsēnētā rǐ átálágú Pōtifērā Ónō vé rǐ vé mvá ūkú.

21 Anji āgō Bēnyēmīnē vé rǐ pi ā rǐ, Bělā 'i, Békērǐ 'i, Ásībélē 'i, Gérā 'i, Námānā 'i, Éhí 'i, Rósí 'i, Múpímú 'i, Ūpímú 'i, Áridí sǐ.

22 Úyú mǔdrǐ drǐ ní sǔ 'dī'bée, íbíkí ífúu Yōkóbū pi ā rǐ 'bá gá Ráelē be.

23 Dánā vé mvá Húsímú 'i.

24 Anji āgō Náfátálí vé rǐ pi ā rǐ, Yāziyelē 'i, Gúní 'i, Jézéré 'i, Silémú sǐ.

25 Úyú ẹ̀zǐrǐ 'dī'bée íbíkí ífúu Yōkóbū pi ā rǐ 'bá gá Bilā be. Bilā rǐ Lābānā ní sēé ívé mvá ūkú Ráelē ní átí'bá rǐ rǐ.

26 Yōkóbū vé úyú mǔ'bá íri be Ējēpētó gá 'dālē rǐ pi pǔkú áziyá drǐ ní áziyá, lákí írivé anji āgō rǐ pi vé ūkú rǐ pi kuyé.

27 Anji āgō í ní tǐ Yōsépā ní Ējēpētó gá 'dālē rǐ pi írǐ. Yōkóbū vé 'bá 'bētí āsámvú gé mǔ'bá Ējēpētó gá 'dālē rǐ pi céré pǔkú ẹ̀zǐrǐ.

28 Yōkóbū ní Yúdā rǐ pēzú mǔzú drǐdrǐ Yōsépā vúgá 'dālē, Yōsépā ā lū rǐ í ní lētí mǔzú Gōsēní gé rǐ. Kōpi ká caá Gōsēní gé 'dāa,

29 Yōsépā ní 'yozú ē íjǐkí ívé ārābíyā hūsání ní rǐí seé rǐ 'í vú nōó, íri ní tǔzú 'a ní gé, 'dezu mǔzú ẹ̀tǐpi Ísērélē vúgá 'dāa. Yōsépā ká caá ẹ̀tǐpi vúgá 'dāa, íri ní ẹ̀tǐpi rǐ u'dezu ẹ̀zǐzú bēdrǐ sǐ, áyíkó sǐ, íri ní í'dózú ngozú sá be áco.

30 Ísērélē ní 'yozú Yōsépā ní kǐnǐ, "Nóni ma ícó drá rá, ā'diātāsíyā á ndre mi má mǐ sǐ gǐ, mi ídri rú."

31 Kúru Yōsépā ní 'yozú 'í ẹ̀drǐpi ní, āzini 'bá ẹ̀tǐpi vé jó āsámvú gé rǐ pi ní kǐnǐ "Á lē mǔyú átá 'bāgú rǐ be, á lē 'yoó íri ní, 'Má ẹ̀drǐpi, āzini 'bá má ẹ̀tǐpi vé jó āsámvú gé

ándúrú adri'bá āngū Kānānā vé rǐ agá rǐ pi ícákí má vúgá nōó gǐ.

32 'Bá 'dī'bée 'bá ānyāpá úcé'bá ni pi, kōpi íjǐkí kábílō rǐ pi, ndrǐi rǐ pi, tǐ rǐ pi, ngá kōpi ní ísú 'dālē rǐ pi be céré ímúzú índí.'

33 'Bāgú rǐ zǐ dō ími mǔyú 'í vúgá 'dāa, zǐ dō ími, 'Ímívé ẹ̀zǐ á'di?"

34 Ími újǐkí íri ní 'dǐni, "Bā mívé átí'bá, 'bávé ẹ̀zǐ rǐzú ānyāpá úcézú ní, 'bá í'dókí ānyāpá úcé ānjǐnā sǐ, sǔ 'bá ẹ̀'bǐpi ní rǐí úcé rǐ tǐnǐ.' Ími lǔkí dō íri ní sǔ 'dǐri tǐnǐ, íri ími á'yí adri āngū Gōsēní vé rǐ agá nōgó rá, ā'diātāsíyā 'bá Ējēpētó vé rǐ pi lēkí 'bá ānyāpá úcé'bá rǐ pi á tǎ ku."

47

Yōsépā jǐ ívé ẹ̀drǐpi uruḳo ívé ẹ̀tǐpi be mǔzú 'bāgú rǐ vúgá

1 Yōsépā ní ngazú mǔzú lūzú 'bāgú Ējēpētó vé rǐ ní kǐnǐ, "Má ẹ̀tǐpi pi má ẹ̀drǐpi be, ívé kábílō rǐ pi be, ndrǐi rǐ pi be, tǐ rǐ pi be, ngá ívé rǐ pi be céré, kōpi ímúkí āngū Kānānā vé rǐ gé 'dāásí, kōpi nóni Gōsēní gé."

2 Yōsépā ní 'í ẹ̀drǐpi ūpēzú tǔwú jǐzú í'dazú 'bāgú rǐ ẹ̀ndrǐtǐ gé.

3 'Bāgú rǐ ní Yōsépā ẹ̀drǐpi zǐzú kǐnǐ, "Ẹ̀zǐ ímívé rǐí ngaa rǐ á'di?"

Kōpi ní újǐzú 'bāgú rǐ ní kǐnǐ, "Ẹ̀zǐ 'bávé rǐ, 'bá rǐ ānyāpá úcé, sǔ 'bá ẹ̀'bǐpi ní ọ̀tǐ rǐí úcé rǐ tǐnǐ."

4 Kōpi ní kpá gōzú 'yozú íri ní kǐnǐ, "'Bá ímúkí adrii nōgó ūkólō, ā'diātāsíyā ẹ̀bǐrǐ 'de āngū Kānānā vé rǐ agá 'dāa ūnjǐ ūnjǐ, írǐbǐ 'bá ní 'bávé ānyāpá rǐ pi úcézú ní 'dāayo. Ícó dō rá, mí á'yí 'bá adriki āngū Gōsēní vé rǐ agá nōgó."

5 'Bāgú rǐ ní 'yozú Yōsépā ní kǐnǐ, "Mí ẹ̀tǐpi pi mí ẹ̀drǐpi be, kōpi ímúkí mí vúgá.

6 Lē mí ndre vūrā āngū Ējēpētó vé rǐ agá nōgó, 'í jǐ mí ẹ̀tǐpi pi, mí ẹ̀drǐpi be mǔyú adrii vūrā múké rǐ gé. Lē kōpi adriki Gōsēní gé. 'Í nǐ dō 'bá ānyāpá úcé'bá múké ní pi kōpi āsámvú gé 'dǐgé rá, 'í 'bá kōpi mávé ānyāpá úcé."

7 Kúru Yōsépā ní ẹ̀tǐpi Yōkóbū rǐ jǐzú 'bāgú rǐ vúgá jó agá 'dāa, íri ní ẹ̀tǐpi rǐ í'dazú 'bāgú rǐ ẹ̀ndrǐtǐ gé. Vúdrǐ ní gé, Yōkóbū ní 'bāgú rǐ ẹ̀zǐzú, íri ní tǎkírí sézú 'bāgú rǐ ní.

8 'Bāgú rǐ ní Yōkóbū rǐ zǐzú kǐnǐ, "Mívé ílǐ ca ngǐpǐ?"

9 Yōkóbū ní újǐzú 'bāgú rǐ ní kǐnǐ, "Ma ílǐ be mǔdǔrǐlǐ ǎlu pǔkú na (130). Ílǐ 'dǐri mādānjá, 'bo á nya ízāngā 'a ni gé ambamba, má ẹ̀cǐ mǔzú vūrā rǐ pi agásí céré. Má ẹ̀tǐpi pi má ẹ̀'bǐpi be ẹ̀cǐkǐ mǔzú vūrā rǐ pi agásí céré. 'Bo kōpi adriki caá ílǐ

be áco, kôpi nyakí Ìzàngá sù má ní nyaá rí tñi kuyé."

¹⁰ Kúru Yókóbù ní tákiri sèzú 'bàgú rí ní, Ìri ní 'bàgú rí èzizú. Ìri ní ngazú 'bàgú rí á gārā gá sī, Ìri ní füzú muzú àmvé.

¹¹ Yôsépá ní étépi pi 'bázú adrizú édrípíi be àngú Èjèpétó vé rí agá, sè kôpi ní vürá múké ni, vürá rí ìnyinà kūrú Rāmāsésé* vé rí á gārā gá, sù 'bàgú rí ní 'yoó rí tñi.

¹² Yôsépá ní ànyāngá sèzú 'í étépi ní, 'í édrípíi ní, àzini 'bá 'í étépi vé jó àsámvú gé rí pi ní, sè kôpi ní ànyāngá rí kôpivé anjina rí pi vé káláfe vú sī.

Èbírí 'de àngú Èjèpétó vé rí agá

¹³ Èbírí 'de ùnjí ùnjí àngú Èjèpétó vé rí agásí céré, àzini àngú Kánáná vé rí agásí céré, á'diātāsīyā 'bá rí pi nyakí ànyāngá ívé rí pi deḗ céré gí.

¹⁴ Kúru Yôsépá ní ànyāngá í ní 'báá jó ànyāngá 'bázú rí pi agá rí uzizú 'bá rí pi ní, Ìri ní mūfēngá 'bá Èjèpétó vé rí pi ní ànyāngá jezú, àzini 'bá Kánáná vé rí pi ní ànyāngá rí jezú rí jizú céré 'bázú 'bàgú rí vé jó mūfēngá 'bázú rí agá.

¹⁵ 'Bá Èjèpétó vé rí pi, 'bá Kánáná vé rí pi be, kôpivé mūfēngá ká deḗ kôpi drígé sī gí, kôpi ní muzú céré Yôsépá vúgá, kôpi ní 'yozú kīnī, "Mūfēngá de 'bá drígé sī gí! Mí 'bá ku ùdrā rá ási? Mí sè 'bá ní ànyāngá."

¹⁶ Yôsépá ní újázú kôpi ní kīnī, "Ìmi ijíki Ìmivé ànyāpá rí pi sée má ní, ma Ìmi ní ànyāngá rí sè ufu ànyāpá rí pi sī rá, á'diātāsīyā Ìmivé mūfēngá de Ìmi drígé sī gí."

¹⁷ Kôpi ní kúru ívé ànyāpá rí pi jizú muzú Yôsépá vúgá 'dāá. Ìri ní kôpi ní ànyāngá sèzú, kôpi ní ívé hūsání rí pi, kábílò rí pi, ndrīi rí pi, tī rí pi, dōngí rí pi jizú sèzú ànyāngá rí ufuzú àní. Ílī 'dāri agá, Yôsépá rí kôpi ní ànyāngá sée ànyāpá kôpivé rí pi ufuzú àní.

¹⁸ Ílī 'dāri ká deḗ, ká muḗ adrií lílī ázi rí gé, kôpi ní muzú Yôsépá vúgá 'dāá, kôpi ní 'yozú kīnī, "Ámbúgú 'bávé rí, 'bá ícókí úci mí ní ku, 'bávé mūfēngá de 'bá drígé sī gí, 'bávé ànyāpá rí pi mívé ní. Ámbúgú 'bávé rí, ngá ázi aceépi 'bá drígé 'bá ní sée mí ní ní 'dāayo, ngá aceépi rí 'yéjā 'bá úlúngu, àzini vürá 'bá ní adrizú rí.

¹⁹ Mí 'bá ku ùdrā rá ási? Mí sè 'bávé vürá rí adri ándrú rú ási? Lè mí je 'bá vürá 'bávé rí be ànyāngá sī. 'Bá adri tūgērī 'bàgú rí vé ní, 'bávé vürá rí adri Írívé ní. 'Í sè 'bá ní úri, 'bá adrikí rí idri rú, 'bá ùdráki rí ku, vürá rí è ícá rí ándrú rú ku."

²⁰ Kúru Yôsépá ní nyòókú 'bá Èjèpétó vé rí pi vé rí jezú céré 'bàgú rí ní. 'Bá Èjèpétó vé rí pi àrèvú céré uzíki nyòókú ívé rí rá,

á'diātāsīyā èbírí rí 'de ùnjí ùnjí. Nyòókú rí gò adrií céré 'bàgú rí vé ní.

²¹ Yôsépá 'bá 'bá Èjèpétó vé rí pi àrèvú céré adrií tūgērī 'bàgú rí vé ní.

²² Nyòókú 'yéjā Ìri ní jeé kuyé rí atala rí pi vé rí, á'diātāsīyā 'bàgú rí rí kôpi ní ànyāngá sée ní, kôpi ní ívé nyòókú sèzú jezú kuyé àní.

²³ Yôsépá ní 'yozú 'bá rí pi ní kīnī, "Nóni á je Ìmi gí, àzini á je nyòókú Ìmivé rí sée 'bàgú rí ní gí, Ìmi ní úri 'dī, Ìmi sakí nyòókú rí agá.

²⁴ Sà í ní ànyāngá Ìkūnázú rí gé, ngá tówú agá, àlu ní Ìmi í'dúkí sée 'bàgú rí ní. Ìmbjítá ní, Ìmi 'bákí Ìmi ní úri rú, àzini ànyāngá rú, Ìmi nyakí rí Ìmivé 'bá 'bētí àsámvú gé rí pi be, àzini Ìmivé anjina rí pi be."

²⁵ Kôpi ní 'yozú kīnī, "Ámbúgú 'bávé rí, 'í pa 'bá drā agásí gí, lè mí 'bá èsì múké 'bá ní, 'bá ícá adrií tūgērī 'bàgú rí vé ní rá."

²⁶ Kúru Yôsépá ní tājmbj sèzú 'bá àngú Èjèpétó vé rí agá rí pi ní kīnī, kôpi Ìkūnákí dō ànyāngá rí gí, ngá tówú agá, àlu ní kôpi á sèki 'bàgú rí ní. Tājmbj 'diri 'bá Èjèpétó vé rí pi rí 'dú nganga cīngbá 'dú ándrú rí gé. 'Yéjā nyòókú atala rí pi vé rí, sèki 'bàgú rí ní kuyé.

Tā ùdū Yókóbù ní ezīi rí

²⁷ Kúru 'bá Ísèrélè vé rí pi ní adrizú Gōséní gé, àngú Èjèpétó vé rí agá. Kôpi ísúkí ngá 'dālè ambamba, kôpi tiki ànji ízú tré, kôpivé káláfe gò ícá kárakará.

²⁸ Yókóbù adri àngú Èjèpétó vé rí agá 'dālè ílī mūdri drī ní èzīrī, Ìrívé ílī adrizú vū drígé rí mūdūrūllū àlu pūkú sù drī ní èzīrī. (147)

²⁹ Ísèrélè vé sá drázú rí ká 'báá ícá Ìnyinà, Ìri ní mvòpi Yôsépá rí zizú ímúzú 'í vúgá nōó, Ìri ní 'yozú kīnī, "'Í lè dō ma rá, lè mí sò úyō má èndrētí gé 'yozú kīnī, mí èsì múké 'bá má ní rá, àzini mí tã má ní 'yoó rí 'dú nga rá. Á síki ma àngú Èjèpétó vé rí agá nōgó ku.

³⁰ Má kádò drāá, 'í 'dú ma àngú Èjèpétó vé rí agá nōósi, 'í jì muḗ sīi újī í ní má è'bjipí sízú rí agá."

Yôsépá ní 'yozú kīnī, "Ma 'o rá sù mí ní 'yoó rí tñi."

³¹ Ísèrélè ní gōzú 'yozú Yôsépá ní dīi kīnī, "'Í sò úyō má èndrētí gé nōgó lüzú kīnī, mí tã 'diri 'o rá." Kúru Yôsépá ní úyō sōzú Ísèrélè èndrētí gé, Yókóbù ní òvüzú 'í drī sízú ívé gbólò drígé 'dāá, Ìri ní Múngú rí zizú.

* 47:11 47:11 Rāmāsésé: Kūrú Rāmāsésé vé rí àngú Gōséní vé rí agá.

48

Yókóbù sê tákiri Mánásê pi ní Ēfērémā
be

¹ Vúdrĩ ni ká vùú mādā, 'bá ázi ní mužú lüzú Yösépā ní kīnī, "Mí étépi Yókóbù ri ázò rú." Yösépā ní 'dezu mužú ĩri ndrezú, jì ívé anji āgò ĩrī Mánásê pi Ēfērémā be mužú ĩndī.

² Yösépā ká caá 'dālē, 'bá ázi ní lüzú Yókóbù ní kīnī, "Mívé mvá Yösépā ícá gí." Yókóbù ní ũkpò 'bāzú, ĩri ní íngázú úrízú uru sī ívé gbóló drígé.

³ Yókóbù ní 'yozú Yösépā ní kīnī, "Múngú Ūkpò 'Dípa i'da 'i má ní ándúru Lúží gé āngú Kánánā vé rī agá 'dālē, sê má ní tákiri,

⁴ 'yo má ní kīnī, 'Ma sê mi ímú anji tị tré, mívé úyú rī pi ízú kárakarā. Ma sê mi ímú adri sūrú be kárakarā, ma āngú nōri sê úyú mívé rī pi ní mužú nyonyo.' "

⁵ Yókóbù ní gòzú 'yozú Yösépā ní kīnī, "Mívé anji āgò ĩrī Ēfērémā pi Mánásê be ĩ ní tị āngú Ējēpétò vé rī agá nōgó 'dī'bée, kòpi adri anji mávé ní, sù Rübénā pi ní adri Sīmíyónā be anji mávé ní rī tịnī.

⁶ 'Bo anji ĩ ní ímú tị ní anji 'dī'bée ā vúdrĩ gé rī pi, kòpi adri mívé ní, nyòkú kòpi édrīpi Ēfērémā vé rī, ázini Mánásê vé rī ā vugú, ĩri ímú adri kòpivé ní.

⁷ Ọtú má ní rizú ímvízú Pādānā Ārāmā galésí rī gé, Ráelē drā létí gé, āngú Kánánā vé rī agá, ísú 'bá cakí drī kūrú Ēfárátā vé rī gé 'dālē kuyé, má ẹsị ísú ĩzāngā ānī rá. Á sī ĩri létí muṣpi kūrú Ēfárátā vé rī gé rī ā gārā gá." (Kūrú Ēfárátā 'dīri ĩ kpá zì Bētēlēmē.)

⁸ Ísērélē ká anji āgò Yösépā vé rī pi ndree, ĩri ní zízú kīnī, "Anji 'dī'bée á'di pi?"

⁹ Yösépā ní újázú étépi ní kīnī, "Anji 'dī'bée Múngú ní sēé má ní āngú Ējēpétò vé rī agá nōgó rī pi."

Yókóbù ní 'yozú kīnī, "Mí ĩjì kòpi má vugá nòó, má sê ri kòpi ní tákiri."

¹⁰ Ísērélē ē mị ẹsị gí, ĩri ní dēé gí rī sī, ndre āngú ku. Yösépā ní ívé anjíná rī pi jízú vù ní gé 'dāá, Yókóbù ní kòpi ē tị ndruzú, ĩri ní kòpi u'dezu ẹjízú bēdrĩ sī.

¹¹ Ísērélē ní 'yozú Yösépā ní kīnī, "Má ọsú má ícò gòó mi ndree ñjì ku, 'bo Múngú á'yi rá sē á ndre kpá mívé anjíná rī pi gí."

¹² Yösépā ní ívé anjíná rī pi u'duzú 'í étépi ā ù'dú drígé sī rá, ĩri ní kùmúci ùtịzú, 'í drĩ sízú vugá.

¹³ Yösépā u'du kòpi ĩrĩtrò, 'bá Ēfērémā ri Ísērélē vé drĩ ĩjì gélésí, 'bá Mánásê ri ĩrívé drĩ ẹndépi gélésí, útrú kòpi ĩnyíná Yókóbù vugá 'dāá.

¹⁴ Ēfērémā ā adri dō mvá ùdú drááasiyā, Ísērélē újā 'í drĩ ẹndépi rī 'bāá Ēfērémā

drígé, Mánásê ā adri dō mvá káyú drááasiyā, Yókóbù újā 'í drĩ ĩjì rī 'bāá Mánásê drígé.

¹⁵ ĩri ní tákiri sēzú Yösépā ní, ĩri ní 'yozú kīnī,

"Múngú má ẹ'bìpi

Ábūrámā, ázini má étépi Ísáká pi ní rí írívé tá 'duṣ ngáá rī,

Múngú ma úcépi í'dózú

ānjīnā gá 'dāá cīmgbá āndrū sī rī,

¹⁶ Málāyíká má ípápi tá ũnjí lēepi ma ísúpi rī agásí rī,

ā 'bá tákiri anji āgò 'dī'bée drígé.

Kòpi ā tá sī, má rú ā adri rí ũgògò,

má ẹ'bìpi Ábūrámā ā rú ā adri rí ũgògò,

ázi ní má étépi Ísáká ā rú ā adri rí ũgògò.

Lē kòpi ā tiki ízú tré vū drígé nōgó."

¹⁷ Yösépā ká ndree étépi 'bā 'í drĩ ẹndépi rī Ēfērémā drígé, adri ānī āyíkò sī kuyé, ĩri ní étépi ē drĩ ruzú 'duzú Ēfērémā drígé sī rá, ĩri ní 'bāzú Mánásê drígé.

¹⁸ Yösépā ní 'yozú Yókóbù ní kīnī, "Adri 'dini ku, ma étépi, mvá káyú rī 'dī, 'í 'bá mí drĩ ẹndépi rī drĩ ní gé."

¹⁹ 'Bo Yókóbù gá sī, kīnī, "Má mvá rī, á nī tá má ní 'oó rī rá. Mánásê rī kpá úmvúlésí ímú adri sūrú be āmbúgú, ĩ kpá ĩri ĩnjīnī. Írívé édrīpi ùdú Ēfērémā ri ĩri ndē āmbúgú sī rá. Úyú írívé rī pi ímú adri sūrú be kárakarā."

²⁰ Kúru Yókóbù ní tákiri sēzú anji āgò 'dī'bée ní ù'dú 'dāri gé, ĩri ní 'yozú kīnī,

"Bá Ísērélē vé rī pi kádò úmvúlésí lēé tákiri sēé, kòpi ími rú zì tákiri rī sēzú ānī, kòpi 'yo,

'Múngú ā sē ími ní tákiri sù ĩri ní sēé Ēfērémā pi ní Mánásê be rī tịnī.' "

Ísērélē zì Ēfērémā ā rú drĩdrĩ, 'í 'bá rí Ēfērémā ri āmbúgú Mánásê ri ndēé.

²¹ Ísērélē ní 'yozú Yösépā ní kīnī, "Ẹsị mādā, ma ímú drādrā, 'bo Múngú ri adri ími be trú, ĩri ími jì gò vùlé āngú ími ẹ'bìpì vé rī gé Kánánā gá 'dālē rá.

²² Āngú má ní rúú ẹ'dí sī 'bá Āmorā vé rī pi drígé rī, ma lị sē mí ní āmbúgú, ĩri mí édrīpì vé rī ndē."

49

Yókóbù vé átángá ā ùdú ĩri ní átá ẹnjípì ní rī

¹ Kúru Yókóbù ní ívé anji āgò rī pi zízú ímúzá, ĩri ní 'yozú kòpi ní kīnī, "Ími ímúkí má gārā gá nòó, má ùlú rí ími ní tá ímúpi 'í ngáapi ími rú' 'bá gá drĩdrĩ 'dilé rī pi.

² "Má anji rī, ma ímívé étépi Yókóbù 'i, ími ímúkí má vugá nòó tá yìí má tị gé.

Ma ímívé étépi Ísērélē 'i, ími yìkí tá má tị gé.

- 3 Rübénā, mi mávé mvá kāyú,
á tị mi ísú ákūdē ma ũkpō be, á tị mi
ísú ákūdē ma kērĩná rú ũkpō be lüzú
kĩnĩ, ma anjĩ tị rá.
Mi 'bá í ní ñnjĩ ñnjĩ ni, mi 'bá ũkpō be
ni.
- 4 Mi ímú ẹcị sũ Ìgānā ní ríí ẹcị yĩí drĩgẹ sị
ngālángalá rĩ tịnị, mí gō adrií káyú
ku,
ā'diātāsīyā 'í la mávé ũkú sị mávé
gbóló drĩgẹ,
'í 'o tā drĩnjá seépi ní mávé gbóló
drĩgẹ.
- 5 Simīyonā Ìmi Léví* be, Ìmi ẹdrípị,
Ìmi ríkí Ìmivé ngá ẹ'dị vé rĩ pi áyú tā
ũnjị 'ozú ānị.
- 6 Á lē fii tā Ìmi ní rii úsũy 'dĩri agá ku,
á lē fii tā Ìmi ní Ìmi úmú rii átá 'dĩri
agá ku,
ā'diātāsīyā Ìmivé ẹsị ũká ũká rĩ sị, Ìmi
ú'díkí 'bá rĩ pi ũdrāá rá,
āzini Ìmi ũlķkị tị āgō rĩ pi vé ísúbāá pá
gá rĩ pi tā ā pá ākó.
- 7 Jíkó Ìmivé rĩ ā tā sị, á tri Ìmi gí,
ā'diātāsīyā Ìmi ẹsị ũká ũká,
'a vengará Ìmivé rĩ ā tā sị, á tri Ìmi gí,
ā'diātāsīyā Ìmi ũmbá rú!
- Ma ímú Ìmi íré mụ adri úyú Yókóbũ vé rĩ
pi āsámvú gé,
āzini ma ímú Ìmi íré mụ adri súrú
Ìsērélē vé rĩ pi āsámvú gé.
- 8 Yúdā, mí ẹdrípị Ìmú mí ingú rá,
mí ímú mívé ari'ba rĩ pi ā ũlélé rụ Ìnjị
rá,
mí ẹdrípị Ìmú kúmúcí ũtị mí ẹndrẹtị
gé.
- 9 Á Yúdā mà mvá rĩ, mí adri sũ kēmĩrọ mvá
ímvípi zāá nyangará gálésila rĩ tịnị.
Mí adri sũ kēmĩrọ ọvũpị laápi vùgá rĩ
tịnị.
Mí adri sũ kēmĩrọ ũkú tịnị, ā'di rĩ ícọ
mí aru ụ'dú gélésí nĩ?
- 10 Ìmi 'bá Yúdā vé rĩ pi, 'bá āzi ícọ túré
āmbũgũ vé rĩ 'dụ Ìmi drĩgẹ sị ku,
'bá āzi ícọ kpá túré āmbũgũ vé rĩ 'dụ Ì
úyú mívé rĩ pi drĩgẹ sị ku,
cĩmgbá cazú sá 'bá ímúpị túré rĩ rụpị rĩ
vé rĩ gé,
'bá āngũ rĩ pi agásí rĩ pi céré Ìri ñnjị.
- 11 Yúdā, mí ímú mívé dōngí 'yí pẹtị vinyọ
vé rĩ ā rụ'bá gá,
mí ímú mívé dōngí mbaápi ú'dí rú rĩ
'yí pẹtị vinyọ vé múké rĩ ā rụ'bá gá,
mí mívé bōngó ũjị vinyọ rĩ vé sụ sị,
mí mívé bōngó ũjị vinyọ kaápi ārí rú
rĩ sị.†
- 12 Mí mị rĩ ímú ka ku ikamgbiri vinyọ rĩ ā
sú sị,
Mí sị rĩ ímú mve ku imvesírílí, lé sù rĩ
sị.
- 13 Jēbūlunā, mí adri yĩí tafu ā gārā gá,
āngū mívé rĩ ímú adri vūrā múké‡
kúlúmgbā ambugu rĩ pi ní pá tuzú
ni,
mívé āngū rĩ vé lōkókórí rĩ ímú 'i útrú
ca āngū Sídónā vé rĩ gé.
- 14 Ísākārā, mí adri sũ dōngí ũkpō be
laápi āndē vuúpi jūrú ñrị rĩ pi § āsámvú
gé rĩ tịnị.
- 15 Mí kādō ndrēé mí rĩ uvu vūrā múké ní
gé,
vūrā rĩ mí ní āyĩkō sē,
mí ẹzị nga ũkpō sị,
'bá rĩ pi mí 'bá ẹzị nga tųgērị rú.
- 16 Dánā, mí ímú adri súrú Ísērélē rĩ pi vé
rĩ āzi,
mí ímú 'bá mívé rĩ pi vé tā lị pịrị.
- 17 Dánā, mí adri ọjógó ọjógó sũ ñnị ríipi
adriipi lẹtị gārā gá rĩ tịnị,
mí adri sũ 'bóro ríipi adriipi lẹtị gārā
gá,
ríipi hūsání ā pá ugaápi,
'bá únjũ'bá hūsání sị rĩ pi ā u'dekí rí
ānị vùgá rĩ tịnị.
- 18 Á Úpí Múngú, á 'bá ẹsị mí drĩgẹ, mí pa
rí ma!
- 19 Gádí, 'bá rĩ pi ímú ẹ'dị 'dị mí be,
'bo mí ímú ẹ'dị 'dị 'bá ímú'bá ẹ'dị
'dị'bá mí be rĩ pi be.
- 20 Ásērā, mí ímú ínyá múké ní nya,
mí ímú ínyá ẹjị be múké 'bágú ní ríi
nyaá rĩ nya.
- 21 Náfātálí, mí ímú adri sũ nyámata ẹcịpi
ásé agásí,
anjị tịpị ũnyí be rĩ tịnị.
- 22 Yōsépā, mí ímú anjị tị ízú sũ pẹtị vinyọ
vé rĩ ní 'aá rĩ tịnị,
mí anjị tị ízú sũ pẹtị vinyọ vé yĩí gārā
gá rĩ ní 'aá rĩ tịnị,
vinyọ drítị be Ìgārāápi, tųpị ābi drĩgẹ
rĩ tịnị.
- 23 Yōsépā, ari'ba rĩ pi 'díkí ẹ'dị mí be ũnjị
ũnjị,
kọpi ú'búkí 'í'yé Ívé rĩ pi mụzú mí vùgá
'dāā, kọpi 'okí mí ũnjị.
- 24 'Bo 'í njọ mívé ũsụ kú ñnógósị,
mí drị ũrō kuyé
- Múngú Yókóbũ vé rĩ vé ũkpō sị,
Múngú ríipi āngū úcẹpi rĩ vé ũkpō sị,
'bá Ísērélē vé rĩ pi vé Múngú adriipi
írā rú rĩ vé ũkpō sị.
- 25 Múngú mí ẹtẹpí vé rĩ ko mí Ìzā nĩ,

49:4 49:4 Í'dóngará 35:22 * 49:5 49:5 Simīyonā pi Léví be: 'Í lá Í'dóngará 34:1-29. † 49:11 49:11 Mí mívé bōngó ũjị vinyọ kaápi ārí rú rĩ sị: Yókóbũ rĩ tā Yúdā ní ímúzú adrizú ā'bu be rĩ vé tā 'í'da. Vinyọ rĩ ímú 'a ambamba, Ìri ímú ívé bōngó ũjị vinyọ rĩ vé sụ sị. ‡ 49:13 49:13 Vūrā múké rĩ Ìri ũlị vīpị ũkpō be rĩ uga. § 49:14 49:14 Jūrú ñrị rĩ rĩ pi: Ángū Ísākārā vé rĩ ímú adri súrú Ísērélē vé ñrị rĩ pi vé āngū āsámvú gé.

Múngú Ūkpō 'Dịpa sē mí ní yǐǐgó tākiri rú
 íngázú 'bǔ gélésí nǐ,

sē mí ní yǐǐ tākiri rú vù drǐgé nōgó nǐ,
 sē mí ní tākiri anjǐ tǐzú nǐ.

26 Mā mvá rǐ, tākiri má ní sēé mí ní 'dǐri,
 ndē tākiri ǐ ní ǐsǔ ǐrā adriipi muzú
 'dání'dání rǐ* agá rǐ rá,
 āzini ánga adriipi muzú 'dání'dání rǐ
 agá rǐ rá.

Yōsépā, lē tākiri 'dǐri ā adri mí drǐgé,
 mí adri āmbúgú mí édrǐpǐi ásamvú gé.

27 Bēnyēmǐnē, mí adri sǔ ārākílaná ǐsǐ be
 ūká ūká,
 ũ'bútǐnǎ sǐ ānyāpá rǐ pi úcǐpi nyaápi,
 ũndrēnǎ sǐ zǎá ní acoópi sēépi 'ǐ ōǓpǐi
 ní rǐ tǐnǐ."

28 Anjǐ mǔdrǐ drǐ ní ǐrǐ 'dǐ'bée ímú adri
 é'bǐpǐi sǔrǐ mǔdrǐ drǐ ní ǐrǐ 'bá ǐsērélē vé
 rǐ pi vé ní. Yōkóbú ní rizú kōpi ní tākiri
 sēzú rǐ gé, rǐ átángá rǐ átá muzú 'dǐni, sē
 tākiri 'bá ālu ālu ní tǎ 'bá rǐ ní 'oó rǐ vú sǐ.

Yōkóbú vé drāngará

29 Kúru Yōkóbú ní tǎ eǓzǐú 'ǐ eǓnjǐpǐi ní
 kǐnǐ, "ǐsǐ mǎdā, ma drǎdrǎ. Á drǎ dō
 gǐ, ǐmi jǐkǐ mávē ávú muǔ sǐi má é'bǐpǐi ā
 gārā gá, ũjǐ ǐ ní rizú ávú sǐzú rǐ agá, ũjǐ rǐ
 Ēfōrónā Hǐtǐgú rǐ vé nyōǒkú agá,

30 ũjǐ rǐ Mākāpélā gá, ǐnyǐnǎ Māmúrē be,
 āngǔ Kánáná vé rǐ agá. Ābūrāmā je vǔrā
 rǐ rizú ávú sǐzú áni, je Ēfōrónā Hǐtǐgú rǐ
 drǐgé.

31 Sǐkǐ Ābūrāmā pi ūkú ní Sárā be vǔrā
 'dǎri gé, sǐkǐ kpá ǐsákā pi ūkú ní Rēbékā
 be vǔrā 'dǎri gé, á sǐ Lévá rǐ vǔrā 'dǎri gé.

32 Má é'bǐpǐi Ābūrāmā je nyōǒkú rǐ ũjǐ rǐ
 be 'bá Hǐtǐ vé rǐ pi drǐgé."

33 Yōkóbú kǎ tǎ rǐ eǓjǐ deǓ eǓnjǐpǐi ní gǐ, ǐri
 ní lazú ívé gbóló drǐgé, ǐri ní kúru drázú.

50

1 Yōsépā ní ōvǔzú étǓpǐ rǐ u'dezú bēdrǐ
 sǐ, ǐri ní ǐ'dózú ngozú ǐzāngá ǐzāngá rú, ǐri
 ní étǓpǐ ā gbángǐrǐ ndrúzú.

2 Yōsépā ní 'yozú ívé 'bá rǐ 'bá Ǔzǐ dǎwā
 vé rǐ nga' bǎ rǐ pi ní, lē kōpi ā njókǐ 'ǐ étǓpǐ
 ǐsērélē vé ávú dǎwā ávú ní nǐmazú ku rǐ sǐ.
 Kúru 'bá dǎwā njō' bǎ rǐ pi ní ávú rǐ ā rǓ' bǎ
 njózú dǎwā rǐ sǐ.

3 Dǎwā rǐ vé njōngará 'dú ú'dú pǔkú sǔ,
 ā'diātǎsǐyā ārēni dǎwā rǐ vé njōngará ǐri
 ú'dú 'dú 'dǐri tǐnǐ. 'Bá Ējēpétō vé rǐ pi
 ngókǐ Yōkóbú rǐ caá ú'dú pǔkú Ǔzǐrǐ.

4 Ú'dú ávú ngozú rǐ kǎ deǓ, Yōsépā ní
 'yozú ũgalaku 'bǎgú rǐ vé rǐ pi ní kǐnǐ, "Lē

ǐmi 'bākǐ ǐsǐ múké má ní, lē ǐmi 'yokǐ 'bǎgú
 rǐ ní 'dǐni,

5 má étǓpǐ sē ma ũyō sōó 'ǐ endrǓtǐ gé,
 'yo má ní kǐnǐ, 'Ma rǐ drǎdrǎ, á drǎ dō gǐ,
 'ǐ jǐ ma muǔ sǐi 'bǔ má ní gaá má ũlúngu
 ní āngǔ Kánáná vé rǐ agá 'dǎá.' Lē 'bǎgú
 rǐ oǓy ma, má jǐ má étǓpǐ rǐ muǔ sǐi. Á sǐ
 dō ǐri gǐ, ma ma újǎ ǐgō rá."

6 'Bǎgú rǐ ā'yǐ tǎ Yōsépā ní zǐjǐ rǐ rá, ǐri ní
 'yozú kǐnǐ, "'ǐ jǐ mí étǓpǐ rǐ muǔ sǐi ǐyǐ, sǐ
 ǐri ní mí sēé ũyō sōó 'ǐ endrǓtǐ gé rǐ tǐnǐ."

7 Kúru Yōsépā ní 'dezú muzú étǓpǐ rǐ
 sǐzú. 'Bǎgú rǐ vé ũgalaku rǐ pi, 'bá ambugu
 'bǎgú rǐ vé kǎnǐ agá rǐ pi, āzini 'bá ambugu
 āngǔ Ējēpétō vé rǐ agá rǐ pi, kōpi 'dekǐ muǔ
 Yōsépā vǔgá sǐ ǐndǐ.

8 Yōsépā jǐ 'bá ívé 'bētǐ ásamvú gé rǐ pi,
 'ǐ édrǐpǐi be, 'bá adri' bǎ étǓpǐ vé jó ásamvú
 gé rǐ pi be muzú ǐndǐ. Ku anjǐnǎ rǐ pi,
 kǎbǐlō rǐ pi, ndrǐjǐ rǐ pi, tǐ rǐ pi be kú vúlē
 Gōsénǐ gé 'dǎá.

9 Āngáráwá rǐ pi útúkǐ ārābǐyā hǔsánǐ
 ní rǐi sēé rǐ pi agá, uruko' bée útúkǐ hǔsánǐ
 drǐgé, kōpi 'dekǐ muǔ Yōsépā vǔgá sǐ ǐndǐ.
 'Bá mu' bǎ rǐ pi kárākórá.

10 Kōpi kǎ muǔ caá Ātádǐ gé, vǔrā ǐ ní
 rizú ānyāngá fǐfǐ cozú ǐnyǐnǎ yǐjǐ Yárídénǐ ā
 gārā gá rǐ gé, kōpi ǐ'dókǐ rǐi āā ngoó ǐzāngá
 ǐzāngá rú, kōpi ǐsǐ njō ambamba, Yōsépā
 'bá étǓpǐ vé āā ngoó ú'dú Ǔzǐrǐ.

11 'Bá Kánáná vé rǐ pi kǎ ndreé kōpi rǐ
 āā ngo vǔrā ānyāngá fǐfǐ cozú rǐ gé Ātádǐ
 gé 'dǎá, kōpi ní 'yozú kǐnǐ, "'Bá Ējēpétō vé
 rǐ pi rǐi āā rǐ ngo ǐzāngá ǐzāngá rú ní." Sē
 ǐ ní vǔrā Yárídénǐ ā jǐlē gá 'dǎri ā rǓ zǐzú
 Ēbélē Mǐzǐrǎyǐmū áni.*

12 Yōkóbú vé anjǐ āgō rǐ pi 'dúkǐ tǎ rǐ
 ngaá sǔ ǐ étǓpǐ ní eǓjǐ ǐ ní rǐ tǐnǐ.

13 Kōpi 'dúkǐ ǐrivé ávú jǐjǐ muzú Kánáná
 gá, kōpi sǐkǐ ǐri ũjǐ adriipi nyōǒkú
 Mākāpélā vé rǐ agá, ǐnyǐnǎ Māmúrē be,
 nyōǒkú rǐ Ābūrāmā je Ēfōrónā Hǐtǐgú rǐ
 drǐgé rizú ávú sǐzú áni.

14 Yōsépā kǎ étǓpǐ rǐ sǐjǐ gǐ, ǐri ní 'ǐ újázú
 gōzú vúlē Ējēpétō gá 'dǎá, kōpi újǎkǐ ǐ gōó
 édrǐpǐi be, 'bá mu' bǎ vú ní gé sǐ étǓpǐ rǐ
 sǐngará gá rǐ pi be.

Yōsépā ũmǐ 'ǐ édrǐpǐi ē ǐsǐ

15 Yōkóbú ní drǎá gǐ rǐ sǐ, Yōsépā édrǐpǐi
 gōkǐ adrii ũrǐ sǐ, kōpi ní 'yozú kǐnǐ, "Yōsépā
 'bá dō tǎ 'bá ní ótú 'ǐ'ozú ũnjǐ 'dǎri 'ǐ ǐsǐ
 agá, ũfē dō tǎ rǐ ārǐgó, 'o dō 'bá ũnjǐ, 'bá
 'okǐ rǐ ǐngónǐ?"

16 Kúru kōpi ní ú'dúkǐ pēzú muzú
 Yōsépā ní, kōpi kǐnǐ, "Mǐ étǓpǐ ní drǐ drázú
 kuyé rǐ gé, eǓjǐ 'dǐni kǐnǐ,

* 49:26 49:26 ǐrā adriipi muzú 'dání'dání rǐ vé ǐfǐfǐ, ǐri é'bǐpǐi rǐ 'bá tākiri sē' bǎ 'bá rǐ pi ní rǐ.

* 50:11 50:11 Ēbélē

Mǐsǐrǎyǐmū: Ēbélē Mǐsǐrǎyǐmū vé ǐfǐfǐ, 'bá Ējēpétō vé rǐ pi rǐi āā ngo.

¹⁷ 'Ími lūkí Yōsépā ní 'dini, lē mī trū mí édrípíjì ùnjìkányā kòpì ní mī 'ozú ùnjì 'dìrì agásì rá.' 'Bā ātí'bá Múngú mí étépì vé rī vé nì, lē mī trū 'bā ùnjìkányā 'bá ní 'oó mí ní rī agásì rá." 'U'dúkò rī ká caá Yōsépā vùgá 'dāá, Yōsépā ní 'dózú ngozú.

¹⁸ Kúru Yōsépā édrípíjì ní ímúzá kūmūcì ùtízú Ì drì sǐzú vùgá Yōsépā ẹndrẹtì gé. Kòpì ní 'yozú kīnī, "Bā tǔgẹrì mívé nì."

¹⁹ Yōsépā ní 'yozú kòpì ní kīnī, "Ími adríkí ùrì sī ku. Ími ùsùkí ma Múngú 'i ícòpì Ími ìrìṅáápi?

²⁰ Ími lēkí kòdò ma 'oó ùnjì, 'bo Múngú újā tā ùnjì Ími ní lēé 'oó mī rù'bá gá rī ícá tā múké rú, tā 'i ngaápi nōrì, ā nga rì 'i fūú tì nì gé bēnī, mī pa rì 'bá kárákará pì vé ídri.

²¹ Lē Ími 'okí ùrì sī ku, ma ngá Ími ní lēé rī pì sē Ími ní rá, āzini ma ngá Ímívé anjìṅá rī pì ní lēé rī sē kòpì ní rá." Yōsépā ùmī édrípíjì ē ẹsì, átá átángá rī ẹsì be mādā, sē kòpì ē ẹsì adri ānì āyìkò sī.

Yōsépā vé drāngárá

²² Yōsépā pì ríkí adrií āngū Ējẹpétò vé rī agá 'dāá 'í étépì vé 'bá 'bētì āsámvú gé rī pì be trù. Yōsépā adri caá ílì be mūdūrùlù álu mụdrì (110).

²³ Yōsépā adri ílì be āco, ndre Ēfērēmā vé anjì Ì ní tǐjì úyú na gá rī pì rá. Ndre kpá anjì Mákírì vé rī pì rá. Mákírì rì mvá Mánásē vé nì, Yōsépā 'dụ anjì Mákírì vé rī pì adrií anjì ívé nì rú.

²⁴ Yōsépā ní 'yozú édrípíjì ní kīnī, "Ma rì drādrā. 'Bo Múngú rì ímú Ími tā mba rá, Ìrì Ími jì fū āngū Ējẹpétò vé nōrì agásì, Ìrì Ímì drì ko mụzú āngū Ìrì ní ẹzìjì Ábūrámā ní, Ísákā ní, āzini Yókóbù ní rī agá 'dālè rá."

²⁵ Kúru Yōsépā ní Īsērélē ẹnjìpíjì sēzú ùyò sòzú 'í ẹndrẹtì gé, Ìrì ní 'yozú kīnī, "Múngú kādò ímú Ími ìzā koó, Ímì drì koó mụzú vùlé 'dāá, Ímì jìkí mávè fā mụzú ìndì."

²⁶ Yōsépā ní kúru drázú Ējẹpétò gá 'dālè, ísù ákūdè Ìrì ílì be mūdūrùlù álu mụdrì. Kòpì ní Ìrìvé ávù nǐjòzú dāwā ávù ní ñmazú ku rì sī, kòpì ní ávù rì 'bázú sòndúkù agá.

**Búkū
Wŭngará
vé rī
Tā búkū rī vé rī ā
ūlŭngará**

Búkū Wŭngará vé rī agá, í'dózu cápītā 1-20 gé, ūlū ú'dógú'dógú Yāhūdī rī pi vé rī. Yāhūdī rī pi Múngú ĩpē kōpi adrii 'bá ívé ni. Yāhūdī rī pi vé tā í'dó 'i lóki búkū í'dóngará vé rī ní 'i dezu rī gé. Búkū Wŭngará vé rī vé í'dóngará gá, Yāhūdī rī pi riki adrii tŭgērī rú Ējēpétó agá, 'bo Múngú yī kōpivé zingará rá. Kúru Múngú ĩpē Mósē ri adrii Yāhūdī rī pi ní drīkoma rú, jī Yāhūdī rī pi fūū Ējēpétó agásí āmvé ní. 'Bo Yāhūdī rī pi ē ĩsúkí dō drīwālā gí drāāsiyā, kōpi ká rīi muŭ āngū ā'wī cinyáfā rú rī agásí āngū Múngú ní ezi kōpi ní Kánánā vé rī gé 'dāá, kōpi nyakí ĩzāngā lētī gé 'dīgē ambamba. Kōpi gāki tā Múngú vé rī 'dugá ngagá sí, 'bo kōpi ká muŭ caá írā Sínáyī vé rī drīgē 'dāá, Múngú ní tām̄bī sēzú Mósē ní kīnī, lē 'bá rī pi ā 'dukí tām̄bī rī ngāá sū 'i ešī ní lēē rī tñjī. Búkū 'diri í'dókí sí cápītā 1-20, ĩmbītā ní cápītā 21-40.

Í'dózu 21-40 gé, Múngú lū kīnī kōpi ē ĩnjīkí 'i, kōpi ā údékí vūrā, atala rī pi ē ĩjīkí rī 'i ní ngá sēē ānī, āzini kōpi ē ĩjīkí rī 'i ní rōbñōjō zāá.

Īzāngā Īsērélē rī pi ní nyaá Ējēpétó gá rī

1 Yōkóbū ī ní zīj Īsērélē* rī vé anji āgō mu' 'bá ĩri be Ējēpétó gá 'dālē rī pi, 'bá ālu ālu mu ívé 'bá 'bētī āsāmvú gé rī pi be, kōpivé rŭ pi 'dī:

² Rūbēnā 'i, Sīmīyónā 'i, Léwī 'i, Yúdā 'i,

³ Īsākárā 'i, Jēbūlúnā 'i, Bēnyēmīnē 'i,

⁴ Dánā 'i, Nāfátālī 'i, Gádī 'i, Āsērā sī.

⁵ Yōkóbū vé úyú mu' 'bá rī pi vé kālāfe céré pŭkŭ ézīrī. Kōpi cakí Yōsépā rī ĩsú ākūdē ĩri ri adri Ējēpétó gá 'dāá'dā.

⁶ Yōsépā pi ūdrākí édrīpījī be céré, úyú lóki 'dāri gé rī pi be céré.

⁷ 'Bo 'bá Īsērélē vé rī pi ízúkí kárakará āngū 'dāri gé, kōpi ícákí ūkpō be ambamba, kōpi gōkí gaá tré āngū Ējēpétó vé rī agá.

⁸ Kúru 'bāgú ú'dí Yōsépā vé tā nīpi kuyé ni ní gōzú mālŭngā Ējēpétó vé rī ruzú ní.

⁹ Īri ní 'yozú ívé 'bá rī pi ní kīnī, "Īmi ndrekí drī ká, 'bá Īsērélē vé rī pi ízúkí nóni ambamba, kōpi ndékí 'bá ūkpō sí rá.

¹⁰ Īmi ímŭkí, 'bā ndākí lētī kōpi ugazú, kōpi ē ízúkí rī kárakará ku, ā'diātāsiyā ē'dí 'de dō nī, kōpi ímŭ ī úmú 'bávē ari' 'ba rī pi be, kōpi ímŭ ē'dí 'dēkí 'bá be, kōpi ímŭ ápá fū āngū nōri agásí rá."

¹¹ Kúru 'bá ambugu Ējēpétó vé rī pi 'dukí 'bá Īsērélē vé rī pi 'bāá kuú tŭgērī rú, kōpi ū'bākí 'bá Ējēpétó vé rī pi 'bá Īsērélē vé rī pi drīgē 'bá ambugu rú, mīkí kōpi rīi ézī ūkpō ūkpō ní pi ngāá. Tŭgērī rī pi síkí jó ambugu ambugu írā rú ní pi kŭrŭ Pítómī vé rī agá, āzini Rāmāsēsē vé rī agá 'bāgú Ējēpétó vé rī ní.

¹² 'Bo ā riki dō 'bá Īsērélē vé rī pi ōcŭjī muzú 'dīni drāāsiyā, kōpi riki ízú muzú drīgélē, kōpi írēkí ī adrii āngū Ējēpétó vé rī agásí céré. 'Bá Ējēpétó vé rī pi gōkí 'oó kōpi sí ūrī sī.

¹³ Míkí kōpi rīi ézī ūkpō ūkpō ní pi ngāá.

¹⁴ Míkí kōpi rīi ūtrētrē usaá gbāá bīrīkī rú, āzini rīi ézī ngāá lētī be āndiāndí ōmvú rī pi agásí, sē 'bá Īsērélē vé rī pi adriki céré kuú ānī ĩzāngā ĩzāngā rú.

¹⁵ 'Bāgú Ējēpétó vé rī ní Sīpūrā pi zízú Púwā be, ūkú 'dī'bée ri ūkú Ēbérē[†] vé tī'bá tīrī rī pi ē ízā ko tīngará rī gé ní, ĩri ní 'yozú kōpi ní kīnī,

¹⁶ "Īmi dō ri ūkú Ēbérē vé rī pi ē ízā ko anji tīngará gá, sá kōpi ní rizú anji tīzú rī gé, ĩmi ndrekí dō mvānā rī āgōnā, ĩmi 'dīkí ĩri drāá 'dīisī rá, dō mvānā rī ūkūnā, ĩmi kukí ā adri ídri rú."

¹⁷ 'Bo ūkú rī'bá ūkú anji tī'bá rī pi ē ízā ko 'bá tīngará sí 'dī'bée ní Múngú rī ĩnjījī ĩnjī rī sí, kōpi 'dukí tā 'bāgú Ējēpétó vé rī ní 'yoó ī ní 'dīri ézī ngazú kuyé, kōpi ú'dīkí anji āgō rī pi ūdrāá kuyé.

¹⁸ Kúru 'bāgú Ējēpétó vé rī ní ūkú 'dī'bée zízú ímŭzú 'i vŭgá nōó, ĩri ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Īmi 'okí 'dīni āsī? Īmi kukí anji āgōnā rī pi ídri rú, ĩmi ú'dīkí kōpi kuyé āsī?"

¹⁹ Ūkú rī'bá ūkú anji tī'bá rī pi ē ízā ko 'bá tīngará sí 'dī'bée ní újázú 'bāgú rī ní kīnī, "Ūkú Ēbérē vé rī pi adriki sŭjū ūkú Ējēpétó vé rī pi tñjī ku. Kōpi ívé anjinā pi tī ĩfŭ mbēlējā. 'Bá kādō caá, 'bá ĩsŭ ākūdē kōpi tīkí gí."

²⁰ Múngú 'bā ešī múkē ūkú rī'bá ūkú anji tī'bá rī pi ē ízā ko 'bá tīngará sí rī pi ní, sē Īsērélē rī pi gōkí ízú muzú drīgélē.

* 1:1 1:1 Īsērélē: Múngú gō Yōkóbū ā rī újā zīj Īsērélē. Rŭ Īsērélē 'diri Ēbérē tī sī, ĩrivé ífífí, 'bá ūmbā fŭpŭi kúpé sí Múngú be ní. 'Í lā í'dóngará 32:28. † 1:15 1:15 Ēbérē: Ābūrāmā ri Ēbérégú. ĩrivé mvā vé mvā Yōkóbū rī gōkí zīj Īsērélē, sá āzi sí ĩrivé úyú rī pi rī zī Ēbérē, sá āzi sí ĩ kpā zī anji Īsērélē vé rī pi. Sā Yēsŭ vé rī gé, ĩ rī kōpi zī Yāhūdī.

²¹ Ūkú rí 'bá ūkú anji tí 'bá rí pi ē īzā ko 'bá rí pi ní Múngú rí ñjñjì ñjñjì rí sī, Múngú sē kòpi tíkí anjìná rá.

²² 'Bāgú rí ní gòzú tǎimbì sèzú ívé 'bá rí pi ní kīnī, "Ími ú 'békí anji āgòṅá Èbèrè ūkú rí pi ní tǐj rí pi céré yǐi āmbúgú ñjpi ñjpi Náyǐlì agá, 'bo ími kuki anji ūkúná rí pi ídri rú."

2

Mósè vé tǐngará

¹ Lókí 'dāri gé, ágó āzi sǔrǔ Lévǐ vé rí agá, gé ūkú sǔrǔ ívé rí agá ūgògò.

² Ūkú rí ní 'a ísǔzú, ìri ní mváná rí tǐzú ágòṅá. Kā ndreé mváná rí ūnyī be ambamba, ūzǔ mváná rí caá mbāá be na.

³ 'Bo kā áamá tí, 'í ícò mváná rí ūzǔ ū bá ku, ìri ní wǔrǔgǔ í 'dǔzú, ìri ní rǔ 'bá ní ūmbǐzú ngá ūdrǐ rú ní sī. Ìri ní mváná rí 'bázú wǔrǔgǔ rí agá, ìri ní jǐzú zǔzú yǐi āmbúgú ñjpi ñjpi Náyǐlì jǐlè gá, lómí agá 'dálé.

⁴ Mváná rí vé ómvǔpǐ mǔ 'i zǔŷ rárá rú, tē rí ndreé, dō tā ngóni rí ímǔ 'i nga mváná rí rǔ 'bá gá nǐ.

⁵ Kúru 'bāgú Èjèpétò vé rí vé mvá ūkú rí ní 'dezu mǔzú 'i jǐngará gá yǐi āmbúgú ñjpi ñjpi Náyǐlì agá 'dálé, mvá ūkú rí kā caá yǐi gé 'dāá, ìrivé tǔgǐrǐ ūkú rú rí pi rí ècǐ yǐi rí ā gārā gá sī. 'Bāgú rí vé mvá ūkú rí ní wǔrǔgǔ rí ndrezú, ìri ní ívé tǔgǐrǐzǐ ālu pèzú mǔzú wǔrǔgǔ rí í 'dǔzú.

⁶ 'Bāgú rí vé mvá ūkú rí ní wǔrǔgǔ rí ē tǐ zǐzú, ìri ní mvá ágòṅá rí ndrezú wǔrǔgǔ rí agá 'dāá, ìri rí ngongo. Sē mvá ūkú rí ní īzāngá, ìri ní 'yozú kīnī, "Mváná nōri Èbèrè rí pi vé ní."

⁷ Kúru mváná rí vé ómvǔpǐ ní ìri zǐzú kīnī, "Mí ā'yī rá má mǔ mí ní ūkú Èbèrè vé ní bǐi, ā jǐ rí mí ní mváná rí úcé?"

⁸ 'Bāgú rí vé mvá ūkú rí ní 'yozú kīnī "Í mǔ bǐi." Kúru mváná rí vé ómvǔpǐ ní mǔzú mváná rí vé èndrèpǐ ìri tǐpǐ rí bǐzú ímǔzú.

⁹ Mváná rí vé èndrèpǐ kā ícá 'bāgú rí vé mvá ūkú rí vúgá nòlè, mvá ūkú rí ní 'yozú ìri ní kīnī, "Í jǐ má ní mváná nōri úcé, mváná rí ku dō bá gí, mí jǐ ìri ìgòó má vú nòlè, má ímǔ mí úfè rá." Mváná rí vé èndrèpǐ ní kúru mváná rí jǐzú úcézú.

¹⁰ Mváná rí kā mbaá ícá āmbúgú gí, èndrèpǐ ní ìri jǐzú gòzú 'bāgú rí vé mvá ūkú rí vúgá 'dálé. Mvá ūkú rí ní mváná rí 'dǔzú 'í ní mvá ágòṅá rú. Ìri ní rǔ ní 'dazú Mósè 'i, kīnī, "Má ísè ìri yǐi agalésí."

Mósè ápá muǔ Mǐdīyáná gá

¹¹ Mósè kā mbaá ícá āmbúgú gí, ū 'dǔ ālu, 'de muǔ ívé 'bá Èbèrè vé rí pi úndré, ca ísǔ 'bá rí pi rí èzǐ ūkpó ūkpó ní pi nga.

Ìri ní Èjèpétògú ndrezú, ìri rí ívé 'bá Èbèrè vé ní ūgbá.

¹² Mósè ní āngǔ úndrezú 'í gārā gá sǐ kǔrǔ, ndre 'bá āzi 'í gārā gá 'dāayo, ìri ní Èjèpétògú rí 'dǐzú drázú, ìri ní cinyáfá kǔzú drǐ ní gé.

¹³ Kā muǔ caá drǔ 'dǐni, Mósè gò muǔ ívé 'bá rí pi ndreé. Kā caá 'dálé, ísǔ kpá 'bá ìrǐ Èbèrè vé ní pi rí ūmbā fu ì drǐkā sī. Mósè ní 'yozú ágó tā ā ndú 'í dǔpi rí ní kīnī, "Mí rí mí ógǔpǐ rí fu āsǐ?"

¹⁴ Ágó tā rí ā ndú 'í dǔpi rí ní 'yozú kīnī, "Á 'dǐ 'bá mí āmbúgú rí rǐ 'bávè tā lǐj ní? 'Í lè ma 'dǐj sǔ mí ní Èjèpétògú rí 'dǐj drāá rí tǐnj?" Tā 'dǐri sē Mósè ní ūrǐ ambamba. Ìri ní ūsǔzú èsǐsǐlè sǐ kīnī, "Tā má ní 'oó rí 'bá rí pi nǐkí gí."

¹⁵ 'Bāgú Èjèpétò vé rí kā tā 'dǐri yǐi, lè kòdò lètǐ ndāá Mósè rí 'dǐzú drázú rá. 'Bo ísǔ Mósè nga ápá muǔ adrií rárá rú Mǐdīyáná gá gí, Mósè kā caá Mǐdīyáná gá 'dálé, mǔ ūrǐ kuú kídí tǐ gé.

¹⁶ Átalágú āzi Mǐdīyáná vé ní, rǔ ní Yétèrò 'í, ìri anji ūkú be èzǐrǐ. Anji ūkú 'dǐ'bée jǐkí ìrivé ndrǐj rí pi kǎbǐlò rí pi be muǔ yǐi mvǔú.

¹⁷ 'Bá ūrǔkò ndrǐj úcé 'bá ní pi ícákí ímǔ kòpi údrò yǐi rí tǐ gé sǐ 'dǐisǐ rá. 'Bo Mósè ní ngazú ūrǔ, ìri ní anji ūkú 'dǐ'bée èrǐzú, ìri ní yǐi sèzú mvǔzú kòpívè ndrǐj rí pi ní.

¹⁸ Anji ūkú rí pi kā mvǐi caá ì ètèpǐ Rēulè vúgá 'dálé, ìri ní kòpi zǐzú kīnī, "Ími ímvíkí āndrǔ ñgògòsǐ 'dǐni āsǐ?"

¹⁹ Kòpi ní újázú ìri ní kīnī, "Bá ísǔkí Èjèpétògú āzi kídí rí tǐ gé 'dálé, pa 'bá 'bá ndrǐj úcé 'bá rí pi drǐgé sǐ, íbè yǐi sèé mvǔú 'bávè ndrǐj rí pi ní, āzini kǎbǐlò rí pi ní."

²⁰ Yétèrò ní kòpi zǐzú kīnī, "Íri ñgāá? Ími kuki ìri 'dálé āsǐ? Ími gòkí muǔ ìri bǐi, ē ímǔ rí ngá nyaá."

²¹ Mósè ā'yī adrií Yétèrò vé āngá 'dāá rá, Yétèrò ní ívé mvá ūkú Sǐpúrá rí sèzú jezú Mósè ní ūkú rú.

²² Sǐpúrá ní Mósè ní mvá ágó tǐzú. Mósè ní 'yozú kīnī, "Ma jākā āngǔ nōri gé, ma ìri ā rǔ 'da Gèrèsómá 'i." Íffǐfǐ ní jākā.

²³ Vǔdrǐ ní kǎ vǔŷ ílǐ be āco, 'bāgú Èjèpétò vé rí ní drázú. 'Bo ríkí nyo 'bá Ísèrélè vé rí pi ócǔŷ mǔzú drǐgélé. 'Bá Ísèrélè vé rí pi ríkí ngoó Múngú èndrètǐ gé, Múngú ā ko rí 'í zā bēnǐ. Kòpívè ngongará ca Múngú vúgá 'dálé rá.

²⁴ Múngú yǐ kòpívè ngongará rá, ìri ní ívé ūndǐ 'í ní rǔŷ Ábūrámá be Ísāká be, Yòkòbǔ be rí ā tā ígázú.

²⁵ Múngú ndre 'bá Ísèrélè vé rí pi vé ízāngá ríi nya rí, tā ní fi èsǐ ní gé ambamba.

3

Múngú átá Mósê be

1 Ú'dú álu, Mósê ri ényépi Yétêrô* átálágú Midíyānā vé rī vé kábīlō pi úcé ndrījī rī pi be, jī ányāpā rī pi ángū á'wí cinyáfā rú rī gé, irā Múngú vé rī gé Sináyī gé 'dāá.

2 Mālāyīkā Úpí† Múngú vé rī ní 'i 'i'dazú Mósê ní áci dījī peṭi amuúpi kǔmvū ni agá 'dāá. Mósê ndre áci rī ri dījī peṭi amuúpi kǔmvū rī agá 'dāá, 'bo peṭi rī ve kuyé.

3 Mósê ní ūszūzú kīnī, "Tā 'i 'oópi 'dīri ūku ni á ndre kuyé, á lē ma útrú ĩnyīnā muṭi ndreé mā mī sī, ngá sēépi peṭi amuúpi kǔmvū rī ní vezú ku rī á'di."

4 Úpí Múngú kā ndreé Mósê útrú 'i ĩnyīnā áci riipi dījī 'dīri ndreé, Múngú ní Mósê ri zizú peṭi áci ní rií dījī 'a ni gé rī agá 'dāá kīnī, "Mósê! Mósê!"

Mósê ní á'yīzú kīnī, "Ma nō."

5 Múngú ní 'yozú Mósê ní kīnī, "Mí ítrú mí ĩnyīnā nōó ku, 'i nje mívé mōrōkú mí pá gá sī rá, á'diātāsīyā vūrā mí ní pá tazú 'dīri vūrā uletere ni."

6 Úpí Múngú ní 'yozú kīnī, "Ma Múngú mí é'bīpījī vé rī, Múngú Ábūrāmā vé rī, Múngú Ísákā vé rī, Múngú Yōkōbū vé rī." Mósê ní kúru drī 'bāzú 'i mī ōzūzú ānī cí, á'diātāsīyā 'o ūrī sī Múngú ē ɛndreṭi ndrengará sī.

7 Úpí Múngú ní 'yozú kīnī, "Á ndre ĩzāngā mávé 'bā rī pi ní nyaá Ējēpétō agá rī gí. Á yī kōpivé ngongará ĩ ní rizú kōpi ōcūzú tūgērī rī vé tā gí, ĩzāngā kōpi ní nyaá rī á tā fi má ɛṣi agá ambamba.

8 Kúru má ísī ímú kōpi paá 'bā Ējēpétō vé rī pi drīgé sī, kōpi íjizú ífuzú ámvé ángū Ējēpétō vé rī agāsī, ma kōpi jī mu ángū múké wālā ni gé, ángū 'dāri agá, lé anigé, ázini ɔnyú anigé, ángū 'dāri 'bā Kānānā vé rī pi vé ni, 'bā Hīṭi vé rī pi vé ni, 'bā Ámórā vé rī pi vé ni, 'bā Pērízí vé rī pi vé ni, 'bā Híví vé rī pi vé ni, 'bā Jēbúsí vé rī pi vé ni.

9 Á yī ngongará 'bā Ísērélē vé rī pi vé rī gí, á ndre ɔcūngará 'bā Ējēpétō vé rī pi ní kōpi ɔcūzú rī gí.

10 Kúru nóni á lē mi péé, 'i mu 'bāgú Ējēpétō vé rī vūgá 'dālē, mí íjī mávé 'bā Ísērélē vé rī pi ífúú Ējēpétō agāsī ámvé."

11 'Bo Mósê ní 'yozú Múngú ní kīnī, "Ma á'di 'i ícōpi muúpi 'bāgú Ējēpétō vé rī vūgá 'dāá, 'bā Ísērélē vé rī pi íjīpi ífúúpi Ējēpétō agāsī ámvé?"

12 Múngú ní 'yozú kīnī, "Ma adri mí be trū. Ngá ícōpi 'i'daápi kīnī á pē mi ní rī, mí íjī dō 'bā rī pi ífúú Ējēpétō agāsī rá, ĩmi ímú ma ĩnjī irā nōri drīgé nōgó."

13 Mósê ní 'yozú Múngú ní kīnī, "Á mu dō 'yoó 'bā Ísērélē vé rī pi ní, 'Múngú ĩmi é'bīpījī vé rī ípē ma ímúzú ĩmi vūgá nōó ní, 'kōpi zīkī dō rú ni á'di 'i, má lū kōpi ní ngóni?"

14 Múngú ní 'yozú Mósê ní kīnī, "BÁ RĪ MA 'I. 'Í 'yo 'bā Ísērélē vé rī pi ní 'dīni. "BÁ RĪ MA 'I, ípē ma ímúzú ĩmi vūgá nōó ní."

15 Múngú gō 'yoó Mósê ní dījī kīnī, "'Í 'yo 'bā Ísērélē vé rī pi ní, 'Úpí, Múngú ĩmi é'bīpījī vé rī, Múngú Ábūrāmā vé rī, Múngú Ísákā vé rī, Múngú Yōkōbū vé rī ípē ma ímúzú ĩmi vūgá nōó ní.' Rū 'dīri mávé adriipi muzú 'dání'dání rī, úyú ĩmi vūdrī gé rī pi céré, kōpi á rikí má rú zī 'dīni.

16 "'Í mu ambugu Ísērélē vé rī pi traá trū vūrā álu gé, 'i 'yo kōpi ní, 'Úpí Múngú ĩmi é'bīpījī vé rī, Múngú Ábūrāmā vé rī, Múngú Ísákā vé rī, Múngú Yōkōbū vé rī 'i'da 'i má ní, ĩri ní 'yozú kīnī, "Á 'bā mī rizú ĩmi ndrezú, á ndre tā ĩ ní 'oó ĩmi ní ūnjī Ējēpétō gá 'dīlē rī rá.

17 Andúrú má ɛzi, má kīnī, ma ĩmi íjī ífú ĩzāngā ĩmi ní nyaá ūnjī ūnjī ángū Ējēpétō vé rī agá 'dāá rī agāsī ámvé, ma ĩmi jī mu adri ángū 'bā Kānānā vé rī pi ní adrizú rī gé, 'bā Hīṭi vé rī pi ní adrizú rī gé, 'bā Ámórā vé rī pi ní adrizú rī gé, 'bā Pērízí vé rī pi ní adrizú rī gé, 'bā Híví vé rī pi ní adrizú rī gé, ázini 'bā Jēbúsí vé rī pi ní adrizú rī gé. Ángū 'dāri agá, lé anigé, ázini ɔnyú anigé."

18 "Ambugu Ísērélē vé rī pi mi yī rá. Kúru ĩmi 'dekí muṭi ambugu Ísērélē vé rī pi be 'bāgú Ējēpétō vé rī vūgá 'dāá, ĩmi 'yokí ĩri ní, 'Úpí Múngú Ēbērē rī pi vé rī 'i'da 'i 'bā ní rá. Mí ɔyú 'bā ɛcī tuú muzú 'i'dú na ángū á'wí cinyáfā rú rī gé 'dāá, 'bā múkí rī rōbōṅō zāá Úpí Múngú 'bávé rī ní.'

19 'Bo á nī rá, 'bāgú Ējēpétō vé rī ícō ĩmi á'yī muṭi ku, 'bākí dō tā ūkpó ūkpó drī ni gé ká.

20 Kúru ma má drī inga 'bā Ējēpétō vé rī pi gbāzú ānī, ma tā áyāzú áyāyā ní 'o āndiāndí kōpi ásamvú gé. Vūdrī ni gé, ĩri ĩmi ɔyú muzú rá.

* 3:1 3:1 Yétêrô: Yétêrô vé rú ázi Rúwélē 'i. † 3:2 3:2 Úpí: Ebērē tī sī, Múngú zī 'i rú Yáwē, ífífi ní, Múngú adriipi muzú 'dání'dání rī 'i. Kēfīkō tī sī, 'bā Yáwē rī zī Úpí. † Ísú lá Búkú 'dóngará vé rī agá, Wüŋgará vé rī agá, Rúṭā vé rī agá, ázini Yónā vé rī agá.

²¹ “Ma sê 'bá Ējêpétô vé rî pi ê êşî ri adri ĩmi ní múké, ĩmi kádô fũu muzú, ĩmi fũki muşú drî be kólómghô rú ku.

²² Ūkú ālu ālu Īsêrelê vé rî ā mu ngá ĩ ní údé aya ógú 'bá ógúógú ní pi sî, dábû sî, āzini bōngó ũnyî be ní pi zîj 'bá ívé jó ā garā gá rî pi vúgá, āzini ā zî 'bá ívé 'bêţî āsámvú gé rî pi vúgá, ĩmi úsúki rî ĩmívê anjî āgô rî pi, anjî ũkú rî pi be āni. ĩmi kádô fũu āngú Ējêpétô vé rî agásî, ĩmi wŷíkî ngá 'dî' bée ārêvú cérê muşú ĩndî.”

4

Múngú sê Mósê ní ũkpô tâ āyāzú āyāyā ní 'ozú

¹ Kúru Mósê ní újázú Úpí Múngú ní kīnī, “Bo 'bá Īsêrelê vé rî pi ā'yīkí dō ma ku, kōpi yīkí dō mávé tâ ku, 'yokí dō kīnī mí ĩndrê má êndrêţî gé kuyé, mâ 'o rî ngóni?”

² Úpí Múngú ní ĩri zizú kīnī, “Ngá mí ní ruşú mí drîgé 'dīri ā'di?”

Īri ní újázú kīnī, “Ngá rî túré.”

³ Úpí Múngú ní 'yozú ĩri ní kīnī, “'Í 'be ĩri vūgá 'dāá.” Mósê ní túré rî 'bezú vūgá 'dāá, túré rî ní ufuzú ĩnĭ rú, Mósê nga ápá rá.

⁴ Úpí Múngú ní 'yozú Mósê ní kīnī, “'Í su mí drĭ, 'í ruşú ĩnĭ rî ā só.” Kúru Mósê ní ĩnĭ rî vé só ruşú, ĩnĭ rî ní gózú ufuzú túré rú ũzi.

⁵ Úpí Múngú ní 'yozú kīnī, “'Í 'o tâ 'dīri, 'bá Īsêrelê vé rî pi ê ê'yīkí rî 'yozú kīnī, ma Úpí Múngú kōpi é'bjĭjĭ vé rî, Múngú Ābūrāmā vé rî, Múngú Īsákā vé rî, Múngú Yókóbū vé rî 'i'da 'i mí ní rá.”

⁶ Kúru Úpí Múngú ní gózú 'yozú Mósê ní kīnī, “'Í su mí drĭ mívé bōngó akoóko rî agá 'dāá.” Mósê ní 'i drĭ suzú ívé bōngó akoó rŷkŷú rĭ agá 'dālê, kâ 'i drĭ ĩnjê āmvê nōó, ũfú fu drĭ ní mvêé kú gbū.

⁷ Kúru Úpí Múngú ní 'yozú Mósê ní kīnī, “'Í su mí drĭ gōó bōngó akoóko rĭ agá 'dāá dĭjĭ.” Mósê ní 'i drĭ suzú bōngó akoó rŷkŷú rĭ agá 'dāá, kâ 'i drĭ ĩnjê āmvê nōó, drĭ ní gō ícá ule, sŷ ũkŷu rĭ tĭnjĭ.

⁸ Úpí Múngú ní 'yozú kīnī, “Kōpi ā'yīkí dō mí kuyé, dōku kōpi ũsŷkŷí dō tâ mí ní 'oó āyāzú āyāyā drĭdrĭ 'dāri kuyé, kōpi ícá tâ āyāzú āyāyā mí ní 'oó vúlê nōri ā'yī rá.

⁹ 'Bo kōpi ā'yīkí dō tâ āyāzú āyāyā ĩrĭ 'dĭ' bée kuyé, dōku kōpi yīkí dō tâ mí ní 'yoó rĭ kuyé, mí ĩbê yĭjĭ āmbúgú dĭjĭ dĭdĭ Náyĭlĭ vé rĭ dāá nyōókŷú drĭgé 'dāá. Yĭjĭ mí ní ĩbêé yĭjĭ Náyĭlĭ vé rĭ agá dāá nyōókŷú drĭgé 'dīri gō 'i újā āri rú.”

¹⁰ 'Bo Mósê ní gózú újázú Úpí Múngú ní kīnī, “Á Úpí Múngú, 'í dózú ĩnōgósĭ, á nĭ

átángá átá be múké ku, mâ ádra ênjĭjĭnjĭ, ma rĭ a'bu a'bu.”

¹¹ Úpí Múngú ní 'yozú Mósê ní kīnī, “'Á'di rĭ sê 'bá rĭ ícá átángá átá nĭ, dōku átá ku nĭ? 'Á'di rĭ sê bĭ nĭ rĭ tâ yĭ nĭ, dōku bĭ nĭ yĭ tâ ku nĭ? 'Á'di rĭ sê mĭ ní rĭ āngŷú ndre nĭ, dōku mĭ ní ndre āngŷú ku nĭ? 'Bá rĭ adri ma Úpí Múngú 'i kuyé?

¹² 'Í muş, ma mí ĩzā ko, mí ícá átángá rĭ átá rá, ma tâ rĭ ĩmbá mí ní, mí ícá átángá rĭ átá rá.”

¹³ Mósê ní 'yozú ĩri ní kīnī, “Á Úpí Múngú, 'í pē 'bá āzi muşú áyu.”

¹⁴ Kúru jĭkó ní 'dezú Úpí Múngú agá, ĩri ní 'yozú Mósê ní kīnī, “Mí êdrĭpĭ Áronā Lévyĭgŷú rĭ 'dāayo? Á nĭ rá ĩri ícá átá múké rá. ĩri nōni rĭ ĩmŷú mí vúgá nólê. Kádô mí ndrêé, êşĭ ní rĭ adri āyĭkō sĭ.

¹⁵ Mí ícá tâ mí ní lēé átá rĭ ũlŷú ĩri ní rá, ma ĩmi ĩzā ko ĩrĭtrô átángá rĭ sĭ rá, āzini ma ĩmi ĩmbá tâ ĩmi ní lēé 'oó rĭ sĭ rá.

¹⁶ Áronā rĭ átángá rĭ átá 'bá rĭ pi ní mí vŷrā gá nĭ, sŷ mí ní kōdô átá nĭ rĭ tĭnjĭ, mí adri ĩri ní sŷú Múngú tĭnjĭ, mí átángá ĩri ní lēé átá rĭ ũlŷú ĩri ní nĭ.

¹⁷ 'Í 'du túré 'dīri muşú mí drĭgé sĭ ĩndĭ, 'í 'o tâ āyāzú āyāyā ní āni.”

Mósê mvi gōó Ējêpétô gá

¹⁸ Kúru Mósê ní 'i újázú gōzú ényepĭ Yétêrô vúgá 'dālê, ĩri ní 'yozú Yétêrô ní kīnī, “Mí oşu ma, á lē gōó muşú Ējêpétô gá má é'dĭpāa pi ndrêé, kōpi dō ĩdri rú.”

Yétêrô ní 'yozú kīnī, “'Í muş, tākĭri ā adri mí be.”

¹⁹ Mósê ní drĭ adrii Mĭdĭyānā gá 'dālê rĭ gé, Úpí Múngú ní átázú ĩri ní kīnī, “'Í gō vúlê Ējêpétô gá 'dālê ũzi, 'bá lē' bā mí 'dĭ' bā rĭ pi ũdrākĭ gĭ.”

²⁰ Kúru Mósê ní ívé ũkú 'duşú anjĭnā rĭ pi be 'bāzú dōngĭ úgórô gá, kōpi ní muşú Ējêpétô gá 'dālê. 'Du túré Múngú ní 'yoó ā jĭ rĭ muşú ĩndĭ.

²¹ Úpí Múngú ní 'yozú Mósê ní kīnī, “'Í gō dō Ējêpétô gá 'dālê gĭ, mí ní múké 'yozú kīnī, ũkpô má ní sêé mí ní 'dīri, lē mí 'o tâ āyāzú āyāyā ní pi 'bāgŷú rĭ ê êndrêţî gé. 'Bo ma sê ĩrĭvé êşĭ rĭ te te, ícá 'bá rĭ pi oşŷú muşú ku.

²² Kúru 'í 'yo 'bāgŷú rĭ ní, 'Tā Úpí ní 'yoó rĭ ĩri 'dĭni, Īsêrelê rĭ mávé mvá ágó kāyú rĭ.*

²³ Ándŷrú á 'yo mí ní, má kīnī, “Mí oşu mávé mvá ágó, ā muş rĭ ma ĩnjĭjĭ.” 'bo mí gā ĩri oşŷú gá sĭ, kúru ma mívé mvá ágó kāyú rĭ 'dĭ drā rá.”

* 4:22 4:22 Īsêrelê rĭ mávé mvá ágó kāyú rĭ: Múngú kīnī 'bá Īsêrelê vé rĭ pi ārêvú cérê ívé mvá ágó kāyú rĭ.

²⁴ Vürā Mósē pi ní lazú rī gé, Úpí Múngú ícá ímú Mósē rī íşú, lē kōdō Mósē rī 'dīi drāá 'dīisī rá.

²⁵ Sípúrā ní íl̄ í'dúzá ívé mvá ágó rī vé ágélé ē tí lízú ání.[†] Íri ní lā'bu rī íkpāzú Mósē pá gá 'dāá, íri ní 'yozú kīnī, "Árī ífūúpi 'dīri úmú nóni 'bávē ájē mí be rī ícá ngá álu gi."

²⁶ Kúru Úpí Múngú gō Mósē rī 'dīi kuyé. Sípúrā ní 'yozú kīnī, "Ágélé ē tí má ní líj 'dīri pa mí drā sīgē sī gi."

²⁷ Úpí Múngú ní 'yozú Áronā ní kīnī, "Í mụ āngū á'wí cinyáfā rú rī gé 'dāá, ími mụkí rī ími íşú Mósē be." Kúru Áronā ní mụzú Mósē rī íşúzá írá Múngú vé rī drīgē 'dālē, kōpi ní í 'u'dezú ẹzizú bēdrī sī.

²⁸ Kúru Mósē ní tā Úpí Múngú ní 'i pēzú mụzú Ẹjēpētō gá rī ūlūzú Áronā ní céré, ázini ūkpō Múngú ní sēé 'í ní tā áyázú áyāyá ní 'ozú rī ūlūzú íri ní.

²⁹ Kúru Mósē pi ní 'dezú mụzú Áronā be Ẹjēpētō gá 'dālē. Kōpi ní ambugu Ísērélē vé rī pi úmúzá céré vürā álu gé.

³⁰ Áronā ní tā Úpí Múngú ní 'yoó Mósē ní rī ūlūzú kōpi ní céré. Kúru Mósē ní tā áyázú áyāyá ní 'ozú 'bá rī pi ẹndrētí gé.

³¹ 'Bá rī pi ẹ'yīkí tā Áronā ní átá rī rá. Kōpi ká nīj amá 'yozú kīnī Úpí Múngú ūşú ívé tā gí, ázini ndre ívé ízāngā gí, kōpi ní kūmūci ūtjizú, í drī sīzú vūgá Úpí Múngú rī ñjizú.

5

Mósē pi Áronā be mụkí átá 'bāgú Ẹjēpētō vé rī ní

¹ Mósē pi Áronā be, kōpi ní 'dezú mụzú 'bāgú Ẹjēpētō vé rī vūgá 'dālē. Kōpi ní 'yozú íri ní kīnī, "Úpí Múngú Ísērélē rī pi vé rī kīnī, 'Lē mí oyu 'bá mávé rī pi fūú nōósí rá, kōpi ā mụkí rī ūmū úde ma ñjizú āngū á'wí cinyáfā rú rī gé 'dāá.' "

² 'Bāgú rī ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Úpí Múngú ími ní 'yoó má 'dụ írivé tā ngaá, má oyu 'bá Ísērélē vé rī pi fūú nōósí rá 'dīri á'di' í? Á nī Úpí Múngú 'dīri kuyé, má oyu 'bá Ísērélē vé rī pi fūú nōósí áluñani ku."

³ Mósē pi Áronā be, kōpi ní 'yozú 'bāgú rī ní kīnī, "Múngú Ẹbērē rī pi vé rī, í'da 'i 'bá ẹndrētí gé rá. Mí oyu 'bá fūú nōósí rá, 'bá tukí rī ẹçí 'dụ ná āngū á'wí cinyáfā rú rī agásí, 'bá mụkí rī rōbōñō zāá Úpí Múngú 'bávē rī ní, 'bá mụkí dō ku, íri drā ūñjí ípē 'bá drīgē, dōku íri ari'ba ípē ímú 'bá ú'dí ūdrā rá."

⁴ 'Bo 'bāgú Ẹjēpētō vé rī ní 'yozú kīnī, "Mósē, ími Áronā be, 'bá rī pi rī ẹzj ngá píri, ngá ími ní lēzú kōpi jizú mụzú rá rī á'di? Ími gōkí vúlē ẹzj gé 'dāá."

⁵ Kúru 'bāgú rī ní 'yozú kīnī, "Ími ndrekí drī ká, 'bá Ísērélē vé rī pi izúkí nóni ambamba, ími lēkí kōpi ā ngakí ẹzj ku!"

⁶ 'Dụ álu álu 'dāri sī, 'bāgú rī ní táimbj sēzú 'bá ẹzj ūlū' 'bá túgērī rī pi ní rī pi ní, ázini Ísērélē í ní ūpēé ū'bāá 'bá ambugu rú Ísērélē rī pi drīgē rī pi ní kīnī,

⁷ "Nóni ā sēkí ásé í ní rizú bīrīkī vé ūtrētrē tuzú rī 'bá Ísērélē vé rī pi ní dīi ku. Kōpi ā mụkí íngá ndāá nī.

⁸ 'Bo ími 'bākí kōpi ā gbākí bīrīkī rī vé kālāfe caá gbā ándúrú kōpi ní gbāá drīdrī rī pí, lē kōpi ā gbākí kālāfe ní mādāngá ku. Kōpi kpūnūkū rú, kōpi ní rizú ūtrézú ání kīnī, 'Mí oyu 'bá fūú nōósí rá, 'bá lēkí mụj rōbōñō zāá 'bávē Múngú ní."

⁹ Ími 'bākí kōpi ā ngakí ẹzj ūkpō ūkpō ní pi, kōpi ā rikí pá tuú tēé ríí tá ūñjō vé 'dīri yjī ku."

¹⁰ Kúru 'bá ẹzj ūlū' 'bá túgērī rī pi ní rī pi, Ísērélē 'í ní ūpēé ū'bāá 'bá ambugu rú Ísērélē rī pi drīgē rī pi be, kōpi ní fūzú mụzú átángá 'bāgú rī ní 'yoó rī ūlūzú 'bá Ísērélē vé rī pi ní kīnī, "Bāgú rī 'yo 'dīni kīnī, 'Á gō ími ní ásé bīrīkī vé ūtrētrē tuzú ní sēé dīi ku.

¹¹ Ími mụkí ndāá ími ngúlúpi sī, vürā ími ní ícózú íşúzá rá rī gé. 'Bo lē ími gbākí bīrīkī rī vé kālāfe caá gbā ándúrú ími ní gbāá drīdrī rī pí.' "

¹² Kúru 'bá rī pi ní ayizú mụzú ásé bīrīkī vé ūtrētrē tuzú rī ndā be āngū Ẹjēpētō vé rī agásí.

¹³ 'Bá ẹzj ūlū' 'bá túgērī rī pi ní rī pi rikí túgērī rī pi mīi ríí ẹzj rī ngaá ūkpō sī. Kōpi rī 'yo túgērī rī pi ní, "Lē 'dụ álu álu, ími gbākí bīrīkī rī gbā ándúrú ími ní ríí gbāá 'bá ní ríí ími ní ásé bīrīkī tuzú rī sēé nī rī pí."

¹⁴ 'Bāgú rī vé 'bá ẹzj ūlū' 'bá rī pi rikí 'bá Ísērélē vé í ní ū'bāá ambugu rú rī pi ūgbāá, kōpi rikí 'yoó kīnī, "Ídózú ájée ícázú ándrū, ímivé 'bá rī pi gbākí bīrīkī rī gbā ándúrú rī pí kuyé ásí?"

¹⁵ Ísērélē í ní ūpēé ū'bāá 'bá ambugu rú Ísērélē rī pi drīgē rī pi ní 'dezú mụzú 'bāgú rī vūgá 'dālē, kōpi ní íri mázú drī írī sī kīnī, "Bá átí' 'bá mívé ní, mí rī 'bá 'o 'dīni ásí?"

¹⁶ 'Bá ẹzj ūlū' 'bá rī pi gākí 'bá ní ásé ūtrētrē tuzú rī sēgá sī, kōpi rī 'yo 'bá gbākí bīrīkī, kōpi dī rī 'bá ūgbā be, tá ūñjí 'dīri, 'bá mívé rī pi rī íjī 'bá drīgē nī."

[†] 4:25 4:25 Ágélé ē tí língárá: Múngú lū Ábūrámá ní kīnī, anjī ágō Ábūrámá vé rī pi adrikí dō caá 'dụ áro gí, lē ā ūlīkí kōpi ā ágélé ē tí rá, lūzú kīnī, kōpi anjī Múngú vé ní. 'Bá rī á'yí dō 'í ágélé ē tí sēé líj gí, íri táimbj Mósē vé rī 'dụ nga. 'Í lā 'í d'ngárá 17:9-14; Ẹzj 15:1-5.

17 'Bägú rī ní újázú kōpi ní kīnī, "Ími kp̄n̄n̄kú rú, ími gākí èz̄í ngagá sī, sē ími ní rizú 'yozú kīnī, 'Mí oyu 'bá fūú nōósi, muḡ rōbōñō zāá Úpí Múngú ní ání.'

18 Ími ngakí muḡ èz̄í rī ngangará gá, sēkí ími ní ásé b̄r̄íḡk̄í tuzú rī áluñani ku. 'Bo lē ími gbákí b̄r̄íḡk̄í rī gbā ándúru ími ní rīi gbāá rī pí."

19 Ísērélē í ní ùpēé ù'bāá 'bá ambugu rú Ísērélē rī pi dr̄íḡé rī pi ká yīj kīnī, ù'dú álu agá, lē í gbákí káláfe b̄r̄íḡk̄í vé rī mādāñá ku, sē kōpi n̄kí ámá 'yozú kīnī í nóni izāngá agá.

20 Kōpi ká 'bágú rī kuú, kōpi ísúkí Mósē pi rī í tē Áronā be lēt̄í gé 'dāá'dā.

21 Kōpi ní 'yozú Mósē pi ní Áronā be kīnī, "Úpí Múngú ā ndre tā ímivé 'dīri, ā l̄í tā ími dr̄íḡé, ā'diātāsīyā ími sēkí nóni 'bágú rī ívé úgalaku rī pi be, kōpi ngūkí 'bá ùnjí, tā ími ní 'oó 'dīri índre s̄ú ími sēkí íl̄í áco 'bá Èjēpētō vé rī pi dr̄íḡé 'bá ú'dj̄ízú údrāzú ání rī t̄ñi."

Mósē z̄í Múngú rī

22 Mósē ní kōpi kuzú, íri ní muzú Múngú rī z̄ízú kīnī, "Á! Úpí Múngú, mi rī izāngá sē mívé 'bá rī pi ní 'dīni ási? Mí ípē ma ímúzú nōgó álē?

23 Í'dózú sá má ní muzú 'bágú rī vúgá tā mívé rī ùlúzú rī gé, 'bágú rī sē izāngá 'bá mívé rī pi ní ùnjí ùnjí, 'bo 'í pa 'bá mívé rī pi kuyé."

6

1 Kúru Úpí Múngú ní 'yozú Mósē ní kīnī, "Mí ímú tā má ní lēé 'oó 'bágú rī ní rī ndre rá. Mávé ùkpō sī, íri 'bá mávé rī pi oyu muzú rá, mávé ùkpō sī, íri 'bá rī pi dro fū ívé āngú agásí rá."

2 Múngú gō 'yoó Mósē ní kīnī, "Ma Úpí Múngú 'i.

3 Oṭú má 'i'da ma Ābūrámā èndrēt̄í gé, Ísáká èndrēt̄í gé, ázini Yōkōbū èndrēt̄í gé rá, Ma Múngú Ùkpō 'Dípa 'i, 'bo á sē mávé rú Úpí Múngú 'dīri n̄j̄í kōpi ní kuyé.

4 Á rú kpá ùndí kōpi be, ma āngú Kánánā vé kōpi ní ándúru adrii 'a ní gé 'dāá jákà rú rī sē kōpi ní.

5 Á yī izāngá 'bá Èjēpētō vé rī pi ní rizú 'bá Ísērélē vé rī pi òc̄úzú t̄úḡēr̄í rú rī gí, sē má ígá ùndí má ní ruḡ kōpi be rī vé tā gí.

6 "Kúru 'í 'yo 'bá Ísērélē vé rī pi ní kīnī, 'Ma Úpí Múngú 'i, ma ími íj̄í ífū èz̄í ùkpō ùkpō 'bá Èjēpētō vé rī pi ní rīi ími òc̄úzú rī agásí rá. Ma ími oyu adringará t̄úḡēr̄í rú rī agásí rá, ùkpō mávé rī sī, ma ími pa, ma kōpi ír̄ñā ùnjí ùnjí.

7 Ími adri 'bá mávé ní pi, ma adri Múngú ímivé ní. Ími kúru ímú n̄j̄í ámá 'yozú kīnī,

ma Úpí Múngú ímivé rī, ími íj̄ípi ífūúpi èz̄í ùkpō ùkpō 'bá Èjēpētō vé rī pi ní rizú ími òc̄úzú rī agásí rī 'i.

8 Ma ími íj̄í adri āngú má ní ùyō ní sōó sēé Ābūrámā ní, Ísáká ní, ázini Yōkōbū ní rī agá. Ma āngú rī sē ími ní, íri adri ngá ímivé ní. Ma Úpí Múngú 'i. "

9 Mósē ní tā Múngú ní 'yoó 'dīri ùlúzú 'bá Ísērélē vé rī pi ní, 'bo kōpi gākí Mósē rī yīgá sī, ā'diātāsīyā kōpi è ès̄í ísú izāngá í ní í òc̄úzú t̄úḡēr̄í rú rī sī.

10 Kúru Úpí Múngú ní 'yozú Mósē ní kīnī,

11 "Í mu 'yoó 'bágú Èjēpētō vé rī ní 'dīni, lē ā oyu 'bá Ísērélē vé rī pi fūú ívé āngú agásí ámvé."

12 'Bo Mósē ní újázú Úpí Múngú ní kīnī, "Dō 'bá Ísērélē vé rī pi yīkí ma ku píri, 'bágú rī ícō ma yī íngóni, ísúzú ma rī a'bu a'bu?"

13 Úpí Múngú ní t̄áimb̄j̄ sēzú Mósē pi ní Áronā be kīnī, "Ími újákí ími gōó 'bágú Èjēpētō vé rī vúgá 'dāá, ími íj̄íkí 'bá Ísērélē vé rī pi ífūú Èjēpētō agásí ámvé."

È'b̄ip̄j̄í Mósē vé rī pi, ázini Áronā vé rī pi

14 Úyú Ísērélē vé rī pi 'dī:

Ísērélē vé mvá k̄áyú Rübénā vé anjī āḡō rī pi ā rú 'dī, Ènóká 'i, Pálú 'i, Èzírónā 'i, Kárimī sī. Úyú 'dī'bée Rübénā vé rī.

15 Anjī āḡō Sím̄iyónā vé rī pi 'dī, Yēm̄uyélē 'i, Yám̄inī 'i, Óhádí 'i, Yákíní 'i, Zōhárá 'i, Kánánáz̄í rī vé mvá Sáwulā sī. Úyú 'dī'bée Sím̄iyónā vé rī.

16 Anjī āḡō Lév̄í vé í ní s̄í rī pi ā rú 'dī: Gērēsónā 'i, Kōhátá 'i, Mērárá sī. Lév̄í adri caá íl̄í be m̄üdüř̄ül̄ü álu p̄ük̄ú na dr̄í ní èz̄ír̄í (137).

17 Anjī āḡō Gērēsónā vé rī pi, L̄ib̄ñ̄j̄í pi Sím̄éȳí be.

18 Anjī āḡō Kōhátá vé rī pi ā rú 'dī, Āmūrámū 'i, Ízhár̄í 'i, Hēbērónā 'i, Úz̄iyélē sī. Kōhátá adri caá íl̄í be m̄üdüř̄ül̄ü álu p̄ük̄ú na dr̄í ní na (133).

19 Anjī āḡō Mērárá vé rī pi, Māhúl̄í pi Mús̄í be. Úyú í ní s̄í 'dī'bée íbíkí ífūú s̄ür̄ú Lév̄í vé rī agá.

20 Āmūrámū je 'í èt̄ep̄í vé ómvúp̄í Yōkōbédé rī, t̄í íri ní Áronā pi Mósē be. Āmūrámū adri caá íl̄í be m̄üdüř̄ül̄ü álu p̄ük̄ú na dr̄í ní èz̄ír̄í. (137)

21 Anjī āḡō Ízhár̄í vé rī pi 'dī, Kórā 'i, Nēfégé 'i, Zíkír̄í sī.

22 Anjī āḡō Úz̄iyélē vé rī pi 'dī, Mísáyélē 'i, Èlēzáfánā 'i, Sít̄ír̄í sī.

23 Áronā je Èlīsébā rī, Èlīsébā rī Āmínádábā vé mvá ùkú, íri Nāsónā

ómwúpi, ti Nádábú ri, Ábúhú ri, Êlêzárá ri, Ítámárá sī.

²⁴ Anji agō Kórā vé rī pi 'dī, Āsírī 'i, Êlêkánā 'i, Ābīyāsáfā sī. Úyú 'dī'bée Kórā vé rī.

²⁵ Ārónā vé mvá Êlêzárā je Pütīyélē vé mvá ūkú, mvá ūkú rī ti ĩri ní Finásā ri.

Úyú 'dī'bée íbíkí ífūú sūrú Lévī vé rī agá.

²⁶ Ārónā pi Mósē be, 'bá 'dī'bée Úpi Múngú ní 'yoó kōpi ní, "Ími ijíki sūrú Ísērélē vé rī pi ífūú āngū Ējēpétō vé rī agásí āmvé ívé sūrú rī pi vúgá sī."

²⁷ 'Bá 'dī'bée 'yo'bá 'bāgú Ējēpétō vé rī ā oyu 'bá Ísērélē vé rī pi ífūú āngū Ējēpétō vé rī agásí āmvé rī.

²⁸ Úpi Múngú átá ándúrú Mósē ní Ējēpétō gá 'dálé,

²⁹ kīnī, "Ma Úpi Múngú 'i. Lē mí ūlū 'bāgú Ējēpétō vé rī ní tā má ní 'yoó mí ní rī pi ārēvú céré."

³⁰ 'Bo Mósē újā Úpi Múngú ní kīnī, "Mí nī rá ma ri a'bu a'bu, 'bāgú rī ícō ma yī íngóni?"

7

¹ Kúru Úpi Múngú ní 'yozú Mósē ní kīnī, "Í ndre drī ká, á 'bá mí adrii sū Múngú tīnī 'bāgú rī endrētī gé, mí édrīpi Ārónā ri adri nēbī rú, ri mívé ū'dúkó rī ūlū 'bāgú rī ní ní.

² Mí ūlū tā má ní 'yoó mí ní rī pi céré mí édrīpi Ārónā ní, Ārónā ā mu 'yoó 'bāgú rī ní kīnī, lē ā oyu 'bá Ísērélē vé rī pi fūú ívé āngū agásí āmvé.

³ 'Bo ma sē 'bāgú rī vé éšī ri tete, átā mā 'o dō tā āyázú āyāyā ní āngū Ējēpétō vé rī agá kárakarā drāāāsīyā,

⁴ 'bāgú rī ícō ími yīi ku. Kúru mávé ūkpō sī, ma 'bá Ējēpétō vé rī pi ĩrīñā tā ūnjí ūnjí ní pi sī, ma sūrú āndiāndi Ísērélē vé rī pi ijí ífū āngū Ējēpétō vé rī agásí āmvé.

⁵ Má kādō mávé ūkpō lūú 'bá Ējēpétō vé rī pi ní, āzini ma kādō 'bá Ísērélē vé rī pi ijí ífūú Ējēpétō agásí āmvé, 'bá Ējēpétō vé rī pi kúru ímú nī áamá 'yozú kīnī, ma Úpi Múngú 'i."

⁶ Mósē pi Ārónā be 'okí tā rī sū Úpi Múngú ní eziī i ní rī tīnī.

⁷ Lóki kōpi ní átázú 'bāgú rī be rī gé, ísú Mósē ri ílí be pūkú ārō, Ārónā ri ílí be pūkú ārō drī ní na.

Ārónā vé túré újā 'i ufuú ĩñī rú

⁸ Úpi Múngú ní 'yozú Mósē pi ní Ārónā be kīnī,

⁹ "Bāgú rī 'yo dō ími ní, 'Ími 'okí tā āyázú āyāyā ní,' 'i 'yo Ārónā ní, 'Mí í'dú mívé túré, 'i 'be 'bāgú rī endrētī gé vūgá 'dāá,' ĩri gō 'i újā ufu ĩñī rú."

¹⁰ Kúru Mósē pi ní muzú Ārónā be 'bāgú rī vúgá 'dāá, kōpi 'okí tā rī sū Úpi Múngú ní eziī i ní rī tīnī. Ārónā ní ívé túré 'bezú vūgá 'bāgú rī endrētī gé, āzini ĩrivé ūgalaku rī pi endrētī gé, túré rī újā 'i ufuú ĩñī rú.

¹¹ Kúru 'bāgú rī ní ívé 'bá tā nī'bá ambamba ri pi zizú 'bá újógú rú rī pi be, āzini 'bá ūjógú vé éži nga'bá āngū Ējēpétō vé rī agá rī pi be, kōpi 'okí kpá tā rī nyo sū 'dīri tīnī.

¹² 'Bá ālu ālu 'be ívé túré vūgá 'dāá, túré rī pi újákí i ufuú céré ĩñī rú. 'Bo Ārónā vé túré ufuúpi ĩñī rú rī, ute kōpivé túré ufu' 'bá ĩñī rú rī pi rá.

¹³ 'Bāgú rī vé éšī gō teete sū Úpi Múngú ní 'yoó rī tīnī, gá Mósē pi yigá Ārónā be sī.

Yīi Ējēpétō agá rī újā 'i ufuú āri rú

¹⁴ Úpi Múngú ní 'yozú Mósē ní kīnī, "Bāgú rī vé éšī tete, gá 'bá Ísērélē vé rī pi oyu gá mu gá sī.

¹⁵ Kúru drū sī ū'bútī kūñkūñī, 'i mu 'bāgú rī tēé yīi āmbúgú dīpi dīdī Náyīlī vé rī gé 'dāá, ísú mu drī yīi gé 'dálé kuyé. Kādō mu yīi gé 'dāá, ími ísúkí ri ími ĩri be, 'i 'dú mívé túré 'i újāpi ufuúpi ĩñī rú rī mu yīi mí drígé sī ĩndī.

¹⁶ Kúru 'i 'yo 'bāgú rī ní, 'Úpi Múngú Ēbérē rī pi vé rī ĩpē ma ímú 'yo mí ní kīnī, "Lē mí oyu 'bá mávé rī pi mu rā, kōpi ā mukí rí ma ĩñīi āngū ā'wí cinyáfá rú rī gé 'dāá." 'Bo cimgbá āndrū sī, mí gá tā 'dīri yigá sī.

¹⁷ Úpi Múngú ní 'yozú kīnī, 'i tā āzi 'o lūzú kīnī ádarú 'i Úpi 'i, 'i yīi āmbúgú dīpi dīdī Náyīlī* vé rī gbā túré 'i drígé 'dīri sī, yīi rī gō 'i újā ka ku āri rú.

¹⁸ T'bi yīi āmbúgú dīpi dīdī Náyīlī agá rī pi ímú ūdrá rá, yīi rī gō ngū ūnjíkányākányā. 'Bá Ējēpétō vé rī pi ícókí mvuú ku."

¹⁹ Úpi Múngú ní 'yozú Mósē ní kīnī, "Í 'yo Ārónā ní, "Í 'dú mívé túré, mí inga suú yīi Ējēpétō vé rī pi drígé 'dāá, yīi dī'bá dīdī rī pi drígé 'dāá, yīi i ní gaaga rī pi drígé 'dāá, átápárá rī pi drígé 'dāá, yīi rī pi gō i újā céré ku āri rú. Āngū Ējēpétō vé rī agá 'dāá, yīi ūdrí agá rī pi, yīi kūlúkú agá rī pi céré i újā adri ku āri rú."

²⁰ Kúru Mósē pi Ārónā be 'dukí tā rī ngáa sū Úpi Múngú ní eziī i ní rī tīnī. Ārónā ní ívé túré í'dúzú, ĩri ní yīi Náyīlī ē mí

* 7:17 7:17 Náyīlī: 'Bá Ējēpétō vé rī pi vé múngú rī ĩñīi rī pi kárakarā, Náyīlī ri múngú āzi kōpi ní rī ĩñīi rī.

gbázú 'bāgú rī ɛndrɛtɪ gé 'dīgé, āzini īrivé ũgalaku rī pi ɛndrɛtɪ gé 'dīgé, yīī rī újā 'i céré kuú āri rú.

²¹ I'bi yīī Náyīlī agá rī pi ũdrákí rá, yīī āmbúgú dīpi dīdī Náyīlī rī gō ngūú ũnjikānyākānyā, 'bá Ējɛpétō vé rī pi ícókí mvuú ku. Yīī āngú Ējɛpétō vé rī agá rī gō céré adrii āri rú.

²² 'Bo újógú Ējɛpétō agá rī pi ũ'bíki kpá ívé ũkpō ũjögú vé rī áyú, yīī rī újā 'i ufuú āri rú. Sē 'bāgú rī vé ɛšī gō teé mvuzú drīgélé, gā Mósē pi vé tā Ārónā be rī yīgá sī, sū Úpí Múngú ní 'yoó rī tɪnī.

²³ Tā 'diri fi ɛšī ni agá 'dāā āluṅáni kuyé, īri ní 'i újázú gōzú ívé jó agá 'dāā.

²⁴ 'Bá Ējɛpétō vé rī pi gaki yīī Náyīlī ā gārā céré kuú kídí rú, ī ṣṣúkí rī yīī mvuú āni, ā'diātāsiyā kōpi ícókí yīī Náyīlī rī mvuú ku.

²⁵ Úpí Múngú ká yīī Náyīlī rī ē mī gbāā, vúdri ni gō adrii caā ũ'dú ɛzīri.

8

Ṭwōnyōkí údrúkúdrú ífūú

¹ Kúru Úpí Múngú ní 'yozú Mósē ní kīnī, "Í mụ 'yoó 'bāgú rī ní, 'Úpí Múngú kīnī, mí oyu ívé 'bá rī pi fūú nōósi rá, kōpi ā mụkí rī 'i ṅñīlī bēsīnī.

² 'Í gā dō kōpi oyuḡá sī, 'i sē mívé āngú rī ga céré ku údrúkúdrú rú,

³ Yīī āmbúgú dīpi dīdī Náyīlī ā 'a rī ga céré ku údrúkúdrú rú. Kōpi ífū yīī rī agāsī, kōpi fi mívé jó agá, kōpi útú mívé gbóló drīgé sī, kōpi úfí ũgalaku rī pi vé jó agá, kōpi úfí mívé āti sílɛ gá sī, dōku kōpi útú úfí mívé sángú rī pi agá.

⁴ Kōpi útú mí rú 'bá gá sī, mívé 'bá rī pi ā rú 'bá gá sī, āzini mívé ũgalaku rī pi ā rú 'bá gá sī. "

⁵ Úpí Múngú ní 'yozú Mósē ní kīnī, "Í 'yo Ārónā ē inga ívé túré úsú yīī dī 'bá dīdī Ējɛpétō vé rī pi drīgé sī, yīī í ní gaága rī pi drīgé sī, átápárá rī pi drīgé sī, údrúkúdrú rī pi ē ífúkí rī ayii āngú Ējɛpétō vé rī agāsī céré."

⁶ Kúru Ārónā ní ívé túré ingazú úsúzá yīī Ējɛpétō vé rī pi drīgé sī, údrúkúdrú rī pi ífúkí gaā āngú Ējɛpétō vé rī agāsī céré.

⁷ 'Bo újógú rī pi 'okí kpá ívé ũkpō ũjögú vé rī sū 'diri tɪnī, sē údrúkúdrú rī pi ífúkí kpá āngú Ējɛpétō vé rī agá rá.

⁸ 'Bāgú rī ní Mósē pi zizú ímúzá Ārónā be, īri ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Ími zíkí Úpí Múngú rī, ā dro rī údrúkúdrú rī pi má rú 'bá gá sī, āzini mávé 'bá rī pi ā rú 'bá gá sī rá. Ma 'bá ímívé rī pi oyu mụ rōbōṅṅō zā Úpí Múngú ní rá."

⁹ Mósē ní újázú 'bāgú rī ní kīnī, "Mí ípē sá ni, ma ícókí Múngú rī zī mí ní, mívé

ũgalaku rī pi ní, āzini mívé 'bá rī pi ní rá, údrúkúdrú rī pi ícókí āngú rī ku rá, 'yéngá yīī āmbúgú dīpi dīdī Náyīlī agá rī pi áwí adri ní."

¹⁰ 'Bāgú rī ní 'yozú kīnī, "Ími ímúkí zīī má ní drú sī." Mósē ní újázú 'bāgú rī ní kīnī, "Ma ícókí mụ zī mí ní rá, sū mí ní 'yoó rī tɪnī, mí nī rī ámá 'yozú kīnī, mungú āzi adriipi sū Úpí Múngú 'bávé rī tɪnī ni 'dāayo.

¹¹ Údrúkúdrú rī pi ími ku rá, āzini kōpi mívé ũgalaku rī pi ku mívé 'bá rī pi be rá, 'yéngá yīī āmbúgú dīpi dīdī agá rī pi áwí adri ní."

¹² Mósē pi Ārónā be, kōpi ká 'bāgú rī kuú gí, Mósē ní Úpí Múngú rī zizú, ā dro rī údrúkúdrú īri ní ípēé 'bāgú rī drīgé rī 'dīsi rá.

¹³ Úpí Múngú yī Mósē vé zingará rá, údrúkúdrú rī pi ũdrákí jó rī pi agāsī, bóró rī pi agāsī, āngú rī pi agāsī céré.

¹⁴ 'Bá Ējɛpétō vé rī pi íkūnāki údrúkúdrú ũdrā'bée rī pi kuú amuku rú, amuku rú, āngú rī ngú kú āni ũnjikānyākānyā.

¹⁵ 'Bo 'bāgú rī ká ndree údrúkúdrú rī pi ũdrákí céré gí, ɛšī ni gō teéte, gā Mósē pi vé tā Ārónā be rī yīgá sī, sū Úpí Múngú ní ándúru 'yoó rī tɪnī.

Ṭwōnyōkí mōnyúná ífūú

¹⁶ Kúru Úpí Múngú ní 'yozú Mósē ní kīnī, "Í 'yo Ārónā ní, ē inga ívé túré, ā gbā fúrúndí nyōkókú agá 'diri āni, fúrúndí Ējɛpétō agá rī gō 'i újā ufu céré mōnyúná rú."

¹⁷ Kúru Mósē pi ní 'ozú Ārónā be sū Úpí Múngú ní 'yoó ī ní rī tɪnī. Ārónā ká fúrúndí rī gbāā, fúrúndí rī gō 'i újā ufuú kuú céré mōnyúná rú, mōnyúná rī pi gūkí 'bá rī pi drīgé, āzini ānyāpá rī pi drīgé. Fúrúndí āngú Ējɛpétō vé rī agá rī, gō 'i újā ufuú kuú céré mōnyúná rú.

¹⁸ 'Bo újógú rī pi ká kōdō ũ'bīī ívé ũkpō ũjögú vé rī áyú mōnyúná rī pi ē ífúkí rī āni āmvé, kōpi ũ'bíki tí. Mōnyúná rī pi áwíkí gūú kuú 'bá rī pi drīgé, āzini ānyāpá rī pi drīgé.

¹⁹ Újógú rī pi ní 'yozú 'bāgú rī ní kīnī, "Tā 'diri Múngú 'o ní." 'Bo 'bāgú rī vé ɛšī áwí teéte, gā tā 'diri yīgá sī, sū Úpí Múngú ní ándúru 'yoó rī tɪnī.

Ṭwōnyōkí únnyúnú ífūú

²⁰ Kúru Úpí Múngú ní 'yozú Mósē ní kīnī, "Drū ũ'butí kñkñkñ, 'i kpu mụú 'bāgú rī vúgá 'dāā, kādō léé mụú yīī gé 'dāā, 'i 'yo īri ní, 'Úpí Múngú kīnī, mí oyu mávé 'bá rī pi fūú nōósi rá, kōpi ā mụkí rī ma ṅñīlī bēni.

²¹ Mí gā dō kōpi oyuḡá sī, ma únnyúnú bītríká ípē ímú mí drīgé, mívé ũgalaku rī

pi drǐgé, ázini mívé 'bá rǐ pi drǐgé, kôpi úfi ímivé jó agásǐ céré. 'Bá Ējǐpétó vé rǐ pi vé jó á 'a rǐ ga céré ku ũnyúnyú rú, ángü kôpivé rǐ ga céré ku ũnyúnyú rú.

²² " 'Bo ú'dú 'dǎri sǐ, ũnyúnyú bǐtríká rǐ pi cakǐ mávé 'bá adri' bá ángü Gósení vé rǐ agá rǐ pi vúgá 'dǎá ku. Ma tá 'dǐri 'o 'dǐni, mí nǐ rǐ amá 'yozú kǐnǐ, ma Úpí Múngú 'i, ma úkpó be ángü nǒri agá.

²³ Ma mávé 'bá rǐ pi ásámvú aco mívé 'bá rǐ pi be rá. Tá áyázú áyáyá 'dǐri, ĩri 'i 'o drǐ sǐ. "

²⁴ Úpí Múngú ní tá rǐ 'ozú sǐ 'í ní 'yoó rǐ tǐnǐ. ũnyúnyú bǐtríká pi ní í tǒzú 'bǎgú rǐ vé jó agá, úgalaku rǐ pi vé jó agásǐ, ángü Ējǐpétó vé rǐ á 'a ga céré ku ũnyúnyú rú, iza ángü Ējǐpétó vé rǐ céré.

²⁵ Kúru 'bǎgú rǐ ní Mósé pi zǐzú ímúzá Ároná be 'í vúgá nǒó, ĩri ní 'yozú kôpi ní kǐnǐ, "Ími mukǐ rǒbǒŋǒ zǎá Múngú ímivé rǐ ní, "bo ími zǎkǐ ángü Ējǐpétó vé rǐ agá nǒgǒ úgǒgǒ."

²⁶ 'Bo Mósé ní újázú 'bǎgú rǐ ní kǐnǐ, "Tá mí ní 'yoó 'dǐri adri muké ku. Rǒbǒŋǒ* 'bá ní lée zǎá Úpí Múngú 'bávé rǐ ní rǐ pi, 'bá Ējǐpétó vé rǐ pi 'bá ngǔ áni ũnjǐ. Dǒ 'bá zǎkǐ rǒbǒŋǒ 'bá Ējǐpétó vé rǐ pi ní lée ku ní nǒgǒ, kôpi ícókǐ nyo 'bá úvǐ údrǎá írá sǐ ku?

²⁷ Lē 'bá tukǐ ěcǐ caá ú'dú na, mužú ángü á'wǐ cinyáfá rú rǐ gé 'dǎá, 'bá zǎkǐ rǐ rǒbǒŋǒ Úpí Múngú 'bávé rǐ ní, sǐ ĩri ní ɛzǐjǐ 'bá ní rǐ tǐnǐ."

²⁸ 'Bǎgú rǐ ní 'yozú kǐnǐ, "Ma ími oyú mužú rǒbǒŋǒ zǎ Úpí Múngú ímivé rǐ ní ángü á'wǐ cinyáfá rú rǐ gé 'dǎlé rá, 'bo lē ími mukǐ rǎrá rú ku. Nóni ími zǐkǐ má ní Múngú rǐ."

²⁹ Mósé ní újázú 'bǎgú rǐ ní kǐnǐ, "Má kǎdǒ mí kuú, ma koro mu Úpí Múngú rǐ zǐ, drǐ sǐ, ũnyúnyú bǐtríká rǐ pi nga mu rá. Kôpi ími ku mívé úgalaku rǐ pi be, mívé 'bá rǐ pi be rá. 'Bo lē mí ũ'bá 'bá mǐ ku, ázini mí uga 'bá ku, ádarú lē mí oyú 'bá mužú rǒbǒŋǒ zǎá Úpí Múngú ní rá."

³⁰ Mósé ní kúru 'bǎgú rǐ kuzú 'dǎgá, ĩri ní mužú Úpí Múngú rǐ zǐzú,

³¹ Úpí Múngú 'o tá rǐ sǐ Mósé ní zǐjǐ rǐ tǐnǐ. ũnyúnyú rǐ pi ní ngazú fǐzú 'bǎgú rǐ vé jó agásǐ, ĩrivé úgalaku rǐ pi vé jó agásǐ, ĩrivé 'bá rǐ pi vé jó agásǐ. ũnyúnyú ace 'dǎlé áluŋáni kuyé.

³² 'Bo 'bǎgú rǐ vé ɛsǐ gǒ áwǐ teéte, gǎ 'bá rǐ pi oyugá sǐ.

9

Īwǒnyǒkǐ ányǎpá rǐ pi údrǎá

¹ Úpí Múngú ní 'yozú Mósé ní kǐnǐ, "Í mu 'bǎgú Ējǐpétó vé rǐ vúgá 'dǎá, 'í 'yo ĩri ní, 'Úpí Múngú Ēbéré rǐ pi vé rǐ kǐnǐ, "Mí oyú mávé 'bá rǐ pi fǐú nǒósǐ rá, kôpi á mukǐ ma ĩnjǐjǐ."

² Mí gǎ dǒ kôpi oyugá sǐ,

³ Úpí Múngú rǐ drǎ ũnjǐ ĩpé mívé ányǎpá rǐ pi ú'dǐ údrǎ rá. Ídózú mívé húsáni, dǒngǐ, kámǐlǒ, tǐ, kǎbǐlǒ, ndrǐjǐ rǐ pi be, ĩri ú'dǐ údrǎ rá.

⁴ 'Bo Úpí Múngú rǐ 'bá Īsǐrélé vé rǐ pi vé ányǎpá gǐ tǐngú, ĩri 'bá Ējǐpétó vé rǐ pi vé rǐ gǐ tǐngú, Īsǐrélé rǐ pi vé ányǎpá á údrǎkǐ rǐ ĩndǐ ku. "

⁵ Úpí Múngú útú sǎ tá 'dǐri 'ozú rǐ gǐ, Úpí Múngú kǐnǐ, 'i tá 'dǐri 'o drǐ sǐ.

⁶ Kǎ caá drǐ 'dǐni, Úpí Múngú ní tá rǐ 'ozú sǐ 'í ní 'yoó rǐ tǐnǐ. 'Bá Ējǐpétó vé rǐ pi vé ányǎpá údrǎkǐ céré. 'Bo 'bá Īsǐrélé vé rǐ pi vé rǐ údrǎ kuyé.

⁷ 'Bǎgú rǐ ní ágǒ ɔrǐkǒ pǐzú mužú 'bá Īsǐrélé vé rǐ pi vé ányǎpá rǐ pi ndrǐzú, kôpi cakǐ ĩsú 'bá Īsǐrélé vé rǐ pi vé ányǎpá drǎ áluŋáni kuyé. 'Bo kôpi kǎ ímú ũlúú 'bǎgú rǐ ní, 'bǎgú rǐ vé ɛsǐ áwǐ nyo teéte, gǎ 'bá Īsǐrélé vé rǐ pi oyugá sǐ.

Īwǒnyǒkǐ ũpǐpǐŋǎ 'bá rǐ pi á rǐ 'bá ũ'bǎá

⁸ Úpí Múngú ní 'yozú Mósé pi ní Ároná be kǐnǐ, "Ími úmvúkǐ úfúrágú áci vǐrǎ gǎ rǐ drǐ sǐ tré tré, Mósé á yǐ úfúrágú rǐ ɔrǐ 'dǎá, 'bǎgú rǐ á tǐ rǐ ndrǐé.

⁹ Úfúrágú rǐ 'i újǎ ufu fǐrǐndǐ rú, ĩri ayi ángü Ējǐpétó vé rǐ agásǐ céré, ĩri ufu ũpǐpǐŋǎ rú, ĩri 'bá Ējǐpétó vé rǐ pi á rǐ 'bá ũ'bǎ, ívé ányǎpá rǐ pi be, ũpǐpǐŋǎ rǐ pi úfi ku ázó rú."

¹⁰ Kúru kôpi ní úfúrágú áci vǐrǎ gǎ rǐ úmvúzá, kôpi ní 'dezú mužú 'bǎgú rǐ vúgá 'dǎá. Mósé ní úfúrágú rǐ yǐzú ɔrǐ 'dǎá, sǐ ũpǐpǐŋǎ ũ'bǎ 'bá Ējǐpétó vé rǐ pi á rǐ 'bá, ányǎpá rǐ pi be, ũpǐpǐŋǎ rǐ pi úfikǐ kǐ ázó rú.

¹¹ Újǒgú rǐ pi ícókǐ pá tuú Mósé ɛndrǐtǐ gé bá ku, á'diátásǐyǎ ũpǐpǐŋǎ rǐ ní kôpi á rǐ 'bá ũ'bǎá kuú ázó rú, 'bá Ējǐpétó vé rǐ pi be rǐ sǐ.

¹² 'Bo Úpí Múngú sǐ 'bǎgú rǐ vé ɛsǐ áwǐ teéte, gǎ Mósé pi vé tá Ároná be rǐ yǐgá sǐ, sǐ Úpí Múngú ní ándúrú 'yoó Mósé ní rǐ tǐnǐ.

Īwǒnyǒkǐ fǐ 'deé

¹³ Kúru Úpí Múngú ní 'yozú Mósé ní kǐnǐ, "Drǐ sǐ ũ'bǐtǐ kǐnǐkǐnǐ, 'í kpu mužú 'bǎgú rǐ vúgá 'dǎá, 'í 'yo ĩri ní, Úpí Múngú 'bá Ēbéré vé rǐ pi ní rǐ ĩnjǐjǐ rǐ kǐnǐ, 'Mí oyú

* 8:26 8:26 Rǒbǒŋǒ: 'Bá Ējǐpétó vé rǐ pi rǐ ányǎpá 'bá Īsǐrélé vé rǐ pi ní rǐ zǎá rǒbǒŋǒ rú rǐ pi ĩnjǐ múngú rú.

mávè 'bá rī pi fūu nōósī rá, kōpi ā mukī ri ma ññjī.

¹⁴ Mí gā dō kōpi oyugá sī, ma wōnyókí ùnjí ìpè mí drǐgé, mívé ũgalaku rī pi drǐgé, āzini 'bá mívé āngū agá rī pi drǐgé, mí nī rī 'yozú kīnī, 'bá āzi sūpí má tñjī vū drǐgé nōgō 'dāáyo.

¹⁵ Mā ēšī ā lē té dō nī, ma mávè ũkpō lū, ma té drā ìwōnyō mí ní, āzini mívé 'bá rī pi ní, ìmi té ũdrā mívé 'bá rī pi be vū drǐgé sī céré.

¹⁶ 'Bo tā má ní mi kuzú adrizú ídri rú rī, mí nī rī mávè ũkpō ámá ānī, má rú ā kú rī ayí mužú vū drǐgé sī céré.

¹⁷ 'Bo mí drī rī pá tu títí 'bá mávè rī pi drǐgé, mí gā kōpi oyugá sī.

¹⁸ Drū sī sá nōri tñjī rī gé, ma fí ũkú ni 'deépi Ējēpētō agá nōgō kuyé ni sē 'de ùnjí ùnjí.

¹⁹ 'Í sē tāimbí mívé ũgalaku rī pi ní, kōpi ā mukī ívé ānyāpá rī pi ñjī 'bá rī pi be ápālā ā ndúgé nōó mbēlē, ā'diātāsīyā ñjīkí dō 'bá rī pi ānyāpá rī pi be kuyé, fí rī ímú 'de, ñri kōpi gbā ũdrā rá! "

²⁰ 'Bāgú rī vé ũgalaku rī pi ā urukō ā'yíkí átángá Úpí Múngú ní 'yoó Mósē tì gé rī rá, koro kōpi njukí mujé ívé tūgērī rī pi ñjī ānyāpá rī pi be ápālā ā ndúgé nōó.

²¹ 'Bo 'bá gā 'bá tā Úpí Múngú ní 'yoó rī yigá sī rī pi, kúkí ívé tūgērī rī pi, ānyāpá rī pi be kú āmvé 'dāá.

²² Kúru Úpí Múngú ní 'yozú Mósē ní kīnī, "Mí inga mívé túré suú uru 'dāá, fí ā 'de rī āngū Ējēpētō vé rī agásí céré, fí rī ā gbā rī 'bá Ējēpētō vé rī pi, ívé ānyāpá rī pi be, ngá ómvú agá rī pi be céré."

²³ Mósē ká ívé túré rī ingá suú uru 'dāá, Úpí Múngú ní fí ìpēzú ũvi be, āngū rī ga lókú uru 'dāá cīmgbá ícázú vūgá nōó. Úpí Múngú ìpè fí 'deé āngū Ējēpētō vé rī agásí céré.

²⁴ Fí rī 'de, āngū rī ga lókúlókú. Ũlí vīpí ũkpō be 'dāri, ñnógosí ni vī drī āngū Ējēpētō vé rī agá kuyé.

²⁵ Fí 'deépi 'dāri gbā 'bá Ējēpētō vé rī pi ānyāpá rī pi be ùnjí ùnjí, gbā kōpívé ngá ómvú agá rī pi rúwí rúwí, gbā peṭi rī pi ùñōó vūgá.

²⁶ Vūrā fí rī ní 'dezu kuyé rī 'yéná Gōsēnī vé rī. Gōsēnī rī vūrā 'bá Īsērélé vé rī pi ní adrizú rī.

²⁷ 'Bāgú rī ní tì pēzú Mósē pi vú sī Āronā be. Ìri ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Ēndépi á 'o ùnjí, tā Úpí Múngú vé rī ñri pīrī, ma 'bá mávè rī pi be, tā 'bá ní 'oó rī adri pīrī kuyé.

²⁸ Ìmi zīkí Úpí Múngú rī, fí 'deépi ũvi be 'dīri ā tu pá rá. Ma ìmi oyū fū mužú rá, ìmi gōkí adrií nōgō dījī ku."

²⁹ Mósē ní újázú ñri ní kīnī, "Má kādō fūú kūrú rī agá nōósí, ma koro mu Múngú rī

mā drī ñrī sī, ma ñri zī, ũvi rī pá tu rá, fí rī vé 'dengará, ñri kpá pá tu rá. Mí kúru ní ámá 'yozú kīnī, vū nōri ěndépi Úpí Múngú vé ni.

³⁰ 'Bo á nī rá, mí mívé ũgalaku rī pi be, ìmi rukí Úpí Múngú rī kuyé."

³¹ Fí rī gbā ngá ñ ní saása rī pi rúwí rúwí, ñsúzu urukō'bee ũ'a be, urukō'bee zokí fū gí.

³² 'Bo fí rī gbā ũndú rī pi kuyé, ā'diātāsīyā ũndú rī pi kakí vúlé rú.

³³ Mósē ní kúru 'bāgú rī kuzú, ñri ní 'dezu fūzú kūrú rī agásí āmvé, ñri ní Úpí Múngú rī mázú drī ñrī sī, ñri ní Múngú rī zizú, ũvi rī vé gangará, āzini fí rī vé 'dengará ní pá tuzú, yīgō rī ní átizú.

³⁴ 'Bāgú rī ká ndree yīgō rī vé 'dīngará, fí rī vé 'dengará, āzini ũvi rī vé gangará tu pá gí, 'bāgú rī pi ívé ũgalaku rī pi be, kōpi gōkí 'deé rī ùnjikānyā 'oó dījī, kōpi ē ēší gō teéte.

³⁵ 'Bāgú rī gā 'bá Īsērélé vé rī pi oyugá sī, sū Úpí Múngú ní ándúrú 'yoó Mósē ní rī tñjī.

10

Ìwōnyókí úmbí 'deé

¹ Kúru Úpí Múngú ní 'yozú Mósē ní kīnī, "Í gō mujé 'bāgú rī vú 'dāá, á 'o 'bāgú rī vé ēší teéte, ívé ũgalaku rī pi be gí, má 'o rī tá āyázú āyāyā ni pi ānī kōpi āsámvú gé,

² tá má ní 'oó āyázú āyāyā 'bá Ējēpētō vé rī pi āsámvú gé kōpi ñrīñázú 'dīri, ìmi ũlúkí rī ú'dógú'dógú ní ìmívé anjīnā rī pi ní, āzini kōpívé anjīnā rī pi ní, ìmi ñkí rī 'yozú kīnī, ma Úpí Múngú 'i."

³ Kúru Mósē pi ní 'dezu mužú Āronā be 'bāgú rī vūgá 'dāá, kōpi ní 'yozú 'bāgú rī ní kīnī, "Úpí Múngú Ēbéré rī pi ní rī ññjī rī kīnī, 'Ngá sēépi mí drī ní adrizú ũkpō ũkpō, mí ní ma ññjízú ku rī ā'di? Mí oyū 'bá mávè rī pi mujé, kōpi ā mukí rī ma ññjī bēnī.

⁴ 'Í gā dō kōpi oyugá sī, 'í ndre múké! Drū sī, ma úmbí ìpè mívé āngū agá.

⁵ Kōpi nyōōkú rī ē drī ìmulú céré. Kōpi mívé ngá ē ìmbītā fí ní izaá kuyé rī nya ngá ómvú agá rī pi be céré.

⁶ Kōpi ñ tō ìmívé jó agásí, ũgalaku rī pi vé jó agásí, 'bá Ējēpētō vé rī pi vé jó agásí céré, úmbí ímúpi 'deépi 'dīri, ũkú ni 'de drī āngū Ējēpētō vé rī agá 'dīni kuyé, í'dózu lóki ìmi ē'bjpī ní rizú adrizú āngū rī agá rī gé.' " Kúru Mósē ní 'í újázú, ñri ní 'dezu mužú 'bāgú rī endreṭi gé 'dīisí rá.

⁷ 'Bāgú rī vé ũgalaku rī pi ní 'yozú 'bāgú rī ní kīnī, "Mí lē 'bá nyakí izāngá rī agó 'dīri drǐgé caá gbū ngōtú? Mí oyū 'bá Īsērélé vé rī pi mujé 'dīisí rá, kōpi ā mukí

rí ívé Úpí Múngú rí ñjĩjĩ. Mí nĩ kuyé 'yozú kīnī, Ējēpétó ábá gí?"

⁸ Kúru ũgalaku rĩ pi ní Mósē pi zizú Ārónā be ĩgōzú 'bāgú rĩ vúgá nōlē, 'bāgú rĩ ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Múké, ĩmi ícō mu ĩmivé Úpí Múngú rí ñjĩ rá. 'Bo 'í lū má ní, 'ā'di pi mu nĩ?"

⁹ Mósē ní újázú 'bāgú rĩ ní kīnī, "'Bā mu 'bávē anjĩnā rĩ pi be, 'bá āká rú rĩ pi be, anjĩ āgō rĩ pi be, anjĩ ũkú rĩ pi be, kābīlō rĩ pi be, ndrĩjĩ rĩ pi be, tĩ rĩ pi be, 'ā'diātāsīyā 'bā mu ĩmūú údé Úpí Múngú rí ñjĩzú."

¹⁰ 'Bāgú rĩ ní 'yozú kīnī, "Mā oyū dō ĩmi muų ĩmivé ũkú rĩ pi be, anjĩnā rĩ pi be gí, Úpí Múngú ā adri ĩmi be! Tā ĩmi ní rii ũsūú rĩ adri múké ku.

¹¹ 'Á lē ku ĩmi ní muųú céré! Á lē 'yéngá āgō rĩ pi ā muųí nĩ, kōpi ā muųí rí Úpí Múngú rí ñjĩjĩ sū mí ní zĩjĩ rĩ tĩjĩ." Kúru 'bāgú rĩ ní Mósē pi drozú fūzú Ārónā be 'í andregá sī āmvé.

¹² Kúru Úpí Múngú ní 'yozú Mósē ní kīnī, "Mí inga mívé túré suú āngū Ējēpétó vé rĩ drĩgé 'dāá, úmbí ē ĩmūlū rí āngū rĩ, kōpi ā nyakí rí ngá ómvú agá rĩ pi, āzini ngá 'ĩmbítā fí ní gbāá kuyé rĩ pi céré 'dīisĩ rá."

¹³ Kúru Mósē ní ívé túré ingazú suzú āngū Ējēpétó vé rĩ drĩgé 'dāá, Úpí Múngú ní ũlĩ ĩpēzú āngū rĩ agá ũtú ní ĩfūngará galésila, ũlĩ rĩ vé ũtú nĩjĩ, ĩnĩnā be rá. Kā muų caá ũ'bútĩnā gá, ĩsū ũlĩ rĩ ívĩ úmbí rĩ pi ĩjĩ gí.

¹⁴ Úmbí rĩ 'de, ĩmūlū āngū Ējēpétó vé rĩ ē drĩ céré. Úmbí 'deepi 'dāri, ũku ní 'de drĩ 'dání kuyé, gō kpá 'deé dījĩ ku.

¹⁵ Úmbí rĩ pi ĩmūlūkĩ āngū rĩ nĩjĩ kuú gĩ. Kōpi nyakí ngá ē 'ĩmbítā fí rĩ ní gbāá kuyé ómvú agásĩ rĩ pi, peųĩ ũ'a rĩ pi be céré, ngá ómvú agá rĩ pi, peųĩ rĩ pi be, kōpi ē bĩ gō adrii 'dāayo āngū Ējēpétó vé rĩ agá.

¹⁶ Koro 'bāgú rĩ ní Mósē pi zizú ĩmūzú Ārónā be. Īri ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Á 'o ũnjĩ Úpí Múngú ĩmivé rĩ ęndreųĩ gé, āzini ĩmi ęndreųĩ gé.

¹⁷ ĩmi trūkĩ ma mávé ũnjĩkānyā agásĩ dījĩ, ĩmi zĩkĩ má ní Úpí Múngú ĩmivé rĩ, ā 'du rĩ wōnyōkĩ ũnjĩ nōri má rų' 'bá gá sī rá."

¹⁸ Kúru Mósē ní 'bāgú rĩ kuzú, ĩri ní muųú Úpí Múngú rí zizú.

¹⁹ Úpí Múngú ní ũlĩ rĩ újázú, ũlĩ rĩ gō 'dó vĩjĩ ũkpō be ũtú ní 'dengará galésila, gō úmbí rĩ pi vĩjĩ muųú Yĩ Tafu Ika* rĩ gé 'dāá. Úmbí ace ālunāni āngū Ējēpétó vé rĩ agá 'dāá kuyé.

²⁰ 'Bo Úpí Múngú sē 'bāgú rĩ vé ęsĩ gō teete, gā 'bá Īsērélē vé rĩ pi oyugá sī.

Īwōnyōkĩ āngū rĩ bū nĩjĩ kuú cĩjĩ

²¹ Úpí Múngú ní 'yozú Mósē ní kīnī, "'Í su mĩ drĩ 'bũ gé 'dāá, āngū Ējēpétó vé rĩ ā bĩ rĩ nĩjĩ kuú cĩjĩ,† 'bá āzi ā ndre rĩ āngū ānĩ ku."

²² Kúru Mósē ní 'í drĩ suzú 'bũ gé 'dāá, āngū rĩ ní bĩzú nĩzú cĩjĩ, 'du caá ũ'dú na, āngū Ējēpétó vé rĩ agá sī céré.

²³ 'Bá āzi ndre ógųpĩ ā rų' 'bá ku, 'bá āzi tu ęcĩ ku. 'Bo vūra 'bá Īsērélē vé rĩ pi ní adrizú rĩ gé, āngū rĩ ũtūnā rú.

²⁴ Kúru 'bāgú rĩ ní Mósē rĩ zizú ĩmūzú 'í vúgá nōó, ĩri ní 'yozú kīnī, "Īmi muųĩ Úpí Múngú rí ñjĩjĩ ĩyĩ. ĩmi ícō mu ĩmivé ũkú rĩ pi be, anjĩnā rĩ pi be rá, 'bo ĩmi kukĩ ĩmivé kābīlō rĩ pi, ndrĩjĩ rĩ pi, tĩ rĩ pi be adrii nōgō."

²⁵ 'Bo Mósē ní 'yozú kīnī, "Mí oyū 'bá ní ānyāpá rĩ pi, 'bá jĩkĩ rí zāá 'bávē Úpí Múngú ní rōbōņō rú.

²⁶ 'Bá 'bávē ānyāpá rĩ pi jĩ céré muųú ĩndĩ, 'bá ícókĩ āzi nĩ kuú vúlé ku. 'Bá urukō' 'bée zā 'bávē Úpí Múngú rí ñjĩzú ānĩ, 'bo 'bá nĩkĩ drĩ kuyé, 'bá ānyāpá ngōri zā Múngú ní rōbōņō rú, cimgbá 'bá ní cazú 'dālē rĩ gé."

²⁷ 'Bo Úpí Múngú sē 'bāgú rĩ vé ęsĩ gō teete, 'bāgú rĩ gā kōpi oyugá sī.

²⁸ 'Bāgú rĩ ní 'yozú Mósē ní kīnī, "'Í dē mĩ má ęndreųĩ gé 'dīisĩ rá! Mĩ nĩ múké, lē mĩ gō ĩndré má ęndreųĩ gé dījĩ ku! 'Í gō dō ĩmų má vúgá nōó dījĩ, mĩ drā rá!"

²⁹ Mósē ní újázú ĩri ní kīnī, "Īri múké, sū mí ní 'yoó rĩ tĩjĩ, má ícō ĩndré mĩ ęndreųĩ gé dījĩ ku!"

11

Īwōnyōkĩ anjĩ kāyú rĩ pi ũdrāá

¹ Kúru Úpí Múngú ní 'yozú Mósē ní kīnī, "Á lē wōnyōkĩ āzi ũnjĩ ní ĩpēē ālu 'bāgú rĩ drĩgé, ívé 'bá Ējēpétó agá rĩ pi be. Tā 'dĩri ā vųdrĩjĩ gé, 'bāgú rĩ ĩmi oyū muųú rá. Īri ĩmi dro fū āngū rĩ agásĩ rá.

² 'Í mu lūu āgō Īsērélē vé rĩ pi ní, āzini ũkú rĩ pi ní kīnī, kōpi ā muųĩ ngá ĩ ní údé aya ógų' 'bá ógųōgų ní pi sī, āzini dābū sī ní pi zĩjĩ 'bá adri' 'bá ívé jó gārā gá rĩ pi vúgá."

³ Úpí Múngú sē 'bá Ējēpétó vé rĩ pi ñjĩkĩ 'bá Īsērélē vé rĩ pi ñjĩnjĩ. Mósē rĩ Ējēpétó gá 'dāá 'bá āmbúgú, 'bāgú rĩ vé ũgalaku rĩ pi 'bá Ējēpétó vé rĩ pi be, ĩnjĩkĩ ĩri ñjĩnjĩ.

⁴ Kúru Mósē ní 'yozú 'bāgú rĩ ní kīnī, "Úpí Múngú kīnī, 'Kādō muųĩ caá ĩnĩnā

* 10:19 10:19 Yĩ Tafu Ika: Yĩ Tafu Ika 'dĩri, ĩ kpá zĩ Yĩ Tafu Lómi be ní. † 10:21 10:21 Āngū Ējēpétó vé rĩ pi ní ũtú rĩ ñjĩjĩ ívé múngú āzi rú rĩ sī.

ágagá, ma ɛlɪ mʊzú āngū Ējēpētō vé rɪ agásɪ.

⁵ Anji āgō 'bá Ējēpētō vé rɪ pi ní tɪj kǎyú rɪ pi céré ímú ūdrā rá, 'bāgú rɪ vé mvá kǎyú ímúpi úrɪpi lúpá málūngá vé rɪ drɪgē rɪ í'dó drā nɪ, anji kǎyú rɪ pi ūdrā cɪmgbá cazú tʊgērɪ rɪipi ngá 'yɪipi rɪ vé mvá āgō kǎyú rɪ vúgá, āzini 'bá Ējēpētō vé rɪ pi vé ānyāpá rɪ pi vé anji āgō kǎyú rɪ pi kpá céré ímú ūdrā rá.

⁶ Āngū Ējēpētō vé rɪ agásɪ céré, 'bá rɪ pi ímú lʊlʊlú ga, lʊlʊlú í ní ímú gaá 'dɪri, ũku ní gákɪ drɪ āngū Ējēpētō vé rɪ agá kuyé, 'bo lʊlʊlú sʊ 'dɪri tɪnɪ ícókɪ gōō gaá dɪjɪ ku.

⁷ 'Bo 'bá Īsērélē vé rɪ pi āsámvú gé 'dāá, āngū rɪ újɪ ku kɪri, ũcógú ágbó 'bá āzi sɪ ku, dōku ágbó ānyāpá sɪ ku. 'Kúru ími ícó nɪ ámá 'yozú kɪnɪ, Úpí Múngú rɪ ɛsɪ múké 'bá 'bá Īsērélē vé rɪ pi ní, ími 'bá Ējēpētō vé rɪ pi, íri ími írɪnā rá.

⁸ Úgalaku Ējēpētō vé rɪ pi ārēvú céré ímú kǔmúci ũtɪ má ɛndrɛtɪ gé, kōpi ma mā drɪjɪ sɪ, kōpi 'yo, má jɪ mávé 'bá rɪ pi mʊzú. Tá 'dɪri á vʊdrɪjɪ gé, ma kúru 'de mʊ. "Jíkó ní 'deé Mósē agá rɪ sɪ, íri ní 'bāgú rɪ kuzú, íri ní fʊzú mʊzú āmvé.

⁹ Úpí Múngú 'yo ándúrú Mósē ní kɪnɪ, "Bāgú rɪ ícó ími yɪjɪ ku. Kúru íri sē ma tá āyāzú āyāyá ni pi 'o tré āngū Ējēpētō vé rɪ agá."

¹⁰ Mósē pi Āronā be 'okí tá āyāzú āyāyá 'dɪ'béé céré 'bāgú rɪ ɛndrɛtɪ gé rá, 'bo Úpí Múngú sē 'bāgú rɪ ɛsɪ gō teete, lē 'bá Īsērélē vé rɪ pi oʊyú fʊyú ívé āngū Ējēpētō vé rɪ agásɪ ku.

12

Múngú ɛlɪ 'bá Īsērélē vé rɪ pi vé jó tɪj gé sɪ

¹ Kúru Úpí Múngú ní 'yozú Mósē pi ní Āronā be Ējēpētō gá 'dālē kɪnɪ,

² "Mbāá nōri íri adri ími ní mbāá ími ní í'dózú ímivé ílɪ lāzú rɪ.

³ Mí áyú 'bá Īsērélē vé rɪ pi ní céré kɪnɪ, ú'dú mʊdrɪjɪ mbāá nōri vé rɪ gé, 'bɛtɪ ālu ālu ē í'dú kǎbɪlō mvá dōku ndrɪjɪ mbaápi fōlō ni.

⁴ Dō 'bá rɪ pi vé kǎlǎfē 'bɛtɪ 'dɪgē rɪ mādānǎ, ícókɪ kǎbɪlō rɪ nyaá dɛɛ céré ku, kōpi á úmúkɪ í 'bɛtɪ āzi ínyɪnǎnǎ ni be, kōpi ē ípɛkɪ kǎbɪlō í ní ícó nyaá céré rá ni.

⁵ Ānyāpá ími ní ípɛé rɪ ā adri kǎbɪlō ágō, dōku ndrɪjɪ ágō adripi ílɪ be ālu, rʊ'vá be múké ni.

⁶ Ími útɛkɪ kōpi múké cɪmgbá cazú ú'dú mʊdrɪjɪ drɪ ní sʊ mbāá 'dɪri vé rɪ agá, kúru 'bɛtɪ ālu ālu Īsērélē vé rɪ pi á úlɪkɪ kǎbɪlō rɪ pi ndrɪjɪ rɪ pi be, útɪ rɪ ní 'dengárá gá nyá rɪ gé 'dɪgē.

⁷ Kōpi ē í'dúkɪ kǎbɪlō rɪ vé ári, dōku ndrɪjɪ rɪ vé ári ũbɛé jó kōpi ní ngá nyazú rɪ vé kɛtɪjɪ ē ɛrɪfē írɪ 'dɪ'béé á rʊ'vá gá sɪ, āzini ũrʊ rɪ á rʊ'vá gá.

⁸ Ínɪnǎ ālu ālu 'dǎri sɪ, kōpi ā úzókɪ kǎbɪlō rɪ vé zǎá, dōku ndrɪjɪ rɪ vé zǎá úzózō, ā nyakɪ pánga í ní á'dí ákúfɪjɪ ákó ní sɪ, tɪbɪjɪ nɪjɪ draápi dradra ni sɪ.

⁹ Á nyakɪ zǎá rɪ ũbɛrʊ ku, dōku ā á'díkɪ á'dí á'di ku. Á úzókɪ céré úzózō, drɪjɪ ní pi, pá ní pi, fɪ ní pi, ũgú ní pi be céré ā úzókɪ úzózō.

¹⁰ Á kukɪ zǎá rɪ ē ímbɪtǎ caá drʊ ú'bútɪnǎ gá ku. Zǎá rɪ ē ímbɪtǎ ace dō rá, ā zǎkɪ veé 'dɪisi rá.

¹¹ Ími kǎdō rɪi ínyá rɪ nyaá, ími trakɪ ímivé bōngó akoó rʊkʊ rɪ pi usú ímivé gō rʊ'vá gá, ími úsúkɪ mʊrʊkʊ ími pá gá, ími í'dúkɪ ímivé túré rʊyú kúu ími drɪgē. Ími nyakɪ ínyá rɪ mbɛlɛ mbɛlɛ, Ú'dú 'dɪri Úpí Múngú ní ɛlɪzú Jó rɪ pi tɪj gé sɪ rɪ.

¹² "Ínɪnǎ ālu ālu 'dǎri sɪ, ma ímú ɛlɪ tráá āngū Ējēpētō vé rɪ agásɪ, ma 'bá Ējēpētō vé rɪ pi vé anji āgō tɪlɛ kǎyú rɪ pi ú'dí ānyāpá āgō kǎyú rɪ pi be céré, ma múnúgú Ējēpētō vé rɪ pi írɪnǎ rá, ā'diātāsɪyá ma Úpí Múngú 'i.

¹³ Ári ími ní ũbɛé kɛtɪjɪ ɛrɪfē gá sɪ rɪ pi, íri lū 'yozú kɪnɪ, jó ími ní rizú adrizú rɪ pi 'dɪ. Má kǎdō ári ími ní ũbɛé rɪ ndrɛé, ma ɛlɪ ími drɪgē sɪ. Má kǎdō 'bá Ējēpētō vé rɪ pi vé anji āgō kǎyú rɪ pi ú'dí, má ícó ímivé anji āgō ú'dí ku.

¹⁴ "Ú'dú 'dɪri lē ími 'bákɪ tá ni kú ími drɪgē, ílɪ ālu ālu, lē úyú ímivé rɪ pi ā rikɪ ũmʊ 'dɪri nyaá Úpí Múngú rɪ ínjɪzú.

¹⁵ Ú'dú ɛzɪrɪ, lē ími nyakɪ pánga í ní á'dílɛ ákúfɪjɪ ákó ní áyú. Ú'dú ɛzɪrɪ 'dɪ'béé vé í'dóngárá gá, lē ími u'dúkɪ ákúfɪjɪ ímivé jó agá rɪ pi céré āmvé, 'bá pánga ákúfɪjɪ be ní nyaápi ákǎ ú'dú ɛzɪrɪ 'dɪri agá rɪ, íri gʊ 'bá Īsērélē vé rɪ pi āsámvú gé sɪ āmvé.

¹⁶ Ú'dú ālu rɪ gé, lē ími úmúkɪ ími trʊjɪ Múngú rɪ ínjɪjɪ, āzini ú'dú ɛzɪrɪ rɪ gé, lē ími úmúkɪ ími trʊjɪ Úpí Múngú rɪ ínjɪjɪ. Ú'dú írɪ 'dɪ'béé agá, lē 'bá āzi á nga ɛzɪ ku. Ngá ími ní ícó 'oó rá rɪ, 'yɛnǎ ími ínyá á'dí áyú.

¹⁷ "Ími údékɪ ũmʊ, ími á'díkɪ pánga ákúfɪjɪ ákó ní ími nyakɪ, ími ígákɪ rɪ ú'dú má ní ími íjɪzú ífʊzú āngū Ējēpētō vé rɪ agásɪ 'dǎri áni. ũmʊ 'dɪri ími nyakɪ rɪi mʊzú ílɪ ālu ālu vʊ sɪ céré.

¹⁸ Mbāá ílɪ rɪ ní í'dózú rɪ vé ú'dú kǎdō caá mʊdrɪjɪ drɪ ní sʊ rɪ vé ũndrɛnǎ gá, ími nyakɪ pánga á'dílɛ ákúfɪjɪ ákó ní cɪmgbá cazú ú'dú pʊkʊjɪ írɪ drɪ ní ālu vé ũndrɛnǎ gá.

¹⁹ Ú'dú ɛzɪrɪ 'dɪri agá, lē ē ísúkɪ ákúfɪjɪ jó ímivé rɪ pi agásɪ ku. 'Bá pánga ákúfɪjɪ be ní nyaápi ú'dú ɛzɪrɪ 'dɪri agá ákǎ rɪ, dō

İri İ̄serélégú yā dōku jākā yā, İ İri gü 'bá İ̄serélé vé rī pi āsámvú gé sī āmvé.

²⁰ Vürā céré İmi ní adrizú rī pi gé sī, 'ú'dú ɛ̄zīŋ' 'dīri agá, 'bá āzi ā nya ngá ākúfī be ni ku, ā nyaki pánga á'dilé ākúfī ākó ni áyu."

Mósē ūlū tā Múngú ní ímbá 'í ní rī 'bá İ̄serélé vé rī pi ní

²¹ Kúru Mósē ní 'bá ambugu İ̄serélé vé rī pi zizú İmúzá 'í vúgá nōó, İri ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Lē 'bētī ālu ālu ē İpē ānyāpá İ ní lēē ūlū 'Ú'dú Múngú ní ɛ̄lizú Jó rī pi tī gé sī rī.

²² İmi 'bāki kābīlō rī pi vé āri, dōku ndrījī rī pi vé āri raá İgāŋá agá, İmi 'dūki İbībī, İmi sukī āri rī agá 'dāā, İmi ūbēki āri rī kēētī ē ɛ̄rīfe İrī 'dī'bēe ā rŋ' 'bá gá sī, āzini uru rī ā rŋ' 'bá gá. 'Bá āzi ē İfŋ İvé jó agásī āmvé ku cīngbá ū'bŋtīŋá gá.

²³ Úpi Múngú kādō ɛ̄lījī muŋū āngū ɛ̄jēpētō vé rī agásī, rīi 'bá ɛ̄jēpētō vé rī pi 'ú'dí, İri āri İmi ní ūbēe kēētī ɛ̄rīfe uru rī ā rŋ' 'bá gá, āzini ɛ̄rīfe İrī 'dī'bēe ā rŋ' 'bá gá rī ndre. Mālāyikā Múngú ní İmū İpēē āngū 'ú'dipi rī ícō fīi İmivé jó agá İmivé anjī āgō kāyū rī pi 'ú'dí ku.

²⁴ "Tā má ní ūlūū İmi ní 'dīri, lē İmi 'dūki tā ni ngaá muŋū nyonyo, 'dózá İmi vúgá, cazú İmivé úyú rī pi vúgá.

²⁵ İmi kádō caā āngū Úpi Múngú ní ɛ̄zījī, İri ní lēē sēē İmi ní rī gé 'dāā, lē İmi rikī ūmŋ rī vé tā 'oó muŋū dījī dījī.

²⁶ Anjī İmivé rī pi zīkī dō İmi kīnī, 'Ūmŋ 'bá ní rīi 'oó nōri vé İffī 'ā'dī?'

²⁷ İmi ūlūki kōpi ní 'dīni, "Bā ri ūmŋ 'Ú'dú Múngú ní ɛ̄lizú Jó rī pi tī gé sī rī vé rī nya Úpi ri İŋjīzú, Úpi Múngú kā rīi 'bá ɛ̄jēpētō vé rī pi 'ú'dí, ɛ̄lī 'bá İ̄serélé vé adri' 'bá ɛ̄jēpētō agá rī pi vé jó dŋjē sī, ūlō 'bá āzi ā rŋ' 'bá āluŋāni kuyé.' " 'Bá rī pi ká tā Mósē ní ūlūū rī yījī, kōpi ní dŋjī sīzú Múngú ri İŋjīzú.

²⁸ 'Bá İ̄serélé vé rī pi 'dūki tā rī ngaá sŋ Úpi Múngú ní ɛ̄zījī Mósē pi ní Arōnā be rī tījī.

Anjī kāyū rī pi vé ūdrāngára

²⁹ Kā adrii İŋjīnā āgágá, Úpi Múngú ní 'bá ɛ̄jēpētō vé rī pi vé anjī āgō kāyū rī pi 'ú'dızú, 'í'dó 'bāgū mālūngā ruŋpi rī vé mvā āgō kāyū rī 'dījī drāā, 'ú'dī anjī āgō kāyū rī pi cīngbā cazú 'bá İ ní 'yīi kuú 'bū agá rī vé mvā āgō kāyū rī vúgá, āzini 'ú'dí ānyāpā rī pi vé anjī tīlē kāyū rī pi ūdrāā céré.

³⁰ İŋjīnā 'dāri sī, 'bāgū rī İvé ūgalaku rī pi be, 'bá ɛ̄jēpētō vé rī pi be arukī 'ú'dú gélésī, kōpi ní 'í'dózá lŋlŋlŋ gazú āngū ɛ̄jēpētō vé rī agá 'dāā, ā'diātāsīyā 'bētī āzi āvū ní drāā 'a ni gé kuyé ni 'dāāyo.

'Bá İ̄serélé vé rī pi vé fūngára ɛ̄jēpētō agásī rī

³¹ İŋjīnā 'dāri sī, 'bāgū rī ní Mósē pi zizú Arōnā be İmúzá 'í vúgá nōó, İri ní 'yozú kīnī, "İmi İmivé 'bá İ̄serélé vé rī pi be, İmi ngakī fŋū māvé 'bá rī pi āsámvú gé sī 'dīisī rá, İmi muŋi İmivé Úpi Múngú İmi ní tā ni zījī má tī gé rī İŋjījī.

³² İmi 'dūki İmivé kābīlō, ndrījī, tī rī pi be céré muŋú İndī. 'Bo İmi kukī má ní tākīri ūgbāle."

³³ 'Bá ɛ̄jēpētō vé rī pi ní 'yozú 'bá İ̄serélé vé rī pi ní kīnī, "İmi fŋkī 'bávē āngū agásī mbēlē mbēlē, İmi fŋkī dō kuyé, 'bá céré ūdrā rá."

³⁴ Kúru 'bá İ̄serélé vé rī pi ní fŋndru İ ní usaá yījī sī, İ ní dŋrī ākúfī yīi 'a ni gé kuyé ni 'ú'dızú ūdāzú lāālā rī pi agásī, kōpi ní lāālā rī pi ūmbézú bōngó sī, kōpi ní 'ú'dızú 'bāzú İ kīdī gé, kōpi ní 'dezú muŋú.

³⁵ 'Bá İ̄serélé vé rī pi 'dūki tā rī ngaá sŋ Mósē ní ūlūū İ ní rī tījī, kōpi zīkī ngá İ ní údé dābū sī ni pi, aya ógŋ' 'bá ógŋ'ógŋ sī ni pi, bōngó ūnyī be ni pi be 'bá ɛ̄jēpētō vé rī pi vúgá.

³⁶ Úpi Múngú sē 'bá ɛ̄jēpētō vé rī pi 'bāki ɛ̄sī mŋkē 'bá İ̄serélé vé rī pi ní, kōpi sēkī ngá 'bá İ̄serélé vé rī pi ní zījī rī pi rá, sā kōpi ní fŋzú ɛ̄jēpētō agásī rī gé, kōpi 'dūki ā'bū ɛ̄jēpētō vé rī pi muŋú İndī.

³⁷ İŋjīnā 'dāri sī, 'bá İ̄serélé vé rī pi 'í'dóki ɛ̄cī tuú kŋrŋ Rāmāsésé vé rī gé, cīngbā cazú kŋrŋ Sōkótó vé rī gé. 'Bá mu' 'bá rī pi ɛ̄līfŋ mŋdŋrŋlŋ āzīyā (600,000), 'dī'bēe céré āgō, 'bo lākī ūkū rī pi anjīnā rī pi be kuyé.

³⁸ 'Bá urŋkō kārākarā 'dekī muŋū 'bá İ̄serélé vé rī pi vúgá sī İndī. Tī, ndrījī, āzini kābīlō kārākarā 'dekī muŋú İndī.

³⁹ Kōpi ní fŋndru İ ní usaá yījī sī ākúfī ākō İ ní İjī ɛ̄jēpētō gálésī rī 'bāzú á'dızú pánga rŋ. 'Á'diātāsīyā İdrókī kōpi İfŋū āngū ɛ̄jēpētō vé rī agá 'dāāsī, kōpi İsŋkī sā İnyā á'dızú ni kuyé.

⁴⁰ 'Bá İ̄serélé vé rī pi adriki ɛ̄jēpētō agá 'dālē caā İlī mŋdŋrŋlŋ sŋ pŋkŋ na (430).

⁴¹ İlī mŋdŋrŋlŋ sŋ pŋkŋ na (430) 'dīri vé ūdŋ gé, Úpi Múngú vé 'bá İ̄serélé vé rī pi ní fŋzú āngū ɛ̄jēpētō vé rī agásī úyú İvé rī vŋ sī.

⁴² İŋjīnā 'dāri sī, Úpi Múngú 'bā mī kōpi ndrezú, İjī kōpi İfŋū āngū ɛ̄jēpētō vé rī agásī rá. İlī ālu ālu, lē 'bá İ̄serélé vé rī pi ē İgákī İŋjīnā 'dāri vé tā, kōpi ā rikī Úpi Múngú ri İŋjījī úyú İvé rī pi be.

'Ú'dú Múngú ní ɛ̄lizú Jó rī pi tī gé sī rī vé tā

⁴³ Úpí Múngú ní 'yozú Mósè pi ní Áronā be kīnī, "Tāĩmbj Ʋ'dú Múngú ní Ƙlǝzú Jó rī pi tǝ gē sī rī pi 'dī:

"Lē jākāgú ā nya ũmũ rī ku.

⁴⁴ Tǝgǝrǝ mī ní jēé, mī ní ágélé ní ē tǝ lǝjǝ gǝ rǝ, ƙrǝ ƙó ũmũ 'dǝrǝ nya rá.

⁴⁵ ũmũ ƙmǝpǝ adriipi mǝvé āngá, āzini 'bá riipi ƙǝjǝ ngāapi mī ní, mī ní rǝ ũfǝfǝ rǝ, ā nya ũmũ rī ku.

⁴⁶ "Bá Ƙsǝrélē vé rǝ pi ā nyakǝ zāá ũmũ vé rǝ jó agá 'dāá ũgōgō. Á jǝkǝ zāá rǝ fǝ ũú āmvé ku. Á nǝkǝ zāá rǝ vé fá ālujǝni ku.

⁴⁷ Lē 'bá Ƙsǝrélē vé rǝ pi ārǝvú céré ā nyakǝ ũmũ Ʋ'dú 'dǝrǝ ƙjǝzú ānǝ.

⁴⁸ "Jākāgú riipi adriipi ƙmǝ āsāmvú gé, lēepi ũmũ Ʋ'dú Úpí Múngú ní Ƙlǝzú Jó rǝ pi tǝ gē sī rǝ nyaapi rǝ, lē ā ũlǝ anji āgō adri 'bá ƙvé āngá rǝ pi vé ágélé ē tǝ rá. Kúru kǝpi ƙó ũmũ rǝ nya rá, sǝ 'bá Ƙsǝrélē vé ní tǝjǝ. 'Bá ágó ƙ ní ágélé ní ē tǝ lǝjǝ kuyé rǝ, ā nya ku.

⁴⁹ Tāĩmbj ālu ālu ƙ ní rizú ágélé ē tǝ lǝjǝ 'dǝrǝ, ƙrǝ 'ƙ nga 'bá Ƙsǝrélē vé rǝ pi ní āzini jākā adri 'bá ƙmǝ āsāmvú gé rǝ pi be céré."

⁵⁰ Ƙsǝrélē rǝ pi ārǝvú céré 'dǝkǝ tā Úpí Múngú ní ƙǝjǝ Mósè pi ní Áronā be rǝ ngāá rá.

⁵¹ Ʋ'dú ālu ālu 'dǝrǝ sǝ, Úpí Múngú ƙjǝ 'bá Ƙsǝrélē vé rǝ pi ƙfǝ ũngũ Ƙǝǝpǝtō vé rǝ agāsǝ āmvé úyú ƙvé rǝ vú sǝ.

13

Múngú gǝ anji āgō kǝyú rǝ pi 'ƙ ní

¹ Úpí Múngú ní 'yozú Mósè ní kīnǝ,

² "Ƙ gǝ 'bá Ƙsǝrélē vé rǝ pi vé anji āgō kǝyú rǝ pi adrii túngú. Ānji Ƙsǝrélē vé ƙ ní tǝjǝ kǝyú rǝ pi, ānyāpá ƙ ní tǝjǝ kǝyú rǝ pi be, kǝpi mǝvé ní."

³ Kúru Mósè ní 'yozú 'bá Ƙsǝrélē vé rǝ pi ní kīnǝ, "Lē ƙmǝ ƙgákǝ Ʋ'dú ƙmǝ ní ƙfǝzú Ƙǝǝpǝtō agāsǝ, ƙmǝ ní ƙzāngá nyazú tǝgǝrǝ rú 'dǝrǝ, ā'diātāsǝyā Úpí Múngú ƙjǝ ƙmǝ ƙfǝ ũkpō ƙvé rǝ sǝ ní. 'Bá āzi ā nya pángá ƙ ní á'dǝ ƙkǝfǝ sǝ ní ku.

⁴ Lē ƙmǝ ƙgákǝ Ʋ'dú ƙmǝ ní ƙfǝzú āngũ Ƙǝǝpǝtō vé rǝ agāsǝ mbāá Ābǝbǝ* agá rǝ vé tā.

⁵ Úpí Múngú ƙǝ ƙmǝ ƙ'bǝpǝjǝ ní āngũ 'bá Kānānā vé rǝ pi vé rǝ, Ƙǝfǝ rǝ pi vé rǝ, Āmórā rǝ pi vé rǝ, Ƙǝvǝ rǝ pi vé rǝ, āzini Jǝbúsǝ rǝ pi vé rǝ, sǝ ƙmǝ ní, āngũ 'dǝrǝ mǝké, lē be, āzini ƙnyú be. Ƙmǝ cakǝ dō āngũ 'dǝrǝ agá gǝ, ƙlǝ ālu ālu, mbāá Ābǝbǝ vé rǝ gē, lē ƙmǝ údekǝ ũmũ, ƙmǝ nyakǝ Ʋ'dú ƙmǝ ní ƙfǝzú āngũ Ƙǝǝpǝtō vé rǝ agāsǝ 'dǝrǝ ƙgázú ānǝ.

⁶ Lē ƙmǝ nyakǝ pángá ƙ ní á'dǝ ƙkǝfǝ ākō ní caá Ʋ'dú ƙǝrǝ, ca dō Ʋ'dú ƙǝrǝ gǝ, lē ƙmǝ údekǝ ũmũ Úpí Múngú rǝ ƙjǝzú.

⁷ Ʋ'dú ƙǝrǝ 'dǝrǝ agá, lē ƙmǝ nyakǝ pángá ƙ ní á'dǝ ƙkǝfǝ ākō ní, lē ƙkǝfǝ ā adri ƙmǝvé jó agá ku, āngũ ƙmǝ ní adrizú rǝ agāsǝ céré, ƙkǝfǝ ā adri ku.

⁸ Ʋ'dú ƙǝrǝ 'dǝrǝ agá, lē 'bǝtǝ ālu ālu ā ũlǝ anji ƙvé rǝ pi ní 'dǝrǝ, 'Ma rǝ tā 'dǝrǝ 'o 'dǝrǝ, ā'diātāsǝyā tā Úpí Múngú ní 'oó má ní, ƙrǝ ní ma ƙlǝ ƙfǝ Ƙǝǝpǝtō agāsǝ āmvé rǝ sǝ.'

⁹ ũmũ nǝrǝ adri sǝ ngá ƙ ní 'yǝ drǝgé rǝ tǝjǝ, dǝku ngá ƙ ní 'bāá ƙndrǝtǝ gē rǝ tǝjǝ, ƙmǝ ƙgákǝ rǝ tā Múngú ní ƙǝjǝ ƙmǝ ní rǝ ānǝ, ƙmǝ ũlǝkǝ rǝ ƙmǝvé anjǝrǝ rǝ pi ní. Ƙmǝ ndrekǝ drǝ ká, Úpí Múngú ƙjǝ ƙmǝ ƙfǝ ũngũ Ƙǝǝpǝtō vé rǝ agāsǝ ũkpō ƙvé rǝ sǝ ní.

¹⁰ ƙlǝ ālu ālu, ƙmǝ údekǝ ũmũ rǝ nyaá Ʋ'dú 'dǝrǝ gē.

¹¹ "Úpí Múngú rǝ ƙmǝ āngũ 'bá Kānānā vé rǝ pi ní adrizú rǝ sǝ ƙmǝ ní, sǝ ƙrǝ ní ƙǝjǝ ƙmǝ ní, āzini ƙmǝ ƙ'bǝpǝjǝ ní rǝ tǝjǝ. Ƙmǝ kádō caá āngũ rǝ agá 'dāá,

¹² ƙmǝ gǝkǝ anji āgō kǝyú rǝ pi, ānyāpá āgō kǝyú rǝ pi be céré sǝé Úpí Múngú ní.

¹³ 'Bá ālu ālu ā újǝ ƙvé dǝngǝ ágó kǝyú rǝ ƙvé kǝbǝlǝ mvá ágó rú ní sǝ, dǝngǝ rǝ ē drǝ jezú ānǝ. 'Bo újǝ dō dǝngǝ rǝ kuyé, ā pi umbe ní nǝdō rá. Lē 'bá ālu ālu ā jǝ ƙvé mvá ágó kǝyú rǝ ē drǝ jeje.

¹⁴ "Ũmvúlǝsǝ anji ƙmǝvé rǝ pi zǝkǝ dō ƙmǝ, 'Tā ƙ ní rizú anji āgō kǝyú rǝ pi ē drǝ jezú rǝ vé ƙfǝfǝ ā'dǝ?' Ƙmǝ 'yokǝ kǝpi ní kīnǝ, 'Úpí Múngú ƙjǝ 'bá ƙfǝ ũngũ Ƙǝǝpǝtō vé 'bá ní adrizú ānǝ tǝgǝrǝ rú rǝ agāsǝ ũkpō ƙvé rǝ sǝ.

¹⁵ Ƙtǝ 'bāgũ Ƙǝǝpǝtō vé rǝ kǝ gāá 'bá oƝugá sǝ, Úpí Múngú ú'dǝ 'bá Ƙǝǝpǝtō vé rǝ pi vé anji āgō kǝyú rǝ pi, ānyāpá āgō kǝyú rǝ pi be ũdrāá rá. Sǝ 'bá ní rizú ānyāpá āgō kǝyú rǝ pi sǝzú zāzú Úpí Múngú ní rǝbǝnǝ rú 'bávǝ anji āgō kǝyú rǝ pi ē drǝ jezú kǝbǝlǝ mvá sǝ ānǝ.'

¹⁶ Tā ƙ ní rizú anji āgō kǝyú rǝ pi ē drǝ jezú rǝ adri sǝ ngá ƙ ní 'yǝ drǝgé rǝ tǝjǝ, dǝku ngá ƙ ní 'yǝ ƙndrǝtǝ gē rǝ tǝjǝ, ƙmǝ ƙgákǝ rǝ tā Úpí Múngú ní 'bá ƙjǝzú ƙfǝzú āngũ Ƙǝǝpǝtō vé rǝ agāsǝ ƙvé ũkpō sǝ rǝ ānǝ."

Ƙsǝrélē rǝ pi zokǝ yǝ tafu rǝ agāsǝ

¹⁷ 'Bāgũ Ƙǝǝpǝtō vé rǝ kǝ 'bá Ƙsǝrélē vé rǝ pi oƝyú mvú, Múngú kǝ kǝpi ē drǝ mvú lǝtǝ mvuƝpi āngũ Ƙǝlǝsǝtǝ vé rǝ gǝ sǝ kuyé, lǝtǝ rǝ ē ƙlǝ dō ƙlǝ ƙlǝ drāāsisyā. Múngú kīnǝ, "Ƙǝpi ƙlǝ dō ƙ'dǝ agá, kǝpi ƙvé úmǝ újǝ gǝzú ānǝ vúlǝ Ƙǝǝpǝtō gá ũzi."

¹⁸ 'Bo Múngú kǝ kǝpi ē drǝ mvú lǝtǝ 'ƙ ānǝpi trāá āngũ ā'wǝ kǝnyáfá rú rǝ gǝlǝsǝla,

* **13:4 13:4 Mbāá Ābǝbǝ:** Mbāá Ābǝbǝ 'ídó 'ƙ Gbara vé útútu gé, cazú ƙrǝbǝlǝ vé útútu gé. Mbāá 'dǝrǝ ƙlǝ rǝ vé 'dǝngǝrǝ, ā'diātāsǝyā 'bá Ƙsǝrélē vé rǝ pi ƙfǝkǝ āngũ Ƙǝǝpǝtō vé rǝ agāsǝ mbāá 'dǝrǝ agá.

rī sē āngū rī ní kú cìcì āngáráwá Ējēpétō vé rī pi ní, sē āngáráwá Ējēpétō vé rī pi útrúki ī caá 'bá Īsērélē vé rī pi ā gārā gá 'dāá kuyé.

21 Kúru Mósē ní ívé túré ingazú suzú yīī tafu ika rī drīgé 'dāá, ññjā 'dāri sī, Úpí Múngú ní ūlí ípēzú ūtū ní ífūngará gálésīla ūkpō be, vīzú ññjē be rā, yīī tafu rī ní 'i édízú, sē āngū rī gō adriī ā'wí rú.

22 Kúru 'bá Īsērélē vé rī pi ní éłízú mužú āngū ā'wí rú, yīī 'i éđípi ngaápi kú ngénji rī āsámvú gé sī.

23 'Bá Ējēpétō vé rī pi, āngáráwá 'bāgú rī vé rī pi be, kōpi ní 'bá Īsērélē vé rī pi ā vūđrī drozú mužú, kōpi njukí mužú ívé hūsání rī pi sī, āzini ārābīyā ī ní useé hūsání sī rī pi sī mužú yīī tafu ika 'i éđípi kú ngénji rī āsámvú gé sī.

24 'Bo kā mužú adriī ū'būtī kūñkūñī, Úpí Múngú ndre āngū ímūzú 'bá Ējēpétō vé rī pi drīgé vūgá nōō írībītī đīpi aci rú rī agāsī, sē ūrī ímvú kōpi ambamba.

25 Múngú sē 'bá Ējēpétō vé rī pi vé ārābīyā rī pi ā pá ate ūtrētrē agá, icókí njuú ku. 'Bá Ējēpétō vé rī pi ní 'dezú útrézú kīnī, "Lē 'bá 'deki fūú mužú ndōsī rá! Úpí Múngú 'de 'bá Īsērélē vé rī pi vūgálēsī, ĩri rī ūmbā rī fū 'bá be nī."

26 Kúru Úpí Múngú ní 'yozú Mósē ní kīnī, "Mí inga mívé túré suú yīī tafu ika rī drīgé 'dāá, yīī rī ē ící rī 'i 'bá Ējēpétō vé rī pi ímūlūú ívé ārābīyā useé hūsání sī rī pi be, āzini 'bá únjú' 'bá hūsání sī rī pi be."

27 Kúru Mósē ní ívé túré ingazú suzú yīī tafu ika rī drīgé 'dāá, kā mužú adriī ū'būtīñā sī, yīī rī ní 'i ícízú kpūkú. 'Bá Ējēpétō vé rī pi 'bīkí kōdō ápá fuú yīī rī agāsī, 'bo Úpí Múngú ú'bé kōpi gōō yīī tafu ika rī agá 'dāá ūzi.

28 Yīī rī ímūlū ārābīyā ī ní useé hūsání sī rī pi, 'bá únjú' 'bá hūsání sī rī pi be, 'bāgú rī vé āngáráwá 'bá Īsērélē vé rī pi ā vūđrī dro' 'bá rī pi be céré, 'bá āzi pa 'i ālunāni kuyé.

29 'Bo 'bá Īsērélē vé rī pi ní éłízú mužú āngū ā'wí rú rī gé sī, yīī 'i éđípi ngaápi kú ngénji rī āsámvú gé sī.

30 Ū'dú 'dāri gé, Úpí Múngú pa 'bá Īsērélē vé rī pi 'bá Ējēpétō vé rī pi drīgé sī rá, 'bá Īsērélē vé rī pi ndrekí 'bá Ējēpétō vé rī pi vé āvū ūdrā' 'bá kú yīī ā gārā gá sī rī pi rá.

31 'Bá Īsērélē vé rī pi kā Úpí Múngú vé ūkpō 'bá Ējēpétō vé rī pi ndézú rī ndreé, sē kōpi ññjīkí Úpí Múngú rī ānī rá, kōpi 'bākí éšī Úpí Múngú drīgé, āzini ĩrívé ātí' 'bá Mósē drīgé.

15

Úngó Mósē ní ngoó rī

1 Kúru Mósē pi ní úngó 'dīri ngozú 'bá Īsērélē vé rī pi be Úpí Múngú ní,

"Ma úngó ngo Úpí Múngú ní,
ā'diātāsīyā ĩri ní ari'ba rī pi ā ūkpō ndéé rá rī sī.

Ú'bé 'bá únjú' 'bá hūsání sī rī pi ívé hūsání rī pi be céré yīī tafu agá.

2 Úpí Múngú rī má ní ūkpō sē nī, āzini ĩri sē ma úngó ngo nī,
pa ma ari'ba rī pi drīgé sī nī,

ĩri mávé Múngú, ma ĩri ingú,
ĩri Múngú má étépí vé ní, ma ĩri ingúngú.

3 Úpí Múngú rī 'bá ě'dí 'dīpi ndéepi rá ní, ĩrívé rú Úpí 'i.

4 'Bāgú rī vé āngáráwá rī pi ívé ārābīyā ī ní useése rī pi be,
Múngú ú'bé kōpi Yīī Tafu Ika rī agá.

'Bāgú rī vé ūgalaku ě'dí ā tā nī' 'bá múké múké rī pi
u'dekí ūdrāá Yīī Tafu Ika rī agá.

5 Yīī kuŋpí kuŋkú rī ímūlū kōpi,
kōpi u'dekí áwí yīī ā ndúgé 'dāá, sū ĩrā ní 'deé áwí yīī ā ndúgé rī tñjī.

6 Úpí Múngú,
mívé ūkpō aga rá,
mívé ūkpō

ú'dí ari'ba rī pi ūdrāá céré.

7 Mívé ūkpō agaápi rá rī sī,
'i ndē 'bá mi oŋw' 'bá rī pi rá,
jīkó mívé rī sī,

'i zā 'bá 'dī' 'bée veé kuú úfúrágú rú, sū
ásé ní veé rī tñjī.

8 Ĕvīvī mívé rī sī,
yīī rī aco 'i ngaá kuú ngénji,
yīī rīpi đīpi rī gō 'i újā troó kuú ngū,
Mí ní kuŋpí kuŋkú rī gō đjī ku.

9 Ari'ba rī pi rīkí ī ingú kīnī,
'Ma kōpi ā vūđrī dro, ma kōpi uru rá,
ma kōpívé ā' 'bú u'du kōpi drīgé sī,
ma kōpi ú'dí ūdrā céré,
ma mávé ílī āco rī ínjé,
ma kōpi ú'dí ūdrā rá.'

10 'Bo Úpí Múngú, 'i vu mívé Ĕvīvī,
sē yīī tafu rī ímūlū kōpi,
kōpi u'dekí tīī yīī ā ndúgé
sū ĩrā ní 'deé tīī yīī ā ndúgé rī tñjī.

11 Úpí Múngú, múngú āzi sūpí mí tñjī
'dāáyo,

Ā'di adri sū mí tñjī,
uleteretere ūkpō be nī?
'Bá ī ní ruú, āzini ī ní ingú sū mí
tñjī rī ā'di 'i?

Ā'di rī ícō tā āyāzú āyāyā ní 'o sū
mí tñjī nī?

12 Mí 'i'da mívé ūkpō,
nyōókú rī zī 'i, ute kōpi céré.

13 Lēngará mívé agaápi rá rī sī,

mi 'bá mí ní kòpi ípá rī pi ē drī ko
mụzú rá.

Ūkpō mívé rī ícò kòpi ùtē

ca mívé vūrā uletere rī gé rá.

¹⁴ Súrū rī pi kádō tā 'dīri yīī, ĩri sē kòpi ā
rú'bá rī yāyā.

Ūrī rī 'bá Fēlēsété vé rī pi ĩmvú am-
bamba.

¹⁵ Ūrī rī ĩmú drīkoma Ēdómā vé rī pi ĩmvú
ūnjí ūnjí.

Ambugu Mōábā vé rī pi ĩmú yā am-
bamba,

'bá Kánánā vé rī pi ĩmú adri ūrī rú,

¹⁶ ūrī rī ĩmú kòpi ĩmvú ūnjí ūnjí.

Úpí Múngú, ūkpō mívé rī sī,
kòpi áwí pá tu sū írā ní pá tuú
vūrāvūrā rī tīnī.

Cīmgbá 'bá mívé mí ní ípá rī pi ní agazú
mụzú.

¹⁷ Mí kòpi jī mụ adri

írā mí ní adrizú rī drīgé,

Á Úpí Múngú, vūrā 'dāri mí ní rizú adrizú
rī,

Á Úpí, mí údé vūrā rī ní uletere.

¹⁸ Úpí Múngú, mí āngū rụ

mụzú nyonyo."

¹⁹ 'Bá Īsērélē vé rī pi zokí fūú yīī Múngú
ní édí kuú ngénjī rī āsámví gé sī múké.
'Bo 'bāgū Ējēpétō vé rī pi ívé āngáráwá rī
pi be, kòpi ká léé zoó mụzú, Úpí Múngú sē
yīī rī ĩmúlū kòpi kpūkú ívé hūsání rī pi be,
ívé ārābīyā í ní rīí useése hūsání sī rī pi
be.

Úngó Mīrīyámā ní ngoó rī

²⁰ Mīrīyámā Áronā ómvúpí rī nēbī. Kúru
ĩri ní kōyō í'dúzú rizú cozú, ūkú rī pi ní
'dezú vúdřī ní gé sī, pi ívé kōyō pi be, kòpi
ní rizú úngó tuzú mụzú.

²¹ Kúru Mīrīyámā ní í'dózú úngó rī
ngozú kòpi ní,

"Īmi ngokí úngó Úpí Múngú rī íngúzú,
ĩri ní ě'dí rī ndéé gí rī sī!

Ú'bé 'bá únjú'bá hūsání sī rī pi
ívé hūsání rī pi be cére yīī tafu rī agá."

Yīī draápi dradra Mārā gá rī

²² Kúru Mósē ní 'bá Īsērélē vé rī pi ē drī
kozú Yīī Tafu Ika rī gé 'dāásī mụzú āngū
ā'wí cínýáfā rú í ní zīj Súrū rī gé 'dāá. Kòpi
éćkí caá ú'dú ná, ĩsúkí yīī mvuú kuyé.

²³ Kúru kòpi ká caá Mārā gá 'dāá, kòpi
ĩsúkí yīī rá, 'bo yīī rī ní draadra rī sī, kòpi
mvuú yīī rī kuyé. (Zīkí āngū 'dāri ā rú
Mārā, yīī rī ní draadra rī sī.)

²⁴ 'Bá rī pi ríkí unuú Mósē bílé gá kīnī,
"Mósē, yīī rī dradra, 'bá mvuú rí á'di?"

²⁵ Mósē ní Úpí Múngú rī zízú éşí be cére.
Úpí Múngú ní peţī ēlīŋá ní í'dazú ĩri ní.
Mósē ní peţī ēlīŋá 'dīri 'bezú yīī agá 'dāá,
yīī rī gō ícá múké, í ícò mvuú rá.

Mārā gá 'dāá, Úpí sē tāĩmbī kòpi ní, āzini
ŭ'bī kòpi.

²⁶ Kīnī, "Ma Úpí Múngú ĩmivé rī, ĩmi yīkí
dō ú'dúkó mávé rī rá, ĩmi 'okí dō tā pīrī má
ēndreţī gé, āzini ĩmi 'dúkí dō tā má ní eţīī
rī ngaá rá, má ícò drā ūnjí má ní óţū péé
'bá Ējēpétō vé rī pi drīgé rī péé ĩmi drīgé
ku. Ma Úpí Múngú rīpi ĩmi ídrīpi rī 'i."

²⁷ 'Bá Īsērélē vé rī pi ní gōzú í útrúzú
cazú Ēlímū gé, vūrā 'dāri gé, yīī rī'bá ídí'bá
ífū'bá nyōókú agalésí mādā mādā ní pi
anigé mūdřī drī ní ĩrī, āzini mbírā peţī
vūrā 'dāri gé anigé pūkú ézřī. Kòpi ní
kúru áwízú adrizú vūrā yīī be 'dāri ā garā
gá.

16

*Múngú sē mánā āzini āl'bo íngázú 'bū
gélésíla*

¹ 'Bá Īsērélē vé rī pi ní ngazú āngū Ēlímū
vé rī agásí, kòpi ní mụzú āngū ā'wí cínýáfā
rú Síní vé rī gé, āngū 'dāri ĩri āsámví
Ēlímū pi vé írā Sínáyī be rī gé. Mbāá ú'dú
mūdřī drī ní tōwú, mbāá ĩrī gé, kòpi ní
fūzú āngū Ējēpétō vé rī agásí, kòpi ní cazú
Sínáyī gé.

² Āngū ā'wí cínýáfā rú rī gé 'dāá, 'bá
Īsērélē vé rī pi ríkí unuú Mósē pi bílé gá
Áronā be.

³ 'Bá Īsērélē vé rī pi ní 'yozú Mósē pi ní
Áronā be kīnī, "Úpí Múngú ā ú'dí té dō 'bá
ŭdrāá Ējēpétō gá 'dālé múké! 'Dālé zāá
anigé, ānyāngā anigé, 'bá ríkí nyaá, 'bo
ĩmi ŭjīkí 'bá ĩmú ŭdrāá ēbřī sī āngū ā'wí
cínýáfā rú nōri agá ālé?"

⁴ Úpí Múngú ní 'yozú Mósē ní kīnī, "Ma
ĩmi ní ānyāngā sē íngázú 'bū gé 'dāásí sū
yīīgó ní 'díj rī tīnī. Ú'dú ālu ālu, lē 'bá rī
pi ā mụkí ānyāngā íkūnāá í ní nyaá 'yēŋá
ú'dú ālu vé ní. Á lē kòpi ŭ'bīī, má ndre rī
dō kòpi ícò tā má ní 'yoó 'dīri 'dụ nga rá.

⁵ Kādō adrii ú'dú áziyá sī, lē kòpi ē
íkūnākí ānyāngā í ní nyaá caá ú'dú ĩrī vé
ní, sū āndrū kòpi ní rīí íkūnāá rī tīnī."

⁶ Kúru Mósē pi Áronā be, kòpi ní 'yozú
'bá Īsērélē vé rī pi ní kīnī, "Ūndrēŋá āndrū
nōri sī, ĩmi ícò nī ámá 'yozú kīnī, Úpí
Múngú ĩjī ĩmi ífūú āmvé āngū Ējēpétō vé
rī agásí nī.

⁷ Drū ŭ'būţīŋá rī sī, ĩmi Úpí Múngú vé
đŋgará ūkpō be rī ndre rá, ā'diātāsīyā yī
ĩmivé unungará ĩmi ní rīí unuú 'í rụ'bá gá
rī gí. Īmi rī unu 'bā rụ'bá gá, 'bá 'okí ā'di?"

⁸ Mósē gō kpá 'yoó kòpi ní kīnī, "Īmi
ndrekí dō sēkí ĩmi ní zāá ūndrēŋá sī, āzini
sēkí dō ĩmi ní pánga ŭ'būţī sī, ĩmi ĩmú nī
ámá 'yozú kīnī, Úpí Múngú sē ĩmi ní ngá
'dī'bée nī, ā'diātāsīyā yī ĩmivé unungará
ĩmi ní rīí unuú 'í rụ'bá gá rī gí. 'Bá 'okí

ã'di ìmi ní rizú unuzú 'bà rù' 'bá gá? Ìmi ri unu 'bà rù' 'bá gá kuyé, ìmi ri unu Úpí Múngú rù' 'bá gá."

⁹ Kúru Mósè ní 'yozú Àrónā ní kīnī, "'Í lū 'bá Ìsèrélè vé rī pi ní, lē kōpi ē ìmùkí Úpí Múngú vùgá nōó, ã'diātāsīyā Úpí Múngú yī kōpivé unungará gí."

¹⁰ Àrónā ká rīí átá 'bá Ìsèrélè vé rī pi be, kōpi ndrekí āngū gōō āngū ā'wí cínýáfá rú rī gélé rú, kōpi ndrekí ñgárá Úpí Múngú vé rī ñrībīti rī agá 'dāā.

¹¹ Úpí Múngú ní 'yozú Mósè ní kīnī,

¹² "Á yī 'bá Ìsèrélè vé rī pi vé unungará gí. 'Í lū kōpi ní, 'Ūndréná àlu àlu, kōpi zāá ìsù nýa rá, ù'bútīñá àlu àlu, kōpi pánga ìsù ambamba. Ìmi kúru nī ámá 'yozú kīnī, ma Úpí Múngú 'i, ma Múngú ìmivé rī. "

¹³ Ūndréná 'dāri sī, álí'bo ìmùkí kárákará, òzùkí vūrā 'bá Ìsèrélè vé rī pi ní adrizú rī cére. Kā mụy caá drù ù'bútīñá sī, āngū rī 'a cére kuú endrīlīgó rú.

¹⁴ Endrīlīgó rī ká ūngú deę, ngá uruko nyíríná ní pi òzùkí āngū ā'wí cínýáfá rú 'dāri ē drī cére, sù fī yīgō vé 'deépi nyíríná rī tīñi.

¹⁵ 'Bá Ìsèrélè vé rī pi ká ngá 'dī'bee ndreé, kōpi rikí átá 'í ásámvú gé sī kīnī, "Ngá 'dī'bee ā'di?" Á'diātāsīyā kōpi nīkí ngá rī kuyé.

Mósè ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Ngá rī pánga, Úpí Múngú sē ìmi ní ānyāngā rú.

¹⁶ Tā Úpí Múngú ní eziñi ìmi ní rī 'dī, "Bá àlu àlu ē ìkūnā caá ívé 'bá 'bētī' ásámvú gé rī pi ní cére, 'bá àlu ē ìsù rī òméri* ā 'a àlu. "

¹⁷ 'Bá Ìsèrélè vé rī pi ìkūnākí ānyāngā rī sù 'í ní lūú 'í ní rī tīñi. 'Bá uruko ìkūnākí ānyāngā rī āmbúgú, 'bá uruko ìkūnākí mādāñá.

¹⁸ Kōpi ká ānyāngā 'í ní ìkūnāá rī ù'bījī òméri sī, 'bá ānyāngā ìkūnāápi āmbúgú rī vé ānyāngā ē ìmbītá ku 'i kuyé, 'bá ìkūnāápi mādāñá rī vé ānyāngā ca 'iri ní rá. 'Bá àlu àlu ìkūnā ānyāngā rī caá ívé 'bá 'bētī' ásámvú gé rī pi ní cére.

¹⁹ Kúru Mósè ní 'yozú kōpi ní kīnī, "'Bá āzi á ku ānyāngā rī laá ññi be rá caá ù'bútīñá gá ku."

²⁰ 'Bo 'bá uruko yīkí Mósè vé tā kuyé, kōpi kukí ānyāngā rī ā uruko laá rá, ānyāngā rī gō cí ù'bū rú, gō ngūyī ùñjī. Sē Mósè ē eşi ve kōpi ní ùñjī ùñjī.

²¹ ù'bútīñá àlu àlu, 'bá àlu àlu ri ānyāngā rī ìkūnā ca ívé 'bá 'bētī' ásámvú

gé rī pi ní cére. Ūtī rī kādō koó gbírílí, ānyāngā rī ákà 'dīsī rá.

²² Kādō caá 'ù'dú áziyá sī, kōpi ānyāngā rī ìkūnā ca kūrā ā 'a sù vù ñrī, ándúrú rī agá, 'bá drīkoma 'bá rī pi ùtē' 'bá rī pi 'de mụ tā 'dīri ùlū Mósè ní.

²³ Mósè ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Úpí Múngú eziñi tā rī 'dīni, 'Ū'dú drū rī, 'iri ù'dú uvuzú ní, 'iri Sábátā' uletere Úpí Múngú vé ni. Ìmi á'díkí ānyāngā rī āmbúgú, dōku ìmi usíkí usisí. Ìmi 'bákí uruko' 'bée 'ù'dú drū vé rī ā tā mbazú ānī. "

²⁴ Kōpi ní ānyāngā rī pi 'bāzú lazú cīmgbá cazú 'ù'bútīñá gá, sù Mósè ní eziñi 'í ní rī tīñi, 'bo ngū ùñjī kuyé, ci kpá ù'bū rú kuyé.

²⁵ Mósè ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Ānyāngā 'dīri, ìmi nyakí 'ù'dú āndrū nōri gé, ā'diātāsīyā 'ù'dú āndrū nōri 'iri Sábátā Úpí Múngú vé ni. Ìmi ícókí āndrū ānyāngā ìsù vùgá nyōkú drīgé ku.

²⁶ Ìmi ícò ānyāngā rī ìkūnā ca 'ù'dú be áziyá, 'bo 'ù'dú eziñi 'í ní zīñi Sábátā 'dīri gé, ānyāngā ri adri 'dāāyo."

²⁷ 'Bá uruko' 'bée mukí kōdō ānyāngā rī ìkūnāá 'ù'dú eziñi gé, 'bo kōpi ìsúkí ānyāngā kuyé.

²⁸ Kúru Úpí Múngú ní 'yozú Mósè ní kīnī, "Tā má ní eziñi ìmi ní, āzini má ní ìmbá ìmi ní rī, ìmi gá ca gbụ ngótū?

²⁹ Lē ìmi nīkí múké 'yozú kīnī, ma Úpí Múngú 'i, má ìpē ìmi ní 'ù'dú Sábátā vé rī, má ní ìmi ní 'ù'dú áziyá rī ìpēzú, ìmi ìkūnākí rī ānyāngā caápi 'ù'dú ñrī vé ní ānī. 'Ū'dú Sábátā vé rī sī, lē 'bá àlu àlu á adri vūrā ívé 'í ní rizú adrizú rī gé, ā fū āmvé ku."

³⁰ Kúru 'bá rī pi ní uvuzú 'ù'dú Sábátā vé 'dāri gé.

³¹ 'Bá Ìsèrélè vé rī pi zíkí ānyāngā 'dāri ā rú máná. † Ngá rī adri kú imve sù mgbáyá ā fī tīñi, ejiñi ní ìni sù ānyāngā 'í ní usaá ònyú sī rī tīñi.

³² Mósè ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Tā Úpí Múngú ní eziñi ìmi ní rī 'iri 'dīni kīnī, 'Lē ìmi 'bákí máná rī òméri' àlu, anjī ùmvúlésí 'í ní ìmù tījī vúlé 'dīri rī pi ā nīkí rī ámá 'yozú kīnī ānyāngā ándúrú má ní sēē ìmi ní rī nýaá āngū ā'wí cínýáfá rú rī gé, lókí má ní ìmi 'ijizú 'ifuzú Ejepétō agásí rī adriipi 'dī. "

³³ Mósè ní kúru 'yozú Àrónā ní kīnī, "Mí 'ù'dú ùdri, 'í dā máná rī òméri' ā 'a àlu ùdri rī agá 'dāá, 'í 'bā vūrā múké 'í ní rizú Úpí

* **16:16 16:16** Òméri: Òméri rī ícò adri litá ñrī. 'Í lā Wüŋgára 16:18; 16:32; 16:33; 16:36. † **16:23 16:23** 'Ū'dú Sábátā vé rī: 'Ū'dú 'dīri Yāhūdī rī pi ní rizú uvuzú rī, āzini kōpi ní rizú Múngú rī zizú rī. Yāhūdī rī pi rī 'ù'dú 'dīri vé tā ígá kīnī, Múngú gbi 'bū pi vū be nī, āzini Múngú pa 'í adringará túgērī rú rī agásí nī. 'Ū'dú Sábátā vé rī Yāhūdī rī pi rī zī 'ù'dú eziñi, 'bo Kēlīkō rī pi rī zī 'ù'dú áziyá. 'Í lā Wüŋgára 20:8-11; Dětōrōnómē 5:12-16. ‡ **16:31 16:31** Máná: Máná vé ifífi Eberé tī sī, "Ngá 'dīri ā'di?"

Múngú ri ɪŋjǐzú rǐ gé, anji úmvúlésí ɪ ní ímúki tǐj vúlé 'dǐi rǐ pi ē ímúki rǐ ndreé bēnǐ.”

³⁴ Ároná 'dụ tǎ rǐ ngáá sǔ Úpí Múngú ní eziǐ Mósē ní rǐ tǐnǐ. Ároná 'dụ máná rǐ 'báá sǒndúkú Úpí Múngú ní úndǐ ruzú rǐ^S agá.

³⁵ 'Bá Ísērélē vé rǐ pi nyakí máná rǐ caá íli pǔkú sụ, cǐngbá kǒpi ní cazú vǔrǎ ɪ ní mǔzú adrízú rǐ gé. Kǒpi ríkí máná rǐ nyaá cǐngbá kǒpi ní cazú ǎngǔ Kánáná vé rǐ gé.

³⁶ (Épá ri acokí dǒ caá mǔdrǐ, ǎlu ni ri adri òmérí ǎlu.)

17

Úpí Múngú sē yǐi ɪdǐ ífǔú ɪrǎ agásí

¹ 'Bá Ísērélē vé rǐ pi ní ngazú fǔzú ǎngǔ á'wí cínýafá rú Síní vé rǐ agásí, kǒpi ní ngazú vǔrǎ 'dǐri agásí, kǒpi ní mǔzú cazú vǔrǎ ázi gé, sǔ Úpí Múngú ní eziǐ rǐ tǐnǐ. Kǒpi ní mǔzú adrízú ǎngǔ Rǐfídímú vé rǐ agá, 'bo 'dǎlé yǐi 'bá rǐ pi ní mvúúmǔvú ní 'dǎáyo.

² Kǒpi ní rizú ǎwázú Mósē ní kǐnǐ, “Í sē 'bá ní yǐi mvúú.”

Mósē ní 'yozú kǒpi ní kǐnǐ, “Ngá ɪmi ní rizú ǎwázú má ní 'dǐni rǐ á'di? ɪmi ri Úpí Múngú ri ǔ'bǐ 'dǐni á'diátási?”

³ 'Bo yǐi úvá ní 'bá rǐ pi ndéé káyí káyí rǐ sǐ, kǒpi ríkí unuú Mósē rǔ 'bá gá. Kǒpi kǐnǐ, “Ngá mí ní 'bá ɪjǐzú ífǔzú Èjǐpétó agásí ɪmúzú údrázú 'bávé anjǐná pi be, ǎnyápá rǐ pi be yǐi úvá sǐ rǐ á'di?”

⁴ Mósē ní kúru ngozú Úpí Múngú ɛndrǐtǐ gé kǐnǐ, “Má 'o ri 'bá nǒ 'bée ní á'di? Èsǐ mǎdá, kǒpi lǐkí ma úvǐ ɪrǎ sǐ.”

⁵ Úpí Múngú ní újázú Mósē ní kǐnǐ, “Í 'de mǔú 'bá rǐ pi ɛndrǐtǐ gé sǐ drǐdrǐ. 'Í 'dụ ambugu uruko Ísērélē vé rǐ pi mǔú mí vú sǐ ɪndǐ, 'í 'dụ kpá túré mí ní yǐi ǎmbúgu díjǐpi díjǐ Náyǐlǐ ē mǐ gbázú rǐ mǔzú mí drǐgé sǐ ɪndǐ.

⁶ Mí kǎdǒ caá ɪrǎ Sínáyǐ vé rǐ gé 'dǎá, ma adri mí be trǔ. 'Í gbá ɪjǐgǒ ɪrǎ rǐ á pǎlé gá rǐ, yǐi rǐ ífǔ ɪjǐgǒ rǐ agásí rá, 'bá Ísērélē vé rǐ pi á mvúki rǐ.” Mósē ní kúru tǎ rǐ 'dǔzú ngazú sǔ Múngú ní lúú 'í ní rǐ tǐnǐ, drǐkoma Ísērélē vé rǐ pi tǐkí nyo rǐ ndreé.

⁷ Mósē ní ǎngǔ rǐ á rǐ 'dazú Másá, ázini Mǐrǐbá, á'diátásiyá 'bá Ísērélē vé rǐ pi ríkí unuú, ázini ríkí 'yoó kǐnǐ, “Úpí Múngú ri nyo 'bá ǎsamvú gé nǒgǒ anigé, dǒku ɪri 'dǎáyo?”

'Bá Ísērélē vé rǐ pi 'dǐkí ɛ'dǐ 'bá ǎmáléké vé rǐ pi be

⁸ 'Bá ǎmáléké vé rǐ pi ímúki ɛ'dǐ 'dǐjǐ 'bá Ísērélē vé rǐ pi be ǎngǔ Rǐfídímú vé rǐ gé.

⁹ Mósē ní 'yozú Yósúwá ní kǐnǐ, “Mí ǔpǐ 'bávé ǎgǒ uruko 'bée mǔú ɛ'dǐ 'dǐjǐ 'bá ǎmáléké vé rǐ pi be. Drǐ sǐ, ma pá tu ǎnga drǐgé 'dǎá, ma túré Múngú vé ǔkpǒ be rǐ rǔ má drǐgé.”

¹⁰ Yósúwá ní ǎgǒ rǐ pi ē drǐ kozú mǔzú ɛ'dǐ rǐ 'dǐzú 'bá ǎmáléké vé rǐ pi be sǔ Mósē ní eziǐ rǐ tǐnǐ. Mósē pi Ároná be, Húrǐ sǐ, tǔkí mǔú adri ǎnga drǐgé 'dǎá.

¹¹ Mósē kǎdǒ túré rǐ suú urǔ 'dǎá, 'bá Ísērélē vé rǐ pi ɛ'dǐ rǐ ndē nǐ, kǎdǒ túré rǐ ɪsǐ vǔgá nǒó, 'bá ǎmáléké vé rǐ pi ɛ'dǐ rǐ ndē nǐ.

¹² Mósē ē drǐ kǎ ǔrǒó túré rǐ á rǔngará sǐ gǐ, Ároná pi Húrǐ be ɪ'dúkí ɪrǎ 'báá, Mósē úrǐ drǐ ní gé. Kǒpi tǔkí pá Mósē á gǎrǎ gá, kǒpi ɛtǐkí Mósē ē drǐ ɪlébe ɪlébe ingáá urugégé cǐngbá cazú ǔtǐ ní 'dengará gá.

¹³ Yósúwá 'dǐ ɛ'dǐ 'bá ǎmáléké vé rǐ pi be, ndē kǒpi rá.

¹⁴ Kúru Úpí Múngú ní 'yozú Mósē ní kǐnǐ, “Í sǐ tǎ Yósúwá ní ɛ'dǐ ndézú 'dǐri búkú agá, 'í lǎ tǎ ni Yósúwá ní, á yǐ, á lē 'bá ǎmáléké vé rǐ pi vé úri 'beé ǎvǐ vǔ drǐgé sǐ rá.”

¹⁵ Mósē ní vǔrǎ rǒbǒŋǒ zázú ní sǐzú, ɪri ní rǔjǐ ní 'dazú, “Úpí Múngú sē á ndē ɛ'dǐ rǐ gǐ.”

¹⁶ ɪri ní 'yozú kǐnǐ, “Úpí Múngú sē má ní ǔkpǒ ɛ'dǐ rǐ 'dǐzú nǐ, á'diátásiyá má inga má drǐ urǔ ǔkpǒ zǐzú vú ní gé. Úpí Múngú ri ɪmú ɛ'dǐ 'dǐ mǔzú úyú ǎmáléké vé rǐ pi be.”

18

Yétērǒ mǔ Mósē ri ndreé

¹ Yétērǒ ri átalágú Mǐdǐyaná vé ni, ɪri Mósē ɛnyépi, yǐ tǎ Múngú ní 'oó Mósē ní, ázini 'bá Ísērélē vé rǐ pi ní rǐ rá, yǐ kpá tǎ Úpí Múngú ní 'bá Ísērélē vé rǐ pi ɪjǐzú ífǔzú ǎngǔ Èjǐpétó vé rǐ agásí rǐ rá.

² Mósé kǎ 'í ǔkú ní Sǐpǔrǎ ri péé mǔú ɪvé anji ǎgǒ ɪrǐ rǐ pi be ɛnyépi Yétērǒ vǔgá 'dǎá, Mósē ɛnyépi ɛ'yǐ kǒpi rá.

³ Mvá kǎyú rǐ á rǔ Gǐrǐsómá* 'i, Mósē 'yo mva kǎyú rǐ vé tǎ kǐnǐ, tǐkí mva 'dǐri ɪsǐ ǎkudé ma jákǎ rú ǎngǔ ázi gé.

⁴ Mvá ázi rǐ á rǔ Èlǐzéré† 'i, Mósē ní 'yozú kǐnǐ, “Múngú má ɛ'pǐjǐ vé rǐ ko má ɪzá nǐ, pa ma drǎ agásí 'bǎgǔ Èjǐpétó vé rǐ drǐgé sǐ nǐ.”

^S 16:34 16:34 Sǒndúkú ɪndǐ vé rǐ: ɪ ri máná rǐ 'bá sǒndúkú ɪndǐ vé rǐ agá, ázini ɪ ri ɪrǎ ɪ ní tǎjǐmbǐ mǔdrǐ Múngú vé rǐ sǐi rǔ'bá ní gé rǐ 'bá 'a ní gé, Ísērélē rǐ pi vé anji pi vé anji ē ímúki rǐ ngá 'dǐ'bée ndreé. 'Í lǎ Wüŋgará 25:10-12; Èbéré 9:3-5. * 18:3 18:3 Gǐrǐsómá: Rǔ Gǐrǐsómá 'dǐri 'dakí Èbéré tǐ sǐ, ífǐfǐ ní jákǎ. † 18:4 18:4 Èlǐzéré: Rǔ Èlǐzéré 'dǐri vé ífǐfǐ, Múngú ko má ɪzá nǐ.

⁵ Mósê ényépi Yétêrô pi, Mósê vé anji ägô rî pi be, Mósê ükü ní sî, kôpi ní 'dezu mužú Mósê ri ndrezú ängü 'á wí cínýáfá rú rî gé, vürâ Mósê ní adrizú ìnyinjá írâ Sínáyî vé rî gé 'dää.

⁶ Yétêrô ní ù'dükò pèzú Mósê ní kînî, "Ma mí ényépi Yétêrô 'i, 'bá lèkî mužú mí ükü ní be, mívé anji ägô ìrî rî pi be mí vúgá 'dîi."

⁷ Kôpi kâ caá 'dälé, Mósê ní füzú mužú ényépi rî é'yjzú, ìri ní kùmüci ütjzú ényépi èndreṭi gé, ìri u'dezu èzizú bēdri sî, kôpi ní füzú gâkú rî agá 'daá.

⁸ Mósê ní tâ Úpí Múngú ní 'oó 'bâgú Èjèpétô vé rî ní, äzini ìri ní 'oó 'bá Èjèpétô vé rî pi ní 'bá Ìsèrelê vé rî pi ä tâ sî rî ùlüzú ényépi ní, ìri ní kpá tâ ùkpó ùkpó í ïšú 'bá í ní ímüŋgará gá létj gé 'dîgé Múngú ní í pazú rî ùlüzú ìri ní.

⁹ Yétêrô kâ tâ múké Úpí Múngú ní 'bá Ìsèrelê vé rî pi pazú 'bá Èjèpétô vé rî pi drîgé sî 'dîri vé tâ yîi, sê ìri ní äyîkô ambamba.

¹⁰ Ìri ní 'yozú kînî, "È ingúkî Úpí Múngú ìmi paápi 'bá Èjèpétô vé rî pi drîgé sî, äzini 'bâgú Èjèpétô vé rî drîgé sî 'dîri.

¹¹ Nóni á nî rá Úpí Múngú ri ämbúgú ùkpô be múngú adri 'bá túngú rî pi drîgé sî cére, ä'diätäsiyâ pa 'bá Ìsèrelê vé rî pi ari 'ba èšî be ükâ ükâ rî pi drîgé sî."

¹² Mósê ényépi Yétêrô ní änyâpá ïjizú ngá urukò 'bée be zázú Múngú ní rōbōñò rú, Áronâ pi ní ímüzú ambugu Ìsèrelê vé rî pi be Yétêrô vúgá nõó ìnyá rî ä nyangará gá vürâ í ní rizú Múngú rî ïnjizú rî gé.

¹³ Kâ mužú adrii drü 'dîni, Mósê ní úrizú 'bá rî pi vé tâ ìngará gá sù ändürú rî tñi, 'bá rî pi ímúkî pá tuú kuú Mósê ä gârâ gá sî kúrú cîmgbá cazú ündréñá gá.

¹⁴ Mósê ényépi kâ tâ Mósê ní riú 'oó 'bá rî pi ní 'dîri ndree, ìri ní Mósê rî zizú kînî, "Ngá mí ní rizú tâ lizú ó'dükülegúsî sèzú 'bá rî pi ní í'dózú pá tuzú ù'bütj cîmgbá ündréñá gá 'dîni rî ä'di?"

¹⁵ Mósê ní újázú ényépi ní kînî, "Bá rî pi ri ímú má vúgá nõó, ä'diätäsiyâ kôpi lèkî tâ Múngú ní lèé ä 'okî rî niî.

¹⁶ Kôpi dô tâ be í äsámvú gé sî anigé, kôpi ïjî má vúgá, ma kúru kôpivé tâ äsámvú aco, ma tâ Múngú ní lèé ä 'okî rî ùlú kôpi ní, äzini ma täimbj Múngú vé rî ímbá kôpi ní."

¹⁷ Mósê ényépi ní újázú Mósê ní kînî, "Tâ mí ní riú 'oó 'dîri adri múké ku.

¹⁸ Mî, 'bá ímú 'bá mí vúgá 'dî'bée be, ìmi ímú ändê rá. Èzî rî mí ñōñō, mí ícô ngaa ó'dükülegúsî ku.

¹⁹ 'Í yî drî ma ká, á lè mî izâ koó tâ 'dîri sî, Múngú ä adri mí be. 'Í tu pá 'bá rî pi vé tâ tî gé, 'í jî kôpivé tâ ùlúú Múngú ní.

²⁰ Mí ímbá kôpi ní tâ Múngú ní lèé ä 'okî rî, äzini mí ímbá täimbj Múngú vé rî, mí í'da kôpi ní létj adrizú äni múké rî, äzini létj èzî ngazú rî.

²¹ Lè mí üpê 'bá èzî nga'bée múké Múngú rî ïnjî 'bá ïnjîjñ, tâ 'o'bá piri, èšî 'bâ'bée ngá drîgé ku ni pi 'bá 'dî'bée äsámvú gé. Mí ü'bâ kôpi drîkoma rú ngúlúmü 'bá be élifü älu rî pi drîgé, ngúlúmü 'bá be müdürülü älu rî pi drîgé, ngúlúmü 'bá be pükü tōwü rî pi drîgé, ngúlúmü 'bá be müdrj rî pi drîgé, kôpi ä rikî 'bá 'dî'bée vé tâ äsámvú acoó.

²² Lè 'bá 'dî'bée ä rikî 'bá rî pi vé tâ lîj sâ be cére, lè kôpi è ïjîkî tâ ùkpó ùkpó rî pi mí èndreṭi gé, tâ adri 'bá münyámunya rî pi, lè kôpi ä lîkî tâ ni. 'Í 'o dô sù 'dîri tñi, ìri sê èzî riipi mí ñōpî rî ìri ícá kōwükōwü, ä'diätäsiyâ ìmi rî tâ rî ällé kôpi be trj.

²³ 'Í 'du dô tâ má ní èzîjî mí ní 'dîri ngaa rá, äzini Múngú lü dô mí ní kînî, mí 'o 'dîni, mí èšî ri adri ùkpó ùkpó, sê mí ändê ku, 'bá 'dî'bée kúru cére nga mu 'bētj 'dää, ïšú kôpi èpîkî tâ rî sî gí."

²⁴ Mósê yî tâ ényépi ní ímbá 'í ní rî rá, 'du tâ ényépi ní 'yoó rî pi ärevú ngaa cére rá.

²⁵ Ìri ní 'bá èzî nga'bée múké ni pi üpèzú 'bá Ìsèrelê vé rî pi äsámvú gé, ü'bâ kôpi drîkoma rú, ngúlúmü 'bá be élifü älu (1,000) rî pi drîgé, ngúlúmü 'bá be müdürülü älu (100) rî pi drîgé, ngúlúmü 'bá be pükü tōwü (50) rî pi drîgé, äzini ngúlúmü 'bá be müdrj rî pi drîgé.

²⁶ Kôpi rikî 'bá rî pi vé tâ lîj sâ be cére. Tâ ùkpó ùkpó rî pi kôpi rikî ïjî Mósê èndreṭi gé, tâ adri 'bá münyámunya rî pi kôpi rikî lîj ní.

²⁷ Mósê ní kúru ényépi Yétêrô ri jizú kuzú létj gé, ìri ní 'yozú, mí ècî múké. Yétêrô ní 'í újázú gözú vülé ängü 'í ní adrizú rî gé 'dää.

19

'Bá Ìsèrelê vé rî pi adrikî írâ Sínáyî vé rî gé

¹ 'Bá Ìsèrelê vé rî pi kâ ìfüü ängü Èjèpétô vé rî agásî, kôpi tukî ècî caá mbää ìrî, kôpi cakî ängü ä'wí cínýáfá rú rî gé Sínáyî gé 'dää ù'dü älu mbää na vé rî gé.

² 'Bá Ìsèrelê vé rî pi kâ füü ängü Rēfidimü vé rî agásî, kôpi cakî mužú adrii ängü ä'wí cínýáfá rú Sínáyî vé rî gé, kôpi ní äwizú adrizú írâ rî ä pále gá 'dää.

³ Mósê ní kúru tuzú mužú Múngú vúgá írâ drîgé 'dää, Úpí Múngú ní ìri zizú írâ drîgé 'dää, ìri ní 'yozú kînî, "Tâ má ní lèé mí 'yo Yökobü vé úyú Ìsèrelê rî pi ní rî ìri 'dî,

4 ʼÍmi ndrekí tã má ní ʼoó ʼbá Èjèpétò vé rí pi ní rí rá, má ʼí ʼdú ʼími ʼíjì má vùgá nõó sù ʼbìbì ní ʼívé anjìná u ʼdùú rí tìjì.

5 ʼÍmi ʼdùkí dõ tã mávé rí ngaá èşì be céré, àzini ʼími ʼdùkí dõ ùndí má ní ruú ʼími be ʼdãri vé tã ngaá rá, ʼími adri ʼbá mávé ní ʼbá vù drìgè rí pi àsámvú gé sì céré. ʼBá vù drìgè rí pi céré adri mávé ní,

6 ʼbo ʼími ʼímú adri sùrú uletere, rí èjì nga má ní atala rú. ʼÚ ʼdùkò má ní lèé mí átá ʼbá Èsèrelè vé rí pi ní rí ʼíri adriipi ʼdì.

7 Mósè ní kúru ʼìgòzú ʼírã drìgè ʼdãásì, ʼíri ní ʼbá ʼí ní ù ʼbãã drìkoma rú rí pi zizú ʼímúzú vùrà àlu gé, ʼíri ní tã Úpí Múngú ní èzìjì ʼí ní rí ùlúzu kòpi ní céré.

8 ʼBá rí pi ngakí céré tã ʼdìri è ʼyìjì kìnì, ʼTã àrèvú céré Úpí Múngú ní èzìjì rí ʼbá ʼdù nga rá. ʼMósè ní kúru tã kòpi ní è ʼyìjì rí jizú mụzú ùlúzu Úpí Múngú ní.

9 Úpí Múngú ní ʼyozú Mósè ní kìnì, ʼMa mụ mí vùgá ʼdìi ʼírìbìtì àsòópi nìjìpi cìcì ní agásì, má kãdò ríi átá mí be, ʼbá rí pi à yìkí rí mávé ú ʼdùkò, kòpi à ʼbãkí rí èşì céré kuu mí drìgè. ʼMósè ní kúru tã ʼbá rí pi ní ʼyoó rí ùlúzu Úpí Múngú ní.

10 Úpí Múngú ní ʼyozú Mósè ní kìnì, ʼÍ mụ lùu ʼbá rí pi ní, ʼí dòzú àndrũ cazú drũ sì, lè kòpi à gũkí ʼí adrii uletere. Kòpi à ùjìkí ʼívé bõngó ùjìjì.

11 ʼÚ ʼdú na ní gé, lè ʼbá rí pi à útúkí ʼí kú ùrè, à ʼdiatãsiyã Úpí Múngú rí ʼíşì ʼímú adri ʼírã Sínáyì vé rí drìgè, ʼbá rí pi céré nga ma ndre rá.

12 ʼÍ sì légeré ʼírã rí à gãrà gá sì kùrú, ʼí lù ʼbá rí pi ní, ʼLè ku ʼími ní oṽvúzu légeré rí drìgè sì, ʼímúzu ʼínynjã ʼírã rí à rù ʼbá gá nõó, àzini lè ʼími ulókí ʼírã rí à rù ʼbá ku. ʼBá rí uló dõ ʼírã rí à rù ʼbá gí, ʼí ʼíri ʼdì drã ʼdìisi rá.

13 ʼÍ ʼíri úvú ʼírã sì, dõku ʼí ʼíri gbì ʼíyè sì, ʼdìkí dõ ʼíri drãá ʼdìni, lè ʼbá àzi à uló àvù ní à rù ʼbá ku. Ngá rí dõ ʼbá, dõku ànyãpá, ʼicókí ʼíri kuu adrii ʼídrì rú ku. ʼBá rí pi yìkí dõ jèlègú à ú ʼdùkò gí, kòpi è ʼíbikí rí tųú ʼírã drìgè ʼdãá ndõ.

14 Mósè kã ʼíşì ʼírã drìgè ʼdãásì ʼbá rí pi vùgá nõó, ʼíri ní ʼyozú kòpi à gũkí ʼí adrii uletere, kòpi ní ʼívé bõngó ùjìzú.

15 ʼÍri ní ʼyozú ʼbá rí pi ní kìnì, ʼLè ʼími útúkí ʼími kú ʼìngòşì rìzú ʼú ʼdú na ʼdãri ùtèzú, ʼbá àzi à là ùkú be ku.

16 Kã mụú caá ʼú ʼdú na ní gé, ʼù ʼbùtìnjã rí sì, ùvi ní lizú, àngũ rí ní gázú lókùlókù, ʼírìbìtì ní àsòzú ʼínìkũkũrũ ʼírã drìgè ʼdãá, gũké ní kúru ʼuzú kùbì be uru ʼdãá. ʼBá adri ʼbá vùrà ʼdãri gé rí pi à rù ʼbá ngakí céré yááyã.

17 Mósè ní kúru ʼbá rí pi è drì kozú füzú vùrà kòpi ní adrizú rí agásì Múngú vùgá

ʼdãá, ʼbá rí pi àwíkí pá tuú kuu ʼírã rí à pále gá.

18 Àcìgã oṽzú ʼírã Sínáyì vé rí è drì céré, à ʼdiatãsiyã Úpí Múngú ʼíşì ʼímú ʼírã drìgè nõó àcì dḡipi dḡḡì ní agásì. Àcìgã rí tu urugégé ʼdãá, sù àcìgã tųúpi àcì ʼí ní ùdèé kuu àmbúgú àmbúgú rí agásì rí tìjì, ʼírã rí aya ʼí ùkpò be dḡngídḡngì.

19 Jèlègú rí vé ú ʼdùkò rí o ʼú mụzú mgbuwa, mgbuwa. Mósè ní átázú, Múngú ní újázú ʼíri ní ú ʼdùkò be sù ùvi ní líi rí tìjì.

20 Úpí Múngú ní ʼíşìzú ʼímúzú ʼírã Sínáyì vé rí drìgè ʼdãá, ʼíri ní Mósè rí zizú mụzú ʼí vùgá ʼírã drìgè ʼdãá. Mósè ní kúru tųúzú mụzú ʼírã drìgè ʼdãá.

21 Úpí Múngú ní ʼyozú Mósè ní kìnì, ʼÍ sì mụú ʼbá rí pi vùgá ʼdãá, ʼí mụ ʼyoó kòpi ní, lè kòpi à oṽvúkí légeré mí ní sù ʼdìri drìgè sì ʼímú ma ndreé ku, kòpi oṽvúkí dõ légeré rí gí, kòpi ùdrã rá.

22 Atala lè ʼbá ʼímú ʼbá Úpí Múngú vùgá nõó rí pi, lè kòpi à gũkí ʼí adrii uletere. Kòpi gũkí dõ ʼí adrii uletere ku, Úpí Múngú rí kòpi ú ʼdì ùdrã rá.

23 Mósè ní ʼyozú Úpí Múngú ní kìnì, ʼBá rí pi ʼicókí ʼítú ʼírã Sínáyì vé rí drìgè nõó ku, à ʼdiatãsiyã mí ʼyo ʼbá ní, mí kìnì, ʼbá ʼítúkí ʼbá ʼírã rí à pále gá ʼínynjã nõó ku, à ʼdiatãsiyã vùrà ʼdìri ʼíri uletere.

24 Úpí Múngú ní újázú Mósè ní kìnì, ʼÍ sì mụú vùgá ʼdãá, mí ʼíjì Àronã rí ʼímú ʼírã drìgè nõó. ʼBo atala rí pi ʼbá rí pi be, lè kòpi à siki ʼí ʼímú má vùgá nõó ùkpò sì ku, kòpi siki dõ ʼí ʼímú ùkpò sì, má kòpi ú ʼdì ùdrã rá.

25 Mósè ní kúru ʼíşìzú ʼímúzú ʼbá rí pi vùgá nõó, ʼíri ní tã Úpí Múngú ní ʼyoó rí ùlúzu kòpi ní.

20

Tãimbì mụdrì Múngú ní èzìjì rí

1 Tã Múngú ní èzìjì ʼbá rí pi ní rí ʼíri ʼdìni kìnì,

2 ʼMa Úpí Múngú ʼímivè rí, má ʼíjì ʼími ʼífúú ʼìzãngã ʼími ní nyaá tųgèrũ rú Èjèpétò agá ʼdãá rí agásì ní.

3 ʼLè ʼími ʼínjìkí mungú àzi tųngú ní ku, ʼími ʼínjìkí ʼyènjã ma áyu.

4 ʼLè ʼími údékí ngá àzi ʼíndré mungú rú sù ngá ʼbù gé ní tìjì ku, dõku ngá vù drìgè ní tìjì ku, dõku ngá ʼyìjì agá ní tìjì ku.

5 Lè ʼími oṽvúkí drì sḡ vùgá ngá ʼí ní údé mungú rú ʼdì ʼbée ʼínjìzú ku, à ʼdiatãsiyã ma Úpí Múngú ʼímivè rí, à lè ʼbá àzi è ʼínjì mungú àzi ku. ʼBá ma gã ʼbá sì rí pi, má kòpivè anjìná ʼírñã ùnjìkãnyã kòpivè ètèpì ní ʼoó rí sì, má ʼí dõ ʼírñã úyú na rí gé cìngbã cazú úyú sù rí gé.

⁶ 'Bo 'bá rī lē dō ma rá, āzini 'dụ dō tã má ní ẹzị rī ngaá rá, ma ẹsị múkẹ 'bá ịrívé úyú rī pí drịgẹ cīmgbá cazú úyú ẹlífú kárakará rī pí drịgẹ.

⁷ "Lē ịmi ríkí Úpí Múngú ịmívé rī ā rụ zị tã ùnjị 'ozú ku, ịmi zíkí dō Múngú ā rụ tã ùnjị 'ozú, Úpí Múngú rí ịmi ịrīnā rá.

⁸ "Lē ịmi ịgákí ụ'dụ Sábátá vé rī, ịmi 'bákí ịri adrii uletere.

⁹ Lē ịmi ngakí ịmívé ẹzị ərəvú céré deę ụ'dụ áziyá ga,

¹⁰ 'bo Sábátá rí ụ'dụ uvuzú nì, ịri ụ'dụ Úpí Múngú ịmívé rī vé nì. Ụ'dụ 'dīrì gé, lē ịmi ngakí ẹzị ku, mí ulúngu, dōku mívé mvá ágó, dōku mívé mvá ùkú, dōku mívé ătí'bá ágó rú rī, dōku mívé ătí'bá ùkú rú rī, dōku mívé ányapá rī pí, dōku 'bá jākā rú ịmụpí adriipi mívé 'bẹtị ăsámvú gé rī, ā nga ẹzị ụ'dụ Sábátá vé rī gé ku.

¹¹ Ẹ'điātāsīyā Úpí Múngú gbi 'bụ pí vū be, yīi tafu rī be, ngá 'a nì agá rī pí be céré 'dụ caá ụ'dụ áziyá, 'bo ká mụy caá ụ'dụ ẹzịrị nì gé, ịri nì uvuzú. Úpí Múngú nì kúru tākiri 'bázú ụ'dụ Sábátá vé 'dīrì drịgẹ, ā adri uletere.

¹² "Lē mí ịnjị mí ẹtẹpí pí mí ẹndrẹpí be ịnjịnjị, mí adri rí caá ílì be aco ąngū Úpí Múngú mívé rī nì sée mí nì rí agá.

¹³ "Lē mí 'dị 'bá ku.

¹⁴ "Lē mí 'bā ọwū ku.

¹⁵ "Lē mí ụgụ ngá ku.

¹⁶ "Lē mí ulí ùnjō 'bá mí gārā gá rī drịgẹ ku.

¹⁷ "Lē mí 'bā ẹsị 'bá mí gārā gá rī vé jọ drịgẹ ku. Lē mí 'bā ẹsị 'bá mí gārā gá rī vé ùkú drịgẹ ku, dōku mí 'bā ẹsị 'bá mí gārā gá rī vé ătí'bá ágó rú rī drịgẹ ku, dōku mí 'bā ẹsị 'bá mí gārā gá rī vé ătí'bá ùkú rú rī drịgẹ ku, dōku mí 'bā ẹsị 'bá mí gārā gá rī vé tị drịgẹ ku, dōku mí 'bā ẹsị 'bá mí gārā gá rī vé dōngí drịgẹ ku, dōku mí 'bā ẹsị 'bá mí gārā gá rī vé ngá drịgẹ ku."

¹⁸ 'Bá rī pí ká ùvì rī vé ịngará, āzini jẹlẹgú rī vé 'ungará yī, āzini kọpì ká ùvì rī vé gangará lókúlókú rī ndree ącígā ịrā ẹ drị ọzụpì rī be, sẹ ụrị ịmvú kọpì ambamba, kọpì yāki ąnì kpìrìkpìrì, kọpì áwíkì pá tuú rárá rú.

¹⁹ Kọpì nì 'yozú Mósẹ nì kìnì, "Lē mí átá 'bá nì átángá rī nì, 'bá ịcọ yì rá. 'Bo lē mí ku Múngú átá átángá rī 'bá nì nì ku, ịri sẹ 'bá ùdrā rá."

²⁰ Mósẹ nì újázú kọpì nì kìnì, "Ịmi 'okí ụrị sī ku, Múngú ịmụ ịmi ụ'bị, ụrị ā rụ rí ịmi, ịmi 'okí rí ùnjikányā ku."

²¹ 'Bá rī pí áwíkì pá tuú kuú rárá rú. Mósẹ fi ąngū nịpì cịcị Múngú nì adrizú rí agá 'dāá nì.

Ngá ị ní úde drị sī múngú rú rī vé tã, āzini vūrā rọbọhọ zázú rī vé tã

²² Kúru Úpí Múngú nì 'yozú Mósẹ nì kìnì, "'Í lū 'bá Ịsẹrẹlẹ vé rī pí ní 'dini, 'Ịmi ndrekí ịmi mị sī rá, á rí átá ịngázú 'bụ gélésila.

²³ Lē ịmi údekí aya ọgụ 'bá ọgụọgụ nì pí ríi ịnjị múngú rú ku, dōku lē ịmi údekí dábú rí ịnjị múngú rú ku.

²⁴ " 'Lē ịmi usakí nyọkú, ịmi sịkí má nì vūrā rọbọhọ zázú nì, ịmi zākí rí má nì kábílō, ndrị, āzini tị rọbọhọ rú ąnì. Ma sị mụzú vūgá 'dii, ma mụ ịmi nì tākiri sẹ vūrā ị ní rizú ma ịnjizú rí gé.

²⁵ Ịmi sịkí dō má nì vūrā rọbọhọ zázú rí ịrā sī, lē ịmi sịkí ịrā ị ní rụ'bá nì upaá kuyé nì sī, ā upakí rụ'bá nì ayaná sī ku, ā 'diātāsīyā ịri sẹ vūrā rọbọhọ zázú rí adri ąnì uletere ku.

²⁶ Lē ịmi tükí mụzú vūrā rọbọhọ zázú rí gé 'dāá vūrā pá ù'bázú rí gé sī ku, 'bá āzi ā ndre rí ịmi rụ'bá ule rí ku.' "

**Búkũ
Rútã
vé rĩ
Tã búkũ rĩ vé rĩ ã
ũlũngará**

Búkũ 'dĩri ũlũ ú'dógú'dógú Rútã vé rĩ, Rútã ri Mōábãzi. 'Bá Mōábã vé rĩ pi ê'yĩkĩ Múngú Īsērélê vé rĩ kuyé. Īsērélêgũ ázi ívé 'bá 'bêtĩ ásamvú gé rĩ pi be, kōpi íbĩkĩ íngá Bêtélémê gá, kōpi 'dekĩ muḡ adrii Mōábã gá, á'diātāsiyã êbirĩ 'de kōpivé ángũ ágá nĩ. Īsērélêgũ rĩ vé ũkú Nōómé ri anji ágō be ĩrĩ, ĩrivé mvá ázi rĩ je Rútã ri nĩ. 'Bo ĩrivé ágō drã rá, ázini ĩrivé anji ĩrĩ 'dĩ'bée ũdrãkĩ rá, 'yéná kukĩ Nōómé ri áyu. Nōómé kã léé 'i újá gōo Bêtélémê gá 'dãá, Rútã kĩnĩ, 'i lē muḡ vú ni gé sĩ Īndĩ, Rútã ê'yĩ Múngú áda rĩ rá. Kōpi ã cakĩ dō Bêtélémê gá 'dãá lĩkĩcō rú drãásiyã, Múngú sē Rútã ní ágó múké, á'bú be ni, rĩ ni Bōójã 'i. Bōójã ní Rútã ri jezú 'i ní ũkú rú, Bōójã ri kpá Nōómé ã tã mbaá Īndĩ. Bōójã pi vé úyú Rútã be rĩ ágá, ágó ázi anigé, rĩ ni Dãwũđĩ 'i, ágó rĩ 'bãgũ.

Ú'dógú'dógú Rútã vé 'dĩri lũ 'bá ní kĩnĩ, 'bá rĩ pi árevú céré ê'yĩkĩ dō Múngú ri rá, Múngú ri kōpi ní tãkĩri sē rá.

Ēlĩmélékē pi ívé 'bá 'bêtĩ ásamvú gé rĩ pi be muḡi Mōábã gá

¹ Lókĩ 'bá tã lĩ'bá* rĩ pi ní ángũ ruḡú ángũ Īsērélê vé rĩ ágá rĩ gé, êbirĩ 'de ángũ rĩ ágá ũnjĩ ũnjĩ. Ágó ázi kĩrũ Bêtélémê vé rĩ ágá, ángũ Yúdã vé rĩ ágá, 'du ívé ũkú ívé anji ágō ĩrĩ rĩ pi be, 'de muḡ adrii ángũ Mōábã vé rĩ ágá 'dálé ũkōlō.

² Ágó rĩ ã rĩ Ēlĩmélékē 'i, ũkú ni ã rĩ Nōómé 'i, ĩrivé anji ĩrĩ 'dĩ'bée, ázi rĩ ã rĩ Málónã 'i, ázi rĩ Kĩlyónã 'i. Kōpivé sũrũ Ēfárátã, kōpi kĩrũ Bêtélémê vé rĩ ágá, ángũ Yúdã vé rĩ ágá. Kōpi 'dekĩ muḡ adrii ángũ Mōábã vé rĩ ágá.

³ Nōómé ágó ní Ēlĩmélékē ní drãzũ, ku Nōómé pi kũ ĩrivé anji ágō ĩrĩ 'dĩ'bée be.

⁴ Anji ágō ĩrĩ 'dĩ'bée ní anji ũkú Mōábã vé ni pi jezú 'i ní ũkú rú, ũkú ázi rĩ ã rĩ Úrũpã 'i, ázi rĩ Rútã 'i. Kōpi kã adrii caá 'dálé íli muḡrĩ,

⁵ Málónã pi ní ũdrãzũ Kĩlyónã be ĩrĩtrō, kukĩ Nōómé ri kũ anji ákó, ágó ákó.

Nōómé lē ívé anji ágō rĩ pi vé ũkú ĩrĩ 'dĩ'bée pēé gōo muḡ ívé ángá

* **1:1 1:1** *Bá tã lĩ'bá rĩ pi:* 'Bá tã lĩ'bá rĩ pi Múngú ũpē kōpi nĩ, kōpi ã pakĩ rĩ 'bá Īsērélê vé rĩ pi ívé arĩ'ba rĩ pi drígé sĩ. Kōpi rikĩ 'bá Īsērélê vé rĩ pi vé tã lĩ nĩ. Kōpi rikĩ kpá 'bá Īsērélê vé rĩ pi ruḡ lókĩ 'dãri gé nĩ. † **1:6 1:6** *Úpi:* Ēbérē tĩ sĩ, Múngú zĩ 'i rĩ Yãwē, íffĩ nĩ, Múngú adriipi muḡú 'dãni'dãni rĩ 'i. Kēlĩkō tĩ sĩ, 'bá Yãwē ri zĩ Úpi. Í řsũ lã Búkũ 'dóngará vé rĩ ágá, Wũngará vé rĩ ágá, Rútã vé rĩ ágá, ázini Yónã vé rĩ ágá.

⁶ Nōómé kã yĩi ángũ Mōábã vé rĩ gé 'dálé kĩnĩ, Úpĩ† sē ányãngá ka 'bá rĩ pi ní ángũ Yúdã vé rĩ gé 'dãá, Nōómé pi ní 'i útúú ívé anji ĩrĩ 'dĩ'bée vé ũkú pi be ángũ Mōábã vé rĩ gé 'dálé, lēzũ 'i újãzũ gōzũ vúlé ángũ Yúdã vé rĩ gé 'dálé ũzi.

⁷ Kōpi ní vũrã 'i ní rizũ adrizú 'dãri kuzú, Nōómé pi ní muḡú ívé anji ũdrã'ba ĩrĩ 'dĩ'bée vé ũkú pi be, kōpi 'dukĩ lētĩ muḡupi Yúdã gá rĩ, kōpi újãkĩ 'i gōzũ vúlé ángũ Yúdã vé rĩ gé 'dálé ũzi.

⁸ Kúru Nōómé ní 'yozú ívé anji ĩrĩ 'dĩ'bée vé ũkú pi ní kĩnĩ, "Īmi mvikĩ gōo ĩmivé ángá ĩmi êndrēpĩ vũgá. Úpi ã 'bã êřĩ múké ĩmi ní, sũ ĩmi ní êřĩ múké 'bãá ĩmivé ágō ũdrã'bée gi rĩ pi ní, ázini ĩmi ní 'bãá má ní rĩ tĩnĩ.

⁹ Úpi ã sē ĩmi ní ágō ĩmi tã mba'bée múké ni pi." Kúru ĩri ní kōpi u'dezú eřizũ bēdrĩ sĩ, Rútã pi Úrũpã be, kōpi ní 'dózũ ngozũ.

¹⁰ Kōpi ní 'yozú Nōómé ní kĩnĩ, "'Bá lēkĩ 'bá újá gōo muḡ mí be trũ mívé 'bá rĩ pi vũgá 'dãá."

¹¹ Nōómé ní 'yozú kĩnĩ, "Má anji rĩ, ĩmi újãkĩ ĩmi gōo ĩmivé ángá 'dálé ũzi. Ngá ĩmi ní lēzũ muḡú má vũgá sĩ Īndĩ rĩ á'di? Ma gō anji ágō tĩ đĩ, kōpi ã adrikĩ rĩ ĩmi ní ágō rú?"

¹² Má anji rĩ, ĩmi újãkĩ ĩmi gōo ĩmivé ángá 'dálé ũzi, á dē gi, má ícō gōo ágó jeé đĩ ku. Má 'bã dō êřĩ ágó jezú, ázini má adri dō ágó be ĩnjĩã ándrũ nōri gé, má tĩ dō anji ágō,

¹³ ĩmi nyo ícō tē cĩmgbá cazú lókĩ kōpi ní mbazú rĩ gé rá? ĩmi nyo ícō adri ágō ákó kōpi útēzũ rá? Má anji rĩ, ĩmi ícókĩ útēé bã ku. Tã ĩmivé 'dĩri sē má ní ĩzãngã, ndē ĩzãngã ĩmivé rĩ rá, á'diātāsiyã Úpi sē nōni ma ri ĩzãngã nya."

¹⁴ Kōpi gōkĩ ngoo đĩ ũ'dukō be urũ 'dãá. Kúru Úrũpã ní ĩdrēpĩ ri u'dezú eřizũ bēdrĩ sĩ, ĩri ní 'dezú muḡú, 'bo Rútã áwĩ ívé rĩ adrii kuú ĩdrēpĩ Nōómé be.

Nōómé pi Rútã be mvikĩ gōo ángũ Īsērélê vé rĩ gé

¹⁵ Nōómé ní 'yozú Rútã ní kĩnĩ, "'Í ndre drĩ kã, mí ê'yēpĩ ri 'de muḡú ívé 'bá rĩ pi vũgá, ázini ívé múngú rĩ pi vũgá, ĩmi 'dekĩ muḡ ĩri be trũ."

¹⁶ Rútã ní 'yozú kĩnĩ, "Mĩ 'yo má ku mi, dōku má gō vúlé 'dĩni ku. Vũrã mí ní muḡú rĩ gé, ma mu Īndĩ. Vũrã mí ní muḡú adrizú rĩ gé, ma kpá mu adri mí be trũ. 'Bá mívé

rĩ pi, kòpi adri 'bá mávé ni, Múngú mívé rĩ, ìri adri Múngú mávé ni.

¹⁷ Vùrà mí ní drázu rĩ gé, ma kpá drã, ì ma sị vùrà 'dãri gé. Á 'du dô tâ rĩ ngaá sù má ní 'yoó rĩ tĩnị kuyé, lè Úpí ẽ ìrĩnã ma ùnjí ùnjí, drã rĩ 'bã ǎsámvú aco mí be nĩ.”

¹⁸ Nóomé kã ndreé Rútã lè mụy 'í vùgá sị ìndĩ, gò tâ ǎzi 'yoó ñjị kuyé.

¹⁹ Kúru ùkú ìrĩ 'dĩ'béé ní 'dezú mụzú, kòpi ní cazú Bètèlémé gá 'dálé. Kòpi kã caá Bètèlémé gá 'dãá, 'bá kùrj agá 'dálé rĩ pi céré ǎyáki ǎyáw kòpivé ícángará sị. Ùkú rĩ pi ní 'yozú kĩnĩ, “'Bá 'dĩri nyo Nóomé 'i?”

²⁰ Nóomé ní újázú kòpi ní kĩnĩ, “Á zìkí ma Nóomé: 'í ku. Ìmi zìkí ma Mára§, ǎ'diǎtǎsiyǎ Múngú Ùkpò 'Dípa sè á cị drĩ ambamba.

²¹ Ọtụ má ní füzú mụzú rĩ gé, ma ágó be, ma anjĩnã be, 'bo Úpí sè má újã ma ìgòó ìkícọ rú. Ngá ìmi ní ma zìzì Nóomé rĩ ǎ'di? Úpí sè á nya ìzǎngá, ǎzini Múngú Ùkpò 'Dípa sè má ìsụ drĩlè ùnjí.”

²² Nóomé ìmvi ìgòó ǎngú Mòábã vé rĩ gé 'dǎási, kòpi ìmvíkí Rútã Mòábãzì rĩ be trú. Kòpi cakí Bètèlémé gá 'dǎá lókí ì ní rizú ùndú ìjuzú rĩ gé.

2

Rútã pi ìsúkí ì Bòójã be

¹ Ágó ǎzi rú ní Bòójã 'i, ágó rĩ Nóomé ágó ní Èlímèlèkè vé mǎrité, ìri ǎ'bú be, ìri 'bá ì ní ìnjĩ ìnjĩ ni.

² U'dụ ǎlu, Rútã Mòábãzì rĩ ní 'yozú Nóomé ní kĩnĩ, “Á lè mụy ùndú u'de'bá vùgá sị rĩ pi u'dụy 'bá ẹsị be múkè ícópí mã ìzǎ kóopí ni vé ómvy agá.” Nóomé ní 'yozú ìri ní kĩnĩ, “Má mvá rĩ, 'í 'de mụy ìyí.”

³ Kúru Rútã ní 'dezú mụzú, ìri ní fizú ómvy agá 'dǎá, ìri ní 'dózu ùndú rĩ u'duzú 'bá ùndú ì'bá rĩ pi ǎ vùdrj gé sị. Gò ǎmá ìsụ ǎkùdè 'i rĩ ẹzì rĩ nga Bòójã adriipi sùrú Èlímèlèkè vé rĩ agá rĩ vé ómvy agá.

⁴ Bòójã ní ícázú Bètèlémé gá 'dǎási, ìri ní 'bá ùndú ì'bá rĩ pi ẹzìzú kĩnĩ, “Úpí ǎ adri ìmi be!” Kòpi ní újázú kĩnĩ, “Úpí ǎ sè mí ní tǎkiri!”

⁵ Bòójã ní 'bá ùndú ì'bá rĩ pi vé ǎmbúgu zìzú kĩnĩ, “Ùkú adriipi ìzòṅá rú 'dãri ǎ'di 'i?”

⁶ 'Bá ùndú ì'bá rĩ pi vé ǎmbúgu rĩ ní 'yozú kĩnĩ, “Ùkú rĩ Mòábãzì, kòpi ìbíkí ìmú ǎngú Mòábã vé rĩ gèlèsi Nóomé be trú.

⁷ Ùkú rĩ zì té ma ù'bùtĩnã rĩ sị kĩnĩ, 'í lè ùndú u'de'bá vùgá sị rĩ pi u'dụy 'bá ùndú ì'bá rĩ pi ǎ vùdrj gé sị. Ùkú rĩ 'dó té ẹzì

ngaá ù'bùtj, cĩmgbá ícázú sǎ nòri gé, mụ uvuú sǎṅá be mãdǎ ǎpǎlá ǎ ndúgé.”

⁸ Kúru Bòójã ní 'yozú Rútã ní kĩnĩ, “Má mvá rĩ, 'í yì drĩ ma ká, ǎ mụkí ùndú u'de'bá vùgá sị rĩ u'dụy ómvy ǎzi agá ku, lè mí fù ómvy nòri agásı ku. Ìmi adriki mávé ǎtĩ'bá ùkú rú nò'bée be ìgò.

⁹ Lè mí ndre ǎgò rĩ pi dô ri ùndú rĩ ìj ómvy agá 'dǎá wòkọ ngòri gé, 'í 'de ùkú adri'bá ǎtĩ'bá rú rĩ pi ǎ vùdrj gé sị. Á 'yo ǎgò rĩ pi ní gí, kòpi ǎ 'ókí mí ùnjı ku. Yjĩ úvǎ ndè dô mí gí, 'í mụ yjĩ ǎgò rĩ pi ní dǎá ùdrí agá 'dãri ìbée mvuú.”

¹⁰ Rútã ní kũmũcì ùtjuzú vùgá, ìri ní 'í drj sjuzú nyòókú gé 'dǎá, ìri ní Bòójã rĩ zìzú kĩnĩ, “Ma jǎkǎzì, ngá mí ní ẹsị múkè 'bázú mã ní, ǎzini mí ní mã tâ 'duzú 'bázú ǎmbúgu rĩ ǎ'di?”

¹¹ Bòójã ní újázú ìri ní kĩnĩ, “Mí ágó ní ní drázu rĩ ǎ vùdrj gé, tâ mí ní 'oó mí ìdrèpı ní rĩ, ùlũkí mã ní céré. Tǎ mí ní mí ẹtèpı rĩ kuzú, mí ẹndrèpı rĩ kuzú, mívé ǎngú kuzú ìmüzú adrizú 'bá mí ní ụkú rĩ njĩ kuyé nò'bée be nòri, ùlũkí mã ní gí.

¹² Lè Úpí ǎ sè mí ní ǎndèma ǎmbúgu tâ mí ní 'oó rĩ sị, Múngú Ìsèrèlè rĩ pi vé mí ní ìfı ìrivé ụpìlè'bí ǎ ndúgé rĩ ǎ ùtè mí.”

¹³ Rútã ní 'yozú kĩnĩ, “ǎmbúgu mávé rĩ, lè mí 'bá ẹsị múkè mã ní mụzú nyonyo, mã ǎ adri dô ǎtĩ'bá mívé ní kuyé drǎásiyǎ, tâ mí ní ǎtǎ múkè mã ẹsị ùmüzú 'dĩri, sè mã ní ǎyikò.”

¹⁴ Kǎ caá sǎ ìnyǎ nyazú rĩ gé, Bòójã ní 'yozú ìri ní kĩnĩ, “Mí ìmú nógó, 'í 'du pángá rĩ dũú tĩj agá 'dǎá.” Kúru Rútã ní ùrìzú 'bá ùndú ì'bá rĩ pi ǎ gǎrà gá, Bòójã ní ùndú ì ní usjĩ rĩ sèzú ìri ní, Rútã ní ùndú rĩ cìzú ẹpìzú, ìri ní ìmbitǎ ní kuzú.

¹⁵ Rútã kǎ gòo ngaá ùndú rĩ u'dungará gá 'dǎá, Bòójã ní ǎtázú ìvé ǎtĩ'bá ǎgò rú rĩ pi ní kĩnĩ, “Rútã lè dô ùndú rĩ u'dụy ùlĩlì ì ní ùmbé rĩ pi ǎsámvy gé sị, ǎ 'yokí ìri ní tâ ùnjı ku.

¹⁶ Ìmi unjekí ùndú rĩ pi ùlĩlì rĩ pi agási ú'bé vùgá, ǎ u'du rĩ 'í ní, ǎ 'yokí ìri ní tâ ùnjı ku.”

¹⁷ Rútã ní ùndú rĩ u'duzú cĩmgbá ùndrènjá gá, co ùndú rĩ ùvú sị tré mĩlĩmĩlĩ, ụ'bjĩ ùndú rĩ caá kílò mụdrj drj ní ìrj.

¹⁸ Ìri ní ùndú rĩ 'duzú mụzú kùrj agá 'dǎá, ìri ní 'dazú 'í ìdrèpı ní. Ìri ní ùndú ì ní usjĩ, 'í ní cii tí rĩ vé ìmbitǎ jìzú sèzú 'í ìdrèpı ní.

¹⁹ Ìdrèpı ní ìri zìzú kĩnĩ, “ǎndrũ 'í mụ ùndú rĩ u'dụy ìngügá? 'Í nga ẹzì rĩ ìngügá? Tǎkiri ǎ adri 'bá mí ìzǎ kóopí rĩ be.” Kúru Rútã ní 'bá 'í ní ẹzì ngazú vú ní gé rĩ lüzú 'í ìdrèpı ní kĩnĩ, “Ágó mã ní ẹzì ngaá ìri vùgá ǎndrũ rĩ, rú ní Bòójã 'i.”

‡ 1:20 1:20 Nóomé: Rj Nóomé rĩ vé ìfıfı ǎyikò.

§

1:20 1:20 Mára: Rj Mára rĩ vé ìfıfı drjçrj.

²⁰ Nõómé ní 'yozú 'í ùkú ní ní kīnī, "Úpí riipi ẹ̀sì múkẹ́ 'báápi 'bá idri rú rí pi ní, àzini 'bá ùdrá'bá gí rí pi ní rí, à 'bá tákiri ágó 'dári drígé. Ágó 'dári 'bávẹ́ márítẹ́ piri ní, iri 'bávẹ́ nyòòkú je gò vùlẹ́ nì."

²¹ Rútã Mõábàzì rí ní 'yozú kīnī, "Ágó rí 'yo má ní kīnī, mà áwí adrii 'bá ùndú l' 'bá rí pi be trú cìmbgá sà kòpì ní ìvẹ́ ànyàngá ìkùnàzú dezú cérẹ́ rí gé."

²² Nõómé ní 'yozú Rútã ní kīnī, "Má mvá rí, Ìri múkẹ́, 'í mụ ùndú rí 'u'dụú Ìrívẹ́ àtí' 'bá ùkú rú rí 'bá ànyàngá ìkùnà' 'bá rí pi à vùdrí gé sī, à 'diatāsīyá 'bá àzì vẹ́ ọm vú ágá, à 'okí rí mī ùnjí ku."

²³ Kúru Rútã ní rizú ùndú rí à vùdrí 'u'dụzú àtí' 'bá ùkú rú rí 'bá ẹ̀zì nga' bée Bõójã ní rí pi à vùdrí gé sī, cìmbgá kòpì ní ànyàngá rí ìkùnàzú dezú rí gé. Rútã pi rikí adrii Ìdrẹ̀pì be trú.

3

Nõómé ẹ̀zì tã Rútã ní

¹ 'U'dụ́ àlu, Rútã Ìdrẹ̀pì Nõómé ní 'yozú Rútã ní kīnī, "Má mvá rí, lẹ́ mà ndá mī ní 'bẹ̀tí mī rùpì múkẹ́ nì."

² Bõójã mī ní ùndú rí 'u'dụú Ìrívẹ́ àtí' 'bá ùkú rú ẹ̀zì nga' bée rí pi à vùdrí gé sī rí, Ìri 'bávẹ́ márítẹ́. Àndrú ìnjina sī, Bõójã rí mụ ùndú ndrì vùrà ì ní rizú ùndú cozú rí gé.

³ Mí ùjì mī, 'í trì mī ùdu ngù'pì ndrìndrì ní sī, 'í su bõngó múkẹ́ nì. 'Í 'de mụy vùrà ì ní ùndú cozú rí gé 'dāá, 'bo mī sẹ́ à nḡ ámá 'yozú kīnī mī 'dāá' 'dā 'dini ku, 'í tẹ́, à nya ívẹ́ ìnyá, àzini à mụ ívẹ́ ngá deẹ́.

⁴ Bõójã la dõ vùgá gí, 'í ndre vùrà Ìri ní lazú rí, 'í mụ bẹ̀lẹ̀ngí' rí ọwụ́ pá nì gé sī, 'í la vùgá. Ìri tã 'í ní lẹ́ mī 'dụ ngaá rí lù mī ní rá."

⁵ Rútã ní ùjázú Ìri ní kīnī, "Tã mī ní 'yoó 'dìri, ma 'dụ nga rá."

Rútã à'yì tã Nõómé ní ẹ̀zì 'í ní rí ngaá rá

⁶ Rútã ní 'dezú mụzú vùrà ì ní rizú ùndú cozú rí gé 'dāá, sù Ìdrẹ̀pì ní lùú 'í ní rí tñjì.

⁷ Bõójã ká ìnyá rí nyaá, àzini ká ívẹ́ ngá mụy deẹ́, gò adrii àyikò sī, Ìri ní mụzú lazú vùgá, la ùndú ì ní drõó rí à gārã gá. Rútã ní 'í njezú mụzú, Ìri ní bẹ̀lẹ̀ngí' pá nì gé rí ọwùzú, Ìri ní lazú pápálẹ́sìla.

⁸ Ká caá ìnjì ágágá, Bõójã ní aruzú àyàngárá be, ká 'í újá, Ìsù ùkú la kú 'í pápálẹ́ gélẹ́sìla.

⁹ Bõójã ní zìzú kīnī, "Mí à'di 'i?' Ùkú rí ní 'yozú kīnī, "Bá rí ma 'í mívẹ́ àtí' 'bá Rútã 'í. Mí ísẹ́ mívẹ́ bẹ̀lẹ̀ngí' è tì mà drì ọzùzú àní, * à'diātāsīyá mī mávẹ́ márítẹ́, mī 'bávẹ́

márítẹ́ piri ní, mī 'bávẹ́ nyòòkú je gò vùlẹ́ nì."

¹⁰ Bõójã ní ùjázú kīnī, "Má mvá rí, Úpí à 'bá tákiri mī drígé. Ẹ̀sì múkẹ́ mī ní 'báá má ní 'dìri, ndẹ́ mī ní 'báá mī Ìdrẹ̀pì ní rí rá. 'Í 'bá mī anjì ágò adri' 'bá à' 'bú be, dõku à' 'bú àkò rí pi drígé kúyẹ́.

¹¹ Má mvá rí, 'í 'o ùrì sī ku. Ngá mī ní zìjì má tì gé rí, má sẹ́ mī ní rá. 'Bá kùrú agá rí pi àrẹ̀vú cérẹ́ nḡkí ámá rá 'yozú kīnī, mī ùkú adriipi tã be múkẹ́ nì.

¹² Ádarú ma kòdò ícò nyòòkú rí je gò vùlẹ́ nì, 'bo márítẹ́ àzì piri piri nyòòkú rí jeépi ní anigé.

¹³ Lẹ́ mī adrii nõgò ìnjina nõri sī, àngù rí kãdõ ọwụ́, márítẹ́ rí à'yì dõ nyòòkú rí jeé gòó vùlẹ́ rá, Ìri múkẹ́, à je gòó Ìyí. 'Bo gá dõ jegá sī, ádarú Úpí èndrẹ̀tì gé, ma tã rí 'dụ nga rá. 'Í la nõgò cìmbgá cazú 'í' 'bùtìnjá gá."

¹⁴ Kúru Rútã ní áwízú lazú ágó rí à pápálẹ́ gá 'dìgé, cìmbgá 'í' 'bùtìnjá gá, 'bo ìngá ìngòsì, sà 'dári 'bá àzì ícò ọgùpì rí nḡ ámá ku. Kúru Bõójã ní 'yozú kīnī, "Lẹ́ 'bá àzì à nḡ ámá 'yozú kīnī, mī vùrà ùndú cozú rí gé nõgónó 'dini ku."

¹⁵ Bõójã ní kpá 'yozú kīnī, "Mí ìjì mívẹ́ bõngó mī ní 'beé mī rù' 'bá gá 'dìri, mī aja vùgá 'dìgé." Bõójã ní ùndú rí yìzú ngá à 'a ázìyá, 'í' 'bì caá kíló pùkú na, Ìri ní dázú bõngó rí agá 'dāá, Ìri ní 'dụzú 'bázú Rútã drígé. Kúru Bõójã ní 'í ùjázú gòzú vùlẹ́ kùrú agá 'dāá.

¹⁶ Rútã ká caá 'í' Ìdrẹ̀pì Nõómé vùgá 'dāá, Ìdrẹ̀pì ní 'yozú Ìri ní kīnī, "Má mvá rí, tã rí 'o 'í ìngóni?" Kúru Rútã ní tã Bõójã ní 'oó 'í ní rí ùlüzú cérẹ́ 'í' Ìdrẹ̀pì ní.

¹⁷ Ìri ní gòzú 'yozú kīnī, "Sẹ́ má ní ùndú ngá à 'a ázìyá, à 'diātāsīyá kīnī, má ícò Ìgòó mà Ìdrẹ̀pì vùgá nõlẹ́ drì be ule ku."

¹⁸ Kúru Nõómé ní 'yozú kīnī, "Má mvá rí, lẹ́ mī ütẹ́ tã ìmùpì 'í' ngaápi rí ẹ̀sì be màdã. Tã 'dìri sẹ́ ágó rí à ùmì tu pá àndrù ku, cìmbgá Ìri ní tã 'dìri útúngárá gá."

4

Bõójã je Rútã rí 'í ní ùkú rú

¹ Bõójã mụ úrì kuú kùrú rí vẹ́ kẹ̀tìlẹ́* gá 'dāá. Márítẹ́ Bõójã ní tã ní 'yoó Ìri nyòòkú rí je nī rí ká ícá, Bõójã ní Ìri zìzú kīnī, "Ùndìgò, mī ìmù má vùgá nõó, mī ìmù úrì vùgá." Kúru márítẹ́ rí ní mụzú úrìzú vùgá.

² Bõójã ní 'bá ambugu rí pi ùpẹ̀zú mụdrì, Ìri ní 'yozú kīnī, "Lẹ́ ìmì úrìkí 'dìgé." Kúru kòpì ní úrìzú vùgá.

* 3:9 3:9 Mí ísẹ́ mívẹ́ bẹ̀lẹ̀ngí' è tì mà drì ọzùzú àní: Mèrè Èberè pi vé rí gé, tã 'dìri vé ìffí lù kīnī, Mí ẹ̀'yì ma mí ní ùkú rú. * 4:1 4:1 Kùrú rí vẹ́ kẹ̀tìlẹ́: Kùrú rí vẹ́ kẹ̀tìlẹ́ 'dìri, Ìri vùrà 'bá Ìserèlẹ́ vé rí pi ní rizú tã útùzú nì.

³ Kúru ĩri ní 'yozú máríté rĩ ní kīnī, “Nōómé ìmùpì àngù Mōábã vé rĩ gélésì rĩ, lē 'bá édrìpì Èlìmèlèkè vé nyòòkù ụrụkọ ụzịí rá.

⁴ Mǎ ũsụ, á lē tā ni ìjì ùlùú mí ní, mí je rĩ nyòòkù rĩ, 'bá ụrì' 'bá nō' 'bée á n̄kì rĩ ìndī, āzini mávé 'bá ambugu rĩ pi á n̄kì rĩ tā ni ìndī. Mì dō je rá, 'í je. 'Bo 'i je dō ku, 'í lū má ní, mǎ n̄ rĩ 'yozú kīnī, 'í je ku. Á' diātāsīyā nyòòkù rĩ ícókí sēe jeé 'bá tungú ní ní ku, mí je nī, āzini ma je nī.” Mǎríté rĩ ní 'yozú kīnī, “Ma je rá.”

⁵ Kúru Bōójā ní 'yozú kīnī, “'Ū'dù mí ní nyòòkù rĩ jezú Nōómé vùgá rĩ gé, mí kpá Rútã òwúzìgò ágò ní drǎápi gí 'dĩri é'yí mí ní ùkú rú, nyòòkù 'dĩri á adri rĩ ávũ rĩ vé nī, āzini ĩrívè úyú rĩ pi vé nī.”

⁶ Kúru máríté rĩ ní 'yozú kīnī, “Mǎ ícò nyòòkù rĩ jeé ku, á' diātāsīyā nyòòkù má ní jeé 'dĩri, ì ìmù 'dù má drìgé sī rá. Lē mí je nyòòkù rĩ nī, á je ku.”

⁷ Otù mērē Īsèrèlè rĩ pi vé rĩ gé, kòpi kádò ngá ufuú, 'bá āzi rĩ ívé m̄òr̄kù nje sē 'í ògúpì ní. 'Dĩri lū 'yozú kīnī, tā rĩ útúkí gí.

⁸ Kúru máríté rĩ ní 'yozú Bōójā ní kīnī, “'Í je nyòòkù rĩ ìyí.” ĩri ní ívé m̄òr̄kù njezú 'í pá gá sī.

⁹ Kúru Bōójā ní 'yozú 'bá ambugu rĩ pi ní, āzini 'bá rĩ pi ní céré kīnī, “'Ándrũ sī, ìmi ndrekí tā rĩ ìmì m̄ sī gí, á je ngá Èlìmèlèkè vé rĩ, Kīlìyónā vé rĩ, āzini Mǎlónā vé rĩ Nōómé vùgá gí.

¹⁰ Mǎ é'yí kpá Mǎlónā vé òwúzì Rútã Mōábāzì rĩ má ní ùkú rú gí, ávũ rĩ vé rú á adri rĩ ùgògò, āzini mǎ mba rí ngá ĩrívè rĩ á tā. ĩrívè rú á ávĩ rĩ 'bá ĩrívè rĩ pi ásamvú gé sī ku, āzini ĩrívè k̄r̄rú agásì ku, ándrũ sī, ìmi ndrekí tā rĩ ìmì m̄ sī gí.”

¹¹ Kúru 'bá ambugu rĩ pi 'bá adri' 'bá k̄è'tilè gá rĩ pi be, kòpi ní 'yozú kīnī, “'Bá ndrekí tā 'dĩri 'bá m̄ sī gí. Úpí á sē ùkú rii'pì ìmùpì mí vùgá 'dĩri ní anjìñá s̄ ìri ní sēé Rǎélè pi ní Léyā† be rĩ t̄n̄j, ùkú 'dĩ' 'bée t̄k̄í úyú Īsèrèlè vé rĩ pi nī. Lē mí adri á' 'bú be k̄r̄rú Èfǎrátá vé rĩ agá 'd̄igé, mí rú á k̄k̄k̄ Bètèlèmè gá 'd̄igé.

¹² Lē Úpí á sē ìmi ní anjìñá ùkú mvǎgá rú 'dĩri be, 'b̄è'tj mívè rĩ ásamvú gé, lē ìmi t̄k̄í anjìñá s̄ Pèrèzì vé rĩ t̄n̄j, Yúdá pi Tǎmǎrǎ be, kòpi t̄k̄í Pèrèzì‡ rĩ nī.”

¹³ Kúru Bōójā ní Rútã rĩ é'yízú 'í ní ùkú rú. Bōójā pi ní adrizú Rútã be, Úpí sē Rútã ìs̄ú 'a, ĩri ní mvá ágóná t̄jzú.

¹⁴ Úkú rĩ pi ní 'yozú Nōómé ní kīnī, “'È ìngúkí Úpí rĩ, ándrũ sī, Úpí sē mí ní mvá ágóná ìmùpì mívè ngá ē t̄ ru'pì ní gí, ĩrívè rú á k̄k̄k̄ àngù Īsèrèlè vé rĩ agá m̄zú nyonyo.

¹⁵ ĩri sē mí adri áyìkò sī, mí kǎdò ícá àrǎkǎ rú, ĩri m̄ tā mba nī. Á' diātāsīyā m̄ ùkú ní mí lēepi lèlè rĩ, t̄ ĩri nī. ĩrívè tā 'oó múké rĩ, ndè anjì éz̄r̄r̄ pi vé rĩ rá.”

¹⁶ Nōómé ní mvǎgá rĩ 'd̄uzú ruzú 'í drìgé, ĩri ní mvǎgá rĩ á tā mbazú.

¹⁷ Úkú adri' 'bá 'dǎgá rĩ pi kīnī, “Nōómé rĩ mvá be.” Kòpi ní mvǎgá rĩ á rú 'dazú Òbèdè 'i. Òbèdè ní Yèsè rĩ t̄jzú, Yèsè ní Dǎwúđì§ rĩ t̄jzú.

È' b̄ip̄ì Dǎwúđì vé rĩ pi

¹⁸ Úyú Pèrèzì vé rĩ pi 'd̄i: Pèrèzì t̄j Èz̄r̄r̄nā rĩ,

¹⁹ Èz̄r̄r̄nā t̄j Rámā rĩ, Rámā t̄j Ām̄inādábā rĩ,

²⁰ Ām̄inādábā t̄j Nāsónā rĩ, Nāsónā t̄j Sǎlīmónī rĩ,

²¹ Sǎlīmónī t̄j Bōójā rĩ, Bōójā t̄j Òbèdè rĩ,

²² Òbèdè t̄j Yèsè rĩ, Yèsè ní Dǎwúđì rĩ t̄jzú.

† 4:11 4:11 Rǎélè pi vé tā Léyā be rĩ: Rǎélè pi vé tā Léyā be rĩ, 'í lá Í'dóngárá 29-33. ‡ 4:12 4:12 Pèrèzì: Pèrèzì, Yúdá, āzini Tǎmǎrǎ vé tā, 'í lá Í'dóngárá 38:6-30. § 4:17 4:17 Dǎwúđì: Múngú ìpè Dǎwúđì rĩ adri' 'bágú Īsèrèlè rĩ pi vé nī, ez̄ kīnī, 'bágú u' d̄i rĩ ìmù ìf̄u ĩrívè úyú agá, ĩri mǎl̄ngá rĩ r̄ m̄zú 'd̄ani' d̄ani, 'bágú rĩ Yès̄ú Kúr̄isítò 'i. 'í lá Sǎwúm̄á 132:11-12; Èz̄ 2:30. T̄k̄í Dǎwúđì rĩ ìs̄ú ákudè ìl̄ r̄i c̄a èl̄if̄ú álu (1,000) gí, ìl̄ 'd̄ari gé, ìs̄ú t̄k̄í d̄r̄i Yès̄ú Kúr̄isítò rĩ kuyé. 'í lá 1 Sǎm̄ùèlè 16-30; 2 Sǎm̄ùèlè 1-24; 1 'Bágú 1-2.

**Búkū
Yónā
vé rī
Tã búkū rī vé rī ã
ũlũngará**

Búkū 'dīri ĩri 'bá ní ú'dógú'dógú nēbī Yónā vé rī ã tā ũlũ. Múngú lũ Yónā ní kīnī, ã mụ ú'dúkó ívé rī ũlũú 'bá adri'bá kūrú Nínēwē vé rī agá rī pi ní, 'bá Nínēwē vé rī pi Yáhúdī rī pi be, kōpi ari'ba rú ĩ ãsámví gé sī. Yónā lē Múngú ã ú'dī 'bá Nínēwē vé rī pi ũdrāá céré 'dīisī rá. Yónā nga ápá Múngú ęndręti gé 'dīisī rá, tų kũlũmgbá ãmbúgú ni agá, lē zoó mųzú yīi tafu rī agásī. 'Bo 'duki ĩri 'beé yīi agá, Múngú sē Yónā adri ĩ'bī ãmbúgú rī agá 'dāá ĩdri rú. Vűdrī ni gé, Yónā gō 'deé mųzú tī Múngú vé rī ũlũú kūrú Nínēwē vé rī agá 'dāá rá, 'bá Nínēwē vé rī pi céré újákí ęsī ívé ũnjikányā agásī rá. Kúru Múngú ú'dī 'bá rī pi kuyé, iza kpá kūrú rī kuyé, sē Yónā ã 'a gō veé ãní ambamba. Búkū rī vé ũdú gé, Múngú 'da Yónā ní lűzú kīnī, 'i lęngará vé ni, 'i ęsī ĩdríkídri, 'bá rī újā dō ęsī rá, āzini ĩnjī dō 'i rá, 'i ĩri pa rá.

Yónā nga ápá Úpí ęndręti gé sī rá

1 Ú'dú álu, Úpí* Múngú átá Yónā Āmítáyī mųvōpi be kīnī,

2 "Í nga mųy kūrú ãmbúgú Nínēwē vé rī gé 'dāá, 'i 'yo 'bá rī pi ní, á ndre tā ũnji kōpi ní 'oó rī gī."

3 'Bo Yónā gā tā Úpí Múngú ní ęziĳ 'i ní rī sī, nga ápá mųzú Tārāsīsā gá. 'De mųzú kījī Yópā vé rī gé 'dāá, ĩri ní kũlũmgbá lēepi mųųpi Tārāsīsā gá ni ĩsűzú, ĩri ní ęĉi rī vé műfęngā ũfęzú, ĩri ní fizú úrízú kũlũmgbá rī agá, ĩri ní mųzú Tārāsīsā gá 'dāá, nga ápá Úpí Múngú ęndręti gé 'dīisī rá.

4 Kúru Úpí Múngú ní ũlĩ ĩpězú vįzú ũkpō be yīi tafu rī agá 'dāá, ũlĩ rī lē kōdō kũlũmgbá rī vīi ũņđō kpélékpélé.

5 'Bá rī 'bá kũlũmgbá rī újī 'bá rī pi céré 'okí ũrī sī, 'bá álu álu 'de rīi ngoó ívé Múngú ęndręti gé. Kōpi ní ngá ęnjī 'bá ęnjĳęnjī kũlũmgbá agá 'dāá rī pi u'duzú ú'bezú yīi agá 'dāá, kũlũmgbá rī ē ęnjī rī ání ku.

'Bo Yónā fi laá ú'dú koó kpılıkpılı kũlũmgbá rī vé 'a ĩ ní ęlĳi vűgálėsīla rī agá 'dāá.

6 'Bá kũlũmgbá rī újī 'bá rī pi vé ãmbúgú ní 'dezú mųzú ĩri vűgá 'dāá, ĩri ní 'yozú kīnī, "Mī rī ú'dú ko áyu āsī? Mī íngá uru, 'i zī mívé Múngú! Sā āzi sī ĩri ícō 'bá ĩzā ko rá, 'bá ícókí ũdrāá ku."

7 'Bá kũlũmgbá rī újī 'bá rī pi ní átázú ĩ ãsámví gé sī kīnī, "Īmi ĩmųkí 'bá 'bekí jėké, 'bá nĳkí rī 'bá tā nōri ĩjipi 'bá drĳé rī ámá ānī." Kōpi ní jėké rī 'bezú, jėké rī 'de Yónā ã rų sī.

8 Kúru kōpi ní Yónā rī zįzú kīnī, "'Í lű 'bá ní, 'bá tā ũnji nōri ĩjipi 'bá drĳé rī 'ā'di 'i? 'Í 'o 'ā'di? Mī ĩbī ĩmų íngōōsīla? Āngű mívé rī ã rų 'ā'di? 'Bá mívé rī 'ā'di pi?"

9 Yónā ní újázú kīnī, "Ma Ēbėrėgű,† ma rī Úpí Múngú adriipi 'bű gé, nyōōkű rī gbĳipi yīi tafu rī be rī ĩnjī."

10 Tā Yónā ní 'yoó 'dīri sē kōpi ní ũrī, kōpi ní ĩri zįzú kīnī, "'Í 'o 'ā'di?" (Kōpi nĳkí ámá rá 'yozú kīnī, Yónā ápá Úpí Múngú ęndręti gé sī ápápā, 'ā'diātāsīyā Yónā lű kōpi ní drĳdrĳ rá.)

11 Ūlĩ rī ká yīi rī vīi, yīi rī úvá ngűyá ngűyá. Kōpi ní 'yozú ĩri ní kīnī, "'Bá 'okí mī íngóni ũlĩ vĳipi ũkpō be ambamba 'dīri ā tu rī pá ānī?"

12 Yónā ní újázú kōpi ní kīnī, "Īmi 'duki ma 'beé yīi tafu rī agá 'dāá, ũlĩ vĳipi ũkpō be 'dīri, ĩri ícō pá tu rá. Á nĳ rá á 'o ũnjikányā rī ma 'i, ũlĩ rī ní vįzú ũkpō be 'dīni ānī."

13 'Bá kũlũmgbá rī újī 'bá rī pi ũ'bĳkí kōdō ũkpō sī kũlũmgbá rī sōó gōó vűlé āngű nyōōkű rú rī gé 'dāá, 'bo kōpi ícókí ku, 'ā'diātāsīyā ũlĩ rī gō vĳi drĳdrĳ 'dāri ndėé rá.

14 Kúru kōpi ní ngozú Úpí Múngú ęndręti gé, "Á Úpí Múngú, 'bá ní lēé ágó nōri vé ĩdri 'beé ávīi rī sī, mī ku 'bá ũdrāá ku. 'Bá ní lēé ágó tā ákó nōri 'dĳi drāá rī sī, lē mī lĳi tā ānī 'bá drĳé ũnji ku. Á Úpí Múngú, tā rī nga 'i sű mī ní lēé ā nga 'i rī tĳnĳ gī."

15 Kúru kōpi ní Yónā rī 'duzú 'bezú yīi tafu rī agá 'dāá, koro yīi riipi úvápi ngűyá ngűyá rī ní pá tuzú.

16 Tā 'dīri sē 'bá kũlũmgbá rī újī 'bá rī pi rukí Úpí Múngú rī ānī rá, kōpi 'dúki rōbōņō zāá Úpí Múngú ní, āzini kōpi sōkí ũyō ęzī ngazú ĩri ní.

17 'Bo Úpí Múngú sē ĩ'bī ãmbúgú te Yónā rī, Yónā adri caá ĩ'bī rī agá 'dāá ũtĳná na ĩnjĳá na.

* **1:1 1:1** Úpí: Ēbėrė tĳ sī, Múngú zĳ 'i rų Yávė, ĩffī ní, Múngú adriipi mųzú 'dāni 'dāni rī 'i. Kĳĳkō tĳ sī, 'bá Yávė rī zĳ Úpí. ĩ sű lā Búkū 'dóngará vé rī agá, Wűngará vé rī agá, Rűtā vé rī agá, āzini Yónā vé rī agá. † **1:9 1:9** Ēbėrėgű: Ābūrāmā rī Ēbėrėgű. ĩrívė mvá vé mvá Yōkōbū rī gōkí zĳ ĩsėrėlė, sā āzi sī ĩrívė úyú rī pi ĩ rĳi zĳ Ēbėrė, sā āzi sī ĩ kpá zĳ anĳi ĩsėrėlė vé rī pi. Sā Yėşű vé rī gé, ĩ rĳi kōpi zĳ Yáhűdī.

2

Yónā zì Úpí Múngú rì ʔbì agá 'dāá

¹ Yónā rì ívé Úpí Múngú rì zì ʔbì agá 'dālé.

² ʔri ní 'yozú kīnī,

"Ízāngā má ní ʔsú rī agá, Úpí Múngú, á zì mī,

'í yj ma rá.

'Bú āngū ʔjzú rī agá 'dāá, á zì mī mā ʔzā koó,

'í yj ma rá.

³ 'Í 'be ma tíi yj tafu rī ā ndúgé 'dāá, á tí yj tafu kuupi kuku rī ā ndúgé 'dāá, yj rī ʔmūlū ma rá.

Ūlī mī ní sēē vj ʔkpō be 'diri, sē yj rī ʔmūlū ma céré.

⁴ Má ʔsū déna, mī adi ma gí,

má ícō gōó

mívé jō āmbúgú uletere rī ndreé dji ku.

⁵ Á tí yj kuupi kuku rī ā ndúgé 'dāá, yj rī ʔmūlū ma céré,

ásé duupi yj agá 'dāá rī ʔmūlū mā drī céré.

⁶ Á 'de tíi ʔrā ā ndúgé 'dāá, nyōókú rī ʔzū mā drī céré,

'bo mávé Úpí Múngú,

mí idrí ma 'bú agá 'dāásí rá.

⁷ Úpí Múngú, má kā áamá mávé idrí lē fūfū,

á zì mī,

mávé zingará ca

mívé jō āmbúgú uletere rī agá 'dāá, 'í yj ma rá.

⁸ 'Bá rī 'bá ngá ʔ ní údé drī sī rī ʔnj' 'bá múngú rú rī pi,

kōpi gāki ʔsī múké Múngú vé rī sī.

⁹ 'Bo ma mí ní ʔngó ʔwō 'dífō sēzú ní ngo, ma mí ní rōbōñō zā.

Ūyō má ní sōó rī, ma tā ní 'du nga rá.

Úpí Múngú rī 'bá pa tā ʔnji agásí ní."

¹⁰ Úpí Múngú ní 'yozú kīnī, ʔbì rī ē ívé Yónā rī āmvé, ʔbì rī ní Yónā rī íwézú nyōókú ā'wí rú rī drīgé 'dāá.

3

Yónā mụ Nínéwē gá 'dāá rá

¹ Kúru Úpí Múngú ní gōzú átázú Yónā ní dji kīnī,

² "'Í 'de mụ kūrū āmbúgú Nínéwē vé rī agá 'dāá, mí ūlū ʔ'dúkō má ní ūlū mí ní rī 'bá rī pi ní."

³ Yónā mụ Nínéwē gá 'dāá rá, sū Úpí Múngú ní ʔzū ʔri ní rī tñi. Nínéwē rī kūrū āmbúgú, 'bá rī ícō ʔcì 'a ní gé sī ca ʔ'dú na.

⁴ ʔ'dú Yónā ní fizú cazú kūrū rī agá 'dāá rī gé, ʔri ní áyúzú 'bá rī pi ní kīnī, "ʔsī ʔ'dú púkú sū, ʔ ímú Nínéwē rī iza 'dīsí rá."

⁵ 'Bá Nínéwē vé rī pi ʔ'yjki Múngú rī ānī rá. Kúru kōpi ní áyúzú kīnī, lē 'bá rī pi ārēvú céré ā 'bikí 'a'bia'bi, ā nyakí ngá ku, 'dózá 'bá ambugu rī pi vúgá, cazú anji nyiríná rī pi vúgá, lē kōpi ā úsúkí bōngó ʔrjko rú ní áyu.

⁶ ʔ'dúkō 'diri kā caá 'bāgú Nínéwē vé rī vúgá 'dāá, íngá ívé lúpá mālūngá vé rī drīgé sī ʔru, unje ívé bōngó āmbūgū vé rī 'í rú 'bá gá sī rá, 'dú bōngó ʔrjko rú ní suú 'í rú 'bá gá áyu, ʔri ní gōzú úrizú vúgá ʔrjundj agá.

⁷ 'Bāgú rī ívé ūgalaku rī pi be, kōpi ní áyúzú 'bá Nínéwē vé rī pi ní kīnī,

"Lē 'bá rī pi, dōku tī rī pi, dōku kābilō rī pi ā nyakí ngá ku, dōku ā mvúkí yj ku.

⁸ 'Bá rī pi ānyāpá rī pi be céré, lē kōpi ā sukí bōngó ʔrjko rú ní áyu. Lē 'bá ālu ālu ā zì Úpí Múngú rī, ā ku ívé tā 'í ní rīi 'oó ʔnji rī rá, āzini ā ku adringará gbórókó rú rī rá.

⁹ Sā āzi sī, Múngú rī ívé yjki újá rá, ʔsī ní gō véé ku, 'bá ícókí ūdrāá ku."

¹⁰ Múngú kā tā kōpi ní 'oó rī ndreé, āzini kā ndreé kōpi kúkí tā ʔnji 'ongará gí, gō ívé yjki újá rá, ʔrīnā kōpi kuyé, sū ʔri ní 'yoó rī tñi.

4

ʔsī múké Úpí Múngú ní 'bāá rī sī sē Yónā ē ʔsī ve rá

¹ 'Bo tā 'diri sē Yónā adri āyikō sī kuyé, ʔsī ní ve rá.*

² Kúru ʔri ní Úpí Múngú rī zizú kīnī, "Á Úpí, á nī áamá rá 'yozú kīnī, mí ícō 'bá Nínéwē vé rī pi ʔ'dj ūdrāá ku, sē má ní mávé āngū kuzú, má ní ápázú muzú Tārāsísá gá ānī. Á nī rá, mí ʔsī múké, āzini mí ʔsī ʔdríkídri, mí ʔsī ve tā sī mbēlēnā ku, mívé lēngará aga rá, mí Múngú rīpi 'bá trūupi ʔnjikānyā agásí ní, āzini mí rī mí yjki újá, mí lē 'bá 'dij ku.

³ Úpí Múngú, lē mā drā 'dīsí rá, ā'diātāsīyā ʔri múké má ní drázú 'dīsí rá, ndé má ní adrizú idri rú rī."

⁴ 'Bo Úpí Múngú ní újázú ʔri ní kīnī, "Ngá mí ʔsī ní vezú rī ā'di?"

⁵ Yónā ní fūzú muzú kūrū rī vé wōókō ʔtj ní ʔfūngará gálé rú rī gé 'dāá. ʔri ní ápálá 'bezú vūrā 'dāri gé, ʔri ní úrizú ápálá rī ā ndúgé, tē rīi ndreé dō tā íngóni rī 'i nga kūrū Nínéwē vé rī agá ní.

* 4:1 4:1 Yónā ē ʔsī ve rá: Yónā ē ʔsī ve Úpí Múngú ní, ʔri ní 'bá Nínéwē vé rī pi ʔ'dj drāá kuyé rī sī.

⁶ Kúru Úpí Múngú ní p̄t̄j̄ s̄ēzú 'd̄uzú Yónā ní ɪndr̄i r̄ú, Yónā ā adri r̄i āní m̄úké. P̄t̄j̄ r̄i ní ɪf̄ūú d̄ūj̄ r̄i s̄i, s̄ē Yónā ní āȳk̄ō.

⁷ Kā m̄ūj̄ adrii dr̄j̄ 'd̄ini, ũ'b̄út̄j̄ k̄ūñ̄k̄ūñ̄j̄, Múngú ní ũ'b̄j̄ ɪp̄ēzú ɪm̄úzú p̄t̄j̄ r̄i nyazú, p̄t̄j̄ r̄i ḡō 'w̄ii rá.

⁸ Ūt̄j̄ r̄i k̄ā ɪf̄ūú, Múngú ní ũlí āc̄i āc̄i ni ɪp̄ēzú ũt̄j̄ ní ɪf̄ūngárá gálés̄ila, ũt̄j̄ r̄i z̄ā Yónā ē dr̄j̄, ũkp̄ō ni d̄ē āní rá, l̄ē k̄ōd̄ō dr̄āā āní dr̄ādr̄ā. ɪri ní 'yozú k̄īñ̄i, "Má ní adrizú ɪdri r̄ú, ɪc̄ó ku, l̄ē m̄ā dr̄ā 'd̄iis̄i rá."

⁹ 'Bo Múngú ní 'yozú Yónā ní k̄īñ̄i, "Ngá s̄ēēpi m̄i ɛ̄s̄j̄ ní vezú p̄t̄j̄ r̄i vé tā s̄i r̄i ā'di?" Yónā ní 'yozú k̄īñ̄i, "Tā m̄ā ɛ̄s̄j̄ ní vezú r̄i, ɪri tā áda, l̄ē m̄ā dr̄ā 'd̄iis̄i rá."

¹⁰ 'Bo Úpí Múngú ní 'yozú Yónā ní k̄īñ̄i, "Í sa p̄t̄j̄ r̄i n̄i kuyé, mí údé nd̄ū̄j̄ ni n̄i kuyé, á ndre p̄t̄j̄ r̄i vé tā fi mí ɛ̄s̄j̄ agá ambamba. P̄t̄j̄ r̄i d̄u ɪñ̄j̄á r̄i s̄i, ḡō dr̄āā ɪñ̄j̄á r̄i s̄i.

¹¹ K̄ūr̄j̄ N̄in̄ēw̄ē vé r̄i agá 'd̄āá, 'bá r̄i pi vé k̄ālāfe aga ɛ̄l̄if̄ū m̄ūđ̄j̄r̄ūl̄ū ālu p̄k̄ú ɪr̄i (120,000) r̄i rá, 'bá r̄i pi acokí tā m̄úké pi ās̄ámvú tā ũñ̄j̄i be ku, ānyāpá r̄i pi 'd̄āl̄é k̄árákará. 'Í l̄ē m̄ā 'bā ɛ̄s̄j̄ m̄úké 'bá 'd̄ā'b̄ēe ní ku?"

**Ū'dúkó múké
Mātáyo
ní sǔ rǐ
Tā búkū rǐ vé rǐ ā
ūlungará**

Mātáyo ri Yēsū vé 'bá áyúáyū mǔdrǐ drǐ ni ǐrǐ rǐ pi vé ógǔpǐ. Tā ā pá āmbúgú ǐri ní búkū 'dirǐ sǐzú rǐ, lē lūú Yāhǔdǐ rǐ pi ní kǐnǐ, Yēsū rǐ 'bá 'bá paápi ni, (ǐri Másiyā) Múngú sō úyō ni ní, ǐpē Yēsū rǐ imǔ kōpi ní. Sē búkū rǐ vé 'dóngará gá, Mātáyo ní rǐ Yēsū é'bípiǐ vé rǐ sǐzú ānǐ, búkū rǐ agási céré, 'i'da kǐnǐ, tā nēbǐ rǐ pi ní ūlūú búkū Múngú vé Ūndǐ Ūkǔ rǐ ruzú rǐ agá rǐ, tā ni nga 'i fǔú tǐ ni gé gǐ Yēsū ā rǐ 'bá gá.

Mātáyo ūlū kpá 'bá ní tā Yēsū ní ǐmbá kǐnǐ, mǎlungá Múngú vé rǐ ǐri adri 'bá tā Múngú ní lēé rǐ 'dǔ' 'bá nga' 'bá rǐ pi vé ni āngǔ rǐ pi agási céré 'dirǐ rá. Cápǐtā 5-7 agá, Yēsū rǐ mǎlungá Múngú vé rǐ vé ǐfǐfǐ ūlūú. Cápǐtā 10 agá, ǐmbá tā mǎlungá rǐ ní imǔzú 'i ǐrészú mǔzú vǔ drǐgé sǐ rǐ vé tā. Cápǐtā 13 agá, ǐmbá mǎlungá rǐ vé tā nǎpǐ sǐ. Cápǐtā 18 agá, ǐmbá létǐ 'bá ní adrizú mǎlungá Múngú vé rǐ agá rǐ. Cápǐtā 24-25 agá, 'i'da létǐ mǎlungá Múngú vé rǐ ní imǔzú vǔ drǐgé nōgó rǐ.

Búkū 'dirǐ ūlū ú'dógú'dógú Yēsū vé adrizú rǐ. Búkū rǐ vé 'dóngará gá, ūlū Yēsū vé ǐngará, ǐrivé bǎtízǐmǔ ā rǐngará, āzini tā ādróko ní ǐri ū'bǐzú rǐ. Ūlū kpá tǐ ǐri ní sēé rǐ ā tā, tā ǐri ní ǐmbá rǐ ā tā, āzini tā ǐri ní 'bá idrizú Gǎlǐláyā gá rǐ vé tā. Búkū rǐ agá, sǐkǐ éçǐ Yēsū ní ngazú Gǎlǐláyā gá, ǐri ní cazú Yērǔsǎlémā gá rǐ vé tā, āzini sǐkǐ tā 'i ngaápi rǐ 'bá ní gé sēbǐǐ ūdǔ vé rǐ agá vǔ drǐgé nōgó rǐ vé tā. Búkū rǐ vé ūdǔ gé, sǐkǐ Yēsū vé gbāngará peǐtǐ alambaku sigé rǐ vé tā, āzini ǐrivé ǐngángará gōó idri rǔ drāngará gálésǐ rǐ vé tā.

*E'bípiǐ Yēsū vé rǐ pi ā rǐ
(Lúkā 3:23-38)*

¹ E'bípiǐ Yēsū Kúrísitō vé rǐ pi ā rǐ 'dǐ, Yēsū Kúrísitō rǐ úyú Dǎwǔdǐ vé ni, Dǎwǔdǐ rǐ úyú Ābūrámā vé ni.

² Ābūrámā tǐ ǐsákā rǐ, ǐsákā tǐ Yōkóbū rǐ,

Yōkóbū tǐ Yǔdā pi édrǐpiǐ be,

³ Yǔdā tǐ Pērészǐ pi Zérā be, kōpivé éndrēpiǐ Támārā 'i,

Pērészǐ tǐ Ēzírónā rǐ, Ēzírónā tǐ Rámā rǐ,

⁴ Rámā tǐ Āmǐnādábā rǐ, Āmǐnādábā tǐ Nāsónā rǐ, Nāsónā tǐ Sǎlǐmónǐ rǐ,

⁵ Sǎlǐmónǐ tǐ Bōójā rǐ, Bōójā vé éndrēpiǐ Rábā 'i,

Bōójā tǐ Ōbédē rǐ, Ōbédē vé éndrēpiǐ Rǔtā 'i,

Ōbédē tǐ Yēsē rǐ,

⁶ Yēsē tǐ 'bāgú Dǎwǔdǐ rǐ, Dǎwǔdǐ tǐ Sōlómónā rǐ, Sōlómónā vé éndrēpiǐ ǐri ótǔ ūkú Ūrǐyā vé ni,

⁷ Sōlómónā tǐ Rōbámā rǐ, Rōbámā tǐ Ābjǐā rǐ,

Ābjǐā tǐ Āsā rǐ,

⁸ Āsā tǐ Yōsǐpátā rǐ, Yōsǐpátā tǐ Yōrámā rǐ,

Yōrámā tǐ Ūzǐyā rǐ,

⁹ Ūzǐyā tǐ Yōtómā rǐ,

Yōtómā tǐ Ākázā rǐ,

Ākázā tǐ ǐlǐkǐyā rǐ,

¹⁰ ǐlǐkǐyā tǐ Mánásē rǐ,

Mánásē tǐ Āmónā rǐ,

Āmónā tǐ Yōsǐyā rǐ,

¹¹ Yōsǐyā tǐ Yékóniyā pi édrǐpiǐ be lókǐ kōpi ní ápazú mǔzú Bābēlónā gá rǐ gé.

¹² Kōpi ní ápazú mǔzú Bābēlónā gá 'dǎlé rǐ ā vǔdrǐ gé,

Yékóniyā tǐ Sǎlǐtǐyélē rǐ,

Sǎlǐtǐyélē tǐ Zērúbābēlā rǐ,

¹³ Zērúbābēlā tǐ Ābǐyǔdā rǐ,

Ābǐyǔdā tǐ Ēlǐyākímā rǐ,

Ēlǐyākímā tǐ Āzórā rǐ,

¹⁴ Āzórā tǐ Zādókā rǐ,

Zādókā tǐ Ākímū rǐ,

Ākímū tǐ Ēlǐyǔdā rǐ,

¹⁵ Ēlǐyǔdā tǐ Ēlězārā rǐ,

Ēlězārā tǐ Mátānā rǐ,

Mátānā tǐ Yōkóbū rǐ,

¹⁶ Yōkóbū tǐ Yōsépā Mǎriyā ágó ni rǐ, Mǎriyā ní Yēsū ǐ ní zǐǐ Kúrísitō rǐ tǐzú.

¹⁷ ǐdózú Ābūrámā vǔgá cazú Dǎwǔdǐ vǔgá, ca úyú mǔdrǐ drǐ ni sǔ. ǐdózú Dǎwǔdǐ vǔgá cazú ǐ ní 'bá rǐ pi uruzú mǔzú Bābēlónā gá rǐ gé, ca úyú mǔdrǐ drǐ ni sǔ. ǐdózú ǐ ní 'bá rǐ pi uruzú mǔzú Bābēlónā gá rǐ gé cazú Kúrísitō vǔgá, ca úyú mǔdrǐ drǐ ni sǔ.

*Yēsū Kúrísitō vé ǐngará
(Lúkā 2:1-7)*

¹⁸ Yēsū Kúrísitō* vé ǐngará ǐri 'dǐni, Yōsépā ā'yǐ Mǎriyā Yēsū éndrēpiǐ rǐ jee 'i ní ūkú rǐ. 'Bo kōpi ní drǐ ǐ umzú trǔ kuyé rǐ

* **1:18 1:18** *Yēsū Kúrísitō*: Rǔ Yēsū 'dirǐ vé ǐfǐfǐ, Múngú rǐ 'bá paápi rǐ. Kúrísitō rǐ 'bá ǐ ní ūdu dǎá drǐ ni gé, lǔzú kǐnǐ Múngú ǐpē ǐri adri 'bāgú rǔ. Eberē tǐ sǐ Kúrísitō rǐ ǐ zǐ Másiyā. 'ǐ lǎ Yǔwǎnǐ 1:41. † **1:18 1:18** *ǐndri Uleterē rǐ*: ǐndri Uleterē rǐ ǐndri Múngú vé ni. Búkū Múngú vé rǐ kǐnǐ, Ētēpi rǐ Múngú 'i, ǐrivé mvá Yēsū rǐ Múngú 'i, āzini ǐndri Uleterē rǐ Múngú 'i. Ētēpi rǐ, Mvōpi rǐ, āzini ǐndri Uleterē rǐ, kōpi Múngú ālu. 'ǐ lǎ Yǔwǎnǐ 1:1-18; Yǔwǎnǐ 8:41-42; Ēzǐ 5:3-4.

gé, íšú Māriyā ri 'a be, 'a 'dīri Māriyā íšú Índri Uletere rī[†] vé ũkpō sī.

¹⁹ Yōsépá ní adrii 'bá tá be piri rī sī, lē tá 'dīri áyú gúnýá agá drīnjá sēzú Māriyā ní ku, ũšú 'í ešj agá 'dálé, 'í lē Māriyā ri gāá, 'bá ázi ā n̄ ku.

²⁰ Yōsépá ká tá 'dīri ũšúú 'dīni, Úpí vé mālāyikā[‡] ní 'i 'dazú ĩri ní urobí agá, 'yozú ĩri ní kīnī, "Yōsépá Dāwúđí[§] ā mvá rī, lē mí ru ku, 'í je Māriyā ri mí ní ũkú rú, 'a ĩri ní íšú 'dīri, íšú Índri Uletere rī vé ũkpō sī.

²¹ ĩri ímú mvá rī tī ágó, mí rú ní 'da Yēsū 'i, ā 'diātāsīyā ĩri ímú 'bá rī pi pa ívé ũnjikányá agásí."

²² Tá 'dīri 'o 'i 'dīni, átángá Úpí ní átá nēbī^{*} tī gé 'dāri ā nga rī 'i fūú tī ní gé bēnī.

²³ Átángá rī kīnī, "Ūkú kácáŋá rú ní ímú 'a íšú, ĩri mvá ágó tī, kōpí ímú rú ní 'da Ēmánūēlē 'i." Íffíi ní Múngú rī 'bá be trú.

²⁴ Yōsépá ká aruú ú'dú gélésí, 'du tá rī ngaá sū Úpí vé mālāyikā ní ezií 'í ní rī tīnj, jī Māriyā ri mužú 'bētí 'í ní ũkú rú,

²⁵ 'bo kōpí úmúki ĩ trú kuyé cīmgbá Māriyā ní mváná rī tīngará gá. Māriyā ká mváná rī tīí, Yōsépá ní mváná rī ā rú 'dazú Yēsū 'i.

2

'Bá úmī be rī pi

¹ Tīkí Yēsū rī Bētēlēmē gá, āngū Yūdáyā vé rī agá, íšú ākūdē Ēródē rī 'bāgú^{*} rú nī. Sā 'dāri gé, 'bá úmī be ní pi íngákí ũtú ní ífungará gálēsīla, kōpí ícákí Yērúsálēmā gá, āngū Yūdáyā vé rī agá.

² Kōpí ní zizú kīnī, "'Bá í ní tī Yāhúđí rī pi vé 'bāgú rú rī íngáá? 'Bá ndrekí ĩrivé línýá đīpí rī ũtú ní ífungará gá 'dálé, 'bá ímúki ĩri ĩnjíngará gá."

³ 'Bāgú Ēródē ká tá 'dīri yīí, sē ĩri ní tá ũšungará ambamba, sē kpá 'bá Yērúsálēmā gá rī pi ní tá ũšungará ambamba.

⁴ 'Bāgú rī ní atala atala rī pi drīgé rī pi zizú ímúzú 'bá tājmbí ímbá 'bá rī pi be 'í vúgá nōlé, ĩri ní kōpí zizú kīnī, "Í ímú Kúrisítō rī tī íngúgá?"

⁵ Kōpí ní újázú kīnī, "Í ímú ĩri tī Bētēlēmē gá, āngū Yūdáyā vé rī agá, ā 'diātāsīyā tá nēbī rī pi ní sīi rī ĩri 'dīni,

⁶ " 'Mí kūrú Bētēlēmē āngū Yūdáyā vé rī agá rī,

mí kūrú tá be āmbúgú ní,

ā 'diātāsīyā ĩ ímú 'bá āngū ruúpi ní tī mí agá,

ĩri ímú mávé 'bá Īsērélē vé rī pi úcé nī.' "

⁷ Kúru Ēródē ní 'bá úmī be 'dī' bée zizú gārā gá, lē n̄ kōpí vúgá línýá rī ífú dō piri ní sá ngōri gé.

⁸ ĩri ní kúru kōpí pēzú mužú Bētēlēmē gá 'dāá, ĩri ní 'yozú kōpí ní kīnī, ĩmi mužú mváná rī ndāá múké múké, ĩmi ísúki dō ĩri gí, koro ĩmi ĩjiki tá ní lūú má ní, má muž rī kpá ĩri ĩnjī bēsīnī.

⁹ Kōpí ká tá 'bāgú rī ní 'yoó 'dīri yīí, kōpí ní 'dezu mužú, línýá kōpí ní ndreé ũtú ní ífungará gá 'dāri rī đīí mužú kōpí endreṭí gé sī drīdrī, línýá rī muž pá tuú vūrā mváná rī ní adrižú rī gé.

¹⁰ Kōpí ká línýá rī ndreé, āyikō fu kōpí agaá rá.

¹¹ Kōpí ká fí jó agá 'dálé, kōpí ndrekí mváná rī pi endreṭí Māriyā be, kōpí ní kúmúci ũtížú vúgá, ĩri ĩnjīžú. Kōpí ní kúru ívé sōndúkú ā'bú vé rī pi ē tī ũzizú, kōpí í'dúkí dábū, ngá í ní zāá ngūúpi ndrīndrī ní, āzini mīrē sée mváná rī ní fēfē rú.

¹² Múngú ní átázú kōpí ní urobí agá kīnī, kōpí ā újákí ĩ gōó vúlē Ēródē vúgá 'dálé ku, kōpí ní gōzú 'dezu mužú ívé āngū gé 'dálé létí āzi túngú ní gé sī.

Ápákí muž Yēsú be Ējēpétó gá

¹³ 'Bá úmī be 'dī' bée ká 'deé mužú gí, Úpí vé mālāyikā ní ímúzú átázú Yōsépá ní urobí agá kīnī, "'Í nga, 'í 'du mváná rī pi endreṭí be, mí ápá mužú Ējēpétó gá. Mí adri 'dálé, cīmgbá á lū dō mí ní ú'dú mí ní ígōzú rī gí ká, ā 'diātāsīyā Ēródē lē létí ndāá mváná rī 'dizú drázú 'dīisí rá."

¹⁴ Yōsépá ní ečí í'dóžú, ĩri ní mváná rī pi jizú endreṭí be ĩnjā sī mužú Ējēpétó gá 'dāá.

¹⁵ Yōsépá adri 'dálé cīmgbá Ēródē drā ĩri íšú 'dāá. Kúru tá ótú Úpí ní ezi nēbī rī tī

[‡] 1:20 1:20 Mālāyikā: Mālāyikā rī pi índri, kōpí rī adri Múngú be 'bú gé 'dálé, kōpí rú 'bá ákó. Múngú rī sá āzi sī kōpí ípē ímú vū drīgé nōó ú'dúkú múké ívé rī ũlú 'bá rī pi ní. § 1:20 1:20 Dāwúđí: Múngú ípē Dāwúđí rī adrii 'bāgú Īsērélē rī pi vé ní, ezi kīnī, 'bāgú ú'dí rī ímú ífú ĩrivé úyú agá, ĩri málūngá rī ru mužú 'dāni'dāni, 'bāgú rī Yēsú Kúrisítō 'i. 'Í lā Sāwūmā 132:11-12; Ezi 2:30. Tīkí Dāwúđí rī íšú ākūdē ílī rī áka ífú álu (1,000) gí, ílī 'dāri gé, íšú tīkí drī Yēsú Kúrisítō rī kuyé. 'Í lā 1 Sāmūelē 16-30; 2 Sāmūelē 1-24; 1 'Bāgú 1-2. * 1:22 1:22 Nēbī: Múngú rī ívé tá átá nēbī rī pi ní, kōpí kúru ĩrivé ú'dúkú rī ũlú 'bá rī pi ní. 1:23 1:23 Ísáyá 7:14 * 2:1 2:1 Bāgú Ēródē: 'Bāgú 'dīri vé rú ĩ zī Ēródē Āmbúgú rī. Sā ĩ ní Yēsú rī tizú rī gé, Ēródē Āmbúgú 'dīri ru āngū rī ní. 'Í lā Mátáyo 2:1-8; Lúká 1:5. Ēródē Āmbúgú rī ká drāá, ĩrivé mvá Ēródē Ānitípá gō málūngá rī ru ní sá Yúwání ní bātízímú sēzú Yēsú ní rī gé. 'Í lā Mátáyo 14:1; Mārákó 6:14; Lúká 3:1; Ezi 4:27. Vúđrī ní gé, 'bāgú āzi rú ní Ēródē Āgírípá, ĩri Ēródē Āmbúgú rī vé mvá vé mvá. 'Í lā Ezi 12:1-23. 2:6 2:6 Miká 5:2 2:15 2:15 Oséyá 11:1

gé rī nga 'i fūú tị ni gé gí kīnī, “Á zị mávé mva Ifūú Ējēpētō agasí ámvé.”

¹⁶ Ērōdē kā nīj á má 'yozú kīnī 'bá úmī be rī pi ũ'bákí 'i mị gí, ẹsị ni ve ũnjí ũnjí, İri ní tǎjmbj sēzú āngáráwá rī pi ní, kōpi á mụkí anjī āgō ilí be İřī, dōku ilí be ca'ba İřī kuyé Bētēlēmē agá rī pi ú'dj, āzini anjī Bētēlēmē gārā gá sī rī pi ú'dj ũdrāá cére 'dīsī rá, ā'diātāsīyā 'bá úmī be rī pi ũlúkí İri ní kīnī, İ ndrekí línýá rī, vúdřī ni 'du nóni caá ilí İřī.

¹⁷ Tā Múngú ní ẹzjī nēbī Yērēmīyā tị gé rī nga 'i fūú tị ni gé gí kīnī,

¹⁸ “Ū'djúkō āā vé ni íbī íkú Rámā gá 'dāāsī, 'bá rī pi ríkí ngoó İzāngā İzāngā rú, ríkí İjūlú gáá ũ'djúkō be uru 'dāá, Rāelē rī ngoó ívé anjīnā rī pi sī, lē 'bá āzi ā ũmī 'i ẹsị ku, ā'diātāsīyā İ ní anjīnā rī pi ú'dj ũdrāá gí rī sī.”

Yōsépā pi Mārīyā be újákí İ gōó vúlē Nāzērētā gá

¹⁹ Ērōdē kā drāá, Úpí vé mālāyíkā ní ímúú átázú Yōsépā ní urobí agá Ējēpētō gá 'dālē,

²⁰ kīnī, “Í nga, 'i 'du mváná rī pi ẹndrēpí be, 'i 'de mụú āngū İserelē vé rī gé, ā'diātāsīyā 'bá lē'ba mváná rī 'dj'ba rī pi ũdrákí gí.”

²¹ Kúru Yōsépā ní mváná rī pi 'duzú ẹndrēpí be, kōpi ní İ újázú gōzú āngū İserelē vé rī gé 'dāá.

²² Yōsépā kā yjī kīnī Ārākālāwū ru āngū Yūdáyá vé rī ni ẹtēpí Ērōdē ā vūrā gá, gō 'oó ũřī sī mungárá 'dālē rī sī. Kúru İ ní lüzú Yōsépā ní urobí agá kīnī, ā 'de mụú āngū Gālíláyá vé rī gé.

²³ Kōpi ní 'dezu mụzú adrizú kūrjū Nāzērētā vé rī agá, tā ótj nēbī rī pi ní átá 'bá 'bá paápi rī ā tā sī rī nga 'i fūú tị ni gé gí kīnī, “İ ímú İri zị Nāzērētāgú.”

3

Yūwánī Bātízīmū sēepi rī ímú lētj útú (Mārākō 1:1-8; Lúkā 3:1-18; Yūwánī 1:19-28)

2:18 2:18 Yērēmīyā 31:15 **3:3 3:3** İsayá 40:3 * **3:6 3:6** Bātízīmū: İ rī 'bá rī pi ní bātízīmū sē lüzú kīnī, kōpi újákí ẹsị ívé ũnjikānyā agasí gí, kōpi ẹ'yjki Múngú rī gí. † **3:7 3:7** Fārjśj: Fārjśj rī pi ngúlúmú Yāhūdř rī pi vé tǎjmbj Mósé vé rī ru'ba tjtj rī pi. Kōpi 'duki İndrī rī pi vé tā, āzini mālāyíkā rī pi vé tā 'bāā tā āmbūgū rú, kōpi ẹ'yjki rá 'yozú kīnī, 'bá ũdrā'ba gí rī pi gō íngá İdri rú rá. 'Í lā Ẽzj 23:8. ‡ **3:7 3:7** Sādókē: Sādókē rī pi ngúlúmú Yāhūdř rī pi vé tǎjmbj Mósé vé rī ru'ba tjtj rī pi, 'bo kōpi ẹ'yjki İndrī rī pi vé tā kuyé, ẹ'yjki mālāyíkā rī pi vé tā kuyé, āzini kōpi ẹ'yjki kpá 'yozú kīnī, 'bá ũdrā'ba gí rī pi gō íngá İdri rú rá 'dini kuyé. 'Í lā Ẽzj 23:8. § **3:9 3:9** Ābūrāmā: Múngú zj Ābūrāmā rī kīnī, ā ku ívé 'bá 'bēřj āsámvú gé rī pi, ā ku ívé āngū, ā 'de mụú āngū āzi ú'di ní gé. Ābūrāmā rī ẹ'bjpi Yāhūdř rī pi vé rī, tjkı rī İli ẹlífū ālu mjđřřřřř řřř (1,800) gé, İřj tjkı đřř Yēsř rī kuyé. 'Í lā İ'dóngárā 12-25.

* **3:9 3:9** Úyú Ābūrāmā vé ni pi: Múngú rī 'bá rī ā'yj adri řřřř tā İri ni 'oó řřř rī sī, adri 'yozú kīnī İri ní adriř úyú Ābūrāmā vé rī sī ku. † **3:12 3:12** Ānyá rī vé řř, āzini 'bı ni: Ānyá rī vé řř, İri 'bá Yēsř Kúrısıtō rī ẹ'yj'ba gí rī pi, 'bı ni, İri 'bá Yēsř Kúrısıtō rī ẹ'yj'ba kuyé rī pi.

¹ İlí 'dā'bée ā vúdřj gé, Yūwánī Bātízīmū sēepi rī ímú rii tị sēé āngū ā'wí cinyáfā rú rī agá āngū Yūdáyá vé rī agá 'dāá.

² Kīnī, “İmi újákí ẹsị, ā'diātāsīyā mālūngā 'bū vé rī ícá İnyīnā gí.”

³ 'Bá nēbī İsayá ní tā ni átá rī, İri adriřpi 'dī.

“Ū'djúkō 'bá āzi vé ni rī ó'ú āngū ā'wí cinyáfā rú rī agá 'dāá kīnī,

'İmi údékí lētj Úpí ní,

İmi útúkí lētj İrivé rī ā adri řřř. ' ”

⁴ Bōngó Yūwánī ní suú rī údékí kámilō ā 'bí, gō İri ní 'yī 'i úpjlé gá rī údékí lā'bu. İrivé ānyāngā İri ní rī nyaá rī, ũmbí, āzini ọnyú ásé agá 'dāá rī.

⁵ 'Bá kūrjū Yērūsālēmā vé rī agá rī pi, āngū Yūdáyá vé rī agá rī pi, āngū Yáridenī vé rī agá rī pi be cére 'dekí mụú Yūwánī vúgá 'dāá,

⁶ kōpi ũlúkí İvé ũnjikānyā, Yūwánī ní kōpi ní bātízīmū* sēzú, rī bātízīmū rī sēé yjī āmbūgū đjpi đjđj Yáridenī agá.

⁷ Yūwánī ká ndrēé Fārjśj† rī pi Sádókē‡ rī pi be rī ímú kárakarā 'i vúgá vūrā 'i ní rizú bātízīmū sēzú rī gé nōó, İri ní 'yozú kōpi ní kīnī, “İmi adri'bée sū İnj tjnđ 'dř'bée, ā'di İngbē İmi mị ápázú Múngú vé jlkó ũmvúlēsī ímųpi đřřřř 'dilé rī gé sī nī?

⁸ Lē İmi 'okí tā lüzúpi 'yozú kīnī, İmi újákí ẹsị ũnjikānyā agasí gí ní áyu.

⁹ Lē İmi ríkí řřřř İmi ẹsị agá 'dālē 'yozú kīnī, 'Ābūrāmā§ rī İmivé ẹtēpí 'dini' ku. Á 'yo İmi ní, Múngú rī ícá İrā nōri újā İzú úyú Ābūrāmā vé ni pi rú rá.*

¹⁰ Múngú İ'dj ũbōlú řřřř ā ulá ugazú rī 'i đřřgé gí, řřřř 'a'bée ũ'a be múké ku rī pi āřřřvé cére İ uga vūgá, İ kōpi 'du ú'bé ācī agá.

¹¹ “Ma rī İmi ní bātízīmū sē yjī sī lüzú kīnī, İmi újákí ẹsị ũnjikānyā agasí gí. 'Bo 'bá āzi rī ímú má vúdřj gé 'dřř'dř, İrivé āmbūgū ndē mávé rī rá, má ícá İrivé ngá pá gá 'duj bā ku. İri ímú bātízīmū rī sē İndrī Uleterē rī sī, āzini ācī sī.

¹² İri kōbj ngá řř'bızú ni be đřřgé, İri ímú ívé ānyá řř'bj ānī. Ānyá rī vé řř,† İri dā İrā

agá, 'bí ni, İri zā ve āci sī, āci 'dīri ícō drāá ku."

Sēki Yēsū ní bātízimū (Mārākō 1:9-11; Lúkā 3:21-22)

13 Yēsū ní íngázú ímúzú āngū Gālíláyā vé rī gē 'dāási, İri ní ímúzú Yūwānī vūgá Yáridénī gē nōlé, lē Yūwānī ā sē 'í ní bātízimū.

14 'Bo Yūwānī lē kōdō gāā İri ní bātízimū sēgá sī. Yūwānī kīnī, "Mī té ícō má ní bātízimū sē nī, ngá mī ní ímúzú má vūgá 'yozú kīnī má sē mī ní bātízimū rī ā'di?"

15 Yēsū ní újázú İri ní kīnī, "Lē tā rī ā 'du 'i ngāá sū má ní 'yoó 'dirī tñjī, ā 'diātāsīyā Múngú lē 'bā 'duki tā rī pi ārevú céré ngāá pīrī sū 'í ní lēé rī tñjī." Kúru Yūwānī ní İri ní bātízimū rī sēzú.

16 Yūwānī kā Yēsū ní bātízimū rī sēé, Yēsū ní İfūzú yījī rī agāsī āmvé. Koro sá 'dāri gē, 'bū rī zī 'i kú mgbō, İndrī Múngú vé rī ní ísízú ímúzú sū āmāmū tñjī, úrízú İri drīgē.

17 Kúru ú'dúkō ní íkúzú 'bū gē 'dāási 'yozú kīnī, "Mvā 'dirī mávé nī, ā lē İri lēlé, ma İri sī āyīkō sī."

4

Ādróko ũ'bī Yēsū rī (Mārākō 1:12-13; Lúkā 4:1-13)

1 Kúru İndrī Uleterē rī ní Yēsū rī jízú mužú ásé agá āngū ā'wí cinyáfā rú rī gē 'dāá, ādróko* ní İri ũ'bízú.

2 Yēsū a'bi† 'i caá ũtñjā pūkú sū İnyīnā pūkú sū, nya ngá āzi kuyé, ēbīrī fū İri káyī.

3 Ādróko ní ímúzú İri ũ'bízú, 'yozú İri ní kīnī, "Mī dō Mvā Múngú vé nī, 'í 'yo İrā anjī 'dī'bée ní, kōpi ā újákī ĩ ufuú pánga rú."

4 Yēsū ní újázú İri ní kīnī, "Sīkī Búkū Múngú vé rī agá kīnī, "Bá ícō adrii İdri rú 'yēnā pánga sī ó'dúkūlē ku, 'bā rī adri İdri rú ú'dúkō múké Múngú ní átá İfūú 'í tī gē sī rī sī.' "

5 Kúru Ādróko ní Yēsū rī jízú mužú kūrú uleterē Yērūsālémā vé rī gē 'dāá, İri ní Yēsū rī jízú tuzú Jó Múngú vé rī[†] drīgē uru 'dāá,

6 İri ní 'yozú kīnī, "Mī dō Mvā Múngú vé nī, 'í wa vūgá 'dāá, ā'diātāsīyā sīkī Búkū Múngú vé rī agá kīnī, " 'Múngú rī ívé mālāyīkā rī pi İpē ímū mī İzā kō rá, kōpi mī kō ĩ drīgē uru 'dīgē,

mī sī rī mī pá İrā rú' 'bā gá ku.' "

7 Yēsū ní újázú İri ní kīnī, "Sīkī kpá Búkū Múngú vé rī agá kīnī, 'Lē mī ũ'bī Úpī Múngú mívé rī ku.' "

8 Ādróko rī gō kpá İri jījī tujū İrā ācō nī drīgē urugégé 'dāá, İri ní āngū 'bāgū rī pi ní rujū vū drīgē nōgō rī pi İ'dazú Yēsū ní céré, āzini kōpívé ngá ũnyī be vū drīgē nōgō rī pi İ'dazú İri nī.

9 İri ní 'yozú Yēsū ní kīnī, "Mī ũtī dō kūmūcī má endreṭī gē ma İnjīzū rá, ma ngá vū drīgē rī pi ārevú sē céré mī nī."

10 Yēsū ní 'yozú İri ní kīnī, "Sātānā,§ 'í de mī má gārā gá 'dīisī rá! 'Ā'diātāsīyā sīkī Búkū Múngú vé rī agá kīnī, 'Lē mī İnjī 'yēnā Úpī Múngú mívé rī áyu, mī nga İri ní ēzī.' "

11 Kúru Ādróko rī ní İri kuzú, mālāyīkā rī pi ní ímúzú İri ē İzā kozú.

Yēsū 'í dō ũ'dúkō múké rī ũlūú (Mārākō 1:14-15; Lúkā 4:14-15)

12 Yēsū kā yījī kīnī 'beki Yūwānī rī jó āngū ũ'yīzú rī agá gī, İri ní 'í újázú gōzú āngū Gālíláyā vé rī gē 'dāá ũzī.

13 İri ní fūzú Nāzērétā agāsī, 'dezú mužú adrizú Kāpārānāúmā gá, İnyīnā yījī bālālā rī ā gārā gá, āngū Jēbulúnā pi vé Nāfātālī be rī gē,

14 tā nēbī İsayā ní ótū 'yoó rī ā nga rī 'í fūú tī ní gē bēnī kīnī,

15 "Āngū Jēbulúnā vé rī, āngū Nāfātālī vé rī,

lētī mužú ānī yījī bālālā rī gē rī, āngū yījī āmbúgú dījī dīdī Yáridénī vé rī ā gārā gá rī,

'bā adri' 'bā Yāhūdī rú ku āngū Gālíláyā vé rī agá rī pi,

16 āzini 'bā adri' 'bā İnyīnā agá rī pi ndrekī ũtñjā āngū İmgbērēēpi uleterē rī gī,

'bā drā ru' 'bā ruru rī pi ndrekī ũtñjā āngū İmgbērēēpi uleterē rī gī."

17 'Í'dózú sá 'dāri gē mužú drīdrī, Yēsū 'í dō rīi tī sēé mužú kīnī, "Lē İmi újákī ēsī, ā'diātāsīyā mālūngā 'bū vé rī ícā İnyīnā gī."

'Bā Yēsū ní 'í dō zījī drīdrī ímū 'í pámvú ũbū rī pi (Mārākō 1:16-20; Lúkā 5:1-11)

* **4:1 4:1** Ādróko: Ādróko vé rú Sātānā 'i, İri āmbúgú İndrī ũnjī rī pi drīgē, gā tā Múngú vé rī 'dugá ngagá sī 'bū gē 'dālē. Múngú İdró ādróko rī İndrī ũnjī rī pi be 'bū gē 'dāási nī. † **4:2 4:2** A'bi: Sā āzi sī Yāhūdī rī pi rī ĩ a'bi, nyakī İnyā ku, kōpi rī ēsī 'bā rizú Múngú rī zizú. **4:4 4:4** Dētōrōnómē 8:3 ‡ **4:5 4:5** Jó Múngú vé rī: Jó Múngú vé rī 'yēnā ālukutā Yērūsālémā gá 'dāá. Atala rī pi 'yēnā rī rōbōñō zā Jó rī agá 'dāá nī, sū tājmbī Mósé vé rī ní 'yoó rī tñjī. Múngú rī dī Vūrā Uleteretere rī gē, Jó Múngú vé rī agá 'dāá. **4:6 4:6** Sāwúmā 91:11-12 **4:7 4:7** Dētōrōnómē 6:16 § **4:10 4:10** Sātānā: Sātānā rī ādróko, İri āmbúgú İndrī ũnjī rī pi drīgē, gā tā Múngú vé rī 'dugá ngagá sī, Múngú İdró İri 'bū gē 'dāási. 'Í lā l'dangará 12:7-9. **4:10 4:10** Dētōrōnómē 6:13 **4:16 4:16** İsayā 9:1-2

18 Yēsū kā rií əcí yīī bālālā Gāliláyā vé rī ā gārā gá sī, ndre 'bá ĩrī, 'bá 'dī'bée ĩrītrō édrīpī. 'Bá rī Šimōnā ĩ ní zīī Pétēro pi édrīpī Āndērēyā be, kōpi ri ímbá 'be yīī bālālā rī agá, ā'diātāsīyā kōpi 'bá rī'bá ĩ'bī 'be'bá ímbá sī ní pi.

19 Yēsū ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Īmi ímúkí má pámvú úbīī, ma sē ĩmi ímú 'bá ísé ĩjī má ní sū ĩmi ní ĩ'bī 'beé rī tñjī."

20 Koro kōpi ní ĩvé ímbá rī pi kuzú, kōpi ní 'dezu mužú Yēsū vúgá sī.

21 Yēsū kā 'i útrú mužú drīdrī, ndre 'bá uruko ĩrī, kōpi ĩrītrō édrīpī, 'bá rī Yōkóbū pi Yūwānī be, kōpi anjī Zēbēdayō vé ni. Kōpi uríkí kuú kúlúmgbā agá 'dāā ĩ étēpi Zēbēdayō be trū, kōpi rī ívé ímbá a'di. Yēsū ní kōpi zízú kīnī, "Īmi ímúkí má vúgá nōó."

22 Koro kōpi ní kúlúmgbā rī kuzú, ĩ étēpi rī kuzú, kōpi ní 'dezu mužú Yēsū vúgá sī.

*Yēsū idrī 'bá drā be rī pi
(Lúkā 6:17-19)*

23 Yēsū rī əcí mužú āngū Gāliláyā vé rī agāsī, rī 'bá rī pi ímbá kōpivé Jó Múngú rī Zízú rī pi* agāsī, rī ú'dúkó múké mālūngā vé rī ũlūu mužú, āzini rī 'bá drā be āndiāndī rī pi idrī mužú 'bá rī pi āsámvú gé sī.

24 Yēsū vé tā ā kŭbī kŭ mužú āngū Sírīyā vé rī agāsī céré. 'Bá rī pi ní 'bá drā be ũnjī ũnjī rī pi ĩjízú ímúzú ĩri vúgá nōlé, 'bá rī'bá drī cī'bá drā ũkpó ũkpó ní sī rī pi, 'bá índrī ũnjī † ní fí kōpi drīgé rī pi, 'bá drā ní nrīi kuú 'bēlé'bēle rī pi be, Yēsū idrī kōpi rá.

25 'Bá kárakarā íngá 'bá āngū Gāliláyā vé rī agá rī pi, kŭrŭ Dēkápólīsī vé rī agá rī pi, Yērūsālemā agá rī pi, āngū Yŭdayā vé rī agá rī pi, āzini āngū Yáridēnī vé álésī rī agá rī pi ārēvú céré 'deki mužú Yēsū vúgá sī.

5

*Yēsū ímbá 'bá rī pi írā drīgé
(Lúkā 6:20-23)*

1 Yēsū kŭ 'bá bītríkā rī pi ndree, ĩri ní 'dezu mužú írā drīgé 'dālē, ĩri ní ũrízú vŭgá. Īrívé 'bá ĩri ā pámvú ũbī'bá rī pi ní ímúzú ĩri vúgá nōlé.

2 Īri ní í'dózú kōpi ímbázú, ĩri ní 'yozú kīnī,

3 "Bá ేశī 'bā'bée Múngú drīgé rī pi, Múngú rī kōpi ní tākīri sē rá, ā'diātāsīyā kōpi fī mālūngā 'bŭ vé rī agá rá.

4 'Bá rī'bá ngo'bá ĩzāngā ĩzāngā rú rī pi, kōpi tākīri ísŭ rá, ā'diātāsīyā ĩ ímŭ kōpi ē ేశī ũmī rá.

5 'Bá adri'bée tā be mādā rī pi, kōpi tākīri ísŭ rá, ā'diātāsīyā kōpi ímŭ ngá Múngú ní eziĵ rī ísŭ vŭ drīgé nōgó rá.

6 'Bá ేశīrī be, āzini úvā 'bā'bá tā pīrī 'ozú rī pi, kōpi tākīri ísŭ rá, ā'diātāsīyā tā pīrī kōpi ní lēé rī, kōpi ísŭ rá.

7 'Bá ేశī be múké rī pi, kōpi tākīri ísŭ rá, ā'diātāsīyā Múngú rī ímŭ ేశī múké 'bā kōpi ní rá.

8 'Bá ేశī be ule rī pi, kōpi tākīri ísŭ rá, ā'diātāsīyā kōpi ímŭ Múngú rī ndre rá.

9 'Bá tākīri ĩjī'bá 'bá rī pi āsámvú gé rī pi, kōpi tākīri ísŭ rá, ā'diātāsīyā Múngú rī ímŭ kōpi zī anjī ívé ni.

10 'Bá ĩ ní əcŭŭ ĩzāngā nyaā tā pīrī ā tā sī rī pi, kōpi tākīri ísŭ rá, ā'diātāsīyā mālūngā 'bŭ vé rī adri kōpivé ni.

11 "Īmi 'bá ĩ ní rīi u'daá, ĩ ní rīi əcŭŭ ĩzāngā nyaā, āzini ĩ ní rīi ũnjō ũlī ĩmi drīgé má tā sī rī pi, ĩmi tākīri ísŭ rá.

12 Īmi ũnjíkí, ĩmi adríkí āyīkō sī, ā'diātāsīyā āndēma āmbúgú ĩmi ũfēzú rī, ĩri ĩmi tē 'bŭ gé 'dāá'dā. Nēbī ọtŭ ĩmi sī drīdrī rī pi, əcŭkí nyo kōpi ĩzāngā nyaā sŭ ĩmi ní nyaā 'dīrī tñjī.

*'Bá Yēsū ā pámvú ũbī'bá rī pi adríkí sŭ
ేశŷŷ tñjī āzini ũtŭŭŭ tñjī
(Mārākō 9:50; Lúkā 14:34-35)*

13 "Īmi adríkí sŭ ేశŷŷ tñjī vŭ drīgé nōgó. 'Bo ేశŷŷ rī vé sŷ asuŭpi asuasu rī ícā dō ālákála gé, ĩ ícō gō ĩri údé, ā asu rī asuasu íngóní? Gō adrii múké ngá á'dízú ānī ku, ĩ 'dŭ dā vŭgá, 'bá rī pi utu pá sī."

14 "Īmi adríkí sŭŭ ũtŭŭŭ rīipi āngū ĩngbērēēpi vŭ drīgé nōgó rī tñjī. Kŭrŭ ĩ ní sŷŷ ānga drīgé rī, ĩri índré ku āngū ule gá.

15 'Bá āzi ícō lāmbā 'yŭŭ ũdrī ũpīī drī ní gé cī ku, ĩri lāmbā rī 'bā mīsá drīgé, ĩri āngū ĩngbērē ku uletere 'bá rī pi ní jó agá 'dāā.

16 Lē kpá ĩmívé ācī ā dī dī 'bá rī pi endorfētí gé, kōpi ā ndrekí rī tā múké ĩmi ní 'oó rī, kōpi ē íngúkí rī ĩmi ేశtēpī 'bŭ gé rī ānī.

Tāimbī Mósē vé rī

* 4:23 4:23 Jó Múngú rī Zízú rī: Yāhŭdī rī pi vé Jó Múngú rī Zízú rī pi kárakarā kŭrŭ rī pi agāsī āndiāndī, kōpi rī ĩ ũmú Bŭkú Múngú vé rī lā, āzini kōpi rī Múngú rī ĩnjī ũ'dŭ Sábātā vé rī gé. † 4:24 4:24 Īndrī ũnjī: Īri āndŭrú mālāyīkā Múngú vé rī pi vé āzi 'bŭ gé 'dāā, nŭ tāimbī Múngú vé rī, Sātānā rī kōpivé āmbúgú. Múngú idrō kōpi 'bŭ gé 'dāāsī vŭgá nōó, kōpi gókí ufuú índrī ũnjī, kōpi rī 'bá rī pi ní ĩzāngā sē vŭ drīgé nōgó. † ĩ lā ĩ'dangará 12:7-9.

17 "Lê ìmi riki ùsùù 'yozú kìní má ímú tájmbj Mósè vé rí fùú dráá 'díní ku, dòku má ímú tá nēhí rí pí ní sīí rí fùú dráá 'díní ku, má ímú ìmi ní tá rí vé ífífí ùlùú.

18 Ádarú á 'yo ìmi ní 'díní, tá á fí tájmbj rí vé í ní sīí rí ícò ávíí òlunájí ku, cìngbá cazú 'bù pí ní áfízú vù be rí gé, tá í ní sīí tájmbj rí agá rí pí àrèvú céré ímú í nga rá.

19 'Bá tájmbj í ní ndree kuú mādānjá rí ñóopi, góopi 'bá rí pí ímbápi tá àlu àlu 'dīri 'duúpi ngaápi rí, í ímú ìri ndre ku mādānjá mālūngá 'bù vé rí gé 'dāá, 'bo 'bá tá í ní ezií rí 'duúpi ngaápi rá rí, í ímú ìri 'dù 'bá àmbúgú mālūngá 'bù vé rí gé 'dāá.

20 Lê ìmi 'dukí tájmbj Múngú vé rí ngaá píri, à ndē Fārúsí rí pí ní ríí 'duú ngaá rí rá, ázini à ndē 'bá tájmbj ímbá'ba rí pí ní ríí 'duú ngaá rí rá. Ìmi 'okí dō 'díní ku, á sō úyō, ìmi ícókí fíí mālūngá 'bù vé rí agá 'dāá ku.

Yēsū ímbá 'a vengará vé tá

21 "Ìmi yíkí rá, 'yokí 'bá ìnógósí 'dā'bée ní kìní, 'Lê mí 'dì 'bá ku, 'bá rí 'dì dō 'bá, í ìri ìrīñá rá.'

22 'Bo á 'yo ìmi ní 'díní, 'bá rí ē ešj ve dō édrípí ní, í 'bá 'dīri ìrīñá rá. 'Bá rí 'da dō édrípí rí, átá dō átángá ùnjí ìri ní, í 'bá 'dīri jì 'bá tá lị'ba rí pí* èndrẹtj gé. 'Bo 'bá rí 'yo dō, 'Mí azakaza rú!' í 'bá 'dīri 'dù 'be áci vezú àní ùdđ ákó rí* agá.

23 "Kúru mi dō ri fēfē jì sē Múngú ní vūrā rōbōñō zázú rí* gé 'dāá, 'í mu dō igá mí ešj agá 'dāá, mí 'o mí édrípí rí ùnjí,

24 'í ku fēfē mí ní lēé jì sēé Múngú ní rí kú vūrā rōbōñō zázú rí gé 'dāá, drīdrī ní, ìmi údekí ìmi àsamvú mí édrípí be rí úgbále, kúru 'í gō rí muú fēfē mí ní lēé sēé Múngú ní rí sēé ndō.

25 "'Bá ázi lē dō mi tōó, lē dō mi jì jō í ní tá lizú rí agá, ìmi kádō ríí muú ìri be létj gé 'dīgē, ìmi údekí ìmivé tá ìmi àsamvú gé ìri be rí mbēlējá, 'í 'o dō 'díní kuyé, 'bá mi tōópi rí, ìri mi jì pá tu 'bá tá lịpi rí èndrẹtj gé, 'bá tá lịpi rí mi sē úgalaku drīgē, úgalaku rí mi jì 'be jó àngú ù'yízú rí agá.

26 Ádarú á 'yo ìmi ní 'díní, 'dukí dō mi 'beé jó àngú ù'yízú rí agá 'dāá gí, mí ífú àmvé ku, mi ngá í ní lị mí drīgē rí úfē úgbále ká, mí íbì ífú àmvé ndō.

Yēsū ímbá òwū vé tá

27 "Ìmi yíkí rá tájmbj rí kìní, 'Lê mí 'bá òwū ku.'

28 'Bo á 'yo ìmi ní 'díní, 'bá rí ndre dō ùkú muú g bñúgbñ, 'bá 'dīri ešj agá 'dāá 'bá òwū gí.

29 Míve mị drj èndẹpi gé rí sē dō mi fí ùnjikányá 'oó nī, lē mí ínjé ìri 'beé 'dīisí àmvé. 'Í nje dō ígélé ázi mí rụ'ba gá rí 'beé vūgá, ìri múké, ndē mí ní fizú mí rụ'ba be ngí áci vezú àní ùdđ ákó rí agá 'dāá rí.

30 Míve drj èndẹpi sē dō mi fí ùnjikányá 'oó nī, lē mí lị ìri 'beé 'dīisí rá. 'Í lị dō ígélé ázi mí rụ'ba gá rí 'beé vūgá, ìri múké, ùnjí ní mí ní fizú mí rụ'ba be ngí áci vezú àní ùdđ ákó rí agá 'dāá rí.

Ayingará ágó pi vé ùkú be rí

(Mátáyo 19:9; Mārākō 10:11-12; Lúkā 16:18)

31 "Ìmi yíkí rá tájmbj Mósè vé rí kìní, "Bá rí dro dō ívé ùkú, lē á sí kòkòbì sēé ùkú rí drīgē ìri drozú àní.'

32 'Bo á lē 'yoó ìmi ní 'díní, 'bá rí dro dō ívé ùkú gí, 'dīri lū ùkú rí ní létj òwū 'bázú ní. Ùkú rí adri dō ágó ázi be ká, 'bá rí íbì ùkú rí dro ndō, 'bá ùkú 'dīri jeepi rí, 'bá 'dīri 'bá òwū 'bá ázi vé ùkú sí.

Yēsū ímbá úyō vé tá

33 "Ìmi yíkí kpá rá 'yokí 'bá ìnógósí rí pí ní kìní, 'Mí sō dō úyō, lē mí ñō úyō mí ní sōó rí ku, úyō mí ní sōó Úpí èndrẹtj gé rí, lē mí 'dù tá ní ngaàngá.

34 'Bo á 'yo ìmi ní 'díní, lē ìmi sòkí úyō ku. Lê ìmi riki 'bù á rụ éđj úyō sōzú àní ku, à'diātāsīyá 'bù rí lúpá Múngú vé ní,

35 dōku ìmi riki vù á rụ éđj úyō sōzú àní ku, à'diātāsīyá vù rí Múngú vé ní, ìri pá 'bá àní, dōku ìmi riki Yērūsālēmá à rụ éđj úyō sōzú àní ku, à'diātāsīyá ìri kúrú 'Bāgú àmbúgú rí vé ní.

36 Lê mí rí mí drj éđj úyō sōzú àní ku, \$ à'diātāsīyá mí ícò mí drj'bí újá ícá imve dōku ìnj ku.

37 Tá mí ní újá rí, ìri dō ē, à adri ē, dō kuyé, à adri kuyé. Tá rí dō ù'dù be túngú, tá 'dīri íbì íngá àdróko vúgálésí.

'Bá rí 'o dō mi ùnjí, à 'okí ìri ùnjí ku

(Lúkā 6:29-30)

38 "Ìmi yíkí rá ótú 'yokí kìní, "Bá ázi sō dō mí mị òfùfù, 'bá ázi rí kpá ìri ē mị sō òfù

5:21 5:21 Wūngará 20:13; Dětōrōnómē 5:17 * 5:22 5:22 'Bá tá lị'ba rí pí: Átálágú àmbúgú rí, atala atala rí pí drīgē rí pí, drīkoma rí pí, kòpi rí í úmú tá Yāhúdī rí pí vé rí lị. † 5:22 5:22 Áci vezú àní ùdđ ákó rí: Múngú rí ùmvúlésí 'bá 'í e'yj'ba ku rí pí 'dù úbē áci 'dīri agá. ‡ 5:23 5:23 Vūrā rōbōñō zázú rí: Vūrā rōbōñō zázú ní anigé Jó Múngú vé rí á bóró gá 'dāá, átálágú rí rí rōbōñō zā àní Múngú ní 'bá rí pí trüzú ívé ùnjikányá agásí. Vūrā èjngürj zázú ní anigé Vūrā Uletere rí gé Jó Múngú vé rí agá 'dāá, átálágú rí rí èjngürj zā àní Múngú ní ù'bütjñá sí, ázini ùndrēnjá sí sá Múngú rí zízú rí gé. § 5:27 5:27 Wūngará 20:14; Dětōrōnómē 5:18

5:31 5:31 Dětōrōnómē 2:41 § 5:36 5:36 Lê mí rí mí drj éđj úyō sōzú àní ku: 'Bá uration'beé vé mērē agá, kòpi 'dukí drj vé tá 'bāá àmbúgú úyō sōzú àní. ¶ 5:38 5:38 Wūngará 21:24; Lěvjtíkā 24:20; Dětōrōnómē 19:21

rá, 'bá ázi kpu dō mí sị, 'bá ázi ri kpá ịri ē sị kpu rá.'

³⁹ 'Bo á 'yo ịmi ní 'díní, 'bá rí 'o dō mi ùnjí, ā 'okí ịri ùnjí sị ịri ní mí 'oó rí tịni ku. 'Bá rí sa dō mí gbángírí drị ẹndẹpi gé rí, lē mí újá kpá mí gbángírí drị ịjị gé rí ā sa.

⁴⁰ 'Bá ázi lē dō mi jịi muụ 'bá tā lị 'bá rí pi ẹndrẹtị gé, 'i 'du rí mívé bōngó ágá vé rí, lē mí sē kpá ịri ní mívé bōngó akoó rụkụ rí ịndí.

⁴¹ 'Bá ázi si dō mi ùkpō sị, kìní mí jị 'i máyílí ọlu, lē mí jị ịri caá máyílí* ịrị.

⁴² 'Bá ázi zị dō ngá mí tị gé, lē mí sē ịri ní ngá ịri ní zị rí, 'bá ázi lē dō ngá é'yí mí vúgá, lē mí uga ịri ní ngá rí ku.

Lē mí lē ari'ba mívé rí pi lēlē (Lúkā 6:27-28, 32-36)

⁴³ "Ịmi yíkí ándúrú rá kìní, 'Lē mí lē 'bá mí gārā gá rí lēlē, ázini lē mí ndre mívé ari'ba rí pi ùnjí.'

⁴⁴ 'Bo á lē 'yoó ịmi ní 'díní, lē ịmi lēkí ari'ba ịmívé rí pi lēlē, 'bá ịmi 'o'bá ùnjí rí pi, lē ịmi zíkí kọpi ní Múngú rí.

⁴⁵ Ịmi 'okí dō tā rí 'díní, ịmi lú 'yozú kìní ádarú ịmi anjị 'bá Ẹtẹpi Múngú 'bụ gé rí vé ni. Múngú rí útụ sē ka 'bá múké rí pi ní, ázini 'bá ùnjí rí pi ní ịndí, ázini ịri yíígbọ sē 'dị 'bá tā 'o'bá piri rí pi ní, ázini 'bá tā 'o'bá ùnjí rí pi ní ịndí.

⁴⁶ 'Í rí dō 'yéná 'bá mí lē 'bá rí pi lēé áyú, mí nyo ícọ tá múké ịsụ ání rá? 'Bá mífēngā umbe jezú rí u'dụ 'bá rí pi* lēkí kpá 'bá í lē 'bá rí pi lēlē ịndí.

⁴⁷ Mí dō 'yéná rí mōdó sē mí édrípíjị ní, tá múké mí ní ịsụ 'a ní gé 'dígé rí ā'di? Pāgánō rí pi 'okí nyo tá sụú 'diri tịni ku?

⁴⁸ Sā céré sị, lē ịmi 'okí tá piri, sụ sá céré sị ịmi Ẹtẹpi 'bụ gé rí ní tá 'oó piri rí tịni."

6

Yēsū kìní ā sēkí ngá 'bá ngá ākó rí pi ní

¹ "Lē ịmi ndrekí múké, ịmi dō rí tā múké 'o, tā ịmi ní 'oó rí, lē ịmi rikí 'oó 'bá rí pi ẹndrẹtị gé andrekelemge kọpi ā ndrekí rí 'yozú kìní, ịmi rí tā múké 'o 'díní ku. Ịmi 'okí dō 'díní, ịmi ícókí ngá ịmi Ẹtẹpi ní úmúlésí lēé sēé ịmi ní 'bụ gé 'dāá rí ịsụ ku.

² "Mí dō rí ngá sē 'bá ngá ākó rí pi ní, lē mí rí tā ní áyú muzú 'bá rí pi ní sụ 'bá í 'bā'bée kú tá be piri rí 'bá ngá í ní sēé 'bá ngá ākó rí pi ní rí ā tá áyú 'bá Jọ Múngú rí Zizú rí pi agásí, ázini létị dríge sị, 'bá rí pi

ē íngúkí rí í ání rí pi tịni ku. Ádarú á lē lúú ịmi ní 'díní, ngá 'yéná kọpi ní ịsụ rí, ịri tā 'bá rí pi ní kọpi íngúzú 'dári.

³ 'Bo mí dō rí ngá sē 'bá ngá ākó rí pi ní, lē 'bá ázi ā nị ngá mí ní sēé rí vé tā ku.

⁴ Lē mí sē ngá rí kírí, 'bá ázi ā nị tā ni ku. Kúru mí Ẹtẹpi riipi tā í ní 'oó kírí rí ndreepi rí, ịri mí úfē rá.

Múngú rí zingára

⁵ "Ịmi kádō rií Múngú rí zịj, lē ịmi adrikí sụ 'bá í 'bā'bée kú tá be piri rí pi tịni ku, kọpi lēkí ríí pá tuú urụ sị Múngú rí zịj Jọ Múngú rí Zizú rí pi agásí, ázini létị dríge sị, 'bá rí pi ē íngúkí rí í ání bēnī. Ádarú á lē lúú ịmi ní 'díní, Ngá 'yéná kọpi ní ịsụ rí, ịri tā 'bá rí pi ní kọpi íngúzú 'dári.

⁶ Mí dō rí Múngú rí zí, lē mí íí jọ agá, mí ụpi kẹtí rí cí, 'í zị mí Ẹtẹpi í ní rụ 'bá ní ndree ku rí, kúru mí Ẹtẹpi riipi tá í ní 'oó kírí rí vé tā nịpi céré rí, ịri mí úfē rá.

⁷ Ịmi kádō rií Múngú rí zịj, lē ịmi rikí átángá ífífí ákó ní pi endijj zịj muzú dij dij sụ 'bá Múngú rí nị 'bá kuyé rí pi tịni ku, kọpi ụsũkí Múngú rí ícọ ívé átángá í ní átá kárákará 'dī'bée yí rá.

⁸ Lē ịmi adrikí sụ kọpi tịni ku, ā'diātāsīyā tá ịmi lēé zịj rí, ịmi Ẹtẹpi nị ịnógósí gí.

⁹ "Ịmi lēkí dō Múngú rí zịj, ịmi zíkí 'díní, " 'Bávé Ẹtẹpi 'bụ gé rí, rụ mívé rí ē ịnjikí ịnjinjí.

¹⁰ Lē mālūngā mívé rí ē ímụ íyí,

lē ā ngakí tá mí ịsé rí

vú dríge nógó sụ 'bụ gé 'dilé rí tịni.

¹¹ 'Í sē 'bá ní ányāngá ụ'dụ āndrú rí gé.

¹² 'Í trū 'bá ùnjikānyā 'bá ní 'oó rí agásí rá, sụ 'bá ní 'bá 'bá 'o'bá ùnjí rí pi trū rí tịni.

¹³ Lē mí sē tā ùnjí ā ụ'bị 'bá ku, lē mí pa 'bá ádróko dríge sị rá.*'

¹⁴ 'Á'diātāsīyā ịmi trūkí dō 'bá ịmi 'o'bá ùnjí rí pi rá, ịmi Ẹtẹpi 'bụ gé rí kpá ịmi trū rá.

¹⁵ 'Bo ịmi trūkí dō 'bá ịmi 'o'bá ùnjí rí pi ku, ịmi Ẹtẹpi 'bụ gé rí trū kpá ịmi ku.

Yēsū ịmbá 'bá rí pi inyá a'bingára vé tā sī

¹⁶ "Ịmi dō rí ịmi a'bi ngá nyanya sị, lē ịmi rikí adrii ízāngā sị sụ 'bá í 'bā'bée kú tá be piri rí pi tịni ku, kọpi rí adri ku ízāngā ízāngā rú, 'bá rí pi ā ndrekí rí 'yozú kìní í rí ányāngá a'bi. Ádarú á lē lúú ịmi ní 'díní, ngá 'yéná kọpi ní ịsụ rí, ịri tā 'bá rí pi ní kọpi íngúzú 'dári.

* **5:41 5:41** *Máyílí:* 'Bá rí ícọ ẹci tu ca máyílí na sá ọlu agá. **5:43 5:43** *Lẹvítíká* 19:18 † **5:46 5:46** *'Bá mífēngā umbe jezú rí u'dụ 'bá rí pi:* 'Bá mífēngā umbe jezú rí u'dụ 'bá rí pi, kọpi Yāhúdí rí 'bá mífēngā umbe jezú rí u'dụ 'bá 'bāgú āmbúgú Rómá vé rí ní rí. Kọpi rí mífēngā rí u'dụ āmbúgú 'bāgú rí ní 'yoó kọpi ā u'dụkí rí ndé. * **6:13 6:13** *Búkú* Mátáyo vé í ní sīi *GiriKí* tị sị rí pi urukọ agá, síkí kpá, "mālūngā rí, ùkpō rí, ázini íngúngará rí ịri mívé ní, ā adri muzú 'dání'dání rí rá. Ámíná."

17 'Bo mi dō ri mi a'bi ngá nyangará sī, lē mí inga mi drī'bí inganga, mí ūjī mí ɛndrɛtī yījī sī,

18 'bá rī pi ā nīkī rī 'yozú kīnī mi rī mi a'bi ngá nyangará sī 'dīni ku. 'Bo 'yɛná mí ɛtɛpī riipi tā ī ní ūzūzūzū rī vé tā nīpī céré rī, īri mi ūfē rá.

*Ā'bú 'bū gé 'dāá rī vé tā
(Lúkā 12:33-34)*

19 "Lē īmi rikí ā'bú 'bāá kuú īmi ní vū drīgē nōgō ku, vū drīgē nōgō, ijīrikō rī ngá mbembe, ngá rī ūdrīdrī, ūgū'ba rī ngá ūgūgū.

20 Lē īmi 'bākī īmi ní ngá múké rī pi kú 'bū gé 'dāá, vūrā ijīrikō ní ngá izazú ku, ngá ní ūdrīzú ku, ūgū'ba ní ngá ūgūzú ku rī gé 'dāá.

21 Ā'diātāsīyā mi mí ɛsī 'bā ku vūrā mí ní mivé ā'bú 'bāzú rī drīgē.

(Lúkā 11:34-36)

22 "Mī rī lāmbā rŭ'ba nōri vé ní. Mí mī dō múké, īri sē tā mí rŭ'ba gá rī pi céré adri múké.

23 Mí mī dō ūnjī, īri sē mí rŭ'ba rī céré adri inīṅá agá. Mí ūjā dō mí rīí tā inīṅá vé ní 'oó, tā mivé rī gō adri ūnjīkānyākānyā.

(Lúkā 16:13)

24 "'Bā ālu ícō ɛzī ngāá 'bá īrī pi ní ku. Sā āzi sī, īri āzi rī gā sī, īri āzi rī lēlē, dōku īri ɛzī nga āzi rī ní, īri āzi rī idede. Mí dō rī ɛzī nga Múngú ní, lē mí 'bā ɛsī āmbúgú mŭfengā drīgē ku.

*Lē īmi rikí īmi ūsŭŭ drāá tā sī ku
(Lúkā 12:22-31)*

25 "Kúru á lē 'yoó īmi ní 'dīni, lē īmi rikí īmi ūsŭŭ drāá rŭ'ba nōri vé tā sī ku. Ānyāngā vé tā, ngá mvuŭmvu rī vé tā, āzini bōngó sūusu rī vé tā, īmi rikí īmi ūsŭŭ drāá āni ku. Īmi kádō ūsŭŭ, ídri vé tā ndē nyo ānyāngā 'bá ní rīí nyaá rī kuyé? Rŭ'ba 'bávé rī ndē nyo bōngó 'bá ní rīí suú 'bā rŭ'ba gá rī kuyé?

26 Īmi ndrekí drī āriṅá unga'ba ūrŭ 'dī'bée ká, kōpī 'ākī ɔmvŭ ku, dōku kōpī ikūnākī ānyāngā ku, dōku kōpī 'bākī ānyāngā Irá agá ku. Īmi ɛtɛpī 'bū gé rī rī kōpī ní ānyāngā sē ní. Múngú mŭlélé gá 'dāá, īmivé tā ndē āriṅá rī pi vé rī rá, īri ngá īmi ní lēé rī sē īmi ní rá.

27 Īmi dō rī īmi ūsŭ drā tā sī sŭ 'dīri tīnī, īmi nyo ícō adri ca lókí be ācō rá?

28 "Ngá īmi ní rizú īmi ūsŭzú drāzú bōngó á tā sī rī ā'di? Īmi ndrekí drī pɛtī ā fū ásé agá 'dī'bée ká. Kōpī ngakí ɛzī ku, dōku kōpī údékí bōngó ku.

29 'Bo á lē 'yoó īmi ní 'dīni, 'bāgú Sólómónā rī ɔtŭ bōngó ūnyī be ní suú,

bōngó īri ní suú rī vé ūnyī ndē fū rī pi vé rī kuyé.

30 Múngú rī dō pɛtī ā fū zoópī āndrŭ, drŭ īri ūnyŭ rá rī pi ā tā mba rá píri, Múngú ícō nyo īmi ní bōngó sēé suú ku? ɛ'yīngará īmivé rī mādāṅá.

31 Kúru lē īmi rikí īmi ūsŭŭ drāá 'yozú kīnī, "Bā ā'di nya?" dōku "Bā ā'di mvu?" dōku "Bā ā'di su yā 'dīni ku?"

32 Pāgánō rī pi rī tā 'dī'bée 'o ní. Īmi ɛtɛpī 'bū gé rī nī ngá īmi ní lēé rī pi ārēvú céré gí.

33 Drīdrī ní, lē īmi 'bākī ɛsī céré rizú mālŭngā Múngú vé rī vé ɛzī ngazú, lē īmi 'okí tā píri, ngá īmi ní lēé rī pi, Múngú rī ícō sē īmi ní rá.

34 Lē īmi rikí īmi ūsŭŭ drāá tā drŭ vé rī sī ku, tā drŭ vé rī, īri 'i nga drŭ. Ū'dŭ ālu rī ívé izāngā be.

7

*Ā líkī 'bá āzi vé tā ūnjī ku
(Lúkā 6:37-38, 41-42)*

1 "Ā líkī 'bá āzi vé tā 'yozú kīnī īri ūnjī ku, Múngú ā lī rī mivé tā ūnjī ku.

2 Ā'diātāsīyā īmi líkī dō 'bá ūrŭkō'bée vé tā 'yozú kīnī kōpī ūnjī, Múngú rī kpá īmivé tā lī ūnjī, sŭ īmi ní kōpivé tā lījī 'yoó kīnī kōpī ūnjī rī tīnī. Tā īmi ní 'oó 'bá ūrŭkō'bée ní rī, Múngú rī kpá 'o īmi ní sŭ īmi ní 'oó kōpī ní rī tīnī.

3 "Mí ngá mādāṅá 'deepi mí ɔgŭpī mī gé rī ndre rá píri, 'bo ngá 'deepi mí mī gé usegúgú 'dīri, 'i ndre ku āsī?

4 Mí ícō 'yo 'i lē ngá mādāṅá 'deepi mí ɔgŭpī mī gé 'dīri ipéé rá, 'bo mí ícō ngá usegúgú 'deepi mí mī gé 'dīri ipéé ku āsī?

5 Mí 'bá mí 'bāápi kú tā be píri 'dīri, lē mí ipé ngá usegúgú 'deepi mí mī gé 'dīri ūgbále, mí ndre rī āngŭ uletere, mí íbī rī ngá mādāṅá 'deepi mí ɔgŭpī mī gé 'dīri ipéé ndó.

6 "Ngá múké ī ní lēé sēé Múngú ní rī, ā sēkí 'bá adri'bée sŭ ūcógŭ tīnī rī pi ní ku. Māyākā ɔgŭ'ba ɔgŭɔgŭ ājē be āmbúgú ī ní zījī pālī rī pi,* ā sēkí 'bá adri'bée sŭ Igá tīnī rī pi ní ku, īmi sēkí dō 'bá sŭ 'dī'bée tīnī rī pi ní, kōpī utu inī pá sī, kōpī gō īmi nya drī ní gé kpāá.

*Í zī, 'i ndā, 'i ga kɛtī rī
(Lúkā 11:9-13)*

7 "Īmi zīkí, ī sē īmi ní rá, īmi ndākí, īmi ísŭ rá, īmi gakí kɛtī rī, ī zī īmi ní rá.

8 'Bá rī zī dō ngá, ī sē īri ní rá. 'Bá rī ndā dō ngá, īri ísŭ rá. 'Bá rī ga dō kɛtī rī, ī zī īri ní rá.

* 7:6 7:6 Māyākā ɔgŭ'ba ɔgŭɔgŭ ājē be āmbúgú ī ní zījī pālī rī pi: Pālī indré sŭ irá ɔgŭpī ɔgŭɔgŭ ūnyī be ājē be āmbúgú rī tīnī. Títirikó rī kōpī údé ní ívé kókó'bō agá.

9 “Ími àsámvú gé 'dígé, mívé mváná zì dō pánga mí tì gé, mí nyo ícò ìri ní ìrà sè áyu rá?

10 Dòku zì dō ì'bí, mí ícò ìri ní ìnì sè áyu rá?

11 Ími 'bá adri'bée ùnjikānyā be 'dì'bée, ími dō ícò ngá múké sè ìmivé anjíná rī pi ní fēfē rú rá píri, kúru ími Ètèpi 'bù gé rī ícò nyo ngá múké sè fēfē rú 'bá ngá zì' 'bá 'í vùgá rī pi ní ku?

12 Lē ími 'okí 'bá rī pi múké, sū ími ní lēé 'bá rī pi ā 'okí ími múké rī tñjì. Tāimbì Mósè vé rī, āzini tā nèbì rī pi ní sī rī vé íffí adriipi 'dì.

Kèḗtì mādāḅā rī
(Lúkā 13:24)

13 “Lē ími fíki kèḗtì mādāḅā rī agāsì. Ā'diātāsīyā kèḗtì èpi rī, āzini lètì èpi rī, ìri 'bá rī jì fì drāngará agá, 'bá kárakarā pi fì muzú 'a ní gé sī nì.

14 'Bo kèḗtì mādāḅā rī, āzini lètì ure rī, 'bá rī mụ àní idringará ísù, 'bá kìnìkìnìjā ni pi 'yéná fì idri rī ísù nì.

Ī pètì rī nì amá ìrivé ù'a sī
(Lúkā 6:43-45)

15 “Lē ími adriki mị be kowụ nèbì ùnjó rú 'dì'bée sī. Kòpi ri í 'bá adri sù kábìlò ìdríkìdri rī tñjì, 'bo èsì gélésì, kòpi ìndrèkì sù àràkìla àngù ùndìpi kpélékpélé rī tñjì.

16 Mì kòpi nì amá tā kòpi ní 'oó rī sī, sù mí ní pètì rī pi nì amá ívé ù'a sī rī tñjì. 'Bá rī pi nyo ícò ù'a vinyò vé rī, dòku fìgì vé rī ùtì pètì ùékúcé be rī sígé rá?

17 Pètì múké rī, ù'a ní ri adri múké, 'bo pètì ùnjí rī, ù'a ní ri adri ùnjì.

18 Pètì múké rī ícò 'aá ù'a be ùnjí ku, āzini pètì ùnjí rī ícò 'aá ù'a be múké ku.

19 Pètì 'aapi múké ku rī, ì ìri ga 'í dé vùgá, ì 'dù 'be áci agá.

20 Ī pètì rī nì amá ù'a ìrivé rī sī, kúru ĩ 'bá ùnjó rú rī pi nì amá tā kòpi ní 'oó rī sī.

Yēsù gā 'bá ívé tā 'dụ' 'bá nga' 'bá ku rī pi sī
(Lúkā 13:26-27)

21 “‘Bá rì' 'bá ma zì' 'bá tì sī 'Úpí, Úpí,' 'dì'bée àsámvú gé, urukò' 'bée ícókí fì mālūngā 'bù vé rī agá ku, 'yéná 'bá rì' 'bá tā má Ètèpi 'bù gé rī ní lēé ā 'dúkí ngaá rī 'dụ' 'bá nga' 'bá rī pi ícò fì 'bù gé 'dāá nì.

22 Ú'dú ĩ ní ìmúzú tā lizú 'dāri sī, 'bá kárakarā pi ma zì, 'Úpí, Úpí, 'bá ùlúkí nyo ù'dúkó múké rī mí rù sī kuyé? Āzini 'bá údrókí nyo ìndrì ùnjí rī pi mí rù sī kuyé? Āzini 'bá 'okí nyo tā àyázú àyāyā ní ùkpò mívé rī sī kuyé?'

23 Kúru ma ímú 'yo kòpi ní, 'Á nì ími kuyé. Ími 'bá tā 'o' 'bá ùnjí 'dì'bée, ími dèkì ími 'dìisí rá!'

'Bá ìrì jò s'ì' 'bá rī pi
(Lúkā 6:47-49)

24 “‘Bá tā mávé rī yìpi rá, āzini tā ní 'dụpì ngaapi rá rī, adri sù 'bá ùmì be, jò sùpi ndụjì ní ā' 'bāpi ùkpò ùkpò ìrà sī rī tñjì.

25 Yìgò 'dì àmbúgú, yì tì jò rī ìmùlùú, ùlì vj jò rī, 'bo jò rī arí kuyé, ā'diātāsīyā sì jò rī ùkpò ùkpò.

26 'Bá tā má ní ímbá rī yìpi ku, āzini tā ní 'dụpì ngaapi ku rī, adri sù 'bá azakaza rú, jò sùpi cinyáfá agá rī tñjì.

27 Yìgò 'dì àmbúgú, yì tì jò rī ìmùlùú, ùlì vj jò rī, jò rī arí rụyù vùgá.”

28 Yēsù ká átángá rī átá deḡ gí, 'bá bītríká rī pi àyákì àyāyā tā ìri ní ímbá 'dìri sī,

29 ā'diātāsīyā Yēsù ímbá tā rī ùkpò be, ímbá tā rī sù 'bá Mósè vé tājmbì ímbá' 'bá rī pi ní ímbá rī tñjì kuyé.

8

Yēsù idri ágó ùfú ní nyaá rī
(Mārākō 1:40-45; Lúkā 5:12-16)

1 Yēsù ká ísì ìrà drìḡé 'dāāsì vùgá nōó, 'bá bītríká 'dekì muzú vùdrì ní gé sī.

2 Ágó āzi ùfú* ní nyaá ní ímú kùmùci ùtjì Yēsù endrètjì gé, ìri ní 'yozú kīnì, “Úpí, mí ā'yì dō rá, mí idri ma.”

3 Yēsù ní 'í drjì suzú ágó rī ā rù' 'bá ùlózú, ìri ní 'yozú kīnì, “Má ā'yì rá, lē mí rù' 'bá ā adri ule.” Koro ùfú rī ní dezú ágó rī ā rù' 'bá gá sī.

4 Kúru Yēsù ní 'yozú ágó rī ní kīnì, “Lē mí lū tā 'dìri 'bá āzi ní ku. 'Í mụ mí i'daá átálágú rī endrètjì gé, 'í 'yo ìri ní mí rù' 'bá ícá múké gí. Kúru 'í jì fēfē sēé átálágú† rī ní, sù tājmbì Mósè‡ ní sēé rī tñjì, 'bá rī pi ā nñkì rì 'yozú kīnì mí rù' 'bá ícá múké gí.”

Yēsù idri ùgalaku rī vé àtì' 'bá
(Lúkā 7:1-10; Yūwánì 4:43-54)

* **8:2 8:2 Úfú:** Tājmbì Mósè vé rī kīnì, 'bá ùfú ní nyaá rī, ìri àzāvú rú, ā'yíkì ìri adrií 'bá Ìsèrelé vé rī pi àsámvú gé ku. Drā ùfú vé rī dè dō rù' 'bá ní gé sī gí, lē ā mụ 'í 'daá átálágú rī endrètjì gé, átálágú rī ìri ndre, ìri 'yo drā rì dè rù' 'bá ní gé sī gí. † **8:4 8:4 Átálágú:** 'Bá Ìsèrelé vé rī pi àsámvú gé, 'yéná átálágú rī rōbōḅō zā jò Múngú vé rī agá 'dāá nì. Atala rī pi rì ìfù úyú Lévjì vé rī agá. ‡ **8:4 8:4 Mósè:** Yōsèpā ká drāá gí, 'bāgú Èjèpétó vé rī 'bá anjì Ìsèrelé vé rī pi èjì ngaá tǔḡèrì rú caá ìlì mǔdǔrǔlǔ sù (400). Kúru Múngú ní Mósè rì Ipèzú ìmúzú anjì Ìsèrelé vé rī pi pazú adringará tǔḡèrì rú rì agásì. Múngú sè tājmbì rì Mósè nì, ā lū anjì Ìsèrelé vé rī pi ní, sèzú ì ní tājmbì rì zizú tājmbì Mósè vé ní àní. Tjìkì Mósè rì ísù àkùdè ìlì rì ca élifù álu mǔdǔrǔlǔ sù (1,400), ísù àkùdè tjìkì drì Yēsù rì kuyé. 'Í lā Wǔngará 2-24. § **8:5 8:5 Úgalaku àngaráwá rì pi vé rī:** Ìri àngaráwá mǔdǔrǔlǔ álu rì pi è drjì koopi ní.

5 Yēsū kā fií Kāpārānāúmā gá 'dāa, ūgalaku āngáráwá rī pi vé rī^S ní ímúzá Yēsū vúgá nōó, ĩri ní Yēsū rī mázú drī ĩrī sī.

6 ĩri ní 'yozú kīnī, “Úpí, mávé átí'ba la kú gbóló drīgé, ícó ẹ́cī tuú 'bá ku, ĩri rī izāngā nya ambamba.”

7 Yēsū ní 'yozú ĩri ní kīnī, “Ma mụ ĩri idrí rá.”

8 Ūgalaku rī ní 'yozú kīnī, “Úpí, má ícó mi á'yíi mụy mávé āngá 'dāa ku. Mí átá átángá rī nōgó, mávé átí'ba rī ícó idrí rá.

9 Ūgalaku ambugu ni pi anigé má drīlé gá, má āmbúgú āngáráwá rī pi drīgé, kōpi tā yí má tí gé. Ma ícó 'yo ālu ni ní, “Í mụ, ' ĩri ícó mụ rá. Ma ícó 'yo āzini ní, 'Mí ímụ, ' ĩri ímụ rá, Ma ícó 'yo mávé átí'ba ní, “Í 'du tā 'dirí ngaa, ' ĩri tā rī 'du nga rá.”

10 Yēsū kā tā 'dirí yī, sē ĩri ní āyāngárá, ĩri ní 'yozú 'bá 'í pámvú ūbī'ba rī pi ní kīnī, “Ádarú á lē lūú ĩmi ní 'dīni, Īsērélē rī pi āsámvú gé, 'bá āzi má ní íṣú ẹ́'yīngárá be ágó nōri vé rī tīnī 'dāayo.

11 Á 'yo mí ní 'dīni, 'bá kárákará pi íbī íngá ỳtū ní ífūngárá gálésí, āzini ỳtū ní 'dengárá gálésí, kōpi ímụ í umú ỳmụ nya Ābūrāmá pi be, Ísáká pi be Yòkóbū pi be, mālūngá 'bū vé rī agá.

12 'Bo Yāhūdī Múngú rī ẹ́'yī'ba kuyé rī pi, í ímụ kōpi dro fū mālūngá Múngú vé rī agásí āmvé, kōpi mụ adri vūrā bīpi nīpi cīcī rī agá, kōpi ímụ ngo, āzini síkányá cī áci rī vé fīngárá í rụ'ba gá rī sī.

13 Kúru Yēsū ní 'yozú ūgalaku āngáráwá rī pi vé rī ní kīnī, “Í mvi góó 'bētī, sū mí ní ẹ́'yī 'yozú kīnī, átí'ba mívé rī idrí rá rī tīnī, átí'ba rī idrí gí.” Āngáráwá rī pi vé āmbúgú rī ca mụy íṣú ívé átí'ba rī idrí gí, idrí sá Yēsū ní 'yoó 'dāri gé.

Yēsū idrí 'bá kárákará (Mārākō 1:29-34; Lúkā 4:38-41)

14 Yēsū kā fií Pétēró vé jó agá 'dāa, íṣú Pétēró ĩdrēpi la kú gbóló drīgé, rụ'ba ní ko gbíríli.

15 Yēsū ní ūkú rī ē drī ruzú, drā rī ní dezú ūkú rī rụ'ba gá sī. Kúru ĩri ní íngázú ụrụ, ĩri ní ínyá á'dízú sēzú Yēsū ní.

16 Ūndrēnā 'dāri sī, íjǐkí 'bá kárákará índrī ūnjí be ni pi ímụ Yēsū vúgá nōó, Yēsū kā átá, índrī ūnjí rī pi fūkí 'bá 'dī'bée drīgé sī rá. Yēsū idrí 'bá drā be rī pi ārēvú cére.

17 Tā ótū Múngú ní ẹ́zīj, nēbī Ísáyá ní 'yoó rī nga 'i fūú tī ni gé gí kīnī, “Sē 'bávé drā ẹ́ 'bá rụ'ba gá sī gí, āzini 'du drā ẹ́'ba ku rī pi 'bá rụ'ba gá sī gí.”

Yēsū ā pámvú ūbīngárá tā ni mbamba (Lúkā 9:57-62)

18 Yēsū kā ndree 'bá kárákará trakí 'i gārā kūrū, ĩri ní 'yozú kīnī, lē 'bá zokí yīi bālálá rī mụzú álé 'dāa.

19 Kúru 'bá rīipi tǎimbj Mósē vé rī ímbápi rī ní ímúzá Yēsū vúgá nōó, ĩri ní 'yozú kīnī, “Ímbápi, ma 'de mụzú mí vúgá sī índī vūrā mí ní lēzú mụzú rī gé 'dāa.”

20 Yēsū ní újázú ĩri ní kīnī, “Ūfá pi 'bū be rizú lazú ānī, āríná unga'ba ụrụ sī rī pi ívé jó be, 'bo ma 'Bá Mvā 'i, * vūrā má ní má drī suzú adrizú ni 'dāayo.”

21 'Bá ĩri ā pámvú ūbī'ba rī pi vé āzi ní 'yozú ĩri ní kīnī, “Úpí, má mụ drī má ẹ́tēpi rī sīi ūgbále ká.”

22 'Bo Yēsū ní 'yozú ĩri ní kīnī, “Mí ímụ má pámvú ūbīl, 'i ku 'bá ūdrā'ba gí rī pi ā síkí ívé 'bá ūdrā'ba gí rī pi.”†

Yēsū uga ūlī vīipi ūkpō be rī (Mārākō 4:35-41; Lúkā 8:22-25)

23 Kúru Yēsū pi ní tuzú kúlūmgba agá ívé 'bá 'i pámvú ūbī'ba rī pi be.

24 Koro ūlī ní íngázú vīzú ūkpō be, sē yīi rī úvá ngūyá ngūyá, lē tīj kúlūmgba rī agá. 'Bo íṣú ākūdē Yēsū rī ụ'dụ ko.

25 Īrívē 'bá ĩri āpámvú ūbī'ba rī pi ní ĩri aruzú ụ'dụ gélésí, kōpi ní 'yozú ĩri ní kīnī, “Úpí, 'bá rī tī yīi ā ndúgé, 'i pa 'bá fô!”

26 Yēsū ní újázú kōpi ní kīnī, “Ngá ĩmi ní adrizú ỳrī sī rī ā'di? Īmívē ẹ́'yīngárá mādānā.” Kúru ĩri ní ngazú ụrụ sī, ĩri ní átázú ūkpō be kīnī, ūlī vīipi ūkpō be 'dirí, āzini yīi rīipi úvāpi ngūyá ngūyá 'dirí ā tu pá, ūlī vīipi rī, āzini yīi rīipi úvāpi ngūyá ngūyá rī gō pá tuú rá!

27 Āgō kúlūmgba agá rī pi āyākí tā 'dirí sī āyāvā, kōpi ní zízú kīnī, “Ágó ūlī vīipi ūkpō be 'dirí ugaápi, āzini yīi rīipi úvāpi ngūyá ngūyá 'dirí ugaápi pá tuúpi 'dirí 'bá íngóni ní?”

Yēsū idrí 'bá ĩrī índrī ūnjí be ni pi (Mārākō 5:1-20; Lúkā 8:26-39)

28 Yēsū kā yīi bālálá rī zoó caá āngū Gērásá vé rī gé 'dāa, āgō ĩrī índrī ūnjí be ni pi rī adri 'būrēdrī rī pi āsámvú gé 'dāa, kōpi ní ímúzá Yēsū vúgá nōó. Kōpi ọjógó ọjógó, 'bá āzi ícó ẹ́līj lētí 'dāri gé sī ku.

29 Āgō 'dī'bée ní trezú ụ'dúkó be ụrụ 'dāa kīnī, “Yēsū Mvā Múngú vé rī, ngá mí ní lēé 'bá vúgá rī ā'di? Mí ímụ 'bá ní izāngá sēé íṣúzá sá ní ícó drī kuyé?”

30 Vūrā 'dāri rī rī ígá úcé ānī, āsámvú ní vū kōpi be kuyé.

8:17 8:17 Ísáyá 53:4 * 8:20 8:20 Bá Mvā: Yēsū zj 'i 'Bá Mvā lüzú kīnī, 'i Kúrísitō 'i, 'i mālūngá rī rụ mụzú nyonyo. 'Í lā Dányélē 7:13-14. † 8:22 8:22 Í ku 'bá ūdrā'ba gí rī pi ā mụkí ívé 'bá ūdrā'ba gí rī pi sīngárá gá: Yēsū 'yo tā 'dirí 'dīni ā'diātīsīyā ĩri múké 'bá rī ní Yēsū ā pámvú ūbīzú āndrū ndē ĩri ní tēzú cimgbá ẹ́tēpi ní drázú ūgbále.

31 Índrí ùnjí rí pi ní Yésù rí mǎzú kǐnǐ, “Í lě dō 'bá droó fúú àmvé, 'í pē 'bá mụzú úfí ígá rí pi agá.”

32 Yésù ní 'yozú kòpi ní kǐnǐ, “Ími mụkí!” Índrí ùnjí rí pi ní füzú àgō 'dǐ'bée rụ' 'bá gá sǐ, mụzú úfízü ígá rí pi agá, ígá rí pi ní njuzú mụzú óngú sǐ àngú úlúpi úlúlu rí gé 'dǎá, kòpi ní u'dezú údrázú yǐ bǎlǎlá rí agá 'dǎá.

33 'Bá rí' 'bá ígá rí pi úcé' 'bá rí pi ní njuzú mụzú kǐrụ agá 'dǎá, kòpi ní mụzú tǎ 'i ngaápi 'dǐri úluzú, àzini kòpi ní tǎ 'i ngaápi àgō írǐ índrí ùnjí be 'dǐ'bée rụ' 'bá gá rí pi úluzú.

34 'Bá kǐrụ agá rí pi cére ngakí ífúú ímú Yésù vúgá nōó. Kòpi kǎ Yésù rí ndree, kòpi mǎkí Yésù rí kǐnǐ, Yésù á fú ívé àngú agásí 'dǐisí rá.

9

Yésù idrí ágó pá be 'bélé'béle ní (Mǎrǎkō 2:1-12; Lúkǎ 5:17-26)

1 Yésù ní tuzú kúlúmgbá agá, gō yǐ bǎlǎlá rí zoó mụzú alá kǐrụ íri ní rizú adrizú rí agá 'dǎá.

2 Àgō urukọ' 'bée ní ágó pá be 'bélé'béle ní 'dǐzú póròsǐ sǐ íjǐzú Yésù vúgá nōó. Yésù kǎ kòpívé è'yingará nǐ á má, íri ní 'yozú ágó pá be 'bélé'béle rí ní kǐnǐ, “Má mvá rí, mí adri ízàngá sǐ ku! Trúki mí mívé ùnjikányá agásí gí.”

3 'Bá Mósé vé tǎimbǐ ímbá' 'bá rí pi á urukọ ní rizú átázú í àsámuvé gé sǐ kǐnǐ, “Ágó 'dǐri ñnjǐ Múngú rí ku! Ágó rí ùşǔ 'i Múngú 'i?”

4 Yésù nǐ tǎ kòpi ní ríi úşşú rí rá, íri ní 'yozú kǐnǐ, “Ngá ími ní rizú tǎ ùnjǐ úşşú ími éşǐ agá 'dǐni rí 'á'dí?

5 Má 'yo rí tǎ rí íngóni? Má 'yo rí, Trúki mí mívé ùnjikányá agásí gí 'dǐni,' doku má 'yo, “Í nga uru èçǐ tuú'?

6 'Bo á lě lüú ími ní 'yozú kǐnǐ, ma 'Bá Mvá 'i, ma úkpō be ùnjikányá trüzú vü drǐgé nōgó” Íri ní kúru 'yozú ágó pá be 'bélé'béle rí ní kǐnǐ, “Í nga uru, 'í 'du mívé póròsǐ, 'í mvi 'bětǐ.”

7 Ágó rí ní kúru ngazú uru, íri ní 'dezu mụzú 'bětǐ.

8 'Bá bǐtríkǎ rí pi kǎ tǎ 'dǐri ndree, sē kòpi ní ũrǐ, kòpi ngakí ríi Múngú úkpō sēepi 'bá rí pi ní 'dǐri íngú.

Yésù zǐ Mátáyo rí (Mǎrǎkō 2:13-17; Lúkǎ 5:27-32)

9 Yésù kǎ ríi 'deé mụzú létǐ gé sǐ, íri ní Mátáyo rí ndrezú, úri kuú jó 'i ní rizú mǔfēngǎ umbe jezú rí u'duzú 'bǎgú àmbúgú Rómǎ vé rí ní rí agá. Yésù ní 'yozú

íri ní kǐnǐ, “Mí ímú adrii 'bá má pámvú ùbǐipi ní,” Mátáyo ní koro ngazú uru, íri ní 'dezu mụzú Yésù vúgá sǐ.

10 Yésù pi kǎ ríi ínyá ùndrējǎ vé rí nyaá Mátáyo vé àngá 'dǎá, 'bá mǔfēngǎ umbe jezú rí u'du' 'bá rí pi, 'bá rí' 'bá rí' ùnjikányá 'o' 'bá rí pi be, ímúki úri ínyá nyaá Yésù pi be trǐ, àzini írivé 'bá rí á pámvú ùbǐ' 'bá rí pi be trǐ.

11 Fǎrúşǐ rí pi kǎ tǎ 'dǐri ndree 'dǐni, kòpi ní 'bá Yésù á pámvú ùbǐ' 'bá rí pi zǐzú kǐnǐ, “Ímívé 'bá ríipi àngú ímbápi rí rí ínyá nya 'bá mǔfēngǎ umbe jezú rí u'du' 'bá rí pi be, àzini 'bá ùnjikányá 'o' 'bá rí pi be trǐ á'diátǎsǐ?”

12 Yésù kǎ ta kòpívé 'dǐri yǐ, íri ní 'yozú kǐnǐ, “'Bá drǎ àkō rí ndǎ 'bá újō sēepi ní ku, 'bá drǎ be rí, íri 'bá újō sēepi ní ndǎ ní

13 'Bo ími mụkí tǎ 'i ní sǐi 'dǐri á fifi ũnjǐ, 'Á lě ími éşǐ á adri ídríkǐdri, adri 'yozú kǐnǐ á lě ími zǎkí má ní rǒbòñjō yǎ 'dǐni kuyé.' Má ímú 'bá tǎ 'o' 'bá pirǐ rí pi zǐj kuyé, má ímú 'bá ùnjikányá 'o' 'bá rí pi zǐj.”

'Bá rí pi zǐkí Yésù rí ngá nyanya a'bingará á tǎ sǐ

(Mǎrǎkō 2:18-22; Lúkǎ 5:33-39)

14 'U'dú' álu, 'bá Yüwǎnǐ á pámvú ùbǐ' 'bá rí pi ní ímúzú Yésù rí zǐzú kǐnǐ, “'Bá Fǎrúşǐ rí pi be rí 'bá a' 'bǐ ngá nyanya sǐ rá pirǐ, mívé 'bá mí pámvú ùbǐ' 'bá rí pi a' 'bíkí 'i ngá nyangará sǐ ku áşǐ?”

15 Yésù ní újázú kòpi ní kǐnǐ, “Kèrégú òmúrúgō rí vé rí dō drǐ ùmú ímú' 'bá òmúrúgō rí jengará gá rí pi àsámuvé gé anigé, ùmú rí pi nyo ícō adri ízàngá sǐ rá? Sǎ ázi rí ímú 'dǐ' 'dǐ, kádó ímú òmúrúgō rí vé kèrégú 'duj kòpi àsámuvé gé sǐ, kúru kòpi ímú 'i a' 'bǐ ngá nyangará sǐ.

16 “Bōngó dēepi gí rǐ, ícókí bōngó ú'dí ísǐ vǔrá àşǐipi gí rǐ ícǐ áni ku, á'diátǎsiyǎ bōngó 'i nyaápi kú írǐkó rú gí rǐ, ícǐkí dō úlě ní òşşú bōngó ú'dí ní sǐ, íri gō áşǐ mụzú drǐgélé, úlě ní gō adri àmbúgú.

17 'Bá ázi ícō vǐnyō 'i ní zoó ú'dí rú rǐ tōó lǎ' 'bú* 'i ní ícǐ jǔrú rú ũku ní agá ku. 'Bá rǐ tō dō vǐnyō rǐ lǎ' 'bú 'i ní ícǐ jǔrú rú ũku ní agá, jǔrú rǐ áfi rá, íri sē vǐnyō rǐ dǎ vǔgá. Lě á tókǐ vǐnyō rǐ jǔrú ú'dí ní agá, íri sē lǎ' 'bú rǐ ícō áfi ku, vǐnyō rǐ ícō dǎá vǔgá ku.”

Yésù rí úkpō be 'bá idrízú (Mǎrǎkō 5:21-43; Lúkǎ 8:40-56)

18 Yésù kǎ ríi átá, drǐkoma ázi ní ímúzú kǔmúci útǐzú Yésù èndrētǐ gé kǐnǐ, “Mávé mvá úkúnǎ drǎ sǎ 'dǐri sǐ gí. Mí ímú drǐ 'bǎá drǐ ní gé, é idrǐ rǐ gōó úzi.”

19 Yésù pi ní 'dezu mụzú vǐdrǐ ní gé sǐ ívé 'bá 'i pámvú ùbǐ' 'bá rí pi be.

9:13 9:13 Óseyá 6:6 * 9:17 9:17 Lǎ' 'bú: Yǎhúdí rǐ pi vé mēre gá, kòpi rí lǎ' 'bú ícǐ jǔrú rú vǐnyō tōzú. Tǎ Yésù ní ímbá 'dǐri íri vǐnyō ú'dí rǐ vé tǎ 'i 'da, àzini jǔrú ũku rǐ, íri tǎimbǐ Mósé vé rǐ 'i 'da.

²⁰ Sá 'dāri gé, ūkú āzi āri ri éçj rú' bá ni gé sī caá íli mūdri drj ni írj, ūkú ri ímú Yēsū ā úgóró gálésī, írri ní Yēsū vé bōngó akoó rŭkŭ rī ē tī ūlózú.

²¹ Ūsŭ 'í éšj agá 'dālē kīnī, "Má ūló dō Yēsū vé bōngó akoóko rī ē tī, ma ícō ídrí rá."

²² Yēsū ní 'i újázú írri ndrezú, Yēsū ní 'yozú kīnī, "Mvá ūkúná 'dīri, mí adri izāngā sī ku, mívé ē' yīngárá sē mí ídrí gí." Sānā 'dāri gé, āri rī vé éçjngárá gō pá tuú rá.

²³ Yēsū ká fíi drŭkoma rī vé jó agá 'dāá, ká yj 'bá bŭtrŭká rī pi ri éřj co āvū rī ngozú,

²⁴ írri ní 'yozú kīnī, "Ími fūkí āmvé, mvá ūkúná rī drā kuyé, írri ri ū'dú ko." 'Bo kōpi rikí guúgu tā Yēsū ní 'yoó 'dīri sī.

²⁵ Yēsū ká 'bá kárákará rī pi pēé fūú mužú āmvé 'dāá gí, írri ní fizú mužú jó agá 'dāá, írri ní mvá ūkúná rī ē drj ružú, mvá ūkúná rī ní íngázú ũru.

²⁶ Tā 'dīri ayi mužú kŭřú 'dāri agásī céré.

Yēsū ídrí 'bá írj mī be éšj' bá gí ni pi

²⁷ Yēsū ká ngáá mužú, 'bá írj mī be éšj' bá gí ni pi 'dekí mužú Yēsū vúgá sī, kōpi ní Yēsū ri zizú kīnī, "Dāwŭđj ā Mvá rī, † 'í ndre izāngā 'bávē rī fō!"

²⁸ Yēsū ká fíi mužú jó agá 'dāá, 'bá mī be éšj' bá gí rī pi ní fizú mužú Yēsū vúgá 'dāá, Yēsū ní kōpi zizú kīnī, "Ími ē' yjki 'yozú kīnī ma ícō ími mī zj rá 'dīni rá?"

Kōpi ní újázú kīnī, "Ūpí, 'bá ē' yjki rá, mī 'bā mī zj rá."

²⁹ Kŭru Yēsū ní kōpi ē mī ūlózú ālu ālu céré, írri ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Ími ní ē' yjgi gí rī sī, ma ími ídrí rá."

³⁰ Koro kōpi ē mī ní 'i zizú āngŭ ndrezú. Yēsū ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Lē ími ūlúkí tā 'dīri 'bá āzi ní ku."

³¹ Kōpi ní 'dezu mužú, 'bo kōpi gōkí tā rī ūlúú mužú kŭřú rī agásī céré.

Yēsū ídrí ágó átapi ku ni

³² Yēsū pi ká riú 'deé mužú ívé 'bá 'i pámvú ūb' 'bá rī pi be, 'bá ũruko ní ágó āzi índri ūnjj be átapi ku ní íjizú Yēsū vúgá nōó.

³³ Yēsū ní índri ūnjj rī drozú fūzú ágó rī drŭgé sī, ágó āndúru átapi ku rī ní 'dózú átázú. 'Bá bŭtrŭká rī pi āyálkí tā 'dīri sī āyāyā, kōpi ní 'yozú kīnī, "Tā āzi nga drj 'i āngŭ Īsērélē vé rī agá sŭ 'dīri tŭnj kuyé!"

³⁴ 'Bo Fārŭsŭ rī pi ní 'yozú kīnī, "Ágó 'dīri ri índri ūnjj rī pi ūdró ũkpō āmbúgu índri ūnjj rī pi vé rī sī."

Yēsū 'bā éšj múké 'bá rī pi ní

³⁵ Yēsū ní éçjzú kŭřú rī agásī, āzini gŭrú rī pi agásī, 'bá rī pi ímbá jó Múngŭ ri Zizú rī pi agásī, ri ū'dŭkó múké mālŭngā vé rī ā tā ūlúú, ri 'bá drā be āndiāndi rī pi ídrí mužú.

³⁶ Yēsū ká 'bá bŭtrŭká rī pi ndreé, sē írri ní izāngā, ā'diātāsīyā izāngā kōpivé rī aga rá, 'bá āzi kōpi ē izā kōopi ní 'dāáyo, kōpi índrekí sŭ kābīlō 'bá úcépi ní ní adriú 'dāáyo rī tŭnj.

³⁷ Íri ní 'yozú ívé 'bá 'i pámvú ūb' 'bá rī pi ní kīnī, "Ānyāngā rī ka ambamba, 'bo 'bá ānyāngā rī íkūnā' 'bá rī pi gārú." ‡

³⁸ Lē ími zŭkí Ūpí ōmvú 'dīpa rī, ā pē rí 'bá rī pi mužú ívé ōmvú agá 'dāá ānyāngā rī íkūnā.

10

Yēsū pē ívé 'bá áyúāyū mūdri drj ni írj rī pi

(Mārākō 3:13-19; Lúkā 6:12-16)

¹ Yēsū ní ívé 'bá 'i pámvú ūb' 'bá mūdri drj ni írj rī pi zizú, sē kōpi ní ũkpō índri ūnjj rī pi ūdrózú, āzini 'bá drā be āndiāndi rī pi ídrízú.

² Yēsū vé 'bá áyúāyū rī pi* vé rú pi 'dī, 'bá drŭdrj rī, Sŭmōnā 'i, írívē rú āzi Pētērō 'i, āzi rī Pētērō édrŭpí Āndéréyā 'i, Yōkōbŭ Zēbēdáyō mvōpŭ 'i, Yōkōbŭ édrŭpŭ Yŭwānī 'i,

³ Pilípŭ 'i, Bātŭlīmáyo 'i, Tómā 'i, Mátáyo 'i, Mátáyo rī 'bá mŭfēngā umbe jezú rī ū'duúpi ni, Yōkōbŭ Āláfáyō mvōpŭ 'i, Tādáyō 'i,

⁴ Sŭmōnā éšj 'bāapi 'bá ívé rī pi ē ĩsŭkí rī drŭwālā rī 'i, āzini Yŭdā Īsŭkārŭyótā gōopi Yēsū ā ūli 'beépi rī 'i.

Yēsū ímbá ívé 'bá áyúāyū mūdri drj ni írj rī pi

(Mārākō 6:7-13; Lúkā 9:1-6)

⁵ Yēsū ní 'bá mūdri drj ni írj 'dŭ' bée pēzú mužú, írri ní ezizú kōpi ní kīnī, "Lē ími mužki 'bá adri' 'bá Yāhŭđj rú ku rī pi āsámvú gé 'dāá ku, dōku lē ími fŭkí kŭřú 'bá Sāmārŭyā vé rī pi ní adrizú rī agá 'dāá ku.

⁶ Ími mužki Īsērélē adri' 'bá sŭ kābīlō āv' 'bá gí rī pi tŭnj rī pi vúgá.

⁷ Ími cakí dō gí, ími ūlúkí kōpi ní kīnī, 'Mālŭngā 'bŭ vé rī ícā ĩnyŭjā gí.'

⁸ Ími ídríkí 'bá drā be rī pi, ími íngakí 'bá ūdrā' 'bá gí rī pi gōó ídrí rú, ími ídríkí 'bá ūfú ní nyaá rī pi, ími ūdrókí índri ūnjj rī pi. Á sē ími ní ũkpō 'dīri kána, 'bo lē ími kókí kpá 'bá rī pi ē izā kána.

† 9:27 9:27 Dāwŭđj ā Mvá rī: Múngŭ eřj kīnī, Kŭrísitō ri ūmvúlésī ímŭ ífŭ úyú 'bāgu Dāwŭđj vé rī agá. 'Í lā 1 Sāmŭlélē 16:1-13; Sāwŭmā 132:11-12. ‡ 9:37 9:37 'Bá ānyāngā rī íkūnā' 'bá rī pi gārú: Tā 'dīri vé íffŭ 'dīni, 'bá lē' 'bá

Yēsū ri ē' yj' 'bá rī pi kárákará, 'bo 'bá ū'dŭkó múké rī ūlū' 'bá rī pi gārú. * 10:2 10:2 'Bá áyúāyū rī pi: 'Bá áyúāyū rī pi, Yēsū sē kōpi ní ũkpō, rī kōpi pēé mužú 'bá rī pi ímbá, índri ūnjj rī pi ūdró, āzini tā āyázú āyāyā ni pi 'oó.

9 ⁹ Ā 'ḍukí mūfēngā jīj mūzú ĩndí ku.

10 Īmi kádō muḡ éčĭ rĭ gé 'dāā, ā 'ḍukí jūrú mūzú ĩndí ku, dōku ā 'ḍukí bōngó āzi āndō rú mūzú ĩndí ku, dōku ā 'ḍukí ngá pá gá ní pi mūzú ĩndí ku, dōku ā 'ḍukí túré mūzú ĩndí ku, ā 'diātāsīyā 'bá éžĭ nga'bá rĭ pi, lē ā sēkĭ kōpi ní ngá nyanya.

11 "Kūrū ĩmi ní caā 'a ní gé rĭ, āzini gūrū ĩmi ní caā 'a ní gé rĭ, lē ĩmi ndāki 'bá múké ní ĩsū vūrā 'dāri agá, ĩmi adriki ĩrivé āngá 'dāā, cĭngbá ĩmi ní ngazú mūzú rĭ gé.

12 Īmi fĭkĭ dō caā 'bētĭ 'dāri agá, ĩmi sēkĭ mōdō 'bá 'bētĭ 'dāri āsámuvú gé rĭ pi ní.

13 'Bá 'bētĭ 'dāri āsámuvú gé rĭ pi é'yĭkĭ dō ĩmi rá, ĩmi sēkĭ kōpi ní tākĭri, dō 'bá 'bētĭ 'dāri āsámuvú gé rĭ pi gāki ĩmi é'yĭgá sĭ, ā sēkĭ kōpi ní tākĭri ku.

14 'Bá rĭ é'yĭ dō ĩmi kuyé, dōku gā dō ĩmivé tā yĭgá sĭ, ĩmi kádō ĩfūū 'bētĭ 'dāri agásĭ, dōku kūrū 'dāri agásĭ, lē ĩmi weki nyōókū ĩmi pá ágélé gá rĭ kú 'dĭgé.[†]

15 Ádarú á 'yo ĩmi ní 'dĭni, ũ'dú ĩ ní ĩmúzú tā lĭzú rĭ gé, kūrū Sódómō vé rĭ, āzini Gómórā vé rĭ.[‡] ĩ tā lĭ kōpi drĭgé mādā, 'bo ĩ ĩmú tā lĭ kūrū 'dāri drĭgé aga rá.

*Īzāngā ri ĩmú 'dĭ'dĭ
(Mārākō 13:9-13; Lúkā 21:12-17)*

16 "Ma ĩmi pē mūzú sū ĩ ní kābĭlō pēē ārākĭla rĭ pi āsámuvú gé rĭ tĭnj, kúru lē ĩmi adriki umĭ be sū ĩnj vé rĭ tĭnj, āzini ĩmi adriki tā be piṛĭ sū āmámú tĭnj.

17 'Bo ĩmi ndrekĭ múké! 'Bá rĭ pi ĩmú ĩmi uru jĭ tō 'bá tā lĭ' 'bá rĭ pi endreṭĭ gé rá, kōpi ĩmi ũgbá ívé Jó Múngú rĭ Zĭzú rĭ pi agá 'dāā rá.

18 Īmi ní rĭi má pámvú ũbĭi rĭ sĭ, ĩ ĩmú ĩmi jĭ tō gāvānā endreṭĭ gé, āzini 'bāgú rĭ pi endreṭĭ gé, ĩri sē ĩmi ũ'dĭkó múké rĭ ũlū āni kōpi ní, āzini 'bá adri' 'bá Yāhūdĭ rú ku rĭ pi ní.

19 'Bo kōpi rukĭ dō ĩmi gĭ, lē ĩmi rikĭ ũsūū 'yozú kinĭ ĩmi átá ĩngónĭ yā 'dĭni ku, ā 'diātāsīyā tā ĩmi ní lēē átá sá 'dāri gé rĭ, ĩndri Uleterē rĭ ũlū ĩmi ní ní.

20 Īmi átákĭ tā rĭ ní ku, tā ĩmi ní lēē átá rĭ, ĩndri ĩmi Ētēpi Múngú vé rĭ átá ĩmi ní ní.

21 "Ēdrĭpi rĭ ĩmú édrĭpi ā ũli 'be, ĩri édrĭpi rĭ sē 'dĭ drā rá. Ētēpi rĭ ĩmú ívé anjĭnā rĭ pi ā ũli 'be, ĩri kōpi sē ũ'dĭ ũdrā rá, anjĭnā rĭ pi ĩmú ufu ku ari' 'bá rú, kōpi 'bá ĩ tĭ' 'bá rĭ pi sē ũ'dĭ ũdrā rá.

22 'Bá rĭ pi cére ĩmú ĩmi gā sĭ mā tā sĭ, 'bo 'bá pá tuupi tĭtĭ ívé é'yĭngará agá cĭngbá ũdū gé rĭ, Múngú rĭ ĩmú ĩri pá rá.

23 'Bá rĭ pi 'okĭ dō ĩmi ũnjĭ kūrū āzi agá, ĩmi ápákĭ mūzú kūrū āzi agá. Ádarú á lē 'yoó ĩmi ní 'dĭni, ma 'Bá Mvā 'i, má ní drĭ ícázú kuyé rĭ gé, ĩmi ícókĭ éčĭ kūrū ĩsērélē vé rĭ pi agásĭ cére ku.

24 "Bá ĩ ní rĭi ĩmbá rĭ ícók 'bá 'i ĩmbápi rĭ ndēē tā sĭ ku, ātĭ' 'bá ícók adrii 'bá 'i ní rĭi éžĭ ngáú vú ní gé rĭ drĭgé āmbúgú rú ku.

25 Lē 'bá ĩ ní rĭi ĩmbá rĭ ā adri sū 'bá riipi 'i ĩmbápi rĭ tĭnj, lē ātĭ' 'bá rĭ ā adri sū ívé āmbúgú tĭnj. Ma adriipi jó 'dĭpa nōri, 'bá rĭ pi dō rĭ ma zĭ Bēlēzēbūlā,[§] ĩmi 'bá adri' 'bēe mávē jó āsámuvú gé nō' 'bēe, kōpi ĩmú rĭ ũnjĭ 'da ĩmi rĭ' 'bá gá rá!

*Lē ĩmi adriki ũrĭ sĭ ku
(Lúkā 12:2-7)*

26 "Bo lē ĩmi adriki 'bá 'dĭ' 'bēe sĭ ũrĭ sĭ ku. Ngá āzi ícōpi 'i zūŭpi, 'i 'i' daápi āmvé ku ní 'dāāyo, dōku ngá āzi 'i zūŭpi ĩ ní ícók nĭjĭ ku ní 'dāāyo.

27 Tā má ní ũlūū ĩmi ní kĭri nōri, lē ĩmi jĭkĭ mū ũlūū 'bá rĭ pi ní. Átángá má ní átá ĩmi ní ũyōkōyō sĭ nōri, ĩmi mukĭ áyú 'bá rĭ pi ní ũ'dĭkó be uru 'dāā.

28 Lē ĩmi rukĭ 'bá rĭ' 'bá āngū ũ'dĭ' 'bá rĭ pi ku, kōpi ícókĭ ĩndri rĭ 'dĭj drāá ku. Lē ĩmi rukĭ 'yēnā Múngú ĩndri rĭ sēēpi fiipi āci agá, āzini rĭ' 'bá rĭ sēēpi fiipi āci vezú āni ũdū ākō rĭ agá rĭ áyu.

29 Āriṅā mādā mādā ĩrĭ ĩ 'yēnā ũzĭ mūfēngā ā fĭ ālu. 'Bo ālu ní ícók drāá ku, ĩmi Ētēpi ā'yĭ dō tā ní ní ká, ĩri íbĭ drā ndō.

30 Múngú lā drĭ' 'bĭ ĩmi drĭgé rĭ pi cére gĭ.

31 Lē ĩmi adriki ũrĭ sĭ ku, ĩmivé tā ndē āriṅā kárakarā rĭ pi vé rĭ rá.

*'Bá Kúrĭsĭtō ri ā'yŭpi dōku gāāpi 'bá rĭ pi endreṭĭ gé rĭ
(Lúkā 12:8-9)*

32 "Bá rĭ ā'yĭ dō ma rá 'bá rĭ pi endreṭĭ gé, 'yo dō 'i ā'yĭ ma gĭ, ma kpá ĩri ā'yĭ má Ētēpi 'bŭ gé 'dālē rĭ endreṭĭ gé rá.

33 'Bá rĭ gā dō ma sĭ vū drĭgé nōgó, ma kpá ĩri gā sĭ má Ētēpi endreṭĭ gé 'bŭ gé 'dālē.

*Yēsū vé tā ĩjĭ acōngará
(Lúkā 12:51-53; 14:26-27)*

34 "Īmi rikĭ ũsūū 'yozú kinĭ, má ĩjĭ tākĭri vū drĭgé nōgó 'dĭni ku. Má ĩjĭ tākĭri kuyé, mávē ĩmūngará nōri, 'bá rĭ pi ē ĩmúkĭ rĭ ĩ ngūū āni ũnjĭ mā tā sĭ bēnĭ.

35 Mávē ĩmūngará nōri ĩri sē,

† 10:14 10:14 Lē ĩmi weki nyōókū ĩmi pá ágélé gá rĭ kú 'dĭgé: Yāhūdĭ rĭ pi ri nyōókū we ĩ pá gá sĭ 'bá ĩ é'yĭ' 'bá kuyé rĭ pi ní, lĭzú kinĭ kōpi ā ve 'bá ĩ é'yĭ' 'bá kuyé 'dĭ' 'bēe ní gĭ, ĩri kpá lĭ 'yozú kinĭ Múngú rĭ tā lĭ 'bá ĩ é'yĭ' 'bá kuyé rĭ pi drĭgé. ‡ 10:15 10:15 Sódómō āzini Gómórā: Múngú iza kūrū 'dĭ' 'bēe ũnjĭkanyā 'bá kūrū 'dĭ' 'bēe agá rĭ pi ní 'oó rĭ sĭ lókĭ Āburāmā vé rĭ gé. † lā 'lā ĩ' lā ĩ' dōngará 18:20-19:28.

§ 10:25 10:25 Bēlēzēbūlā: Bēlēzēbūlā vé rĭ āzi rĭ Sātānā 'i, ĩri ādrōko, ĩri āmbúgú ĩndri ũnjĭ rĭ pi drĭgé. 10:36 10:36 Mikā 7:6

“ ‘mvá ágó pi ímú ĩ acó éṭépi be,
mvá ũkú pi ímú ĩ acó éndrépi be,
ũkú ágó tị gé rĩ, kọpi ímú ĩ acó ĩdrépi be.

36 ‘Árĩ’bá mívé rĩ pi íbì ífũ mívé ‘bḗṭi
ásámvú gé ‘digé.’

37 “Bá rĩ lē dō ‘í éṭépi ri dōku ‘í éndrépi ri
ma ndéé, ‘bá ‘ḍiri ícò adrii ‘bá má pámvú
ũbípi ni ku.

38 ‘Bá rĩ gā dō ívé peṭi alambaku* ‘ḍugá
sĩ, ázini gā dō má pámvú ũbígá sĩ, ‘bá ‘ḍiri
ícò adrii ‘bá má pámvú ũbípi ni ku.

39 ‘Bá riipi ívé ídri ā tā mbaapi nyóokú
drígé nógó rĩ, ícò ídri ‘dání’dání rĩ ísú ku.
‘Bá rĩ adí dō ívé ídri sēé dráá má tā sĩ, ĩri
ídri ‘dání’dání rĩ ísú rá.

Ī ícò á’ḍi ri ũfē?

(Mārākō 9:41)

40 “‘Bá rĩ é’yí dō ĩmi, é’yí ‘ḍiri ma, ‘bá rĩ
é’yí dō ma, é’yí ‘ḍiri má Ḑṭépi má ĩpéépi rĩ.

41 ‘Bá rĩ é’yí dō nḗbì riipi tā Múngú vé
rĩ ũlũpi ri ívé ángá, ĩ ímú ĩri ũfē sù ĩ ní
nḗbì rĩ ũfēé rĩ tịni. Ázini ‘bá rĩ é’yí dō ‘bá
tā be piṛi Múngú vé ní ívé ángá, ĩri ní tā
‘oó piṛi rĩ sĩ, ĩ ímú ĩri ũfē sù ĩ ní ‘bá tā be
piṛi ‘ḍiri ũfēé rĩ tịni.

42 ‘Bá rĩ sē dō yīi ídríkídri ni mvụú ‘bá
má pámvú ũbí’bá tā be mādā rĩ pi vé álu
ní ní rá, ádarú ĩ ímú ĩri ũfē rá.”

11

*Yūwánì pē ívé ‘bá ‘í pámvú ũbí’bá rĩ pi
mụú Yēsū vùgá*

(Lúkā 7:18-35)

1 Yēsū ká tā rĩ eziṛi deḗ ívé ‘bá ‘í pámvú
ũbí’bá mụdrĩ drĩ ní ĩrĩ rĩ pi ní gí, ĩri ní
‘dezu mụzú ‘bá rĩ pi ímbázú, ázini tị sēzú
mụzú kũrú Gálíláyá vé rĩ pi agásĩ.

2 Yūwánì Bātízímũ sēépi ĩ ní ‘yīi kuú jó
àngú ũ’yízú rĩ agá rĩ ká tā Kúrisitō ní riĩ
‘oó rĩ yīi, ĩri ní ívé ‘bá ‘í pámvú ũbí’bá rĩ pi
pēzú mụzú

3 Yēsū rĩ zizú kínì, “‘Bá ĩ ní ‘yoó kínì ĩri
ímú ‘ḍiĩ’ḍi rĩ, ĩri mi ‘i, dōku ‘bá ĩ ní ‘yoó ĩri
ímú rĩ túngú?”

4 Yēsū ní újázú kọpi ní kínì, “Īmi újákì
ĩmi gōó vúlé Yūwánì vùgá ‘dāá, ĩmi ũlũkì
ĩri ní tā ĩmi ní yīi, ázini ĩmi ní ndreé rĩ.

5 ‘Bá mị be ḗsĩ’bá gí rĩ pi, kọpi nóni ángú
ndre rá. ‘Bá pá be ábá’bá gí rĩ pi, kọpi nóni
ḗcĩ tu rá. ‘Bá ũfú ní nyaá rĩ pi, kọpi á rụ’bá
íca nóni ule gí. ‘Bá bị be ḗsĩ’bá gí rĩ pi, kọpi
nóni tā yị rá. ‘Bá ũdrá’bá gí rĩ pi gókì íngá
ídri rú gí. Ázini ũ’ḍúkú múké rĩ, ĩ ri ũlũ
‘bá ngá ákó rĩ pi ní rá.

6 ‘Bá ma gā’bá kuyé rĩ pi, Múngú rĩ kọpi
ní tákiri sē rá.”

7 Yūwánì vé ‘bá ĩri ā pámvú ũbí’bá rĩ
pi ká ‘deé mụú gí, Yēsū ní ‘dózá átázú
Yūwánì vé tā sĩ ‘bá bīṭrĩká rĩ pi ní kínì, “‘Bá
ĩmi ní mụú ndreé ángú á’wí cínýáfá rú rĩ
gé ‘dāá rĩ á’ḍi ‘ĩ? Īmi ísúkì ‘bá rĩ ndreé adri
sù ásé mbaapi áco ũlì ní bīi vùgá rĩ tịni.”

8 Dō adri ‘dini kuyé, ngá ĩmi ní ndreé rĩ
a’ḍi? Īmi ísúkì ágó ázi su bōngó ũnyĩ be ni
rá? Adri ‘dini kuyé, ‘bá adri’bée ‘bágú vé
ángá rĩ pi bōngó ũnyĩ be ni pi su ní.

9 Kúru ngá ĩmi ní mụú ndreé rĩ á’ḍi? Īmi
mụkì nḗbì rĩ ndreé? Ádarú á lē ‘yoó ĩmi ní
‘dini, ‘bá ĩmi ní mụú ndreé rĩ ndē nḗbì rĩ
rá.

10 ‘Bá ‘ḍiri Yūwánì ‘i, ĩ ní tā ni sīi Búkũ
Múngú vé rĩ agá rĩ kínì:

“ ‘Ma mávé ‘bá áyúáyú ni pē mụzú mí ní
drĩdrĩ,

ĩri mụ mí ní lḗtì údé.’

11 Ádarú á lē lūú ĩmi ní ‘dini, ‘bá ĩ ní tịi
vũ drígé nógó rĩ pi ásámvú gé, ‘bá ázi
Yūwánì Bātízímũ sēépi rĩ ndēépi ámbügũ
sĩ ní ‘dāáyo. ‘Bo ‘bá ĩ ní írivé tá ‘ḍuṛi ‘báá
mādāṅá mālũngá ‘bũ vé rĩ gé ‘ḍalé rĩ, ndē
Yūwánì rĩ ámbügũ sĩ rá.

12 ‘Ídózá lókì Yūwánì Bātízímũ sēépi rĩ vé
rĩ gé ‘dāá, cĩngbá ándrũ sĩ, ‘bá rĩ pi rikí
ḗ’ḍi ‘ḍiĩ mālũngá ‘bũ vé rĩ á tā sĩ, ‘bá ũñj
rĩ pi lḗkì mālũngá ‘bũ vé rĩ éři ĩ ní ũkpō sĩ.

13 Búkũ nḗbì rĩ pi vé rĩ, ázini taimbị Mósé
vé rĩ, ũlũ tá ímupi ĩ ní ngaapi rĩ cĩngbá cazú
lókì Yūwánì vé rĩ gé.

14 Īmi á’yíkì dō tā má ní átá ‘ḍiri rá, Ēlīyá*
ĩ ní ‘yoó kínì ĩri ímú ‘ḍiĩ’ḍi rĩ, ĩri Yūwánì ‘i.
15 ‘Bá bị be rĩ, á’yi ‘i ní tá ‘ḍiri.

16 “Má ũ’bị rĩ ‘bá lókì ándrũ nōri vé rĩ
pi ngá íngóni ní sĩ? Kọpi adrikí sù anjiná
úrĩ’bá jòkòñi agá, rĩ’bá ĩ ọgúpñi zị’bá rĩ pi
tịni, kọpi rĩ ‘yo,

17 “ ‘Bá rikí ĩmi ní éři cóó,
‘bo ĩmi gākì úngó tugá sĩ,
‘bá ngokì ĩmi ní úngó ízāngá vé ni,
‘bo ĩmi gākì áá ngogá sĩ.’

18 Yūwánì riipi bātízímũ sēépi rĩ rĩ ‘i a’biĩ,
nya ngá kuyé, ázini mvụ ngá kuyé, ‘bo
kọpi kínì, ‘Índri ũñj fi drĩ ní gé gí.’

19 ‘Bo ma ‘Bá Mvá ‘i, ma rĩ ngá nya rá,
ázini ma rĩ ngá mvụ rá, kọpi kínì, ma
rĩ ngá nya ambamba, ázini ma rĩ ímèrè
ambamba, ma ũndi ‘bá mũfēngá umbe
jezú rĩ u’ḍu’bá rĩ pi vé ni, ázini ma ũndi
‘bá rĩ’bá ũñjkanýá ‘o’bá rĩ pi vé ni. ‘Bá tā
‘oópi piṛi rĩ, ĩ nĩ áamá ‘yozú kínì, ádarú ĩri
úmì be.”

*Ī tā lị ‘bá ḗsĩ újá’bá kuyé rĩ pi drígé
(Lúkā 10:13-15)*

* **10:38 10:38** Peṭi alambaku: ‘Bá Rómā vé rĩ pi rĩ ‘bá tā ‘o’bá ũñj rĩ pi gbā mūsūmáriti sĩ peṭi alambaku sígé, ĩri sá
‘ḍu áco kọpi íbì drā ndó, kọpi ízāngá nya ambamba drāngará rĩ gé. **11:10 11:10** Málákì 3:1 * **11:14 11:14**
Ēlīyá: Ēlīyá rĩ nḗbì, Múngú ‘ḍu ĩri mụzú ‘bũ gé ídri rú, drā kuyé. Tíkì ĩri ákùḍé ìlì rĩ ca mụḍũrũlũ úrómì (900), ísú
ákùḍé tíkì drĩ Yēsú rĩ kuyé. ‘Í lā 1 ‘Bágú 17-21; 2 ‘Bágú 1-3.

20 Kúru Yésù ní kùrù 'í ní tã àyázú àyáyà 'ozú 'a ni agá káràkàrà rí pi vé tã átázú ùkpó ùkpó, à'diàtásìyà 'bá kùrù rí pi agá rí pi gálí èşì újágá sî ìvé ùnjìkányà agásì.

21 "Ìmi 'bá adri' 'bá kùrù Kòràzìní vé rí agá 'dì'bée, àzini kùrù Bètèsàyídà† vé rí agá 'dì'bée, ìmi ìmù ìzàngà nya rá! Tã àyázú àyáyà má ní 'oó ìmi ní 'dì'bée, mà 'o té dõ kùrù Táyà vé rí agá, àzini kùrù Sidónà vé rí agá, 'bá kùrù rí pi agá rí pi újákí té èşì ìnogòşì Múngú rì è'yìzú gí. Kòpi té bõngó ìrìkò rú ni pi úsú ì rù' 'bá gá, kòpi úfùràgú òmuvú dà ì drìgè.

22 "Bo á lè 'yoó ìmi ní 'dìni, 'ù'dù ì ní ìmùzú tà lizú rí gé, ì ìmù ìmi ìrìnjà 'bá kùrù Táyà vé rí agá, àzini kùrù Sidónà vé rí agá rí pi vé rí ndè rá.

23 Ìmi 'bá adri' 'bá Kàpàrànàumà agá 'dì'bée, ìmi 'şùşúkí ìmi nyo ícò fì 'bù gé rá? Ìmi ícókí fíí ku, ìmi fì mụ adri 'bù àvù rí pi vé rí agá. Tã àyázú àyáyà má ní 'oó ìmi ní 'dì'bée, mà 'o té dõ kùrù Sòdómõ vé rí agá, 'bá Sòdómõ vé rí dî té èşì újá rá, kòpivé kùrù rì té adri ùgògò.

24 Á lè 'yoó ìmi ní 'dìni, 'ù'dù ì ní ìmùzú tà lizú rí gé, ì ìmù ìmi ìrìnjà Sòdómõ vé rí ndè rá."

Ìmi ìmùkí má vùgá uvungàrá gá (Lúkà 10:21-22)

25 Sà 'dàri gé, Yésù ní Múngú rì zìzú kìnì, "Má Ètèpi, Úpí màlùngà 'bù vé rì ruúpì vù drìgè rì be rì, òwò'dífò mí ní tã áda rì ùzùpù 'bá ùmì be rì pi ní, àzini 'bá tã nì 'bá ambamba rì pi ní rì sî, àzini mí ní tã rì ì'daà 'bá tã be màdà sù aninjá nyírìnjá tã àkò rì pi tìnjì rì pi ní rì sî.

26 È, má Ètèpi, 'ì lè tã rì ã nga 'ì sù 'dìri tìnjì, ìri mí ní àyìkò sè.

27 "Má Ètèpi sè ngá rì pi àrèvù céré kú má drìgè, ma Mvú rú, 'bá àzi nì ma kuyé, 'yènjá má Ètèpi nì ma nì, 'bá àzi nì má Ètèpi rì kuyé, 'yènjá ma Mvú rú, á nì má Ètèpi rì nì, àzini 'bá má ní ùpèè rì pi nìkì ìri nì."

28 Kúru Yésù ní 'yozú kìnì, "Ìmi àndè' 'bá oşu 'dunğàrá sî gí 'dì'bée, ìmi ìmùkí má vùgá nõò, mà sè ìmi ìmù uvu rá."

29 Ìmi 'duki oşu má ní 'dujù nõri àyu, ìmi ùnjìkí tã má ní 'oó rì, à'diàtásìyà mà èşì be màdà, àzini tã be màdà, ìmi èşì rì ícò uvungàrá ìşù rá.

30 Oşu mávé nõri vé 'dunğàrá ènjì ku, 'dunğàrá ni kòwùkòwù.

12

Ù'dù Sábàtá vé rì vé tã (Màràkò 2:23-28; Lúkà 6:1-5)

1 Sà 'dàri gé, Yésù pi ìvé 'bá 'ì pámvú ùbì' 'bá rì pi be rikì èlìjì muzu òmuvú ànyá vé ni agásì 'ù'dù Sábàtá vé rì gé,* èbìrì fù ìrivé 'bá ìri à pámvú ùbì' 'bá rì pi káyì, kòpi ní ànyá rì pi è drì ucezu ànyìzú cìzú.

2 Fàrùşì rì pi kà tã 'dìri ndreé, kòpi ní 'yozú Yésù ní kìnì, "Mìvé 'bá mí pámvú ùbì' 'bá rì pi ícókí té ànyá rì pi è drì uceé 'ù'dù Sábàtá vé rì gé ku, à'diàtásìyà tàmùbjì Mósè vé rì à'yì ku ì ní èzì ngazú 'ù'dù Sábàtá vé rì gé."

3 Yésù ní újázú kòpi ní kìnì, "Ìmi lākì tã Dàwùdì pi ní 'oó ìvé 'bá rì pi be sà èbìrì ní kòpi fuzú rì gé 'dàri kuyé?"

4 Dàwùdì fì Jó Múngú vé rì agá 'dàá, kòpi nyakì pánga ì ní 'bàá kuú Múngú vé jó agá rì ìvé 'bá rì pi be, pánga 'dàri 'bākì 'yènjá kuú atala rì pi ní, kòpi ícókí kòdò nyaá ku.

5 Ìmi lākì tàmùbjì Mósè vé rì agá 'yozú kìnì, atala rì pi rì èzì nga Jó Múngú vé rì agá 'ù'dù Sábàtá vé rì gé ìndì, kòpi tã àkò 'dìni kuyé?"

6 Á lè lūu ìmi ní 'dìni, 'bá Jó Múngú vé rì ndèepi rá rì nõgò anigé.†

7 Ìmi nìkì té dõ tã ì ní sî Búkù Múngú vé rì agá ì ní 'yoó kìnì, 'Á lè ìmi èşì à adri ìdrìkìdri, adri 'yozú kìnì á lè ìmi zākì má ní ròbòņò yà 'dìni kuyé,' 'dìri vé ìffí rá, ìmi ícókí té tã lù 'bá tã àkò rì pi drìgè ùnjì ku.

8 Ma 'Bá Mvú 'ì, ma Úpí 'ù'dù Sábàtá vé rì drìgè àmbùgú nì."

Yésù idri ágó àzi 'ù'dù Sábàtá vé rì gé (Màràkò 3:1-6; Lúkà 6:6-11)

9 Kúru Yésù ní ngazú fuzú vùrà 'dàri agásì, ìri ní muzu fìzú Jó Múngú rì Zìzú rì agá,

10 ìşù ágó àzi 'dàá, drì ni ábá kuú 'bèlè' 'béle. Fàrùşì rì pi ní Yésù rì zìzú kìnì, "Tàmùbjì à'yì nyo ì ícò 'bá idri 'ù'dù Sábàtá vé rì gé rá?" Kòpi zìkì ìri 'dìni, ì ìşùkì rì tã ùnjì vù ní gé, ì tòkì ìri àni.

11 Yésù ní 'yozú kòpi ní kìnì, "Ìmi àsàmvú gé 'dìgè, 'bá rì vé kàbilò 'de dõ

† **11:21 11:21** Kòràzìní àzini Bètèsàyídà: Yàhùdì rì pi rikì adrii kùrù 'dì'bée agá, 'bo 'bá adri' 'bá Yàhùdì rú ku rì pi rikì adrii kùrù Táyà vé rì agá, àzini Sidónà vé rì agá. * **12:1 12:1** Ù'dù Sábàtá vé rì: Ù'dù 'dìri Yàhùdì rì pi ní rizú uvuzú rì, àzini kòpi ní rizú Múngú rì zìzú rì. Yàhùdì rì pi rì 'ù'dù 'dìri vé tã ígá kìnì, Múngú gbì 'bù pi vù be nì, àzini Múngú pa ì adringàrá tùgèrì rú rì agásì nì. Ù'dù Sábàtá vé rì Yàhùdì rì pi rì zì 'ù'dù èzìrì, 'bo Kèlìkò rì pi rì zì 'ù'dù àziyá. † **12:6 12:6** Wùngàrá 20:8-11; Dètòrònómè 5:12-16. † **12:6 12:6** Bá Jó Múngú vé rì ndèepi rá rì nõgò anigé: 'Bá Yésù ní 'yoó ndè Jó Múngú vé rì rá, ìri nõgò anigé rì, 'bá rì Yésù rì 'ì 'yo. **12:7 12:7** Oşeyá 6:6 † **12:8 12:8** Úpí 'ù'dù Sábàtá vé rì: Yàhùdì rì pi rì 'ù'dù Sábàtá vé rì ígá kìnì, Múngú gbì ngá 'bù gé rì pi vù drìgè rì pi be céré 'du caá 'ù'dù àziyá, kúru ìri ní uvuzú 'ù'dù Sábàtá vé rì gé. Múngú rì 'yènjá Úpí Sábàtá vé ni, kúru Yésù kìnì 'ì Úpí Sábàtá vé ni, kìnì 'ì Múngú 'ì. † **12:8 12:8** Wùngàrá 20:8-11.

'bú agá ú'dú Sábátā vé rī gé, ícó kábílō rī ísē 'bú agá 'dāási ámvé ku?"

¹² 'Bo 'bá ndē kábílō rī tā sī rá! Tāímbj á'yí rá, í ícó tā múké 'o ú'dú Sábátā vé rī gé rá.

¹³ Kúru Yésū ní 'yozú ágó rī ní kīnī, "Mí ūjū mí drj." Ágó rī ní 'í drj ūjūzú, drj ní gō ícá múké sū ĩrívé drj ázi rī tñj.

¹⁴ 'Bo Fārúsī rī pi ní fūzú mužú ámvé 'dāá, kōpi ríkí létj ī ní lēzú Yésū rī 'dizú drázú rī ndāá.

Yésū rī átī'ba, Múngú ĩpē ĩri nī

¹⁵ 'Bo Yésū nī tā kōpi ní lēé 'oó rī rá, ĩri ní fūzú vūrā 'dāri agāsī rá. 'Bá karákará 'dekí mužú vūdrj ní gé sī, ídrī 'bá drā be rī pi céré,

¹⁶ 'Bo ímbá kōpi kīnī, lē kōpi ā lūkí ívé tā 'bá ázi ní ku.

¹⁷ Tā ótj Múngú ní eziĵ, nēbj ĩsáyā ní 'yoó rī nga 'i fūú tñj ní gé gi kīnī,

¹⁸ "Īri átī'ba mávé ni, má ĩpē ĩri nī, á lē ĩri lēlé, ma ĩri sī áyīkō sī,

ma sē ĩndrī Uleterē rī, ĩri ní ūkpō sē, ĩri ímú 'yo 'bá āngū rī pi agāsī rī pi ā 'okí tā pñj.

¹⁹ Ícó āwāá 'bá ázi ní ku, dōku ícó útré 'bá ázi drjgé ku, ícó átá ú'dúkō āsīrā rú ní sī 'bá rī pi āsámvú gé ku.

²⁰ Ícó 'bá éšj be nō'bá gí rī pi 'oó ūnjj ku, dōku ĩri éšj múké 'bá 'bá adri'ba ūkpō ákō rī pi ní,

'bo ĩri ímú 'bá rī pi vé tā lĵ pñj.

²¹ Súrj āngū rī pi agāsī rī pi céré ímú éšj 'bá drj ní gé."

Yésū pi Bēlēzēbúlā be

(Mārākō 3:20-30; Lúkā 11:14-23; 12:10)

²² Kúru 'bá rī pi ní ágó ázi mĵ be éšjpi gí, átápi ku ní ĩjĵzú Yésū vúgá nōō, ágó rī ĩndrī ūnjj be, Yésū ídrī ágó rī rá, ágó rī ē mĵ gō āngū ndree rá, gō kpá átá rá.

²³ 'Bá rī pi ārēvú céré ngakí āyāá tā 'dñri sī āyāyā, kōpi ní 'yozú kīnī, "Ágó 'dñri adri nyo Dāwūdĵ Mvópi 'i kuyé?"

²⁴ Fārúsī rī pi ká tā 'dñri yĵ, kōpi kīnī, "Ágó 'dñri rī ĩndrī ūnjj rī pi údró ūkpō Bēlēzēbúlā vé rī sī, Bēlēzēbúlā rī āmbúgú ĩndrī ūnjj rī pi vé rī."

²⁵ Yésū nī tā kōpi ní rīi ūšjū rī rá, ĩri ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Bá mālūngā rj 'bá rī pi ríkí dō ĩ fuj ĩ drĵkā sī, ĩri sē kōpivé mālūngā rī ábá rá. 'Bá kŵrj agá rī pi, dōku 'bá 'bĕtj āsámvú gé rī pi ríkí dō ĩ fuj ĩ drĵkā sī, ĩri sē kŵrj 'dñri, dōku 'bĕtj 'dñri ábá rá.

²⁶ Sātānā dro dō 'í ōgŵpĵ ĩndrī ūnjj rī pi, kōpi rī ĩ fuj ĩ drĵkā sī, ĩrívé mālūngā rī ícó pá tu íngóni?

²⁷ Ma dō rī ĩndrī ūnjj rī pi dro ūkpō Bēlēzēbúlā vé rī sī pñrī, kúru 'bá ĩmívé rī pi rī ĩndrī ūnjj rī pi dro ā'di vé ūkpō sī? 'Bá ĩmívé rī pi ímú ĩmívé tā lĵ, kōpi 'yo tā ĩmi ní 'yoó rī adri pñj ku.

²⁸ 'Bo ma dō rī ĩndrī ūnjj rī pi dro Múngú vé ĩndrī Uleterē rī vé ūkpō sī, ĩri lū 'yozú kīnī mālūngā Múngú vé rī ícá ĩmi āsámvú gé gí.

²⁹ "Dōku 'bá rī ícó fi 'bá ūkpō be ni vé jó agá muž ĩrívé ngá ali íngóni íngóni? Drĵdrĵ ní, ĩri drĵ 'bá ūkpō be 'dñri rj ūmbé, ĩri kúru íbĵ muž ngá ĩrívé jó agá rī pi ali ndō.

³⁰ "Bá rī adri dō má be trĵ ku, 'bá 'dñri mávé ārĵ'ba, 'bá rī úmú dō kábílō rī pi adri má be trĵ ku, 'bá 'dñri kábílō rī pi írérē.

³¹ Á lē 'yoó ĩmi ní 'dñni, 'bá rī 'o dō ūnjĵkānyā, ázini ide dō 'bá ázi, í ícó ĩri trĵ rá, 'bo 'bá rī ide dō ĩndrī Uleterē rī vé tā, ícókí ĩri trĵ ūlunĵni ku.

³² Ma 'Bá Mvā 'i, 'bá rī átá dō mávé tā ūnjj, í ícó ĩri trĵ rá, 'bo 'bá rī átá dō ĩndrī Uleterē rī vé tā ūnjj, ícókí ĩri trĵ ūlunĵni ku, í'dózú āndrū, dōku lókí ímŵpi drĵdrĵ 'dñrĵ rī gé.

Ī pĕtj rī nĵ amá ĩrívé ū'a sĵ
(Lúkā 6:43-45)

³³ "Pĕtj rī dō múké, ĩrívé ū'a rī adri múké, pĕtj rī dō ūnjj, ĩrívé ū'a rī adri ūnjj, ā'diātāsĵyā ĩ pĕtj rī nĵ amá ĩrívé ū'a sĵ.

³⁴ ĩmi adri'bée sŵ ĩnĵ tñj rī 'bá ūnjĵkānyā 'o'bá 'dñ'bée, ĩmi ícó tā múké átá íngóni? Tā ĩmi ní rīi átá rī, ĩri íbĵ íngá ĩmi éšj agá.

³⁵ 'Bá adriipi múké rī, tā ĩri ní rīi átá ífūú 'í éšj agāsī rī pi céré múké, 'bá adriipi ūnjj rī, tā ĩri ní rīi átá ífūú 'í éšj agāsī rī pi céré ūnjj.

³⁶ 'Bo á lē 'yoó ĩmi ní 'dñni, 'bá rīipi átángá átápi, tā ní ūšjŵpi drĵdrĵ ku rī, ú'dú ĩ ní tā lĵzú rī gé, ĩri ímú tā 'í ní átá rī ūlū 'í tĵ sĵ.

³⁷ Átángá ífūúpi mí tĵ gé sĵ múké rī, ĩri sē ĩ mí trĵ ānĵ rá, 'bo átángá ífūúpi mí tĵ gé sĵ ūnjj rī, ĩri sē ĩ tā lĵ ānĵ mí drĵgé."

Bĵlĕmĵ Yōnā vé rĵ

(Mārākō 8:11-12; Lúkā 11:29-32)

³⁸ Kúru Fārúsī ūrŵkō'bée, ázini 'bá tājmbj Mósé vé rī ímbá'ba rī pi ā ūrŵkō'bée be, kōpi ní 'yozú ĩri ní kīnī, "Ímbápi, 'bá lĕkí mí 'o 'bá ní tā āyázú āyāyā ni."

³⁹ 'Bo Yésū ní újázú kōpi ní kīnī, "Úyú ūnjĵkānyā be rī'ba ōwŵ 'bá'bée rī pi kīnī má 'o ĩ ní tā āyázú āyāyā ni! 'Bo tā āyázú

āyāyā má ní lēé 'oó kòpi ní rī, ĩri tā nēbī Yónā⁵ vé rī.

⁴⁰ Sū Yónā ní laá caá ĩ'bj āmbúgú rī agá ũtúná na ĩníná na rī tñj, kúru ma 'Bá Mvá 'i, ma ĩmú la ca 'bú agá ũtúná na ĩníná na.

⁴¹ Kúru 'bá Ninéwé vé rī pi ní ešj újájá gí rī sī, kòpi ĩmú úyú āndrū nōri tō nī, āzini kòpi tā lī úyú āndrū nōri drǐgé nī, ā'diātāsīyā kòpi újájá ešj tī Yónā ní sēé rī sī gí, 'bo 'bá Yónā ri ndēepi āmbūgū sī rī, ĩri nōgónō.

⁴² 'Bāgū ũkú rú āngū āndrelé rú rī gé rī úmvúlési ĩmú pá tu tā lī úyú āndrū nōri drǐgé nī, ā'diātāsīyā íbī ĩmú āngū rará rú ní gélési, ĩmú Sölómónā vé úmī tā 'ozú rī yīj, 'bo 'bá āzi nōgónō ndē Sölómónā rī āmbūgū sī rá.

Índri ũnjí vé ĩgōngará fízú 'bá rē ešj agá rī

(Lúkā 11:24-26)

⁴³ "Índri ũnjí ĩfū dō 'bá āzi agási gí, ĩri 'de mu āngū ā'wí cinyáfā rú rī gé 'dāá, ĩri mu vūrā uvuzú ni ndā, 'bo ĩšú vūrā uvuzú ni ku.

⁴⁴ ĩri kúru 'yo, 'Á lē ma újájá gōó muj adrii jó má ní ĩfuzú rī agá.' Ca dō muj jó rī ā 'a ĩšú kálámgbá rú, 'bá āzi 'a ni agá 'dāáyo, weki 'a ni kú uletere,

⁴⁵ ĩri mu 'i ōgūpījī índri ũnjí be aga'bée rá ežjřj ni pi bī, kōpi fi mu adri jó rī agá 'dāá. 'Bá 'dīri vé adringará ũnjikānyā ni gō dřjřj 'dāri agá rá. Tā 'dīri ĩmú 'i ngá úyú ũnjikānyā be nō'bée rj' 'bá gá."

Yēsū éndrépi pi Yēsū édrīpījī be (Mārākō 3:31-35; Lúkā 8:19-21)

⁴⁶ Yēsū kā rīí átá 'bá bītríkā rī pi ní, éndrépi pi édrīpījī be tukí pá kuú āmvé 'dāá, kòpi lēkí átá ĩri be.

⁴⁷ 'Bá āzi ní lūzú Yēsū ní kīnī, "Mí éndrépi pi mí édrīpījī be tukí pá kuú āmvé 'dāá'dā, kòpi lēkí átá mí be."

⁴⁸ Yēsū ní ágó rī zizú kīnī, "Má éndrépi ri ā'di 'i? Má édrīpījī ā'di pi?"

⁴⁹ Yēsū ní drj suzú mužú ívé 'bá 'i pámvú ũbī'bá rī pi vú 'dāá, ĩri ní 'yozú kīnī, "Mávé éndrépi, āzini mávé édrīpījī kòpi adri'bá nō.

⁵⁰ 'Bá rī 'du dō tā má Ètēpi 'bū gé rī ní lēé rī ngaá rá, 'bá 'dīri ĩri adri má édrīpī, ĩri adri má ómvúpī, ĩri adri má éndrépi."

13

Nāpí ágó úri rīipi rī vé rī (Mārākō 4:1-9; Lúkā 8:4-8)

§ 12:39 12:39 Yónā: Yónā ri nēbī, Múngú pē ĩri muj ú'dúkó múké ívé rī ũlūú 'bá Ninéwé vé adri'bá Yāhūdřj rú ku rī pi ní. Dřjřjřj ní Yónā ní drj mužú Ninéwé gá kuyé rī gé, ĩ'bj āmbúgú te ĩri, la ĩ'bj rī agá 'dalé ú'dú na, Múngú pa ĩri rá. Třkí ĩri ílī mūdřřřjřj ežjřjřj pŭkŭ tōwŭ (750) gé, ĩšú ākūdē třkí drj Yēsū ri kuyé. 'í lá Yónā 1:17; Mátayo 12:39-40; Mátayo 16:1-4; Lúkā 11:29-32. 13:15 13:15 Ísáyā 6:9-10

¹ Ū'dú ālu ālu 'dāri sī, Yēsū nga fūú jó rī agási, mu adrii yīj bālālā rī ā gārā gá.

² 'Bá bītríkā trakí ĩ Yēsū ā gārā gá sī kŭřřj, Yēsū ní ngazú tŭzú kŭlŭmgbā agá, ĩri ní úřizú vŭgá, 'bá rī pi āwíkí pá tuú kuú yīj rī ā gārā gá.

³ Yēsū ũlŭ 'bá rī pi ní tā kárakarā nāpí sī kīnī, "Ágó āzi ómvú be ni mu úri rīí ívé ómvú agá.

⁴ Ágó rī kā úri rī rīí, úri rī pi ũřukó u'dekí lēřj drǐgé, āřinā rī pi ĩmŭkí úri u'de'bá lēřj drǐgé rī pi teé céré.

⁵ Úri rī pi ā ũřukó u'dekí nyōókŭ ĩrá drǐgé ni agá. Úri rī pi ĩfŭkí mbēlēnā, nyōókŭ rī ní adrii nyetele rī sī.

⁶ 'Bo ũřj rī kā koó gbŭřlī, ũri ĩfŭ'bá rī pi 'wikí ũdrāá céré, ā'diātāsīyā ũlá ni pi ní fīfī vŭgá 'dāá kuyé rī sī.

⁷ Úri rī pi ā ũřukó u'dekí ũcékúcé āsámvú gé, ũcékúcé rī du amúú, ōžŭ úri ĩfŭ'bá du' 'bá rī pi rá.

⁸ Úri rī pi ā ũřukó u'dekí nyōókŭ múké ni agá, kòpi dúkí 'aá mī be gbálígbálí. Dřj ni ālu rī gé, ũřukó ni ā fi mūdřřřjřj ālu, ũřukó ní pŭřkŭ āzīyā, ũřukó ní pŭřkŭ na.

⁹ 'Bá bī be rī, ā yī 'í ní tā 'dīri."

Yēsū ri átángá rī átá nāpí sī āsī (Mārākō 4:10-12; Lúkā 8:9-10)

¹⁰ Yēsū vé 'bá ĩri ā pámvú ũbī'bá rī pi ní ĩmŭzú ĩri zizú kīnī, "Mí ri átá 'bá rī pi ní nāpí sī āsī?"

¹¹ Yēsū ní újájú kòpi ní kīnī, "Sēkí ĩmi ní úmī mālŭngā 'bŭ vé ĩ ní ũžŭjŭ kuú mūdŭmūdŭ rú rī vé tā nřžú āmázú rī rá, 'bo sēkí ũmī 'dīri 'bá ũřukó ní kuyé.

¹² 'Bá tā má ní ĩmbá rī yīpī rá rī, ĩ ĩri ní tā nřngará sē āmbúgú, 'bo 'bá tā mávé rī yīpī ku rī, ĩ ĩřivé tā nřngará 'du ũmī ní gé sī rá.

¹³ Ma kòpi ní tā rī átá nāpí sī ā'diātāsīyā, " 'Kòpi mī 'bá tā má ní 'oó rī ndrezú rá, 'bo kòpi ndrekí ku,

kòpi bī 'bá tā rī yizú rá, 'bo kòpi yīkí ku, dōku tā rī fi kòpi drǐgé ku."

¹⁴ Tā 'dīri nga 'i fūú tī ni gé gí, sŭ nēbī Ísáyā ní átá rī tñj kīnī,

'Īmi mávé ũ'dŭkó yj rá, 'bo ĩmi ícókí ífffi ní nřj ámá ku,

ĩmi tā má ní 'oó rī ndre rá, 'bo ĩmi ícókí tā ni nřj ámá ku.

¹⁵ 'Bá 'dī'bée ē ešj tete, kòpi ē bŭ yj tá ku, kòpi bŭkí ĩ mŭ cí,

kòpi ā bŭkí té dō ĩ mŭ cí ku,

kòpi ē mŭ rī té āngŭ ndre rá,

kòpi ē bī ri té tā yī rá,
 kòpi ē ēsī ri té tā nī amá rá,
 kòpi ā újákí dō ēsī rá, ma té kòpi idrí rá.’
 16 ‘Bo nóni Múngú sē imi ní tákiri gí,
 ā’diātāsīyā imi mī ri āngū ndre rá, āzini
 imi bī ri tā yī rá.
 17 Ádarú á lē ‘yoó imi ní ‘dini, nēbī
 kárakará, āzini ‘bá tā ‘o’bá pīrī kárakará
 ándúru rī pi ‘bákí úvá lēzú tā imi ní ndreé
 ‘dīri ndrezú, ‘bo kòpi ndrekí kuyé, āzini
 kòpi lēkí tā imi ní yīī ‘dīri yīī, ‘bo kòpi yīkí
 tā rī kuyé.

Yēsū ūlū nāpi úri vé rī vé ifífi
 (Mārākō 4:13-20; Lúkā 8:11-15)

18 “Kúru imi yīkí ifífi nāpi ágó úri riipi
 rī vé rī.

19 Úri u’de’bá lētī drīgē rī vé ifífi, ĩri ‘bá
 ū’dúkó múké mālūngā vé rī ā tā yī’bá rá,
 tā ni ní fīi kòpi drīgē kuyé rī pi. Ádróko
 imú úri rī pi u’duj kòpi ē ēsī agásī rá.

20 Úri u’de’bá nyōókú ĩrá drīgē rī agá rī
 pi, ĩri ‘bá ū’dúkó múké rī yī’bá rá, āzini
 ā’yī’bá āyīkō sī rī pi.

21 Kòpi ā ūlá ní fīi vūgá ‘dāá kuyé rī sī,
 kòpi ícókí adrii lókí be āco ku. Tā ūkpó
 ūkpó kádō kòpi ĩsū, dōku kádō kòpi ōcūú
 ū’dúkó múké rī vé tā sī, kòpi gō ē’yīngará
 rī adi ĩ drīgē sī rá.

22 Úri u’de’bá ūcékúcé āsámuvú gé rī pi,
 ĩri ‘bá ū’dúkó múké rī yī’bá rá rī pi. ‘Bo
 kòpi ní rīi tā rŭ’bá nōri vé rī ūsūú áyu rī
 sī, āzini kòpi ní rīi ā’bú vé tā ‘duj ‘bāá
 āmbúgú rī sī, sē úri múké rī adri kòpi ē
 ēsī agá ku.

23 ‘Bo úri u’de’bá nyōókú múké rī agá rī
 pi, ĩri ‘bá ū’dúkó múké rī yī’bá rá, tā ni ní
 fīi kòpi drīgē múké múké rī pi, ‘bá ‘dī’bée
 vé ānyāngā rī ka, drī ní ālu rī gé, fī ni rī
 adri mūdūrŭlŭ ālu, ūrukō ni pŭkŭ áziyá,
 ūrukō ni pŭkŭ na, ĩ ní úri rī saá rī vú sī.”

Nāpi jōótā dujpi ānyá agá rī vé rī

24 Yēsū gō kòpi ní nāpi āzi ūlūú dīi kīnī,
 “Mālūngā ‘bŭ vé rī adri sŭ ‘bá úri múké ni
 riipi ómvú agá rī tŭni.

25 ‘Bá rī pi ká céré ‘deé ū’dŭ kongará gá,
 ĩrivé ārī’bá imú jōótā fī rīi ĩrivé ānyá agá,
 gō ‘deé muj ‘dīisī rá, jōótā rī vé fī ĩfŭ duj
 ānyá rī agá.

26 Ányá rī ká ĩfŭú, jōótā rī ní kpá ĩfŭzú.

27 “Átī’bá rī pi ní imúzú ómvú ‘dīpa rī
 zizú kīnī, ‘Ámbúgú mávé rī, úri mí ní
 rīi mívé ómvú agá rī adri úri múké ní pi
 kuyé? Jōótā ĩfŭúpi rī ĩbī íngá ngūgá?’

28 “Īri ní újázú kòpi ní kīnī, ‘Árī’bá ‘o tā
 ‘dīri nī.’

“Átī’bá rī pi ní ĩri zizú kīnī, ‘Mí ā’yī ‘yozú
 kīnī, ‘bá mukí jōótā rī unjeé ānyá rī agásī
 āmvé ‘dīni rá?’

29 “Ómvú ‘dīpa rī ní újázú kīnī, ‘Adri
 ‘dīni kuyé, imi unjekí dō jōótā rī pi ānyá rī
 agásī āmvé, imi kpá ānyá rī pi unje ĩndī.

30 ĩmi kuki jōótā rī ā duj muzú ānyá rī be
 trŭ cimgbá cazú sá ĩ ní imúzú ānyá rī lizú
 rī gé. Kádō imú ānyá rī līj, ma lŭ ‘bá ēzī
 nga’bá rī pi ní, “Drīdrŭ ní, imi unjekí jōótā
 rī ānyá rī agásī, imi úmbékí, imi zākí veé
 áci sī. Kúru imi ĩkūnákí ānyá rī ūj imú
 ‘bāá mávé ĩrá agá.” ‘ ‘ ‘

Nāpi marigó fī be mādānānā rī vé rī
 (Mārākō 4:30-32; Lúkā 13:18-21)

31 Yēsū átá kpá kòpi ní nāpi āzi kīnī,
 “Mālūngā ‘bŭ vé rī vé tā adri sŭ marigó
 ā fī mādānānā ĩ ní saá ómvú agá rī tŭni.

32 Marigó rī ā fī ā adri dō kīnkīniŭ
 drāāāsīyā, kádō duj, ĩri duj ómvú agá ‘dāá
 ícá āmbúgú. Árīŭ rī pi muj ívé jó sŭ drīti
 ni pi gé sī.”

Nāpi ākŭfī vé rī

33 Yēsū ūlū nāpi āzi dīi kīnī, “Mālūngā
 ‘bŭ vé rī adri sŭ ākŭfī ūkú rī ní í’dŭ dāá
 íwá ĩ ní uruú gí rī agá rī tŭni, ākŭfī rī sē
 íwá rī dra kŭfŭtŭ be.”

Tā ā pá Yēsū ní tā rī ūlūzú nāpi sī rī
 (Mārākō 4:33-34)

34 Yēsū rī tā ‘dī’bée ūlūú ‘bá bītríká rī pi
 ní céré nāpi sī. Tā āzi ĩri ní átá ‘bá bītríká
 rī pi ní nāpi sī kuyé ni ‘dāáyo.

35 Tā Múngú ní átá nēbī rī pi ní rī fŭ tŭ
 ní gé gí kīnī:

“Ma imi ní tā rī ūlū nāpi sī,
 Tā ĩ ní ūzŭzŭú í’dózu ĩ ní vŭ rī
 gbingará gá ‘dāá rī, ma ífífi ní ūlū
 imi ní rá.”

Yēsū ūlū jōótā ĩfŭúpi ānyá agá rī vé ifífi

36 Kúru Yēsū ní fŭzú ‘bá bītríká rī pi
 āsámuvú gé sī, ĩri ní fizú muzú adrizú jó
 agá. Īrivé ‘bá ĩri ā pámvú ūbī’bá rī pi ní
 imúzú ĩri vŭgá, kòpi ní ‘yozú ĩri ní kīnī,
 “Mí ūlū ‘bá ní nāpi jōótā dujpi ānyá agá
 rī vé ifífi.”

37 Yēsū ní újázú kòpi ní kīnī, “Ma ‘Bá
 Mvā ‘i, ágó úri múké rī riipi rī, ĩri ma ‘i.

38 Ómvú rī, ĩri ‘bá vŭ drīgē rī pi, úri
 múké rī, ĩri ‘bá fī’bá mālūngā ‘bŭ vé rī
 agá rī pi. Jōótā dujpi ānyá agá rī, ĩri ‘bá
 ádróko vé rī pi.

39 Árī’bágú jōótā riipi ānyá agá rī, ĩri
 ádróko ‘i. Ányá rī vé ĩkūnāngará, ĩri ū’dŭ
 ūdŭ vé rī, ‘bá ānyá ĩkūnā’bá rī pi, mālāyīkā
 rī pi.

40 “Īkūnákí jōótā ānyá agá rī zāá áci sī,
 tā ‘dīri imú ‘i nga ū’dŭ ūdŭ vé rī gé.

41 Ma ‘Bá Mvā ‘i, ma mávé mālāyīkā rī pi
 ĩpē imú ngá sēepi ‘bá rī pi ní tā ‘ozú pīrī
 ku, āzini ‘bá rī pi sēepi fīpī ūnjīkānyā agá
 rī pi unje mávé mālūngā agásī rá.

⁴² Mälâyikâ rî pi îmú kôpi 'du ú'bé áci ciípi kú nyälü rî agá, 'dälé kôpi îmú útré áci rî vé fingará kôpi rü'ba gá rî sí, ázini kôpi îmú síkányá ci rá.

⁴³ 'Bo 'bá tá 'o'ba píri rî pi, kôpi îmú ðí ì Êtépí vé mälüngâ agá 'dâá sù útú ní ðíi rî tñi. 'Bá bí be rî, á yì 'í ní tá 'ðiri.

Nâpi ngá äjë be ämbúgu rî vé rî

⁴⁴ "Mälüngâ 'bü vé rî adri sù ngá äjë be ämbúgu ì ní züü kuú nyôôkú agá rî tñi. Ágó rî kâ ngá äjë be ämbúgu 'ðiri ísú, gô muú züü ðíi. Äyíkô fiípi êsí ni agá rî sí, sê ngá rî jeé, mu nyôôkú 'ðari jeé áni.

⁴⁵ "Mälüngâ 'bü vé rî adri sù 'bá riípi mâyâkâ ógu'ba óguógu äjë be ämbúgu ì ní zii páli* rî pi ndâá rî tñi.

⁴⁶ Kâ muú mâyâkâ múké ógúpi óguógu äjë be ämbúgu 'ðiri ísú, uzí ívé ngá ärevú céré, gô muú irâ ógúpi óguógu 'ðari jeé áni.

Nâpi ímbá vé rî

⁴⁷ "Mälüngâ 'bü vé rî adri kpá sù ímbá ì ní 'beé yíi bälälâ rî agá ì'bí ôsúkâ be ändiándi rî pi uruzú rî tñi.

⁴⁸ 'Í'bj rî pi kâ ì tóó gaá ímbá rî agá 'dâá tré, ägô ì'bj 'be'ba rî pi ísékí ímbá rî yíi rî agásí ämvé nõó. Kôpi ní kúru úrizú vüga, kôpi ní ì'bj múké múké rî pi úpézu ù'bázú úvú rî pi agá, 'bo kôpi ú'békí ì'bj ünji rî pi ásé agá.

⁴⁹ Lókí údü vé rî gé, tá rî îmú 'i nga sù 'ðiri tñi. Múngú rî îmú mälâyikâ rî pi ðíe îmú 'bá rî'ba ünjikányâ 'o'ba rî pi ásámvú aco 'bá tá 'o'ba píri rî pi be.

⁵⁰ Kôpi îmú 'bá tá 'o'ba ünji rî pi ú'bé áci ciípi kú nyälü rî agá, kôpi îmú ngo ázini síkányá ci áci rî vé fingará ì rü'ba gá rî sí."

⁵¹ Yésü ní kôpi zizú kiní, "Tâ má ní átá 'ðí'bee fi nyo imi drígé rá?"

Kôpi ní újázú kiní, "É, tá rî fi 'bá drígé rá."

⁵² Yésü ní 'yozú kôpi ní kiní, "'Bá älu älu riípi táimbí ímbápi rî, ímbákí ìri mälüngâ 'bü vé rî vé tá sí gí, 'bá 'ðiri adri sù jó 'ðipa ívé ngá ú'dí rî ì'ðupi ngá úku rî be' ívé jó agásí ämvé rî tñi."

'Bá Názêretâ vé rî pi gâkí Yésü rî sí
(Márâkô 6:1-6; Lúkâ 4:16-30)

⁵³ Yésü kâ nâpi rî ülüü deé, ìri ní füzú ängü 'ðari agásí ämvé.

⁵⁴ Gô 'deé muú Názêretâ gá kûrú ìri ní mbazú rî gé, ìri ní ì'dózú 'bá rî pi ímbázú Jó Múngú rî Zizú rî agá 'dâá, sê 'bá rî pi ní äyângará, kôpi ní 'yozú kiní, "Ágó 'ðiri ísú ümí rizú tá äyázú äyâyâ 'ðiri 'ozú rî ingüga?"

⁵⁵ Kôpi ní kpá gözü zizú kiní, "Ágó 'ðiri adri 'bá riípi párángi faápi rî vé mvá kuyé? Ágó 'ðiri vé êndrepí adri Märiyâ 'i kuyé? Írivé êdripi adri Yókóbü 'i, Yôsépâ 'i, Símonâ 'i, ázini Yüdá 'i kuyé?"

⁵⁶ Írivé ómvüpi 'd'í'bee rikí nyo adrií 'bá be trü kuyé? Ágó 'ðiri ísú tá 'd'í'bee íngázú ingüga?"

⁵⁷ 'Bá rî pi á 'a vekí ünji ünji tá ìri ní 'oó 'd'í'bee sí.

Yésü ní 'yozú kôpi ní kiní, "Nêbí rî dô vürâ äzi gé, 'bá rî pi ìri ññi rá, 'bo ìri dô 'bá ívé rî pi ásámvú gé, ññikí ìri ku."

⁵⁸ Yésü 'o tá äyázú äyâyâ ni ängü 'ðari agá kárâkarâ kuyé, ä'diätäsiyâ 'bá ängü 'ðari agá rî pi ê'yíngará äkô.

14

Yüwâní Bätízimü sêepi rî vé drângará
(Márâkô 6:14-29; Lúkâ 9:7-9)

¹ Sá 'ðari gé, 'bagü Êródé* ängü Gälilâyâ vé rî ruúpi rî kâ Yésü vé tá yíi,

² Ìri ní 'yozú ívé átí'ba rî pi ní kiní, "'Bá 'ðiri Yüwâní Bätízimü sêepi rî íngá góó idri ru ní! Sêzü ìri ní rizú tá äyázú äyâyâ 'd'í'bee 'ozú 'dini áni."

³ Ä'diätäsiyâ ótü Êródé ru Yüwâní ri, úmbé ìri, jì ìri muú 'beé jó ängü ü'yüzú rî agá, 'í êdripi Pilípü† vé úkü Êródíyâ ä tá sí.

⁴ Yüwâní 'yo ándürú Êródé ní kiní, "'Táimbí Múngú vé rî ä'yí ku mí ní mívé êdripi vé úkü jezú mí ní úkü rú."

⁵ Êródé lë Yüwâní ri 'ðíi, 'bo ri 'oó ü'rí sí 'bá rî pi sí, ä'diätäsiyâ kôpi ä'yíkí rá 'yozú kiní, Yüwâní ri nêbí.

⁶ Ü'dü ì ní Êródé rî tizú rî kâ ícá, údéki ümü, ü'dü 'ðari gé, mvá úkúná Êródíyâ vé rî tu úngó Êródé êndretí gé, sê Êródé ní äyíkó.

⁷ Êródé sô üyö kiní, ngá mvá úkúná rî ní lëé rî, 'i sê ìri ní rá.

* **13:45 13:45** *Mâyâkâ ógu'ba óguógu äjë be ämbúgu ì ní zii páli rî pi:* Páli índré sù irâ ógúpi óguógu ünyí be äjë be ämbúgu rî tñi. Titirikó rî kôpi údé ní ívé kókó'bô agá. † **13:52 13:52** *Jó 'ðipa ívé ngá ú'dí rî ì'ðupi ngá úku rî be rî:* Ngá ú'dí rî, ìri mälüngâ 'bü vé rî vé tá, ngá úku rî, ìri táimbí rî vé tá. Ìri múké ì ní táimbí rî ímbázú, ázini ì ní mälüngâ 'bü vé rî vé tá ímbázú. * **14:1 14:1** *'Bagü Êródé:* Êródé 'ðiri Êródé Änitipâ 'i, ìri Êródé Ämbúgu rî vé mvá, gô mälüngâ rî ruú ní sâ Yüwâní ní bätízimü sêzü Yésü ní rî gé. 'Í lá Márâkô 6:14; Lúkâ 3:1; Êzî 4:27. Sá ì ní Yésü rî tizú rî gé, Êródé Ämbúgu 'ðiri ru ängü rî ní. 'Í lá Mátáyo 2:1-8; Lúkâ 1:5. Vüðrî ni gé, 'bagü äzi anigé rü ni Êródé Ägriipa, ìri Êródé Ämbúgu rî vé mvá vé mvá. 'Í lá Êzî 12:1-13:1. † **14:3 14:3** *Pilípü:* Pilípü rî 'bagü Êródé Änitipâ êdripi, sâ êdripi Êródé ní írivé úkü Êródíyâ rî 'ðuzú 'i ní úkü rú rî gé, ísü äkudé Pilípü rî idri rú.

⁸ Ērōdíyā ní 'yozú ívé mvá ùkúná rī ní kīnī, “Í 'yo Ērōdē ní, ā sē mí ní Yūwánī Bātízímú sēepi rī ē drī sákānī agá.”

⁹ Tā 'dīri sē 'bāgú Ērōdē ní ízāngā, 'bo iringi ní ùyō sōó ívé ùmú rī pi ɛndrɛtj gé gi rī sī, iringi ní 'yozú kīnī, ngá mvá ùkúná rī ní lēē rī, ā sēki iringi ní.

¹⁰ iringi ní āngáráwá rī pi pēzú mužú Yūwánī ē drī lízú jó ī ní āngū ū'yízú rī agá 'dāá.

¹¹ Āngáráwá rī pi ní Yūwánī ē drī í'dúzú íjízú sákānī agá, imú sēē mvá ùkú rī drígé, mvá ùkú rī ní jízú sēzú ɛndrɛpi ní.

¹² Yūwánī vé 'bá iringi ā pámvú ūbī'bá rī pi ní imúzú Yūwánī vé ávú 'duzú jízú mužú sīzú. Vúdrj ní gé, kōpi ní mužú tā ní ùlūzú Yēsū ní.

Yēsū sē ānyāngā nyaá 'bá élifū tōwú pi ní

(Mārākō 6:30-44; Lúkā 9:10-17; Yūwánī 6:1-14)

¹³ Yēsū kā tā Yūwánī vé rī yīj, iringi ní 'dezú mužú kúlúmgbá sī, muž adrii vūrā āzi gé ɔ'dúkúlegúsi. 'Bá bītríká rī pi kā tā 'dīri yīj, kōpi ngakí fūú kūrj rī pi agási, kōpi 'dekí muž Yēsū vúgá sī pá sī.

¹⁴ Yēsū kā ísī kúlúmgbá rī agási vúgá nōó, kā 'bá bītríká rī pi ndreé, sē ɛsī ní ísú ízāngā ambamba, iringi ní kúru 'dezú rizú 'bá drā be rī pi idrizú.

¹⁵ Kā muž adrii ūndrɛjā rī sī, 'bá Yēsū ā pámvú ūbī'bá rī pi ní imúzú Yēsū vúgá nōó. Kōpi ní 'yozú iringi ní kīnī, “Ūtj rī 'de nóni gí, āngū nōri ásé agá, lē mí pē 'bá bītríká 'dī'bée muž ānyāngā jeé kūrj mādā mādā rī pi agási.”

¹⁶ Yēsū ní 'yozú kōpi ní kīnī, “Lē 'bá 'dī'bée ā muki vūrā āzi gé ku. Īmi sēki kōpi ní ngá nyanya, kōpi ā nyakí.”

¹⁷ Kōpi ní 'yozú Yēsū ní kīnī, “Ngá 'bá vúgá nōgó anigé rī 'yéná pánga tōwú í'bī be iringi.”

¹⁸ Yēsū ní 'yozú kōpi ní kīnī, “Īmi íjiki má vúgá nōó.”

¹⁹ iringi ní 'yozú 'bá bītríká rī pi ní, kōpi ā úriki vúgá ásé drígé 'digé. iringi ní pánga tōwú 'dī'bée í'dúzú í'bī iringi rī be, iringi ní āngū ndrezú 'bū gé 'dāá, iringi ní ɔwō'difó sēzú, iringi ní pánga rī āndízú, iringi ní sēzú í'bī rī be ívé 'bá 'í pámvú ūbī'bá rī pi drígé, 'bá iringi ā pámvú ūbī'bá rī pi ní awazú 'bá rī pi ní.

²⁰ 'Bá rī pi ārɛvú céré nyakí ānyāngā rī ɛpízú ānī rá, 'bá iringi ā pámvú ūbī'bá rī pi íkúnákí ānyāngā í ní nyaá rī ē ímbítā caá ūvú ā 'a mužrj drj ní iringi.

²¹ Agō ānyāngā nya'bée rī pi vé kālāfe rī ícō ca élifū tōwú (5,000) rá, kālāfe 'dīri agá 'digé, lāki ùkú rī pi anjinjā rī pi be kuyé.

Yēsū muž yīj drígé sī pá sī

(Mārākō 6:45-52; Yūwánī 6:15-21)

²² Tā 'dīri ā vúdrj gé, koro Yēsū ní 'yozú ívé 'bá 'í pámvú ūbī'bá rī pi ní kīnī, kōpi ā tujki gōó kúlúmgbá agá 'dāá ūzi, kōpi ā zokí yīj bālālā rī mužú álé 'dāá. Vúlé 'dāá, iringi ní 'bá rī pi ayizú mužú ívé āngá sī.

²³ Kā 'bá rī pi ayi mužú gí, iringi ní tuzú mužú írā drígé 'dāá ɔ'dúkúlegúsi, iringi ní Múngú rī zizú. Ūtj rī kā 'deé, ísú iringi 'dalé ɔ'dúkúlegúsi.

²⁴ Sā 'dāri gé, kúlúmgbá rī vū rará rú nyōkú rī be. Ūli ní vizú ūkpō be, sē yīj rī úvá ānī ngūyá ngūyá, sē kúlúmgbá rī ícō muž ānī bá ku.

²⁵ Āngū rī kā lēē ɔwú, Yēsū ní rizú imúzú ívé 'bá 'í pámvú ūbī'bá rī pi vúgá nōlé yīj bālālā rī drígé sī pá sī.

²⁶ 'Bá Yēsū ā pámvú ūbī'bá rī pi kā Yēsū rī ndreé iringi rī imú yīj bālālā rī drígé sī pá sī, ūrj fi kōpi ē ɛsī agá ambamba. Kōpi ní 'yozú kīnī, “Ngá rī indri.” Ūrj fiipi kōpi ē ɛsī agá rī sī, kōpi ní ngazú útrézú.

²⁷ 'Bo koro Yēsū ní 'yozú kōpi ní kīnī, “Lē Īmí ɛsī ā wa ku! 'Bá rī ma 'i. Īmi 'okí ūrj sī ku.”

²⁸ Pétérō ní újázú Yēsū ní kīnī, “Ūpí, ádarú 'bá rī dō mí 'i, lē mí 'yo, má muž mí vúgá 'dūi yīj rī drígé sī pá sī.”

²⁹ Yēsū ní 'yozú Pétérō ní kīnī, “Mí imú.”

Kúru Pétérō ní ísízú kúlúmgbá rī agási, iringi ní 'dezú mužú Yēsū vúgá 'dāá yīj rī drígé sī pá sī.

³⁰ Pétérō kā nīj áamá 'yozú kīnī, ūli rī vj ūkpō be, gō rii 'oó ūrj sī, í'dó rii tíj mužú yīj ā ndúgé 'dāá, iringi ní trezú ú'dúkó be ɛru 'dāá kīnī, “Ūpí, 'i pa má!”

³¹ Koro Yēsū ní 'í drj suzú Pétérō rī ísézú 'í vúgá nōó, iringi ní 'yozú Pétérō ní kīnī, “Mivé ɛ'yīngará mādānā, ngá mí ní 'ozú ūrj sī mávé tā ā'yízú ku rī ā'di?”

³² Yēsū pi kā tujj Pétérō be kúlúmgbá rī agá 'dāá, ūli rī ní pá tuzú.

³³ 'Bá Yēsū ā pámvú ūbī'bá rī pi ní 'dezú iringi ínjízú, kōpi kīnī, “Ádarú mí Mvā Múngú vé ní.”

Yēsū idri 'bá drā be ní pi Gēnēsārētā gá (Mārākō 6:53-56)

³⁴ Kōpi kā zoó álé 'dāá, kōpi ní ífúzú kúlúmgbá rī agási āmvé, kōpi ní 'dezú mužú kūrj Gēnēsārētā vé rī gé.

³⁵ 'Bá kūrj 'dāri agá rī pi kā nīj áamá 'yozú kīnī, 'bá rī Yēsū 'i, kōpi ní ú'dúkó pēzú mužú 'bá adri'bá kūrj 'dāri ā gārā gá sī rī pi ní. 'Bá rī pi ní ívé 'bá drā be rī pi íjízú imúzú Yēsū vúgá nōó.

³⁶ 'Bá drā be rī pi ní Yēsū rī mázú kīnī, lē Yēsū ā ā'yī ī ní, í ulókí rī írivé bōngó akoóko rī ē tj. 'Bá céré írivé bōngó uló'bá rī pi vé drā dɛ kōpi ā rj'bá gá sī rá.

15

*Mērē Yāhūdī rī pi vé rī
(Mārākō 7:1-13)*

¹ Vūdrī ni gé, Fārūsī uruko pi 'bá tǎimbj ímbá'ba rī pi be íbiki ímū Yērūsalemá galésī, kōpi ní Yēsū rī zizú kīnī,

² "Ngá mívé 'bá mí pámvú ūbī'ba rī pi ní mērē 'bá ambugu rī pi vé rī nōzú rá rī ā'di? Á'diātāsīyā kōpi kádō rīi ngá nyaá, kōpi ūjīkī ī drī sū 'bávé mērē ní lēé rī tīnī ku!"

³ Yēsū ní újázú kōpi ní kīnī, "Ngá ĩmi ní tǎimbj Múngú ní 'yoó rī nōzú ĩmívé mērē ā tā sī rī ā'di?"

⁴ Múngú ẹzi kīnī, 'Lē mí ĩnjī mí ẹtẹpi pi mí ẹndrẹpi be ĩnjīnjī.' "Bá átángá átapi ẹtẹpi ní, dōku ẹndrẹpi ní ūnjī rī, ā 'dīkī ĩri drā 'dīīsī rá.'

⁵ 'Bo ĩmi kīnī 'bá rī 'yo dō ẹtẹpi ní, dōku ẹndrẹpi ní kīnī, 'Fēfē má ní kōdō lēé sēé ĩmi ní rī, á sē Múngú ní gí,'

⁶ 'dīri lū 'yozú kīnī, 'bá 'dīri ĩnjī ẹtẹpi pi ẹndrẹpi be kuyé. ĩmi gākí ũ'dūkō Múngú vé rī sī, ĩmívé mērē ā tā sī.

⁷ ĩmi 'bá ī 'bá'bee ku tā be pīrī 'dī'bée, tā Múngú ní lūú nēbī Ísáyā ní átá ĩmi tā sī 'dīri ĩri tā áda kīnī,

⁸ " "Bá 'dī'bée rī ma íngú tī sī kána, 'bo kōpi 'bākí ẹsī má drīgé kuyé.

⁹ Kōpi ma ĩnjī ku kána, tǎimbj kōpi ní rīi ímbá rī pi, 'bá áda ũtī nī."

*Átángá ūnjī rī ĩri ūnjīkǎnyā ĩjī 'bá drīgé
(Mārākō 7:14-23)*

¹⁰ Yēsū ní 'bá bītrīkǎ rī pi zizú ímúzá 'í vúgá nōó, ĩri ní 'yozú kōpi ní kīnī, "ĩmi 'bākí bī tā má ní 'yoó rī yizú, tā rī ā fi rī ĩmi drīgé 'dǎá múké múké.

¹¹ Ngá nyanya 'bá rī ní nyaá rī ĩjī ūnjīkǎnyā ku, átángá ūnjī ífūúpi 'bá rī tī gé sī rī, ĩri ūnjīkǎnyā ĩjī nī."

¹² 'Bá Yēsū ā pámvú ūbī'ba rī pi ní ímúzá Yēsū vúgá nōó, kōpi ní Yēsū rī zizú kīnī, "Í nī kuyé 'yozú kīnī, átángá mí ní átá 'dīri sī, Fārūsī rī pi ā 'a ve rá?"

¹³ Yēsū ní újázú kōpi kīnī, "Ngá ārēvú céré má ẹtẹpi 'bū gé rī ní saá nī kuyé rī pi, í ímū kōpi unje céré vúgá.

¹⁴ Lē ĩmi ũsūkí Fārūsī 'dī'bée vé tā ku, kōpi drīkoma mī ákó ní pi. 'Bá rī dō mī ákó, ícó ógúpí ē drī ruý sēé ku, ĩri sē kōpi ĩrītró mu u'de 'bū agá."

¹⁵ Pētēró ní 'yozú Yēsū ní kīnī, "Mí ũlū 'bá ní nǎpí mí ní 'yoó kīnī ngá uruko ĩri 'bá ní ūnjīkǎnyā ĩjī 'dīri vé íffī."

¹⁶ Yēsū ní kōpi zizú kīnī, "ĩmi āsámvú gé 'dīgé, 'bá āzi nyo tā má ní átá nōri nījīpi kuyé ní anigé?"

¹⁷ ĩmi nīkí amá 'yozú kīnī, ngá 'bá ní nyaá fīi 'bá agá rī, ĩri fū 'bá agásī ámvé 'dīni kuyé?"

¹⁸ 'Bo átángá ífūúpi 'bá tī gé sī rī, ĩri íbī íngá 'bá ẹsī agá, ĩri sē 'bá rī tā 'ázāvū rú' ní 'o.

¹⁹ Á'diātāsīyā yīkī ūnjī rī, ĩri íbī ífū ẹsī agalésī, ĩri sē 'bá rī ángū 'dī, ĩri la 'bá āzi vé ũkú sī, dōku ũkú rī la 'bá āzi vé ágó be, ĩri ówū 'bá, ĩri ngá ũgū, ĩri ūnjō ũlī, āzini ĩri ángū 'yo'yo.

²⁰ Tā ī ní ũlǎá 'dī'bée, ĩri sē 'bá rī adri 'ázāvū rú' Múngú ẹndrẹti gé. 'Bá rī nya dō ngá ísū ũjī 'í drī kuyé, sē 'bá rī 'o tā 'ázāvū rú' ní ku."

*Ūkú Kǎnǎnǎzī ẹ'yīngará be rī
(Mārākō 7:24-30)*

²¹ Yēsū nga fūú vūrā 'dāri agásī, 'de muý ángū ámbúgú Táýā vé rī agá, āzini Sídónā vé rī agá.

²² Ūkú āzi Kǎnǎnǎzī, ĩri ní ímúzá Yēsū rī mǎzú, rizú ngozú ẹndrẹti ní gé kīnī, "Ūpí, Dǎwūđí á Mvā rī, 'í ndre izǎngá mávé nōri fō, mávé mvá ũkúnǎ 'dǎá'dǎ índrī ūnjī fi drī ní gé, índrī ūnjī rī rī ĩri ní izǎngá sē ambamba."

²³ Yēsū zī 'í tī átángá 'yozú kuyé. ĩrivé 'bá ĩri ā pámvú ūbī'ba rī pi ní ĩri mǎzú, kōpi kīnī, "Í pē ũkú 'dīri muý 'dīīsī rá, ĩri rī ngo ímúzá 'bá vūdrī gé sī ambamba."

²⁴ Yēsū ní 'yozú kīnī, "Ípēkí ma ímū 'bá Íserélé vé rī pi ásámvú gé, kōpi índrėkí sū kǎbīlō ávī'ba gí rī pi tīnī."

²⁵ Ūkú rī ní ímúzá kúmūcī ũtīzú Yēsū ẹndrẹti gé, ĩri ní 'yozú kīnī, "Ūpí, 'í ko má ízǎ!"

²⁶ Yēsū ní újázú ũkú rī ní kīnī, "Adri múké ku ī ní ínyá anjīnǎ úcézú rī pi 'dúzá* sēzú ũcógú rī pi ní."

²⁷ Ūkú rī ní 'yozú kīnī, "Ūpí, tā mí ní átá rī, ĩri tā áda, 'bo ũcógú rī pi ícó ínyá u'de'ba 'í'đípáa vé mísá drīgé sī vúgá rī nya rá."

²⁸ Yēsū ní újázú kīnī, "Ūkú 'dīri, ẹ'yīngará mívé rī ámbúgú! Tā mí ní zījī má tī gé gí rī, 'í ícó sē mí ní rá." Sǎ 'dāri gé, ũkú rī vé mvá ũkúnǎ rī gō ícá múké.

Yēsū idri 'bá kǎrǎkǎrá

²⁹ Yēsū ní ngazú fūzú vūrā 'dāri agásī, ĩri ní 'dezu múzú yījī bǎlǎlǎ Gǎlíláyā vé rī gé 'dǎá, ĩri ní múzú yījī bǎlǎlǎ rī ā gǎrǎ gá

15:4 15:4 Wūngará 20:12; Dětōrōnómē 5:16 15:4 15:4 Wūngará 21:17; Lẹvījīkǎ 20:9 15:9 15:9 Ísáyā 29:13

* 15:26 15:26 Anjīnǎ rī pi Ūcógú rī pi be: Yāhūdī rī pi rīkí 'bá adri'ba Yāhūdī rú ku rī pi ide kīnī kōpi adriki sū ũcógú tīnī. Ū'dógú'dógú 'dīri agá, Yēsū átá kīnī, 'bá ĩri zījī anjīnǎ rī pi, ĩri Yāhūdī rī pi, 'bá ĩri zījī ũcógú rī pi, ĩri 'bá adri'ba Yāhūdī rú ku rī pi.

sī. Īri ní tuzú muzú írá drǐgé, Īri ní úrízú vǔgá.

³⁰ 'Bá bǐtríká rǐ pi ní ímúzá Īri vǔgá nǒó, kǒpi ĵǐkǐ 'bá pá be ábá' 'bá gǐ rǐ pi, 'bá mǐ ákǒ rǐ pi, 'bá ǒgǒrǒvǔ rú rǐ pi, 'bá átá' 'bée ku rǐ pi, 'bá urukǒ' 'bée be ímú 'báá Yésú ǎndrǐtǐ gé, Yésú ídrǐ kǒpi céré rá.

³¹ 'Bá rǐ pi ká ndree 'bá ándúru átá' 'bá ku rǐ pi nǒni ri átátá, 'bá pá be ábá' 'bá gǐ rǐ pi á pá ícá nǒni múké gǐ, 'bá adri' 'bá ǒgǒrǒvǔ rú rǐ pi nǒni ri ǐǐtǐ tu rá, 'bá mǐ be ǐǐtǐ' 'bá gǐ rǐ pi nǒni ángǔ ndre rá. Tǎ 'dǐri sǐ kǒpi ní áyángará, sǐ kǒpi íngúkǐ Múngú Īseréle vé rǐ áni rá.

Yésú sǐ ányāngá nyaá 'bá élifǔ sǔ pi ní (Márákǒ 8:1-10)

³² Yésú ní ívé 'bá 'í pámvú ũbǐ' 'bá rǐ pi zǐzú ímúzá 'í vǔgá nǒó, Īri ní 'yozú kǒpi ní kǐnǐ, "Ma ízāngá sǐ 'bá nǒ' 'bée sǐ, kǒpi adrikǐ má be nǒgǒ caá ũ'dǔ be na, ngá ázi kǒpi ní nyaanya ní 'dǎayo. Á lǐ kǒpi péé muzú nǒósi ǐbǐrǐ sǐ ku. Īri sǐ kǒpi ícǒ ídráká ǐbǐrǐ sǐ létǐ gé rá."

³³ Yésú vé 'bá Īri á pámvú ũbǐ' 'bá rǐ pi ní 'yozú Īri ní kǐnǐ, "Ángǔ nǒri rará rú ásé agá, 'bá nǒ' 'bée kárakará, 'bá ĩsúkǐ rǐ ányāngá caapi kǒpi ní rǐ íngǔgá?"

³⁴ Yésú ní kǒpi zǐzú kǐnǐ, "Pánga ími vǔgá 'dǐi ngǒpi?"

Kǒpi ní újázú Yésú ní kǐnǐ, "Pánga 'bá vǔgá nǒó ǐzǐrǐ anigé, ázini 'ǐ' 'bǐ' 'bá vǔgá nǒó nyírǐnǎ ní pi anigé, 'bo adri kárakará kuyé."

³⁵ Yésú ní 'yozú kǐnǐ, 'bá bǐtríká rǐ pi á úríkǐ vǔgá.

³⁶ Kúru Yésú ní pánga ǐzǐrǐ 'dǐ' 'bée 'í' 'dǔzú 'ǐ' 'bǐ rǐ pi be, Īri ní ǒwǒ' 'dǐfǒ sǐzú, Īri ní ũndǐzú, Īri ní 'í' 'dǔzú sǐzú 'bá 'í' pámvú ũbǐ' 'bá rǐ pi drǐgé, kǒpi ní awazú 'bá rǐ pi ní.

³⁷ 'Bá rǐ pi céré nyakǐ ányāngá rǐ ǐpǐzú á ní rá. Vǔdrǐ ní gé, 'bá Yésú á pámvú ũbǐ' 'bá rǐ pi íkúnákǐ pánga 'í' ní ũndǐ 'í' ní nyaá rǐ ǐ ĩmbǐtǎ caá úvú á 'a ǐzǐrǐ.

³⁸ 'Bá ányāngá rǐ nya' 'bée rǐ pi vé kǎlǎfe ca élifǔ sǔ, lǎkǐ ũkú rǐ pi anjǐnǎ rǐ pi be kuyé.

³⁹ Yésú ká 'bá bǐtríká rǐ pi ayú muzú 'dǐisi gǐ, Īri ní tuzú kǐlúmǐgba agá, Īri ní muzú vǔrá ĩnyǐnǎ kǐrǔ Mǎgádáná vé rǐ gé.

16

'Bá rǐ pi lǐkǐ tǎ áyázú áyāyá ní ndree (Márákǒ 8:11-13; Lúká 12:54-56)

¹ Fǎrǔsǐ rǐ pi Sádóké rǐ pi be ímúkǐ Yésú rǐ ũ' 'bǐjǐ, kǒpi zǐkǐ Īri kǐnǐ, á 'o 'í' ní tǎ áyázú áyāyá ní, á lǔ rǐ 'í' ní 'yozú kǐnǐ, ũkpǒ Īri

ní tǎ áyázú áyāyá 'dǐri 'ozú rǐ íbǐ íngá 'bǔ gélésǐla.

² Yésú ní 'yozú kǒpi ní kǐnǐ, "Ími rǐ 'yo, 'Ūndrǐnǎ rǐ sǐ, ángǔ rǐ ka dǒ kú mǐgbá, ángǔ rǐ adri ule, yǐǐgǒ 'dǐ ku."

³ Ū' 'bǔtǐnǎ rǐ sǐ, ími rǐ 'yo, 'Ándrǐ sǐ yǐǐgǒ rǐ 'dǐ rá, á' 'diátǎsiyá ángǔ rǐ ǐ mǐlǐtǐ índré ika, kú ĩrǐbǐtǐ rǔ.' 'Ími nǐkǐ ángǔ rǐ vé mǐlǐtǐ á tǎ ũlǔngará rá, 'bo tǎ 'í' ngáapi má rǔ' 'bá gá ándrǐ nǒri, ími nǐkǐ ífǐfǐ ní ámá kuyé.

⁴ Úyú ũnjǐkányá 'o' 'bá, ǐ' 'yǐ' 'bá kuyé rǐ pi, kǒpi lǐkǐ á' 'okǐ 'í' ní tǎ áyázú áyāyá ní, 'bo á 'o' kǒpi ní tǎ áyázú áyāyá ní ku, ma 'yénǎ tǎ áyázú áyāyá Yóná* vé rǐ 'í' 'da kǒpi ní áyu." Kúru Yésú ní 'dezú muzú, Īri ní kǒpi kuzú kú 'dǐgé.

Ákúfǐ Fǎrǔsǐ rǐ pi vé Sádóké rǐ pi be rǐ (Márákǒ 8:14-21)

⁵ Yésú pi ká zoó yǐjǐ bǎlǎlá rǐ agásǐ álé 'dǎá, 'bá Yésú á pámvú ũbǐ' 'bá rǐ pi á tǎ ávi, ĵǐkǐ pánga muzú índi kuyé.

⁶ Yésú ní 'yozú kǒpi ní kǐnǐ, "Lǐ ĩmi adrikǐ mǐ be kǒwǔ ákúfǐ Fǎrǔsǐ rǐ pi vé Sádóké rǐ pi be rǐ á tǎ sǐ."

⁷ 'Bá Yésú á pámvú ũbǐ' 'bá rǐ pi ní átázú 'í' ásamvú gé sǐ kǐnǐ, "Yésú átá 'bá ní tǎ rǐ 'dǐni, á' 'diátǎsiyá 'bá ní pánga ĩjǐ índi kuyé rǐ sǐ."

⁸ Yésú nǐ tǎ kǒpi ní átá 'í' ásamvú gé sǐ rǐ rá, Īri ní kǒpi zǐzú kǐnǐ, "Ími adri' 'bée ǐ' 'yǐngará be mǎdǎ 'dǐ' 'bée, ngá ĩmi ní rizú átázú 'yozú kǐnǐ pánga 'dǎáyo rǐ á' 'dǐ?"

⁹ Tǎ 'dǐri fǐ drǐ ĩmi drǐgé kuyé? 'Ími ndrekǐ pánga tǒwǔ ándúru 'bá élifǔ tǒwǔ pi ní nyaá 'tǐ' 'dǎri kuyé? 'Ími íkúnákǐ ándúru ĩmbǐtǎ ní caá úvú á 'a ngǒpi?"

¹⁰ Pánga ǐzǐrǐ 'bá élifǔ sǔ pi ní nyaá rǐ, ĩmi íkúnákǐ ándúru ĩmbǐtǎ ní caá úvú á 'a ngǒpi?"

¹¹ Má átá tǎ pánga vé ní ku. Tǎ má ní átá rǐ vé tǎ fǐ ĩmi drǐgé ku ási? 'Bo lǐ ĩmi adrikǐ mǐ be kǒwǔ ákúfǐ Fǎrǔsǐ rǐ pi vé Sádóké rǐ pi be rǐ á tǎ sǐ."

¹² Kúru kǒpi ní nǐzú ámázú 'yozú kǐnǐ, tǎ Yésú ní ũlǔ 'í' ní 'dǐri adri 'yozú kǐnǐ, ákúfǐ 'í' ní pánga á' 'dǐzú rǐ kuyé, Īri tǎ Fǎrǔsǐ rǐ pi ní rǐi ímbá ũnjǐ Sádóké rǐ pi be rǐ vé tǎ ũlǔ.

Pétérǒ kǐnǐ Yésú rǐ Kúrǐsitǒ 'í (Márákǒ 8:27-30; Lúká 9:18-21)

¹³ Yésú pi ká caá ívé 'bá 'í' pámvú ũbǐ' 'bá rǐ pi be kǐrǔ Sǐzǐrǐyá Pǐlǐpǒyǐ vé rǐ agá 'dǎá, Īri ní ívé 'bá 'í' pámvú ũbǐ' 'bá rǐ pi zǐzú kǐnǐ, "'Bá 'bá rǐ pi ní 'yoó kǐnǐ Īri 'Bá Mvǎ 'í' 'dǐri á' 'dǐ?"

¹⁴ Kǒpi ní újázú kǐnǐ, "'Bá urukǒ' 'bée kǐnǐ, 'bá rǐ Yǔwǎnǐ Bǎtizimǔ sǐépi rǐ 'í. Ūrukǒ' 'bée kǐnǐ, 'bá rǐ Ēlǐyá 'í. Ūrukǒ' 'bée

* 16:4 16:4 Tǎ áyázú áyāyá Yóná vé rǐ: 'ǐ' 'bǐ tǐ nǐbǐ Yóná rǐ, Yóná adri caá ũ'dǔ na 'ǐ' 'bǐ rǐ agá 'dǎá. 'Í lǎ Yóná 1:17; Mátáyo 12:39-40; Lúká 11:29-32.

kíní, 'bá rī Yērēmíyā 'i, dōku 'bá rī nēbī rī pi vé āzi."

¹⁵ Yēsū ní kōpi zizú kīnī, "'Bo ĩmi 'yo ma ā'di 'i?"

¹⁶ Šimōnā Pētēro ní újázú kīnī, "Mi Kúrisitō 'i, Múngú adriipi idri rú rī vé Mvā."

¹⁷ Yēsū ní újázú ĩri ní kīnī, "Šimōnā Yónā ā mvā rī, tākiri ā adri mi be, tā 'diri 'bá áda lū mí ní nī kuyé, má Ètēpi 'bū gé rī lū mí ní tā 'diri nī.

¹⁸ Āndrū á 'yo mí ní 'dini, mī rú ri adri Pētēro 'i, iffi ní irā. Ma imú mávé kánisā' sī irā 'diri drīgé, drā ícó kánisā rī ndēé ũkpó sī ku.

¹⁹ Mālūngā 'bū vé rī vé mǎfútá, ma sē mí drīgé, tā mí ní úmbé vū drīgé nōgó gí rī, Múngú ri úmbé 'bū gé 'dālē rá. 'Bo tā mí ní oyuú vū drīgé nōgó gí rī, Múngú rī kpá oyu 'bū gé 'dālē rá."

²⁰ Yēsū átá ũkpó ũkpó ívé 'bá 'i pámvú ũbī'bá rī pi ní kīnī, 'bá āzi ā lū 'yozú kīnī, 'i Kúrisitō 'i 'dini ku.

*Yēsū átá ívé drāngará ā tā
(Mārākō 8:31-9:1; Lúkā 9:22-27)*

²¹ Í'dózu lóki 'dāri gé, Yēsū ri ũlúú ívé 'bá 'i pámvú ũbī'bá rī pi ní kīnī, 'i lē muú Yērūsálēmā gá. 'Dālē 'i mu ízāngā nya létí be āndiāndí 'bá ambugu rī pi drīgé, atala atala rī pi drīgé rī pi drīgé, āzini 'bá tǎimbī ímbá'bá rī pi drīgé, ĩ imú 'i 'dī drā rá. 'Ū'dú na ní gé, 'i gō íngá idri rú ũzi.

²² Pētēro ní Yēsū ri sezú gārā gá, ĩri ní 'yozú ĩri ní kīnī, "Ūpí, lē mí átá 'dini ku, tā 'diri ícó 'i ngaá mí rú'bá gá sūú 'diri tīni ku!"

²³ Yēsū ní 'i újázú āngū ndrezú Pētēro vúgá 'dāá, ĩri ní 'yozú kīnī, "Mi Sātánā! Mí ri má létí uga, yīkí mívé rī, ĩri 'bá áda vé ni, yīkí 'diri íbī íngá Múngú vúgálésí kuyé."

²⁴ Kúru Yēsū ní 'yozú ívé 'bá 'i pámvú ũbī'bá rī pi ní kīnī, "'Bá rī lē dō má pámvú ũbī, ā adí 'i rú'bá, ā 'dú ívé pētí alambaku, ā ũbī má pámvú.

²⁵ 'Bá rī ri dō ívé idri rú'bá nōri vé rī ā tā ũsūú áyu, ĩri imú ívé idri 'be āvī 'dīsī rá, 'bo 'bá rī adí dō 'i drāá má tā sī, ĩri imú idri 'dání'dání rī ísú rá.

²⁶ 'Bá rī ísú dō ngá múké nyōókú drīgé nōgó rī pi ārevú céré, 'bo 'be dō ívé idri āvī rá, ngá múké ĩri ní ísú 'a ní gé 'dígé rī ā'dí? Dōku ngá 'bá rī ní ícó sēé ívé idri ē drī jezú rī ā'dí?

²⁷ Ma 'Bá Mvā 'i, ma imú mávé mǎlāyíkā rī pi be, ma dī pōwūpōwū sū má Ètēpi ní dī pōwūpōwū rī tīni, má imú 'bá ālu ālu ũfē tā ĩri ní 'oó rī sī.

²⁸ Ádarú á lē 'yoó ĩmi ní 'dini, 'bá urukó pá tu'bá nō'bée ícókí drī ũdrāá ku, kōpi 'Bá Mvā vé ímūngará ívé mǎlūngā ruzú rī ndre ũgbále."

17

*Yēsū ā rú'bá újā 'i dī imvesírílíli
(Mārākō 9:2-13; Lúkā 9:28-36)*

¹ Vúdrī ní ká caá 'dú áziyá, Yēsū ní Pētēro pi jizú Yōkóbū be, Yūwání Yōkóbū édrīpi be 'i vúgá sī. Kōpi ní tuzú muzú írā drīgé uru 'dāá, ĩ mukí ri adrii túngú 'i drīkā sī.

² 'Dālē Yēsū újā 'i índré ũ'dū be túngú ívé 'bá 'i pámvú ũbī'bá rī pi endretí gé. Endretí ní dī ogú imvesírílíli sū ũtú ní dī rī tīni, ĩrivé bōngó újā 'i dī imvesírílíli, sū ũtú ní dī rī tīni.

³ 'Dālē Mósē pi ní Ifuzú Ēliyā be kōpi endretí gé, Mósē pi Ēliyā be rikí átá Yēsū be.

⁴ Pētēro ní 'yozú Yēsū ní kīnī, "Ūpí, múké ni, lē 'bá adriki nōgó. Mí ā'yī dō rá, á lē mōrōgó 'beé na, ālu ní mí ní, ālu ní Mósē ní, ālu ní Ēliyā ní."

⁵ Pētēro ká rii átá, koro ĩrībīti imvesírílíli ĩmulú kōpi, 'dúdkó ní íkuzú ĩrībīti ágá 'dāási kīnī, "Mvā 'diri mávé ní má ní lēlé rī, ma ĩri sī āyīkó sī. Lē ĩmi yīkí tī ni yiyi!"

⁶ 'Bá Yēsū ā pámvú ũbī'bá rī pi ká 'dúdkó 'diri yī, ũrī sī, kōpi u'dekí ĩ endretí úsú vūgá.

⁷ 'Bo Yēsū ní imúzú kōpi ulózu, ĩri ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Īmi íngákí uru, ĩmi 'okí ũrī sī ku."

⁸ Kōpi ká ĩ mī ingaá āngū ndree uru 'dāá, 'bá āzi alupáni 'dāayo, 'bá rī 'yēná Yēsū 'i.

⁹ Kōpi ká rii ísú imúzú írā drīgé 'dāási vūgá nōó, Yēsū ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Tā ĩmi ní ndree 'diri, ā lūki 'bá āzi ní ku, cīngbá cazú ĩ ní 'Bá Mvā ri ingazú drāngará gálésila rī gé."

¹⁰ 'Bá Yēsū ā pámvú ũbī'bá rī pi ní Yēsū ri zizú kīnī, "'Bá tǎimbī Mósē vé rī ímbá'bá rī pi ri 'yo kīnī, Ēliyā ri imú Kúrisitō sī drīdrī āsī?"

¹¹ Yēsū ní újázú kōpi ní kīnī, "Ádarú Ēliyā ri imú drīdrī, ĩri imú tā rī pi ārevú útú ku céré ũrē.

¹² 'Bo á lē 'yoó ĩmi ní 'dini, Ēliyā imú ínógóší gí, 'bo 'bá rī pi amákí ĩri kuyé, 'bá rī pi 'okí ĩri ũnjí, sū ĩ ní lēé rī tīni. Ma 'Bá Mvā 'i, ma kpá imú ízāngā nya kōpi drīgé sū 'diri tīni."

¹³ 'Bá Yēsū ā pámvú ũbī'bá rī pi ní kīnī amá rá 'yozú kīnī, 'bá Yēsū ní rii tā ní átá 'diri Yūwání Bātízimū sēpi rī 'i.

*Yēsū idri mvā ágó índri ũnjí be ní
(Mārākō 9:14-29; Lúkā 9:37-43a)*

14 Yēsū pi kâ ī újâ ĩgōō ívé 'bá 'í pámvú ũbī'bá rī pi be 'bá bītríká rī pi vúgá nōō, ágó āzi ní ímúzá Yēsū vúgá nōō, ĩri ní kúmūci ũtjǔzú Yēsū ɛndrɛtj gɛ.

15 ĩri ní 'yozú kīnī, "Úpī, 'í ndre mávé mvá ágó rī vé ĩzāngā fō, ājī'bilíkí rī ĩri ú'bé, ĩri rī ĩzāngā nya ambamba, ājī'bilíkí rī nǓjī ĩri ú'bé āci ágá, dōku yījī ágá.

16 Má ĩjī mvá rī mívé 'bá mī pámvú ũbī'bá rī pi vúgá, 'bo kōpi ídriki ĩri kuyé."

17 Yēsū ní 'yozú kīnī, "Īmī 'bá lóki āndrū nōri vé ɛ'yīngará ākō 'dī'bée, mā adri rī ĩmī be vūjū caá lóki be gbā ngōpi? Má nya rī ĩzāngā ĩmī tā sī caá lóki be gbā ngōpi? Īmī ĩjīkī mvá ágó rī má vúgá nōō."

18 Yēsū ní átázú ĩndrī ũnjī rī ní ũ'dúkó ũkpó ũkpó ní sī, ĩndrī ũnjī rī ní fūzú mvá ágó rī rŭ'ba gá sī. Sāŋá 'dāri ágá, drā rī gō deǵ mvá ágó rī ā rŭ'ba gá sī rá.

19 Vŭdrj ní gé, 'bá Yēsū ā pámvú ũbī'bá rī pi ní ĩ ĩnjézu ímúzá Yēsū vúgá nōō kīri, kōpi ní Yēsū rī zizú kīnī, "'Bá ícōkī ĩnī ĩndrī ũnjī rī droó fūū āmvé ku āsī?"

20 Yēsū ní újázú kōpi ní kīnī, "E'yīngará ĩmívé rī mādāŋá. Ádarú á lē lūū ĩmī ní 'dīnī, ĩmī dō ɛ'yīngará be mādāŋá anigé sŭ marigó ā fī ní adrii mādāŋá rī tñjī, ĩmī ícō 'yo írā āmbúgú 'dīri ā nǓjī 'i vŭrā nōri gé sī mujū vŭrā āzi gé, írā rī 'i nǓjī mujuz rá. Tā āzi mbaápi mbamba ĩmī ní 'dāáyo."

21 ĩndrī ũnjī 'dīnī 'dīri, a'bikī dō ngá nyanya āni ku, āzini zīkī dō Múngú rī ku, ícō fūū ku.*

Yēsū átá ívé drāngará ā tā dījī (Mārākō 9:30-32; Lúkā 9:43b-45)

22 Yēsū pi kâ ī úmú ívé 'bá 'í pámvú ũbī'bá rī pi be āngú Gāliláyá vé rī gé 'dāá, ĩri ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Ma 'Bá Mvā 'i, ĩ ímú má ũli 'be, ĩ ma sē ari'ba rī pi drīgé.

23 Kōpi ímú ma 'dī drā rá, ũ'dú na ní gé, ma gō íngá idri rú ũzi." Tā 'dīri sē 'bá ĩri ā pámvú ũbī'bá rī pi ní ĩzāngā ambamba.

Mŭfēngā ĩ ní rīi u'dujú Jó Múngú vé rī ágá rī

24 Yēsū pi ívé 'bá 'í pámvú ũbī'bá rī pi be, kōpi kâ caá Kāpārānāŭimā gá 'dāá, 'bá rī'ba Jó Múngú vé rī vé mŭfēngā u'du'ba rī pi ní ímúzá Pétērō rī zizú kīnī, "Īmívé ágó rīipi āngú ĩmbápi rī, ĩri nyo rī Jó Múngú vé rī vé mŭfēngā sē rá?"

25 Pétērō ní újázú kōpi ní kīnī "Īri ícō sē rá."

Pétērō kâ fīi jó ágá 'dāá, ĩri ní drī átázú kuyé rī gé, Yēsū zī ĩri drīdrj kīnī, "Sīmōnā, mí ũsŭ ngóni? 'Bāgú vū drīgé nō'bée rī mŭfēngā umbe jézu rī u'du' a'di pi drīgé

sī? Kōpi rī u'du ívé anjīŋá rī pi drīgé sī, dōku kōpi rī u'du 'bá urŭkō túngú ni pi drīgé sī?"

26 Pétērō ní újázú kīnī "Kōpi rī mŭfēngā rī u'du 'bá urŭkō túngú ni pi drīgé sī."

Yēsū ní 'yozú kīnī, "'Bāgú rī vé anjī āgō rī pi ũfēki mŭfēngā rī ku."

27 'Bo Yēsū ní 'yozú Pétērō ní kīnī, "Lē 'bá sēki 'bá mŭfēngā u'du'ba 'dī'bée ē ɛsī ā ve 'bá ní ku, 'i mu yījī bālālā rī ágá 'dāá, 'i 'be mívé jābādā yījī bālālā rī ágá 'dāá, 'i' bī mí ní 'i'bé drīdrj rī, 'i zī tī nī, mī mŭfēngā ā fī ɛnjījīpi ɛnjījēnjī nī' ĩsŭ tī ní gé 'dāá. 'I 'du mŭfēngā ɛnjījīpi ɛnjījēnjī 'dīri, mī ũfē Jó Múngú vé rī vé mŭfēngā āni, mī ũfē mávé rī, āzini mī ũfē mívé rī āni."

18

Ā'di rī adri āmbúgú mālŭngā 'bŭ vé rī ágá 'dāá nī?

(Mārākō 9:33-37; Lúkā 9:46-48)

1 Lóki 'dāri gé, 'bá Yēsū ā pámvú ũbī'bá rī pi ní ímúzá Yēsū rī zizú kīnī, "Mālŭngā 'bŭ vé rī ágá 'dāá, ā'di rī mu adri āmbúgú nī?"

2 Yēsū ní mvāŋá mādāŋá ni zizú ímúzá pá tuzú ĩ āsámvú gé.

3 ĩri ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Ádarú á lē 'yoó ĩmī ní 'dīnī, 'bá rī újā dō ɛsī adrizú sŭ mvāŋá mādāŋá nōri vé rī tñjī ku, ícō fīi mālŭngā 'bŭ vé rī ágá ku.

4 Kúru 'bá rī 'bā dō 'i kú tā be mādā sŭ mvāŋá mādāŋá nōri tñjī, ĩri mu adri āmbúgú mālŭngā 'bŭ vé rī ágá 'dāá.

5 'Bá rī ɛ'yī dō mvāŋá mādāŋá sŭ má andregá nōri tñjī ni mā rŭ sī, 'bá 'dīri ɛ'yī ma.

'Bá āzi ā sē mvāŋá fīi ũnjīkānyā 'oó ku (Mārākō 9:42-48; Lúkā 17:1-2)

6 "'Bo mvāŋá mādāŋá ma ɛ'yījīpi gī nōri, 'bá rī sē dō ĩri fīi ũnjīkānyā 'oó, múké ni kōdō lē ā ũmbékī írā āmbúgú umbe ni gé, ā 'beki ĩri yījī tafu ágá.

7 'Bá vū drīgé rī pi ímú ĩzāngā ĩsŭ ambamba, ā'diātāsīyā tā vū drīgé nōgō rī sē 'bá rī pi rī fīi ũnjīkānyā 'o nī! Tā 'dī'bée ímú ĩ nga rá, 'bo 'bá ógŭpi rī sēepi 'deepi ũnjīkānyā ágá rī, ĩri ímú ĩzāngā ĩsŭ ambamba.

8 Mívé drj ɛndɛpi sē dō mī fīi ũnjīkānyā 'oó nī, lē mī lī ĩri 'beé 'dīisī āmvé. Mī rŭ'ba ĩgélé āzi ābá dō nī, ĩri múké, ndé mī ní fizú mī rŭ'ba be ngī āci vezú āni ũdŭ ākō rī ágá 'dāá rī.

9 Mívé mī drj ɛndɛpi gé rī sē dō mī fīi ũnjīkānyā 'oó nī, lē mī nje ĩri 'beé 'dīisī āmvé. ĩgélé āzi mī rŭ'ba gá 'dīgé ābá dō

* 17:21 17:21 Átángá vɛrɛsŭ 21 ágá 'dīri, búkú Mātáyo vé ĩ ní sīi Gīrjīkī tī sī drīdrj rī ágá 'dāáyo, 'bo gōkī sīi búkú Mātáyo vé vŭlé rī ágá rá. † 17:27 17:27 Mŭfēngā ā fī ɛnjījīpi ɛnjījēnjī rī: 'Bá rī nga dō ɛzī caá ũ'du sŭ, 'i 'bá rī ũfē mŭfēngā ā fī ɛnjījīpi ɛnjījēnjī 'dīri sī.

nĩ, ìri múké, ndě mí ní fizú mì rù' bá be ngi áci vezú àní ùdđú ákó rĩ agá 'dǎá rĩ."

¹⁰ Yēsũ ní 'yozú kòpì ní kìnĩ, "Ìmi ndreki múké, lē ìmi ũsũkĩ 'yozú kìnĩ anjiná nyirĩnǎ rĩ pi ìndrėki ìmi mìlė gá ẹ̀jĩ ákó 'dĩni ku. 'Bo á lē lúu ìmi ní 'dĩni, kòpivė mǎlǎyikǎ 'bũ gė 'dǎá anigė, kòpì rĩ njiĩ átá má Ẹ̀tėpĩ 'bũ gė rĩ be anjiná rĩ pi vé tǎ sĩ.

¹¹ Ma 'Bá Mvǎ 'i, má ìmụ 'bá ùnjikǎnyǎ 'o' bá rĩ pi paá ìvé ùnjikǎnyǎ agásĩ.*

Nǎpĩ kǎbĩlō ǎvĩtĩpi rĩ vé rĩ
(Lúkǎ 15:3-7)

¹² "Bá rĩ dō kǎbĩlō be mǔdđurũlũ ǎlu, ǎlu ni ǎvĩ dō gĩ, ìri 'o' ìngóni? Ícò pũkũ úrōmĩ drĩ ni úrōmĩ (99) 'dĩ' bée kuú ǎnga drĩgė 'dĩgė, 'de mụy ǎlu ǎvĩtĩpi gĩ 'dǎri ndǎá ku?

¹³ ǎDarú á 'yo ìmi ní 'dĩni, ìsụ dō ìvé kǎbĩlō ǎlu ǎvĩtĩpi rĩ gĩ, ǎyikō rĩ ìri fụ aga rá, ndě ǎyikō ìri fụyipi kǎbĩlō pũkũ úrōmĩ drĩ ni úrōmĩ (99) ǎvĩ' bá kuyė rĩ pi á tǎ sĩ rĩ rá.

¹⁴ Ìri kpá adri sũ 'dĩri tĩni, má Ẹ̀tėpĩ 'bũ gė rĩ lē anji nyirĩnǎ rĩ pi á ǎvĩkĩ sũ kǎbĩlō ní ǎvĩ rĩ tĩni ku.

Mĩ ẹ̀drĩpi, dōku mì ọmụvũpi mì 'o' oopi ùnji rĩ

(Lúkǎ 17:3)

¹⁵ "Mĩ ẹ̀drĩpi, dōku mì ọmụvũpi 'o dō mi ùnji, 'i nga mụy vù ni gė 'dǎá, 'i lū ìri ní tǎ ìri ní 'o' o' mí ní ùnji rĩ. Lē mì lū tǎ rĩ gúnýá agá ku. Yĩ dō mì rá, 'yo dō 'i tĩ sĩ kìnĩ, 'i 'o mi ùnji, 'bá 'dĩri gō 'i újǎ icá mí ní ẹ̀drĩpi, dōku mì ọmụvũpi.

¹⁶ 'Bo yĩ dō mi kuyė, 'i jĩ 'bá ǎlu, dōku 'bá ìrĩ urukọ' bée mụzú mì vúgá sĩ ìndĩ, ǎ'diǎtǎsiyǎ 'Tǎ ǎrėvũ cérė lėkĩ dō útú icá pĩrĩ, lē 'bá ìrĩ, dōku 'bá na tǎ rĩ ndre' bá i mĩ sĩ rá ni pi á adriki ìndĩ.'

¹⁷ Gǎ dō 'bá mí ní jĩ 'dĩ' bée ẹ̀ tĩ yigá sĩ, 'i jĩ tǎ ni mụy ùlũ 'bá kǎnisǎ vé rĩ pi ní. Gǎ dō 'bá kǎnisǎ vé rĩ pi ẹ̀ tĩ yigá sĩ, 'i ku á adri kú pǎgǎnō rú, dōku á adri kú 'bá mǎfėngǎ umbe jezú rĩ u'dụyipi ni tĩni.

¹⁸ ǎDarú á lē 'yo' o' ìmi ní 'dĩni, tǎ ìmi ní úmbé vũ drĩgė nōgó gĩ rĩ, Múngú rĩ kpá úmbé 'bũ gė 'dǎlė rá, tǎ ìmi ní ọyũ vũ drĩgė nōgó gĩ rĩ, Múngú rĩ kpá ọyũ 'bũ gė 'dǎlė rá.

¹⁹ "Á lē 'yo' o' ìmi ní dji, 'bá ìrĩ úmúkĩ dō i tĩ tǎ ǎzi zizú vũ drĩgė nōgó, má Ẹ̀tėpĩ 'bũ gė rĩ kòpivė tǎ rĩ ǎ'yĩ rá.

²⁰ Kúru 'bá ìrĩ, dōku 'bá na, úmúkĩ dō i mǎ rù sĩ, má adri kòpì ǎsǎmvũ gė."

Nǎpĩ 'bá ọgúpĩ rĩ trũúpi ku rĩ vé rĩ

* **18:11 18:11** ǎtǎngǎ vėrėşĩ 11 agá 'dĩri, búkũ Mátayo vé i ní sĩi Gĩrĩkĩ tĩ sĩ drĩdrĩ rĩ agá 'dǎáyo, 'bo gōkĩ sĩi búkũ Mátayo vé vúlė rĩ agá rá. **18:16 18:16** Dėtōrōnómė 19:15 † **18:24 18:24** Mǎfėngǎ jũrũ ǎmbúgũ ẹ̀lĩfũ mụdrĩ rĩ agá rĩ: 'Bá rĩ nga dō ẹ̀jĩ ìlĩ mụdrĩ drĩ ni tǔwũ, 'i 'bá rĩ ùfė mǎfėngǎ jũrũ ǎmbúgũ ǎlu ni sĩ. ‡ **18:28 18:28** Mǎfėngǎ fĩfĩ ẹ̀njĩpĩ ẹ̀njĩnĩ rĩ: 'Bá rĩ nga dō ẹ̀jĩ ù'dụ ǎlu, 'i 'bá rĩ ùfė mǎfėngǎ fĩfĩ ẹ̀njĩpĩ ẹ̀njĩnĩ ǎlu ni sĩ.

²¹ Kúru Pėtėrō ní ìmụzú Yēsũ rĩ zizú kìnĩ, "Úpĩ, má ẹ̀drĩpi 'o dō ma ùnji, má trũ ìri caá vù be ngòpĩ? Má trũ ìri caá vù be ẹ̀jĩrĩ?"

²² Yēsũ ní újǎzú Pėtėrō ní kìnĩ, "Adri 'yėnǎ vù be ẹ̀jĩrĩ ku, 'bo á adri vù be pũkũ ẹ̀jĩrĩ drĩ ni ẹ̀jĩrĩ.

²³ "Kúru ũ' bĩkĩ mǎlũngǎ 'bũ vé rĩ 'bǎgũ lėepĩ mǎfėngǎ 'i ní sėe ìvé ǎtĩ' bá rĩ pi ní mėrĩ rú rĩ á tǎ njiĩpi rĩ sĩ.

²⁴ "Bǎgũ rĩ kǎ 'i' dō ìvé mǎfėngǎ rĩ úmú gōo, i ní ágó mǎfėngǎ ẹ̀'yĩpi jũrũ ǎmbúgũ sĩ ẹ̀lĩfũ mụdrĩ rĩ† ijĩzú ìmụzú pá tuzú 'bǎgũ rĩ ẹ̀ndrėtĩ gė.

²⁵ 'Bo ǎtĩ' bǎgũ rĩ ní mėrĩ rĩ ùfėe kuyė rĩ sĩ, 'bǎgũ rĩ kìnĩ, á ọzĩkĩ ìrivė ngá ǎrėvũ cérė, á ọzĩkĩ kpá ìrivė ùkũ anjiná rĩ pi be ìndĩ, á ùfė rĩ mėrĩ rĩ ǎni.

²⁶ "Kúru ǎtĩ' bǎgũ rĩ ní kũmũci ùtĩzú 'bǎgũ rĩ ẹ̀ndrėtĩ gė, ìri ní 'bǎgũ rĩ mǎzú kìnĩ, "Í ku má ní sǎ, má ìmụ mívé mǎfėngǎ ǎrėvũ ùfė gō cérė rá!'

²⁷ "Bǎgũ rĩ ndre ìrivė ìzǎngǎ, gō mėrĩ rĩ vé tǎ kúu rá, ọyũ ǎtĩ' bá rĩ mụzú rá.

²⁸ "Bo ǎtĩ' bǎgũ rĩ kǎ 'de' mụy gĩ, kòpì mụkĩ i ìsụ ọgúpĩ ǎtĩ' bǎgũ ìvé mǎfėngǎ fĩfĩ ẹ̀njĩpĩ ẹ̀njĩnĩ rĩ‡ ẹ̀'yĩpi mǔdđurũlũ ǎlu rĩ be. Ìri ní ǎtĩ' bǎgũ rĩ ruzú, ùlėlė ni ìnjízú. Ìri ní 'yozú kìnĩ, 'Mĩ ùfė mǎvé mǎfėngǎ ú'dikĩrĩnǎ nōgó!'

²⁹ "ǎtĩ' bǎgũ rĩ ní kũmũci ùtĩzú ìri ẹ̀ndrėtĩ gė, ìri mǎzú drĩ ìrĩ sĩ kìnĩ, "Í ku má ní sǎ, má ìmụ mívé mǎfėngǎ ùfė gō vúlė rá.'

³⁰ "Bo ágó rĩ gǎ ìrivė tǎ ǎ'yigá sĩ, gō ìri 'be' jó i ní rizú ǎngũ ù'yizú rĩ agá, á mụ adrii 'dǎlė cĩmgbá ùfė dō ìvé mǎfėngǎ ùgbǎle gĩ kǎ.

³¹ ǎtĩ' bǎ urukọ kǎ tǎ 'i ngaápi 'dĩri ndre' e, kòpì gōkĩ adrii ìzǎngǎ sĩ. Kòpì ní mụzú tǎ 'i ngaápi 'dĩri ùlũzú 'bǎgũ rĩ ni.

³² "Kúru 'bǎgũ rĩ ní ǎtĩ' bǎgũ drĩdrĩ 'dǎri zizú ìmụzú 'i vúgá nōo, ìri ní 'yozú ìri ní kìnĩ, 'Mĩ ǎtĩ' bá ùnji, á ku ǎndúrú mėrĩ mí ní 'dụy rĩ rá, ǎ'diǎtǎsiyǎ mí ìmụ ǎndúrú ngo' má ẹ̀ndrėtĩ gė rá.

³³ Mĩ té mì ọgúpĩ ǎtĩ' bǎgũ rĩ vé ìzǎngǎ ndre sũ má ní mívé ìzǎngǎ ndre' e rĩ tĩni.'

³⁴ "Bǎgũ rĩ ẹ̀ ẹ̀şĩ ve ùnji ùnji, jĩ ǎtĩ' bǎgũ rĩ mụy suú jó i ní rizú ǎngũ ù'yizú rĩ agá, á mụ adrii 'dǎlė cĩmgbá ùfė dō ìvé mǎfėngǎ ùgbǎle gĩ kǎ.

³⁵ "Ìmi trũkĩ dō ìmi ọgúpĩ Yēsũ rĩ ẹ̀'yĩ' bá gĩ rĩ pi ku, má Ẹ̀tėpĩ 'bũ gė rĩ trũ kpá ìmi ku."

19

Ayingará ágó pi vé úkü be rī (Mārākō 10:1-12)

1 Yēsū kā tā 'dī'bée átá deę, ĩri ní füzú āngū Gāliláyā vé rī agāsī, ĩri ní mužú āngū Yūdáyā vé rī gé yī āmbúgú dīpi dīdi Yáridéní vé rī ā wōkō gá álēsī.

2 'Bá bītríkā 'dekí mužú Yēsū ā vūdrī gé sī, Yēsū idrī 'bá drā be rī pi rá.

3 Fārūšj uruķo'bée imúki vú ni gé, kōpi lēki ĩri ũ'bī. Kōpi ni ĩri zizú kīnī, "Tāimbj ā'yi nyo 'yozú kīnī, 'bá ágó ri ícō ívé úkü dro tā ā pá āzi sī 'dīni rá?"

4 Yēsū ní újázú kōpi ní kīnī, "Īmi lāki bükú Múngú vé rī agá 'yozú kīnī, í'dóngará gá 'dāá, 'Múngú gbí ágó pi úkü be' 'dīni kuyé?"

5 Múngú 'yo kīnī, "Tā 'dīri sī, 'bá ágó ri ívé étēpi ku, ĩri ívé éndrēpi ku, kōpi ĩ umú úkü ni be, 'bá ĩrī 'dī'bée ĩ umú adri rŭ'bá ālu."

6 'Bo kōpi acoki ĩ ku, kōpi adri rŭ'bá ālu. Kúru 'bá Múngú ní umú gí 'dī'bée, lē 'bá āzi ā acō kōpi āsámvú ku."

7 Fārūšj rī pi ní Yēsū ri zizú kīnī, "Mósē sē tāimbj kīnī, 'Ágó ri kōkōbī sē úkü ni ní, ĩri drozú āni rá' āsī?"

8 Yēsū ní újázú kōpi ní kīnī, "Mósē ā'yi ĩmi ní, ĩmi ícō ĩmi ayi ĩmi úkúpīj be rá, ā'diātāsīyā ĩmi éšj tete. 'Bo í'dóngará gá 'dāá, tā rī adri 'dīni kuyé."

9 Á lē lūú ĩmi ní 'dīni, 'bá ívé úkü droopi rá, gōopi úkü āzi túngú ni jeepi rī, 'o 'dīri tā ũnjī ōwū vé ni, tā ágó ní ícōzú ívé úkü drozú āni rá rī, úkü rī fū dō mužú laá ágó āzi túngú ni be ká."

10 'Bá Yēsū ā pámvú ũbī'bá rī pi ní 'yozú kīnī, "Tā ágó pi vé úkü be rī, ĩri dō 'dīri tīj, múké ni, lē 'bá rī ní adrizú úkü ākō."

11 Yēsū ní 'yozú kōpi ní kīnī, "'Bá céré ngakí tā ĩmi ní 'yoó 'dīri ā'yī ku, Múngú 'bā dō tā 'dīri 'bá rī éšj agá nī ká, ícō úkü jeé ku."

12 Ágō uruķo'bée tīki kōpi kú 'bāná rú. Uruķo'bée ícákí 'bāná rú ā'diātāsīyā í'dúki kōpi ágélé gí, uruķo'bée lēki ĩngá adrii 'dīni úkü ākō, mālūngā 'bū vé rī ā tā sī. 'Bá rī lē dō tā ĩ ní 'yoó 'dīri 'duj ngaá, ā 'du ngaá ĩyī."

Yēsū 'bā tākiri anjīnā nyírīnā rī pi drīgē (Mārākō 10:13-16; Lúkā 18:15-17)

13 Kúru 'bá uruķo ní ívé anjīnā nyírīnā rī pi ĩjizú Yēsū vúgá nōó, Yēsū ā tī rī drī kōpi drīgē, āzini ā zī rī kōpi ní Múngú ri. 'Bo Yēsū vé 'bá ĩri ā pámvú ũbī'bá rī pi kīnī, lē 'bá rī pi ē ĩjīkí anjīnā rī pi Yēsū vú nōó ku.

19:4 19:4 Í'dóngará 1:27 19:5 19:5 Í'dóngará 2:24 19:7 19:7 Dětōrōnómē 24:1 19:19 19:19 Wūjngárá 20:12-16; Dětōrōnómē 5:16-20 19:19 19:19 Lēvītkā 19:18 * 19:25 19:25 Sē kōpi ē drī ábá āni rá: 'Bá Yēsū ā pámvú ũbī'bá rī ē drī ábá tā 'dīri sī, ā'diātāsīyā Yāhūdī rī pi ũšūki kīnī, 'bá rī dō ā'bú be, ĩri lū 'yozú kīnī, Múngú sē ĩri ní tākiri gí, ĩri ícō fī 'bū gé 'dālē rá.

14 Yēsū ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Á ugakí anjīnā nyírīnā rī pi ní lētī ku, ĩmi kukí kōpi ē imúki má vúgá nōó! Á'diātāsīyā mālūngā 'bū vé rī, ĩri adri 'bá adri'bée sū anjīnā nyírīnā nō'bée tīj rī pi vé ni."

15 Yēsū ní drī tīzú anjīnā nyírīnā rī pi drīgē, vūdrī ni gé, ĩri ní gōzú 'dezu mužú 'dīsī rá.

Ágó ā'bú be rī vé tā (Mārākō 10:17-31; Lúkā 18:18-30)

16 Ágó āzi ní imúzú Yēsū vúgá nōó, ĩri ní 'yozú Yēsū ní kīnī, "Īmbápi, ngá múké má ní ícō 'oó, má ĩsŭ rī idri 'dāni'dāni rī āni rī ā'di?"

17 Yēsū ní 'yozú ágó rī ní kīnī, "Ngá mí ní ma zizú tā múké ā tā sī rī ā'di? 'Bá múké rī 'yēnā Múngú 'i. 'Í lē dō idri 'dāni'dāni rī ĩsŭ, ngá múké rī, lē mí 'du tāimbj rī vé tā ngaá."

18 Ágó rī ní Yēsū ri zizú kīnī, "Tāimbj ngōri?"

Yēsū ní 'yozú ĩri ní kīnī, " 'Lē mí 'dī 'bá ku, lē mí 'bā ōwŭ ku, lē mí ũgŭ 'bá āzi ā ngá ku, lē mí ũl ũnjō 'bá āzi drīgē ku,

19 lē mí ĩnjī mí étēpi pi mí éndrēpi be ĩnjīnjī. 'Lē mí lē 'bá mí gārā gá rī sŭ mí ní mí rŭ'bá lēé rī tīj. "

20 Ágó rī ní újázú Yēsū ní kīnī, "Á 'du tāimbj 'dī'bée vé tā ngaá céré rá. Ngá āzi nyo má ní gōó 'oó dīj ni anigé?"

21 Yēsū ní 'yozú ágó rī ní kīnī, "'Í lē dō mí adri múké ēžj Múngú vé rī ā ngangará gá, mí ũzj ngá mívé rī pi ārēvú céré, mí awa mŭfēngā ni 'bá ngá ākō rī pi ní, mí imú má pámvú ũbī, mí kúru ā'bú 'bū gé 'dāá rī ĩsŭ rá."

22 Ágó rī ká tā 'dīri yī, éšj ní ĩsŭ ĩzāngā, gō 'deé mužú 'dīsī rá, ā'diātāsīyā ĩri ā'bú be ambamba.

23 Yēsū ní 'yozú ívé 'bá 'i pámvú ũbī'bá rī pi ní kīnī, "Ádarú á lē 'yoó ĩmi ní 'dīni, 'bá ā'bú be rī vé fīngará mālūngā 'bū vé rī agá rī, tā ni ũkpo ũkpo."

24 Á lē 'yoó ĩmi ní dīj kīnī, kámīlō vé fīngará sīndāni ā ũlē gá sī rī mbamba, 'bo 'bá ā'bú be rī vé fīngará mālūngā Múngú vé rī agá rī mba ndēé rá."

25 'Bá Yēsū ā pámvú ũbī'bá rī pi ká tā 'dīri yī, sē kōpi ē drī ábá āni rá,* kōpi ní zizú kīnī, "'Bá ĩ ní ícō paá rá rī, ĩri adri ā'di 'i?"

26 Yēsū ní āngŭ ndrezú kōpi vúgá 'dālē, ĩri ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Tā 'dīri mbamba 'bá áda ní, 'bo tā ārēvú céré Múngú ri ícō 'o rá."

27 Pétēró ní 'yozú ìrì ní kīnī, “Í ndre drī ká! 'Bá kukí 'bávé ngá àrèvú céré, 'bá rì mí pámvú ùbī! Ngá úmvúlésí 'bá ní ìsù rī à'di?”

28 Yèsū ní 'yozú kòpì ní kīnī, “Ádarú á lè lúú ìmì ní 'dínì, ma 'Bá Mvá 'i, sà má ní ìmúžù vū rī údézú ícázú ú'dí, àzini má ní ìmúžú úrízú mávé lúpá málūngā vé ì ní ìngúngū rī drīgé rī kādō ícò, ìmì rì 'bá má pámvú ùbī' 'bá 'dì' 'bée, ìmì kpá ìmú úrì lúpá mụdrī drī ní ìrī rī pí drīgé, ìmì tã lì súrú mụdrī drī ní ìrī Ìsèrélé vé rī pí drīgé ní.

29 'Bá céré ìvé jó ku' 'bá, édrípìjì ku' 'bá, ómvúpìjì ku' 'bá, étépìjì ku' 'bá, èndrèpìjì ku' 'bá, anjìná ku' 'bá, àzini ìvé ómvú ku' 'bá mà tã sí rī pí, ì ìmú kòpì ní 'bá kòpì ní kuú, àzini ngá kòpì ní kuú rī pí ùfē vù be mụdūrūlū àlu, àzini kòpì ìmú ìdri 'dání' 'dání rī ìsù rá.

30 'Bá kárakarà 'yo' 'bá kīnī, ì drīdrī rī pí, kòpì ìmú adri ùdūmbítà. 'Bá kárakarà adri' 'bá ùdūmbítà rī pí, kòpì ìmú adri drīdrī.”

20

'Bá èzì nga' 'bá ómvú agá rī pí vé tã

1 Yèsū ní 'yozú kīnī, “Málūngā 'bū vé rī vé tã adri sū ágó ómvú 'áapì, mụpìjì ù' 'bùtì 'bá èzì vé ní ndáapì 'i ùfē rī kòpì ùfēfē rī tñjì.

2 Ágó rī à'yī 'bá èzì vé rī pí ùfēfē mūfēngā fífí ènjìjìpì ènjìjènjì àlu ì ní rizú àngū ùfēzú ànì ù' 'dú àlu vé rī sí, ìrì ní kúru kòpì pèzú mụzú ómvú agá 'dāá.

3 “Kā mụyì adrií sà úròmī ù' 'bùtìjìná vé rī gé, ìrì ní 'dezú mụzú jòkònjì gé, ká mụyì caá jòkònjì gé 'dāá, ìsù 'bá uruko tuki pá kuú jòkònjì agá 'dāá, èzì kòpì ní ngaanga ní 'dāáyo.

4 Ìrì ní 'yozú kòpì ní kīnī, 'Ìmì mụkì èzì ngaa mávé ómvú agá, ma ícò ìmì ùfē múké rá.

5 Kúru kòpì ní 'dezú mụzú.

“Gō kpá 'deé mụzú jòkònjì gé 'dāá ñjì, ùtù mgbímgbì gé 'dīgé, gō kpá 'i èndìjì mụyì ñjì sà na ùndrèná vé rī gé, átá kpá tã rī sū 'i ní átá drīdrī rī tñjì.

6 Sà tōwú ùndrèná vé rī gé, gō kpá mụyì jòkònjì gé 'dāá ñjì. Ìsù kpá 'bá uruko tuki pá kú jòkònjì agá 'dāá, èzì kòpì ní ngaanga ní 'dāáyo. Ìrì ní kòpì zìzú kīnī, 'Ngá ìmì ní pá tuzú kuú jòkònjì agá nógó ùtù ñjì èzì àkò rī à'di?”

7 “Kòpì ní újázú ìrì ní kīnī, “Bá àzi zì 'bá èzì gé kuyé.'

“Ágó rī ní újázú kòpì ní kīnī, 'Ìmì mụkì èzì ngaa mávé ómvú agá.'

8 “Ùtù rī ká mụyì 'deé, ómvú 'dìpa ní ágó ì ní 'bāá drīkoma rú rī zìzú ìmúžú 'i vùgá nōó, ìrì ní 'yozú ágó rī ní kīnī, “Í zì 'bá èzì nga' 'bá rī pí, mí ùfē kòpìvé mūfēngā, mí 'dó 'bá ìmú' 'bá vùlé rú rī pí ùfēfē drīdrī, mí ùfē 'bá rī pí mụzú cìmgbá cazú ìmú' 'bá drīdrī rī pí vùgá.

9 “'Bá èzì nga' 'bá rī pí ká èzì rī ngaa caá sà tōwú ùndrèná vé rī gé gí, ì ní 'bá àlu àlu ní mūfēngā fífí ènjìjìpì ènjìjènjì àlu ní sèzú ù' 'dú àlu vé ní.

10 'Bá ì ní 'bāá èzì rī ngaa drīdrī rī pí ká ícá, kòpì ùsúkí déna ì mūfēngā rī sè ì ní aga rá. 'Bo kòpì ìsúkí céré tròtrò.

11 Kòpì ká mūfēngā rī ìsù, kòpì 'dekì ríi unuú ómvú 'dìpa èndrètjì gé.

12 Kòpì ní 'yozú kīnī, “Bá ì ní ìjì èzì ngaa vùlé rú nō' 'bée ngakí èzì rī 'yéjá sà àlu, mí ùfē 'bá kòpì be céré tròtrò, ìsùzú 'bá ngakí èzì rī ùtù ñjì, ùtù rì 'bá zāá ómvú rī agá 'dāá.

13 “'Bo ómvú 'dìpa ní újázú àlu ní ní kīnī, 'Má ùndì, á 'o mí ùnjì kuyé. 'Bá yíkí 'bá mí be, mí è'yì rá 'yozú kīnī, ù' 'dú àlu, mà ùfē mí mūfēngā fífí ènjìjìpì ènjìjènjì àlu ní sí 'dínì kuyé?

14 Mí è'yì mívé mūfēngā, 'i 'de mụyì 'bètjì. Á lè mūfēngā rī sèé ágó èzì ngaa pí vùlé rú nōrì ní gbá má ní sèé mí ní rī pí.

15 Mūfēngā mávé rī sí, ma ícò tã má ní lèé 'oó rī 'o ànì rá. Ngá mí ní èsì ùnjì 'bázú tã má ní 'oó múké 'bá rī pí ní rī sí rī à'di?”

16 “'Bá adri' 'bá ùdūmbítà rī pí, kòpì ìmú adri drīdrī, 'bá adri' 'bá drīdrī rī pí, kòpì ìmú adri ùdūmbítà.”

Yèsù átá ìvé drāngará à tã ñjì (Mārākō 10:32-34; Lúkà 18:31-34)

17 Yèsù ká ríi 'deé mụyì Yērúsalēmā gá 'dāá, ìrì ní ìvé 'bá 'i pámvú ùbī' 'bá mụdrī drī ìrī rī pí zìzú gārā gá, ìrì ní 'yozú kòpì ní kīnī,

18 “'Bá kādō caá Yērúsalēmā gá 'dāá, atala atala rī pí drīgé rī pí 'bá tãimbì ìmbá' 'bá rī pí be, kòpì ìmú 'Bá Mvá à ùlì 'be rá. Kòpì ìmú 'yo, à 'dìkì ìrì drāá 'dīisì rá.

19 Kòpì ìmú ìrì sè 'bá adri' 'bá Yāhūdì rú ku rī pí drīgé, 'bá adri' 'bá Yāhūdì rú ku rī pí ìmú gu ìrì sí gugu, kòpì ìrì ùgbá, kòpì ìrì gbá pètì alambaku sígè. 'Bo ù' 'dú na ní gé, ìrì gō íngá ìdri rú drāngará gálésì rá!”

'Bá rī lè dō adrií àmbúgú, à 'bá 'i adrií àtì' 'bá rú.

(Mārākō 10:35-45)

20 Kúru Zèbédáyō ùkú ní ní ìmúžú Yèsù vùgá ìvé anjì àgō ìrī* rī pí be, ìrì ní kùmùcì ùtìžú vùgá, ìrì ní Yèsù rì zìzú Yèsù à 'o 'i ní tã múké.

* 20:20 20:20 Anjì àgō ìrī: Anjì àgō ìrī 'dì' 'bée à rú, Yòkòbù pí Yüwání be.

21 Yēsũ ní ìrì zìzù kìnì, “Ngá mí ní lée má 'o mí ní rī à'di?”

Úkú rī ní újázú Yēsũ ní kìnì, “Mí kädö mívé mälüngä ruŷ, lè mí 'bá mávé anjì ägö ìrì 'dì'bée, àlu rī à úrì mívé drì èndèpì gé, äzi rī à úrì mívé drì ìjì gé.”

22 Yēsũ ní 'yozú kìnì, “Ìmi n̄kì tā zìbe kuyé, ìmi nyo ícö ä'yì Ìzàngä nya sũ má ní nyaá rī t̄n̄jì rá?”

Köpi ní újázú kìnì, “Bá ícö rá.”

23 Yēsũ ní 'yozú köpi ní kìnì, “Ìmi ìmú Ìzàngä nya sũ má ní nyaá rī t̄n̄jì, 'bo má ícö ìmi ní vürä sée muzú úrìzú má drì èndèpì gé, dökú má drì ìjì gé 'dìni ku, má Ètèpì údé vürä rī pi 'bá 'í ní ùpèé kuú Ìnógòsì gí rī pi ní, köpi ä mukí rí adrii vürä rī pi agá.”

24 'Bá Yēsũ ä pámvú ùbì'bá muđrì rī pi ká tā 'dìri yì, köpi è èsì ve 'bá ìrì adri'bée èdrìpìjì rú 'dì'bée ní ùnjì ùnjì.

25 'Bo Yēsũ ní ívé 'bá 'í pámvú ùbì'bá rī pi zìzú ìmúzú 'í vúgá nölè, ìri ní 'yozú köpi ní kìnì, “Ìmi n̄kì rá, 'bägú 'bá adri'bá Yähúđì rú ku rī pi vé rī pi rí ívé ùkpö 'da rizú tā ènjìènjì 'bázú 'bá adri'bá Yähúđì rú ku rī pi drìgé, köpivé úgalaku rī pi kpá rí tā ènjì 'bá ènjìènjì ni pi ù'bá 'bá adri'bá Yähúđì rú ku rī pi drìgé.

26 Ìmi äsámvú gé 'dìgé, lè tā rī ä adri sũ 'dìri t̄n̄jì ku. Ìmi äsámvú gé 'dìgé, 'bá rī lè dö adrii 'bá ämbúgú rú, lè ä 'bá 'í adrii ätì'bá Ìmivé ni.

27 'Bá rī lè dö adrii ämbúgú 'bá rī pi drìgé sī céré, lè ä 'bá 'í adrii t̄gèrì Ìmivé ni.

28 Ma 'Bá Mvā 'i, má ìmú adrii 'yozú kìnì, 'bá rī pi è ìmúkí rí má ní èzì ngaá yā 'dìni ku, má ìmú èzì ngaá 'bá rí pi è Ìzā kozú, má adi mávé ìdri 'bá kárakarā pi è drì jezú äni.”

Yēsũ zì 'bá ìrì mì be èsì 'bá gí ni pi è mì ängú ndréé

(Märäkö 10:46-52; Lúkã 18:35-43)

29 Yēsũ pi ívé 'bá 'í pámvú ùbì'bá rī pi be, köpi ká rii fũu muzú Yérìkò agásì, 'bá b̄trìkã 'dekì muŷ köpi ä vùđrì gé sī.

30 'Bá ìrì mì be èsì 'bá gí ni pi úrìkì kuú létì ä gārā gá. Köpi ká yì Yēsũ rì aga muzú Ì gārā gá sī, köpi ní trezú ù'dúkò be uru 'dää kìnì, “Úpì, Däwúđì ä Mvā rī, 'í ndre Ìzàngä 'bávè rī fò!”

31 'Bá b̄trìkã rī pi trekì köpi drìgé kìnì, “Ìmi újìkì kírì.” 'Bo köpi gòkì treé ù'dúkò be uru 'dää kìnì, “Úpì, Däwúđì ä Mvā rī, 'í ndre Ìzàngä 'bávè rī fò!”

32 Yēsũ ní pá tuzú, ìri ní köpi zìzú kìnì, “'Í lèkì má 'o ìmi ní à'di?”

33 Köpi ní 'yozú Yēsũ ní kìnì, “Úpì, 'bá lèkì mí zì 'bá mì, 'bá ndrekì rì ängú fò.”

34 Yēsũ è èsì ìsú Ìzàngä köpi sī, ìri ní köpi è mì úlózú. Koro köpi è mì ní 'i zìzú ängú ndrezú, köpi ní 'dezú muzú Yēsũ vúgá sī.

21

Yēsũ vé fìngará Yērūsälémä agá rī (Märäkö 11:1-11; Lúkã 19:28-38; Yüwänì 12:12-19)

1 Yēsũ pi ívé 'bá 'í pámvú ùbì'bá rī pi be, köpi ká rii muŷ Yērūsälémä gá 'dää, drìdrì nì, köpi cakì k̄r̄u müdänä Bètéfágé vé rī gé, Írã Òlívè* vé rī drìgé, k̄r̄u rī Ìnyinã Yērūsälémä ä jèlé gá. Yēsũ ní ívé 'bá 'í pámvú ùbì'bá rī pi pèzú ìrì,

2 Ìri ní 'yozú köpi ní kìnì, “Ìmi mukì k̄r̄u müdänã ìmì drìlé gá 'däri agá, Ìmi ca mü döngì ìsú 'yìkì kuú 'dälè mvòpì be trü, ìmi Ìtrükì köpi ìjì má vúgá nóó.

3 'Bá äzi zì dö Ìmi, ngá ìmi ní rii 'oó 'dìni rī ä'di, Ìmi 'yokì Ìri ní kìnì, “Úpì lè köpi nì, 'bá 'däri ícö döngì rī pi ìpè ìmúzú rá.”

4 Tã 'dìri nga 'i 'dìni, tā nèbì ní 'yoó rī ä nga rí 'i fũu t̄n̄jì gé bènì,

5 “'Í lü 'bá Siónã† vé rī pi ní kìnì, 'Ìmi ndrekì drì ká, Ìmivé 'bägú rì ìmú ìmi vúgá 'dìr'dì,

ìri 'bá tā be mädä nì, Ìri rì ìnjú ìmúzú döngì sī.' ”

6 'Bá Yēsũ ä pámvú ùbì'bá rī pi 'dükì tā rī ngaá sũ Yēsũ ní lüü Ì ní rī t̄n̄jì.

7 Köpi ìjìkì döngì rī pi mvòpì be Ìr̄tr̄ó, köpi Ìtrükì ìvé böngó akoó rük̄ü rī pi ù'bää döngì rī pi ä úgóró gá, Yēsũ úrì böngó rì drìgé.

8 'Bá kárakarã Ìtrükì ìvé böngó akoó rük̄ü rī pi ù'bää létì drìgé, urukò 'bée mukì Ìb̄b̄ì vää ù'bää muzú létì rì drìgé sī.

9 'Bá b̄trìkã 'de'bá Yēsũ è èndrètjì gé drìdrì rī pi, 'de'bá Ìri ä vùđrì gé rī pi be, köpi ní rizú ó'üzú muzú kìnì, “Hösänã Mvā Däwúđì vé rì!”

“Täkírì ä adri 'bá ìmúpi Úpì ä rü sī r̄è drìgé!”

“È Ìngúkì Múngú urugégé 'bù gé rì!”

10 Yēsũ ka fii caá Yērūsälémä gá 'dää, sè 'bá k̄r̄u agá rī pi ní céré äyàngará. Köpi ní zìzú kìnì, “'Bá 'dìri ä'di 'i?”

11 'Bá b̄trìkã rī pi ní újázú kìnì, “Ágó 'dìri Yēsũ 'i, Ìri nèbì, Ìbì Ìngá Nãzèrètã gälèsì, ängú Gäliláyã vé rī agá.”

Yēsũ fì Jó Múngú vé rì agá (Märäkö 11:15-19; Lúkã 19:45-48; Yüwänì 2:13-22)

* 21:1 21:1 Òlívè: Pètj òlívè vé rì Ìri 'a ù'a be, Ì ícö nya rá, Ì Ìrívè ù'a zo ùdu rú, Yähúđì rì pi rì t̄b̄jì á'dì ùdu rì sī, äzini köpi rì t̄ò lãmbã agá, äcì 'yüzú äni. † 21:5 21:5 Siónã: Siónã rì Ì kpã zì Yērūsälémä. 21:5 21:5 Zäkärüyã 9:9 ‡ 21:9 21:9 'Bá ìmúpi Úpì ä rü sī r̄è: 'Bá 'dìri Yēsũ 'i. 21:9 21:9 Säwúmã 118:26

¹² Yēsū ní fizú Jó Múngú vé rī ā bóró gá 'dāá, údró 'bá rī 'bá ngá je 'bá, āzini 'bá rī 'bá ngá ūzī 'bá rī pi cére. Uze mísá 'bá rī 'bá mūfēngā ufu 'bá, āzini āmámū ūzī 'bá rī pi vé rī cére u 'deé ūlī rú vúgá.

¹³ Yēsū ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Múngú 'yo ivé búkū agá kīnī, 'Jó mávé rī ī zī jō rizú ma zizú ní, 'bo ĩmi újákí jō rī ícá vūrā ūgú 'bá rī pi ní rizú adrizú ní."

¹⁴ 'Bá mí be ēšī 'bá gí rī pi, 'bá pá be ábá 'bá gí rī pi be, kōpi ní ímúzá Yēsū vúgá Jó Múngú vé rī ā bóró gá nōó, ĩri ní kōpi ídrízú.

¹⁵ 'Bo atala atala rī pi drīgē rī pi 'bá tǎĩmbí ímbá 'bá rī pi be, kōpi ká tǎ āyázú āyāyā Yēsū ní 'oó 'dīri ndree, āzini kōpi ká yīi anjiná rī pi rī útré Jó Múngú vé rī ā bóró gá 'dāá, "Hōsáná Mvǎ Dǎwúđí vé rī," tǎ Yēsū ní 'oó 'dīri sī, sē kōpi á 'a ve ūnjí ūnjí.

¹⁶ Kōpi ní Yēsū rī zizú kīnī, "'Í yī nyo tǎ anjiná rī pi ní rī átá 'dīri rá?"

Yēsū ní újázú kōpi ní kīnī, "Ē, ĩmi lāki Búkū Múngú vé rī agá 'yozú kīnī, " 'Anjiná ambugu rī pi nyiríná rī pi be ímú úngó āyíkō vé ní ngo 'dīni' kuyé?"

¹⁷ Kúru Yēsū ní kōpi kuzú, ĩri ní ngazú muzú kūrú Bētēniyá vé rī gé, adri 'dǎlé ĩnī be rá.

*Yēsū tri peṭi ī ní zīi fīgī rī
(Mǎrǎkō 11:12-14, 20-24)*

¹⁸ Kǎ muṭ adrii ū 'bútī, Yēsū ní 'i újázú gōzú kūrú Yērúsǎlemá vé rī agá 'dāá, ēbīrī fū ĩri káyī.

¹⁹ Yēsū kǎ rií 'deé muzú létī gé sī, ĩri ní peṭi ī ní zīi fīgī rī ndrezú, ĩri ní 'i útrúzú ĩnyináná peṭi rī ā gǎrǎ gá 'dāá, ísú peṭi rī 'a āluṅáni kuyé, 'yēná bí ní amu kú ní. ĩri ní 'yozú peṭi rī ní kīnī, "Mí gō 'aá đīi āluṅáni ku!" Koro peṭi rī ní 'wizu.

²⁰ 'Bá Yēsú ā pámvú ūbī 'bá rī pi kǎ peṭi rī ndree, sē kōpi ní āyāngárá. Kōpi ní zizú kīnī, "Peṭi nōri 'wi mbēlējá ngóni ngóni?"

²¹ Yēsū ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Ádarú á 'yo ĩmi ní 'dīni, ĩmi dō ē'yīngárá be, āzini ĩmivé yīkí awa dō 'i ĩrī kuyé, ĩmi ícō tǎ má ní 'oó peṭi 'dīri á rú 'bá gá rī 'o rá, ĩmi ícō tǎ ūrukō 'bée 'o rá. ĩmi dō ē'yīngárá be, ĩmi ícō 'yo írǎ 'dīri ní, 'Í nīi mī ngáá muṭ 'deé yīi tafu rī agá 'dāá,' ĩri ícō 'i nga rá.

²² ĩmi dō ē'yīngárá be, ngá ĩmi ní zīi Múngú vúgá rī, ĩmi ícō ísú rá."

Yāhúđi rī pi zīkí ūkpō Yēsū ní ēzī ngazú rī vé tǎ

(Mǎrǎkō 11:27-33; Lúkǎ 20:1-8)

²³ Yēsū kǎ fīi muzú Jó Múngú vé rī ā bóró gá 'dāá, kǎ 'dó 'bá rī pi ímbá, atala atala rī pi drīgē rī pi, drīkoma rī pi be, kōpi

ní ímúzá Yēsū vúgá nōó, kōpi ní ĩri zizú kīnī, "Mí ísú ūkpō mí ní rizú tǎ 'dī' bée 'ozú rī ā 'di vúgá? Á 'di sē mí ní ūkpō rizú tǎ 'dī' bée 'ozú rī ní?"

²⁴ Yēsū ní újázú kōpi ní kīnī, "Á lē ĩmi zīi tǎ ālu sī, ĩmi újákí dō má ní gí, má ícō ĩmi ní ūkpō má ní rizú tǎ 'dī' bée 'ozú rī lū rá.

²⁵ Ūkpō Yūwánī ní bǎtízīmū sēzú rī íbī íngá 'bū gélésī, dōku íbī íngá 'bá áda vúgá?"

Kōpi ní rizú tǎ 'dīri átázú ī āsámvú gé sī kīnī, "'Bá 'yokí dō, 'Ūkpō 'dīri íngá 'bū gélésī,' ĩri 'bá zī, 'ĩmi ē'yīkí dī ĩri kuyé ā sī?"

²⁶ 'Bo 'bá 'yokí dō, 'Ūkpō 'dīri íngá 'bá áda vúgálésī,' 'bá rī pi íngá 'bá drīgē ūnjí ūnjí, ā 'diātāsīyā 'bá 'dī' bée ūšūkí kīnī, Yūwánī rī nēbī."

²⁷ Kúru kōpi ní újázú Yēsū ní kīnī, "'Bá nīkí kuyé."

Kúru Yēsū ní újázú kōpi ní kīnī, "Má ícō ūkpō má ní tǎ 'ozú rī lūú ĩmi ní ku."

Nāpi anji āgō ĩrī rī pi vé rī

²⁸ Yēsū ní 'yozú kīnī, "Á lē ĩmi ní ú 'dógú' dógú anji āgō ĩrī pi vé ní ūlūú, ĩmi kúru tǎ ĩmi ní ūšūjū rī lū má ní. Ágō āzi anji āgō be ĩrī, ágó rī 'de muṭ ívé mvǎ kǎyú rī vúgá 'dāá, ĩri ní 'yozú kīnī, 'Má mvǎ rī, āndrú sī lē mī mu ēzī ngáá ómvú agá."

²⁹ "Mvǎ rī ní újázú étēpi ní kīnī, 'Á mu ku!' 'Bo gō 'i umí újǎ, 'deé muṭ rá.

³⁰ "Étēpi gō 'deé muṭ ívé mvǎ āzi rī vúgá, 'yo kpá ĩri ní tǎ rī sū ĩri ní 'yoó mvǎ kǎyú rī ní rī ūnjí. Mvǎ rī újǎ étēpi ní kīnī, 'Bǎbá, má mu rá,' 'bo mu kuyé."

³¹ Yēsū ní kōpi zizú kīnī, "Anji ĩrī 'dī' bée āsámvú gé, mvǎ étēpi vé tǎ 'duṭipi ngáapi rá rī, ĩri mvǎ ngōri?"

Kōpi ní újázú kīnī, "Mvǎ kǎyú rī."

Yēsū ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Ádarú á lē 'yoó ĩmi ní 'dīni, 'bá mūfēngá umbe jezú rī u 'du 'bá rī pi ūrukō, ūkú ūrukō ōwú rú rī 'bá ī rú 'bá ūzī 'bá rī pi be, kōpi fī mǎlūngā Múngú vé rī agá 'dāá ĩmi sī drīdrī.

³² Yūwánī ímú ĩmi ní létī pīrī Múngú vé rī ūlūú, 'bo ĩmi ē'yīkí ĩri kuyé, 'bá mūfēngá umbe jezú rī u 'du 'bá rī pi, āzini ūkú ōwú rú rī 'bá ī rú 'bá ūzī 'bá rī pi ē'yīkí ĩri rá. ĩmi ndrekí drī kǎ, 'bá mūfēngá u 'du 'bá rī pi, āzini ūkú ōwú rú rī rú 'bá ūzī 'bá rī pi újákí ēšī ū 'du 'du kō ĩri ní ūlūú rī sī rá, 'bo ĩmi újákí ēšī ĩri ē'yīzú kuyé."

Nāpi āgō ómvú 'ā' bǎ rī pi vé rī

(Mǎrǎkō 12:1-12; Lúkǎ 20:9-19)

³³ Yēsū ní 'yozú atala atala rī pi drīgē rī pi ní, āzini Fārúšī rī pi ní kīnī, "Nāpi āzi 'dī, ĩmi yīkí drī kǎ, ágó āzi 'ā ómvú, sa peṭi

vinyõ vé rĩ pi ð ómvú rĩ agá, sị ãbi ómvú rĩ ã gārā gá sị kūrú, ga 'bù rizú ù'a rĩ zozú vinyõ ru. Sị lágáraka uru 'dǎá rizú ómvú rĩ ùtèzú ãní. Kúru Ìri ní 'bá 'bázú rizú èzị ngazú ívé ómvú rĩ agá, Ìri ní 'dezú muzú àngù ãzi gé.

³⁴ Lóki í ní vinyõ ã ù'a ìkùnāzú rĩ kǎ ícò, Ìri ní ívé àtí'bá rĩ pi pèzú muzú ívé vinyõ ã vugú Ì ní ìkùnāá rĩ ìjzú.

³⁵ "Bá èzị nga'ba rĩ pi ní Ìrivé àtí'ba ãlu ní ruzú fuzú, kòpi 'dìkí ãlu ní drǎá rá, kòpi ùvìkí ãzi rĩ Ìrǎ sī.

³⁶ Kúru ómvú 'dìpa ní ívé àtí'ba uruko'béé pèzú muzú kárakarǎ kòpi vugá 'dǎá, kǎlǎfe ní aga Ìri ní pèé drǎdrǎ 'dǎ'béé rá. 'Bo 'bá èzị nga'ba rĩ pi 'okí àtí'ba rĩ pi ùnjí, sù Ì ní drǎdrǎ 'dǎ'béé 'oó ùnjí rĩ tǎn.

³⁷ Ùdú ní gé, pè ívé mvá muzú kòpi vugá 'dǎá, ùsù 'Í èsì agá 'dǎlé kǐnī, 'Kòpi ícò mávé mvá Ìnjí rá.

³⁸ "Bo 'bá èzị nga'ba rĩ pi kǎ ágó rĩ vé mvá ágó rĩ ndreé, kòpi ní átázú Ì ásámvú gé sī kǐnī, 'Mvá 'dǐri ìmú úrì étépi vé ã'bú tǎ gé ní. Lè 'bá 'dìkí Ìri rá, 'bá úrìkí rí ã'bú rĩ tǎ gé nī.'

³⁹ Kòpi ní mvá rĩ ruzú, kòpi sekí Ìri muzú ómvú rĩ agásí ãmvé, kòpi 'dìkí Ìri drǎá rá."

⁴⁰ Yèsù ní kòpi zizú kǐnī, "Kúru ómvú 'dìpa kǎdò ícá, Ìri tǎ ngóni ní 'o 'bá èzị nga'ba rĩ pi ní?"

⁴¹ Atala atala rĩ pi drǎgé rĩ pi, Fārúsí rĩ pi be, kòpi ní 'yozú kǐnī, "Ágó rĩ ícò 'bá èsị be ùnjí 'dǐ'béé ú'dj ùdrǎ céré 'dǐsī rá. Kúru Ìri ìmú 'bá uruko'béé 'bá èzị nga ívé ómvú vinyõ vé rĩ agá, ìkùnākí d'ò vinyõ rĩ gí, kòpi ã sèkí rí ívé rí ã vugú."

⁴² Yèsù ní kòpi zizú kǐnī, "Ìmi lǎkí tǎ Ì ní sī Búkú Múngú vé rĩ agá rí kuyé? Kǐnī,

" 'Írǎ ándúrú 'bá jó sị'ba rĩ pi ní gǎá sī rĩ, újǎ nóni 'i ícá Ìrǎ sèepi jó rĩ ní pá tuzú ãní ùkpó ùkpó ní.

Úpí 'o tǎ 'dǐri nī,
sè 'bá ní ãyāngárá.'

⁴³ "Kúru á 'yoó Ìmi ní 'dǐni, mǎlūngǎ Múngú vé rĩ Ì ìmú 'dú Ìmi drǎgé sī rá, Ì ìmú sè 'bá Ìrivé tǎ 'dú'ba nga'ba rĩ pi ní.

⁴⁴ 'Bá ázi í'dé d'ò Ìrǎ 'dǐri drǎgé, Ìri ñò rá. Írǎ rĩ í'dé d'ò 'bá rĩ drǎgé, Ìri 'bá rĩ ìnjí drǎ vugá 'dǎá."

⁴⁵ Atala atala rĩ pi drǎgé rĩ pi, Fārúsí rĩ pi be, kòpi kǎ nǎpi Yèsù ní ùlúú 'dǐri yǐ, kòpi ñkí ámá rá 'yozú kǐnī, Yèsù rĩ átá ívé tǎ sī.

⁴⁶ Kòpi lèkí kòdò Yèsù rĩ ruú, 'bo kòpi 'okí ùrǐ sī, ã'diǎtǎsiyǎ kòpi ñkí ámá rá

'yozú kǐnī, 'bá bǐtríkǎ rĩ pi kǐnī, Yèsù rĩ nèbǐ.

22

Umú òmúrúgò jezú rĩ (Lúkǎ 14:15-24)

¹ Yèsù ní gòzú átázú atala atala rĩ pi drǎgé rĩ pi ní, ázini Fārúsí rĩ pi ní nǎpi sī dǐj kǐnī,
² "Mǎlūngǎ 'bù vé rĩ adri sù 'bǎgú ùmú 'bǎápi 'i mvòpi ní ùkú jezú rĩ tǎn.

³ 'Bǎgú rĩ pè ívé àtí'ba rĩ pi muú 'bá 'í ní zǐj ìmú ùmú gé nòò rĩ pi zǐj, 'bo 'bá rĩ pi ìmúki ùmú rĩ gé nòò kuyé.

⁴ "Kúru Ìri ní ívé àtí'ba uruko pèzú muzú, Ìri ní 'yozú kòpi ní kǐnī, 'Ìmi mukí lúú 'bá Ì ní zǐj gí rĩ pi ní kǐnī, má ùlǐ tǎ rú'ba be mǎnyāmūnyā ní pi, má ã'di ìnyá rĩ kú Ìnógósí gí, ngá ãrèvú céré anigé. Lè 'bá Ì ní zǐj gí rĩ pi è ìmúki ùmú ùkú jezú rĩ gé nòò!'

⁵ "Bo 'bá Ì ní muú zǐj rĩ pi gǎkí ìmúgá ùmú rĩ gé sī, 'bá rĩ pi uruko mukí èzị ngáá ívé ómvú agá, uruko ní pi mukí Ìvé ngá uzǐngárá gá.

⁶ 'Bá rĩ pi uruko urukí 'bǎgú rĩ vé àtí'ba rĩ pi, ùgbǎkí kòpi, ú'dj kòpi ùdrǎá rá.

⁷ 'Bǎgú rĩ ã 'a vé ùnjí ùnjí. Ìri ní ívé āngáráwá rĩ pi pèzú muzú 'bá ívé àtí'ba rĩ pi ú'dj'ba rĩ pi ú'djzú drázú 'dǐsī rá, āngáráwá rĩ pi zǎkí kòpivé kūrú veé áci sī.

⁸ "Kúru 'bǎgú rĩ ní 'yozú ívé àtí'ba rĩ pi ní kǐnī, 'Umú ùkú jezú rĩ má útú tǎ ní deǎ gí, 'bo 'bá má ní zǐj rĩ pi ùnjí, ícókí kòpi zǐj ìmú ùmú rĩ gé ku.

⁹ Ìmi mukí létí kūrú agásí rĩ pi gé sī, Ìmi zǐkí 'bá Ìmi ní Ìsú rĩ pi ãrèvú céré, kòpi è ìmúki ùmú ùkú jezú rĩ gé nòò.'

¹⁰ Kúru àtí'ba rĩ pi ní 'dezú muzú létí kūrú agá rĩ pi agásí, kòpi zǐkí 'bá tǎ 'o'ba pǐrǐ rĩ pi, 'bá tǎ 'o'ba ùnjí rĩ pi be ìmú ùmú rĩ gé nòò, jó Ì ní ùmú 'bázú rĩ agá dǎá, ùmú rĩ pi gǎkí tré.

¹¹ "Bǎgú rĩ kǎ ìmú ùmú rĩ pi ndreé, Ìsú ágó ázi ùmú rĩ pi ásámvú gé 'dǎá su bǎngó ùmú vé rĩ kuyé.

¹² 'Bǎgú rĩ ní ágó rĩ zizú kǐnī, 'Ùndǐgò, 'i su bǎngó ùmú vé rĩ kuyé, mí ìmú nǎngó ngóni ngóni?' Ágó rĩ újǐ kǐri.

¹³ "Bǎgú rĩ ní 'yozú ívé àtí'ba rĩ pi ní kǐnī, 'Ìmi ùmbékí ágó rĩ è drǐ pi pá ní be, Ì 'bekí Ìri ãmvé àngú ñipi cǐci rĩ agá 'dǎá, ã mu rí ngoó, ázini sǐkányá cǐi 'dǎlé.'

¹⁴ "Á'diǎtǎsiyǎ zǐkí 'bá rĩ pi kárakarǎ, 'bo Ì ní ùpèé rĩ pi kǐnǐkǐniñ."

§ 21:33 21:33 *Peṭi vinyõ vé rĩ:* Yáhúdí rĩ pi 'dúkí peṭi vinyõ vé rĩ ã tǎ 'bǎá tǎ àmbúgú ru, kòpi rĩ ù'a ní zo vinyõ sù ru. Múngú ipè 'bá Ìseréle vé rĩ pi adrii 'bá ívé ní, kòpi ã adrikí rĩ sù peṭi vinyõ vé Múngú ní saá 'aapi ù'a be rĩ tǎn. Nǎpi peṭi vinyõ vé 'dǐri, sè 'bá tǎimǐbǐ ìmbá'ba rĩ pi atala atala rĩ pi drǎgé rĩ pi be ñkí ámá rá 'yozú kǐnī Yèsù rĩ Ìvé tǎ átá. 'Í lǎ Sǎwúmǎ 80:8-16; Ísáyá 5:1-7; Yerémíyá 2:21; Mátáyo 21:33-46; Mǎrǎkò 12:1-12; Lúkǎ 20:9-19. 21:42

21:42 Sǎwúmǎ 118:22-23

Mũfēngā umbe jezú rī vé ũfēngárá
'bāgú āmbúgú rī ní rī
(*Márákô 12:13-17; Lúkã 20:20-26*)

15 Kúru Fārúšī rī pi ní füzú mužú āmvé, kôpi lēki létī ndáá Yēsū rī ũ'bjüzú, ā 'yo rī tā ũnjí bēnī.

16 Fārúšī rī pi ní ivé 'bá ī pámvú ũbī' bā rī pi pēzú mužú Ēródē vé 'bá ĩri ēŕī' bā rī pi be Yēsū vúgá 'dāá. 'Bá ī ní pēē 'dī' bēē ní 'yozú Yēsū ní kīnī, "Ímbápi, 'bá nīkí rá 'yozú kīnī, mī 'bá tā 'oópi pīrī ni, mī rī tā áda Múngú vé rī ímbá. Mī rī 'bá rī pi ó' dū cére trótró ĩnjīngárá be, ā' diatāsiyā mī ũpē 'bá ku.

17 'Í lū 'bá ní, mívé yīkí íngóni? ĩri múké 'bá ní mũfēngā umbe jezú rī ũfēzú 'bāgú āmbúgú Rómā vé rī ní,* dōku 'bá ũfēkí ku?"

18 'Bo Yēsū nī tā ũnjí kôpi ē ēšī agá 'dālē rī rá, ĩri ní 'yozú kôpi ní kīnī, "Ími 'bá ī 'bā' bēē kú tā be pīrī 'dī' bēē, ngá ĩmi ní lēzú ma ũ'bjüzú rī ā' di?"

19 ĩmi 'dákí má ní mũfēngā fifi ēnjīpi ēnjīnī ĩ ní ũfēē 'bāgú rī ní umbe jezú ānī rī." Kôpi ní mũfēngā fifi ēnjīpi ēnjīnī rī í' dūzú sēzú Yēsū drīgē,

20 Yēsū ní kôpi zizú kīnī, "Índrīlíkí ī ní údē, āzini rú ī ní sī mũfēngā fifi rī ā rú' bā gá 'dīri ā' di vé ni?"

21 Kôpi ní újázú Yēsū ní kīnī, "Índrīlíkí rī, āzini rú rī, 'bāgú āmbúgú Rómā vé rī vé ni."

Yēsū ní 'yozú kôpi ní kīnī, "Ngá rī dō 'bāgú Rómā vé rī vé ni, ĩmi sēkí 'bāgú Rómā vé rī ní, ngá rī dō Múngú vé ni, ĩmi sēkí Múngú ní."

22 'Bá 'dī' bēē ká tā 'dīri yī, sē kôpi ní āyāngárá. Kúru kôpi ní ngazú mužú, kôpi kukí Yēsū rī kuú ó' dūkūlēgusī.

'Bá ũdrā' bā gí rī pi gō íngá ídri rú rá
(*Márákô 12:18-27; Lúkã 20:27-40*)

23 Ũ' dū 'dāri gé, Sádókē 'yo' bā kīnī 'bá rī drā dō gī, ícó íngá gōó ídri rú ku rī pi ní ímúzú Yēsū vúgá nōó, kôpi ní Yēsū rī zizú kīnī,

24 "Ímbápi, tājmbí Mósē vé rī kīnī, 'bá ágó drā dō mvá ākó, édrīpī rī ícó ówūzī rī é' yī rá, kôpi tīkí dō anjī, anjīnā 'dī' bēē adri édrīpī drāápi gī rī vé ni.

25 Anjī āgō ézīrī, kôpi cére édrīpī rú, Mvā ágó káyú rī ní ũkú jezú, drā úyē, kôpi tīkí mvá ũkú rī be kuyé, édrīpī 'deēpi vū ní gé sī rī ní ũkú rī é' yīzú.

26 Édrīpī 'dīri drā kpá rá, kôpi tīkí mvá ũkú rī be kuyé. Édrīpī 'deēpi 'dīri vúgá sī rī gō kpá ũkú rī é' yī, anjī édrīpī rú ézīrī 'dī' bēē cére ríkí ũkú álu 'dīri jeē, kôpi ũdrákí cére, tīkí mvá ũkú 'dīri be kuyé.

27 Ũdū ní gé, ũkú rī ní kpá drāzú.

28 Anjī āgō ézīrī 'dī' bēē cére ríkí ũkú álu 'dīri jeē pīrī, kādō caá ũ' dū' bā ũdrā' bā gí rī pi ní íngázú gōzú ídri rú rī gé, ũkú 'dīri pīrī ní ũmvúléšī adri ā' di vé ni?"

29 Yēsū ní újázú kôpi ní kīnī, "Tā ĩmi ní zījī 'dīri adri pīrī ku, tā Búkú Múngú vé rī agá rī fi ĩmi drīgē kuyé, dōku ĩmi nīkí ũkpō Múngú vé rī kuyé.

30 'Bá ũdrā' bā gí rī pi kádō gōó íngá ídri rú, āgō rī pi jekí ũkú ku, ũkú rī pi jekí āgō ku. Kôpi mu adri 'bū gé 'dāá sū mālāyīkā rī pi tīnī.

31 'Bo ĩmi lākí tā Múngú ní 'yoó kīnī, 'bá ũdrā' bā gí rī pi gō íngá ídri rú rá rī kuyé?"

32 Múngú kīnī, "Ma Múngú Ābūrāmā vé rī, Múngú Ísákā vé rī, āzini Múngú Yókóbú vé rī, ' Múngú adri 'bā ũdrā' bā gí rī pi vé ni ku, ĩri Múngú 'bā adri' bā ídri rú rī pi vé ni."†

33 'Bá bītríkā rī pi ká tā Yēsū ní ímbá 'dīri yī, sē kôpi ní āyāngárá.

Tājmbí tā be agaápi rá rī
(*Márákô 12:28-34; Lúkã 10:25-28*)

34 Fārúšī rī pi ká yī kīnī, tā Yēsū ní újā rī sē Sádókē rī pi újīkí kīrī, Fārúšī rī pi gōkí ī úmú trū vūrā álu gé.

35 Ágō āzi álu kôpi āsámvú gé rīipi tājmbí ímbápi rī ní Yēsū rī ũ'bjüzú, ĩri zizú kīnī,

36 "Ímbápi, tājmbí Mósē vé rī agá, tājmbí agaápi rá rī, ĩri íngōrī?"

37 Yēsū ní újázú ĩri ní kīnī, " 'Lē mī lē Úpí Múngú mívé rī éšī be cére, índrī mívé rī be cére, yīkí mívé rī be cére."

38 Tājmbí agaápi rá rī ĩri 'dī, ĩri tājmbí drīdrī rī.

39 Tājmbí ĩrī rī kpá tā be āmbúgú, 'Lē mī lē 'bá mī gārā gá rī sū mī ní mī rú' bā lēē rī tīnī.'

40 Tājmbí ambugu ĩrī 'dī' bēē, 'bá rī 'dū dō tā ní ngaá rá, ĩnjī tājmbí Mósē vé rī rá, āzini ĩnjī tā nēbī rī pi ní ímbá rī rá."

Kúrísítō rī ā' di ā Mvā?

(*Márákô 12:35-37; Lúkã 20:41-44*)

41 Fārúšī rī pi ká ī úmú trū álu, Yēsū ní kôpi zizú kīnī,

42 "Ími ní ũšüzú rī gé, Kúrísítō rī ā' di 'i' ĩri ā' di ā mvá?"

* **22:17 22:17** *Bāgú āmbúgú Rómā vé rī:* ĩri 'bāgú āmbúgú 'bāgú āngú āndiāndī rī pi agá rī pi drīgē, āngú Yūdáyā vé rī drīgē, āngú Gállílayā vé rī drīgē, āzini āngú Yāhūdī rī pi vé rī drīgē. 'Bá Rómā vé rī pi ivé 'bāgú āmbúgú rī zī ivé tī sī Kāyísārā. **22:32 22:32** Wūngárá 3:6 † **22:32 22:32** *Ma Múngú Ābūrāmā vé rī, Ísákā vé rī, āzini Yókóbú vé rī:* Ābūrāmā pi Ísákā be, Yókóbú sī, kôpi ā ũdrákí dō gī drāāsiyā, Múngú mī gé 'dālē kôpi ídri rú, ā' diatāsiyā ũmvúléšī kôpi gō íngá ídri rú ũzi. **22:37 22:37** Dētōrōnómē 6:5 **22:39 22:39** Lēvīyīkā 19:18

Kòpi ní újázú kìnī, “Íri Dāwúđí ā mvá.”

⁴³ Yésū ní 'yozú kòpi ní kìnī, “Índrí Uletere ri kìnī Dāwúđí ā zì Kúrísító ri Úpí āsí? Dāwúđí kìnī,

⁴⁴ “ ‘Úpí 'yo mávé Úpí ní[‡] kìnī,
“Mí úrí má drí ẹ̀ndẹ̀pí gé,[§]

cìngbá má ní mívé ari'ba rí pi 'bāzú
mí pálé gá rí gé.” ’

⁴⁵ Dāwúđí zì dō íri ‘Úpí 'i pírí,’ íri ícò adri Dāwúđí ā mvá íngóni?”

⁴⁶ ‘Bá āzi ícópí tā íri ní zìjì ‘dìri újápí ní ‘dāáyo. Í‘dózu lókí ‘dāri gé, ‘bá āzi gō íri zìjì đíjì kuyé.

23

Yésū kìnī lē ‘bá rí pi ā adríkí mị be kowu Fārūsī rí pi vé tā sī āzini ‘bá tājmbj Mósē vé rí ímbá‘bá rí pi vé tā sī

(Márkò 12:38-40; Lúkā 11:37-52; 20:45-47)

¹ Yésū ní 'yozú 'bá bītríká rí pi ní, āzini 'bá 'i pámvú ūbī'ba rí pi ní kìnī,

² “‘Bá tājmbj ímbá‘bá rí pi Fārūsī rí pi be, kòpi ùkpò be tājmbj Mósē vé rí ímbázú.

³ Kúru tā kòpi ní lúú ími ní rí, ími ‘dúkí ngaánga. ‘Bo lē ími ‘okí tā sū kòpi ní ‘oó rí tñjì ku, ā‘diātāsīyā tā kòpi ní ímbá rí, kòpi ‘dúki ngáa ku.

⁴ Kòpi ní ‘bá rí pi mí tājmbj ùkpò ùkpò ní pi ‘dù nga, sū í ní oḡu ‘bāā kòpi drígé rí tñjì, ‘bo kòpi lēkí ‘bá rí pi ē ízā koó oḡu ‘dírí ọ́‘dúzu kòpi drígé sī vūgá ku.

⁵ “Tā ārēvú céré kòpi ní ríi ‘oó rí, kòpi rí ‘o, ‘bá rí pi ā ndreki rí ‘yozú kìnī, í ‘bá múké. Kòpi údéki sòndúkú* ambugu ambugu ní pi, kòpi síkí vērēsī Búkú Múngú vé rí agá rí pi ‘bāā sòndúkú rí pi agá, kòpi ù'yíkí í ẹ̀ndrẹ̀tí gé sī, āzini kòpi ù'yíkí í drígé sī, ‘bá rí pi ā ndreki rí, āzini kòpi úsúkí bōngó, ù'yíkí bōngó bāā† ācoco ní pi bōngó rí pi tí gé sī, ‘bá rí pi ā ndreki í 'yozú kìnī, í ‘bá múké.

⁶ Kòpi kádó ríi úrí ùmū nyangará gá, āzini Jó Múngú rí Zìzú rí pi agá, kòpi lēkí úrí lúpá í ní āngú ñjñjìzú ñjñjì rí pi drígé.

⁷ Kòpi kádó ríi adríi jòkóní agá, ‘bá rí pi kádó kòpi ezi, kòpi lēkí ‘bá rí pi ē ñjñjì í ñjñjì, lē ‘bá rí pi ā zìkí í ‘ímbápi.’

⁸ “‘Bo lē ími ā'yíkí ‘bá āzi ā zì mí ímbápi ‘dínì ku, ‘bá rípi ími ímbápi rí ‘yēnā ālu, ími céré ẹ̀drípjì, āzini ọ̀mvúpjì.

⁹ Vū drígé nōḡó, lē ími zìkí ‘bá āzi 'yozú kìnī, íri ími ẹ̀tẹ̀pí ‘dínì ku. Á‘diātāsīyā ímivé ẹ̀tẹ̀pí íri ‘yēnā ālu ‘bù gé ‘dāá‘dā.

¹⁰ Lē ími íngúkí ími 'yozú kìnī ími 'bá āngū ímbá‘bá ní pi ‘dínì ku, ‘bá āngū ímbápi rí ‘yēnā Kúrísító ‘i.

¹¹ ‘Bá rí lē dō adríi ‘bá āmbúgú rú, lē ā ‘bā ‘i adríi átí‘bá rú.

¹² ‘Bá rípi ‘i íngúpi kìní ‘i ‘bá āmbúgú rí, írivé āmbúgú rí ísì ícá ku mādānānā, ‘bá ‘i ‘bāápi kú tā be mādā rí, í rí íngúngú.

¹³ ‘Ími ‘bá rí‘bá tājmbj ímbá‘bá ‘dī‘bée, āzini ími Fārūsī ‘dī‘bée, ími ‘bākí ími kú ‘bá tā ‘o‘bá pírì ní pi rú, úmvúlésí ízāngā rí ímú adri ímivé ní! Ími ọ̀zúkí ‘bá rí pi ní lẹ̀tì fizú ānì mālūngā ‘bù vé rí gé rí gí, ‘bo ími ícókí fíi ‘dāā ku.

¹⁴ Ími ‘bá rí‘bá tājmbj ímbá‘bá ‘dī‘bée, ími Fārūsī ‘dī‘bée, āzini ími ‘bá ími ‘bā‘bée kú ‘bá tā ‘o‘bá pírì ní pi rú, ‘dī‘bée, ízāngā rí adri ímivé ní. Ími rí ọ̀wuzú rí pi ē mị ù‘bá rízi kòpívé ngá jó āsámvú gé rí pi ù‘dúzu kòpi drígé sī. Ími rí Múngú rí zì sá be ācò, ‘bá rí pi ā ndreki rí ími, ‘bo Múngú rí ímú ími írīnā ùnjí ùnjí.*

¹⁵ ‘Ími ‘bá rí‘bá tājmbj ímbá‘bá ‘dī‘bée, āzini ími Fārūsī ‘dī‘bée, ími ‘bākí ími kú ‘bá tā ‘o‘bá pírì ní pi rú, úmvúlésí ízāngā rí ímú adri ímivé ní! Ími rí ẹ̀cì vū drígé sī, āzini ími rí yījì bālālā rí pi zo, ími lēkí kòdò ‘bá āzi ā újā ẹ̀sì, ‘bá āzi újā té dō ẹ̀sì rá, ími sē íri ímú fí ācì vezú ānì ùdū ākó rí agá, ízāngā íri ní nyaá rí íri ímú ímivé rí ndé rá.

¹⁶ “Ími dríkoma adri‘bá mị ākó ‘dī‘bée, ízāngā rí ímú adri ímivé ní. Ími kìnī, “Bá rí sō dō ùyō Jó Múngú vé rí ā rú sī, ùyō íri ní sōó ‘dírì ẹ̀jì ākó, ‘bo ‘bá rí sō dō ùyō dábū í ní ‘bāā Jó Múngú vé rí agá rí ā rú sī, ā ‘dù ùyō rí vé tā ngáa.’

¹⁷ Ími dríkoma mị ākó adri‘bá azakaza rú ‘dī‘bée, ngá ‘dígé tā be ndéepi rá rí ā‘dì, íri dábū rí, dōku íri Jó Múngú vé í ní dábū rí ‘bāā ‘a ní gé kú Múngú ní rí?

¹⁸ Ími ‘yókí kpá kìnī, “Bá rí sō dō ùyō vūrā rōbōḡō zázú rí ā rú sī, ùyō íri ní sōó ‘dírì ẹ̀jì ākó, ‘bo ‘bá rí sō dō ùyō fefé í ní sēé ‘bāā vūrā rōbōḡō zázú rí drígé rí ā rú sī, ā ‘dù ùyō rí vé tā ngáa.’

¹⁹ Ími dríkoma adri‘bá mị ākó ‘dī‘bée, ngá ‘dígé tā be ndéepi rá rí ā‘dì? Íri fefé í ní sēé rí pi, dōku vūrā rōbōḡō zázú í ní fefé ‘bāā drí ní gé Múngú ní rí?

‡ 22:44 22:44 Úpí 'yo mávé Úpí ní: Tā ‘dírì vé íffíí, Úpí Múngú zì Yésū Kúrísító rí Úpí. § 22:44 22:44 Drí ẹ̀ndẹ̀pí

gẹ: ‘Bá úrípi drí ẹ̀ndẹ̀pí gé rí, íri ùkpò be, í rí ñjñjì. 22:44 22:44 Sàwúmá 110:1 * 23:5 23:5 Sòndúkú: Yāhúđí rí pi rí tājmbj rí pi ā urúkò sí, kòpi ‘bā sòndúkú agá, kòpi rí ù'yí í ẹ̀ndrẹ̀tí gé, āzini drígé tājmbj Múngú vé rí ígázú ānì. † 14 lē Dětōrōnómé 6:6-8. † 23:5 23:5 Bōngó bāā: Yāhúđí rí pi rí bōngó bāā ù'yí ívé bōngó tí gé sī. † 14 Káláfe 15:37-41. ‡ 23:14 23:14 Átángá vērēsī 14 agá ‘dírì, búkú Mätáyo vé í ní sí Gírìkí tí sí drídrí rí agá ‘dāáyo, ‘bo gókí síí búkú Mätáyo vé vúlé rí agá rá.

20 'Bá rī sō dō ūyō vūrā rōbōñō zāzú rī ā rú sī, sō ūyō rī vūrā rōbōñō zāzú rī ā rú sī, āzini sō ūyō rī ngá í ní ū'bāā vūrā rōbōñō zāzú rī drǐgé 'dī'bée ā rú sī céré.

21 'Bá rī sō dō ūyō Jó Múngú vé rī ā rú sī, sō 'dīri ūyō Múngú adriipi Jó rī agá rī ā rú sī.

22 'Bá rī sō dō ūyō 'bū ā rú sī, sō ūyō 'dīri Múngú vé lúpá ā rú sī, āzini Múngú riipi úripi lúpá rī drǐgé rī ā rú sī.

23 "Ími 'bá tāĩmbǐ ímbá'ba 'dī'bée, āzini ĩmi Fārúšǐ 'dī'bée, ĩmi 'bākí ĩmi kú 'bá tā 'o'bá pǐrǐ ní pi rú, ízāngá rī ĩmúv adri ĩmivé ní. Ngá ĩmi ní saá ĩmivé ómuvú agá sū nānā tǐnǐ, ĩngǐrǐnǎ tǐnǐ 'dī'bée, ngá mudrǐ agá, ĩmi ri ālu ní § í'dú sē Múngú ní rá. 'Bo tāĩmbǐ rī vé tā āmbúgú í ní 'yoó, ā líkí tā pǐrǐ, ā adríkí ẹsǐ be múké, ā 'duki Múngú vé tá ngáá ẹsǐ be ālu 'dīri, ĩmi 'duki ngáa kuyé. Lē ĩmi 'duki tá 'dī'bée ngáa, 'bo lē ĩmi kukí ngá sēngará Múngú ní rī ā vúgú ku.

24 ĩmi drǐkoma adri'ba mǐ ákó 'dī'bée, únyúnúyú kádō 'deé ĩmivé yǐi mvuúmvu rī agá, ĩmi ri úrá yǐi rī agásí* āmvé, 'bo ĩmi tekí kámíló kú ĩmi agá.

25 "Ími 'bá tāĩmbǐ ímbá'ba 'dī'bée, āzini ĩmi Fārúšǐ 'dī'bée, ĩmi 'bākí ĩmi kú 'bá tā 'o'bá pǐrǐ ní pi rú, ĩmi ri ĩmivé kópō, āzini sákānǐ ā rú'ba āmvé rī ūjǐ áyu, 'bo ĩmi ri 'a ní ku āzāvú rú, ĩmi adríkí sū 'dīri tǐnǐ, ĩmivé ẹsǐ agá 'dāá, ĩmi kpá ẹsǐ be āmbúgú ngá drǐgé, āzini ĩmi ĩndrá rú.

26 ĩmi Fārúšǐ mǐ ákó 'dī'bée! Drǐdrǐ ní, lē ĩmi ūjǐkí ĩmivé kópō, āzini sákānǐ ā 'a ūjǐjǐ, úgóró ní ā adri rǐ kpá ule.

27 "Ími 'bá tāĩmbǐ ímbá'ba 'dī'bée, āzini ĩmi Fārúšǐ 'dī'bée, ĩmi 'bākí ĩmi kú 'bá tā 'o'bá pǐrǐ ní pi rú, ĩmi ĩndrékí sū 'būrēdrǐ í ní njōó kuú ĩmvesírílílí ūnyǐ be ambamba rǐ tǐnǐ, 'bo 'a ní gé 'dālé, 'bá ūdrá'ba gí rǐ pi űmakí, kópivé fá adri kú āzāvú rú.

28 ĩmi ĩndrékí 'bá rǐ'ba tā 'o'bá pǐrǐ ní pi tǐnǐ, 'bo tā pǐrǐ ĩmi ẹsǐ agá 'dāáyo, ĩmi rǐ ūnjǐkányā 'o.

29 "Ími 'bá tāĩmbǐ ímbá'ba 'dī'bée, āzini ĩmi Fārúšǐ 'dī'bée, ĩmi 'bākí ĩmi kú 'bá tā 'o'bá pǐrǐ ní pi rú, ĩmi gbíkí nẹbǐ rǐ pi vé 'būrēdrǐ, āzini ĩmi njókí 'būrēdrǐ 'bá tā 'o'bá pǐrǐ rǐ pi vé rǐ kú ūnyǐ be ambamba.

30 ĩmi ri 'yo, 'Lókí 'bá ẹ'bjǐjǐ vé rǐ gé, 'bá adríkí dō anigé, 'bá ícókí 'bá úmú 'bá ẹtépǐjǐ be nẹbǐ rǐ pi ú'dǐ ku.'

31 Tā ĩmi ní átá ĩmi tǐ sǐ 'dīri, lū 'yozú kǐnǐ ĩmi 'bá nẹbǐ rǐ pi ú'dǐ'ba rǐ pi vé anjǐ.

32 ĩmi lẹkí ūnjǐkányā 'oó sū ĩmi ẹ'bjǐjǐ ní 'oó rǐ tǐnǐ, ĩmi 'okí!

33 "Ími ĩndrékí sū ĩnǐ tǐnǐ, ĩmi anjǐ ĩnǐ vé ní pi! ĩmi nyo ícó ápá tā í ní lǐjǐ ĩmi drǐgé, ĩmi jǐjǐ fǐjǐpǐ áci vezú ání ūdǐ ákó rǐ agá rǐ sǐlẹ gá sǐ bá rá?

34 Kúru á lē 'yoó ĩmi ní 'dǐni, ma ĩmú ĩmi ní nẹbǐ rǐ pi pē 'bá ūmǐ be rǐ pi be, āzini 'bá āngú ímbá'ba rǐ pi be, ĩmi ĩmú uruḱo'bée ú'dǐ rá, ĩmi uruḱo'bée gbā pẹtǐ alambaku sǐgé, ĩmi uruḱo'bée ūgbā kẹlǐnǎ sǐ ĩmivé Jó Múngú rǐ Zízú rǐ pi agásí, ĩmi ĩmú kǐpǐ údró fū muzú kǐrú rǐ pi agásí āmvé.

35 'Bá Múngú vé tá be pǐrǐ í ní ú'dǐ rǐ pi vé ári rǐ ĩmú ngo ĩmi drǐgé, ú'dǐngará rǐ í'dó Ẹbélē tá be pǐrǐ rǐ rú'ba gá, cǐngbá cazú Zákāriyā Bārākíyā mvǐpǐ rú'ba gá, 'dǐkí Zákāriyā rǐ Jó Múngú vé rǐ pi vé ásamvú vūrā rōbōñō zāzú rǐ be rǐ gé, kópivé ári rǐ ĩmú ngo ĩmi drǐgé.

36 Ádarú á lē 'yoó ĩmi ní 'dǐni, í ĩmú úyú āndrú nǐ'bée ĩrǐnǎ tá 'i nga'bée 'dī'bée ā tá sǐ.

Yēsū ē ẹsǐ ísú ízāngā Yērúsālēmā ā tā sǐ (Lúkā 13:34-35)

37 "Á, ĩmi 'bá Yērúsālēmā vé rǐ pi! ĩmi ú'dǐkí nẹbǐ í ní pée muǐ ĩmi vúgá 'dǐi rǐ pi ūdráá rá, āzini ĩmi úvǐkí kpá 'bá Múngú ní pée muǐ ĩmi vúgá rǐ pi ūdráá írá sǐ. Vú be kárakará, á lē kóđó ĩmivé 'bá rǐ pi íkúnáá ĩmú adrii vūrā ālu gé, sū ā'ú ní ívé anjǐnǎ íkúnáá adrii 'í ūpẹlẹ'bjǐ ā ndugé rǐ tǐnǐ, 'bo ĩmi ā'yǐkí ālujǎnǐ kuyé.

38 ĩmi ndrékí drǐ ká, ĩmivé jó 'dīri ĩmú adri ku āndrú rú.

39 Á lē 'yoó ĩmi ní 'dǐni, í'dózá āndrú sǐ, ĩmi ícókí ma ndree dǐjǐ ku, cǐngbá ĩmi ní ĩmúzá 'yozú, "Tākíri ā adri 'bá ĩmúpi Úpǐ ā rú sǐ rǐ' be."

24

Í ĩmú Jó Múngú vé rǐ ūñō rá (Mārākō 13:1-2; Lúkā 21:5-6)

1 Yēsū kǎ rǐ fūú muzú Jó Múngú vé rǐ agásí āmvé, ĩrivé 'bá ĩri ā pámvú ūbǐ'ba rǐ pi ní ĩmúzá ĩri vúgá, kǐpǐ ní 'yozú ĩri ní kǐnǐ, "Í ndre drǐ Jó Múngú vé rǐ, āzini 'í ndre drǐ jó í ní sǐjǐ gārā ní gé sǐ 'dī'bée ká."

2 Yēsū ní 'yozú kǐpǐ ní kǐnǐ, "Ádarú á lē 'yoó ĩmi ní 'dǐni, jó ĩmi ní ndree 'dī'bée, í ĩmú kǐpǐ ūñō céré vūgá, ícókí írá ázi kuú ógǐpǐ drǐgé ālujǎnǐ ku."

§ 23:23 23:23 Ngá mudrǐ agá, ĩmi ri ālu ní í'dú sē: Tǎĩmbǐ Mósé vé rǐ 'yo kǐnǐ, lē 'bá Ísērélé vé rǐ pi ē'í'dúkí ngá mudrǐ agá, ālu ní sēé Múngú ní. 'Í lá Lẹvǐtǐkǎ 27:30-33; Káláfe 18:21-24; Dětōrōnómé 12:5-19; 14:22-29. * 23:24

23:24 Únyúnúyú āzini kámíló pi vé tá: Tā Yēsū ní átá rǐ vé íffí, Yáhújǐ rǐ pi rǐ tāĩmbǐ mǎdǎnǎ rǐ pi 'du nga, kǐpǐ 'duki tāĩmbǐ āmbúgú rǐ ngáa ku. 23:35 23:35 Í'dóngará 4:8 23:35 23:35 2 Kǐrǐnǐkǐl 24:20-21 † 23:39 23:39 'Bá ĩmúpi Úpǐ ā rú sǐ rǐ: 'Bá 'dīri Yēsū í. 23:39 23:39 Sǎwǐmǎ 118:26

*Īzāngā ri imū 'dī' dī**(Mārākō 13:3-13; Lúkā 21:7-19)*

³ Yēsū kā úri kuú Īrā Ōlívē vé rī drīgē 'dāá, ĩrivé 'bá ĩri ā pámvú ūbī' bá rī pi ní ĩ njezú mužú ĩri vúgá 'dāá, kōpi ní ĩri zizú kīnī, "Tā 'dīri imū 'i nga ngótú? Ngá ícōpi mívē imungárá ā tā 'i' daapi rī 'ā' dī? Āzini ngá ícōpi ū' dū ūdū vé rī ā tā 'i' daapi rī 'ā' dī?"

⁴ Yēsū ní újázú kōpi ní kīnī, "Īmi adriki mī be kōwū, lē 'bá āzi ā ū' bā ĩmī mī ku.

⁵ 'Bá kárakarā pi imū mā rú sī, kōpi 'yo, 'Ma Kúrísítō 'i.' Kōpi imū 'bá kárakarā pi ē mī ū' bā rá.

⁶ Īmi imū ē' dī ĩ ní rií 'dī rī vé tā yī, āzini ĩmi imū tā 'bá rī pi ní lēzú ē' dī 'dīzú rī vé tā yī rá, 'bo tā 'dīri ā sē ĩmi ní ū' rī ku. Tā 'dī' bée imū ĩ nga rá, 'bo ū' dū ūdū vé rī ícō drī ícá mbelēnā ku.

⁷ 'Bá āngū āzi agá rī pi imū ē' dī 'dī 'bá āngū āzi agá rī pi be, 'bāgū āngū āzi agá rī pi imū ē' dī 'dī 'bāgū āngū āzi agá rī pi be. Ĕbīrī rī imū 'de ūgā vūgá sī, āzini nyóókū rī imū 'i aya dīngidīngí āngū rī pi agásí céré.

⁸ Tā 'dī' bée ĩzāngā rī vé 'i' dóngárá, sū ūkú ní 'i' dō ĩzāngā nyaá mvá tīngárá gá rī tīnī.

⁹ "Ī imū ĩmi urū sē 'bá āngū ōcū' bá rī pi drīgē, kōpi ĩmi ū' dī, 'bá āngū rī pi agásí rī pi céré imū ĩmi ndre ūnjī mā tā sī.

¹⁰ Sā 'dāri gé, 'bá kárakarā pi imū ĩvé ē' yīngárá ku rá, kōpi imū 'i ōgūpī ā ūlī 'be, āzini kōpi imū 'i ōgūpī ndre ūnjī.

¹¹ Nēbī kárakarā ūnjó rú ní pi imū ĩfū, kōpi imū 'bá kárakarā pi ē mī ū' bā.

¹² Ūnjīkānyā ní rií tī mužú drīgélé rī sī, ĩri sē 'bá urukō lékī 'i ōgūpī ku.

¹³ 'Bo 'bá pá tuúpi ūkpó ūkpó cīmgbá cazú ū' dū ūdū vé rī gé rī, Múngú rī imū ĩri pa rá.

¹⁴ Ū' dūkó múké mālūngā vé rī, 'i imū ūlū mužú āngū rī pi agásí céré. 'Bá rī pi yīkī dō céré gí, ū' dū ūdū vé rī kúru ícá.

Ngá Ūnjī ri imū adri Jó Múngú vé rī agá
(Mārākō 13:14-23; Lúkā 21:20-24)

¹⁵ "Īmi kádō 'Ngá Ūnjī āngū izaapi rá, ' nēbī Dānyélē* ní ótū tā ní 'yoó tu pá kuú vūrā uletere rī agá rī ndre, 'bá tā ní lāapi rī, ā nī tā ní vé ífíí múké.

¹⁶ Kúru sá 'dāri gé, ĩmi dō rī adri āngū Yūdáyā vé rī agá, lē ĩmi njukī tuú mužú ĩrā drīgē.

¹⁷ 'Bá tu' bá ĩvé jó drīgē rī pi, lē kōpi ē ísíki vūgá mužú ngá āzi 'i' dū ĩvé jó agá 'dāá ku.

¹⁸ 'Bá adri' bá ĩvé ōmvú agá rī pi, lē kōpi ā gōkī mužú ĩvé bōngó akoó rūkū rī 'i' dū ku.

¹⁹ Sā 'dāri gé, ĩzāngā rī adri āmbúgú ūkú 'a be rī pi ní, āzini ūkú rī 'bá anjī undru' bá undrundru rī pi ní.

²⁰ Lē ĩmi zīkī Múngú rī, lóki ĩmi ní ápázú rī ā adri lóki kílongóro vé rī† gé ku, dōku ā adri ū' dū Sābátá vé rī gé ku.

²¹ Lóki 'dīri, ĩri lóki ūnjī ĩzāngā nyazú ní. 'Í dózú ĩ ní 'bū pi gbizú vū be rī gé, cīmgbá ícázú āndrū sī, tā 'dīri āvū ní nga drī 'i 'dīni kuyé. Tā 'dīri gō 'i ngaā 'dīri tīnī dīi ku.

²² Múngú ē ítrú té dō ū' dū 'dī' bée ícá ēlīnā ku, 'bá āzi ícō té adrii ídri rú ku, Múngú ítrú ū' dū 'dī' bée ēlīnā, ā' diātāsīyā ĩrivé 'bá ĩri ní ūpēé gí rī pi ā tā sī.

²³ Sā 'dāri gé, 'bá āzi 'yo dō mí ní, "Í ndre drī ká, Kúrísítō rī nō!† dōku 'Īri 'dā!† lē mī ē' yī ku.

²⁴ 'Bá ūnjó rú 'yo' bá kīnī ĩ Kúrísítō rī pi nēbī ūnjó rú rī pi be, kōpi imū tā ambugu ambugu ní pi 'o, āzini tā āyāzú āyāyā ní pi 'o 'bá rī pi ē mī ū' bāzú, kōpi kpá ū' bī 'bá Múngú ní ūpēé ívé ní rī pi ē mī ū' bā ĩndī.

²⁵ Īmi ndrekī drī ká, ā lū ĩmi ní tā 'dīri drīdrī ĩsū ākūdē lóki 'dāri ícá drī kuyé.

²⁶ "Bá āzi lū dō ĩmi ní kīnī, 'Īmi ndrekī drī ká, Kúrísítō rī āngū ā' wí cinyáfá rú rī agá 'dāá' dā, ' ĩmi izakī sá mužú ĩri ndázú ku, dōku 'yo dō ĩmi ní kīnī, 'Kúrísítō rī jó agálēsī rī agá 'dāá' dā, ' lē ĩmi ē' yīki ku.

²⁷ 'Bá Mvā vé ĩmúngárá ĩri imū adri sū ūvi gaápi āngū ĩmgbērēepi 'i' dózú ūtū ní ĩfungárá gá, cīmgbá cazú ūtū ní 'dengárá gá rī tīnī, 'bá rī pi ndre āngū rī pi agásí céré.

²⁸ Vūrā āvū rī pi ní ulazú rī, lógúnū rī pi unga mu u' de vūrā 'dāri gé.

*'Bá Mvā vé ĩgōngárá**(Mārākō 13:24-31; Lúkā 21:25-33)*

²⁹ "Koro ū' dū ĩzāngā nyazú 'dā' bée ā vúdri gé,

" Ūtū rī ē mī rī imū bī nī ku ĩnīnā rú, mbāá rī gō kaá ku,

Línyā rī pi imū lū 'bū gé 'dāásī vūgá, āngū 'bū gé 'dāá rī imū 'i aya dīngidīngí.'

³⁰ "Sā 'dāri gé, ma 'Bá Mvā 'i, tā āyāzú āyāyā ní imū 'i nga 'bū gé 'dāá mávē ĩmúngárá ā tā 'i' dazú, 'bá vū drīgē rī pi céré nga rī ngo ĩzāngā ĩzāngá rú. Ma 'Bá Mvā 'i,

24:15 24:15 Dānyélē 9:27; 11:31; 12:11 * **24:15 24:15** Dānyélē: Dānyélē rī nēbī Múngú vé ní, ruki ĩri jīi āngū Bābelónā vé rī gé, sá 'bāgū Nēbākánézā ní Yērúsālemā rī izazú ĩlī mūdūrīlū tōwū pūkū ēzīrī (570) gé rī gé, ĩsū tīkī drī Yēsū rī kuyé. † Í lā 2 'Bāgū 24:25; Dānyélē 1:1-7. † **24:20 24:20** Lóki kílongóro vé rī: Āngū ĩsērélé vé rī gé 'dāá, lóki kílongóro vé rī gé, ēčī tungárá ūkpó ūkpó, ā' diātāsīyā yīgō rī 'dī ambamba, sē āngū rī igbe igbe. **24:29 24:29** Ísáyā 13:10; 34:4

kòpi ìmù mávé ìmúngará ìrìbítì agásì ùkpò be rì ndre, àzini mávé òngará pòwùpòwù rì ndre ì mị sị.

³¹ Ìri ìmù ívé mālāyikā rī pi ìpè gùké vu ù'dùkò be uru 'dāá 'bá rī pi zizú, kòpi ìmù 'bá rī ní ùpéé gí rī pi ìkùnā vù drìgè sī céré.

³² "Lē ìmi nīkí tā 'i ngaápi pètì ì ní zìfì fìgì rī ā rù' 'bá gá rī. Pètì rī vé drìtì 'í d'ó d'ó rùú b̀j be gí, ìmi nì amá 'yozú kìnì, àngù rī ícá èjèzù rú gí.

³³ Ìri kpá adri sù 'dìri t̀nì, ìmi ndrekí d'ó tā 'dì' 'bée rì ì nga, ìmi nì amá 'yozú kìnì, èsì mādā, ma ìlókò ìmùmù, ma nóni kèḗtìlè gá.

³⁴ Ádarú á lē 'yoó ìmi ní 'dini, 'bá úyú nōri vé rī pi ā urukò ùdrákí drī ku, cìmgbá tā 'dì' 'bée ní ì ngangará gá.

³⁵ 'B̀j pi vù be, kòpi dè rá, 'bo ù'dùkò má ní átá rī dè ku.

'Bá àzi nì ù'dù ù' d'ù ni kuyé d'òku sà ni kuyé (Màrákò 13:32-37; Lùkà 17:26-30, 34-36)

³⁶ "Bá àzi nì ù'dù, d'òku sà má ní ìmùzú rī kuyé, mālāyikā 'b̀j gè rī pi nīkí kuyé, ma Mvā rú, ā nì kpá kuyé, 'bo má Ètèpì nì 'yèjá nì.

³⁷ Ma 'Bá Mvā 'i, mávé ìgòngará, ìri ìmù adri sù lóki Núwā[‡] vé rī gè rī t̀nì.

³⁸ Lóki yìjgò rī ní drī 'dìzú t̀zú kuyé rī gè, 'bá rī pi ríkì ngá nyaá, kòpi ríkì ngá mvuú, kòpi ríkì ùkú jee, àzini kòpi ríkì ívé anjì ùkú rī pi sée jee àgò rī pi ní, cìmgbá cazú lóki Núwā ní fízú ívé kùlúmgbá m'òngù rī agá rī gè.

³⁹ Kòpi nīkí 'yozú kìnì, tā àzi rì ìmù 'i nga 'dini kuyé, cìmgbá cazú lóki yìjgò rī ní t̀zú kòpi ìmùlùzú ù'dìzú drázú rī gè. Ma 'Bá Mvā 'i, mávé ìgòngará rì ìmù adri sù 'dìri t̀nì.

⁴⁰ Tā 'dìri ìmù 'bá ìrì pi ìsù òmvù agá, ì àlu nì 'dù, ì àlu nì ku.

⁴¹ Ìri ìmù ùkú ìrì pi ìsù ngá 'yìngará gá, ì àlu nì 'dù, ì àlu nì ku.

⁴² "Kúru lē ìmi adrikí m̀j be kowu, à'diātāsìyā ù'dù Ùpí ní ìmùzú ìgòzú rī, ìmi nīkí kuyé.

⁴³ 'Bo lē ìmi nīkí tā 'dìri múké, jó 'dìpa rī ā nì té d'ó sà ùgù' 'bá ní ìmùzú 'i vùgá ìnì sī rī rá, ìri té adri m̀j be kowu, íc'ó té ùgù' 'bá rī kuú m̀j ngá ùgù' ívé jó agá 'dāá ku.

⁴⁴ Lē ìmi adrikí kpá ùrē, à'diātāsìyā ma 'Bá Mvā 'i, sà má ní ìmùzú rī, ìmi íc'ókí tā ní 'bāá ìmi drìgè 'yozú kìnì, ma rì ìmù 'dìí' 'dì 'dini ku.

Àtì' 'bá èsì 'bāápi ívé èzì drìgè, àzini àtì' 'bá èsì 'bāápi ívé èzì drìgè ku rī (Lùkà 12:35-48)

⁴⁵ "Àtì' 'bá èsì 'bāápi ívé àmbúgú rī vé tā 'dùpù' ngaápi rá, adriúpi úmì be, àmbúgú rī ní 'bāá àtì' 'bá rī pi drìgè àmbúgú rú íc'ókí ànyàngá sèepi àtì' 'bá urukò' 'bée ní sà múké gá rī 'ā'dì 'i'?

⁴⁶ 'Bá àmbúgú rī kādò ìgòó, ìsù d'ó ívé àtì' 'bá rī nga èzì rī múké, àtì' 'bá rī tākiri ìsù rá.

⁴⁷ Ádarú á 'yo ìmi ní 'dini, 'bá àmbúgú rī íc'ókí àtì' 'bá 'dìri 'bá ívé ngá jó àsámvù gè rī pi àrèwù ùtè céré nì.

⁴⁸ 'Bo àtì' 'bá rì d'ó 'bá tā 'o'opì ùnjì nì, 'yo d'ó, 'Mávè àmbúgú rī m̀j adrii àmvé sà be ác'o,

⁴⁹ 'í d'ó d'ó ríí 'i ògùpìjì àtì' 'bá rī pi fùjì, àzini fì d'ó ríí íwá mvuú 'bá rì' 'bá íwá mvu' 'bá ìmèrèzú rī pi be trú,

⁵⁰ àmbúgú àtì' 'bá 'dìri vé rī ìmù ícá lóki àtì' 'bá rī ní nìjì kuyé nì gè.

⁵¹ Ìri ìmù àtì' 'bá 'dìri uga kpélékpélé, ìri 'dù 'be 'bá 'i 'bā' 'bée kú tā be pìrì rī pi àsámvù gè, 'dálè kòpi ā m̀kì rì āā ngóó àzini s̀jkányá cìí.

25

Nāpí anjì ùkú mudrì kácáná rú rī pi vé rī

¹ "Mālūngā 'b̀j vé rī adri sù anjì ùkú mudrì kácáná rú ívé lāmbā 'dù' 'bá m̀zú ìndì kèrègù rī ē drì ùtèzú rī t̀nì.

² Anjì ùkú t'òwù rī pi azakaza rú, t'òwù rī pi úmì be.

³ Anjì ùkú azakaza rú rī pi 'dùkì ívé lāmbā m̀zú ìndì, 'bo kòpi jìkì ùdu àndò rú nì kuyé.

⁴ Anjì ùkú t'òwù úmì be rī pi t'ókì ùdu mālāngì agá, kòpi 'dùkì m̀zú ìndì.

⁵ Kèrègù rī 'dù sà ác'o, ìmù ícá ndò, ìsù àkùdè anjì ùkú rī pi kókì ù'dù gí.

⁶ "Kā mvu' adrii ìnì ágágá, 'bá àzi ní trezú ù'dùkò be uru 'dāá kìnì, 'Kèrègù rī rì ìmù 'dā! Ìmi ifùkì àmvé ìri vù nōó.'

⁷ "Kúru anjì ùkú rī pi ní aruzú ù'dù gélésì, kòpi ní ívé lāmbā rī pi vé bāákú ve' 'bá rī pi ē tì ùlìzú 'dìsì rá.

⁸ Anjì ùkú azakaza rú rī pi ní 'yozú anjì ùkú úmì be rī pi ní kìnì, 'Ìmi sèkì 'bá ní ùdu, 'bávè lāmbā rī pi vé ác'í rì ùdrādrā.'

⁹ "Anjì ùkú úmì be rī pi ní ùjázú kòpi ní kìnì, "Bá íc'ókì ìmi ní ùdu sée ku, ùdu rī íc'ókí caá 'bá ní ìmi be ku, ìmi m̀kì ùdu jee 'bá rì' 'bá ùdu ùzì' 'bá rī pi vùgá.'

¹⁰ "Kòpi ká 'deé mvu' ùdu jengará gá 'dāá, kèrègù rī ní ícázú. Anjì ùkú ì útú' 'bá

[‡] 24:37 24:37 Núwā: Núwā adri sà 'bá rī pi ní ùnjìkányā 'ozú ùnjì 'dāri gè rá, kúru Múngú ní ìri zizú ā údé kùlúmgbá, yìj rì kādò ìmù t̀j, ā pa rì ìrívè 'bá rī pi ìrívè ànyápá rì pi ā urukò pi be. 'Í lā 'í d'óngará 5-9.

kú ùrē rī pi ní 'dezú mužú vūrā ūkú jezú rī gé 'dāá. Átí'bá rī pi ní kēḗtī rī ūpīzú cí.

¹¹ "Vúlē vúlē rú anji ūkú azakaza rú rī pi ní kpá ícázú, kōpi kīnī, 'Āmbúgú 'bávē rī, 'í zī 'bá ní kēḗtī rī!'

¹² "Bo ĩrī ní újázú kōpi ní kīnī, 'Ádarú á lē 'yoó ĩmī ní 'dīnī, á nī ĩmī kuyé.'

¹³ "Kúru ĩmī 'bá má pámvú ūbī' 'bá 'dī' 'bée, lē ĩmī útúkí ĩmī kú ùrē, á 'diātāsīyā ĩmī nīkī ū'dú, dōku sá má ní ímúzá ígōzú rī kuyé.

Nāpī átí' 'bá na rī pi vé rī

(Lúkā 19:11-27)

¹⁴ "Á lē 'yoó ĩmī ní dīī 'yozú kīnī, mālūngā 'bū vé rī adri sū ágō mužūpi āngú vūrā gá rī vé rī tīnī. Ágō rī ká lēē ngaá mužú, zī ívé átí' 'bá na rī pi, awa kōpi ní mūfēngā, kōpi á ngakī rī ězī ānī.

¹⁵ Sē āzī rī ní mūfēngā jūru āmbúgú* tōwú, āzī rī ní mūfēngā jūru āmbúgú ĩrī, āzī rī ní mūfēngā jūru āmbúgú ālu. ĩrī ní kúru 'dezú mužú ívé ěcī gé 'dāá.

¹⁶ Ágō ĩ ní mūfēngā sēē ĩrī ní jūru āmbúgú tōwú rī, 'dú mūfēngā rī mužú ězī ngazú ānī, gō āzini ĩsū drī ní gé caá jūru āmbúgú tōwú.

¹⁷ 'Bo ágō ĩ ní mūfēngā sēē ĩrī ní jūru āmbúgú ĩrī rī, 'dú mūfēngā rī mužú ězī ngazú ānī, gō āzini ĩsū drī ní gé caá jūru āmbúgú ĩrī.

¹⁸ 'Bo ágō ĩ ní mūfēngā sēē ĩrī ní jūru āmbúgú ālu rī, jī mūfēngā ívé āmbúgú rī vé rī sīī 'bū agá.

¹⁹ "Vūdrī ní ká vūyū caá sá āco, ágō āmbúgú rī ní ímvízú. ĩrī ní ívé átí' 'bá rī pi zīzú, lē nīī ámá dō kōpi ngakī ězī mūfēngā rī sī íngóni.

²⁰ Ágō ĩ ní mūfēngā sēē ĩrī ní élifū tōwú rī, gō élifū āzī ĩsū caá tōwú. ĩrī ní 'yozú ívé āmbúgú rī ní kīnī, 'Í sē ándúrú má ní mūfēngā élifū tōwú, nóni á gō āzī ní ĩsū caá drī ní gé élifū tōwú.'

²¹ "Írivé āmbúgú rī ní újázú ĩrī ní kīnī, 'Í nga ězī rī múké, mi átí' 'bá múké, 'í 'bá mívé ěsī céré rizú ězī rī ngazú. 'Í 'bá ěsī rizú ngá mādāḅā 'dīrī á tā mbazú, ma nóni mi 'bá ngá āmbúgú ní ā tā mba. Mí ímú, 'bá ímúkí āyīkō 'bāá mí be trū.'

²² "Ágō ĩ ní mūfēngā sēē ĩrī ní élifū ĩrī rī ní ímúzá, ĩrī ní 'yozú ívé āmbúgú rī ní kīnī, 'Mūfēngā mí ní sēē má ní élifū ĩrī rī, á gō āzini ĩsū caá drī ní gé élifū ĩrī.'

²³ "Írivé āmbúgú rī ní újázú kīnī, 'Í nga ězī rī múké, mi átí' 'bá múké, 'í 'bá mívé ěsī céré rizú ězī rī ngazú. 'Í 'bá ěsī rizú ngá mādāḅā 'dīrī á tā mbazú, ma nóni mi

'bá ngá āmbúgú ní ā tā mba. Mí ímú, 'bá ímúkí āyīkō 'bāá mí be trū.'

²⁴ "Átí' 'bá ĩ ní mūfēngā sēē ĩrī ní jūru āmbúgú ālu rī ní ímúzá, ĩrī ní 'yozú ívé āmbúgú rī ní kīnī, 'Āmbúgú, á nī rá mí tā ē sī mbamba, ānyāngā mí ní rī íkūnāá rī, 'í 'á ómvú ní mí 'í kuyé, ānyāngā mí ní rī íkūnāá rī, 'í rī úrī ní ní kuyé.

²⁵ Á 'o ūrī sī, á jī mívé mūfēngā jūru āmbúgú ālu rī sīī 'bū agá, mívé mūfēngā rī má ní ĩjī nō.'

²⁶ "Írivé āmbúgú rī ní újázú ĩrī ní kīnī, 'Mí átí' 'bá ūnīj, mi ūvú rú! 'Í nī rá 'yozú kīnī, ānyāngā má ní íkūnāá rī, á sa ní kuyé, āzini ānyāngā má ní íkūnāá rī, á rī úrī ní ní kuyé.

²⁷ Múké ní, mi té mávé mūfēngā jī 'bá jō ĩ ní rizú mūfēngā 'bázú rī agá, má kādō ígōó, ma té ĩsū ākūdē mávé mūfēngā rī tī gī.'

²⁸ "Kúru āmbúgú rī ní 'yozú kīnī, 'Ímī 'dúkí mūfēngā jūru āmbúgú ālu 'dīrī drī ní gé sī rá, ĩmī sēkí mūfēngā rī átí' 'bá adriipi mūfēngā jūru āmbúgú be mužrī rī ní!

²⁹ 'Bá ívé mūfēngā áyúpi lētī be múké rī, ĩ ímú ĩrī ní āzī ní sē drīdrī 'dāri aga rá, ĩrī ímú adri mūfēngā be mbamba. 'Bo 'bá ívé mūfēngā áyúpi lētī be múké kuyé rī, ĩ ímú írivé rī 'dú drī ní gé sī 'dūisí rá.

³⁰ Átí' 'bá 'dīrī ězī ákō, ĩmī 'dúkí ĩrī 'beé āmvé ĩnīḅā agá 'dāá, ā mū rī āā ngoó, āzini sīkányá cíí 'dāá.'

Í ímú 'bá vū drīgē rī pi vé tā lī rá

³¹ "Ma 'Bá Mvā 'í, má kādō ígōó mālāyīkā rī pi be sū 'bāgú tīnī, ma ímú úrī lúpá mālūngā vé 'bū gé ĩ ní íngungú rī drīgē.

³² Í ímú 'bá rī pi úmú āngú rī pi agāsī céré, ĩ kōpi ĩjī má ěndrētī gé, ma ímú kōpi āsámvú aco sū ĩ ní kābīlō pi acoo ndrīī be rī tīnī.

³³ Ma ímú kābīlō rī pi 'bá mávé drī ěndépī gé, ma ndrīī rī pi 'bá mávé drī ĩjī gé.

³⁴ "Ma 'bāgú rī, ma ímú 'yo kābīlō mávé drī ěndépī gé rī pi ní, 'Ímī ímúkí, má ětēpi 'bá tākīri ĩmī drīgē gī. ĩmī ímúkí fī mālūngā ĩ ní údé kuú ĩmī ní íngógōsī ĩ ní drī 'bū pi gbīzú vū be kuyé rī agá.

³⁵ Á'diātāsīyā ěbīrī ká ma fūyū, ĩmī sēkí má ní ngá nyanya, á nya rá. Yīī úvá ká ma ndēē, ĩmī sēkí má ní yīī, á mvu rá. Ma jákágú, ĩmī ě'yīkí ma fīí ímívé 'bētī āsámvú gé rá.

³⁶ Má ká adriī bōngó ákō, ĩmī sēkí má ní bōngó suú rá. Drā ká ma ruḅ, ĩmī kókí má ízā rá. Ká ma 'beé jō āngú ū'yīzú rī agá, ĩmī mužkí ma ndrēé rá.'

* 25:15 25:15 *Mūfēngā jūru āmbúgú agá rī:* 'Bá rī nga dō ězī ílī mužrī drī ní tōwú, ĩ 'bá rī ūfē mūfēngā jūru āmbúgú ālu ní sī.

³⁷ “Kúru 'bá tā 'o'bá piri rī pi ímú újá má ní, kōpi 'yo, 'Úpí, 'bá nīkí ngōtú 'yozú kīnī, ēbirī fū mí gí, 'bá sēkí mí ní ngá nyanya nyaá ngōtú, dōku 'bá nīkí ngōtú 'yozú kīnī yīi úvá ndē mí gí, 'bá sēkí mí ní yīi mvuú ngōtú?”

³⁸ “Bá nīkí ngōtú 'yozú kīnī, mí jākāgú, 'bá é'yíkí mí ífí 'bávé 'bētī āsámvú gé ngōtú, dōku 'bá nīkí ngōtú 'yozú kīnī, mí bōngó ākó, 'bá sēkí mí ní bōngó suú ngōtú?”

³⁹ “Bá nīkí ngōtú 'yozú kīnī, mí drā rú, dōku 'bekí mí jó í ní rizú āngú ū'yízú rī agá, 'bá mūkí mí ndreé ngōtú?”

⁴⁰ “Ma 'bāgú rú, ma ímú 'yo kōpi ní, 'Ádarú á 'yo ímí ní 'díní, tā ímí ní 'oó 'bá índré'bá kú ēzī ākó rī pi ní 'dírí, ímí 'okí tā 'dírí má ní.”

⁴¹ “Ma ímú 'yo 'bá mávé drī jīj gé rī pi ní, 'Ímí ngakí muú má gārā gá 'dīsī rá! Múngú trī ímí gí, ímí fíki áci vezú áni údū ākó, í ní údé ádróko pí ní ívé índrí ūnjí rī pi be rī agá 'dāá.

⁴² ‘Ádiātāsīyā ēbirī fū ándúrú ma rá, ímí sēkí má ní ngá nyanya nyaá kuyé. Yīi úvá ndē ándúrú ma rá, ímí sēkí má ní yīi mvuú kuyé.

⁴³ Ma ándúrú jākā, ímí é'yíkí ma fíi ímívé 'bētī āsámvú gé kuyé. Ma ándúrú bōngó ākó, ímí gākí má ní bōngó sēgá sī. Ma ándúrú drā rú, ázini 'bekí ma jó í ní rizú āngú ū'yízú rī agá, ímí gākí má ízā kogá sī.”

⁴⁴ “Kōpi ímú zī kīnī, 'Úpí, 'bá nīkí ngōtú 'yozú kīnī ándúrú ēbirī fū mí gí, dōku yīi úvá ndē mí gí, dōku mí jākāgú, dōku mí bōngó ākó, dōku mí drā rú, dōku 'bekí mí jó í ní rizú āngú ū'yízú rī agá, 'bá kokí mí ízā kuyé ngóni?”

⁴⁵ “Ma ímú újá kōpi ní, 'Ádarú á 'yo ímí ní 'díní, tā ímí ní 'oó 'bá índré'bá kú ēzī ākó rī pi ní kuyé rī, ímí 'okí kpá má ní kuyé.”

⁴⁶ “‘Bá tā 'o'bá piri ku rī pi, í ímú kōpi írīnā údū ākó, 'bo 'bá tā 'o'bá piri rī pi, kōpi ímú ídri 'dání'dání rī ísú rá.”

26

Atala ambugu rī pi rikí lētī ndāá Yēsū rī 'dījú

(Mārākō 14:1-2; Lúkā 22:1-2; Yūwánī 11:45-53)

* **26:2 26:2** *Ū'dú Múngú ní Elizú Jó rī pi tī gé sī rī:* Yāhúdī rī pi rī ū'dú Múngú ní ótū elizú Ísērélē rī pi vé jó rī pi tī gé sī Ējēpétó gá 'dāá rī vé tā ígá. Ótū kōpi é'biṗīi ūbēkí kābilō á ári ívé kēṗētī ē ērīfe gá sī, sē Múngú ū'dí kōpi kuyé. Múngú ū'dí 'bá Ējēpétó vé kābilō ári ūbē'bá ívé kēṗētī ē ērīfe gá sī kuyé rī pi vé anjī āgō káyū rī pi ūdrāá 'bá álu álu vé 'bētī ásamvú gé sī rá. † **1** lā Wúngará 12:17-28; Mátáyo 26:2; Mārākō 14:1; Lúkā 2:41; Yūwánī 2:13; Ēzī 12:4; 1 Kōrínitō 5:7; Eberē 11:28. † **26:3 26:3** *Átálágú āmbúgú rī:* Átálágú āmbúgú rī ndē atala rī pi céré, ádiātāsīyā íri 'yéná fī Jó Múngú vé rī agá Vūrā Uleteretere rī agá 'dāá ní, íri fī vū álu íli álu agá. Íri ári rōbōṅō vé rī jī ūnjikányā ūjūz. † **1** lā Lēvīṗtikā 16; Eberē 9.

¹ Yēsū kā átángá rī átá deṗé gí, íri ní 'yozú ívé 'bá 'í pámvú ūbī'bá rī pi ní kīnī,

² “Ímí nīkí rá, Ū'dú Múngú ní Elizú Jó rī pi tī gé sī rī* ace nóni ū'dú írī, ma 'Bá Mvā 'í, í ímú ma rú sē arí'ba rī pi drīgé ū'dú 'dāri gé, kōpi ímú ma gbā pētī alambaku sígé.”

³ Sā 'dāri gé, atala atala rī pi drīgé rī pi, drīkoma rī pi be, úmúkí í átálágú āmbúgú† í ní zīj Kāyāfā rī vé jó agá.

⁴ Kōpi rikí lētī ndāá kīri kīri Yēsū rī ruzú, í 'dīkí rī íri drāá 'dīsī rá.

⁵ Kōpi ní 'yozú kīnī, “Lē 'bá rukí íri ū'dú ūmū nyazú rī gé ku, ádiātāsīyā 'bá rī pi ímú íngá mgbārāsī 'bá drīgé gí.”

Ūkū ázi údā ūdu Yēsū drīgé

(Mārākō 14:3-9; Yūwánī 12:1-8)

⁶ Yēsū kā rīi adrii Bētēniyā gá Sīmōnā ūfú ní ándúrú nyaá rī vé āngá 'dāá,

⁷ ūkū ázi ní ímúzu ūdu ējī be ngūŭpi ndrīndrī ní be mālāngī agá, ūdu rī ājē be āmbúgú, ūkū rī 'dú ūdu rī údāá Yēsū drīgé, ísú ākūdē Yēsū rī ínyá nya.

⁸ ‘Bá Yēsū ā pámvú ūbī'bá rī pi ká tā 'dírí ndreé, sē kōpi ē ēsī ve rá. Kōpi ní zizú kīnī, “Ngá ūkū rī ní ūdu rī izazú 'díní rī á'di?”

⁹ Í té ūdu 'dírí sē je ājē be āmbúgú, í té ícō mūfēngā ní awa 'bá ngá ākó rī pi ní.”

¹⁰ Yēsū ká tā kōpi ní 'yoó 'dírí yīi, íri ní 'yozú kīnī, “Ngá ímí ní rizú unuzú ūkú 'dírí vé tā sī rī á'di? Ngá íri ní 'oó má ní 'dírí, íri tá múké.

¹¹ Ímí njīj rī adri 'bá ngá ākó rī pi be, 'bo má ícō adrii ímí be caá sá be áco ku.

¹² Ūdu ūkú rī ní dāá má drīgé 'dírí, íri rī má rú'bá údé, úmvúlēsī í ímú ma sī áni 'bú agá.

¹³ Ádarú á lē 'yoó ímí ní 'díní, 'bá rī pi rikí dō ū'dúkó múké rī ūlūú muzú vū drīgé sī, kōpi kpá ímú tā ūkú 'dírí ní 'oó má ní rī ūlú rá, 'bá rī pi ē ígákí rī írivé tā áni.”

Yúdā 'be Yēsū ā ūli

(Mārākō 14:10-11; Lúkā 22:3-6)

¹⁴ Kúru Yēsū vé 'bá mudrī drī ní írī rī pi vé álu, í ní zīj Yúdā Ísikārīyótá ní 'dezú muzú atala atala rī pi drīgé rī pi vúgá 'dāá,

¹⁵ íri ní zizú kīnī, “Á sē dō Yēsū rī ruṗí ímí ní gí, ímí má ní á'di sē?” Kúru kōpi ní mūfēngā fífi ēnjīpi ēnjīpī ní pi lázú pūkú na, sēzú íri ní.

¹⁶ Í'dózú sá 'dāri gé, Yúdā í'dó rīi lētī ndāá, ā rukí rī Yēsū rī áni.

Yēsū pi nyaki inya ūmū vé rī ívé 'bá 'i pámvú ūbī'ba rī pi be
(Mārākō 14:12-21; Lúkā 22:7-13; Yūwānī 13:21-30)

¹⁷ U'dú i ní i'dózu Ūmū i ní Pánga ni 'Bāá Údrá ku rī nyazú rī[‡] gé, 'bá Yēsū ā pámvú ūbī'ba rī pi ní ímúzu Yēsū vūgá nōō, kōpi ní ĩri zizú kīnī, "Mí lē 'bá mūki inya mí ní lēé nyaá U'dú Múngú ní Ēlīzú Jó rī pi tī gé sī rī vé rī á'dí íngūgá?"

¹⁸ Yēsū ní újázú kōpi ní kīnī, "Īmi mūki kūrū agá 'daá, ĩmi ágó āzi ĩsú, ĩmi 'yokí ĩri ní kīnī, 'Īmbápi kīnī, mávé sá ícō gí, á lē mūyū ūmū U'dú Múngú ní Ēlīzú Jó rī pi tī gé sī rī vé rī nyaá 'bá má pámvú ūbī'ba rī pi be mivé āngá.' "

¹⁹ Kúru 'bá Yēsū ā pámvú ūbī'ba rī pi ní mūzú tā rī 'ozú sū Yēsū ní lūú i ní rī tñi, kōpi ní mūzú inya U'dú Múngú ní Ēlīzú Jó rī pi tī gé sī rī vé rī á'dízú 'dálé.

²⁰ Ūtū rī ká 'deé, Yēsū pi ní úrízú ívé 'bá 'ī pámvú ūbī'ba mūdri drī ní ĩrī rī pi be inya nyangará gé.

²¹ Kōpi ká rīi inya rī nyaá, Yēsū ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Ádarú á 'yo ĩmi ní 'dīni, 'bá ālu ĩmi āsámvú gé 'dīgé, ĩri ímú má ūli 'be nī."

²² Tā 'dīri sē 'bá Yēsū ā pámvú ūbī'ba rī pi ní izāngá, 'bá ālu ālu í'dó rīi 'yoó Yēsū ní, "Ūpí, 'bá déna ímúpi mī ūli 'beepi rī ĩri ma 'i?"

²³ Yēsū ní újázú kōpi ní kīnī, "'Bá 'bá ní rīi ngá nyaá ĩri be sákānī ālu agá rī ímú má ūli 'be nī.

²⁴ Ma 'Bá Mvā 'i, ma ímú drā rá, sū i ní sīi Búkú Múngú vé rī agá rī tñi. 'Bo izāngā rī úmvúlésī ímú adri ágó má ūli 'beepi rī vé ni, i ímú ĩri sē 'dī drā rá. 'Bá tā 'oópi 'dīni 'dīri, tīkí té dō ĩri kuyé mūké."

²⁵ Yúdā lēepi Yēsū ā ūli 'beepi rī ní ĩri zizú kīnī, "Īmbápi, 'bá mí ní tā ni átá 'dīri, mí ūsū 'bá rī ma 'i?"

Yēsū ní újázú ĩri ní kīnī "Ē, 'bá rī mi 'i."

Ínya Ūpí vé uletere rī vé nyangará
(Mārākō 14:22-26; Lúkā 22:14-23; 1 Kōrīntō 11:23-25)

²⁶ Kōpi ká í'dó inya rī nyaá, Yēsū ní pánga rī í'dúzu, ĩri ní ōwō'difō sēzú, ĩri ní 'a ní āndízú, ĩri ní sēzú ívé 'bá 'i pámvú ūbī'ba rī pi ní, ĩri ní 'yozú kīnī, "Īmi 'dukí, ĩmi nyakí, 'dīri rú'ba mávé rī."

²⁷ ĩri ní kópō rī í'dúzu, ĩri ní ōwō'difō sēzú Múngú ní, ĩri ní sēzú kōpi ní, ĩri ní 'yozú kīnī, "Īmi ārēvú céré, ĩmi mvūki.

²⁸ 'Dīri mávé ārī má ní ūndī ruzú 'bá kárakarā pi be rī. § Ārī mávé dāapi vūgá 'dīri ĩri sē Múngú rī 'bá rī pi trū ívé ūnjikānyā agásí rá.

²⁹ Ádarú á lē 'yoó ĩmi ní 'dīni, má ícō gōō vñnyō mvūyū dīi ku, cīmgbá cazú ū'dú má ní mūzú vñnyō ū'dí mvuzú ĩmi be trū má Ētēpi vé mālūngā agá 'dāri gé."

³⁰ Kōpi ká úngó ngoó, vūdrī ní gé, kōpi ní 'dezú mūzú ĩrá Ōlívé vé rī drīgé 'dāá.

Yēsū kīnī Pētēro rī ímú 'i gā rá
(Mārākō 14:27-31; Lúkā 22:31-34; Yūwānī 13:36-38)

³¹ Kúru Yēsū ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Īnīnā nōri sī, ĩmi céré ímú nga ápá rá tā ímúpi 'i ngaapi má rú'ba gá rī sī, ĩmi ma ku ó'dúkūlē, ā'diātāsīyā sīkí Búkú Múngú vé rī agá kīnī,

" 'Ma ímú 'bá kābilō úcépi rī 'dī drā rá, kābilō rī pi ímú ayi kpélékpélé.'

³² 'Bo má kādō gōō íngá idri rú, ma 'de mūzú ĩmi endrētī gé sī drīdrī, 'bá mū 'bá ĩsū ĩmi be āngū Gālīlāyá vé rī gé 'dāá."

³³ Pētēro ní 'yozú kīnī, "'Bá rī pi dō ápá tā ímúpi 'i ngaapi mí rú'ba gá rī sī rá drāāsīyā, má ícō mí kuú āluñani ku."

³⁴ Yēsū ní újázú Pētēro ní kīnī, "Ádarú á lē 'yoó mí ní 'dīni, ĩnīnā āndrū nōri sī, lōgúlōgú ní drī céré 'bezú kuyé rī gé, mí ímú ma gā ca vú sī na, mí 'yo, 'i nī ma kuyé."

³⁵ Pētēro ní gōzú újázú kīnī, "Má ícō 'yoó kīnī á nī mí kuyé 'dīni ku, 'bá ūdrā mí be trū." 'Bá Yēsū ā pámvú ūbī'ba rī pi ā uruko céré átákí nyo sū Pētēro ní átá rī tñi.

Yēsū zī Múngú rī Gētēsēmānī gé.
(Mārākō 14:32-42; Lúkā 22:39-46)

³⁶ Kúru Yēsū ní 'dezú mūzú ívé 'bá 'ī pámvú ūbī'ba rī pi be vūrā i ní zīi Gētēsēmānī rī gé 'dāá, ĩri ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Īmi úrikí 'dīgé, ma drī mū Múngú rī zī."

³⁷ Jī Pētēro rī, āzini Zēbēdáyō enjīpīi Yōkōbū pi Yūwānī be mūzú 'i vūgá sī índi. Īzāngā í'dó fīi ēsī ní agá ambamba.

³⁸ ĩri ní 'yozú kīnī, "Īzāngā nō má ēsī drādrā ē tī ĩsū. Īmi adriki 'dīgé, lē ĩmi adriki mī be mgbō."

‡ 26:17 26:17 Ūmū i ní Pánga ni 'Bāá Údrá ku rī nyazú rī: Yāhūdī rī pi rī ūmū 'dīri nya ca ū'dú ézīrī, kōpi rī ū'dú Múngú ní i pazú adringará tūgērī rú 'bá Ējēpētō vé rī pi drīgé sī rī vé tā ígá ānī. Ūmū 'dīri i í'dó nya U'dú Múngú ní Ēlīzú Jó rī pi tī gé sī rī gé. 'Í lā Wūngará 12:17-20. § 26:28 26:28 'Dīri mávé ārī má ní ūndī ruzú 'bá kárakarā pi be rī: Ārī 'dīri 'bá rī pi vé ūnjikānyā ūjī, ĩri sē kōpívé ūndī Múngú be rī adri mūké. 'Bá Īsērélé vé rī pi rīkí tī, āzini ndrījī zāá Múngú ní rōbōñō rú, ā ūjī rī ívé ūnjikānyā, i adriki rī ule. Rōbōñō i ní zāá 'dīri i'da Yēsū vé drāngará peṭi alambaku sīgé sū Kābilō Mvā Múngú vé rī tñi rī. Ārī Yēsū vé dāapi rōbōñō rú 'dīri, ĩri 'bá céré ĩri ē'yī'ba gí rī pi trū ívé ūnjikānyā agásí. 'Í lā Wūngará 24:8; Lēvīṭkā 16:11-19; Mārākō 14:24; Ēbērē 9:15-22. 26:31 26:31 Zākāriyā 13:7

39 Yēsū kā muḡ vūḡ māḡā, İri nı kũmũci ũḡzũ, 'ı drġ sġzũ vũgá, İri nı Mũngũ ri zıızũ kınĩ, "Má Èḡḡpi, ı́cõ dõ rá, mı ku ma riı İzãngá nyaá nõni ku. 'Bo lã tâ rĩ ä nga 'ı sũ mı èşĩ nı lãã rĩ ḡni, ä adri sũ má nı lãã rĩ ḡni ku."

40 Yēsū kā 'ı újázũ gõõ vúlã ívã 'bá 'ı pámvũ ũbĩ'bá na rĩ pi vũgá 'dãá, İşũ kõpi ri ú'dũ kyõ. İri nı 'yozũ Pëtãrõ nı kınĩ, "İmi ı́cõki nyo adriı caá sã älu mı be mgõõ ku?"

41 Lã İmi adriki mı be mgõõ, İmi zıki Mũngũ ri, tâ ũnjĩ ä ũ'bĩ rĩ İmi ku. İmi èşĩ lã kõdõ Mũngũ ri zıı rã, 'bo rũ'bá gá, İmi mũnyámũnya."

42 Yēsū nı gõzũ muzũ Mũngũ ri zıızũ dġi, İri nı 'yozũ kınĩ, "Má Èḡḡpi, 'ı 'du dõ İzãngá nõri mã rũ'bá gá sĩ kuyã, mũkã ni, lã mã nya İzãngá rĩ muzũ İyi, tâ mı èşĩ nı lãã rĩ ä nga 'ı İyi."

43 Yēsū kā gõõ ı́mũ, İşũ ívã 'bá 'ı pámvũ ũbĩ'bá rĩ pi koki ú'dũ kılĩkılĩ, ä'diãtãsiyã ú'dũ rĩ nõ kõpi ě mı ambamba.

44 Vũ na ni gã, gõ kpa kõpi kuũ 'dĩgã, 'de muḡ Mũngũ ri zıı İri nı tã zıı drġdrġ rĩ ḡni.

45 İri nı 'ı újázũ İgõzũ ívã 'bá 'ı pámvũ ũbĩ'bá rĩ pi vũgá nõõ, İri nı 'yozũ kõpi nı kınĩ, "İmi drĩ ri ú'dũ rĩ koko, äzini İmi ri ändã vu? İmi ndreki, sã rĩ ı́cã İnyinã gı, 'ı ı́mũ 'Bá Mvã ri rũ sã 'bá ũnjĩkãnyã 'õ'bã rĩ pi drĩgã.

46 İmi İngákı urũ, 'bã mukı! 'Bá lããpi mã ũli 'beepi rĩ ı́cã İnyinã gi!"

Yēsũ vã rũngárã (Mārākõ 14:43-50; Lũkã 22:47-53; Yũwãni 18:3-12)

47 Yēsū kā riı áta, 'bá Yēsũ ä pámvũ ũbĩ'bá muḡdrġ drġ nı İri rĩ pi vã älu Yũḡã nı ı́cãzũ, 'bá bĩḡrikã ı́mũki vũ ni gã sĩ, kõpi cãrã İli äcõ ni pi be ĩ drĩgã sĩ, äzini túrã pi be ĩ drĩgã sĩ. Atala atala rĩ pi drĩgã rĩ pi, äzini 'bã drĩkoma rũ rĩ pi be İpãki 'bã 'dĩ'bãe ı́mũzũ nĩ.

48 Yũḡã lũ kõpi nı tã rĩ drġdrġ kınĩ, "Mã u'de dõ 'bã rĩ eziı bẽdrġ sĩ, ágõ rĩ adriipi 'dĩ, İmi rũki İri."

49 Kũru Yũḡã nı muzũ Yēsũ vũgá 'dãá, İri nı 'yozũ, "İmbãpi, mõdõ mı nı!" İri nı kũru Yēsũ ri u'dezũ eziızũ bẽdrġ sĩ.

50 Yēsũ nı 'yozũ kınĩ, "Ündĩgõ, mı ı́mũ gi, 'ı 'õ tã mı nı lãã 'õõ rĩ."

Ägõ urũkõ'bãe nı kũru ı́mũzũ Yēsũ ri u'dezũ ruzũ.

51 Yēsũ vã 'bã İri ä pámvũ ũbĩ'bá rĩ pi vã älu nı ívã İli äcõ rĩ İnjãzũ, İri nı átalágũ ämbũgũ rĩ vã äti'bã ě bı gazũ mvõrũ 'dezũ vũgá 'dãá.

52 Yēsũ nı 'yozũ İri nı kınĩ, "'ı su mıvã İli äcõ rĩ gõõ ívã vũrã gá 'dãá ũzi. 'Bã cãrã ängũ ú'dı'bã drã'bãe İli äcõ sĩ rĩ pi, 'ı kpa ı́mũ kõpi ú'dı ũḡrã İli äcõ sĩ.

53 Mı ũşũ mã ı́cõ mã Èḡḡpi ri zıı, ı́cõ mã nı mãlãyıkã è'dı 'dĩ'bãe ngũlũmũ muḡdrġ drġ nı İri İpãã ı́mũ mã İzã koõ ú'dıkirĩnã nõgõ ku?"

54 'Bo á 'õ dõ tâ rĩ 'dini, tâ Bũkũ Mũngũ vã rĩ nı áta 'dĩri ä nga rı 'ı fũũ ḡ ni gã ngõni?"

55 Sã 'dãri gã, Yēsũ nı 'yozũ 'bã bĩḡrikã rĩ pi nı kınĩ, "İmi ri ı́mũ İli äcõ ni pi be, túrã be, İmi lãki ı́mũ mã rũũ, İmi ũşũki ma 'bã ũnjĩ riipi è'dı 'dĩpi 'bã ängũ ruupi ni pi be ni? U'dũ cãrã, á ri 'bã rĩ pi İmbã Jó Mũngũ vã rĩ ä bõrõ gá 'dãá, 'bo İmi rũki ma kuyã.

56 'Bo tã 'dĩri nga 'ı 'dini, tâ nãbĩ rĩ pi nı sĩ Bũkũ Mũngũ vã rĩ ágã rĩ, ä nga rı 'ı fũũ ḡ ni gã bãnĩ." Kũru 'bã Yēsũ ä pámvũ ũbĩ'bá rĩ pi nı ngazũ ápãzũ 'dĩis rã, kuki Yēsũ ri kũ 'dı'kũlãgũsı.

Yēsũ tu pá Yãhũḡĩ tâ lı'bã rĩ pi endrẽḡi gã

(Mārākõ 14:53-65; Lũkã 22:54-55, 63-71; Yũwãni 18:13-14, 19-24)

57 'Bã Yēsũ ri rũ'bã rĩ pi nı Yēsũ ri jızũ muzũ Kãyãfã vã ängã 'dãá, Kãyãfã ri átalágũ ämbũgũ. 'Bã täımbı İmbã'bã rĩ pi, ambugu Yãhũḡĩ rĩ pi vã rĩ pi be, kõpi rı İ ı́mũ İrivã ängã 'dãá.

58 'Bo Pëtãrõ 'de muzũ Yēsũ vũgá sĩ, kõpi rikı muḡ äsamvũ sĩ, cımgbã İri nı cazũ átalágũ ämbũgũ rĩ vã bõrõ gá 'dãá. İri nı fizũ bõrõ ágã 'dãá, İri nı úrizũ 'bã ängũ ũtã'bã rĩ rı be trũ, lã tãã ndrãã dõ tâ Yēsũ vã rĩ ä ũḡḡ İri adri ngõni.

59 Atala atala rĩ pi drĩgã rĩ pi, 'bã tâ lı'bã rĩ pi be, kõpi lãki tâ ũnjõ vã ni ndãã İşũ Yēsũ rũ'bã gá, 'ı 'dĩki rı İri drãã rá.

60 'Bã kãrãkãrã ä átakı dõ tâ rĩ ũnjõ sĩ Yēsũ rũ'bã gá drããsiyã, kõpi İşũki tâ äzi İ nı ı́cõzũ Yēsũ ri 'dizũ ni kuyã.

Uḡḡ ni gã, 'bã İri pi ı́mũki pá tuũ,

61 kõpi kınĩ, "Ägõ 'dĩri 'yo ändũrũ kınĩ, 'Mã Jó Mũngũ vã rĩ ũşı vũgá, mã gõ şı ú'dũ na ágã."

62 Átalágũ ämbũgũ rĩ nı İngãzũ pá tuzũ urũ sĩ, İri nı 'yozũ Yēsũ nı kınĩ, "Tã ägõ 'dĩ'bãe nı riı ũmbıı mı drĩgã kãrãkãrã 'dĩ'bãe, 'ı 'yo átalágũ mı ḡi gã sĩ ku äşı?"

63 'Bo Yēsũ ũjı 'ı kırı.

Átalágũ ämbũgũ rĩ nı 'yozũ İri nı kınĩ, "'ı sõ ũyõ Mũngũ adriipi İdri rũ rĩ endrẽḡi gã, 'ı lũ 'bã nı, mı Kũrisitõ Mũngũ Mvõpi 'ı?"

64 Yēsũ nı újázũ İri nı kınĩ, "Tã mı nı áta 'dĩri piı. Adarũ ä lã 'yoõ İmi nı 'dini, mã 'Bã Mvã 'ı, ũmvũlãsı İmi ı́mũ mã ndrã, mã úri Mũngũ Ũkpõ 'Dipa vã drġ èndãpi gã, mã İgõ ı́mũ 'bũ gã 'dããsi vũgá nõõ İriḡııı ágãsi."

⁶⁵ Átalágú āmbúgú rī ā 'a ve ūnjī ūnjī, ru ívé bōngó āsīi, ĩri ní 'yozú kīnī, “Ágó nōri ide Múngú rī! Ngá 'bá ní 'bá āzi lēzú ē ímú ágó 'dīri vé tā ūlūú rī ā'di? ĩmi yīkí tā ágó rī ní Múngú ri idezú rī gí.

⁶⁶ ĩmi lēkí ā líkí tā drī ni gé íngóni?”

Kōpi ní újázú kīnī, “Ágó 'dīri, lē ā 'dīkí ĩri drāá rá.”

⁶⁷ Kōpi ní tūsú úwézú ęndreṭi ni gé, kōpi ní 'dezú ĩri ūgbázú. Ūrụkọ'bee ní ĩri usazú.

⁶⁸ Kōpi ní 'yozú ĩri ní kīnī, “Kúrisitō, mí áamá, ā'di gbá mí nī?”

Pétēró gā Yēsū ri sī
(*Mārākō 14:66-72; Lúkā 22:56-62; Yūwánī 18:15-18, 25-27*)

⁶⁹ Sā 'dāri gé, Pétēró úri kuú āmvé jó rizú tā lízú rī ā bóró gá 'dāá, mvá ūkú āzi ātí'ba rú ní ní ímúzú, ĩri ní 'yozú Pétēró ní kīnī, “ĩmi rikí ándúru adrii Yēsū adriipi Gālíláyágú rī be trú.”

⁷⁰ Pétēró ní gázú 'bá rī pi ęndreṭi gé 'dīgé kīnī, “Á nī kuyé mí dō rī tā ngōri átá!”

⁷¹ Kúru Pétēró ní 'dezú muzu kání rī vé kęṭīlę gá 'dāá, mvá ūkú āzi ní ĩri ndrezú, mvá ūkú rī ní 'yozú 'bá rī pi ní kīnī, “Ágó nōri, kōpi rikí ándúru adrii Yēsū Názéretágú rī be trú.”

⁷² Pétēró gō kpá gāá dīī, ĩri ní úyō sōzú kīnī, “Á nī má ágó 'dīri kuyé!”

⁷³ Kā adrii mādā, vúdri ni gé, 'bá urụkọ'bee pá tu'ba 'dālę rī pi ní ímúzú Pétēró vúgá nōó, kōpi ní 'yozú kīnī, “'Bá nīkí rá, mí 'bá 'dī'bee vé ógúpí. Ū'dúkọ mí ní rizú átázú rī lū 'bá ní kīnī, mí Gālíláyágú.”

⁷⁴ Pétēró ní 'i trizú ūgōgólę rú kīnī, “Múngú ā sę má ísú drīlę ūnjī, á nī má ágó 'dīri kuyé.”

Koro lōgúlōgú ní cērę 'bezú.

⁷⁵ Pétēró ní tá Yēsū ní ándúru 'yoó 'i ní, “Lōgúlōgú ní drī cērę 'bészú kuyé rī gé, mí ma gā ca vú na” 'dāri ā tá ígázú. Kúru Pétēró ní füzú muzu āmvé 'dāá, ĩri ní 'dózú ngozú mádrā mádrā rú.

27

Jíkí Yēsū ri Pílátó ęndreṭi gé
(*Mārākō 15:1; Lúkā 23:1-2; Yūwánī 18:28-32*)

¹ Ūbútí kúnjīkúnjī, atala atala rī pi drīgé rī pi, 'bá ambugu rī pi be cērę, úmúkí tī trú, kōpi lēkí ā 'dīkí Yēsū ri drāá rá.

² Kōpi ūdrōkí ĩri, jíkí ĩri muzu Pílátó ęndreṭi gé,* Pílátó ri gávānā.

Yúdā vé drāngará

(*Ezī 1:18-19*)

³ Yúdā Yēsū ā ūli 'beepi rī kā ndreé líkí Yēsū vé tā, lēkí ĩri 'dīī'di, tā rī sę ĩri ní izāngā āmbúgú, ĩri ní mufēngā fífí pūkú na rī újázú gōzú atala atala rī pi drīgé rī pi ní 'bá ambugu rī pi be.

⁴ ĩri ní 'yozú kīnī, “Á 'o ūnjīkānyā 'bá tā ūnjī 'oópi kuyé ní ā ūli 'bezú.”

Kōpi ní újázú ĩri ní kīnī, “Tā 'dīri adrii tá 'bávę ní ku, tá 'dīri mí pá tu tī ní gé nī.”

⁵ Yúdā ní mufēngā rī 'bezú 'i drīgé sī Jó Múngú vé rī agá 'dāá, ĩri ní 'dezú muzu 'i 'yīzú bāákú sī.

⁶ Atala atala rī pi drīgé rī pi ní mufēngā fífí rī pi u'duzú, kōpi ní 'yozú kīnī, “Tāmbí ā'yī ku ĩ ní mufēngā 'dīri 'bázú jó ĩ ní rizú mufēngā 'bázú rī agá, ā'diātāsiyā mufēngā 'dīri dākí ānī āri gí.”

⁷ Kōpi ūsūkí kīnī, mufēngā 'dīri sī, lę ā jekí vūrā ānī, 'bá ímú'ba jākā rú rī pi kádō ūdrāá, ā sīkí ri kōpivę āvú ānī.

⁸ Cimgbā āndrú sī, zíkí vūrā rī ā rú, Vūrā Ārī vé ní.

⁹ Tā otú nębī Yērēmíyā ní 'yoó rī, nga 'i fūú tī ní gé gí kīnī, “Kōpi 'dúkí mufēngā fífí pūkú na, 'bá ĩsērélę vé rī pi kīnī 'bá rī ru dō ĩri gí, ĩ mufēngā 'dīri sę ĩri ní.

¹⁰ Mufēngā rī sī, kōpi jekí vūrā 'bá riipi ūrūtę ūdrí gbizú ní vé ní ānī, sū Ūpí ní ęzīī má ní rī tīnī.”

Pílátó ri Yēsū ri uzīī

(*Mārākō 15:2-5; Lúkā 23:3-5; Yūwánī 18:33-38*)

¹¹ Yēsū kā pá tuú gávānā Pílátó ęndreṭi gé 'dāá, Pílátó ní ĩri zizú kīnī, “Mí nyo 'bāgú Yāhūdī rī pi vé rī?”

Yēsū ní újázú ĩri ní kīnī, “Tā rī mí ní 'yoó gí 'dī.”

¹² Atala atala rī pi drīgé rī pi, 'bá ambugu rī pi be, kōpi ká ĩri tōó, Yēsū zī 'i tī átángá 'yozú kuyé.

¹³ Pílátó ní ĩri zizú kīnī, “'Í yī tá 'bá rī pi ní rīi 'yoó mí rú'ba gá ūnjī 'dīri kuyé?”

¹⁴ 'Bo Yēsū újā ĩri ní átángá ālujānī kuyé, sę gávānā ní āyāngará.

Líkí Yēsū vé drāngará ā tā

(*Mārākō 15:6-15; Lúkā 23:13-26; Yūwánī 18:39-19:16*)

¹⁵ Mērę gávānā vé rī gé, kádó rií Ūmū Múngú ní Ēlízú Jó tī gé sī rī nyaá, 'bá bītríká rī pi 'bá ĩ ní ū'yī kuú jó āngú ū'yīzú rī agá rī pi vé ālu ĩpę, ĩ ĩri oyu ífú āmvé.

¹⁶ Sā 'dāri gé, ágó āzi rú be kuipi tá ūnjī sī ní 'yíkí ĩri ku jó āngú ū'yīzú rī agá 'dāá, ágó rī ā rú Bārābā 'i.

* 27:2 27:2 Jíkí ĩri muzu Pílátó ęndreṭi gé: Kōpi jíkí ĩri muzu Pílátó ęndreṭi gé, ā'diātāsiyā kōpi ūkpō ākó 'bá 'dizú, 'yęnā gávānā Rómá vé rī ūkpō be 'bá 'dizú ní. 27:10 27:10 Zākāriyā 11:12-13; Yērēmíyā 19:1-13; 32:6-9

17 'Bá bñtríká rī pi ká ī úmú Pīlátó vé āngá 'dāá, Pīlátó ní kōpi zizú kīnī, "Īmi lēki mā oyu īmi ní ā'di ri sēé? Mā oyu Bārābā ri sēé, dōku mā oyu Yēsū ī ní zīj Kúrisitō ri sēé?"

18 Pīlátó nī rá 'yozú kīnī, Yāhūdī ambugu rī pi ījīki Yēsū ri 'ī endrēṭi gé nōó, ā'diātāsīyā kōpi 'bāki ēṣi ūnji Yēsū drīgé.

19 Pīlátó kā úri ívé lúpá tā lizú rī drīgé, ūkú ní ní ū'dúkó pēzú vú ní gé 'dāá kīnī, "Ágó tā ūnji 'oópi kuyé 'dāri, ā 'okī īri ūnji ku, īñīñā āndrū rī sī, urobí ūbī ma īrivé tā sī, mā ēṣi īsū ānī īzāngā ambamba."

20 'Bo atala atala rī pi drīgé rī pi, 'bá ambugu rī pi be, rikí 'bá bñtríká rī pi ē drī ūci kīnī, kōpi ā 'yoki, ā oyuḱi Bārābā ri áyu, ā 'dikī Yēsū ri drāá rá.

21 Kúru gávānā Pīlátó ní 'bá bñtríká rī pi zizú kīnī, "'Bá īrī 'dī'bée āsámvu gé, īmi lēki mā oyu īmi ní ā'di ri sēé?"

Kōpi ní ūjázú kīnī, "Mí oyu Bārābā ri áyu."

22 Pīlátó ní kōpi zizú kīnī, "Kúru Yēsū ī ní zīj Kúrisitō 'dīri, mā 'o īri ā'di rú?"

Kōpi ní céré ūjázú kīnī, "Á gbāki īri peṭi alambaku sīgé!"

23 Pīlátó ní kōpi zizú kīnī, "Āsī? Tā ūnji īri ní 'oó rī ā'di?"

Kōpi gōkī ō'ú ū'dúkó be uru 'dāá kīnī, "Á gbāki īri peṭi alambaku sīgé."

24 Pīlátó kā ndreé tā āzi 'í ní ícō 'oó ní 'dāáyo, 'bá rī pi lēki íngá mgbārāsī, īri ní yīj 'í'dúzú 'í drī ūjízú 'bá bñtríká rī pi endrēṭi gé 'dīgé. Īri ní 'yozú kīnī, "Ágó nōri vé āri, tā ní adri má drīgé ku, tā ní ri adri īmi drīgé!"

25 'Bá rī pi ní céré ūjázú kīnī, "Īrivé āri, tā ní ā adri 'bá drīgé, āzini 'bavé anjīñā rī pi drīgé!"

26 Kúru Pīlátó ní Bārābā ri oyuúzú. Īri ní tājīmbj sēzú ívé āngáráwá rī pi ní, kōpi ā ūgbāki Yēsū ri, kōpi ā gbāki īri peṭi alambaku sīgé.

*Āngáráwá rī pi ĩnjákī Yēsū ē drī
(Mārākō 15:16-20; Yūwānī 19:2-3)*

27 Kúru gávānā Pīlátó vé āngáráwá rī pi ní Yēsū rī jizú mužú vūrā ívé rī gé 'dāá, kōpi ní āngáráwá rī pi ūmúzu céré, kōpi trakī ī Yēsū ā gārā gá sī kūrū.

28 Kōpi njeḱi īrivé bōngó akoóko rūkū rī rú'ba ní gé sī, kōpi sukī bōngó ika ācō ní' rú'ba ní gé,

29 kōpi údéki ūcékúcé suú drī ní gé kūlá rú. Kōpi 'bāki túré īrivé drī endēpī gé, kōpi ūtīkī kūmūci īri endrēṭi gé, kōpi ní īri ē drī ĩnjázú 'yozú kīnī, "'Bāgū Yāhūdī rī pi vé rī, 'bá ĩnjīki mi rá!"

30 Kōpi úwéki tūsú rú'ba ní gé, kōpi 'í'dúki túré īri drīgé rī, rikí īri ē drī ūgbāá ānī.

31 Kōpi kā īri ē drī ĩnjá, kōpi ní bōngó akoóko rūkū rī njezú rú'ba ní gé sī, kōpi gōkī īrivé bōngó suú īri rú'ba gá 'dāá ūzi. Kúru kōpi ní īri jizú mužú, ā mužī rī īri gbāá peṭi alambaku sīgé.

*Gbāki Yēsū rī peṭi alambaku sīgé
(Mārākō 15:21-32; Lúkā 23:26-43;
Yūwānī 19:17-27)*

32 Kōpi kā rīi 'deé mužú, kōpi cakī ágó āzi īsū, ágó rī íbī ímú Kūréné gélésīla, ágó rī ā rú Šimónā 'i. Kōpi mīkī ágó rī peṭi alambaku Yēsū vé rī 'duy mužú.

33 Kōpi ní cazú vūrā ī ní zīj Gōlōgótā rī gé 'dāá, (Gōlōgótā vé ífífi, vūrā drī kōlōmgbó vé ní).

34 Kōpi ní vīnyō usazú ngá drāápi ūkēngelī ní sī, sēzú Yēsū ní, ā mvu, Yēsū kā ngá rī 'bīj, gā mvugá sī.

35 Kōpi kā īri gbāá peṭi alambaku sīgé 'dāá gī, kōpi 'bekī īrivé bōngó jēké sī, awakī ī ní.

36 Kúru kōpi ní úrizú vūgá, kōpi tēki rīi īri ndreé.

37 Kōpi sīkī tā ī ní īri tōzú rī gbāá īri drīlē gá uru 'dāá, kōpi sīkī tā rī 'dīni, 'DĪRI YĒSŪ, 'BĀGŪ YĀHŪDĪ RĪ PI VĒ RĪ.

38 Gbāki ūgū'ba ĩrī peṭi alambaku sīgé Yēsū be trū, gbāki āzi rī īrivé drī endēpī gélésīla, āzi rī īrivé drī ĩjī gélésīla.

39 'Bá rī 'bá elī'ba elī elī rī pi rikí īri u'dāá, kōpi rikí ī drī yaá īri idezú ānī,

40 kōpi rikí 'yoó kīnī, "Mī āndúrú 'yoópi, mī Jó Múngú vé rī ĩñānyā, mī gō sī ū'dú na agá rī, mī dō Mvā Múngú vé ní, 'í pa mi! Mí ísī peṭi alambaku rī sīgé sī vūgá nōó."

41 Atala atala rī pi drīgé rī pi, 'bá tājīmbj Mósé vé rī ímbá'ba rī pi, āzini 'bá ambugu rī pi, rikí kpá Yēsū ē drī ĩnjá.

42 Kōpi kīnī, "Ídrī 'bá urūko'bée rá píri, 'bo ídrī 'i ngúlúpi ku āsī? Īri dō 'bāgū Īsērélē rī pi vé ní, ē ísī peṭi alambaku rī sīgé sī vūgá nōó, kúru 'bá īri ē'jī rá.

43 'Bá ívé ēṣi céré Múngú drīgé. Lē Múngú ē ídrī īri, dō Múngú lē īri rá, ā'diātāsīyā 'yo 'dīni kīnī, 'Ma Mvā Múngú vé ní."

44 Ūgū'ba ī ní gbāá īri be trū rī pi rikí kpá īri ē drī ĩnjá ĩndī.

*Yēsū vé drāngárá
(Mārākō 15:33-41; Lúkā 23:44-49;
Yūwānī 19:28-30)*

45 'í'dózú ūtū mgbīngbi gé 'dīgé, cazú sá na ūndrēñā vé rī gé, āngū rī bī nīj kuú cīcī.

46 Kā mužū caá sá na gá, Yēsū ní trezú ū'dúkó be uru 'dāá kīnī, "Ēlōyī, Ēlōyī, lāmā

sābākātāni?" Íffífi ní kīnī, "Múngú mávé rī, Múngú mávé rī, ngá mí ní ma adizú rī ā'di?"

47 'Bá pá tu 'bá 'dálé rī pi ká tā ĩri ní 'yoó rī yī, kōpi kīnī, "Īri ri Ēlīyā ri zī."

48 Koro kōpi āsámuvú gé 'dīgé, 'bá ālu ní njuzú lífā í'dúúz, ĩri ní suzú vīnyō údrápi gí ní agá, ĩri ní suzú peṭi sīgé, ĩri ní suzú mužú Yēsū vúgá uru 'dāá, Yēsū ā mvu.

49 'Bá rī pi urukọ'bée kīnī, "Ī kuki ĩri o'dúkúle, Ēlīyā ri dō ímú ĩri ídrí rá."

50 Yēsū gō treé dīj ú'dúkọ be uru 'dāá, ĩrivé ídrí ní kúru fūzú.

51 Sā 'dāri gé, bōngó ĩ ní Jó Múngú vé rī ā 'a eļizú rī āsī 'i ĩrī, í'dóúz uru 'dāá, cīmgbá vúgá nōó. Nyōkọ rī aya 'i dīngídīngi, irā rī pi undakí ĩ kpélékpélé.

52 'Bú āvú sīzú rī pi zíkí ĩ tị kú mgbọ, 'bá kárakarā Múngú ri e'yī' 'bá, údrā' 'bá gí rī pi, ingakí kōpi gōó idri rú ũzi.

53 Kōpi ĩfúkí 'bú rī pi agásí āmvé. Yēsū ká ingá gōó idri rú gí, kōpi 'dekí mužú kūrú uletere Yērūsālēmā vé rī gé 'dāá, kōpi í'dakí ĩ 'bá kárakarā pi endreṭi gé rá.

54 Ūgalaku rī pi ívé āngáráwá Yēsū ri ütē' 'bá rī pi be, kōpi ká āngū 'i ayaápi dīngídīngi 'dīri ndree, sē kōpi ní ũrī ambamba, kōpi kīnī, "Ádarú ágó nōri Mvā Múngú vé ni!"

55 Ūkú kárakarā tukí pá kuú rará rú, kōpi tēkí nyo rīi ndree. Ūkú 'dī'bée íbíkí ímú Yēsú be trū āngū Gālíláyā vé rī gálésíla, kōpi lēkí Yēsú ē ízā koó.

56 Kōpi āsámuvú gé 'dāá, 'bá rī Māriyā Māgādēlénā 'i, Māriyā Yōkóbū pi vé endreṭi Yōsépā be rī 'i, āzini Zēbēdayō enjīpīi vé endreṭi sī.

Yēsū vé sīngára

(Mārākō 15:42-47; Lúkā 23:50-56; Yūwānī 19:38-42)

57 Ūndreṅā 'dāri sī, Ārīmātáyōgū āzi ā'bú be ni, rú ní Yōsépā 'i, ĩri ándúrú 'bá Yēsū ā pámvú ũbīipi ni.

58 Īri ní 'dezú mužú Pílátō vúgá 'dāá, ĩri ní Yēsū vé āvú ā tā zizú Pílátō tị gé, Pílátō ní táimbj sēzú kīnī, ā oyukí āvú rī sée ĩri ní.

59 Yōsépā ní āvú rī 'duzú, ĩri ní ĩmūlūzú bōngó muké ule ni sī.

60 Īri ní āvú rī jizú sīzú ívé 'bú 'i ní gaá lūú irā agá rī agá. Īri ní irā āmbúgú ní gūzú 'bāzú 'bú rī tị gé, ĩri ní kúru 'dezú mužú.

61 Māriyā Māgādēlénā pi Māriyā āzi rī be úríkí kuú 'būrēdrī rī ā gārā gá, kōpi tēkí rīi ndree.

'Bá āngū ütē' 'bá rī pi ríkí 'būrēdrī rī ütēé

62 Kā mužú adrii drū 'dīni, ú'dú Sábátā vé rī gé, atala atala rī pi drīgē rī pi, Fārūsī rī pi be, kōpi ní 'dezú mužú Pílátō vúgá 'dāá.

63 Kōpi ní 'yozú kīnī, "Āmbúgú 'bávē rī, 'bá ígákí tā ágó ũnjó rú rī ní ándúrú 'yoó lókí ĩri ní drī adrizú ídrí rú rī gé 'dāri gí kīnī, 'U'dú na ā vudrī gé, ma gō ingá ídrí rú ũzi."

64 Kúru lē mí sē táimbj, ā ütēkí 'būrēdrī rī caá ú'dú na. 'Í 'o dō 'dīni ku, ĩrivé 'bá ĩri ā pámvú ũbī' 'bá rī pi ímú ĩrivé āvú ũgú rá, kōpi ímú 'yo 'bá rī pi ní, ingá gōó idri rú gí. Ūnjō vúlé 'dīri, ĩri ímú drīdrī 'dāriS aga rá."

65 Pílátō ní 'yozú kīnī, "Īmi pēkí āngáráwá rī pi mužú 'būrēdrī rī ütēé sū ĩmi ní nīj gí rī tīnī."

66 Kúru kōpi ní 'dezú mužú 'būrēdrī rī ütēzú, kōpi ní irā rī gūzú 'bāzú 'bú rī tị gé, kōpi ní mbízú ũdrī sī, kōpi ní āngáráwá rī pi 'bāzú rizú 'būrēdrī rī ütēzú.

28

Yēsū vé ingángará gōó idri rú drāngará gálésíla rī

(Mārākō 16:1-8; Lúkā 24:1-12; Yūwānī 20:1-10)

1 'U'dú Sábátā vé rī ā vudrī gé, ká adrii Yīngá sī ũ'būtj kúnjīkúnjī, Māriyā Māgādēlénā pi Māriyā āzi rī be, 'dekí mužú 'būrēdrī rī ndree.

2 Koro āngū rī ní 'i ayazú dīngídīngi, ā'diātāsiyā mālāyīkā Úpí vé rī ímú 'bú gé 'dāásī, 'de mužú 'būrēdrī gé 'dāá, gū irā rī 'bú rī tị gé sī, úri drī ní gé.

3 Mālāyīkā rī vé endreṭi ógú sū āngū ní gaá ógú lókúlóku rī tīnī, ĩrivé bōngó imvesirílílí sū ũtú ní ógú rī tīnī.

4 'Bá 'būrēdrī ütē' 'bá rī pi ká ĩri ndree, ũrī ímvú kōpi ambamba, kōpi ā rú' 'bá yā kpírīkpírī, kōpi u'dekí vúgá sū 'bá údrā' 'bá gí ní pi tīnī.

5 Mālāyīkā rī ní 'yozú ũkú 'dī'bée ní kīnī, "Īmi 'okí ũrī sī ku, á nī rá ĩmi ri Yēsū ĩ ní gbāá peṭi alambaku sīgé rī ndā.

6 Yēsū ri nōgó 'dāáyo, Múngú inga ĩri drāngará gálésí gōó idri rú gí, sū ándúrú ĩri ní 'yoó rī tīnī. Īmi ímúkí vūrā ĩ ní ĩri 'bāzú lazú rī ndree.

7 Īmi mukí mbēlē lūú ĩrivé 'bá ĩri ā pámvú ũbī' 'bá rī pi ní kīnī, 'Íngá drāngará

‡ 27:51 27:51 Bōngó ĩ ní Jó Múngú vé rī ā 'a eļizú rī. Bōngó 'dīri eļiki Vūrā Uletere rī pi āsámuvú Vūrā Uleteretere rī be rī āni. Átalágú āmbúgú rī 'yēngá aga fi bōngó rī agásí Vūrā Uleteretere rī agá 'dāá ní, ā'diātāsiyā Múngú ri adri Vūrā Uleteretere dīpi pōwūpōwū rī agá 'dāá. 'Í lā Lēvījīkā 16; Mārākō 15:38; Lúkā 23:45; Ebéré 6:19-20; Ebéré 9:1-7. § 27:64 27:64 Ūnjō drīdrī 'dāri: Drīkoma Yāhūdī rī pi vé rī ũsúkí kīnī, ũnjō drīdrī rī, Yēsú kīnī 'i Kúrīsítō 'i.

gálésíla gōó idri rú gí, İri ri mu āngū Gālíláyā vé rī gé İmi endrētī gé drīdrī 'dīī'dī, İmi ca mu İri İşú ndre 'dāā.' Tā má ní İmú lūú İmi ní rī adriİpi 'dī."

⁸ Ūkú rī pi ní ngazú muzú rú'ba sī 'būrēdrī gé 'dīīsī rá. Ūrī İmvú kōpi rá, 'bo āyīkō fū kōpi ambamba, kōpi ní njuzú muzú tā rī ūlūzú Yēsū vé 'bá İri ā pámvú ūbī'ba rī pi ní.

⁹ Koro Yēsū pi ní drī İşúzú kōpi be, İri ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Mōdó İmi ní." Kōpi ní İmúzú İri vúgá nōó, kōpi ní kūmūcí ūfīzú İri endrētī gé, kōpi ní İri İnjīzú.

¹⁰ Kuru Yēsū ní 'yozú kōpi ní kīnī, "İmi 'okī ūrī sī ku. İmi muķí lūú má édrīpī^{*} ní, kōpi ā muķí āngū Gālíláyā vé rī gé, kōpi mu ma İşú ndre 'dālē."

Tā 'bá 'būrēdrī ūtē'ba rī pi ní ūlūú rī

¹¹ Ūkú rī pi ká rií 'deé muzú kūrú agá 'dāá, 'bá 'būrēdrī ūtē'ba rī pi ā uruķo ní 'dezú muzú tā 'i ngaápi rī ūlūzú atala atala rī pi drīgé rī pi ní céré.

¹² Atala atala rī pi drīgé rī pi ká İ umú 'bá ambugu rī pi be, kōpi ūşūķí kīnī, lē İ sēķí mūfēngā āmbúgū āngáráwá rī pi vé rī ní.

¹³ Kōpi ní 'yozú āngáráwá rī pi ní kīnī, "İmi 'yokí, İrivé 'bá İri ā pámvú ūbī'ba ri pi İmúķí İnjā sī, kōpi ūşūķí İrivé āvú muzú gí, İşú ākūdē 'bá ū'dū gé.'

¹⁴ Gávānā kādō tā 'dīri yīī, 'bá mu eşi ni 'yo, tā āzi İcō İmi İşú ku."

¹⁵ Kuru āngáráwá rī pi ní mūfēngā rī 'duzú, kōpi 'duķí tā rī ngaá sū İ ní lūú İ ní rī tīnī. Tā 'dīri ayi Yāhūdī rī pi āsāmvú gé sī céré, ú'dógú'dógú 'dīri İ drī ri ūlūlū Yāhūdī ri pi āsāmvú gé cīngbá āndrū sī.

Yēsū ezi tā İvé 'bá 'i pámvú ūbī'ba muđrī drī ni ālu rī pi ní

(Mārākō 16:14-18; Lūkā 24:36-49; Yūwānī 20:19-23; Ezi 1:6-8)

¹⁶ Kuru 'bá İri ā pámvú ūbī'ba muđrī drī ni ālu rī pi ní 'dezú muzú āngū Gālíláyā vé rī gé İrā Yēsū ní āndúrú 'yoó kōpi ā muķí drī ni gé 'dāri gé 'dāā.

¹⁷ Kōpi ká İri ndreé, kōpi ní İri İnjīzú, 'bo tā 'dīri fi uruķo 'bée drīgé āluñāni kuyé.

¹⁸ Kuru Yēsū ní İmúzú İvé 'bá 'i pámvú ūbī'ba rī pi vúgá nōó, İri ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Ūkpō 'bū gé 'dālē rī, āzini vū drīgé nōgó rī, sēķí céré kú má drīgé.

¹⁹ Kuru İmi muķí ūlūú āngū rī pi agāsī céré, 'bá rī pi ē İmúķí má pámvú ūbī, İmi sēķí kōpi ní bātīzīmū Eţepī ā rú sī, Mvōpī ā rú sī, āzini İndrī Uleterē rī ā rú sī.

²⁰ İmi İmbáķi tā má ní ezi İmi ní 'dīri kōpi ní, kōpi ā 'duķí tā ni ngaānga. Ádarú

ū'dū céré ma adri İmi be trū, cīngbá cazú ū'dū ūđū vé rī gé."

* 28:10 28:10 Má édrīpī: Má édrīpī vé İffī, 'bá Yēsū ā pámvú ūbī'ba rī pi.

28:19 28:19 Ezi 8:16; 19:5; Rómā 6:3;

1 Kōrīnītō 1:13; 10:2; Gālātīyā 3:27

Ū'dúkō múké
Mārākō
ní sū rī
Tā búkū rī vé rī ā
ūlūngará

Búkū 'dīri Yūwánī Mārākō* sí nī. Yēsū kā adrii Yērūsālemā gá 'dāá, ísū ākūdē Mārākō ri drī kērimvá rú. Mārākō újā 'i ícá 'bá Yēsū ā pámvú ūbíipi ni. Vúdrī ni gé, kōpi gōki rií ējī ngaa Páulū be trū. Vúdrī ni gé, kōpi gōki rií ējī ngaa Pétēro be. Yēsū vé tā ĩri ní sū 'dīri agá, ūlū tā Yāhūdī rī pi ní rií átá rī, āzini ūlū mērē Yāhūdī rī pi vé rī, kúru índrē sū sí búkū 'dīri 'bá adri' 'bá Yāhūdī rú ku Yēsū ri ē'yī' 'bá gí rī pi ē ízā kozú.

Búkū 'dīri agá, Mārākō ūlū tā Yēsū ní 'oó rī pi, ndē tā Yēsū ní átá tī sī rī pi rá. Búkū 'dīri agá, 'bá ísúkí láá, Yēsū 'o tā āyázú āyāyā ní pi kárakarā, ídri 'bá kárakarā, údro índri ūnjī rī pi ūfúú 'bá rī pi drīgē sí, āzini trū 'bá rī pi ívé ūnjikānyā agásí rá. Tā ĩri ní 'oó 'dī' bée agá, lū 'yozú kīnī, Yēsū ri ūkpō be, íbī íngá Múngú vugá, sē 'i 'dījī drāá 'bá rī pi trūzú ívé ūnjikānyā agásí.

Mārākō ūlū tā Yēsū vé rī, āzini ūlū tā Yūwánī ní bātízimū sēzú Yēsū ní rī. Ūlū tā rī pi mužú uletere cíngbá cazú ūdū gé, ísū ākūdē gbāki drī Yēsū ri peṭi alambaku sígē kuyé, búkū rī vé ūdū gé, ūlū tā Yēsū ní íngázú gōzú ídri rú drāngará gálēsila rī, āzini ūlū írivé ngangará mužú 'bū gé rī vé tá.

Yūwánī sē tī Múngú vé rī
(Mātáyo 3:1-12; Lúkā 3:1-18; Yūwánī 1:19-28)

1 Ū'dúkō múké Yēsū Kúrisitō Múngú Mvōpī vé tā sū rī 'dó 'i 'dīnī.†

2 Nēbī‡ Ísáyā sí ívé búkū agá 'dīnī,
 "Ma mávé 'bá áyúāyū ní pē mužú mí ní drīdrī,
 ĩri mužú mí ní lētī údé."

* : *Yūwánī Mārākō*: Yūwánī Mārākō pi mužī Páulū be, Bārúnábā sí Sáyipūrāsí gé, 'bo Mārākō ku ējī rī ā ngangará Pámíflīyá gá. Vúdrī ni gé, Páulū ā'yī Mārākō ri jījī mužú í vugá sí índī kuyé. 'Bo Páulū kā adrii jó āngū ū'yīzú rī agá 'dāá, ĩri ní Timōtéyō rī jizú, ē ĩjī Mārākō ri ímū 'i vugá, † ízā koó. † Í lā Ējī 12:25; Ējī 15:37-39; 2 Timōtéyō 4:11. † **1:1 1:1** *Yēsū Kúrisitō*: Rū Yēsū 'dīri vé ífífi, Múngú ri 'bá paapi rī. Kúrisitō rī 'bá í ní ūdu dāá drī ni gé, lūzú kīnī Múngú ípē ĩri adrii 'bāgú rī. Eberē 'tī sí Kúrisitō rī í zj Māsīyā. † Í lā Yūwánī 1:41. ‡ **1:2 1:2** *Nēbī*: Múngú rī ívé tá átá nēbī rī pi ní, kōpi kúru írivé ū'dúkō rī ūlū 'bá rī pi ní. **1:2 1:2** Máláki 3:1 **1:3 1:3** Ísáyā 40:3 **§ 1:4 1:4** *Bātízimū*: ĩ rī 'bá rī pi ní bātízimū sē lūzú kīnī, kōpi újāki éjī ívé ūnjikānyā agásí gí, kōpi ē'yīkī Múngú rī gí.

* **1:8 1:8** *Índri Uletere rī*: Índri Uletere rī Índri Múngú vé ni. Búkū Múngú vé rī kīnī, Ētēpī rī Múngú 'i, írivé mvá Yēsū rī Múngú 'i, āzini Índri Uletere rī Múngú 'i. Ētēpī rī, Mvōpī rī, āzini Índri Uletere rī, kōpi Múngú ālu. † Í lā Yūwánī 1:1-18; Yūwánī 8:41-42; Ējī 5:3-4. † **1:13 1:13** *Sātānā*: Sātānā rī ádrōko, ĩri āmbúgú índri ūnjī rī pi drīgē, gá tā Múngú vé rī 'dugá ngagá sí, Múngú ídro ĩri 'bū gé 'dāási. † Í lā 'd'angará 12:7-9. ‡ **1:13 1:13** *Mālaykā rī pi*: Mālayikā rī pi índri, kōpi rī adri Múngú be 'bū gé 'dālē, kōpi rī' bā áko. Múngú rī sá āzi sí kōpi ípē ímū vū drīgē nóó ū'dúkō múké ívé rī ūlū 'bá rī pi ní.

3 "Ū'dúkō 'bá āzi vé ní ri ó'ú āngū ā'wí cínyáfā rú rī agá 'dāá kīnī,

'Īmi údéki lētī Ūpī ní,
 ĩmi útúki lētī ĩrivé rī ā adri pīrī. "

4 Yūwánī ní kúru ífūzú āngū ā'wí cínyáfā rú rī agá 'dāá, ĩri ní rizú tī sēzú 'bá rī pi ní kīnī, "Īmi újāki éjī, ĩmi kuki ūnjikānyā ānī, Múngú ā trū rī ĩmi ĩmivé ūnjikānyā agásí rá. ĩri ní 'dezú rizú 'bá rī pi ní bātízimū[§] sēzú."

5 'Bá rī pi ní ímūzú āngū Yūdáyā vé rī agásí, āzini kūrū Yērūsālemā vé rī agásí céré Yūwánī vugá nóó. Kōpi ní ívé ūnjikānyā ūlūzú, Yūwánī ní kōpi ní bātízimū sēzú yījī āmbúgú dīpi dīdī Yáridénī agá 'dāá.

6 Bōngó Yūwánī ní suu rī, údéki kámīlō ā 'bí. 'Yī gō lā' 'bú rú ní 'i ūpīlē gá, írivé ānyāngā rīi nyaa rī, úmbí, āzini ōnyū ásé agá rī.

7 Yūwánī ní áyúzú 'bá rī pi ní kīnī, "'Bá āzi rī ímū má vúdrī gé 'dīf'dī, ĩri ūkpō be ambamba, ndē ma ūkpō sí rā, ā kōó ōvūjū írivé ngá pá gá ā bāá oyyū bā ku.

8 Á sē ĩmi ní bātízimū yījī sí, 'bo ĩri ímū ĩmi ní bātízimū sē ūkpō Índri Uletere rī* vé rī sí."

Yūwánī sē Yēsū ní bātízimū
(Mātáyo 3:13-17; Lúkā 3:21-22)

9 Lóki 'dāri gé, Yēsū ímū Nāzērētā gálēsila, Nāzērētā rī āngū Gālīláyā vé rī agá. Yūwánī ní bātízimū sēzú ĩri ní yījī Yáridénī agá 'dāá.

10 Yēsū ká rīi ífūzú yījī rī agásí, ndre 'bū zī 'i kú mgbo. Índri Uletere rī ní ísízú ímūzú sū āmāmū tñjī, úrizú drīgē ní gé.

11 Kúru ū'dúkō ní íkúzú 'bū gé 'dāási kīnī, "Mí Mvā mávé ní, á lē mí ambamba, ma āyīkō sí mí sí."

Sātānā ū'bī Yēsū rī
(Mātáyo 4:1-11; Lúkā 4:1-13)

12 Índri Uletere rī ní Yēsū ē tī pēzú mužú mbēlējā āngū ā'wí cínyáfā rú rī agá 'dāá.

13 Yēsū mužú adrii āngū ā'wí cínyáfā rú rī agá 'dāá ū'dú pūkū sū, Sātānā[†] rī ĩri ū'bījī ásé agá 'dāá. Fī mužú adrii á'á ásé agá rī pi

āsámvú gé, 'bo mālāyikā rī pi[‡] rikí ĩri ütēē nī.

*Yēsū vé ēžī 'dóngará
(Mātáyo 4:12-17; Lúkā 4:14-15)*

¹⁴ Kā Yūwānī rī 'beé jó āngū ū'yīzú rī agá 'dāá gí, Yēsū ní 'dezú mužú āngū Gāliláyā vé rī gé, ĩri ní ū'dúkó múké Múngú vé rī ūlūzú mužú.

¹⁵ ĩri ní 'yozú kīnī, "Mālūngā Múngú vé rī ícá ĩnyīnā gí, ĩmi újákí ēšī, ĩmi ē'yīkí ū'dúkó múké má ní ūlūū nōri."

'Bá Yēsū ní 'd'ó zīj drīdrī ĩmú 'i pámvú ūbī rī pi

(Mātáyo 4:18-22; Lúkā 5:1-11)

¹⁶ Yēsū ká rīí ēčī yīj bālālā Gāliláyā gārā gá sī, ĩri ní 'bá ĩrī 'bī 'be'ba ní pi ndrezú, 'bá rī Šimónā pi édrīpī Āndērēyā be, kōpi rī 'bī 'be ímbá sī.

¹⁷ Yēsū ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Īmi ĩmúkí má pámvú ūbī, ma sē ĩmi ĩmú 'bá ísē ĩjī má ní sū ĩmi ní 'bī 'beé rī tīnī."

¹⁸ Koro kōpi ní ívé ímbá kuzú, kōpi ní 'dezú mužú Yēsū vúgá sī.

¹⁹ Yēsū ká 'i útrú mužú drīdrī, ĩri ní Zēbēdáyō enjīpī Yökóbū pi ndrezú édrīpī Yūwānī be, kōpi rī ívé ímbá 'a'di kúlúmgbā agá 'dāá 'bī 'bezu ānī.

²⁰ Yēsū ní koro kōpi zizú, kōpi ní 'i étépi Zēbēdáyō rī kuzú ívé 'bá ēžī vé rī pi be kúlúmgbā rī agá 'dāá, kōpi ní mužú Yēsū vúgá sī.

*Yēsū dro ĩndrī ūnjī ágó āzi drīgé sī
(Lúkā 4:31-37)*

²¹ Yēsū pi ní 'dezú mužú ívé 'bá 'i pámvú ūbī'ba rī pi be Kāpārānāúmā gá. 'Bo ū'dú Sábátā vé rī[§] ká ícá, Yēsū ní mužú Jó Múngú rī Zizú rī[‡] agá 'dāá, ĩri ní 'dezú rizú 'bá rī pi ímbázú.

²² 'Bá rī pi āyākí tā ĩri ní ímbá rī sī rá, ā'diātāsīyā tā ĩri ní ímbá rī ūkpō be ambamba, ndē 'bá tājmbī Mósē vé rī ímbá'ba rī pi vé rī rá.

²³ Ágó āzi ĩndrī ūnjī ní fī drī ní gé ni rī adrií ívé Jó Múngú rī Zizú rī agá 'dāá, ágó rī ní trezú ū'dúkó be urū 'dāá kīnī,

²⁴ "Yēsū Nāzērétāgú rī, ngá mí ní rizú 'bá drī izazú rī ā'di? Mí ĩmú 'bá ū'dí ūdrāá? Á nī mí rá, mí 'Bá Uleterē Múngú vé nī."

²⁵ Yēsū ní trezú ĩndrī ūnjī rī drīgé kīnī, "Mí újī kīrī, 'i fū ágó rī drīgé sī rá."

²⁶ ĩndrī ūnjī rī ní ágó rī ayazú ūkpō sī, ĩri ní ngazú fūzú ágó rī drīgé sī útréngará be ū'dúkó be urū 'dāá.

²⁷ 'Bá rī pi ká tā 'dirī ndree, sē kōpi ní céré āyāngará. Kōpi rikí átā 'i āsámvú gé sī kīnī, "Ímbāngará ū'dí 'i ní ímbá ūkpō be ĩndrī ūnjī rī pi ní tā ní 'dújī ēžī ngazú rá 'dirī, ímbāngará íngóni ní?"

²⁸ Tā Yēsū ní 'oó 'dirī íré 'i mužú mbēlēnā āngū Gāliláyā vé rī agásī céré.

*Yēsū idrī 'bá kárakarā
(Mātáyo 8:14-17; Lúkā 4:38-41)*

²⁹ Yēsū pi Yökóbū be Yūwānī sī, ngakí fūū Jó Múngú rī Zizú rī agásī, kōpi 'deki mužú Šimónā pi vé āngá Āndērēyā be.

³⁰ Kōpi ká mužú caá 'dálé, lūkí Yēsū ní kīnī, Šimónā ĩdrēpī rī ázó rú, rú'ba ní ko gbírílílí, la kú gbóló drīgé.

³¹ Yēsū ní mužú ūkú rī vúgá 'dāá, drī ní ruzú, ĩri íngazú urugégé. Drā rī ní dezú ūkú rī rú'ba gá sī, ĩri ní ínyá 'á'dízú sēzú kōpi ní.

³² Ūndrēnā Sábátā vé rī ká dečē, ūtū rī ká 'deé gí, 'bá rī pi ūlīkí ívé 'bá drā be rī pi, 'bá ĩndrī ūnjī ní fī kōpi drīgé rī pi be ĩmú Yēsū vúgá nōó.

³³ 'Bá kūrū Kāpārānāúmā agá rī pi úmúkí 'i céré ĩmú adrií kuú jó rī vé kēčtīlē gá.

³⁴ Kúru Yēsū idrī 'bá drā be rī pi kárakarā, drā 'bá 'dī'bée rú'ba gá rī pi drā āndīāndī ní pi, āzini Yēsū údró ĩndrī ūnjī' kárakarā ūfūū 'bá rī pi drīgé sī. 'Bo ĩndrī ūnjī rī pi ní Yēsū rī nījī rá rī sī, Yēsū 'ā'yī kōpi átangá átā kuyé.

Yēsū sē tī mužú āngū Gāliláyā vé rī agásī

³⁵ Kā mužú caá drū ū'būtī kūnīkūnī, Yēsū ní íngazú urū, ĩri ní mužú adrizú ō'dúkūlégúsī, 'dálé rī Múngú rī zījī.

³⁶ Vūdrī ní gé, Šimónā pi 'i ōgūpījī be, kōpi ní 'dezú mužú Yēsū rī ndāzú.

³⁷ Kōpi ká ĩri ĩšú, kōpi kīnī, "'Bá rī pi rī mi ndā."

³⁸ Yēsū ní újázú kōpi ní kīnī, "Lē 'bá mužú vūrā āzi tungú ní gé, má ūlū rī kpá tī Múngú vé rī mužú kūrū urukō'bee agásī indī, ā'diātāsīyā 'dirī ēžī Múngú ní ma ĩpēzú rī."

³⁹ Yēsū ní kúru ēčizú Múngú vé tī ūlūzú Jó Múngú rī Zizú rī pi agásī, āngū Gāliláyā

§ 1:21 1:21 *Ū'dú Sábátā vé rī:* Ū'dú 'dirī Yāhūdī rī pi ní rizú uvuzú rī, āzini kōpi ní rizú Múngú rī zizú rī. Yāhūdī rī pi rī ū'dú 'dirī vé tā ígá kīnī, Múngú gbi 'bū pi vū be nī, āzini Múngú pa 'i adringará tūgērī rú rī agásī nī. Ū'dú Sábátā vé rī Yāhūdī rī pi rī zī ū'dú ēžīrī, 'bo Kēlīkó rī pi rī zī ū'dú āziyā. 'Í lā Wūngará 20:8-11; Dětōrōnómē 5:12-16.

*** 1:21 1:21** *Jó Múngú rī Zizú rī:* Yāhūdī rī pi vé Jó Múngú rī Zizú rī pi kárakarā kūrū rī pi agásī āndīāndī, kōpi rī 'i úmú Búkū Múngú vé rī lā, āzini kōpi rī Múngú rī ĩnjī Ū'dú Sábátā vé rī gé. † **1:34 1:34** *Īndrī ūnjī rī pi:* Īndrī ūnjī rī pi āndūrū mālāyikā Múngú vé ní 'bū gé 'dāá, kōpi nōkí tājmbī Múngú vé rī, Sātānā rī kōpivé āmbúgú. Múngú idró kōpi 'bū gé 'dāāsī vúgá nōó, kōpi gōkí ufuú ĩndrī ūnjī, kōpi rī 'bá rī pi ní ízāngā sē vū drīgé nōgō. 'Í lā 'dangará 12:7-9.

vé rī agāsī céré, rī índri ūnjī rī pi údrof ūfūú 'bá rī pi drīgē sī.

Yēsū idri ágó ūfū ní nyaá ní (Mátáyo 8:1-4; Lúkã 5:12-16)

40 Ágó āzi ūfūú[†] ní nyaá ní ímú kūmūci ūtīj Yēsū endrētj gé, ĩri ní Yēsū rī mázú drī ĩrī sī kīnī, “Mí ā'yī dō rá, mí sē mā rŭ' 'bá ē ícá ule fō.”

41 Tã 'dīri sē Yēsū ē ēsī ĩsŭ ĩzāngã ambamba, ĩri ní drī suzú ágó rī ūlózú, ĩri ní 'yozú kīnī, “Á lē rá, mí rŭ' 'bá ē ícá ule.”

42 Koro ūfū rī ní dežú ágó rī ā rŭ' 'bá gá sī, rŭ' 'bá ní ní ícázú ule.

43 Yēsū ní ágó rī pēžú mužú, ežizú ĩri ní trītrī,

44 ĩri ní 'yozú ágó rī ní kīnī, “Lē mí lū tā 'dīri 'bá āzi ní ku. 'Í mŭ mí i' 'daá 'bá átálágúš rú ní endrētj gé, 'í jī ngá āzi mužú rŭbŭŋŭ rú mí drīgē sī ĩndī, sŭ tãjmbj Mósē* vé rī ní 'yoó rī tñj, 'bá céré ā nīkī rī 'yozú kīnī, mí rŭ' 'bá ícá ule gí.”

45 'Bo ágó rī kã 'deé mužú, i'dó rii tā rī ūlú mužú 'bá rī pi ní. Ání sē Yēsū gŏ fīi muŭ éçj kŭrŭ rī agá 'daá 'bá rī pi āsámŭ gé sī andrekelembge kuyé. Yēsū ā ugo dŏ 'i fingárã kŭrŭ rī agá 'daá rī sī ugo dŏ drãāsiyã, 'bá rī pi ríkī nyo éçj ĩri vŭgã nõó ĩngázú vŭrã rī pi gé sī céré.

2

Yēsū idri ágó pá be 'bēlé'béle ní (Mátáyo 9:1-8; Lúkã 5:17-26)

1 Ū'dŭ mādã ā vŭ drīgē, Yēsū ní kpã gŏžú fīzŭ Kápārãnãmŭ gá 'daá dīj. 'Bá rī pi yīkī kīnī, Yēsū ícá ĩgŏŏ 'bēti gí.

2 'Bá rī pi ní ĩ úmúžú kárãkarã, sē vŭrã rī ca ku. 'Bá rī pi gákī jŏ rī agá 'daá tré, cīmgbã cazú kēçtilé gá āmvé 'daá, Yēsū rī ũ'dŭkŭ múké rī ūlŭžú kŏpi ní.

3 Ágŏ ũrŭkŭ' 'bēe sŭ i'dŭkī ágó āzi ōgŏrŏvŭ rŭ ní ĩjī Yēsū ũ nõó.

4 'Bá rī pi ní adrii bītrīkã rī sī, kŏpi ndãkī ũ'dŭ tí, kŏpi ní tuzú jŏ drīgē 'daá,* kŏpi ní jŏ rī ē drī ĩñãnyãžú, kŏpi ní ágó pá be 'bēlé'béle rī ísúžú ímŭžú ĩrivé pŏrŏšj ĩri ní laá drī ní gé rī be vŭgã Yēsū endrētj gé nõó.

5 Yēsū kã nījĩ ámã 'yoó kīnī, āgŏ 'dī' 'bēe ē'yīkī 'i gí, ĩri ní 'yozú ágó ōgŏrŏvŭ rŭ rī ní kīnī, “Mvã ágó 'dīri, á trŭ mí mívé ũnjikãnyã agásī gí.”

6 'Bá rī 'bã tãjmbj Mósē vé rī ímbã' 'bá rī pi ũríkī kuú 'daá, kŏpi ríkī ũsŭŭ ēsīšlē sī kīnī,

7 “Ngã ágó 'dīri ní rizú átázú 'dīni rī ā'di? Ágó 'dīri ĩnjī Múngú rī ku! 'Bá āzi ālunãni āngŭ trŭŭpi ũnjikãnyã agásī ní 'daáyo, 'yēnã Múngú 'i ō'dŭkŭlegŭsī.”

8 Koro Yēsū nī tā kŏpi ní rīi ũsŭŭ ĩ ēšj agá 'dãlē rī ámã bã. Kŭru ĩri ní 'yozú kŏpi ní kīnī, “Ngã ĩmi ní rizú tā ũsŭŭ 'dīni rī ā'di?

9 Mã 'yo rī tā rī ĩngŏni? Mã 'yo rī ágó pá be 'bēlé'béle nõri ní, 'Trŭkī mí mívé ũnjikãnyã agásī gí 'dīni,' dŏku mã 'yo, 'Í nga ũrŭ, 'í 'dŭ mívé pŏrŏšj, 'í 'de muŭ' 'dīni?

10 'Bo á lē lŭú ĩmi ní 'yozú kīnī, mã 'Bã Mvã 'i, ma ũkpŏ be ũnjikãnyã trŭžú vŭ drīgē nõgŏ” Yēsū ní 'yozú ágó pá be 'bēlé'béle rī ní kīnī,

11 “Á 'yo mí ní, 'í nga ũrŭ, 'í 'dŭ mívé pŏrŏšj, 'í mvi 'bēti.”

12 Ágó rī ní ngázú ũrŭ, ĩri ní ívé pŏrŏšj 'dŭžú, ĩri ní 'dežú mužú, 'bã rī pi ríkī ĩri ndreé mužú. Tã 'dīri sē 'bã rī pi ní āyãngárã, āžini sē kŏpi ríkī Múngú rī ĩngú kīnī, “Bã ndrekī tā āzi ũkŭ ní 'dīri tñj kuyé.”

Yēsū zj Léŭŭ rī (Mátáyo 9:9-13; Lúkã 5:27-32)

13 Yēsū gŏ 'i endīj muŭ yījĩ bālãlã Gãlĩlãyã tĵ gé 'daá dīj. 'Bã rī pi ní ĩ úmúžú kárãkarã Yēsū ā gãrã gá, ĩri ní i'dóžú kŏpi ímbázú.

14 Yēsū kã rīi éçj yījĩ bālãlã rī ā gãrã gá sī, ĩri ní Léŭŭ Ālãfãýŏ mvŏpī rīipi mŭfēngã umbe jezú rī u'dŭŭpi rī ndrezú, áktŭdē ũrī kuú ívé jŏ rizú mŭfēngã umbe jezú rī u'dŭžú rī agá 'daá. Yēsū ní 'yozú ĩri ní kīnī, “Mí ímŭ mã pámvŭ ũbīi.” Koro Léŭŭ ní ngázú 'dežú mužú ĩri vŭgã sī.

15 Léŭŭ zj Yēsū pi ĩrivé 'bã ĩri ā pámvŭ ũbī' 'bã rī pi be muŭ ínyã nyaá ívé āngã. 'Bã kárãkarã mŭfēngã umbe jezú rī u'dŭ' 'bã rī pi, 'bã rī 'bã ũnjikãnyã 'o' 'bã rī pi be, kŏpi ínyã rī ā nyangárã gá 'daá ĩndī.

† 1:40 1:40 Ūfū: Tãjmbj Mósē vé rī kīnī, 'bã ūfū ní nyaá rī, ĩri āžãvŭ rŭ, ā'yīkī ĩri adrii 'bã ĩsērēlé vé rī pi āsámŭ gé ku. Drã ūfū vé rī de dŏ rŭ' 'bã ní gé sī gí, lē ā mu 'i 'daá átálágú rī endrētj gé, átálágú rī ĩri ndre, ĩri 'yo drã rī de rŭ' 'bã ní gé sī gí. 'Í lã Léŭŭtĵkã 14:1-32. § 1:44 1:44 Átálágú: 'Bã ĩsērēlé vé rī pi āsámŭ gé, 'yēnã átálágú rī rŭbŭŋŭ zã jŏ Múngú vé rī agá 'daá ní. Atala rī pi rī ĩfŭ úyú Léŭŭ vé rī agá. * 1:44 1:44 Mósē: Yŏsēpã kã drãã gí, 'bãgŭ Ĕjēpētŏ vé rī 'bã anjī ĩsērēlé vé rī pi ēžj ngãã tŭgērĵ rŭ cá ilí mŭdŭrŭlŭ sŭ (400). Kŭru Múngú ní Mósē rī ĩpēžú ímŭžú anjī ĩsērēlé vé rī pi pazú adringárã tŭgērĵ rŭ rī agásī. Múngú sē tãjmbj rī Mósē ní, ā lŭ anjī ĩsērēlé vé rī pi ní, sēžú ĩ ní tãjmbj rī zizú tãjmbj Mósē vé ní anī. Tĵkī Mósē rī ĩsŭ áktŭdē ĩlī rī ca ēlĩfŭ ālŭ mŭdŭrŭlŭ sŭ (1,400), ĩsŭ áktŭdē tĵkī drī Yēsū rī kuyé. 'Í lã Wŭngárã 2-24. * 2:4 2:4 Tuzú jŏ drīgē 'daá: Yãhŭdĵ rī pi jŏ sĵ drĵ be kpãkpã, 'bã rī ícŏ žŭ mu ũrī drĵ ní gé rá. † 2:10 2:10 'Bã Mvã: Yēsū zj 'i 'Bã Mvã lŭžú kīnī, 'i Kŭrĩsítŏ 'i, 'i mãllŭngŭ rī rŭ mužú nyonyo. 'Í lã Dãnyélē 7:13-14. ‡ 2:15 2:15 'Bã mŭfēngã umbe jezú rī u'dŭ' 'bã rī pi: 'Bã mŭfēngã umbe jezú rī u'dŭ' 'bã rī pi, kŏpi Yãhŭdĵ rī 'bã mŭfēngã umbe jezú rī u'dŭ' 'bã 'bãgŭ āmbúgŭ Rŏmã vé rī ní rī. Kŏpi rī mŭfēngã rī u'dŭ' 'bãgŭ 'bãgŭ rī ní 'yoó kŏpi ā u'dŭkī rī ndē.

16 'Bá tǎimbj ímbá'ba adri'ba Fārúšš rī pi kǎ ndree Yēsū pi ri inyá nya 'bá ũnjikányā 'o'ba rī pi be, āzini 'bá mǔfēngā umbe jezú rī u'du'ba rī pi be trj, kōpi ní 'bá Yēsū ā pámvú ũbī'ba rī pi zizú kīnī, "Ngá imi ní rizú inyá nyazú 'bá mǔfēngā umbe jezú rī u'du'ba rī pi be, āzini 'bá ri'ba ũnjikányā 'o'ba rī pi be trj rī ā'di?"

17 Yēsū kǎ tā 'diri yj, ĩri ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Bá drǎ ākō rī ndǎ 'bá ũjō sēepi ní ku, 'bá drǎ be rī, ĩri 'bá ũjō sēepi ní ndǎ nī. Má imú 'bá tā be piri rī pi zij kuyé, má imú 'bá ũnjikányā 'o'ba rī pi zij ēšj újǎ."

'Bá rī pi ziki Yēsū ri ānyāngā a'bingará vé tā sī

(Mātáyo 9:14-17; Lúkǎ 5:33-39)

18 'Bá Yūwání ā pámvú ũbī'ba rī pi Fārúšš rī pi be, kōpi ri i a'bi* ānyāngā ā nyangará sī a'bia'bi. 'Bá uruko imuki Yēsū ri zij kīnī, "Bá Yūwání ā pámvú ũbī'ba rī pi Fārúšš rī pi be, kōpi ri i a'bi ānyāngā nyangará sī a'bia'bi, 'bo mívé 'bá mǎ pámvú ũbī'ba rī pi a'bi kī i ku āsī?"

19 Yēsū ní újázú kōpi ní kīnī, "Bá rī pi mukí dō ũkú jengará gá, ōmúrúgō rī vé kēregú dō ājē rī gé 'dǎlē anigé, ĩrivé ũndī mu'ba vú ní gé sī rī pi ícókí i a'bi' ngá nyangará sī ku."

20 'Bo sǎ āzi ri imú 'dī'dī, kádō imú ōmúrúgō rī vé kēregú 'duú kōpi āsámvú gé sī, kúru ú'dú 'dǎri gé, kōpi imú i a'bi ngá nyangará sī.

21 "Bá āzi ícō bōngó ú'dí ĩsī bōngó dēepi kú ĩrikó rú ní vé ulé ícī ōzūū ānī ku, ā'diātāsīyā bōngó 'i nyaápi kú ĩrikó rú gī rī, ícīkí dō ulé ní ōzūū bōngó ú'dí' sī, ĩri gō āsī mužú drǐgélé.

22 'Bá āzi ícō vinyō i ní zoó ú'dí rú rī tóó lǎ'bu i ní ícī jǔrú rú ũkú ní agá ku. 'Bá rī tō dō vinyō rī lǎ'bu i ní ícī jǔrú rú ũkú ní agá, vinyō rī íngá kōfūtō be, ĩri sē jǔrú rī āfī rá, vinyō rī dǎ vūgá. Lē ā tókí vinyō rī jǔrú ú'dí' ní agá."

Fārúšš rī pi ziki Yēsū ri Sábátā vé tā sī (Mātáyo 12:1-8; Lúkǎ 6:1-5)

23 'U'dú álu Yēsū pi rikí ēlǐj mužú ívé 'bá 'i pámvú ũbī'ba rī pi be ōmvú ānyá vé ní agásí 'u'dú Sábátā vé rī gé. ĩrivé 'bá ĩri ā pámvú ũbī'ba rī pi ā uruko'céé ní rizú ānyá rī pi ē drǐ ucezú anyizú búú.

24 Fārúšš rī pi ní Yēsū ri zizú kīnī, "Bávé tǎimbj kīnī, ā ngakí ējz 'u'dú Sábátā vé rī gé ku píri, ngá 'bá mǎ pámvú ũbī'ba rī pi ní tǎimbj rī nōzú, ānyá ē drǐ ucezú 'u'dú Sábátā vé rī gé rī ā'di?"

25 Yēsū ní újázú kōpi ní kīnī, "Īmi lǎkí tā 'bāgú Dāwūdš ní 'oó ívé 'bá rī pi be lókí ēbīrǐ ní kōpi fuzú rī gé rī kuyé?"

26 Lókí atálágú āmbúgu* Ābīyātārī vé rī gé, Dāwūdǐ nga fīi Jō Múngú vé rī' agá 'dǎá, 'du pánga i ní 'bǎá Múngú ēndrētǐ gé, i ní nyaá bǎdǎrú ku, 'yénǎ atala rī pi ní ríi nyaá nī rī nyaá, sē kpá uruko ní nyaá ívé 'bá 'i pámvú ũbī'ba rī pi ní."

27 Yēsū ní 'yozú Fārúšš rī pi ní kīnī, "Múngú údé 'u'dú Sábátā vé rī 'bá rī pi ā uvukí rī ānī, 'bá 'u'dú Sábátā vé rī tā ēnjǐēnjǐ rú 'bá rī pi drǐgē kuyé.

28 Ma 'Bá Mvǎ 'i, má Úpí 'u'dú Sábátā vé rī' drǐgē āmbúgu ní."

3

Yēsū idri ágó drǐ be 'bélé'béle ni ú'dú Sábátā vé rī gé

(Mātáyo 12:9-14; Lúkǎ 6:6-11)

1 'U'dú āzi gé, Yēsū gō mužú fīi Jō Múngú ri Zizú rī agá 'dǎá dǐj, ĩšú ágó āzi drǎ ní drǐ ní nyií kuú 'bélé'béle ni adri kú 'bá rī pi āsámvú gé 'dǎá.

2 Fārúšš rī pi ā uruko rikí létǐ ndǎá, i tókí rī Yēsū rī ānī bēnī, kōpi tēkí nyo ríi Yēsū ri ndree, dō tánǎ ĩri ágó 'diri idri 'u'dú Sábátā vé rī gé ná.

3 Yēsū ní 'yozú ágó drǎ ní drǐ ní nyií kuú 'bélé'béle rī ní kīnī, "Mí íngá uru, mí imú pá tuú 'bá rī pi ēndrētǐ gé nōgō."

§ 2:16 2:16 Fārúšš: Fārúšš rī pi ngúlúmú Yáhūdǐ rī pi vé tǎimbj Mósé vé rī ru'ba tǐt rī pi. Kōpi 'dukí indri rī pi vé tā, āzini mǎlǎyikǎ rī pi vé tā 'bǎá tā āmbúgu rú, kōpi ē'yǐkǎ rá 'yozú kīnī, 'bá ũdrǎ'ba gī rī pi gō íngá idri rú rá. † 1 lǎ Ējz 23:8. * 2:18 2:18 A'bi: Sǎ āzi sī Yáhūdǐ rī pi ri i a'bi, nyakí inyá ku, kōpi ri ēšj 'bá rizú Múngú ri zizú. † 2:21

2:21 Bōngó ú'dí: Ūjǐkí dō bōngó ũkú i ní bōngó ú'dí ícī rǐ'ba ní gé 'diri gǐ, bōngó ú'dí i ní ícī rǐ'ba ní gé 'diri gō ícǎ mǎdǎnjǎ, ĩri āsī bōngó ũkú rī ā rǐ'ba gǎ sī rá. † 2:22 2:22 Jǎru ú'dí: Yēsū vé ímbángará 'diri adri sǐ vinyō i ní dǎá jǔrú ú'dí agá rī tǐnj. § 2:25 2:25 Dāwūdǐ: Múngú ĩpē Dāwūdǐ rī adrii 'bāgú ĩsērélé rī pi vé ní, ēzi kīnī, 'bāgú ú'dí ri imú ĩfú ĩrivé úyú agá, ĩri mǎlǔngǎ rī ru mužú 'dání'dání, 'bāgú rī Yēsū Kúrisitō 'i. † 1 lǎ Sǎwúmǎ 132:11-12; Ējz 2:30.

Tǐkí Dāwūdǐ rī ĩšú ákudé ĩli rī ca élifú álu (1,000) gǐ, ĩli 'dǎri gé, ĩšú tǐkí drǐ Yēsū Kúrisitō ri kuyé. † 1 lǎ 1 Sǎmūlélé 16-30; 2 Sǎmūlélé 1-24; 1 'Bāgú 1-2. * 2:26 2:26 Atálágú āmbúgu rī: Atálágú āmbúgu rī ndē atala rī pi céré, ā'diātāsīyā ĩri 'yénǎ jī Jō Múngú vé rī agá Vūrǎ Uleteretere rī agá 'dǎá nī, ĩri fī vú álu ĩli álu agá. ĩri āri rōbōñō vé rī jī ũnjikányā ũjizú. † 1 lǎ Lēvǐtǐkǎ 16; Ebéré 9. † 2:26 2:26 Jō Múngú vé rī: Jō Múngú vé rī 'yénǎ álukúta Yērúsǎlémǎ gǎ 'dǎá.

Atala rī pi 'yénǎ rī rōbōñō zǎ Jō rī agá 'dǎá nī, sǐ tǎimbj Mósé vé rī ní 'yoó rī tǐnj. Múngú rī dǐ Vūrǎ Uleteretere rī gé, Jō Múngú vé rī agá 'dǎá. † 2:28 2:28 Úpí 'u'dú Sábátā vé rī: Yáhūdǐ rī pi ri 'u'dú Sábátā vé rī ígá kīnī, Múngú gbí ngá 'bū gé rī pi vū drǐgē rī pi be céré 'du caá 'u'dú áziyá, kúru ĩri ní uvuzú 'u'dú Sábátā vé rī gé. Múngú ri 'yénǎ Úpí Sábátā vé ní, kúru Yēsū kīnī, 'i Úpí Sábátā vé ní, kīnī 'i Múngú 'i. † 1 lǎ Wǐngǎrá 20:8-11.

4 Yēsū ní kōpi zizú kīnī, “Ngá ĩmivé tāĩmbj ní lēé ā 'okí ụ'dụ Sábátā vé rī gé ku rī ā'di? ĩri tā múké 'ongará, dōku tā ũnjí 'ongará? ĩri 'bá drā be 'díní 'dĩri kuzú drāzú, dōku ē idríkí ĩri?” Kōpi zíkí ĩ tị átángá 'yozú kuyé.

5 Yēsū kā āngū ndree kōpi vúgá 'dāá, ẹsị ni ve kōpi ní ambamba. Tā ní fíi kōpi ē ẹsị agá ku rī sī, sē Yēsū ní ĩzāngā ambamba. ĩri ní 'yozú ágó rī ní kīnī, “Mí ũjū mí drị.” Ágó rī ní 'i drị ũjūzú. Ágó rī ē drị ní icázú múké.

6 Koro Fārúsí rī pi ní fūzú mužú 'bá Ērōdē ri ẹtí' 'bá rī pi be Yēsū ā tā lizú, lēzú ĩri 'dizú drāzú 'dĩsī rá.

'Bá bītríká 'dekí muj Yēsū ā vudrị gé sī

7 Yēsū pi ní 'dezú mužú ívé 'bá 'i pámvú ũb' 'bá rī pi be yīi bālāla Gālilāyā vé rī gé 'dāá, 'bá kárakarā íbíkí íngá āngū Gālilāyā vé rī gé, āzini āngū Yūdāyā vé rī gé, kōpi 'dekí mužú Yēsū ā vudrị gé sī.

8 Kōpi kā tā Yēsū ní 'oó 'dĩri yīi, 'bá kárakarā ímúkí Yēsū vúgá nōó, kōpi íbíkí íngá Yūdāyā gá, Yērūsālēmā gá, āngū Īdūmíyā vé rī gé, gúrú Yáridení vé rī gé, kūrú Táyā vé rī gé, āzini kūrú Sidónā vé rī gé.

9 Yēsū kā muj ndree 'bá rī pi gaki ambamba, ĩri ní 'yozú ívé 'bá 'i pámvú ũb' 'bá rī pi ní kīnī, kōpi ē 'i' dúkí kúlúmgbā mādānjā ni 'bāá tēété, 'bá bītríká rī pi ē ímúkí rī í imúlúú ku.

10 Yēsū idrí 'bá kárakarā, ānī sē 'bá drā be rī pi ríkí í imíi ímúzú Yēsū vúgá nōó ũkpō sī, ĩ úlókí rī ĩri ā rụ' 'bá bēnī.

11 'Bá ĩndrí ũnjí ní fíi kōpi drīgé rī pi kádó Yēsū rī ndree, ĩndrí ũnjí rī pi kōpi 'dụ a' be vúgá Yēsū ẹndrẹtị gé 'dīgé, kōpi útré ụ'dúkó be urụ 'dāá, “Mí Mvā Múngú vé nī.”

12 'Bo Yēsū átá ĩndrí ũnjí rī pi ní ũkpō sī kīnī, kōpi ā lúkí 'i tā 'bá āzi ní ku.

Yēsū ũpē 'bá áyúāyū ni pi mudrị drị ni ĩrị

(Mātáyo 10:1-4; Lúkā 6:12-16)

13 Vudrị ní gé, Yēsū tų muj írā drīgé 'dāá, ĩri ní 'bá 'i ẹsị ní lēé rī pi zizú mužú 'i vú sī, kōpi ní mužú Yēsū vú sī.

14 ĩri ní 'bá ũpézú mudrị drị ni ĩrị, kōpi ā adríkí rī ívé 'bá áyúāyū* ni pi rú, ĩri ní kōpi pēzú mužú, kōpi ā ũlúkí rī tị Múngú vé rī mužú.

15 Yēsū sē kōpi ní ũkpō, kōpi ā údrókí rī ĩndrí ũnjí rī pi fúú 'bá rī pi drīgé sī ānī.

* **3:14 3:14** 'Bá áyúāyū rī pi: 'Bá áyúāyū rī pi, Yēsū sē kōpi ní ũkpō, rī kōpi pēé muj 'bá rī pi ímbá, ĩndrí ũnjí rī pi údró, āzini tā áyāzú áyāyā ni pi 'oó. † **3:22 3:22** Bēlēzēbūlā: Bēlēzēbūlā vé rụ ázi rī Sātānā 'i, ĩri ádróko, ĩri āmbúgú ĩndrí ũnjí rī pi drīgé.

16 'Bá ĩri ní ũpēé mudrị drị ni ĩrị rī pi vé rụ pi 'dī, Sīmónā 'i, Yēsū gō ĩri ní rụ ázi 'daá Pētērō 'i,

17 Yókóbū Zēbēdāyō mvọpị pi ẹdrịpị Yūwānī be, Yēsū gō kōpi ní rụ ázi 'daá Bōnāgēsí 'i, rú 'dĩri vé íffíi, anjī ũvi vé ni pī.

18 'Bá rī āzi Āndērēyā 'i, Pílípū 'i, Bātílímāyō 'i, Mātáyo 'i, Tómā 'i, Yókóbū Ālāfáyō mvọpị 'i, Tādāyō 'i, Sīmónā úvá 'bāápi 'bá ívé rī pi ē ísúkí rī drịwālā rī 'i,

19 āzini Yúdā Īsíkārīyótā gōópi Yēsū ā ũli 'beépi rī 'i.

Yēsū pi vé tā Bēlēzēbūlā be rī

(Mātáyo 12:22-32; Lúkā 11:14-23; 12:10)

20 Kuru Yēsū kā 'i újā gōó 'bētj 'dāá, ĩri ní fízú jó agá, 'bá bītríká bíkí mužú vú ní gé sī, sē Yēsū pi ívé 'bá 'i pámvú ũb' 'bá rī pi be ísúkí sá ānyāngā nyazú ní kuyé.

21 Yēsū ẹ' dípáa kā tā Yēsū ní 'oó 'dĩri yīi, kōpi ũsúkí kīnī, Yēsū ē drị ábá gí, ĩ lēkí ĩri jīi mužú 'bētj.

22 'Bá rī' 'bá tāĩmbj Mósē vé rī ímbá' 'bá, ímú' 'bá Yērūsālēmā galésila rī pi kīnī, “Ágó 'dĩri Bēlēzēbūlā' fī drị ní gé gí, ĩri rī ĩndrí ũnjí rī pi údró ũkpō ádróko vé rī sī.”

23 Yēsū ní kōpi zizú, ĩri ní átázú kōpi ní nāpí sī kīnī, “Sātānā rī ícó 'i' ọgúpị Sātānā rī dro fū íngóni ngóni?”

24 'Bá āngū ālu agá ni pi acokí dō ĩ ríi ẹ'dj 'dij 'i' ọgúpị be, mālūngā kōpi ní rụú 'dĩri ícó pá tuú ku.

25 'Bá jó ālu tị gé rī pi acokí dō ĩ gí, 'bētj 'dĩri ícó pá tuú ku.

26 Sātānā vé mālūngā aco dō 'i' ásámvú ĩrị ríi ẹ'dj 'dij, mālūngā 'dĩri ícó pá tuú ku, ĩrívé ụdđ ẹdepí 'dī.

27 'Bá adrípị ọjógó ọjógó rī, 'bá āzi ícó ĩrívé ngá alíi ku, úmbékí dō ĩri vúgá ká, ĩ íbí ĩrívé ngá alíi ndó.

28 Ádarú á lē 'yoó ĩmi ní 'díní, 'bá rī 'o dō ũnjikānyā, āzini ide dō āngū, ĩ ícó ĩri trū rá.

29 'Bo 'bá rī ide dō ĩndrí Uleterē rī, ícókí ĩri trūú ālunāni ku, ũnjikānyā ĩrívé rī áwí adrí mužú 'dání' dání.”

30 Yēsū 'yo tā 'dĩri 'díní, ā'diātāsīyā 'bá rī pi ríkí átá kīnī, “Yēsū rī ĩndrí ũnjí be.”

Yēsū ẹndrẹpi pi ẹdrịpị be

(Mātáyo 12:46-50; Lúkā 8:19-21)

31 Yēsū ẹndrẹpi ní ícázú Yēsū ẹdrịpị be, kōpi áwíkí pá tuú kuú ámvé 'dāá. Kōpi ní 'bá āzi pēzú mužú Yēsū rī zizú.

32 'Bá kárakarā úríkí kuú Yēsū ā gārā gá sī kūrú. Kōpi ní lüzú Yēsū ní kīnī, “Mí

éndrēpi pi mí édrīpīj be tuki pá kuú ámvé 'dāá'dā, kōpi lēki mi ndreé."

³³ Yēsū ní kōpi zizú kīnī, "'Bá ĩmi ní 'yoó ĩri má éndrēpi, ázini má édrīpīj 'dī'bée á'di pi?"

³⁴ ĩri ní 'bá úrī'bá 'i gārā gá sī 'dī'bée úndrēzú kūrū, ĩri ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Mávé éndrēpi ázini mávé édrīpīj, kōpi 'bá úrī'bá má gārā gá sī nō'bée.

³⁵ 'Bá Múngú vé tá 'duúpi ngaápi rī, ĩri má édrīpi, ĩri má ómvūpi, ázini ĩri má éndrēpi."

4

Nāpi ágó úri rīpi rī vé rī (Mátáyo 13:1-9; Lúkā 8:4-8)

¹ Yēsū gō 'í'dó 'bá rī pi ímbá yīj bālālā Gālīláyá tī gé 'dāá dīj. 'Bá kárákará úmúki ĩ Yēsū ā gārā gá, sē Yēsū tū muú úri kúlumgba agá yīj agá 'dāá. 'Bá rī pi tuki pá kuú yīj rī tī gé.

² Yēsū ímbá 'bá rī pi ní tá kárákará nāpi sī. Tá ĩri ní ímbá rī pi 'dīni kīnī,

³ "Īmi yīkí drī ká! Ágó ázi mu úri rīi ívé ómvū agá.

⁴ Kā rīi úri rī rīi, úri rī pi ā uruko u'dekí lētī drīgé, āriṅá rī pi tekí kōpi rá.

⁵ Úri rī pi ā uruko u'dekí nyōókú irā drīgé ní agá, úri rī pi ífúkí mbēlēná, ā'diātāsīyā nyōókú rī ní adrii nyetele rī sī.

⁶ 'Bo ūtū rī ká koó gbirilī, úri ífū'bá rī pi 'wikí ūdrāá céré, ā'diātāsīyā úlá ní pi ní fií vūgá 'dāá kuyé rī sī.

⁷ Úri rī pi ā uruko u'dekí ūcékúcé ásamvú gé, ūcékúcé rī du amuu, ózū úri ífū'bá du'bá rī pi rá, sē úri ífū'bá rī pi 'aki kuyé.

⁸ Úri rī pi ā uruko u'dekí nyōókú múké múké ní agá, dukí 'aá mī be gbálígbálí. Ūruko ní pi 'akí caá mī be pūkú na, uruko ní pi pūkú áziyá, uruko ní pi mūdūrūlū álu."

⁹ Yēsū ní kúru 'yozú 'bá rī pi ní kīnī, "'Bá bī be rī, ā yī 'i ní tá 'dīri."

Tā ā pá Yēsū ní tá rī ūlūzú nāpi sī rī (Mátáyo 13:10-17; Lúkā 8:9-10)

¹⁰ Kā Yēsū ri kuú ó'dúkúlēgúsī, ĩrivé 'bá áyúáyū mudrī drī ní ĩrī rī pi, 'bá uruko ĩ tra'bá ĩri ā gārā gá rī pi be, kōpi ní Yēsū rī zizú kīnī, "Nāpi mí ní ūlūú 'dīri vé íffíí á'di?"

¹¹ ĩri ní újázú kōpi ní kīnī, "Má 'i'da ĩmi ní mālūngā Múngú vé ĩ ní tá ní ūzūzūzū rī ámvé gí. 'Bo ma 'bá uruko ní tá rī átá nāpi sī,

¹² tá ĩ ní sīí Búkū Múngú vé rī agá rī ā nga rī 'i fiú tī ní gé bēsīnī kīnī,

"Kōpi tá má ní 'oó rī ndre rá, 'bo kōpi nīkí íffíí ní ku,

kōpi tá má ní 'yoó rī yī rá, 'bo fi kōpi drīgé ku.

Kōpi ā nīkí té dō tá rī vé íffíí rá, kōpi té éšj újá, Múngú ri té kōpi trū rá."

Yēsū ūlū nāpi rī vé íffíí (Mátáyo 13:18-23; Lúkā 8:11-15)

¹³ Yēsū ní kúru kōpi zizú kīnī, "Nāpi má ní ūlūú 'dīri, ĩmi nīkí nyo íffíí ní kuyé? Má átá dō ĩmi ní nāpi rī ázi, ĩri ícó fi ĩmi drīgé íngóni?"

¹⁴ 'Bá úri rīpi rī, ĩri 'bá Múngú vé tī ūlūúpi rī.

¹⁵ Úri u'de'bá lētī drīgé rī pi vé íffíí, ĩri 'bá Múngú vé tī yī'bá rá rī pi, vūdrī ní gé, koro Sātáná rī ímú Múngú vé tī kōpi ní yīj 'dīri iza kōpi ē éšj agásí rá.

¹⁶ Úri u'de'bá nyōókú irā drīgé rī agá rī vé íffíí, ĩri 'bá Múngú vé tī yī'bá áyīkō sī rī pi.

¹⁷ 'Bo kōpi kádō tī Múngú vé rī yīj, tī Múngú vé rī ní vūrā ĩsú úrízú kōpi ē éšj agá 'dālé kuyé rī sī, tá ázi ūkpó ūkpó kádō kōpi ayaá, tī Múngú vé rī gō ávī kōpi ē éšj agásí rá.

¹⁸ Úri u'de'bá ūcékúcé ásamvú gé sī rī pi, ĩri 'bá Múngú vé tī yī'bá, ē'yī'bá rá rī pi.

¹⁹ 'Bo kōpi ní rīí tá rī 'bá nōri vé rī ūsūj áyu rī sī, ázini kōpi ní rīí ā'bú vé tá 'duú 'bāá ámbúgú rī sī, ázini kōpi ní rīí éšj 'bāá ngá uruko'bée drīgé rī sī, sē kōpi 'bákí éšj tī Múngú vé rī yizú ku, ĩri sē kōpi adri sū pētī 'aápi ku rī tīni.

²⁰ Úri u'de'bá nyōókú múké agá rī pi, kōpi 'bá Múngú vé tá yī'bá rá, 'bá'bée ĩ éšj agá tīj rī pi. Kōpivé tá 'oó múké rī índré sū ányá 'aápi mī be gbálígbálí rī tīni, drī ní álu rī gé, 'a caá pūkú na, pūkú áziyá, dōku mūdūrūlū álu."

Nāpi lámabā vé rī (Lúkā 8:16-18)

²¹ Yēsū ní gōzú kōpi ní nāpi ázi ūlūzú kīnī, "'Bá ázi ri nyo ícó lámabā 'yū su gbóló ā ndúgé, dōku ūdrī 'í'dú lámabā dīpi angū ĩngbērēepi rī ē drī ako áni cí rá? Ícó 'oó 'dīni ku, ĩri lámabā rī 'yū 'bá misá drīgé, vūrā ĩri ní ícózú angū ĩngbērēzú jó agásí céré rī gé.

²² 'Í'dú ázi ri ímú 'dī'dī, tá 'bá rī pi ní ūzūzūzū rī, ĩ ímú 'í'da ámvé, tá ĩ ní ūzūzūzū rī pi ārēvú céré, ĩ ímú 'í'da ámvé.

²³ 'Bá rī dō bī be, ā yī 'i ní tá 'dīri."

²⁴ Yēsū gō kpá 'yoó kōpi ní kīnī, "Īmi 'bákí bī rizú tá má ní ūlūú ĩmi ní 'dī'bée yizú múké múké. Múngú ri ĩmi ní ūmī sē ĩmi ní ēbirī 'bāá lēzú ĩrivé tá nīzú rī sī. Adarú Múngú ri ĩmi ní tá nīngará sē ambamba.

²⁵ 'Bá ɛ̀sɪ́ 'bāapi tā má ní ímbá rī drīgɛ́ rī, ma ĩri ní tā n̄ngará sɛ́ ɔ̀mbúgú, 'bo 'bá mávé tā yīpi ku rī, ma ĩrivé tā n̄ngará 'du úmī ní gé sī rá."

Nāpi úri duúpi rī vé rī

²⁶ Yɛ̀sū ní 'yozú kīnī, "Mālūngā Múngú vé rī adri s̄ú ágó úri riipi ívé ɔ̀mvú agá rī t̄ni.

²⁷ Kādō adrii ĩn̄j sī, dōku ũt̄ú sī, ágó rī dō ũ'dú ko yā, dō ko ũ'dú ku yā, úri rī ĩfū, ĩri du mužú dudu, ágó rī n̄j kuyé dō úri ĩfūúpi rī ri du ngóni ngóni.

²⁸ Nyòkú rī sɛ́ úri rī ĩfū du múké, drīdrī ni, b̄j ní ri i'dó ĩfū, ɔ̀nyá rī ɛ́ drī ri kúru i'dó ayi, ũd̄ú ní gé, ĩri kúru 'a m̄j be gbálígbálí.

²⁹ ɔ̀nyāngā rī ka dō gí, ɔ̀mvú 'dipa ri m̄gɛ̀lɛ̀sī i'dú ɔ̀nyāngā rī lizú ɔ̀nī, ɔ̀diat̄āsīyā s̄a ɔ̀nyāngā ĩkūnāzú rī ícá gí."

Nāpi marigó fī be mādānjá rī vé rī
(Mātayo 13:31-32; Lúkā 13:18-19)

³⁰ Yɛ̀sū ní gōzú 'yozú d̄jī kīnī, "Mālūngā Múngú vé rī adri s̄ú ɔ̀di t̄ni? Dōku Mā áyú ri nāpi ngóni ní mālūngā Múngú vé rī ɔ̀ tā t̄luzú ɔ̀nī?

³¹ Mālūngā Múngú vé rī índre s̄ú marigó fī be mādānjá rī t̄ni.

³² Kádō ĩri saá, ĩri ĩfū du mba ɔ̀mbúgú, ĩri pɛ̀t̄j ɔ̀mvú agá rī pi ndɛ́ cɛ́ré, dr̄t̄j ní pi ĩgārā ɔ̀coco, ɔ̀rĩn̄j rī pi ĩmú jó s̄i s̄i ní gé."

Yɛ̀sū ri 'bá rī pi ímbá nāpi s̄i
(Mātayo 13:34-35)

³³ Yɛ̀sū ímbá 'bá rī pi nāpi ɔ̀ndiándi ní pi s̄i, ɔ̀zini lɛ̀t̄i ɔ̀ndiándi ní pi s̄i, k̄opi ɔ̀ á mákí ri tā rī ɔ̀nī.

³⁴ Yɛ̀sū kádō ri t̄j Múngú vé rī ũlūú 'bá rī pi ní, ĩri ũlū mužú nāpi s̄i. 'Bo ĩri dō ívé 'bá 'i pámvú ũb̄i'bá rī pi be ɔ̀'dúk̄lɛ̀gus̄i, ĩri tā rī vé ĩfifí ũlū k̄opi ní cɛ́ré.

Yɛ̀sū uga ũlī vīpi ũkpō be rī
(Mātayo 8:23-27; Lúkā 8:22-25)

³⁵ ũ'dú ɔ̀lu ɔ̀lu 'dāri s̄i ũndrɛ̀sī, Yɛ̀sū ní 'yozú ívé 'bá áyúáyū rī pi ní kīnī, "Lɛ́ 'bá zokí mužú yīi bālālā rī agásī álé 'dāá."

³⁶ K̄opi ní 'bá b̄it̄r̄iká rī pi kuzú, Yɛ̀sū vé 'bá áyúáyū rī pi ní tuzú k̄ulúmgbá Yɛ̀sū ní tuzú rī agá, k̄opi ní 'dezu zozú mužú yīi ri agásī. K̄ulúmgbá ɔ̀ uruk̄o anigé 'dekí mužú k̄opi ɔ̀ vud̄r̄j gé s̄i.

³⁷ Kúru ũlī vīpi ũkpō be ní ní íngázú vjzú yīi bālālā rī drīgɛ́ s̄i. Yīi rī ní 'bázú úvázú k̄ulúmgbá rī úvjúzú ngɛ̀lɛ́ ngɛ̀lɛ́. Yīi ní i'dózú t̄jzú k̄ulúmgbá rī agá 'dāá, sɛ́ k̄ulúmgbá rī lɛ́ t̄j ɔ̀nī yīi ɔ̀ ndúgɛ́.

³⁸ ĩszú Yɛ̀sū la ũ'dú koó k̄ulúmgbá rī agá vúlɛ́ 'dāá, ɛ̀t̄j 'i dr̄j mākádá s̄i. Yɛ̀sū vé 'bá áyúáyū rī pi ní Yɛ̀sū ri zizú ũ'dúk̄o be uru 'dāá kīnī, "Ímbápi, 'bá ri t̄j yīi ɔ̀ ndúgɛ́, mí ɔ̀sī 'bá s̄i ku ɔ̀sī?"

³⁹ Yɛ̀sū ní aruzú ũ'dú gɛ̀lɛ̀sī, ĩri ní trezú ũlī vīpi ũkpō be rī drīgɛ́ kīnī, "'Í tu pá, 'diri ícá gí." Koro ũlī vīpi ũkpō be rī ní pá tuzú, ɔ̀ngū rī ní újzú k̄iri.

⁴⁰ Yɛ̀sū ní ívé 'bá 'i pámvú ũb̄i'bá rī pi zizú kīnī, "Ngá ĩmi ní adrizú ũr̄j s̄i rī ɔ̀di? ĩmi ɛ́'yīngará ɔ̀kó?"

⁴¹ 'Bá Yɛ̀sū ɔ̀ pámvú ũb̄i'bá rī pi, ũr̄j fī k̄opi ɛ́ ɛ̀sɪ́ agá ambamba, k̄opi ní 'dezu ĩ uzizú ĩ ɔ̀sámvú gé s̄i kīnī, "'Bá 'diri 'bá íngóni ní, ɔ̀tángá ɔ̀tápi ũlī vīpi ũkpō be rī ní t̄j ni yīi ĩndī 'diri?"

5

Yɛ̀sū dro índri ũnjí fūú ágó ɔ̀bābā rú ní drīgɛ́ s̄i

(Mātayo 8:28-34; Lúkā 8:26-39)

¹ Yɛ̀sū pi ní kúru zozú mužú ívé 'bá 'i pámvú ũb̄i'bá rī pi be yīi bālālā rī agásī, k̄opi ní cazú ɔ̀ngū Gɛ́rásá vé rī gé.

² Yɛ̀sū ká ĩfūú k̄ulúmgbá rī agásī, koro ágó índri ũnjí ní fīi dr̄j ní gé ní ní ĩfuzú vūrā ĩ ní rizú ávū s̄jzú rī gé 'dāásī, ĩmúzú Yɛ̀sū vúgá nōó.

³ Ágó rī ri adri 'būrɛ̀dr̄j rī pi ɔ̀sámvú gé 'dāá, 'bá ɔ̀zi ícá ĩri úmbé ĩmvé s̄i bā ku.

⁴ ɔ̀ndurú ĩ nj̄j̄j̄ ri ágó rī ɛ́ dr̄j pi úmbé pá ní pi be ĩmvé s̄i, 'bo ĩri ĩmvé ĩ ní 'i dr̄j pi úmbézu 'i pá be 'd̄i'bée ũnj̄j̄ k̄pɛ̀lɛ̀kpɛ̀lé 'd̄iis̄i rá, 'bá ɔ̀zi ícápi ágó 'diri ɔ̀ ũkpō ndɛ̀epi ní 'dāáyo.

⁵ ũt̄úná s̄i ɔ̀zini ĩn̄j̄n̄j̄ s̄i, ágó rī ri ɛ̀c̄j 'būrɛ̀dr̄j rī pi ɔ̀sámvú gé s̄i, ɔ̀ngū ɔ̀ngá rú rī pi ɔ̀sámvú gé s̄i, pí útrɛ́ngará be, ĩri ri ĩrā anj̄n̄j̄á i'dú 'i r̄j 'bá ũs̄i ɔ̀nī.

⁶ Ágó rī ká Yɛ̀sū ri ndreé rará rú 'dāá, ĩri ní njuzú k̄umúci ũt̄jzú Yɛ̀sū ɛ̀ndrɛ̀t̄j gé.

⁷ ĩri ní trezú ũ'dúk̄o be uru 'dāá kīnī, "Yɛ̀sū, Mvā Múngú ũkpō 'Dipa vé rī, ngá mí ní lɛ́é má vúgá rī ɔ̀di? 'Í s̄o ũyō Múngú ɛ̀ndrɛ̀t̄j gé 'yozú kīnī, mí ícá ma 'oó ũnjí ku!"

⁸ Ágó rī átá 'dini, ɔ̀diat̄āsīyā Yɛ̀sū ní 'yoó índri ũnjí rī pi ní, k̄opi ɔ̀ fúkí ágó rī drīgɛ́ s̄i rá rī s̄i.

⁹ Yɛ̀sū ní kúru ágó rī zizú kīnī, "Mí rú ɔ̀di 'i?"

Ágó rī ní újázú Yɛ̀sū ní kīnī, "Mā rú B̄it̄r̄iká 'i, ɔ̀diat̄āsīyā 'bá kárakarā."

¹⁰ Kúru índri ũnjí rī pi ní Yɛ̀sū ri mázú kīnī, Yɛ̀sū ɔ̀ dro ĩ fūú ɔ̀ngū rī agásī ɔ̀mvé ku.

¹¹ ɔ̀ngá 'dāri ɔ̀ pálé gá 'dāá, ĩ ri ĩgá úcɛ́, ígá rī pi kárakarā.

¹² Índri ũnjí rī pi ní rizú Yɛ̀sū ri mázú kīnī, "'Í pɛ́ 'bá mužú adrii ĩgá 'dā'bée ɔ̀sámvú gé f̄o, mí ɔ̀'yī 'bá ní, 'bá mužú úfí ígá rī pi agá."

¹³ Yɛ̀sū ní ɔ̀'yizú k̄opi ní. Índri ũnjí rī pi ní ũkpúzú ágó rī drīgɛ́ s̄i, mužú úfízú ígá

rī pi agá. Īgá rī pi élífú ĩrī. Īgá rī pi ní njuzú mužú ɔngú sī āngú ũlúpi ũlúlu rī gé 'dāá, kòpi ní u'dezú yīi bālālā rī agá 'dāá.

¹⁴ 'Bá rī' 'bá Īgá úcé' 'bá rī pi ká tā 'dīri ndree, kòpi ngakí ũnúzú mužú tā 'dīri ũlúú 'bá kūrú agá 'dālē rī pi ní, āzini 'bá adri' 'bá gúrú kūrú rī ā gārā gá sī rī agá rī pi ní. 'Bá rī pi ní mužú tā 'i 'oópi 'dīri ndrezú.

¹⁵ Kòpi ká caá Yēsū vúgá 'dālē, kòpi ísúkí ágó ĩndri ũnjí ní fí drī ní gé kárakarā rī ícá múké gí, úrí kuú Yēsū ɛndrɛtj gé, su bōngó 'i rú' 'bá gá, úmí ní ícá múké gí. Tā 'dīri sē kòpi ní ũrī.

¹⁶ 'Bá tā 'i ngaápi ágó rī ā rú' 'bá gá rī ndre' 'bá, āzini Īgá rī pi ā rú' 'bá gá rī ndre' 'bá ĩ mī sī rī pi ní mužú tā rī ũlúú 'bá rī pi ní.

¹⁷ Kúru 'bá āngú 'dāri agá rī pi ní 'yozú kīnī, Yēsū ā nga mužú ívé āngú agásí 'dīisí rá.

¹⁸ Yēsū ká rīi tuú kúlúmgbá rī agá 'dāá, ágó Yēsū ní ĩndri ũnjí droó fūú drī ní gé sī rī ní Yēsū rī mázú drī ĩrī sī kīnī, 'í lē mužú Yēsū vúgá sī ĩndī.

¹⁹ 'Bo Yēsū ā'yī ĩri mužú 'í vúgá sī kuyé, pē ĩri ē tī kīnī, "'í mvi 'bɛtj, 'í mɔ tā āyāzú āyāyā Úpí ní 'oó mī rú' 'bá gá, āzini ɛšj ĩdríkīdri ĩri ní 'bāá mī ní 'dīri vé tā ũlúú mívé 'bá 'bɛtj āsámúvé gé rī pi ní."

²⁰ Ágó rī ní kúru 'dezú ɛcizú tā Yēsū ní 'oó 'í ní rī ũlúú mužú kūrú mužrj 'í ní zīj Dēkápólīsí vé rī agásí. Tā ágó rī ní ũlúú rī sē 'bá rī pi ní āyāngárá.

Yēsū ĩdrí mvá ũkú Yáyīrō vé rī, āzini ũkú drā be rī

(Mātáyo 9:18-26; Lúkā 8:40-56)

²¹ Yēsū ká 'i újā gōó zoó mužú alé 'dāá kúlúmgbá sī, 'bá bītríká ímúkí ĩ úmú adrii Yēsū ā gārā gá sī kūrú yīi tī gé 'dāá.

²² Ágó āzi rú ní Yáyīrō 'i, ĩri drīkoma Jó Múngú rī Zizú rī vé ní, ĩri ní ímúzú kúmūcī ũtjizú Yēsū ɛndrɛtj gé,

²³ ĩri ní Yēsū rī mázú drī ĩrī sī kīnī, "Mávé mvá ũkúná rī 'dālē drā be ũnjīkányākányā, lē drāádrā, 'í mužú drī tīj drī ní gé, ē ĩdrí rī bēnī fō."

²⁴ Kúru Yēsū pi ní 'dezú mužú ĩri be ĩrivé āngá 'dāá.

'Bá bītríká 'dekí mužú ĩri vúgá sī ĩndī, kòpi ríkí ĩri ũmī mužú ũmīmī, ā'diātāsīyā 'bá rī pi ní adrii tré rī sī.

²⁵ Ú'dú 'dāri sī, ũkú āzi 'bá bītríká rī pi āsámúvé gé 'dāá, mbāá ú'dú rī ɛcī rú' 'bá ní gé sī, gā dɛgá sī, 'dú caá ílī mužrj drī ní ĩrī.

²⁶ Ũkú rī ɛcī 'bá kárakarā ũjó sē' 'bá ní pi vúgá sī ílī be aco, iza ívé mūfēngá ambamba ũjó ārēgá sī drā 'dīri vé tā sī, 'bo 'bá āzi ícópí ĩri ní ũjó sēpí ĩrivé drā 'dīri ní dezú ní 'dāáyo.

²⁷ Ũkú rī ká Yēsū vé tā yīi, ĩri ní 'i útrúzú ĩnyinjá Yēsū ā úgóró gá 'bá bītríká

rī pi āsámúvé gé 'dāá, ĩri ní Yēsū vé bōngó akoóko rī ũlózú.

²⁸ Ũkú rī ũsū kīnī, "Má úló dō Yēsū vé bōngó, ma ĩdrí rá."

²⁹ Ũkú rī ká Yēsū vé bōngó ē tī úló, mbēlēngá āri ɛcīpi rú' 'bá ní gé sī rī ní pá tuzú, koro ũkú rī gō áamá 'i rú' 'bá ícá múké gí.

³⁰ Sānā 'dāri gé, Yēsū nī áamá rá 'yozú kīnī, ívé ũkpō fū 'i rú' 'bá gá sī gí. Yēsū ní 'i újázú āngú ndrezú 'bá bītríká rī pi vúgá 'dāá, ĩri ní kòpi zizú kīnī, "Á'di úló mávé bōngó ní?"

³¹ Yēsū vé 'bá ĩri ā pámvú ũbī' 'bá rī pi ní újázú ĩri ní kīnī, "Mí nī rá 'bá rī pi kárakarā rī ĩ mī ímúzú mī rú' 'bá gá nōó, ngá mī ní 'bá zizú 'yozú kīnī, ā'di úló mívé bōngó ní rī ā'di?"

³² 'Bo Yēsū rī 'bá ívé bōngó úlópi rī ũndré 'bá rī pi āsámúvé gé sī.

³³ Ũkú rī ká tā 'i ngaápi 'i rú' 'bá gá 'dīri nīi áamá, ũrī sī, rú' 'bá ní 'í'dó rīi yāyā. ĩri ní ímúzú kúmūcī ũtjizú Yēsū ɛndrɛtj gé, ĩri ní tá 'í ní bōngó rī ũlózú rī ũlúú Yēsū ní céré.

³⁴ Yēsū ní kúru 'yozú ũkú rī ní kīnī, "Mvá ũkú 'dīri, ɛ'yīngárá mívé rī sē mī ĩdrí gí. 'í mužú ĩyī, tākīri Múngú vé rī ā adri mí be, mī rú' 'bá ā adri ule."

³⁵ Yēsū ká rīi átá ũkú rī be, koro āgō urukō' bée ní ícázú, kòpi íbíkí ímú Yáyīrō vé āngá 'dāási, kòpi ní 'yozú Yáyīrō ní kīnī, "Mívé mvá ũkúná rī drā gí, lē mī rī sá izaá átázú 'bá rīipi āngú ímbápi rī be ku."

³⁶ Yēsū ká tā 'dīri yīi, ĩri ní 'yozú Yáyīrō ní kīnī, "Lē mī ɛšj ā ũtī ku, mī ɛ'yī mávé tā."

³⁷ Yēsū lē 'bá āzi ā mužú 'í vúgá sī ku, ā'yī 'yéngá Pétērō pi, Yōkóbū be, Yūwánī Yōkóbū ɛdrīpi sī.

³⁸ Kòpi ká mužú caá Yáyīrō vé āngá 'dāá, Yēsū ndre 'bá rī pi rī lūlú gá.

³⁹ Yēsū ní fízú jó agá 'dāá, ĩri ní 'yozú 'bá rī pi ní kīnī, "Ngá ĩmí ní rízú lūlú gázú 'dīnī rī ā'di? Mvá ũkúná rī drā kuyé, ĩri ú'dú ko."

⁴⁰ 'Bo 'bá rī pi ríkí guú ĩri sī gugu.

Yēsū ní 'yozú kīnī, 'bá rī pi ā fíkí céré āmvé, ā'yī 'yéngá āvú rī vé ɛtɛpi pi ɛndrɛpi be, āzini ívé 'bá áyúáyú na 'dī' bée be, kòpi fíkí mužú jó āvú rī 'bázú rī agá 'dāá ní.

⁴¹ ĩri ní mvá ũkúná rī ē drī ruzú, ĩri ní 'yozú kīnī, "Tālītá kúmī!" Ífífí ní kīnī, "Mvá ũkúná mādānā 'dīri, á 'yo mí ní, 'í nga uru."

⁴² Mvá ũkúná rī ní koro íngázú uru, ĩri ní 'dezú ɛcizú uru sī. Mvá ũkúná rī ílī be mužrj drī ní ĩrī. Tā 'dīri sē 'bá rī pi ní āyāngárá.

⁴³ 'Bo Yēsū ní átázú kòpi ní ũkpō ũkpō kīnī, lē kòpi ā ũlúkí tā 'dīri 'bá āzi ní ku.

Īri ní 'yozú kōpi ní kīnī, lē kōpi ā sēki mvá ūkúná rī ní ngá nyaá.

6

*'Bá Nāzērētá vé rī pi gāki Yēsū ri sī
(Mātáyo 13:53-58; Lúkā 4:16-30)*

¹ Yēsū ní ngazú 'dāāsī, Īri ní 'dezu mužú Nāzērētá gá, kūrú Īri ní mbazú rī gé. Kōpi muží ívé 'bá 'i pámvú ūbī'ba rī pi be trú.

² Ū'dú Sábátá vé rī ká ícá, Yēsū í'dó rii 'bá rī pi ímbá Jó Múngú ri Zízú rī agá 'dāá. 'Bá kárakará ĩrivé tá yī'ba rī pi áyáki tá ĩri ní átá 'dīri sī áyāyā.

Kōpi rikí ĩ uzijí ĩ ásámvú gé sī kīnī, "Ágó 'dīri ĩšú tá nŋngará, ázini ūkpó tá áyázú áyāyā 'ozú 'dīri íngúgá?"

³ Ágó 'dīri adri nyo Māriyā mvópi ándúru rii pi párángi faápi 'dígé rī 'i kuyé? Yókóbū pi Yósé be, Yúdā be, Šimónā sī, adriki ĩri édrípi kuyé? Īrivé ómvúpi ĩri 'bá adri'bee 'bá be kūrú 'bávé rī agá nō'bee kuyé?" Tá ándúru Yēsū ní 'oó 'dī'bee sī, 'bá rī pi gāki ĩri sī.

⁴ Yēsū ní újázú kōpi ní kīnī, "Ī nēbī rī pi ĩnī vūrā uruko agásī ĩnīnī, 'bo kūrú ĩrivé rī agá, ĩnīki ĩri ku, 'bá ĩrivé 'bētí ásámvú gé rī pi, ĩrivé māríté rī pi be, kōpi ĩnīki ĩri ku."

⁵ Yēsū gō tá áyázú áyāyā ní 'oó ángū 'dāri gé dīj kuyé, tá ĩri ní 'oó rá rī, Yēsū tī drī 'bá drā be ni pi drígé, kōpi ídriki rá, 'bá ĩri ní drī tī kōpi drígé rī pi vé káláfe mādānā.

⁶ Tá 'dīri sé Yēsū ní áyāngará, 'bá rī pi ní gāá 'i é'yígá sī rī sī.

*Yēsū pē ívé 'bá áyúáyú mužrī drī ni ĩrī
rī pi muží ězī ngaá*

(Mātáyo 10:5-15; Lúkā 9:1-6)

Yēsū ní kúru 'dezu rizú 'bá rī pi ímbázú mužú gúrú álu álu agásí.

⁷ Yēsū ní ívé 'bá áyúáyú mužrī drī ni ĩrī rī pi zízú ímúzú vūrā álu gé, pē kōpi mužú ĩrī ĩrī, sē kōpi ní ūkpó índri ūnjī rī pi údrózú.

⁸ Yēsū ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Lē ĩmi 'duki ngá ázi mužú ĩmi drígé sī índi ku, 'yēná ĩmi 'duki túré ěči tuzú ni áyu. ĩmi kádó rii mužú, lē ĩmi 'duki kúmvú mužú índi ku, ĩmi 'duki ányāngá dōku mūfēngá mužú índi ku.

⁹ ĩmi úsúki ngá pá gá ni pi mužú, 'bo ā 'duki bōngó ázi ándó rú mužú índi ku.

¹⁰ Kūrú álu álu ĩmi ní cazú rī agá, 'bētí ĩ ní ĩmi é'yízú drīdrī rī, ĩmi áwíki adrii

'dāgá, cīmgbá ĩmi ní fúzú kūrú rī agásī rī gé.

¹¹ Vūrā álu álu ĩmi ní fizú cazú rī agá, 'bá rī pi gāki dō ĩmi é'yígá sī, ázini gāki dō ū'dúkó múké ĩmi ní ūlúu rī yígá sī, ĩmi kádó ngaá mužú, ĩmi weki nyóókú ĩmi pá ágélé gá rī kú 'dígé. ĩri lū 'yozú kīnī, ĩmi gāki 'bá gúrú 'dāri agá rī pi sī."

¹² Yēsú vé 'bá áyúáyú rī pi ní kúru 'dezu mužú ū'dúkó múké rī ūlūngará gá kīnī, lē 'bá rī pi ā újaki ěší, kōpi ā kuki ūnjikányā áni.

¹³ Kōpi údróki índri ūnjī kárakará ūfúu 'bá rī pi drígé sī, ūbēki ūdu 'bá drā be rī pi rú'ba gá sī, kōpivé drā de áni rá.

Yūwání vé 'dīngará ā tā

(Mātáyo 14:1-12; Lúkā 9:7-9)

¹⁴ 'Bāgú Ēródé* yī 'bá rī pi ārēvú céré rikí átá Yēsū vé tá sī. 'Bá rī pi uruko rikí átá kīnī, "Yūwání Bātízímú sēepi rī ingaki ĩri gōo ídri rú drāngará gálésí gí, ĩri ní rizú tá áyázú áyāyā 'dī'bee 'ozú ūkpó be 'dīni áni."

¹⁵ 'Bá uruko'bee rikí 'yoó kīnī, "'Bá rī Ēlīyā† 'i."

Ūruko'bee kīnī, "'Bá rī índré sū nēbī ótú ūku rī pi vé ázi tīnī."

¹⁶ Ēródé ká tá 'dīri yīj, ĩri ní 'yozú kīnī, "Índrézú 'bá 'dīri Yūwání má ní ótú drī ní līj 'dāri íngá gōo ídri rú drāngará gálésí nī!"

¹⁷ Ótú Ēródé sē tājmbī kīnī, ā ruki Yūwání ri, ā 'beki ĩri jó ángū ū'yízú rī agá. Ēródé 'o tá 'dīri 'dīni, ā'diātāsīyā 'í ní édrípi Pilípú* vé ūkú Ēródíyā rī jeé 'í ní ūkú rú rī sī.

¹⁸ Á'diātāsīyā Yūwání ri 'yoó Ēródé ní kīnī, "Tājmbí á'yī kuyé 'yozú kīnī, mí ní mí édrípi vé ūkú jezú."

¹⁹ Áni sé Ēródíyā 'bá ěší ūnjī Yūwání ní, lē ĩri 'dīj drāá 'dīisí rá. 'Bo Ēródé ní á'yī kuyé rī sī, Yūwání vé 'dīngará ā tá mba Ēródíyā ní mbamba.

²⁰ Ēródé ru Yūwání ri ruru, nī amá rá 'yozú kīnī, Yūwání rī 'bá tá be píri ni, ázini 'bá uletere ni, sē Ēródé rī Yūwání ā tá mbaá múké. Ēródé ká tá Yūwání ní átá rī yīj, sē drī ní ábá áni céré céré, 'bo 'bá úvá rizú Yūwání vé tá yízú.

²¹ Kúru Ēródé ní ūmū údézú ívé ū'dú ĩ ní 'i tīzú rī ĩnījízú áni. ĩri ní ūgalaku ambugu rī pi zízú ūgalaku ambugu āngaráwá rī pi

* **6:14 6:14** *Bāgú Ēródé*: Ēródé 'dīri Ēródé Ānitīpā 'i, ĩri Ēródé Āmbúgú rī vé mvá, gō málūngá rī ruyú ní sá Yūwání ní bātízímú sēzú Yēsū ní rī gé. † ĩlá Mātáyo 14:1; Lúkā 3:1; ězī 4:27. Sá ĩ ní Yēsú rī tīzú rī gé, Ēródé Āmbúgú 'dīri rú ángú rī ní. † ĩlá Mātáyo 2:1-8; Lúkā 1:5. Vudrī ni gé, 'bāgú ázi anigé rú ní Ēródé Āgírípá, ĩri Ēródé Āmbúgú rī vé mvá vé mvá. † ĩlá ězī 12:1-13:1. † **6:15 6:15** *Ēlīyā*: Ēlīyā rī nēbī, Múngú 'du ĩri mužú 'bū gé ídri rú, drā kuyé. † ĩlá ĩri ákudé ĩlī rī ca mūdūrūlū ūrómī (900), ĩšú ákudé tīki drī Yēsú rī kuyé. † ĩlá 1 'Bāgú 17-21; 2 'Bāgú 1-3. Múngú ězī kīnī, 'i lē Ēlīyā rī ípēé ígōó vū drígé nōó ūzi. † ĩlá Málákí 4:5. † **6:17 6:17** *Pilípú*: Pilípú rī 'bāgú Ēródé Ānitīpā édrípi, sá édrípi Ēródé ní ĩrivé ūkú Ēródíyā rī 'duzú rī gé, ĩšú ákudé Pilípú rī ídri rú.

vé rī pi^š be, āzini drīkoma āngū Gālīlāyā vé rī agā rī pi be imūzū ūmū rī gé. Ūmū 'dīri zī nōni lētī Ērōdiyā ní Yūwānī ri 'dizū drāzū ānī.

²² Ērōdiyā vé mvā ūkūnā rī ní ifīzū ūngō tuzū 'bā rī pi ɛndrɛtj gé 'dīgé, sē āyīkō fū Ērōdē pi ivé ūmū rī pi be ambamba.

Ērōdē ní 'yozū mvā ūkūnā rī ní kīnī, "Ngá mí ní lēé rī, ma sē mí ní rá."

²³ Ērōdē ní ūyō sōzū kīnī, "Ngá mí ní lēé rī, ma ícō sē mí ní rá, mālūngā má ní ruyū nōri, ma ígélé ní āmbūgū rī sē mí ní rá."

²⁴ Mvā ūkūnā rī ní fūzū mužū ɛndrɛpi ri zizū kīnī, "Mā zī ngá íngóni ní?"

ɛndrɛpi ní ūjázū ĩri ní kīnī, "Í 'yo ā líki mí ní Yūwānī Bātīzīmū sēepi rī ē drj sēé."

²⁵ Mvā ūkūnā rī ní gōzū 'i ūjázū mužū rŭ' bā sī Ērōdē vŭgā 'dāá, 'yozū ĩri ní kīnī, "Ngá má ní lēé mí sē má ní ú'díkírīnā nōgō rī, ā líki Yūwānī Bātīzīmū sēepi rī ē drj 'bāá ĩgā agā."

²⁶ Tā 'dīri sē 'bāgū rī ní ízāngā ambamba, 'bo lē ūyō 'i ní sōō ūmū rī pi ɛndrɛtj gé 'dīri nōō ku.

²⁷ Koro ĩri ní āngáráwā ālu pēzū mužū jō āngū ū'yīzū rī agā 'dāá, 'yozū ĩri ní kīnī, ā lí Yūwānī ē drj ĩjī 'i vū nōō. Āngáráwā rī ní kúru mužū jō āngū ū'yīzū rī agā 'dāá, ĩri ní Yūwānī ē drj lízū.

²⁸ ĩri ní Yūwānī ē drj 'bāzū ĩgā agā, ĩjīzū sēzū mvā ūkūnā rī ní. Mvā ūkūnā rī ní kúru Yūwānī ē drj jīzū mužū sēzū ɛndrɛpi drīgé.

²⁹ Yūwānī vé 'bā ĩri ā pámvú ūbī' bā rī pi ká tā 'dīri yījī, kōpi ní mužū Yūwānī vé āvū 'duzū jīzū mužū sīzū vŭrā ĩ ní rizū āvū sīzū rī agā 'dāá.

Yēsū sē ānyāngā nyaá 'bā élifū tōwŭ pi ní
(Mātáyo 14:13-21; Lúkā 9:10-17; Yūwānī 6:1-14)

³⁰ Yēsū vé 'bā áyúāyū rī pi ká ímvī ĩgōō vŭlé nōō, kōpi 'deki rīi ɛzī ĩ ní ngaá, āzini tā ĩ ní ímbā rī vé tā ūlūū Yēsū ní.

³¹ 'Bā bītrīkā rī' bā ɛcī' bā rī pi, urukō' bée dī ífī be, urukō' bée dī fū be mužū, sē Yēsū pi ivé 'bā áyúāyū rī pi be íšŭkī sá ānyāngā nyazū ní kuyé. Yēsū ní 'yozū ivé 'bā áyúāyū rī pi ní kīnī, "Īmi ngakí, 'bā mužú uvuū vŭrā kīri ní gé."

³² Kúru Yēsū pi ní tuzū ivé 'bā áyúāyū rī pi be kŭlŭmgbā agā, kōpi ní mužū adrīzū vŭrā kīri 'bā ākō ní gé.

³³ 'Bo 'bā rī pi ká ndreé Yēsū pi 'deki mužū gí, 'bā rī pi ngakí njuū mužū óngŭ sī, íngázū kŭrŭ āndīāndī ní pi agāsī, kōpi

njukí caá vŭrā Yēsū pi ní lēzū mužū uvuzū rī gé 'dāá drīdrī.

³⁴ Yēsū íšī kŭlŭmgbā rī agāsī, ká 'bā bītrīkā rī pi ndreé, kōpivé tā fī ɛšj ní gé ízāngā rŭ, ā'diātāsīyā kōpi índrėkī sŭ kábīlō 'bā ūcėpi ní ní adrii 'dāāyo rī tñj. Yēsū ní kúru í'dózū kōpi ímbázū, ímbā kōpi ní tā kárakarā.

³⁵ Ūtŭ rī ká 'deé, Yēsū vé 'bā ĩri ā pámvú ūbī' bā rī pi ní imūzū 'yozū Yēsū ní kīnī, "'Bā ímŭkī kuú rárā rŭ āngŭ 'bā ākō ní gé, ūtŭ rī 'de nōni gí.

³⁶ Lē mí pē 'bā rī pi mužū, kōpi ā mužú rí ĩ ní ānyāngā ndāá gŭrŭ ĩnyīnā rī pi agāsī."

³⁷ 'Bo Yēsū ní 'yozū kōpi ní kīnī, "Īmi sėkī kōpi ní ngá nyanya, kōpi ā nyakī."

Kōpi ní ūjázū Yēsū ní kīnī, "'Bā íšŭkī rī mŭfēngā fīfī ɛnjījīpi ɛnjījēnjī* mŭdŭrŭlŭ ĩrī ānyāngā jezū 'bā bītrīkā nō' bée ní ngŭgá?"

³⁸ Yēsū ní kōpi zizū kīnī, "Pāngā ĩmi vŭgā 'dīlé ngōpi? Īmi mužú ndreé."

Kōpi ká íšŭ nījī, kōpi ní ūjázū Yēsū ní kīnī, "Ngá 'bā ní íšŭ anigé rī, ĩri 'yéjā pángā tōwŭ, ĩ' bī be ĩrī."

³⁹ Yēsū ní kúru 'yozū kōpi ní kīnī, ĩmi lŭkī 'bā rī pi ā úríki vŭgā ngŭlŭmŭ rŭ ngŭlŭmŭ rŭ ásé drīgé.

⁴⁰ Kōpi ní kúru 'bā rī pi trazū úrízū ngŭlŭmŭ rŭ ngŭlŭmŭ rŭ. Ngŭlŭmŭ urukō agā, 'bā rī pi úríki mŭdŭrŭlŭ ālu ālu, urukō ní agā, 'bā rī pi úríki pŭkŭ tōwŭ tōwŭ.

⁴¹ Yēsū ní pángā tōwŭ 'dī' bée í'duzū ĩ' bī ĩrī rī be, ĩri ní íngazū suzū urŭ, ĩri ní āngŭ ndrezū 'bŭ gé 'dāá, ĩri ní ōwō'difō sēzū Múngŭ ní, ĩri ní pángā rī ūndīzū sēzū ivé 'bā 'i pámvú ūbī' bā rī pi drīgé, ĩri ní kpá ĩ' bī ĩrī 'dī' bée í'duzū sēzū kōpi drīgé, kōpi ní kúru awazū mužū 'bā rī pi ní.

⁴² 'Bā ālu ālu íšŭ ānyāngā nyaá épīzū ānī rá.

⁴³ 'Bā Yēsū ā pámvú ūbī' bā rī pi ĩkŭnākī pángā, āzini ĩ' bī ĩ ní awaá nyaá 'bā rī pi ní rī ē ĩmbītā caá ūvū ā 'a mŭdrj drj ní ĩrj.

⁴⁴ Ágō* ānyāngā rī nya' bā rī pi vé kálāfe ca élifū tōwŭ.

Yēsū mu yījī drīgé sī pá sī
(Mātáyo 14:22-33; Yūwānī 6:15-21)

⁴⁵ Koro Yēsū ní ivé 'bā 'i pámvú ūbī' bā rī pi sēzū tuzū kŭlŭmgbā agā, kōpi ā 'deki mužú Bētēsāyīdā gā 'dalé drīdrī, íšŭzū ĩri rī 'bā bītrīkā rī pi ayi vŭlé nōō.

⁴⁶ Yēsū ká 'bā rī pi ayiŭ gí, ĩri ní mužū ĩrā drīgé Múngŭ rī zīngárā gá.

⁴⁷ Kā mužú caá ĩnīnā sī, íšŭ kŭlŭmgbā rī fī caá Yēsū vé 'bā áyúāyū rī pi be yījī

Š 6:21 6:21 Ūgalaku āmbŭgū āngáráwā rī pi vé rī: ĩri āngáráwā élifŭ ālu rī pi ē drj kōopi ní. * 6:37 6:37 Mŭfēngā fīfī ɛnjījīpi ɛnjījēnjī rī: 'Bā rī nga dō ɛzī 'd' ŭd' ŭd' ālu, i 'bā rī ūfē mŭfēngā fīfī ɛnjījīpi ɛnjījēnjī ālu ní sī. † 6:44 6:44 Ágō: Lākī ūkū rī pi anjīnā rī pi be kuyé.

bālālā rī agā bīlībīlī 'dāá gí, kuki Yēsū ri kú ó'đúkūlēgúsi ámvé nōó.

⁴⁸ Yēsū ndre ívé 'bá 'í pámvú ūbī'ba rī pi ri īzāngā ísú ambamba kúlúmgbā rī ā sōngará gá, ā'điātāsīyā ūlī rī ri kúlúmgbā rī vī ayaá ūkpō sī. Āngū rī ní drī ówúzú kuyé rī gé, Yēsū ní rizú ímúzú kōpi vúgá nōó yī rī drīgé sī pá sī, lē kōdō agāá kōpi ā gārā gá sī,

⁴⁹ 'bo kōpi ká ndreé Yēsū ri ímú yī rī drīgé sī pá sī, kōpi ngakī rīi útré ūrī sī, kōpi ūsúkī kīnī tānā ngá rī índrī.

⁵⁰ Kōpi ká ndreé Yēsū ri ímú yī rī drīgé sī pá sī, kōpi adrikī céré ūrī sī.

Koro Yēsū ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Īmi 'okī ūrī sī ku, 'bá rī ma 'i, ĩmi úmbékī éšī."

⁵¹ Yēsū ní kúru tuzú kúlúmgbā rī agā 'dāá, ūlī rī ní pá tuzú. Sē Yēsū vé 'bá īri ā pámvú ūbī'ba rī pi ní āyāngárā.

⁵² Kōpi nīkī ānyāngā Yēsū ní sēé vaapi 'điri vé íffī kuyé, óžúkī kōpivé úmī rá, sē kōpi nīkī tā 'điri amá kuyé.

Yēsū ídrī 'bá drā be ni pi Gēnēsārētā gá (Mátayo 14:34-36)

⁵³ Yēsū pi ká yī bālālā rī zoó, kōpi ní muzú ísízú Gēnēsārētā gá, kōpi ū'yīkī ūmgbū aya rú ni pi bāákú sī, ú'bé yī agā 'dāá, kúlúmgbā rī ní pá tuzú 'dāgá.

⁵⁴ Kōpi ká ísī kúlúmgbā rī agāsī, 'bá rī pi nīkī Yēsū ri amá bá.

⁵⁵ 'Bá āngū 'dāri agā rī pi ní ínjúzá céré ímúzú Yēsū vúgá nōó, kōpi ní ívé 'bá drā be rī pi ú'đuzú íjízú īri vúgá nōó pórōšī sī vūrā kōpi ní yī īri ní adrizú rī gé.

⁵⁶ Yēsū ri éčī muzú gúrú rī pi agāsī, kūrú rī pi agāsī, āzini 'bēṭī rī pi agāsī. Vūrā īri ní éčízú 'dī'bée agāsī, 'bá rī pi rikī ívé 'bá drā be rī pi íjī ímúzú vūrā jōkōnī vé rī gé. 'Bá rī pi rikī Yēsū ri mǎá kīnī, 'bá drā be rī pi ā ulókī īrivé bōngó ē tī. 'Bá céré Yēsū vé bōngó akoóko rī ē tī uló'ba rá rī pi, kōpivé drā đe kōpi ā rú'ba gá sī rá.

7

Mērē Yāhūdī rī pi vé rī (Mátayo 15:1-9)

¹ Fārúšī rī pi ā uruko āzini 'bá Mósē vé tāimbī ímbá'ba íngá'ba Yērūsalemā galésī rī pi ā uruko'bée be, ímúkī ī traá Yēsū ā gārā gá sī kūrū.

² Kōpi ndrekī Yēsū vé 'bá īri ā pámvú ūbī'ba rī pi í'đókī rīi ínyá nyaá, ūjīkī ī drī kuyé.

³ Fārúšī rī pi Yāhūdī uruko'bée be, kōpi kádō í'dó ínyá nyaá, kōpi céré ī drī ūjī

'dé'dé sū ívé mērē ī é'bīpī vé rī ní lée rī tīnī, kōpi íbī ínyá rī nya nđó.

⁴ Kōpi jekī dō ngá āzi jōkōnī gé, ūjīkī dō kuyé, 'bá āzi ícō drī nyaá ku. Mērē 'điri kōpivé ni, kōpi áwíkī tā ni 'bāá kuú ūkpō ūkpō, kōpi ri ívé ngá ānyāngā nyazú sū kópō, sákānī, āzini bīnīgá tīnī rī pi ā 'a ūjī céré ūjījī.

⁵ Fārúšī rī pi 'bá tāimbī ímbá'ba rī pi be, kōpi ní Yēsū ri zízú kīnī, "Mívé 'bá mí pámvú ūbī'ba rī pi 'đukī tá 'bá é'bīpī ní ímbá rī ngaá ku āsī? Kōpi kádō rīi nga nyaá, kōpi ūjīkī ī drī ku āsī?"

⁶ Yēsū ní újázú kōpi ní kīnī, "Īmi 'bá ī 'bā'bée kú tá be pīrī 'dī'bée! Tā nēbī Ísáyā ní 'yoó ĩmi tā sī rī, īri pīrī. Sī 'dīni kīnī, " 'Bá 'dī'bée ri ma íngú tī sī kána, 'bo kōpi 'bāki éšī má drīgé kuyé.

⁷ Kōpi ma īnjī ku kána,

tāimbī kōpi ní rīi ímbá rī pi, 'bá áda ūtī nī.

⁸ Īmi gākī tā Múngú vé rī 'đugá ngagá sī. Īmi 'đukī ímivé tā mērē vé rī 'bāá tā āmbúgú rú."

⁹ Yēsū ní kúru 'yozú kōpi ní kīnī, "Īmi kīnī, ĩmi úmī be tāimbī Múngú vé rī gázú, ĩmi áwíkī rī tā ímivé mērē vé rī 'đupí ngaá áyu!

¹⁰ Mósē sē tāimbī 'dīni kīnī, 'Lē mí īnjī mí étēpi pi mí éndrēpi be īnjīnjī,' āzini "Bá étēpi ri trīpi, dōku éndrēpi ri trīpi rī, ā 'dīkī īri drāá 'dīsī rá."

¹¹ 'Bo ĩmi ri 'bá rī pi ímbá, kōpi ícō 'yo ī étēpi ní, āzini ī éndrēpi ní, 'Má ícō ĩmi īzā koó ku, ā'điātāsīyā á sō ūyō gí, fēfē kōdō má ní lée sēé ĩmi ní rī, ma sē Múngú ní.*

¹² Īmi ā'yīkī ku 'bá 'dī'bée ní ī étēpi ē īzā kozú, āzini ī éndrēpi ē īzā kozú.

¹³ Īmi gākī tā Múngú ní ezi ĩmi ní rī sī, ĩmi 'đukī rī tā mērē vé rī pi ngaá áyu. Tā ĩmi ní rīi ngaá kárakarā 'dī'bée īri tā ūnjī."

Ngá sēepi 'bá rī ní adrizú āzāvū rú rī (Mátayo 15:10-20)

¹⁴ Yēsū ní 'bá bītrīkā rī pi zízú ímúzú 'í vúgá nōó đījī, īri ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Īmi yīkī ma, ĩmi 'đukī tá má ní lūū ĩmi ní 'điri 'bāá ĩmi drīgé.

¹⁵ Ngá 'bá rī ní nyaá fīí 'í agā rī sē adri ānī āzāvū rú ku, tā āmbúgú rī, átángá īri ní átá ífūū 'í tī gé sī rī sē īri adri āzāvū rú nī.

¹⁶ 'Bá rī dō bī be, ā yī 'í ní tá 'điri."†

¹⁷ Yēsū ká 'bá bītrīkā rī pi kuú, īri ní fizú jó agá. Īrivé 'bá īri ā pámvú ūbī'ba rī pi zīkī īri kīnī, ā ūlū ī ní nāpī rī vé íffī.

7:7 7:7 Ísáyā 29:13 7:10 7:10 Wūngárā 20:12; Dětōrōnómē 5:16 7:10 7:10 Wūngárā 21:17; Lēvītīkā 20:9

* 7:11 7:11 Fēfē kōdō má ní lée sēé ĩmi ní rī, ma sē Múngú ní: Fēfē ī ní sēé Múngú ní rī, ī rī zī Kōrōbānī. † 7:16 7:16 Átángá vērēšī 16 agá 'điri, búkū Mārako vé ī ní sīi Gīrīkī tī sī drīdrī rī agá 'dāáyo, 'bo gōkī sīi búkū Mārako vé vúlē rī agá rá.

18 İri nı kōpi zızú kını, “Tā má nı rıı átá 'dıri fi drı İmi drıgē kuyé? Adarú İmi nıki 'yozú kını, ngá İmi nı nyaá rı sē İmi adrı äzävü rú ku 'dını kuyé?

19 Ngá İmi nı nyaá rı İcö fıı İmı eşı agá ku, İri fı İmı 'a agá, İri kuru fı İmı agásı ämvé.” Tā Yēsü nı 'yoó 'dıri vé İfıfı, änyāngā rı pi ärevü céré äzävü äkó, İ İcö nya rá.‡

20 Yēsü nı 'yozú kını, “Tā İfıfı mı eşı agásı rı, İri sē mı adrı äzävü rú nı.

21 Tā İfıfı 'bá 'bá rı vé eşı agá rı pi 'dı, yıki ünji, öwü 'bāngará, ügü, 'bá 'dıngará,

22 ágó ükü be rı nı lazú ükü äzi sı, döku ükü ágó be rı nı lazú ágó äzi be, eşı ämbúgú, yıki tā ünji 'ozú nı, mı ü 'bāngará, eşı ükü vé nı, döku eşı ükü ágó vé nı, eşı 'bāngará 'bá äzi vé ngá drıgē, ä'yóngará, äfı, äzını tā 'ongará azakaza rú rı.

23 Tā ünji İ nı üläá 'dı'bee céré, İri İbı İfı 'bá rı vé eşı agá, tā 'dı'bee sē 'bá rı adrı äni äzävü rú.”

*Ükü eşı'nyāngá be rı
(Mátayo 15:21-28)*

24 Yēsü nga fıü Gälilâyá agásı, 'de mıü ängü Táyá vé rı gē, 'dälé mı rıı adrı 'bá äzi vé jó agá. Yēsü lē 'bá äzi ä nı 'yozú kını, 'ı 'dää'dä 'dını ku, 'bo 'bá rı pi nıki rá 'yozú kını, Yēsü rı 'dää'dä.

25 Ükü äzi İrivé mvá ükúná İndrı ünji nı fıı drı nı gē nı ká mıü vürä Yēsü nı adrı rı nı İmı ämá, İri nı mıü kümüci ütızü Yēsü endreğı gē.

26 Ükü 'dıri adrı Yähü'dızı ku, tıki İri Sırıyá gá, vürä İ nı zıı Fönısiyá rı agá. Ükü rı má Yēsü rı kını, Yēsü á dro İndrı ünji rı fıü İvė mvá ükúná rı drıgē sı rá.

27 Yēsü nı 'yozú ükü rı nı kını, “Drıdrı nı, lē ä sėki änyāngā nyaá anjiná rı pi nı, adrı müké kuyé İ nı änyāngā anjiná ücézú rı ü'bėzú ücógú nı.”§

28 Ükü rı nı újázú kını, “Üpi, ücógú ula 'bá mısá ä ndügē rı pi nyakı İnyá u'de 'bá anjiná rı pi drıgē sı vúgá rı İndı.”

29 Yēsü nı 'yozú ükü rı nı kını, “Tā mı nı újá müké 'dıri sı, á dro İndrı ünji rı fıü mıvė mvá ükúná rı drıgē sı ämvé gı, 'ı mı 'bėtı.”

30 Ükü rı 'de mıü 'bėtı 'dää, ca mıü İsu İvė mvá ükúná rı la kú gböğö drıgē, İndrı ünji rı fıü drı nı gē sı gı.

Yēsü İdri ágó bı be eşı'pi gı átapi ku nı

31 Yēsü nı fıüzü ängü Táyá vé rı agásı, İri nı 'dezu mıü Sıdóná gá, İri nı ülüzü mıü yıı bälälä Gälilâyá vé rı gē, İri nı cazú ängü Dėkápólısi vé rı gē.

32 'Dälé 'bá uruğö 'bée nı ágó bı be eşı'pi gı átapi ku nı İjızú Yēsü vúgá. Kōpi máki Yēsü rı kını, ä 'bá 'ı drı ágó rı drıgē, ágó rı ē bı ä zı rı, ä átá rı bēni.

33 Yēsü nı ágó rı jızú 'bá bıtrıká rı pi äsamvü gē sı gārä gá, İri nı 'ı drı suzú ágó rı ē bı ülüzü äni, äzını we tışü 'ı drıgē ágó rı ä ädra ülüzü äni.

34 Yēsü nı ängü ndrezú mıüzü 'bı gē 'dää, İri nı á'azú fıü, İri nı 'yozú kını, “Éfatá!” İfıfı nı kını, “Mı bı ä zı .ı.”

35 Koro ágó rı ē bı nı 'ı zızú, ädra nı nı 'ı öyüzü, İri nı 'ıdózú átázú ü'dükö be uletere.

36 Yēsü nı 'yozú 'bá bıtrıká rı pi nı kını, ä lüki tā má nı ágó 'dıri İdrızı rı 'bá äzi nı ku. 'Bo Yēsü ká 'yoó kōpi ä lüki tā 'dıri 'bá äzi nı ku, kōpi rikı nyo tā rı ülüü mıüzü 'bá rı pi nı ülüü.

37 Tā 'dıri sē 'bá rı pi nı änyāngá. Kōpi göki rıı átá kını, “Tā ágó 'dıri nı 'oó 'dıri, İri müké. İdri 'bá bı be eşı'pi gı, átapi ku rı, İri tā yı rá, İri átá rá.”

8

*Yēsü sē änyāngá nyaá 'bá élıfı sı pi nı
(Mátayo 15:32-39)*

1 Sā 'däri gē, 'bá bıtrıká trakı İ Yēsü ä gārä gá. Änyāngá kōpi nı nyaána nı 'däayo. Kuru Yēsü nı İvė 'bá 'ı pámvü übı 'bá rı pi zızú, İri nı 'yozú kōpi nı kını,

2 “Ma İzāngá sı 'bá nō'bee sı, 'bá nō'bee adrı ká ca má be ü'dü na, kōpi nyakı ngá äzi kuyé.

3 'Bá nō'bee uruğö İngákı rárá rú, á pē dö kōpi mıü eşı'rı sı, kōpi mı İdráká lėtı gē.”

4 Yēsü vé 'bá İri ä pámvü übı 'bá rı pi nı 'yozú İri nı kını, “'Bo ängü vüüpi rárá rú 'bá äkó nōri gē, 'bá änyāngá İşü ngügá caapi 'bá nō'bee nı céré?”

5 Yēsü nı kōpi zızú kını, “Pānga İmi vúgá 'dıı ngōpi?”

Kōpi nı újázú kını, “Pānga 'bá vúgá nōó eşı'rı.”

6 Yēsü nı 'yozú 'bá bıtrıká rı pi nı kını, kōpi ä ürıkı vúgá. İri nı pānga eşı'rı 'dı'bee İ'düzü 'ı drıgē, İri nı öwö'dıfö sėzü Mungú nı, İri nı 'a nı pi İndızı, 'duzü sėzü İvė 'bá 'ı pámvü übı 'bá rı pi drıgē, kōpi ä jıki mıü ü'bwá 'bá rı pi endreğı gē sı, kōpi 'dıkı ngáá sı Yēsü nı 'yoó rı tıni.

7 'ı'bj mádāngá kōpi vúgá anıgē, 'bo 'ı'bj rı pi nyırınyırı. Yēsü nı 'ı'bj rı İ'düzü, İri nı kpá öwö'dıfö sėzü, İri nı 'yozú İvė 'bá 'ı pámvü übı 'bá rı pi nı kını, kōpi ä jıki awáá 'bá rı pi nı.

‡ 7:19 7:19 Änyāngá äzävü rú rı: Tāımbı Mósė vé rı ä'yı 'yozú kını, ä nyakı änyāpá uruğö İ nı 'yoó kını, kōpi äzävü rú 'dı'bee ku. 'ı lā Lėşı'tıká 11:1-32. § 7:27 7:27 Änyāngá sēngará ücógú nı rı: Yähü'dı rı pi zıki 'bá adrı'bee Yähü'dı rı ku 'dı'bee ücógú.

⁸ 'Bá rī pi nyakí ínyá rī épízú rá. Vúdrī ní gé, 'bá Yēsū ā pámvú ūbī'ba rī pi ikūnāki ānyāngā ī ní nyaá rī ē ĩmbítā caá ūvú ā 'a ézīrī.

⁹ Ū'dú 'dāri gé, āgō* rī pi ícō ca élífū sū rá. Kōpi ká ānyāngā rī nyaá deḡ, Yēsū ní kōpi pēzú mužú 'bētī.

¹⁰ Koro vúdrī ní gé, Yēsū pi ní ngazú tuzú ívé 'bá 'i pámvú ūbī'ba rī pi be kúlúmgbā agá, kōpi ní 'dezú mužú āngū Dālāmānútā vé rī gé.

Fārūsī rī pi lēki Yēsū ā 'o ī ní tã āyāzú āyāyā ni

(Mātáyo 16:1-4)

¹¹ Fārūsī rī pi ká yī kīnī Yēsū ícá gí, kōpi ícáki ímú 'dó rīi ágátā gāā ĩri be, ĩri ū'bjízú. Kōpi lēki Yēsū ā 'o ī ní tã āyāzú āyāyā íngápi 'bū gélesī ni.

¹² Yēsū ká mužú tã 'dīri yī, ĩri ní á'ázú fū, ĩri ní 'yozú 'bá 'dī'bée ní kīnī, "Ūyú lókí āndrū nōri gé rī pi lēki má 'o ī ní tã āyāzú āyāyā ni āsī? Ádarú ā lē lūú ĩmi ní, á 'o tã āyāzú āyāyā ni ĩmi ní ku."

¹³ Kúru ĩri ní 'bá 'dī'bée kuzú, ĩri ní tuzú kúlúmgbā agá, yī bālālā rī zozú mužú álé 'dāá.

Ākúfī Fārūsī rī pi vé Ēródē be rī vé tã

(Mātáyo 16:5-12)

¹⁴ 'Bá Yēsū ā pámvú ūbī'ba rī pi ā tã āvī, kōpi íjīki pánga ímúzú ĩndī kuyé, ngá kōpi vúgá anigé rī 'yéná pánga ālu kúlúmgbā rī agá 'dāá.

¹⁵ Yēsū ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Īmi adriki mī be kōwú ākúfī† Fārūsī rī pi vé rī ā tã sī, āzini Ēródē vé rī ā tã sī."

¹⁶ Kōpi rikí tã 'dīri átá ī āsámvú gé sī ī ōgūpī be kīnī, "Yēsū átá tã rī 'dīni, 'bá ní pánga íjī ĩndī kuyé rī sī."

¹⁷ Yēsū nī tã kōpi ní rīi átá rī rá, ĩri ní kōpi zízú kīnī, "Ngá ĩmi ní rizú átázú ĩmi āsámvú gé sī 'yozú kīnī pánga 'dāáyo rī ā 'di?" Tã 'dīri fi drī ĩmi drīgē kuyé? Īmi ūmī ákō tã 'dīri nīzú āmázú?

¹⁸ Īmi kōdō mī be píri, ĩmi mī ndre āngū ku? Īmi kōdō bī be píri, ĩmi bī yī tã ku? Īmi ícókí tã má ní ānyāngā sezú 'bá bītrīkā rī pi ní 'dāri ígá ku?

¹⁹ Má ká pánga tōwú rī ūndī sēe nyaá 'bá élífū tōwú rī pi ní, ĩmi ikūnāki pánga ī ní nyaá tí rī ē ĩmbítā caá ūvú ā 'a ngōpí?

Kōpi ní újázú Yēsū ní kīnī, "'Bá ikūnāki caá ūvú ā 'a mužrī drī ni ĩrī."

²⁰ Yēsū ní kōpi zízú kīnī, "Pánga má ní ūndī sēe nyaá 'bá élífū sū pi ní rī, ĩmi ikūnāki pánga ī ní nyaá tí rī ē ĩmbítā caá ūvú ā 'a ngōpí?"

Kōpi ní újázú Yēsū ní kīnī, "'Bá ikūnāki caá ūvú ā 'a ézīrī."

²¹ Yēsū ní kōpi zízú kīnī, "Tã 'dīri fi drī ĩmi drīgē kuyé?"

Yēsū zī ágó mī be ēšīpi gí ni ē mī

²² Yēsū pi ká caá Bētēsāyidā gá 'dālē, 'bá urukō íjīki ágó āzi mī be ēšīpi gí ni ímú Yēsū vúgá nōō. Kōpi máki Yēsū rī, ā uló rī ágó rī ā rú'ba, ágó rī ē mī á zī rī 'i bēnī.

²³ Yēsū ní ágó rī ē drī ruzú, ĩri sezú fūzú mužú gúrú rī agásī āmvé. Yēsū ní kuru tūsú wezú ágó rī mī gé, ĩri ní 'i drī tūzú ágó rī drīgē, ĩri ní ágó rī zízú kīnī, "Mī nōni ícō āngū ndre rá?"

²⁴ Ágó rī ní āngū ndrezú uru, ĩri ní 'yozú kīnī, "Á ndre 'bá, kōpi rī eci má gārā gá sī sū peṭī ní rī eci má gārā gá sī kúrū rī tīnī."

²⁵ Yēsū gō 'i drī 'bāá ágó rī ē mī gé dī, ágó rī ē mī ní kuru 'i zízú gōzú āngū ndrezú uletere.

²⁶ Yēsū ní ágó rī pēzú mužú 'bētī, 'yozú ĩri ní kīnī, "Lē mī újā mī gōō vúlé gúrú agá 'dāá ku."

Pétērō 'yo kīnī, Yēsū rī Kúrísítō

(Mātáyo 16:13-20; Lúkā 9:18-21)

²⁷ Yēsū pi ívé 'bá 'i pámvú ūbī'ba rī pi be, kōpi ní 'dezú mužú éczú gúrú Sizeriyā Pīlīpōyī vé rī pi agásī. Kōpi ká rīi mužú lēṭī gé 'dīgē, Yēsū ní kōpi zízú kīnī, "'Bá rī pi ūsūki kīnī, ma ā'di 'i?"

²⁸ Kōpi ní újázú Yēsū ní, "Ūrukō'bée kīnī, mī Yūwānī riipi bātízimū sēepi rī 'i. Ūrukō'bée kīnī, mī Ēliyā 'i. Ūrukō'bée kīnī, mī nebī rī pi vé ōgūpī."

²⁹ Yēsū ní ívé 'bá 'i pámvú ūbī'ba rī pi zízú kīnī, "Īmi 'dī'bée, ĩmi ūsūki kīnī, ma ā'di 'i?"

Pétērō ní újázú kīnī, "Mī Kúrísítō 'i."

³⁰ Yēsū átá kōpi ní ūkpó ūkpó kīnī, kōpi ā lūki 'i 'bá āzi ní ku.

Yēsū átá ívé drāngará ā tã

(Mātáyo 16:21-28; Lúkā 9:22-27)

³¹ Yēsū ní átázú ívé 'bá 'i pámvú ūbī'ba rī pi ní kīnī, "Ma 'Bá Mvā 'i, ma ímú ízāngā nya lēṭī be āndiāndī, 'bá ambugu rī pi, atala atala rī pi drīgē rī pi be, āzini 'bá tāimbī ímbá'ba rī pi be, kōpi ímú ma gā sī, kōpi ímú ma 'dī drā rá. 'Bó ū'dú na ā vúdrī gé, ma ímú íngá gō idri rú."

³² Yēsū ūlū kōpi ní tã rī ē mī uletere, Pétērō ní Yēsū rī sezú gārā gá, ĩri ē drī āvázú.

³³ 'Bó Yēsū ká 'i újā ívé 'bá 'i pámvú ūbī'ba rī pi vúgá 'dāá, ĩri ní trezú Pétērō drīgē kīnī, "Mī Sātānā! 'Í de mī 'dīisī rá, mívé tã rīi ūsūpī rī adri tã Múngú vé ni kuyé, ĩri tã 'bá nyōŋkú nōri vé rī pi vé ni."

* 8:9 8:9 Āgō: Lāki ūkú rī pi anjīnā rī pi be kuyé. † 8:15 8:15 Ākúfī: Ākúfī vé ífífi ĩri ímbāngará ūnjī Fārūsī rī pi vé rī, āzini Ēródē vé rī. † lā Mātáyo 16:12; Lúkā 12:1.

³⁴ Kúru ɪri ní 'bá bɪtríká 'dɪ'béé zizú ívé 'bá 'í pámvú ũbɪ' bá rɪ pi be ímúzá 'í vúgá nólé, ɪri ní 'yozú kôpi ní kɪnɪ, "Bá rɪ lè dô mâ pámvú ũbɪ, á adi 'í rú' bá, á 'dú ívé pɛtɪ alambaku,* á ũbɪ mâ pámvú.

³⁵ 'Bá riipi suupi 'í rú' bá gá 'í drá rɪ ku rɪ, ɪsú idri 'dáni' dáni rɪ ku. 'Bá 'í sɛépi dráapi má tá sɪ, ázini ú' dúkó múké rɪ á tá sɪ rɪ, ɪri idri 'dáni' dáni rɪ ɪsú rá.

³⁶ 'Bá rɪ 'bá dô ɛsí céré ngá nyòókú nòri vé rɪ drɪgé, api dô idri 'dáni' dáni rɪ sɪ, ngá múké ɪri ní ɪsú 'dìgè rɪ á' di?

³⁷ Ngá ázi mí ní icó sɛé Múngú ní mí drɪ jezú idri 'dáni' dáni rɪ ɪsúzá ní nyo anigé?

³⁸ 'Bá rɪ è drɪ rɪ dô nja má sɪ, ázini ú' dúkó múké má ní ũlúú rɪ sɪ 'bá ɔwú rú rɪ pi ɛndrɛtɪ gé, ázini 'bá rɪ' bá ũnjikányá 'o' bá lóki nòri gé rɪ pi ɛndrɛtɪ gé, ma 'Bá Mvá 'í, ú' dú má ní ímúzá ígòzú má Ètɛpi vé ðingará be, ázini máláyká uletere rɪ pi be rɪ gé, ma adri ɪri sɪ drɪnjá sɪ."

9

¹ Yésú ní gòzú 'yozú kôpi ní kɪnɪ, "Ìmi 'bá pá tu' bá 'dɪ'béé, ádarú á lè lúú ìmi ní 'dini, 'bá urúkó ìmi ásamvú gé 'dìgè, ícókí drɪ dráá ku, kôpi málungá Múngú vé ímúpi ùkpò be rɪ ndre drɪdrɪ ùgbále."

Yésú á rú' bá újá 'i dɪi imvesirílili
(Mátáyo 17:1-13; Lúkà 9:28-36)

² Ú' dú áziyá á vudrɪ gé, Yésú ní Pétèrò pi jizú Yòkòbù be Yüwánɪ sɪ mužú 'í vú sɪ, kôpi ní tuzú mužú irá drɪgé uru 'dää, í mukɪ rɪ adrii túngú í drɪká sɪ. Kôpi ká tuɸi caá írá drɪgé 'dää, Yésú á rú' bá újá 'í índré ú' dú be túngú ɪrivé 'bá ɪri á pámvú ũbɪ' bá rɪ pi ɛndrɛtɪ gé 'dìgè.

³ ɪrivé bõngó újá 'í ɔgú imvesirílili, bõngó rɪ vé mvengará aga ngá céré í ní údé nyòókú drɪgé nõgò rɪ pi rá.

⁴ Èliyá pi ní ífuzú Mósè be ímúzá 'í 'dazú Yésú pi ɛndrɛtɪ gé, kôpi ní rizú átázú Yésú be.

⁵ Pétèrò ní 'yozú Yésú ní kɪnɪ, "Ímbápi, ɪri múké 'bá ní adrizú nõgò, lè 'bá 'beki mórõgò na, álu ní mí ní, álu ní Mósè ní, álu ní Èliyá ní."

⁶ 'Bo ũrɪ fɸ Pétèrò pi 'í ɔgúpɪi be ambamba, sɛ Pétèrò nɪ tá 'í ní átá rɪ á pámvú ámá kuyé.

⁷ ɪrɪbítɪ ní ísúzú ímúzá kôpi ɔzúzú, ú' dúkó ní íkúzú ɪrɪbítɪ rɪ agá 'dääsɪ kɪnɪ, "Mvá 'dɪri mávé ní má ní léélé rɪ. Lè ìmi yɪkɪ tɪ ní yɪyɪ!"

⁸ Koro Pétèrò pi ká í gārā úndré kúrú, Mósè pi Èliyá be kôpi ásamvú gé 'dääyo, 'bá í ní kuú kôpi ásamvú gé rɪ Yésú 'í.

⁹ Yésú pi ká rií ísú ímú ívé 'bá 'í pámvú ũbɪ' bá rɪ pi be írá drɪgé 'dääsɪ vúgá nõó, Yésú ní átázú kôpi ní kɪnɪ, "Tá ìmi ní ndréé ìmi mí sɪ 'dɪ'béé, á lúkú 'bá ázi ní ku. Ìmi úcíkɪ tá 'dɪri kú ìmi ɛsí agá, cɪngbá cazú lóki 'Bá Mvá ní ímúzá drázú gòzú íngázú idri rú rɪ gé."

¹⁰ Kúru kôpi úcíkɪ tá rɪ kú 'í ɛsí agá, 'bo kôpi rikɪ átá í ásamvú gé sɪ kɪnɪ, "Tá Yésú ní 'yoó 'í drá, 'í gò íngá idri rú 'dɪri vé ífífi á' di?"

¹¹ Yésú vé 'bá ɪri á pámvú ũbɪ' bá rɪ pi ní Yésú rɪ zizú kɪnɪ, "Bá táimbɪ ímbá' bá rɪ pi 'yokɪ kɪnɪ, Èliyá rɪ ímú drɪdrɪ ní ási?"

¹² Yésú ní újázú kôpi ní kɪnɪ, "Ádarú Èliyá rɪ ímú drɪdrɪ, ɪri ímú tá rɪ pi árevú útú céré ícá pirɪ. Síkɪ Búkú Múngú vé rɪ agá kɪnɪ, 'Bá Mvá rɪ ímú ízàngá nya, 'bá rɪ pi ɪri gá sɪ ási?"

¹³ 'Bo á lè lúú ìmi ní, Èliyá* ícá ínogósɪ gɪ, 'bá rɪ pi 'okɪ ɪri ũnjɪ sù 'í ní ɪrivé tá sɪ Búkú Múngú vé rɪ agá rɪ tɪnjɪ."

Yésú idri mvá ágó índrí ùnjɪ be ní
(Mátáyo 17:14-20; Lúkà 9:37-43a)

¹⁴ Yésú pi ká ísú ímúzá írá drɪgé 'dääsɪ ívé 'bá 'í pámvú ũbɪ' bá rɪ pi be vúgá nõó, kôpi ndrekɪ 'bá bɪtríká trakɪ í Yésú vé 'bá ɪri á pámvú ũbɪ' bá, ɪri ní kuú vúlé 'dää rɪ pi á gārā gá sɪ kúrú. 'Bá Mósè vé táimbɪ ímbá' bá rɪ pi rɪ ágátá gá kôpi be.

¹⁵ 'Bá rɪ pi ká Yésú rɪ ndréé, sɛ kôpi ní áyàngará, kôpi ní njuzú mužú Yésú rɪ ɛzizú.

¹⁶ Yésú ní kôpi zizú kɪnɪ, "Ngá ìmi ní rizú ágátá gázú rɪ á' di?"

¹⁷ Ágó ázi álu 'bá bɪtríká rɪ pi ásamvú gé 'dää, ɪri ní újázú kɪnɪ, "Ímbápi, má ɪjɪ mávé mvá ágóná nòri ímú mí vúgá, mí idri rɪ ɪri, á' dɪátásiyá índrí ùnjɪ rɪ sɛ tɪ ní ɔzú, átá ku.

¹⁸ Índrí ùnjɪ rɪ kádò fí drɪ ní gé, índrí ùnjɪ rɪ ɪri 'dú 'be vúgá, ɪri 'í sí nya, ú' búrúsá rɪ kpu tɪ ní gé sɪ, rú' bá ní rɪ mba ku potokonyo. Má ɛ' yɪ mívé 'bá mí pámvú ũbɪ' bá rɪ pi índrí ùnjɪ rɪ droó mvá ágóná rɪ drɪgé sɪ, 'bo kôpi ú' bɪkɪ droó tí."

¹⁹ Yésú ní 'yozú 'bá bɪtríká rɪ pi ní kɪnɪ, "Ìmi ɛ' yɪngará ákò 'dɪ'béé, má adri rɪ caá ìmi be lóki be gbá ngòpi? Má ɛsí á nya rɪ ízàngá caá lóki be gbá ngòpi ìmi tá sɪ? Ìmi ɪjɪkɪ mvá ágóná rɪ ímú má vúgá nõó."

²⁰ Kúru kôpi ní mvá ágóná rɪ ɪjizú Yésú vú nõó. Índrí ùnjɪ rɪ ká Yésú rɪ ndréé, ɪri

* 8:34 8:34 Á 'dú ívé pɛtɪ alambaku rɪ: Tá Yésú ní 'yoó 'dɪri vé ífífi 'dini, lè mí útú mí ízàngá nyaá. 9:7 9:7 Mátáyo 17:5; Lúkà 9:35; 2 Pétèrò 1:17 * 9:13 9:13 Èliyá: Èliyá Yésú ní 'yoó 'dɪri, 'bá rɪ Yüwánɪ bätizimú sɛépi rɪ 'í. 'í lá Mátáyo 11:13-14; Märakö 1:1-9; 6:14-29.

ní mvá ágóná rī 'duzú a'bezu vūgá 'dāá ūkpō sī, ʔri ní rizú 'i ulízú nyōqkú gé sī pí ū'búrūsā be t̄j gé.

²¹ Yēsū ní mvá ágóná rī vé étēpi zizú kīnī, "Índri ūnjī rī ri mvá ágóná rī ū'bé sūʔ 'dīri t̄nj vūʔ caá lóki be gbā ngōpi?"

Mvá ágóná rī vé étēpi ní újázú Yēsū ní kīnī, "Índri ūnjī rī í'dó mvá ágóná rī ū'bé 'dīni í'dózú ānjīnā gá 'dāá.

²² Índri ūnjī rī ri mvá ágóná rī ū'bé n̄jī āci agá, āzini ȳjī agá, ā drā rī kōdō rá. 'Bo mí dō ícō mvá ágóná rī ídri rá, lē mí ndre 'bávē ʔzāngā nōri."

²³ Yēsū ní újázú ágó rī ní kīnī, "Tā mí ní 'yoó kīnī, ma dō ícō mvá ágóná rī idri rá 'dīri vé íffī á'di? 'Bá rī é'ȳjī dō ma rá, tā āzi ícōpi ma ndēepi ní 'dāáyo."

²⁴ Koro mvá ágóná rī vé étēpi ní trezú uru 'dāá kīnī, "Yēsū, má é'ȳjī mí gi, 'bo 'i ko má ʔzā, á lē mí é'ȳjī d̄jī agaa rá!"

²⁵ Yēsū ká ndreé 'bá b̄j̄r̄k̄á rī pi ri ímú tā rī ā ndrengará gá, Yēsū ní trezú índri ūnjī rī dr̄jé kīnī, "Mí índri ūnjī 'dīri, 'i fū mvá ágóná 'dīri dr̄jé sī āmvé, mí gō fī dr̄jé ní gé d̄jī ku."

²⁶ Kúru índri ūnjī rī ní trezú ū'dúkō be uru 'dāá, mvá ágóná rī ayazú, fūzú ʔri ā dr̄jé sī āmvé. 'Bá b̄j̄r̄k̄á rī pi ká ndreé mvá ágóná rī la kú kp̄l̄kp̄l̄ 'bá dr̄āpi gī ní t̄jī. 'Bá rī pi kīnī, "Mvá ágóná rī dr̄ā gī."

²⁷ 'Bo Yēsū ní mvá ágóná rī ē dr̄j ruzú, ʔri ingazú pá tuzú uru sī.

²⁸ Vudr̄j ní gé, Yēsū ká mvii gōó 'bēt̄j gī, Yēsū pi ní fizú ívé 'bá 'i pámvú ūb̄i' 'bá rī pi be jó agá, Yēsū vé 'bá ʔri ā pámvú ūb̄i' 'bá rī pi ní Yēsū ri zizú ākūdē 'bá āzi kōpi ā gārā gá 'dāáyo, kōpi kīnī, "Ngá 'bá ní ícózú índri ūnjī drozú ku rī ā'di?"

²⁹ Yēsū ní újázú kōpi ní kīnī, "Índri ūnjī rī vé drongará, lē 'bá rī ā z̄j̄' Múngú rī."

*Yēsū átá ívé drāngará ā tā d̄jī
(Mātáyo 17:22-23; Lúkā 9:43b-45)*

³⁰ Yēsū nga fūu mužú ívé 'bá 'i pámvú ūb̄i' 'bá rī pi be vūrā kōpi ní adrizú 'dāri agāsī, kōpi mukí trāā āngū Gāliláyā vé rī agāsī. Yēsū lē 'bá āzi ā n̄j vūrā ī ní mužú adrizú 'dāri ku,

³¹ ā'diātāsīyā Yēsū ri ívé 'bá 'i pámvú ūb̄i' 'bá rī pi ímbā kīnī, "Í ímú 'Bá Mvá ā ūli 'be, ī ʔri r̄ sē 'bá éš̄j be ūnjī rī pi dr̄jé, ī ʔri 'd̄j dr̄ā rá. Ū'd̄j na ā vudr̄j gé, ʔri ímú íngá gō ídri rú."

³² Tā Yēsū ní átá 'dīri fi 'bá Yēsū ā pámvú ūb̄i' 'bá 'd̄i' 'bée dr̄jé 'dālē kuyé. Ūr̄j sī, sē

kōpi gōkí tā Yēsū ní átá 'dīri vé íffī z̄j̄ kuyé.

Ā'di ri adri āmbúgú n̄j̄?

(Mātáyo 18:1-5; Lúkā 9:46-48)

³³ Yēsū pi ní 'dezu mužú ívé 'bá 'i pámvú ūb̄i' 'bá rī pi be, kōpi ní cazú Kāpārānāumā gá, kōpi ní kúru fizú mužú adrizú jó agá. Kōpi ní rizú adrizú jó agá 'dāá rī gé, Yēsū ní ívé 'bá 'i pámvú ūb̄i' 'bá rī pi zizú kīnī, "Ngá ʔmi ní té rizú āgátá gázú ímúzú lēt̄j gé sī rī ā'di?"

³⁴ 'Bo kōpi ūj̄k̄i k̄iri, ā'diātāsīyā kōpi ní rizú ímūngará gá lēt̄j gé sī rī gé, kōpi rikí āgátá gāā ī āsámvú gé sī kīnī, ā'di ri adri āmbúgú rú ní.

³⁵ Kúru Yēsū ní úrizú vūgá, ʔri ní ívé 'bá 'i pámvú ūb̄i' 'bá mudr̄j dr̄j ní ʔr̄j 'd̄i' 'bée zizú ímúzú úrizú 'i gārā gá sī kūr̄j, ʔri ní 'yozú kōpi ní kīnī, "'Bá rī lē dō adrii 'bá rī pi dr̄jé āmbúgú rú, lē ā adri 'bá ū'd̄mb̄it̄ā rú ní, ā adri āt̄i' 'bá rú rī 'bá rī pi ní éz̄j ngaa."

³⁶ Yēsū ní mvánā mādānā ni íjzú pá tuzú 'bá 'i pámvú ūb̄i' 'bá 'd̄i' 'bée endr̄et̄j gé, ʔri ní 'i dr̄j 'bázú mvánā rī ā k̄id̄j gé. ʔri ní 'yozú 'bá 'i pámvú ūb̄i' 'bá rī pi ní kīnī,

³⁷ "'Bá mvánā mādānā nōri é'ȳj̄pi mâ rú sī rī, é'ȳj̄ 'dīri ma, 'bá ma é'ȳj̄pi rī, é'ȳj̄ 'dīri má Étēpi ma ʔpēepi rī."

'Bá 'bā tā ndreēpi ūnjī ku rī, ʔri 'bá 'bávē ni

(Lúkā 9:49-50)

³⁸ Yūwánī ní 'yozú Yēsū ní kīnī, "Ímbāpi, 'bá ndrekí ágó āzi ri índri ūnjī údro mí rú sī, 'bá ugakí ʔri sī, ā'diātāsīyā ágó rī adri 'bá ógúp̄j kuyé."

³⁹ Yēsū ní újázú ívé 'bá 'i pámvú ūb̄i' 'bá rī pi ní kīnī, "ʔmi ugakí ágó rī ku, 'bá riipi tā āyázú āyāyā ni 'oópi rī, ícō gōó 'i újā mā tā átá ūnjī ku.

⁴⁰ 'Bá 'bā tā ndreēpi ūnjī ku rī, ʔri 'bá 'bávē ni.

⁴¹ 'Bá ʔmi ní ȳj̄j sēepi mvuūpi mâ rú sī, ʔmi ní ma é'ȳj̄j Kúr̄isitō rú rá rī sī rī, ʔri āndēma ʔs̄j rá."

*Ā sēk̄i 'bá āzi fī ūnjikānyā agá ku
(Mātáyo 18:6-9; Lúkā 17:1-2)*

⁴² "'Bá āzi ūbē dō anjīnā nyir̄inā ma é'ȳj̄ 'bá gī nō' 'bée 'deé fī tā ūnjī agá, ā 'ȳj̄j irā usegúgú ní umbe ní gé, ā 'beki ʔri ȳj̄j agá.

⁴³ Mí dr̄j ūló dō ūnjikānyā, lē mí ga ʔri 'd̄i'sī rá, ʔri múké mí ní fizú 'b̄j̄ gé 'dālē dr̄j be ālu, ndē mí ní fizú āci vezú āni ūd̄j ākō rī' agá dr̄j be ʔr̄j rī.

† 9:29 9:29 Zj: Búkū ī ní sīi dr̄jdr̄j Ġr̄j̄k̄j t̄j sī rī agá, sīkī Múngú vé z̄jngará ā tā, āzini ínyā a'bingará vé tā. † 9:43 9:43 Āci vezú āni ūd̄j ākō rī: Múngú ri ūmvulēsī 'bá 'i é'ȳj̄ 'bá ku rī pi 'd̄j ū'bé āci 'dīri agá. 'Í lā l'dangará 20:7-15.

§ 9:44 9:44 Átángá verēs̄j 44 agá 'dīri, búkū Mārakō vé ī ní sīi Ġr̄j̄k̄j t̄j sī dr̄jdr̄j rī agá 'dāáyo, 'bo gōkí sīi búkū Mārakō vé vūlé rī agá rá.

44 Vūrā 'dāri agā, ũ'bū rī pi ũdrākí ku, āzini āci vūrā 'dāri agā rī drā kpá ku.[§]

45 Mí pá jì dō mí fí ũnjĩkányā 'oó, lē mí ga ĩri 'dĩsĩ rá, ĩri múké mí ní fizú 'bū gé 'dālē pá be ālu, ndē mí ní fizú āci vezú āni ũdũ ākó rī agā 'dāá pá be ĩrĩ rī.

46 Vūrā 'dāri agā, ũ'bū rī pi ũdrākí ku, āzini āci vūrā 'dāri gé rī drā kpá ku.*

47 Mí mị ndre dō ngá āzi mí sēēpi fĩpi ũnjĩkányā agā ni, lē mí ĩnjē ĩri 'dĩsĩ rá, ĩri múké mí ní fizú mālũngā Mũngú vé rī agā 'dāá mị be ālu, ndē mí ní fizú āci vezú āni ũdũ ākó rī agā 'dāá mị be ĩrĩ rī.

48 Vūrā 'dāri gé, ũ'bū rī pi ũdrākí ku, āzini āci vūrā 'dāri gé rī drā kpá ku.

49 "Bá rī pi ārēvú céré ĩ ĩmụ kọpi ũ'bī āci sī.

50 "Ē'yī ri ngá múké, 'bo ē'yī rī vé sị asuŵi asuasú rī ícá dō ālākála gí, ē'yī rī gō adri múké ngóni? Lē ĩmị adrikí ĩmị āsámvú gé sī múké, sū ē'yī sị be múké rī tĩnị, āzini lē ĩmị adrikí ĩmị āsámvú gé sī tã be kírí."

10

Ayingará ágó pi vé ũkú be rī (Mátáyo 19:1-12; Lúkã 16:18)

1 Yēsũ nga fũú mužú ívé 'bá 'i pámvú ũbĩ'bán rī pi be Kāpārānāŵmā agāsī, muŵi āngū Yũdáyá vé rī gé. ĩri ní yĩi āmbúgú djiipi didi Yáridéní vé rī zozú mužú álé 'dāá. 'Bá bĩtrĩká rī pi gōkí ĩmụ vú ní gé nōó dji, ĩri ní kọpi ĩmbázú, sū ĩri ní rii kọpi ĩmbá njiĩ rī tĩnị.

2 Fārũšĩ ũrũkọ'bée ĩmúkí Yēsũ rī zĩi ĩri ũ'bĩzú āni kĩnĩ, "Tāĩmbĩ Mósé vé rī ā'yī nyo ágó ní ívé ũkú ayizú rá?"

3 Yēsũ ní újázú kọpi ní kĩnĩ, "Tāĩmbĩ Mósé vé rī átá tã 'diri drĩgé ĩngóni?"

4 Kọpi ní újázú Yēsũ ní kĩnĩ, "Mósé ā'yī rá kĩnĩ, 'Ágó rī kọkọbĩ sī sē ũkú ní ní, ĩri ayizú āni rá."

5 Yēsũ ní újázú kọpi ní kĩnĩ, "Mósé sī tāĩmbĩ 'diri ĩmị ní, ā'diātāsīyā ĩmivé ēsị ní teete rī sī.

6 Mũngú ní í'dózú 'bū pi gbizú vū be rī gé, 'Mũngú gbi ágó pi ũkú be'

7 "Tã 'diri sī, 'bá ágó rī ívé étépĩ ku, ĩri ívé éndrēpi ku, kọpi ĩ úmú ũkú ní be.

8 'Bá ĩrĩ 'dĩ'bée ĩ úmú adri rų'bán ālu.'

9 Ājē Mũngú ní úmú gí rī, lē 'bá āzi ā ayi ājē rī ku."

10 Yēsũ pi kã ĩmvi ĩgōó ívé 'bá 'i pámvú ũbĩ'bán rī pi be 'bētĩ nōó, kọpi gōkí Yēsũ rī zĩi ágó pi vé ayingará ũkú be rī vé tã sī dji.

11 Yēsũ ní újázú kọpi ní kĩnĩ, "Ágó ívé ũkú ayiipi, gōópi ũkú āzi jeēpi rī, fi 'diri tã ōwũ vé ní 'oó.

12 Ŭkú ívé ágó gāapi sī, gōópi ágó āzi jeēpi rī, fi 'diri tã ōwũ vé ní 'oó."

Yēsũ 'bã tãkiri anjĩnã nyĩrĩnã rī pi drĩgé (Mátáyo 19:13-15; Lúkã 18:15-17)

13 'Bá ũrũkọ'bée ĩjĩkí ívé anjĩnã nyĩrĩnã rī pi Yēsũ vúgá, ā tĩ rí drĩ kọpi drĩgé, ā sē rí kọpi ní tãkiri. 'Bo 'bá Yēsũ ā pámvú ũbĩ'bán rī pi ní trezú 'bá ívé anjĩnã ĩjĩ'bán Yēsũ vúgá 'dĩ'bée drĩgé.

14 Yēsũ kã tã kọpi ní 'oó 'diri ndreé, Yēsũ ē ēsị ve kọpi ní rá, ĩri ní 'yozú kọpi ní kĩnĩ, "Īmị kuki anjĩnã nyĩrĩnã rī pi ē ĩmúkí má vúgá nōó! Īmị ugakí kọpi ku. 'Bá adri'bán sū anjĩnã nyĩrĩnã 'dĩ'bée tĩnị rī pi, kọpi mālũngā Mũngú vé rī ísú ní."

15 Ádarú á lē 'yoó ĩmị ní 'dĩni, 'bá rī ā'yī dō mālũngā Mũngú vé rī sū anjĩnã nyĩrĩnã rī pi ní ā'yīi rī tĩnị ku, ícá fíi mālũngā Mũngú vé rī agá ku.

16 Kúru Yēsũ ní anjĩnã rī pi í'dúzú 'i drĩgé, ĩri ní drĩ tĩzú mužú kọpi drĩgé sī ālu ālu, āzini ĩri ní tãkiri sēzú kĩnĩ.

Ágó ā'bú be rī zĩ fĩngará 'bū gé rī vé tã (Mátáyo 19:16-30; Lúkã 18:18-30)

17 Yēsũ kã ívé ēçĩ 'í'dó, ágó āzi ní njuzú mužú Yēsũ vúgá 'dāá, kã caá Yēsũ vúgá 'dāá, ĩri ní kũmũcĩ ũtĩzú Yēsũ éndrēti gé, ĩri ní Yēsũ rī zizú kĩnĩ, "Īmbápi, mị 'bá múké, mã 'o 'á'di mã ísú rí idri 'dání'dání rī āni?"

18 Yēsũ ní ágó rī zizú kĩnĩ, "Ngá mí ní ma zizú 'bá múké ā'di?*" 'Bá āzi múké ní 'dāayo, 'yēnã Mũngú rī múké ní.

19 Mí nĩ tāĩmbĩ rī rá kĩnĩ, 'Lē mí 'dĩ 'bá ku, lē mí 'bã ōwũ ku, lē mí ũgũ 'bã āzi ā ngá ku, lē mí ũlĩ ũnjō 'bã āzi drĩgé ku, lē mí ũ'bã 'bã āzi ē mị ĩrivé ngá 'duzú ku, lē mí ĩnjĩ mí étēpi pi mí éndrēpi be ĩnjĩnjĩ."

20 Ágó rī ní újázú Yēsũ ní kĩnĩ, "Īmbápi, á 'dũ tāĩmbĩ 'dĩ'bée vé tã ngá céré rá, í'dózú má ní adrizú mvánã rŵ rĩ gé 'dāá."

21 Yēsũ ní āngū ndrezú ágó rī vúgá 'dāá, lē ágó rī lēlē, ĩri ní 'yozú ágó rī ní kĩnĩ, "Tã mí ní 'oó kuyé rī 'yēnã ālu, 'i mụ, mí ũzi ngá mivé rī pi ārēvú céré, mí awa mífēngā ní 'bá ngá ākó rī pi ní, úmvúlēsĩ mị mụ ā'bú ísú 'bū gé 'dālē ambamba, mí ĩmụ mã pámvú ũbĩi."

22 Ágó rī kã tã Yēsũ ní 'yoó 'diri yĩi, mĩlētĩ ní ísú kuú āni kĩnjĩ, ĩri ní 'dezú mužú, ēsị ní ísú ĩzāngā, ā'diātāsīyā ágó rī ā'bú be ambamba.

* 9:46 9:46 Átángá vérēšĩ 46 agá 'diri, búkú Mārākō vé ĩ ní sīĩ Ĝĩrĩkĩ tĩ sī drĩdrĩ rī agá 'dāayo, 'bo gōkí sīĩ búkú Mārākō vé vúlē rī agá rá. 9:48 9:48 Ísáyá 66:24 10:4 10:4 Dětōrōnómē 24:1 10:6 10:6 Í'dóngará 1:27

10:8 10:8 Í'dóngará 2:24 * 10:18 10:18 Mí ma zĩ 'bã múké āsĩ: Tã Yēsũ ní 'yoó 'diri vé ĩfĩfĩ 'dĩni, Yēsũ lē ágó rī ā ũsũ 'yozú kĩnĩ, 'i Mũngú 'i. 10:19 10:19 Wũngará 20:12; Dětōrōnómē 5:16-20

²³ Yēsū nī āngū úndrészú 'i gārā gá sī kūrū, iringi nī 'yozú ivé 'bá 'i pámvú ūbī' 'bá rī pi nī kīnī, "'Bá ā' 'bú be rī vé fingará mālūngā Múngú vé rī agá 'dálé rī, tā ni mbamba!"

²⁴ Tā Yēsū nī 'yoó 'dīri sē 'bá iringi ā pámvú ūbī' 'bá rī pi nī āyāngará.† 'Bo Yēsū gō tā rī ëndīj 'yoó kōpi nī dīj kīnī, "Mā anjī rī, 'Bá ā' 'bú be rī vé fingará mālūngā Múngú vé rī agá 'dálé rī, tā ni ūkpō ūkpō!"

²⁵ Kámīlō vé fingará sīndānī ā ūlē gá sī rī mbamba, 'bo 'bá ā' 'bú be rī vé fingará mālūngā Múngú vé rī agá rī mba ndēē rá."

²⁶ 'Bá Yēsū ā pámvú ūbī' 'bá rī pi āyākī tā 'dīri sī ambamba, kōpi rikī átā ī āsámvú gé sī kīnī, "'Bá ī nī ícō paá ūnjikānyā agāsī 'bá āsámvú gé nōgō rī, iringi adri ā' dī' 'i?"

²⁷ Yēsū ndre āngū kōpi vūgá 'dāā gōgō, iringi nī 'yozú kīnī, "'Bá áda ícō tā 'dīri 'duj ngáa ku, 'bo Múngú rī 'du ngá rá, ā' diātāsīyā Múngú rī ícō tā rī pi ārēvū 'du ngá céré."

²⁸ Pētērō nī 'yozú iringi nī kīnī, "'Í ndre drī ká, 'bá kukī 'bavé ngá ārēvū céré, 'bá rī mī pámvú ūbī!"

²⁹ Yēsū nī újázú kīnī, "Ádarú á 'yo imi nī 'dīni, 'bá ivé 'bētī kuupi, ivé édrīpi kuupi, ivé ómvūpi kuupi, ivé étēpi kuupi, ivé éndrēpi kuupi, ivé anjīnā kuupi, ivé ómvū kuupi mā tā sī, āzini ū' dūkō múké mávé rī ā tā sī rī,

³⁰ iringi jō ísū, édrīpi ísū, ómvūpi ísū, éndrēpi ísū, anjīnā ísū, ā' 'bú ísū ca mūdūrūlū kárakarā vū drīgē nōgō. Á nya dō izāngā drāāāsīyā, 'dūū ūdū vé ímūpi 'dāri gé, iringi ímū ídri 'dāni' 'dāni rī ísū rá.

³¹ 'Bá kárakarā 'yo' 'bá kīnī, ī drīdrī rī pi, kōpi ímū adri ūdūmbītā. 'Bá adri' 'bá ūdūmbītā rī pi, kōpi ímū adri drīdrī."

Yēsū átā ivé drāngará ā tā dīj

(Mātáyo 20:17-19; Lúkā 18:31-34)

³² Yēsū pi nī 'dezú muzú ivé 'bá 'i pámvú ūbī' 'bá rī pi be Yērūsālemā gālē rú, Yēsū kō kōpi ē drī muzú nī. 'Bá Yēsū ā pámvú ūbī' 'bá rī pi ē drī ābákī céré céré, āzini 'bá mu' 'bá vū nī gé sī rī pi, ūrī ímvū kōpi rá. Yēsū nī 'bá 'i pámvú ūbī' 'bá mūdri drī nī rī 'dī' 'bée jīzú gārā gá, iringi nī tā léepi ímūpi 'i ngaapi 'i rī' 'bá gá rī ūlūzú kōpi nī.

³³ Yēsū nī 'yozú kōpi nī kīnī, "'Bá kādō muj caá Yērūsālemā gá 'dāā, mā 'Bá Mvā 'i, ī ímū mā ūlī 'be rá, ī ma jī pá tu atala atala rī pi drīgē rī pi ëndrētī gé, āzini 'bá tāimbj Mósē vé rī ímbá' 'bá rī pi ëndrētī gé. Kōpi ímū mávé tā lī, mā 'dīzū ānī rá, kōpi mā jī pá tu 'bá adri' 'bá Yāhūdī rú ku rī pi ëndrētī gé.

³⁴ Kōpi ímū mā drī ínjá, kōpi tūsú úwé mā rī' 'bá gá, kōpi mā ūgbā, kōpi mā 'dī

drā rá, 'bo ū' dū na ā vūdrī gé, mā gō íngá idri rú."

Yōkóbū pi Yūwānī be zīkī tā āzi Yēsū tī gé

(Mātáyo 20:20-28)

³⁵ Kúru Zēbédáyō ęnjīpi Yōkóbū pi Yūwānī be, kōpi nī ímūzú Yēsū vúgá nōó, kōpi nī 'yozú Yēsū nī kīnī, "Ímbāpi, tā āzi anigé 'bá lēkī zīj mī tī gé, mī 'o' 'bá nī."

³⁶ Yēsū nī kōpi zīzú kīnī, "Ngá imi nī lēē mā 'o' imi nī rī ā' dī?"

³⁷ Kōpi nī újázú kīnī, "Mī kādō úri mívé lúpá mālūngā vé 'bá rī pi nī mī íngúzú íngungū rī drīgē, lē mī ā' yī 'bá ālu ā úri mī drī ëndēpi gé, āzi rī ā úri mī drī jīj gé."

³⁸ Yēsū nī 'yozú kōpi nī kīnī, "Ími nīkī ngá zī be ku. Ími nyo ícō ngá kōpō agá draāpi dradra má nī ímū mvūj 'dīri mvū rá? Dōku bātízimū ī nī sēē má nī izāngā nyazú 'dīri, imi nyo ícō ā' yī ā sēkī imi nī, sū ī nī sēē má nī rī tīnjá rá?"

³⁹ Kōpi nī 'yozú kīnī, "'Bá ícō rá." Yēsū nī 'yozú kōpi nī kīnī, "Ími ícō ngá kōpō agá draāpi dradra má nī mvūj rī mvū rá, āzini bātízimū ī nī sēē má nī izāngā nyazú 'dīri, imi ícō ā' yī, ī sē imi nī rá,

⁴⁰ 'bo úringará mā drī ëndēpi gé, āzini mā drī jīj gé rī, má ícō tā nī ā' yī imi nī nī ku. Vūrā 'dī' 'bée Múngú údé íngá 'bá 'i nī ūpēé gī rī pi nī."

⁴¹ 'Bá Yēsū ā pámvú ūbī' 'bá rī pi ā ūrukō mūdri rī pi ká tā Yōkóbū pi nī 'yoó Yūwānī be 'dīri yīj, kōpi ē ęšī ve 'bá rī 'dī' 'bée nī rá.

⁴² Kúru Yēsū nī kōpi zīzú ímūzú vūrā ālu gé, iringi nī 'yozú kōpi nī kīnī, "'Bá adri' 'bá Yāhūdī rú ku ī nī 'bāā 'bá rī pi drīgē 'bāgú rú 'dī' 'bée, kōpi rī ūkpō áyú ivé 'bá rī pi drīgē, ivé ūgalaku ambugu rī pi rī ūkpō áyú 'bá ī nī ruj rī pi drīgē.

⁴³ Ími āsámvú gé 'dīgē, lē tā rī ā adri sū 'dīri tīnjū ku. Ími āsámvú gé 'dīgē, 'bá rī lē dō adrii' 'bá āmbúgú rú, lē ā 'bā 'i adrii' 'bá ā' imivé nī,

⁴⁴ āzini 'bá rī lē dō 'i adri āmbúgú 'bá rī pi drīgē céré, lē ā 'bā 'i adrii' tūgērī rú rīi ęzī ngāā 'bá rī pi nī céré.

⁴⁵ Ma 'Bá Mvā 'i, má ímū 'yozú kīnī, 'bá rī pi ā ngakī má nī ęzī 'dīni kuyé, má ímū ęzī ngāā 'bá rī pi nī, āzini má ímū má sēē 'dīj drāā 'bá kárakarā pi ē drī jezú."

Yēsū zī Bārītīmáyo mī be ęšīpi gī rī ē mī

(Mātáyo 20:29-34; Lúkā 18:35-43)

⁴⁶ Kúru Yēsū pi ivé 'bá 'i pámvú ūbī' 'bá rī pi be, kōpi nī cazú kūrū Yērīkō vé rī gé. Kōpi ká lēē fūū muzú kūrū rī agāsī, 'bá bītrīkā rī pi 'dekī muj kōpi ā vūdrī gé sī.

† 10:24 10:24 *Āyāngará*: 'Bá Yēsū ā pámvú ūbī' 'bá rī pi ūsūkī kīnī, Múngú sē ā' 'bú rī 'bá rī pi nī nī, 'bā tākiri drī nī gé gī.

Ágó āzi mị be ẹ̀sìjipi gí nì rụ́ nì Bārītīmáyō 'i, Ỉri Tímáyō ā mva, Ỉri ri úrì lẹ̀tì ā jẹ̀lẹ́ gá, ri ngá mǎ 'bá rĩ pi vúgá.

47 Bārītīmáyō kǎ yì kìnì, 'bá rĩ Yẹ̀sũ Nāzērētágú rĩ ri ẹ̀lì mụzú nĩ, Ỉri ní trezú ỳ'dúkò be urụ 'dǎá kìnì, "Yẹ̀sũ Dǎwúđĩ ā Mvǎ rĩ, 'í ndre Ỉzāngǎ mǎvé nōri fò!"

48 'Bá uruko'bee trekí ágó rĩ drìgẹ́ kìnì, ā ỳjì kírì. 'Bo ágó rĩ gō treé mụzú drìgẹ́lẹ́ kìnì, "Dǎwúđĩ ā Mvǎ rĩ, 'í ndre Ỉzāngǎ mǎvé nōri fò!"

49 Yẹ̀sũ ní pá tuzú, Ỉri ní 'yozú kìnì, "Ìmi zìkì Ỉri." Kòpi ní ágó mị be ẹ̀sìjipi gí rĩ zìzú kìnì, "Mí adri ỳrì sì ku, 'í nga urụ, Yẹ̀sũ ri mì zì."

50 Bārītīmáyō ní ívé bōngó akoó rùkũ rĩ njezú 'bezú vūgá, Ỉri ní wazú urụ, Ỉri ní mụzú Yẹ̀sũ vúgá 'dǎá.

51 Yẹ̀sũ ní Ỉri zìzú kìnì, "Ngá mí ní lẹ́e mǎ 'o mí ní rĩ ā'di?"

Ágó mị be ẹ̀sìjipi gí 'dĩri ní ỳjázú Yẹ̀sũ ní kìnì, "Ìmbápi, á lẹ́ ǎngũ ndree."

52 Yẹ̀sũ ní 'yozú Ỉri ní kìnì, "'í 'de mụy Ỉyì, mí ní ma ẹ̀'yìjì gí rĩ sī, mí Ỉdri gí." Koro ágó rĩ ẹ́ mị ní 'i zìzú ǎngũ ndrezú, Ỉri ní 'dezu mụzú Yẹ̀sũ pi ā vùdrĩ gé sī.

11

Yẹ̀sũ vé fìngará Yẹ̀rùsǎlẹ́mǎ gá rĩ (Mátáyó 21:1-11; Lúkǎ 19:28-40; Yūwǎnì 12:12-19)

1 Yẹ̀sũ pi ní cazú ívé 'bá 'i pámvú ùbì'bá rĩ pi be Bètẹ́fágé gá, ǎzini Bètẹ́niyǎ gá, kùrú 'dì'bee Ỉnyinjǎ Írǎ Òlívẹ́* vé rĩ jẹ̀lẹ́ gá. Kòpi kǎ mụy caá Ỉnyinjǎ kùrú Yẹ̀rùsǎlẹ́mǎ vé rĩ gé 'dǎá, Yẹ̀sũ ní ívé 'bá 'i pámvú ùbì'bá Ỉrì ni pi pẹzú mụzú drìdrĩ.

2 Yẹ̀sũ ní 'yozú kòpi ní kìnì, "Ìmi mụkì gúrú Ỉmi ẹ̀ndrẹ̀tì gé 'dǎri gé, Ỉmi kádò fìi caá gúrú rĩ agá 'dǎá, Ỉmi dōngí mbaápi ú'dí rú 'bá ǎzi ní drì ỳnjúzú ǎnì kuyé nì Ỉsụ 'yìkì kú 'dǎá'dǎ, Ỉmi oyukì dōngí rĩ Ỉjì má vù nǎó.

3 'Bá ǎzi zì dō Ỉmi, 'Ngá Ỉmi ní rìi 'oó 'dini rĩ ā'di?' Ỉmi ỳjǎkì Ỉri ní 'dini, 'Úpì lẹ́ dōngí rĩ nì, Ỉ dōngí rĩ ỳjǎ gō Ỉmi ní vùlẹ́ rá. "

4 'Bá Yẹ̀sũ ā pámvú ùbì'bá Ỉrì 'dì'bee ní 'dezu mụzú, kòpi ní cazú dōngí mbaápi ú'dí rú nì Ỉsụzú 'yìkì Ỉri Ỉnyinjǎ kẹ̀tìlẹ́ ǎngũ ndreépi mụzú lẹ̀tì Ỉ ní fìzú mụzú kùrú rĩ gé 'dǎlẹ́ rĩ gé, kòpi ní dōngí rĩ oyuzú.

5 'Bá uruko pá tu'bá 'dǎlẹ́ rĩ pi ní kòpi zìzú kìnì, "Ìmi ri dōngí rĩ oyú ǎlẹ́?"

6 Kòpi ní tǎ rĩ ỳjázú 'bá pá tu'bá rĩ pi ní sù Yẹ̀sũ ní 'yoo 'i ní rì tịnì, 'bá pá tu'bá rĩ pi ní ǎ'yìzú kìnì, 'bá Yẹ̀sũ ā pámvú ùbì'bá rĩ pi ā jìkì dōngí rì mụzú Ỉyì.

7 Kòpi ní dōngí rĩ jìzú mụzú Yẹ̀sũ vúgá 'dǎlẹ́, kòpi ní ívé bōngó akoó rùkũ rĩ pi 'bezú dōngí rĩ ā ỳgóró gá, Yẹ̀sũ ní tuzú úrìzú drì nì gé.

8 'Bá kárakarǎ ajakì ívé bōngó akoó rùkũ rĩ pi mụzú lẹ̀tì rĩ drìgẹ́ sī, uruko'bee vǎkì Ỉbìbì ỳmvú agá rĩ pi ù'bǎá mụzú lẹ̀tì rĩ drìgẹ́ sī.

9 'Bá 'de'bá Yẹ̀sũ ẹ̀ndrẹ̀tì gé drìdrì rĩ pi, 'de'bá Ỉri ā vùdrĩ gé rĩ pi be, rikì gbìlìlì gaá mụzú kìnì, "Hòsǎnǎ!"

"Tǎkírì ā adri 'bá Ỉmụpi Úpì ā rú sī rì" ní!"

10 "Múngú ā 'bǎ tǎkírì mǎlùngá ỳyú Dǎwúđĩ vé rĩ ní Ỉmụ rụy rĩ drìgẹ́!" "Hòsǎnǎ Múngú urugé gé 'bù gé rì!"

11 Kùru Yẹ̀sũ ní cazú kùrú Yẹ̀rùsǎlẹ́mǎ vé rĩ gé 'dǎá, Ỉri ní fìzú Jó Múngú vé rĩ agá 'dǎá, Ỉri ní 'dezu rìzú ngá rĩ pi ỳndrezú ǎnázú kùrú. 'Bo ỳtù rĩ ní 'deé gí rì sī, Yẹ̀sũ pi ní 'dezu mụzú ívé 'bá ǎyúǎyú mụdrì drì ní Ỉrì rĩ pi be gúrú Bètẹ́niyǎ vé rĩ gé.

Yẹ̀sũ tri peṭi Ỉ ní zìjì fìgì rĩ (Mátáyó 21:18-19)

12 Kǎ mụy adrii drù 'dini, Yẹ̀sũ pi ní fìzú ívé 'bá 'i pámvú ùbì'bá rĩ pi be gúrú Bètẹ́niyǎ vé rĩ agásì ǎmvé, ẹ̀bìrì fụ Yẹ̀sũ ri káyì.

13 Ỉri ní peṭi Ỉ ní zìjì fìgì rĩ ndrezú rárá rú, bì nì amu kú kùmvú, Ỉri ní 'dezu mụzú peṭi rĩ ā gǎrǎ gá Ỉnyinjǎnǎ 'dǎá, lẹ́ ndree dō peṭi rĩ 'a rá. Kǎ mụy caá peṭi rĩ ā gǎrǎ gá 'dǎá, Ỉsụ peṭi rĩ 'a kuyé, 'yẹ́nǎ bì nì amu kú nĩ, ā'diǎtǎsiyǎ lókì 'dǎri adri peṭi ní 'azú nì kuyé.

14 Yẹ̀sũ ní 'yozú peṭi rĩ ní kìnì, "Lẹ́ 'bá ǎzi ā gō mívé ù'a nyaá dǎjì ǎlunǎni ku." 'Bá Yẹ̀sũ ā pámvú ùbì'bá rĩ pi yìkì tǎ Ỉri ní 'yoo 'dĩri rá.

Yẹ̀sũ údró 'bá mǎfẹ́ngǎ ufu'bá rĩ pi Jó Múngú vé rĩ agásì

(Mátáyó 21:12-17; Lúkǎ 19:45-48; Yūwǎnì 2:13-22)

15 Yẹ̀sũ pi kǎ caá ívé 'bá 'i pámvú ùbì'bá rĩ pi be Yẹ̀rùsǎlẹ́mǎ gá 'dǎá, Ỉri ní fìzú mụzú Jó Múngú vé rĩ ā bóró gá 'dǎá, Ỉri ní 'dózú 'bá rì'bá ngá je'bá, ǎzini rì'bá ngá ỳzì'bá rĩ pi ỳdrózú. Ỉri ní 'bá rì'bá mǎfẹ́ngǎ ufu'bá rĩ pi vé mísá uezú u'dezu ỳlì rú, ǎzini 'bá ǎmámù ỳzì'bá rĩ pi vé kìtrì uezú u'dezu ỳlì rú.

16 Yẹ̀sũ ǎ'yì 'bá ǎzi ní ngá jìzú ỳzìzú Jó Múngú vé rĩ ā bóró gá 'dǎá ku.

17 Yẹ̀sũ ní kòpi Ỉmbázú, Ỉri ní 'yozú kòpi ní kìnì, "Sìkì nyo Búkù Múngú vé rĩ agá 'yozú kìnì,

" 'Jó mǎvé rĩ rì zì

* 11:1 11:1 Òlívẹ́: Peṭi òlívẹ́ vé rì Ỉri 'a ù'a be, Ỉ ícò nya rá, Ỉ Ỉrìvé ù'a zo ùdu rú, Yǎhúđĩ rĩ pi rì tìjì á'dí ùdu rì sī, ǎzini kòpi ri tò lǎmbá agá, ǎcì 'yùzú ǎnì. † 11:9 11:9 'Bá Ỉmụpi Úpì ā rú sī rì: 'Bá 'dĩri Yẹ̀sũ 'i. 11:9 11:9 Sǎwujǎm 118:25-26 11:17 11:17 Ỉsǎyǎ 56:7

jó 'bá āngū rī pi agāsī rī pi ní ma zizú ní' 'dini kuyé?

'Bo ĩmi újákí jó rī ícá 'vūrā ũgū' 'bá rī pi ní rizú adrizú ní.' "

¹⁸ Atala atala rī pi drīgē rī pi, 'bá tāimbj Mósē vé rī ĩmbá' 'bá rī pi be, kōpi ká tā Yēsū ní 'oó 'diri yīj, kōpi í' dókí lētj ndāá lēzú Yēsū rī 'dizú drāzú rá. 'Bo kōpi 'okí ĩri sī ũrj sī, á' diatāsiyá 'bá kárakarā āyákí tā ĩri ní ĩmbá rī sī rá.

¹⁹ Kā muj adrii ũndrēnjá rī sī, Yēsū pi ní füzú ívé 'bá 'í pámvú ũbī' 'bá rī pi be kūrú rī agāsī āmvé.

Peṭj ī ní zīj ffigī rī vé 'wingará (Mātáyo 21:20-22)

²⁰ Kā muj adrii drj 'dini, kōpi ká ríi elij muzú peṭj ī ní zīj ffigī rī ā gārā gá sī, Yēsū vé 'bá ĩri ā pámvú ũbī' 'bá rī pi ní peṭj Yēsū ní trii 'dāri ndrezú, peṭj rī í' dó 'wii ulá ní gélésila.

²¹ Pétērō ní tā ándúrú Yēsū ní peṭj rī trizú 'dāri ā tā ígázú. Pétērō ní 'yozú Yēsū ní kīnī, "Īmbápi, 'í ndre drī ká! Peṭj mí ní trii 'dāri 'wi gí."

²² Yēsū ní 'yozú ívé 'bá 'í pámvú ũbī' 'bá rī pi ní kīnī, "Lē ĩmi ẹ'yīkí Múngú rī.

²³ Ádarú á 'yo ĩmi ní, 'bá rī ẹ'yī dō Múngú rī rá, yīkí ní awa dō 'í ĩrj kuyé, ĩri ícó 'yo írá 'diri ní á nji 'í 'deé yīj bālālā rī agá 'dāá, írá rī ícó 'í nji 'de yīj bālālā rī agá 'dāá rá.

²⁴ 'í 'bá dō ẹṣj rizú ngá zizú Múngú vúgá, ngá mí ní zīj rī, Múngú rī sē mí ní rá.

²⁵ 'Bo mí dō rī Múngú rī zī, 'í 'bá dō 'bá āzi á tā kú mí ẹṣj agá, lē mí trū ĩri rá, mí Ẽtēpi 'bū gé rī ā trū rī mí mívé ũnjikānyā agāsī bēni.

²⁶ 'Bo 'í trū dō mí ógūpi rī ívé ũnjikānyā agāsī ku, mí Ẽtēpi 'bū gé rī ícó mí trūú mívé ũnjikānyā agāsī ku."[‡]

Yāhūdī rī pi zikí ũkpō Yēsū ní ẹzj ngazú rī ā tā

(Mātáyo 21:23-27; Lúkā 20:1-8)

²⁷ Yēsū pi ní gōzú cazú ívé 'bá 'í pámvú ũbī' 'bá rī pi be Yērūsālēmá gá 'dāá dīj. Yēsū ká ríi ẹcī jó Múngú vé rī ā bóró agāsī, atala atala rī pi drīgē rī pi, 'bá tāimbj Mósē vé rī ĩmbá' 'bá rī pi be, 'bá ambugu uruko' 'bée be, kōpi ní ímúzá Yēsū vúgá nóró.

²⁸ Kōpi ní Yēsū rī zizú kīnī, "Ūkpō mí ní 'bá ngá uzj' 'bá 'dī' 'bée údrózú jó Múngú vé rī ā bóró agāsī 'diri, mí íṣj íngūgá? 'Á' di sē mí ní ũkpō 'diri ní?"

²⁹ Yēsū ní újázú kōpi ní kīnī, "Ma drī ĩmi zj, ĩmi újákí dō tā má ní ĩmi zizú 'diri rá, ma kúru ũkpō má ní tā 'ozú rī vé tā ũlū ĩmi ní rá."

³⁰ Kúru ĩri ní kōpi zizú kīnī, "Á' di sē Yūwánī ní ũkpō bātízimū sēzú 'diri ní? Yūwánī vé bātízimū sēé 'diri íbī íngá 'bū gélésila yā, dōku íbī íngá 'bá áda vúgálésī? ĩmi újákí má ní!"

³¹ Kōpi ní rizú átázú ī āsámvú gé sī kīnī, "Bá 'yokí dō, 'Ūkpō Yūwánī ní bātízimū sēzú 'diri íbī íngá 'bū gélésila,' ĩri gō 'bá zj, 'ĩmi ẹ'yīkí Yūwánī rī kuyé āsī?"

³² 'Bo 'bá rī pi ní 'yoó Yūwánī rī nēbj rī sī, 'bá ícókí 'yoó, bātízimū Yūwánī ní sēé 'diri, 'bá áda sē ĩri ní ũkpō ní ní 'dini ku."

³³ Kōpi ní újázú Yēsū ní kīnī, "Bá nīkí kuyé."

Yēsū ní újázú kōpi ní kīnī, "Má ícó ũkpō má ní tā 'ozú rī vé tā ũlūú ĩmi ní ku."

12

Nāpí āgō ómvú 'ā' bá rī pi vé rī (Mātáyo 21:33-46; Lúkā 20:9-19)

¹ Kúru Yēsū ní átázú atala atala rī pi drīgē rī pi ní, 'bá tāimbj Mósē vé rī ĩmbá' 'bá rī pi ní, āzini 'bá ambugu uruko' 'bée ní nāpī sī kīnī, "Ágō āzi sa peṭj vjnyō vé rī pi,* sī ābi ómvú rī ā gārā sī kūrj, ga 'bū kuṣj vúgá 'dāá, rizú vjnyō rī zozú ānī, āzini sī lágáraka āco urugégé 'dāá, rizú āngū ũndrezú. Kúru ĩri ní ívé vjnyō ómvú agá rī kuzú 'bá uruko' 'bée ómvú 'ā' 'bá ní pi ní ũkōlō, kōpi ũfēkí ĩri ní mūfēngá, ĩri ní 'deuz muzú āngū āzi gé.

² Lókí ĩ ní rizú ũ' a rī ũtízú peṭj vjnyō vé rī pi sígē sī rī ká ícó, ĩri ní ívé ātí' 'bá pēzú muzú 'bá ĩri ní ómvú rī kuú kōpi ní ũkōlō 'dā' 'bée vúgá 'dāá, ātí' 'bá rī mu ĩrivé ũ' a rī ā vúgú íjī.

³ 'Bo 'bá ĩ ní ómvú rī kuú kōpi ní ũkōlō 'dā' 'bée ní ĩri ruzú, kōpi ní ĩri ũgbázú, ĩri pēzú muzú drj be ule.

⁴ "Īri ní ātí' 'bá āzi pēzú muzú kōpi vúgá 'dālē dīj, 'bo kōpi á gbákí ĩri ē drj, kōpi u' dakí ĩri ũnjí ũnjí.

⁵ ĩri ní gōzú ātí' 'bá āzi pēzú, kōpi 'dīkí ātí' 'bá 'diri drāá rá. Rī nyo ātí' 'bá rī pi ũpēé muzú dīj dīj, kōpi ũgbákí uruko' 'bée, ú' dīkí uruko' 'bée ũdrāá rá.

⁶ "Bá rī ē ĩmbjtá ace ālu, 'bá acepi rī, ĩri ómvú 'dīpa rī vé mvá ĩri ní lēé ambamba rī. ĩri ní mvá rī pēzú muzú 'bá ĩri ní ómvú

11:17 11:17 Yērēmijá 7:11 † **11:26 11:26** Átángá vērēsī 26 agá 'diri, búkú Mārakō vé í ní sīi Gīrīkī tī sī drīdrj rī agá 'dāayo, 'bo gókí sīi búkú Mārakō vé vúlē rī agá rá. * **12:1 12:1** Peṭj vjnyō vé rī: Yāhūdī rī pi 'dukí peṭj vjnyō vé rī ā tā 'bāá tā āmbúgú rī, kōpi rī ũ' a ní zo vjnyō sū rú. Múngú ipē 'bá ĩsērélē vé rī pi adrii 'bá ívé ní, kōpi á adriki rī sū peṭj vjnyō vé Múngú ní saá 'aapi ũ' a be rī tñj. Nāpī peṭj vjnyō vé 'diri, sē 'bá tāimbj ĩmbá' 'bá rī pi atala atala rī pi drīgē rī pi be nīkí á má rá 'yozú kīnī Yēsū rī ívé tā átá. 'Í lā Sāwúmá 80:8-16; Ísáyá 5:1-7; Mātáyo 21:33-46; Lúkā 20:9-19.

rī kuú kōpi ní ũkōlō rī pi vúgá 'dáá kīnī, 'Kōpi ícō mávé mvá ĩnĵī rá.'

7 "Bo 'bá ĩri ní ómvú rī kuú kōpi ní ũkōlō rī pi ní rizú átázú ĩ āsámvú gé sī kīnī, "Bá ímŭpi ĩrivé ngá ē tī rŭpī rī, ĩri ímŭ 'dā, lē 'bá 'dĭkí ĩri drāá 'dīísí rá, 'bá 'dŭkí rí ómvú rī 'bá ní.'

8 Kōpi ní ĩri ruzú, ĩri 'dízú drázú rá, kōpi ní ĩrivé ávŭ 'dŭzú ómvú rī agásí, ĵizú 'bezú ámvé."

9 Yēsŭ ní kōpi zizú kīnī, "Īmi kádō ũšŭú, ómvú 'dĭpa ri gō tā íngóni ni 'o? Á lē lŭú ĩmi ní 'yozú kīnī, ĩri ímŭ 'bá ĩri ní ómvú rī kuú kōpi ní 'dā'bée ú'dĭ ũdrá rá, ĩri gō ómvú rī sē 'bá uruko'bée ni.

10 Īmi lākí tā ĩ ní sī Búkŭ Múngú vé rī agá rī kuyé? Búkŭ rī kīnī,

" 'Írā ándúrú 'bá jó sí' 'bá rī pi ní gāá sí rī, újā nóni 'i ícá írā sēepi jó rī ní pá tuzú áni ũkpó ũkpó ni.

11 Úpí 'o tā 'dĭri nī, sē 'bá ní áyāngará.' "

12 'Bá Yēsŭ ní átá kōpi be 'dĭ'bée nĭkí ámá rá, nāpi Yēsŭ ní ũlŭú 'dĭri, Yēsŭ ri tā rī pi nāpi rú ĩ rŭ' 'bá gá. Kōpi lēkí kōdō ĩri rŭŭ, 'bo kōpi rukí 'bá bĭtrĭká rī pi, kōpi kukí ĩri áni, kōpi gōkí muŭ 'dīísí rá.

Mŭfēngā umbe jezú rī vé ũfēngará 'bāgú āmbúgú rī ní rī
(Mátáyo 22:15-22; Lúkā 20:20-26)

13 Drĭkoma 'dĭ'bée ní Fārŭsĭ rī pi ā uruko pēzú 'bá Ērōdē ri ētĭ' 'bá rī pi be muzú Yēsŭ ri uzizú, ā 'yo ri tā, ĩ tōkí rī ĩri áni bēnī.

14 Kōpi ní cazú ĩri vúgá 'dáá, kōpi ní 'yozú ĩri ní kīnī, "Īmbápi, 'bá nĭkí rá mi 'bá tā 'oópi pĭrĭ ní, 'bá ázi ícō mívé yĭkí tā 'ozú rī újā ku, mi 'bá rī pi vé tā 'dŭ nga céré trōtrō, átā dō 'bá rī á'di 'i, mi ri tā áda Múngú vé rī ímbá. ĩri nyo múké ĩ ní mŭfēngā umbe jezú rī ũfēzú 'bāgú āmbúgú Rómā vé rī ní,† dōku ā ũfēkí ku?

15 'Bá ũfēkí iyí, dōku 'bá ũfēkí ku?"

'Bo Yēsŭ nĭ tā kōpi ē ēsĭ agá rī rá. Yēsŭ ní kōpi zizú kīnī, "Īmi ri tā ndā má rŭ' 'bá gá 'dĭni ási? Īmi ĩjĭkí má ní mŭfēngá fifi ēnĭĭpi ēnĭĭnĭ ālu, má ndre drĭ ká."

16 Kōpi ní mŭfēngā ā fifi ĩjĭzú ālu Yēsŭ ũvú nōó, Yēsŭ ní kōpi zizú kīnī, "Īndrĭĭkĭ ĩ

ní udé mŭfēngā rŭ' 'bá gá nōri, āzini rŭ ĩ ní sī rŭ' 'bá ní gé nōri ā'di vé ní?"

Kōpi ní újázú Yēsŭ ní kīnī, "Īndrĭĭkĭ rī, āzini rŭ rī 'bāgú āmbúgú Rómā vé rī vé ni."

17 Yēsŭ ní újázú kōpi ní kīnī, "Ngá rī dō 'bāgú āmbúgú Rómā vé rī vé ni, ĩmi sēkí 'bāgú āmbúgú Rómā vé rī ní, ngá rī dō Múngú vé ni, ĩmi sēkí Múngú ní."

Tā Yēsŭ ní újā kōpi ní 'dĭri, sē kōpi ní áyāngará.

Íngángará drāngará gálésĭla rī vé tā
(Mátáyo 22:23-33; Lúkā 20:27-40)

18 Kúru 'bá ĩ ní zĭjĭ Sādókē,* 'yo' 'bá kīnī, 'bá rī drā dō gí ícō gōó íngá ídri rú ku 'dĭ'bée ní ímŭzú Yēsŭ vúgá nōó, kōpi ní Yēsŭ ri zizú

19 kīnī, "Īmbápi, Mósē sī 'bá ní kīnī, "Bá rī vé édrĭpĭ drā dō, ku dō ówŭzĭ kú mvá ákō, 'bá drāápi rī vé édrĭpĭ rī gō ówŭzĭ rī é'yĭ 'í ní ũkú rú, kōpi anĭi tĭ ówŭzĭ rī be, anĭi kōpi ní tĭjĭ rī pi adri édrĭpĭ drāápi 'dāri vé ní.'

20 Ándúrú anĭi ágō ézĭrĭ, kōpi édrĭpĭ rŭ, mvá káyú rī je ũkú, ĩri ní drázú, kōpi tĭkí mvá ũkú rī be kuyé.

21 Édrĭpĭ ázi rī ní gōzú ũkú rī é'yĭzú, ĩri ní kpá drázú mvá ákō, édrĭpĭ ázi rī ní kpá ũkú rī é'yĭzú, drā kpá 'dĭni, kōpi tĭkí mvá ũkú rī be kuyé.

22 Anĭi ézĭrĭ 'dĭ'bée ũdrákí céré, tĭkí anĭi ũkú rī be kuyé. Ŭdŭ ní gé, ũkú rī ní kpá drázú.

23 Kúru 'í lŭ 'bá ní, ágō ũdrā' 'bá ézĭrĭ 'dĭ'bée céré rĭkí ũkú ālu 'dĭri jeé, kādō muŭ caá ú'dŭ 'bá rī pi ní íngázú gōzú ídri rú rī gé, ũkú 'dĭri adri á'di vé ní?"

24 Yēsŭ ní újázú kōpi ní kīnī, "Tā ĩmi ní átá 'dĭri adri pĭrĭ ku! Īmi nĭkí tā ĩ ní sī Búkŭ Múngú vé rī agá rī kuyé! Īmi nĭkí ũkpó Múngú vé rī kuyé!

25 'Bá ũdrā' 'bá gí rī pi kádō íngá gōó ídri rú, ágó gō ũkú jeé ku, ũkú gō ágó jeé ku. Kōpi adri sŭ mālāyĭkā 'bŭ gé 'dālē rī pi tĭnĭ.

26 'Bá ũdrā' 'bá gí rī pi vé íngángará gōó ídri rú rī vé tā, ĩmi lākí búkŭ Mósē ní sī rī agá rá. Īmi nĭkí tā áci ní dĭzú rŭdŭ agá rī rá, Múngú 'yo Mósē ní kīnī, 'Ma Múngú

12:11 12:11 Sāwŭmā 118:22-23 † 12:14 12:14 'Bāgú āmbúgú Rómā vé rī: ĩri 'bāgú āmbúgú 'bāgú āngŭ āndĭāndĭ rī pi agá rī pi drĭgé, āngŭ Yŭdāyá vé rī drĭgé, āngŭ Gállĭláyá vé rī drĭgé, āzini āngŭ Yāhŭdĭ rī pi vé rī drĭgé. 'Bá Rómā vé rī pi ivé 'bāgú āmbúgú rī zĭ ivé tĭ sĭ Kāyísará. ‡ 12:18 12:18 Sādókē: Sādókē rī pi ngŭlŭmŭ Yāhŭdĭ rī pi vé tā ĩmbĭ Mósē vé rī rŭ' 'bá tĭjĭ rī pi, 'bo kōpi é'yĭkí índri rī pi vé tā kuyé, é'yĭkí mālāyĭkā rī pi vé tā kuyé, āzini kōpi é'yĭkí kpá 'yozú kīnī, 'bá ũdrā' 'bá gí rī pi gō íngá ídri rú rá 'dĭni kuyé. 'Í lā Eĵĭ 23:8. 12:19 12:19 Dētōrōnómē 25:5 S 12:26 12:26 Ābŭrāmā: Múngú zĭ Ābŭrāmā rī kīnī, ā ku ivé 'bá 'bĕtĭ āsámvú gé rī pi, ā ku ivé āngŭ, ā 'de muŭ āngŭ āzi ú'dĭ ní gé. Ābŭrāmā rī é' 'bĭpĭ Yāhŭdĭ rī pi vé rī, tĭkí ĩri ílĭ élfŭ ũlu mŭdŭrŭlŭŭ ārō (1,800) gé, ísŭ tĭkí drĭ Yēsŭ rī kuyé. 'Í lā Í'dóngará 12-25. * 12:26 12:26 Ísáká: Ísáká rī mvá Múngú ní eĵĭ Ābŭrāmā ní rī. 'Í lā Í'dóngará 17-35. † 12:26 12:26 Yōkóbŭ: Yōkóbŭ rī Ābŭrāmā mvŭpĭ Ísáká vé mvá, ĩri anĭi be muĉrĭ drĭ ní ĩrĭ, Múngú újā rŭ ní zĭjĭ Íserelē, úyú ĩrivé rī zĭkĭ anĭi Íserelē vé ni. Sá Yēsŭ vé rī gé, zĭkĭ kōpi Yāhŭdĭ. 'Í lā Í'dóngará 25-50. 12:26 12:26 Wŭngará 3:6

Ābūrāmāš vé rī, Múngú Ísákā* vé rī, āzini Múngú Yókóbū* vé rī,

²⁷ Múngú adri 'yozú kīnī, Īri Múngú 'bá ūdrā 'bá gí rī pi vé ni kuyé, Īri Múngú 'bá idri rú rī pi vé ni. Īmi Sādókē 'dī'bée, tā Īmi ní 'yoó kīnī, 'bá ūdrā'bée gí rī pi íngákí goó idri rú ku 'dīri ūnjó."

Tāimbj tā be agaápi rá rī
(Mātáyo 22:34-40; Lúkā 10:25-28)

²⁸ 'Bá tāimbj ímbá'bá rī pi vé ālu ní ícázú, íšú Yēsū pi rī āgátá gā Sádókē rī pi be. Kā ímú íšú Yēsū újā tā rī pīrī, Īri ní Yēsū rī zizú kīnī, "Tāimbj 'dī'bée agási céré, ngōri ndē ní?"

²⁹ Yēsū ní újázú Īri ní kīnī, "Tāimbj agaápi rá rī, Īri 'dī, 'Īmi anjī Ísērélē vé 'dī'bée, Īmi yīkí drī ká! Úpí 'bávé rī, Īri 'yéná Úpí Múngú 'i.

³⁰ Lē mí lē Úpí Múngú mívé rī ešj be céré, índri mívé rī be céré, yīkí mívé rī be céré, ūkpō mívé rī be céré.'

³¹ Tāimbj ĩrī rī 'dīni, 'Lē mí lē 'bá mí gārā gá rī sū mí ní mí rú' 'bá lēé rī tīnī.' Tāimbj āzi tāimbj ĩrī 'dī'bée ndēepi rá ní 'dāayo."

³² Ágó riipi tāimbj ímbápi rī ní 'yozú kīnī, 'Ímbápi, tā mí ní 'yoó kīnī, Múngú rī 'yéná ālu, Múngú āzi túngú ní 'dāayo 'dīri, Īri tā áda.

³³ Ádarú lē mí lē Īri ešj be céré, yīkí mívé rī be céré, ūkpō mívé rī be céré, āzini 'í lē dō 'bá mí gārā gá rī sū mí ní mí rú' 'bá lēé rī tīnī, ndē ngá mí ní sēé rī pi rá, āzini ndē rōbōñō mí ní zāá rī rá."

³⁴ Yēsū kā ndreé ágó rī újā tā rī pīrī, Īri ní 'yozú ágó rī ní kīnī, "Mí ítrú nóni mí ícá ĩnyíná mālūngā Múngú vé rī ā jēlé gá gí." Vūdřī ní gé, 'bá āzi gō Yēsū rī zīj tā āzi sí đjī kuyé.

Kúrisitō rī ā'di ā Mvā?

(Mātáyo 22:41-46; Lúkā 20:41-44)

³⁵ Yēsū kā rií 'bá rī pi ímbá Jó Múngú vé rī ā bóro gá 'dāá, Īri ní 'bá rī pi zizú kīnī, "'Bá tāimbj ímbá'bá rī pi rī 'yo kīnī, Kúrisitō rī ímú ífū úyú Dāwūdī vé rī agá, tā kōpi ní 'yoó 'dīri, kōpi ūšúkí íffí ní a'di?"

³⁶ Índri Uleterē rī ású Dāwūdī rī, sē átá 'dīni kīnī,

" 'Úpí Múngú 'yo mávé Úpí ní* kīnī,

"Mí úri má drī ěndépiš gé,
cīmgbá má ní mívé arī'ba rī pi 'bāzú
mí pālē gá rī gé."

³⁷ Dāwūdī zī dō Kúrisitō rī ívé Úpí pírī, Kúrisitō rī ícá adri Dāwūdī ā mvā íngóni ngóni?"

'Bá kárakarā 'bákí úvá rizú tā Īri ní ímbá 'dīri yizú āyikō sí.

Yēsū kīnī lē 'bá rī pi ā adrikí mī be kowu 'bá tāimbj Mósē vé rī ímbá'bá rī pi vé tā sí
(Mātáyo 23:1-36; Lúkā 20:45-47)

³⁸ Yēsū kā rií 'bá rī pi ímbá, Īri ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Īmi adrikí mī be kowu 'bá rī' 'bá tāimbj Mósē vé rī ímbá'bá 'dī'bée ā tā sí. Kōpi lēkí í usú bōngó ācoco ní pi sí, rií ečj jōkōnī agási, 'bá rī pi kádō í ežjī, kōpi ē ĩnjikí rī í ĩnjjīnī.

³⁹ Āzini kōpi lēkí ā 'bákí í úri vūrā 'bá ambugu rī pi vé rizú úrizú Jó Múngú rī Zizú rī pi agá 'dāá rī gé, āzini vūrā 'bá ĩnjjizú ĩnjjīnī rizú ūmū nyazú rī gé.

⁴⁰ Kōpi rī oŵuzj rī pi ē mī ū'bá rizú kōpivé ngá jō āsámvú gé rī pi u'džuzú kōpi drígé sí. Kōpi rī Múngú rī zī sá be āco, 'bá rī pi ā ndrekí rī í. 'Bá tā 'o'bá 'dīni 'dī'bée, Múngú rī ímú kōpi ĩrīñā ūnjí ūnjí."

Ngá oŵuzjgó rī ní sēé rī vé tā

(Lúkā 21:1-4)

⁴¹ Yēsū ní 'dezú mužú úrizú sōndūkj í ní 'bāá kuú Jó Múngú vé rī agá, í ní rizú mūfēngā 'bezú 'a ní gé rī ā gārā gá. Tē rií 'bá kárakarā mūfēngā jī' 'bá 'be' 'bá rī pi ndreé. Ndre 'bá ā'bú be rī pi 'bekí mūfēngā ívé rī āmbúgú.

⁴² Kúru oŵuzjgó āzi ĩjī ívé rī mūfēngā fífi nyírīñá ěnjjīpi ku ní 'beé ĩrī.

⁴³ Yēsū ní ívé 'bá 'í pámvú ūbī' 'bá rī pi zizú ímúzú 'í vúgá nōó, Īri ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Ádarú á 'yo Īmi ní 'dīni, ūkú oŵuzjgó ngá ākó 'dīri vé mūfēngā 'beé rī, ndē 'bá 'be' 'bá āmbúgú rī pi vé rī rá.

⁴⁴ Ngá 'bá ā'bú be rī pi ní sēé rī, kōpi í'dúkí ívé ā'bú kárakarā rī pi agá, 'bo ūkú ngá ākó 'dīri sē ívé ngá 'í ní kōdó 'í izá kōzú rī ārēvú céré."

13

Ī ímú Jó Múngú vé rī ūñō arí vūgá

(Mātáyo 24:1-2; Lúkā 21:5-6)

¹ Yēsū kā rií fūu mužú Jó Múngú vé rī agási, ĩrivé 'bá ĩri ā pámvú ūbī' 'bá rī pi vé ālu ní 'yozú ĩri ní kīnī, "Ímbápi, 'í ndre drī ĩrá ūnyī be 'dī'bée ká, āzini 'í ndre drī jō í ní sīj jó Múngú rī ĩnjjizú rī ā gārā gá sí ūnyī be 'dī'bée ká!"

² Yēsū ní újázú Īri ní kīnī, "Jó mí ní ndreé ambugu ambugu 'dī'bée, í ímú kōpi ūñō céré u'de vūgá, ĩrá í ní jó rī pi ū'bāzú ānī 'dī'bée, í ímú kōpi ūñō ū'bé céré vūgá."

Īzāngā ímúpi drīdrī 'dīlé rī

(Mātáyo 24:3-14; Lúkā 21:7-19)

³ Vūdřī ní gé, Yēsū muž úri kuú ĩrá Ōlívē vé rī drígé, 'í'būñá aco kōpi āsámvú Jó Múngú vé rī be ní. Pētērō pi Yókóbū be,

12:30 12:30 Dětōrōnómē 6:4-5 12:31 12:31 Lēvītikā 19:18 † 12:36 12:36 Úpí 'yo mávé Úpí ní: Tā 'dīri vé íffí, Dāwūdī zī Yēsū Kúrisitō rī ívé Úpí. § 12:36 12:36 Drī ěndépi gé: 'Bá úripi drī ěndépi gé rī, ĩri ūkpō be, í ĩri ĩnjjīnī.
12:36 12:36 Sāwūmā 110:1

Yüwání sī, āzini Āndērēyá sī, kōpi ní ĩ njézú mužú Yēsū vúgá 'dāá.

⁴ Kōpi ní Yēsū ri zízú kīnī, “Tā 'dī'bee ímú ĩ nga ngōtú? Ngá ímúpi lūúpi kīnī, tā 'dī'bee ímú ĩ nga rá rī ā'di?”

⁵ Yēsū ní újázú kōpi ní kīnī, “Īmi ndreki múké, lē 'bá āzi ā ũ'bā ĩmi mī ku,

⁶ ā'diātāsīyā 'bá kárakará pi ímú ũnjō ũlī mā rú sī, kōpi 'yo, ĩ Kúrísitō 'i. Kōpi 'bá kárakará pi ē mī ũ'bá rá.

⁷ Īmi kádō tā ē'dj vé ĩ ní rí áti vé ĩ tā yī, āzini ĩmi kádō tā ē'dj vé ĩ ní rí áti vé ĩ tā yī, lē ĩmi adriki ũrī sī ku. Tā 'dīnī 'dī'bee ímú ĩ nga rá, 'bo adri 'yozú kīnī, ũdđ nyōfókú nōri vé rī, ĩri 'i deępi 'dī 'dīnī kuyé.

⁸ 'Bá āngū āzi agá rī pi ímú ē'dj 'dj ĩ āsámvú gé sī 'bá āngū āzi agá rī pi be. 'Bá mālūngā rų'bá rī pi ímú ē'dj 'dj ĩ ōgūpīj mālūngā rų'bá rī pi be, dīngidīngī ri ímú āngū aya vūrā kárakará nī pi agāsī, ēbirī ri ímú 'de ũnjī ũnjī. 'Bo tā 'dī'bee drī ĩzāngā rī vé í'dóngará.

⁹ “Īmi adriki mī be kowu! Ī ímú ĩmi uru jī mu tō 'bá tā lī'bá rī pi endreťi gé, ĩ ĩmi ũgbā Jó Múngú rī Zízú rī pi agāsī kēlīnā sī. Ī ímú ĩmi jī mu pá tu ũgalaku ambugu rī pi endreťi gé, āzini 'bāgú rī pi endreťi gé mā tā sī, ĩri adri drīlē múké ĩmi ní mávé tā ũlüzú kōpi ní.

¹⁰ Ū'dú ũdđ vé rī ní drī ícázú kuyé rī gé, lē ā ũlúki ũ'dúkó múké rī mužú āngū rī pi agāsī céré.

¹¹ Urúkī dō ĩmi, āzini tōkī dō ĩmi 'bá tā lī'bá rī pi endreťi gé, lē ĩmi rikī ĩmi ũsūđ drāá átāngá ĩmi ní lēé mužú átá rī vé tā sī ku. Sā ní kádō ícá, átāngá ĩmi ní mužú átá rī, Múngú ri ũlū ĩmi ní nī. ĩmi átáki átāngá rī nī ku, Īndrí Uleterē rī átá nī.

¹² “Ēdrīpi ri ímú ēdrīpi ā ũli 'be, ĩri ēdrīpi ri sē 'dj drā rá. Ētēpi ri ímú ívé anjīnā rī pi ā ũli 'be, ĩri kōpi sē ũ'dj ũdrā rá, anjīnā rī pi ímú ufu ku ari'bá rú, kōpi 'bá ĩ tī'bá rī pi sē ũ'dj ũdrā rá.

¹³ 'Bá rī pi ímú ĩmi ngū ũnjī mā tā sī, 'bo bá pá tuúpi títí ívé ē'yīngará agá cīngbá cazú ũdđ gé rī, Múngú ri ímú ĩri pa rá.

Tā ũnjī ímúpi 'i ngaapi rī

(Mátayo 24:15-21; Lúkā 21:20-24)

¹⁴ “Īmi kádō 'Ngá ũnjī āngū izaápi' ní ndreť tu pá kuú vūrā ĩri ní kōdō pá tuzú ku rī gé, 'bá tā ní lāápi rī ā nī tā ní vé íffī múké. Sā 'dāri gé, 'bá adri'bá āngū Yūdáyá vé rī agá rī pi, lē kōpi ā ápáki mužú írá drīgé.

¹⁵ Tā 'dīri ísú dō 'bá rī jó drīgé, ē ísú fíí jó agá 'dāá, mužú ngá āzi í'dú ku.

¹⁶ Tā 'dīri ísú dō 'bá rī ōmvú agá, lē 'bá rī ā gō vulé mužú ívé bōngó akoó rŭkŭ rī í'dú ku.

¹⁷ Lóki 'dāri gé, tā rī ímú adri ũkpó ũkpó ũkú 'a be rī pi ní, āzini ũkú anji be drī ũdéná rú bā ndrú'bá ndrundru rī pi ní!

¹⁸ Lē ĩmi zíkí Múngú ri, tā 'dī'bee ā ngá rī 'i lóki kílongóro vé rī* gé ku,

¹⁹ ā'diātāsīyā sá 'dāri gé, ĩzāngā 'bá rī pi ní ímú nyaá rī, Múngú ní í'dózu vū rī gbingará gá 'dāá, kōpi nyaki drī āvū ní kuyé. 'Bo ĩzāngā sŭ 'dīri tīnī ni, ícá gōó 'i ngaá đjī ku.

²⁰ Ūpī ē ítrú dō ũ'dj ĩzāngā nyazú rī ícá ēlīnā ku, 'bá āzi ícá adrií ídri rī ku. 'Bo ĩrivé 'bá ĩri ní íngá ũpēé rī pi ā tā sī, ĩri ũ'dj rī ítrú ícá ēlīnā.

²¹ Lóki 'dāri gé, 'bá rī 'yo dō, “Í ndre, Kúrísitō ri nō!” dōku 'Īri 'dā!' lē mī ē'yī ĩrivé tá ĩri ní 'yoó 'dri ku.

²² 'Bá ũnjó rú 'yo'bá kīnī ĩ Kúrísitō 'i rī pi nébī ũnjó rú rī pi be, kōpi ímú ífŭ rī tā āyázú āyāyā ni pi 'o 'bá Múngú ní ũpēé rī pi ē mī ũ'bázú ānī, 'bo kōpi ícókí ũ'bāá bā ku.

²³ 'Bo ĩmi adriki mī be kowu! Má ũlū ĩmi ní tá ímú'bá 'i nga'bá rī pi ārevú céré drīdrī gī.

Yēsú vé ĩgōngará

(Mátayo 24:29-31; Lúkā 21:25-28)

²⁴ “Lóki 'dāri gé, ĩzāngā 'bá rī pi ní nyaá rī ā vŭdrī gé,

“ Ūťi rī ē mī ri ímú bī nī ku ĩnīnā rú, mbāá rī gō kaá ku.

²⁵ Línyā rī pi ímú lŭ 'bŭ gé 'dāásī vŭgá, ĩ ímú ngá 'bŭ gé 'dālē rī pi aya rá.

²⁶ “Sā 'dāri gé, ma 'Bá Mvā 'i, 'bá rī pi ímú mávé ímūngará ĩrībítí agāsī ũkpō be āmbúgú rī ndre, āzini mávé đngará pōwŭpōwŭ rī ndre ĩ mī sī.

²⁷ Ma ímú mávé mālāyíkā rī pi ĩpē ímú 'bá ĩ ní ũpēé gī rī pi tra vŭ drīgé sī céré, cīngbá cazú 'bŭ gé 'dāá.

Nāpi peťi ĩ ní zīfī gī rī vé rī

(Mátayo 24:32-35; Lúkā 21:29-33)

²⁸ “Lē ĩmi nŭkī tā 'dīri ámá peťi rŭ'bá gá, peťi ĩ ní zīfī gī rī ē bī í'dó dō rŭú gī, mī ícá nŭ ámá 'yozú kīnī, ēęzŭ ícá ĩnyīnā gī.

²⁹ Kúru ĩmi ndreki dō tá má ní ũlŭú 'dī'bee rī ĩ 'o, ĩmi ícá nŭ ámá 'yozú kīnī, lóki má ní ĩgōzŭ rī ícá ĩnyīnā gī.

³⁰ Ádarú á lē 'yoó ĩmi ní 'dīnī, 'bá urŭkō lóki nōri vé rī pi ũdrákí drī ku, tā 'dī'bee ārevú céré ímú ĩ nga drīdrī ũgbāle ká.

³¹ 'Bŭ pi vŭ be, kōpi ímú de rá, 'bo átāngá má ní átá rī tá áda, ĩri adri mužú 'dānī'dānī.

14 Jō 'dīpa rī kādō fī jō agá 'dāá, ĩmi lūkí ĩri ní kīnī, 'Ímbápi kīnī, "'Bá ũmū Ū'dú Múngú ní Ēlǐzú Jō rī pi tī gé sī rī nya mávé 'bá má pámvú ũbī'ba rī pi be ĩngúgá?"'

15 Jō 'dīpa rī ĩmi jī tū mužú jō 'a be āmbúgú urugégé, ĩ ní ngá ũmū vé rī útú ũ'báa kuú 'a ní gé ĩngógósí gí rī agá 'dāá, ĩri ĩmi ní jō rī 'da. Kúru ĩmi á'díkí ĩnyá rī, ĩmi ũ'bákí jō rī agá 'dāá."

16 Kúru 'bá Yēsū ā pámvú ũbī'ba ĩrī 'dī'bée ní ngazú 'deuz mužú kūrú rī agá 'dāá, kōpi cakí tā rī ĩsú, sū nyo Yēsū ní 'yoó rī tñj. Kōpi ní ĩnyá ĩ ní léé mužú nyaá ũmū Ū'dú Múngú ní Ēlǐzú Jō rī pi tī gé sī rī vé rī á'dízú, kōpi ní ũ'bázú jō rī agá 'dāá.

17 Kā mužú adrii ũndré sī, Yēsū pi ní ícázú ívé 'bá áyúáyú mužđrī đrī ní ĩrī rī pi be.

18 Yēsū pi ká úrī ĩnyá rī nyangará gá ívé 'bá áyúáyú rī pi be, ĩri ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Ádarú ĩmi ásámvú gé 'dǐgé, 'bá 'bá ní rīi ngá nyaá ĩri be trú rī ímú má ũli 'be ní."

19 Tā Yēsú ní 'yoó 'điri sē 'bá Yēsú ā pámvú ũbī'ba 'dī'bée ní ĩzāngā ambamba, 'bá ālu ālu 'de rī Yēsú rī zīj, "'Bá rī adri nyo ma 'i ku?"

20 Yēsú ní újázú kōpi ní kīnī, "Īmi 'bá mužđrī đrī ní ĩrī 'dī'bée, ĩmi ásámvú gé 'dǐgé, 'bá ĩnyá dūúpi má be trú sákānī nōri agá rī, 'bá rī adriipi 'dī."

21 Ma 'Bá Mvā 'i, ĩ ímú ma 'dī drā rá, sū ĩ ní sīi Búkū Múngú vé rī agá rī tñj. 'Bo ĩzāngā rī ímú adri 'bá má ũli 'beépi rī vé ní! Otú á tǐkí dō ágó 'điri kuyé, ĩri té adri múké.

Īnyá Ūpi vé uletere rī vé nyangará
(Mátáyo 26:26-30; Lúkā 22:14-23; 1 Kōrínitō 11:23-25)

22 Yēsū pi ká úrī ívé 'bá 'i pámvú ũbī'ba rī pi be ngá nyangará gá, ĩri ní pánga 'dúzá, ĩri ní ōw'đifó sészú Múngú ní, ĩri ní 'a ní āndízú, ĩri ní sészú ívé 'bá 'i pámvú ũbī'ba rī pi ní, ĩri ní 'yozú kīnī, "Īmi é'yǐkí nyaá, 'điri rú'ba mávé rī."

23 ĩri ní kpá kópó vinyō be agá rī 'dúzá, ĩri ní ōw'đifó sészú Múngú ní, ĩri ní sészú kōpi ní, kōpi ní céré é'yízú mvuzú.

24 Kúru ĩri ní 'yozú kōpi ní kīnī, "'Điri mávé ári dāápi, má ní ũndī ruzú 'bá kárakarā pi ā tā sī rī. §

25 Ádarú ā lē 'yoó ĩmi ní 'đini, 'dózú āndrū mužú đrīđrī, á gō vinyō mvuzú đđi ku, ma muž vinyō ú'dí mvu mālūngā Múngú vé rī gé."

26 Kúru kōpi ní úngó ngozú, kōpi ní 'deuz mužú ānga ĩ ní zīj ĩrá Ōlívē vé rī đrǐgē 'dāá.

Yēsú kīnī, Pétērō rī ímú 'i gā rá
(Mátáyo 26:31-35; Lúkā 22:31-34; Yūwánī 13:36-38)

27 Kōpi ní rīi mungará gá létjé gé 'dǐgé, Yēsū ní 'yozú ívé 'bá 'i pámvú ũbī'ba rī pi ní kīnī, "Īmi céré ímú ápá má rú'ba gá sī rá, ā'diātāsīyā sīkí Búkū Múngú vé rī agá kīnī,

" 'Má ímú 'bá kābilō úcépi rī 'dī drā rá, kābilō rī pi ímú ayi kpélékpélé."

28 'Bo má kādō íngá gōó ídri rú, ma 'de mužú ĩmi đrǐlé gá sī đrǐđrī āngū Gālláyá vé rī gé 'dālé, 'bá muž 'bá ĩsú ĩmi be 'dālé."

29 Pétērō ní 'yozú ĩri ní kīnī, "'Bá rī pi dō céré ápá mí rú'ba gá sī rá drāāsīyā, má ícō ápá ku."

30 Yēsú ní újázú ĩri ní kīnī, "Pétērō, ĩnǐnǎ āndrū nōri sī, mí ímú ma gá ca vú na, vúdřrī ní gé, lōgúlōgú rī ímú céré 'be vú ĩrī."

31 Pétērō gō rīi tā rī sīi đđi đđi kīnī, "Má ícō āluǎnī 'yoó á gā mí sī 'đini ku, 'bá ũdrā mí be trú." 'Bá Yēsú ā pámvú ũbī'ba rī pi céré ngakí 'yoó, sū Pétērō ní 'yoó 'điri tñj.

Yēsú zj Múngú rī Gētēsēmānī gé 'dālé
(Mátáyo 26:36-46; Lúkā 22:39-46)

32 Yēsū pi ní 'deuz mužú ívé 'bá 'i pámvú ũbī'ba rī pi be āngū ĩ ní zīj Gētēsēmānī rī gé 'dālé, ĩri ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Īmi úrǐkí 'dǐgé, ma đrī muž Múngú rī zj."

33 Yēsū jī Pétērō pi Yōkóbú be, Yūwánī sī mužú 'i vúgá sī ĩndī. Īzāngā űō éšj ní ambamba.

34 ĩri ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Īzāngā fi má éšj agá nōlé, lē ma 'đij drāá. Īmi adriki 'dǐgé, 'bo ĩmi adriki mī be mgbo, ā kokí ũ'dú ku."

35 Yēsū gō 'i útrú đrǐđrī mādā, ĩri ní kūmūcī ũtǐzú, ĩri ní Múngú rī zizú kīnī, "Ícō dō rá, lē tā ũkpó ũkpó 'đini 'điri ā nga 'i má rú'ba gá ku."

36 ĩri ní 'yozú kīnī, "Ábā,* má Ētēpi, tā āzi mí ndēpi ní 'dāáyo. Ícō dō rá, 'i 'du kópó ĩzāngá vé 'điri má rú'ba gá sī rá. 'Í 'o tā mí éšj ní léé rī, adri 'yozú kīnī tā má éšj ní léé rī ku."

37 Yēsū ní 'i újázú gōzú ívé 'bá 'i pámvú ũbī'ba rī pi vúgá 'dāá, ĩsú kōpi rī ũ'dú ko. ĩri ní 'yozú Sǐmōnā Pétērō ní kīnī, "Īmi rī

§ 14:24 14:24 'Điri mávé ári má ní ũndī ruzú 'bá kárakarā pi be rī: Ári 'điri 'bá rī pi vé ũnjikānyā ũjī, ĩri sē kōpivé ũndī Múngú be rī adri múké. 'Bá ĩsērélē vé rī pi ríkí tǐ, āzini ndrǐj zāá Múngú ní rōbōűō rú, á ũjī rī ívé ũnjikānyā, ĩ adriki ũ ule. Rōbōűō ĩ ní zāá 'điri 'da Yēsú vé drāngará peűi alambaku sǐgē sū Kābilō Mvā Múngú vé rī tñj rī. Ári Yēsú vé dāápi rōbōűō rú 'điri, ĩri 'bá céré ĩri é'yǐ'ba gí rī pi trū ívé ũnjikānyā agásí. 'Í lá Wűngará 24:8; Lēvǐtǐkā 16:11-19; Mátáyo 26:28; Ēbérē 9:15-22. 14:27 14:27 Zākārǐyā 13:7 * 14:36 14:36 Ábā: Ábā vé ífífi, Ārāmáyǐkí tǐ sǐ, étēpi.

ú'dú ko? Īmi ícókí nyo adrií mị be mgbọ sá be álu ku?

³⁸ Lē ĩmi adrikí mị be mgbọ, ĩmi zíkí Múngú ri, tã ùkpó ùkpó ní ẽ ímú rí ĩmi ỳ'bíi ku. Ẹsị ĩmivé rí lē kòdò tã 'oó pịrị, 'bo ĩmí rụ'ba ní adrií ùkpò ákò rí sī, ĩmi ícókí tã pịrị 'oó ku."

³⁹ Yēsū gō kpá 'deé muú Múngú ri zịj Ẹjị, sụ 'í ní tē zịj drịdrị rí tịnị.

⁴⁰ Yēsū ká 'i újá gōó vúlé ívé 'bá 'i pámvú ùb'í'ba rí pi vúgá 'dǎá Ẹjị, ísụ kọpi rí ú'dú ko, ǎ'diátásiyá ú'dú rí drí kọpi mị gé 'dǎá ùgōgō, sē kọpi ndákí átángá í ní lēé átá rí tí.

⁴¹ Yēsū ká 'i újá caá kọpi vúgá 'dǎá vú na ní gé, ĩri ní 'yozú kīnī, "Īmi drí rí ú'dú rí koko, ǎzini ĩmi drí ri uvuvu? Īmi kókí ú'dú rí ẹsírí! Sǎ í ní 'Bá Mvǎ rí ruzú sēzú 'bá ùnjí rí pi drígé rí ícò gí.

⁴² Īmi íngákí uru! 'Bá 'dekí muú! 'Bá má ùlì 'beépi rí ícá gí."

Yēsū vé rụngará
(*Mátáyo 26:47-56; Lúkǎ 22:47-53; Yūwání 18:3-12*)

⁴³ Yēsū ká drí átángá rí átá deę 'í tị gé sī kuyé, koro Yúdǎ Yēsū ǎ ùlì 'beépi rí ní ícázú, Yúdǎ rí 'bá Yēsū ǎ pámvú ùb'í'ba mụdrị drí ní ĩrị rí pi vé ǎzi. 'Bá kárakarǎ ímúkí Yúdǎ pi be trú, kọpi í'dúkí Ẹjị ǎcò ǎcò ní pi, ǎzini túré pi be ímúzú ĩ drígé sī ĩndí. Atala atala rí pi drígé rí pi, 'bá tǎimbị Mósé vé rí ímbá'ba rí pi, ǎzini 'bá ambugu rí pi be, Ẹpékí kọpi ímúzú nǐ.

⁴⁴ Yúdǎ lū ǎngáráwá rí pi ní drịdrị kīnī, "Ágò má ní muú u'deé ezi Ẹjị bēdrị sī rí, 'bá rí ĩri adriípi 'dǐ. Īmi rụkí ĩri, ĩmi jíkí ĩri muzú, ĩmi ùtēkí ĩri muzú ùtētē."

⁴⁵ Kọpi ká caá, koro Yúdǎ ní 'dezú muzú Yēsū vúgá 'dǎá, ĩri ní 'yozú Yēsū ní kīnī, "Ímbápi!" ĩri ní kúru Yēsū rí u'dezú ezi Ẹjị bēdrị sī.

⁴⁶ Kúru ǎgō ímú'ba Yúdǎ pi be 'dǐ'bée ní Yēsū rí ruzú.

⁴⁷ ǎgō pá tu'ba Yēsū ǎ gǎrǎ gá 'dǐ'bée vé álu† ní ívé Ẹjị ǎcò rí ínjézu kērēwú rí agásí, ĩri ní átálágú ǎmbúgú rí vé át'í'ba ẽ bị gazú mvórú 'dezu vúgá 'dǎá.

⁴⁸ Yēsū ní 'yozú 'bá 'i rụ'ba rí pi ní kīnī, "Ngá ĩmi ní ímúzú Ẹjị ǎcò ǎcò ní pi be, ǎzini túré pi be drígé, ma ruzú sụ 'bá tã ùnjí 'oópi rí tịnị rí ǎ'di?

⁴⁹ Ú'dú céré 'bá rikí adrií ĩmi be trú, á rí ĩmi ímbá Jó Múngú vé rí ǎ bóro gá 'dǎá, ĩmi rụkí ma kuyé. 'Bo tã 'i ngaápi má rụ'ba gá ǎndrú nōri, ǎ sē rí tǎ í ní sǐ kú Búkú

Múngú vé rí agá rí, ǎ nga rí 'i fúú tịnị gé bēnī."

⁵⁰ Kúru Yēsū vé 'bá ĩri ǎ pámvú ùb'í'ba rí pi ngakí ápá céré, kukí Yēsū rí kú ó'dúkúlegúsi.

⁵¹ Kẹrĩmvá ǎzi rí 'deé muzú Yēsū ǎ vúdrị gé sī, ndrǎ bōngó 'i rụ'ba gá. 'Bá rí pi ká lēé ĩri rụú,

⁵² kẹrĩmvá rí ǎnjó 'i kọpi drígé sī, ku ívé bōngó kuu kọpi drígé, ápá muzú rụ'ba be ule.

Yēsū tu pá Yǎhúdǐ ambugu tǎ l'í'ba rí pi endrētí gé

(*Mátáyo 26:57-68; Lúkǎ 22:54-55, 63-71; Yūwání 18:13-14, 19-24*)

⁵³ 'Bá Yēsū rí rụ'ba rí pi ní Yēsū rí jízú muzú átálágú ǎmbúgú rí vé ǎngá. Atala atala rí pi drígé rí pi, 'bá dríkoma rú rí pi, 'bá tǎimbị Mósé vé rí ímbá'ba rí pi be, ùmúkí í céré vūrǎ álu gé.

⁵⁴ Pétēró rí 'deé muzú Yēsū ǎ vúdrị gé sī, se 'i gōó vúlé rú ǎsámvú sī. Ká caá átálágú ǎmbúgú rí vé bóro gá 'dǎá, mu úrí 'bá ǎngú ùtē'ba rí pi be trú, ríí ǎcí yuú.

⁵⁵ Atala atala rí pi drígé rí pi, 'bá tǎ l'í'ba rí pi‡ be céré, rikí lẹtí ndrǎ lēzú tǎ ùnjí ísúzu Yēsú á rú'ba gá, 'i' dǐkí rí ĩri drǎá ǎnǐ, 'bo kọpi ísúkí tǎ ùnjí rụ'ba ní gé kuyé.

⁵⁶ 'Bá kárakarǎ 'dekí ríí ùnjó Ẹjị Yēsū drígé, 'bo átángá kọpívé rí, ùmú 'i trú kuyé.

⁵⁷ Kúru 'bá urụko'bee ní ngazú pá tuzú uru sī, ùnjó ùlízú Yēsū drígé, kọpi kīnī,

⁵⁸ "Bá yíkí rá, Yēsū rí 'yoo kīnī, 'Ma Jó Múngú vé 'bá áda ní sị rí ùnjó kpélékpélé, ma gō ǎzi ní sị ú'dú na agá, 'bá áda sị ní ku."

⁵⁹ 'Bo átángá kọpi ní átá rí ùmú 'i trú kuyé.

⁶⁰ Átálágú ǎmbúgú rí ní íngázú pá tuzú uru sī 'bá tǎ l'í'ba 'dǐ'bée ǎsámvú gé, ĩri ní Yēsū rí zízú kīnī, "Tǎ ǎgō 'dǐ'bée ní ríí ùmbíí mí drígé kárakarǎ 'dǐ'bée, 'i 'yo átángá mí tị gé sī ku ǎsǐ?"

⁶¹ 'Bo Yēsū újí kírí, zǐ 'í tị átángá 'yozú ǎlunǎni kuyé.

Átálágú ǎmbúgú rí ní gōzú ĩri zízú Ẹjị kīnī, "Mí Kúrísitò, Múngú 'i ní íngúngú rí vé Mvǎ?"

⁶² Yēsū ní újázú ĩri ní kīnī, "Bá rí ma 'i, ma 'Bá Mvǎ 'i, ùmvúlési ĩmi ímú ma ndre, ma úrí Múngú Ùkpó 'Dǐpa vé drị ẹndépí gé, ma Ẹgō ímú 'bù gé 'dǎási vúgá nōó Ẹrībítí agásí."

† 14:47 14:47 ǎgō 'dǐ'bée vé álu: 'Bá 'dǐri Pétēró 'i. 'í lǎ Yūwání 18:10-11. ‡ 14:55 14:55 'Bá tǎ l'í'ba rí pi: Átálágú ǎmbúgú rí, atala atala rí pi drígé rí pi, dríkoma rí pi, kọpi rí í ùmú tǎ Yǎhúdǐ rí pi vé rí lẹ. § 14:63 14:63 Bōngó ǎsízú: Átálágú ǎmbúgú rí ǎsǐ ívé bōngó lüzú kīnī, ẹsị ní ve tǎ Yēsū ní 'yoo 'i úrí Múngú vé drị ẹndépí gé rí vé tǎ sī.

63 Átalágú ãmbúgú rî ní ívé bõngó ãsîzú,^S Ìri ní 'yozú kînî, "Ngá 'bá ní ádú' bá uruko lèzú dîjî rî á'di?"

64 Ìmi yîkí ìmî bî sî rá, Ìnjî Múngú ri ku. Ìmi ùsûkî tâ 'dîri drîgé ngóni?"

Kôpi ngakí ã'yîi cêré kînî, ã 'dîkî Ìri drãá rá.

65 'Bá rî pi ã uruko' bée í'dókí rîi tûsú úwé Yèsù ã rû' bá gá, kôpi úmbékí mî ní bõngó sî cí, kôpi í'dókí rîi Ìri udîjî, kôpi ní 'yozú Ìri ní kînî, "'Í lû 'bá ní, 'bá mi udî' bá rî pi á'di pi?" 'Bá ãngú ütê' bá rî pi ní Yèsù rî jîzú mužú 'dîisî rá, kôpi ní rizú Ìri úgbázú mužú.

*Pètêrô gã Yèsù ri sî
(Mátáyo 26:69-75; Lúkã 22:56-62;
Yüwánî 18:15-18, 25-27)*

66 Pètêrô kã rîi adrii jó tâ lîzú rî vé bóró gá 'dãá, átalágú ãmbúgú rî vé átí' bá ùkúná rú rî ní ìmúzá.

67 Ìri ní Pètêrô rî ndrezú, Ìri ri áci yu. Átí' bá ùkúná rú rî ndre Pètêrô rî gõgõ.

Ìri ní 'yozú kînî, "'Bá rî ázi mi 'i, ìmi rikí ándúrú adrii Yèsù Nãzerétãgú rî be trú."

68 Pètêrô gã, kînî, "'Bá rî adri ma 'i ku! Tã mí ní átã 'dîri fi má drîgé ãlujáni kuyé." Pètêrô ní 'dezú mužú kání rî vé kêtîlê gá 'dãá, lögúlogú ní cêré 'bezú.

69 Átí' bá ùkúná rú rî kã ndree Pètêrô tu pá kuú 'dãá, Ìri ní 'yozú 'bá pá tu' bá 'i gãrã gá rî pi ní kînî, "Ágó 'dîri, Ìri 'bá Yèsù ã pámvú ùbî' bá rî pi vé ázi!"

70 Pètêrô gã kînî, "'Bá rî adri ma 'i ku!" Vùdrî ní kã vùjî mãdã, 'bá pá tu' bá Pètêrô gãrã gá rî pi ní 'yozú Pètêrô ní kînî, "Ádarú mí 'bá Yèsù ã pámvú ùbî' bá rî pi vé ázi! Mî Gãlîlayãgú!"

71 Pètêrô ní 'i trîzú, Ìri ní ùyõ sõzú kînî, "Múngú endrêjî gé, á nî mã ágó ìmi ní rîi tâ ní 'yoó 'dîri kuyé."

72 Koro lögúlogú ní gõzú cêré vù Ìrî ní 'bezú. Pètêrô ní tâ Yèsù ní ándúrú 'yoó 'i ní kînî, "Mî ìmú ma gã ca vù na, vùdrî ní gé, lögúlogú ri ìmú cêré 'be ca vù Ìrî" 'dãri ígázú. Pètêrô í'dó rîi ngóongo.

15

*Yèsù tu pá Pilátô endrêjî gé
(Mátáyo 27:1-2, 11-14; Lúkã 23:1-5;
Yüwánî 18:28-38)*

1 Kã mužú adrii ù' bütîjã rî sî, atala atala rî pi drîgé rî pi, 'bá drîkoma rú rî pi be, 'bá tãimbî Mósê vé rî ìmbá' bá rî pi be, 'bá tâ lî' bá rî pi be cêré úrîkî átã trú, kôpi ní Yèsù ri úmbézú, Ìri jîzú mužú pá tuzú Pilátô endrêjî gé.

2 Pilátô ní Yèsù ri zîzú kînî, "Mî 'bãgú Yãhúdjî rî pi vé rî?"

Yèsù ní újázú Pilátô ní kînî, "'Í 'yo tâ 'dîri mí 'i."

3 Atala atala rî pi drîgé rî pi tókî Yèsù ri, kôpi úlîkî ùnjõ drî ní gé kárakarã.

4 Pilátô ní gõzú Ìri zîzú dîjî kînî, "'Í 'yo tâ mí tî gé sî ku ási? 'Í yî drî tâ í ní ùmbîi mí drîgé kárakarã 'dî' bée ká!"

5 Yèsù újî tîjî, 'yo tâ ázi kuyé, Ìri ní 'i tî zîjî tâ 'yozú kuyé rî sî, sê Pilátô ní ãyãngará.

*Pilátô lî Yèsù vé drãngará ã tâ
(Mátáyo 27:15-26; Lúkã 23:13-25;
Yüwánî 18:39-19:16)*

6 Ílî ãlu ãlu, ù'dú Ì ní rizú ùmú Ù'dú Múngú ní Èlîzú Jó rî pi tî gé sî rî ã nyangará gá, 'bá í ní ù'yîi rî pi ãsãmvú gé, Pilátô ri 'bá ãlu 'bã rî pi ní lée ã Ìtrúki rî Ìtrú.

7 Ágó ázi rû ní Bãrãbã 'i, ágó 'dîri 'yîkî kôpi 'bá wa' bá ari' ba rú tâ Rómã vé rî gã' bá sî rî pi be, ágó 'dîri 'dî' bá drãá rá.

8 'Bá kárakarã pi ní ìmúzá Pilátô vùgã nõó, kôpi ní Ìri zîzú kînî, lè Pilátô ã Ìtrú Ì ní 'bã ãlu, 'bá í ní ù'yîi 'dî' bée ãsãmvú gé, sù Ìri ní ándúrú rîi 'oó rî tîjî.

9 Pilátô ní 'bã kárakarã 'dî' bée zîzú kînî, "Ìmi lèkî mã Ìtrú Ìmi ní 'bãgú Yãhúdjî rî pi vé rî?"

10 Pilátô nî ámã múké 'yozú kînî, atala atala rî pi drîgé rî pi Ìpèkî Yèsù ri ìmú 'i vùgã nõlè nî, á'diãtãsiyã Yèsù vé tâ 'de kôpi ã èsî agã ùnjî.

11 'Bo atala atala rî pi drîgé rî pi rikí 'bã kárakarã 'dî' bée Ìcîcîkî, kôpi á 'yokî rî, ã Ìtrúkî Ì ní Bãrãbã rî áyu Yèsù ã vùrã gã.

12 Pilátô ní kôpi zîzú kînî, "'Bo á trú dô Bãrãbã ri gí, ágó Ìmi ní zîjî 'bãgú Yãhúdjî rî pi vé 'dîri, mã 'o Ìri ìngóni?"

13 'Bá rî pi ní ó' úzú ù' dükó be uru 'dãá kînî, "Á gbákî Ìri pejî alambaku sígé."

14 Pilátô ní kôpi zîzú kînî, "Tã ùnjî Yèsù ní 'oó rî ã'di?" 'Bo kôpi gõkî ó' ú mužú drîgélê kînî, "Á gbákî Ìri pejî alambaku sígé!"

15 Pilátô ní lée 'bã bîtrîkã 'dî' bée ã èsî á ve 'i ní ku rî sî, Ìri ní Bãrãbã rî trúzú, Ìri ní tãimbî sèzú ívé ãngaráwã rî pi ní, kôpi ã ùgbákî Yèsù ri kèlîjã sî, kôpi á jîkî Ìri gbãã pejî alambaku sígé.

*Ãngaráwã rî pi ìnjákî Yèsù ã drî
(Mátáyo 27:27-30; Yüwánî 19:2-3)*

16 Ãngaráwã rî pi ní Yèsù rî jîzú mužú vùrã 'bãgú Pilátô ní adrizú rî gé 'dãá, kôpi ní Ì ògùpîjî zîzú ìmúzá cêré vùrã ãlu gé.

17 Kôpi 'yîkî bõngó ika akoóko rûkú* ní Yèsù ã rû' bá gá, kôpi údékî ùcékúcé suú drî ní gé kílã rú.

* 15:17 15:17 Bõngó ika akoóko rûkú nî: 'Bãgú rî pi ri bõngó ika akoóko rûkú nî su, ã lû rî 'yozú kînî, Ì 'bãgú.

18 Kòpi í dókí rií guý Yésũ sī, kòpi 'yokí ú'dúkó be uru 'dāá kinī, "Í ndrekí drī 'bāgú Yāhūdī rī pì vé rī ká!"

19 Kòpi ní drī ní āgbāzú peṭi sī, kòpi ní kpá tšụsụ úwézú rụ'ba ní gé, kòpi ùtĩkí kùmúki vūgá Yésũ rī ñjizú, 'bo adri ñjīngárá áda ni kuyé.

20 Āngáráwá rī pi ká guý Yésũ sī gí, kòpi ní bōngó ika akoóko rŭkŭ rī njezú rú'ba ní gé sī, kòpi ní gōzú Ìrivé bōngó í'dúzú suzú rú'ba ní gé ùzi, kòpi ní Ìrī jizú mužú vūrā Ì ní lēzú Ìrī gbāzú peṭi alambaku sígè rī gé 'dāá.

21 Ágó āzi rú ní Sīmonā 'i, Ìrī Kūrēnēgú, íbì ímú ómvue gélésì, kòpi míkí Ìrī peṭi alambaku í ní mužú Yésũ rī gbāzú rí 'duṭi mužú. Sīmonā rī Ālēkīzāndā pi vé éṭeṭi Rífāsì be.

Yésũ vé gbāngárá peṭi alambaku sígè rī (Mátáyo 27:31-44; Lúkā 23:27-43; Yūwánī 19:17-27)

22 Āngáráwá rī pi ní Yésũ rī jizú mužú vūrā Ì ní zīj Gōlōgótā rī gé 'dāá (íffí ní, vūrā drī kólómgbó vé ní).

23 Kòpi sēkí Ìrī ní vīnyō, usakí pí ũjó be sēé mvuṭi Ìrī ní, rú'ba ní ásópi rī ā ndrī rī ānì, 'bo gā mvugá sī.

24 Kòpi ní Yésũ rī gbāzú peṭi alambaku sígè. Kòpi 'beki Ìrivé bōngó jēkè sī, 'bá ngōri dō ngōri 'du.

25 Kòpi gbākí Yésũ rī peṭi alambaku sígè 'dāá sà urōmī ũ'búṭiṅá vé rī gé.

26 Síkí tā drīlè ní gé 'dínì, "BĀGÚ YĀHŪDĪ RĪ PÌ VE RĪ."

27 Āngáráwá rī pi gbākí kpá ũgú'ba Ìrī peṭi alambaku sígè, āzi rī Yésũ vé drī èndépi gélésìlā, āzi rī Ìrivé drī jīj gélésìlā.

28 Tā Ì ní sī Búkú Múngú vé rī agá, Ì ní 'yoó, "Lākí Ìrī 'bá ũñjikānyā 'o'ba rī pi be trū 'dīrī, nga 'i fūú ṭi ní gé gí."

29 'Bá rī'ba eḷi'ba eḷi eḷi rī pi rikí Ìrī u'daá, kòpi rikí drī yaa Ìrī ideozú ānì, kòpi rikí 'yoó kinī, "Mi ándúrú 'yoópi, mi Jó Múngú vé rī ññānyā, mi gō sị ũ'du na agá rī, mi adriipi 'dī?

30 'Í pa mi peṭi alambaku rī sígè sī, mí ísì vūgá nōó!"

31 Atala atala rī pi drīgè rī pi, 'bá tǎimbj Mósè vé rī ímbá'ba rī pi be, kòpi gukí kpá Yésũ sī, kòpi kinī, "Ídrí 'bá uruko rá píri, 'bo ídri 'i ngúlúpi ku āsī?

32 Kīnī dō 'i Kúrísító 'i, 'i 'bāgú Īserélè rī pi vé rī, lè ē ísì peṭi alambaku rī sígè sī vūgá nōó! 'Bá ndrekí dō gí, 'bá íbì e'yī ndō." Ūgú'ba Ìrī Ì ní gbāá Yésũ be trū 'dī'bée idekí kpá Yésũ rī rá.

Yésũ vé drāngárá (Mátáyo 27:45-56; Lúkā 23:44-49; Yūwánī 19:28-30)

33 Kā mužú adrii ũtú mgbímgbi gé 'dīgè, āngŭ rī bī nīj kuu cici vū drīgè sī cére, āngŭ rī nì caá sà na ùndrēṅá vé rī gé.

34 Kā mužú adrii sà na ùndrēṅá vé rī gé, Yésũ ní trezú ũ'dúkó be uru 'dāá kinī, "Èlōyī, Èlōyī, lámā sābākātānī?" Íffí ní kinī, "Múngú mávé rī, Múngú mávé rī, ngá mí ní ma adizú rī ā'di?"

35 'Bá uruko pá tu'ba 'dālè rī pi yīkí tā Yésũ ní átá 'dīrī, kòpi nīkí íffí ní kuyé, kòpi ní 'yozú kinī, Ìrī rī Èlīyā rī zì.

36 Ágó āzi ní njuzú mužú lífā suzú vīnyō údrápi gí ní agá, Ìrī ní suzú peṭi sígè, suzú mužú uru Yésũ ṭi gé peṭi alambaku sígè 'dāá, ā mvu rī, Ìrī ní 'yozú kinī, "Bá tēkí drī ndree ká, dō Èlīyā rī ímú Ìrī pa peṭi alambaku rī sígè sī rá."

37 Yésũ ní trezú ũ'dúkó be uru 'dāá, Ìrivé ídri ní kúru fūzú.

38 Bōngó Ì ní Jó Múngú vé rī ā 'a eḷizú rī# ní 'i ászizú Ìrī, í'dózu uru 'dāá, cimgbá vūgá nōó.

39 Ūgalaku āngáráwá rī pi vé pá tuúpi Yésũ èndrēṭi gé rī ká ndree Yésũ drā gí, Ìrī ní 'yozú kinī, "Ádarú ágó 'dīrī Mvā Múngú vé ní."

40 Ūkú uruko'bée tukí pá kuu rará rú, kòpi tēkí nyo rī tā 'dīrī ndree. Kòpi ásámvú gé 'dāá, 'bá rī Māriyā Māgādélēnā pi Māriyā āzi rī be, Sālómé sī. Māriyā āzi 'dīrī Yōkóbū mvá ũdu rī vé èndrēpi, èdrīpi rī Yósè 'i.

41 Āngŭ Gālīlāyā vé rī gé 'dālè, ũkú 'dī'bée rikí Yésũ ā pámvú ũbī, kòpi rikí kpá Ìrī ē ízā koó eḷi sī nī. Ūkú uruko kárakarā mukí kòpi be trū Yērūsālēmā gá 'dālè.

Yésũ vé sīngárá (Mátáyo 27:57-61; Lúkā 23:50-56; Yūwánī 19:38-42)

42 Kā mužú adrii ũ'dú tōwú sī, ũtú rī ká rií 'deé, ũ'dú 'dāri ní adrii Yāhūdī rī pi vé

15:21 15:21 Rómā 16:13 † 15:28 15:28 Átángá véřēsĭ 28 agá 'dīrī, búkú Mārākó vé í ní sī Gīrīkĭ tĭ sĭ drĭdrĭ rĭ agá 'dāáyo, 'bo gōkí sīi búkú Mārākó vé vūlé rī agá rá. 15:28 15:28 Ísáyā 53:12 15:34 15:34 Sāwŭmā 22:1

‡ 15:38 15:38 Bōngó Ì ní Jó Múngú vé rī ā 'a eḷizú rī: Bōngó 'dīrī eḷikí Vūrā Uleterē rī pi ásámvú Vūrā Uleteretere rī be rī ānì. Átálágú āmbúgú rī 'yénjā agá fī bōngó rī agásì Vūrā Uleteretere rī agá 'dāá nī, ā'diātāsīyā Múngú rī adri Vūrā Uleteretere dīpi pōwŭpōwŭ rī agá 'dāá. 'Í lā Lēvīṭīkā 16; Mátáyo 27:51; Lúkā 23:45; Èbérè 6:19-20; Èbérè 9:1-7.

§ 15:39 15:39 Ūgalaku āngáráwá rī pi vé rī: Ìrī āngáráwá mŭdŭrŭlŭ ālu rī pi ē drĭ koópi ní. * 15:42 15:42 Ūtŭzú cazú ũ'dú Sābātā vé rī gé rī: Ū'dú Sābātā vé rī Ìrī í'dó ũ'dú tōwú gé ũtú ní 'dengárá.

ni rizú í útúzá cazú ú'dú Sábátá vé rí gé rí* sī,

⁴³ ágó āzi rú ni Yósépā 'i, İri Ārīmātáyōgú, İri 'bá í ní İnjījī İnjī ni Yāhúđī rī pi vé 'bá tā lī'bá rī pi āsámvú gé, rī mālūngā Múngú vé úmvúlēsī İmūpi rī ütēē. Nga muḡ ıřī ākó Yēsū vé āvū ā tā zıjī Pīlátó tıjı gé.

⁴⁴ Pīlátó ká yijī kīnī Yēsū drā gı, sē İri ni āyāngará. İri ní ūgalaku āngaráwá rī pi vé rı zızú İmúzú, lē nıjī dō ádarú Yēsū drā gı.

⁴⁵ Ūgalaku rī ká lūú İri ní, Yēsū drā gı, İri ní kúru āvū Yēsū vé rı oyuuzú sēzú Yósépā drıgē.

⁴⁶ Yósépā ní kúru bōngó jezú, İri ní āvū rī 'dúzá peḡı alambaku sıgē 'dāāsı vūgá nōó, İri ní İmūlūzú bōngó rī sī, jızú muzú sızú 'bú í ní gaá lūú İngóğōsı İrá rı'ba gá rı agá. İri ní kúru İrá āmbúgú ni İgüzú, 'bú rı ē tı ōzüzú ānı cı.

⁴⁷ Māriyā Māgādēlénā pi, Māriyā Yósē ēndrēpi be, kōpi ndrekı vūrā í ní āvū rı sızú rı rá.

16

Yēsū vé İngángará drāngará gálēsıla rı (Mátáyo 28:1-8; Lúkā 24:1-12; Yūwānı 20:1-10)

¹ Ú'dú Sábátá vé rı ká deḡı gı, Māriyā Māgādēlénā pi Māriyā Yōkóbú ēndrēpi be, Sālómē sı, kōpi jekı údu ngūıpi ndrīndrī ni, kōpi lēkı muḡ Yēsū vé āvū trıjı ānı.

² Ká muḡ adrıi Yīngā sı ū'büti, ūtıı ní rıi İfūngará gá 'dıgē, kōpi ní 'dezú muzú 'büredrī gé 'dāa.

³ Kōpi ní rıi mungará gá létıjı gé 'dıgē, kōpi rikı í uzıjı í āsámvú gé sı kīnı, ā'dı ā gū rı 'bá ní İrá rı 'bü rı tıjı gé sı āmvé nı?

⁴ 'Bo kōpi ká caá, kōpi ndrekı gūkı İrá āmbúgú 'dıri 'bü rı tıjı gé sı gārā gá gı!

⁵ Kōpi ní fıızú muzú 'bü rı agá 'dāa, kōpi ndrekı kēřımvá* āzi úrı kuú drı ēndēpi gélēsı, su bōngó İmvesırılılı akoóko rıřkú ni. Sē kōpi ní ūřı.

⁶ Kēřımvá rı ní 'yozú kīnı, "Lē İmi adrıkı ūřı sı ku! Á nı rá İmi rı Yēsū Nāzēretāgú í ní gbāá peḡı alambaku sıgē rı ndā. Múngú İnga İri gōó İdri rú gı! İri nōgó 'dāayo. İmi ndrekı vūrā í ní İrıvé āvū 'bāzú rı 'dı.

⁷ Lē İmi muķı lūú 'bá İri ā pámvú ūbı'ba rı pi ní, agaápi rá rı, lē İmi lūkı Pētēró ní kīnı, Yēsū rı 'de muzú İmi endrēpi gé sı āngú Gālıláyá vé rı gé 'dāá'dā, sū İri ni lūú İmi ní rı tıjı, İmi ka mu İri İřú 'dālē."

⁸ Ūkú rı pi ká İfūú 'bü rı agá 'dāāsı, kōpi ē drı ábá céré céré, kōpi ā rı'ba yā

kpřıřkpřı, ūřı İmvú kōpi, kōpi ngakı njuú muzú ōngú sı, kōpi lūkı tā 'ı ngaápi 'dıri 'bá āzi ní kuyē.

Yēsū 'ı da 'ı Māriyā Māgādēlénā ēndrēpi gē

(Mátáyo 28:9-10; Yūwānı 20:11-18)

⁹ Ú'büti Yīngā sı, Yēsú ká İngá drāngará gálēsı, İri ní 'ı 'ıdazú Māriyā Māgādēlénā āndúru İri ní İndrı ūnjı ēzıřı droó fıú drı ni gé sı rı endrēpi gé.

¹⁰ Māriyā Māgādēlénā ní muzú tā 'dıri ūlüzú 'bá Yēsú ā pámvú ūbı'ba, rı'ba İzāngā 'bá'ba, āā ngo'ba rı pi ní.

¹¹ Kōpi ká yijı kīnı, Yēsú rı İdri rú, Māriyā ndre İri rá, kōpi ē'yıķı İrıvé tā 'dıri kuyē.

Yēsú 'ı da 'ı İvé 'bá 'ı pámvú ūbı'ba řı rı ni pi endrēpi gē

(Lúkā 24:13-35)

¹² Vúdrı ni gé, Yēsú ní 'ı 'ıdazú İndrēzú ū'dú be túngú İvé 'bá 'ı pámvú ūbı'ba řı rı ni pi endrēpi gé, İřú kōpi rı fıú muzú kūrú Yēřúsālémā vé rı agası āmvé.

¹³ 'Bá Yēsú ā pámvú ūbı'ba rı pi ká nıjı ámá 'bá rı Yēsú 'ı, kōpi ní njuuzú gōzú vúlē, muzú ūlüzú í ōğūřı ni, 'bo ōğūřı ē'yıķı tā kōpi ní ūlüzú 'dıri kuyē.

Yēsú ezi İvé 'bá 'ı pámvú ūbı'ba řı pi ni ēzi ū'dúķó múkē rı ūlüzú rı vé tā

(Mátáyo 28:16-20; Lúkā 24:36-49; Yūwānı 20:19-23; Ezi 1:6-8)

¹⁴ Vúdrı ni gé, Yēsú ní gōzú 'ı 'ıdazú İvé 'bá 'ı pámvú ūbı'ba muḡdrı drı ni ālu, rı'ba ngá nya'ba rı pi endrēpi gé. Átá kōpi drıgē ūkpó ūkpó, ā'dıātāsıyā 'bá İvé İngángará ndre'ba rá rı pi ká İvé İngángará ā tā ūlüzú kōpi ní, kōpi ē ēřı mbamba, kōpi gākı tā rı ē'yıgá sı.

¹⁵ Yēsú ní 'yozú İvé 'bá 'ı pámvú ūbı'ba rı pi ní kīnı, "İmi muķı ū'dúķó múkē Múngú vé rı ūlüzú muzú 'bá rı pi ní vū drıgē sı céré.

¹⁶ 'Bá ū'dúķó múkē 'dıri ē'yıřıpi rá, āzını bātızımú İřúpi rá rı, İri İdri 'danı'danı rı İřú rá. 'Bo 'bá ū'dúķó múkē rı ē'yıřıpi kuyē rı, í tā lı drı ni gé ūnjı.

¹⁷ 'Bá ma ē'yı'ba rá rı pi, kōpi İcú tā āyāzú āyāyā ni pi 'o rá. Mávé rı sı, kōpi İndrı ūnjı ūdró fıú 'bá rı pi drıgē sı rá, kōpi İcú átı tı āndıāndı í ní nıjı kuyē ni pi sı rá.

¹⁸ Kōpi İcú İnjı ru drı sı rá, kōpi muķı dō kícú, kícú rı İcú kōpi 'oó ūnjı ku. Kōpi İcú drı tı 'bá drā be rı pi drıgē, drā rı de kōpi rı'ba gá sı rá."

Yēsú nga muḡ 'bü gē

(Lúkā 24:50-53; Ezi 1:9-11)

¹⁹ Ūpi Yēsú ká átāngá rı átı deḡı İvé 'bá 'ı pámvú ūbı'ba rı pi be gı, Múngú ní İri

* 16:5 16:5 Kēřımvá: Kēřımvá 'dıri mālāyıkā Múngú ní İpēé rı. † 16:9 16:9-20 Átāngá véřēřı 9-20 agá 'dı'béé, búkú Märakö vé í ní sıř Gıřıķı tı sı drıdrı rı agá 'dāayo, 'bo gōkı sıř búkú Märakö vé vúlē rı agá rá.

'duzú mụzú 'bũ gé 'dǎá, mụ úrí Múngú vé
drị ẹndépi gé.

²⁰ 'Bá Yẹsụ ǎ pámvú ũbĩ' 'bá rĩ pi ní mụzú
ụ' dụkọ múké Múngú vé rĩ ũlüzú mụzú 'bá
rĩ pi ní céré, Úpí vé ũkpō nga ẹzị kọpi rụ' 'bá
gá rá, tǎ ǎyāzú ǎyāyā kọpi ní 'oó rĩ lū 'yozú
kíní, ụ' dụkọ múké kọpi ní ũlúú rĩ, ịrì tǎ
áda.

Ū'dúkó múké
Lúkã
ní sǐ rǐ
Tã búkũ rǐ vé rǐ ã
ũlũngará

Búkũ 'dĩri Lúkã sǐ ní, sǐ kpá búkũ Ęzǐ vé rǐ ní. Lúkã adri Yáhúdígu ku, 'bo ímbákí ìri tã ñjǐ ambamba. Lúkã rǐ Gírǐkǐgu, újã ẹ̀sǐ Yẹ̀sũ rǐ ẹ̀'yǐzũ rá. Lúkã pi rikí ẹ̀zǐ ngaa Páulũ be trũ, kòpi rikí ū'dúkó múké Yẹ̀sũ vé rǐ ùlũú 'bá rǐ pi ní. Búkũ ìri ní sǐ 'dĩri agá, ùlũ Yẹ̀sũ vé adringará ã tã, àzini ẹ̀zǐ Yẹ̀sũ ní ngaa rǐ ã tã, tã ni ã fi rǐ 'bá adri' bá Yáhúdí rũ ku rǐ pi drǐgé múké.

Búkũ 'dĩri agá, Lúkã sǐ tã kárakarã, ícókí ìsũ búkũ uruko ū'dúkó múké vé rǐ pi agá ku. Lúkã sǐ Yüwání bätizimũ sēepi rǐ vé tǐngará ã tã, sǐ Yẹ̀sũ vé tǐngará ã tã, àzini sǐ sã Yẹ̀sũ ní drǐ adrizũ mvãná rũ rǐ vé tã, àzini sǐ tǐ Yüwání bätizimũ sēepi rǐ ní sēé rǐ vé tã. I'da lēngará Múngú ní 'bá rǐ pi lēzũ céré rǐ vé tã. Yẹ̀sũ ùlũ tã rǐ pi nǎpǐ sǐ, ùlũ Sãmariyágú ẹ̀sǐ be múké rǐ vé tã (cápità 10 gé), àzini ùlũ mvã ìpèrǐpi muzũ rará rũ rǐ vé tã (cápità 15 gé), àzini ùlũ Yẹ̀sũ pi vé adringará 'bá mǔfengá u'du' bá rǐ pi be trũ rǐ vé tã (cápità 19 gé), àzini ẹ̀zǐ kǐnǐ, 'bá tã ùnjǐ 'oopi rǐ ẹ̀'yǐ dó 'i rá, ìri idri 'dání'dání rǐ ìsũ rá, (cápità 23 gé).

Lúkã ẹ̀dí Ìndrí Múngú vé rǐ vé tã vù sǐ kárakarã, ẹ̀dí kpá Yẹ̀sũ vé ẹ̀zǐ ã tã ìndí, i'da kpá lẹ̀tǐ Yẹ̀sũ ní rizũ Múngú rǐ zǐzũ rǐ vé tã ìndí. Búkũ rǐ vé ẗdǐ gé, ùlũ tã Yẹ̀sũ ní 'i i'dazũ ívé 'bá 'i pámvũ ùbǐ' bá rǐ pi ẹ̀ndrẹ̀tǐ gé lókí ìri ní ìngázũ gòzũ idri rũ drǎngará galésǐ rǐ vé tã. Tã 'dǐ'bée lũ kǐnǐ, ádarũ Yẹ̀sũ gò ìngá adrii idri rũ dǐjǐ rá.

Tã ẹ̀ drǐ 'dóngará

¹ Ámbúgu Tǒfǐlǐ, 'bá kárakarã 'bǐkǐ tã Múngú ní ngaa 'bá ãsámvũ gé nǒgó rǐ sǐi rá.

² Kòpi sǐkǐ tã 'bá rǐ pi ní ùlũú 'bá ní rǐ, 'bá tã rǐ ùlũ' bá rǐ pi ndrekí tã ì 'o' bá rǐ pi ì mǐ sǐ 'dóngará gé 'dǎá.

³ Ámbúgu Tǒfǐlǐ, á 'bá ẹ̀sǐ tã rǐ pi ùnjũzũ múké múké ìri ní 'i 'dóngará gé 'dǎá, má ẗsũ á lē tã 'i ngaapi rǐ sǐi sēé mí ní.

⁴ Á'diātāsīyã mí ñjǐ rǐ 'yozũ kǐnǐ tã ì ní ímbã mí ní rǐ, ìri tã áda.

Mälâyikã lũ Yüwání Bätizimũ sēepi rǐ vé tǐngará ã tã

⁵ Lókí Ęródé ní adrizũ 'bǎgu* rũ ãngũ Yüdáyã vé rǐ agá rǐ gé, átálágú† àzi rũ ní Zákariyã 'i. Agó rǐ íbǐ ifũú úyũ atala rǐ pi vé rǐ agá, úyũ Ábǐjã vé rǐ agá. Úkũ ní Ęlísábētã íbǐ ifũú úyũ Áronã vé rǐ agá.

⁶ Kòpi ìrǐtró tã 'o pǐrǐ Múngú ẹ̀ndrẹ̀tǐ gé, kòpi rǐ tǎimbj Úpí vé rǐ 'du nga rá, àzini kòpi rǐ tã ì ní ẹ̀zǐ rǐ 'du nga rá.

⁷ Kòpi tǐkǐ anji kuyé, á'diātāsīyã Ęlísábētã ní adrii undó rũ rǐ sǐ, kòpi ìrǐtró dēkǐ kuu ãrākã rũ.

⁸ Ū'dũ ãlu, Zákariyã rǐ ẹ̀zǐ ngaa Jó Múngú vé rǐ agá 'dǎá, á'diātāsīyã ū'dũ 'dǎri gé, ngúlúmũ Ábǐjã vé rǐ pi rikí ẹ̀zǐ rǐ ngaa ní.

⁹ Ìpèkǐ Zákariyã rǐ mujǐ ẹ̀jǐngũrũ zǎá Jó Múngú vé rǐ agá 'dǎá, sũ mēre atala rǐ pi vé rǐ ní lēé rǐ tǐnjǐ.

¹⁰ Lókí ẹ̀jǐngũrũ zǎzũ rǐ kǎ ícó, 'bá ì úmú' bá rǐ pi rikí Múngú rǐ zǐjǐ ãmvé.

¹¹ Kúru Úpí vé mälâyikã‡ ní ìndrészũ Zákariyã ẹ̀ndrẹ̀tǐ gé, mälâyikã rǐ tu pá vürã ẹ̀jǐngũrũ zǎzũ rǐ gé drǐ ẹ̀ndepǐ gélészũ.

¹² Zákariyã kǎ mälâyikã rǐ ndree, ẹ̀sǐ ní tǐ rǐçũ, ùrǐ ìmvũ ìri ùnjǐ ùnjǐ.

¹³ 'Bo mälâyikã rǐ ní 'yozũ ìri ní kǐnǐ, "Zákariyã, mí 'o ùrǐ sǐ ku! Múngú yǐ mívé zǐngará gǐ. Mǐ ùkũ ní Ęlísábētã rǐ ìmũ mí ní mvã ágó tǐ rá, 'i 'da mvãná rǐ ã rũ Yüwání 'i.

¹⁴ Áyíkó rǐ ìmũ mí fũ ambamba, mí ùnjǐ ãní rá. 'Bá kárakarã pi ìmũ ùnjǐ ì ní ìri tǐjǐ rǐ sǐ.

¹⁵ Ìri ìmũ adri ãmbúgu Úpí ẹ̀ndrẹ̀tǐ gé. Mvũ vǐnyõ ku, àzini mvũ íwã ku, ìri ẹ̀pǐ Ìndrí Uletererǐ* sǐ 'dózu ẹ̀ndrẹ̀pǐ agá 'dǎá.

¹⁶ Ìri ìmũ 'bá Ìsērélē vé rǐ pi ùjǐ kárakarã Ìgõ ívé Úpí Múngú vúgã.

¹⁷ Ìri 'de muzũ Úpí ní drǐdrǐ, Ìndrí Uletererǐ ìri ãsũ, àzini ìri ùkpõ ìsũ sũ

* **1:5 1:5** *Bǎgu Ęródé*: 'Bǎgu 'dĩri vé rũ ì zǐ Ęródé Ámbúgu rǐ. Sã ì ní Yẹ̀sũ rǐ tǐzũ rǐ gé, Ęródé Ámbúgu 'dĩri rũ ãngũ rǐ ní. † **1:5 1:5** *Mátayo 2:1-8*. Ęródé Ámbúgu rǐ kǎ drǎá, Ìrivé mvã Ęródé Ánitpã gò mǎlungã rǐ rǐpũ ní sã Yüwání ní bätizimũ sēzũ Yẹ̀sũ ní rǐ gé. † **1:5 1:5** *Mátayo 14:1; Mārākõ 6:14; Lúkã 3:1; Ęzǐ 4:27*. Vùdrǐ ní gé, 'bǎgu àzi rũ ní Ęródé Ágǐrǐpã, Ìri Ęródé Ámbúgu rǐ vé mvã vé mvã. † **1:5 1:5** *Átálágú*: 'Bá Ìsērélē vé rǐ pi ãsámvũ gé, 'yénã átálágú rǐ rǒbõñõ zã Jó Múngú vé rǐ agá 'dǎá ní. Atala rǐ pi rǐ ifũ úyũ Lévǐ vé rǐ agá. ‡ **1:8 1:8** *Jó Múngú vé rǐ*: Jó Múngú vé rǐ 'yénã álukúta Yẹ̀rǐsǎlēmã gá 'dǎá. Atala rǐ pi 'yénã rǐ rǒbõñõ zã Jó rǐ agá 'dǎá ní, sũ tǎimbj Mósé vé rǐ ní 'yoo rǐ tǐnjǐ. Múngú rǐ dǐ Vürã Uletererere rǐ gé, Jó Múngú vé rǐ agá 'dǎá. § **1:11 1:11** *Mälâyikã*: Mälâyikã rǐ pi ìndrí, kòpi rǐ adri Múngú be 'bũ gé 'dǎlé, kòpi rǐ' bá ãkõ. Múngú rǐ sã àzi sǐ kòpi ìpè ìmũ vũ drǐgé nõõ ū'dúkó múké ívé rǐ ùlũ 'bá rǐ pi ní. * **1:15 1:15** *Ìndrí Uletererǐ*: Ìndrí Uletererǐ Ìndrí Múngú vé ní. Búkũ Múngú vé rǐ kǐnǐ, ẗtẹ̀pǐ rǐ Múngú 'i, Ìrivé mvã Yẹ̀sũ rǐ Múngú 'i, àzini Ìndrí Uletererǐ rǐ Múngú 'i. ẗtẹ̀pǐ rǐ, Mvõpǐ rǐ, àzini Ìndrí Uletererǐ rǐ, kòpi Múngú ãlu. † **1:1 1:1** *Yüwání 1:1-18; Yüwání 8:41-42; Ęzǐ 5:3-4*.

Ēlīyã[†] vé rī tñjī. Īri ímụ anjī étépjī vé ẹ̀sị újã, kòpī ívé anjī lē ànī lēlē, àzini Īri ímụ 'bá drī be ùkpó ùkpó rī pi újã tã nī sù 'bá Múngú vé adri'bá pīrī rī pi ní tã nī rī tñjī, ĩri ímụ 'bá rī pi úde ku ùrē Úpí rī ütēngará gá."

¹⁸ Zākāriyã ní mālāyikã rī zizú kīnī, "Ma ícò nī amá íngóni 'yozú kīnī tã 'dīri 'i nga rá? Á dē kú àrākã rú gí, má ùkú ni dē kpá àrākã rú gí."

¹⁹ Mālāyikã rī ní újázú ĩri ní kīnī, "Ma Gábūrélē 'i. Ma àtí'bá Múngú vé ni, Múngú ìpē ma ímụ mí ní ù'dùkọ múkē 'dīri ùlūú."

²⁰ 'Í ndre drī ká, í'dózú àndrú sī, mí tī ri òzú, mí átá ku, cìngbá í ní mváná rī tizú rī gé, à'diātāsīyã mí ẹ'yī tã má ní 'yoó ĩri ímụ 'i nga sá pīrī ní gé rī kuyé."

²¹ 'Bá rī pi kà rīi Zākāriyã rī tēé, kòpī rīkí ùsùú kīnī, Zākāriyã áwí Jó Múngú vé rī agá 'dāá sá be ácò 'dīni ási.

²² Zākāriyã ká ìfūú àmvé nōó, ícò átá kòpī be ku. Kòpī ní ñdžú amázú 'yozú kīnī tã àzi í'da 'i ĩri ní ñdrīlīkí agá Jó Múngú vé rī agá 'dāá gí, gò rīi kòpī ní tã rī ùlūú drī sī.

²³ Zākāriyã ká ívé ẹzị deę, ĩri ní mvizú muzú 'bētī.

²⁴ Tã 'dīri ā vùdrī gé, koro ùkú ni Ēlīsābētã ní 'a ísúú, Ēlīsābētã adri mbāá tōwú kú 'bētī.

²⁵ Īri ní 'yozú kīnī, "Tã Úpí ní 'oó má rú'bá gá nōri, 'dù drīnjã má drīgē sī gí, sē 'bá rī pi ñnjákí má drī ku."

Mālāyikã lū Yēsū vé tīngará ā tã

²⁶ Ēlīsābētã vé 'a rī ká mbāá caá mbāá áziyá, Múngú ní mālāyikã Gábūrélē rī ìpēzú ímúzú kūrú Nāzērētã vé rī gé, àngū Gállíyã vé rī agá,

²⁷ ìpē ĩri ímụ Māriyã adriipi kácáná rú Yōsépã ní lēé jeé 'i ní ùkú rú rī vúgá, Yōsépã ìfū úyú Dāwúđī[‡] vé rī agá.

²⁸ Mālāyikã rī ní fizú ĩri vúgá 'dāá, 'yozú ĩri ní kīnī, "Módó mí ní, sēkí mí ní tākiri gí, Úpí rī mí be trū."

²⁹ Māriyã ē drī ábá céré céré tã mālāyikã rī ní 'yoó rī sī, rī ùsùú 'í ẹ̀sị agá 'dāá, módó 'dīri vé ífífí à'di.

³⁰ Mālāyikã rī ní 'yozú Māriyã ní kīnī, "Mí 'o ùřī sī ku. Múngú 'bã tākiri mí drīgē gí.

³¹ Mí ímụ 'a ísú, mí mvá ágóná tī, 'i 'da rú ní Yēsú[§] 'i.

³² Īri ímụ adri àmbúgú, ĩ ímụ ĩri zī Mvã Múngú àmbúgú 'bá drīgē céré rī vé ni. Úpí Múngú rī ímụ sē ĩri ẹ̀'bjī Dāwúđī vé mālūngã rụ nī.

³³ Īri ímụ adri 'bágú rú súrú Yókóbū* vé rī pi drīgē. Īri ímụ mālūngã rụ muzú ùđú àkó."

³⁴ Māriyã ní mālāyikã rī zizú kīnī, "Ma drī ágó àkó pírí, tã 'dīri ímụ 'i nga má rú'bá gá íngóni ngóni?"

³⁵ Mālāyikã rī ní 'yozú Māriyã ní kīnī, "Índrī Uleterē rī ímụ mí ású, àzini ùkpō Múngú vé rī ímụ mí ású rá. Mvã mí ní ímụ tījī rī, ĩri adri uleterē, ĩ ĩri zī Mvã Múngú vé ni.

³⁶ Mívé máríté Ēlīsābētã rī nóni 'a be, ĩri ímụ mvá ágó tī rá, ísúú dē kú àrākã rú, 'a ní mba nóni caá mbāá áziyá, 'bá rī pi rīkí 'yoó kīnī ĩri úndó rú.

³⁷ Tã àzi Múngú rī ndēepi ní àlūjání 'dāayo."

³⁸ Māriyã ní 'yozú kīnī, "Ma àtí'bá Úpí vé ni. Tã rī ā nga 'i má rú'bá gá sù mí ní 'yoó rī tñjī." Kúru mālāyikã rī ní ĩri kuzú, ĩri ní 'dezu muzú.

Māriyã mụ Ēlīsābētã vúgá

³⁹ Sã 'dāri gé, Māriyã ní 'dezu muzú rú'bá sī kūrú ánga rú Yūdáyá vé rī gé 'dāá,

⁴⁰ ĩri ní muzú kūrú Zākāriyã ní adrizú rī gé, ĩri ní fizú Zākāriyã vé jó agá 'dāá, ĩri ní Ēlīsābētã rī eziú.

⁴¹ Ēlīsābētã ká Māriyã vé eziṅgárá 'dīri yījī, mváná rī ní 'i ulóú Ēlīsābētã agá 'dāá. Índrī Uleterē rī ní Ēlīsābētã rī ásúú.

⁴² Īri ní í'dózú átázú ù'dùkọ be uru 'dāá kīnī, "Úkú rī pi àsámvú gé, 'bákí tākiri mí drīgē gí, mvá mí ní ímụ tījī rī, 'bákí tākiri drī ní gé gí!

⁴³ 'Bo ngá sēepi Múngú ní ma ñnjízú, ĩri ní Úpí èndrēpi rī ìpēzú ímúzú ma ndrezú rī à'di?

⁴⁴ Má ká mōdó mí ní sēé rī yījī, koro mvá má agá rī adri àyīkō sī, uló 'i má 'a gá 'dāá.

⁴⁵ Múngú 'bã tākiri mí drīgē gí, à'diātāsīyã mí à'yī tã Úpí ní 'yoó ĩri 'i nga mí rú'bá gá rī rá."

Māriyã ngo úngó Múngú rī íngúzú

⁴⁶ Māriyã ní 'yozú kīnī, "Má íngú Múngú rī ẹ̀sị be céré.

† **1:17 1:17** *Ēlīyã*: Ēlīyã rī nēbī, Múngú 'dù ĩri muzú 'bū gé ídri rú, drã kuyé. Tīkí ĩri àkūdē ìlī rī ca mūdūrūlū úrōmī (900), ísú àkūdē tīkí drī Yēsú rī kuyé. 'Í lã 1 'Bágú 17-21; 2 'Bágú 1-3. ‡ **1:27 1:27** *Dāwúđī*: Múngú ìpē Dāwúđī rī adri 'bágú Ísērélē rī pi vé ni, ezi kīnī, 'bágú ú'di rī ímụ ìfū ìrívē úyú agá, ĩri mālūngã rī rụ muzú 'dani'dani, 'bágú rī Yēsú Kúrísitō 'i. 'Í lã Sāwúmã 132:11-12; Ẹzī 2:30. Tīkí Dāwúđī rī ísú àkūdē ìlī rī ca àlífū álu (1,000) gí, ìlī 'dāri gé, ísú tīkí drī Yēsú Kúrísitō rī kuyé. 'Í lã 1 Sāmúélē 16-30; 2 Sāmúélē 1-24; 1 'Bágú 1-2. § **1:31 1:31** *Yēsū*: Rú Yēsú 'dīri vé ífífí, Múngú rī 'bã paapi rī. * **1:33 1:33** *Yókóbū*: Yókóbū rī Àbūrámã mvòpí Ísákã vé mvá, ĩri anjī be mudrī drī ní ìřī, Múngú újã rú ní zījī Ísērélē, úyú ìrívē rī zīkí anjī Ísērélē vé ni. Sã Yēsú vé rī gé, zīkí kòpí Yāhúđī. 'Í lã Í'dóngará 25-50.

47 Mâ ē ēşî şşú äyîkō Múngú ma Paápi rî sî.
 48 A'diätäsîyã ma äti'ba î ní ndreäe kuú ēżî äkō ní, Múngú ũşşú mâ tâ gî.

Í'dózú ändrû muzú drîdrî, anjî î ní îmü tîj vúlê 'dîi rî pi îmü 'yo kîni, Múngú 'bã tâkîri mã drîgê gî,

49 ä'diätäsîyã Múngú Ūkpō 'Dîpa 'o tâ ämbúgú mã rû'ba gá gî, ïrivé rû uletere.

50 Êşî ni ri adri İdrîkîdri 'ba 'i ru'ba ruru rî pi ní muzú 'dâni'dâni.

51 Inga 'i drî ũkpō be rî tâ 'ozú ânî, ïré 'bã äfû rû rî pi kpélékpélé.

52 İşî 'bã ängü rû'ba rî pi ivé lúpã drîgê sî vûgã,

gō 'bã tâ be mãdã rî pi ingãã uru.

53 Sē ngã múké nyaã 'bã ēbîrî ní fuşî rî pi ní, 'bo pē 'bã ä'bú be rî pi muzú drî be ule.

54 Ko ivé äti'ba İserélê vé rî pi ē İzã rá.

Ävi üyō 'i ní sōo lëzú ēşî İdrîkîdri 'bãzú kōpi ní 'dãri ä tâ sî kuyé.

55 Sō üyō 'bã é'bîpi Äbürãmã[†] ní ïrivé úyú pi be kîni, 'i adri kōpi ní ēşî be múké muzú nyonyo."

56 Märiyã áwi adrii Ēlisäbetã vé ängã 'dãã mbãã na, ïri ní kúru mvizú muzú 'bêtî.

Yüwãni Bätízîmü sēepi rî vé tîngárã

57 Sã Elisäbetã ní mvãnjã rî tîzú rî kã ícõ, tî mvãnjã rî ágõnjã.

58 'Bã ïrivé jó gãrã gá rî pi mãrité rî pi be kã yîi kîni, Úpi 'bã ēşî múké ïri ní, tî mvãnjã rî gî, kōpi adrikî ânî äyîkō sî.

59 Mvãnjã rî kã adrii caã ú'dú äro, Zãkãriyã é'dîpãã pi ïrivé ündî rî pi be, úmúkî î mvãnjã rî vé ágélê ē tî lîngárã[‡] gã, kōpi lëkî kōdõ mvãnjã rî vé étëpi vé rû Zãkãriyã 'dîri 'daã mvãnjã rî ä rû'ba gã.

60 'Bo êndrëpi gã sî, kîni, "Ä 'dakî mvã rî ä rû Yüwãni."

61 'Bã rî pi ní 'yozú kîni, "Mívé mãrité rî pi äsãmvú gé, 'bã äzi rû be 'dîni 'dããyo."

62 Kúru kōpi rikî átã Zãkãriyã ní drî sî, kōpi lëkî nîj vú ni gé, lë ä 'dakî mvã rî ä rû ä'dî 'i.

63 Zãkãriyã ní ngã kpõlõ'bu ni zîzú, 'i sî rî mvãnjã rî ä rû ânî, ïri ní mvãnjã rî ä rû sîzú kîni, "Rû ni Yüwãni 'i." 'Bã rî pi cérê äyãkî tâ 'dîri sî äyãyã.

64 Koro Zãkãriyã ē tî ní 'i zîzú, ádra ni ní 'i oyuzú, ïri ní í'dózú átãngã átãzú, Múngú rî îngüzú.

65 'Bã adri'ba ïri ä gãrã gá rî pi ärevú cérê äyãkî tâ 'dîri sî äyãyã. 'Bã adri'ba ängü Yüdáyã vé ängã rû rî gé rî pi ärevú cérê rikî átã tâ 'dî'bée sî.

66 'Bã tâ 'dîri yî'ba rî pi ärevú cérê ngakî äyãã tâ 'dîri sî äyãyã, kōpi ní zîzú kîni, "Mvãnjã 'dîri úmvúlëşî îmü adri 'bã îngónî ni?" Ä'diätäsîyã kōpi ndrekî, Úpi rî ïri be trû.

Zãkãriyã ngo úngó Múngú rî îngüzú

67 İndri Uletere rî ní mvãnjã rî vé étëpi Zãkãriyã rî äsüzú, Zãkãriyã ní kúru ú'dúkõ îngãpi Múngú vúgälëşî rî ülüzú kîni,

68 "Ē îngúkî Úpi Múngú İserélê vé rî îngungü,

ä'diätäsîyã îmü ivé 'bã rî pi paã gî.

69 İpē 'bã ni 'bã ũkpō be ni îmü 'bã paã, İpē îngüzú ivé äti'bãgú Dãwüđî vé úyú agã.

70 Úpi eżî tâ 'dîri kú ivé nëbî[§] uletere rî pi ní ótú ïnogõşî,

71 kîni, î îmü 'bã pa 'bãvé ari'ba rî pi drîgê sî,

äzini 'bã 'bã ndre'ba ünji rî pi drîgê sî rá.

72 Múngú kîni 'i ēşî ri adri İdrîkîdri 'bãvé étëpi[¶] ní,

äzini 'i ivé ündî 'i ní rûj uletere rî vé tâ ígã rá.

73 Sō üyō rî 'bã é'bîpi Äbürãmã ní

74 kîni, 'i 'bã pa 'bãvé ari'ba rî pi drîgê sî rá,

'bã ngakî rî 'i ní ēżî ũrî äkõ,

75 ú'dú cérê 'bã adrikî rî uletere, äzini 'bã 'okî rî tâ pîrî 'i endrëti gé.

76 Mã mvã rî, î îmü mi zî nëbî Múngú ũkpō be 'bã rî pi drîgê cérê rî vé ni,

ä'diätäsîyã mi îmü mü drîdrî Úpi ní lëti údé.

77 Mî îmü lü ïrivé 'bã rî pi ní, î ícõ kōpi pa rá,

Múngú trû dõ kōpi ivé ünjikãnyã agãşî gî.

78 Múngú ní adrii ēşî be múké rî sî, ïri îmü 'bã ní ütünjã İpē 'bû gé 'dããşî dî 'bã drîgê,

79 ïri îmü đî 'bã adri'bée ïnjãã agã rî pi drîgê,

äzini 'bã ri'ba drãngárã ütê'ba rî pi drîgê,

ïri 'bã ni lëti pîrî tâkîri şşüzú ni 'i'da."

† 1:55 1:55 Äbürãmã: Múngú zî Äbürãmã rî kîni, ä ku ivé 'bã 'bêtî äsãmvú gé rî pi, ä ku ivé ängü, ä 'de müy ängü äzi ú'dî ni gé. Äbürãmã rî é'bîpi Yahüđî rî pi vé rî, tîkî ïri ïli élfîfu älu müđürñlû äro (1,800) gé, şşú tîkî drî Yëşû rî kuyé. 'Í lâ í'dóngárã 12-25. ‡ 1:59 1:59 Ägélê ē tî lîngárã: Múngú lü Äbürãmã ní kîni, anjî ägõ Äbürãmã vé rî pi adrikî dõ caã ú'dú äro gî, lë ä ũlki kōpi ä ágélê ē tî rá, lüzú kîni, kōpi anjî Múngú vé ni. 'Bã rî ä'yî dõ 'i ágélê ē tî sêé lîj gî, ïri täimbi Mõsê vé rî 'dú nga. 'Í lâ í'dóngárã 17:9-14; Eżî 15:1-5. § 1:70 1:70 Nëbî: Múngú rî ivé tâ átã nëbî rî pi ní, kōpi kúru ïrivé ú'dúkõ rî ülü 'bã rî pi ní.

⁸⁰ Yüwání ká mbaá, Índrí Múngú vé rí sē ĩri ní ũkpō. Yüwání adri āngú ā'wí cínýáfá rú rí agá 'dāá cīngbá cazú ũ'dú ĩ ní ĩri pēzú mužú 'bá Īsērélē vé rí pi āsāmvú gé rí gé.

2

Yēsū vé tīngará (Mātáyo 1:18-25)

¹ Lóki 'dāri gé, 'bāgú āmbúgú Rómā vé* Āgósītō sē tāimbj kīnī, lē 'bá Rómā vé rí pi céré, ā sīkí kōpi ā rú búkú agá.

² ('Dīri rú ĩ ní 'd'ó sīi drīdrj 'bá rí pi lāzú, ĩšú ākūdē Kūrīñjā ri gāvānā āngú Sírīyā vé rí agá rī.)

³ 'Bá ālu ālu nga mužú 'í rú sīi ĩvé kūrú agá.

⁴ Kúru Yōsépā pi ní ngazú āngú Gálliláyā vé rí agá, kūrú Nāzērētā vé rí agāsī, kōpi ní 'dezú mužú āngú Yūdáyā vé rí gé, kūrú Bētēlémē vé rí agá, ā'diātāsīyā Yōsépā ĩfū úyú Dāwūdī vé rí agá.

⁵ Jj Māriyā ĩri ní lēé jeé 'í ní ũkú rú rí mužú 'í vúgá sī ĩndī, ĩšú Māriyā ā 'a mba deé gí, ĩri ílókō tītī.

⁶ Kōpi ká ríi adriú 'dālē, sá Māriyā vé mvá rí tīzú rí ní ícázú.

⁷ Māriyā ní ívé mvá kāyú rí tīzú ágónjā. ĩri ní ĩmülüzú bōngó sī, ĩri ní 'bāzú lazú sōndúkū ānyāpā rí pi ní rízü ngá nyazú rí agá. 'Bá mvánjā rí laá sōndúkū rí agá, ā'diātāsīyā jó ũmú rí pi ní lazú rí agá 'dāá, kōpi ĩšúkí vūrā lazú ní kuyé.

'Bá kábīlō úcé' bá rí pi mālāyīkā rí pi be

⁸ ĩñjā 'dāri sī, 'bá ũrūko kábīlō úcé' bá ni pi ríkí ĩvé kábīlō ũtēé ásé agá 'dāá.

⁹ Mālāyīkā ālu Úpí vé rí ní ĩndrēzú kōpi ęndręti gé, đīngará Úpí vé rí ní āngú ĩngbērēzú kōpi ā gārā gá sī, sē ũřj fū kōpi ambamba.

¹⁰ Kúru mālāyīkā rí ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Īmi adriki ũřj sī ku. Má ĩjī ĩmi ní ũ'dúkō múké, 'bá rí pi céré ĩmú adri ānī āyīkō sī āmbúgú.

¹¹ ĩñjā āndrū nōri sī, tīkí ĩmi ní 'bá ĩmi Paapi ní gí kūrú Dāwūdī vé rí agá Bētēlémē agá, ĩri Úpí Kúrísitō' 'i.

¹² Ngá ĩmi ní ícózú ĩri nřzú ámázú rí ĩri 'dīni, ĩmi mužú ũdęnā rí ĩšú ĩmülúkí bōngó

sī, 'bākí ĩri laá sōndúkū ānyāpā rí pi ní ngá nyazú rí agá."

¹³ Koro mālāyīkā ũrūko kárakarā íngákí 'bū gé 'dāásī, kōpi ũmúkí ĩ mālāyīkā ĩndrępi 'dīri be trų, kōpi ríkí Múngú ri íngú, ríkí 'yoó kīnī,

¹⁴ "Ē íngúkí Múngú 'bū gé 'dāá rí íngúngú, tākiri ā adri vū đrįgé nōgó 'bá Múngú ní āyīkō sē' bá rí pi āsāmvú gé."

¹⁵ Mālāyīkā rí pi ká ĩ újā gōó mužú 'bū gé 'dāá, 'bá kábīlō úcé' bá rí pi ní átázú ĩ āsāmvú gé sī kīnī, "Lē 'bá 'dekí mužú Bētēlémē gá 'dāá tā 'i ngāapi Úpí ní lūú 'bá ní rí ndrēé 'bá mužú sī."

¹⁶ Kōpi alikí ĩ Músē rų' bá sī, kōpi cakí Māriyā pi ĩšú Yōsépā be ũdęnā rí sī, 'bākí ũdęnā rí laá sōndúkū ānyāpā rí pi ní ngá nyazú rí agá.

¹⁷ 'Bá kábīlō úcé' bá 'dī' bée ká mužú caá mvánjā rí ndrēé, kōpi ũlúkí tā mālāyīkā rí ní lūú ĩ ní mvánjā rí ā tā sī rí 'bá rí pi ní céré.

¹⁸ 'Bá rí pi ká tā 'bá kábīlō úcé' bá rí pi ní ũlūú 'dīri yj, sē kōpi ní āyāngará.

¹⁹ 'Bo Māriyā 'bá tā 'dī' bée céré kuú 'í ęšj agá, rí tā ní ũsšj ęšjilē sī.

²⁰ 'Bá kábīlō úcé' bá rí pi ká mvú gōó, kōpi ríkí đīngará Múngú vé rí íngú, ā'diātāsīyā tā kōpi ní ndrēé, āzini kōpi ní yj rí nga 'i sų mālāyīkā rí ní lūú ĩ ní rí tñj.

Jjki Yēsū ri i' daa Jó Múngú vé rí agá

²¹ Mvánjā rí ká adriú caá ũ'dú ārō, ĩ ní ágélé ní ē tį lřzú, ĩ ní rų ní 'dazú Yēsū 'i, rų 'dīri mālāyīkā lū nī drīdrj, ĩšú ākūdē ęndrępi rí drī 'a ākō.

²² Māriyā pi Yōsépā be, kōpivé ũ'dú lā' bī vé ĩfüzú yj agāsī rí ká deé, kōpi ní mvánjā rí jřzú mužú i' dazú Úpí ęndręti gé Yērūsālēmā gá 'dāá, sų tāimbj Mósē^z vé rí ní lēé rí tñj.

²³ Tāimbj Úpí vé rí 'yo kīnī, "Anji āgō ĩ ní tñj kāyú rí pi ārēvú céré, ĩ kōpi sē Úpí Múngú ní."

²⁴ Kúru kōpi ní rōbōñō^s sēzú zázú sų tāimbj Úpí vé rí ní 'yoó, "Ā sēkí āmāmū ĩřj, dōku ũ' bōlōgú ĩřj rí tñj."

Sīmīyónā ũlū ũ'dúkō íngapi Múngú vúgálési rí

²⁵ Lóki 'dāri gé, ágó āzi ri adri Yērūsālēmā gá 'dāá, rų ní Sīmīyónā 'i, ĩri

* **2:1 2:1** 'Bāgú āmbúgú Rómā vé rí: ĩri 'bāgú āmbúgú 'bāgú āngú āndiāndī rí pi agá rí pi đrįgé, āngú Yūdáyā vé rí đrįgé, āngú Gálliláyā vé rí đrįgé, āzini āngú Yāhūdī rí pi vé rí đrįgé. 'Bá Rómā vé rí pi ívé 'bāgú āmbúgú rí zj ívé tį sī Kāyisārā. † **2:11 2:11** Kúrísitō: Kúrísitō rí 'bá ĩ ní ũdu dāá đrį ní gé, lřzú kīnī Múngú ĩpē ĩri adriú 'bāgú rú. Ēberē tį sī Kúrísitō rí ĩ zj Māsīyā. † lā Yüwání 1:41. ‡ **2:22 2:22** Mósē: Yōsépā ká drāá gí, 'bāgú Ējepētō vé rí 'bā anji Īsērélē vé rí pi ęžj ngāá tųęřj rų caá ĩlī mųđřřlřlř sų (400). Kúru Múngú ní Mósē rí ĩpēzú ĩmüzú anji Īsērélē vé rí pi pazú adringará tųęřj rų rí agāsī. Múngú sē tāimbj rí Mósē ní, ā lū anji Īsērélē vé rí pi ní, sēzú ĩ ní tāimbj rí zřzú tāimbj Mósē vé ní ānī. †kí Mósē rí ĩšú ākūdē ĩlī rí ca ęlřfř ālu mųđřřlřlř sų (1,400), ĩšú ākūdē tįkí drī Yēsū rí kuyé. † lā Wŭngárā 2-24. **2:23 2:23** Wŭngárā 13:2, 12 **§ 2:24 2:24** Rōbōñō: Rōbōñō 'dīri lū kīnī Māriyā pi Yōsépā be ngá ākō. † lā Lęvřtřkā 12:8. **2:24 2:24** Lęvřtřkā 12:8

tā 'o piñi, ìri ri Múngú ri zì ù'dù céré, épi Índrí Uleteré Múngú vé rí sī, ri 'bá Ìsèrélè vé rí pi vé pangará ütèè.

²⁶ Índrí Uleteré rí lū Ìri ní kīnī, ícò drī drāá ku, Ìri Kúrísitò Úpí Múngú ní úmvlésí ìpèè rí ndre ũgbále, Ìri íbì drā ndò.

²⁷ Ú'dù 'dāri gé, Índrí Uleteré rí ko Simiyónā ē drī mužú Jó Múngú vé rí ā bóro gé 'dāá. Māriyā pi Yösépā be, kōpi ká mvánā Yēsū ri jī Úpí vugá 'dāá sū tājmbí Mósè vé rí ní lèè rí tīñi,

²⁸ Simiyónā ní mvánā rí 'dúžú ruzú 'í drīgé, Ìri ní Múngú ri ingúzú, Ìri ní 'yozú kīnī,

²⁹ "Úpí, ma átí'bá mívé ní, mí sē mā drā tā be kírí.

'Í 'o tā mí ní ẹ̀žìjì rí gí.

³⁰ Á ndre 'bá āngū paápi,

³¹ mí ní ìpèè 'bá céré pi ní rí gí.

³² Ìri ùtúnjā, Ìri Múngú ri 'í'da 'bá adri'bá Yāhūdī rú ku rí pi ní,

Ìri sē 'bá rí pi 'bá Ìsèrélè vé rí pi ingúngú!"

³³ Tā Simiyónā ní 'yoó 'dírí sē Yösépā pi Māriyā be āyākí ānī āyāyā.

³⁴ Kúru Simiyónā ní kōpi ní tākírí sēžú, Ìri ní 'yozú Māriyā ní kīnī, "Mívè mvánā 'dírí, 'bá urukò Ìsèrélè vé rí pi imú Ìri gā sī, í imú kōpi Ìrīñā ānī rá, urukò'bée imú Ìrivé tā ā'yī rá, kōpi imú Ídríngará Ìšú ānī rá. Kādō imú 'í 'í'daá, 'bá rí pi Ìri gā sī.

³⁵ Mvā 'dírí imú tā 'bá rí pi ní rí ũšūjì 'í ẹ̀šì agá 'dālè rí pi 'í'da céré āmvé. Māriyā, mí ẹ̀šì ri imú Ìzāngā Ìšú sū sōkí Ìlì āco sī tīñi."

³⁶ Ūkú āzi nēbī, rú ní Ānā 'i, Ìri Pānūlè ē mvā, Ìri Āsérāžī, Ìri ārākā rú. Kōpi ní 'í jezú rí gé, kōpi adriki ágó ní be caá Ìlì ẹ̀žìrī, ágó rí ní drāžú.

³⁷ Ānā adri ōwūjì rú, Ìrivé Ìlì ca pūkú ārō drī ní sū, ku Jó Múngú vé rí kuyé, ri Múngú ri ìñjī ùtúnjā pi ìñjā be, ri 'i a'bi' ngá nyangará sī, āzini ri Múngú ri zījì.

³⁸ Ānā ní koro ícázú, Ìšú ākūdē Simiyónā ri átā Māriyā pi ní Yösépā be. Ānā ní Múngú ní ōwō'difō sēžú, Ìri ní mvánā rí vé tā átázú 'bá céré ri'bá Yērūsālémā vé pangará ütē'bá rí pi ní.

³⁹ Yösépā pi Māriyā be, kōpi ká lā'bī tājmbí Úpí vé rí ní lèè rí 'oó deḡ céré gí, kōpi ní mvizú gōžú Ìvè kūrjū Nāžerētā vé rí gé āngū Gālílāyá vé rí agá 'dālè ũzi.

* **2:37 2:37** A'bi: Sā āzi sī Yāhūdī rí pi ri 'i a'bi, nyakí Ìnyá ku, kōpi ri ẹ̀šì 'bá rizú Múngú ri zījì. † **2:41 2:41** Ú'dù Múngú ní Èlīžú Jó rí pi tì gè sī rī: Yāhūdī rí pi ri 'ú'dù Múngú ní otjì èlīžú Ìsèrélè rí pi vé jó rí pi tì gè sī Èjèpétò gé 'dāá rí vé tā ígá. Otjì kōpi ẹ̀'biñjì ũbékí kábílò ā āri Ìvè kēḡtjì ē ẹ̀rīḡe gé sī, sē Múngú ú'djì kōpi kuyé. Múngú ú'djì 'bá Èjèpétò vé kábílò āri ũbē'bá Ìvè kēḡtjì ē ẹ̀rīḡe gá sī kuyé rí pi vé ānjí āgò káyú rí pi ũdrāñ 'bá ālu Ìvè 'bēḡtjì āsámúvé gé sī rā. 'Í lā Wūngará 12:17-28; Mátáyo 26:2; Mārākō 14:1; Lúka 2:41; Yūwānī 2:13; Ẹ̀jì 12:4; 1 Kōrínitō 5:7; Èbèrè 11:28.

⁴⁰ Mvánā rí mba ícá ũkpò be, tā nīngará be, Múngú 'bá ẹ̀šì múkè Ìri ní.

Yēsū ri Jó Múngú vé rí agá

⁴¹ Ìlì ālu ālu, Yēsū ẹ̀tèpì pi ẹ̀ndrèpì be, kōpi ri ẹ̀cì Yērūsālémā gé ũmū Ú'dù Múngú ní Èlīžú Jó rí pi tì gè sī rí ā nyangará gá.†

⁴² Yēsū ká adrií Ìlì be mūdri drī ní Ìrī, kōpi 'dekí mužú ẹ̀tèpì be ẹ̀ndrèpì sī ũmū rí gé, sū Ìvè mēèrè ní lèè rí tīñi.

⁴³ Ūmū rí ká deḡ, Yēsū ẹ̀tèpì pi ẹ̀ndrèpì be, kōpi ká ríí mvíí mužú 'bēḡtjì Nāžerētā gé 'dāá, Yēsū āwí kuú vlúè Yērūsālémā gé 'dāá, ẹ̀tèpì pi ẹ̀ndrèpì be nīkí ámá kuyé.

⁴⁴ Kōpi ũšūkí déna Ìri 'bá 'í ní ríí ẹ̀cì tuú kōpi be trū rí pi āsámúvé gé, kōpi ẹ̀cìkí ũtjì njī. Kōpi ní kúru 'í'dóžú Yēsū ri ndāžú Ìvè mārítè rí pi āsámúvé gé sī.

⁴⁵ Kōpi ká Ìri Ìšú kuyé, kōpi ní gōžú mužú Ìri ndāžú vlúè Yērūsālémā gé 'dālè.

⁴⁶ Ú'dù na ā vūdrjì gé, kōpi cakí mužú Yēsū ri Ìšú Jó Múngú vé rí ā bóro gé, úrì kuú 'bá āngū imbá'bá rí pi āsámúvé gé, Ìri ri kōpívè tā yī, āzini Ìri ri kōpi uzjì tā sī.

⁴⁷ 'Bá rí pi ká tā nīngará Ìri ní átázú, āzini tā ũjázú rí yī, kōpi āyākí ānī āyāyā.

⁴⁸ Yēsū ẹ̀tèpì pi ẹ̀ndrèpì be, kōpi ká Ìri ndrèe, sē kōpi ní āyāngará. Ẹ̀ndrèpì ní 'yozú Ìri ní kīnī, "Mā mvā rí, 'bá mí ẹ̀tèpì be, 'bá ríkí mí ndāá Ìzāngā Ìzāngā rú. 'Í 'o 'bá 'díní āsī?"

⁴⁹ Yēsū ní kōpi zījì kīnī, "Ngá Ìmi ní rizú ma ndāžú rí ā'di? Ìmi nīkí kuyé 'yozú kīnī, lè mā adri má Ẹ̀tèpì vé jó agá?"

⁵⁰ 'Bo tā Ìri ní átā kōpi ní 'dírí fí kōpi drīgé kuyé.

⁵¹ Kúru Ìri ní 'dežú mužú kōpi be trū Nāžerētā gé 'dālè, 'dù kōpívè tā ngaá rá. 'Bo ẹ̀ndrèpì 'bā tā Ì nga'bée 'dī'bée céré kuú 'í ẹ̀šì agá.

⁵² Yēsū mba tā nīngará be, āzini mba rú'bá be múkè múkè. Múngú lè Ìri rá, 'bá rí pi lèkí kpá Ìri rá.

3

Yūwānī Bātízīmū sēepi rí vé tì sēngará (Mátáyo 3:1-12; Mārākō 1:1-8; Yūwānī 1:19-28)

¹ 'Bāgú āmbúgú Rómā vé Tībérjīyā rú mālūngá rí caá Ìlì mūdri drī ní tōwú, Ìšúžú Pónítjyō Pílátò ri gāvānā āngū Yūdāyá vé

rĩ agá, Ēródé* ru āngū Gāliláyā vé rĩ nĩ. Ēródé édrĩpĩ Pílípũ ru āngū Ítúrĩyā vé rĩ pi Tūrākōnitĩ vé rĩ be, Lisāniyāsĩ ru ívé rĩ āngū Ābiléné vé rĩ.

² Lóki 'dāri gé, Ānāsĩ pi Kāyāfā be, kōpi atala ambugu, ú'dúkó Múngú vé rĩ ní ícázú Zākāriyā mvōpĩ Yūwānĩ vúgá āngū ā'wĩ cinyáfā rú rĩ agá 'dāá.

³ Yūwānĩ ní mužú yĩ Yáridénĩ vé rĩ ē mĩlé gá sĩ, ri tĩ sēé mužú 'bá rĩ pi ní kīnĩ, 'bá rĩ pi á újákĩ éšĩ, kōpi ā rúkĩ bātízimũ, Múngú ā trũ rĩ kōpi ívé ūnjikānyā agāsĩ rá.

⁴ Tā 'dĩri nēbĩ Ísáyā sĩ ótú ínógósĩ ívé búkũ agá kīnĩ,

"Ú'dúkó 'bá āzi vé ni ri ó'ú āngū ā'wĩ cinyáfā rú rĩ agá 'dāá, kīnĩ,

'Īmi údéki létĩ Úpĩ ní,

ĩmi útúkĩ létĩ Írivé rĩ ā adri pĩrĩ.

⁵ Īmi ótúkĩ āngū 'b'únjā rú rĩ pi rá,

ĩmi udĩkĩ írā rĩ pi, āzini Īmi gaki āngū

ānga rú rĩ pi, ā adri kpākpā,

ĩmi útúkĩ létĩ gōrōŋō rú rĩ pi ē ícá pĩrĩ,

ĩmi ótúkĩ létĩ 'b'ú rú rĩ pi ícá kpākpā.

⁶ 'Bá rĩ pi ímú ūkpō Múngú ní āngū pazú rĩ ndre ĩ mĩ sĩ.' "

⁷ 'Bá bĩtrĩkā ímúkĩ, kōpi lēkĩ Yūwānĩ ā sē ĩ ní bātízimũ,† Yūwānĩ ní 'yozú kōpi ní kīnĩ, "Īmi adri'bée sũ ĩnĩ tĩjĩ 'dĩ'bée, ā'di ĩmgbē ĩmĩ mĩ ápázú Múngú vé jíkó ūmvúlésĩ ímúpi drĩdrĩ 'dĩlé rĩ gé sĩ nĩ?"

⁸ Lē ĩmi 'okĩ tā lúupi 'yozú kīnĩ, ádarú ĩmi újákĩ éšĩ ĩmivé ūnjikānyā agāsĩ gĩ ni áyu, lē ĩmi rikĩ 'yoó, Ābūrāmā rĩ ĩmi é'bĩpĩ 'dĩni ku. Á 'yo ĩmi ní 'dĩni, Múngú rĩ ícá írā anjĩjā 'dĩ'bée újā ufu anjĩjā Ābūrāmā vé ni‡ rú rá.

⁹ Múngú í'dú ūbóhũ peŋĩ ā ulá ugazú rĩ 'ĩ drĩgé gĩ, peŋĩ 'a'bée ū'a be múké ku rĩ pi ārevú céré ĩ uga vúgá, ĩ kōpi 'du ú'bē áci agá."

¹⁰ 'Bá bĩtrĩkā rĩ pi ní Yūwānĩ rĩ zizú kīnĩ, "Kúru lē 'bá 'okĩ ā'di?"

¹¹ Yūwānĩ ní újázú kōpi ní kīnĩ, "'Bá rĩ dō bōngó be ĩrĩ, ā sē ālu ni 'bá bōngó ákō rĩ ní, 'bá rĩ dō ānyāngā be, ā sē ānyāngā 'bá ānyāngā ákō rĩ ní."

¹² 'Bá mífēngā umbe jezú rĩ u'du' 'bá rĩ pi‡ ímúkĩ kpá Yūwānĩ vúgá, Yūwānĩ ā sē ĩ ní bātízimũ. Kōpi ní ĩri zizú kīnĩ, "Īmbápi, kúru lē 'bá 'okĩ ā'di?"

¹³ Yūwānĩ ní 'yozú kōpi ní kīnĩ, "Lē ĩmi u'dúkĩ mífēngā rĩ 'bá rĩ pi vúgá sĩ sũ tǎĩmbĩ ní lēé rĩ tĩjĩ, ā u'dúkĩ āndó be ku."

¹⁴ Āngáráwá urukó ímúkĩ kpá Yūwānĩ rĩ zizú kīnĩ, "Kúru lē 'bá 'okĩ ā'di?"

Īri ní újázú kōpi ní kīnĩ, "Ē éřĩkĩ 'bá āzi ā ngú ūkpō sĩ ku, āzini á tókĩ 'bá āzi ūnjó sĩ ku, lē ĩmi adrikĩ āyĩkō sĩ ngá ĩ ní ĩmi ūfēzú rĩ sĩ."

¹⁵ 'Bá rĩ pi rikĩ céré éšĩ 'bāá Kúrisitō rĩ ūtēzú, kōpi rikĩ ūsũtĩ ĩ éšĩ agá 'dālē kīnĩ, déna Yūwānĩ rĩ Kúrisitō 'i.

¹⁶ Yūwānĩ ní 'yozú kōpi ní kīnĩ, "Ma ri ĩmi ní bātízimũ rĩ sē yĩjĩ sĩ. 'Bo 'bá āzi ri ímú vúlé 'dĩi'dĩ, ĩrivé āmbúgũ ndé mávė rĩ rá. Má ícá ĩrivé ngá pá gá rĩ vé bāá oyũũ bā ku. Īri ímú ĩmi ní bātízimũ sē ūkpō Īndrĩ Uleterė rĩ vé rĩ sĩ, āzini áci sĩ.

¹⁷ Īri kōpĩ be drĩgé ānyá ú'bĩzú ānĩ, ĩri ānyá rĩ ú'bĩ, ĩri ānyá rĩ vé fi* dā ĩrá agá, ĩri 'bĩ ní zā ve áci drāapi ku ni sĩ."

¹⁸ Yūwānĩ ūlũ Múngú vé ú'dúkó múké rĩ 'bá rĩ pi ní létĩ be āndĩāndĩ.

¹⁹ 'Bo Yūwānĩ ní Ēródé ē drĩ ĩnjázú ĩri ní édrĩpĩ Pílípũ vé ūkú Ēródĩyā rĩ 'dujũ 'ĩ ní ūkú rú rĩ sĩ, āzini ĩri ní tā ūnjĩ 'oó tré rĩ sĩ.

²⁰ Ēródé gō ūnjikānyā āzi 'oó aga rá, 'du Yūwānĩ rĩ 'beé jó āngū ū'yízú rĩ agá.

Yūwānĩ sē Yēsũ ní bātízimũ

(Mátayo 3:13-17; Mārākō 1:9-11)

²¹ Sā Yūwānĩ ní rizú 'bá rĩ pi ní bātízimũ sēzú rĩ gé, sē kpá Yēsũ ní bātízimũ ĩndĩ. Yūwānĩ ká rĩ Múngú rĩ zizú, 'bũ ní 'ĩ zizú,

²² Īndrĩ Uleterė rĩ ní íszú ímúžú sũ āmámũ tĩjĩ, úřízú Yēsũ drĩgé. Kúru ú'dúkó ní íkúžú 'bũ gé 'dāāsĩ kīnĩ, "Mĩ Mvā mávė ni, á lē mĩ ambamba, ma āyĩkō sĩ mí sĩ."

Ē'bĩpĩ Yēsũ vé rĩ pi

(Mátayo 1:1-17)

²³ Yēsũ ká ívé éřĩ 'dó, ířũ ĩrivé ílĩ rĩ ílókō ca pũkũ na. 'Bá rĩ pi céré ūsũkĩ kīnĩ, ĩri Yōsépā ā mvá,

Yōsépā rĩ Héli ā mvá,

²⁴ Héli rĩ Mátátā ā mvá,

Mátátā rĩ Léřĩ ā mvá, Léřĩ rĩ Mēlékĩ ā mvá, Mēlékĩ rĩ Yānáyĩ ā mvá, Yānáyĩ rĩ Yōsépā ā mvá,

²⁵ Yōsépā rĩ Mátātĩyā ā mvá, Mátātĩyā rĩ Āmósā ā mvá,

* **3:1 3:1** *Bāgú Ēródé*: Ēródé 'dĩri Ēródé Ānitípā 'ĩ, ĩri Ēródé Āmbúgú rĩ vé mvá. 'Í lā Mátayo 14:1; Mārākō 6:14; Lúkã 3:1; Eřĩ 4:27. Sā ĩ ni Yēsũ rĩ tĩzú rĩ gé, Ēródé Āmbúgú 'dĩri ru āngú rĩ nĩ. 'Í lā Mátayo 2:1-8; Lúkã 1:5. Vĩdrĩ ní gé, 'bāgú āzi anigé rú ni Ēródé Āgĩřĩpā, ĩri Ēródé Āmbúgú rĩ vé mvá vé mvá. 'Í lā Eřĩ 12:1-13:1. **3:6 3:6** *Ísáyā* 40:3-5 † **3:7 3:7** *Bātízimũ*: ĩri 'bá rĩ pi ní bātízimũ sē lüzú kīnĩ, kōpi újákĩ éšĩ ívé ūnjikānyā agāsĩ gĩ, kōpi é'yĩkĩ Múngú rĩ gĩ. ‡ **3:8 3:8** *Anjĩ Ābūrāmā vé ni*: 'Bá urukō'bée ūsũkĩ kīnĩ ĩ dō anjĩ Ābūrāmā vé ni, Múngú rĩ ícá ĩ pa rá. § **3:12 3:12** *Bá mífēngā u'du' 'bá rĩ pi*: 'Bá mífēngā u'du' 'bá 'dĩ'bée, kōpi Yāhũdĩ rĩ 'bá mífēngā u'du' 'bá 'bāgú āmbúgú Rómá vé rĩ ní rĩ. Kōpi rĩ mífēngā rĩ u'du' āmbúgú 'bāgú rĩ ní 'yoó kōpi á u'dúkĩ rĩ ndé. * **3:17 3:17** *Ānyá rĩ vé fi, āzini 'bĩ ni*: Ānyá rĩ vé fi, ĩri 'bá Yēsũ Kúrisitō rĩ é'yĩ' 'bá gĩ rĩ pi, 'bĩ ni, ĩri 'bá Yēsũ Kúrisitō rĩ é'yĩ' 'bá kuyé rĩ pi.

Āmósã ri Nähúmũ ã mvá, Nähúmũ ri Ēsélĩ
 ã mvá,
 Ēsélĩ ri Nãgáyĩ ã mvá,
²⁶ Nãgáyĩ ri Mátã ã mvá,
 Mátã ri Mátãtiyã ã mvá, Mátãtiyã ri
 Sēmēyiñĩ ã mvá,
 Sēmēyiñĩ ri Yösékē ã mvá, Yösékē ri Yódã
 ã mvá,
²⁷ Yódã ri Yónãnã ã mvá, Yónãnã ri Rēsã ã
 mvá,
 Rēsã ri Zērübābēlã ã mvá, Zērübābēlã ri
 Sālitiyēlē ã mvá,
 Sālitiyēlē ri Nērĩ ã mvá,
²⁸ Nērĩ ri Mēlėkĩ ã mvá,
 Mēlėkĩ ri Ādĩ ã mvá, Ādĩ ri Kōsámã ã mvá,
 Kōsámã ri Ēlēmādámã ã mvá, Ēlēmādámã
 ri Ērē ã mvá,
²⁹ Ērē ri Yōsūwã ã mvá, Yōsūwã ri Ēlizerē
 ã mvá,
 Ēlizerē ri Yōrimã ã mvá, Yōrimã ri Mátátã
 ã mvá,
 Mátátã ri Lėvĩ ã mvá,
³⁰ Lėvĩ ri Simiyónã ã mvá,
 Simiyónã ri Yūdã ã mvá, Yūdã ri Yōsépã ã
 mvá,
 Yōsépã ri Yónámũ ã mvá, Yónámũ ri
 Ēlīyākīmã ã mvá,
³¹ Ēlīyākīmã ri Mēlėyã ã mvá, Mēlėyã ri
 Ménã ã mvá,
 Ménã ri Mátátã ã mvá, Mátátã ri Nātánã
 ã mvá,
 Nātánã ri Dāwūdĩ ã mvá,
³² Dāwūdĩ ri Yēsē ã mvá,
 Yēsē ri Ōbēdē ã mvá, Ōbēdē ri Bōójã ã
 mvá,
 Bōójã ri Sālīmónĩ ã mvá, Sālīmónĩ ri
 Nāsónã ã mvá,
³³ Nāsónã ri Āmīnādābã ã mvá,
 Āmīnādābã ri Ādīmīnĩ ã mvá,
 Ādīmīnĩ ri Ārinĩ ã mvá, Ārinĩ ri Ēzirónã ã
 mvá,
 Ēzirónã ri Pērėzi ã mvá, Pērėzi ri Yūdã ã
 mvá,
³⁴ Yūdã ri Yōkóbũ ã mvá, Yōkóbũ ri Īsákã*
 ã mvá,
 Īsákã ri Ābūrāmã ã mvá, Ābūrāmã ri Térã
 ã mvá,
 Térã ri Nāhórã ã mvá,
³⁵ Nāhórã ri Sērúgã ã mvá,
 Sērúgã ri Rėwũ ã mvá, Rėwũ ri Pėlėgē ã
 mvá,
 Pėlėgē ri Ēbėrē ã mvá, Ēbėrē ri Sėlã ã mvá,
³⁶ Sėlã ri Kāyīnãnã ã mvá, Kāyīnãnã ri
 Ārīpākāsādã ã mvá,

Ārīpākāsādã ri Sēmē ã mvá, Sēmē ri Núwã
 ã mvá,
 Núwã ri Lēmėkē ã mvá,
³⁷ Lēmėkē ri Mėtūsėlã ã mvá,
 Mėtūsėlã ri Ēnókã ã mvá, Ēnókã ri Yārėdē
 ã mvá,
 Yārėdē ri Māhālālėlĩ ã mvá, Māhālālėlĩ ri
 Kėnãnã ã mvá,
³⁸ Kėnãnã ri Ēnósã ã mvá, Ēnósã ri Sėtē ã
 mvá,
 Sėtē ri Ādāmã* ã mvá, Ādāmã ri, Múngũ
 gbi ĩri nĩ.

4

Ādróko ũ' bĩ Yėsũ ri

(Mátayo 4:1-11; Mārākō 1:12-13)

¹ Yėsũ kã ĩfũu yĩ Yáridėnĩ agãsĩ, Īndrĩ
 Uletere rĩ nĩ ĩri ásúzũ, Īndrĩ Uletere rĩ ko
 ĩri ĩ drĩ mųzũ āngũ ã'wĩ cinyáfã rũ rĩ gé
 'dãã,

² 'Dālė ādróko* ũ' bĩ Yėsũ ri ũ'dũ pũkũ su.
 Ũ'dũ 'dĩ' bėe agã, nya ngã āzi kuyė, ěbĩrĩ fũ
 ĩri rã.

³ Ādróko rĩ nĩ 'yozũ Yėsũ nĩ kīnĩ, "Mĩ
 dō Mvã Múngũ vé ni, mĩ újã ĩrã mvã 'đĩri
 ufuũ pánga rũ."

⁴ Yėsũ nĩ újázũ ĩri nĩ kīnĩ, "Sĩkĩ búkũ
 Múngũ vé rĩ agã kīnĩ, "Bã ícõ adriĩ idri
 rũ 'yėnjã ānyāngã sĩ ku.' "

⁵ Ādróko rĩ nĩ ĩri jizũ tuzũ ānga đrĩgė
 urugėgė 'dãã, ĩri nĩ āngũ vũ đrĩgė rĩ pi
 i'dazũ ĩri nĩ cėrė.

⁶ ĩri nĩ 'yozũ Yėsũ nĩ kīnĩ, "Ma sē mĩ āngũ
 vũ đrĩgė nō' bėe rų cėrė nĩ, ngã ũnyĩ be rĩ
 pi ārėvũ cėrė, ma sē mĩ nĩ, ã'điātāsīyã sėkĩ
 kōpi kũ má đrĩgė, ma ícõ sē 'bã má nĩ lėe
 rĩ nĩ rá.

⁷ Mĩ ũtĩ dō kũmũci ma ĩnjizũ rá, ma ngã
 rĩ pi ārėvũ sē cėrė mĩ nĩ."

⁸ Yėsũ nĩ újázũ ĩri nĩ kīnĩ, "Sĩkĩ búkũ
 Múngũ vé rĩ agã kīnĩ, 'Lė mĩ ĩnjĩ 'yėnjã Úpi
 Múngũ mívė rĩ āyu, mĩ nga ĩri nĩ ězi.' "

⁹ Ādróko rĩ nĩ Yėsũ ri jizũ mųzũ
 Yērūsālėmã gã 'dãã, ĩri nĩ Yėsũ ri jizũ tuzũ
 Jó Múngũ vé rĩ đrĩgė urũ 'dãã, ĩri nĩ 'yozũ
 kīnĩ, "Mĩ dō Mvã Múngũ vé ni, 'i' wa vũgã
 'dãã.

¹⁰ Ā'điātāsīyã sĩkĩ Búkũ Múngũ vé rĩ agã
 kīnĩ,

" 'Múngũ ri ívė mālāyĩkã rĩ pi ĩpė
 imũ mĩ ĩzã ko rá,

¹¹ kōpi mĩ ko ĩ đrĩgė urũ 'đĩgė,
 mĩ sĩ rĩ mĩ pá ĩrã rų' bã gã ku.' "

† **3:34 3:34** *Īsákã*: Īsákã ri mvã Múngũ ní ezĩ Ābūrãmã ní rĩ. 'Í lã ĩ'dóngárã 17-35. * **3:38 3:38** *Ādãmã*: Ādãmã ri 'bã Múngũ ní 'd' d' gbi đrĩđrĩ rĩ. ĩri ětėpi 'bã vũ đrĩgė rĩ pi vé ni cėrė. ĩrivė ũkũ Ēvã ri ěndrėpi 'bã vũ đrĩgė rĩ pi vé ni cėrė. 'Í lã ĩ'dóngárã 1-5.

* **4:2 4:2** *Ādróko*: Ādróko vé rų Sātãnã 'i, ĩri āmbũgũ ĩndrĩ ũnjĩ rĩ pi đrĩgė, gã tã Múngũ vé rĩ 'dugã ngagã sĩ 'bũ gé 'dālė. Múngũ idrõ ādróko ri ĩndrĩ ũnjĩ rĩ pi be 'bũ gé 'dããĩ nĩ. 'Í lã ĩ'dangárã 12:7-9.

4:4 4:4 *Dėtõrõnõmė* 8:3 **4:8 4:8** *Dėtõrõnõmė* 6:13 **4:11 4:11** *Sãwũmã* 91:11-12 **4:12 4:12** *Dėtõrõnõmė* 6:16

12 Yēsũ ní újázú àdróko rĩ ní kīnī, “Sikí búkú Múngú vé rĩ agá kīnī, ‘Lē mī ù’bī Úpí Múngú mívé rĩ ku.’”

13 Àdróko kã Yēsũ rĩ ù’bī lētī be àndiándi tí, ìri ní Yēsũ rĩ kuzú kuu ‘dãá, ‘í íbì rĩ ìgòó ndò.

*Yēsũ í dó èjì ngaá Gālílàyã gá
(Mátáyo 4:12-17; Mārãkò 1:14-15)*

14 Yēsũ ní ‘i újázú gòzú àngũ Gālílàyã vé rĩ gé ‘dãlé, Índrí Uletere rĩ vé ùkpò ású ìri rá. Ìrivé tã ayi mužú àngũ rĩ agásí céré.

15 Yēsũ rĩ ‘bá rĩ pi ìmbá Jó Múngú rĩ Zìzú rĩ pi’ agásí, ‘bá rĩ pi àrèvú céré ìngúkí ìri rá.

*‘Bá Nãzèrètã vé rĩ pi gãkí Yēsũ rĩ sī
(Mátáyo 13:53-58; Mārãkò 6:1-6)*

16 Yēsũ ní ‘i újázú gòzú vúlé Nãzèrètã gá, vūrã ìri ní mbazú rĩ gé ‘dãá, ù’dú Sábátã vé rĩ gé,† ìri ní ‘dezu mužú Jó Múngú rĩ Zìzú rĩ agá ‘dãá, sũ ìri ní rii ‘oó nǐjĩ rĩ tĩnì. Ìri ní ngazú uru sī Búkú Múngú vé rĩ lãzú.

17 Í ní búkú nẹbĩ Ísáyã vé rĩ í’dúzú sèzú drĩ ní gé. Ìri ní búkú rĩ zìzú, ìsũ vūrã ì ní sī kīnī,

18 “Índrí Uletere Úpí vé rĩ ású ma gí, à’diãtãsiyã ìpè ma ìmũ ù’dúkò múké rĩ ùlũú ‘bá ngá àkò rĩ pi ní.

Ìpè ma ìmũ ‘bá ì ní ù’yíí jó agá rĩ pi vé oṽungará ã tã ùlũú, àzini ‘bá mĩ be èšì’bá gí rĩ pi vé àngũ ndrengará ã tã ùlũú,

‘bá ì ní kòpi è drĩ òrũ rĩ pi è ìsũkí rĩ drĩwālã.

19 Lóki Úpí ní lèzú èšì múké ‘bãzú ‘bá rĩ pi ní rĩ ícò gí, ìpè ma ìmũ tã ni ùlũú.”

20 Yēsũ ní búkú rĩ ùpìzú, ìri ní sèzú ‘bá riipi búkú rĩ ã tã mbaapi rĩ drìgè, ìri ní úrizú vùgá. ‘Bá Jó Múngú rĩ Zìzú rĩ agá rĩ pi àrèvú céré ‘bãkí mĩ rizú ìri ndrezú.

21 Kúru ìri ní ‘yozú ‘bá rĩ pi ní kīnī, “Búkú Múngú vé má ní lãá, ìmi ní yíí àndrũ ‘dirì, tã ni nga ‘i fũú tì ni gé gí.”

22 ‘Bá rĩ pi àrèvú céré ngakí átã kīnī, ìri múké, kòpi àyãkí tã ìri ní átã múké ‘dirì sī rá, kòpi ní rizú ì uzizú ì àsámvú gé sī

kīnī, “Mvã ‘dirì adri nyo Yòsèpã mvòpí ‘i kuyé?”

23 Yēsũ ní ‘yozú kòpi ní kīnī, “Ádarú ìmi ìmũ átã má ní nãpí sī ‘dini, ‘Mì riipi àngũ ìdrìpi rĩ, mí ìdrì mí ùlũngũ! Tã ‘bá ní yíí mí ní ‘oó Kãpãrãnãumã gá ‘dãlé rĩ, lè mí ‘o kpá mívé kùrũ agá nógó.”

24 Yēsũ ní gòzú ‘yozú kīnī, “Ádarú á lè ‘yoó ìmi ní ‘dini, ‘bá rĩ dõ nẹbĩ, ìnjĩkí ìri ìrivé kùrũ agá ku.

25 Ádarú á ‘yo ìmi ní ‘dini, òtũ lóki Èlìyã rú rĩ pi kárãkarã àngũ Ìsèrèlé vé rĩ agá, ìlì na èlì sī, yíígò ‘dì kuyé, èbirĩ ‘de ùnjí ùnjí àngũ rĩ agásí céré.

26 ‘Bo Múngú pè nẹbĩ Èlìyã rĩ muṽ oṽuzĩ Ìsèrèlé vé rĩ pi vùgá kuyé, pè ìri muṽ oṽuzĩgòŠ adriipi kùrũ Zãrèfátã vé rĩ agá rĩ vùgá, àngũ Sìdõnã vé rĩ agá.

27 Òtũ lóki nẹbĩ Èlìsã* vé rĩ gé, ‘bá ùfũ† ní nyaá rĩ pi kárãkarã àngũ Ìsèrèlé vé rĩ agá ‘dãá, ‘bo ‘bá àzi ùfũ ní deṽ rũ’bá ní gé sī ní ‘dãáyo, ‘yègã ùfũ rĩ de Nãmãnã‡ Sírìyãgũ rĩ rũ’bá gá sī.”

28 ‘Bá adri’bá Jó Múngú rĩ Zìzú rĩ agá rĩ pi kã tã ‘dirì yíí, kòpi è èšì ve ùnjí ùnjí.

29 Kòpi ní ungazú uru, kòpi ní ìri zèzú mužú kùrũ rĩ agásí àmvé. Kòpi jĩkí ìri mužú ánga ì ní kùrũ rĩ sizú rĩ drìgè ‘dãá, kòpi lèkí kòdò ìri zèé ‘deé wǐlǐwǐlǐ agá ‘dãá.

30 ‘Bo Yēsũ ní ‘dezu mužú ‘bá bĩtrĩkã rĩ pi àsámvú gé sī ‘dũisí rá, ìri ní kòpi kuzú.

*Yēsũ dro ìndrì ùnjí fũú ágó àzi drìgè sī
(Mārãkò 1:21-28)*

31 Kúru Yēsũ ní ‘dezu mužú kùrũ Kãpãrãnãumã vé rĩ gé, àngũ Gālílàyã vé rĩ agá, rĩ ‘bá rĩ pi ìmbá ù’dú Sábátã vé rĩ gé.

32 ‘Bá rĩ pi àyãkí tã ìri ní ìmbá rĩ sī rá, à’diãtãsiyã tã ìri ní átã rĩ ùkpò be.

33 Ù’dú àlu, Yēsũ kã adrii Jó Múngú rĩ Zìzú rĩ agá ‘dãá, ágó àzi ìndrì ùnjíŠ ní fíí drĩ ní gé ni kpá ‘dãá’dã, ágó rĩ ní trezú ù’dúkò be uru ‘dãá kīnī,

34 “Á! Yēsũ Nãzèrètãgũ rĩ, ngá mí ní lèé ‘bá vùgá rĩ à’dì? Mí ìmũ ‘dirì ‘bá ‘dijì? Á nĩ mí rá! Mí ‘Bá Uletere Múngú vé ni.”

† 4:15 4:15 Jó Múngú rĩ Zìzú rĩ: Yãhũdĩ rĩ pi vé Jó Múngú rĩ Zìzú rĩ pi kárãkarã kùrũ rĩ pi agásí àndiándi, kòpi rĩ ì úmú Búkú Múngú vé rĩ lã, àzini kòpi rĩ Múngú rĩ ìnjĩ Ù’dú Sábátã vé rĩ gé. ‡ 4:16 4:16 Ù’dú Sábátã vé rĩ: Ù’dú ‘dirì Yãhũdĩ rĩ pi ní rizú uvuzú rĩ, àzini kòpi ní rizú Múngú rĩ zìzú rĩ. Yãhũdĩ rĩ pi rĩ ù’dú ‘dirì vé tã ígã kīnī, Múngú gbì ‘bũ pi vù be ní, àzini Múngú pa ì adringará tũgèrĩ rú rĩ agásí ní. Ù’dú Sábátã vé rĩ Yãhũdĩ rĩ pi rĩ zì ù’dú èzĩrĩ, ‘bo Kèlĩkò rĩ pi rĩ zì ù’dú àziyã. † Ì lã Wũngará 20:8-11; Dètòrònómè 5:12-16. § 4:19 4:19 Ísáyã 61:1-2 § 4:26 4:26

Òwúzìgò: Òwúzìgò ‘dirì adri ‘bá Ìsèrèlé vé ni kuyé. † Ì lã 1 ‘Bãgú 17:1-24. * 4:27 4:27 Èlìsã: Èlìsã gò adrii nẹbĩ Múngú vé ni Èlìyã ã vùdrĩ gé. † Ì lã 1 ‘Bãgú 19; 2 ‘Bãgú 2-13. † 4:27 4:27 Ùfũ: Tãjĩmbĩ Mósè vé rĩ kīnī, ‘bá ùfũ ní nyaá rĩ ìri àzãvú rú, à’yíkí ìri adrii ‘bá Ìsèrèlé vé rĩ pi àsámvú gé ku. Lè dõ drã rĩ ã de ‘i rũ’bá gá sī rá, ìri mu ‘i ì’da átálágú rĩ èndrètĩ gé, átálágú rĩ ìri ndre, ìri ‘yo drã rĩ de rũ’bá ní gé sī gí. † Ì lã Lèvĩtĩkã 14:1-32. ‡ 4:27 4:27 Nãmãnã: Nãmãnã adrii ‘bá Ìsèrèlé vé ni kuyé. † Ì lã 2 ‘Bãgú 5:1-27. § 4:33 4:33 Índrì ùnjí: Ìri àndúrú málàyĩkã Múngú vé rĩ pi vé àzi ‘bũ gé ‘dãá, ñò tãjĩmbĩ Múngú vé rĩ, Sãtãnã rĩ kòpívé àmbúgũ. Múngú ìdrò kòpi ‘bũ gé ‘dãási vùgá nòó, kòpi gòkí ufuú ìndrì ùnjí, kòpi rĩ ‘bá rĩ pi ní ìzãngã sè vù drìgè nógó. † Ì lã Ì’dangará 12:7-9.

³⁵ Yèsù ní trezú índrí ùnjí rí drìgè kīnī, “Mí ùjì kírì. ‘Í fū ágó ‘dìrì drìgè sī!” Índrí ùnjí rí ní ágó rí ‘dúzú a ‘bezu vùgá ‘bá rí pi andregá ‘dìgè, ìrì ní ngazú kpuzú mužú, ‘ò ágó rí ùnjí kuyé.

³⁶ ‘Bá rí pi cérè àyākí tā ‘dìrì sī àyāyā, kòpì ríkí ì uzijì ì àsàmvú gé sī kīnī, “Tā ágó ‘dìrì ní átá ‘dìrì íngónì? Ìrì rí átá ùkpò be, ìrì rí ‘yo índrí ùnjí rí pi ní, kòpì à fùkí àmvé ‘bá rí pi drìgè sī, kòpì nga fū rá.”

³⁷ Yèsù vé tá ayi mužú àngù ‘dàrì agásì cérè.

*Yèsù idrí ‘bá káràkará
(Mátáyo 8:14-17; Mārākō 1:29-34)*

³⁸ Yèsù ní füzú Jó Múngú rí Zìzú rí agásì, ìrì ní ‘dezú mužú Símónā vé àngá. Ca mužú ìsù Símónā ìdrèpì rí drā rú, rù‘bá ní ko gbírìlìlì. ‘Bá àlu àlu ní Yèsù rí mázú kīnī, “Mí idrí ‘bá ní ùkú nōrì fò!”

³⁹ Yèsù ní ‘ì útrúzu ìnyinjāḡá ùkú rí vé gbóló gārā gé ‘dāá. Ìrì ní ‘yozú kīnī, drā rí à nga ùkú rí drìgè sī. Drā rí ní dezú ùkú rí rù‘bá gá sī, koro ìrì ní íngázú uru, ìrì ní ínyá á‘dízú sèzú kòpì ní.

⁴⁰ Útú rí ká ‘deé, ‘bá rí pi ní ìvé ‘bá drā be àndiándí rí pi ìjzú Yèsù vùgá nōó, ìrì ní drì ‘bázú ‘bá drā be ‘dì‘bée drìgè sī àlu àlu cérè, ìrì ní kòpì idrízú.

⁴¹ Índrí ùnjí rí pi ní ùkpúzu ‘bá káràkará rí pi drìgè sī, ríkí útré ù‘dúkò be uru ‘dāá kīnī, “Mí Mvā Múngú vé ní!” ‘Bo Yèsù ní trezú kòpì drìgè kīnī, lē kòpì à ùjìkí kírì, à‘diatāsìyā kòpì nìkí rá ‘yozú kīnī, ìrì Kúrìsitò ‘ì.

⁴² Àngù rí ká ówú, Yèsù ní füzú mužú vūrā ‘bá ákò ní gé. ‘Bá rí pi ní ‘dezú rizú ìrì ndázú. Kòpì ká ìrì ìsù, kòpì lēkí kòdò ìrì ugaá à mụ ìlélé ku.

⁴³ ‘Bo Yèsù ní ‘yozú kòpì ní kīnī, “Lē má ùlū kpá ù‘dúkò múké mālūngā Múngú vé rí à tá mužú kūrú urukò‘bée agásì ìndì, à‘diatāsìyā ìpèkí ma èzì ‘dìrì ngaá.”

⁴⁴ Kuru Yèsù ní ècìzú ù‘dúkò múké Múngú vé rí ùlúzu mužú Jó Múngú rí Zìzú rí pi agásì, àngù Yūdáyā vé rí agásì cérè.

5

‘Bá Yèsù ní ‘í dó zìjì drìdrì ìmú ‘ì pámvú ùbũ rí pi

(Mátáyo 4:18-22; Mārākō 1:16-20)

¹ Ú‘dú àlu, Yèsù ká ríjì tì Múngú vé rí ùlúú yìjì bālālā Gēnēsārétā* vé rí tì gé ‘dāá, ‘bá bītríká trakí ìrì à gārā kūrú, ríkí tì Múngú vé rí yìjì.

² Yèsù ní kúlúmgbá ìrì ndrezú yìjì bālālā rí tì gé ‘dāá, ‘bá ì‘bì ‘be‘bá rí pi kukí kúlúmgbá rí pi kú nī, kòpì rí ìvé ìmbá ùjì.

³ Yèsù ní tuzú fizú kúlúmgbá Símónā vé rí agá. Ìrì ní ‘yozú Símónā ní à zè kúlúmgbá rí fizú yìjì agalé rú mādā. Ìrì ní kuru úrizú kúlúmgbá rí agá ‘dāá, ìrì ní ‘bá bītríká rí pi ìmbázú.

⁴ Yèsù ká átángá rí átá deé, ìrì ní ‘yozú Símónā ní kīnī, “Mí útrú kúlúmgbá rí mužú yìjì kuḡpì kuku rí agá ‘dāá, ‘ì ‘be ìmbá rí ‘deé èlì agá ‘dāá, mi ì‘bì uru káràkará.”

⁵ Símónā ní újázú kīnī, “Àmbúgú mávè rí, ‘bá ù‘bìkí kòdò ì‘bì rí ‘beé ìnjì be rá, ‘bo ‘bá rúkì ì‘bì àlunānì kuyé. ‘Bo ‘ì ‘yo dō ‘dìnì, ma ícò ù‘bì òjì rá.”

⁶ Kòpì ká ìvé ìmbá rí pi ‘beé yìjì agá ‘dāá, kòpì urukú ì‘bì káràkará, sē ìmbá rí pi lēkì uceé ànì ucece.

⁷ Kòpì ní ì ógūpìjì kúlúmgbá be rí pi ógúzu ìmúzu ì zā kozú. Ógūpìjì ká ícá, kòpì u‘dúkú ì‘bì rí pi ù‘bāá kúlúmgbá ìrì ní pi agá tré tré, kúlúmgbá rí pi ì‘dókí ríjì tìjì yìjì à ndúgè.

⁸ Símónā Pétērò ká tá ‘dìrì ndreé ‘dìnì, ìrì ní kúmúci ùtìzú Yèsù èndretìjì gé, ìrì ní ‘yozú kīnī, “Úpì, ‘ì mụ má jèlè gá ‘dìisí rá, mávè ùnjìkānyā ambamba.”

⁹ Símónā Pétērò pi ‘bá adri‘bée ìrì be trù rí pi be cérè àyākí tā kòpì ní ì‘bì uruzú ‘dìrì sī àyāyā.

¹⁰ Ìrì ógūpìjì Zēbēdáyó ènjipìjì Yòkòbù pi Yūwánì be, àyākí kpá tá ‘dìrì sī àyāyā.

Yèsù ní ‘yozú Símónā ní kīnī, “Mí adri ùrìjì sī ku. Ì‘dózu àndrù mužú drìdrì, ìmì ìmú ‘bá ísè ùjì má ní, sù ìmì ní ì‘bì ‘beé rí tìjì.”

¹¹ Kuru kòpì ní ìvé kúlúmgbá rí pi jìzú mužú yìjì tìjì gé ‘dāá, kòpì kukí ìvé ngá rí pi àrèvú cérè kú ‘dìgè, kòpì ‘dekí mụjì Yèsù vú sī.

*Yèsù idrí ‘bá ùfú ní nyaá ní
(Mátáyo 8:1-4; Mārākō 1:40-45)*

¹² Yèsù ká rí adrii kūrú àzi agá ‘dāá, ágó àzi ùfú ní nyaá ní ká Yèsù rí ndreé, ìrì ní kúmúci ùtìzú, ‘ì drì sìzú vùgá Yèsù èndretìjì gé, ìrì ní Yèsù rí mázú drìjì sī kīnī, “Úpì, ícò dō rá, mí sē ùfú nōrì à de má rù‘bá gá sī, má rù‘bá ē ícá rí ule.”

¹³ Yèsù ní ‘ì drìjì suzú ágó rí ùlózú, ìrì ní ‘yozú kīnī, “Á lē mi idrí rá. Úfú ‘dìrì à de mí rù‘bá gá sī rá!” Koro ùfú rí ní dezú ágó rí à rù‘bá gá sī.

¹⁴ Yèsù ní ‘yozú ágó rí ní kīnī, “Lē mí lū tá ‘dìrì ‘bá àzi ní ku, ‘ì mụ mí ì‘daá átálágú rí èndretìjì gé, ‘ì sē ngá ì ní zāá rōbōḡò rú ní pi sù tām̀bì Mósè vé rí ní ‘yoó rí tìjì, ‘bá rí pi à nìkí rí ‘yozú kīnī, ùfú rí de mí rù‘bá gá sī gí.”

* 5:1 5:1 Yìjì bālālā Gēnēsārétā: Yìjì bālālā Gēnēsārétā rí ì kpá zì Gālìláyā.

15 Kúru Yésũ vé tã ní ayizú mužú ãngũ rĩ pi agásĩ, 'bã bĩtrĩkã imúkĩ tã ĩri ní rĩi ímbã rĩ yĩĩ, ázini ě ídri rĩ ĩ ívé drã agásĩ.

16 'Bo Yésũ ri 'i ěndĩĩ muų vũrã 'bã ákõ ni gé Múngú ri zĩĩ.

Yésũ idri 'bã pá be 'bélé'béle ni (Mátayo 9:1-8; Mārākõ 2:1-12)

17 'U'dũ álu, Yésũ kã rĩi 'bã rĩ pi ímbã, Fārúšĩ† rĩ pi, 'bã tãĩmbĩ ímbã' bã rĩ pi be, imúkĩ gũrũ ándiándĩ ángũ Gálilayã vé rĩ agã rĩ pi agásĩ, ázini gũrũ ándiándĩ ángũ Yũdayã vé rĩ agã rĩ pi agásĩ, uruųkõ' bée íngákĩ kũrũ Yērũsálémã vé rĩ agã, kõpi rikĩ tã Yésũ ní ímbã rĩ yĩĩ. Úpĩ sé Yésũ ní ũkpõ 'bã drã be rĩ pi ídrizũ.

18 Ágõ uruųkõ' bée ídũkĩ ágõ pá be 'bélé'béle ni imúzu põrõšĩ sĩ. Kõpi ũ' bĩkĩ kõdõ ũkpõ sĩ, lēkĩ ágõ rĩ jĩĩ muų 'bãã Yésũ ěndreųĩ gé jó agã 'dãã.

19 'Bã rĩ pi ní adriĩ bĩtrĩkã rĩ sĩ, kõpi ndãkĩ ũ' dũ tí, kõpi ní tuzũ jó rĩ drĩgē 'dãã, kõpi ní jó rĩ ě drĩ ĩñanyãzũ, kõpi ní ágõ rĩ ísúzu imúzu ĩrivé põrõšĩ rĩ be vũgã Yésũ ěndreųĩ gé 'bã bĩtrĩkã rĩ pi ásamvũ gé nõõ.

20 Yésũ kã 'bã 'dĩ' bée vé ě' yĩngárã ndree, ĩri ní 'yozũ ágõ pá be 'bélé'béle rĩ ní kĩnĩ, "Mã ũndĩgõ, á trũ ni mívé ũnjĩkãnyã agásĩ gĩ."

21 Fārúšĩ rĩ pi 'bã tãĩmbĩ ímbã' bã rĩ pi be, rikĩ ũsũũ ĩ ěšĩ agã 'dálé kĩnĩ, "Bã 'dĩrĩ á' dĩ 'i Múngú ri ĩñjĩpi ku 'dĩrĩ? Á' dĩ ri ícõ 'bã trũ ũnjĩkãnyã agásĩ nĩ? Adri 'yēnã Múngú ri 'bã trũ ũnjĩkãnyã agásĩ ní kuyé?"

22 Yésũ nĩ tã kõpi ní rĩi ũsũũ rĩ rá, ĩri ní kõpi zizũ kĩnĩ, "Ngã ĩmi ní rizũ tã ũsũzũ ĩmĩ ěšĩ agã 'dĩni rĩ á' dĩ?"

23 Tã adriĩpi mũnyãmũnya rĩ íngõri? Mã 'yo rĩ, "Trũkĩ mi mívé ũnjĩkãnyã agásĩ gĩ 'dĩni? Dõku mã 'yo, "Í nga urũ ěçĩ tuũ?"

24 'Bo á lē lũũ ĩmi ní 'yozũ kĩnĩ, mã 'Bã Mvã 'i,‡ mã ũkpõ be ũnjĩkãnyã trũzũ vũ drĩgē nõgõ." ĩri ní 'yozũ ágõ pá be 'bélé'béle rĩ ní kĩnĩ, "Í nga urũ, 'i 'dũ mívé põrõšĩ, 'i mvi 'bēųĩ."

25 Koro ágõ rĩ ní íngázũ kõpi ěndreųĩ gé 'dĩgē, ĩri ní ívé põrõšĩ 'dũzũ, ĩri ní 'dezũ mužũ, ri Múngú ri íngũ mužũ.

26 'Bã rĩ pi ārēvũ céré áyãkĩ tã 'dĩri sĩ áyãyã, kõpi íngúkĩ Múngú ri rá. Ūrĩ ĩmvũ kõpi rá, kõpi ní 'yozũ kĩnĩ, "Bã ndreki tã áyãzũ áyãyã ni ándrũ gĩ."

Yésũ zĩ Lévĩ ri

27 Tã 'dĩri á vũdrĩ gé, Yésũ ní fũzũ kũrũ rĩ agásĩ, ĩri ní ágõ ázi mũfēngã umbe jezũ rĩ

u'dũųpi ni ndrezũ, rũ ní Lévĩ§ 'i, úrĩ kuú ívé jó rizũ mũfēngã umbe jezũ rĩ u'duzũ 'bãgũ ámbúgũ Rómã vé rĩ ní rĩ agã. Yésũ ní 'yozũ ĩri ní kĩnĩ, "Mĩ imũ mã pámvũ ũbĩĩ."

28 Lévĩ ní ngã rĩ pi ārēvũ kuzũ céré, ĩri ní Yésũ á pámvũ ũbĩzũ mužũ.

29 Kúru Lévĩ ní ũmũ údézũ ámbúgũ ívé ángã 'dãã, ĩri ní Yésũ ri zizũ ũmũ rĩ gé, zĩ 'bã kárakarã mũfēngã umbe jezũ rĩ u'dũ' bã rĩ pi 'bã uruųkõ' bée be ũmũ rĩ gé 'dãã ĩndĩ.

30 'Bo Fārúšĩ rĩ pi 'bã tãĩmbĩ ímbã' bã rĩ pi be, rikĩ unuũ 'bã Yésũ á pámvũ ũbĩ' bã rĩ pi ní kĩnĩ, "Ngã ĩmi ní rizũ ngã nyazũ, ázini ngã mvuzũ 'bã mũfēngã umbe jezũ rĩ u'dũ' bã rĩ pi be, ázini 'bã ũnjĩkãnyã 'o' bã rĩ pi be trũ rĩ á' dĩ?"

31 Yésũ ní 'yozũ kõpi ní kĩnĩ, "Bã drã ákõ rĩ ndã 'bã ũjó sēepi ní ku, 'bã drã be rĩ, ĩri 'bã ũjó sēepi rĩ ndã nĩ.

32 Mã imũ 'bã tã 'o' bã pĩrĩ rĩ pi zĩĩ ěšĩ újã kuyé, 'bo mã imũ 'bã ũnjĩkãnyã 'o' bã rĩ pi zĩĩ, kõpi á újãkĩ ěšĩ."

Ányãngã á'bingárã

(Mátayo 9:14-17; Mārākõ 2:18-22)

33 Kõpi ní 'yozũ Yésũ ní kĩnĩ, "Yũwãnĩ vé 'bã ĩri á pámvũ ũbĩ' bã rĩ pi rĩ ĩ a' bĩ ngã nyangárã sĩ rá, kõpi ri Múngú ri zĩ rá, ázini 'bã Fārúšĩ rĩ pi vé tã 'dũ' bã nga' bã rĩ pi kpá ri 'o' 'dĩni rá pĩrĩ, 'bo mívé 'bã mĩ pámvũ ũbĩ' bã rĩ pi ri ngã nya rá, ázini ngã mvũ rá ášĩ?"

34 Yésũ ní újázũ kõpi ní kĩnĩ, "Kērégũ ũmũrũgõ rĩ vé rĩ dõ drĩ ũmũ imũ' bã ũmũrũgõ rĩ jengárã gã rĩ pi ásamvũ gé anigē, ĩmi ícõ 'yo kērégũ rĩ vé ũmũ rĩ pi á a' bĩkĩ ĩ ngã nyangárã sĩ 'dĩni rá?"

35 'Bo sã ázi ri imũ 'dĩ' dĩ, kádõ imũ ũmũrũgõ rĩ vé kērégũ 'dũų kõpi ásamvũ gé sĩ, kúru ũ' dũ 'dãri gé, kõpi imũ 'i a' bĩ ngã nyangárã sĩ."

36 Kúru Yésũ ní nãpĩ ázi ũlũzũ kõpi ní kĩnĩ, "Bã ázi ícõ bõngõ ú' dĩ ni ĩsĩ bõngõ dēepi gĩ ni vé ũlē ícĩ ũzũų áni ku. 'O dõ 'dĩni, ĩri sē bõngõ ú' dĩ rĩ ášĩ rá, bõngõ ú' dĩ rĩ pi úmúkĩ ĩ bõngõ ũku rĩ be ku.

37 'Bã ázi ícõ vĩnyõ ĩ ní zõó ú' dĩ rú ni tõõ lã' bú ĩ ní ícĩ jũrũ rú ũku ni agã ku. 'Bã rĩ tõ dõ vĩnyõ rĩ lã' bú ĩ ní ícĩ jũrũ rú ũku ni agã, jũrũ rĩ áfi rá, ĩri sē vĩnyõ rĩ dã vũgã, jũrũ rĩ gõ ábã rá.

38 Lē vĩnyõ ú' dĩ rĩ, á dãkĩ jũrũ ú' dĩ agã.

† 5:17 5:17 Fārúšĩ: Fārúšĩ rĩ pi ngũlũmũ Yãhũdĩ rĩ pi vé tãĩmbĩ Mõsē vé rĩ rũ' bã tĩų rĩ pi. Kõpi 'dũkĩ ĩndri rĩ pi vé tã, ázini mãlãyĩkã rĩ pi vé tã 'bãã tã ámbúgũ rũ, kõpi ě' yĩkĩ rá 'yozũ kĩnĩ, 'bã ũdrã' bã gĩ rĩ pi gõ íngã ĩdri rũ rá. † ĩlã ězĩ 23:8. ‡ 5:24 5:24 Bã Mvã: Yésũ zĩ 'i 'Bã Mvã lũzũ kĩnĩ, 'i Kũrisitõ 'i, 'i mãlũngã rĩ rũ mužũ nyonyo. † ĩlã Dãnyélé 7:13-14. § 5:27 5:27 Lévĩ: Lévĩ vé rũ ázi rĩ Mátayo 'i. Mátayo gõ adriĩ 'bã Yésũ á pámvũ ũbĩpi ni. * 5:39 5:39 Vĩnyõ ú' dĩ: ũ' dũkõ múkē Yésũ ní ímbã rĩ adriĩ sũ vĩnyõ ú' dĩ rĩ tĩnĩ, tãĩmbĩ Mõsē vé rĩ adriĩ sũ vĩnyõ ũku rĩ tĩnĩ.

39 'Bá rĩ mvu dô vinyo draápi dradra rĩ gĩ, ícò vinyo ú'di* rú draápi ku rĩ mvuú ku, ìrĩ 'yo, 'Vinyo draápi dradra rĩ múké nĩ.' "

6

Fārúṣī rĩ pi zíkĩ Yēsū ri ù'dú Sábátã vé rĩ ã tā sī

(Mātáyo 12:1-8; Mārākō 2:23-28)

1 Ù'dú ãlu Sábátã sī, Yēsū pi rikĩ eļiṣi mvuzú ívé 'bá 'i pámvú ùbĩ'bá rĩ pi be ómvú ãnyá vé ni agásĩ, ìrivé 'bá ìrĩ ã pámvú ùbĩ'bá rĩ pi ã uruḵo ní ãnyá rĩ pi ã drĩ ucezu anyizú cizú.

2 Fārúṣī rĩ pi ní Yēsū ri zizú kīnī, "Bávé tãĩmbĩ kīnī, ã ngakĩ eḷiṣi ù'dú Sábátã vé rĩ gé ku pĩrĩ, ngá ìmĩ ní tãĩmbĩ rĩ ñozú, ãnyá ã drĩ ucezu anyizú cizú ù'dú Sábátã vé rĩ gé rĩ ã'di?"

3 Yēsū ní újázú kōpi ní kīnī, "Ìmĩ lãkĩ tā 'bãgú Dãwúḍĩ ní 'oó ívé 'bá rĩ pi be sã eḷiṣi ní kōpi fuḷú rĩ gé rĩ kuyé?"

4 'Bãgú Dãwúḍĩ nga ìfi Jó Múngú vé rĩ agá 'dãá, 'í'dú pánga ì ní údé 'bãá kuú Múngú eḍreṭi gé tā be uletere 'yénã atala rĩ pi ní rĩ nyaá ní rĩ nyaá, sē uruḵo ní nyaá ívé 'bá rĩ pi ní."

5 Yēsū ní kúru 'yozú kōpi ní kīnī, "Ma 'Bá Mvã 'i, ma Úpĩ ù'dú Sábátã vé rĩ* drĩgé ãmbúgu nĩ."

Yēsū idrí ágó ãzi drĩ be 'bélé'béle ni ù'dú Sábátã vé rĩ gé

(Mātáyo 12:9-14; Mārākō 3:1-6)

6 Ù'dú Sábátã vé rĩ ãzi gé, Yēsū ní mvuzú fizú Jó Múngú ri Zizú rĩ agá 'dãá, ìrĩ ní rizú 'bá rĩ pi ìmbázú, ìṣú ágó ãzi drĩ eḍeḍe pi be 'bélé'béle ni jó rĩ agá 'dãá dã.

7 Fārúṣī rĩ pi 'bã tãĩmbĩ ìmbá'bá rĩ pi be, rikĩ lèṭi ndãá, ì tōkĩ rĩ Yēsū rĩ ãnĩ bēnĩ, kōpi tēkĩ nyo rĩ Yēsū ri ndreé, dô tânã ìrĩ ágó 'dĩrĩ idrí ù'dú Sábátã vé rĩ gé rá.

8 'Bo Yēsū ñĩ tã kōpi ní rĩ ùṣũṣũ rĩ rá, ìrĩ ní 'yozú ágó drĩ be 'bélé'béle rĩ ní kīnī, "Í nga uru, mí ìmũ pá tuú 'bá rĩ pi eḍreṭi gé 'dĩgé." Ágó rĩ ní ñgázú ìmũzú.

9 Yēsū ní kúru 'yozú Fārúṣī rĩ pi ní 'bã tãĩmbĩ ìmbá'bá rĩ be kīnī, "Á lē drĩ ìmĩ zĩi, ngá ì ní lēã ã 'okĩ ù'dú Sábátã vé rĩ gé rĩ ã'di? Á 'okĩ tā múké yã, dōku ã 'okĩ tā ùñjĩ? É idríkĩ 'bá rĩ pi yã, dōku ã ú'dĩkĩ 'bá rĩ pi?"

10 Yēsū ní 'bá rĩ pi ùndrezú 'í gārã gá sĩ kũrũ, ìrĩ ní 'yozú ágó rĩ ní kīnī, "Mĩ ùjũ mí

drĩ." Ágó rĩ ní 'i drĩ ùjũzú. Ágó rĩ ã drĩ gō ícã múké.

11 'Bo 'bã tãĩmbĩ ìmbá'bá rĩ pi Fārúṣī rĩ pi be, kōpi ã 'a ve Yēsū ní ùñjĩ ùñjĩ. Kōpi 'bãkĩ rĩ Yēsū ã tā lĩ, lēzú ìrĩ 'dizú drãzú 'dĩĩsĩ rá.

Yēsū ùpē 'bã áyũáyũ ni pi muḍrĩ drĩ ni ãrĩ

(Mātáyo 10:1-4; Mārākō 3:13-19)

12 Ù'dú ãzi sī, Yēsū nga tuú muú ìrã drĩgé Múngú ri zĩi, zĩ Múngú ri 'dãlē ñĩ be rá.

13 Ángũ rĩ kã ówũ, ìrĩ ní ívé 'bã 'i pámvú ùbĩ'bá rĩ pi zizú ìmũzú 'í vúgã nōlē, ùpē 'bã muḍrĩ drĩ ni ãrĩ adrii ívé 'bã áyũáyũ ni pi* rú.

14 'Bã ìrĩ ní ùpēē rĩ pi ã rũ 'dĩ, Sĩmónã (ìrĩ ní zĩi Pētērō rĩ 'i), édrĩpi ãndērívã 'i, Yũwãní 'i, Yũwãní édrĩpi Yōkóbũ 'i, Pĩlĩpũ 'i, Bãtĩlĩmãyo 'i,†

15 Mātáyo 'i, Tómmã 'i, Yōkóbũ ãlãfãyo mvópi 'i, Sĩmónã úvã 'bãapi 'bã ívé rĩ pi ã ìṣũkĩ rĩ drĩwãlã rĩ 'i,

16 YúḍãŠ Yōkóbũ mvópi 'i, ãzini Yúḍã Šĩskãriyótã gōópi Yēsū ã ùlĩ 'beēpi rĩ 'i.

Yēsū ìmbá 'bã rĩ pi, ãzini idrí 'bã drã be rĩ pi

(Mātáyo 4:23-25)

17 Yēsū pi ívé 'bã 'i pámvú ùbĩ'bá rĩ pi be, kōpi kã ìṣĩ ìmũzú ìrã drĩgé 'dãásĩ, kōpi ìmũkĩ áwĩ adrii kuú ángũ kpãkpã ni gé. Ìrivé 'bã ìrĩ ã pámvú ùbĩ'bá rĩ pi ã uruḵo kãrãkãrã tukĩ pá kuú 'dãá. ãzini 'bã bĩṛĩkã ñgã'bã ángũ Yúḍãyũ vé rĩ gé, kũrũ Yērúsãlēmã vé rĩ gé, kũrũ Tãyã vé rĩ gé, ãzini kũrũ Sídónã vé rĩ gé rĩ pi be ùmũkĩ ì céré kuú 'dãá.

18 Kōpi ìmũkĩ tā Yēsū tĩ gé rĩ yĩi, kōpi lēkĩ Yēsū ã idrí ì. 'Bã rĩ'bã ìzãngã nya'bã ìndrĩ ùñjĩ rĩ pi drĩgé rĩ pi, Yēsū idrí kōpi rá.

19 'Bã ãlu lē Yēsū ã rũ'bã úló, ã'diãtãsiyã ùkpõ 'bã idrizú rĩ ìbĩ ìfũũ rũ'bã ni gélēsĩ, idrí 'bã rĩ pi ãrēvũ céré.

Tãkĩri ãzini ìzãngã

(Mātáyo 5:1-12)

20 Yēsū ní 'i újázú ívé 'bã 'i pámvú ùbĩ'bá rĩ pi ndrezú, ìrĩ ní 'yozú kīnī,

"Ìmĩ 'bã ngã ãkõ rĩ pi, ìmĩ ìmũ tãkĩri ìṣú rá,

ã'diãtãsiyã mãlũngã Múngú vé rĩ ìmũ adri ìmivé ni.

21 Ìmĩ 'bã eḷiṣi ní rĩi fuú rĩ pi, ìmĩ ìmũ tãkĩri ìṣú rá,

6:4 6:4 1 Sãmúelē 21:1-6 * 6:5 6:5 Úpĩ ù'dú Sábátã vé rĩ: Yãhũḍĩ rĩ pi rĩ ù'dú Sábátã vé rĩ ígã kīnī, Múngú gbi ngã 'bũ gé rĩ pi vũ drĩgé rĩ pi be céré 'du caá ù'dú áziyã, kúru ìrĩ ní uvuzú ù'dú Sábátã vé rĩ gé. Múngú rĩ 'yénã Úpĩ Sábátã vé ni, kúru Yēsú kīnī, 'i Úpĩ Sábátã vé ni, kīnī 'i Múngú 'i. † Í lã Wũngãrá 20:8-11. † 6:13 6:13 Bã áyũáyũ rĩ pi: 'Bã áyũáyũ rĩ pi, Yēsū sē kōpi ní ùkpõ, rĩ kōpi pēē muú 'bã rĩ pi ìmbã, ìndrĩ ùñjĩ rĩ pi údrõ, ãzini tā áyãzũ áyãyã ni pi 'oó. ‡ 6:14 6:14 Bãtĩlĩmãyo: Bãtĩlĩmãyo rĩ ìkpã zĩ Nãtãnyãlē 'i. † Í lã Yũwãní 1:45. § 6:16 6:16 Yúḍã: Yúḍã rĩ ìkpã zĩ Tãdãyõ 'i. † Í lã Mātáyo 10:3; Mārākō 3:18.

à'diātāsīyā ĩmi ĩmú ngá ĩsú épízú āni rá.

Īmi 'bá rí' 'bá āā ngo' 'bée rí pi, ĩmi ĩmú tākiri ĩsú rá,

ā'diātāsīyā ĩmi ĩmú ógúngará gu rá.

22 'Bá rí pi ndreki dō ĩmi ũnji, kōpi gākí dō ĩmi sī, kōpi dō rí ĩmi u'da, kōpi dō rí ĩmi rú 'yo ũnji 'Bá Mvá vé tā sī, ĩmi ĩmú tākiri ĩsú rá.

23 "Ótú kōpivé éṭépi 'okí nyo nébī rí pi 'dini. Kúru tā 'dī'bée kádō ĩmú 'í 'oó, lē ĩmi adriki āyikō sī, ā'diātāsīyā Múngú rí ĩmú ĩmi úfē 'bū gé 'dālē rá.

24 "'Bo ĩzāngá rí úmvúlēsī ĩmú adri ĩmivé ni, ĩmi adri' 'bá ā'bú be ambamba 'dī'bée,

ā'diātāsīyā ĩmi ĩsúkí āyikō nyóókú drǐgé nógó gí.

25 Īzāngá rí úmvúlēsī ĩmú adri ĩmivé ni, ĩmi 'bá adri' 'bée ānyāngá be kárákará 'dī'bée,

ā'diātāsīyā ĩmi úmvúlēsī ĩmú adri ébírǐ sī.

Īzāngá rí úmvúlēsī ĩmú adri ĩmivé ni, ĩmi rí' 'bá ógúngará gu' 'bá 'dī'bée,

ā'diātāsīyā ĩmi úmvúlēsī ĩmú ĩzāngá ĩsú, āzini ĩmi āā ngo.

26 Īzāngá rí úmvúlēsī ĩmú adri ĩmivé ni, ĩmi 'bá ĩ ní rii íngúngú 'dī'bée, ā'diātāsīyā ĩmi é' 'bípǐ riki nyo ótú nébī ũnjó rú rí pi íngú 'diri tǐnǐ."

Lē ĩmi lēki ĩmivé ari'ba rí pi lēlē
(Mátáyo 5:38-48; 7:12a)

27 "'Bo ĩmi rí' 'bá ma yi' 'bá 'dī'bée, á lē 'yoó ĩmi ní 'dini, lē ĩmi lēki ĩmivé ari'ba rí pi lēlē, lē ĩmi 'okí tā múké 'bá ĩmi ndre' 'bá ũnji rí pi ní.

28 ĩmi zíkí Múngú rí, ā sē rí tākiri 'bá ĩmi wā' 'bá rí pi ní, āzini 'bá ĩmi 'o' 'bá ũnji rí pi ní.

29 'Bá āzi sa dō mí gbángírí, mí újá ĩri ní āzi rí, ā sa. 'Bá āzi 'du dō mívé bōngó akoó rí, 'í sē ĩri ní mívé bōngó ágá vé rí ĩndí.

30 'Bá āzi zǐ dō ngá mí vúgá, 'í sē ĩri ní ngá ĩri ní zǐ rí. 'Bá āzi 'du dō ngá mívé ni, lē mí zǐ gōó vúlē ku.

31 Lē ĩmi 'okí tā múké 'bá uruko' 'bée ní, sū ĩmi ní lēé kōpi ā 'okí ĩmi ní rí tǐnǐ.

32 "Īmi lēki dō 'yéǵá 'bá ĩmi lē' 'bá rí pi áyu, Múngú rí nyo ícó ĩmi ní tākiri sē rá? ĩsúzu 'bá ũnjikānyā 'o' 'bá rí pi lēki kpá 'bá ĩ lē' 'bá rí pi ĩndí.

33 ĩmi 'okí dō tā múké rí 'yéǵá 'bá ĩmi 'o' 'bá múké rí pi ní, ĩmi tākiri ĩsú íngóní? ĩsúzu 'bá ũnjikānyā 'o' 'bá rí pi rí éšǐ múké 'bá 'bá ĩ 'o' 'bá múké rí pi ní.

34 ĩmi dō 'yéǵá rí ngá sē mēřǐ rú 'bá ícó' 'bá mēřǐ rí úfē' 'bá rá rí pi ní, ngá múké ĩmi ní ĩsú 'a ní gé 'dǐgé rí ā'di' 'Bá ũnjikānyā 'o' 'bá rí pi kpá rí ngá sē

'bá ũnjikānyā 'o' 'bá rí pi ní mēřǐ rú ĩndí, ā'diātāsīyā kōpi ũsúkí kǐnǐ, ngá ĩ ní sēé rí, ĩ ícó úfē gō ĩ ní vúlē rá.

35 "'Bo lē ĩmi lēki ĩmivé ari'ba rí pi lēlē, lē ĩmi 'okí kōpi múké. Lē ĩmi sēki mēřǐ kōpi ní, lē ĩmi 'bākí éšǐ 'yozú kǐnǐ, kōpi ā újáki ngá ĩmi ní sēé mēřǐ rú rí gōó vúlē 'dini ku. Kúru ĩmi ĩmú āndēma ĩsú āmbúgú. 'Bū gé 'dālē, ĩmi ĩmú adri anǐ Múngú Ūkpō 'Dipa vé ni, ā'diātāsīyā ĩrivé éšǐ múké 'bá ówō'difō sē' 'bá ku rí pi ní, āzini 'bá ũnjikānyā 'o' 'bá rí pi ní.

36 Lē ĩmi éšǐ ā adri ĩdriki dri 'bá uruko' 'bée ní, sū ĩmi éṭépi 'bū gé rí ē éšǐ ní adrii ĩdriki dri ĩmi ní rí tǐnǐ.

Á 'yokí 'bá āzi vé tā ũnji ku
(Mátáyo 7:1-5)

37 "Lē ĩmi líki tā 'bá āzi drǐgé ku, ā líki rí kpá tā ĩmi drǐgé ku. Lē ĩmi 'yokí 'bá āzi ní ĩri 'bá ũnji 'dini ku, ā 'yokí rí kpá ĩmi 'bá ũnji ku. Lē ĩmi trúkí 'bá uruko' 'bée ĩvé ũnjikānyā ágásǐ rá, Múngú ā trū rí ĩmi ĩmivé ũnjikānyā ágásǐ bēsini.

38 ĩmi sēki dō ngá 'bá āzi ní, ĩ kpá újá sē ĩmi ní āmbúgú. ĩ ngá rí ũ' 'bǐ ĩmi ní āmbúgú, ĩ umimi, ĩ ya, drǐ ní rí ayi vúgá sǐ, ĩ kúru dā ĩmivé ngá ágá. Ngá ĩmi ní ngá ũ' 'bǐzu rí, ĩ kpá gō ngá ũ' 'bǐ sē ĩmi ní āni."

39 Yēsú gō 'bá rí pi ní nāpǐ āzi ũlúu kǐnǐ, "'Bá mǐ be éšǐpi gí rí nyo ícó ógúpi mǐ be éšǐpi gí rí se muzú 'í vúgá sǐ rá? Kōpi ícókí nyo u'deé ĩřǐtrǐ 'bú ágá ku?"

40 'Bá ĩ ní rii ímbá rí ícó 'bá ĩ ímbápi rí ndeé ku, 'bo ímbákí dō 'bá rí gí, ĩri ĩmú adri sū 'bá 'í ímbápi rí tǐnǐ."

41 "Mí ngá mādāǵá 'deépi mí ógúpi mǐ gé rí ndre rá píri, 'bo ngá 'deépi mí mǐ gé usegúgú 'diri, 'í ndre ku āsǐ?"

42 Mí ícó 'yo mívé ũndí ní, 'í sē má ĩpē ngá 'deépi mí mǐ gé 'diri āmvé, 'bo ngá 'deépi mí mǐ gé usegúgú 'diri, 'í ndre ku āsǐ? Mí 'bá riipi mí 'bāapi kú tā bē pǐri 'diri, lē mí ĩpē ngá 'deépi mí mǐ gé usegúgú 'diri ũgbále, mí íbi rí ngá 'deépi mí ógúpi mǐ gé rí ĩpēé ndō.

Peřǐ múké rí ĩ nǐ ámá ĩrivé ũ'a sǐ
(Mátáyo 7:17-20; 12:34b-35)

43 "Peřǐ múké rí, ícó 'aa ũ'a be ĩmivé ku, peřǐ ũnji rí, ícó 'aa ũ'a be múké ku.

44 ĩ peřǐ rí nǐ ámá ĩrivé ũ'a sǐ. 'Bá āzi ícó peřǐ ĩ ní zǐ ĩřǐ 'diri vé ũ'a ĩřǐ peřǐ ũcékúcé be ní síge ku, dōku 'bá āzi ícó vǐnyō vé ũ'a ĩřǐ peřǐ túngú ní síge ku.

45 'Bá múké rí, ĩri tā múké 'o, ā'diātāsīyā ĩrivé éšǐ múké. 'Bá ũnji rí, ĩri tā ũnji 'o, ā'diātāsīyā ĩrivé éšǐ ũnji. Átāngá ĩri ní átá rí, ĩri íbi íngá ĩri éšǐ ágá."

Nāpǐ 'bá ĩřǐ jó sǐ' 'bá rí pi vé rí
(Mátáyo 7:24-27)

⁴⁶ Kúru Yēsū ní 'yozú kīnī, "Ími ri ma zì 'Úpí, Úpí', tã má ní lūú ími ní rī, ími 'duki ngaá ku ási'?

⁴⁷ 'Bá mávé tã yīpi rá, tã ni 'duṣpi ngaápi rá rī,

⁴⁸ Íri adri sū 'bá jó sīpi írã drīgé, 'bú ni gaápi kuṣpi vūgá 'dãá rī tīnī. Yīi kã tīi jó rī ímülúú lée jó rī ayaá í'dé vūgá, jó rī ári kuyé, á'diātāsīyã sīkí jó rī úkpó úkpó.

⁴⁹ 'Bo 'bá mávé tã yīpi rá, tã ni 'duṣpi ngaápi ku rī, índré sū 'bá jó sīpi nyòókú agá, ndūú ni ã'bãápi úkpó úkpó kuyé rī tīnī. Yīi kã tīi jó rī ímülúú, ze jó rī ùjòó í'dé vūgá."

7

Yēsū ídri ùgalaku rī vé átí'ba (Mátayo 8:5-13; Yūwání 4:43-54)

¹ Yēsū kã tã 'dī'bée átã dé 'bá rī pi ní gí, íri ní 'dezu mužú Kãpãràñámú gã.

² Kūrú rī agá 'dãá, ùgalaku ãngáráwá rī pi vé rī* vé átí'ba íri ní lée ambamba rī, drã ru íri ùnjí ùnjí, lè drãadrã.

³ Ùgalaku rī kã Yēsū vé tã yīi, íri ní 'bá ambugu Yãhúdī rī pi vé rī pi á uruko pèzú mužú Yēsū rī zizú, è imú rī ívé átí'bagú rī ídri.

⁴ Kòpi kã caá Yēsū vūgá 'dãá, kòpi ní Yēsū rī mázú kīnī, "Ángáráwá ãmbúgú rī, íri 'bá múké, lè mí imú írivé átí'ba drã ní ruṣ rī ídri,

⁵ ã'diātāsīyã ãngáráwá rī lè 'bávé 'bá rī pi ambamba, sī 'bá ní Jó Múngú rī Zizú ní."

⁶ Kúru Yēsū ní 'dezu mužú kòpi be trú. Kòpi kã caá ìnyinã 'dãá, ãngáráwá rī pi vé ãmbúgú rī ní ívé ùndí uruko'bée pèzú mužú Yēsū vūgá 'dãá, kòpi ní ãngáráwá rī vé átángá ùlúú Yēsū ní kīnī, "Úpí, mí iza mí sã ímúzu mávé ãngá nõó ku, á'diātāsīyã 'í ndè ma ãmbúgú sī rá, mí ícò ímú mávé ãngá nõó ku.

⁷ Á mụ mí vūgá 'dílé kuyé, á'diātāsīyã 'í ndè ma ãmbúgú sī rá. Lè mí átã átángá rī, mávé átí'ba rī ícò ídri rá.

⁸ Ángáráwá uruko'bée anigé má drīlé gá, kòpi má ní tãimbí sè nī, ãngáráwá uruko'bée anigé má pálé gá, ma kòpi ní tãimbí sè nī. Ma ícò 'yo ãlu ní ní, "Í mụ, 'Íri mụ rá. Ma ícò 'yo ãzi ní ní, 'Mí ímú, 'Íri ímú rá. Ma ícò 'yo mávé átí'ba rī ní, "Í 'o 'dini, 'íri tã rī 'o rá."

⁹ Yēsū kã tã í ní ùlúú 'í ní 'dīri yīi, sè íri ní ãyãngárá, íri ní 'í újázú 'bá bītríkã mụ 'bá 'í vūdrī gé sī rī pi vūgálé, íri ní 'yozú kòpi ní kīnī, "Ísèrélé agá nõgò, má ísú drī 'bá ãzi è'yīngárá be úkpó úkpó sū ágó 'dīri vé rī tīnī kuyé!"

¹⁰ Ágò í ní pèé 'dã'bée kã í újã gòó 'bèti 'dãá, kòpi cakí ísú ãngáráwá rī vé átí'ba rī ídri gí.

Yēsū ídri òwúzígò ázi vé mvã ágó drãápi gí ni

¹¹ Tã 'dīri ã vūdrī gé, koro Yēsū ní 'dezu mužú kūrú Nãiní vé rī gé, 'bá íri ã pámvú ùbī'ba rī pi 'bá bītríkã rī pi be 'dekí mužú íri ã vūdrī gé sī ìndí.

¹² Kòpi kã caá ìnyinã kūrú rī vé kèètilé gá 'dãá, kòpi ndrekí 'bá rī pi rī òwúzígò rī vé mvã ãlúkúta drãápi gí rī vé ãvú 'du mužú. 'Bá bītríkã 'dekí mužú úkú rī vūgá sī ìndí.

¹³ Úpí Yēsū kã òwúzígò rī ndree, ìzãngã fi èsì ní agá, íri ní 'yozú kīnī, "Í ngo ku."

¹⁴ Yēsū ní á'ya ãvú rī 'duzú rī úlózú, 'bá ãvú 'du'ba rī pi ní pá tuzú. Yēsū ní 'yozú kīnī, "Kèrĩmvã 'dīri, 'í nga uru."

¹⁵ Ávú rī ní íngázú úrízú uru sī, íri ní í'dózú átázú, Yēsū ní íri sèzú gòzú èndrèpi vūgá 'dãá.

¹⁶ 'Bá rī pi ãrèvú céré ruki tã Yēsū ní 'oó 'dīri rá, sè kòpi íngúkí Múngú rī rá. Kòpi kīnī, "Nèbī ãmbúgú ífú 'bá ãsãmvú gé gí. Múngú ímú ívé 'bá rī pi è iza kongárã gá."

¹⁷ Tã Yēsū ní 'oó 'dīri ayi mužú ãngú Yūdãyã vé rī agási, ázini ãngú jèlé gá sī rī pi agási céré.

Yēsū pi vé tã Yūwání Bãtizimú sèepi rī be rī

(Mátayo 11:1-19)

¹⁸ Yūwání Bãtizimú sèepi rī vé 'bá íri ã pámvú ùbī'ba rī pi ní tã Yēsū ní 'oó rī pi ùlúú Yūwání ní céré. Kúru Yūwání ní ívé 'bá 'í pámvú ùbī'ba rī pi zizú írī,

¹⁹ íri ní kòpi pèzú mužú Úpí rī zizú kīnī, "Mí 'bá í ní 'yoó kīnī, íri ímú 'dīi'dī rī 'í, dõku 'bá 'bá ní ríi útèé rī íri túngú?"

²⁰ Yūwání vé 'bá íri ã pámvú ùbī'ba írī 'dī'bée kã caá Yēsū vūgá 'dãá, kòpi ní 'yozú Yēsū ní kīnī, "Yūwání Bãtizimú sèepi rī ípè 'bá ímú mí zīi, 'Mí 'bá í ní 'yoó kīnī, íri ímú 'dīi'dī rī 'í, dõku 'bá 'bá ní ríi útèé rī íri túngú?"

²¹ Sã 'dãri gé, Yēsū ídri 'bá drã be ãndiãndí ní pi, 'bá índri ùnjí be ní pi kárãkãrá, zī 'bá kárãkãrá mī be èsī'ba gí ní pi è mī ãngú ndrèé rá.

²² Kúru Yēsū ní újázú 'bá Yūwání vé áyúáyú rī pi ní kīnī, "Ími mvíkí gòó Yūwání vūgá 'dãá, ími ùlúkí íri ní tã ími ní ndrèé ími mī sī, ázini ími ní yīi ími bí sī rī. 'Bá mī ãkò rī pi nóni ãngú ndrèé rá, 'bá bãtrã rú rī pi ngakí èçí tuú rá, 'bá úfú ní nyaá rī pi ã rú'ba ícákí céré ule rá, 'bá bí be èsī'ba gí rī pi è bí zī 'í tã yīi rá, 'bá ùdrã'ba gí rī pi íngákí gòó ídri rú rá, ázini

* 7:2 7:2 Ùgalaku ãngáráwá rī pi vé rī: Íri ãngáráwá mūdūrūlū ãlu rī pi è drī koopi ní.

ĩ nóni ri ú' d'úǵó múké Múngú vé rĩ ùlũ 'bá ngá ákó rĩ pi ní.

²³ Īmi lúki Yūwání ní 'yozú kīnī, tā má ní 'oó, āzini tā má ní 'yoó rĩ, 'bá rĩ gā dō ma kuyé, Múngú rĩ riri ní tákiri sē rá."

²⁴ Yūwání vé 'bá áyúáyū rĩ pi kã 'deé muǵí gí, Yēsũ ní 'dózu Yūwání vé tā átázú 'bá bĩtríkã rĩ pi ní kīnī, "Ngá ĩmi ní muǵí ndreé āngũ ā'wí cinyáfã rú rĩ agá 'dãã rĩ ā'di? Īmi muǵí 'bá ũkpō ákó sũ izíríkō ũli ní riri úvĩ rĩ tĩnĩ ni ndreé?"

²⁵ Dō 'dĩni kuyé, ngá ĩmi ní muǵí ndreé rĩ ā'di? Īmi muǵí ágó bōngó suúpi ũnyĩ be ni ndreé? 'Bá bōngó ājē be ni pi su' 'bá rĩ pi, kōpi ā'bú be ambamba, kōpi ri adri vūrã 'bãgũ ní rizú adrizú rĩ gē.

²⁶ 'Bo ngá ĩmi ní muǵí ndreé āngũ ā'wí cinyáfã rú rĩ agá 'dãã rĩ ā'di? Īmi muǵí nēbĩ ndreé? Ē, á lē 'yoó ĩmi ní 'dĩni, 'bá ĩmi ní muǵí ndreé 'dĩri ndē nēbĩ rĩ pi rá.

²⁷ 'Bá 'dĩri Yūwání 'i, siki ĩrivé tā Búkũ Múngú vé rĩ agá kīnī:

"Ma mávé 'bá áyúáyū ni pē muǵú mí ní d'ĩdrĩ,

ĩri mu mí ní lētĩ údé.'

²⁸ Á lē lūũ ĩmi ní kīnī, 'bá ũkú ní tĩj rĩ pi ásámvú gé, 'bá āzi Yūwání ri ndēepi āmbũgũ sĩ ni ālunãni 'dããyo. 'Bo 'bá málũngã Múngú vé rĩ agá 'dãã ũdũmbĩtã rú rĩ, ndē Yūwání ri āmbũgũ sĩ rá."

²⁹ 'Bá rĩ pi ārēvú céré, 'bá mũfēngã umbe jezú rĩ u'du' 'bá rĩ pi be, kōpi kã tā Yēsũ ní átã 'dĩri yĩ, kōpi ē'yĩkĩ rá 'yozú kīnī, tā Múngú vé 'oó rĩ, ĩri pĩrĩ, ā'diãtãsiyã Yūwání sē ĩ ní bãtizĩmũ ní.

³⁰ 'Bo Fãrũsĩgũ rĩ pi, 'bá ĩ ní ímbã tãĩmbĩ Mósé vé rĩ nĩ 'bá múké múké rĩ pi be, gãkĩ tā Múngú ní lēé kōpi ā 'okĩ rĩ sĩ, ā'diãtãsiyã kōpi lēkĩ Yūwání ā sē ĩ ní bãtizĩmũ ku.

³¹ Yēsũ ní gōzũ 'yozú kīnī, "Mã ũ'bĩ rĩ úyú lókĩ nōri vé rĩ pi ngá íngóni ni sĩ? Kōpi adrikĩ sũ ngá íngóni ni tĩnĩ?"

³² Kōpi adrikĩ sũ anjĩnã ĩ umú' 'bá áví áví' 'bée jōkōnĩ agá rĩ pi tĩnĩ, kōpi rĩ 'yo,

" 'Bá cokĩ ĩmi ní kũ'dĩ,

'bo ĩmi tukĩ úngó kuyé,

'Bá ngokĩ úngó āvũ vé ni,

'bo ĩmi ngokĩ áã kuyé.'

³³ Ā'diãtãsiyã Yūwání Bãtizĩmũ sēepi rĩ ímũ, nya pánga kuyé, āzini mvu vĩnyō kuyé, 'bo ĩmi kīnī, 'Índri ũnjĩ fi drĩ ni gé gĩ.'

³⁴ Ma 'Bá Mvã 'i, má ímũ, á nya ngá rá, āzini á mvu ngá rá, ĩmi kīnī, 'Ma ri ngá nya ambamba, āzini ma ri ĩmērē ambamba, ma ũndĩ 'bá mũfēngã umbe jezú rĩ u'du' 'bá rĩ pi vé ni, āzini 'bá ũnjĩkãnyã 'o' 'bá rĩ pi vé ni.'

³⁵ Tã 'bá úmĩ be rĩ ní ngaá rĩ ĩri lū 'yozú kīnī tā ĩri ní 'oó rĩ pĩrĩ."

Ūkú ũnjĩkãnyã be rĩ dã ũdu Yēsũ ā pá gá

³⁶ Fãrũsĩgũ āzi zĩ Yēsũ rĩ muǵí inyã nyaá ívé āngá, kúru Yēsũ ní 'dezú muǵú ágó rĩ vé āngá 'dãã, kōpi ní úrizú vũgá inyã rĩ ā nyangará gá.

³⁷ Ūkú āzi ũnjĩkãnyã be ni kũrũ 'dãri agá, ũkú rĩ kã yĩ kīnī, Yēsũ rĩ inyã nya Fãrũsĩgũ rĩ vé āngá 'dãã' 'dã, ĩri ní ũdu ājē be āmbũgũ ni ĩjĩzũ málãngĩ agá,

³⁸ ĩri ní ímũzú pá tuzú Yēsũ ā úgoró gá, ĩri ní kũmũci ũjĩzũ Yēsũ ā pá gálēsĩ, ĩri ní rizú ngozú, ĩrivé mĩjĩndrē rĩ u' 'deé Yēsũ ā pá gá. Kúru ĩri ní mĩjĩndrē rĩ ĩjĩzũ 'i drĩ' 'bĩ sĩ, ĩri ní Yēsũ ā pá undruzú, ĩri ní ũdu ngũúpi ndrĩndrĩ ni dãzú Yēsũ ā pá gá.

³⁹ Fãrũsĩgũ Yēsũ rĩ zĩpĩ rĩ kã tā 'dĩri ndreé, ri ũsũú 'i ēsĩ agá 'dãlē kīnī, "Ágó 'dĩri dō nēbĩ, ícō té nĩjĩ amá 'yozú kīnī, ũkú riipi drĩ 'bãapi 'i rĩ' 'bá gá 'dĩri, ĩri 'bá ũnjĩkãnyã be ni ku?"

⁴⁰ Yēsũ ní 'yozú Fãrũsĩgũ rĩ ní kīnī, "Sĩmõnã, á lē mí ní tá āzi lūũ 'dĩ."

Sĩmõnã ní ē'yĩzũ kīnī, "Ímbãpi, mi ícō tá rĩ lū má ní rá."

⁴¹ Yēsũ ní 'yozú ĩri ní kīnī, "Ágó āzi sē mũfēngã 'bá ĩrĩ pi ní mērĩ rú. Sē ágó āzi rĩ ni mũfēngã fifi ēnjĩpĩ ēnjĩnēnjĩ mũdũrũlũ tōwũ, sē āzi rĩ ni mũfēngã fifi ēnjĩpĩ ēnjĩnēnjĩ' pũkũ tōwũ.

⁴² Ágõ ĩrĩ 'dĩ' 'bée ndákĩ ũ'dũ tí mērĩ 'dĩ' 'bée ũfēzũ. Mērĩ 'dĩpa kã ndreé 'dĩni, gõ mũfēngã rĩ vé tá oyũú 'i ēsĩ agásĩ rá. 'Bá ĩrĩ 'dĩ' 'bée pi ásámvú gé, 'bá mērĩ 'dĩpa rĩ lēepi agaapi rá rĩ íngõri?"

⁴³ Sĩmõnã ní újãzũ kīnī, "Má ígã 'bá mērĩ 'duǵipi āmbũgũ rĩ 'i."

Yēsũ ní 'yozú ĩri ní kīnī, "Tã mí ní újã 'dĩri pĩrĩ."

⁴⁴ Kúru Yēsũ ní 'i újãzũ ũkú rĩ ndrezú, ĩri ní 'yozú Sĩmõnã ní kīnī, "'Í ndre drĩ ũkú 'dĩri kã, má ní ícãzũ mívé āngá nõgõ rĩ gé, 'i sē má ní yĩjĩ pá ũjĩzũ ni kuyé, 'bo ũkú nōri ũjĩ má pá mĩjĩndrē 'i mĩ gé rĩ sĩ, ĩnĩ má pá 'i drĩ' 'bĩ sĩ.

⁴⁵ Mĩ u'de ma eziĩ bēdrĩ sĩ kuyé, 'bo sã má ní ífĩzũ nõgõ rĩ gé, ũkú rĩ rĩ má pá ndrũú, ku ndrũngará ni kuyé.

⁴⁶ 'Í dã ũdu má drĩgē kuyé, 'bo ũkú rĩ ũdã ũdu ngũúpi ndrĩndrĩ rĩ má pá gá ní.

⁴⁷ Kúru á lē 'yoó mí ní 'dĩni, ũnjĩkãnyã ũkú rĩ ní 'oó kãrákãrã 'dĩ' 'bée, á trũ ĩri gĩ, ā'diãtãsiyã lē ma ambamba. 'Bo 'bá ĩ ní ĩrivé ũnjĩkãnyã trũũ céré kuyé rĩ, ĩrivé lēngará mãdãnjã."

48 Kúru Yēsũ ní 'yozú ùkú rī ní kīnī, "Á trū mi mívé ùnjikányã agásí gí."

49 Ūmụ rī pi ní rizú átázú ĩ ásámvú gé sī kīnī, "Bá 'diri ụsụ ĩ 'a'di ĩ ícópí ùnjikányã trūpí rá ní?"

50 Yēsũ ní 'yozú ùkú rī ní kīnī, "Mívé ẹ'yīngará ídrí mí gí, 'í mu, tākírí ā adrí mí be."

8

Ūkú mu'ba Yēsũ be trū rī pi

1 Tã 'diri ā vùdrī gé, Yēsũ rí ẹcì mụzú kūrú rī pi agásí, gurú rī pi agásí, rí ù'dúkó múké mālūngã Múngú vé rī ā tā ùlūú 'bá rī pi ní. Írívé 'bá áyúáyú mụdrī drī ní ĩrī rī pi ríkí ẹcì ĩrī be trū.

2 Ūkú uruko ĩrī ní índrī ùnjí údró kòpí drīgè sī, āzini ùkú uruko ĩrī ní ídrí drā āndiāndí agásí rī pi, kòpí ríkí kpá ẹcì ĩrī be trū, ùkú āzi rī ā rú Māríyã Māgādēlénã 'i, ùkú 'diri ọtú Yēsũ ní índrī ùnjí ẹzírī rī pi droó fūú drī ní gé sī rī 'i,

3 āzi rī vé rú Jūwánã 'i, ĩrī Kúzã vé ùkú, Kúzã rī 'bá ríipí Ēródé vé ngá 'bètí agá rī pi vé tā mbaápi rī, āzi rī ā rú Súzánã 'i, ùkú uruko kárakarã ní pi be. Ūkú 'dī'bée rī ngá ívé rī pi sē Yēsũ pi ē ĩzã kozú ívé 'bá 'i pámvú ùbī'bá rī pi be.

Nāpí ágó úri ríipi rī vé rī
(Mátáyo 13:1-9; Mārākó 4:1-9)

4 Ū'dú álu, 'bá bītríká ímúkí ĩ úmú Yēsũ ā gārã gá, kòpí íbíkí ímú kūrú āndiāndí ní pi gélesí, Yēsũ ní kòpí ní nāpí 'diri ùlūzú kīnī,

5 "Ágó āzi ómvú be ní mu úri ríi ívé ómvú agá, ágó rī kã úri rī ríi, úri rī pi ā uruko u'dekí létí drīgè, 'bá rī pi ríkí utuú pá sī, āríná rī pi teki kòpí rá.

6 Úri rī pi ā uruko u'dekí nyòókú írá drīgè ní agá, kòpí kã ífúú, kòpí 'wikí rá, ā'diātāsīyã yī nyòókú rī agá 'dāáyo.

7 Úri rī pi ā uruko u'dekí ùcékúcé āsámvú gé, ùcékúcé rī dụ kòpí be trū, ọzụ úri ífū'bá dụ'bá rī pi rá.

8 Úri rī pi ā uruko u'dekí nyòókú múké ní agá, kòpí ífúkí dụú rá, álu rī 'a caá mūdūrūlú álu."

Yēsũ kã nāpí rī ùlūú deę, ĩrī ní 'yozú kīnī, "Bá bī be rī, ā yī 'í ní tā 'diri."

Nāpí rī vé íffí
(Mátáyo 13:10-17; Mārākó 4:10-12)

9 Yēsũ vé 'bá ĩrī ā pámvú ùbī'bá rī pi ní ĩrī zízú kīnī, nāpí 'diri vé íffí íngóni.

10 ĩrī ní 'yozú kīnī, "Sēkí ĩmi ní úmí mālūngã Múngú vé ĩ ní ùzụú kuú mūdūmūdū rú rī vé tā ñjzú ámázú rī rá, 'bo ma tā rī átá 'bá uruko'bée ní nāpí sī, lūzú kīnī,

" 'Kòpí āngú ndre rá, 'bo kòpí ámakí ngá rī ndreé ku, kòpí tā rī yī rá, 'bo tā rī fi kòpí drīgè ku."

Yēsũ ùlū nāpí ágó úri ríipi rī vé rī
(Mátáyo 13:18-23; Mārākó 4:13-20)

11 "Nāpí rī vé íffí 'dini, úri rī tị Múngú vé rī.

12 Úri u'de'ba létí drīgè rī pi, ĩrī 'bá Múngú vé tị yī'ba rá rī pi, 'bo ádróko rí ímú tị Múngú vé rī 'dú kòpí ē ẹsì agásí rá, kòpí ē ẹ'yíkí rí ku, āzini kòpí ē ịsúkí rí ídringará ku.

13 Úri u'de'ba nyòókú írá drīgè rī agá rī pi, ĩrī 'bá tị Múngú vé rī yī'ba, ẹ'yī'ba āyíkó sī rī pi, 'bo kòpí ā úlá fi vūgá 'dāá kuyé, kòpí ẹ'yī lókiñá be mādã, 'bo tā ùkpó ùkpó kádó kòpí ịsú, kòpí ẹ'yīngará rí ku rá.

14 Úri u'de'ba ùcékúcé āsámvú gé rī pi, ĩrī 'bá tị Múngú vé rī yī'ba rá rī pi, 'bo ízāngã nyòókú nōri vé rī, ā'bú nyòókú nōri vé rī, āzini āyíkó nyòókú nōri vé rī sē kòpí adrí ù'a ákó.

15 'Bo úri u'de'ba nyòókú múké rī agá rī pi, ĩrī 'bá adrí'ba tā be múké, āzini ẹsì be múké rī pi, kòpí tị Múngú vé rī yī rá, kòpí tā ní 'dú nga rá, kòpí 'a ù'a be múké.

Nāpí lāmbā vé rī
(Mārākó 4:21-25)

16 "Bá āzi ícó lāmbā 'yūú, drī ní ụpíí ùdrí sī cí ku, dōku ícó lāmbā rī suú gbóló ā ndúgé ku. ĩrī lāmbā rī 'bã mísá drīgè, 'bá ífí'ba jó agá rī pi ā ndrekí rí āngú āni bēnī.

17 Ngá ārēvú céré ĩ ní zụú kuú mūdūmūdū rú rī ĩ ímú 'da āngú ule gá, ngá āzi 'i zụpíi ĩ ní ícó ñj ku ní 'dāáyo.

18 ĩmi ndrekí múké, lē ĩmi 'bākí bī tā rī yizú. 'Bá ngá* be rī, ĩ ĩrī ní āzi ní sē āmbúgú, 'bá ngá ákó rī, ā ụsú ðé 'yozú kīnī, 'i ngá be drāáāsīyã, ĩ ngá ídré 'diri 'dú rá."

Yēsũ éndrēpí pi édrípíi be
(Mátáyo 12:46-50; Mārākó 3:31-35)

19 Vùdrī ní gé, Yēsũ éndrēpí pi ímúkí édrípíi be Yēsũ rí ndreé, 'bo kòpí ndákí ù'dú tị fízú cazú ĩrī vūgá 'dāá, ā'diātāsīyã 'bá rī pi gákí ambamba.

20 'Bá āzi ní lūzú Yēsũ ní kīnī, "Mí éndrēpí pi mí édrípíi be tukí pá kuú āmvé 'dāá'dã, kòpí lēkí mí ndreé."

21 Yēsũ ní 'yozú kīnī, "Bá Múngú vé tị yī'ba rá, tā ní 'dú'ba nga'ba rá rī pi, kòpí mávé éndrēpí, āzini mávé édrípíi."

Yēsũ uga ùlú vīpí ùkpō be rī
(Mátáyo 8:23-27; Mārākó 4:35-41)

22 Ū'dú álu, Yēsũ ní 'yozú ívé 'bá 'i pámvú ùbī'ba rī pi ní kīnī, "Bá zókí mụyí yīi

bälälã rĩ agãsĩ álé 'dãá." Kúru kôpi ní tuzú küllumgba agá, kôpi ní 'dezu müzü.

²³ Kôpi kã riĩ zoó müzü, Yësü ní 'ü'dü kozú. Kúru ülĩ vjĩpi ükpõ be ni ní ingázú vizú yjĩ bälälã rĩ drĩgé sĩ, yjĩ ní írízú tĩzú küllumgba rĩ agá 'dãá, sê küllumgba rĩ lē tĩĩ ãni yjĩ ã ndügé.

²⁴ Yësü vé 'bã Ìri ã pámvú übĩ' bã rĩ pi ní Ìri aruzú 'yozú Ìri ní kĩnĩ, "Üpĩ, Üpĩ, 'bã ri tĩ yjĩ ã ndügé!"

Yësü ní ngazú uru sĩ, Ìri ní trezú ülĩ rĩ drĩgé, äzini yjĩ úvãpi ngüyã ngüyã rĩ drĩgé, ülĩ vjĩpi ükpõ be rĩ ní pá tuzú.

²⁵ Yësü ní ivé 'bã 'i pámvú übĩ' bã rĩ pi zizú kĩnĩ, "Ìmi e'yĩngará äkõ äsĩ?"

Urj fũ kôpi, tã 'dirĩ sê kôpi ní äyãngará, ógũpĩ ní ógũpĩ ri zizú, "'Bã 'dirĩ ä'di 'i átãngá átãpi ülĩ ní tĩ ni yjĩ, äzini yjĩ úvãpi ngüyã ngüyã rĩ ní tĩ ni yjĩ ãndĩ 'dirĩ?"

Yësü idrĩ ágó äzi Ìndrĩ ünji rĩ pi ní fĩ drĩ ní gé ni

(Mátayo 8:28-34; Mārākō 5:1-20)

²⁶ Yësü pi ivé 'bã 'i pámvú übĩ' bã rĩ pi be, kôpi ní yjĩ bälälã Gälilâyã rĩ zozú álé 'dãá, kôpi ní cazú ängü Gērāsã vé rĩ gé.

²⁷ Yësü kã isĩ küllumgba rĩ agãsĩ, ágó äzi Ìndrĩ ünji ní fĩ drĩ ní gé ni ní Ìmüzú Yësü vugá nõõ. Ágó rĩ adri lóki be aco, su böngó 'i rü' bã gá ku, adri 'bêtj ku, Ìri ri adri 'büředrj rĩ pi äsãmvú gé.

²⁸ Ágó rĩ kã Yësü rĩ ndreé, Ìri ní trezú ü'dükõ be uru 'dãá, Ìri ní kũmũci ütĩzú Yësü endreřtj gé, Ìri ní 'yozú ü'dükõ be uru 'dãá kĩnĩ, "Yësü, Mvã Múngú Ükpõ 'Dĩpa vé rĩ, 'i lē má vugá ä'di? Á mã mi drj řĩ sĩ, ã 'okĩ mã ünji ku fõ!"

²⁹ Drĩdrj ni, Yësü 'yo Ìndrĩ ünji rĩ ní rá kĩnĩ, Ìndrĩ ünji rĩ ã fũ ágó rĩ drĩgé sĩ rá. (Ágó 'dirĩ Ìndrĩ ünji rĩ fi rü' bã ní gé ótj Ìnógósĩ, kádõ drj ni pi umbé pá ni pi be Ìmvē sĩ, kádõ ri Ìri ütēē, Ìri Ìmvē rĩ uce 'dĩisi rá, Ìndrĩ ünji rĩ Ìri jĩ mụ áse agá ängü 'bã äkõ ni agá.)

³⁰ Yësü ní ágó rĩ zizú kĩnĩ, "Mĩ rü ä'di 'i?"

Ágó rĩ ní újázú Yësü ní kĩnĩ, "Mã rü Bĩtrĩká 'i." Ágó rĩ 'yo 'dĩni, ä'diätãsiyã Ìndrĩ ünji fi' bã rü' bã ní gé rĩ pi kárãkarã.

³¹ Ìndrĩ ünji rĩ pi ní rizú Yësü rĩ mázú kĩnĩ, Yësü ã pē Ì mụ 'bũ kuřĩpi üdũ äkõ rĩ agá 'dãá ku.

³² Igã kárãkarã 'bã rĩ pi ri kôpi úcé änga rĩ drĩgé 'dãá. Ìndrĩ ünji rĩ pi ní Yësü ri mázú kĩnĩ, Yësü ã pē Ì mụ úfĩ Igã rĩ pi agá, Yësü ní kôpi pēzú müzü.

³³ Ìndrĩ ünji rĩ pi ní ükpüzú ágó rĩ drĩgé sĩ, müzü úfĩzú Igã rĩ pi agá, Igã rĩ pi ní njuzú müzü óngú sĩ ängü ülũpi ülũlũ rĩ gé 'dãá, kôpi ní u'dezú yjĩ bälälã rĩ agá 'dãá.

³⁴ 'Bã ri' bã Igã rĩ úcé' bã rĩ pi kã tã 'i 'oópi 'dirĩ ndreé, kôpi ní njuzú müzü tã 'dirĩ ülüzú 'bã kũřũ agá rĩ pi ní, äzini 'bã kũřũ rĩ ã gārã gá sĩ rĩ pi ní.

³⁵ 'Bã rĩ pi ní ngazú müzü tã 'i 'oópi rĩ ndrezú. Kôpi kã caá Yësü vugá 'dälē, kôpi řĩřĩki ágó ändürú Ìndrĩ ünji rĩ pi ní fũü drj ni gé sĩ gi rĩ, úri kuú Yësü endreřtj gé, úsú 'i böngó sĩ, umĩ ni ícã múké gi, sê kôpi ní řĩřĩ.

³⁶ 'Bã tã rĩ ndre' bã rĩ pi ní müzü tã Ì ní ágó Ìndrĩ ünji be rĩ Ìdrĩzú 'dirĩ ülüzú 'bã urukõ' bée ni.

³⁷ Kúru 'bã cérē ängü Gērāsã vé rĩ agá rĩ pi ní Yësü ri mázú kĩnĩ, Yësü ã nga mụ 'dĩisi rá, ä'diätãsiyã řĩřĩ fi kôpi řj agá ambamba. Kúru Yësü ní tuzú fĩzú küllumgba agá, Ìri ní 'dezu müzü.

³⁸ Ágó Yësü ní Ìndrĩ ünji droó fũü drj ni gé sĩ rĩ ní Yësü ri mázú drj řĩřĩ sĩ kĩnĩ, Ì mụki Yësü be trj, 'bo Yësü ní Ìri pēzú müzü, Ìri ní 'yozú kĩnĩ,

³⁹ "'Í mvi gõõ 'bêtj, 'i mụ tã äyãzú äyãyã Múngú ní 'oó mi ní 'dirĩ ülũü mivē 'bã 'bêtj äsãmvú gé rĩ pi ní." Ágó rĩ ní 'dezu müzü kũřũ rĩ agá 'dãá, Ìri ní tã Yësü ní 'oó 'i ní 'dirĩ ülüzú müzü 'bã rĩ pi ní cérē.

Yësü idrĩ mvã ükü Yãyřõ vé rĩ, äzini ükü drã be rĩ

(Mátayo 9:18-26; Mārākō 5:21-43)

⁴⁰ Kúru Yësü kã 'i újã zoó gõõ álé 'dãá, 'bã bĩtrĩká rĩ' bã Ìri ütē' bã rĩ pi ní Ìri e'yĩzú.

⁴¹ Ágó äzi rj ni Yãyřõ 'i, Ìri Jó Múngú ri Zizú rĩ vé drjřkoma, ágó rĩ Ìmüzú kũmũci ütĩzú Yësü endreřtj gé, Ìri ní Yësü ri mázú drj řĩřĩ sĩ kĩnĩ, Ì mụki Yësü be trj ivé ängá 'dãá,

⁴² ä'diätãsiyã ivé mvã ükü älukutanã Ìli be mụdrj drj ni řĩřĩ rĩ, drã rü Ìri ünji ünji, lē drãädrã.

Yësü kã riĩ 'deé mụ Yãyřõ vé ängá 'dälē, 'bã bĩtrĩká rĩ pi rikĩ Ì mũ müzü Yësü rü' bã gá 'dãá.

⁴³ Ükü äzi kôpi äsãmvú gé 'dälē, äri ri řj rü' bã ni gé sĩ Ìli mụdrj drj ni řĩřĩ, 'bo 'bã äzi Ìri Ìdrĩpi ni 'dãayo.

⁴⁴ Ükü rĩ ni 'i ütřüzú Ìnyĩnã Yësü ã úgoró gá, Ìri ní Yësü vé böngó akoóko rĩ ē tĩ ülözú, koro äri řjpi rĩ ní pá tuzú.

⁴⁵ Yësü ní zizú kĩnĩ, "'Bã mã úlöpi rĩ ã'di 'j?"

'Bã bĩtrĩká rĩ pi ní 'yozú kĩnĩ, Ì nĩki kuyē. Pētērõ ní 'yozú Yësü ní kĩnĩ, "Üpĩ, 'bã rĩ pi kárãkarã ri Ì Ìmĩ Ìmüzú mĩ rü' bã gá nõõ."

⁴⁶ 'Bo Yësü ní 'yozú kĩnĩ, "'Bã äzi úlö mã gi, ä'diätãsiyã á nĩ rá ükpõ ängü Ìdrĩzú rĩ fũ mã rü' bã gá sĩ gi."

⁴⁷ Ükü rĩ kã ndreé Yësü nĩ tã 'dirĩ á mã gi, rü' bã ni ní 'i' dözú yãzú, Ìri ní kũmũci ütĩzú Yësü endreřtj gé, Ìri ní tã 'i ní Yësü vé

bôngó ulózu, āzini 'í ní koro ídrízu rí vé tã ùlúzu 'bá rí pi ní.

⁴⁸ Kúru Yésù ní 'yozú ùkú rí ní kīnī, "Má mvá rī, ẹ̀yīngará mívé rí ídri mí gí. 'Í mu, tákiri ā adri mí be."

⁴⁹ Yésù ká ríí átángá rí átá, 'bá āzi ní ímúzu Yáyirō drīkoma Jó Múngú rí Zízu rí vé rí vé āngá 'dāāsī, ɪri ní 'yozú Yáyirō ní kīnī, "Mívé mvá ùkú rí drā gí, mí rí ímbápi ē drī izaá ku."

⁵⁰ Yésù ká tã 'dīri yīj, ɪri ní 'yozú Yáyirō ní kīnī, "Lē mí adri ɪrī sī ku, mí ẹ̀yī ma, mvá ùkú rí ícò ídri rá."

⁵¹ Yésù ká muu caá Yáyirō vé āngá 'dālē, ā'yī 'bá āzi fíí 'í vùgá sī jó agá 'dālē kuyé, kōpi fíkí 'yēnā Pétērō be, Yūwánī be, Yókóbū sī, āzini mvá ùkú rí vé ẹ̀tēpi be ẹ̀ndrēpi sī.

⁵² 'Bá rí pi céré ríkí ngoó ízāngā ízāngā rú mvá ùkú rí vé drāngará sī. Yésù ní 'yozú kīnī, "Ími ngokí ku, mvá ùkú rí drā kuyé, ɪri rí ɹ'dú ko."

⁵³ 'Bo 'bá rí pi ríkí guḡgu ɪrívé tã 'dīri sī, ā'diātāsīyā kōpi nīkí rá 'yozú kīnī mvá ùkú rí drā gí.

⁵⁴ 'Bo Yésù ní mvá ùkú rí ē drī ruzú, ɪri ní 'yozú kīnī, "Má mvá rī, mí íngá uru."

⁵⁵ Mvā ùkú rí vé índri ní ímvízu Ígōzú, koro ɪri ní ngazú uru. Kúru Yésù ní 'yozú mvá ùkú rí vé ẹ̀tēpi pi ní ẹ̀ndrēpi be kīnī, "Ími sēkí ɪri ní ngá nyaá."

⁵⁶ Mvā ùkú rí vé ẹ̀tēpi pi ẹ̀ndrēpi be āyākí tã 'dīri sī āyāyā, 'bo Yésù ní tǎjmbí sēzú kōpi ní kīnī, lē kōpi ā ùlúki tã 'í ngaápi 'dīri 'bá āzi ní ku.

9

Yésù pē ívé 'bá áyúáyú mudrī drī ní ɪrī rí pi muu ɹ'dúkó múké rí ùlúzu

(Mátayo 10:5-15; Mārākō 6:7-13)

¹ Kúru Yésù ní ívé 'bá áyúáyú mudrī drī ní ɪrī rí pi zízu ímúzu 'í vùgá nōó, ɪri ní ùkpó sēzú kōpi ní, kōpi ā údrókí rí índri ùnjí rí pi ānī, āzini kōpi ē ídríkí rí 'bá drā be āndīāndí rí pi ānī.

² ɪri ní kōpi pēzú muzú mālūngā Múngú vé rí ā tã ùlúzu 'bá rí pi ní, āzini kōpi ē ídríkí 'bá drā be rí pi.

³ Yésù ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Á 'dukí túré, kūmvū, ānyāngā, mūfēngā muzú índí ku, āzini ā 'dukí bōngó āzi āndō rú muzú índí ku.

⁴ 'Bētī ɪmi ní cazú 'a ní gé rī, lē ɪmi áwíkí adrií 'bētī 'dāri agá cīmgbá ɹ'dú ɪmi ní fízu kūrú 'dāri agāsí rí gé.

⁵ 'Bá rí pi gākí dō ɪmi ẹ̀yīgá sī, ɪmi kádō fúu kōpívé kūrú agāsí, ɪmi wekí nyōókú ɪmí pá ágélé gá rí kú 'dīgé, ɪri lū 'yozú kīnī, ɪmi kukí kōpi ní tã ùnjí gí."

⁶ Kúru kōpi ní 'dezú rizú ẹ̀cízú gúrú rí pi agāsí, kōpi ríkí ɹ'dúkó múké Múngú vé rí

ùlúu muzú, āzini 'bá drā be rí pi ídri muzú āngú rí pi agāsí.

'Bāḡū Ērōdē ē drī ábá rá

(Mátayo 14:1-12; Mārākō 6:14-29)

⁷ Ērōdē ká tã āyāzu āyāyā Yésù ní ríí 'oó rí yīj, drī ní ábá ānī céré céré, ā'diātāsīyā 'bá uruḡo'béé kīnī, Yūwánī bātízímú sēpi rí íngá gōó ídri rú ní.

⁸ Uruḡo'béé kīnī, 'bá rí Ēlīyā ímú ní, uruḡo'béé kīnī, 'bá rí nēbī ọ̀tú ínogósí rí pi vé álu íngá gōó ídri rú ní.

⁹ 'Bo Ērōdē ní 'yozú kīnī, "Á lī Yūwánī ē drī gí píri, 'bá má ní tã ní yīj 'dīri ā'di 'i?" Ērōdē ɹ'bī ùkpó sī, lē Yésù rí ndreé.

Yésù sē ānyāngā nyaá 'bá élifū tōwú pi ní

(Mátayo 14:13-21; Mārākō 6:30-44;

Yūwánī 6:1-14)

¹⁰ Yésù vé 'bá áyúáyú rí pi ká ímví ígōó, kōpi ùlúki tã ɪ ní 'oó rí pi ārēvú céré Yésù ní. Kúru Yésù pi ní ngazú fúzu 'bá rí pi āsámwú gé sī, kōpi ní 'dezú muzú kūrú Bētēsáyidá vé rí gé.

¹¹ 'Bo 'bá bītríká rí pi ká vūrā Yésù ní muzú rí nīj ámá, kōpi 'dekí muu vú ní gé sī. ɪri ní kōpi ẹ̀yízú, ɪri ní mālūngā Múngú vé rí ā tã ùlúzu kōpi ní, ɪri ní 'bá drā be rí pi ídrízu.

¹² Ọ̀tú rí ká 'bāá ríí 'deé, Yésù vé 'bá áyúáyú mudrī drī ní ɪrī rí pi ní ímúzu Yésù vùgá, kōpi ní 'yozú ɪri ní kīnī, "'Í pē 'bá bītríká 'dī'béé muu gúrú ɪnyīnā rí pi agāsí, āzini āngú rí agāsí, kōpi ā múkí ɪ ní ānyāngā ndāá, āzini vūrā lazú ní ndāá, ā'diātāsīyā ngá nyanya nōgó 'dāáyo, āzini vūrā lazú ní nōgó 'dāáyo."

¹³ Yésù ní 'yozú kīnī, "Ími sēkí kōpi ní ngá nyanya, kōpi ā nyakí."

'Bá áyúáyú rí pi ní újázú kīnī, "Ngá 'bá vùgá nōgó rí 'yēnā pángá tōwú, ɹ'bī be ɪrī. 'Bá lēkí dō 'bá bītríká nō'béé ā nyakí ngá, lē 'bá múkí kōpi ní ānyāngā jeé."

¹⁴ Ágō rí pi ícò ca élifū tōwú rá.

Yésù ní 'yozú ívé 'bá 'í pámvú ùbī'bá rí pi ní kīnī, "Ími 'bākí 'bá rí pi úrī ngúlúmú rú, pūkú tōwú pūkú tōwú."

¹⁵ Kōpi ní 'ozú sū Yésù ní 'yoó rí tīnī, kōpi ní 'bá rí pi 'bāzú úrízú céré vùgá.

¹⁶ Yésù ní pángá tōwú rí pi ɹ'dúzu ɹ'bī ɪrī rí be, ɪri ní āngū ndrezú uru, ɪri ní ọ̀wō'difó sēzú, ɪri ní kōpi ùndízu, ɪri ní sēzú ívé 'bá 'í pámvú ùbī'bá rí pi ní, kōpi ā awakí 'bá rí pi ní.

¹⁷ 'Bá rí pi ārēvú céré nyakí, kōpi ẹ̀píkí ānī rá, 'bá Yésù ā pámvú ùbī'bá rí pi ɪkūnākí ngá ɪ ní nyaá tí rí ē ɪmbítā caá úvú ā 'a mudrī drī ní ɪrī.

Pétērō kīnī Yésù rí Kúrísítō 'i

(Mátayo 16:13-19; Mārākō 8:27-29)

18 Û'dú àlu, Yēsũ ri Múngú ri zìj ò'dúkùlegùsì, Ìrivé 'bá ìri à pámvú ùbì' 'bá rì pi rikì adrií ìri be trùj, ìri ní kòpi zìzú kìnì, "'Bá rì pi ri 'yo, ma à'dì 'i?"

19 Kòpi ní újázú kìnì, "'Bá uruḵo kìnì, mi Yūwānī Bātízimū sēepi rì 'i. Uruḵo' bée kìnì, mi Èlìyā 'i. Uruḵo' bée kìnì, mi nēbì òtú ìngògùj ùdrā' 'bá gí rì pi vé àlu ìngá gōó idri rú nì."

20 Kúru Ìri ní kòpi zìzú kìnì, "'Bo Ìmi ní ùsùzú rì gé, ma à'dì 'i?"

Pétèrò ní újázú kìnì, "Mi Kúrísítò 'i, Múngú ní ìpèè rì."

21 Yēsũ átá kòpi ní ùkpò ùkpò kìnì, kòpi à lùkì tá 'dìri 'bá àzi ní ku.

Yēsũ átá ìvé drāngará à tà (Mátáyo 16:20-28; Mārākō 8:30-9:1)

22 Yēsũ ní 'yozú kìnì, "Ma 'Bá Mvá 'i, ma ìmù ìzāngā nya lètì be àndiāndì, 'bá ambugu rì pi, atala atala rì pi drìgè rì pi, àzini 'bá tām̀b̀j ìmbá' 'bá rì pi be céré ìmù ma gā sì, kòpi ma 'dì drā rá, 'bo ù'dú na ni gé, ì ma ìngá gō idri rú ùzì."

23 Kúru Yēsũ ní 'yozú 'bá b̀j̀r̀j̀k̀á rì pi ní kìnì, "'Bá rì lè dō mà pámvú ùbì, à adi 'i rù' 'bá, ù'dú céré à 'du ìvé pètj alambaku,* à ùbì mà pámvú.

24 'Bá lèepi ìvé idri rù' 'bá nōri vé rì à tà mbaápi áyu rì, Ìri api idri 'dáni' 'dáni rì sì rá. 'Bo 'bá ìvé idri rù' 'bá nōri vé rì adiipi, drāápi mà tà sì rì, Ìri idri 'dáni' 'dáni rì ìsù rá.

25 'Bá rì ìsù dō ngá nyòòkùj drìgè nōgó rì pi àrèvú céré, api dō idri 'dáni' 'dáni rì sì rá, tà múké Ìri ní ìsù 'a ni gé 'dìgè rì à'dì?

26 'Bá rì è drj rì dō nja mà sì, àzini átángá mà ní rií átá rì sì, Ma 'Bá Mvá 'i, mà kádō ìmù ñngará be pòwùpòwù, àzini má Ètèpi vé ñngará pòwùpòwù rì be, àzini mālàyìkà uletere rì pi vé ñngará be, ma kpá adri Ìri sì drj̀ǹj̀á sì.

27 Ádarú á lè 'yoó Ìmi ní 'dini, 'bá pá tu' 'bá nō' bée àsámvú gé, 'bá uruḵo' bée ícókí drì ùdrāá ku, kòpi māl̀ng̀á Múngú vé rì ndre ùgbále."

Yēsũ à rù' 'bá újá 'i ñj̀ ìmvesìrìlìlì (Mátáyo 17:1-8; Mārākō 9:2-8)

28 Tà Yēsũ ní átá 'dìri à vùdrj̀ kà caá ù'dú àrò, Ìri ní tuzú muzú ìrā drìgè Múngú ri zìzú, j̀j̀ Pétèrò pi Yūwānī be Yòkòbù sì muzú 'i vùgá sì Ìndì.

29 Yēsũ kà rií Múngú ri zìj̀, èndrètj̀ ní újá 'i, ñj̀ ógù ù'dù be túngú, Ìrivé ñngó gō 'i újá ìmvesìrìlìlì, ñj̀ ógù pòwùpòwù.

30 Mósè pi Èlìyā be rikì átá Ìri be,

31 kòpi à rù' 'bá ñj̀ ógù pòwùpòwù. Kòpi rikì drāngará Yēsũ ní ùmvùlèsì ìmùzú

drāzú Yèrùsālémá gá rì vé tà átá, tà Múngú ní ùtj̀j̀ gí rì, à nga rì 'i fùú tj̀ ni gé bènì.

32 Pétèrò pi 'i ògùp̀j̀j̀ be, ù'dú 'be kòpi è tj̀, kòpi kà aruú ù'dú gélèsì, kòpi ndrekì Yēsũ vé ñngará pòwùpòwù rì, àzini ndrekì 'bá ìrj̀ tukì pá kuú Ìri be trùj.

33 Mósè pi Èlìyā be, kòpi kà lèè m̀j̀, Pétèrò ní 'yozú Yēsũ ní kìnì, "Ìmbápi, Ìri múké 'bá ní adrizú nōgó. Lè 'bá 'bekì m̀r̀òr̀g̀o na, àlu ni mí ni, àlu ni Mósè ní, àlu ni Èlìyā ní." 'Bo Pétèrò ñj̀ tá 'i ní átá rì vé ìffìfì kuyé.

34 Pétèrò kà rií tà rì átá, Ìrj̀b̀j̀t̀j̀ ní ìmùzú kòpi òzùzú, ùrj̀ fù Yēsũ vé 'bá áyúáyú rì pi rá, Ìrj̀b̀j̀t̀j̀ rì ní kòpi òzùzú rì sì.

35 Ù'dúkò ní átázú Ìrj̀b̀j̀t̀j̀ rì agá 'dāá, Ìri ní 'yozú kìnì, "Mvá 'dìri mávè ni, mà ìpè Ìri ní, lè Ìmi yìkì tj̀ ni yiyi!"

36 Ù'dúkò átápi rì kà új̀, kòpi ndrekì Yēsũ ri ò'dúkùlè. Kòpi új̀kì kuú tà 'dìri be ì èsì agá, kòpi lùkì tá Ì ní ndreé 'dìri 'bá àzi ní àluj̀ani kuyé.

Yēsũ idri mvá ágó ìndrì ùnjì be ni (Mátáyo 17:14-18; Mārākō 9:14-27)

37 Kà adrii drj̀ ù'b̀j̀t̀j̀, kòpi kà ìsì ìrā rì drìgè 'dāásì vùgá nōó, 'bá b̀j̀r̀j̀k̀á ìmùkì Yēsũ vùgá nōó.

38 Ágó àzi 'bá b̀j̀r̀j̀k̀á rì pi àsámvú gé 'dāá, Ìri ní Yēsũ ri zìzú ù'dúkò be uru 'dāá kìnì, "Ìmbápi, á mà mi drj̀ Ìrj̀ sì, 'ì ndre mávè mvá, 'ì ko Ìri è ìzā, à' diātāsìyā mávè mvá 'yèj̀á àlukuá 'dì.

39 Ìndrì ùnjì rì kádò mvánj̀á rì 'duj̀ a' bée, Ìri útré, ù' b̀j̀r̀j̀s̀á rì kpu tj̀ ni gé sì. Ìndrì ùnjì rì Ìri nyi ùnjì ùnjì, ku Ìri mbèlè ku.

40 Á mà mívè 'bá mí pámvú ùbì' 'bá rì pi ìmù ìndrì ùnjì rì droó fùú mvá rì drìgè sì rá, 'bo kòpi ícókì droó há ku."

41 Yēsũ ní 'yozú kìnì, "Ìmi 'bá tá 'o' 'bá p̀j̀r̀j̀ ku, è' ỳj̀ng̀á ákò 'dì' bée, mà adri rì Ìmi be vùj̀ lókì be gbā ngòpì? Mā èsì è ìsù rì ìzāngá Ìmìvè tà sì vùj̀ lókì be gbā ngòpì?" Kúru Yēsũ ní 'yozú ágó rì ní kìnì, "Mí ìj̀j̀ mívè mvá rì ìmù má vùgá nōó."

42 Mvá rì kà rií ìmù Yēsũ vùgá nōó, ìndrì ùnjì rì 'du Ìri a' bée, rì Ìri nyi vùgá 'dìgè, 'bo Yēsũ ní trezú ìndrì ùnjì rì drìgè, Ìri ní mvá rì ìdrìzú, Ìri ní sèzú gòzú ètèpi vùgá 'dāá.

43 'Bá rì pi àrèvú céré àyākì àyāyā ùkpò Múngú vé 'dìri sì.

Yēsũ gō ìvé drāngará à tà átá ñj̀ (Mátáyo 17:22-23; Mārākō 9:30-32)

'Bá rì pi kà àyāá tà Yēsũ ní 'o' 'dìri sì, Yēsũ ní 'yozú ìvé 'bá 'i pámvú ùbì' 'bá rì pi ní kìnì,

* 9:23 9:23 Pètj alambaku: 'Bá Rómá vé rì pi rì 'bá tá 'o' 'bá ùnjì rì pi gbā mùsùmári sì pètj alambaku sígè, Ìri sà 'du áco kòpi ìbì drā ndò, kòpi ìzāngā nya ambamba drāngará rì gé. 9:35 9:35 Mátáyo 17:5; Mārākō 9:7; 2 Pétèrò 1:17

44 “Ími 'bàkí b́ átángá má ní lée 'yoó rí yizú, Ma 'Bá Mv́ 'i, í ímú má ùlì 'be, í ímú má sē mávé ari'ba rí pi drígé.”

45 'Bo 'bá Yēsū ā pámvú ùbì' 'bá rí pi n̄kí tã ĩri ní 'yoó 'dĩri vé ífífí kuyé. Múngú úcí kòpi ní tã rí vé ífífí úcícì, kòpi ā n̄kí rí tã Yēsū ní 'yoó rí ku, kòpi 'okí ùrì sī, zìkí tã rí vé ífífí kuyé.

Á'di ri adri āmbúgú n̄?

(Mátáyo 18:1-5; Mārākó 9:33-37)

46 'Bá Yēsū ā pámvú ùbì' 'bá rí pi ní í'dózu āgátá gāzú í āsámvú gé sī kīnī, í āsámvú gé 'dīgé, ā'di ri adri āmbúgú n̄.

47 'Bo Yēsū n̄ tã kòpi ní rii úsūyí í ēsì agá 'dálé rí rã, ĩri ní mváná mādānjá n̄ íjizú pá tuzú 'í jēlé gá.

48 Kúru ĩri ní 'yozú kòpi ní kīnī, “'Bá mváná mādānjá n̄ri é'yípi má rú sī rí, é'yí 'dĩri ma. 'Bá ma é'yípi rí, é'yí 'dĩri 'bá ma ĩpēepi rí. ĩmi āsámvú gé 'dīgé, 'bá ĩ ní ndreé kuú ēzì ákó rí, ĩri adri āmbúgú n̄.”

'Bá āzi údró ĩndrì ũnjí rí pi Yēsū ā rú sī
(Mārākó 9:38-40)

49 Yūwání ní 'yozú Yēsū ní kīnī, “'Ímbápi, 'bá ndreki 'bá āzi ri ĩndrì ũnjí rí pi údró ũfú 'bá rí pi drígé sī mí rú sī, 'bo 'bá ugakí ĩri sī, ā'diātāsīyā adri 'bávé ógúpì ku.”

50 Yēsū ní 'yozú kīnī, “'Ími ugakí ĩri ku, ā'diātāsīyā 'bá ĩmi 'oópi ũnjí ku rí, ĩri ĩmi ógúpì.”

'Bá Sāmārīyā vé rí pi gākí Yēsū rí é'yígá
sī

51 Sā ĩ ní lēzú Yēsū rí 'duzú muzú 'bū gé rí ká ícá ĩnyinjá gí, Yēsū 'bā ēsì lēzú muzú Yērūsálémā gá.

52 ĩri ní 'bá áyúāyū n̄ pi pēzú muzú drīdrī, kòpi ā m̀kí gúrú Sāmārīyā vé rí agá 'í ní vūrā údé.

53 'Bo 'bá 'dálé rí pi é'yíkí ĩri kuyé, ā'diātāsīyā ĩri ri mu Yērūsálémā gá.

54 Yēsū vé 'bá ĩri ā pámvú ùbì' 'bá Yōkóbū pi Yūwání be, kòpi ká tã 'i ngaápi 'dĩri yí, kòpi ní Yēsū rí zizú kīnī, “'Úpí, mí ā'yí rá, 'bá zìkí ácí 'bū gé 'dāāsī ímú 'bá 'dĩ'bee ú'dí údrāá?”

55 'Bo Yēsū ní 'i újázú, ĩri ní trezú kòpi drīgé.

56 Kúru kòpi ní 'dezu muzú gúrú āzi gé.

Yēsū ā pámvú á ùbīngárá tã ni mbamba
(Mátáyo 8:19-22)

57 Yēsū pi ká rii muú lētì agásí, ágó āzi ní 'yozú Yēsū ní kīnī, “'Á lē mí pámvú ùbī cimgbá cazú vūrā mí ní muzú rí gé.”

58 Yēsū ní 'yozú kīnī, “'Mgbūwá rí pi vūrā lazú ni be, āriṅá rí pi jó lazú ni be, 'bo ma 'Bá Mv́ 'i, vūrā má ní mâ drī suzú adrizú ni 'dāáyo.”

59 Yēsū ní gōzú 'yozú ágó āzi ní kīnī, “'Mí ímú má pámvú ùbī.”

'Bo ágó rí ní újázú kīnī, “'Úpí, 'í sē má mu drī má étēpi rí s̄j̄ ũgbále' ká.”

60 Yēsū ní újázú ágó rí ní kīnī, “'Í ku 'bá ũdrā' 'bá gí rí pi[†] ā m̀kí ívé 'bá ũdrā' 'bá gí rí pi s̄ngárá gá, 'bo 'í mu mālūngá Múngú vé rí vé tã ũlūú.”

61 'Bá āzi ní kpá 'yozú Yēsū ní kīnī, “'Úpí, ma mí pámvú ùbī rá, 'bo 'í ku má gō drī muú tã ezi mávé 'bá 'bētì āsámvú gé rí pi ní ũgbále ká.”

62 Yēsū ní újázú ĩri ní kīnī, “'Bá í'dópi ómvú 'aápi, āngū ndreepi vúlé rí, ícá mālūngá Múngú vé rí gé ku.”

10

Yēsū pē 'bá p̀kú ézīrī drī ni ĩrī muú tì
Múngú vé rí ũlūú

1 Tã 'dĩri ā vúdří gé, Úpí ní 'bá uruḳo ũpēzú p̀kú ézīrī drī ni ĩrī, pē kòpi muú ĩrī ĩrī, pē kòpi muú drīdrī kūrú 'í ní lée muú rí pi agá, āzini gúrú 'í ní lée muú rí pi agá.

2 ĩri ní 'yozú kòpi ní kīnī, “'Ānyāngá rí ka kú ambamba, 'bo 'bá ānyāngá rí ĩkūnā' 'bá rí pi vé káláfe mādānjá. ĩmi mākí ānyāngá rí vé é'dípa Úpí ri, ā pē rí 'bá ēzì nga' 'bá ni pi muú ānyāngá rí ĩkūnā ívé ómvú agá 'dāá.

3 ĩmi 'dekí muú! Lē ĩmi n̄kí 'yozú kīnī, ma rí ĩmi pē muú s̄j̄ ĩ ní kábíllo pēé fí ārākila rí pi āsámvú gé rí t̄j̄.

4 Lē ĩmi 'duki jūrú mūfēngá vé ni muú ĩndí ku, āzini ĩmi 'duki kūmvú, dōku ngá pá gá muú ĩndí ku, lē ĩmi ezi'kí 'bá āzi lētì gé 'dīgé ku.

5 “'Ími cakí dō jó āzi t̄j̄ gé, drīdrī ni, ĩmi 'yokí, 'Tākiri ā adri jó n̄ri āsámvú gé.”

6 'Bá adri'bee jó 'dāri āsámvú gé rí pi dō tã be k̄r̄, tākiri ĩmivé 'dĩri adri 'bá jó 'dāri āsámvú gé rí pi drígé rá, kòpi adrikí dō tã be k̄r̄ ku, tākiri ĩmivé 'dĩri 'í újā gō ĩmi ní vúlé.

7 ĩmi áwíkí adri' jó 'dāri t̄j̄ gé, lē ĩmi nyakí ngá, āzini ĩmi mvukí ngá ĩ ní sée ĩmi ní rí, ā'diātāsīyā 'bá ēzì ngaápi rí, lē ā ũfēkí ĩri ũfēfē. Lē ĩmi rikí éci ngalanji jó rí pi t̄j̄ gé s̄i ku.

† 9:59 9:59 *Má étēpi rí s̄j̄ ũgbále:* Sā āzi sī, ágó rí vé étēpi drā drī kuyé, ágó rí lē étēpi rí ütēé cimgbá ĩri ní drāngárá gá. ‡ 9:60 9:60 *'Bá ũdrā' 'bá gí rí pi:* 'Bá ũdrā' 'bá gí rí pi kòpi 'bá Múngú rí n̄' 'bá kuyé rí pi. * 10:9 10:9 *Mālūngá Múngú vé rí ícá ĩnyinjá ĩmi gārā gá gí:* Tã ĩ ní 'yoó Mālūngá Múngú vé rí ícá ĩnyinjá ĩmi gārā gá gí 'dĩri vé ífífí, 'bá rí pi drīlè múké ís̄j̄ Yēsū rí ē'yizú, kòpi adri anji Múngú vé ni.

8 “Ími fikí dō caá kūrú āzi agá, ‘bá rī pi é’yíkí dō ìmi rá, ìmi nyakí ngá ì ní ‘báa ìmi ɛndrɛtí gé rī nyanya.

9 Ìmi idríkí ‘bá drā be rī pi, ìmi ‘yokí kōpi ní, ‘Mālūngā Múngú vé rī ícá ìnyīnā ìmi gārā gá gí.*

10 Dō ìmi fikí kūrú āzi agá, ‘bá rī pi é’yíkí dō ìmi kuyé, ìmi fúkí mụzú lɛtí drígé ‘dāa, ìmi ‘yokí ‘bá rī pi ní,

11 ‘Nyōōkú ‘bá ní utuú ‘bá pá gá ìmivé kūrú agá nōri, ‘bá we ku ìmi ní tā ùnjí rú nōgō, ádarú lē ìmi n̄kí múké ‘yozú kīnī, mālūngā Múngú vé rī ícá ìnyīnā gí.’

12 Ádarú á ‘yo ìmi ní ‘dīni, ú‘dú ì ní tā lizú rī gé, ì ímú ‘bá kūrú ‘dāri agá rī pi ìrīnā ‘bá kūrú Sōdómō vé rī agá rī pi vé rī ndē rá.”

Ízāngā rī úmvúlésí adri ‘bá Kōrāzīnī vé rī pi vé ní ‘bá Bētēsāyidā vé rī pi be
(Mátayo 11:20-24)

13 Yēsū ní gōzú ‘yozú kīnī, “Ízāngā rī úmvúlésí adri ìmivé ní, ìmi ‘bá Kōrāzīnī vé rī pi! Ízāngā rī úmvúlésí adri ìmivé ní, ìmi ‘bá Bētēsāyidā vé rī pi! Tā āyāzú āyāyā ì ní ‘oó ìmi āsámvú gé rī pi ā ‘okí té dō Táyā agá, āzini Sīdōnā agá, ‘bá āngū ‘dī‘bée agá rī pi újákí té ɛsí ìnōgósí gí, kōpi té bōngó ìrīkō rú ní pi úsú, āzini kōpi té úfúrágú úmvú dā ì drígé.

14 ‘Bo ú‘dú tā lizú rī gé, ì ímú ìmi ìrīnā ‘bá Táyā vé rī pi ndē, āzini ‘bá Sīdōnā vé rī pi ndē rá.

15 Ìmi ‘bá adri‘bée Kāpārānāúmā agá ‘dī‘bée, ìmi úšúkí ì nyo ícá ìmi ìnjī ‘bū gé ‘dālé rá? Ícókí ìmi ìnjī ku, ìmi ímú fi mụzú ‘bū āvū rī pi vé rī agá vūgá ‘dāa.

16 “Ími mávé ‘bá mā pámvú ūbī‘bá rī pi, ‘bá ìmi yīpi rá rī, yī ‘dīri ma. ‘Bá ìmi gāapi sī rī, gā ‘dīri ma. Ázini ‘bá ma gāapi sī rī, gā ‘dīri Múngú ma ìpéepi rī.”

‘Bá Yēsū ní pée pūkú ɛzīrī drī ní ìrī rī pi vé ìmvíngará

17 ‘Bá Yēsū ní pée pūkú ɛzīrī drī ní ìrī rī pi ìmvíkí āyīkō be ambamba, kōpi kīnī, “Úpí, ‘bá kādō mívé rú zīj, ìndrí ùnjí rī pi ‘bā tī yī rá.”

18 Yēsū ní ‘yozú kōpi ní kīnī, “Á ndre Sātānā‘ íbí í‘dé ‘bū gé ‘dāásí vūgá nōó sū āngū ní gaá áci be ndērē rī tñj.

19 Á sē ìmi ní ūkpō ìnjī rī pi utuzú pá sī, āzini ngá ìrī be āngū zā‘bée zāzā rī pi utuzú, ìmi ndékí rī ārī‘bágú Sātānā vé ūkpō áni, ngá āzi ícá ìmi ‘oó ádrá álujāni ku.

20 ‘Bo āyīkō ā fū ìmi ìndrí ùnjí rī pi ní ìmi tī yīj rá rī sī ku, āyīkō ā fū ìmi ì ní ìmi rú sī ‘bū gé ‘dālé gí rī sī.”

Āyīkō fū Yēsū rī ambamba
(Mátayo 11:25-27; 13:16-17)

21 Sā ‘dāri gé, Ìndrí Uleterē rī sē āyīkō fū Yēsū rī ambamba, ìri ní ‘yozú kīnī, “Má ɛtɛpi, mī adriipi Úpí ngá ‘bū gé rī pi drígé, āzini ngá vū drígé rī pi drígé céré rī, á sē mí ní ōwō‘dīfō, ā‘diātāsīyā mí ūzū tā ‘dī‘bée ‘bá tā n̄ngárā be rī pi ní rá, āzini mí ūzū ‘bá ngá lā‘bée ambamba rī pi ní rá, mí i‘da tā rī anjīnā rī pi ní. Ẹ, má ɛtɛpi, ‘i ‘o tā rī ‘dīni, ā‘diātāsīyā tā mí ní ‘oó ‘dīri sē mí ní āyīkō.

22 “Má ɛtɛpi sē ngá rī pi ārēvú céré kú má drígé. Ma Mvā rú, ‘bá āzi n̄ ma kuyé, ‘yénjā má ɛtɛpi n̄ ma nī, ‘bá āzi n̄ kpá má ɛtɛpi rī kuyé, ma Mvā rú, ‘yénjā á n̄ ìri nī, āzini ‘bá má ní lēé má ɛtɛpi vé tā ūlūu kōpi ní rī pi n̄kí ìri nī.”

23 Kúru Yēsū ní ‘i újázú ívé ‘bá ‘i pámvú ūbī‘bá rī pi vūgá ‘dāa, ìsú ākūdé kōpi ì drīkā sī, ìri ní ‘yozú kōpi ní kīnī, “Ími ní tā rī ndrēé rá rī sī, ìmi ìsúkí tākíri gí.

24 Á lē ‘yoó ìmi ní ‘dīni, n̄ɛbī kárakarā, āzini ‘bāgú kárakarā lēkí kōdō tā ìmi ní ndrēé rī pi ndrēé, ‘bo kōpi ndrēkí kuyé, āzini kōpi lēkí kōdō tā ìmi ní yīj rī pi yīj, ‘bo kōpi yīkí kuyé.”

Nāpi Sāmāriyāgú múké rī vé rī

25 Ú‘dú ālu, ágó tājmbī Mósé vé rī n̄jpi múké múké rī ní ngazú uru sī, ìri ní Yēsū rī ū‘bīzú, ìri ní zizú kīnī, “Ímbápi, má ‘o ā‘dī, má ìsú rí ídri ‘dāni‘dāni rī āní?”

26 Yēsū ní újázú ìri ní kīnī, “Síkí búkū tājmbī vé rī agá ìngóni? ‘Í lā búkū rī, mí ìsú tā ní ìngóni?”

27 Ágó rī ní újázú kīnī, “ ‘Lē mí lē Úpí Múngú mívé rī ɛsí be céré, ìndrí mívé rī be céré, ūkpō mívé rī be céré, yīkí mívé rī be céré,’ āzini ‘Lē mí lē ‘bá mí gārā gá rī, sū mí ní mí rú‘bá lēé rī tñj.’ ”

28 Yēsū ní ‘yozú ìri ní kīnī, “Átángá mí ní újā ‘dīri pīrī, ‘i ‘dú tā ‘dīri ngāa, mí ídri ‘dāni‘dāni rī ìsú rá.”

29 ‘Bo ágó rī lē ‘i ‘bāa adrii ‘bá pīrī ní rú, ìri ní Yēsū rī zizú kīnī, “ ‘Bá adriipi má gārā gá rī ā‘dī ‘i?”

30 Yēsū ní újázú ìri ní kīnī, “Ágó āzi íbí ìngá Yērúsālēmā gá, ìri rī ulú mụzú Yérīkō gá, ágó rī mụ ‘deé úgú‘bá rī pi drígé. Úgú‘bá rī pi alékí ìrivé bōngó, kōpi ūgbākí ìri, kōpi ní ‘deé mụzú, kukí ìri kú kī‘dīkī‘dī vūgá ‘dīgé.

† 10:18 10:18 Sātānā: Sātānā rī ádróko, ìri āmbúgú ìndrí ùnjí rī pi drígé, gā tā Múngú vé rī ‘dugá ngagá sī, Múngú ídró ìri ‘bū gé ‘dāásí. ‘Í lā ‘dangará 12:7-9. 10:27 10:27 Dètōrñómé 6:5 10:27 10:27 Lɛyítíkā 19:18

31 “Kúru átálágú ázi imú lèti àlu àlu 'dĩri gé sī, kã ágó rĩ ndree, ku agaá ágó rĩ ã jèlè gá sī.

32 Vùdrĩ ni gé, Lèvígú[‡] èzi ngaápi Jó Múngú vé rĩ agá rĩ ní kpá ícázú vùrã 'dãri gé, kã ágó rĩ ndree, ku kpá agaá ágó rĩ ã jèlè gá sī.

33 “Kúru Sãmariyágú ázi ní kpá ícázú vùrã 'dãri gé, kã ágó rĩ ndree, èsĩ ní ìsù ízàngã ágó rĩ vé tã sī.

34 Īri ní 'dezú mužú ágó rĩ vúgá 'dãá, Īri ní ùdu í'dúzú vinyò be àzò rĩ è mĩ ùjizú ànĩ, Īri ní ágó rĩ vé àzò ùdròzú bõngò sī. Īri ní ágó rĩ 'dúzú 'bázú ívé dõngi drìgé, jĩ Īri mužú 'bãá jó ùmú vé rĩ agá, ùtè ágó rĩ múké.

35 Kã caá drũ ù'bútĩ, Īri ní mũfèngã fifi ènjĩpi ènjĩpĩ ní pi í'dúzú Īrĩ, Īri ní sèzú 'bã riipi jó ùmú vé rĩ ùtèepi rĩ ní. Īri ní 'yozú kĩnĩ, 'Lè mĩ ùtè ágó rĩ múké, mũfèngã mĩ ní ágó rĩ ùtèzú rĩ aga dõ rá, má kãdò Ìgòò, ma imú ùfè mĩ ní rá.' "

36 Kúru Yèsú ní ágó tãmbĩ Mósè vé rĩ nĩpi rá rĩ zizú kĩnĩ, “Bã na 'dĩ'bée àsámví gé, 'bã adriipi ágó ùgũ' bã rĩ pi ní alii rĩ ã gãrà gá rĩ 'dĩ' i?”

37 Ágó rĩ ní újázú kĩnĩ, “Bã Īrivé ízàngã ndreepi rĩ.”

Yèsú ní 'yozú Īri ní kĩnĩ, “Í mu tã rĩ 'oó sũ 'dĩri tĩnĩ.”

Yèsú mu Mārātã pi vúgá Mārīyã be

38 Yèsú pi kã riĩ mužú ívé 'bã 'í pámvú ùbĩ' bã rĩ pi be Yērúsálémã gá 'dãá, kòpi kúkĩ fĩ gúrú ázi agá, kòpi kã caá 'dãlé, kòpi ìsúkĩ ùkú ázi rú ní Mārātã 'i, ùkú rĩ ní kòpi è'yízú ívé àngã.

39 Mārātã vé òmvũpi Mārīyã ní imúzú úrizú Úpi Yèsú èndretĩ gé, rĩ tã Yèsú ní riĩ átã rĩ yĩ.

40 'Bo Mārātã è drĩ ábã èzi 'í ní ngaá ambamba rĩ sī rá. Īri ní imúzú Yèsú vúgá nõò, Īri ní 'yozú kĩnĩ, “Úpi, má òmvũpi ku ma riĩ èzi rĩ ngaá ó'dúkũlè, mĩ ùsũ tã 'dĩri múké? 'Í 'yo Īri ní è imú má ízã koó!”

41 Úpi ní 'yozú kĩnĩ, “Mārātã, Mārātã, mĩ drĩ ábã èzi mĩ ní ngaá ambamba rĩ sī gĩ,

42 'bo tã agaápi rá Ī ní lèè rĩ 'yèjá àlu. Mārīyã Īpè tã adriipi múké ní, ícókĩ tã 'dĩri 'dũđ drĩ ní gé sī ku.”

11

Yèsú ímbã ívé 'bã 'í pámvú ùbĩ' bã rĩ pi Múngú rĩ zingárã sī

(Mátayo 6:9-13; 7:7-11)

1 Ú'dú àlu, Yèsú mu Múngú rĩ zĩ vùrã ázi gé, kã Múngú rĩ zĩ deę, Īrivé 'bã Īri ã

pámvú ùbĩ' bã rĩ pi vé ázi ní Īri zizú kĩnĩ, “Úpi, lè mĩ ímbã 'bã Múngú rĩ zingárã sī, sũ Yúwãní ní riĩ ívé 'bã 'í pámvú ùbĩ' bã rĩ pi ímbã rĩ tĩnĩ.”

2 Yèsú ní 'yozú kòpi ní kĩnĩ, “Īmi lèkĩ dõ Múngú rĩ zĩ, Īmi zĩkĩ 'dĩni.

“ ‘Bávè Ètèpi 'bũ gé rĩ,

rú mívé rĩ è ĩnjĩkĩ ĩnjĩjĩ.

Lè málũngã mívé rĩ è imú ĩyĩ.*

3 'Í sè 'bã ní ànyàngã ú'dú àlu àlu vú sī cèrè.

4 'Í trũ 'bã 'bávè ùnjikányã agásĩ rá,

sũ 'bã ní 'bã 'bã 'o'bã ùnjĩ rĩ pi trũú ívé ùnjikányã agásĩ rĩ tĩnĩ.

Lè mĩ sè tã ùnjĩ ã ù'bĩ 'bã ku.' "

5 Kúru Īri ní zingárã rĩ vé tã ímbázú kòpi ní nãpi sī kĩnĩ, “Īmi àsámví gé 'dĩgé, 'bã ázi mu dõ ívé ùndĩ vúgá ĩnjĩnã ágágá, 'yo dõ Īri ní kĩnĩ, 'Ùndĩgò, 'í sè má ní pánga na,

6 'ã'diãtãsiyã mávé ùndĩgò imú kuú má vúgá 'dãá'dã, ngá ázi má ní sèé nyaá Īri ní 'dãáyo.'

7 Ùndĩgò jó agá 'dãá rĩ gõ újã 'yo, 'Mĩ ri má drĩ izaá ku. Má ùpi mávé kètĩ gĩ, 'bã ulakĩ mávé anjĩnã rĩ pi be vúgá gĩ. Má ícò ngaá urũ mužú mĩ ní ngá ázi sèé ku.' "

8 Á 'yo ĩmi ní, ùndĩgò jó agá rĩ ícò dõ íngá urũ mužú ùndĩgò àmvé rĩ ní pánga rĩ sèé ku drããsiyã, ùndĩgò àmvé rĩ ní adriĩ Īrivé ùndĩ rĩ sī, 'bo ùndĩgò àmvé rĩ ní riĩ pánga rĩ zĩ ñĩ ñĩ rĩ sī, ùndĩgò jó agá rĩ ícò íngá, Īri ngá ùndĩgò àmvé rĩ ní lèè rĩ sè Īri ní rá.

9 “Kúru á 'yo ĩmi ní 'dĩni, ĩmi zĩkĩ, ĩ sè ĩmi ní rá, ĩmi ndãkĩ, ĩmi ìsũ rá, ĩmi gaki kètĩ rĩ, ĩ zĩ ĩmi ní rá.

10 Á'diãtãsiyã 'bã ngá zĩpi rĩ, ĩ sè Īri ní rá, 'bã ngá ndãápi rĩ, Īri ìsũ rá, 'bã kètĩ gaápi rĩ, ĩ kètĩ rĩ zĩ Īri ní rá.

11 “Īmi anjĩ ètèpi, mívé mvã zĩ dõ 'bĩ mĩ tĩ gé, mĩ ícò Īri ní ĩnĩ sè áyu rá?

12 Dõku mvãnã rĩ zĩ dõ 'bũ gbé mĩ tĩ gé, mĩ ícò Īri ní ngá ĩrĩ be àngũ zãápi zãzã ní sè áyu rá?

13 Īmi 'bã ùnjikányã be 'dĩ'bée, ĩmi nĩkĩ ngá múké sè be fèfè rú ĩmivé anjĩnã rĩ pi ní rá. 'Bo ĩmivé Ètèpi 'bũ gé rĩ, Īri ĩmi ní ngá sè aga rá, Īri Īndri Uleterè rĩ sè 'bã zĩpi rĩ ní rá!”

Yèsú pi vé tã Bèlèzèbùlã be rĩ

(Mátayo 12:22-30; Mārãkò 3:20-27)

14 Ú'dú àlu, Yèsú dro Īndri ùnjĩ fũú ágó átãpi ku ní drìgé sī. Īndri ùnjĩ rĩ kã fũú gĩ, ágó átãpi ku rĩ ní í'dózú átàngã átázú, sè 'bã bĩtrĩkã rĩ pi ní àyàngárã.

‡ 10:32 10:32 Lèvígú: Atala Īsèrèlè rĩ pi vé rĩ àrèvú cèrè, ĩbĩkĩ ĩfũú úyú Lèví vé rĩ agá. * 11:2 11:2 Lè málũngã mívé rĩ è imú ĩyĩ: Lè mĩ imú málũngã rĩ ruų adrizú 'bãgú rú 'bã drìgé. † 11:15 11:15 Bèlèzèbùlã: Bèlèzèbùlã vé rĩ ázi rĩ Sãtãnã 'i, Īri àdròko, Īri àmbúgú Īndri ùnjĩ rĩ pi drìgé.

15 'Bo 'bá uruḵo'béé kôpi ásamvú gé 'dãá, kôpi ní 'yozú kinî, "Yēsũ ri indri ũnjî rî pi údró Bêlêzêbúlã[†] vé ũkpô sî, Bêlêzêbúlã ri ámbúgú indri ũnjî rî pi vé ni."

16 'Bá uruḵo'béé ũ'bîkî Yēsũ ri, kôpi kinî, lē Yēsũ ā 'o tā āyázú āyāyā íngápi 'bũ gélésîla ni.

17 Yēsũ nî tā kôpi ní rîi ũsũú rî rá, ìri ní 'yozú kôpi ní kinî, "Mälüngã ì ní ruḡ rî agá, 'bá rî pi acokî dô ì rîi è'dî 'dijî ì ôgũpîjî be, mälüngã 'dîri ícô pá tuú ku. 'Bá jó ásamvú gé rî pi rikî dô ì fuḡ ì ôgũpîjî be, 'bêtî 'dîri gô ábã rá.

18 Sātãnã fu dô ũmbã ógũpî be, Ìrivé mälüngã 'dîri ícô pá tu íngóni? Á 'yo tā 'dîri 'dîni, ā'diãtãsiyã ìmi kinî, ma ri indri ũnjî rî pi údró Bêlêzêbúlã vé ũkpô sî.

19 Ma dô ri indri ũnjî rî pi údró Bêlêzêbúlã vé ũkpô sî, ìmivé 'bá ìmi pámvú ũbî'bã rî pi ri indri ũnjî rî pi údró ā'di vé ũkpô sî? Kôpi ìmú tā lì ìmi drîgé tā ìmi ní 'yoó rî sî.

20 'Bo ma dô ri indri ũnjî rî pi údró Múngú vé ũkpô sî, ìri lü 'yozú kinî, mälüngã Múngú vé rî ícã ìmi ásamvú gé gî.

21 "'Bá ũkpô be adriipi ngá è'dî vé ni be rî, ìri ícô ívé 'bêtî ütê rá, Ìrivé ngá 'bêtî ásamvú gé rî pi adri muké.

22 'Bo 'bá äzi ũkpô be ni ìmú dô è'dî 'dijî ìri be, ndê dô Ìrivé ũkpô gî, ìri jó 'dîpa vé ngá è'dî 'dizú, ìri ní èšî 'bãã drî ní gé 'i ütêzú rî pi pa drî ní gé sî rá, ìri awa 'bá uruḵo'béé ni.

23 "'Bá adriipi má be trû ku rî, 'bá 'dîri mávé ãrî'bã, 'bá änyãngã ikünããpi má be trû ku rî, ìri änyãngã Ìrerê.

Índri ũnjî rî vé ìgõngará 'bã rî è èšî agá rî

(Mätáyo 12:43-45)

24 "Índri ũnjî rî fũ dô 'bã rî ru'á gá sî ämvé gî, ìri èçî ngalanji ängü ā'wî rú rî pi agásî, ri vürã uvuzú ni ndã, ìsú dô vürã kuyé, ìri 'yo, 'Ma gô jó má ní kuú rî agá 'dälê ũzi.'

25 Índri ũnjî rî kádô ícã, ìsú dô wekî jó rî ã 'a uletere, údékî kuú muké muké,

26 Ìri mu indri ũnjî uruḵo èzîrî ũnjikãnyã be ívé rî ndêépi rá ni pi ìjî, kôpi céré fi adri 'bã rî agá. 'Bã rî vé adringará ri gô adri ũnjî drîdrî 'dãri ndê."

27 Yēsũ kã riî tā 'dîri átã, ũkú äzi 'bã bîtrîkã rî pi ásamvú gé 'dãã, ìri ní átãzú ú'dúkô be uru 'dãã kinî, "Tãkîri ā adri ũkú mi tîpi rî drîgé, äzini mí ní bã sêépi ndruruipi rî drîgé."

28 Yēsũ ní újázú kinî, "Tãkîri ā adri 'bã ú'dúkô muké Múngú vé rî yî'bã rá, äzini 'du'bã nga'bã rá rî pi drîgé."

'Bã rî pi lëkî ā 'okî ì ní tā äyázú äyāyã ni

(Mätáyo 12:38-42; Mārãkô 8:12)

29 'Bã bîtrîkã rî pi kã ì úmú Yēsũ ā gãrã gã, Yēsũ ní 'yozú kinî, "Ìmi úyú ändrũ nõ'bée, ìmi 'bã ũnjî. Ìmi lëkî tā äyázú äyāyã ni ndrëe ìmi mî sî, 'bo ícokî ìmi ní tā äyázú äyāyã ni 'oó ku, 'yenã ìri adri tā äyázú äyāyã Yónã vé rî.†

30 Tã 'i ngaãpi Yónã ru'á gá rî i'dã 'bã Nínëwê vé rî pi ní kinî, Múngú ipê ìri ni. Ma 'Bã Mvã 'i, tā 'i ngaãpi mã ru'á gá rî i'dã 'bã úyú ändrũ nõ'bée vé rî pi ní kinî, Múngú ipê mã nî.

31 U'dú tá lizú rî gé, 'bãgú ũkú rú ängü ändrêlé rú rî gé rî úmvúlesi ìmú pá tu tá lì úyú ändrũ nõ'bée drîgé nî, ā'diãtãsiyã 'bãgú rî íbî ìmú ängü rárá rú ni gélesi, ìmú Sölömónã vé ùmî tá 'ozú rî yî, 'bo 'bã äzi nõgõnõ ndê Sölömónã ri ämbügú sî rá.

32 U'dú tá lizú rî gé, 'bã Nínëwê vé rî pi ìmú pá tu kôpi úyú ändrũ nõ'bée tõ nî, kôpi 'yo úyú ändrũ nõ'bée 'okî tá ũnjî, ā'diãtãsiyã Yónã kã tî Múngú vé rî sêe, kôpi újãkî èšî ívé ũnjikãnyã agásî rá. 'Bã äzi nõgõnõ ndê Yónã ri ämbügú sî rá,§ 'bo ìmi úyú ändrũ nõ'bée, ìmi gãkî èšî újãgã sî.

Yēsũ ìmbã 'bã rî pi lám bã dîjîpi rî vé tá sî

(Mätáyo 5:15; 6:22-23)

33 "'Bã äzi ícô lám bã 'yüü jîjî zûü vürã indrêpi ku ni gé ku, dôku ícô údrî ũpîjî drî ni gé cí ku. Ìri lám bã rî 'bã mísã drîgé, 'bã ífî'bã jó agá rî pi ã ndrëkî rî äcí dîjîpi rî.

34 Mî mívê rî, ìri lám bã mi ru'á vé ni. Mî mívê rî dô muké, ru'á mívê rî indrê ku ütünã agá uletere. Mívê mî dô ũnjî, ru'á mívê rî adri ku ìnjîã agá.

35 Lê mi nî muké 'yozú kinî, mívê ru'á adriipi ütünã agá rî, lē ã gô 'i újã adrii ìnjîã agá ku.

36 Mívê ru'á bã dô ütünã agá, ìgélê äzi mí ru'á gá adriipi ìnjîã agá ni 'dããyo, mí ru'á ri adri céré ütünã agá, sũ lám bã vé äcí ní dîjî ängü ìmgbêréé mí ní uletere rî tîni."

Yēsũ tre Fãrúšî rî pi drîgé, äzini 'bã tãjmbî ìmbã'bã rî pi drîgé

(Mätáyo 23:1-36; Mārãkô 12:38-40; Lúkã 20:45-47)

37 Yēsũ kã átãngã rî átã deç, Fãrúšîgú äzi ní Yēsũ ri zîzú muzú ìnyã nyaã ívé ängã,

† 11:29 11:29 Tã äyázú äyāyã Yónã vé rî: †bî te nêbî Yónã ri, Yónã adri caã ú'dú na ì'bî rî agá 'dãã. † lã Yónã 1:17; Mätáyo 12:39-40; Mätáyo 16:1-4; Lúkã 11:29-32. § 11:31 11:31 † 'Bãgú 10:1-13 § 11:32 11:32 'Bã äzi nõgõnõ ndê Yónã ri ämbügú sî rá: 'Bã Yēsũ ní 'yoó ndê Sölömónã pi Yónã be rá rî, Yēsũ rî 'i 'yo.

kúru Yēsū ní fizú jó gá 'dálé, ìri ní úrízú vùgá ìnyá rí nyanjárá gá.

³⁸ Fārúšǵú rí ká ndreeé Yēsū í'dó ìnyá rí nyaá, ùjǐ 'í drǐ sù ìvé mèrè ní lèé rí tǐni kuyé, sè ìri ní àyāngárá.

³⁹ Kúru Úpí ní 'yozú ìri ní kǐnǐ, "Ìmi Fārúšǐ 'dǐ'bée, ìmi rí kópò, àzini kúrǎ rí pi vé rù'bá àmwélésìla rí ùjǐ áyu, 'bo ìmi èsǐ agá 'dálé, ìmi èsǐ be àmbúgú ngá drǐgè, àzini ìmi èsǐ ùnjǐ.

⁴⁰ Ìmi azakí azaza! Múngú rù'bá àmwélésìla rí gbǐpi rí, gbǐ kpá rù'bá agalésìla rí ní kuyé?

⁴¹ Lè ìmi sèkí ngá ìmivé rí pi 'bá adri'bá ngá àkò rí pi ní, ìmi 'okí dō 'dǐni, ìri Múngú ní àyíkò sè.

⁴² "Ìmi Fārúšǐ 'dǐ'bée, ìzāngá rí ùmwúlésǐ adri ìmivé ni, à'diātāsìyá ngá mādāṅá ómvú agá sù nānā tǐni, ìngǐrǐṅá tǐni rí pi, mụdrǐ agá, ìmi rí àlu ni í'dú sè* Múngú ní rá, 'bo ìmi kókí 'bá 'bá uruko'bée ní 'oó ùnjǐ rí pi è ìzā kuyé. Lè ìmi 'okí 'bá rí pi múké, àzini ìmi lèkí Múngú rí, àzini ìmivé ngá mụdrǐ agá, ìmi sèkí àlu ni Múngú ní.

⁴³ "Ìmi Fārúšǐ 'dǐ'bée, ìzāngá rí ùmwúlésǐ adri ìmivé ni, à'diātāsìyá ìmi lèkí vùrà úrízú í ní ìnjǐ ìnjǐ Jó Múngú rí Zizú rí agá rí pi áyu, àzini ìmi lèkí 'bá rí pi à ríkí ìmi ní mōdó sèé jòkòṅé agá 'dāá ìnjǐngárá be.

⁴⁴ "Ìzāngá rí ùmwúlésǐ adri ìmivé ni, à'diātāsìyá ìmi adriki sù 'bùrèdrǐ í ní ícò ámá ku rí tǐni, 'bá rí pi rí ècǐ drǐ ní gé sǐ, kòpi ámákí ku."

⁴⁵ 'Bá àzi tǎjmbǐ Mósè vé rí nǐpi múké múké rí ní 'yozú kǐnǐ, "Ìmbápi, tǎ mí ní 'yoó 'dǐri, mí rí 'bá u'da."

⁴⁶ Yēsū ní újázú kǐnǐ, "Ìmi 'bá í ní ìmbá tǎjmbǐ Mósè vé rí nǐ'bá múké múké 'dǐ'bée, ìzāngá rí ùmwúlésǐ adri ìmivé ni, à'diātāsìyá ìmi rí oḡu 'bá 'bá rí pi drǐgè, kòpi ícókí 'duú bá ku, ìmi lèkí ìmivé drǐ 'báá kòpi è ìzā kozú ku.

⁴⁷ Ìzāngá rí ùmwúlésǐ adri ìmivé ni, à'diātāsìyá ìmi rí 'bùrèdrǐ nèbǐ rí pi vé rí gbǐ, ìsúzá ìmi é'bǐpǐ ù'díkí ótú kòpi ùdráá nǐ.

⁴⁸ Tǎ ìmi ní 'oó 'dǐri, ìri lù 'yozú kǐnǐ, ìmi à'yíkí tǎ ìmi é'bǐpǐ ní nèbǐ rí pi ú'dizú 'dǎri gí, ìmi ní rizú kòpivé 'bùrèdrǐ rí pi gbizú àní 'dǐ.

⁴⁹ Tǎ 'dǐri sǐ, Múngú tǎ nǐngárá be rí kǐnǐ, 'Ma nèbǐ rí pi pé mụ 'bá áyúáyú rí

pi be kòpi uruko'bée ú'dǐ ùdrá, àzini kòpi uruko'bée ócú ùnjǐ ùnjǐ.'

⁵⁰ Ìmi úyú àndrú nò'bée, nèbǐ í ní ú'dǐ ùdráá Múngú ní vù rí gbǐngárá gá 'dāá rí pi vé àrǐ rí ngo ìmi drǐgè.

⁵¹ Í'dózú í ní Èbélè rí 'dǐngárá gá, ícázú sǎ í ní Zákàriyá rí 'dizú vùrà ròbòṅò zázú rǐ† pi àsámvú Jó Múngú vé rí be rí gé, ìmi úyú àndrú nò'bée, àrǐ 'bá 'dǐ'bée vé rí ngo ìmi drǐgè.

⁵² "Ìmi 'bá í ní ìmbá tǎjmbǐ Mósè vé rí nǐ'bá múké múké 'dǐ'bée, ìzāngá rí ùmwúlésǐ adri ìmivé ni, à'diātāsìyá ìmi 'duki mǎfútá tǎ nǐngárá vé rí zùú gí. Ìmi fíkí kuyé, ìmi ugakí 'bá lè'bá fi'bá rí pi ní lètǐ gí."

⁵³ Yēsú ká átángá rí átá deé, Fārúšǐ rí pi 'bá tǎjmbǐ ìmbá'bá rí pi be, kòpi è èsǐ ve Yēsú ní ùnjǐ ùnjǐ, kòpi í'dókí ríi ìri ùjǐ.

⁵⁴ Í ìsúkí rí átángá ùnjǐ yǐ tǐ ní gé, í tókí rí ìri àní bènǐ.

12

Ìmi adriki mǐ be kowu 'bá í 'bǎ'bée kú tǎ be pǐrǐ rí pi à tǎ sǐ

¹ 'Bá bǐrǐkǎ trakí í Yēsú à gārǎ gá, élifú ni ambamba, kòpi ríkí í ùmǐ mụzú ùmǐmǐ. Yēsú ní í'dózú átázú ìvé 'bá 'í pámvú ùbǐ'bá rí pi ní kǐnǐ, "Lè ìmi adriki mǐ be kowu tǎ Fārúšǐ rí pi ní ríi ìmbá rí sǐ, à'diātāsìyá tǎ kòpi ní ìmbá rǐ, kòpi 'duki ngá ku.

² Tǎ í ní ùzùzù rǐ, ìri ìmú 'í i'da àmwé, tǎ í ní 'oó kǐri kǐri rǐ, í ìmú ìrivé tǎ nǐ rá.

³ Tǎ ìmi ní átá ìnjǐ agá rǐ, ùtúnǎ sǐ í ìmú yǐ rá, tǎ ìmi ní átá ùyòkòyò sǐ jó agá 'dāá rǐ, í ìmú tǎ ní áyú jó drǐgè."

Lè ìmi adriki ùrǐ sǐ ku

(Mátayo 10:28-31)

⁴ Yēsú ní 'yozú kǐnǐ, "Ùndǐ mávé rí pi, á 'yo ìmi ní 'dǐni, lè ìmi adriki ùrǐ sǐ ku, 'bá lè'bá ìmi 'dǐ'bá rí pi sǐ, kòpi 'yèṅá rù'bá rǐ 'dǐ, kòpi ícókí ìmivé ìndrǐ 'dǐjǐ dráá ku.

⁵ 'Bo ma 'bá ìmi ní ícò ruú rǐ lù ìmi ní rá, lè ìmi rúkí Múngú ùkpò be 'bá 'dǐpi 'beépi ácí vezú àní ùdǐ àkò rǐ* agá rǐ áyu.

⁶ Àrǐṅá nyírǐṅá tòwú uzǐkí nyo mǐfèngá fífí ìrǐ ku? 'Bo Múngú àvǐ àrǐṅá àlu ní vé tǎ sǐ ku.

⁷ Múngú lǎ drǐ'bǐ ìmi drǐgè rí pi cére gí. Lè ìmi adriki ùrǐ sǐ ku, ìmivé tǎ ndè àrǐṅá káràkàrá rí pi vé rǎ rá.

* **11:42 11:42** Ngá mụdrǐ agá, ìmi rí àlu ni í'dú sè: Tǎjmbǐ Mósè vé rí 'yo kǐnǐ, lè 'bá Ìsèrélè vé rí pi è í'dúkí ngá mụdrǐ agá, àlu ni sèé Múngú ní. † **11:51 11:51** Vùrà ròbòṅò zázú rǐ: Vùrà ròbòṅò zázú ni anigé Jó Múngú vé rí à bórò gá 'dāá, átálágú rǐ rí ròbòṅò zǎ àní Múngú ní 'bá rí pi trúzú ìvé ùnjǐkǎnyá agásǐ. Vùrà èjǐngǐrǐ zázú ni anigé Vùrà Uleteré rí gé Jó Múngú vé rí agá 'dāá, átálágú rǐ rí èjǐngǐrǐ zǎ àní Múngú ní ù'bùtǐṅá sǐ, àzini ùndrèṅá sǐ sá Múngú rí zizú rǐ gé. * **12:5 12:5** Ácí vezú àní ùdǐ àkò rǐ: Múngú rí ùmwúlésǐ 'bá 'í è'yǐ'bá ku rí pi 'du 'ùbè ácí 'dǐri agá. † lǎ 'd'angárá 20:7-15.

Ūlũkĩ tā Kúrísítō vé rĩ

(Mátayo 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ “Á 'yo ìmi ní 'dĩni, 'bá rĩ ẽ'yĩ dō ma 'bá rĩ pi ẽndrẹti gé, 'yo dō 'í á'yĩ ma rá, ma 'Bá Mvã 'i, ma kpã ìri á'yĩ mālãyĩkã Múngú vé rĩ pi ẽndrẹti gé rá.

⁹ “Bá rĩ gã dō ma vũ drĩgé nōgō sĩ, ma kpã ìri gã sĩ mālãyĩkã Múngú vé rĩ pi ẽndrẹti gé.

¹⁰ Ma 'Bá Mvã 'i, 'bá rĩ átã dō tā ùnjĩ mã rụ' 'bá gã, Múngú rĩ ícõ ìri trũ rá, 'bo 'bá rĩ ide dō Índrĩ Uleterere rĩ, Múngú trũ ìri ãlũjãni ku.

¹¹ “Bá ãzi jĩ dō ìmi mụyĩ Jõ Múngú rĩ Zizũ rĩ agã, tã dō ìmi 'bá ãngũ rụ' 'bá rĩ pi ẽndrẹti gé, ãzini 'bá ùkpõ be rĩ pi ẽndrẹti gé, lẽ ìmi ẽsĩ ã adri ìzãngã sĩ 'yozũ kìnĩ, ìmi mụ ìmivé tá gã ngõni yã 'dĩni ku, dõku ìmi átã ngõni yã 'dĩni ku,

¹² sã 'dãri gé, tá ìmi ní átã rĩ, Índrĩ Uleterere rĩ ùlũ ìmi ní nĩ.”

Nãpi ágõ azakaza rú ã'bú be rĩ vé rĩ

¹³ Ágõ ãzi 'bá bĩtrĩkã rĩ pi ãsãmvũ gé 'dãã, ìri ní 'yozũ Yẽsũ ní kìnĩ, “Ímbãpi, 'í 'yo má ẽdrĩpi ní, ã awa ã'bú 'bá ẽtẹpi drããpi gĩ rĩ ní kuũ rĩ 'bá ní 'í be.”

¹⁴ Yẽsũ ní újãzũ kìnĩ, “Ágõ 'dĩri, ã'di ìpẽ ma 'bá tá lĩjĩpi ní rú nĩ, dõku ã'di ìpẽ ma ìmivé tá ãsãmvũ acoõ nĩ?”

¹⁵ Kúru Yẽsũ ní 'yozũ 'bá rĩ pi ní kìnĩ, “Ìmi ndrekĩ múké, lẽ 'bá ãzi ã adri ẽsĩ be ãmbúgũ ngã drĩgé ku, 'bá rĩ dõ ã'bú be tré, ã'bú ìrivé 'dĩri ícõ ìrivé idri sõe adriĩ múké nĩ ku.”

¹⁶ Yẽsũ ní nãpi 'dĩri ùlũzũ kõpi ní kìnĩ, “Ágõ ãzi ã'bú be ní ãnyãngã ka ìrivé ómvũ agã ambamba.

¹⁷ Ágõ rĩ rĩ ỹsũyĩ kìnĩ, “Vũrã má ní mávé ãnyãngã 'bãzũ ní 'dããyo, mã 'o rĩ ã'di?”

¹⁸ Kúru ìri ní 'yozũ kìnĩ, “Á lẽ 'oó 'dĩni, á lẽ ìrã mávé rĩ pi uzeé vũgã, á lẽ ambugu ambugu ní pi údé, mã mávé ãnyãngã 'bã 'a ní gé, ãzini mã mávé ngã rĩ pi ù'bã céré 'a ní gé.

¹⁹ Kúru mã gõ átã má ẽsĩ agã nõlé, “Mã nõni ãnyãngã be ambamba, ìri adri ca ìlĩ kãrákãrá. Á gõ ẽzĩ ngãã dĩjĩ ku, mã ngã nya, mã ngã mvũ, mã adri ãyĩkõ sĩ.”

²⁰ “Bo Múngú ní 'yozũ ìri ní kìnĩ, “Mĩ azalã Ìnjã ãndrũ nõri sĩ, mã mívé idri 'dũ rá. Kúru ã'di rĩ ìmũ mívé ngã 'dĩ'bée 'dũ nĩ?”

²¹ “Bá ngã 'bããpi kú 'í ní, ngã sõeepi Múngú ní ku rĩ, ìri adri sũ 'bá 'dĩri tĩnĩ.”

Lẽ ìmi rikĩ ìmi ỹsũyĩ drãã tá sĩ ku

(Mátayo 6:25-34)

²² Kúru Yẽsũ ní 'yozũ ívé 'bá 'í pãmvũ ùbĩ' 'bá rĩ pi ní kìnĩ, “Á 'yo ìmi ní, lẽ ìmi rikĩ

ìmi ỹsũyĩ drãã idri rĩ vé tá sĩ 'yozũ kìnĩ, ìmi ã'di nya yã, dõku ìmi ã'di su yã 'dĩni ku.

²³ Idri ndẽ ngã nyanya rĩ rá, rụ' 'bá ndẽ bõngõ rĩ rá.

²⁴ Ìmi ndrekĩ drĩ ãrĩjã rĩ pi kã, kõpi 'ãkĩ ómvũ ku, kõpi ìkũnãkĩ ãnyãngã ku, kõpi jõ ãnyãngã 'bãzũ ní ãkõ, dõku ìrã ãkõ. ‘Bo Múngú rĩ kõpi úcé nĩ. Ìmi ndekĩ ãrĩjã rĩ pi rá.

²⁵ Ẹsĩ ìmivé riipi ùtĩpi 'dĩri sĩ, ìmi nyo ícõ sã ãzi ỹsũ adrizũ ãnĩ idri rú rá?

²⁶ Ìmi ícõkĩ dõ sã ãzi ỹsũ mãdãnjã adrizũ idri rú ku píri, ngã ìmi ní rizũ ìmi ỹsũzũ drãzũ tá sĩ rĩ ã'di?

²⁷ “Ìmi ndrekĩ drĩ pẹti ã fũ ùnyĩ be 'dĩ'bée kã, kõpi ngakĩ ẽzĩ ku, ãzini kõpi nĩkĩ bõngõ ícõ be ì ní ku. ‘Bo á lẽ 'yoó ìmi ní 'dĩni, Sõlõmõnã rĩ ã'bú be, su bõngõ ùnyĩ be sũ fũ ùnyĩ be 'dĩ'bée tĩnĩ kuyé.

²⁸ Múngú rĩ dõ sẽ fũ ásé agã rĩ pi zo ùnyĩ be, ìri zo ãndrũ, drũ sĩ, ì zã ve ãci sĩ rá píri, ìmi 'bá ẽ'yĩngãrá be mãdãnjã 'dĩ'bée, ãdarũ Múngú ícõ nyo ìmi ní bõngõ sõe suũ ku?

²⁹ Lẽ ìmi ẽsĩ ã rĩ ùtĩi ngã nyaanya ã tá sĩ ku, dõku ngã mvũmvũ ã tá sĩ ku, ìmi ẽsĩ ã rĩ ùtĩi tá ní sĩ ku.

³⁰ ‘Bá Múngú rĩ nĩ' 'bá ku rĩ pi ã ẽsĩ rĩ ùtĩ tá 'dĩ'bée sĩ ní, ìmi Ẹtẹpi nĩ ngã ìmi ní lõe rĩ rá.

³¹ ‘Bo lẽ ìmi 'bãkĩ ẽsĩ mãlũngã Múngú vé rĩ ndãzũ, ìri ìmũ ngã ìmi ní lõe rĩ pi sẽ ìmi ní rá.

Ã'bú 'bũ gé 'dãã rĩ vé tá

(Mátayo 6:19-21)

³² “Ìmi ngũlũmũ mãdã mã pãmvũ ùbĩ' 'bá 'dĩ'bée, ìmi adrikĩ ỹrĩ sĩ ku, ã'diãtãsiyã ìmi Ẹtẹpi rĩ ãyĩkõ sĩ, lẽ ìmi fikĩ mãlũngã ívé rĩ agã.

³³ Ìmi ỹzĩkĩ ngã ìmivé rĩ pi, ìmi awakĩ mũfẽngã ní 'bá ngã ãkõ rĩ pi ní. Lẽ ìmi ỹsũkĩ ìmi ní jũrũ mũfẽngã 'bãzũ ãsiipi ku ní, ã'bú 'bũ gé 'dãlé rĩ ábã ku, ỹgũ' 'bá ícõ ỹgũyĩ ku, ãzini ìjĩrĩkõ ícõ mbee ku.

³⁴ Vũrã ìmi ní ìmivé ã'bú 'bãzũ rĩ, ìmi ẽsĩ rĩ adri drĩ ní gé.”

Lẽ 'bá rĩ ã adri ùrẽ ã ùtẽ Yẽsũ vé ìgõngãrá

(Mátayo 24:45-51)

³⁵ “Lẽ ìmi úsũkĩ ìmi kú ùrẽ, ìmi ù'yũkĩ ìmivé lãmbã ã rĩ dĩjĩdĩ,

³⁶ lẽ ìmi adrikĩ sũ 'bã rĩ' 'bá ìvé 'bã ãmbúgũ riipi ìmvĩpi ùmũ ùkũ jezũ rĩ gélésĩ rĩ ùtẽ' 'bá rĩ pi tĩnĩ, ã'diãtãsiyã 'bã ãmbúgũ rĩ kãdõ ìmũ kẹtĩ rĩ gaã, ìmi zĩkĩ rĩ kẹtĩ rĩ ìri ní.

³⁷ ‘Bá ãmbúgũ rĩ kãdõ ícã, ỹsũ dõ ívé ãtĩ' 'bá rĩ pi ùtẽkĩ 'i kú ùrẽ, ìri adri ãyĩkõ sĩ. Ádarũ á lẽ 'yoó ìmi ní 'dĩni, ìri ãtĩ' 'bá rĩ pi sẽ úri vũgã, ìri kõpi ní ngã sẽ nya.

³⁸ 'Bá àmbúgú rí dō ícá ìnḡḡ ágágá yā, dōku àngū ní ówúngará gá yā, ícá dō ìsú àtí'bá rí pí ri 'i ütē, àtí'bá rí pí adri àyíkò sí.

³⁹ 'Bo lē ìmi nḡkí 'yozú kīnī, jó 'dīpa ā nī dō sá ũgú'bá rí ní ìmúzá rí rá, ícá té ívé jó kuú ḡòò ũgú'bá rí ní, ìri ní físú àní jó agá 'dāá ku.

⁴⁰ Lē ìmi adrikí ũrē, ā'diātāsīyā ma 'Bá Mvā 'i, sá má ní ìmúzá ígōzú rí ìmi ícókí nḡi ku."

⁴¹ Pētērò ní zizú kīnī, "Úpí, mi ri nāpí 'dīri 'yo 'bá ní, dōku mi ri 'yo 'bá rí pí ní céré?"

⁴² Úpí ní újázú ìri ní kīnī, "'Bá éṣí 'bāápi céré rizú èḡi ngazú rí ā'di 'i, āzini àtí'bá úmí be tā 'oópi piri àmbúgú rí ní 'bāá 'bá àmbúgú rú ívé àtí'bá rí pí drǐgē ā ri ínyá sēé kōpi ní sá múké ní gé rí ā'di 'i?"

⁴³ 'Bá àmbúgú rí ícá dō ìsú èḡi àtí'bá rí ní ngāá rí múké, ìri àtí'bá rí ũfē rá.

⁴⁴ Ádarú á lē 'yoó ìmi ní 'díní, ìri àtí'bá rí 'bá adri 'bá àmbúgú rú ívé ngá rí pí ā tā mba.

⁴⁵ 'Bo àtí'bá rí ũsú dō 'i éṣí agá 'dālē kīnī, 'Mávē àmbúgú ícá ícá mbēlēnā ku,' í'dó dō rí àtí'bá àgò rí pí fuyú ũkú rú rí pí be, āzini í'dó dō rí ngá nyaá, āzini ngá mvúú ìmērēzú.

⁴⁶ Ìrivé 'bá àmbúgú rí nga ícá ú'dú, dōku sá ìri ní nḡi kuyé ní gé, ìri àtí'bá rí uga kpélékpélé, ìri 'du 'be 'bá é'yí'bá kuyé rí pí àsámvú gé vūrā kōpi ní adrizú rí gé.

⁴⁷ "Àtí'bá àzi ívé àmbúgú rí vé tā ìri ní lēé ā 'okí rí nḡipi rá rí, útú dō 'i ũrē kuyé, dōku 'du dō tá ívé àmbúgú ní èḡi rí ngāá kuyé, ì ri gbā ùnḡi ùnḡi.

⁴⁸ 'Bo àtí'bá àzi ívé àmbúgú rí vé tā nḡipi kuyé, tā 'oópi ùnḡi rí, ì ìri ìrḡḡ mādā. 'Bá ì ní ngá sēé ìri ní àmbúgú rí, ì ngá lē ìri vúgá àmbúgú, 'bá ngá é'yipi àmbúgú rí, ì ngá zì ìri vúgá àmbúgú.

*Yēsū vé tā ìjī acongará
(Mātáyo 10:34-36)*

⁴⁹ "Má ìjī tā ācī ācī ní vū drǐgē nōgó, má ũsú tā ācī ācī rí í'dó té dō 'i gí, ìri adri múké!

⁵⁰ Ì ímú má ní bātízimū ìzāngā vé ní sē, ma tā ènḡḡèḡḡ 'du cḡmgbá tā rí ní 'i dezu.

⁵¹ Ìmi ũsúki má ìjī 'bá rí pí ní tākíri nyòókú drǐgē nōgó? Adri 'díní kuyé, má ìjī acongará.

⁵² Í'dózá àndrū mvúú drǐdrǐ, 'bá tōwú 'bēḡi àsámvú gé rí pí ímú ì aco rá, na rí pí ìrǐ rí pí gā sí, ìrǐ rí pí na rí pí gā sí.

⁵³ Kōpi ímú ì aco rá, mvá ètēpi rí ímú ívé mvá gā sí, mvá rí ímú ètēpi rí gā sí, mvá èndrēpi rí ímú ívé mvá ũkú gā sí, mvá ũkú rí ímú èndrēpi rí gā sí, ìdrēpi rí ímú 'i mvòpi vé ũkú gā sí, mvòpi vé ũkú rí ímú 'i ìdrēpi rí gā sí."

Lókí vé àmángará

(Mātáyo 16:2-3; 5:25-26)

⁵⁴ Yēsū ní 'yozú 'bá bḡtríká rí pí ní kīnī, "Ìmi ndrekí dō ìrḡbḡtí rí íngá ìmúzá ũtú ní 'dengará gálēsí, ìmi 'yo, 'Yíḡgò rí 'dì rá,' ádarú ìri 'dì rá.

⁵⁵ Ìmi ndrekí dō ũlī rí ri ívī ìmúzá àndrélēsíla, ìmi 'yo, 'Ŭtú rí ìmú ko gbírílí,' ádarú ìri ko gbírílí rá.

⁵⁶ Ìmi 'bá ì 'bá'béé kú tá be piri 'dī'béé, ìmi kádò àngū vū drǐgē nōgò rí ndrēé, āzini 'bū gé 'dālē rí ndrēé, ìmi nḡkí àngū rí è mḡlē ámá be rá, ìmi ũlū rá píri, ìmi nḡkí tá riipi 'i 'oópi lókí àndrū nōri gé rí ũlū be ku íngóni íngóni?

⁵⁷ "Ngá ìmi ní tá piri rí nḡzú ámázú ku rí ā'di?"

⁵⁸ 'Bá rí tō dō mi, ìmi dō ri mvú ìri be lētí gé sí trú, ìmi údékí ìmivé tá ìmi àsámvú gé sí ìri be rí deḡ lētí gé 'dǐgē, ìmi údékí dō ku, ìri mi jì mvú tō 'bá tá lḡipi rí èndrēḡi gé, 'bá tá lḡipi rí, ìri mi jì sē àngaráwá drǐgē, àngaráwá rí mi jì 'be jó àngū ũ'yízú rí agá.

⁵⁹ Á 'yo mí ní 'díní, kuki mí ífūú àmvé ku, mi mḡfēngā ì ní lḡi mí drǐgē rí ũfē de ũgbále, mi íbì ífū ndò."

13

Lē ìmi újákí éṣí ìmivé ùnjikānyā agásí rá

¹ Sā 'dāri gé, 'bá urúko'béé ũlúkí Yēsū ní kīnī, Pilátò ú'dí 'bá Gállílayā vé rí pí ũdrāá, ìsú kōpi ri rōbḡḡ zā Jó Múngú vé rí agá 'dāá.

² Yēsū ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Ìmi ũsúki 'bá Gállílayā vé ì ní ú'dí 'dā'béé vé ùnjikānyā ndē ḡḡpḡḡ Gállílayā rí pí vé rí rá, kōpi ní ìzāngā nyazú àní?"

³ Á 'yo ìmi ní, adri 'díní kuyé. 'Bo ìmi újákí dō éṣí ku, ìmi kpá úmvúlēsí céré ũdrā rá.

⁴ Ìmi ũsúki 'bá mvudrǐ drǐ ní àrò lágáráka Sílómū vé rí ní ári kōpi drǐgē, ũdrā'bá 'dā'béé, kōpivé ùnjikānyā ndē 'bá adri'bá Yērūsalemā agá rí pí vé rí rá?"

⁵ 'Bo á lē 'yoó ìmi ní 'díní, adri 'díní kuyé! Ìmi újákí dō éṣí ku, úmvúlēsí ìmi kpá céré ũdrā sḡ kōpivé rí tḡnī."

Nāpí peḡi ì ní zḡi fḡḡ 'aápi kuyé rí vé rí

⁶ Kúru Yēsū ní nāpí 'dīri ũlúzú 'bá rí pí ní kīnī, "Ágò àzi sa peḡi ì ní zḡi fḡḡ rí ívé ómvú agá, ìri ní 'dezu mvúú ũ'a ní ùndrēzú sḡ ní gé 'dāá, ìsú peḡi rí 'a kuyé.

⁷ Kúru ìri ní 'yozú ágò ómvú rí 'āápi rí ní kīnī, 'Ílī na, á ri èḡi peḡi rí vé ũ'a ùndré, má ìsú ũ'a sḡ ní gé kuyé. 'Í ga peḡi rí vúgá! Ìri ri nyòókú rí èrǐ kána.'

⁸ "Ágò ómvú 'āápi rí ní újázú kīnī, 'Àmbúgú mávē rí, 'í ku drǐ ā adri ílī àlū

ká, mà 'ã drī gārā ni, mà dā ndrīī zē ndūū ni gé.

9 'A dō ilī drū rī gé rá, múké! 'A dō kuyé, 'i ga ri kúru ĩri vugá.' "

Yēsū idrí ūkú otrúpi otrúōtrū ni ú'dú Sábátá vé rī gé

10 Yēsū ní rizú 'bá rī pi ímbázú Jó āzi Múngú rī Zizú ní agá ú'dú Sábátá vé rī gé,

11 ūkú āzi 'dālē índrí ūnjī 'o ĩri otrú, adri caá ílī mudrī drī ní ārō, sē ūkú rī ícō 'i ūjūú ngáa uru sī ku.

12 Yēsū ká ūkú rī ndree, ĩri ní ūkú rī zizú ímúzá 'i vugá nōō. ĩri ní 'yozú ūkú rī ní kīnī, "Ūkú 'dīri, mí idrí gī."

13 Yēsū ní 'i drī 'bázú ūkú rī ā rú' bá gá, koro ūkú rī ní ngazú 'i ūjūzú pīrī, ĩri ní Múngú rī íngúzú.

14 Drīkoma Jó Múngú rī Zizú rī vé rī ā 'a ve Yēsū ní ūkú rī idrí ú'dú Sábátá vé rī gé rī ā tã sī rá. ĩri ní 'yozú 'bá rī pi ní kīnī, "Ū'dú ězī ngazú rī pi áziyá, lē ĩmi ímúkī, ē ídríkī ĩmi ú'dú áziyá 'dī'bée agá, adri ú'dú Sábátá vé rī gé ku."

15 Úpī ní újázú ĩri ní kīnī, "Īmi 'bá ĩ 'bā'bée kú tã be pīrī 'dī'bée! Īmi āsámvú gé 'dīgé, 'bá āzi ícō nyo ívé tī, dōku dōngí trūú jījī mụú yījī mvụú ú'dú Sábátá vé rī gé ku?"

16 Ūkú 'dīri íbī ĩfūú úyú Ābūrāmā vé rī agá, Sātánā 'yī ĩri kú vugá ĩzāngā nyaá ílī mudrī drī ní ārō, ídríkī dō ĩri ú'dú Sábátá vé rī gé ūnjī?"

17 Yēsū ká tã rī 'yoó 'dīni, sē ĩrivé ari'ba rī pi ní drīnjá. 'Bo 'bá rī pi ārēvú céré āyīkō sī tã āyázú āyāyā Yēsū ní 'oó 'dīri sī.

Nāpī marigó fī be mādāñā rī vé rī (Mátayo 13:31-33; Mārākō 4:30-32)

18 Yēsū ní kúru 'bá rī pi zizú kīnī, "Mālūngā Múngú vé rī adri sū 'ā'di tīñjī? Má ū'bī rī ĩri ngá ngóni ni sī?"

19 Mālūngā Múngú vé rī adri sū marigó fī be mādāñā rī tīñjī, kádō ĩri saá, ĩri dū mba āmbúgú āmbúgú, āriñá rī pi gū ku sī ní gé."

Nāpī ākúfī vé rī

20 Yēsū ní kpá gōzú 'yozú kīnī, "Má ū'bī rī mālūngā Múngú vé rī ngá ngóni ni sī?"

21 Mālūngā Múngú vé rī adri sū ākúfī ūkú rī ní í'dú dáá usaá fúndru be, ěpījīpi āmbúgú rī tīñjī."

Kĕtī mādāñā rī (Mátayo 7:13-14, 21-23)

22 Kúru Yēsū ní 'dezú rizú ěcízú kūrú rī pi agásī, āzini gūrú rī pi agásī, rī 'bá rī pi ímbá, ísú ĩri rī mụ Yērūsālēmā gá.

23 'Bá āzi ní ĩri zizú kīnī, "Úpī, 'bá mādāñá pi nyo 'yējá ímú pangará ísú ní?"

Yēsū ní újázú kōpi ní kīnī,

24 "Lē ĩmi ū'bīkī fī ūkpō sī kĕtī mādāñā rī gé sī, ā'diātāsīyā á 'yo ĩmi ní 'dīni, 'bá kárákará pi ū'bī fī kĕtī mādāñā rī gé sī, 'bo kōpi ícōkī fī ku.

25 Jó 'dīpa ícī dō kĕtī rī gī, ĩmi áwī pá tu ku āmvé, ĩmi kĕtī rī gá, āzini ĩmi 'yo, 'Ámbúgú 'bávé rī, 'i zī 'bá ní kĕtī rī.'

"'Bo ĩri 'yo, 'Á nī ĩmi kuyé, ĩmi íbíkī ímú íngōósīla?"

26 "Īmi kúru 'yo, 'Ándúrú 'bá ríkī ngá nyaá, āzini ngá mvụú mí be trū, āzini mí rī 'bá ímbá 'bávé lĕtī rī pi drīgé sī.'

27 "'Bo ĩri 'yo kōpi ní, 'Á nī ĩmi kuyé, ĩmi íbíkī ímú íngōósīla? Īmi 'bá ūnjīkányā 'o'bá 'dī'bée, ĩmi dĕkī ĩmi má ěndrĕtī gé 'dīísī rá!'

28 "Īmi kádō Ābūrāmā pi ndree Ísākā be, Yōkōbū be, nĕbī rī pi be céré mālūngā Múngú vé rī agá 'dālē, ísú ídrókī ĩmi kú āmvélésīla, ĩmi fī rī ngongo, āzini ĩmi síkányá ci.

29 'Bá rī pi úmvúlésī ímú ūtū ní ífūngará gálésīla, urukō ni pi ímú ūtū ní 'dengará gálésīla, urukō pi pi ímú úrúlésīla, āzini ándrélésīla, kōpi ímú úrī ūmū nya mālūngā Múngú vé rī agá 'dáa.

30 Adarú 'bá ūdūmbītā* rī pi, kōpi ímú adri drīdrī, 'bá drīdrī† rī pi, kōpi ímú adri ūdūmbītā."

Yēsū ē ěsī ísú ĩzāngā 'bá Yērūsālēmā vé rī pi ā tã sī

31 Sā 'dāri gé, Fārúsī urukō' bée ní ímúzá Yēsū vugá, kōpi ní 'yozú ĩri ní kīnī, "'Í ku āngū nōri, 'i 'de mụú 'dīísī rá, ā'diātāsīyā Ērōdē lē mí 'dījī drāá rá."

32 Yēsū ní újázú kōpi ní kīnī, "Īmi mụkī lūú Ērōdē adriipi ūlúkú rú 'dāri ní kīnī, 'Ma rī nōlē índrí ūnjī rī pi údró, āzini ma rī 'bá rī pi idrí í'dózá āndrū sī, cazú drū, cazú ú'dú na ni gé, cīmgbá má ní mávé ězī dezú.'

33 Í'dózá āndrū sī, cazú drū, cazú ú'dú na ni gé, má kádō rīi mụú, ma nyo rī mávé ězī nga mụzú, ā'diātāsīyā lē nĕbī ā drā āmvé ku, ā drā Yērūsālēmā gá.

Yēsū lē 'bá Yērūsālēmā gá rī pi lēlē (Mátayo 23:37-39)

34 "Á Yērūsālēmā, Yērūsālēmā, mívé 'bá rī pi ú'díkī nĕbī rī pi, āzini kōpi úvīkī Múngú vé 'bá áyūāyū ĩ ní pĕé mụú mí vugá 'dīlē rī pi údrāá ĩrā sī. Á lē kōdō mívé anjīñá rī pi íkūnāá sū 'ā'ú ěndrĕpī ní ívé anjīñá íkūnāá 'i ūpīlĕ' bī ā ndúgé rī tīñjī, 'bo mívé 'bá rī pi gākī sī.

35 Īmi ndrekī drī ká, jó ĩmívé rī pi kúkī kú āndrū rú. Kúru á 'yo ĩmi ní 'dīni, ĩmi

* 13:30 13:30 'Bá ūdūmbītā rī pi: 'Bá ĩ ní ndree kúú ězī ákō rī pi. † 13:30 13:30 'Bá drīdrī rī pi: 'Bá ĩ ní íngūngū rī pi.

ícókí gǒo ma ndreee ðíj ku, cǐmgbá cazú sã Ìmi ní ìmùzú 'yozú, 'Tàkírí à adri 'bá ìmùpí Úpí à rù sī rī:drǐgē rī gé. "

14

Yēsū idrí ágó drā be ni ù'dù Sābātā vé rī gé

¹ Ù'dù Sābātā vé rī gé, Yēsū kã muj inya nyaá Fārúšigú ì ní ññjì ññjì rī vé àngá 'dāá, 'bá rī pi rikí nyo tēē Ìri ndreee,

² 'diātāsīyā ágó àzi 'dālē rù' 'bá ni ùpī céré kuú ùpīpī.

³ Yēsū ní Fārúšì rī pi zizú 'bá ì ní ìmbá tǎjmbì Mósē vé rī ñ' 'bá múkē múkē rī pi be kīnī, "Tǎjmbì 'ā'yī nyo ì ícò 'bá idrí ù'dù Sābātā vé rī gé rá, dǒku idrikí ku?"

⁴ 'Bo kǒpi ùjiki kírì. Yēsū ní drī 'bázú ágó rī à rù' 'bá gé, Ìri ní ágó rī idrizú, Ìri ní ágó rī pēzú mujuzú.

⁵ Yēsū ní kǒpi zizú kīnī, "Ìmi àsámvú gé 'dǐgē, 'bá rī vé mvānā, dǒku tǐ 'de dō 'bù kùpī kùkù ni agá ù'dù Sābātā vé rī gé, ícò ísē àmvé ku?"

⁶ Kǒpi ùjiki kírì, 'yokí átángá kuyé.

Mi dō ùmú, lē mī 'o tā piri

⁷ Yēsū kã ndreee 'bá Fārúšigú rī ní zīj ìmù ùmù gé rī pi ri muj urí vūrā ì ní ññjì ññjì rī gé, Ìri ní kǒpi ní nǎpí 'dīri ùlūzú kīnī,

⁸ " 'Bá àzi zì dō mi ùmù ùkú jezú ní gé, lē mī 'bá èšì mujuzú úrízú vūrā ì ní ññjì ññjì rī gé ku, 'diātāsīyā zìkí déna 'bá àzi àmbùgú ññjì ññjì mi ndēepi àmbùgū sī ni rá.

⁹ Kúru 'bá mi zījpi rī ìmù 'yo mí ní, "Í ku vūrā 'dīri ágó 'dīri ní.' Ìri gō mí jì 'bá úri vúlé 'dālē, mi drǐnjá ñsù ambamba.

¹⁰ 'Bo 'bá àzi zì dō mi ìmù ùmù gé, 'í muj urí vúlé 'dāá, 'bá mi zījpi rī kǎdō mi ndreee, Ìri ìmù 'yo mí ní, 'Mávē ùndì, 'í muj urí vūrā múkē 'dāri drǐgē.' Kúru 'bá rī pi céré mi ññjì ùmù rī pi èndrēṭi gé 'dǐgē.

¹¹ 'Bá riipi 'í ñgúpi ñgúngú rī, 'í ìmù Ìri ndre ku mǎdānā, 'bá 'í 'bāapi kú mǎdānā rī, 'í ìmù Ìri ññjì."

¹² Yēsū ní 'yozú 'bá 'í zījpi ìmùpí rī ní kīnī, "Mí dō rī 'bá àzi zì ìmù inya ùtúná vé rī nya, dǒku ùndrēnā vé rī nya, mí zì mívé ùndì rī pi, mí èdrìpì, mívé mǎrité rī pi, 'bá mívé jó gārā gá rī pi áyu ku, 'diātāsīyā 'í zì dō kǒpi, kǒpi kpá gō mí zì, 'dīri lú 'yozú kīnī, kǒpi rī mívé ngá àrígó ùfē.

¹³ Mí dō 'bá zì ngá nya, múkē ní lē mí zì 'bá ngá àkó rī pi, 'bá ògǒrǒvù rù rī pi, 'bá bǎtrá rù rī pi, àzini 'bá mī be èšì' 'bá gí rī pi,

¹⁴ mí tǎkírì ñsù rá. Kǒpi à ùfēkí dō mívé ngá àrígó ku drāāsīyā, Múngú rī ìmù mí ùfē sã 'bá tā 'o' 'bá piri rī pi ní ñgázú drǎngará gálésila rī gé."

Nāpí ùmù àmbùgú rī vé rī (Mātáyo 22:1-10)

¹⁵ 'Bá úri' 'bá Yēsū be trū inya nyangará gá 'dī' 'bée vé àzi kã tā Yēsū ní 'yoó 'dīri yij, Ìri ní 'yozú Yēsū ní kīnī, "Tàkírì à adri 'bá ùmù nyaapi mǎlūngā Múngú vé rī agá rī drǐgē."

¹⁶ Yēsū ní újázú nǎpí sī kīnī, "Ù'dù àlu, ágó àzi údé ùmù àmbùgú ní, zì 'bá tré ùmù rī à nyangará gá.

¹⁷ Kã inya rī 'á'dí deḡ gí, Ìri ní ívé àtí' 'bá pēzú mujuzú 'bá 'í ní zīj rī pi zizú kīnī, 'Ìmi ìmùkí, 'á'díkí inya rī gí.'

¹⁸ "'Bo 'bá rī pi céré 'í'dókí rí 'yoó kīnī, 'í mujiki ku. 'Bá rī àzi ní 'yozú kīnī, 'Á je òmvù, 'á lē muj òmvù rī ndreee. Mí oyù ma, 'á mu ku.'

¹⁹ "Àzi rī ní 'yozú kīnī, 'Á je tǐ òmvù 'ā' 'bá ní pi mujdrí, 'á lē kǒpi jij muj òmvù rī 'angará gá, dō kǒpi òmvù rī 'á múkē rá. Mí oyù ma, 'á mu ku.'

²⁰ "Àzi rī ní 'yozú kīnī, 'Á je drī mávè ùkú 'ú'dí rú, má ícò muj ku.'

²¹ "Àtí' 'bá rī ní 'í újázú ñgǒzú, Ìri ní tā 'bá rī pi ní 'yoó 'í ní 'dī' 'bée ùlūzú ívé 'bá àmbùgú rī ní. Ágó àmbùgú rī è èšì ve ambamba, Ìri ní tǎjmbì sēzú ívé àtí' 'bá rī ní kīnī, "Í 'de muj mbèlè létì àmbùgú rī drǐgē 'dāá, àzini létì ure ure kūrú agá rī pi drǐgē 'dāá, mí ijí 'bá ngá àkó rī pi, 'bá ògǒrǒvù rù rī pi, 'bá mī be èšì' 'bá gí rī pi, 'bá bǎtrá rù rī pi.'

²² "Àtí' 'bá rī kã ìmví ñgǒo, Ìri ní 'yozú kīnī, 'Àmbùgú mávè rí, 'á 'o' tá mí ní lúú má ní rí gí, 'bo vūrā úrízú rī pi drī anigé.'

²³ Kúru 'Bá àmbùgú rī ní 'yozú ívé àtí' 'bá rī ní kīnī, "Í muj létì gurú agá rī pi drǐgē 'dāá, àzini létì ure ure rī pi drǐgē 'dāá, 'í 'yo' 'bá rī pi è ìmùkí, 'bá rī pi à gákí rí tré mávè jó agá nǒo.

²⁴ 'Á 'yo mí ní, 'bá má ní zīj drǐdrǐ rī pi ícókí inya ì ní 'á'dí rí nyaá ku. "

Yēsū à pámvú ùbīngará (Mātáyo 10:37-38)

²⁵ 'Bá bǐtrǐká rikí muj Yēsū vùgá sī, Yēsū ní 'í újázú kǒpi vùgá 'dāá, Ìri ní 'yozú kīnī,

²⁶ "'Bá rī lē dō má pámvú ùbī, 'á lē ma 'í ètēpi rī ndēe, 'í èndrēpi rī ndēe, 'í ùkú ní rī ndēe, ívé anjīnā rī pi ndēe, 'í èdrìpì ndēe, 'í òmvùpì ndēe, àzini ívé idri ndēe. 'Bá rī lē dō ma sù 'dīri tǐj ku, ícò adrii 'bá má pámvú ùbīpi ni ku.

²⁷ 'Bá rī 'dù dō ívé peṭi alambaku ku, àzini ùbī dō má pámvú ku, ícò adrii 'bá má pámvú ùbīpi ni ku.

²⁸ "Ìmi àsámvú gé 'dǐgē, 'bá àzi lē dō lágáràka sīj, ícò nyo úri vùgá tā ni ùfij

ũgbále, n̄jzú á mázú dō m̄fēngā lágáràka r̄i s̄jzú r̄i ícò èj̄i r̄i d̄e rá yā 'd̄ini ku?

²⁹ 'Bá r̄i ā 'bā dō lágáràka r̄i ā nd̄ú, 'bo d̄e dō èj̄i n̄i kuyé, 'bá r̄i pi c̄éré ím̄ú ḡu Ìri s̄i ḡuḡu.

³⁰ K̄òpi 'yo, 'Ágò 'd̄iri í 'dó kòdò lágáràka r̄i s̄ij̄ ḡí, 'bo d̄e èj̄i n̄i kuyé.'

³¹ "Dòku 'bāgú àzi lē dō mūú è 'd̄i 'd̄ij̄ 'bāgú àzi be. Dr̄j̄dr̄j̄ n̄i, ícò nyo úri v̄úgá t̄a n̄i ùs̄ũú 'yozú k̄in̄i 'i àngáráwá be élif̄ú mūdr̄j̄, 'i ícò ívé ari 'ba àngáráwá be élif̄ú p̄úkú Ìr̄i (20,000) lē 'bá ím̄ú 'bá è 'd̄i 'd̄i 'bée 'i be 'd̄i 'bée nd̄é rá 'd̄ini ku?

³² Ʋs̄ú dō 'i ícò ari 'ba r̄i pi nd̄éé ku, ari 'ba r̄i pi v̄úkú dō dr̄i v̄v̄v̄ú, Ìri 'bá p̄e mūzú k̄òpi v̄úgá 'd̄áá, k̄òpi ā mūkí r̄i 'bāgú r̄i z̄ij̄, ngá Ìri n̄i lēé r̄i ā 'd̄i, Ì adriki r̄i k̄iri Ì àsámvú gé s̄i.

³³ S̄ú má ní té 'yoó dr̄j̄dr̄j̄ r̄i t̄inj̄, 'bá r̄i ku dō ngá ívé r̄i pi àr̄évú c̄éré ku, ícò adrii 'bá má pámvú ùb̄iipi n̄i ku.

E'yi vé tã āzini ùt̄inj̄á vé tã (Mátayo 5:13; Mārākò 9:50)

³⁴ "E'yi r̄i ngá múké, 'bo è 'yi r̄i vé s̄i asuúpi asuas̄u r̄i ícà dō àlákála ḡi, è 'yi r̄i ḡò adri múké ngóni?

³⁵ E'yi 'd̄iri ícò èj̄i ngaá nyòòkú gé ku, dòku k̄i 'd̄irò gá ku, Ì dā ásé agá. 'Bá b̄i be r̄i, ā yi 'i ní tã 'd̄iri."

15

Nāpi k̄āb̄ilò āv̄iipi r̄i vé r̄i (Mátayo 18:12-14)

¹ Ʋ 'd̄ú àlu, 'bá m̄fēngā umbe jezú r̄i u 'd̄u 'bá r̄i pi, 'bá ùnj̄k̄ānyā 'o 'bá r̄i pi be úm̄úkí Ì Ȳésú ā gārā gá, k̄òpi r̄ikí t̄a Ȳésú n̄i r̄i ímbá r̄i ȳij̄.

² 'Bo Fār̄úš̄i r̄i pi, 'bá t̄āimb̄i ímbá 'bá r̄i pi be r̄ikí unuú k̄in̄i, "Ágò 'd̄iri r̄i ùnd̄i ru 'bá ùnj̄k̄ānyā 'o 'bá r̄i pi be, Ìri r̄i ngá nya k̄òpi be tr̄ú."

³ Kúru Ȳésú ní í 'dózá k̄òpi ní nāpi 'd̄iri ùl̄úzú k̄in̄i,

⁴ "Dò 'bá àzi Ìmi àsámvú gé 'd̄igé k̄āb̄ilò be m̄ùd̄j̄r̄j̄l̄j̄ àlu (100), àlu n̄i āv̄i dō, Ìri ā 'd̄i 'o? Ícò p̄úkú úr̄òm̄i dr̄j̄ n̄i úr̄òm̄i (99) r̄i pi kuú ásé agá 'd̄áá, ícò mūú àlu āv̄iipi ḡi r̄i nd̄áá ku?

⁵ Ís̄ú dō k̄āb̄ilò r̄i ḡi, Ìri adri āȳikò s̄i, Ìri 'd̄u 'bā 'i umbe gá,

⁶ Ìri 'de mūzú 'b̄èt̄j̄. Ìri kúru ívé ùnd̄i r̄i pi z̄i 'bá 'i gārā gá r̄i pi be v̄ūrā àlu gé, Ìri 'yo k̄òpi ní, 'Má ís̄ú mávé k̄āb̄ilò āv̄iipi r̄i ḡi, Ìmi ím̄úkí, 'bá 'bākí āȳikò Ìmi be tr̄ú.'

⁷ Á 'yo Ìmi ní, Ìri nyo adri s̄ú 'd̄iri t̄inj̄, 'b̄i gé 'd̄alé, āȳikò r̄i ím̄ú ḡa ambamba, 'bá àlu ùnj̄k̄ānyā be n̄i ní èš̄i új̄á Múngú r̄i è 'ȳij̄ ḡi r̄i s̄i, nd̄é āȳikò ánd̄urú Múngú ní 'bāá 'bá p̄úkú úr̄òm̄i dr̄j̄ n̄i úr̄òm̄i (99) adri 'bá p̄ij̄r̄, ùnj̄k̄ānyā ákò r̄i pi ā tã s̄i r̄i."

Nāpi m̄fēngā āv̄iipi r̄i vé r̄i

⁸ "Dòku ùkú àzi dō m̄fēngā f̄if̄i be mūdr̄j̄, àlu n̄i 'de dō āv̄i, ícò áci 'ȳuú jó r̄i ā 'a wezú m̄fēngā f̄if̄i r̄i nd̄ázú èš̄j̄ be c̄éré c̄im̄gbá Ìri ní m̄fēngā r̄i ís̄úzú ku?

⁹ Ís̄ú dō ívé m̄fēngā f̄if̄i r̄i ḡi, Ìri ívé ùnd̄i r̄i pi z̄i 'bá ívé jó gārā gá r̄i pi be v̄ūrā àlu gé, Ìri 'yo k̄òpi ní, 'Má ís̄ú mávé m̄fēngā f̄if̄i āv̄iipi r̄i ḡi, Ìmi ím̄úkí, 'bá 'bākí āȳikò Ìmi be tr̄ú.'

¹⁰ Á 'yo Ìmi ní, Ìri nyo adri s̄ú 'd̄iri t̄inj̄, 'bá àlu ùnj̄k̄ānyā be n̄i új̄á dō èš̄j̄ ḡi, m̄ālȳikā Múngú vé r̄i pi adri āȳikò s̄i."

Nāpi mv̄á ágò ìp̄èr̄j̄i r̄i vé r̄i

¹¹ Ȳésú ní kpá nāpi àzi ùl̄úzú k̄òpi ní k̄in̄i, "Ágò àzi anji āgò be Ìr̄i.

¹² Mv̄á ùd̄ú r̄i ní 'yozú èt̄èpi ní k̄in̄i, 'Má èt̄èpi, 'i s̄é má ní mávé ngá ā v̄úgú Ìnògòs̄j̄ n̄oni.' Èt̄èpi ní kúru ngá r̄i awazú k̄òpi ní èdr̄ij̄i k̄āyú r̄i be.

¹³ "Kā mūú adrii m̄ādā, mv̄á ùd̄ú r̄i Ìkūnā ívé ngá àr̄évú c̄éré, uz̄i 'd̄iis̄i rá. Ìri ní ngazú ìp̄èr̄j̄z̄ú mūzú àngū rárá rú n̄i gé, iza ívé m̄fēngā c̄éré āȳikò nyòòkú n̄ori vé r̄i ā tã s̄i.

¹⁴ Kā ívé m̄fēngā izaá d̄èj̄ c̄éré ḡi, èb̄ij̄r̄i ní 'dezú ùnj̄i ùnj̄i àngū 'd̄ari agās̄i c̄éré, èb̄ij̄r̄i ní í 'dózá Ìri fuzú.

¹⁵ Ìri ní 'dezú mūzú èj̄i nd̄ázú ágò àzi àngū 'd̄ari agá n̄i v̄úgá, ágò r̄i ní Ìri p̄ézú mūzú ívé Ìgá úcé.

¹⁶ Mv̄á ùd̄ú r̄i lē kòdò t̄ib̄ū ā kókò 'bò Ì ní rizú Ìgá úcézú r̄i nyaá, 'bo 'bá àzi s̄é Ìri ní kuyé.

¹⁷ "Mv̄á ágò r̄i vé ȳik̄i k̄ā ícá múké, Ìri ní 'yozú k̄in̄i, "Bá èj̄i nga 'bá má èt̄èpi v̄úgá r̄i pi ànyāngā be ambamba, k̄òpi r̄i nya, n̄ògò ma r̄i dr̄ā èb̄ij̄r̄i s̄i!

¹⁸ Á lē ngaá mv̄ií ḡòó má èt̄èpi v̄úgá 'd̄áá ùzi, ma 'yo Ìri ní, "Má èt̄èpi, á 'o ùnj̄i Múngú 'b̄i gé r̄i èndr̄et̄j̄ gé, āzini mí èndr̄et̄j̄ gé.

¹⁹ Ícò ku Ì ní ma z̄izú mí mv̄á, lē mí 'bā ma adrii mívé 'bá èj̄i ngaápi ní rú."

²⁰ Mv̄á ùd̄ú r̄i ní ngazú mv̄izú ḡòzú èt̄èpi v̄úgá 'd̄áá.

"Bo k̄ā dr̄i adrii rárá rú, èt̄èpi ndre Ìri, èš̄j̄ ní ís̄ú Ìzāngā Ìrivé tã s̄i, Ìri ní ñjuzú mūzú mv̄òpi v̄úgá 'd̄áá, Ìri ní mv̄òpi r̄i u 'dezú b̄èd̄ij̄r̄i s̄i, Ìri ní gbánḡir̄i ní ndrúzú.

²¹ "Mv̄òpi ní 'yozú Ìri ní k̄in̄i, 'Má èt̄èpi, á 'o ùnj̄i Múngú 'b̄i gé r̄i èndr̄et̄j̄ gé, āzini mí èndr̄et̄j̄ gé, ícò ku Ì ní ma z̄izú mí mv̄á.'

²² "Bo èt̄èpi ní 'yozú ívé àt̄i 'bá r̄i pi ní k̄in̄i, 'Ìmi ím̄úkí mb̄èl̄è! Ìmi ìj̄k̄i b̄òngó akoóko r̄úkú múké múké ní suú r̄ú 'bá n̄i gé. Ìmi sukí k̄at̄im̄ú dr̄im̄v̄ānj̄á n̄i gé, Ìmi sukí ngá pá gá pá n̄i gé.

²³ Ìmi ìj̄k̄i t̄j̄ k̄āj̄ònj̄á r̄ú 'bá be m̄ūnyāmūnyā n̄i, Ìmi ìk̄i. Lē 'bá údékí ùm̄ú, 'bá nyakí r̄i āȳikò 'bázú àni.

24 'Á diātāsīyā mávē mvá ágó nōri indré sū 'bá kōdō dráápi gí ni tñi, 'bo ákūdē ìri idri rú, 'pèrì kōdō ábá gí, 'bo nóni ícá ìgōó gí.' Kúru kōpi ní í'dózú áyikō 'bázú.

25 "Ísúzu ákūdē mvá ágó káyú rī drī ězi gé ómvú agá 'dāá'dā. Mvā ágó rī ká ícá ìnyinǎ 'bētì rī be, yì ěrì ā ù'dúkó, ázini 'bá rī pi rī úngó tu.

26 'Ìri ní átí'bá álu zizú ímúzu 'í vúgá nōó, 'Ìri ní átí'bá rī zizú kīnī, 'Ngá rī 'bētì 'dīlē ā'di?"

27 'Átí'bá rī ní 'yozú ìri ní kīnī, 'Mí édrìpi ícá gí. Mí étèpi lì tì kájónǎ rú'bá be mūnyāmūnyā rī gí, 'á'diātāsīyā mvá rī ímvú ìgōó 'bētì nōó rú'bá be múké.'

28 "Mvā káyú rī ā 'a ve tā 'dīri sī ūnjí ūnjí, gā figá jó agá 'dālē sī. Étèpi ní fūzú mužú ìri mázú kīnī, ē ífí ímúzu jó gá nōó.

29 Mvā káyú rī ní 'yozú étèpi ní kīnī, "Í ndre drī ká, ílì kárakarā 'dī'bée agá, á ri ězi ngaá mí ní ūkpó sī, má ówú mī tì kuyé. 'Bo 'í sē tró má ní ndrìjì mvánǎ má ní ūmú 'bázú áni mávē ūndi rī pi be áluǎni kuyé.

30 "Bo mívē mvá ágó mívē ā'bú izaapi ūkú ówú rú rī pi arégási rī ká ícá 'bētì nōó, mí ísē tì kájónǎ rú'bá be mūnyāmūnyā rī lǐ ìri ní.'

31 "Étèpi ní 'yozú kīnī, 'Má mvá rī, 'bá ri nǐjì adri mí be trú, ngá mávē rī pi arēvú céré mívē ní.

32 'Bo nóni lē 'bá údékí ūmú, ázini 'bá 'báki áyikō, 'á'diātāsīyā mí édrìpi indré ándurú sū 'bá kōdō dráápi gí ni tñi, 'Ìri nóni idri rú, ótù ávì gí, 'bá ísúkí nóni ìri gí.' "

16

Nāpi 'bá ngá ā tā mbaápi múké ku rī vé rī

1 Yēsú ní 'yozú ívé 'bá 'í pámvú ūbì'bá rī pi ní kīnī, "Ágó ázi ā'bú be ni 'bā 'bá ri ívé ā'bú ā tā mbaa, 'bá ázi ní ūlúzu ìri ní kīnī, 'bá riipi ìrivé ā'bú ā tā mbaápi rī iza ìrivé ā'bú gí.

2 Kúru ā'bú 'dīpa ní ìri zizú ímúzu, 'Ìri ní 'yozú ìri ní kīnī, 'Tā má ní yìjì ní 'yoó mī rú'bá gá 'dīri, 'Ìri nyo tā áda? Mí ūlú ězi mí ní ngaá rī vé tā, 'á'diātāsīyā mí ícá gōó mávē ā'bú ā tā mbaa dǐjì ku.'

3 "'Bá riipi ā'bú ā tā mbaápi rī ní 'yozú 'í ěsì agá 'dāá kīnī, 'Má 'o rī ma íngóni? Mávē ámbúgu lē ma droó ězi gé sī ámvé. Ma ūkpó ákó ómvú 'ázú, má drī rī kpá njanja ngá zingará sī.

4 Á nǐ tā má ní lēé 'oó rī rá, 'á'diātāsīyā nǐkí dō ma ězi gé sī ámvé gí, 'bá rī pi ē ě'yíkí rī ma ívé 'bētì ásámvú gé.'

5 "Kúru ìri ní 'bá ā'bú 'dīpa vé ngá ě'yì'bá mējì rú rī pi zizú ímúzu álu álu, 'Ìri ní 'bá ngá rī ě'yìpi drīdrī rī zizú kīnī, 'Mí ě'yì mávē ámbúgu rī vé ngá mējì rú ngópi?"

6 "Ìri ní újázú kīnī, 'Má ě'yì údu jōlōnī mūdūrūlǐ ārō.'

"Bá riipi ā'bú rī ā tā mbaápi rī ní 'yozú ìri ní kīnī, 'Mí í'dú mívē kōkōbì mējì vé rī, mí úri vúgá mbelē, 'í sī mūdūrūlǐ su.'

7 "Ìri ní kpá ágó ázi rī zizú kīnī, 'Mí ě'yì ngópi?"

"Ágó rī ní újázú kīnī, 'Má ě'yì ányá úvú ā 'a élifú álu.'

"Bá riipi ā'bú rī ā tā mbaápi rī ní 'yozú ìri ní kīnī, 'Mí í'dú mívē kōkōbì mējì vé rī, 'í sī mūdūrūlǐ ārō.'

8 "Á'bú 'dīpa íngú 'bá ngá ā tā mbaápi múké ku rī rá, 'á'diātāsīyā 'dú tā rī ngaá tā nǐngará be. 'Bá nyōókú nōri vé rī pi* rī tā 'dú ngá í ógúpì be tā nǐngará be, ndē 'bá adri'bée ūtúnǎ agá rī pi vé rī rá.

9 'Á 'yo ìmi ní 'dínì, lē ìmi sēkí ìmivé ā'bú nyōókú drìgē nōgò rī pi 'bá rī pi ní, ìmi ísúkí rī ūndi áni bēni, ā'bú rī dē dō gí, í ímú ìmi ě'yì vūrā adrizú 'dání'dání rī gé rá.

10 "Bá tā mādā mādā rī pi 'dùpì ngaápi pìrì rǐ, 'Ìri ícá tā ámbugu ámbugu rī pi 'dú nga pìrì rá, 'bá tā mādā mādā rī pi 'dùpì ngaápi pìrì ku rī, ícá tā ámbugu ámbugu rī pi 'dùpì ngaá pìrì ku.

11 Ìmi mbakí dō ā'bú nyōókú drìgē nōgò rī pi á tā pìrì ku, 'á'di rī ícá ìmi ní ā'bú tā be pìrì 'bù gé 'dāá rī sē nǐ?

12 Ìmi mbakí dō ngá 'bá ázi vé rī ā tā pìrì ku, 'á'di rī ícá ìmi ní ngá sē ā adri rī ìmivé ní rú nǐ?

13 "Átí'bá ícá ězi ngaá 'bá ámbugu ìrì pi ní ku. 'Ìri ázi rī gá sī, 'Ìri ázi rī lēlē, dōku ìri ěsì 'bá ázi rī drìgē, 'Ìri ázi rī ídede. Ìmi 'báki dō ěsì céré mūfēngā drìgē, ìmi ícókí ěsì 'báá Múngú drìgē ku."

*Átángá Yēsú ní átá rī
(Mátayo 11:12-13; 5:31-32; Mārakō 10:11-12)*

14 Fārúšì rī pi lēkí mūfēngā ámbamba. Kōpi ká tá Yēsú ní 'yoó 'dīri yìjì, kōpi gúkí ìri sī gūgu.

15 Yēsú ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Ìmi rī ìmi 'bá adri 'bá pìrì ní pi rú 'bá rī pi endrètì gé, 'bo Múngú nǐ tā ìmi ěsì agá 'dālē rī rá. Ngá 'bá rī pi ní lēé nyōókú drìgē nōgò ámbamba rī, Múngú mǐ gé 'dālē ūnjí.

Yēsú gō tā rī ázi ímbá
16 "Táimbì Mósē vé rī, ázini tā nēbì rī pi ní sīi rī ùlúki cimgbá cazú lókí Yūwání Bātízímú sēepi rī vé rī gé. 'Í'dózú lókí 'dāri

* 16:8 16:8 'Bá nyōókú nōri vé rī pi: Kōpi 'bá Múngú vé tá 'dú'bá nga'bá ku rī pi. 'Bá ūtúnǎ vé rī pi, kōpi 'bá Múngú vé tá 'dú'bá nga'bá rī pi.

gé, riki ú'dúkò múké málüngã Múngú vé rí vé tá ùlúú mužú 'bã rí pi ní, 'bã kárakarã pi ri ù'bí ùkpò sî fizú málüngã rí gé 'dãã.

¹⁷ 'Bù† pi vù be, kòpi de rá, 'bo tãjmbí Múngú vé ì ní sî rí vé tãfi ãlu ní àvi ku.

¹⁸ "Bã ívé ùkú droópi, gòopi ùkú àzi jeépi rí, 'bã 'dîri òwù, 'bã ùkú ì ní droo gi rí jeépi rí, 'bã 'dîri òwù.

Ágó ã'bú be rí pi vé tá Lázãrò be rí

¹⁹ "Ágó àzi ã'bú be tré, Ìri 'i úsú bõngò ndròlùndròlù rú ùnyí be, àjè be ni pi sî, ú'dú céré, Ìri ri ngá múké ni pi nya.

²⁰ Ágó àzi riipi ngá mãapi ní, rú ni Lázãrò 'i, rù 'bã ni adri ku céré àzò rú, ìjiki Ìri 'bãã kuú ágó ã'bú be rí vé kèjètlé gá.

²¹ Ìri ri ìnyá u'de 'bã ágó ã'bú be rí vé mísá ã ndúgè rí pi u'du nya. Úcógú rí pi ri ìmú Ìrivé àzò è m̃ umbe.

²² "Ágó ngá mãapi rí ni drãzú, málâyíkã Múngú vé rí pi 'dúkí Ìri jii mužú 'bãã adrii Æbũramã be trú. Ágó ã'bú be rí ní kpá drãzú, 'bã rí pi ní Ìri sîzú.

²³ Ágó ã'bú be rí vé ìndri mù izãngã nyaã áci ágá. Ágó rí kã 'i m̃ ingáã, Ìri ní Æbũramã ri ndrezú rará rú, Lázãrò adri kú Ìri ã jèlè gá.

²⁴ Ìri ní Æbũramã ri zizú kîni, 'Má ètèpi Æbũramã, 'i 'bã ès̃ múké má ní fò, mí ìpè Lázãrò ri ìmú má vùgá nõó, ã su 'i drí mvánã yîi ágá, ã tî yîi rí mã ádra gá, mã ádra ã ndrî rí ãni, ã'diãtãsiyã ma ri izãngã nya ãci nõri ágá.'

²⁵ "Bo Æbũramã ní újãzú Ìri ní kîni, 'Má mvã rí, lè m̃ ñ 'yozú kîni òtú mí ní rizú adrizú rí gé, 'i ri ngá múké ni pi ìsú, 'bo Lázãrò ri ngá ùnjí ni pi ìsú. 'Bo nõgò, Ìri àyíkò gá, ma ri Ìri ès̃ ùmí, 'bo mi ri izãngã nya.

²⁶ Tã rí àzi 'dî, wîlîwîlî aco 'bã àsãmvú Ìmi be gí, 'bã àzi ícò ngáã nõosi agaa mužú Ìmi vùgá 'dîlè ku, dõku 'bã àzi ícò ingá 'dîsi izó ìmúzú 'bã vùgá nõlè ku.'

²⁷ "Ágó ã'bú be rí ní 'yozú kîni, 'Má ètèpi Æbũramã, ã mã mi drí ìrî sî, 'i pè Lázãrò ri mužú mã ètèpi vé àngá 'dálè,

²⁸ ã'diãtãsiyã mã èdrîpi be tòwú, ã mu lúú kòpi ní, kòpi è ìmúkí rí kpá vürã izãngã nyazú nõri gé ku.'

²⁹ "Æbũramã ní újãzú kîni, 'Mí èdrîpîi ã lãkí tã Mósè pi ní sîi nèbî rí pi be rí, lè kòpi ã 'dúkí tã ni ngaanga.'

³⁰ "Ágó ã'bú be rí ní újãzú kîni, 'Adri 'dîni kuyè mã ètèpi Æbũramã! Pèkí dõ 'bã àzi drããpi gí ni mužú kòpi vùgá 'dãã, kòpi ès̃ újã rã.'

³¹ "Bo Æbũramã ní 'yozú Ìri ní kîni, "Bã 'dã'bée gãkí dõ Mósè pi è tî yigá nèbî rí pi

be sî, kòpi ícókí 'bã ingãpi drãngará gálèsi rí è tî yîi ku.' "

17

Yèsù ìmbá 'bã rí pi, kòpi ã 'okí rí tã pîri (Mátayo 18:6-7, 21-22; Mãrãkò 9:42)

¹ Yèsù ní 'yozú ívé 'bã 'i pámvú ùbî 'bã rí pi ní kîni, "Tã sèépi 'bã rí pi ìmú u'de ùnjikãnyã ágá rí pi ìmú 'dîi'dî, 'bo ìzãngã rí ùmvúlèsi ìmú adri 'bã sèépi 'bã rí 'deépi ùnjikãnyã ágá rí vé ni.

² 'Yíkí dõ Ìrã usegugú umbe ni gé, 'beki dõ Ìri yîi tafu ágá, Ìri adri múké, ã sè rí anjîã nyirîã rí pi 'deé ùnjikãnyã ágá ku.

³ Kúru lè Ìmi ndrekí múké, ã sèkí 'bã àzi 'deé ùnjikãnyã ágá ku.

"Mí èdrîpî 'o dõ ùnjikãnyã, lè mí lú Ìri ní 'yozú kîni, 'o ùnjikãnyã. Mí èdrîpî újã dõ ès̃ rá, 'i trû Ìri Ìrivé ùnjikãnyã agási rá.

⁴ 'O dõ mí ùnjí vù be èzîrî ú'dú ãlu rí ágá, ècî dõ mí vùgá nõlè vù be èzîrî, zî dõ trũngará, lè mí trû Ìri rá."

⁵ Kúru 'bã áyúãyú rí pi ní 'yozú Úpi ní kîni, "Í sè 'bávè è'yîngará ã adri ùkpò ùkpò!"

⁶ Yèsù ní újãzú kòpi ní kîni, "Ìmivè è'yîngará dõ mãdãnjãã anigé, sù marigó ã fí mãdãnjãã rí tîni, Ìmi ícò 'yo pètî àmbúgú 'dîri ní, "Í nje mi, 'i mu mi saã yîi tafu rí ágá 'dãã,' Ìri ícò 'i 'o sù 'dîri tîni rá.

⁷ "Mívè àtî 'bã adri dõ òmvú gé, dõku adri dõ kãbilò úcèngará gá, kãdò ìmú ìgòò 'bètî nõó, mí nyo ícò 'yo Ìri ní, 'Mí ìmú úri vùgá ìnyã nyaã 'dîni rá?"

⁸ Mí ícò 'yoó 'dîni ku. Mí 'yo, mí údé mã ní ngá nyanya, mí ìjî mã vùgá nõó, mã nya rí. Mí kúru ìnyã rí nya, àzini mã ngá mvuúmvu rí mvu.

⁹ Mí ícò òwò'difò sèé àtî 'bã rí ní ku, ã'diãtãsiyã Ìri ri èzî mí ní lúú rí ngá.

¹⁰ Ìri kpá adri 'dîni, Ìmi 'dúkí dõ tã ì ní lúú Ìmi ní rí ngáã rá, Ìmi 'yo, "Bã àtî 'bã, 'bã rí pi ícókí 'bã ìngú ku, 'bã rí èzî ì ní sèé 'bã drígè rí nga.' "

Yèsù idri 'bã mudrî ùfú ní nyaã ni pi

¹¹ Yèsù kã rií 'deé mužú Yèrúsãlè mã gá 'dãã, mu lètî Sãmãriyã pi àsãmvú Gállilayã be rí gé sî.

¹² Yèsù kã rií mužú gúrú àzi agási, àgò mudrî ùfú ní nyaã ní pi tukí pá rará rú,

¹³ kòpi riki Yèsù ri zî ù'dúkò be uru 'dãã kîni, "Àmbúgú, Yèsù, 'i 'bã ès̃ múké 'bã ní fò."

¹⁴ Yèsù ní àngù ndrezú kòpi vùgá 'dálè, Ìri ní 'yozú kîni, "Ìmi mùkí Ìmi ì'dãã atala rí pi èndrètî gé." Kòpi kã mužú, ùfú rí ní dezú kòpi ã rù 'bã gá sî.

† 16:17 16:17 Bù: 'Bù 'dîri adri vürã Múngú ní adrizú rí ku, Ìri vürã ùtî pi ní adrizú mbãã be, àzini linyã be rí.

8 Á 'yo ìmi ní 'dínì, Múngú rì ímú kòpìvé tã lì pìrì, ìrì lì mbèlèṅá. 'Bo ma 'Bá Mvã 'i, má kãdõ ímú, ma nyo ícõ 'bã è 'yíngará be ni ísú vù drìgé nógó rá?"

Nãpì Fãrúsgù rì vé rì, àzini 'bã müfèngã umbe jezú rì u'đùpì rì vé rì

9 Yèsù ní nãpì 'bã ùsù 'bã kìnì, ì tã be pìrì, 'bã rì pi ã urukõ ndre 'bã kú èzì àkõ rì pi vé tã ùlüzú kìnì:

10 "'Bã ìrì fikì Jõ Múngú vé rì agá 'dãã Múngú rì zìngará gá, ágó àzì rì Fãrúsgù, àzì rì 'bã müfèngã umbe jezú rì u'đùpì ni.

11 Fãrúsgù rì ní ngazú pá tuzú uru sî, rì Múngú rì zì, rì 'i íngú kìnì, 'Múngú, á sê mí ní òwõ 'dìfõ, má adri sù 'bã ngá ali 'bã rì pi tìnjì ku, 'bã ùnjikãnyã 'o 'bã rì pi tìnjì ku, 'bã òwù rú rì pi tìnjì ku, dõku 'bã müfèngã umbe jezú rì u'đùpì 'dìrì tìnjì ku.

12 Ma rì ma a 'bi ngá nyangará sî ú 'dù ìrì Sèbítì ãlu agá, ngá mụdrì agá, ma rì ãlu ni í 'dù sê mí ní.'

13 "'Bo ágó müfèngã umbe jezú rì u'đùpì rì tu pá kué rárá rú, sã ìrì ní rizú Múngú rì zìzú rì gé, 'bã 'i mî àngú ndrezú 'bù gelé kuyé, rì 'i bèdrì ðì ìzãngã ìzãngã rú kìnì, 'Múngú, mî èsì á adri ìdrìkìdri má ní, ma 'bã ùnjikãnyã be ni!' "

14 Yèsù ní kúru 'yozú kìnì, 'Á 'yo ìmi ní 'dínì, àgõ ìrì 'dì 'bée kã mvii gõó 'bètì 'dãã, Múngú à 'yì ágó müfèngã u'đùpì rì adrii 'bã pìrì, adri 'yozú kìnì Fãrúsgù rì kuyé. 'Bã riipi 'i íngúpi íngúngú rì, ì ímú ìrì ndre ku mãdãṅá, 'bã 'i 'bãapi kú mãdãṅá rì, ì ímú ìrì íngúngú."

Yèsù 'bã tàkiri anjinã nyírìṅá rì pi drìgé (Mátayo 19:13-15; Mārākō 10:13-16)

15 'Bã rì pi rìkì ívé anjinã ìjì ímú Yèsù vùgá, à tì rì drì kòpi drìgé. 'Bo 'bã Yèsù ã pámvú ùbì 'bã rì pi kã tã 'dìrì ndreé, kòpi ní útrézú 'bã 'dì 'bée drìgé.

16 'Bo Yèsù ní anjinã rì pi zìzú ímúzú 'í vùgá nõó, ìrì ní 'yozú kìnì, 'Ìmi ugakì anjinã rì pi ku, ìmi kukì kòpi è ìmúkì má vùgá nõó, à 'diãtãsiyã mãlùngã Múngú vé rì, ìrì 'bã adri 'bée sù anjinã nõ 'bée tìnjì rì pi vé ni.

17 Ádarú á 'yo ìmi ní 'dínì, 'bã rì à 'yì dõ mãlùngã Múngú vé rì sù mvãṅá mãdãṅá tìnjì ku, ícõ fí mãlùngã Múngú vé rì agá ku."

Ágõ ã 'bú be rì vé tã

(Mátayo 19:16-30; Mārākō 10:17-31)

18 Yãhùdì rì pi vé drìkoma àzì ní Yèsù rì zìzú kìnì, "Mì ímbápi adriipi múké rì, mã 'o à 'dì mã ísú rì ìdri 'dání 'dání rì àní?"

19 Yèsù ní 'yozú ìrì ní kìnì, "Ngá mí ní ma zìzú 'bã múké rì à 'dì? 'Bã àzì múké ní 'dãayo, 'yèṅá Múngú rì múké ní.

20 Mì nì tãimbì rì rá, tãimbì rì kìnì, 'Lè mí 'bã òwù ku, lè mí 'dì 'bã ku, lè mí ùgù 'bã àzì ã ngá ku, lè mí ùlì ùnjõ 'bã àzì drìgé ku, lè mí ìnjì mí ètèpi pi mí èndrèpi be ìnjìnjì."

21 Ágõ rì ní 'yozú Yèsù ní kìnì, "Í dõzú má ní adrizú mvãṅá rú rì gé 'dãã, cìmgbã àndrù sî, á 'dù tãimbì 'dì 'bée vé tã ngáã céré rá."

22 Yèsù kã tã 'dìrì yì, ìrì ní 'yozú ágõ rì ní kìnì, "Ngá àzì ãlu anigé 'i 'o drì kuyé. Lè mí uzì múvé ngá rì pi àrèvú céré, 'i sê müfèngã ni 'bã ngá àkõ rì pi ní, mí ímú adri ã 'bú be ambamba 'bù gé 'dãã. Kúru mí ímú mã pámvú ùbì."

23 Ágõ rì kã tã 'dìrì yì, èsì ni ísú ìzãngã, à 'diãtãsiyã ìrì ã 'bú be ambamba.

24 Yèsù ní ìrì ndrezú, ìrì ní 'yozú kìnì, "'Bã ã 'bú be rì vé fingará mãlùngã Múngú vé rì agá 'dãã, tã ni ùkpõ ùkpõ.

25 Ádarú, kãmìlõ vé fingará sîndánì ã ùlè gá sî rì mbamba, 'bo 'bã ã 'bú be rì vé fingará mãlùngã Múngú vé rì agá rì mba ndèé rá."

26 'Bã tã 'dìrì yì 'bã rì pi ní zìzú kìnì, "Dõ 'dínì, à 'dì rì ícõ ìdrìngará ísú ní?"

27 Yèsù ní újázú kìnì, "Ngá 'bã rì pi ní ícõ 'oó bã ku rì, Múngú rì 'o rá."

28 Pètèrõ ní 'yozú kìnì, "'Bã kukì 'bávè ngá rì pi àrèvú céré, 'bã rì mí pámvú ùbì."

29 Yèsù ní 'yozú kòpi ní kìnì, "Ádarú á 'yo ìmi ní 'dínì, 'bã ívé 'bètì kuúpi, dõku ívé ùkú kuúpi, dõku ívé èdrìpì kuúpi, dõku ívé ètèpi pi kuúpi èndrèpi be, àzini ívé anjinã kuúpi mãlùngã Múngú vé rì ã tã sî rì,

30 Múngú rì ìrì ní ngá sê ambamba vù drìgé nõgó, ùmvúlèsì 'bù gé 'dálè, ìrì ìdri 'dání 'dání rì ísú rá."

Yèsù átã ívé drãngará ã tã ðjì

(Mátayo 20:17-19; Mārākō 10:32-34)

31 Yèsù ní ívé 'bã áyúáyú mụdrì drì ní ìrì rì pi zìzú gārã gá, ìrì ní 'yozú kòpi ní kìnì, "'Bã rì mụ Yèrùsãlēmã gá, ma 'Bã Mvã 'i, tã nèbjì rì pi ní sî mã tã sî rì, ìrì ímú 'i ngá fù tì ní gé rá.

32 Í ímú ma rụ sê 'bã adri 'bã Yãhùdì rú ku rì pi drìgé. Kòpi gù mã sî, kòpi ma u'da, kòpi túsú úwé mã rú 'bã gá.

33 Kòpi ma ùgbã, kòpi ma 'dì drã rá, 'bo ú 'dù na ní gé, ma gõ íngá ìdri rú ùzì."

34 'Bo tã 'dìrì fi 'bã Yèsù ã pámvú ùbì 'bã rì pi drìgé ãlunãni kuyé, tã rì vé íffí zù 'i kòpi ní rá, kòpi níkì tã ìrì ní átã 'dìrì vé íffí kuyé.

Yèsù zì 'bã mị be èsìpi gí ní è mị àngù ndreé

(Mátayo 20:29-34; Mārākō 10:46-52)

³⁵ Yèsù pi ká ícá Ìnyìnáǵá kūrú Yērīkò vé rī gé, áǵó ázi mǐ be ẹ̀şǐpi gí ní úrī kuú lẹ̀tì jẹ̀lẹ̀ gá, Ìri ri ngá mǎ.

³⁶ Áǵó rǐ kǎ 'bá bǐtríká rǐ pi vé ỳ'đúkò yǐj, kòpi ri aga mužú, Ìri ní zìzú kǐnǐ, ngá riipi 'oópi 'dǐni rǐ á'di.

³⁷ 'Bá rǐ pi ní lüzú Ìri ní kǐnǐ, "Yèsù Názèrétá vé rǐ ri aga mužú ní."

³⁸ Áǵó rǐ ní zìzú ỳ'đúkò be uru 'dǎá kǐnǐ, "Yèsù, Dǎwúđǐ á Mvǎ rǐ,* 'í ndre izǎngá mávé nòri fò!"

³⁹ 'Bá 'de'bá drǐdrǐ rǐ pi ní trezú áǵó rǐ drǐgé kǐnǐ, á ỳjǐ kǐri, 'bo áǵó rǐ gò tree mužú drǐgélé kǐnǐ, "Dǎwúđǐ á Mvǎ rǐ, 'í ndre izǎngá mávé nòri fò!"

⁴⁰ Yèsù kǎ tǎ 'dǐri yǐj, Ìri ní pá tuzú. Ìri ní 'yozú, ẹ̀ ỳjǐkǐ áǵó rǐ 'í vùgá nòó. Áǵó rǐ kǎ ícá Ìnyìná, Yèsù ní Ìri zìzú kǐnǐ,

⁴¹ "Í lẹ̀ mǎ 'o mí ní á'di?" Áǵó rǐ ní ỳjǎzú kǐnǐ, "Úpǐ, á lẹ̀ ǎngũ ndreé."

⁴² Yèsù ní 'yozú Ìri ní kǐnǐ, "Mívé ẹ̀'yingará idrǐ mí gí. Mǐ mǐ á ndre ǎngũ."

⁴³ Koro áǵó rǐ ẹ̀ mǐ ní 'í zìzú ǎngũ ndrezú, Ìri ní 'dezú mužú Yèsù vùgá sǐ, ri Múngú ri íngú mužú. 'Bá rǐ pi kǎ tǎ 'dǐri ndreé, kòpi íngúkǐ kpá Múngú ri rá.

19

Zákáyo mǔfèngá umbe jezú rǐ u'duǐpi rǐ vé tǎ

¹ Yèsù ní fizú mužú kūrú Yērīkò vé rǐ agá 'dǎá, ẹ̀jǐ mužú kūrú rǐ agásǐ.

² Áǵó ázi 'dǎlé, rǐ ní Zákáyo 'i, Ìri 'bá ǎmbúgú mǔfèngá umbe jezú rǐ u'duǐpi ní, Ìri á'bú be ambamba.

³ Zákáyo ri úvá be lẹ̀zú Yèsù ri ndrezú, 'bo Ìri ní adrii ẹ̀lǐjǎ rǐ sǐ, ícò Yèsù ri ndreé 'bá bǐtríká rǐ pi ǎsámvú gé sǐ ku.

⁴ Kúru Zákáyo ní njuzú mužú drǐdrǐ, Ìri ní tuzú peṭǐ ǎmbúgú Ì ní zǐjǐ sǐkámoré rǐ sígẹ̀, 'í ndre rǐ Yèsù ri bènǐ, á'diátǎsiyǎ Yèsù ri ímú lẹ̀tì 'dǎri gé sǐ.

⁵ Yèsù kǎ caá peṭǐ rǐ á jẹ̀lẹ̀ gá 'dǎá, Ìri ní ǎngũ ndrezú uru 'dǎá, Ìri ní 'yozú kǐnǐ, "Zákáyo, mí ísǐ vùgá nòó mbèlẹ̀. ǎndrú sǐ á lẹ̀ muǐ adrii mívé ǎngá."

⁶ Zákáyo ní koro ísǐzú vùgá nòó, Ìri ní Yèsù ri ẹ̀'yǐzú ǎyíkò sǐ, Ìri jǐzú mužú ívé ǎngá 'dǎá.

⁷ 'Bá rǐ pi kǎ tǎ 'dǐri ndreé, kòpi riki unu kǐnǐ, "Áǵó 'dǐri mu adrii ỳmú rú 'bá ỳnjǐkǎnyǎ 'oópi 'dǐri vé ǎngá."

⁸ 'Bo Zákáyo ní ngazú uru sǐ, Ìri ní 'yozú Úpǐ ní kǐnǐ, "Úpǐ, 'í ndre drǐ kǎ! Ma mávé

ǎ'bú aco Ìrǐ, ma ǎlu ní sẹ̀ 'bá ngá ǎkò rǐ pi ní. Á 'du dò 'bá ázi vé ngá ỳnjò sǐ, ma ǎrígó ní ỳjǎ sẹ̀ Ìri ní vù be sù."

⁹ Yèsù ní 'yozú Zákáyo ní kǐnǐ, "U'đú ǎndrú nòri gé, 'bá 'bẹ̀ṭǐ nòri ǎsámvú gé rǐ pi ísúkǐ pangará gí, á'diátǎsiyǎ áǵó nòri mvǎ ǎbúrámá vé ni.*

¹⁰ Má 'Bá Mvǎ 'i, má ímú 'bá ǎvǐ'bá gí rǐ pi ndǎá, ǎzini kòpi paá ívé ỳnjǐkǎnyǎ agásǐ."

Nǎpǐ átǐ'bá muṭrǐ rǐ pi vé rǐ (Mátayo 25:14-30)

¹¹ 'Bá rǐ pi kǎ rií tǎ Yèsù ní átá 'dǐri yǐj, Yèsù ní átázú kòpi ní nǎpǐ sǐ, á'diátǎsiyǎ ca Ìnyìná Yērúsǎlémá gá gí, ǎzini 'bá rǐ pi ỳsúkǐ, mǎlúngá Múngú vé rǐ ímú 'i 'da mbèlẹ̀jǎ.

¹² Ìri ní 'yozú kǐnǐ, "Áǵó ázi ǎmbúgú 'de muǐ ǎngũ rǎrá rú ní gé, á 'bákǐ rǐ 'i 'bǎgú rú, 'í ỳjǎ rǐ kúru 'í ǐgòó.

¹³ Áǵó rǐ ní drǐ ngazú mužú kuyé rǐ gé, zǐ ívé átǐ'bá muṭrǐ rǐ pi ímú 'í vùgá nòó, awa kòpi ní mǔfèngá jǐrú mǎdǎjǎ ní sǐ' ǎlu ǎlu, Ìri ní 'yozú kǐnǐ, 'Ími ngakǐ ẹ̀zǐ ǎnǐ cǐngbá cazú ỳ'đú má ní ǐgòzú rǐ gé, á tǐ ri tǐtǐ."

¹⁴ "Bo 'bá Ìrivé ǎngũ agá rǐ pi lẹ̀kǐ Ìri á tǎ ku, kòpi pẹ̀kǐ 'bá uruṭkò muǐ Ìri á vǐdrǐ gé sǐ, kòpi á muṭkǐ 'yoo, "Bá lẹ̀kǐ áǵó 'dǐri á adri 'bávẹ̀ 'bǎgú rú ku."

¹⁵ "Bo 'bákǐ áǵó rǐ 'bǎgú rú rá, Ìri ní ímvízú ǐgòzú ívé ǎngá nòó. Ìri ní ívé átǐ'bá 'í ní mǔfèngá awazú kòpi ní rǐ pi zìzú ímú'zú 'í vùgá nòó, lẹ̀ nǐjǐ dò mǔfèngá rǐ tǐ caá ngòpǐ.

¹⁶ "Átǐ'bá drǐdrǐ Ì ní ímú'zú, Ìri ní 'yozú kǐnǐ, 'ǎmbúgú mávé rǐ, mǔfèngá jǐrú mǎdǎjǎ ǎlu mí ní sẹ̀é má ní rǐ, á nga ẹ̀zǐ ǎnǐ, tǐ caá muṭrǐ."

¹⁷ "Bǎgú rǐ ní 'yozú Ìri ní kǐnǐ, "Í 'o múké, mí átǐ'bá múké! Á'diátǎsiyǎ mǔfèngá mǎdǎjǎ 'dǐri sǐ, 'í 'bá ẹ̀şǐ ẹ̀zǐ ngazú ǎnǐ rá, ma nóni mí 'bá adri gávǎnǎ kūrú muṭrǐ rǐ pi vé ni.'

¹⁸ "Átǐ'bá ázi rǐ ní ímú'zú, Ìri ní 'yozú kǐnǐ, 'ǎmbúgú mávé rǐ, mǔfèngá jǐrú mǎdǎjǎ ǎlu mí ní sẹ̀é má ní rǐ, á nga ẹ̀zǐ ǎnǐ, tǐ caá tǔwǔ."

¹⁹ "Bǎgú rǐ ní ỳjǎzú Ìri ní kǐnǐ, "Í 'o múké! Ma nóni mí 'bá adri gávǎnǎ kūrú tǔwǔ rǐ pi vé ni.'

²⁰ "Kúru átǐ'bá ázi rǐ ní ímú'zú, Ìri ní 'yozú kǐnǐ, 'ǎmbúgú mávé rǐ, mǔfèngá jǐrú mǎdǎjǎ ǎlu mí ní sẹ̀é má ní rǐ, Ìri nò, á zǐ Ìri múké bǔngó agá.

* **18:38 18:38** *Dǎwúđǐ á Mvǎ rǐ:* Múngú ẹ̀zǐ kǐnǐ, Kúrísitò ri úmvólésǐ ímú ífú úyú 'bǎgú Dǎwúđǐ vé rǐ agá. 'í lǎ 1 Sámüelè 16:1-13; Sǎwúimá 132:11-12. * **19:9 19:9** *Mvǎ ǎbúrámá vé ní:* Yèsù kǐnǐ Zákáyo ri nóni 'bá Múngú vé ni. † **19:13 19:13** *Awa kòpi ní mǔfèngá jǐrú mǎdǎjǎ ní sǐ:* 'Bá rǐ nga dò ẹ̀zǐ caá mbǎá na, 'í 'bá rǐ úfẹ̀ mǔfèngá jǐrú mǎdǎjǎ ǎlu ní sǐ.

21 Á 'o mí sī ũrĩ sī, ā'diātāsīyā mívé tā ē s̄ mbamba, má rī ngá mí ní ěz̄i ní ngaā kuyé rī pi u'du 'bá rī pi dr̄igé sī, āzini mí rī ānyāngā mí ní saá ní kuyé rī pi ikūnā.'

22 “Bāgú rī ní 'yozú ĩri ní kīnī, 'Mí ātī' 'bá ũnji, ma tā l̄i mí dr̄igé tā ĩfũúpi mí t̄i gé 'd̄iri sī! 'Í n̄j rá, má tā ē s̄j mbamba, ma rī ngá má ní ěz̄i ní ngaā kuyé rī pi u'du 'bá rī pi dr̄igé sī, āzini ma rī ānyāngā má ní saá ní kuyé rī pi ikūnā.

23 'Í 'bá té mávé m̄fēngā rī jó m̄fēngā 'bāzú rī agá kuyé āsī? Má kādō ĩgōó, má té ĩs̄u t̄i gí.'

24 “Bāgú rī ní 'yozú ātī' 'bá ur̄uko pá tu' 'bá ĩnyīnā 'dālé rī pi ní kīnī, 'Īmi 'd̄ukí m̄fēngā j̄urú mādānā ālu rī dr̄j ní gé sī rá, ĩmi sēkí ātī' 'bá m̄fēngā ě'yīpi j̄urú mādānā m̄udr̄j rī ní.'

25 “Ātī' 'bá rī pi ní 'yozú kīnī, 'Āmbúgú 'bávé rī, ĩrívé m̄fēngā fīfī j̄urú mādānā m̄udr̄j.'

26 “Bāgú rī ní 'yozú kīnī, 'Á 'yo ĩmi ní 'd̄ini, 'bá adriipi ngá be rī, 'í ĩri ní ngá āzi sē āmbúgú, 'bo 'bá ngá akó rī, ngá ĩrívé rī, 'í 'du dr̄j ní gé sī rá.

27 'Bo mávé ari' 'ba 'yo' 'bá kīnī mā adri ívé 'bāgú rú ku 'dī' 'bée, ĩmi ĩj̄kí k̄opi, ĩmi ú' 'd̄j̄kí k̄opi má andregá 'd̄igé.' ”

Yēsū vé fīngará Yērūsālēmā agá rī (Mātāyo 21:1-11; Mārākō 11:1-11; Yūwānī 12:12-19)

28 Yēsū ká tā rī átá deę, ĩri ní 'dezú m̄uzú Yērūsālēmā gálé rú.

29 Yēsū pi ká caá ĩnyīnā k̄ur̄j Bētēfāgē vé rī gé, āzini k̄ur̄j Bētēniyā vé rī gé, āngā ĩ ní z̄ij ĩrā Ōlívē[‡] vé rī gé 'dāá, ĩri ní ívé 'bá 'í pámvú ũbī' 'bá ĩr̄j ní pi pēzú, ĩri ní 'yozú k̄opi ní kīnī,

30 “Īmi m̄ukí ḡur̄j ĩmi ěndret̄j gé 'd̄ari gé, ĩmi kádō fī caá ḡur̄j rī agá 'dāá, ĩmi dōngí mbaápi ú' 'dī rú ní ĩs̄u, 'yīkí kú 'dāá, 'bá āzi tu dr̄j úr̄i dr̄j ní gé kuyé, ĩmi ĩtr̄ukí ĩri ĩj̄i má vugá n̄ó.

31 'Bá āzi z̄i dō ĩmi, 'Īmi rī dōngí rī tr̄ū ālē? 'Īmi 'yokí ĩri ní, 'Úpi lē dōngí rī ní.' ”

32 'Bá Yēsū ní pēé muę 'dī' 'bée m̄ukí dōngí rī ĩs̄u, s̄j̄ ĩri ní lūú ĩ ní rī t̄j̄nī.

33 K̄opi ká rīí dōngí rī tr̄ū, dōngí 'd̄ipa ní k̄opi z̄izú kīnī, “Īmi rī dōngí rī tr̄ū ālē?”

34 K̄opi ní új̄ázú kīnī, “Úpi lē dōngí rī ní.”

35 K̄opi ní dōngí rī ĩj̄izú Yēsū vugá n̄olé, k̄opi ní ívé bōngó akoó r̄j̄k̄j̄ rī pi 'bezú dōngí rī ā úgóró gá, Yēsū ní t̄uzú úr̄izú dr̄j̄ ní gé.

36 Yēsū ká rīí muę, 'bá rī pi rīkí ívé bōngó akoó r̄j̄k̄j̄ rī pi ajaá m̄uzú lét̄j̄ rī dr̄igé sī.

37 Yēsū ká muę caá vūrā lét̄j̄ rī ní ulúzú m̄uzú ĩrā Ōlívē vé rī gé rī gé 'dāá, 'bá b̄j̄tr̄j̄ká ĩri ā pámvú ũbī' 'bá rī pi 'í' 'dókí rīí Múngú rī ĩngú āyīkō sī 'í' 'd̄j̄k̄ó be ur̄u 'dāá tā āyāzú āyāyā k̄opi ní ndree rī sī.

38 “Tākiri ā adri 'bāgú ĩm̄upi Úpi ā r̄u sī rī^S dr̄igé!”

“Tākiri ā adri 'b̄j̄ gé 'dāá, ē ĩngúkí Múngú 'b̄j̄ gé 'dāá rī ĩngúngū!”

39 Fār̄uṣ̄ī ā ur̄uko 'bá b̄j̄tr̄j̄ká rī pi āsámvú gé 'dāá, k̄opi ní 'yozú Yēsū ní kīnī, “Īmbápi, 'í 'yo mívé 'bá mí pámvú ũbī' 'bá 'dī' 'bée ā új̄kí k̄iri!”

40 Yēsū ní új̄ázú k̄opi ní kīnī, “Á 'yo ĩmi ní 'd̄ini, k̄opi új̄kí dō k̄iri, ĩrā 'dī' 'bée ícó ma ĩngú 'í' 'd̄j̄k̄ó be ur̄u 'dāá rá.”

Yēsū ngo k̄ur̄j Yērūsālēmā vé rī ā tā sī

41 Yēsū ká muę caá ĩnyīnā k̄ur̄j Yērūsālēmā vé rī gé 'dāá, ká k̄ur̄j rī ndree, 'í' 'dó ngo k̄ur̄j rī ā tā sī ngongo.

42 ĩri ní 'yozú kīnī, “Mívé 'bá rī pi n̄j̄kí ngá tākiri ĩj̄pi ĩ ní 'í' 'd̄j̄k̄ó āndrū n̄ōri gé rī kuyé, ā lē kōdō k̄opi ā n̄j̄kí, 'bo úz̄j̄kí k̄opi ní tā ni úz̄j̄z̄j̄.

43 'Ú' 'd̄j̄k̄ó āzi rī ĩm̄u 'd̄ī' 'dī, ĩmívé ari' 'ba rī pi ĩm̄u ābi s̄j̄ ĩmi gārā gá s̄i k̄ur̄j, k̄opi ĩmi ce ku āgága, k̄opi lét̄j̄ rī pi ōz̄j̄ céré.

44 K̄opi ĩmi 'du a' 'be vugá ĩmívé anjīnā rī pi be. K̄opi ícókí ĩrā mvānā āzi kuú ōḡup̄j̄ dr̄igé ku, ā' diātāsīyā ĩmi n̄j̄kí s̄a Múngú ní ĩm̄uzú ĩmi vugá n̄ó rī kuyé.”

Yēsū údró 'bá rī pi Jó Múngú vé rī agásī (Mātāyo 21:12-17; Mārākō 11:15-19; Yūwānī 2:13-22)

45 Kuru Yēsū ní fizú Jó Múngú vé rī ā bóró gá 'dāá, ĩri ní 'í' 'dózú 'bá ngá uz̄j̄' 'bá rī pi údrózú ívé vūrā ngá uz̄j̄z̄j̄ rī pi gé sī.

46 ĩri ní 'yozú k̄opi ní kīnī, “S̄ikí Búkū Múngú vé rī agá kīnī, 'Jó mávé rī, ĩri jó rizú ma z̄izú ní, 'bo ĩmi új̄ákí jó rī ícá 'vūrā ũḡu' 'bá rī pi ní rizú adrizú ní.”

47 'Ú' 'd̄j̄k̄ó céré, Yēsū rī 'bá rī pi ĩmbá Jó Múngú vé rī agá 'dāá. 'Bo atala atala rī pi dr̄igé rī pi, 'bá t̄āmb̄j̄ Mósé vé rī ĩmbá 'bá rī pi be, āzini dr̄j̄koma 'bá rī pi āsámvú gé 'dālé rī pi be, k̄opi rīkí lét̄j̄ ndāá lēzú Yēsū rī 'd̄izú dr̄ázú 'd̄īs̄i rá.

48 'Bo k̄opi ĩs̄úkí lét̄j̄ ĩri 'd̄izú dr̄ázú kuyé, ā' diātāsīyā 'bá rī pi 'bākí úvá rizú tā ĩri ní átá rī ȳj̄z̄.

20

Yāhūd̄j̄ rī pi z̄ikí ũk̄pō Yēsū ní ěz̄j̄ ngazú rī vé tā

(Mātāyo 21:23-27; Mārākō 11:27-33)

‡ 19:29 19:29 Ōlívē: Peṭj̄ olívē vé rī ĩri 'a' ũ'a be, 'í' ícók n̄ya rá, 'í' ĩrívé ũ'a zo ũdu rú, Yāhūd̄j̄ rī pi rī t̄j̄b̄j̄ 'á' 'dī ũdu rī sī, āzini k̄opi rī tō lāmbá agá, ācī 'yūzú ānī. S 19:38 19:38 Bāgú ĩm̄upi Úpi ā r̄u sī rī: Bāgú 'd̄iri Yēsū 'í. 19:38 19:38 Sāwūmā 118:26 19:46 19:46 Ísáyá 56:7 19:46 19:46 Yērēmīyā 7:11

1 U'dú álu, Yésù kã rií 'bá rí pi ímbá, ázini rií ú'dúkó múké rí ùlúú kôpi ní Jó Múngú vé rí ã bóro gá 'dãá, atala atala rí pi dríge rí pi, 'bá táimbí Mósê vé rí ímbá'bá rí pi be, ázini Yáhúdí ambugu rí pi be, ímúkí Ìri vúgá.

2 Kôpi ní 'yozú kìní, "'Í lú 'bá ní, mi ri tá 'dì'bée nga ùkpò ã'di vé ni sí? Á'di sê mí ní ùkpò 'dìri ní?"

3 Ìri ní újázú kìní, "Á lè drí kpá ìmi zìj, ìmi lùkí má ní,

4 ùkpò Yüwãní ní bätizímú sèzú 'dìri íngá 'bù gélésíla, dõku 'bá áda sê Ìri ní ùkpò 'dìri ní?"

5 Kôpi ní átázú í ásámvú gé sî kìní, "'Bá 'yokí dõ tá ni íbî íngá 'bù gélésí, Ìri 'bá zì, 'bá è'yìkí Ìri kuyé ási.

6 'Bá 'yokí dõ tá ni íbî íngá 'bá áda vúgá, 'bá rí pi 'bá úvî írà sí rá, á'diätäsíyá kôpi á'yìkí rá 'yozú kìní, Yüwãní ri nèbî."

7 Kúru kôpi ní újázú kìní, "'Bá nìkí kuyé á'di sê dõ Ìri ní ùkpò bätizímú sèzú 'dìri ní."

8 Yésù ní 'yozú kìní, "Á lè ùkpò má ní èzì ngazú àní rí vé tá ùlúú ìmi ní ku."

*Nàpí ágõ òmvú 'á'bá rí pi vé rí
(Mátáyo 21:33-46; Mārākō 12:1-12)*

9 Yésù ní gòzú 'bá rí pi ní nàpí 'dìri ùlúú kìní, "Ágõ ázi 'ã òmvú, sa peṭi vinyò vé ni pí* 'a ni gé, Ìri ní òmvú rí èzìzú 'bá urukò òmvú 'á'bá ni pí ní, Ìri ní ngazú muzú adrizú àngü ázi gé ílî be káràkará.

10 Lókí ànyàngá ìkùnázú rí kã ícò, Ìri ní àtí'bá pèzú muzú 'bá òmvú 'á'bá rí pi vúgá 'dãá, kôpi á sèkí ri peṭi vinyò vé rí vé ù'a urukò 'í ní. 'Bo 'bá òmvú 'á'bá rí pi fukí Ìri, pèkí Ìri muzú drî be ule.

11 Ìri ní àtí'bá ázi pèzú, 'bo kôpi ùgbàkí Ìri, kôpi 'okí Ìri ùnjí, pèkí Ìri muṭi drî be ule.

12 Ìri ní kpá àtí'bá ázi pèzú, kôpi fukí Ìri ùnjí ùnjí ázò be, kôpi drokí Ìri fúú òmvú rí agásí àmvé.

13 "Òmvú 'dìpa ní 'yozú kìní, 'Má 'o rí á'di? Dõ 'dìni, ma mávè mvá má ní lèlèlè rí pè muzú áyu, sã ázi sí kôpi Ìri ìnjî rá.'

14 "'Bo 'bá òmvú 'á'bá rí pi kã mvá rí ndree, kôpi rikí átá í ásámvú gé sî kìní, "Bá ímúpi Ìrivé ngá è ṭi ruṭipi rí 'dî. Lè 'bá 'dìkí Ìri drãá 'dîisí rá, ngá òmvú agá rí á adri rí 'bávè ní.'

15 Kôpi ní Ìri drozú òmvú rí agásí, kôpi ní Ìri 'dìzú drázú."

Yésù ní 'bá rí pi zìzú kìní, "Ìmi ní ùsùzú rí gé, òmvú 'dìpa rí 'bá òmvú 'á'bá 'dì'bée 'o ngóni?"

16 Á 'yo Ìmi ní, òmvú 'dìpa rí ímú 'bá òmvú 'á'bá 'dì'bée ú'dj ùdrá rá, Ìri òmvú rí sê 'bá urukò'bée ní."

'Bá rí pi kã tá 'dìri yìj, kôpi ní 'yozú kìní, "Lè tá 'dìri á nga 'i 'dìni ku."

17 Yésù ní àngü ndrezú kôpi vúgá 'dãá, Ìri ní kôpi zìzú kìní, "Tã í ní síí Búkú Múngú vé rí agá kìní,

" 'Írà àndúru 'bá jó sî'bá rí pi ní gãá sî rí, újã nóni 'í ícá írà sèepi jó rí ní pá tuzú àní ùkpò ùkpò ní, 'dìri vé ífífi á'di?"

18 'Bá í'dèpi írà 'dàri dríge rí, Ìri ùñò kù'yúkù'yú, 'bo írà rí í'dé dõ 'bá rí dríge, Ìri 'bá rí ìnjí ku kpásákpásá."

19 Atala atala rí pi dríge rí pi, 'bá táimbí Mósê vé rí ímbá'bá rí pi be, kôpi kã tá 'dìri yìj, kôpi lèkí kòdò Yésù rí ruṭi sã 'dàri gé, á'diätäsíyá kôpi nìkí rá 'yozú kìní, Yésù rí nàpí 'dìri átá ívé tá sí. 'Bo kôpi 'okí 'bá rí pi sí ùṭi sí.

*Mũfēngā umbe jezú rí vé ùfēngará
'bāgú àmbúgú Rómá vé rí ní rí
(Mátáyo 22:15-22; Mārākō 12:13-17)*

20 Kôpi tèkí rií Yésù rí ndree, kôpi ní 'bá àngü úmí'bá ni pí pèzú muzú Yésù rí úmízú, 'bá àngü úmí'bá rí pi 'bàkí í kú 'bá tá be píri ni pí rú. Kôpi lèkí kòdò átángá ùnjí ísú yìj Yésù ṭi gé, í ruṭi rí Ìri àní, í jìkí rí Ìri muṭi sèé gávànã ùkpò be tá ìjpi rí dríge.

21 'Bá àngü úmí'bá rí pi ní 'yozú kìní, "Ímbápi, 'bá nìkí rá, átángá mí ní rií átá rí, ázini tá mí ní rií ímbá rí, Ìri píri, mí újã mívé yìkí ku, mi ri 'bá rí pi vé tá 'dù nga tròtrò, mi ri tá áda íngápi Múngú vúgá rí ímbá.

22 'Í lú 'bá ní, Ìri nyo múké 'bá ní mũfēngā umbe jezú rí ùfēzú 'bāgú àmbúgú Rómá vé rí ní, dõku 'bá ùfèkí ku?"

23 Yésù nî rá 'yozú kìní, kôpi lèkí tá ùnjí ísú yìj 'í ṭi gé, kúru Ìri ní 'yozú kìní,

24 "Ìmi í'dakí má ní mũfēngā fífi ènjjìpi ènjjènjî álu ní." Ìri ní kôpi zìzú kìní, "Índrìlìkí mũfēngá ru'bá gá 'dìri, ázini ruṭi 'bá ní gé 'dìri á'di vé ní?"

25 Kôpi ní újázú kìní, "'Bāgú àmbúgú Rómá vé rí vé ní."

Kúru Ìri ní 'yozú kôpi ní kìní, "Ngá 'bāgú àmbúgú Rómá vé rí, Ìmi sèkí Ìri ní, ngá Múngú vé rí, Ìmi sèkí Múngú ní."

* 20:9 20:9 Peṭi vinyò vé rí: Yáhúdí rí pi 'dúkí peṭi vinyò vé rí á tá 'bãá tá àmbúgú rú, kôpi ri ù'a ni zo vinyò sù rú. Múngú ipè 'bá Ìsèrèlè vé rí pi adrii 'bá ívé ní, kôpi á adriki rí sù peṭi vinyò vé Múngú ní saá 'aápi ù'a be rí ṭni. Nàpí peṭi vinyò vé 'dìri, sê 'bá táimbí ímbá'bá rí pi atala atala rí pi dríge rí pi be nìkí á má rá 'yozú kìní Yésù rí ívé tá átá. 'Í lá Sãwúma 80:8-16; Ísáyã 5:1-7; Yèrèmiyã 2:21; Mátáyo 21:33-46; Mārākō 12:1-12. 20:17 20:17 Sãwúma 118:22

²⁶ Kòpì ìṣùkí átángá ùnjí tì ni gé 'bá rí pi ásamvú gé 'dàlè àlunàni kuyé. Kòpì àyàkí tã ìri ní ùjá 'dìri sī rá, sē kòpì ùjìkí kírì.

Íngángará gōó idri rú drāngará gálésìla rì vé tã

(Mātáyo 22:23-33; Mārākō 12:18-27)

²⁷ Yāhūdī ambugu zìlè Sādókē† 'yo' 'bá kinī, 'bá rí drā dō gi, gō íngá idri rú ku rí pi ní ímúzá Yēsū vúgá nōó.

²⁸ Kòpì ní Yēsū ri zizú kinī, "Ímbápi, Mósè sī 'bá ní kinī, "Bá rí vé édrípì drā dō, ku dō òwújí kú mvá àkó, 'bá drāapi rí vé édrípì rí gō òwújí rí é'yí, kòpì anjì tì òwújí rí be, anjì kòpì ní tìjì rí pi gō adri édrípì drāapi 'dàri vé ni."

²⁹ Ojú anjì ágò ézìrì édrípì rú. Mvá káyú rí je ùkú, drá kú mvá àkó.

³⁰ Édrípì 'deepi vú ni gé sī rí ní òwújí rí é'yízú, ìri ní kpá drázú mvá àkó.

³¹ Édrípì 'deepi 'dìri à vùdrì gé sī rí ní kpá òwújí rí é'yízú, ìri ní kpá drázú mvá àkó. Anjì ézìrì 'dì' bée céré é'yíkí òwújí rí rá, kòpì ùdráki céré mvá àkó.

³² Údú ni gé, ùkú rí ní kpá drázú.

³³ Kúru 'í lú 'bá ní, lóki Múngú kádò ímú 'bá ùdrá' 'bá gí rí pi ingáá gōó idri rú, ùkú 'dìri ímú adri à'di vé ni?"

³⁴ Yēsū ní újázú kinī, "Ajé ágó pi ní í jezú ùkú be rí, ìri 'yéná 'í nga vù drígé nōgò.

³⁵ 'Bo 'bá ùmvúlésì Múngú ní à'yí adrii pìrì íngá' 'bá gō' 'bá idri rú drāngará gálésìla rí pi, ágò rí pi jekí ùkú ku, ùkú rí pi jekí ágò ku,

³⁶ kòpì ícókí gōó ùdráá ñjì ku, à'diātāsìyā kòpì adri sù mālāyíkā rí pi tìjì. Kòpì anjì Múngú vé ni, ingakí kòpì drāngará gálésìla idri ú'dí rí ìṣù gí.

³⁷ "Ú'dógú'dógú àcì ní ñjìzú pèṭì amuúpi kùmvú rí agá rí vé rí 'yo 'dìni, Mósè sī tã rí lüzú kinī, 'bá ùdrá' bée gí rí pi íngá gō idri rú ùzi, kinī Úpí rí 'Múngú Àbūrāmā vé ni, Múngú Ísákā vé ni, àzini Múngú Yòkóbù vé ni."

³⁸ Múngú adri 'bá ùdrá' 'bá gí rí pi vé ni ku. Múngú rí 'bá idri rú rí pi vé ni, à'diātāsìyā Múngú ndre 'bá rí pi 'í mìjé 'dāá idri rú."

³⁹ "Bá tǎimbjì ímbá' 'bá rí pi à urukò ní 'yozú kinī, "Ímbápi, tã mí ní ùjá 'dìri ìri múké!"

⁴⁰ Tã 'dìri à vùdrì gé, 'bá àzi gō Yēsū rí zìjì àlunàni kuyé.

Kúrísító rí à'di à mvá?

(Mātáyo 22:41-46; Mārākō 12:35-37)

⁴¹ Yēsū ní kúru 'yozú kòpì ní kinī, "Tã sēepi 'bá rí pi ní 'yozú kinī, Kúrísító rí Dāwúđì à Mvā rí à'di?"

⁴² Dāwúđì sī uletere búkú Sāwúmā vé rí agá kinī,

" 'Úpí Múngú 'yo mávè Úpí ní kīnī,

"Mí úrì mǎ drì éndèpì Sgé,

⁴³ cìmgbá má ní mívè ari' 'ba rí pi 'bázú mǎ pǎlé gá rí gé."

⁴⁴ Dō Dāwúđì zì Kúrísító rí ívé Úpí pírì, Kúrísító rí ícò adri Dāwúđì à mvá íngóni?"*

'Bá tǎimbjì Mósè vé rí ímbá' 'bá rí pi vé tã

(Mātáyo 23:1-36; Mārākō 12:38-40; Lúkà 11:37-54)

⁴⁵ 'Bá rí pi kǎ rii tã Yēsū ní átá rí yijì, Yēsū ní 'yozú ívé 'bá 'í pámvú ùbì' 'bá rí pi ní kinī,

⁴⁶ "Lē ìmi adriki mì be kowu 'bá tǎimbjì Mósè vé rí ímbá' 'bá 'dì' bée vé tã sī. Kòpì lēkí ì usú bōngò áco ño ni pi sī, kòpì dō jòkònjì agá, kòpì lēkí 'bá rí pi è eziṭkí ì ñjìngará sī, kòpì lēkí úrì vùrā ì ní ñjìjì ñjìjì Jò Múngú rí Zizú rí pi agá rí pi drígé, àzini vùrā ì ní ñjìjì ñjìjì ùmú nyazú rí gé.

⁴⁷ 'Bo kòpì rí òwuzú rí pi è mì ù'bā rizú kòpìvé ngá jò ásamvú gé rí pi u'duzú kòpì drígé sī. Kòpì rí Múngú rí zì sà be áco, 'bá rí pi à ndreki rí ì. 'Bá tã 'o' 'bá 'dìni 'dì' bée, Múngú rí ímú kòpì ìrìṅà ùnjì ùnjì."

21

Owúzigò àzi sē mǔfèngà fífì ìrì

(Mārākō 12:41-44)

¹ Yēsū kǎ rii adrii Jò Múngú vé rí agá 'dāá, ndre 'bá à' 'bá be rí pi rí mǔfèngà 'be sòndúkú ì ní 'báa kuu Jò Múngú vé rí agá mǔfèngà 'bezú rí agá.

² Ndre kpá ùkú àzi ngá àkó, òwúzigò rú ni, 'be mǔfèngà fífì nyírìṅà ìrì.

³ Ìri ní 'yozú kinī, "Ádarú à lē 'yoó ìmi ní 'dìni, òwúzigò 'dìri 'be mǔfèngà rí 'bá rí pi vé rí agáá rá.

⁴ Mǔfèngà 'bá 'dì' bée ní sēè rí, kòpì íbíkí 'dú à' 'bú ívé rí agá, 'bó ùkú ngá àkó 'dìri sē ívé ngá 'í ní kòdò 'í ìzā kozú rí àrèvú céré."

† 20:27 20:27 Sádókè: Sádókè rí pi ngúlúmú Yāhūdī rí pi vé tǎimbjì Mósè vé rí rù' 'bá tìjì rí pi, 'bo kòpì é'yíkí indrí rí pi vé tã kuyé, é'yíkí mālāyíkā rí pi vé tã kuyé, àzini kòpì é'yíkí kpá 'yozú kinī, 'bá ùdrá' 'bá gí rí pi gō íngá idri rú rá 'dìni kuyé. 'Í lǎ Èjì 23:8. 20:28 20:28 Dètòrònomé 25:5 20:37 20:37 Wǔngará 3:6 ‡ 20:42 20:42 Úpí

'yo mávè Úpí ní: Tã 'dìri vé ífífì, Úpí Múngú zì Yēsū Kúrísító rí Úpí. § 20:42 20:42 Drì éndèpì gé: 'Bá ùrìpi drì éndèpì gé rí, ìri ùkpò be, 'Í rì ñjìjì. ¶ 20:43 20:43 Sāwúmā 110:1 * 20:44 20:44 Kúrísító rí ícò adri Dāwúđì à mvá íngóni?: Tǎkí Yēsū rí 'bá áda rú, Ìrìvé é' 'bìpì Dāwúđì 'í, 'bo ì ní drì ìri tìzú kuyé rí gé, kòpì ríkí adrii Múngú be trù 'bù gé 'dāá, ìri Mvā Múngú vé ni. Gbì ngá rí pi àrèvú céré nǎ, kúru ìri Úpí Dāwúđì vé ni. 'Í lǎ 1 Sámúélè 16:1-13; Sāwúmā 132:11-12; Yūwání 1:1-18.

Yēsū ūlū tā ímúpi 'i ngaápi ú'dú ūdú vé rí gé rí

(Mátáyo 24:1-2; Mārákō 13:1-2)

⁵ Yēsū vé 'bá ĩri ā pámvú ūbĩ'bá rĩ pi ā uruḵo rikí átá ĩrá ūnyĩ be ĩ ní Jó Múngú vé rĩ sʒzú rĩ ā tā sĩ, āzini ngá 'bá rĩ pi ní sée Múngú ní rĩ pi ā tā sĩ. 'Bo Yēsū ní 'yozú kīnĩ,

⁶ "Sá āzi ri ímú 'dĩ'ĩ, ngá ĩmi ní ndree 'dĩ'bée, ĩ ímú ūñō céré vūgá, ícókí ĩrá ālu ni kuú adriĩ ógúpĩ drĩgé ku."

Īzāngā ūmvúlēsĩ ímúpi drĩdrĩ 'dīlē rĩ
(Mátáyo 24:3-14; Mārákō 13:3-13)

⁷ 'Bá Yēsū ā pámvú ūbĩ'bá rĩ pi ní Yēsū ri zizú kīnĩ, "Ímbápi, tā 'dĩ'bée ímú ĩ nga ngótú? Ngá lūupi 'yozú kīnĩ, tā rĩ ilókō ímú 'ĩ nganga rĩ ā'di?"

⁸ Yēsū ní újázú kōpi ní kīnĩ, "'Bá āzi ā ū'bā ĩmi mĩ ku. 'Bá kárakará pi ímú mà rú sĩ, kōpi 'yo ĩ Kúrísítō 'ĩ, āzini kōpi 'yo, 'Sá rĩ ícō gĩ.' 'Bo lē ĩmi ě'yĩkĩ kōpivē tā 'dĩri ku.

⁹ ĩmi kádō tā ě'dĩ vé ni yĩ, āzini tā 'bá rĩ pi ní rizú ingázú mgbárāsĩ ĩ ógúpĩ drĩgé rĩ vé tā yĩ, lē ĩmi 'okĩ ūrĩ sĩ ku. Tā 'dĩ'bée ímú ĩ nga drĩdrĩ, 'bo ú'dú ūdú vé rĩ ícō drĩ ícá mbēlēnā ku."

¹⁰ Yēsū ní kúru 'yozú kōpi ní kīnĩ, "'Bá āngū āzi agá rĩ pi ímú ě'dĩ 'dĩ 'bá āngū āzi agá rĩ pi be, 'bāgú rĩ pi ímú ě'dĩ 'dĩ ĩ ógúpĩ 'bāgú rĩ pi be.

¹¹ Āngū rĩ ímú 'i aya dīngidīngĩ, ěbĩrĩ ri ímú 'de ūnjĩ ūnjĩ, drā ūnjĩ ūnjĩ ni pi ímú 'de āngū āndiāndĩ ni pi agásĩ, Tā āyāzú āyāyā 'bá rĩ pi ní ūrĩ sēepi ni pi ímú 'i nga 'bũ gé 'dāá.

¹² "'Bo drĩdrĩ ni, tā 'dĩri ní drĩ 'i ngazú kuyé rĩ gé, ĩ ímú ĩmi uru, ĩ ĩmi ócũ ūnjĩ ūnjĩ. ĩ ímú ĩmi jĩ tō Jó Múngú ri Zizú rĩ pi agá, āzini ĩ ĩmi jĩ jó āngū ū'yīzú rĩ pi agá, ĩ ĩmi tō 'bāgú rĩ pi endretĩ gé, āzini gāvānā rĩ pi endretĩ gé, ĩmi ní mà pámvú ūbĩ rĩ sĩ.

¹³ 'Dĩri ímú adri ĩmi ní drĩlé múké ĩmi ní mávé tā ūluzú kōpi ní.

¹⁴ 'Bo ĩmi dō ri ĩmi tĩ gā, lē ĩmi rikĩ ĩmi ūšúú drāá tā ĩmi ní lēé átá rĩ sĩ ku.

¹⁵ Ā'diātāsīyā ma ĩmi ní átāngā pĩrĩ rĩ sē nĩ, āzini ma ĩmi ní úmĩ rĩ sē nĩ, ĩmivé ari'ba rĩ pi ícókĩ ĩmi ideé ku, dōku kōpi ícókĩ 'yoó tā ĩmi ní 'yoó rĩ ūñō 'dĩni ku.

¹⁶ Sá āzi sĩ, ĩmi ětēpĩ, ĩmi ěndrēpĩ, ĩmi ě'dípáa, ĩmi ědrĩpĩ, āzini ĩmivé ūndĩ rĩ pi, kōpi ímú ĩmi ūli 'be, kōpi ĩmi uruḵo ú'dĩ ūdrá rá.

¹⁷ 'Bá rĩ pi ārēvú céré ímú ĩmi gā sĩ mà tā sĩ.

¹⁸ 'Bo drĩ'bí ĩmi drĩgé rĩ ālu ni ícō āvĩ ku.

¹⁹ ĩmi tukĩ dō pá tĩtĩ ĩmivé ě'yīngará agá, ĩmi idri 'dāni'dāni rĩ ĩšú rá.

Ī ímú Yērūsālēmā rĩ iza rá

(Mátáyo 24:15-21; Mārákō 13:14-19)

²⁰ "ĩmi ndrekĩ dō āngáráwá rĩ pi cekĩ Yērūsālēmā ri kūrũ, ĩmi nĩ 'yozú kīnĩ, sá ĩ ní Yērūsālēmā ri izazú rĩ ícá gĩ.

²¹ Kúru lē 'bá adri'ba āngū Yūdáyā vé rĩ agá rĩ pi ā ápákĩ muzú ĩrá gá 'dāá, 'bá adri'ba kūrũ agá rĩ pi ā fūkĩ kūrũ rĩ agásĩ āmvé, 'bá adri'ba kūrũ rĩ agá ku rĩ pi ā gōkĩ fĩ kūrũ rĩ agá 'dāá ku.

²² Ā'diātāsīyā sá 'dĩri ĩ ní āngū ĩrĩhāzú rĩ, tā ĩ ní sĩ Búkū Múngú vé rĩ agá rĩ, ā nga rĩ 'i fūú tĩ ni gé bēnĩ.

²³ Ú'dú 'dāri gé, ūkú 'a be rĩ pi ímú ĩzāngā ĩšú ūnjĩ ūnjĩ, āzini ūkú rĩ'bá bā sē'bá ndrú'ba anjĩnā ní rĩ pi kpá ímú ĩzāngā ĩšú ūnjĩ ūnjĩ. ĩzāngā ri ímú adri ūnjĩ ūnjĩ āngū 'dāri agá, Múngú ā 'a ri ve 'bá 'dĩ'bée ni ūnjĩ ūnjĩ.

²⁴ Ari'ba rĩ pi ímú 'bá rĩ pi ú'dĩ ĩlĩ ācō sĩ. Kōpi 'bá rĩ pi uruḵo uru jĩ āngū jākā rĩ pi vé rĩ gé. 'Bá adri'ba Yāhūdĩ rú ku rĩ pi ímú Yērūsālēmā ri ru, kōpi adri Yērūsālēmā agá 'dāá, cīngbā sá kōpivé rĩ ni dežú rĩ gé."

'Bá Mvā vé ĩgōngará

(Mátáyo 24:29-31; Mārákō 13:24-27)

²⁵ Yēsū ní 'yozú kīnĩ, "'Tā āyāzú āyāyā ni ímú ĩndrē ūtũ rĩ mĩ gé, mbāá rĩ mĩ gé, āzini lĩnyā rĩ pi mĩ gé. 'Bá vū drĩgé nōgō rĩ pi ímú adri āni ūrĩ sĩ, kōpi ě drĩ ri ímú abá yĩ tafu rĩ vé ūngará sĩ, āzini ĩrivé úvāngará ngūyā ngūyā rĩ sĩ.

²⁶ Ūrĩ ri 'bá rĩ pi fũ ambamba, tā ímúpi 'i ngaápi vū drĩgé rĩ sĩ. Ngá 'bũ gé rĩ pi ārēvú céré, ĩ ímú kōpi aya u'de vūgá.

²⁷ Sá 'dāri gé, ma 'Bá Mvā 'i, kōpi ímú mávé ímūngará ĩrĩbĩtĩ agásĩ ūkpō be rĩ ndre, āzini mávé dīngará pōwūpōwū rĩ ndre ĩ mĩ sĩ.

²⁸ ĩmi ndrekĩ dō tā 'dĩ'bée í'dókĩ ĩ ngaá gĩ, ĩmi tukĩ pá uru sĩ, ĩmi ingakĩ ĩmi drĩ uru, ā'diātāsīyā sá ĩ ní ĩmi pazú rĩ ícá ĩnyĩnā gĩ."

Nāpĩ petĩ ĩ ní zĩfĩ fĩgĩ rĩ vé rĩ

(Mátáyo 24:32-35; Mārákō 13:28-31)

²⁹ Yēsū ní kōpi ní nāpĩ 'dĩri ūluzú, "ĩmi ndrekĩ drĩ petĩ ĩ ní zĩfĩ fĩgĩ 'dĩri ká, āzini ĩmi ndrekĩ drĩ petĩ rĩ pi ká.

³⁰ Kōpi kádō 'dó rúú, ĩmi nĩ 'yozú kīnĩ, ěězũ ícá ĩnyĩnā gĩ.

³¹ ĩri kpá adri sũ 'dĩri tĩnĩ, ĩmi ndrekĩ dō tā má ní lūú ĩmi ní 'dĩ'bée rĩ 'i nga, ĩmi nĩ 'yozú kīnĩ, mālūngā Múngú vé rĩ ícá ĩnyĩnā gĩ.

³² Ádarú á lē 'yoó ĩmi ní 'dĩni, 'bá uruḵo'bée ĩmi āsámvú gé 'dĩgé ícókĩ drĩ ūdráa ku, cīngbā tā 'dĩ'bée ní ĩ ngazú rĩ gé.

³³ 'Bũ pi vũ be, ìri ímù dẹ rá, 'bo ỳ'đúkó mávé rĩ dẹ ku.

³⁴ "Ìmi ndrekí múké, ìmi rikí ẹsì 'bãá ngá nyanya drĩgẹ ku, àzini ìmi rikí íwá mvuú ìmèrèzú àni ku, àzini ìmi rikí ìmi ỳsùú dráá tà nyòòkú nòri vé rĩ sĩ ku, ìmi rikí dō tà 'dĩ'bée 'oó, ỳ'dù ỳ'dù vé rĩ ímù ícá mbèlèṅá, ìmi ícókí nṅi ku.

³⁵ Tã 'dĩri ímù 'i nga 'bá adri' 'bá vũ drĩgẹ nògò rĩ pi ní céré.

³⁶ Lè ìmi adrikí m̄j be kowu, ìmi zìkí Múngú rĩ, tà ímù 'bá ì nga 'bá 'dĩ'bée è ẹsù rĩ ìmi ku, ma 'Bá Mvã 'i, ìmi tukí rĩ pá má ẹndrẹti gé ỳrĩ àkó."

³⁷ Ỗ'dù àlu àlu, Yèsù rĩ ẹcì 'bá rĩ pi ímbá Jó Múngú vé rĩ à bóro gá 'dãá, ùndrèṅá àlu àlu, ìri mu ánga ì ní zìj Írã Òlivè vé rĩ drĩgẹ 'dãá, ìri la 'dálé.

³⁸ Kádò adrii ỳ'bùtj kùṅkùṅ, 'bá rĩ pi rĩ ímù tà Yèsù ní ímbá rĩ yì Jó Múngú vé rĩ à bóro gá 'dãá.

22

Yúdã 'be Yèsù à ùli

(Mátayo 26:1-5, 14, 16; Mārākō 14:1-2, 10-11; Yūwánī 11:45-53)

¹ Ỗmũ Ì ní Pángã ní 'Bãá Údrã ku rĩ* vé Ỗ'dù Múngú ní Ẹlìzú Jó rĩ pi tị gé sĩ rĩ nyazú rĩ kã ícá ìnyinã gí,

² atala atala rĩ pi drĩgẹ rĩ pi, 'bá tãímbj ímbá 'bá rĩ pi be, rikí lẹtj ndãá lèzú Yèsù rĩ ružú kírì, ìri 'dìzú drãzú rá, à diãtãsiyã kòpi 'okí ỳrĩ sĩ 'bá rĩ pi sĩ.

³ Kúru Sātãnã ní fizú Yúdã Ì ní zìj Ísikãrìyótã è ẹsì agá. Yúdã rĩ Yèsù vé 'bá áyúáyú mudrj drj ì ní ìrĩ rĩ pi vé àzi.

⁴ Yúdã ní ngazú muzú atala atala rĩ pi drĩgẹ rĩ pi vùgá, àzini ùgalaku Jó Múngú vé rĩ ùtè 'bá rĩ pi vùgá 'dãá, ìri ní rizú lẹtj 'i ní lèzú Yèsù à ùli 'bézú rĩ átázú kòpi ní.

⁵ Atala atala rĩ pi drĩgẹ rĩ pi ùgalaku rĩ pi be adrikí àyikò sĩ, kòpi kìnĩ, Ì mufèngã sè Yúdã ní rá.

⁶ Yúdã à 'yì rá, ìri ní 'i'dózú lẹtj ndãzú, 'i sè rĩ Yèsù rĩ kòpi drĩgẹ, àkùdè 'bá bĩtríkã rĩ pi 'dãáyo.

Ínyã ùdũ Yèsù ní nyaá ívé 'bá mudrj drj ní ìrĩ rĩ pi be rĩ

(Mátayo 26:17-25; Mārākō 14:12-21; Yūwánī 13:21-30)

* **22:1 22:1** Ỗmũ Ì ní Pángã ní 'Bãá Údrã ku rĩ nyazú rĩ: Yãhũdĩ rĩ pi rĩ ỳmũ 'dĩri nya ca ỳ'dù ẹzĩrĩ, kòpi rĩ ỳ'dù Múngú ní Ì pazú adringárã tũgèrj rú 'bá Èjèpétò vé rĩ pi drĩgẹ sĩ rĩ vé tà ígã àni. Ỗmũ 'dĩri Ì 'i'dó nya Ỗ'dù Múngú ní Ẹlìzú Jó rĩ pi tị gé sĩ rĩ gé. 'Í lã Wũngárã 12:17-20. † **22:7 22:7** Kãbilò mvã: Múngú sè tãímbj Mósè ní kìnĩ, 'bá rĩ pi à zãkí kãbilò Múngú ní ròbòṅò rú, à trũkí rĩ kòpi ívé ùṅjìkãnyã agásí rá. Sè Ì ní Yèsù rĩ zìzú Kãbilò Mvã Múngú vé ní àni, à diãtãsiyã Múngú Ìpè ìri ímù drãá 'bávè ùṅjìkãnyã ùjì. 'Í lã Wũngárã 12:17-28; Mārākō 14:12; Yūwánī 1:29-35; 1 Kòrìnìtò 5:7; 1 Pétèrò 1:19. ‡ **22:7 22:7** Ỗ'dù Múngú ní Ẹlìzú Jó rĩ pi tị gé sĩ rĩ: Yãhũdĩ rĩ pi rĩ ỳ'dù Múngú ní Ọtj ẹlìzú Ísèrèlè rĩ pi vé jó rĩ pi tị gé sĩ Èjèpétò gá 'dãá rĩ vé tà ígã. Ọtj kòpi ẹ'bìpìj ùbèkí kãbilò à àri ívé kẹtj è ẹrife gá sĩ, sè Múngú ù'dj kòpi kuyè. Múngú ù'dj 'bá Èjèpétò vé kãbilò àri ùbè 'bá ívé kẹtj è ẹrife gá sĩ kuyè rĩ pi vé anjì àgò kàyú rĩ pi ùdrãá 'bá àlu àlu vé 'bètj àsãmvú gé sĩ rá. 'Í lã Wũngárã 12:17-28.

⁷ Ỗmũ Ì ní Pángã ní 'Bãá Údrã ku, Ì ní rizú kãbilò mvã† ùlìzú Ỗ'dù Múngú ní Ẹlìzú Jó rĩ pi tị gé sĩ rĩ‡ vé rĩ nyazú rĩ kã ícá,

⁸ Yèsù ní Pétèrò pi pèzú muzú Yūwánĩ be drĩdrĩ, ìri ní 'yozú kìnĩ, "Ìmi mukí 'bá ní ànyàngã Ỗ'dù Múngú ní Ẹlìzú Jó rĩ pi tị gé sĩ rĩ vé rĩ á'dí, 'bá mukí rĩ nyaá."

⁹ Kòpi ní Ìri zìzú kìnĩ, "'Í lè 'bá mukí á'dí íngùgá?"

¹⁰ Ìri ní újázú kòpi ní kìnĩ, "Ìmi kádò caá kùrj rĩ agá 'dálé, ìmi ágò àzi ẹsù ìri yìj 'du muzú ùdrĩ sĩ. Ìmi 'dekí muų ìri à vùdrj gé sĩ, cìngbá jó ìri ní muzú fizú rĩ agá 'dãá.

¹¹ Ìmi 'yokí jó 'dìpa ní, 'Ímbápi zì kìnĩ, 'Bá mu ỳmũ Ỗ'dù Múngú ní Ẹlìzú Jó rĩ pi tị gé sĩ rĩ nyaávé 'bá má pámvú ùbì 'bá rĩ pi be íngùgá?"

¹² Ìri ìmi ní jó á 'a àmbúgú urulèsila rĩ lù, údékí 'a ní kú múké múké. Ìmi á'díkí 'bá ní ínyã rĩ 'dálé."

¹³ Kòpi ní 'dezú muzú kùrj rĩ gé 'dálé, kòpi ẹsùkí ngá rĩ pi àrèvú céré sù Yèsù ní 'yoó rĩ tñj. Kòpi ní ínyã ỳmũ Ỗ'dù Múngú ní Ẹlìzú Jó rĩ pi tị gé sĩ rĩ vé rĩ á'dízú 'dálé.

Ínyã Úpí vé uletere rĩ vé nyangárã

(Mátayo 26:26-30; Mārākō 14:22-26; 1 Kòrìnìtò 11:23-25)

¹⁴ Sã ỳmũ rĩ nyazú rĩ kã ícá, Yèsù pi ní úrìzú ívé 'bá áyúáyú rĩ pi be misá ínyã nyazú rĩ à jèlè gá.

¹⁵ Ìri ní 'yozú kòpi ní kìnĩ, "Ma úvã be, á lè Ỗ'dù Múngú ní Ẹlìzú Jó rĩ pi tị gé sĩ rĩ vé ỳmũ nyaá ìmi be trj, ẹsùzú á nya drĩ ìzàngã rĩ kuyè.

¹⁶ Á lè 'yoó ìmi ní, á gò ỳmũ nòri àzi nyaá ìmi pi be ñj ku, cìngbá Múngú ní 'bá rĩ pi oyuzú fizú ívé málùngã agá rĩ gé."

¹⁷ Ìri ní kópò rĩ 'i'dúzú, ìri ní òwò'difò sèzú Múngú ní, ìri ní 'yozú kìnĩ, "Ìmi ẹ'yìkí, ìmi àlèkí mvuų ìmi àsãmvú gé sĩ.

¹⁸ Á lè 'yoó ìmi ní 'dìni, 'i'dózú àndrũ muzú drĩdrĩ, á gò vjnyò mvuų ñj ku, cìngbá málùngã Múngú vé rĩ ní ímùzú rĩ gé."

¹⁹ Ìri ní kpã pánga 'i'dúzú, ìri ní òwò'difò sèzú Múngú ní, ìri ní pánga rĩ àndìzú, ìri ní sèzú kòpi ní, ìri ní 'yozú kìnĩ, "'Dĩri

mávè rú'ba má ní sêé ìmi tā sī rī, ìmi 'okí 'díní mà tā ígázú àní."

²⁰ Kòpí ká ìnyá rī nyaá deḡ gí, ìri ní kpá kópó rī 'd'újú, ìri ní 'yozú kīnī, "Kópó 'd'iri, ìri mávè àrī dáápi ìmi tā sī, Múngú ní ùndí 'ú'dí ruzú rī.

²¹ Ágò ìmúpi mà ùli 'beépi rī, 'bà ri nga nya ìri be mísá drīḡé trú.

²² Ma 'Bá Mvā 'i, ma ìmú drā sū ī ní tā ní ùfíjí rī tīnī, 'bo ìzāngā rī ìmú adri 'bá mà ùli 'beépi rī vé nī.

²³ Yēsū vé 'bá áyúāyū rī pi ní 'd'ódózú ī uzizú ī àsámuvú gé sī kīnī, 'bá ī àsámuvú gé léépi tā 'd'iri 'oópi rī 'á'di 'i.

²⁴ Yēsū vé 'bá áyúāyū rī pi ní 'd'ódózú āgátá gāzú ī àsámuvú gé sī kòpí kīnī, "Mālūngā úmvúlésí ìmúpi rī gé, 'á'di ri adri 'bá àmbúgú rú nī?"

²⁵ Yēsū ní 'yozú kòpí ní kīnī, "'Bāgú sūrú rī pi agásí rī pi ùkpò be tāmbí sēzú ìvé 'bá ri pi ní, drīkoma ùkpò be rī pi ri 'yo ī ùndí 'bá rī pi vé nī.

²⁶ 'Bo lē ìmi adrikí sū 'bá 'd'ī'bée tīnī ku, 'bá léépi adriipi àmbúgú rú rī, lē ā adri sū mváná mādānjá rī tīnī, lē 'bá āngū rúpí rī ā adri sū 'átí'bá tīnī.

²⁷ 'Bá úrípi mísá gārā gá ìnyá nyaápi rī pi 'bá ìnyá rī sēépi ìri ní rī be, 'bá ngōri àmbúgú nī? Adri 'bá úrípi mísá gārā gá ìnyá nyaápi rī 'i kuyé? 'Bo ma ìmi àsámuvú gé nōgò, má adri sū 'bá rīipi ngá sēépi rī tīnī.

²⁸ Sā tā ùkpò ùkpó ní ma ù'bjízú rī gé, 'bá pá tu'ba títí má be trú rī ìmi 'i.

²⁹ Ma ìmi ní ùkpò sē āngū ruzú sū 'bāgú rī pi ní ruzú rī tīnī, sū má Ètēpi ní ma 'bāā 'bāgú rú āngū ruzú rī tīnī.

³⁰ Kúru 'bá ìmú ngá nya ìmi be, āzini ngá mvu ìmi be trú mávè mālūngā má ní ìmú ruzú rī gé 'dāā, 'bá ālu ālu ri ìmú úrí lúpá drīḡé, tā lì sūrú Ìsérélē vé mūdri drī ni ìri rī pi drīḡé."

Yēsū átá tā Pétērò ní ìmúzá 'i gāzú rī

(Mātáyo 26:31-35; Mārākò 14:27-31;

Yūwānī 13:36-38)

³¹ Yēsū ní 'yozú kīnī, "Sīmōnā, Sīmōnā, 'i ndre drī ká! Sātánā zī kīnī, 'i lē ìmi yaā sū ī ní ànyá yaā rī tīnī.

³² 'Bo Sīmōnā, á zī mí ní Múngú ri, ā sē rī mívè è'yīngará ā adri rī ùkpò ùkpó. Mí újā dō mívè èšī Ìgōzú má vúgá gí, 'i ko mí òḡpípì ē ìzā, kòpí ā adrikí rī ùkpò ùkpó ìvé è'yīngará agá."

³³ 'Bo Pétērò ní újázú kīnī, "Úpí, má ā'yī rá, 'bá mụ mí be trú jò āngū ù'yízú rī agá 'dāā, 'bá ùdrā mí be trú."

³⁴ Yēsū ní újázú kīnī, "Pétērò, á 'yo mí ní 'díní, mí ìmú ma gā ca vú be na, mí 'yo, 'i nī ma kuyé, lógúlógú ri kúru céré 'be."

³⁵ Kúru Yēsū ní kòpí zizú kīnī, "Má ní àndúrú ìmi pēzú muzú ù'dúkò múké rī ùlūngará gá mūfēngā ākó, kūmvú ākó, dōku ngá pá gá ākó rī gé, ìmi unukí ngá ākó sī rá?"

Kòpí ní újázú kīnī, "'Bá unukí ngá ākó sī kuyé."

³⁶ Yēsū ní 'yozú kòpí ní kīnī, "'Bo nóni ìmi mūfēngā jì jūrú be rá. Ìmi dō ìlì áco ākó, ìmi uzíkí ìmívè bōngó akoó rúkú rī pi, ìmi jekí ìlì áco àní.

³⁷ Á 'yo ìmi ní 'díní, siki Búkú Múngú vé rī agá kīnī, "Dukí Ìrívè tā 'bāā sū 'bá tā ùnjí 'oópi rī tīnī.' Tā 'd'iri ìmú 'i nga mà ruzú'ba gá rá. Ádarú tā ī ní sī Búkú Múngú vé rī agá mà tā sī rī, ìri nóni rī 'i nga fū tì ní gé."

³⁸ Yēsū vé 'bá áyúāyū rī pi ní 'yozú kīnī, "Úpí, 'i ndre drī ká, 'bá ìlì áco be ìrī kú nō."

Yēsū ní újázú kīnī, "Átángá rī ē èšī 'dīḡé."

Yēsū zī Múngú ri ìvé drāngará ā tā sī

(Mātáyo 26:36-46; Mārākò 14:32-42)

³⁹ Yēsū ní 'dezú muzú Ìrā Òlívè vé rī drīḡé 'dāā, sū àndúrú rī tīnī, Ìrívè 'bá ìri ā pámvú ùb'í'bá rī pi 'dekí mụú vú ní gé sī ìndí.

⁴⁰ Kòpí ká mụú caā Ìrā drīḡé 'dālē, ìri ní 'yozú kòpí ní kīnī, "Ìmi zíkí Múngú ri ùkpò sī, ìmi 'dekí rī tā ùnjí agá ku."

⁴¹ Yēsū ní kòpí kuzú, ìri ní 'i útrúzú vūú mādā, ìri ní kūmūcì ùtīzú Múngú ri zizú kīnī,

⁴² "Má Ètēpi, mí ā'yī dō rá, 'i 'dụ kópó ìzāngá vé 'd'iri má ruzú'ba gá sī rá. 'Bo ā adri má ní lēé rī tīnī ku, ā adri mí ní lēé 'oó rī tīnī."

⁴³ Mālāyikā ālu íngá 'bū gé 'dāāsí, ìmú 'i 'dāā endrētí ní gé, ìri ní ùkpò sēé.

⁴⁴ Yēsū ē èšī Ìsú ìzāngā ambamba, ìri ní Múngú ri zizú èšī be céré, Ìrívè úrúndé ra nyòòkú gé 'dāā, sū àrī ní raá rī tīnī.

⁴⁵ Yēsū ká Múngú ri zizú deḡ gí, ìri ní íngázú uru, ìri ní 'i újázú gōzú ìvé 'bá 'i pámvú ùb'í'bá rī pi vúgá 'dālē, Ìsú kòpí ri ù'dú ko, kòpí àndéki káyī, kòpí adrikí kuú ìzāngá sī.

⁴⁶ Ìri ní kòpí zizú kīnī, "Ngá ìmi ní rizú ù'dú kozú 'díní rī 'á'di? Ìmi ngakí uru, ìmi zíkí Múngú ri, tā ùnjí ā ù'bì rī ìmi ku."

Yēsú vé ruzúngará

(Mātáyo 26:47-56; Mārākò 14:43-50;

Yūwānī 18:3-11)

⁴⁷ Yēsú ká ríí átá ìvé 'bá áyúāyū rī pi be, 'bá bītríká pi ní ícázú, Yēsú vé 'bá áyúāyū mūdri drī ni ìri rī pi vé āzi, Yúdā íkó kòpí ē drī ìmúzá nī. Ìri ní muzú Yēsú ri u'dezú èzizú bēdrī sī.

48 Yēsũ ní ìrì zìzú kìnì, “Yúdã, ma 'Bá Mvã 'i, 'í lè ma ẹ̀jì bẹ̀drì sī lùzú kìnì, 'í lè mà ùlì 'beé?”

49 Yēsũ vé 'bá áyúáyù rī pì kã tã rīpì 'i ngápi 'dìrì ndrèé, kòpì ní Yēsũ rì zìzú kìnì, “Úpì, 'bá fùkì ùmbã kòpì be ìlì áco rī sī ìyì?”

50 Kòpìvé 'bá àlù ní átálágú àmbúgú rī vé àtì'bá è bì drì ẹ̀ndẹ̀pì gé rī gazú ìlì áco rī sī mvòrú 'dezu vùgá 'dãá.

51 Yēsũ ní 'yozú kìnì, “Dìni kuyé!” Ìrì ní ágó rī è bì ùlòzú, ágó rī è bì ní ícázú múké.

52 Kúru Yēsũ ní 'yozú atala atala rī pì drìgè rī pì ní, ùgalaku Jó Múngú vé rī ùtè'bá rī pì ní, àzini 'bá ambugu ìmù'bá 'i rù'bá rī pì ní kìnì, “Ìmi rì ìmù ìlì áco áco nì pì be, túré be ìmi drìgè sī, ìmi ùsùkí ma 'bá rīpì 'bá wa 'bá àrì'bá rù rī pì è drì kòopì ní?”

53 Ẹ̀'ḍù cére á rì adrii ìmi be trù Jó Múngú vé rī à bóro gá 'dãá, ìmi rùkí ma kuyé. 'Bo sã nòri ìmivé nì, àdróko ní ívé ẹ̀jì ngazú àní rì.”

Pétèrò gã Yēsũ rì sī
(Mátayo 26:57-58, 67-75; Mārākō 14:53-54, 66-72; Yūwánì 18:12-18, 25-27)

54 Kòpì ní Yēsũ rì ruzú jìzú muzú átálágú àmbúgú[§] rī vé kání agá 'dálé. Pétèrò se 'i gòzú vùlé rú.

55 'Bá àngù ùtè'bá rī pì ùdèkí àcì bóro rì agá 'dãá, kòpì úríkí àcì rī à gārã gá, Pétèrò ní fìzú úrízú kòpì àsámvú gé.

56 Túgèrìjã àzì ùkú rù nì ní Pétèrò rì ndrèzú úrì kuu àcì rī tì gé 'dãá. Ìrì ní Pétèrò rì ndrèzú gògò, ìrì ní 'yozú 'bá rī pì ní kìnì, “Ágò nòri, kòpì rìkì àndúrú adrii Yēsũ be trù.”

57 'Bo Pétèrò gã tã ìrì ní 'yoó 'dìrì rá kìnì, “Ùkú 'dìrì, á nì ágó 'dìrì kuyé.”

58 Vùdrì nì kã vùjù mādã, ágó àzì ní kpá Pétèrò rì ndrèzú, ìrì ní 'yozú kìnì, “Mì ágó 'i ní rùjù 'dìrì vé ógùpì.”

Pétèrò ní újázú kìnì, “Ágò 'dìrì, má adrii ìrì ógùpì ku!”

59 Kã mujù adrii sã àlù à vùdrì gé, ágó àzì ní kpá rizú sizú kìnì, “Ádarú ágó 'dìrì, kòpì rìkì adrii ìrì be trù, à'diàtàsìyã ìrì Gálílàyágú.”

60 Pétèrò ní újázú kìnì, “Ágò 'dìrì, á nì tã mí ní ríí átá 'dìrì kuyé.” Pétèrò kã ríí tã 'dìrì 'yoó, koro lógùlógù ní cèrè 'bezú.

61 Úpì Yēsũ ní 'i újázú Pétèrò rì ndrèzú. Kúru Pétèrò ní tã Úpì ní 'yoó 'í ní, “Mì ìmù ma ga ca vù be na, lógùlógù rì kúru cèrè 'be” 'dàri vé tã ígázú.

62 Pétèrò ní ngazú füzú àmvé, ìrì ní 'dózu áá ngozú mādã mādã rú.

Àngáráwá Yēsũ rì ùtè'bá rī pì rìkì Yēsũ è drì ìnjá

63 Àngáráwá Yēsũ rì ùtè'bá rī pì ní 'dózu Yēsũ è drì ìnjázú, àzini ìrì ùgbázú.

64 Kòpì ùmbéki ìrì è mì cí, kòpì ní ìrì zìzú kìnì, “'Í lù 'bá ní, à'di gbã mi ní?”

65 Kòpì rìkì átángá ùnjì ùnjì ní pì átá, ìrì u'dazú.

Jìkì Yēsũ rì drìkoma Yāhúḍḍì rī pì vé tã l'ì'bá rī pì endrètì gé

(Mátayo 26:59-66; Mārākō 14:55-64; Yūwánì 18:19-24)

66 Kã mujù adrii ù'bùtìjã rī sī, 'bá ambugu rī pì, atala atala rī pì drìgè rī pì, àzini 'bá tãimbì ìmbá'bá rī pì be, kòpì ní 'i ùmúzu vùrà àlù gé Yēsũ vé tã lizú, 'i ní Yēsũ rì ìjìzú ìmúzu kòpì endrètì gé.

67 Kòpì ní 'yozú kìnì, “Mì dō Kúrísítò 'i, 'í lù 'bá ní.”

Yēsũ ní újázú kìnì, “Mà lù dō ìmi ní, ìmi ícókí ẹ̀'y'jì ku.

68 Mã zì dō ìmi tã sī, ìmi ícókí újã má ní ku.

69 'Bo 'dózu àndrù muzú drìdrì, ma 'Bá Mvã 'i, ma mujù úrì Múngú Ùkpò 'Dìpa vé drì ẹ̀ndẹ̀pì gé.”

70 Kòpì ní cére ìrì zìzú kìnì, “Mì Mvã Múngú vé ní?”

Ìrì ní újázú kìnì, “Tã ìmi ní 'yoó rì pìrì.”

71 Kúru kòpì ní 'yozú kìnì, “'Bá yìkì tã rī tì ní gé gí. Nga 'bá ní lèzú 'bá àzì è ìmù tã rī átá ní rī à'dì?”

23

Jìkì Yēsũ rì Pílátò endrètì gé

(Mátayo 27:1-2, 11-14; Mārākō 15:1-5; Yūwánì 18:28-38)

1 Drìkoma Yāhúḍḍì rī pì vé tã l'ì'bá rī pì àrèvú cére, kòpì ní Yēsũ rì jìzú muzú Pílátò endrètì gé 'dãá.*

2 Kòpì ní 'dózu ìrì tòzú, kòpì kìnì, “'Bá nìkì rá ágó nòri rì 'bávè 'bá rī pì è drì ùcì kìnì, kòpì à ùfèkì mífèngã umbe jezú rī 'bágú àmbúgú Rómã vé rī ní ku, ìrì rì 'yo, 'i Kúrísítò, àzini 'i 'bágú.”

3 Kúru Pílátò ní Yēsũ rì zìzú kìnì, “Ádarú mi 'bágú Yāhúḍḍì rī pì vé rì?”

Yēsũ ní újázú kìnì, “È, ìrì adrii sù mí ní 'yoó rì tìjì.”

4 Kúru Pílátò ní 'yozú atala atala rī pì drìgè rī pì ní, àzini 'bá bítìkà rī pì ní kìnì, “Mã ìsù tã ùnjì 'i ní tã lizú àní ágó nòri drìgè ní kuyé.”

§ 22:54 22:54 *Átálágú àmbúgú rī*: Átálágú àmbúgú rì ndè atala rì pì cére, à'diàtàsìyã ìrì 'yénjã fì Jó Múngú vé rì agá Vùrà Uleteretere rì agá 'dãá ní, ìrì fì vù àlù ìlì àlù agá. Ìrì àrì ròbòḥò vé rì jì ùnjìkányã ùjìzú. 'Í lã Lèvíṭíkã 16; Èbèré 9. * 23:1 23:1 *Pílátò endrètì gé 'dãá*: Kòpì jìkì Yēsũ rì muzú gávãná Pílátò Rómã vé rì endrètì gé, à'diàtàsìyã Pílátò rì ícò Yēsũ vé tã l'ì à 'dìkì ìrì drãá rá ní.

⁵ 'Bá rī pi rikí sī kīnī, "Ágó 'dīri úcī 'bá rī pi ē drī ívé tā ímbálé ùnjí rī sī 'bávé àngū Yūdáyā vé rī agásí céré. Í'dó ívé tā 'dīri ímbá àngū Gállílayā vé rī agá, ícá kpá ívé drī úcingará rī be Yērúsálémá gá nōgó."

⁶ Pílató ká tā 'dīri yī, ìri ní zizú kīnī, ágó 'dīri nyo Gállílayāgú?

⁷ Pílató ká nī amá 'yozú kīnī, Yēsū ri adrii Gállílayā gá àngū Ēródē ní ruḡ rī agá, Pílató ní Yēsū ri pēzú muzú Ēródē vúgá 'dāá, sá 'dāri gé, Ēródē ri adrii Yērúsálémá gá 'dāá.

Yēsū tu pá Ēródē endretj gé

⁸ Ēródē ká Yēsū ri ndree, adri āyīkō sī, ā'diātāsīyā 'du sá áco, lē kōdō Yēsū ri ndree. Ēródē yī tā Yēsū ní 'oó rī pi kárakarā, 'bá éšj, lē kōdō Yēsū ā 'o tā āyázú āyāyā ní 'í mí gé sī.

⁹ Ēródē uzj Yēsū ri tā sī kárakarā, 'bo Yēsū újā ìri ní tā āzi kuyé.

¹⁰ Atala atala rī pi drīgē rī pi, 'bá taimbī ímbá'bá rī pi be, tukí pá kuú 'dálé, kōpi rikí ìri tōó tā ùnjí ùnjí ní pi sī.

¹¹ Kúru Ēródē pi ívé àngaráwá rī pi be, kōpi ní Yēsū ē drī ínjázú, āzini ìri u'dazú. Kōpi sukí bōngó akooko rúkú múké múké ní* rú'bá ní gé. Kúru kōpi ní gōzú ìri pēzú muzú Pílató vúgá 'dāá úzi.

¹² Ándúru Pílató pi Ēródē be, kōpi ári'bá rú í āsámvú gé sī. Ú'dú 'dāri gé, kōpi gōkí ícá ùndí rú í āsámvú gé sī.

Pílató ā'yī Yēsū ri sēé 'dīj drāá rá

(Mátáyo 27:15-26; Mārākō 15:6-15; Yūwání 18:39-19:16)

¹³ Pílató ní atala atala rī pi drīgē rī pi zizú 'bá ambugu rī pi be, 'bá rī pi be céré ímúzu vūrā ālu gé,

¹⁴ ìri ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Ími íjíkí ágó nōri tōó, ími kīnī, ìri rī 'bá rī pi ē drī úcī, 'bá rī pi ā wakí rī ari'ba rú. Má uzj Ìrivé tá ími endretj gé 'dīgē, má íšú tā āzi ùnjí ìmi ní ìri tōzú ní rú'bá ní gé kuyé.

¹⁵ Ēródē íšú kpá tā ùnjí rú'bá ní gé kuyé, ìri ní ágó rī ípēzú ígōzú 'bá vúgá nō, sū ìmi ní ndree rī tñj, tā āzi í ní ágó 'dīri 'dizú drázú ní ālunāni 'dāáyo.

¹⁶ Ma ìri gbā, ma kúru ìri oyu."

¹⁷ Ú'dú ùmú nyazú rī gé, lē Pílató ā oyu 'bá í ní ù'yī rī pi vé ālu jó àngū ù'yízú rī agásí àmvé.‡

¹⁸ 'Bá bītríká rī pi ní céré ó'úzú kīnī, "Á 'díkí ágó 'dīri drāá 'dīisí rá. Mí oyu 'bá ní Bārābā rī áyu."

¹⁹ Bekí Bārābā rī jó àngū ù'yízú rī agá tā ìri ní 'bá rī pi ē drī úcī wazú ári'bá rú Yērúsálémá agá 'dāá rī vé tā sī, āzini ìri ní 'bá 'dīj drāá rī vé tā sī.

²⁰ Pílató ní átazú kōpi ní dīj, ā'diātāsīyā lē kōdō Yēsū rī oyu rú.

²¹ 'Bo kōpi rikí ó'ú muzú drīgélé, "Á gbákí ìri peṭj alambaku sígé, ā gbákí ìri peṭj alambaku sígé."

²² Vú na ní gé, Pílató ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Tā ùnjí ágó nōri ní 'oó rī ā'di? Má íšú tā ā pá í ní ícózú ìri 'dizú drázú ní kuyé. Ma ìri sē gbā, ma kúru ìri oyu rá."

²³ 'Bo 'bá rī pi gōkí ó'ú 'dúkó be uru 'dāá kīnī, "Á gbákí Yēsū rī peṭj alambaku sígé." Kúru 'bá rī pi vé ó'úngará sē Pílató ā'yī kōpivé tā rá.

²⁴ Kúru Pílató ní Yēsū rī sēzú 'dizú sū kōpi ní lēé rī tñj.

²⁵ Pílató ní Bārābā ì ní 'yī kuú tā ìri ní wazú ári'bá rú, āzini ìri ní 'bá 'dīj rī ā tā sī rī oyu zú, sū kōpi ní zīj rī tñj. Kúru ìri ní Yēsū rī sēzú àngaráwá rī pi drīgē, kōpi ā 'okí rī tā 'bá bītríká rī pi ní lēé rī.

Yēsú vé gbāngará peṭi alambaku sígé rī (Mátáyo 27:31-44; Mārākō 15:21-32; Yūwání 19:17-27)

²⁶ Kōpi ká rī Yēsū rī jīj muzú, kōpi ní Sīmōnā Kūrēnégú rī ru zú, íšú ìri rī ímú gūrú āzi gélésí, kōpi ní peṭj alambaku rī 'bāzú umbe ní gé, ā 'du muzú Yēsū ā vūdrī gé sī.

²⁷ 'Bá bītríká 'deki muzú Yēsū ā vūdrī gé sī, ùkú rī pi rikí ngoó muzú izāngā izāngā rú, Ìrivé tā sī.

²⁸ Yēsú ní 'í újázú, ìri ní 'yozú ùkú rī pi ní kīnī, "Ími ùkú Yērúsálémá vé 'dī'bée, ími rikí ngoó mávé tā sī ku, ími ngokí ími áyu, āzini ími ngokí ímivé anjíná rī pi.

²⁹ Sā āzi izāngā vé ní rī ímú 'dī'dī, ími ímú 'yo, "Tākírí rī adri ùkú ùndó rú anjī tì'bá kuyé rī pi vé ní, āzini ùkú anjī undru'bá bā sī kuyé rī pi vé ní."

³⁰ Kúru

" 'kōpi ímú 'yo írā rī pi ní, "Ími í'déki 'bá drīgélé!"

āzini kōpi 'yo ánga rī pi ní, "Ími í'déki 'bá drīgélé!"

³¹ Á'diātāsīyā 'bá rī pi dō rī tā ùnjí 'o 'dīni, íšúzu peṭj rī drī úbūrú,‡ peṭj rī 'wi dō gí, tā ngóni rī ímú 'i nga ní?"

³² Ágō urukó'bee írī úgú'bá rú ní pi, í rī kōpi jī mu ú'dj Yēsú be trū.

23:8 23:8 Lúkà 9:9 † 23:11 23:11 Bōngó áco akooko múké múké ní: Bōngó áco akooko múké múké rī, 'bāgú rī pi rī su ní. ‡ 23:17 23:17 Átángá wērēšj 17 agá 'dīri, búkú Lúkà vé í ní sī Gírjīk tī sī drīdrī rī agá 'dāáyo, 'bo gōkí sī búkú Lúkà vé vúlé rī agá rá. 23:30 23:30 Ōsēyā 10:8 § 23:31 23:31 Peṭj ú'būrú rī: Peṭj ú'būrú rī vé íffí, 'bá ùnjikānyā ākō ní. Peṭj ā'wí rī vé íffí, 'bá ùnjikānyā 'oopi ní. 'Bá rī pi 'okí dō tā ùnjí Yēsú ùnjikānyā ākō rī ní, kōpi tā ùnjí 'o 'bá Yērúsálémá gá ùnjikānyā 'o'bá ambamba rī pi ní agá rá.

³³ Kòpì kã muḡ caá àngũ ì ní zìjì Drī Kòlòmgbò rī gé 'dälé, kòpì ní Yèsù rī gbàzú petì alambaku sígè. Kòpì ní kpá ùgù 'bá ìrì 'dã'béé vé àzi gbàzú Yèsù è drī èndèpì gélésìla, àzi rī gbàzú ìrì è drī ìjì gélésìla.

³⁴ Yèsù ní 'yozú kìnì, "Má Ètèpì, 'í trù kòpì rá, à'diätäsìyã kòpì nìkì tà ì ní 'oó rī kuyé." Àngáráwá rī pi ì'dúkì Yèsù vé bõngó 'beé jèké sī, kòpì awakí ì àsámvú gé sī.

³⁵ 'Bá bñtríkã tukí pá, rikí tà 'dìri ndree. Yãhùdì ambugu rī pi rikí Yèsù rī guḡ kìnì, "Ídrì ìni 'bá urùkò rá píri, ìri dõ Kúrísító Múngú ní ipèé rī ì, ìdrì ì ngúlúpi ku àsì?"

³⁶ Àngáráwá rī pi gukì ìri sī, kòpì ìjìkì vinyò údrápi gí ní sèé ìri ní.

³⁷ Kòpì ní 'yozú kìnì, "Mì dõ 'bãgú Yãhùdì rī pi vé rī, 'í pa mí ngúlúpi."

³⁸ Síkì petì alambaku ì ní Yèsù rī gbàzú rī drìlè gá 'dìni, "DÌRI 'BÁGÚ YÃHÛDÌ RÌ PI VÉ RÌ."

³⁹ Ùgù 'bá àlu ì ní gbãá Yèsù be trù rī ide Yèsù rī kìnì, "Mì dõ Kúrísító 'i, 'í pa mí, 'í pa 'bã ìndì!"

⁴⁰ Ùgù 'bá àzi rī ní trezú ógùpì drìgè kìnì, "Í ru Múngú rī ku, ìsúzá mì ìlókò drãdrã, sù ìrivé rī tñjì?"

⁴¹ Tã ì ní 'bã ìrñázú rī, ìri píri, à'diätäsìyã ì rī 'bã ìrñã ùnjìkãnyã 'bã ní 'oó rī sī. 'Bo ágó 'dìri 'o tà ùnjì àluñani kuyé."

⁴² Kúru ìri ní 'yozú kìnì, "Yèsù, 'í ca dõ mívé málúngã ruḡ gí, mí ùsù mã tà be."

⁴³ Yèsù ní újázú ìri ní kìnì, "Ádarú á 'yo mí ní 'dìni, àndrú sī, 'bã mu adri mí be trù 'bù gé 'dälé."

Yèsù vé drãngará

(Mätáyo 27:45-56; Mārãkõ 15:33-41; Yũwãñì 19:28-30)

⁴⁴ Kã muḡ adrii ùtù mgbímgbì gé 'dìgè, àngũ rī bí nìjì kuú cìcì àngũ 'dãri agá, àngũ rī nì caá sã na ùndrèná vé rī gé.

⁴⁵ Sã 'dãri gé, ùtù rī gõ kaá kuyé. Bõngó ì ní Jõ Múngú vé rī ã 'a elizú rī* àsì 'i 'a ìrì.

⁴⁶ Yèsù ní Ètèpì rī zizú ù'dùkò be uru 'dãá kìnì, "Má Ètèpì, á ku mávé ìndri kuú mí drì ágélè gá." Kã muḡ 'yoó 'dìni, ìrivé ìdrì ní füzú.

⁴⁷ Ùgalaku àngáráwá rī pi vé rī kã tà 'i ngãapi 'dìri ndree, ìngú Múngú rī rá, ìri ní 'yozú kìnì, "Ádarú ágó nòri tà be píri."

⁴⁸ 'Bá bñtríkã ìmù'bá Yèsù vé gbãngará petì alambaku sígè rī ndre' bá rī pi kã muḡ tà 'i ngãapi 'dìri ndree, ìzãngã ñò kòpì è èşì ambamba, kòpì ní 'dezu mvizú 'bètì.

⁴⁹ 'Bo 'bá Yèsù rī nñ' bá rá rī pi, ùkú ìngá' bá Gãliláyã gá ìmù'bá vùdrì ní gé sī rī pi be, tukí pá kuú rárá rú, tẽkí rii tà 'dìri ndree.

Yèsù vé sñngará

(Mätáyo 27:57-61; Mārãkõ 15:42-47; Yũwãñì 19:38-42)

⁵⁰ Ágõ àzi rú ní Yõsèpã 'i, ágõ rī 'bá rī' bá Yãhùdì rī pi vé tà ì' bá rī pi vé àzi, ìri 'bá múké, tà be píri.

⁵¹ Ágõ rī à'yì tà 'i ógùpì rī' bá Yãhùdì rī pi vé tà ì' bá rī pi ní rì ùşùú, àzini kòpì ní rii 'oó Yèsù ã tà sī rī kuyé. Ágõ rī ìbí ìmù kùrú Àrímätáyõ vé rī gélésìla, kùrú 'dìri àngũ Yùdáyã vé rī agá, ágõ rī rī málúngã Múngú vé rī vé ìcángará útéé.

⁵² Yõsèpã ní muzú Pílatõ vùgá 'dãá, ìri ní Yèsù vé àvù ã tà zizú Pílatõ tì gé.

⁵³ Kúru Yõsèpã ní àvù rī ì'düzú vùgá nõó, ìri ní ìmülüzú bõngó múké ní sī, ìri ní jizú 'bázú 'bù agá 'dãá, 'bù rī gaki lüü ìrá rù' bá gá, àvù 'bázú àni, 'bo 'bã àzi 'bã drì àvù 'a ní gé 'dälé kuyé.

⁵⁴ Ù'dù 'dãri 'bá rī pi ní rizú èzì ngazú ì útüzú cazú ù'dù Sábátã vé rī gé rī. Ùtù rī kãdõ 'deé, ù'dù Sábátã vé rī kuru ì'dó.

⁵⁵ Ùkú àndürú ìngá' bá àngũ Gãliláyã vé rī gé, Yèsù á vùdrì ùbì' bá rī pi 'dekì muzú Yõsèpã á vùdrì gé sī, kòpì cakì 'bù rī gé 'dälé, kòpì ndrekì àvù rī vé 'bãngará 'bù agá 'dälé rī ì mî sī rá.

⁵⁶ Kúru kòpì ní mvizú gõzú 'bètì, kòpì ní ùdu ngùúpi ndrìdrì ní á'düzú. 'Bo kòpì ní uvuzú ù'dù Sábátã vé rī gé, sù tãimbì Mósè vé rī ní lèé rī tñjì.

24

Yèsù vé ìngángará drãngará gálésìla rī

(Mätáyo 28:1-10; Mārãkõ 16:1-8; Yũwãñì 20:1-10)

¹ Yìngã sī ù' bütì kùñìkùñì, ùkú 'dì' bée ní ùdu ì ní á' dî ngùúpi ndrìdrì rī 'düzú, kòpì ní 'dezu muzú 'bùrèdrì gé 'dãá.

² Kòpì cakì ìşù gùkì ìrá rī 'bù rī tì gé sī jèlè gá gí.*

³ Kòpì kã fii 'bù rī agá 'dälé, kòpì ìşùkì Ùpi Yèsù vé àvù kuyé.

⁴ Kòpì è drì ábã tà 'dìri sī cérè cérè, koro àgõ ìrì pi ní ìndrèzú pá tuzú kòpì ã gãrà gá, kòpìvé bõngó dî ìmvesirililì.

⁵ Ùrì ìmvú ùkú 'dì' bée aga rá, kòpì ní òvüzú ì drì úsüzú vùgá, àgõ 'dì' bée ní 'yozú kìnì, "Ngã ìmi ní rizú 'bã ìdrì rú rī ndázú 'bã ùdrã' bá gí rī pi àsámvú gé sī rī à'di?"

* 23:45 23:45 Bõngó ì ní Jõ Múngú vé rī ã 'a elizú rī: Bõngó 'dìri èlìkì Vürã Uleterè rī pi àsámvú Vürã Uleteretere rī be rī àni. Atálágú àmbúgú rī 'yèná aga fi bõngó rī agásì Vürã Uleteretere rī agá 'dãá ní, à'diätäsìyã Múngú rī adri Vürã Uleteretere dñpi pòwùpòwù rī agá 'dãá. 'Í lã Lèvítikã 16; Mätáyo 27:51; Mārãkõ 15:38; Lúkã 23:45; Èbèré 6:19-20; Èbèré 9:1-7. * 24:2 24:2 Gùkì ìrá rī 'bù rī tì gé sī jèlè gá gí: Yõsèpã gù àndürú ìrá 'bãá 'bù rī tì gé cí. 'Í lã Mārãkõ 15:46.

⁶ Yèsù ri nōgó 'dāáyo, íngá drāngará gálésíla gí! Ími ūsúkí tã Ìri ní lùú Ìmi ní ìsúú ákùdē Ìmi drī āngū Gālíláyá vé rī gé 'dãri, kīnī,

⁷ 'Ma 'Bá Mvã 'i, Ì imú ma sē 'bá ùnjikānyā 'o'bá rī pi drīgé, kōpi ma gbã peṭi alambaku sígē, 'ù'dù na ní gé, ma gō íngá idri rú ūzi.' "

⁸ Kúru kōpi ní tã Ìri ní otú 'yoó 'dãri ígázú.

⁹ Kōpi kã ífúú 'bù rī agásí, kōpi ní mužú tã 'dĩri ùlúú Yèsù vé 'bá áyúáyú mudrī drī ní ãlu rī pi ní, ázini 'bá uruko Yèsù á pámvú ùb' 'bá rī pi ní.

¹⁰ Úkú tã rī ùlú 'bá Yèsù vé 'bá áyúáyú rī pi ní rī, kōpivé rú Māriyā Māgādēlēnā 'i, Jūwānā 'i, Māriyā Yōkōbū èndrēpī 'i, ùkú uruko 'bée be.

¹¹ 'Bo kōpi è'yǐkí ùkú 'dĩ' 'bée vé tã kuyé, á'diātāsíyā tã ùkú 'dĩ' 'bée ní ùlúú 'dĩri índrē kōpi vúgá 'dálé tã íffíí ákó ní.

¹² Pétērō ní njuzú mužú 'būrēdrī gé 'dálé, Ìri ní òvūzú 'bù rī ā 'a ndrezú, ndre 'yēṅá bōngó í ní ávū rī Ìmùlúú ání rī áyu, Ìri ní mvizú gōzú 'bētī, drī ní ábá céré céré tã 'i 'oópi 'dĩri sī.

Yèsù 'i da 'i ívé 'bá 'i pámvú ùb' 'bá Ìrī ní pi èndrēṭi gé

(Mārākō 16:12-13)

¹³ 'Ù'dú ãlu ãlu 'dãri sī, Yèsù vé 'bá Ìri á pámvú ùb' 'bá Ìrī ní pi ríkí mužú gúrú í ní zǐ Émáwū rī gé 'dálé, gúrú rī íngázú Yērúsálēmā gá 'dágá, vù caá máyílí ' èzírī.

¹⁴ Kōpi kã ríi mužú, kōpi ríkí átá Ì ásamvú gé sī tã Ì nga 'bá rī pi sī.

¹⁵ Kōpi kã ríi átá Ì ásamvú gé sī tã Ì nga 'bá 'dĩ' 'bée sī, koro Yèsù ní imúú fizú kōpi ásamvú gé, kōpi ní rizú mužú trú.

¹⁶ 'Bo Múngú sē kōpi nǐkí Ìri áamá kuyé.

¹⁷ Yèsù ní kōpi zizú kīnī, "Ìmi kã ríi imú lētí gé 'dígé, ngá Ìmi ní rizú átázú ání rī á'di?"

Koro kōpi ní pá tuzú, kōpi èndrēṭi adri kú Ìzāngá sī.

¹⁸ 'Bá Ìrī 'dĩ' 'bée ásamvú gé, Kēlēyópā ní Yèsù rī zizú kīnī, "Mí imú drī ùmú rú Yērúsálēmā gá nōgó, 'í nã tã Ì nga 'bá 'ù'dú 'dĩ' 'bée agá rī pi kuyé?"

¹⁹ Yèsù ní kōpi zizú kīnī, "Ngá rī á'di á tã?"

Kōpi ní újázú kīnī, "Ngá rī tã 'i ngaápi Yèsù Nāzērētāgú rī á rú' 'bá gá rī. Ìri nēbī, Ìri āngú ímbá ùkpō be, ázini Ìri tã 'o ùkpō be Múngú èndrēṭi gé, ázini 'bá rī pi èndrēṭi gé.

²⁰ 'Bo atala atala rī pi drīgé rī pi, 'bávé 'bá ambugu rī pi be, kōpi rúkí Ìri jii mužú gávānā èndrēṭi gé, á Ìrī írivé tã, á 'dǐkí rī Ìri

dráá rá, kúru Ì ní Ìri gbázú peṭi alambaku sígē.

²¹ 'Bo 'bá 'bákí kōdō ándúru éṣí céré drī ní gé, 'bá ūsúkí Ìri imú 'bá Ísérélē vé rī pi pa ní. Tã 'dĩri 'o 'i 'dù nóni caá 'ù'dú na.

²² Tã rī ázi 'dĩ, 'bávé ùkú uruko 'bée ùlúkí 'bá ní tã ázi, 'bá áyákí tã rī sī rá. Kōpi kpukí té mužú 'būrēdrī gé 'dāá 'ù'bútí kúnjékúnjé,

²³ 'bo kōpi ìsúkí ávú Yèsù vé rī kuyé. Kōpi imúkí ùlúú 'bá ní kīnī, Ì ndrekí Ìndrīlǐkí máláyíká rī pi vé ní, máláyíká rī pi kīnī, Yèsù rī idri rú.

²⁴ Kúru 'bá ògǔpǐjì uruko 'dekí mužú 'būrēdrī gé 'dálé, kōpi cakí tã rī ìsú sù ùkú rī pi ní ùlúú Ì ní rī tǐnj, 'bo kōpi ìsúkí Yèsù rī ndrēé idri rú kuyé."

²⁵ Kúru Yèsù ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Ìmi azakaza rú, ngá Ìmi ní tã nēbī rī pi ní sī rī è'yǐjú mbēlējā ku rī á'di?"

²⁶ Ìmi nǐkí 'yozú kīnī, drīdrī ní, Kúrísítō rī Ìzāngá nya, Ì íbì Ìri íngú ndō 'dini kuyé?"

²⁷ Yèsù ní 'ídóú tã Ì ní sī Búkú Múngú vé rī agá 'i tã sī rī ùlúú kōpi ní, 'ídó tã Mósé ní sī rī pi ùlúú, címgbá cazú tã nēbī rī pi ní sī rī gé.

²⁸ 'Bá 'dĩ' 'bée kã 'bāá caá Ìnyinjá gúrú Ì ní lēzú mužú rī gé, Yèsù 'o 'i sù 'bá lēepi agaápi mužú drīdrī ní tǐnj.

²⁹ 'Bo kōpi ní Yèsù rī mázú drī Ìrī sī kīnī, "Mí adri 'bá be nōgó, 'ùtú rī 'de gí." Kúru Ìri ní 'dezú mužú 'bá 'dĩ' 'bée vé ángá 'dāá.

³⁰ Kōpi kã úri inyá nyangará gá, Yèsù ní pánga 'dúú, Ìri ní òwō' 'dífō sēzú Múngú ní, Ìri ní pánga rī ándízú, Ìri ní sēzú kōpi ní.

³¹ Koro kōpi á úmí ní 'i zizú, kōpi ní Yèsù rī ámázú. Yèsù ní ávízú kōpi ásamvú gé sī 'dúú rá.

³² Kōpi ní Ì uzizú Ì ásamvú gé sī kīnī, "Yèsù kã ríi átá 'bá be lētí gé 'dígé, kã ríi tã Búkú Múngú vé rī agá rī ùlúú 'bá ní, tã 'dĩri úló nyo 'bá éṣí kuyé?"

³³ Kōpi ní Ì újázú gōzú mužú Yērúsálēmā gá 'dálé, kōpi ìsúkí Yèsù vé 'bá áyúáyú mudrī drī ní ãlu rī pi 'bá adri 'bá kōpi be trú rī pi be úmúkí Ì kú vūrā ãlu gé.

³⁴ 'Bá Ì úmú' 'bá rī pi ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Tã rī tã áda! Úpí íngá gōó idri rú drāngará gálésíla gí. 'I da 'i Šimōnā Pétērō èndrēṭi gé rá."

³⁵ Kúru 'bá Ìrī imú' 'bá Émáwū gélésíla rī pi ní tã 'i ngaápi lētí gé 'dálé rī ùlúú 'bá Ì úmú' 'bá rī pi ní, ázini kōpi ní tã Yèsù ní pánga ándízú, kōpi ní Ìri nǐzú ámázú rī ùlúú.

† 24:13 24:13 *Máyílí*: 'Bá rī ícò èçí tu ca máyílí na sã ãlu agá.

Yēsũ 'i da 'i ívé 'bá 'i pámvú ùbĩ' bá rĩ pi ɛndrɛtĩ gé

(Mátáyo 28:16-20; Mārākō 16:14-18; Yūwānī 20:19-23; Ẹẟī 1:6-8)

³⁶ Yēsũ vé 'bá ĩri ā pámvú ùbĩ' bá ĩrĩ rĩ pi kã rií átá tã 'i ngaápi 'dĩri sī, Yēsũ ní 'i 'dazú kōpi āsámvú gé, ĩri ní kōpi ní módó sészú kīnī, “Tākĩri ā adri ĩmi be.”

³⁷ Ẫrĩ ĩmvú kōpi, kōpi ɛ ɛsí wa rá, kōpi rikí ũsũ kīnī, ngá ĩ ní ndreé rĩ ĩndri.

³⁸ Yēsũ ní 'yozú kōpi ní kīnī, “Ngá ĩmi ní adrizú ũrĩ sī rĩ ā'di? Mávé ingángará gōzú ĩdri rú rĩ vé tã fi ĩmi drĩgé ku āsĩ?”

³⁹ ĩmi ndrekí mǎ drĩ ágélé, āzini mǎ pá úgóró. 'Bá rĩ ma 'i! ĩmi úlókí mǎ rú' bá, āzini ĩmi ndrekí ma, ĩndri rĩ rú' bá ākó, āzini fǎ ākó, 'bo ĩmi ní ndreé rá rĩ tĩnĩ, ma rú' bá be.”

⁴⁰ Yēsũ kã tã rĩ átá kōpi ní 'dĩni, ĩri ní 'i drĩ ágélé 'dazú, āzini 'i pá úgóró 'dazú kōpi ní.

⁴¹ Kōpi ā'yīkí tã 'dĩri āluṅáni kuyé, ā'diātāsīyā āyīkō fũ kōpi, āzini kōpi āyākí tã 'dĩri sī rá. Kúru Yēsũ ní kōpi zizú kīnī, “Ngá nyanya ĩmi vúgá 'dilé anigé?”

⁴² Kōpi ní 'bĩ ĩ ní á'dí gí ní 'dúzó sészú ĩri ní.

⁴³ ĩri ní 'bĩ rĩ ɛ'yízú nyazú kōpi ɛndrɛtĩ gé 'dĩgé.

⁴⁴ Yēsũ ní 'yozú kōpi ní kīnī, “Ándúrú má ní adrizú ĩmi be trũ rĩ gé, má ùlũ ĩmi ní tã rĩ rá. Má kīnī, tã ĩ ní ándúrú sīí mǎ tã sī búkũ Mósē ní sīí rĩ pi agá, búkũ nɛbĩ rĩ pi ní sīí rĩ pi agá, āzini búkũ Sāwúmǎ vé rĩ agá rĩ, ĩri 'i nga fũ tĩ ni gé rá.”

⁴⁵ Kúru ĩri ní kōpi ā úmĩ zĩzú, kōpi ā nĩkí rĩ tã Búkũ Múngú vé rĩ agá rĩ ānĩ.

⁴⁶ ĩri ní 'yozú kōpi ní kīnī, “Sīkĩ Búkũ Múngú vé rĩ agá kīnī, Kúrísitō rĩ úmvúlésĩ ímũ ízāngǎ nya, ĩri drǎ, ũ'dũ na ni gé, ĩri ímũ íngá gō ĩdri rú ũzi,

⁴⁷ tã 'i ngaápi rú' bá ni gé 'dĩri sī, ĩ ímũ ũ'dúkó ɛsí újázú rĩ ùlũ, āzini tã āngũ trũzú ũnjĩkǎnyā agásĩ rĩ ùlũ āngũ rĩ pi agásĩ céré, ĩ 'i dó ùlũ Yērúsālémǎ gá.

⁴⁸ ĩmi ndrekí tã 'dĩ' bée ĩmi mĩ sī rá, lē ĩmi ùlũkí 'bá urũkò' bée ní.

⁴⁹ Ma ímũ ngá má Ẹtɛpĩ ní ɛzĩĩ rĩ[‡] ĩpē ĩmi ní rá, 'bo ĩmi adrikí kũrũ rĩ agá 'dĩgé cĩngbǎ ĩ ní ímũzú ũkpō íngápi 'bũ gélésĩ rĩ sészú ĩmi ní rĩ gé.”

Yēsũ vé ngangará muzú 'bũ gé rĩ

(Mārākō 16:19-20; Ẹẟī 1:9-11)

⁵⁰ Yēsũ kã ívé 'bá 'i pámvú ùbĩ' bá rĩ pi ɛ drĩ koó muzú Bètēnīyā gá 'dálé, ĩri ní 'i drĩ íngázú urũ, ĩri ní tākĩri 'bázú kōpi drĩgé.

⁵¹ Kã rií tākĩri rĩ 'bǎá kōpi drĩgé, kúru ĩ ní ĩri 'duzú muzú 'bũ gé 'dǎá, ĩri ní kōpi kuzú.

⁵² Kúru kōpi ní Yēsũ rĩ ĩnjĩzú. Kōpi ní ĩ újázú mvízú gōzú Yērúsālémǎ gá 'dálé āyīkō be āmbúgú.

⁵³ Ẫ'dũ ālu ālu, kōpi rikí ɛcĩ Jó Múngú vé rĩ agá 'dǎá, rií Múngú rĩ íngú.

[‡] 24:49 24:49 Ngá Múngú ní ɛzĩĩ rĩ: Ngá Múngú ní ɛzĩĩ lēé ĩpēé rĩ, ĩri ĩndri Uleteré rĩ. ĩri ímũ ũkpō sē 'bá rĩ pi ní ní. 'Í lǎ Ẹẟī 2:1-4.

**Ū'dúkó múké
Yūwānī
ní sī rī
Tã búkū rī vé rī ã
ũlungará**

Yūwānī rī Yēsū vé 'bá áyúāyū rī pi vé ógúpī. Sī búkū 'dīri Yāhūdī rī pi ē izā kozú, āzini 'bá Yēsū rī ē'yī' 'bá gī rī pi ē izā kozú. Ūlū tā kárákará Yēsū ní 'oó āyāzū āyāyā rī pi rá, āzini ūlū tā Yēsū ní ímbá rī pi rá, 'bo sī tā Yēsū vé rī pi ā uruko'bée kuyé. Yūwānī lū kīnī, Yēsū adri 'yéñá 'bá áda kuyé, ĩri kpá Múngú 'i.

Búkū rī vé í'dóngará í'da kīnī, Yēsū rī ū'dúkó Múngú vé ní 'bá rī pi ní, ĩrivé drāngará, ĩri rōbōñō 'bá rī pi vé ūnjikānyā ūjūpi ní. Yēsū rī Māsiyā nébī rī pi ní tā ní ūlū búkū Múngú vé Ūndī Ūku rī ruzú rī agá 'yoó kīnī, ĩri ímú rá rī 'i. Cápítā 13-17 agá, Yūwānī ūlū tā Yēsū ní ívé 'bá 'i pámvú ūbī' 'bá rī pi lēzú rī, āzini ūlū tā ĩri ní kōpi ē ēšī ūmizú ūndrēñá 'dāri sī ššū ákūdē rúkī drī ĩri kuyé rī. Búkū rī vé ūđđé, ūlū tā ĩ ní līj Yēsū drīgē rī vé tā, ĩrivé gbāngará petj alambaku sīgē rī vé tā, ĩrivé íngángará gōó ídri rú drāngará gálēsī rī vé tā, āzini ĩri ní 'i 'dazú ívé 'bá 'i pámvú ūbī' 'bá rī pi ęndrētj gé vū be kárákará rī vé tā.

Ū'dúkó idri sēepi rī

¹Í'dóngará gá 'dāá í ní drī 'bū pi gbizú vū be kuyé rī gé, ššū Ū'dúkó rī íñógósí anigé. Ū'dúkó rī ri adrii Múngú be trj, Ū'dúkó rī Múngú 'i.

²Í'dóngará gá 'dāá, Ū'dúkó rī ri adrii Múngú be trj.

³Ngá ārevú céré údéki ūkpō ĩrivé rī sī, ngá āzi ĩ ní údé ĩri ákō ní 'dāāyo.

⁴Ngá ĩ ní údé rī pi ārevú céré ššúkī ĩvé ídri íngázú ĩri vúgá, ídri ĩrivé 'dīri, ĩri ka 'bá ālu ālu drīgē ūtūñá rú.

⁵Ūtūñá rī ĩngbērē āngū nīpi cīci rī kú uletere, āngū nīpi cīci 'dīri ícō ūtūñá āngū ĩngbērēepi uletere 'dīri ugaá ku.

⁶Múngú ĩpē ágó āzi, rú ní Yūwānī* 'i.

⁷Yūwānī ímú ūtūñá rī vé tā ūlū, 'bá ālu ālu ē ē'yīkī rī ĩri.

⁸Yūwānī adri ūtūñá āngū ĩngbērēepi uletere rī 'i kuyé, Yūwānī ímú ívé rī 'yéñá ūtūñá āngū ĩngbērēepi uletere rī vé tā ūlū.

⁹Ūtūñá áda āngū ĩngbērēepi uletere 'bá rī pi drīgē céré rī ri ímú 'bá rī pi vúgá vū drīgē nōó.

¹⁰Ū'dúkó rī ri adrii 'bá rī pi āsámvú gé vū drīgē nōgó, údéki ngá rī pi ārevú céré vū drīgē nōgó ūkpō ĩrivé rī sī, 'bo 'bá vū drīgē rī pi níki ĩri ámá kuyé.

¹¹Ū'dúkó rī ímú nyóókú drīgē nōgó, 'bo é'dípáa Yāhūdī rī pi é'yīkī ĩri kuyé.

¹²'Bo 'bá ĩri ē'yī' 'bá rá rī pi, sē kōpi ní drīlē múké adrizú anji Múngú vé ní pi rú.

¹³Kōpivé ícángará anji Múngú vé ní pi rú 'dīri, adri 'yozú kīnī, yīkī 'bá áda vé ní sī kuyé, ĩri yīkī Múngú vé ní sī.

¹⁴Ū'dúkó rī ūjā 'i ícá 'bá áda rú, ri adrii 'bá āsámvú gé nōgó, 'bá ndreki íngúngará ĩ ní ĩri íngúzú rī rá, 'bá ndreki Etēpi vé Mvā ālukútañá rī vé íngúngará ĩ ní ĩri íngúzú rī rá. Ešj múké, āzini tā áda ĩrivé rī, íbī íngá Etēpi vúgálésila, ícá kuú 'bá āsámvú gé vúgá nōgónó.

¹⁵Yūwānī átá ĩrivé tā ū'dúkó be uru 'dāá kīnī, " 'Bá má ní tā ní ūlū kīnī, ĩri ímú 'dīi'dī rī, ĩri adriipi 'dī! ĩrivé āmbūgū ndē mávé rī rá, ā'diātāsīyā ĩ ní drī ma tīzú kuyé rī gé, ĩri ótú anigé."

¹⁶ĩrivé ēšj ní adrii múké rī sī, sē 'bá ššúkī tākiri mužú dīj dīj.

¹⁷Múngú ezi tājmbj rī Mósē† ní, 'bo sē ēšj múké rī, āzini tā áda rī Yēsū Kúrisitō ní ní.*

¹⁸'Bá āzi ndre Múngú ri āluñani kuyé. Ádarū ĩrivé Mvā ālukútañá adriipi Múngú 'i, adriipi ĩnyināñá 'i Etēpi ā gārā gá rī, 'da 'bá ní ōšúkā Múngú vé rī ní.

Yūwānī Bātízimū sēepi rī átá Yēsū vé tā (Mātāyo 3:1-12; Mārākō 1:1-8; Lúkā 3:15-17)

¹⁹Ambugu Yāhūdī rī pi vé adri' 'bá kūrj Yērúsálémá vé rī agá rī pi pēki atala rī pi, Š Lévi* rī 'bá ēzi nga' 'bá Jó Múngú vé rī agá rī pi be mužú Yūwānī ri zīj kīnī, "Mí ā'di 'i?"

²⁰Yūwānī 'yo kōpi ní uletere kīnī, "Má adri Kúrisitō 'i ku."

* **1:6 1:6** *Yūwānī*: Yūwānī 'dīri bātízimū sēepi rī. † **1:17 1:17** *Mósē*: Yōsépá ká drāá gī, 'bāgū Ējēpétó vé rī 'bá anji ĩsērélē vé rī pi ēzj ngáá tūgērj rú caá ílī mūdūrjūlū sū (400). Kúru Múngú ní Mósē rī ĩpēzú ímúzú anji ĩsērélē vé rī pi pazú adringará tūgērj rú rī agásī. Múngú sē tājmbj rī Mósē ní, ā lū anji ĩsērélē vé rī pi ní, sēzú ĩ ní tājmbj rī zizú tājmbj Mósē vé ní ānī. Tīkī Mósē rī ššū ákūdē ílī rī ca élifū ālu mūdūrjūlū sū (1,400), ššū ákūdē tīkī drī Yēsū rī kuyé. † **1:17 1:17** *Wūngará 2-24*. ‡ **1:17 1:17** *Yēsū Kúrisitō*: Rú Yēsū 'dīri vé íffi, Múngú rī 'bá paapi rī. Kúrisitō rī 'bá ĩ ní ūdu dāá drj ní gé rī, lūzú kīnī Múngú ĩpē ĩri adrii 'bāgú rú. Ēbērē tj sī Kúrisitō rī ĩ zj Māsiyā. † lā Yūwānī 1:41. **Š 1:19 1:19** *Atala rī pi*: 'Bá ĩsērélē vé rī pi āsámvú gé, 'yéñá átálágú rī rōbōñō zā Jó Múngú vé rī agá 'dāá ní. Atala rī pi ri ífū úyú Lévi vé rī agá. * **1:19 1:19** *Lévi*: Atala ĩsērélē rī pi vé rī ārevú céré íbiki ífūú úyú Lévi vé rī agá. † **1:21 1:21** *Éliyá*: Éliyā rī nébī, Múngú 'dū ĩri mužú 'bū gé idri rú, drā kuyé. Tīkī ĩri ákūdē ílī rī ca mūdūrjūlū úrómi (900), ššū ákūdē tīkī drī Yēsū rī kuyé. † lā 1 'Bāgú 17-21; 2 'Bāgú 1-3.

21 Kòpi ní Ìri zìzù, “Mí dí à'di 'i? Mí Èlìyā[‡] 'i?”

Kìní, “Kuyé, má adri Èlìyā 'i ku.”

Kòpi ní gòzù Ìri zìzù, “Mí nèbì rì[‡] 'i?”

Kìní, “Kuyé.”

22 Kòpi ní 'yozù kìnì, “Mí à'di 'i? 'Í lù 'bá ní, 'bá jíkí rì tã mí ní újá rì mụy ùlùú 'bá 'bá ìpè 'bá rì pi ní. 'Í lù 'bá ní, mí ngúlúpí, mí à'di 'i?”

23 Yüwání ní tã rì újázù sù ótù nèbì[§] Ísáyà ní 'yoó rì tñj kìnì, “Ma ù'dúkò ríipi ó'úpí àngù á'wí cinyáfá rú rì agá 'dää 'yoópi, 'Ími údékí létí Úpí ní, 'imi útúkí létí Ìrìvé rì á adri pìrì rì 'il' ”

24 Färúsj^{*} 'í ní pèé rì pi ní

25 Yüwání rì zìzù kìnì, “Mí adri dō Kúrísitō 'i kuyé, dōku Èlìyā 'i kuyé, dōku nèbì kuyé pìrì, mí ìsù ùkpò rìzù bätizimù[†] sèzù 'dìri à'di vùgá?”

26 Yüwání ní újázù kòpi ní kìnì, “Ma rì yìi áyù bätizimù sèzù àní 'bá rì pi ní, 'bo 'bá àzi ìmi àsámvù gé 'dìgè 'dì, 'ìmi nìkì drì Ìri kuyé.

27 Ìri ìmù tã rì ùlù má vùdrì gé, 'bo Ìrìvé àmbügù ndè mávè rì rá. Má icó Ìrìvé ngá pá gá rì vé bää oyyù bá ku.”

28 Tã 'dìri Yüwání pi ríkí átá Bètēniyā gá, yìi àmbügù dīpi dīdi Yáridénì vé wòókò útù ní ìfngará gálésìla rì gé, ìsù àküdè Yüwání rì bätizimù sè.

Yèsù rì Kābīlō Mvā Múngú vé nì

29 Kā mụy adrii drù 'dini, Yüwání ndre Yèsù rì ìmù 'í vùgálé rú, Ìri ní 'yozù kìnì, “Í ndreki drì ká, Kābīlō Mvā[‡] Múngú vé ìmùpi 'bá nyòókú drìgè rì pi vé ùnjikányà ùjìpi rì, Ìri 'dà!

30 Ìri 'bá má ní átá tã ní sī, má ní 'yoó, “Bá àzi rì ìmù má vùdrì gé vùlé 'dìi'dì rì 'i, 'bo Ìrìvé àmbügù ndè mávè rì rá, à'diātāsìyā Ìri ótù anigé ìsù tìkì drì ma kuyé.’

31 Àndúru á nì Ìri kuyé. 'Bo tã má ní bätizimù sèzù yìi sī rì, Ìsèrelè rì pi à nìkì rì Ìri àní bèsìní.”

32 Yüwání ní 'yozù kìnì, “Á ndre Ìndrí Uleterè rì ìmù 'bù gé 'dääsì sù àmámù tñj, úrì Ìri drìgè.

33 Á nì kòdò áamá 'yoó 'bá rì Ìri 'i 'dini kuyé, 'bo Múngú ma Ìpèpi ìmùpi bätizimù sèepi yìi sī rì 'yo má ní kìnì, ‘Mí ìmù ndre Ìndrí Uleterè rì[§] ìmù úrì 'bá àzi drìgè, Ìri 'bá ìmùpi bätizimù sèepi Ìndrí Uleterè rì sī rì 'i.’

34 Á ndre Ìri má mị sī, á 'yo ìmi ní, 'bá rì Múngú Mvòpì 'i.”

Yèsù vé 'bá Ìri à pámvù ùb'í 'bá drìdrì rì pi

35 Kā mụy adrii drù 'dini, Yüwání pi tukì pá kuú ivé 'bá Ìrì 'í pámvù ùb'í 'bá rì pi be.

36 Yüwání kã ndreé Yèsù rì aga mụzù nì, Ìri ní 'yozù kìnì, “Í ndreki Kābīlō Mvā Múngú vé rì, Ìri 'dà!”

37 Yüwání vé 'bá Ìrì Ìri à pámvù ùb'í 'bá rì pi kã tã 'dìri yìi, kòpi 'dekì mụy Yèsù à vùdrì gé sī.

38 Yèsù kã 'i újá kòpi ndreé, ìsù kòpi rì ìmù 'í vùdrì gé sī, Ìri ní kòpi zìzù kìnì, “Ími lèkì à'di?”

Kòpi ní újázù Ìri ní kìnì, “Rábì, mí rì adri ngùgá?” (Rábì rì Èberè tì sī, ifífi ní Ìmbápi.)

39 Ìri ní újázù kòpi ní kìnì, “Ími ìmùkì vùrā má ní adrizù rì ndreé ìmi mị sī.” Kòpi ní kuru 'dezù mụzù vùrā rì ndrezù ì mị sī, kòpi áwíkì adrii ù'dù 'dàri deę nìjì Yèsù be trù àlu vùrā Ìri ní adrizù rì gé 'dää, àküdè útù rì dī 'i caá sá sù ùndrègá vé rì gé gí.

40 'Bá Ìrì 'dì' bée àsámvù gé, àzi rì Sìmónā Pètèró èdrìpì Àndèrèyā 'i, kòpi yìkì tã Yüwání ní 'yoó rì nì, àzini kòpi 'dekì mụy Yèsù à vùdrì gé sī nì.

41 Àndèrèyā kã 'í èdrìpì Sìmónā rì ìsù, Ìri ní 'yozù 'í èdrìpì ní kìnì, “Bá ìsùkì Māsìyā rì gí.” (Māsìyā vé ifífi Kúrísitō.)

42 Ìri ní kuru Sìmónā rì jìzù mụzù Yèsù vùgá 'dää.

Yèsù ní àngù ndrezù Ìri vù 'dää kìnì, “Mí rù Sìmónā 'i, mí Yüwání à mvá, 'bo Ì nóni mí rù zì Kéfā.” (Rù Kéfā 'dìri Àramáyikì tì sī, Gìrìkì tì sì Pètèró 'i.)^{*}

Yèsù zì Pìlìpù pi Nātānyèlè be

43 Kā mụy adrii drù 'dini, Yèsù ùsù 'í drìgè 'dää, nga 'deé mụzù àngù Gállìyā vé rì gé. 'Dälè ca mụy Pìlìpù rì ìsù, Ìri ní

‡ 1:21 1:21 Nèbì rì: Kòpi ríkí átá nèbì Mósè ní 'yoó Ìri ìmù rá rì vé tã sī. Nèbì Mósè ní 'yoó 'dìri Yèsù 'i. 'Í là Dètòrònómè 18:15-18; Yüwání 6:14; Èzì 3:22-23; Èzì 7:37. § 1:23 1:23 Nèbì: Múngú rì ivé tã átá nèbì rì pi ní, kòpi kuru Ìrìvé ù'dúkò rì ùlù 'bá rì pi ní. 1:23 1:23 Ísáyà 40:3 * 1:24 1:24 Färúsj: Färúsj rì pi ngúlùmù Yähüdì rì pi vé tãmbj Mósè vé rì rù 'bá tñj rì pi. Kòpi 'dúkì Ìndrí rì pi vé tã, àzini mälàyikā rì pi vé tã 'bää tã àmbügù rù, kòpi è'yìkì rá 'yoó kìnì, 'bá ùdrā 'bá gí rì pi gò ìngá Ìdri rù rá. 'Í là Èzì 23:8. † 1:25 1:25 Bätizimù: Ì rì 'bá rì pi ní bätizimù sè lüzù kìnì, kòpi újákì ésjì ivé ùnjikányà agásì gí, kòpi è'yìkì Múngú rì gí. ‡ 1:29 1:29 Kābīlō Mvā: Múngú sè tãmbj Mósè ní kìnì, 'bá rì pi à zākì kābīlō Múngú ní ròbòñò rù, à trùkì rì kòpi ivé ùnjikányà agásì rá. Sè Ì nì Yèsù rì zìzù Kābīlō Mvā Múngú vé nì àní, à'diātāsìyā Múngú Ìpè Ìri ìmù drāá 'bávè ùnjikányà ùjì. 'Í là Wùngará 12:17-28; Mārākō 14:12; Lúkà 22:7; 1 Kòrinító 5:7; 1 Pètèró 1:19. § 1:33 1:33 Ìndrí Uleterè rì: Ìndrí Uleterè rì Ìndrí Múngú vé nì. Bükù Múngú vé rì kìnì, Ètèpì rì Múngú 'i, Ìrìvé mvá Yèsù rì Múngú 'i, àzini Ìndrí Uleterè rì Múngú 'i. Ètèpì rì, Mvòpì rì, àzini Ìndrí Uleterè rì, kòpi Múngú àlu. 'Í là Yüwání 1:1-18; Yüwání 8:41-42; Èzì 5:3-4. * 1:42

1:42 Rù Pètèró, àzini Kéfā 'dìri vé ifífi Ìrā.

'yozú Pilípü ní kīnī, "Mí ímü mâ pámvú übīí."

⁴⁴ Pilípü íbí íngá kūrú Bētēsāyidā gá, kūrú Āndērēyā pi ní adrizú Pétērō be rī agá.

⁴⁵ Pilípü mü Nātānāyélē ri ísú, ĩri ní 'yozú Nātānāyélē ní kīnī, "Bá ísúki ágó Mósē ní tā ni sīi búkú tǎimbj vé rī agá, āzini nēbī rī pi[†] ni kpá tā ni sīi rī gí. Ágó rī Yēsū Nāzērētāgú Yōsēpā mvōpī 'i."

⁴⁶ Nātānāyélē ní Pilípü ri zizú kīnī, "Tā múké ri nyo ícō adri kūrú Nāzērētā vé rī agá rá?"

Pilípü ní újázú ĩri ní kīnī, "Mí ímü ndree mī mī sī."

⁴⁷ Yēsū kǎ ndree Nātānāyélē ri ímü 'í vugá nōō, Yēsū ní 'yozú kīnī, "Ísērēlégú áda adriipi tā be pīrī rī, ĩri mī 'i, mī ünjbō ákó!"

⁴⁸ Nātānāyélē ní Yēsū ri zizú kīnī, "Í nī ma ngóni ngóni?"

Yēsū ní újázú ĩri ní kīnī, "Á ndre ándúrú mī peṭi fīgī vé rī ā ndúgē gé, ísúzá ákūdē Pilípü zī drī mi kuyé."

⁴⁹ Nātānāyélē ní 'yozú Yēsū ní kīnī, "Ímbápi, mī Mvā Múngú vé ni! Mī 'Bāgú Ísērēlē ri pi vé rī!"

⁵⁰ Yēsū ní 'yozú ĩri ní kīnī, "Mí ē'yī ma, tā má ní 'yoó mī ní á ndre mī peṭi fīgī vé rī á ndúgē gé 'dāá rī sī? Mī ímü tā ambugu ambugu 'dīri ndēepi rá ni pi ndre rá!"

⁵¹ Yēsū ní 'yozú ĩri ní kīnī, "Ma ĩmi ní tā áda lū, ĩmi ímü ndre 'bū zī 'i kú mgbo, mǎlāyíkǎ Múngú vé rī pi[†] ísī ímúzá 'bū gé 'dāásí má rǔ'ba gá sī, kōpi gō tū muzú 'bū gé 'dāá má rǔ'ba gá sī, ma 'Bá Mvā 'i."§

2

Yēsū újā yīí ufuú vīnyō rú

¹ Kǎ muú caá ú'dú na ni gé, 'bǎki ūmū ōmūrúgō muzú ní Káná gá, āngū Gǎlíláyā vé rī agá. Ūmū rī gé 'dālē, Yēsū éndrēpī ri anigē.

² Zīkī Yēsū pi muzú ívé 'bá 'i pámvú ūbī'ba rī pi be ūmū rī gé 'dālē índi.

³ Vīnyō rī kǎ deḡ gí, Yēsū éndrēpī ní 'yozú Yēsū ní kīnī, "Vīnyō rī de gí."

⁴ Yēsū ní újázú éndrēpī ní kīnī, "Mí ícō má ní tā 'dīri lūlūlū ku, lóki mávé tā 'duzá ngazú rī ícō drī kuyé."

⁵ Yēsū éndrēpī ní 'yozú átí'ba rī pi ní kīnī, "Yēsū lū dō ĩmi ní tā, ĩmi 'duki ngaanga."

⁶ Ū'bǎki ūdrī áziyá kuú kōpi ā gārā gá, ūdrī 'dī'bée, Yāhūdī rī pi ri áyú i pá ūjizú āni, āzini i drī ūjizú āni, sū ívé mērē ní léé rī tīnī. Ūdrī ālu rī, i ícō yīí dā ca 'a ni gé jōlōnī ā 'a pūkū ĩrī, dōku pūkū na rá.

⁷ Yēsū ní 'yozú átí'ba rī pi ní kīnī, "Īmi ukoki yīí ūdāá ūdrī ri pi agásí tré tré." Kúru kōpi ní yīí rī ukozú ūdázú ūdrī rī pi agásí tré tré.

⁸ Yēsū ní 'yozú átí'ba rī pi ní kīnī, "Īmi íbēki yīí ūdrī agá rī jīí muú séé mvuú 'bá āmbúgú riipi ūmū rī vé tā ndreepi rī ní."

Kōpi 'duki tā rī ngaá sū Yēsū ní 'yoó i ní rī tīnī.

⁹ Āmbúgú riipi ūmū rī vé tā ndreepi 'dāri ní yīí i ní újā ufuú vīnyō rú 'dīri ējī 'bīzú. Āmbúgú rī nī amá 'yozú kīnī, vīnyō rī íbēki íngázú ngūgá yā 'dīni kuyé, 'bo átí'ba rī pi nīkī íngá amá nī. Āmbúgú rī ní ōmūrúgō rī vé kērégú rī zizú gārā gá,

¹⁰ ĩri ní 'yozú kērégú rī ní kīnī, "Vīnyō draápi dradrá rī, i té kódō sé mvu ūmū rī pi ní drīdrī, kōpi mvukī dō gí, i té íbí draápi mādā rī awa ndō. 'Bo ĩmi 'bǎki vīnyō múké rī téé kuú 'dālē, ĩmi ímūki séé mvuú 'bá rī pi ní vīlē vūlú ri, ísú ákūdē ūmū rī pi mvukī i ēpī gí, ĩmi awakí vīnyō draápi mādā rī drīdrī, ĩmi gōki múké rī awaá vūlú rī!"

¹¹ Tā āyázú āyāyā Yēsū ní i'dó 'oó drīdrī rī, ĩri adriipi 'dī, Yēsū 'o tā rī Káná gá, āngū Gǎlíláyā vé rī agá. Tā 'dīri i ní ĩri ínguzú āni rī, sé ĩrivé 'bá ĩri ā pámvú ūbī'ba rī pi ē'yīkī ĩri āni rá.

¹² Ūmū ōmūrúgō muzú 'dāri ā vūdrī gé, Yēsū pi éndrēpī be, édrīpīi be, ĩrivé 'bá 'i pámvú ūbī'ba rī pi be, 'dekí muú adrii kūrú Kǎpārānāumā gá ú'dú be mādā.

Yēsū údró 'bá rī pi Jó Múngú vé rī agásí (Mátáyo 21:12-13; Mārākō 11:15-17; Lúkǎ 19:45-46)

† **1:45 1:45** *Nēbī*: Múngú ri ívé tá átá nēbī rī pi ní, kōpi kúru ĩrivé ū'dúkō rī ūlū 'bá rī pi ní. ‡ **1:51 1:51** *Mǎlāyíkǎ rī pi*: Mǎlāyíkǎ rī pi índri, kōpi ri adri Múngú be 'bū gé 'dālē, kōpi rǔ'ba ákō. Múngú ri sǎ āzi sī kōpi ípē ímü vū drīgē nōō ū'dúkō múké ívé rī ūlū 'bá rī pi ní. § **1:51 1:51** *Bá Mvā*: Yēsū zī 'i 'Bá Mvā lūzú kīnī, 'i Kúrisitō 'i, 'i mǎlūngā rī rú muzú nyonyo. 'Í lā Dānyélē 7:13-14. ¶ **1:51 1:51** 'Í d'óngárǎ 32:22-32 * **2:13 2:13** *Ū'dú Múngú ní Ēlīzú Jó rī pi tī gé sī rī*: Yāhūdī rī pi ri ū'dú Múngú ní ótū ēlīzú Ísērēlē rī pi vé jó rī pi tī gé sī Ējēpētō gá 'dāá rī vé tá ígá. Ótū kōpi ē'bīpī ūbēki kǎbilō ā āri ívé kēḡē ē ērīfe gá sī, sé Múngú ū'dí kōpi kuyé. Múngú ū'dí 'bá Ējēpētō vé kǎbilō āri ūbē'ba ívé kēḡē ē ērīfe gá sī kuyé rī pi vé anjī āgō kǎyú rī pi ūdrǎá 'bá ālu ālu vé 'bēṭi ásámvú gé sī rá. 'Í lā Wūngárǎ 12:17-28; Mátáyo 26:2; Mārākō 14:1; Lúkǎ 2:41; Yüwání 2:13; Ējī 12:4; 1 Kōrinītō 5:7; Eberē 11:28.

† **2:14 2:14** *Jó Múngú vé rī*: Jó Múngú vé rī 'yēnǎ ālukúta Yērūsálēmá gá 'dāá. Atala rī pi 'yēnǎ ri rōbōḡō zǎ Jó rī agá 'dāá nī, sū tǎimbj Mósē vé rī ní 'yoó rī tīnī. Múngú ri dī Vūrǎ Uleterete rī gé, Jó Múngú vé rī agá 'dāá.

13 Kã muɣi caá İnyinãŋá Ʋ'dù Múngú ní Ƙlìzú Yàhùdī rī pi vé jó tì gé sī rī gé,* Yēsū ní 'deuz muɣú Yērūsālēmā gá 'dāá.

14 Yēsū kã muɣi caá Jó Múngú vé rī† ā bóró gá 'dāá, İşū 'bá rī pi rī tì Ƴzi, kãbīlō pi be, âmámù pi be, 'bá uruko uríkí kuú İvé misá gārā gá sī, kōpi rī müfēngā ufu.

15 Yēsū ní zāá ā lã'bu 'i'dúzu údézu kēlīŋá rú, údró 'bá adri'ba Jó Múngú vé rī ā bóró gá rī pi, İvé tì pi be, kãbīlō pi be, İre 'bá rī'ba müfēngā ufu'ba rī pi vé müfēngā kpélékpélé, uze kōpivé misá u'deé ũlī rú.

16 Yēsū ní 'yozú 'bá âmámù Ƴzi'ba rī pi ní kīnī, "İmi 'dukí İmivé âmámù 'dī'bée 'dīisī âmivé! İmi kuki İmivé tá rizú má Ƙtēpi vé Jó újázú vūrā ngá Ƴzizú ní rú 'dīri ānī!"

17 Yēsū kã 'bá rī pi údró fūu âmivé gí, kúru İrivé 'bá İri ā pámvú ũbī'ba rī pi ní tā İ ní sīi kuú Búkū Múngú vé rī agá 'yoopi kīnī, "Jó Múngú vé rī ā tā adri kú má Ƙsī agá âmbugú rī İgázú."

18 Yàhùdī rī pi vé 'bá drīkoma rú rī pi ní Yēsū rī zizú kīnī, "Tā āyázú āyāyā mí ní İcō 'oó lūupi kīnī mí ũkpō be İcōzú tā 'dīri 'ozú rī ā'di?"

19 Yēsū ní újázú kōpi ní kīnī, "İmi İŋānyākí Jó Múngú vé 'dīri, ma İcō İri sī gō dīi Ʋ'dù na agá."

20 'Bá drīkoma rú 'dā'bée ní újázú İri ní kīnī, "Jó Múngú vé 'dīri vé şingārā 'du İlī pūkú sū drī ni āziyá, mí kīnī mí İcō jó rī sī 'yēŋá Ʋ'dù na agá?"

21 Jó Múngú vé Yēsū ní tā ni 'yoó rī, Yēsū rī İvé rú'ba ā tā 'yo.

22 Yēsū kã gōō İngá İdri rú, İrivé 'bá İri ā pámvú ũbī'ba rī pi ní tā Yēsū ní 'yoó 'dāri İgázú. Kúru kōpi ní tā İ ní sīi kuú Búkū Múngú vé rī agá rī Ƙ'yīzú, āzini kōpi ní tā Yēsū ní 'yoó 'dāri Ƙ'yīzú.

23 Yēsū kã rīi adrii ũmƲ Ʋ'dù Múngú ní Ƙlìzú Jó rī pi tì gé sī rī vé rī gé Yērūsālēmā gá 'dāá, 'bá kārākarā ndreki tā āyázú āyāyā Yēsū ní 'oó rī pi, kōpi Ƙ'yīkí İri ānī rá.

24 Yēsū 'bā Ƙsī 'bá 'dī'bée drīgé kuyé, ā'diātāsīyā nī tā kōpi ní rīi ũşūŵ rī cére gí.

25 Lē 'bá āzi ā lū 'i ní tā 'bá āzi ní rīi ũşūŵ 'i Ƙsī agá 'dālē rī ku, ā'diātāsīyā nī tā 'bá rī pi ē Ƙsī agá 'dālē rī pi cére gí.

3

Yēsū İmbá Nīkōdēmā rī

1 Ágō āzi rú ni Nīkōdēmā 'i, İri Fārūsī rī pi vé āzi, ágō rī drīkoma 'bá rī'ba tā Yàhùdī rī pi vé rī lī'ba rī pi vé nī.

2 Ágō rī 'de muɣi Yēsū vúgá 'dāá İŋinã sī, İri ní 'yozú kīnī, "İmbápi, 'bá nīkí rá 'yozú

kīnī, Múngú İpē mí İmú 'bā İmbá. Múngú İpē dō 'bá rī nī kuyé, İcō tā āyázú āyāyā mí ní 'oó 'dīri 'oó ku."

3 Yēsū ní újázú Nīkōdēmā ní kīnī, "Ádarú á 'yo mí ní, tīkí dō 'bá rī dīi kuyé, İcō mālūngā Múngú vé rī ndree āluŋāni ku."

4 Nīkōdēmā ní İri zizú kīnī, "'Bá rī İcá dō āká rú gí, İ İcō İri tì dīi İngóni İngóni? İri ũkpō ũkpō 'bá rī ní gōzú fizú Ƙndrēpi agá, İ ní gōzú İri tizú dīi!"

5 Yēsū ní 'yozú kīnī, "Ádarú á 'yo mí ní, sēkí dō 'bá rī nī bātízimú Ƴī sī İri tizú İcázú ú'dí rú kuyé, āzini İndrī Múngú vé rī újā dō İri İcá ú'dí rú kuyé, İcō fīi mālūngā Múngú vé rī agá ku.

6 'Bá āda rī 'bá tì sū 'i tīŋi 'bá āda rú, 'bo İndrī Múngú vé rī, İri İndrī 'bá rī vé rī újā İcá mvá Múngú vé nī.

7 Lē mí āyā tā má ní 'yoó mí ní, ā tīkí İmi cére dīi 'dīri sī ku.

8 Ūlī rī vī muɣú vūrā 'i ní lēe rī gé. Mī İrivé Ʋ'dúkō Ƴīpi rī Ƴi rá, 'bo mí İcō nīi amá ku, İbī dō İngá ngūgā, İri dō rī vī muɣú ngólé. 'Bá İndrī Múngú vé rī ní fīi 'a nī gé gī rī, İri adri sū 'dīri tīŋi."

9 Nīkōdēmā ní zizú kīnī, "Tā mí ní átá 'dīri vé İffīi ā'di?"

10 Yēsū ní újázú kīnī, "Mī 'bá âmbugú rīpi İsrélē rī pi İmbápi nī, 'bo mí nī drī tā 'dī'bée āluŋāni kuyé?"

11 Ádarú á 'yo mí ní, 'bá rī tā 'bá ní nīi rá rī ũlū İmi ní, āzini 'bá rī tā 'bá ní ndree 'bá mī sī rī ũlū İmi ní, 'bo İmi lēkí tā 'bá ní ũlū İmi ní 'dīri Ƙ'yīi ku.

12 Má ũlū İmi ní tā İ nga'ba nyōókú drīgé nōgō rī pi, İmi Ƙ'yīkí kuyé pīri, 'bo má ũlū dō İmi ní tā İ nga'ba 'bū gé 'dāá rī pi, İmi İcō Ƙ'yīi İngóni?

13 'Bá āzi mu drī āluŋāni 'bū gé 'dāá kuyé, 'yēŋá ma 'Bá Mvā 'i İmúpi 'bū gé 'dāásī rī.

14 Ma 'bá Mvā 'i, İ İmú ma 'bā peŋi şigé, İ İnga uru, sū Mōsē ní aya údé İŋi rú,* İri ní 'bāā peŋi şigé, İngāā İdrēe uru āngū ā'wī cīnyáfā rú rī agá 'dāá rī tīŋi.

15 'Bá ālu ālu ma Ƙ'yīipi rá rī, İri İdri 'dāni'dāni rī İşū rá.

16 "Múngú lē 'bá nyōókú drīgé rī pi agāá rá, İsē İvé Mvā ālukútaŋá rī İmú nyōókú drīgé nōgō, 'bá İri Ƙ'yīipi rá rī ā drā rī ku, ē İşū rī İdri 'dāni'dāni rī ānī beŋi.

17 Múngú İpē 'i Mvōpi rī İmú tā līi 'bá nyōókú drīgé nōgō rī pi drīgé kuyé, İpē İri İmú 'bá rī pi paá.

18 'Bá Mvā 'dīri Ƙ'yīipi rá rī, līkí tā drī ni gé ku, 'bo 'bá İri Ƙ'yīipi kuyé rī, līkí tā drī

2:17 2:17 Sāwūimā 69:9 * 3:14 3:14 Aya údé İŋi rú rī: Múngú 'yo Mōsē ní kīnī, mí údé aya ufuú İŋi rú, 'i 'bā peŋi şigé, mí İnga peŋi rī İdrēe uru, İŋi ga dō 'bá āzi, ā ndre rī aya mí ní údé İŋi rú 'dīri, ē İdri rī ānī. Kālāfe 21:4-9.

ni gé ìnógòsì gí, à'diātāsīyā ìri ní Múngú vé Mvā 'yēná àlukúta 'diri è'yīi kuyé rī sī.

19 "Ūtúná ìmú kaá àngú ìmgbèrèé 'bá rī pi ní gí, 'bo 'bá rī pi ríkí ùnjìkányā 'oó, sē ìkì tã kòpi drìgé, à'diātāsīyā 'bá rī pi lèkì tã ìnjìná vé rī ùtúná vé rī ndèé.

20 Kòpi gákì ùtúná rī sī, à'diātāsīyā kòpi lèkì rī ùnjìkányā 'oó ìnjìná agá. Kòpi rúkì ùtúná rī ruru, ìmúkì ùtúná vùgá nòó ku, à'diātāsīyā ìvé ùnjìkányā ē 'i'da rī 'i àmvé ku.

21 'Bo 'bá riipi tã áda 'oópi rī, ìri ìmú ùtúná vùgá nòó àyìkò sī, 'bá rī pi à ndrekí rī tã ìri ní 'oó rī, 'yozú kìnì, ìri tã rī 'o ùkpò Múngú vé rī sī."

Yūwánī Bātízīmū sēpi rī ùlū Yēsū vé tã

22 Tã 'diri ā vùdrī gé, Yēsū pi ní ngazú 'deuz mužú ìvé 'bá 'i pámvú ùbì' 'bá rī pi be àngú Yūdáyā vé rī agá, mužú adrii kòpi be sã be mādã, rī bātízīmū sēé 'bá rī pi ní.

23 Yūwánī rī kpá bātízīmū sēé Àyínónì gé, Àyínónì rī ìnyìná kùrú ì ní zìj Sálìmū ā gārã gá, à'diātāsīyā yīi vùrã 'dãri agá rī tì kú èlì rú. 'Bá rī pi ríkì ìmú Yūwánī vùgá, ā sē rī ì ní bātízīmū.

24 Tã 'diri nga 'i ìsú àküdē 'yíkì drī Yūwánī rī jò àngú ù'yìzú rī agá kuyé.

25 Lókì 'dãri gé, Yāhùdìgú àzi 'i'dó àgátá gāā Yūwánī vé 'bá ìri ā pámvú ùbì' 'bá rī pi be là 'bì rizú rù' 'bá ùjìzú yīi sī icázú Múngú èndrètì gé ule rī ā tã sī.

26 Kòpi ní kúru 'deuz mužú Yūwánī vù 'dãá, kòpi ní 'yozú ìri ní kìnì, "Ìmbápi, ágó àndúrú adriipi mí be Yáridénì gé, mí ní tã ni átã 'dãri, ìri nóni rī bātízīmū sē, 'bá rī pi cére rī mužú ìri vùgá!"

27 Yūwánī ní ùjázú ìri ní kìnì, "Múngú adriipi 'bù gé rī, ìri rī 'bá àlu àlu ní èzì awa nì.

28 Ìmi nìkì rá, á lū ìmi ní uletere 'yozú kìnì, 'Má adri Kúrisítò 'i kuyé, ìpèkì ma ìmú drīdrī lètì údé ìri ní.'

29 'Bá òmúrúgò rī jeépi rī, ìri òmúrúgò rī vé ágó. Ágó òmúrúgò rī jeépi rī vé ùndì pá tuupì ágó rī vé tã yīipi rī, ìri adri àyìkò sī ìri ní ágó òmúrúgò rī jeépi rī vé ù'dúkò yīi rī sī. Kúru àyìkò fù nóni ma ambamba tã ìri ní 'oó rī sī.

30 Lē Yēsū ā adri àmbúgú má sī nì, ma adri ìri ā pálé gá.

31 "Yēsū ìmú 'bù gélésìla, ìri àmbúgú 'bá rī pi drìgé cére nì. 'Bá 'bávè rī 'bá nyòòkú nòri vé ni, mávè tã má ní átã rī, ìri tã

nyòòkú nòri vé ni. Yēsū ìmú 'bù gélésìla, ìri àmbúgú 'bá rī pi drìgé cére nì.

32 Ìri rī tã 'i ní ndreé 'i mī sī, àzini 'i ní yīi 'i bí sī 'bù gé 'dãá rī ùlū, 'bo 'bá rī pi è'yīkì tã ìri ní ùlū rī kuyé.

33 'Bá Ìrivé tã è'yīipi rá rī, nì amá rá 'yozú kìnì, Múngú rī tã áda átã.

34 'Bá Múngú ní ìpèé rī, ìri ù'dúkò Múngú vé rī átã mužú be áyu, Múngú rī ìri ní Ìndrì Uletere rī sē vùgú àkò.

35 Múngú Yēsū Ètèpì lē 'i Mvòpì rī lèlè, sē ìvé tã àrèvú cére kuú drī ní gé.

36 'Bá Múngú Mvòpì rī è'yīipi rá rī, ìri ìdri 'dání'dání rī ìsú rá, 'bo 'bá Múngú Mvòpì rī è'yīipi ku rī, ìcò ìdri 'dání'dání rī ìsú ku, 'bo jìkò rī 'de Múngú agá, ìri tã ì drī ní gé rá."

4

Yēsū átã ùkú Sāmāriyāzì rī be

1 Fārúšì rī pi yìkì kìnì, sèkì 'bá kárakarã pi ní bātízīmū Yēsū ā rù sī, sē 'bá kárakarã è'yīkì ìri, ìmúkì adrii 'bá ìri ā pámvú ùbì' 'bá ni pi rú, ndē Yūwánī vé rī pi rá,

2 Yēsū rī 'i ngúlúpi sī sē bātízīmū rī ní kuyé, ìrivé 'bá ìri ā pámvú ùbì' 'bá rī pi ríkì bātízīmū rī sēé nì.

3 Úpì Yēsū kã tã 'bá rī pi ní ríi átã kìnì 'bá kárakarã pi è'yīkì 'i gí 'diri yīi, nga fùu àngú Yūdáyā vé rī agásì,* 'de gòó mužú vùlè àngú Gállìláyā vé rī gé 'dãá ùzi.

4 Yēsū lē èlìj mužú àngú Sāmāriyã vé rī agásì kùkú Gállìláyã gá.

5 Ìri ní kúru fizú cazú kùrú Sāmāriyã vé ì ní zìj Sãyìkã rī agá, Ìnyìnàgã nyòòkú Yòkòbù† ní òtù sēé mvòpì Yòsèpã‡ ní rī gé.

6 Yòkòbù vé kídì, ìri vùrã 'dãri gé. Yēsū àndè èçì rī sì káyì, ca mužú úri vùgá kídì rī tì gé ùtù mgbìngbi gé 'dìgé.

7 Ùkú Sāmāriyāzì 'de mužú yīi ìbèé kídì rī gé 'dãá. Yēsū ní 'yozú ùkú rī ní kìnì, "Mì ìcò má ní yīi sè mvu rá?"

8 Ìsú àküdē Yēsū vé 'bá ìri ā pámvú ùbì' 'bá rī pi 'deki mužú ànyàngã jengará gá kùrú Sãyìkã vé rī gé 'dãá gí.

9 Ùkú Sāmāriyāzì rī ní 'yozú Yēsū ní kìnì, "Mì Yāhùdìgú, ma Sāmāriyāzì, mì 'yo mã sē mì ní yīi mvuú ngóni ngóni?" Yāhùdì rī pi ùmúkì ì Sāmāriyã rī pi be ku.

10 Yēsū ní ùjázú ùkú rī ní kìnì, "Mì nì dō fèfè Múngú ní lèé sēé mì ní rī rá, àzini mì nì dō 'bá yīi zìipi mì tì gé rī rá, mì tē kòdò ìcò ìri zì, ìri tē mì ní yīi ìdri sēepi mužú 'dání'dání rī sē rá."

* 4:3 4:3 Yēsū fù àngú Yūdáyã vé rī agásì: Yēsū fù àngú Yūdáyã vé rī agásì, à'diātāsīyā Fārúšì rī pi 'bákì à'yã èzì ìri ní ngáá rī ā tã sī. † 4:5 4:5 Yòkòbù: Yòkòbù rī Àbùrámã mvòpì Ìsákã vé mvã, ìri anji be mudrì drī ni ìrì, Múngú ùjã rù ni zìj Ìsèrèlè, úyú ìrivé rī zìkì anji Ìsèrèlè vé ni. Sã Yēsú vé rī gé, zìkì kòpi Yāhùdì. ‡ Ìlã Ì'dóngárã 25-50. † 4:5 4:5 Yòsèpã: Yòsèpã rī Yòkòbù vé mvã ìri ní lèélè rī, èdrìppì sèkì ìri jee tùgèrì rú àngú Èjèpétò vé rī gé. Múngú sē ìri ìcã àmbúgú, ko ìvé 'bá rī pi è ìzã mužú adrii àngú Èjèpétò vé rī agá nì. Sã 'dãri gé, èbrìj 'de caá ìlì èzìrì. † Ìlã Ì'dóngárã 30-50.

11 Ūkú rī ní 'yozú Yēsū ní kīnī, “Āmbúgú mávé rī, kídí rī kùkú, ngá mí ní yīi rī ísézú ní 'dāáyo píri, mí yīi ídri 'dání'dání sēepi 'dīri ísú ngúgá?

12 'Í ndē 'bá étēpi Yōkóbū 'bá ní kídí gaápi, í'dópi yīi rī mvuúpi ní rī rá? Írivé anjī rī pi, Írivé ndrīī rī pi be céré ri yīi 'dīri mvu.”

13 Yēsū ní újázú ūkú rī ní kīnī, “'Bá céré yīi 'dīri mvu 'bá rī pi, yīi úvá ri gō kōpi ndē rá,

14 'bo 'bá má ní kōpi ní yīi sēé mvuú rī pi, yīi úvá gō kōpi ndēé dīi áluñání ku. Yīi 'dīri kōpi ní ídri 'dání'dání rī sē.”

15 Ūkú rī ní 'yozú Yēsū ní kīnī, “Āmbúgú mávé rī, 'í sē má ní yīi mí ní 'yoó 'dīri mvuú, yīi úvá ā ndē rī ma dīi ku bēsīnī, má gō rī ímú yīi íbēé kídí nōri gé dīi ku.”

16 Yēsū ní 'yozú ūkú rī ní kīnī, “'Í mu mí ágó ní rī zīi, ími ígōkí ímú íri be má vúgá nōó.”

17 Ūkú rī ní 'yozú Yēsū ní kīnī, “Ma ágó ákó.”

Yēsū ní 'yozú ūkú rī ní kīnī, “Tā mí ní 'yoó mí ágó ákó 'dīri, íri tā áda.

18 Mí kīnī dō mí ágó ákó, íri tā áda, 'bo 'í ru ándúrú ágō caá tōwú, ágó mí ní nóni ruú 'dīri adri ágó mívé égbī rī 'í kuyé.”

19 Ūkú rī ní 'yozú kīnī, “Āmbúgú mávé rī, á nī amá rá 'yozú kīnī, mí tákūdē nébī.

20 'Bá étēpi ríkí Múngú rī ínjīi írā nōri drīgē. 'Bo ími Yāhúdī 'dī'bée, ími kīnī, vūrā 'bá ní Múngú rī zizú rī, íri Yērúsálēmā gá.”

21 Yēsū ní 'yozú ūkú rī ní kīnī, “Lē mí ē'yīi tā má ní 'yoó mí ní 'dīri, lóki ázi rī ímú 'dīi'dī, 'bá rī pi ícókí má Étēpi rī ínjīi írā nōri drīgē ku, dōku Yērúsálēmā gá ku.

22 'Ími 'bá Sāmāriyā vé 'dī'bée, ími nīkí Múngú ími ní rīi ínjīi rī kuyé, 'bá Yāhúdī rú, 'bá nīkí Múngú 'bá ní rīi ínjīi rī rá, á'diātāsīyā 'í'da 'í 'bá ní rá. Pangará ūnjikānyā agāsī rī íbī 'í 'dó 'bávé sūrú Yāhúdī vé rī agá.

23 'Bo lóki ázi rī ímú 'dīi'dī, lóki rī ícá nóni gí, 'bá má Étēpi rī ínjīi 'bá tā áda sī rī pi, kōpi íri ínjīi 'í éšī agá, ázini tā áda sī, á'diātāsīyā má Étēpi lē 'bá 'í ínjīi 'bá éšī agá, ázini tā áda sī rī pi.

24 Múngú rī índri, lē 'bá íri ínjīi 'bá rī pi, ē ínjīkí íri éšī be céré, ázini ē ínjīkí tā áda sī.”

25 Ūkú rī ní 'yozú Yēsū ní kīnī, “'Á nī rá Māsīyā rī ímú 'dīi'dī, íri Kúrisitō 'í, kādō ímú, íri 'bá ní tā ārēvú ūlū céré.”

26 Yēsū ní újázú ūkú rī ní kīnī, “Ma rīipi átápi mí be nōri, ma 'bá mí ní 'yoó, íri ímú 'dīi'dī rī 'í.”

27 Yēsū vé 'bá íri ā pámvú ūbī 'bá rī pi ká 'í újā ígōó, ísú Yēsū rī átá ūkú rī be, tā 'dīri tī kōpi ē éšī agá ndrī. 'Bo 'bá ázi ūšú 'yozú

kīnī, Yēsū lē ūkú rī vúgá ā 'di yā 'díní kuyé, dōku íri rī átá ūkú rī be tā ngóni sī yā rī 'bá ázi ūšú tró zīi kuyé.

28 Ūkú rī ku ívé ūdri kuú yīi tī gé 'dīgē, nga 'deé mužú vūlé kūrú Sāyikā vé rī agá 'dāá, mu 'yoó 'bá rī pi ní,

29 kīnī, “'Ími ímúkí 'bá ázi ndreé nōnō, ūlū mávé tā ārēvú má ní 'oó rī pi bá bá, 'bá 'dīri adri tñā Kúrisitō 'í kuyé?”

30 'Bá rī pi ngakí fūú kūrú rī agāsī, 'deki mužú Yēsū vúgá 'dāá.

31 Ísúzú Yēsū vé 'bá íri ā pámvú ūbī 'bá rī pi rī íri mā kīnī, “'Ímbápi, mí adri 'díní ku, mí nya ngá.”

32 'Bo Yēsū ní újázú kōpi ní kīnī, “Ngá nyanya má vúgá nōó anigé, ími nīkí tā drī ní gé kuyé.”

33 Yēsū vé 'bá íri ā pámvú ūbī 'bá rī pi ní átázú 'í ásámvú gé sī kīnī, “'Índré sū 'bá ázi íjī Yēsū ní ányāngā sēé nyaá gí tñi.”

34 Yēsū ní 'yozú kōpi ní kīnī, “'Ányāngā mávé rī, íri rizú 'bá ma ípēepi rī vé tā 'duzú ngazú, ázini éžī íri ní sēé rī dezú.

35 'Ími kīnī, mbāá sū ā vudrī gé, ími íbī ányāngā rī íkūnā írá agá ndō 'díní kuyé? 'Á 'yo ími ní, 'ími újákí drī 'ími āngū ndreé ómvú agá 'dāá ká! 'Ányāngā rī ka gí, lē nóni íkūnāngará ní.

36 'Bá ányāngā íkūnā 'bá írá agá rī pi, 'í kōpi ūfē múké múké, ányāngā kōpi ní íkūnāá rī, íri 'bá ídri 'dání'dání rī ísú 'bá rī pi. 'Bá ngá 'áapi rī pi ányāngā rī íkūnāapi rī be, kōpi ímú áyikō ísú aga rá!

37 'Ími nīkí rá tā 'í 'yoó 'dīri tā áda, “'Bá álu 'á ányāngā rī ní, 'bá íkūnāapi rī túngú.”

38 'Á pē 'ími mužú éžī 'ími ní ngāá kuyé ní vé ányāngā íkūnāá. 'Bá urukó ngakí éžī ūkpó 'ími rī ní, 'ími ímúkí ímivé rī ándēma ní ísú áyu.”

'Bá Sāmāriyā vé rī pi ē'yīkí Yēsū rī rá

39 'Bá kárakarā kūrú Sāmāriyā vé rī agá rī pi 'é'yīkí Yēsū rī tā ūkú rī ní 'yoó, Yēsū ūlū tā 'í ní 'oó rī pi bá bá rī sī.

40 Kúru 'bá Sāmāriyā gá rī pi ní ímúzú Yēsū vúgá nōó, kōpi ní íri mázú kīnī, “Mí ímú adrii 'bá be nōgō.” 'Íri ní adrizú kōpi be 'ú'dú írī.

41 Tā Yēsū ní átá kōpi ní rī sē 'bá kárakarā 'é'yīkí íri rá.

42 'Bá rī pi ní 'yozú ūkú rī ní kīnī, “'Bá 'é'yīkí Yēsū rī 'yēná tā mí ní ūlūú 'bá ní rī sī kuyé, 'bá yīkí nóni tā 'íri ní átá rī 'bá bī sī gí, ádarú 'bá nīkí nóni gí 'yozú kīnī, ágó nōri, íri 'bá 'bá Paapi ūnjikānyā agāsī ní.”

Yēsū ídri ūgalaku ázi vé mvá

(Mátayo 8:5-13; Lúká 7:1-10)

43 'Ú'dú írī ā vudrī gé, Yēsū nga 'deé mužú ángū Gállilayá vé rī gé.

44 Yēsū 'yo ándúru kīnī, "Bá rī dō nēbī, 'bá írivé āngū agá 'dīgē rī pi ñjīkī ñri ku."

45 Yēsū kā caa āngū Gāliláyā vé rī gé 'dāá, 'bá Gāliláyā gá rī pi é'yīkī ñri rá. Kōpi ndrekī tā āyāzú āyāyā ándúru ñri ní 'oó Yērūsālēmā gá 'dāá Ūmū Ū'dú Múngu ní Èlīzú Jó rī pi tī gé sī rī gé rī rá, ā'diātāsīyā kōpi 'dālē anigé.

46 Yēsū ní kúru 'dezú mužú Kánā gá āngū Gāliláyā vé rī agá, āngū ñri ní yīi újázú ícázú vinyō rú rī gé. Ūgalaku āzi riipi ēzī ngaapi 'bāgú rī ní kūrú Kāpārānāumā vé rī agá 'dālē ní, drā ru írivé mvá nī.

47 Ágó rī kā yīi kīnī, Yēsū ímú āngū Yūdáyā vé rī gélēsī, ícá kuú āngū Gāliláyā vé rī agá 'dāá'dā, ágó rī ní 'dezú mužú Yēsū vúgá 'dāá, ñri ní Yēsū rī zizú ímúzu Kāpārānāumā gá nōlē, ē ímú rī ívé mvá drā ní ruḡ kōdō léepi drāapi drādrā rī ídri.

48 Yēsū ní 'yozú ñri ní kīnī, "Ími āsámvú gé 'dīgē, 'bá āzi ndre dō tā āyāzú āyāyā ní 'í mī sī ūgbále kuyé, ícō é'yīi ku."

49 Ágó rī ní 'yozú Yēsū ní kīnī, "Āmbúgú mávé rī, mí ímú 'bá 'dekī muḡ mí be trū, mávé mváná rī ā ūkpō dē gí, lē drāadrā!"

50 Yēsū ní 'yozú ñri ní kīnī, "Í mū ñyī, mívé mváná rī ícō drāá ku!"

Ágó rī é'yī tā Yēsū ní 'yoó rī rá, ñri ní 'dezú mužú.

51 Ágó rī ní rizú mvizú mužú 'bētī rī gé, ñri ní mužú drī ḡsúzú ívé ātī'bá rī pi be. Ātī'bá rī pi ní 'yozú ñri ní kīnī, "Mívé mváná rī ídri rú."

52 Ágó rī ní ātī'bá rī pi zizú kīnī, "Mvá rī vé ruḡ'bá ícá gōó múké sá ngōri gé?"

Kōpi ní újázú ñri ní kīnī, "Mváná rī vé ruḡ'bá ícá gōó múké ájée sá ālu ūtūnā vé rī gé, drā rī gō ñri kuú rá."

53 Mváná rī vé étēpi nī ámá rá 'yozú kīnī, sá 'dāri, ñri sá Yēsū ní 'yoó 'í ní, mváná rī ícō drāá ku rī. Ágó rī 'bá ívé 'bētī āsámvú gé rī pi be céré é'yīkī Yēsū rī rá.

54 'Dīri nōnī vú ñri Yēsū ní tā āyāzú āyāyā ní 'ozú rī, ḡsú ākūdē Yēsū íbī íngá āngū Yūdáyā vé rī agá, ñri rī mū āngū Gāliláyā vé rī gé.

5

Yēsū ídri ágó drā be ni

1 Tā 'dīri ā vūdrī gé, Yēsū nga muḡ Yērūsālēmā gá ūmū Yāhūdī rī pi vé rī ā nyangará gá índi.

2 Yērūsālēmā gá 'dāá, gakí kidí ñnyinā kēḡtīlē í ní zīi Kābilō vé rī gé, vūrā í ní

gaá rī, Èbérē tī sī í zī Bētēsídā. 'Bekī ápālā tōwú índri rú gārā ní gé sī kūrú.

3 Vūrā 'dāri gé, 'bá kárakarā bātrá rú rī pi, 'bá mī be ēḡ'bá gí rī pi be, 'bá drā ní nyii kuú 'bélē'béle rī pi be, kōpi rī ula índri 'dāri ā ndúgē.

4 Sā uruḡo'bée gé, mālāyīkā rī kādō ímú yīi rī usaá, 'bá fíipi yīi rī agá 'dāá drīdrī rī, írivé drā rī dē ruḡ'bá ní gé sī rá.*

5 Ágó āzi anigé drā ruḡ ñri caá íli be pūkú na drī ní ārō.

6 Yēsū kā ágó rī ndree la kú yīi rī ā gārā gá 'dāá, Yēsū kā ḡsú nīi kīnī ágó rī adri caá ívé drā 'dīri be lōkī be áco, Yēsū ní ágó rī zizú kīnī, "Í lē ē ídriki mī?"

7 Ágó rī ní újázú Yēsū ní kīnī, "Āmbúgú mávé rī, kádō rii yīi rī usaá, 'bá āzi má ízā koopi, ma suupi yīi rī agá 'dāá ní 'dāáyo. Má kádō lēé fíi yīi rī agá 'dāá, 'bá āzi rī fi yīi rī agá 'dāá má sī drīdrī."

8 Kúru Yēsū ní 'yozú ágó rī ní kīnī, "Í nga uruḡ! 'Í 'dú mívé pōrōḡsī, 'í nga ēḡcī tuú."

9 Mbēlējā ágó rī ní ícázú múké. 'Dú ívé pōrōḡsī, nga ēḡcī tuú.

Ū'dú ñri ní ícázú múké 'dāri, ñri ū'dú Sābātā vé rī.†

10 Kúru Yāhūdī rī pi ní 'yozú ágó drā ní dē ruḡ'bá ní gé sī gí rī ní kīnī, "Ū'dú nōri, ñri ū'dú Sābātā vé rī, tāimbī ā'yī kuyé mí ní mívé pōrōḡsī 'dzuḡ ū'dú nōri gé."

11 'Bo ágó rī ní újázú kīnī, "Ágó ma sēēpi ícāpi múké nōri 'yo má ní kīnī, mā 'dú mávé pōrōḡsī, mā nga ēḡcī tuú."

12 Yāhūdī rī pi ní ágó Yēsū ní ídri 'dīri zizú kīnī, "Bá 'yoopi mí ní, mí 'dú mívé pōrōḡsī, mī nga ēḡcī tuú rī ā'di 'i?"

13 Ágó í ní ídri 'dīri nī 'bá 'í ídripi rī kuyé. Vūrā 'dāri gé, 'bá rī pi kárakarā. Yēsū ní 'í njezú fūzú kōpi āsámvú gé sī āmvé.

14 Vūdrī ní gé, Yēsū gō caá ágó rī ḡsú Jó Múngu vé rī agá 'dāá, Yēsū ní 'yozú ñri ní kīnī, "Í ndre drī ká, nōnī mí ícá múké gí, lē mí ku tā ūñjī 'ongará ānī. 'Í ku dō ku, tā ūñjī rī mī ḡsú drīdrī rī aga rá."

15 Ágó rī ní 'dezú mužú lūzú Yāhūdī rī pi ní kīnī, "Bá ma ídripi rī Yēsū 'i."

Ídri íbī íngá Múngu Mvōpi vúgá

16 Kúru drīkoma Yāhūdī rī pi vé rī í'dóki rii Yēsū rī 'oó ūñjī, ā'diātāsīyā Yēsū ní ēzī ngaá ū'dú Sābātā vé rī gé rī sī.

17 Yēsū ní 'yozú drīkoma Yāhūdī vé rī pi ní kīnī, "Má Étēpi rī ēzī nga, ma kpá rī ēzī nga."

* 5:4 5:4 Átángá vérēḡsī 4 agá 'dīri, búkú Yūwānī vé í ní sīi Gīrīkī tī sī drīdrī rī agá 'dāáyo, 'bo gōkī sīi búkú Yūwānī vé vūlé rī agá rá. † 5:9 5:9 Ū'dú Sābātā vé rī: Ū'dú 'dīri Yāhūdī rī pi ní rizú uvuzú rī, āzini kōpi ní rizú Múngu rī zizú rī. Yāhūdī rī pi rī ū'dú 'dīri vé tá ígá kīnī, Múngu gbi 'bū pi vū be nī, āzini Múngu pa í adringará túḡḡrī rú rī agásí nī. Ū'dú Sābātā vé rī Yāhūdī rī pi rī zī ū'dú ézīrī, 'bo Kēlīkō rī pi rī zī ū'dú áziyá. 'Í lá Wūngará 20:8-11; Dētōrōnómē 5:12-16.

18 Tã 'dĩri sī, drīkoma Yāhūdī rī pi vé rī lēki lēti ndáa ũkpō sī Yēsū ri 'dizú drázú 'dĩsī rá, kōpi lēki ĩri 'dijī dráá adri 'yéṅá ẹ̀zī ĩri ní ngaa ỳ 'dú Sábátá vé rī gé rī ā tā sī kuyé, lēki ĩri 'dijī dráá ĩri ní 'yoó Múngú ri 'i Ẹ̀tẹ̀pí rī sī, ązini ĩri ní 'i 'bãa adrii Múngú be trótró rī sī.

19 Yēsū ní ỳjázú kōpi ní kīnī, "Ma ĩmi ní tā áda 'yo, ma Mv́a rú, á nga tā ązi má drī sī ku, ma tā má Ẹ̀tẹ̀pí ní ngaa rī ndre 'du nga áyu, á'diátásiyá ẹ̀zī má Ẹ̀tẹ̀pí ní ngaa rī, ma Mv́a rú, ma kpá nga rá.

20 Ma Mv́a rú, má Ẹ̀tẹ̀pí lē má lēlē, i'da ívé tá ąrěvú céré má ní rá. Múngú ri ímú má ní tá ambugu ndě'ba rá, ĩri ní i'daa má ní drīdrī 'dã'bée i'da rá. Tã 'dĩri ĩmi ní ąyąngará sē.

21 ĩri adri sū má Ẹ̀tẹ̀pí ní 'bá ũdrã'ba gí rī pi idri gōó idri rú ũzi rī tĩnī, ma Mv́a rú, ma ícó idri 'dání'dání rī sē 'bá má ní lēé rī pi ní rá.

22 Má Ẹ̀tẹ̀pí lī tā 'bá rī pi drīgé ku, ma Mv́a rú, ku ẹ̀zī tá lizú 'bá rī pi drīgé rī céré kuú má drīgé,

23 'bá rī pi ąrěvú céré ē ĩnjīki rī ma sū ĩ ní má Ẹ̀tẹ̀pí ri ĩnjī rī tĩnī, 'bá má ĩnjīpi ku rī, ĩnjī má Ẹ̀tẹ̀pí ma ĩpéepi rī ku.

24 "Ma ĩmi ní tā áda 'yo, 'bá má tī yī'ba rá, ązini Múngú ma ĩpéepi rī ẹ̀'yī'ba rá rī pi, kōpi idri 'dání'dání rī ísú rá. Līkí tá kōpi drīgé ku, kōpi wakí drã sígē sī fūú idri ísú gí.

25 Ma ĩmi ní tá áda 'yo, lóki ązi ri ímú 'dĩ'đi, ícá nóni gí, ma Múngú Mv́opi 'i, 'bá ũdrã'ba gí rī pi ímú má ỳ'dúkó yī rá, 'bá mávé ỳ'dúkó yī'ba rá rī pi ímú ĩ ỳjá ícá gō idri rú.

26 ĩdri rī 'dó má Ẹ̀tẹ̀pí vúgá, ma Múngú Mv́opi 'i, má Ẹ̀tẹ̀pí sē kpá má ní ũkpō idri vé rī nī.

27 Múngú sē kpá má ní ũkpō tá lizú rī ĩndī, á'diátásiyá ma 'Bá Mv́a 'i.

28 "Lē ĩmi ąyákí tá 'dĩri sī ku, lóki ązi ri ímú 'dĩ'đi, ąvū ĩ ní sījī 'bú agá rī pi ímú má ỳ'dúkó yī,

29 kōpi nga ífū ąmvé. 'Bá adri'ba tá be múké rī pi, kōpi nga ífū idri rú, 'bá ũnjikányá 'o'ba rī pi, kōpi kádō ífūú, ĩ tá lī kōpi drīgé.

30 Má ícó tá ązi ngaa ũkpō mávé rī sī ỳ'dúkúlegúsī ku. Ma tá rī lī piri sū má Ẹ̀tẹ̀pí ní ẹ̀zījī má ní rī tĩnī. Tã má ní 'oó 'dĩri adri 'yozú kīnī má ngúlúpi ē ísú ri ąyīkō ąnī yā 'dĩni ku, ĩri ąyīkō sē má Ẹ̀tẹ̀pí ní.

'Bá rī pi ũlúki Yēsū vé tā

31 "Má ũlú dō mávé tá ũgōgōlé rú nī, 'bá rī pi ícókí tá má ní ũlúú rī 'dụú 'bãa tá áda rú ku.

32 'Bá ązi anigé riipi mávé tá ũlúúpi ni, á nī rá ĩri riipi tá áda ũlúúpi má rú sī ni.

33 "Īmi pēki ąndúru 'bá uruḱo muú má tá uzijī Yüwání tī gé, ĩmi ká 'bá 'dĩ'bée pēé, Yüwání ũlú ĩmi ní tá áda mávé rī nī.

34 Á lē ẹ̀sī 'bãa tá 'bá áda ní átá má tá sī rī drīgé ku, 'bo má ẹ̀đi tá Yüwání ní ũlúú 'dĩri, ĩmi ísúki rī pangará bēsini.

35 Yüwání sū lámábá riipi đĩpi ąngū ĩngbērēepi ule rī tĩnī, ĩmi ísúki ąyīkō lókiṅá be mādã lámábá riipi đĩpi ąngū ĩngbērēepi 'dĩri sī.

36 "Tã mávé rī ndē tá Yüwání ní ũlúú má tá sī rī rá. Á lē ĩmi ní tá ązi ũlúú lizú kīnī má Ẹ̀tẹ̀pí ĩpē má nī. Tã ąmbúgú má Ẹ̀tẹ̀pí ní lúú kīnī má 'o rī, ma rī 'o muzú rá.

37 Má Ẹ̀tẹ̀pí ma ĩpéepi rī, ĩri ri átá mávé tá sī nī, ĩmi yīkí ĩri ā ỳ'dúkó kuyé, ązini ĩmi ndrekí kpá ĩri kuyé.

38 ĩmi 'dukí ĩrivé átángá 'bãa ĩmi ẹ̀sī agá ąlunani kuyé, á'diátásiyá ĩmi ẹ̀'yīkí 'bá ĩri ní ĩpēé rī vé tá kuyé.

39 ĩmi ri ỳ'dúkó Múngú vé ĩ ní sīi kuú Búkú Múngú vé rī agá 'dĩ'bée lã, ĩmi ũsúki ĩmi idri 'dání'dání rī ísú ąnī. ỳ'dúkó ĩ ní sīi kuú Búkú Múngú vé rī agá 'dĩ'bée ri átá mávé tá sī.

40 'Bo ĩmi gākí ímúgá má vú nōó idri 'dání'dání rī ísúgá sī.

41 "Má á'yī 'yozú kīnī 'bá rī pi ē ĩngúki ma 'dĩni ku.

42 'Bo á nī ĩmi rá. Á nī rá ĩmi ẹ̀sī agá 'dālē, ĩmi lēki Múngú ri kuyé.

43 Má ímú má Ẹ̀tẹ̀pí ā rú sī, 'bo ĩmi á'yīkí ma kuyé, 'bo 'bá ązi túngú ní ímú dō ívé tá be ĩmi vú, ĩmi ĩrivé tá á'yī rá.

44 ĩmi lēki ĩngúngará 'bá ązi ní rizú ĩmi ĩngúzú rī áyu, 'bo ĩmi gākí tá Múngú adriipi 'yéṅá ąlu rī ní lēé ĩmi ĩngúzú rī 'ogá sī. ĩmi ícó ma ẹ̀'yī ĩngóni ĩngóni?

45 "Bo lē ĩmi ũsúki 'yozú kīnī, ma ĩmi tō má Ẹ̀tẹ̀pí endreṅi gé rá 'dĩni ku. Mósē ĩmi ní ẹ̀sī 'bãa drī ní gé 'dĩri, ĩri ímú ĩmi tō nī.

46 ĩmi ẹ̀'yīkí dō té Mósē vé tá rá, ĩmi té ícó ma ẹ̀'yī rá, á'diátásiyá tá Mósē ní sīi 'dĩri, ĩri tá mávé rī.

47 'Bo ĩmi ẹ̀'yīkí tá Mósē ní sīi rī pi kuyé piri, ĩmi ícó tá má ní 'yoó rī ẹ̀'yī ĩngóni ĩngóni?"

6

Yēsū sē ąnyąngá nyaá ągō ẹ̀lífū tōwú pi ní

(Mátayo 14:13-21; Mārākō 6:30-44; Lúkã 9:10-17)

1 Tã 'dĩri ā vudrī gé, Yēsū ní ngazú zozú muzú yījī bálálã Gálilayá vé rī agásí alá 'dãá, yījī 'dĩri ā rú ĩ kpá zī Tībériyá.

2 'Bá bītríkã 'dekí muzú ĩri ā vudrī gé sī vūrã ĩri ní muzú 'dãri gé, á'diátásiyá kōpi ndrekí tá ąyázú ąyāyã ĩri ní 'oó 'bá drã be rī pi idrizú 'dĩri.

3 Kúru Yēsū pi ní tuzú mužú ívé 'bá 'i pámvú ūbī'bá rī pi be írā drīgē 'dāá, kōpi ní úrizú vūgá.

4 Įszú ūmū Ǫ'dú Múngú ní Ǫlízú Yāhúđi rī pi vé Jó tī gé sī rī vé rī nyazú rī ícá ĩnyinǪ gí.

5 Yēsū kā rīi 'i gārā úndré, ndre 'bá kárakará pi ri ímú 'i vúgá nōó, ĩri ní Pīlípū ri zízú kīnī, "Bá ānyāngā įsū je ngūgá caápi 'bá nō'bée ní céré?"

6 Yēsū zī Pīlípū ri 'dīni lēzú nīzú ámázú dō Pīlípū nī ūkpō 'i ní ězi ngazú rī rá, 'bo nī tā 'i ní lēé 'oó rī ĩngógsī gí.

7 Pīlípū ní újázú Yēsū ní kīnī, "Bá lēki dō 'bá 'dī'bée ālu ālu céré ē įsúki ānyāngā mādānǪ nyaá, mūfēngā fīfī ěnǪjīpi ěnǪjēnǪ" 'bá ní lēzú ānyāngā jezú rī, ĩri ca mūđūrūlū ĩrī, 'bo mūfēngā 'dīri adri ambamba!"

8 Āndērēyā SīmōnǪ Pētērō ědrīpi riipi Yēsū ā pámvú ūbīpi rī ní 'yozú kīnī,

9 "MvǪ ágōnǪ āzi 'bá āsámvú gé nōgōnō, ĩri pánga be tōwū, ĩ'bī be ĩrī, 'bo awakī dō 'bá kárakará nō'bée ní, ĩri nyo ca kōpi ní rá?"

10 Yēsū ní 'yozú ívé 'bá 'i pámvú ūbī'bá rī pi ní kīnī, "Īmi lūki 'bá rī pi ní, kōpi ā úríki vūgá." Āngū 'dāri dū kú céré ásé rú, kúru 'bá rī pi ní úrizú céré vūgá, āgō† rī ri ícá ca élifū tōwū (5,000) rá.

11 Yēsū ní pánga rī pi 'dúžú, ĩri ní Múngú ní ōwō'difō sēzú, ĩri ní kúru sēzú ívé 'bá 'i pámvú ūbī'bá rī pi drīgē, kōpi ní 'dēzú awazú 'bá úrī'bá kú rō'bō 'dī'bée ní, sū kōpi ní lēé rī tīnī. ĩri ní kpá ĩ'bī rī 'dúžú, ōwō'difō sēzú Múngú ní, ĩri ní kpá sēzú ívé 'bá 'i pámvú ūbī'bá rī pi drīgē, kōpi ní awazú ícózú 'bá rī pi ní céré, sū kōpi ní lēé rī tīnī.

12 "Bá rī pi ká ānyāngā rī įsū nyaá caá ĩ vú sī céré gí, Yēsū ní 'yozú ívé 'bá 'i pámvú ūbī'bá rī pi ní kīnī, "Īmi úmúki ānyāngā ē ĩmbītǪ ĩ ní nyaá tí rī 'bāá céré vūrā ālu gé, ē izakí ku."

13 Kōpi ká ānyāngā rī ē ĩmbītǪ úmú, kōpi úmúki caá ūvū ā 'a mūđrī drī ní ĩrī.

14 "Bá rī pi ká tā Yēsū ní 'oó āyázú āyāyā 'dīri ndree, kōpi 'dóki rīi átá kīnī, "Ádarú ágó nōri nēbī ĩ ní 'yozú kīnī, ĩri ímú 'bá nyōókú nōri drīgē rī pi āsámvú gé rī 'i."

15 Yēsū kā ndree 'bá rī pi lēki 'i mū 'bāá adrii 'bāgú ívé ní rú ūkpō sī, ĩri ní fūzú mužú adrizú írā drīgē 'dālē ǫ'dúkūlēgúsī.

*Yēsū mu yīi drīgē sī pá sī
(Mátayo 14:22-27; Mārākō 6:45-52)*

16 Kā mužú adrii ūndrēnǪ 'dāri sī, 'bá Yēsū ā pámvú ūbī'bá rī pi ní 'dezú mužú yīi bālālā rī gé 'dāá,

17 kōpi ní tuzú kúlúmgbá agá, kōpi ní 'dózú zozú mužú álē kūrū Kāpārānāumā gá 'dāá. Āngū rī nī, įsū Yēsū ca drī kōpi vūgá 'dāá kuyé.

18 Ūlī ūkpō be ní ní vīzú, sē yīi rī úvá ānī ngūyá ngūyá.

19 'Bá Yēsū ā pámvú ūbī'bá rī pi ká kúlúmgbá rī sōó mužú caá máyīlī‡ na dōku sū, kōpi ní Yēsū ri ndrezú, ĩri ri ímú yīi rī drīgē sī pá sī, ícá ĩnyinǪ kúlúmgbá rī ā gārā gá, sē ūrī ĩnvú kōpi ānī ambamba.

20 Yēsū ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Īmi 'okí ūrī sī ku, 'bá rī ma 'i."

21 Kōpi ūtēki ĩri kú ūrē lēzú ĩri ě'yīzú fīzú ĩ vúgá kúlúmgbá agá 'dāá. MbēlēnǪ kōpi ní cazú vūrā ĩ ní lēzú mužú rī gé.

'Bá rī pi riki Yēsū ri ndāá

22 Kā adrii drū 'dīni, 'bá bītrīká adri'bá yīi bālālā rī vé wōókō álē sī rī gé rī pi nīki ámá rá, āndúru kúlúmgbá pá tuúpi kú 'dālē rī 'yēnǪ ālu. Kōpi nīki ámá rá 'yozú kīnī, Yēsū fi kúlúmgbá ĩrivé 'bá ĩri ā pámvú ūbī'bá rī pi ní mužú rī agá 'dāá kuyé, kōpi kuki ĩri kú vulé.

23 Kúru kúlúmgbá uruko íngákí Tībērīyā gálēsī, ímúki pá tuú vūrā Ūpi Yēsū ní ōwō'difō sēzú Múngú ní ānyāngā ā tā sī, gōzú sēzú nyazú āgō élifū tōwū pi ní 'dāri gé.

24 'Bá bītrīká 'dī'bée ká nīi ámá Yēsū pi ívé 'bá 'i pámvú ūbī'bá rī pi be 'dāáyo, kōpi ní tuzú kúlúmgbá 'dī'bée agá, zozú mužú yīi bālālā 'dīri agásī kūrū Kāpārānāumā vé rī gé. Yēsū rī ndāá.

Yēsū ri 'bá idri sēepi ní

25 "Bá bītrīká 'dī'bée ká caá Yēsū ri įsū yīi bālālā rī gé álē 'dālē, kōpi ní 'yozú kīnī, "Īmbápi, mí ícá nōlē íngóni íngóni?"

26 Yēsū ní újázú kōpi ní kīnī, "Ádarú ĩmi ri ma ndā, ā'diātāsīyā má ní ĩmi ní ānyāngā sēē nyaá rī sī, adri 'yozú kīnī tā āyázú āyāyā ĩmi ní ndree 'dī'bée sī kuyé.

27 Lē ĩmi riki ěsī 'bāá 'yēnǪ rizú ānyāngā nyōókú drīgē nōgō ábá'bée ábábá rī pi vé ězi ngazú áyu ku, lē ĩmi 'bāki ěsī rizú ānyāngā idri 'dāni'dāni rī sēepi rī vé ězi ngazú. Ma 'Bá MvǪ 'i, ma ímú ānyāngā rī sēē ĩmi ní nī, ā'diātāsīyā má ětēpi Múngú sē má ní ūkpō tā 'dīri 'ozú nī."

28 Kōpi ní ĩri zízú kīnī, "Bá 'okí ā'di tā Múngú ní lēé 'bá 'okí rī 'duzú ngazú?"

29 Yēsū ní újázú kōpi ní kīnī, "Tā Múngú ní lēé ĩmi 'okí rī, lē ĩmi ě'yīki 'bá 'i ní ĩpēé 'dīri."

* 6:7 6:7 Mūfēngā fīfī ěnǪjīpi ěnǪjēnǪ rī: 'Bá rī nga dō ězi ū'dú ālu, ĩ 'bá rī ūfē mūfēngā fīfī ěnǪjīpi ěnǪjēnǪ ālu ní sī.
† 6:10 6:10 Āgō: Lāki ūkú rī pi anjānǪ rī pi be kuyé. ‡ 6:19 6:19 Máyīlī: 'Bá rī ícá ěç tu ca máyīlī na sá ālu agá.

30 Kòpi ní újázú kìnì, “Lè mí 'o tã àyāzú àyāyà nì ùgbàlè, 'bà íbì mí è'yì ndò. Ngá mí ní ícò 'oó 'dìgè rá rì ã'di?”

31 'Bá è'bìpìì nyakí ànyāngā ī ní zìì mánā^S rì àngù à'wí cinyáfá rú rì agá 'dāá, sù ī ní sīì Búkú Múngú vé rì agá rì tñj, 'Múngú sè kòpi ní ànyāngā nyaanya ní íngázú 'bù gélésìla.' ”

32 Yèsù ní 'yozú kòpi ní kìnì, “Ànyāngā ī ní sèè ìmì ní 'dìrì, adri 'yozú kìnì Mósè sè nì kuyé, ànyāngā 'dìrì íngá 'bù gélésìla, má Ètèpì sè ìmì ní nì. Má Ètèpì rì ànyāngā áda rì sè ìmì ní nì.

33 Ànyāngā Múngú ní isèè ìmì ní íngápi 'bù gélésìla rì, ìrì ma 'i, ma ànyāngā ìdri sèépi 'bá rì pi ní nyòòkù drìgè nògò rì.”

34 'Bá rì pi ní 'yozú kìnì, “Úpì, 'í sè 'bá ní ànyāngā 'dìrì muzu dī dī.”

35 Yèsù ní 'yozú kòpi ní kìnì, “Ma ànyāngā riipi ìdri sèépi rì. 'Bá ìmùpì má vùgá ma è'yìpì rá rì, èbìrì gò ìrì fùù dī ku, àzini yìì úvā gò ìrì ndèè dī ku.

36 'Bo ìmì ndrekí dō ma rá drāāsiyā, ìmì è'yìkí ma kuyé.

37 'Bá má Ètèpì ní ezìì má ní gí rì pi ìmù má vùgá. 'Bá ìmù' 'bá má vùgá rì pi, á gā kòpi àlunjáni ku.

38 Má ìmù 'bù gé 'dāāsì vùgá nògò tã Múngú ní ma ìpèzú rì 'dùù ngaá, adri 'yozú kìnì tã má ní lèè ngaá mà drì sì nì kuyé.

39 Tã íngápi Múngú ma ìpèépi rì è èsì agá rì, ìrì 'dì, 'bá cérè ìrì ní sèè má ní rì pi, á 'be àlu nì àvìi ku. Ma kòpi inga gò ìdri rú 'ù'dù ù'dù vé rì gé.

40 Tã má Ètèpì ní lèè rì, ìrì 'dì, ma Mvā rú, 'bá ma ndre' 'bá rá, àzini ma è'yì' 'bá rá rì pi, kòpi ìdri 'dāni' 'dāni rì ìsù rá, ma ìmù kòpi inga gò ìdri rú 'ù'dù má ní ìgòzú gé.”

41 Tã Yèsù ní 'yoó 'i ànyāngā ìbipi 'bù gélésìla rì sì, sè Yāhùdì bìtrìkà rì pi rìkì unuú ànì ununu.

42 Kòpi rìkì ī uzìì ī àsámuvú gé sī kìnì, “Mvā 'dìrì adri nyo Yèsù Yòsèpā mvòpì 'i kuyé? 'Bá nìkì ètèpì pi èndrèpì be rá, ìrì ícò 'yo kìnì 'í íngá 'bù gélésìla íngóni íngóni?”

43 'Bo Yèsù ní újázú kòpi ní kìnì, “Lè ìmì rìkì unuú ìmì àsámuvú gé sī ku.

44 Má Ètèpì ìpè dō 'bá rì nì kuyé, ícò ícá má vùgá ku, ma ìmù ìrì inga gò ìdri rú 'ù'dù má ní ìgòzú rì gé.

45 Sù nèbì rì pi ní sīì rì tñj, 'Múngú rì ìmù kòpi ìmbá cérè nì.' 'Bá àlu àlu má Ètèpì vé tã yì' 'bá rá, àzini ìrìvé tã tñj' 'bá rì pi ìmù má vùgá nì.

46 'Bá àzi ndre má Ètèpì rì kuyé, 'yèngá ma ìmùpì Múngú vùgálèsì rì, á ndre má Ètèpì rì nì.

47 Ádarú á 'yo ìmì ní, 'bá mávé tã è'yìpì rá rì, ìrì ìdri 'dāni' 'dāni rì ìsù nì.

48 Ma ànyāngā riipi ìdri sèépi rì.

49 Ìmì è'bìpìì rìkì òtù mánā nyaá ásé agá 'dāá, 'bo kòpi ùdrākì rá.

50 'Bo ànyāngā íngápi 'bù gélésì rì, ìrì 'dìni, 'bá rì nya dō ànyāngā 'dìrì, ícò drāá ku.

51 Ma ànyāngā íngápi 'bù gélésì rì 'i, 'bá rì nya dō ànyāngā 'dìrì, ìrì adri lèmgberè rú. Ànyāngā 'dìrì, ìrì mávé rù' 'bá má ní ìmù adì sèè drāá 'bá nyòòkù drìgè nògò rì pi vé ìdri ã tã sī rì 'i.”

52 Yāhùdì rì pi ní 'f' dózú àgátá gázú ī àsámuvú gé sī kìnì, “Ágò 'dìrì ícò 'í rù' 'bá sè nya 'bá ní íngóni íngóni?”

53 Yèsù ní 'yozú kòpi ní kìnì, “Ádarú á 'yo ìmì ní, ma 'Bá Mvā 'i, ìmì nyakí dō mávé rù' 'bá kuyé, àzini ìmì mvukí dō mávé àrì kuyé, ìmì ícókí adrii ìdri rú ku.

54 'Bá mávé rù' 'bá nyaápi, àzini mávé àrì mvuúpi rì, ìrì ìdri 'dāni' 'dāni rì ìsù nì, ma ìmù ìrì sè íngá gò ìdri rú 'ù'dù ù'dù vé rì gé.

55 Mávé rù' 'bá, ìrì ínyá áda nì, àzini mávé àrì, ìrì ngá mvuúmvuú áda nì.

56 'Bá mávé rù' 'bá nya' 'bá rì pi, àzini mávé àrì mvu' 'bá rì pi, kòpi adri 'bá mávé nì, ma kpá adri 'bá kòpívè nì.

57 Má Ètèpì adriipi lèmgberè rú rì ìpè ma nì, ma rì adri ìdri rú ìrìvé ùkpò sī, 'bá rì nya dō mávé rù' 'bá, ìrì adri ìdri rú ùkpò mávé rì sī.

58 Ànyāngā íngápi 'bù gélésìla 'dìrì adri sù mánā ìmì è'bìpìì ní nyaá, vùdrì nì gé, kòpi ní ùdrázú rá 'dāri tñj ku. 'Bá ànyāngā 'dìrì nyaápi rì, ìrì adri muzu lèmgberè rú.”

59 Yèsù 'yo tã 'dìrì ìsù àkùdè ìrì rì àngù ìmbá Jò Múngú rì Zìzú rì agá Kāpārānāumā gá.*

Ìdri 'dāni' 'dāni rì vé tã

60 'Bá Yèsù á pámvú ùbì' 'bá rì pi ká tã Yèsù ní 'yoó 'dìrì yìì, kòpi ní 'yozú kìnì, “Tã Yèsù ní 'yoó 'dìrì mbamba, 'bá àzi ícò tã 'dìrì à'yìi ku.”

61 Yèsù nì áamá bá 'yozú kìnì, 'bá 'i pámvú ùbì' 'bá rì pi rì unu tã 'í ní 'yoó 'dìrì sī. Yèsù nì kòpi zìzú kìnì, “Tã má ní 'yoó 'dìrì, ìrì ìmì drì iza iza tñj àsì?”

62 'Bo ìmì ndrekí dō 'Bá Mvā rì mvi gò 'bù gé vùrā 'í ní íngázú rì gé 'dálè, ìmì 'okì rì ìmì íngóni?

S 6:31 6:31 Mánā: Mánā rì ànyāngā Múngú ní isèè 'bá Ìsèrélè vé rì pi ní rì. Ìsè sà kòpi ní adrizú àngù à'wí cinyáfá rú rì agá 'dāá ìlì pìkù sù rì gé. 'Í lā Wùngárá 16:1-36. **6:31 6:31** Wùngárá 16:4; Nēmáyá 9:15; Sāwumā 78:24-25

6:45 6:45 Ìsáyá 54:13 * **6:59 6:59** Jò Múngú rì Zìzú rì: Yāhùdì rì pi vé Jò Múngú rì Zìzú rì pi káràkárà kùrù rì pi agásì àndiàndì, kòpi rì ì umú Búkú Múngú vé rì lā, àzini kòpi rì Múngú rì ìnjì 'ù'dù Sábátá vé rì gé.

63 Índrí Uleterē rī ídri sē nī, ūkpō rŭ'ba nōri vé rī 'o ngá āzi ku. Átángá má ní átá ĩmi ní 'diri, Índrí Uleterē rī lū má ní nī, mávé átángá rī ídri sē.

64 'Bo 'bá uruḱo ĩmi āsámvú gé 'dígé gāki mávé tā ē'yīgá sī." Yēsū 'yo tā 'diri 'dini, ā'diātāsīyā í'dóngará gá 'dāá, Yēsū nī 'bá 'i ē'yī'ba kuyé rī pi rá, āzini nī 'bá ímŭpi 'i ũli 'beēpi rī rá.

65 Kúru Yēsū ní 'yozú kīnī, "'Bá uruḱo ní gāá mávé tā ē'yīgá sī rī sī, má ní 'yozú ĩmi ní, má Ètēpi ā'yī dō 'bá rī nī kuyé, ícō ímŭ má vúgá ku ānī."

66 Tā Yēsū ní 'yoó 'diri sī, 'bá kárakarā ĩri ā pámvú ũbī'ba rī pi gōki í njeē fūū ĩri ā rŭ'ba gá sī āmvé.

67 Yēsū ní 'bá 'i pámvú ũbī'ba mŭdrī drī ni ĩrī 'dī'bée zizú kīnī, "Īmi lēki kpá fūū mŭzú ĩndī?"

68 Šimōnā Pétēro ní újázú Yēsū ní kīnī, "Ūpí, 'bá mŭki rī ā'di vúgá? Mívé átángá, ĩri ídri 'dāni'dāni rī sē nī.

69 'Bá ē'yīki mī gí, 'bá nīki rá 'yozú kīnī, mī 'Bá Uleterē Múngú vé nī."

70 Yēsū ní 'yozú ívé 'bá 'i pámvú ũbī'ba rī pi ní kīnī, "Má ũpē ĩmi mŭdrī drī ni ĩrī, 'bo 'bá ālu ĩmi āsámvú gé 'dígé ĩri ādróko'."

71 'Bá Yēsū ní 'yoó 'diri, ĩri Yŭdā Šimōnā Īsikārīyótā mvōpi 'i. Yŭdā ā adri dō 'bá Yēsū ā pámvú ũbīpi 'bá mŭdrī drī ni ĩrī rī pi vé āzi drāāsīyā, ĩri ímŭ Yēsū ā ũli 'be nī.

7

Yēsū pi édrīpiĭ be

1 Tā 'diri ā vŭdrī gé, Yēsū ri adrii āngŭ Gālliláyā vé rī gé, rī éċi mŭzú kŭrŭ Gālliláyā vé rī pi agāsī. Gā muḱá āngŭ Yŭdáyā vé rī gé 'dālē sī, ā'diātāsīyā Yāhŭdī rī pi lēki ĩri 'dījī drāá 'dīisī rá.

2 'Bo Yāhŭdī rī pi vé ũ'dŭ rizú Ūmŭ Nyazú Gākŭ rī pi agá rī* kā ícá ĩnyinǎ gí,

3 Yēsū édrīpiĭ ní 'yozú ĩri ní kīnī, "'Í ku vŭrā nōri rá, 'í mŭ adrii āngŭ Yŭdáyā vé rī agá, 'bá mī pámvú ũbī'ba rī pi ā ndreki rī tā mī ní muŭ 'oó í ní āyázú āyāyā 'diri.

4 'Bá lēēpi adriipi 'bá rī pi endretī gé rī, ĩri ívé tā 'o andrekelembge, ũzŭ ívé tā pi ku. Mī dō rī tā āyázú āyāyā nī 'o, lē 'bá vŭ drīgé rī pi cére ā nīki tā mī ní rii 'oó rī."

5 Átā édrīpiĭ ē'yīki ĩri kuyé.

6 Yēsū ní újázú kōpi ní kīnī, "Sā mávé mŭzú 'dālē rī ícō drī kuyé, sā ĩmivé mŭzú rī, ĩri ĩmi drīgé.

7 'Bá vŭ drīgé rī pi ícōkí ĩmi ngŭŭ ũnjī ku, kōpi ma ngŭ ũnjī, ā'diātāsīyā ma rī 'yo, tā kōpi ní rii 'oó rī ũnjī.

8 Īmi 'deki muŭ ũmŭ rī nyangará gá 'dālē íyí, á mŭ drī ũmŭ rī gé 'dālē ku, ā'diātāsīyā mávé sā mŭzú ũmŭ rī gé 'dālē rī ícō drī kuyé."

9 Yēsū kā átá 'dini, áwí adrii āngŭ Gālliláyā vé rī gé 'dālē.

10 'Bo Yēsū édrīpiĭ kā 'deé muŭ ũmŭ rī gé 'dālē gí, Yēsū ní kpá gōzú 'dezú mŭzú, 'bo mŭ andrekelembge kuyé, mŭ ívé rī ũgŭzā rú.

11 Ambugu Yāhŭdī rī pi vé rī pi rikí Yēsū ri ũndre 'bá rī pi āsámvú gé sī ũmŭ rī gé 'dālē, kōpi rikí uzŭi kīnī, "Ágō rī íngāá?"

12 'Bá rī pi rikí átá í āsámvú gé sī ũyōkōyō sī ĩri ā tā sī, uruḱo ni pi kīnī, "Īri 'bá mŭkē."

Ūruḱo ni pi kīnī, "Īri 'bá riipi 'bá rī pi ē mŭ ũ'bāāpi nī."

13 'Bo 'bá āzi ĩri ā tā átápi gúnýá agá ni 'dāáyo, ā'diātāsīyā kōpi rikí ambugu Yāhŭdī rī pi vé rī pi ruú.

Yēsū ímbá 'bá rī pi Jó Múngú vé rī ā bóró gá 'dāá

14 Kúru ũmŭ rī vé nyangará kā 'duŭ caá ũ'dŭ sŭ, Yēsū ní fizú mŭzú Jó Múngú vé rī ā bóró gá 'dāá, ĩri ní 'dezú rizú 'bá rī pi ímbázú.

15 Ambugu Yāhŭdī rī pi vé rī pi kā ĩrivé ímbángará 'diri yī, kōpi āyáki ānī āyāyā, kōpi kīnī, "Ágō 'diri nī tā kárakarā 'dini íngŭá, íšzú ímbáki ĩri kuyé?"

16 Yēsū ní újázú kōpi ní kīnī, "Ma rī tā mávé ní ímbá kuyé, ma rī tā 'bá ma ípēēpi rī vé rī ímbá.

17 'Bá lēēpi tā Múngú ní lēē ā 'okí rī 'duŭpi ngaāpi rī, ĩri ícō tā má ní 'oó rī nī ámá rá, dō ma rī tā íngápi Múngú vúgá ní ímbá, dōku ma rī tā átávé ní ímbá.

18 'Bá riipi ívé tā átápi ũgōgōlē rú rī, ĩri rī 'i íngŭ, 'bo 'bá riipi ējī ngaāpi 'bá 'i ípēēpi rī íngŭzú rī, ĩri 'bá tā áda 'oópi ní, ĩri 'bá ũnjō ákó nī.

19 Mósē sē ĩmi ní tǎimbŭ rī rá, adri 'dini kuyé? 'Bo ĩmi āsámvú gé 'dígé, 'bá āzi tró tǎimbŭ Mósē vé rī 'duŭpi ngaāpi ní 'dāáyo. Ngá ĩmi ní lēzú ma 'dizú drázú rī ā'di?"

† 6:70 6:70 Īri ādróko: 'Bá ālu Yēsū ní 'yoó ĩri ādróko 'diri vé íffí, ĩri 'bá ādróko ní rii drī ni koó tá 'ongará gá ni.

* 7:2 7:2 Ūmŭ í ní Nyaa Gākŭ rī pi agá rī: Íli ālu ālu agá, ũ'dŭ éjŭrī, Yāhŭdī rī pi rikí adrii gākŭ rī pi agá Yērŭsālēmá gá, āngŭ Yŭdáyā vé rī agá. Íli pŭkŭ sŭ ótŭ kōpi é'bīpiĭ rikí adrii gākŭ rī pi agá āngŭ ā'wí cínýafá rú rī agá 'dāá, kōpi rikí íli pŭkŭ sŭ í ní adrizú gākŭ rī pi agá 'dāri ígá. † 7:20 7:20 Índri ũnjī: Īri āndŭrú mǎlyáikā Múngú vé rī pi vé āzi 'bŭ gé 'dāá, nŭ tǎimbŭ Múngú vé rī, Sātánā rī kōpivé āmbŭgú. Múngú ídró kōpi 'bŭ gé 'dāāsī vŭgá nōó, kōpi gōki ufuú índri ũnjī, kōpi rī 'bá rī pi ní ízāngā sē vŭ drīgé nōgō. † 12:7 12:7-9.

20 'Bá bñtríkà rī pi ní újázú ĩri ní kīnī, "Índri ũnjī† fi mí drǐgé gí, 'bá lēépi mi 'dǐipi rī ā'di 'i?"

21 Yēsū ní újázú kōpi ní kīnī, "Má idri ándurú 'bá drā be ní ú'dú Sábátā vé rī gé, sē cére ĩmi ní āyāngará.

22 'Bo ĩmi ruķi tǎjmbj Mósē vé í ní rizú ágélé ē tǐ ũlǐzú rī,‡ ĩmi ri anji āgō rī pi ā ágélé ē tǐ ũlǐ ú'dú Sábátā vé rī gé. 'Bo mērē ágélé ē tǐ ũlǐzú 'dǐri í'dó 'i Mósē vúgá kuyé, í'dó 'i Ābūrámā vúgá.

23 Dō í mvá ágónā ā ágélé ē tǐ lǐ ú'dú Sábátā vé rī gé rá, ā njōkí rí tǎjmbj Mósē vé rī ku piri, tā sēépi ĩmi ēšj ní vezú má ní 'bá idrizú ú'dú Sábátā vé rī gé rī sí rī ā'di?"

24 Lē ĩmi rikí 'bá rī pi vé rǐ'bá āmvé rī ndree, kōpivé tā lǐzú ānī ku, lē ĩmi lǐkí 'bá rī pi vé tā piri."

Yēsū ri Kúrisitō 'i?

25 'Bá uruķo'bée adri'bá Yērūsālémā gá 'dāá rī pi rikí átá kīnī, "Ágō 'dǐri adri nyo 'bá ambugu Yāhūdǐ rī pi vé rī pi ní lēé dǐi drā rá rī 'i kuyé?"

26 ĩmi ndreki drī ká, ĩri ri átá gúnýá āsámvú gé, 'bá āzi átápi ĩri ā tā sī ũnjī ní tró 'dāáyo. 'Bávé 'bá ambugu Yāhūdǐ vé rī pi níķi nyo ámá rá 'yozú kīnī, ádarú ĩri Kúrisitō 'i 'dini rá?"

27 'Bá níķi vūrā ágō 'dǐri ní íbízú ímǐzú rī rá, Kúrisitō kádó ícá, 'bá āzi nǐ vūrā ĩri ní íbízú ímǐzú rī ku."

28 Yēsū ká ríi 'bá rī pi ímbá Jó Múngú vé rī ā bóro gá 'dāá, ri átá ú'dúqó be uru 'dāá kīnī, "Ē, ĩmi níķi ma rá, ĩmi níķi vūrā má ní ímǐzú rī rá. Má ímǐ nōgō mávé ũkpō sí kuyé, 'bá ma ĩpēépi rī vé tā, ĩri tā áda, 'bo ĩmi níķi ĩri kuyé.

29 'Bo á nǐ ĩri rá, ā'diātāsīyā má íbī ímǐ ĩri vúgálésila, ĩpē ma ímǐzú nǐ."

30 'Bá ambugu Yāhūdǐ rī pi vé rǐ lēkí kōdō ĩri ruš, 'bo kōpi ruķi ĩri kuyé, ā'diātāsīyā lóki írivé rī ní drī ícō kuyé rī sí.

31 'Bá bñtríkà rī pi āsámvú gé, 'bá kárakará ē'yǐkí Yēsú rī rá. Kōpi ní 'yozú kīnī, "Kúrisitō kádó ícá, ĩri nyo ímǐ tā āyázú āyāyā ní 'o ágō nōri vé rī ndē rá?"

Atala atala rī pi drǐgē rī pi lēkí ā ruķi Yēsū ri

32 Fārúsǐ rī pi ká yǐ 'bá bñtríkà rī pi ri Yēsū ā tā ndrī, kōpi úmúki í atala atala rī pi drǐgē rī pi be, kōpi ní āngarāwá rī 'bá Jó Múngú vé rī ũtē 'bá rī pi pēzú mužú Yēsū rī ružú.

33 Yēsū ní 'yozú kīnī, "Ma adri ĩmi be nōgō lóki be mādā, kúru ma gō ma újā muž 'bá ma ĩpēépi rī vúgá 'dāá ũzi.

34 'Bo ĩmi ma ndā rá, ĩmi ícókí ma ĩšú ku. Vūrā má ní mužú adrizú rī, ĩmi ícókí caá 'a ní gé ku."

35 Yāhūdǐ ambugu rī pi rikí átá í āsámvú gé sí kīnī, "Ágō rī ní 'yozú kīnī 'bá ícókí 'i ĩšú ku rī, ágō rī lē mužú ngólé? Ágō rī lē mužú 'bávé 'bá í írē 'bá adri 'bá Ğirǐkǐ rī pi āsámvú gé rī pi vúgá, lē Ğirǐkǐ rī pi ímbá ĩndī?"

36 Tā ĩri ní 'yoó kīnī, 'Īmi ímǐ ma ndā, 'bo ĩmi ícókí ma ĩšú ku, vūrā má ní mužú adrizú rī, ĩmi ícókí caá 'a ní gé 'dālé ku' 'dǐri vé íffíi ā'di?"

Yēsū ezi yǐi idri sēépi rī vé tā

37 Ú'dú ũmǐ rī nyazú rī vé ũdǐš gé, ú'dú 'dǐri ú'dú āmbúgú, Yēsú nga átá ú'dúqó be uru 'dāá kīnī, "'Bá rī dō yǐi úvá be, ē ímǐ má vúgá nōó, ā mvu yǐi ũv."

38 'Bá rī ē'yǐ dō ma rá, yǐi idri sēépi 'dǐri ímǐ ídǐ ífú ĩri ē ēšj ágāsī, sǐ Búkū Múngú vé rī ní 'yoó rī tǐni."

39 Tā ĩri ní 'yoó yǐi idri sēépi 'dǐri, ĩri ri Índri Uleteré í ní ímǐ sēé 'bá ālu ālu ĩri ē'yǐ 'bá gí rī pi ní rī 'i'da. Lóki 'dǐri gé, ĩšúzú sēki drī Índri Uleteré rī 'bá rī pi ní kuyé, ā'diātāsīyā Yēsú fi drī ũnyǐ í ní ímǐzú ĩri íngúzú 'dǐri ágá kuyé.

40 'Bá bñtríkà 'dǐ'bée ká tā Yēsú ní 'yoó 'dǐri yǐi, 'bá rī pi ā uruķo kīnī, "Ádarú ágō adripi nēbj rú rī, * ĩri 'dǐ."

41 'Bá rī pi ā uruķo kīnī, "Ágō rī Kúrisitō 'i."

Urūko ni pi kīnī, "'Bá rī adri Kúrisitō 'i ku, Kúrisitō ri ímǐ āngú Gālíláyá vé rī gélésí íngóni íngóni?"

‡ 7:22 7:22 Tā í ní ágélé ē tǐ ũlǐzú rī: Múngú lū Ābūrámā ní kīnī, anji āgō Ābūrámā vé rī pi adriki dō caá ú'dú āro gí, lē ā ũlǐkí kōpi í ágélé ē tǐ rá, lǐzú kīnī, kōpi anji Múngú vé ni. † 7:37 7:37 Ú'dú ēžǐrǐ ũmǐ nyazú rī gé, atala rī pi yǐi íbē, kōpi jí Jó Múngú vé rī ágá 'dāá, Múngú ri íngúzú, Múngú ní yǐi sēé í ē'bípi ní rī sí. 'Bá rī pi kpá ímǐ Múngú ri íngú tǎkiri ĩri ní ímǐ sēé í ní rī sí ú'dú ũdǐ vé rī pi gé. Ú'dú ũmǐ nyazú rī vé ũdǐ gé, atala rī pi jíki yǐi Jó Múngú vé rī ágá 'dāá ku. 'Bo 'bá rī pi ri Múngú ri íngú āngú Múngú ní sēé í ní adrizú 'a ní gé rī sí. Ángú 'dǐri ágá, yǐi rī pi ambamba, āzini Múngú sē ngá kōpi ní lēé rī pi ārevú cére rá. Ú'dú ũdǐ vé 'dǐri rī gé, Yēsú kīnī, "'Bá rī ē'yǐ dō ma rá, yǐi idri sēépi 'dǐri ímǐ ídǐ ífú ĩri ē ēšj ágāsī." * 7:40 7:40 Nēbj rī: Kōpi rikí átá nēbj Mósē ní 'yoó ĩri ímǐ rá rī vé tā sí. Nēbj Mósē ní 'yoó 'dǐri Yēsú 'i. † 7:42 7:42 Dāwǐdǐ: Múngú ípē Dāwǐdǐ rī adrii 'bāgú Ísērélē rī pi vé ni, ezi kīnī, 'bāgú ú'dǐ ri ímǐ ífú írivé úyú ágá, ĩri mǎlǔngá rī ru mužú 'dání'dáni, 'bāgú rī Yēsú Kúrisitō 'i. † 7:41 7:41 Sǎwǐmā 132:11-12; Ezi 2:30. † 7:42 7:42 Dāwǐdǐ rī íšú ākúde ílǐ rī ca élílfú ālu (1,000) gí, ílǐ 'dǐri gé, íšú tǐki drī Yēsú Kúrisitō rī kuyé. † 7:42 7:42 Sǎmúelē 5:2; Miká 5:2; Mátayo 2:1; Lúká 2:1-6. ‡ 7:42 7:42 Tǐkí Yēsú rī Bētélémē gá, úyú Dāwǐdǐ vé rī ágá. † 7:42 7:42 Lúká 2:4-7; Mátayo 2:1-6.

42 Búkú Múngú vé rī lū uletere kīnī, ī ímú Kúrísitō rī tī ífū úyú Dāwúdí[†] vé rī agá, kūrū Bētēlémē ī ní Dāwúdí rī tizú rī agá.”[‡]

43 “Bá rī pi acokí ī āsámvú ĩrī Yēsū vé tā sī.

44 ‘Bá uruqo lēkí ĩri ruqú, ‘bo ‘bá āzi úlo rú‘bá ni kuyé.

Drīkoma Yāhúdí rī pi vé rī gākī Yēsū ri ě‘yigá sī

45 ‘Bá Jó Múngú vé rī ütē‘bá rī pi ká ī újā gōō atala atala rī pi drīgé rī pi vūgá āzini Fārúšī rī pi vūgá ‘dāá, atala atala rī pi drīgé rī pi Fārúšī rī pi be zíkí kōpi kīnī, “Īmi ĩjīkí Yēsū rī ímúzu ĩndī kuyé āsī?”

46 Kōpi ní újázú kīnī, “‘Bá yīkí āvū ni ‘bá āzi átapi ágó ‘dīri tñjī ni kuyé.”

47 Fārúšī rī pi kīnī, “‘Ū‘bā kpá ĩmi mī gī tñjī āsī?”

48 ‘Bá drīkoma rú Fārúšī rī pi be, ‘bá āzi nyo ‘bá āsámvú gé ĩrivé tā ě‘yīpi ni anigé?

49 ‘Bá bītríká Yēsū ā pámvú ūbī‘bá ‘dī‘bée nīkí tāĩmbī Mósé vé rī kuyé, kōpi tā ūnjī ĩšú Múngú drīgé rá.”

50 Nīkōdēmā Fārúšī rī pi vé āzi ándúru muqpi Yēsū vūgá ‘dālē rī ní ‘yozú kīnī,

51 “Tāĩmbī ‘bávē rī ā‘yī nyo ī ní tā līzú ‘bá āzi drīgé ĩšúzu yīkí ĩrivé tī kuyé, āzini nīkí ĩrivé tā ‘oó rī kuyé ‘dīni rá?”

52 Kōpi ní újázú kīnī, “Mī kpá Gālīlāyāgú yā? ‘Í lā drī Búkú Múngú vé rī ká, mī ĩšú síkí ‘a ni gé ‘dālē kīnī, nēbī ícō ífūū āngū Gālīlāyá vé rī agá ku.”

53 Kúru ‘bá ālu ālu ní ‘dezú mužú ívé āngá. §

8

Yēsū trū ūkú ōwú rú rī

1 ‘Bo Yēsū ní ívé rī ‘dezú mužú ĩrā Ōlívē vé rī gé ‘dāá.

2 Kā muqú adrii drū ‘dīni, ũ‘būtī kñjñkñjñ, Yēsū gō muqú díjī Jó Múngú vé rī ā bóró gá ‘dāá. ‘Bá bītríká rī pi trakí ĩrī ā gārā gá sī kūrū, kúru ĩri ní úrízú vūgá ‘dezú rizú ‘bá rī pi ímbázú.

3 ‘Bá rī‘bá tāĩmbī ímbá‘bá rī pi Fārúšī rī pi be, kōpi ní ūkú ĩ ní ruqú ágó be ni ĩjízú, kōpi ‘bākí ĩri pá tuú ‘bá bītríká ‘dī‘bée ęndrętį gé,

4 kōpi ní ‘yozú Yēsū ní kīnī, “‘Bá āngū ímbápi rī, ūkú nōri rukí ĩri ágó be.

5 Tāĩmbī Mósé vé rī ‘yo ‘bá ní kīnī, ūkú tā ‘oópi ‘dīni ‘dīri ā ūvkí ĩri ĩrā sī drāá ‘dīisi rá. Nóni mī ‘yo íngóni?”

6 Kōpi zīkí tā rī ‘dīni, lēzú létį ndázú Yēsū ā ‘yo rī tā, ĩ újákí rī tā ānī Yēsū drīgé bēnī.

‘Bo Yēsū ní ōvūzú vūgá, í‘dózu tā sīzú nyōqkú gé ‘dīgé únýofí sī.

7 Kōpi ká rīí Yēsū ri uzij mužú drīgélē, Yēsū ní kúru ngazú uru sī, ‘yozú kōpi ní kīnī, “Īmi āsámvú gé ‘dīgé, ‘bá rī dō ūnjikányā ākō, ā í‘dó ūkú rī vījī.”

8 Yēsū ní kpá gōzú ōvūzú tā rī sīzú nyōqkú gé ‘dāá díjī.

9 ‘Bá ūkú rī tō‘bá ‘dī‘bée ká tā Yēsū ní ‘yoó ‘dīri yījī, kōpi ‘dekí rī ĩ ‘unjeé mužú ālu ālu, ārākā rī pi í‘dókí ĩ unjeé mužú drīdrī, kukí Yēsū pi pá tuú kuú ūkú rī be ‘dālē.

10 Yēsū ní ngazú uru sī, ĩri ní ūkú rī zizú kīnī, “‘Bá mī tō‘bá rī pi íngāá? ‘Bá mī tō‘bá ‘yo‘bá kīnī, mī ‘o ūnjikányā rī pi vé ālu kukí ‘dīgé rá?”

11 Ūkú rī ní újázú kīnī, “Āmbúgú mávé rī, ‘bá má tō‘bá rī pi, ālu ní aceépi ni ‘dāáyo.”

Yēsū ní ‘yozú kīnī, “Á lį tā mī drīgé ku, ‘í ‘de muqú, ā gōkí ūnjikányā ‘oó díjī ku.”

Yēsū ri dí ūtúnjā rú vū drīgé nōgō

12 Yēsū gō átá ‘bá rī pi ní díjī kīnī, “Ma ri āngū íngbērē ūtúnjā rú ‘bá vū drīgé nōgō rī pi drīgé nī. ‘Bá má pámvú ūbīpi rī, ícō ęcį ĩñjñ agásí ku, ūtúnjā āngū íngbērēepi rī ĩri ē drį ko mužú tā ĩdri ĩšúzu rī gé nī.”

13 Fārúšī rī pi ní ‘yozú Yēsū ní kīnī, “Mī ri mívé tā átá ūgōgōlē rú, tā mī ní átá ‘dī‘bée cére ūnjō.”

14 Yēsū ní újázú kōpi ní kīnī, “Mā ri dō mávé tā átá ūgōgōlē rú drāāsiyā, ma ri tā áda ‘dīri átá, ā‘diātāsiyā ā nī vūrā má ní ímúzu rī rá, āzini ā nī vūrā má ní mužú rī rá. ‘Bo ĩmi nīkí vūrā má ní íbízú ímúzu, dōku má ní rizú mužú rī kuyé.

15 Īmi rī tā rī lį ru‘bá ru‘bá, ā lį tā ‘bá āzi drīgé ku.

16 ‘Bo té dō ma tā lį rá, tā má ní lįj rī, ĩri adri piřj, ā‘diātāsiyā má adri ó‘dúkųle ku tā rī ā lįngará gá, ‘bá má ętępi ma ípēepi rī be.

17 Síkí ĩmivé bókú tāĩmbī vé rī agá kīnī, ‘bá ĩrī tā rī ndre‘bá ĩ mī sī rī pi ętįkí dō tā rī rá, tā kōpi ní ętį ‘dīri, ĩri tā áda.

18 Ma ri mávé tā ūlū ūgōgōlē rú, má ętępi ma ípēepi rī, ĩri mávé tā ĩri ní ndreé ‘í mī sī rī ętį nī.”

19 Kōpi ní Yēsū ri zizú kīnī, “Mī ętępi ri íngōlē?”

Yēsū ní újázú kōpi ní kīnī, “Īmi nīkí ma kuyé, āzini ĩmi nīkí kpá má ętępi rī kuyé. Īmi nīkí té dō ma rá, ĩmi té ícō má ętępi ri nī rá.”

20 Yēsū rī tā ‘dīri átá ĩšúzu ĩri ri ‘bá rī pi ímbá Jó Múngú vé rī ā bóró gá sōndųkų ĩ ní rizú ngá úmúzu ‘bázú rī ā gārā gá. ‘Bo ‘bá āzi ru tró ĩri kuyé, ā‘diātāsiyā ĩrivé sá ĩ ní ĩri ‘dįzú rī ní drī ícō kuyé rī sī.

§ 7:53 7:53 Átángá vēręřį 7:53-8:11 agá ‘dī‘bée, bókú Yüwánì vé ĩ ní sīi Gīřįkį tį sī drīdrī rī agá ‘dāáyo, ‘bo gōkí sīi bókú Yüwánì vé vūlē rī agá rá.

21 Yēsū ní gōzú átázú kōpi ní dīj kīnī, “Ma ri mụ mụ, ‘bo İmi İmü ma ndá rá, İmi dō ri ũnjikānyā ‘o mụzú drīgélé, İmi İmü ũdrá ku ũnjikānyā agá. Vürá má ní mụzú rī, İmi ícókí mụȳ āni ku.”

22 Yāhūdī rī pi vé drīkoma rī pi ní ‘yozú kīnī, “Yēsū ní ‘yozú ‘bá ícókí caá vürá ‘í ní mụzú rī gé ‘dālē ku rī, Yēsū lē déna ‘i ‘dīj drāá rá?”

23 Yēsū ní újázú kōpi ní kīnī, “İmi ‘bá nyōókú drīgé nōgó ni, má İbí İmü ‘bū gélésīla, İmi ‘bá nyōókú nōri vé ni, ‘bo má adri ‘bá nyōókú nōri vé ni ku.

24 Á lū İmi ní rá, İmi ẹ̀yīkí dō ‘yozú kīnī ‘bá má ní ‘yoó rī, İri ma ‘i kuyé, İmi İmü ũdrá ku ũnjikānyā agá.”

25 Kōpi ní İri zizú kīnī, “Mi ā‘di ‘i?” Yēsū ní újázú kōpi ní kīnī, “Má ní té ‘yoó İmi ní drīdrī rī tīnī, ‘bá rī ma ‘i.

26 Á nī İmivé ũnjikānyā ā tā rá, ma té ícókí tā lī İmi drīgé rá, ‘bo ‘bá ma İpēpi rī vé tā pīrī. Ma rī tā má ní yīi vú ní gé rī ũlū ‘bá vū drīgé rī pi ní.”

27 ‘Bo kōpi ámakí kuyé ‘yozú kīnī, Yēsū rī tā ‘i Ẹ̀tēpi vé rī átá.

28 Kúru Yēsū ní ‘yozú kōpi ní kīnī, “Ma ‘Bá Mvā ‘i, İmi İngakí dō ma pētī alambaku sīgé gí ká, İmi kúru nī ámá ‘yozú kīnī, ‘bá rī ma má ní ‘yoó ma ‘i rī ‘i. Á ‘o tā mávé ũkpō sī ọ̀‘dúkùlẹ̀ ku, ma rī ‘yengá tā má Ẹ̀tēpi ní ẹ̀zī má ní rī ũlū.

29 ‘Bá ma İpēpi rī, İri má be trū ̄lu, ku ma ọ̀‘dúkùlẹ̀ kuyé, ā‘diātāsīyā ụ̀‘dụ̀ cére tá má ní ‘oó rī İri ní āyíkò sē.”

30 Yēsū ká tā rī átá ‘dini, ‘bá kárakará ẹ̀yīkí İri rá.

Anji Ābūrāmā vé rī pi

31 Yēsū ní ‘yozú Yāhūdī ‘i ẹ̀yī‘bá gí rī pi ní kīnī, “Tā má ní İmbá rī, İmi ‘dúkí dō ngaa rá, İmi ádarú ‘bá má pámvú ũbī‘bá ni pi.

32 İmi ícókí tā áda rī nī rá, tā áda rī, İri ícókí İmi oyū adringará tūgērī rú rī agásí rá.”

33 Kōpi ní újázú İri ní kīnī, “‘Bá nō‘bée úyū Ābūrāmā* vé ni, ‘bá adrikí tūgērī ‘bá āzi vé ni kuyé pírí, ngá mí ní ‘yozú kīnī, İ ‘bá oyū adringará tūgērī rú rī agásí rī ā‘di?”

34 Yēsū ní újázú kōpi ní kīnī, “Ádarú á ‘yo İmi ní, ‘bá ũnjikānyā ‘o‘bá rī pi, kōpi tūgērī ũnjikānyā vé ni.

35 ‘Bá tūgērī rú rī adri ‘bētī āsámvú gé ‘dīgé mụzú nyonyo ku, ‘bo mvā İ ní tīj ‘bētī ‘dīri agá rī, İri adri ‘bētī ‘dīri agá mụzú nyonyo nī.

36 Ma Mvā rú, má oyū dō İmi İfūú ũnjikānyā agásí gí, ũnjikānyā gō vürá İsú ẹ̀zī ngazú İmi be ku.

37 Á nī rá İmi úyū Ābūrāmā vé ni, ‘bá urukọ İmi āsámvú gé ‘dīgé lēkí ma ‘dīj, ā‘diātāsīyā tá má ní átá rī ní fíi İmi ẹ̀sī agá ‘dāá kuyé rī sī.

38 Ma rī tā má ní ndree má Ẹ̀tēpi vúgá ‘dālē rī ũlū İmi ní, ‘bo İmi rī tā İmi ẹ̀tēpi ní ũlū İmi ní rī ‘dụ nga.”

39 Kōpi ní újázú Yēsū ní kīnī, “‘Bávé ẹ̀‘bīpi Ābūrāmā ‘i.”

Yēsū ní ‘yozú kōpi ní kīnī, “İmi dō anji Ābūrāmā vé ni, İmi té ẹ̀zī Ābūrāmā ní ngaa rī ‘dụ nga rá.

40 Má ũlū İmi ní tā áda má ní yīi Múngú vúgá rī, ‘bo İmi rī lētī ndá ũkpō sī lēzú ma ‘dizú. Ābūrāmā ‘o tā āzi ‘dīri tīnī kuyé.

41 İmi rī tā İmi ẹ̀tēpi İmi tīpi rī ní ũlū rī ‘dụ nga.”

Kōpi ní újázú kīnī, “‘Bávé ẹ̀tēpi adri túngú kuyé, ‘bávé Ẹ̀tēpi, İri Múngú ‘i.”

Anji ādróko vé rī pi

42 Yēsū ní ‘yozú kōpi ní kīnī, “Múngú ā adri té dō İmi Ẹ̀tēpi, İmi té ma lēlē, ā‘diātāsīyā má İbí İmü İri vúgálesīla, má İmü nōgó má drī sī kuyé, má Ẹ̀tēpi İpē ma İmüzú nī.

43 Tā má ní ‘yoó İmi ní rī lē fíi İmi drīgé ku āsī? Tā rī fi İmi drīgé ku, ā‘diātāsīyā İmi lēkí tá má ní ‘yoó rī ‘dụy ngaa ku!

44 Ādróko* rī İmivé ẹ̀tēpi, İmi rī tā İri ní lēe rī pi ‘dụ nga áyu. Í‘dóngará gá ‘dāá, İri ‘bá āngú ‘dīpi ni, gā tá áda rī sī, tá áda vú ní gé ‘dāáyo, kādō rīi átá, İri rī átángá ũnjō vé ni pi átá, İri ũnjō‘bá, İri ẹ̀tēpi ũnjō vé ni.

45 Má kādō rīi tá áda rī átá İmi ní, İmi lēkí mávé tá ẹ̀yījī ku āsī?

46 İmi āsámvú gé ‘dīgé ‘bá ‘yoópi kīnī, á ‘o ũnjikānyā rá rī ā‘di ‘i? Ma dō ri İmi ní tá áda rī átá, ngá İmi ní mávé tá ẹ̀yīzú ku rī ā‘di?

47 ‘Bá adriipi Múngú agá rī, İri ícókí Múngú vé tá yī rá, İmi ní tá Múngú vé rī yījī ku rī sī, lū uletere ‘yozú kīnī, İmi adrikí anji Múngú vé ni ku.”

Yēsū pi vé tā Ābūrāmā be rī

48 Yāhūdī rī pi ní ‘yozú Yēsū ní kīnī, “Tā ‘bá ní ‘yoó mí Sāmāriyāgū, İndri ũnjī ású mí gí ‘dīri, İri pīrī!”

49 Yēsū ní újázú kōpi ní kīnī, “İndri ũnjī ású ma kuyé, má İnjī má Ẹ̀tēpi rī İnjīnī, ‘bo İmi İnjīkí ma kuyé.

* 8:33 8:33 Ābūrāmā: Múngú zī Ābūrāmā rī kīnī, ā ku ívé ‘bá ‘bētī āsámvú gé rī pi, ā ku ívé āngú, á ‘de mụȳ āngú āzi ũ‘dú ní gé. Ābūrāmā rī ẹ̀‘bīpi Yāhūdī rī pi vé rī, tīkí İri İlī ẹ̀līfū ̄lu mūdūrūlū āró (1,800) gé, İsú tīkí dī Yēsū rī kuyé. Í lā İ‘dóngará 12-25. † 8:44 8:44 Ādróko: Ādróko vé rī Sātánā ‘i, İri āmbúgú İndri ũnjī rī pi drīgé, gā tá Múngú vé rī ‘dụgá ngagá sī ‘bū gé ‘dālē. Múngú İdró ādróko rī İndri ũnjī rī pi be ‘bū gé ‘dāásí nī. Í lā İ‘dangará 12:7-9.

⁵⁰ Ā lē ma íngú ũgōgōlé rú ku, Múngú ri ma íngú nī, Īri 'bá tā līpi nī.

⁵¹ Tā má ní 'yoó ĩmī ní 'dīri tā áda, 'bá mávé tā 'dūpī ngāápi rá rī, ícō drāá ālunāni ku."

⁵² Kúru Yāhūdī rī pi ní 'yozú Yēsū ní kīnī, "Bá nķí rī ándrī ũnjí ásu mí gī! Ābūrāmā drā rá, nēbī rī pi ũdrāki kpá rá, 'bo mí kīnī, 'bá rī yī dō mívé ũ'dūkō rá, ícō drāá ālunāni ku.

⁵³ 'Í ndē nyo 'bá é'bīpi Ābūrāmā ri rá? Ābūrāmā drā rá, nēbī rī pi ũdrāki kpá rá. Mí ũsū mí kīnī, mí 'dīgē á'di 'i?"

⁵⁴ Yēsū ní ũjázú Yāhūdī rī pi ní kīnī, "Má íngú dō ma ũgōgōlé rú, Īri ēzī ākō. 'Bá riipi ma íngúpi rī, Īri má Ētēpi ĩmī ní kpá 'yoó, Īri Múngú ĩmívé ní rī 'i.

⁵⁵ ĩmī nķí Īri kuyé, 'bo á nī Īri rá. Á 'yo té dō á nī Īri kuyé, 'dīri té lū 'yozú kīnī, ma ũnjó rú, sū ĩmī tīnī. 'Bo á nī Īri rá, ma ri tā Īri ní lūu má ní rī 'dū nga.

⁵⁶ ĩmī é'bīpi Ābūrāmā ri āyīkō sī kīnī, 'í lē mávé ímūngará vūgá nōó rī ndreé 'i mí sī, ndre rá, āyīkō fū Īri ānī rá."

⁵⁷ Yāhūdī rī pi ní 'yoó Yēsū ní kīnī, "Mívé ílī ca pūkú tōwū kuyé píri, ngá mí ní 'yozú 'i ndre Ābūrāmā ri rá rī ā'di?"

⁵⁸ Yēsū ní ũjázú kōpi ní kīnī, "Tā má ní 'yoó ĩmī ní 'dīri tā áda, í ní drī Ābūrāmā ri tīzú kuyé rī gé, ísū ākūdē ma anigé."

⁵⁹ Yēsū kā tā rī 'yoó 'dīni, kōpi ní írā anjīnā u'duzú í drīgē sī, lēzú Yēsū ri úvīzú drázú 'dīisī rá, 'bo Yēsū zū 'i rá, nje 'i fūu Jō Múngú vé rī ā bórō gá sī āmvé.

3

Yēsū zī ágó mī be ēšīpi gī ní ē mī

¹ Yēsū kā rīi 'deé mužú, Īri ní ágó āzi 'i ní tīj mī be ēšīpi gī ní ndrezú.

² 'Bá Īri ā pámvú ũbī' 'bá rī pi ní Īri zīzú kīnī, "Ímbápi, ágó 'dīri tīki mī ākō ũnjīkányā á'di vé rī sī? Mī ní ēšī ũnjīkányā Īri ní 'oó rī sī yā, dōku ũnjīkányā étēpi pi ní 'oó éndrēpi be rī sī?"

³ Yēsū ní ũjázú kōpi ní kīnī, "Adri 'yozú kīnī tīki Īri ífūu mī ākō ũnjīkányā Īri ní 'oó rī sī kuyé, dōku ũnjīkányā étēpi pi ní 'oó éndrēpi be rī sī kuyé. Tīki Īri ífūu mī ākō 'dīni, ā ndrekí rī ũkpō Múngú vé āngū ídrīzú rī rú' 'bá ní gé bēni.

⁴ Lē 'bá ngakí ēzī 'bá ma Ipēepi rī vé rī, ísūzú āngū rī ní drī adrizú ũtūnjá rú nō. Ínjīnā rī ímú 'dīí'dī, 'bá āzi ícō tā āzi 'oó ānī ku.

⁵ Lókí má ní drī adrizú vū drīgē nōgó rī gé, á ri āngū ímgbērēé ũtūnjá rú vū drīgē nōgó."

⁶ Yēsū kā tā rī 'yoó 'dīni, Īri ní tīzú vezú nyōókú gé 'dāá, Īri ní ũtrētrē usazú tīzú rī sī, bēzú ágó rī mī gé 'dāá.

⁷ Īri ní 'yozú ágó rī ní kīnī, "'Í mū mí mī ũjī kídí í ní zīj Sílómū rī gé 'dāá." Rú Sílómū 'dīri vé ífīfī Īri "Pēngará." Kúru ágó rī ní mužú 'i mī ũjīzú kídí rī gé 'dāá, ágó rī kā rī ígōó ímūzú ívé āngá nōlé, mī ní rī āngū ndre rá.

⁸ 'Bá 'bētī be ĩnyīnā Īri ā gārā gá rī pi, āzini 'bá ándúrú Īri ndre' 'bá lókí Īri ní adrizú mī ākō rizú ngá mázú rī gé rī pi ní zīzú kīnī, "Ágó 'dīri adri nyo ándúrú mī ākō riipi ngá māápi 'bá rī pi vúgá rī 'i kuyé?"

⁹ 'Bá urukō' 'bée kīnī, "'Bá rī Īri 'i." 'Bá urukō' 'bée kīnī, "'Bá rī adri Īri 'i kuyé, 'bo ágó rī índrē sū ágó mī ākō 'dāri tīnī."

'Bo ágó rī kīnī, "'Bá rī ma 'i ándúrú riipi ngá māápi rī."

¹⁰ 'Bá rī pi ní ágó rī zīzú kīnī, "Mī mī zī 'i āngū ndreé ngóni ngóni?"

¹¹ Ágó rī ní ũjázú kōpi ní kīnī, "Ágó 'bá rī pi ní zīj Yēsū 'dīri usa ũtrētrē, Īri ní bēzú má mī gé, Īri ní 'yozú má ní kīnī, má mū má mī ũjī kídí í ní zīj Sílómū rī gé 'dāá. Má ní kúru 'dezú mužú má mī ũjīzú kídí rī gé 'dāá, sēzú nōnī má mī ní āngū ndrezú nō."

¹² Kōpi ní ágó mī ākō rī zīzú kīnī, "Ágó rī íngāá?"

Ágó rī ní ũjázú kīnī, "Á nī má kuyé."

Fārūsī rī pi lēki nīi ágó mī be ēšīpi gī rī ē mī zī 'i ngóni ngóni

¹³ Kúru kōpi ní ágó ándúrú mī ākō rī jīzú mužú Fārūsī rī pi vúgá 'dālē.

¹⁴ 'Ú'dú Yēsū ní ũtrētrē usazú, ágó rī ē mī zīzú āngū ndrezú 'dāri, Īri ũ'dú Sābātā vé rī.

¹⁵ Fārūsī rī pi ní ágó rī zīzú kīnī, "Mī mī zī 'i āngū ndreé ngóni ngóni?"

Ágó rī ní ũjázú kīnī, "Ágó rī bē ũtrētrē má mī gé, má ní mužú má mī ũjīzú, má mī ní 'i zīzú āngū ndrezú nō."

¹⁶ Fārūsī rī pi acokí í āsámvú Īrī, urukō' 'bée kīnī, "Ágó tá 'oópi 'dīri íbī ímú Múngú vūgálēsī kuyé, ā'diātāsīyā Īri ri ēzī nga ũ'dú Sābātā vé rī gé."*

Urukō' 'bée kīnī, "'Bá ũnjīkányā be rī, Īri ícō tá āyāzú āyāyā ní 'o 'dīri tīnī íngóni?" Kúru Fārūsī rī pi acokí í āsámvú Īrī Yēsū vé tá sī.

¹⁷ Kōpi gōkí í újā ágó ándúrú mī ākō rī zīj kīnī, "Mī kīnī, ágó rī zī mī mī ní píri, mī átā írivé tá sī íngóni?"

Ágó ándúrú adriipi mī ākō rī ní ũjázú kīnī, "Ágó rī, Īri nēbī."

* 9:16 9:16 Īri ri ēzī nga ũ'dú Sābātā vé rī gé: Múngú 'yo kōpi ní kīnī, kōpi ā ngakí ēzī ũ'dú Sābātā vé rī gé ku. 'Í lā Wūngará 20:8-11.

18 Yāhúđī rī pi vé drīkoma ẽ'yīkī ālunāni 'yozú kīnī, ágó rī ándúru mī ákó, nóni āngū ndreépi 'dī 'dīni kuyé. Kōpi ní ágó rī vé ẽtēpi pi zizú ímúzu ẽndrēpi be ī vúgá nólé.

19 Kōpi ní ágó rī vé ẽtēpi pi zizú ẽndrēpi be kīnī, "Mvá nōri nyo ímivé ní? Ími tīkī nyo īri kú mī ákó nóni? Dō mvá rī ī ní ándúru tī mī ákó rī, mī ní nóni rī āngū ndre ndre ngóni ngóni?"

20 Ágó rī vé ẽtēpi pi ẽndrēpi be, kōpi ní újázú kīnī, "Mvá rī 'bávé ni, 'bá tīkī īri kú mī ákó 'dīni.

21 'Bo mī ní zī dō 'i āngū ndreé ngóni yā, 'bá nīkī kuyé, 'á'di zī dō īri ē mī āngū ndrezú nī yā, 'bá nīkī kuyé. 'Bo īri 'bá mbaápi āmbúgu gī ni, īri ícó ívé tā átá 'i tī sī nī, lē ími uzīkī tā rī tī ni gé."

22 Ẽtēpi pi ẽndrēpi be 'yokí tā rī 'dīni, 'á'diātāsīyā kōpi rīkī drīkoma Yāhúđī rī pi vé rī pi ruú, 'á 'okí rī í 'únjī ku, 'á'diātāsīyā drīkoma Yāhúđī rī pi vé rī pi drōkī tī kīnī, 'bá 'yoópi Yēsū rī Kúrīsítō rī, í īri dro fū Jó Múngú rī Zizú rī agāsī āmvé.

23 Tā 'dīri sē ẽtēpi pi ẽndrēpi be kōpi ní tā rī 'yozú ānī kīnī, "Ágó rī 'bá mbaápi āmbúgu gī ni, īri ícó ívé tā átá 'i tī sī nī."

24 Kōpi ní ágó ándúru adriipi mī ákó rī zizú ígōzú ī vúgá nōó đīj, kōpi ní īri zizú kīnī, "Mí átá tā áda rī áyu Múngú ẽndrēti gé, 'bá nīkī rá ágó 'dīri 'bá ūnjīkānyā be ni."

25 Ágó ándúru mī ákó rī ní újázú kīnī, "Íri dō ūnjīkānyā be yā, dō īri ūnjīkānyā ákó yā, 'á nī má kuyé. Ngá má ní nīj rá rī, ándúru ma mī ákó, 'á ndre āngū ku, 'bo nóni ma āngū ndre rá."

26 Kōpi ní ágó ándúru mī ákó rī zizú kīnī, "Ágó rī 'o 'á'di mī mī ní 'i zizú āngū ndrezú ānī?"

27 Ágó rī ní újázú kīnī, "Á lū té ími ní tā rī rá, ími lēkī tā má ní 'yoó rī yīj ku, ngá ími ní lēzú tā rī yizú đīj rī 'á'di? Ími lēkī kpá ufuú adrii 'bá īri ā pámvú ūbī' 'bá rī pi rú?"

28 Kúru kōpi ní ágó ándúru mī ákó rī ē drīj ínjazú kīnī, "'Bá beni riipi īri ā pámvú ūbīpi rī mī 'i, 'bo 'bá 'bávé rī Mósē ā pámvú ūbī.

29 'Bá nīkī rá Múngú átá Mósē be rá, 'bo ágó ī ní zīj Yēsū 'dīri íbī dō ímú ngōósila yā, 'bá nīkī kuyé."

30 Ágó ándúru mī ákó rī ní újázú kīnī, "Ágó 'dīri zī má mī nī, 'bo ími kīnī ágó 'dīri íbī dō ímú ngōósila yā, ími nīkī kuyé, tā 'dīri íngóni íngóni!

31 'Bá nīkī rá Múngú yī 'bá ūnjīkānyā be rī pi vé tā ku, īri 'bá 'i 'ínjī' 'bá, 'ázini ívé tā 'dū' 'bá nga' 'bá rī pi vé tā yī áyú.

32 Í' 'dózu ī ní vū rī gbīngará gá 'd'áá, 'bá āzi yī drī 'yozú kīnī, 'bá āzi zī 'bá ī ní tīj mī ákó ni ē mī ālunāni kuyé.

33 Ágó 'dīri ē ímú dō Múngú vúgálésī kuyé, ícó té tā 'dīri 'oó ku."

34 Kōpi ní újázú īri ní kīnī, "Mí 'bá ī ní tīj ūnjīkānyā be 'dīri, mī 'bá ímbá ngóni ngóni?" Kōpi ní īri drozú fūzú Jó Múngú rī Zizú rī agāsī āmvé.

Fārúšī rī pi índrēkī sū 'bá mī be ẽšī' 'bá gī rī pi tīj

35 Yēsú ká yīj kīnī, drokī ágó ándúru mī ákó rī fūú Jó Múngú rī Zizú rī agāsī āmvé gī, īri ní ágó rī ndāzú íšúzú, īri ní ágó rī zizú kīnī, "Mí ẽ'yī nyo 'Bá Mvá rī rá?"

36 Ágó rī ní újázú Yēsú ní kīnī, "Ámbúgu mávé rī, 'bá mī ní 'yoó 'Bá Mvá rī 'á'di 'i? 'Í lū má ní, má ẽ'yī rī īri."

37 Yēsú ní 'yozú īri ní kīnī, "Ágó rī, īri mī ní ndreé, riipi átápi mī be nō."

38 Ágó rī ní 'yozú kīnī, "Mávé Úpí, má ẽ'yī gī." Kúru ágó rī ní 'dezú īri 'ínjīzú.

39 Yēsú ní 'yozú kīnī, "Má ímú vū drīgé nōgó 'bá rī pi vé tā līj, 'bá adri' 'bá mī ákó rī pi ā ndrēkī rī āngū, 'ázini 'bá mī be āngū ndre' 'bá ndre ndre rī pi ā adri' kī rī mī ákó."

40 Fārúšī pá tu' 'bá 'd'álé rī pi ā uru'kō ní Yēsú rī zizú kīnī, "Mí ūsū, mī kīnī, 'bá kpá mī ákó?"

41 Yēsú ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Ádarú té dō ími mī ákó, ícókí té tā līj ími drīgé ūnjīkānyā ími ní 'oó rī sī ku, 'bo ími kīnī, ími rī āngū ndre ndre, sē ími áwíki adrii kuú ímivé ūnjīkānyā be ūgōgō."

10

Nāpi 'bá kábīlō úcépi rī vé rī

1 Yēsú ní átázú kīnī, "Ádarú á 'yo ími ní, 'bá ítúpi ífipi kōró agá nōó ábi drīgé sī, ífipi kēētīlē gā sī kuyé rī, īri ūgū' 'bá, 'ázini īri 'bá ngá aliipi ni.

2 'Bá ífipi kōró rī vé kēētī gé sī rī, īri 'bá riipi kábīlō úcépi rī 'i.

3 'Bá kábīlō ūtēepi rī īri kēētī rī zī 'bá kábīlō úcépi rī ní ífízu ānī kōró agá nōó. 'Bá kábīlō úcépi rī ívé kábīlō rī pi zī rú sī, kábīlō rī pi írivé ū' 'dú'kō nī 'ámá rá, īri kōpi ē drī ko fū mu'zú āmvé nī.

4 Kādō ívé kábīlō rī pi traá céré, īri 'de drīdrī, kábīlō rī pi mu' īri ā vūdrīj gé sī, 'á'diātāsīyā kōpi nīkī írivé ū' 'dú'kō 'ámá gī.

5 Kōpi mu'kī 'bá kōpi ní nīj kuyé rī ā vūdrīj gé sī ku, kōpi ápá īri sī 'ápápá, 'á'diātāsīyā kōpi nīkī īri ā ū' 'dú'kō 'ámá kuyé."

6 'Bo nāpi Yēsū ní átá kōpi ní 'dīri, tā ni fi alunāni kōpi drīgé kuyé.

7 Yēsū gō tā 'dīri átá dīi kīnī, "Ádarú á 'yo ĩmi ní, ma kēḗṭi kābīlō rī pi ní ifizú kōrō agá nōó rī 'i.

8 'Bá céré ímú'ba má sī drīdrī rī pi ũgú'ba, āzini kōpi 'bá rī'ba āngú ali'ba ní pi, 'bo kābīlō rī pi yīkī kōpi ē tī kuyé.

9 Ma kēḗṭi, 'bá céré ifi'ba kēḗṭi rī gé sī rī pi, kōpi ídringará ísú rá. 'Bá ímú'ba tráá má wúgálési rī pi āzini fū'ba āmvé rī pi, kōpi ānyāngā ísú rá.

10 Ūgú'ba vé ēzī, ĩri rizú ngá ũgūzú, āngú ú'dízú, āzini ngá izazú. Mávé ímūngará nōri, má ímú ĩmi ní idri 'dāni'dāni deḗpi ku rī séé.

11 "Ma 'bá kābīlō úcépi múké ni, 'bá kābīlō úcépi múké rī, ĩri 'i adi sé drā ívé kābīlō rī pi ā tā sī.

12 'Bá ĩ ní íjī kābīlō úcé, ĩ ní ríí ũfée mūfēngā sī rī, kābīlō rī pi ní adrii ĩrivé ni kuyé rī sī, kādō ndree ēbēngī rī ímú nī, ĩri kābīlō rī pi ku, ĩri nga ápá rá. Ebēngī rī kābīlō rī pi u'de ru, ĩri kābīlō rī pi íré kpelékpélé.

13 'Bá ĩ ní íjī 'bāá ríí ēzī ngaá mūfēngā sī rī, ĩri nga ápá rá, ā'diātāsīyā ĩri 'i rī ēzī rī nga mūfēngā sī, ũsū alunāni kābīlō rī pi drīgé ku.

14 "Ma 'bá kābīlō úcépi múké ni, á nī mávé kābīlō rī pi rá, kōpi nīkī kpá ma rá,

15 sū má ḗṭepi ní ma nīí rá rī ṭīnī, á nī kpá má ḗṭepi rī rá. Á lē ma adii drāá kābīlō rī pi ā tā sī.

16 Ma kābīlō urukō'bee be anigé, ifkī drī kōrō agá nōó kuyé. Á lē kōpi íjī ifi kōrō agá nōó, kōpi ē ímúkī rī adrii trū vūrā ālu gé, kōpi má ũ'dúkō yī, ma ímú kōpi ũtē nī.

17 Má ḗṭepi lē ma lélē, ā'diātāsīyā má ní ma adii séé drāá, gōó íngá idri rú dīi rī sī.

18 'Bá āzi ícō ma 'dīi ku, á ku dō ma 'dīi ĩri ní nī ká. Ma mávé 'dīngará ā tā ā'yī ma 'i, ma kpá mávé íngángará gōó idri rú rī ā tā ā'yī ma 'i. Má ḗṭepi ezi má ní tā rī nī, kīnī má 'o sū 'dīri ṭīnī."

19 Yēsū kā tā rī 'yoó 'dīni, Yāhūdī rī pi gōkī kpá ĩ acó dīi ríí āgátá gāá ĩ āsāmvú gé sī.

20 Ndée ni pi kīnī, "Ngá rī índri ũnjī fi drī ní gé nī, ĩri ābābā rú, ngá ĩmi ní rizú 'bá 'dīni 'dīri vé tā yizú rī ā'di?"

21 'Bo urukō'bee kīnī, "'Bá índri ũnjī ní fíi drī ní gé rī ícō átá 'dīri ṭīnī ku. Índri ũnjī ícō 'bá mī be ēšīpi gí ní ē mī zīi ku."

Yāhūdī rī pi ē'yīkī Yēsū vé tā kuyé

22 Ū'dú ĩ ní rizú Ūmū āmbúgú Jó Múngú vé rī* fizú Yērūsālemā gá 'dālē rī ā tā ígázú rī ní ícózú, ísúzú lóki 'dāri, ĩri lóki kílongóro vé rī.†

23 Yēsū rī adrii Jó Múngú vé rī ā bóro gá 'dāá, rī eḗḗ Jó'bilé gá sī, jó'bilé 'dīri zīkī ĩri Sōlómónā vé jó'bilé.

24 Yāhūdī rī pi trakī ĩ ĩri ā gārā gá sī kūrū, kōpi ní 'yozú ĩri ní kīnī, "Ngá mí ní lēzú lūzú kīnī, mí Kúrísítō 'i ku rī ā'di? Mí dō Kúrísítō 'i, lē mí úci mí 'bá ní ku."

25 Yēsū ní újázú kōpi ní kīnī, "Á lū tā rī ĩmi ní rá, 'bo ĩmi gākī ē'yīgá sī. Tā āyázú āyāyā má ní 'oó má ḗṭepi vé ũkpō sī 'dī'bee, kōpi lū 'yozú kīnī, 'bá rī ma 'i, Kúrísítō 'i.

26 'Bo ĩmi gākī mávé tā ē'yīgá sī, ā'diātāsīyā ĩmi adriki kābīlō mávé ni kuyé.

27 Mávé kābīlō rī pi nīkī má ũ'dúkō rá, á nī kōpi rá, kōpi rī má wúdrī ũbī.

28 Ma kōpi ní idri 'dāni'dāni deḗpi ku rī sé, kōpi ícókī drāá alunāni ku, 'bá āzi ícō kōpi ērī má drīgé sī bá ku.

29 Má ḗṭepi kōpi séepi má drīgé rī vé ũkpō aga ngá rī pi ārevú céré, 'bá āzi ícō kōpi ērī má ḗṭepi drīgé sī bá ku.

30 'Bá má ḗṭepi be ngá ālu."

31 Yāhūdī rī pi gōkī kpá írá í'dú lēzú Yēsū rī úvīzú ānī.

32 Yēsū ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Ūkpō má ḗṭepi ní séé má ní rī sī, á 'o tā múké āyázú āyāyā nī pi kárakarā, ĩmi ndrekī ĩmī mī sī rá, 'bo tā má ní 'oó āyázú āyāyā 'dī'bee āsāmvú gé, tā ĩmi ní ndree ũnjī lēzú má úvīzú drázú írá sī rī ā'di?"

33 Yāhūdī rī pi ní újázú ĩri ní kīnī, "'Bá úvīkī mí drāá írá sī tā múké āyázú āyāyā mí ní 'oó rī sī ku, 'bá mí úvī mí ní Múngú rī ĩnjī kuyé rī sī, ā'diātāsīyā mí kīnī, mí Múngú 'i, ísúzú mí 'bá áda."

34 Yēsū ní újázú kōpi ní kīnī, "Tāimbī ĩmivé ĩ ní sīi rī agá, 'Á 'yo ĩmi ní ĩmi múngú āzi' 'dīni kuyé?"

35 ĩmi nīkī rá tā Búkū Múngú vé rī ní 'yoó rī, ĩri tā áda, 'bá āzi ícō újā ku, 'bá Múngú vé ũ'dúkō ní ícá kōpi wúgá rī pi, Múngú 'yo dō kōpi ní kīnī, kōpi 'múngú' āzi píri,

36 'bo ma má ḗṭepi ní gūū kú túngú uletere ívé nī, ĩri ní ípée ímú vū drīgé nōó rī, tā má ní 'yoó kīnī, ma Múngú vé Mvā 'dīri sī, ngá ĩmi ní 'yozú kīnī, má ĩnjī Múngú rī ku rī ā'di?

37 Ma té dō rī eḗḗ má ḗṭepi vé rī nga kuyé, ĩmi ícókī té mávé tā ē'yīi ku ndō.

* **10:22 10:22** Ūmū āmbúgú Jó Múngú vé rī fizú rī: Yāhūdī rī pi rī ũ'dú 'dīri ígá 'bāgú Gīrīkī rī pi vé rī ní ívé Jó Múngú vé rī izaá āzāvú rú rī sī. Yūdā Mākābē dro 'bāgú rī Jó Múngú vé rī agāsī āmvé, gō Jó Múngú vé rī údé ícá uletere. Tā 'dīri nga 'i ílī mūdīrūlū ālu píukū ēzīrī (170) gé, ísú ṭīkī drī Yēsū rī kuyé. † **10:22 10:22** Lóki kílongóro vé rī: Āngú Ísērélé vé rī gé 'dāá, lóki kílongóro vé rī gé, eḗḗ tūngará ũkpō ũkpō, ā'diātāsīyā yīgō rī 'dī ambamba, sé āngū rī igbe igbe. **10:34 10:34** Sāwúmā 82:6

³⁸ 'Bo ma ri ɛ̀jí má Ẹ̀tẹ̀pí vé rí 'du nga, ími kǐnǐ dō ími ẹ̀'yíki mávé tá ku, ími ẹ̀'yíki bēnǐ tá àyāzú àyāyá má ní 'oó rí pi áyu, ími ícò nǐ áma ànǐ 'yozú kǐnǐ 'bá má Ẹ̀tẹ̀pí be álu rí."

³⁹ Kòpí lèkí kòdò Ẹ̀ri ruẹ̀ dǐí, Ẹ̀ri ní 'i njezú füzú kòpí àsámví gé sǐ rá.

⁴⁰ Kúru Yésù ní 'i újázú gòzú vúlé, Ẹ̀ri ní yíí àmbúgú dǐpí dídí Yáridéni ri zozú, Ẹ̀ri ní áwízú adrizú Ẹ̀nyíñá vürá Yüwání ní ọ̀tú rizú 'bá rí pi ní bātízímú sèzú rí gé.

⁴¹ 'Bá bǐrǐkǎ 'dekí muẹ̀ Ẹ̀ri vúgá, kòpí kǐnǐ, "Yüwání 'o dō tá àyāzú àyāyá ní kuyé drááásiyá, tá Yüwání ní átá ágó 'dǐri vé tá sǐ rí cére tá áda."

⁴² 'Bá tré ẹ̀'yíki Yésù ri rá vürá 'dǎri gé.

11

Lázáro vé drāngára

¹ Ágó àzi rú ní Lázáro 'i, ágó rí drā ru Ẹ̀ri ní. Ágó rí ri adri Bētēniyá gá, kòpí ri adri ómvúpíj be trú, Ẹ̀ri vé ómvúpíj 'dǐ'bée vé rú Māriyá pi Mārátá be.

² Māriyá 'dǐri údu ngǔpí ndrǐndrǐ rí dǎápi Úpí Yésù pá gá, Ẹ̀ri ní 'i drǐ'bí sǐ rí 'i. Lázáro drā ní ruẹ̀ 'dǐri, Ẹ̀ri Māriyá vé ẹ̀drǐpí.

³ Lázáro vé ómvúpíj Ẹ̀ri 'dǐ'bée ní tǐ pèzú muzú Yésù vǐ sǐ kǐnǐ, "Úpí, 'bá mívé mí ní lèlé rí, drā ru Ẹ̀ri únjǐ únjǐ."

⁴ Yésù kǎ tá 'dǐri yíj kǐnǐ, "Drā Lázáro ri ruẹ̀pí 'dǐri, Lázáro ícò dráá ànǐ ku. Ngá 'dǐri 'o 'i, ẹ̀ íngúkí ri Múngú ri ànǐ, àzini ẹ̀ íngúkú ri Múngú Mvópí ri ànǐ bēnǐ."

⁵ Yésù lè Mārátá pi Māriyá be Lázáro sǐ lèlé.

⁶ Yésù kǎ Lázáro vé drā Ẹ̀ri ruẹ̀pí rí á tá yíj, áwí adri vürá 'i ní rizú adrizú 'dǎri gé caá ú'dú be Ẹ̀ri.

⁷ Kúru Ẹ̀ri ní 'yozú ívé 'bá 'i pámvú ùbǐ'ba rí pi ní kǐnǐ, "Lè 'bá újákí 'bá góo muẹ̀ àngú Yüdayá vé rí agá 'dǎlé úzi."

⁸ 'Bá Ẹ̀ri á pámvú ùbǐ'ba rí pi ní 'yozú Ẹ̀ri ní kǐnǐ, "Ímbápi, útērēsǐñá nógó 'bá Yüdayá gá rí pi lèkí kòdò mí úvǐ írǎ sǐ, mí kpá 'yo kǐnǐ, mí lè mí újǎ góo Yüdayá gá 'dǎá dǐj?"

⁹ Yésù ní újázú kòpí ní kǐnǐ, "Útúnǎ ri sǎ be muẹ̀drǐ drǐ ní Ẹ̀ri, adri 'dǐni kuyé? 'Bá ẹ̀cǐ'ba útúnǎ sǐ rí pi, kòpí ri ẹ̀cǐ múké, à'diātāsiyá útúnǎ riipi àngú Ẹ̀ngbērēepi kú ule vǐ drǐgé nógó ní anigé, kòpí ri àngú ndrē ànǐ.

¹⁰ 'Bá riipi ẹ̀cǐpi Ẹ̀ri ní sǐ rí, kúmú ri Ẹ̀ri á pá úšǐ muzú trǐko, à'diātāsiyá ngá àngú Ẹ̀ngbērēepi ule ní 'dǎáyo."

¹¹ Yésù kǎ tá rí 'yoó 'dǐni, vǐdrǐ ní gé, gó 'yoó kǐnǐ, "'Bávé undǐgò Lázáro ri ú'dú ko, 'bo á lè muẹ̀ Ẹ̀ri ruẹ̀ ingáa uru."

¹² Ẹ̀ri vé 'bá Ẹ̀ri á pámvú ùbǐ'ba rí pi ní 'yozú Ẹ̀ri ní kǐnǐ, "Úpí, ágó rí dō ri ú'dú ko, Ẹ̀ri ícò ícá múké rá."

¹³ 'Bá Yésù á pámvú ùbǐ'ba rí pi úsǔkí déna Yésù kǐnǐ Lázáro ri ú'dú ko, 'bo Ẹ̀sǐzú Yésù ri Lázáro vé drāngára á tá 'yo.

¹⁴ Kúru Yésù ní tá rí ẹ̀ mǐ lüzú kòpí ní ule kǐnǐ, "Lázáro drā gí.

¹⁵ Ma àyíkò sǐ má ní adri Ẹ̀ri á jèlé gá 'dǎlé 'dǎáyo rí sǐ, à'diātāsiyá tá 'i 'oópí 'dǐri sǐ, Ẹ̀ri sè Ẹ̀ri ímú ma ẹ̀'yí ànǐ rá. 'Bo 'bá 'dekí muẹ̀ Ẹ̀ri vúgá 'dǎlé."

¹⁶ Tóma Ẹ̀ri ní zǐ Dídímá* rí ní 'yozú 'i Ọ̀gǔpǐ ri'ba Yésù á pámvú ùbǐ'ba rí pi ní kǐnǐ, "'Bá múkí ùdráá Yésù pi be trú álu."

Yésù ùmǐ Māriyá pi ẹ̀sǐ Mārátá be

¹⁷ Yésù kǎ caá Bētēniyá gá 'dǎá, lúkí Ẹ̀ri ní kǐnǐ, Lázáro la caá 'bú agá 'dǎá ú'dú su gí.

¹⁸ Ngazú Yērúsalēmá gá 'dǎgá, Bētēniyá vǐ caá máyǐlǐ Ẹ̀ri kuyé.

¹⁹ Yáhúdǐ kárakarǎ ímúkí Mārátá pi ẹ̀ ẹ̀sǐ ùmǐ Māriyá be kòpivé ẹ̀drǐpí Lázáro ní dráá rí sǐ.

²⁰ Mārátá kǎ yíj kǐnǐ, Yésù ri ímú ní, 'de fúu muẹ̀ Yésù vúgá àmvé 'dǎá muẹ̀ drǐ Ẹ̀sǐ Ẹ̀ri be, 'bo Māriyá áwí ívé rí kú 'bètǐ 'dǎá.

²¹ Mārátá ní 'yozú Yésù ní kǐnǐ, "Úpí, mí adri té dō nógó anigé, má ẹ̀drǐpí ícò té kòdò dráa ku.

²² 'Bo á nǐ rá nóni, ngá mí ní zǐj rí, Múngú ri sè mí ní rá."

²³ Yésù ní 'yozú Mārátá ní kǐnǐ, "Mí ẹ̀drǐpí Lázáro ri íngá gò Ẹ̀ri rú úzi rá."

²⁴ Mārátá ní újázú Yésù ní kǐnǐ, "Á nǐ rá Ẹ̀ri úmvúlésǐ íngá gò Ẹ̀ri rú ú'dú údú 'bá cére ní íngázú gòzú Ẹ̀ri rú rí gé."

²⁵ Yésù ní 'yozú Ẹ̀ri ní kǐnǐ, "Ma 'bá ùdrǎ'ba gí rí pi sè íngá gò Ẹ̀ri rú úzi! 'Bá ma ẹ̀'yí'ba gí rí pi á ùdrákí dō grááásiyá, kòpí mu adri Ẹ̀ri rú.

²⁶ 'Bá ma ẹ̀'yí'ba gí rí pi Ẹ̀ri 'dǎni'dǎni rí Ẹ̀sǐ rá, kòpí ícókí dráá àlunǎni ku. Tá 'dǐri fi nyo mí drǐgé rá?"

²⁷ Mārátá ní újázú Yésù ní kǐnǐ, "Úpí, má ẹ̀'yí rá 'yozú kǐnǐ, mí Kúrísitò Múngú Mvópí lèepi ímúpi 'bá nyòkú nòri vé rí pi àsámví gé rí 'i."

²⁸ Tá Mārátá ní 'yoó Yésù ní 'dǐri á vǐdrǐ gé, nga muẹ̀ ómvúpí Māriyá ri zǐj muẹ̀ átá Ẹ̀ri be gǎrǎ gá kǐnǐ, "Ímbápi ri nógónò, lè mí ndrē."

²⁹ Māriyá kǎ tá 'dǐri yíj, koro Ẹ̀ri ní ngazú muzú Yésù vúgá 'dǎá.

³⁰ Tá 'dǐri Ẹ̀sǐ ca drǐ gúrú 'dǎri agá 'dǎá kuyé, 'bo áwí drǐ kú vürá kòpí ní Ẹ̀sǐzú Mārátá be rí gé.

* 11:16 11:16 Dídímá: Rú Dídímá 'dǐri vé íffí ẹ̀tǐ.

³¹ Yähüđđ adri'bee jó agá 'dää Māriyā ē ęśj ūmī'ba rī pi ká ndree Māriyā nga ftúu muų ąmve 'dää rų'ba sī, kōpi ūşđki déna Māriyā lē muų Lázáro ā 'būrędrđ gé āá ngoó, kōpi ní 'dezu muųú vú ni gé sī.

³² Māriyā ká muų caá vürē Yęşü ni adrizú rī gé 'dää, ká Yęşü ri ndree, nju muų í'dé Yęşü ā pále gá kīnī, "Ūpí, mī adri té dō nōgō anigé, má ędrđpđ Lázáro ícō té drāá ku!"

³³ Yęşü ká muų ndree Māriyā ri ngongo, āzini Yähüđđ imų'ba řri be trų 'dī'bee kpá ri ngongo, tā rī fi ęśj ni gé, sē řri ni řzāngā āmbúgú.

³⁴ Yęşü ní kōpi zřzú kīnī, "Īmi şđkđ Lázáro ri řngŭgá?"

Kōpi ní ūjázú kīnī, "Ūpí, mī imų ndree, şđkđ řri kú nō."

³⁵ Yęşü ní í'dózú ngozú.

³⁶ Yähüđđ rī pi ní 'yozú kīnī, "Ī ndrekđ drđ ká, Yęşü lē Lázáro rī ambamba."

³⁷ Yähüđđ ā urųko'bee ní 'yozú kīnī, "Ágō 'điri zř ándŭrú 'ba mđ be ęşđpi gđ ni ē mđ rá pđri, 'bo ku Lázáro ri drāá rá āşđ?"

Yęşü inga Lázáro ri gōó řdri řú drāngará gálesđ

³⁸ Yęşü ē ęśj gō řzāngā řşų agaá rá, řri ní 'dezu muųú 'būrędrđ gé 'dää. 'Bŭ 'dāri, řri ūjđ, gŭkđ řrá āmbúgú 'bāā ūjđ rđ ē tđ űzřzú ānđ.

³⁹ Yęşü ní 'yozú kīnī, "Īmi gŭkđ řrá rđ 'bŭ rđ tđ gé sđ rá."

Āvŭ rđ vé űmvŭpđ Mārátá ní 'yozú kīnī, "Ūpí, āvŭ rđ la nónđ caá 'bŭ gé 'dālē ū'dŭ şų gđ, řri nónđ ri ęjđ 'be'be."

⁴⁰ Yęşü ní 'yozú Mārátá ní kīnī, "Á lŭ ándŭrú mđ ní 'yozú kīnī, mđ ę'yđ dō mávé tá rá, mđ imų Mŭngú vé řngŭngará ndre rá 'đini kuyé?"

⁴¹ Kŭru kōpi ní řrá rđ gŭzŭ 'bŭ rđ tđ gé sđ. Yęşü ní āngŭ ndrezú urų 'dää, řri ní 'yozú kīnī, "Má ętępđ, űwō'dđfō mđ ní ma yđ rđ sđ.

⁴² Á nđ rá ū'dŭ céré mđ ni ma yđ rá, 'bo á 'yo tá 'điri 'ba pá tu'ba nō'bee ā tā sđ, kōpi ē ę'yđkđ rđ 'yozú kīnī, mđ řpē ma nđ."

⁴³ Yęşü ká tā 'điri 'yoó 'đini, řri ní Lázáro ri zřzú ū'dŭkŭ be urų 'dää kīnī, "Lázáro, mđ řfŭ āmve."

⁴⁴ Āvŭ rđ ní řngázú řfŭzŭ 'bŭ rđ agá 'dāāsđ āmve nōó, řşų ūđrōkđ drđ ni pi, pá ni pi, mđlętđ ni be bōngō sđ.

Yęşü ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Īmi oųkđ bōngō rđ rų'ba ní gé sđ, Īmi kukđ ā 'de muų."

Nđákđ lętđ Yęşü ri 'đizú drázú

(Mātáyo 26:1-5; Mārākō 14:1-2; Lŭkā 22:1-2)

⁴⁵ Yähüđđ imų'ba Māriyā vŭgá řri ē ęśj ūmī'ba 'dī'bee ká tā Yęşü ní 'oó 'điri ndree, kōpi ę'yđkđ řri rá.

⁴⁶ 'Bo 'ba urųko'bee muųkđ tā Yęşü ní 'oó rđ ūlŭŭ Fārŭşđ rđ pi ní.

⁴⁷ Kŭru atala atala rđ pi drđgé rđ pi, Fārŭşđ rđ pi be, kōpi ní 'ba tā ř'ba rđ pi' zřzú imųzŭ átāngá átázú í āsámvŭ gé sđ.

Kōpi rikđ átá kīnī, "Ágō nōri ri tā āyázú āyāyá ni 'o muųzŭ đđ đđ, 'ba 'okđ rđ ā'dđ?

⁴⁸ 'Bá kukđ dō ágō 'điri řiđ tā 'oó muųzŭ 'điri řđ, 'ba rđ pi céré imų řri ę'yđ āyu, řri sē āngárāvá Rómá vé rđ pi imų 'bávē Jó Mŭngú vé rđ ęřđ, kōpi 'ba 'bávē āngŭ agá rđ pi ū'dŭ ūđrá céré rá."

⁴⁹ 'Bá 'dī'bee vé ālu rŭ ni Kāyáfā 'i, řri átálágú āmbúgŭ^đ řli 'dāri gé. řri ní 'yozú kīnī, "Īmi nđkđ tā kuyé!"

⁵⁰ Īmi nđkđ ámá rá 'yozú kīnī, 'ba ālu drā dō 'ba rđ pi vé tā tđ gé nđ, řri mŭké, 'ba āngŭ rđ pi agásđ rđ pi ícōkđ ūđráā ānđ ku."

⁵¹ Tā Kāyáfā ní 'yoó 'điri, ígá 'í drđgé kuyé. 'Bo řli 'dāri gé, řri ní adriđ átálágú āmbúgŭ rđ sđ, ndrđ kīnī, Yęşü ri ūmvŭlésđ imų drā Yähüđđ rđ pi vé tā tđ gé,

⁵² drā 'yęđá Yähüđđ rđ pi ní ű'dŭkŭlę ku, řri imų drā anđ Mŭngú vé í řé'ba nyōűkŭ drđgé nōgō rđ pi ni céré, kōpi řjřzŭ imųzŭ adrizú ngá ālu rŭ.

⁵³ Í'dózú ū'dŭ 'dāri gé, kōpi rikđ lętđ ndāā řzŭ Yęşü ri 'đizú drázú.

⁵⁴ Kŭru Yęşü gō řri ęcđ Yähüđđ rđ pi āsámvŭ gé sđ ndrekelembge kuyé, řŭ Yęřŭsālēmā agásđ, 'de muų adriđ ívé 'ba 'í pámvŭ ūb'ba rđ pi be řnyinđ āngŭ ā'wđ cđnyáfā rŭ rđ gé, řnyđ gŭřŭ í ní zřđ ęfērēmā rđ gé 'dää.

⁵⁵ Yähüđđ rđ pi vé Ū'dŭ Mŭngú ní ęřzŭ Jó rđ pi tđ gé sđ rđ ká ícá řnyinđ gđ, 'ba kárákará řŭkđ āngŭ í ní adrizú rđ agásđ, kōpi 'dekđ muų lā'bđ mērē í ní adrizú ānđ ule rđ 'oó Yęřŭsālēmā gá 'dāá, řşŭzŭ Ū'dŭ Mŭngú ní ęřzŭ Jó rđ pi tđ gé sđ rđ ícá drđ kuyé.

⁵⁶ Kōpi ká Ī ūmŭ Jó Mŭngú vé rđ ā bórō gá 'dää, kōpi ní řizŭ Yęşü ri ūndręzŭ 'ba rđ pi āsámvŭ gé sđ, kōpi 'dekđ řiđ í uzřđ Ī āsámvŭ gé sđ kīnī, "Ágō rđ nyo imų űmŭ rđ gé nōó rá?"

⁵⁷ 'Bo atala atala rđ pi drđgé rđ pi, Fārŭşđ rđ pi be, sēkđ tđřmbđ kīnī, "'Bá rđ řşų dō Yęşü ri ndree rá, ē řjđ tá ni řlŭ 'bá ní, ā řŭkđ rđ řri bēsđnđ."

† **11:47 11:47** 'Ba tā ř'ba rđ pi: Átálágú āmbúgŭ rđ, atala atala rđ pi drđgé rđ pi, drđkoma rđ pi, kōpi ri í ūmŭ tā Yähüđđ rđ pi vé rđ řli. ‡ **11:49 11:49** Átálágú āmbúgŭ rđ: Átálágú āmbúgŭ rđ ndē atala rđ pi céré, ā'dđiātāsđyā řri 'yęđá fi Jó Mŭngú vé rđ agá Vŭrā Uleteretere rđ agá 'dāā nđ, řri fi vŭ ālu řli ālu agá. řri řri řbōņōvŭ vé řđ řđ ūnđkđnyā űjřzŭ. 'í lā Lęvđřkā 16; ębērē 9.

12

Ükü äzi üdâ üdu Yësü ä pá gá
(Mátayo 26:6-13; Mārākō 14:3-9)

1 Yësü 'de muų Bētēniyā gá vürā İri ni Lázáro ri İdrízu gözü idri rú rí gé 'dāá, İşü Ü'dü Múngú ni Ełízú Jó rí pi ti ğé sī rí vé ü'dü řşş äziyá.

2 İ ni Yësü pi ni İnyá ündreñá vé rī á'dízú, Mārátā İjī İnyá rī sēē kōpi ni nī, Lázáro ri kōpi äsámvú gé İnyá ti ğé 'dälē İndī.

3 Kúru Māriyā ni üdu ējī be ngüüpi ndrīndrī äjë be ämbúgu ni i'düzú mälängī älu, üdāzú Yësü ä pá gá sī, İri ni İñízú 'İ drī'bí sī, üdu 'dīri sē jó rī ā 'a ngü kú āni ndrīndrī.

4 'Bo 'bá Yësü ā pámvú übī'ba rī pi vé äzi rü ni Yüdá İsikāriyótā 'i, Yüdá 'dīri, İri 'bá İmüpi Yësü ā üli 'beēpi rī 'i, İri ni 'yozú Yësü ni kīnī,

5 "Sēki té üdu ējī be ngüüpi ndrīndrī 'dīri jeē müfēngā fıfı ēñjīpi ēñjīñjī müdürülü na, awakı 'bá ngā äkō rī pi ni kuyē äsī? Üdu İ ni sēē jeē 'dīri, İrivē müfēngā ri İcō 'bá řzı vé ni üfē İli älu rá."

6 Yüdá 'yo tā 'dīri 'dīni adri 'yozú kīnī, 'bā řşş 'bá ngā äkō rī pi drīğē yā 'dīni kuyē, ä'diätāsiyā İri ügü'ba, İri ni rii jürü müfēngā vé rī üllī nī rī sī, kīnī 'i 'du ri müfēngā rī ā ırükō 'i nī 'i İzā kozú āni.

7 Yësü ni újázú Yüdá ni kīnī, "'İ kú ükü rī ā 'o tā 'i ni lēē 'oó rī, üdu İri ni üdāá má pá gá 'dīri, İri ri mávé ü'dü drāngará vé rī ā tā ütú.

8 İmi İcō adri 'bá ngā äkō rī pi be rá, * 'bo má İcō adrii caá İmi äsámvú gé lōki be äco ku."

9 Yāhüdī bītrīká 'dī'bee ká yī kīnī, Yësü İcá ği, 'bá kārākarā 'deki muų vürā 'dāri gé, ä'diätāsiyā kōpi lēki muų Yësü ri ndree, äzini Lázáro ändürü drāapi ği, Yësü ni İdri İfüü 'bü gélēsīla 'dāri ndree.

10 Atala atala rī pi drīğē rī pi riki lētī ndāá lēzü Lázáro ri 'düzü drāzü İndī.

11 Lázáro vé İdrīngará ā tā sī, sē Yāhüdī kārākarā 'deki muų Yësü vüğü 'dāá, kōpi ē'yīki İri rá.

Yësü vé fıngará Yērūsälēmā gá rī
(Mátayo 21:1-11; Mārākō 11:1-11; Lükā 19:28-40)

12 Kā muų adrii drü 'dīni, 'bá bītrīká mu'ba Ümü Yāhüdī rī pi vé Múngú ni Ełízú Jó ti ğé sī rī ā nyangará gá rī pi ká yī kīnī, Yësü lē İfi Yērūsälēmā gá,

13 kōpi ünōki mbírā bı kú İ drīğē sī, kōpi muıki Yësü vüğü 'dāá, kōpi riki ö'ü wīnyá kīnī,

"Hōsānā!"

"Tākiri ā adri, 'bá İmüpi Üpi ā rü sī rī" nī!"

"Mi 'bāğü İserélē rī pi vé rī, tākiri Üpi Múngú vé rī ā adri mi be!"

14 Yësü İşü döngi mbaapi ü'di rü 'bá äzi ni drī tuų úri drī ni gé kuyē ni, tu úri drī ni gé, sü İ ni sī Bükü Múngú vé rī agá rī tñi,

15 "İmi 'bá Sionā† vé rī pi, İmi 'okı řřİ sī ku, İmi ndreki drī ká, İmivē 'bāğü ri İmü İmi vüğü 'dīf'dī,

İri ri İnjü İmüzü döngi mbaapi ü'di rü ni sī."

16 Drīdrī ni, Yësü vé 'bá İri ā pámvú übī'ba rī pi amáki tā riipi 'i ngaapi 'dīri kuyē. Múngú ká Yësü ri İngü, kōpi ni kúru nüzü amázú İrivē tā ötü İ ni sī kuú Bükü Múngú vé rī agá rī 'i ngaapi 'dī.

17 Sā Yësü ni Lázáro ri zizü 'bü agá 'dāası rī gé, Lázáro ni İngüzü İdri rü, 'bá bītrīká tā rī ndre'ba rī pi 'deki riı tā rī ülüü muųú 'bá rī pi nī.

18 Tā sēēpi 'bá bītrīká rī pi ni muų Yësü vüğü 'dāá rī, kōpi yīki tā Yësü ni 'oó äyüzü äyāyā 'dīri.

19 Fārüşİ rī pi ni átazú İ äsámvú gé sī kīnī, "İ ndreki drī ká, tā Yësü ni lēē 'oó rī, 'bá İcōki ugaá bā ku. İ ndreki 'bá vü drīğē rī pi ärēvü céré 'deki muų İri vü sī."

Yësü átā İvé drāngará ā tā

20 'Bá İ ümü'ba Yērūsälēmā gá Múngú ri İñjīngará gá Ümü Yāhüdī rī pi vé Múngú ni Ełízú Jó ti ğé sī rī ā nyangará gá rī gé 'dāá, Ğırīkī rī pi ā ırükō kpá kōpi äsámvú gé 'dāá anigē.

21 Ğırīkī rī pi ni 'dezu muųú Pilípü İmüpi kūrü Bētēsāyidā gélēsīla rī vüğü 'dāá, Bētēsāyidā ri ängü Gālīlāyā vé rī agá. Kōpi ni İri māzü kīnī, "Ämbüğü 'bavē rī, 'bá lēki Yësü ri ndree."

22 Kōpi ká tā rī 'yoó 'dīni, Pilípü ni 'dezu muųú tā rī ülüzü Ändērēyā ni. Ändērēyā pi Pilípü be, kōpi ni İ újázú muųú tā rī ülüzü Yësü nī.

23 Yësü ni átangá rī újázú kīnī, "Ma 'Bá Mvā 'i, sā İ ni ma İngüzü rī İcō ği.

24 Ada ádarú á 'yo İmi ni 'dīni, mávé drāngará ri adri sü mgbáyá ā fı älu İ ni saá nyöökü agá, kōkō'bō ni ri nma, İri gö İfü dü 'a mī be gbálıgbálı rī tñi, İri sē 'bá kārākarā pi İdri 'dāni'dāni rī İşü āni.

* 12:8 12:8 İmi İcō adri 'bá ngā äkō rī pi be rá: Tā 'dīri vé İfıfı lü 'yozú kīnī, 'bá Yësü ā pámvú übī'ba rī pi İmvülēsİ İcō 'bá ngā äkō rī pi ē İzā ko rá. † 12:13 12:13 'Bá İmüpi Üpi ā rü sī rī: 'Bá 'dīri Yësü 'i. 12:13 12:13 Sāwımā 118:25-26 ‡ 12:15 12:15 Sionā: Sionā ri İ kpá zı Yērūsälēmā. 12:15 12:15 Zākāriyā 9:9 § 12:25 12:25 'Bá rī 'du dö İdri rü'ba nōri vé rī ā tā 'bāā tā ämbüğü rü, İcō İmvülēsİ İdri 'dāni'dāni rī İşü ku: Tā 'dīri vé İfıfı, 'bá rī gā dö Yësü ā pámvú übigá sī, 'İ İşü ri ngā müké vü drīğē nōğō āni, İcō İdri 'dāni'dāni rī İşü ku.

²⁵ 'Bá rī 'du dō idri rụ' 'bá nōri vé rī ā tā 'bāā tā āmbúgú rú, 'S ícọ úmvúlésí idri 'dání'dání rī ísụ ku, 'bo 'du dō idri rụ' 'bá nōri vé rī ā tā 'bāā āmbúgú kuyé, 'iri idri 'dání'dání rī ísụ rá.

²⁶ 'Bá lēpi ẹ̀jí ngaaپی má ní rī, lē ā ūbī má pámvú. Vūrā má ní mùzú adrizú rī, mávé átí' 'bá rī mu adri 'a ní gé. 'Bá ẹ̀jí ngaaپی má ní rī, má Ẹ̀tẹ̀pi rī 'iri íngúngū.

²⁷ "Nóni má ẹ̀sị ísụ ízāngā ambamba, má 'yo rí íngóni? Má 'yo rí, 'Má Ẹ̀tẹ̀pi, mí ímú ma paá tá ímúpi 'i ngaaپی má rụ' 'bá gá dr̄dr̄r̄ 'dī rī agásí rá' 'dini? Kuyé, má ícọ 'yoó 'dini ku, 'ā'diātāsīyā tā má ní ímú zú rī, má ímú ízāngā nyaá.

²⁸ Má Ẹ̀tẹ̀pi, mí sē ē íngúkí mí íngúngū!"
U'dúkọ ní íkú zú 'bù gé 'dāásí kīnī, "Íngúkí ma gí, ma gō sē 'i ma íngú mùzú dī dī."

²⁹ 'Bá bītríká pá tu' 'bá rī pi ká 'ú' dúkọ 'dīri yī, urukọ' 'bée kīnī, "Ngá rī āngū rī lī nī."

Urukọ' 'bée kīnī, "Ngá rī mālāyíkā átá 'iri be nī!"

³⁰ 'Bo Yēsū ní 'yo zú kọpi ní kīnī, "U'dúkọ 'i ní átá 'dīri, átákí má tā sī kuyé, átákí 'imi tá sī.

³¹ Sā tā lī zú 'bá rī pi dr̄gē rī ícọ gí, 'i ímú Sātánā rī dro mùzú 'dī sī rá.

³² Kádó ímú má inga uru 'dāá, ma ímú 'bá rī pi sē adri cére 'bá mávé nī."

³³ Yēsū 'yo átángá rī 'dini lū zú kīnī, ívé drāngará, 'i ímú 'i inga uru pẹ̀tí alambaku sígē.

³⁴ 'Bá bītríká rī pi ní 'yo zú kīnī, "Búkū Múngú vé rī lū 'bá ní kīnī, Kúrísitō rī adri lēmbērē rú pí rí, ngá mí ní 'yo zú kīnī, 'í ímú 'Bá Mvā rī 'dī drā rá rī 'ā'di? 'Bá mí ní 'yoó 'Bá Mvā 'dīri 'ā'di 'i'?"

³⁵ Yēsū ní 'yo zú 'bá bītríká rī pi ní kīnī, "Ma rī dī 'imi āsámvú gé nōgō 'útúná rú lókí be mādā. 'Imi ẹ̀cíkí 'útúná sī, 'iri ní drī rizú dī zú āngū 'imgbērē zú rī gé nō, 'iníná ē 'ísú rī 'imi ku. 'Bá ẹ̀cī tuúpi 'iní sī rī, lẹ̀tí 'iri ní lē zú mùzú rī 'ā'vī 'iri ní rá.

³⁶ 'Imi ẹ̀'yíkí 'útúná rī áyu, 'iri ní drī adrizú 'ūgōgō nō. 'Imi adri 'ānī anjī 'útúná vé nī." Yēsū ká átángá rī átá de ẹ̀ 'dini, nga 'i njeé kọpi āsámvú gé sī, mu 'i zú kọpi sī zú zú.

Yāhūdī rī pi ẹ̀'yíkí Yēsū rī kuyé

³⁷ Yēsū ā 'o dō tā āyāzú āyāyā 'dī' bée Yāhūdī rī pi ẹ̀ndrẹ̀tí gé rá drāāāsīyā, kọpi ẹ̀'yíkí 'iri kuyé.

³⁸ Tā 'dīri 'o nyo 'i sū nẹ̀bī 'Īsāyā ní ọ̀tú 'yoó rī tīnī kīnī,

"Úpí, 'ā'di ẹ̀'yī 'ú' dúkọ múké 'bá ní 'ūlūú rī rá nī?"

Úpí, mí 'i da mívé 'ūkpō 'bá pazú rī 'ā'di ní?"

³⁹ 'Bá 'dī' bée ẹ̀'yíkí tā 'dīri kuyé, sū 'Īsāyā ní 'yoó rī tīnī kīnī,

⁴⁰ "Múngú ọ̀zú kọpi ē mị gí, sē kọpi ē ẹ̀sị tete,

sē kọpi ē mị ndre āngū ku,

sē kọpi ē ẹ̀sị nī tá amá ku,

kọpi ā 'újákí té dō ẹ̀sị rá, ma té kọpi

ídri rá."

⁴¹ 'Īsāyā 'yo tá 'dīri 'dini, 'ā'diātāsīyā ndre tā 'i ní Yēsū rī íngú zú rī rá, 'iri ní átá zú Yēsū vé tá sī 'ānī.

⁴² Sē 'bá kárakarā ẹ̀'yíkí Yēsū rī rá, Yāhūdī rī pi vé dr̄koma ẹ̀'yíkí kpá Yēsū rī rá, 'bo kọpi ríkí 'ívé ẹ̀'yíngará ā tā 'ūzú zú zú, 'ā'diātāsīyā kọpi ríkí 'oó 'ūrī sī Fārū sī rī pi sī, kọpi ā drokí rī 'i fūú Jọ Múngú rī Zī zú rī agásí āmvé ku.

⁴³ Kọpi lēkí 'bá rī pi ē íngúkí 'i áyu, kọpi 'dúkí tá Múngú vé rī 'bāā tā āmbúgú rú kuyé.

⁴⁴ Yēsū ní átá zú 'ú' dúkọ be uru 'dāá kīnī, "Bá rī ẹ̀'yī dō ma rá, ẹ̀'yī 'yéngá ma ọ̀'diúkúlégú kuyé, ẹ̀'yī kpá Múngú ma 'ípēépi rī rá.

⁴⁵ 'Bá rī ndre dō ma gí, ndre má Ẹ̀tẹ̀pi ma 'ípēépi rī gí.

⁴⁶ Má ímú 'bá rī pi āsámvú gé nōgō 'útúná rú, 'ānī 'bá ma ẹ̀'yī' 'bá gí rī pi ā 'áwíkí rī adri 'iníná agá ku.

⁴⁷ "Bá mávé 'ú' dúkọ yīpi rá, tá ní 'duúpi ngaaپی kú rī, 'á lī 'irivé tá ní ku, 'ā'diātāsīyā má ímú tá lī 'bá vū dr̄gē rī pi dr̄gē kuyé, má ímú kọpi paá.

⁴⁸ 'Bá ma gāpi sī, 'āzini mávé 'ú' dúkọ má ní átá nōri ẹ̀'yīpi kú rī, 'i ímú tá lī 'iri dr̄gē rá. Átángá má ní ríí átá nōri, 'iri úmvúlésí ímú 'irivé tá lī nī.

⁴⁹ Átángá má ní átá nōri, má ígá má dr̄gē kuyé, má Ẹ̀tẹ̀pi ma 'ípēépi rī lū má ní nī kīnī, má ímú tá 'dīri átá.

⁵⁰ Á nī rá tá má Ẹ̀tẹ̀pi ní ẹ̀zī 'dīri, 'iri sē 'bá rī pi 'idri 'dání'dání rī 'ísú 'ānī rá. Tá má ní átá rī, 'iri tá má Ẹ̀tẹ̀pi ní lūú má ní, má átá rī."

13

Yēsū ūjī ívé 'bá 'i pámvú ūbī' 'bá rī pi ā pá

¹ 'U'dú Múngú ní 'Elizú Jọ rī pi tị gé sī rī vé 'ūmū nyangará ní drī 'icá zú kuyé rī gé, Yēsū nī rá 'yo zú kīnī, ívé sá 'i ní vū nōri kuzú, 'i ní mùzú 'i Ẹ̀tẹ̀pi vúgá rī ícọ gí. 'I'da ívé lēngará ívé 'bá vū dr̄gē rī pi ní, lē kọpi agáá rá cimgbá cazú 'ú dđ gé.

² Yēsū pi ní 'úrízú ívé 'bá 'i pámvú ūbī' 'bá rī pi be 'ínyá 'ūndrēngá vé rī ā nyangará gá, 'ísú zú 'ādróko 'i kú Yúdā 'Īsīkārīyótā 'Šimōnā mvọpi ē ẹ̀sị agá 'inogósí gí, lē lẹ̀tí ndāá Yēsū ā 'ūli 'bezú 'ānī.

³ Yēsū nī rá 'yozú kīnī, 'í Ètépī sē 'í ní ũkpō tā ārēvū 'ozú rī céré gí, 'í íbī ímú Múngú vúgálésīla, 'í kpá rī 'í újá gō mụ Múngú vúgá 'dálé ũzi.

⁴ Kúru Yēsū ní ngazú uru sī ínáyá tị gé 'dígé, 'iri ní ívé bōngó á'bé'bē rī njezú 'í rụ'ba gá sī rá, 'iri ní gōzú bōngó rụ'ba ñjzú 'í ní ndrāá 'í ùpílẹ́ gá áyu.

⁵ 'Íri ní yī'í 'dúzú dāzú bésēnī āngū ũjīzú ní agá, 'iri ní 'dózú ívé 'bá 'í pámvú ũbī'ba rī pí á pá ũjīzú, 'iri ní ívé bōngó rụ'ba ñjzú 'í ní ndrāá 'í ùpílẹ́ gá 'dīri oyuzú kōpī á pá ñjzú āni.

⁶ Kā ícá Sīmōnā Pétērō vúgá, Pétērō ní 'yozú kīnī, "Úpí, 'í lē nyo má pá ũjī?"

⁷ Yēsū ní újázú 'iri ní kīnī, "'Í nī drī tā má ní 'oó nōri kuyé, 'bo ũ'dú ázi sī, mi ímú nī rá."

⁸ Pétērō ní 'yozú Yēsū ní kīnī, "Mí ícá má pá ũjī áluñani ku."

Yēsū ní újázú Pétērō ní kīnī, "Má ũjī dō mí pá kuyé, mí adri 'bá má pámvú ũbī'pī ní ku."

⁹ Sīmōnā Pétērō ní újázú 'iri ní kīnī, "Úpí, mi 'yēnā má pá ũjī áyu āsī? Mí ũjī má drī pí má drī be ñndī!"

¹⁰ Yēsū ní újázú 'iri ní kīnī, "'Bá 'í ũjīpī gí rī, 'iri 'yēnā 'í pá ũjī áyu, á'diātāsīyā 'iri á rụ'ba ule, ñndī ákó. 'Ími céré ule tā ũnjí ákó, 'yēnā 'bá álu 'ími ásamvú gé 'dígé, 'iri tā ũnjí be nī."

¹¹ Yēsū nī 'bá ímú'pī 'í ũli 'beepi rī ñnógó'sí gí, sē 'iri ní 'yozú 'ími adrikí céré ule kuyé āni.

¹² Yēsū ká ívé 'bá 'í pámvú ũbī'ba rī pí á pá ũjī de'gé gí, 'iri ní ívé bōngó á'bé'bē rī 'dúzú gōzú akozú 'í rụ'ba gá ũzi, 'iri ní 'í újázú mụzú urízú 'í vūrā gá ínáyá tị gé 'dálé, 'iri ní kōpī zjzú kīnī, "'Ími nīkí nyo tā má ní 'oó 'ími ní 'dīri rá?"

¹³ 'Ími rī ma zj 'Ímbá'pī' āzini 'Úpí,' tā 'ími ní 'yoó 'dīri pīrī, á'diātāsīyā 'bá rī, 'iri ma 'í.

¹⁴ Ma 'ímivé Úpí, āzini 'Ímbá'pī, má ũjī 'ími pá gí, nóni 'ími 'í'dókí 'ími pá ũjī, ógúpí á ũjī ógúpí vé rī.

¹⁵ Má 'í'da 'ími ní tā rī gí, lē 'ími 'ókí mụzú sụ má ní 'oó nōri tñj.

¹⁶ Ma rī 'ími ní tá áda lū, á'tí'ba ícá adrii' ámbúgú ívé ámbúgú drīgé ku, 'bá 'í ní rii' áyúáyū rī, ícá adrii' 'bá 'í áyú'pí rī drīgé ámbúgú rú ku.

¹⁷ Nóni 'ími nīkí tá 'dī'béé gí, 'ími 'dúkí dō ngáá rá, 'ími tákiri 'íşú rá.

Yēsū rī átá kīnī, 'bá ázi rī ímú 'í ũli 'be rá

¹⁸ "Tā má ní 'yoó nōri, á 'yo 'ími tá sī céré kuyé, á nī 'bá má ní ũpéé rī pí gí. 'Bo tā

'dīri ā sē rí tá 'í ní sīi Búkū Múngú vé rī agá rī á nga rī 'í fūú tị ní gé bēnī. Tā 'í ní sīi rī 'dīni, "'Bá 'bá ní rii' drī úsú 'iri be ngá nyazú trū rī, 'iri ímú má ũli 'be nī.'

¹⁹ "Á lū 'ími ní tá 'dīri drīdrī, á'diātāsīyā tá má ní lūú 'ími ní 'dīri kādō ímú 'í ngáá, 'ími 'yīkí rī 'yozú kīnī, 'bá rī ma Kúrisitō 'í.

²⁰ "Bá rī á'yī dō 'bá má ní péé rī rá, á'yī 'dīri ma, 'bá rī á'yī dō ma rá, á'yī má Ètépī ma 'ípéepi rī rá."

Yēsū ũlū tā ímú'pī 'í ngá'pī 'í rụ'ba gá rī

(*Mātáyo 26:20-25; Mārākō 14:17-21; Lúkā 22:21-23*)

²¹ Tā Yēsū ní 'yoó 'dīri ā vūdrī gé, Yēsū ē 'éşí gō 'Izāngá 'íşú agáá rá, 'iri ní gōzú tá rī lūzú kōpī ní uleteré kīnī, "Ádarú á 'yo 'ími ní 'dīni, 'ími ásamvú gé 'dígé, 'bá álu rī ímú má ũli 'be nī."

²² 'Bá 'iri á pámvú ũbī'ba rī pí, ógúpí ndre ógúpí ē mī, sē kōpī ē drī' ábá céré céré, ríkí 'şşū dēna 'bá 'iri ní 'yoó 'dīri adri 'á'di 'í.

²³ 'Bá Yēsū á pámvú ũbī'ba rī pí ásamvú gé, álu ní Yēsū ní lēléé rī úri kuú 'iri á gārā gá.

²⁴ Sīmōnā Pétērō ní drī suzú ágó úripí Yēsū á gārā gá 'dīri vúgá 'dāá, 'iri ní 'yozú ágó rī ní kīnī, "'Í zj Yēsū rī, 'bá lēépi tá ũnjí 'dīri 'oó'pí rī, 'iri adri 'á'di 'í?"

²⁵ Ágó rī ní 'í 'éřizú Yēsū rụ'ba gá 'dāá, 'iri ní Yēsū rī zjzú kīnī, "Úpí, 'bá mí ní 'yoó 'dīri 'á'di 'í?"

²⁶ Yēsū ní újázú 'iri ní kīnī, "'Bá má ní ímú pánga 'í'dú dūú tịbī agá, sēé 'iri ní rī, 'bá rī adri'pī 'dī." Kúru 'iri ní pánga rī 'í'dúzú dūzú tịbī agá 'dāá, 'iri ní sēzú Yūdā 'Ísikāriyótā Sīmōnā m'vōpī ní.

²⁷ Yūdā ká pánga rī 'é'yī, koro Sātānā* ní fizú 'éşí ní agá.

Yēsū ní 'yozú 'iri ní kīnī, "'Í 'o tá mí ní lēé 'oó rī mbēlé mbēlé!"

²⁸ Tā Yēsū ní 'yoó 'dīri fī 'bá úrī'ba ínáyá tị gé 'dī'béé drīgé áluñani kuyé.

²⁹ Yūdā ní adrii' 'bá rī'pī mūfēngā 'bā'pī ní rī sī, 'bá Yēsū á pámvú ũbī'ba rī pí á urukō 'şşūkí dēna Yēsū lū Yūdā ní á mụ ányāngā 'ímū rī vé rī jee, dōku á mụ ngá sēé 'bá ngá ákó rī pí ní.

³⁰ Yūdā ká pánga rī 'é'yī, koro nga 'deé fūú mụ' ámvé. 'Íşú āngū rī nị gí.

Tā'imbī 'ú'dí rī

³¹ Yūdā ká fūú jó rī agásí gí, Yēsū ní 'yozú kīnī, "Ma 'Bá Mvā 'í, sá 'í ní ma 'íngúzú rī ícá gí, 'í Múngú rī 'íngú má rụ'ba gá, tá 'ímú'pī 'í ngá'pī má rụ'ba gá rī sī.

^{13:18 13:18} Sāwujimā 41:9 * ^{13:27 13:27} Sātānā: Sātānā rī ádrōko, 'iri ámbúgú 'índrī 'ũnjí rī pí drīgé, gā tá Múngú vé rī 'dugá ngáá sī, Múngú 'ídrō 'iri 'bū gé 'dāásī. 'Í lā 'í'dangará 12:7-9.

³² Íngúkí dō Múngú ri tā má ní 'oó rī sī, ma Mvā rú, Múngú ri ímú ma íngú rá, íri ímú ma íngú mbēlējá.

³³ "Má anji rī, má adri caá ími ásámvú gé nōgó lóki be áco ku, ími úmvúlési ímú ma ndá sū má ní ándúru lūú Yāhúđí rī pi ní rī tīnj. Ándrū sī, á lē lūú ími ní 'dini, vūrā má ní mužú rī, ími ícókí caá 'a ni gé ku.

³⁴ "Nóni á lē tāímbj ú'dí ni ezií ími ní, lē ími lēki ími lēlē. Sū má ní ími lēē rī tīnj, kúru lē ími lēki ími lēlē.

³⁵ Ími lēki dō ími lēlē, 'bá rī pi céré nī áamá 'yozú kīnī, ími 'bá má pámvú ūbī'bá ni pi."

Yēsū 'yo Pētērō ní kīnī, Pētērō ri ímú 'i gā rá

(*Mátáyo 26:31-35; Mārākō 14:27-31; Lúkā 22:31-34*)

³⁶ Sīmōnā Pētērō ní Yēsū ri zizú kīnī, "Úpí, 'í lē mužú íngōlé?"

Yēsū ní újázú íri ní kīnī, "Vūrā má ní lēzú mužú 'a ni gé rī, mí ícó mužú má be trj ándrū ku, mí íbī mužú má vúgá sī ndō."

³⁷ Pētērō ní Yēsū ri zizú kīnī, "Úpí, mí kīnī, má ícó mužú mí be trj ku ási? Á lē ma adí drāá mí tā sī."

³⁸ Yēsū ní újázú Pētērō ní kīnī, "Mí nyo ícó mí adí drā má tā sī rá? Ádarú á 'yo mí ní 'dini, mí ímú 'yo mí tī sī ca vū be na, 'í nī ma kuyé, vūdrī ni gé, lōgúlōgú ri kúru céré 'be."

14

Yēsū ūmī ívé 'bá 'i pámvú ūbī'bá rī pi vé éšj

¹ "Lē ími éšj á adri ízāngā sī ku, ími é'yīkí Múngú ri, lē ími é'yīkí kpá ma índī.

² Má Ētēpi vúgá 'bū gé 'dāá, jó rī pi kárakarā anigé, á adri té dō 'dini kuyé, má ícó té 'yoó kīnī, ma mužú ími ní vūrā údé 'dālē 'dini ku.

³ Á mužú dō vūrā rī údé ími ní gí, ma ígō ímú ími bī jī mužú adri má be trj vūrā má ní adrizú rī gé 'dāá.

⁴ Ími nīkí létj má ní lēzú mužú áni vūrā rī gé 'dālē rī gí."

Yēsū ri létj mužú áni Ētēpi vúgá 'dālē rī

⁵ Tórnā ní 'yozú Yēsū ní kīnī, "Úpí, 'bá nīkí kuyé mí dō ri mužú íngōlé, 'bá ícó létj mí ní mužú rī nī íngóni íngóni?"

⁶ Yēsū ní újázú íri ní kīnī, "Ma létj rī 'i, tā áda rī 'i, ázini ídri rī 'i. 'Bá rī é'yī dō ma kuyé, ícó agaá caá má Ētēpi vúgá 'dālē ku.

⁷ Ádarú ími nīkí té dō ma rá, ími té ícó má Ētēpi ri nī rá. Ídózu ándrū sī, mužú dīdrī, ími nīkí má Ētēpi ri gí, ími ndrekí íri gí."

⁸ Pílípū ní 'yozú Yēsū ní kīnī, "Úpí, mí 'da 'bá ní mí Ētēpi ri, 'bá épi kī rī tā ní sī múké múké."

⁹ Yēsū ní újázú Pílípū ní kīnī, "Pílípū, á ri adrií ími be trj nōgó lóki be áco, 'í nī drī ma kuyé? 'Bá rī ndre dō ma gí, ndre má Ētēpi ri gí, ngá mí ní 'yozú kīnī, má 'da má Ētēpi ri ími ní rī á'di?"

¹⁰ Ími é'yīkí 'yozú kīnī, 'bá má Ētēpi be ngá álu 'dini kuyé? Tā má ní átá ími ní 'dī'bēe, má ígá íri má drīgē kuyé, má Ētēpi 'bá ní adrií íri be ngá álu rī, sē má ní ūkpō rizú ívé ézj ngazú nī.

¹¹ Lē ími é'yīkí tá má ní 'yoó 'bá má Ētēpi be ngá álu 'dīri, dōku ími é'yīkí ma, tā áyázú áyāyā má ní 'oó 'dī'bēe sī.

¹² Ádarú á 'yo ími ní 'dini, 'bá má é'yīpi rá rī, íri ézj álu álu má ní ngaá nōri 'du nga rá. Íri ícō ézj rī nga má ní ngaá nōri ndē rá, á'diātāsīyā ma ri mužú má Ētēpi vúgá.

¹³ Ími zīkí dō tá ázi má rj sī, ma ícō 'o ími ní rá, á'diātāsīyā ma Mvā rú, ézj má ní 'oó 'dīri sī, í má Ētēpi ri íngú áni.

¹⁴ Ími zīkí dō tá ázi má rj sī, ma ícō 'o ími ní rá."

Yēsū ezi Índri Uleterē rī vé tā

¹⁵ Yēsū ní 'yozú ívé 'bá 'i pámvú ūbī'bá rī pi ní kīnī, "Ími lēki dō ma rá, tá má ní lūú ími ní 'dīri, ími 'duki ngaánga.

¹⁶ Ma má Ētēpi ri zj, íri ími ní Índri Uleterē rī ípē ímú ími ízā ko, íri ímú adri ími be mužú 'dání'dáni.

¹⁷ Índri Uleterē rī, íri ími ní tá áda rī 'da nī. 'Bá nyōókú nōri vé Yēsū ri é'yī'bá ku rī pi ícókí Índri Uleterē rī íšj ku, á'diātāsīyā kōpi ícókí íri ndreé ku, dōku nīkí íri áamá ku. 'Bo 'yéná ími nīkí íri ní, íri adri ími be trj, íri fi adri ími agá.

¹⁸ "Á mužú dō gí, má ícō ími kuú ímváanji rú ku, ma ígō ími vúgá nōlé rá.

¹⁹ Éšj mādā, 'bá má é'yī'bá kuyé rī pi ícókí ma ndreé đj ku, 'bó ími ma ndre nī, á'diātāsīyā ma adri ídri rú, ími kpá adri ídri rú.

²⁰ U'dj má ní ímúzú íngázú gōzú ídri rú rī gé, ími ímú nī 'yozú kīnī, 'bá má Ētēpi be ngá álu. Ími ímú adri má be trj álu, sū má ní adrií ími be trj rī tīnj.

²¹ 'Bá rī é'yī dō mávé tá 'duj ngaá rá, 'bá 'dīra lē mí ma lēlē. 'Bá má lēepi lēlē rī, má Ētēpi ri kpá íri lēlē, ma kpá íri lēlē, ma ímú ma 'da íri ní rá."

²² Yúdā ní 'yozú kīnī, "Úpí, mí 'yéná mí 'da 'bá ní, mí 'da mí 'bá vū drīgē nōgó rī pi ní ku ási?" Yúdā 'dīri adri Yúdā Ísikārīyótā 'i ku, íri 'bá Yēsū á pámvú ūbī'bá rī pi vé ázi.

²³ Yēsū ní újázú íri ní kīnī, "'Bá rī lē dō ma lēlē, íri tá má ní ímbá 'dīri 'du nga rá.

Má Ẽtèpì ri Ìri lèlè, 'bà úm̀v̀l̀ésì m̀u Ìri v̀úgá, 'bà fi adri Ìri agá.

²⁴ 'Bá ma léépi ku rí, lè tã má ní ímbá rí 'duyí ngaá ku, 'bo á n̄í ámá múké 'yozú kíní, má ígá tã 'dìri má dríge kuyé, má Ẽtèpì ma ípèépi rí lù má ní n̄í.

²⁵ "Ma ri tã 'dì'béé átá ìmi ní má ní drí adrizú ìmi be rí gé n̄o.

²⁶ 'Bo Ìndrì Uleteré má Ẽtèpì ní ím̀u ípèé má r̀u s̄í ìmi ìzã koó rí, Ìri ím̀u ìmi ní tã rí pi àrèv̀u ímbá céré n̄í, Ìri s̄é ìmi ím̀u tã má ní átá ìmi ní rí ígá ànì.

²⁷ Ma ím̀u ìmi ní tãkírì ku, tãkírì má ní lèé kuú ìmi ní 'dìri, íngá má v̀úgá, á s̄é Ìri ìmi ní s̄ú 'bá è'yì' 'bá kuyé rí pi ní ríi s̄éé rí t̄n̄jì ku. Lè ìmi ès̄ì á adri ìzãngá s̄í ku, d̄oku ìmi 'okí ẓr̄j̄ s̄í ku.

²⁸ "Ìmi ỳj̄kí àndúrú rá, má k̄n̄í, 'Ma ri m̀u m̀u, 'bo ma íḡo ìmi v̀úgá n̄oó rá.' Ìmi lèkí té d̄o ma rá, ìmi té adri àȳk̄o s̄í, tã má ní 'yoó ma ri m̀u má Ẽtèpì v̀úgá rí s̄í, à'diãtãsiyã Ìri má s̄í àmbúgú n̄í.

²⁹ Á lù ìmi ní tã 'dìri dr̄dr̄j̄ ís̄u nga dr̄r̄ 'i kuyé, à'diãtãsiyã kãd̄o ím̀u 'i ngaá, ìmi è'ỳj̄kí rí b̄ésin̄í.

³⁰ Á lè átá ìmi be v̀új̄i àco ku, à'diãtãsiyã àdr̄oko v̀u n̄õri ruj̄p̄i rí rí ím̀u 'd̄i' 'd̄i, 'bo íc̄o má nd̄éé ùkp̄o s̄í ku.

³¹ 'Bo lè 'bá v̀u dr̄igé n̄ogó rí pi ã n̄ikí múké 'yozú kíní, á lè má Ẽtèpì ri lèlè, s̄ezú má ní rizú tã má Ẽtèpì ní ez̄ij̄ rí 'duzú ngazú ànì.

"Ìmi íngákí, 'bá m̀ukí."

15

Yèsù ri peṭi áda v̄inyõ vé r̄i

¹ "Ma peṭi áda v̄inyõ vé r̄i,* má Ẽtèpì ri óm̀v̀u v̄inyõ vé r̄i vé é'd̄ipa.

² Má Ẽtèpì ri peṭi v̄inyõ vé r̄i è dr̄j̄t̄i 'a' 'bá ku rí pi uga v̀úgá. 'Bo peṭi rí vé dr̄j̄t̄i 'a' 'bá ìnd̄í rí pi, Ìri r̄u' 'bá k̄õpi r̀u' 'bá gá rí pi úpi v̀úgá, k̄õpi ḡo 'a ambamba.

³ Ìmi ícákí n̄óni múké tã má ní lùú ìmi ní 'd̄i' 'béé s̄í ḡí. Ẫ'duk̄o má ní lùú ìmi ní 'd̄iri, ẓj̄j̄ ìmi ícá kuú ule ḡí.

⁴ Ìmi áwíkí adrií má agá, má kpá adri ìmi agá. Peṭi v̄inyõ vé r̄i è dr̄j̄t̄i gákí d̄o éringa ní á r̀u' 'bá gá s̄í ḡí, íc̄o 'aá ku. Lè peṭi v̄inyõ vé r̄i è dr̄j̄t̄i á adri éringa rí á r̀u' 'bá gá. Ìmi áwíkí d̄o adrií má agá kuyé, ìmi ícókí tã múké 'oó ku.

⁵ "Ma peṭi v̄inyõ vé r̄i, ìmi adriki s̄ú peṭi v̄inyõ vé r̄i è dr̄j̄t̄i t̄n̄j̄. Ìmi áwíkí d̄o adrií má agá, ìmi íc̄o tã múké ni pi 'o rá, ìmi

adriki d̄o má r̀u' 'bá gá s̄í rárá r̀u, ìmi ícókí tã múké 'oó ku.

⁶ 'Bá rí áwí d̄o adrií má r̀u' 'bá gá kuyé, Ìri Ìri ḡú àmvé, s̄ú Ìri ní peṭi v̄inyõ vé r̄i è dr̄j̄t̄i 'wí' 'bá gí rí pi ugaá v̀úgá rí t̄n̄j̄, Ìri k̄õpi zã ve ác̄i s̄í.

⁷ Ìmi áwíkí d̄o adrií má agá, átángá má ní átá rí, Ìri áwí adri ìmi ès̄ì agá. Ìmi z̄ikí d̄o ngá ìmi ès̄ì ní lèé rí, Ìri íc̄o s̄é ìmi ní rá.

⁸ Lè ìmi 'okí tã múké, 'bá rí pi á ndrekí rí 'yozú kíní, ìmi 'bá má pámvú ùb̄i' 'bá ni pi, tã ìmi ní 'oó rí s̄í, Ì má Ẽtèpì ri íngú ànì íngungú.

⁹ "Á lè ìmi lèlè, s̄ú má Ẽtèpì ní ma lèé rí t̄n̄j̄. Lè ìmi áwíkí adrií lèngará mávé rí agá.

¹⁰ Ìmi 'dukí d̄o tãj̄mb̄j̄ mávé 'd̄iri ngaá rá, ìmi áwí adri lèngará mávé 'd̄iri agá, s̄ú má ní má Ẽtèpì vé tãj̄mb̄j̄ 'duj̄ ngaá rá, má ní áwí adrií Ìrivé lèngará agá rí t̄n̄j̄.

¹¹ Á 'yo ìmi ní tã 'd̄iri, á s̄é rí ìmi ní àȳk̄o àmbúgú, s̄ú má ní kpá adrií àȳk̄o s̄í rí t̄n̄j̄.

¹² Á 'yo ìmi ní 'd̄ini, lè ìmi lèkí ìmi lèlè, s̄ú má ní ìmi lèé rí t̄n̄j̄.

¹³ Tã àmbúgú lùúpi kíní 'bá rí lèngará be rí, Ìri 'bá rí ní ívé Ìdri adizú s̄ezú dr̄azú ívé ùnd̄í rí pi á tã s̄í.

¹⁴ Ìmi 'dukí d̄o tã má ní lùú ìmi ní 'd̄i' 'béé ngaá rá, ìmi ḡo íc̄o ùnd̄í mávé ní.

¹⁵ Má íc̄o n̄óni ìmi z̄ij̄ át̄i' 'bá ku, à'diãtãsiyã át̄i' 'bá íc̄o èz̄i ívé 'bá àmbúgú ní ngaá rí n̄ij̄ ku. Ìmi n̄óni mávé ùnd̄í, à'diãtãsiyã tã má Ẽtèpì ní lùú má ní rí, má ùlú ìmi ní céré ḡí.

¹⁶ Ìmi ípèkí ma ní kuyé, má ípè ìmi ní. Má ípè ìmi, ìmivé tã ìmi ní 'oó rí á pámvú á 'a rí ù'a r̀u m̀uzú nyõnyõ. Ìmi z̄ikí d̄o ngá má Ẽtèpì t̄j̄ gé má r̀u' s̄í, Ìri s̄é ìmi ní rá.

¹⁷ Tãj̄mb̄j̄ má ní s̄éé ìmi ní rí 'd̄ini, lè ìmi lèkí ìmi lèlè.

'Bá nyõókú n̄õri vé r̄i pi ím̀u ìmi nḡú ùnj̄i

¹⁸ "D̄o 'bá nyõókú n̄õri vé r̄i pi nḡúkí ìmi ùnj̄i, lè ìmi n̄ikí 'yozú kíní, k̄õpi í'dókí dr̄dr̄j̄ ní ma nḡúj̄.

¹⁹ Ìmi té d̄o rí tã nyõókú n̄õri vé r̄i pi 'du nga, 'bá v̀u dr̄igé rí pi té ìmi lèlè. 'Bo ìmi adriki 'bá nyõókú n̄õri vé r̄i ku. Má ípè ìmi ífũú 'bá nyõókú n̄õri vé r̄i pi àsãmvú gé s̄í n̄í, 'bá nyõókú n̄õri vé r̄i pi ní ìmi nḡúzú ùnj̄i ànì.

²⁰ Lè ìmi ígákí tã àndúrú má ní lùú ìmi ní: 'Át̄i' 'bá íc̄o adrií àmbúgú ívé àmbúgú dr̄igé ku 'd̄ari.' D̄o 'bá rí pi òc̄úkí àndúrú ma rá, ìmi ẓs̄úkí k̄õpi ícókí kpá ìmi òc̄új̄

* 15:1 15:1 Peṭi v̄inyõ vé r̄i: Yãh̄ud̄j̄ rí pi 'dukí peṭi v̄inyõ vé r̄i á tã 'bãã tã àmbúgú r̀u, k̄õpi ri ù'a ní zo v̄inyõ s̄ú r̀u. M̀ungú ípè 'bá Ís̄erélè vé r̄i pi adrií 'bá ívé ní, k̄õpi á adriki rí s̄ú peṭi v̄inyõ vé M̀ungú ní saá 'aápi ù'a be rí t̄n̄j̄. Nãpí peṭi v̄inyõ vé 'd̄iri, s̄é 'bá tãj̄mb̄j̄ ímbá' 'bá rí pi atala atala rí pi dr̄igé rí pi be n̄ikí ámá rá 'yozú kíní Yèsù rí ívé tã átá. 'Í lá Sãw̄mã 80:8-16; Ísáyã 5:1-7; Yeremiyã 2:21; Mátayo 21:33-46; Mārākō 12:1-12; Lūkã 20:9-19.

ku? Kòpì 'duki té dō tā má ní ímbá rī ngaá rá, kòpì té kpá tā ìmi ní ímbá rī 'du nga rá.

²¹ Kòpì ìmi ọ̀cū 'dínì mà tā sī, à'diātāsīyā kòpì nīkí 'bá ma ipēēpi rī kuyé.

²² Mā ìmú té dō kòpì ní tā 'dīri átá ku, kòpì ícókí té áamá 'yozú kīnī, tā ì ní 'oó 'dīri ũnjikānyā 'dínì ku. 'Bo nóni kòpì ícókí ìvé ũnjikānyā à tā gáá bā ku.

²³ 'Bá rī ngū dō ma ũnjí, ngū kpá má Ètèpì rī ũnjí.

²⁴ Mā 'o dō tā àyāzū àyāyā 'bá àzi ní àvū ní 'oó kuyé ní kòpì àsámú gé ku, kòpì ícókí té nīí áamá 'yozú kīnī, tā ì ní 'oó 'dīri ũnjikānyā 'dínì ku. 'Bo nóni kòpì ndreki tá má ní 'oó 'dī'bée, sē kòpì ngūkí 'bá má Ètèpì be ànì ũnjí.

²⁵ Tā ì ní sī Búkū Múngú vé rī agá 'yoópi kīnī, 'Kòpì ngūkí ma ũnjí tá à ndú àkó' 'dīri, 'i ngaápi fūúpi tì ni gé 'dī.

²⁶ "Ma ìmú ìmi ní Índrí Uleteré tá be áda ìmi ìzā koópi rī ipē, ìri ìmú má Ètèpì vúgálésì, ìri ìmú tá mávé rī átá nī.

²⁷ Ìmi kpá úmvúlésì ìmú mávé tá ùlū 'bá rī pi ní nī, à'diātāsīyā ìmi ríkí adrii má be trù í'dóngará gá 'dāá."

16

¹ "Má ùlū ìmi ní tá 'dīri 'dínì, ìmi áwíkí rí adrii ìmivé è'yíngará agá ũgògò.

² Kòpì ìmú ìmi údró ũfū Jó Múngú rī Zìzú rí agásì àmvé. Lókí àzi rī ìmú 'dīi'dī, kòpì ìmú ìmi ú'dì, kòpì 'yo, ì 'dīri rī èzì nga Múngú ní.

³ Kòpì ìmú tá 'dī'bée 'o ìmi rù'bá gá rá, à'diātāsīyā kòpì nīkí má Ètèpì rī kuyé, kòpì nīkí kpá ma kuyé.

⁴ 'Bo á lū ìmi ní tá 'dīri, à'diātāsīyā lókí tá 'dī'bée ní ìmúzú ì ngazú rī kādō ícá, ìmi ìmú tá má ní lūú ìmi ní 'dīri ígá rá. Á lū ìmi ní tá 'dī'bée drīdrī kuyé, à'diātāsīyā ma drī rī adri ìmi be adriadri lókí be àco.

Índrí Uleteré rī vé èzì

⁵ "Bo nóni á nga gí, ma rī ma újá gò mụzú má Ètèpì ma ipēēpi rī vúgá 'dāá, 'bo ìmi àsámú gé 'dìgè, 'bá àzi ma zìlpi 'yoópi kīnī, ma rī mụ ngólé yā 'dínì 'dāáyo.

⁶ Má ní 'yoó ma rī mụ má Ètèpì vúgá rī sī, sē ìmi ní ìzāngā ìmi èsì agá.

⁷ 'Bo ádarú á lē lūú ìmi ní 'dínì, tá má ní lēzú mụzú nòósì rá rī, ma mụ ìmi ní tá múké 'o. Má ní drī adringará gá ìmi be ũgògò rī gé, Índrí Uleteré rī ícò ìmú ìmi ìzā koó ku. 'Bo á mụ dō gí, ma íbì Índrí Uleteré rī ipē ìmú ìmi àsú ndò.

⁸ Índrí Uleteré rī kādō ìmú, ìri ìmú 'bá vū drīgè rī pi vé ũnjikānyā à tá átá kòpì ní pìrì nī, ìri tá pìrì rī vé tá átá kòpì ní pìrì nī, àzini ìri tá ìngará rī vé tá átá pìrì nī.

⁹ Ìri ũnjikānyā rī vé tá átá kòpì ní pìrì, à'diātāsīyā kòpì è'yìkí ma kuyé.

¹⁰ Ìri tá pìrì rī vé tá átá pìrì kòpì ní, à'diātāsīyā ma rī mụ má Ètèpì vúgá, ìmi gòkí ma ndreé dīj ku.

¹¹ Ìri tá ìngará rī vé tá átá pìrì kòpì ní, à'diātāsīyā àdróko ríipi 'bá rī pi è drī ọ̀rúpi vū drīgè nògò rī, līkí tá drī ní gé ìnógòsì gí."

¹² "Ma drī tá be àmbúgú má ní lēé átá ìmi ní, 'bo nóni tá má ní lēé átá ìmi ní nōri, tá ni ícò fíí ìmi drīgè ku.

¹³ Índrí Uleteré tá áda átápi rī kādō ícá, ìri ìmú ìmi drī ko tá áda rī nīzú nī. Índrí Uleteré rī ígá tá rī 'í drīgè ku, ìri tá rī yì má tì gé, ìri íbì ùlū ìmi ní ndò. Ìri ìmú tá ìmú'bá ì nga'bá drīdrī 'dilé rī pi ùlū ìmi ní nī.

¹⁴ Índrí Uleteré rī sē ì ìmú ma ìngúngū, ìri tá ìfūúpi má tì gé rī jì ùlū ìmi ní nī.

¹⁵ Ngá má Ètèpì vé rī pi àrèvú céré mávé ni. Sē má ní 'yozú, Índrí Uleteré rī à jì tá ìfūúpi má tì gé rī mụy ùlūú ìmi ní ànì.

¹⁶ "Èsì mādā, ìmi gòkí ma ndreé dīj ku, ìri gò adri mādā, vùdrī ni gé, ìmi gò ma ndre rá."

Ìzāngā rī gò 'i újá ícá àyìkò

¹⁷ 'Bá Yésú à pámvú ùbì'bá rī pi urukò ríkí ì zìjì ì àsámú gé sī kīnī, "Tā ìri ní 'yoó, 'Èsì mādā, ìmi gòkí ma ndreé dīj ku, ìri gò adri mādā, vùdrī ni gé, ìmi gò ma ndre rá, 'àzini ìri ní 'yoó, 'Ma rī mụ má Ètèpì vúgá,' 'dīri vé ìfííí à'di?"

¹⁸ Kòpì gòkí 'yoó dīj kīnī, "Tā ìri ní 'yoó kīnī, 'Èsì mādā,' 'dīri vé ìfííí à'di? 'Bá nīkí tá ìri ní átá 'dīri vé ìfííí kuyé."

¹⁹ Yésú nì áamá rá 'yozú kīnī, kòpì lēkí 'i zìjì tá 'dīri sī, ìri ní 'yozú kòpì ní kīnī, "Ìmi rī ìmi uzj ìmi àsámú gé sī tá má ní 'yoó ìmi ní, 'Èsì mādā, ìmi gòkí ma ndreé dīj ku, ìri gò adri mādā, vùdrī ni gé, ìmi gò ma ndre rá' 'dīri sī?"

²⁰ Ádarú á 'yo ìmi ní 'dínì, ìmi ìmú áá ngo, àzini lūlūlú ga rá, 'bo 'bá nyòókú nōri vé rī pi adri àyìkò sī. Ìmi ìmú ìzāngā nya rá, ìzāngā ìmi ní nyaá rī à vùdrī gé, ìmi gò àyìkò ìsú rá.

²¹ Úkú lēépi tíipi títi rī, ìri ìzāngā nya ambamba sá mváná rī tìzú rī gé, 'bo tí dō mváná rī gí, ìzāngā ìri ní nyaá rī vé tá rī gò àvì èsì ní agásì rá, à'diātāsīyā ìri adri àyìkò sī, 'ì ní mváná rī tí ìfúú vū drīgè nògò gí rī sī.

²² Ìmi nóni ìzāngā sī, 'bo ma gò ìmú ìmi ndre dīj rá, ìmi gò ìmú adri àyìkò sī, 'bá àzi ícò ìmivé àyìkò izaá ìmi èsì agásì ku.

²³ 'Dú 'dāri gé, ìmi ícókí gòó ngá àzi zìjì má tì gé ku. Ádarú á lē 'yoó ìmi ní, ìmi zìkí

dō ngá āzi mâ rú sī, má Ẹtẹ̀pì ri ícò sē Ìmi ní rá.

²⁴ Í'dózu 'dā cīngbá āndrū sī, Ìmi zìkí ngá āzi mâ rú sī àlunáni kuyé. Ìmi zìkí, Ìmi ícò Ìsù rá, Ìmivé àyìkò ri Ìmù aga rá.

²⁵ "Á ri Ìmi ní tã 'dìri átá nāpí rú, lóki āzi ri Ìmù 'dī'dī, á gō átá Ìmi ní nāpí sī ku, ma Ìmù má Ẹtẹ̀pì vé tã lū Ìmi ní uletere.

²⁶ Ẹ'dù 'dāri gé, Ìmi Ìmù tã rī zì má Ẹtẹ̀pì tì gé má rú sī. Tã má ní 'yoó 'dīri, adri 'yozú kīnī, ma mụ tã ri zì má Ẹtẹ̀pì tì gé 'dāá nī 'dini ku.

²⁷ Lē Ìmi nīkí múké 'yozú kīnī, má Ẹtẹ̀pì lē Ìmi lēlē, à 'diātāsīyā Ìmi lēkí kpá ma lēlē, Ìmi ẹ'yìkí rá 'yozú kīnī, má íbì Ìmù Múngú vùgálésìla.

²⁸ Má íbì Ìmù má Ẹtẹ̀pì vùgálésìla, má ífí ícá 'bá nyòókú nōri vé rī pi àsámvú gé. Nóni ma 'bá nyòókú nōri vé rī pi ku, ma ri ma újá gō má Ẹtẹ̀pì vùgá."

²⁹ 'Bá Yēsū ā pámvú ùbì'bá rī pi ní 'yozú Ìri ní kīnī, "Nóni mí átá 'bá ní tã rī nāpí sī kuyé, 'í lū 'bá ní tã rī uletere gi.

³⁰ Nóni 'bá nīkí á má rá 'yozú kīnī, 'í nī tã ārēvú céré, lē 'bá āzi ē iza sã mi zìzú ñjì ku. Tã 'dīri sē 'bá ẹ'yìkí 'yozú kīnī, mí íbì Ìmù Múngú vùgálésìla."

³¹ Yēsū ní újázú kòpi ní kīnī, "Ádarú Ìmi ẹ'yìkí nóni ma gí?

³² 'Bo lóki āzi ri Ìmù 'dī'dī, ícá nóni gí, Ìmi Ìmù Ìmi íré rá, 'bá àlu àlu ri nga mụ ívé āngá. Ìmi Ìmù ma ku ọ'dùkùlẹgúsí. 'Bo má adri ọ'dùkùlẹ ku, má Ẹtẹ̀pì ri adri má be trù àlu.

³³ "Á lū Ìmi ní tã 'dīri, Ìmi ní adriú má agá rī sī, Ìmi Ìsùkí rí tākiri āni. Vù drìgè nōgò, Ìmi Ìmù ízāngá nya ambamba. 'Bo lē Ìmi ẹsì ā adri ùkpò ùkpò, à 'diātāsīyā á ndé vù ùnjikānyā be nōri vé ùkpò gí."

17

Yēsū zì Múngú ri

¹ Yēsū kã átángá rī átá de ẹ ívé 'bá 'í pámvú ùbì'bá rī pi ní gí, Ìri ní 'í mị 'bázú āngū ndrezú muzú 'bù gé 'dāá, Ìri ní 'yozú kīnī, "Má Ẹtẹ̀pì, ma Mvā mívé ni, sã mí ní ma íngúzú rī ícò gí, sã má ní kpá mí íngúzú rī ícò gí.

² Má Ẹtẹ̀pì, mí sē má ní ùkpò adrizú 'bá rī pi drìgè céré rī nī, mà sē rí idri 'dání'dání rī 'bá mí ní ẹzì kuu má ní rī pi ní āní.

³ Lẹtí Ì ní idri 'dání'dání rī Ìsúzú rī, lē 'bá rī pi ā nīkí mí 'yozú kīnī, mí Múngú adriipi áda rī, āzini lē kòpi ā nīkí kpá ma Yēsū Kúrísítò mí Ìpèé Ìmù vù drìgè nōó rī.

⁴ Má Ẹtẹ̀pì, ẹzì mí ní sēé má ní, mà Ìmù ngaa vù drìgè nōgò rī, á de nóni gí, sē 'bá rī pi íngúkí mí āní rá.

⁵ Má Ẹtẹ̀pì, nóni mí sē ē íngúkí ma íngúngú, sù Ì ní 'bá íngú mí be Ì ní drí vù rī gbizú kuyé 'dāri gé rī tìjì.

Yēsū zì Múngú ri ívé 'bá 'í pámvú ùbì'bá rī pi ní

⁶ "Má Ẹtẹ̀pì, mí sē má ní 'bá má pámvú ùbì'bá ní pi rá, 'bá mí ẹ'yì'bá kuyé rī pi àsámvú gé, má 'da mívé tã kòpi ní rá, kòpi ọtú 'bá mívé ní pi, nóni mí ẹzi kòpi má ní gí, kòpi 'dúkí ọ'dúkú mívé rī ā tã 'bāá āmbúgú.

⁷ Kòpi nīkí rá 'yozú kīnī, ngá mí ní sēé má ní rī pi ārēvú céré íbì íngá mí vùgá.

⁸ Tã mí ní ùlú má ní rī, mà ùlú 'bá má pámvú ùbì'bá rī pi ní rá, kòpi ẹ'yìkí rá. Kòpi nīkí rá 'yozú kīnī, má íbì Ìmù mí vùgálésìla, āzini kòpi ẹ'yìkí rá 'yozú kīnī, mí Ìpè ma nī.

⁹ Múngú, ma ri mí zì 'bá má ẹ'yì'bá gí rī pi ní, á zì 'bá má ẹ'yì'bá kuyé rī pi ní ku. Ma ri mí zì 'bá mí ní sēé má ní rī pi ní, à 'diātāsīyā kòpi 'bá mívé ni.

¹⁰ 'Bá mí ní sēé má ní 'dī'bée, kòpi 'bavé ní mí be, kòpi sē Ì ma Ìnjìjì.

¹¹ Má Ẹtẹ̀pì adriipi Uletere rī, á gō adrii nyòókú drìgè nōgò ku, ma mụ mí vùgá, 'bo 'bá má pámvú ùbì'bá rī pi drí áwí adri má vùdrí gé nyòókú drìgè nōgò. Mí ùtē kòpi ùkpò mí ní ándúrú sēé má ní 'dāri sī, kòpi ā adriki rí ngá àlu, sù 'bá ní adrii mí be ngá àlu rī tìjì.

¹² Má ní adringará gá kòpi be rī gé, á rụ kòpi múké ùkpò mí ní sēé má ní 'dāri sī, á mba kòpi ā tã múké, á ku 'bá āzi fí tã ùnjí gé kuyé, 'yéná ágó ùmvúlésí Ìmùpi fípi ízāngá de ẹpi ku rī agá rī 'i, tã Ì ní sī Búkú Múngú vé rī agá rī, ā nga rí 'í fùú tì ní gé bēnì.

¹³ "Á nga nóni gí, ma ri mụ mí vùgá, tã má ní tã 'dīri átázú Ìsúzú ma drí nyòókú drìgè nōgò rī, à 'diātāsīyā 'bá má pámvú ùbì'bá rī pi á adriki rí àyìkò sī, sù má ní adrii rī tìjì.

¹⁴ Má ùlú tã mí ní ùlú má ní rī 'bá má pámvú ùbì'bá rī pi ní rá, 'bo 'bá nyòókú drìgè nōgò rī pi lēkí kòpi ā tã ku, à 'diātāsīyā 'bá má pámvú ùbì'bá rī pi adriki 'bá nyòókú nōri vé ní pi ku, sù má ní adrii 'bá nyòókú nōri vé ní ku rī tìjì.

¹⁵ Má Ẹtẹ̀pì, á zì mí 'yozú kīnī, mí 'du 'bá má pámvú ùbì'bá rī pi vù drìgè sī rá 'dini ku, lē mí ùtē kòpi, ádróko ā 'o rí kòpi ùnjí ku.

¹⁶ 'Bá má pámvú ùbì'bá rī pi adriki 'bá nyòókú nōri vé ní ku, sù má ní adrii 'bá nyòókú nōri vé ní ku rī tìjì.

¹⁷ Mí ẹ'yì kòpi adrii 'bá mívé ní pi, mí ímbá kòpi ní tã áda mívé rī, tã mí ní ímbá 'dīri ā sē rí kòpi ā adriki rí uletere.

18 Á pē kōpi mužú 'bá nyōókú nōri vé rī pi āsámvú gé 'dāá, sū mí ní ma ípēé ímúžú 'bá nyōókú nōri vé rī pi āsámvú gé rī tīñi.

19 Má adi má ngúlúpi kōpi ā tā sī, kōpi ā adriki rí ádarú uletere 'bá mívé ní pi.

20 "Á zī mí 'yēṅá 'bá má pámvú ūbī'bá rī pi ní ó'đúkúḷe ku, ma mí zī 'bá úmvúléšī ímú'ba má ē'yī'ba rá rī pi ní índī, kōpi ní ū'đúkó múké 'bá má pámvú ūbī'ba rī pi ní ūlūú rī yījī rá rī sī.

21 Ma rī mí zī kōpi ní, kōpi ā adriki rī ngá ālu, sū 'bá ní adrii mí be ngá ālu rī tīñi. Má Ètēpi, 'bá mí be ngá ālu, kōpi ā adriki ngá ālu 'bá agá, 'bá nyōókú nōri vé rī pi ē ē'yīki rī 'yozú kíni, mí ípē ma ní.

22 Má íngú 'bá má pámvú ūbī'ba rī pi íngúngú, sū mí ní ma íngú rī tīñi, áni kōpi ā adriki rī ngá ālu, sū 'bá ní adrii mí be ngá ālu rī tīñi.

23 'Bá 'bá má pámvú ūbī'ba rī pi be ngá ālu, 'bá kpá mí be ngá ālu, áni 'bá nyōókú nōri vé rī pi ā nīki rī 'yozú kíni, mí ípē ma ímúžú ní, ázini 'í lē kōpi sū mí ní ma lēé rī tīñi.

24 "Má Ètēpi, á lē 'bá mí ní sēé má ní rī pi ā mužik adrii má be trū vūrā má ní mužú adrižú rī gé, kōpi ā ndreki rī mávé đjngará pōwūpōwū mí ní sēé má ní rī, ā'điātāsīyā í ní drī 'bū pi gbizú vū be kuyé rī gé, 'í lē ma lēlé.

25 "Má Ètēpi, mí adriipi tā be piri rī, 'bá nyōókú nōri vé rī pi nīki mí kuyé, 'bo á nī mí rá, 'bá má pámvú ūbī'ba rī pi nīki ámará rí 'yozú kíni, mí ípē ma ní.

26 Á sē kōpi nīki mí gá, ma sē kōpi mí nī mužú nyonyo, áni lēngará mí ní ma lēžú ālu ālu 'điri ā aga rí caá kōpi rú'ba gá, ma má ngúlúpi sī, ma adri kōpi be trū."

18

Āngaráwá rī pi ručí Yēsū rī
(Mátáyo 26:47-56; Mārākō 14:43-50; Lúkā 22:47-53)

1 Yēsū ká Múngú rī zījī deé, íri ní ngazú ívé 'bá 'í pámvú ūbī'ba rī pi be, kōpi ní ēlīžú mužú 'būñá Kídiróní vé rī agásí alé 'dāá, kōpi ní cazú ómvú 'í ní peṭi ólívē* vé rī pi sazú rī gé. Kōpi ní fizú mužú ómvú rī agá 'dāá.

2 Yūdā Yēsū ā ūli 'beépi rī nī vūrā 'dāri rá, ā'điātāsīyā Yēsū pi ándúru rī 'í umú ívé 'bá 'í pámvú ūbī'ba rī pi be nījī vūrā 'dāri gé.

3 Kúru Yūdā ní āngaráwá Rómā vé rī pi ē drī kozú mužú 'bá rī'ba Jó Múngú vé rī ūtē'ba rī pi be ómvú rī agá 'dāá, atala atala rī pi drīgé rī pi Fārúšī rī pi

be, ípēki āngaráwá rī pi ímúžú Yēsū rī rungará gá ní. Āngaráwá rī pi ū'yūki áci, u'đuki lámā, ázini ngá ē'đi vé ní pi í drīgé sī mužú índi.

4 Yēsū nī tā ímú'ba 'í nga'ba 'í rú'ba gá rī pi ārēvú cére rá. Yēsū ní ífūžú ímúžú kōpi ēndreṭi gé nōó, íri ní kōpi zizú kíni, "'Bá ími ní rii ndāá rī 'ā'di 'i?"

5 Āngaráwá 'í ní ípēé rī pi ní újázú Yēsū ní kíni, "'Bá rī Yēsū Nāžerētāgú rī ndā."

Yēsū ní 'yozú kōpi ní kíni, "'Bá ími ní rii ndāá rī ma 'i." Yūdā Yēsū ā ūli 'beépi rī, tu pá kōpi āsámvú gé 'dāá índi.

6 Yēsū ká 'yoó kōpi ní, "'Bá rī ma 'i," kōpi sīki úgóró sī úgóró sí u'deé vūgá.

7 Yēsū ní gōžú kōpi zizú đjī kíni, "'Bá ími ní rii ndāá rī 'ā'di 'i?"

Kōpi ní 'yozú kíni, "'Bá rī Yēsū Nāžerētāgú rī ndā."

8 Yēsū ní 'yozú kōpi ní kíni, "Á lū ími ní rá, 'bá rī ma 'i. Ími dō rī ma ndā, lē ími kuki 'bá adri'beé má be nō'beé ā đēki 'í đīisí rá."

9 Tā Yēsū ní 'yoó, lē 'bá adri'ba 'í be 'dī'beé ā đēki 'í đīisí rá 'điri, ā sē rī tā íri ní ándúru 'yoó kíni, "Á ku 'bá mí ní sēé má ní rī pi fii tá ūñjī gé ku" 'dāri ā nga rī 'í fūú tī ní gé besini.

10 Šimónā Pētērō adriipi ílī áco be drīgé rī ní ívé ílī ínjéžú, íri ní átálágú ámbúgú rī vé túgērī ē bí drī ēndepi gé rī gazú mvórú 'dežú vūgá 'dāá. Túgērī rī ā rú Málūkō 'i.

11 Yēsū ní 'yozú Pētērō ní kíni, "'Í su mívé ílī áco 'điri gōó ívé kērēwú agá 'dāá ūzi! Mí ūsū, mí kíni, ížāngā má Ètēpi ní tā ní útú kuú má ní ínógósí gi 'điri, ícō ma íšú ku?"

Jiki Yēsū rī mužú Ānásí ēndreṭi gé
(Mátáyo 26:57-58; Mārākō 14:53-54; Lúkā 22:54)

12 Kúru āngaráwá Rómā vé rī pi ívé ūgalaku ámbúgú† rī be, Yāhúđjī rī pi vé 'bá āngū ūtē'ba rī pi be, kōpi ní Yēsū rī ruzú ūmbéžú.

13 Drīđrī nī, kōpi jiki íri mužú Ānásí ēndreṭi gé. Ānásí rī Kāyáfā vé ényepi. Ílī 'dāri gé, Kāyáfā rī átálágú ámbúgú rú ní, Ānásí ā vūrā gá.

14 Kāyáfā 'yo ándúru Yāhúđjī rī pi vé 'bá drīkoma rú rī pi ní kíni, "'Bá tré pi ní ūdrázú, múké ní, lē 'bá ālu ā drā kōpi ā vūrā gá ní."

Pētērō 'í dó Yēsū rī gāá
(Mátáyo 26:69-70; Mārākō 14:66-68; Lúkā 22:55-57)

15 Šimónā Pētērō pi ní 'dežú mužú 'bá Yēsū ā pámvú ūbī'ba rī pi vé ázi be Yēsū

* 18:1 18:1 Ólívē: Peṭi ólívē vé rī, íri 'a ū'a be, 'í ícō nya rá, 'í írivé ū'a zo ūdu rú, Yāhúđjī rī pi rī tībī 'á'di ūdu rī sī, ázini kōpi rī tō lámā agá, áci 'yūžú áni. † 18:12 18:12 Ūgalaku ámbúgú āngaráwá rī pi vé rī: Íri āngaráwá éllūú ālu rī pi ē drī kōopi ní.

Pilátō ní gōzú fūzú āmvé 'dāá, İri ní 'yozú Yāhūdī rī pi ní kīnī, "Má İşú tā āzi ūnjī ágō nōri rı'ba gá kuyé.

³⁹ "Bo İmi Yāhūdī rú, İmivé mērē gá, U'dú Múngú ní Elizú Jó rī pi tı gē sī rī gē, İmi lēki ā trūki İmi ní 'bá İ ní 'yū kuú Jó āngū ū'yizú rī agá ni ālu sēé. İmi lēki mā İtrū İmi ní 'bāgu Yāhūdī rī pi vé rī sēé?"

⁴⁰ Kōpi ní ó'üzú ū'dükō be uru 'dāá kīnī, "Kuyé, adri İri 'i ku! 'İ sē 'bá ní Bārābā rı āyu." Bārābā rı 'bá ūnjī, İri 'bá waapi āri'ba rú ni.

19

Pilátō İ Yēsū vé tā kīnī, ā 'diki İri drāa rá

¹ Pilátō ní Yēsū rı sēzú āngarāwá rī pi drıgē, kōpi 'deki rıi İri ūgbāā kēİnā sī.

² Ångarāwá rī pi trakı ūcékúcé suu Yēsū drıgē kŭlā rú, kōpi İ'dükı bōngó İka akoóko rŭkŭ 'bāgu rı pi ní rıi āngırı suu rı suu İri ā rı'ba gá.

³ Kōpi rikı İ İtrū muzú Yēsū vúgá 'dāá dıı dıı, kōpi rikı 'yoó kīnī, "'Bá İngúkı mı rá, mı 'bāgu Yāhūdī rı pi vé rı!" Kōpi ní rı usazú.

⁴ Pilátō ní gōzú fūzú muzú āmvé 'dāá dıı, İri ní 'yozú 'bá rı pi ní kīnī, "İmi ndrekı drı ká, ma mu Yēsū rı İjı İmi vúgá āmvé nōó, 'bo lē İmi nĭki ámá múké 'yozú kīnī, má İşú tā āzi İri ā rı'ba gá lūupi kīnī İri 'bá ūnjı ni kuyé."

⁵ Yēsū ní kúru İfūzú āmvé nōó, sukı ūcékúcé İ ní traá kŭlā rú rı drı ni gē, sukı bōngó akoóko rŭkŭ ndrōİlŭndrōİlŭ rú ni İri ā rı'ba gá, Pilátō ní 'yozú 'bá rı pi ní kīnī, "İ ndrekı drı ká! Ågó rı nō!"

⁶ Atala atala rı pi drıgē rı pi, 'bá rı'ba Jó Múngú vé rı ūtē'ba rı pi be, kōpi ká muı Yēsū rı ndree, kōpi ní ó'üzú ū'dükō be uru 'dāá kīnī, "İmi gbāki İri peıı alambaku sıgē! İmi gbāki İri peıı alambaku sıgē!"

Pilátō ní 'yozú kīnī, "İmi İjki İmıngá İri muı gbāā İyı, má İşú má İrivé ūnjıkānyā lēzú İri 'ozú ūnjı ni kuyé."

⁷ Yāhūdī adri'ba drıkoma rú rı pi ní ūjázú Pilátō ní kīnī, "Tāİmbı 'bávė rı ā'yı rá kīnī, ā 'diki İri drāa rá, ā 'diātāsıyā kīnī, 'i Mvā Múngú vé ni."

⁸ Pilátō ká tā 'diri yıı, ūrı gō İri fııı ambamba.

⁹ Pilátō ní gōzú fıızú İvé vŭrā adrizú rı gē 'dāá, İ Yēsū rı muzú İndı. İri ní Yēsū rı zızú kīnī, "Mı İbı İngá ngŭgá?" 'Bo Yēsū ūjı tıı.

¹⁰ Pilátō ní 'yozú İri ní kīnī, "'İ lē átá má ní ku āsı? 'İ nı ámá 'yozú kīnī, ma ūkpō be mı kuzú, dōku sēzú mı gbāzú peıı alambaku sıgē 'dini kuyé?"

¹¹ Yēsū ní ūjázú Pilátō ní kīnī, "Múngú ā útú té dō tā ni İngōsı kuyé, ūkpō mıvé mı ní 'bāā tā 'ozú má rı'ba gá 'diri İcō té ėzı ngāá má be ku. 'Bo 'bá ma ruııı İjııı mı ėndreııı gē nōri 'o ūnjıkānyā agaapi rá ni."

¹² Pilátō ká tā 'diri yıı, lē lēııı ndāā Yēsū rı oyuzú dııııı rá. 'Bo drıkoma Yāhūdī rı pi vé rı pi ní 'yozú Pilátō ní kīnī, "Mı oyı dō ágō 'diri gı, mı İcō adriı ūndı 'bāgu āmbúgu Rómā vé rı* vé ni ku. 'Bá 'yoopi 'İ lē adriı 'bāgu rú 'diri, İri āri'ba 'bāgu āmbúgu 'diri vé ni."

¹³ Yāhūdī rı pi ká tā 'diri 'yoó 'dini, Pilátō ní Yēsū rı İjızú İmızú kōpi vúgá āmvé nōó dıı. Pilátō ní gōzú muzú ūrıızú İvé lúpa āmbúgu vé rı drıgē, vŭrā İ ní ūdé kuú kpākpā İrā sı rı drıgē. Vŭrā 'dāri zıııı Ėberē tı sı Gabātā.

¹⁴ U'dú 'bá rı pi ní rizú İ útúız U'dú Múngú ni Elizú Jó rı pi tı gē sı rı vé rı gē, ūıı rı ká İ'dó caá sá mudrıı drı ni İrı gē 'dıgē, Pilátō ní 'yozú Yāhūdī rı pi ní kīnī, "İmivé 'bāgu rı, İri 'dı."

¹⁵ 'Bá rı pi ní ó'üzú ū'dükō be uru 'dāá kīnī, "'Bá 'bāgu ākó, 'bāgu 'bávė rı 'dııııı rı!"

Pilátō ní kōpi zızú kīnī, "İmi lēki nyo má gbā İmivé 'bāgu rı peıı alambaku sıgē?"

Atala atala rı pi drıgē rı pi ní ūjázú Pilátō ní kīnī, "'Bá 'bāgu ākó, 'bāgu 'bávė rı 'yégá 'bāgu āmbúgu Rómā vé rı 'ı!"

¹⁶ Pilátō ní kúru Yēsū rı sēzú kōpi drıgē, kōpi ā muııı gbāā peııı alambaku sıgē.

Yēsū vé gbāngarā peııı alambaku sıgē rı (Mātayo 27:32-44; Mārākō 15:21-32; Lúkā 23:26-43)

Ångarāwá rı pi ní kúru Yēsū rı İjızú muzú.

¹⁷ Yēsū 'du peııı alambaku[†] İ ní muzú 'ı gbāzú sı ni gē rı 'ı ngŭlŭpı sı ni muzú vŭrā İ ní zıı "Drı Kōİmgbō rı" gē 'dāá. Vŭrā 'dāri Ėberē tı sı zıııı İri Gōİögótā.

¹⁸ Ångarāwá rı pi muııı Yēsū rı gbāā vŭrā 'dāri gē, gbāki kpā 'bá uruııı İrı Yēsū be trıı vŭrā ālu ālu 'dāri gē, āzi rı İrivé drı ėndepıı gélésı, āzi rı drı İjı gélésı, gbāki Yēsū rı āgágá.

¹⁹ Pilátō ní tāİmbı sēzú, İ ní tā Yēsū rı tōzú rı sızú 'bāzú peııı alambaku İ ní Yēsū rı gbāzú sı ni gē rı drııı gá 'dini, "YĖSŪ

* 19:12 19:12 Bāgu āmbúgu Rómā vé rı: İri 'bāgu āmbúgu 'bāgu āngū āndıāndı rı pi agá rı pi drıgē, āngū Yŭdāyā vé rı drıgē, āngū Gāİİlāyā vé rı drıgē, āzıni āngū Yāhūdī rı pi vé rı drıgē. 'Bá Rómā vé rı pi İvé 'bāgu āmbúgu rı zı İvé tı sı Kāyısārā. 19:14 19:14 Wŭngārā 12:17 † 19:17 19:17 Peııı alambaku: 'Bá Rómā vé rı pi rı 'bá tā 'o'bā ūnjı rı pi gbā mŭsŭmārı sı peııı alambaku sıgē, İri sá 'du ācō kōpi İbı drā ndō, kōpi İzāngā nya ambamba drāngārā rı gē.

NÄZĚRÉTÄGÜ RĪ, 'BÄGÜ YÄHÜDĪ RĪ PI VĚ RĪ."

²⁰ Yähüdĭ kárakará rikí tā ī ní sĭi Yĕsŭ vé peŭi alambaku ī ní ĩri gbázú rĭ drĭlé gá 'dĭri láá, ā diātāsĭyā vŭrā ī ní Yĕsŭ ri gbázú rĭ, ĩri ĩnyĭnjá kŭrú ā gārā gá. Sĭkĭ tā ri Ĕberé tĭ sĭ, Látĭnĭ tĭ sĭ, āzini Ġĭrĭkĭ tĭ sĭ.

²¹ Atala atala rĭ pi drĭgé rĭ pi ní 'yozú Pĭlátó ní kĭnĭ, "Mĭ sĭ tā rĭ 'yozú kĭnĭ, "Bägú Yähüdĭ rĭ pi vé nĭ' 'dĭni ku, lĕ mĭ sĭ 'Ágó 'dĭri 'yo 'ĭ tĭ sĭ kĭnĭ, 'ĭ 'Bägú Yähüdĭ rĭ pi vé rĭ.' "

²² Pĭlátó ní újázú kŕpi ní kĭnĭ, "Tā ī ní sĭi rĭ, újákĭ ku."

²³ Ängáráwá rĭ pi ká Yĕsŭ ri gbáá peŭi alambaku sígé 'dáá gĭ, kŕpi í'dŭkĭ ĩrivé böngó acoó caá vŭrā sĭ su, kŕpi awakĭ ī āsámvú gé sĭ, ógŭpĭ 'dŭ álu, ógŭpĭ 'dŭ álu. Kŕpi 'dŭkĭ kpá ĩrivé böngó ĩri ní rĭi suú rŭkŭ rĭ[†] ĩndĭ, údékĭ böngó 'dĭri áco rŭkŭ caá vŭgá 'dáá, adri kú múlú rú, ícĭkĭ ícĭcĭ kuyé.

²⁴ Ängáráwá rĭ pi ní atázú ī āsámvú gé sĭ kĭnĭ, "Lĕ 'bá ũsĭkĭ böngó áco rŭkŭ 'dĭri ku, 'bá 'bekĭ jĕké sĭ, ā'di ri dŕó ícŕ 'dŭ nĭ."

Tā 'dĭri nga 'ĭ sŭ ī ní sĭi Bŭkŭ Mŭngú vé rĭ agá rĭ tĭnĭ,

"Kŕpi 'bekĭ mávé böngó jĕké sĭ, kŕpi awakĭ ī āsámvú gé sĭ."

Ängáráwá rĭ pi 'okĭ sŭ ī ní léé rĭ tĭnĭ.

²⁵ Yĕsŭ ĕndrĕpĭ pi Yĕsŭ ĕndrĕpĭ vé ōmvŭpĭ be, Māriyā Kĭlŕpāsĭ ũkú ní be, āzini Māriyā Māgādĕlĕnā be, kŕpi muĭkĭ pá tuú peŭi alambaku ī ní Yĕsŭ ri gbázú kú sĭ ní gé rĭ ā gārā gá.

²⁶ Yĕsŭ ká ĕndrĕpĭ ri ndreé tu pá kuú ívé 'bá 'ĭ pámvú ũbĭpĭ 'ĭ ní léélĕ rĭ gārā gá, ĩri ní 'yozú ĕndrĕpĭ ní kĭnĭ, "'Bá nŕni adriĭpi mĭ mvá rú rĭ, ĩri 'dĭ."

²⁷ Yĕsŭ ní kpá 'yozú ívé 'bá 'ĭ pámvú ũbĭpĭ rĭ ní kĭnĭ, "'Bá adriĭpi mĭ ĕndrĕpĭ rú rĭ, ĩri 'dĭ." Ágó Yĕsŭ ā pámvú ũbĭpĭ 'dĭri ní Māriyā ri jĭzú mužú ívé ängá.

Yĕsŭ vé drāngárá

(Mātáyo 27:45-56; Mārākŕ 15:33-41; Lŭkā 23:44-49)

²⁸ Yĕsŭ ká nĭĭ ámá 'yozú kĭnĭ, 'ĭ de ívé ĕzĭ gĭ, tā ī ní sĭi Bŭkŭ Mŭngú vé rĭ agá rĭ ā nga rĭ 'ĭ fŭú tĭ ní gé ānĭ, ĩri ní 'yozú kĭnĭ, "Yĭ ũvá ndĕ ma gĭ."

²⁹ 'Bākĭ vĭnyŕ ũndrākúndra kú ĩgānā āzi agá, kŕpi í'dŭkĭ lĭfá suú peŭi sígé, suú vĭnyŕ rĭ agá 'dáá, kŕpi sukĭ Yĕsŭ tĭ gé.

³⁰ Yĕsŭ ká vĭnyŕ ũndrākúndra rĭ mvŭŭ, ĩri ní 'yozú kĭnĭ, "Tā rĭ deŭepĭ 'dĭ." Drĭ ní ní kŭru ũlŭzú kŭlŭ, ĩri ní ívé ĩndrĭ kuzú Mŭngú drĭgé.

³¹ U'dŭ 'dāri 'bá rĭ pi ní rizú ī útúzu rĭ, kādŕ muŭ caá drŭ 'dĭni, ĩri adri ũ'dŭ Sābátā[§] vé rizú ũmŭ nyazu rĭ. Yähüdĭ rĭ pi lĕkĭ 'bá ī ní gbáá peŭi alambaku sígé 'dĭ'bĕe ā adriki caá cimgbá ũ'dŭ Sābátā vé rĭ gé ku, kŕpi zĭkĭ Pĭlátó tĭ gé kĭnĭ ängáráwá rĭ pi ā ũgbákĭ 'bá 'dĭ'bĕe ā kŕrŕkŕ ũñŕŕ 'dĭisĭ rá, kŕpi ā ũdrākĭ rĭ mbĕlĕnjā, ā ũtrŭkĭ rĭ kŕpĭvé ävŭ vŭgá.

³² Ängáráwá rĭ pi ní í'dŕzú ágŕ āzi ī ní gbáá Yĕsŭ be trŭ rĭ ā kŕrŕkŕ ũgbázú ũñŕzú, vŭdrĭ ní gé, kŕpi ní kpá āzi rĭ vé rĭ ũgbázú ũñŕzú.

³³ 'Bo kŕpi ká caá Yĕsŭ vŭgá, kŕpi ĩsŭkĭ Yĕsŭ drā gĭ, kŕpi ũgbákĭ ĩri ā kŕrŕkŕ fā ũñŕŕ kuyé.

³⁴ Ängáráwá ālu ní ní Yĕsŭ ā gārāfā sŕzú ŕjŭ sĭ, āri, āzini yĭ ĩni ífŭzú razú 'dĭzú rŭ' bá ní gé sĭ vŭgá nŕŕ.

³⁵ Ágó tá rĭ ndreépi 'ĭ mĭ sĭ rĭ, ũlŭ tā rĭ nĭ, tā ĩri ní ũlŭrŭ rĭ, ĩri tā áda. Nĭ ámá 'yozú kĭnĭ, tā 'ĭ ní ũlŭrŭ 'dĭri adri ũñŕŕ kuyé. ũlŭ tā 'dĭri kĭnĭ, ĩmi ĕ'yĭkĭ rĭ 'yozú kĭnĭ, ĩri tā áda.

³⁶ Tā 'dĭ'bĕe ngákĭ ī 'dĭni, tā ī ní sĭi Bŭkŭ Mŭngú vé rĭ agá kĭnĭ, "Ícŕkĭ ĩrivé fā ũgbáá ĩŕŕŕ āluñāni ku" 'dāri, ā nga rĭ 'ĭ fŭú tĭ ní gé bĕnĭ.

³⁷ Tā rĭ āzi ī ní sĭi Bŭkŭ Mŭngú vé rĭ agá rĭ 'yo kĭnĭ, "Kŕpi mĭ 'bā 'bá ī ní gārāfā ní sŕŕŕ ŕjŭ sĭ rĭ ndrezú."

Yĕsŭ vé ũngárá

(Mātáyo 27:57-61; Mārākŕ 15:42-47; Lŭkā 23:50-56)

³⁸ Yŕsĕpā Ärĭmātáyŕgŭ rĭ, ĩri 'bá Yĕsŭ ā pámvú ũbĭpĭ ní, 'bo ri tā 'ĭ ní Yĕsŭ ri ĕ'yĭzú rĭ ũcĭcĭ, ā'diātāsĭyā ĩri ri 'ŕŕ Yähüdĭ rĭ pi sĭ ũrĭ sĭ. Mu Yĕsŭ vé ävŭ ā tā zĭĭ Pĭlátŕ tĭ gé, Pĭlátŕ ā'yĭ ĩri ní rá. ĩri ní ävŭ rĭ 'dŭzú mužú sĭzú nĭ.

³⁹ Nĭkŕdĕmā ŕtŭ ĩmŭpĭ Yĕsŭ vŭgá ĩnĭ sĭ rĭ 'de mužú Yŕsĕpā vŭgá sĭ ĩndĭ, jĭ ũdu ī ní usāá ĕjĭngŭrŭ sĭ ní mužú 'ĭ drĭgé sĭ ĩndĭ, ũdu rĭ vé ĕjĭngárā ĩri ícŕ ca kĭlŕ pŭkŭ na drĭ ní tŕŕŭŭ 'dĭni rá.

⁴⁰ Ägŕ ĩrĭ 'dĭ'bĕe 'ĭ'dŭkĭ ĕjĭngŭrŭ rĭ ũdāá Yĕsŭ vé ävŭ rŭ' bá gá sĭ, kŕpi í'dŭkĭ böngó ävŭ rĭ ā rŭ' bá ĩmŭlŭzú ānĭ, sŭ Yähüdĭ rĭ pi vé mĕrĕ rizú ävŭ sĭzú rĭ tĭnĭ.

⁴¹ Vŭrā ī ní Yĕsŭ ri gbázú peŭi alambaku sígé rĭ, ĩri ĩnyĭnjā ōmvŭ ā gārā gá, gākĭ 'bŭ lŭú ũjĭ agá ävŭ sĭzú ní kú ōmvŭ rĭ agá 'dáá, ũjĭ 'dāri sĭkĭ drĭ 'bá āzi 'a ní gé 'dālĕ kuyé.

⁴² U'dŭ 'dāri ní adriĭ ũ'dŭ Yähüdĭ rĭ pi vé ní rizú ī útúzu fŭzú ānĭ ũ'dŭ Sābátā vé rĭ gé rĭ sĭ, āzini ũjĭ ävŭ sĭzú rĭ ní adriĭ ĩnyĭnjā rĭ sĭ, kŕpi áwĭkĭ Yĕsŭ ri sĭĭ ũjĭ rĭ agá 'dägá.

† 19:23 19:23 Böngŕ ĩri ní rĭi suú rŭkŭ rĭ: Böngŕ 'dāri ĩndrĕ sŭ jŭlŭbĭyā tĭnĭ. 19:24 19:24 Sāwŭmā 22:18 § 19:31 19:31 Sābátā: U'dŭ Sābátā vé rĭ, ĩri í'dŕŕ sā āziyā ũndrĕnjā vé rĭ gé. 19:36 19:36 Wŭngárā 12:46; Kālāfe 9:12; Sāwŭmā 34:20 19:37 19:37 Zākārĭyā 12:10

20

Yēsū vé ingángará gōzú idri rú rī vé tā (Mátáyo 28:1-10; Mārákō 16:1-8; Lúkã 24:1-12)

1 Kã muḡ adrii Yīngã sī ũ'büti künñkünñ, Māriyã Māgādēlēnã ní 'dezu muḡu 'büřēdrī gé 'dãá, ca muḡ řu řu gūki řrã ĩ ní 'bü ři ē tī ōžžūzú ři ämvé gi.

2 Īri ní 'dózu njuzú muḡu řimōnã Pētēró vúgá, äzini Yēsū vé 'bã ři ä pámvú ũbüpi ři ní lēlēlē ři vúgá 'dãá, ři ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Kōpi 'dukí Úpí Yēsū vé ävü 'bü ři agásí gi, 'bã nñki kuyé dō kōpi jiki ři 'bãã ngügá!"

3 Pētēró pi ní 'dezu muḡu Yēsū vé 'bã ři ä pámvú ũbüpi ři ní lēlēlē ři be 'büřēdrī gé 'dãá.

4 'Bã ři 'dī'bee rikí njuú muḡu óngú sī, 'bo 'bã Yēsū ä pámvú ũbüpi äzi 'diri ndē Pētēró ri óngú sī rá, nju caá 'büřēdrī gé 'dãá drīdrī.

5 Övü 'bü ři ä 'a ölüü, řu 'yēná böngó ĩ ní ävü ři ä rü'bã ĩmülüzú ři ndreé äyu, 'bo fi 'bü agá 'dãá kuyé.

6 řimōnã Pētēró ĩ ní kuú vulé ři kã caá, fi 'bü agá 'dãá nñ, ndre böngó ĩ ní ävü ři ä rü'bã ĩmülüzú ři, kuki kú 'bü agá 'dãá äyu.

7 Böngó ĩ ní Yēsū ē mīlētī ũmbézu ři tra 'i kú túngú, böngó ĩ ní ävü ři ä rü'bã ĩmülüzú ři gū kpá 'i kú túngú.

8 Kúru 'bã Yēsū ä pámvú ũbü'bã ři pi vé äzi caapi 'büřēdrī gé 'dãá drīdrī ři ní kpá fizú 'bü agá 'dãá, kã böngó ři ndreé, ři ní kúru ē'yīzú 'yozú kīnī, Yēsū ingá gōó idri rú gi.

9 Tã ótú Búkú Múngú vé ři ní 'yoó, Yēsū ři ĩmü ingá gō idri rú rá 'diri fi kōpi drīgé 'dãá kuyé.

Yēsū 'i da 'i Māriyã Māgādēlēnã endreḡi gé (Mārákō 16:9-11)

10 Kúru Yēsū vé 'bã ři ä pámvú ũbü'bã ři pi ní 'dezu mvizú gōzú 'bēti,

11 'bo Māriyã áwí ivé ři řií ngoó vürã ävü řizú ři gé 'dãá. Īri ní övüzú 'bü ři ä 'a ölüzü,

12 ři ní mäläyikã ři pi ndrezú 'bü agá 'dãá, kōpi úsúki ĩ kú böngó imve imve ni pi sī, kōpi úřiki kuú 'bü ĩ ní Yēsū ři řizú ři agá 'dãá, äzi ři drīgelé sī, äzi ři pápálésí.

13 Mäläyikã ři pi ní Māriyã ři zizú kīnī, "Ükü 'diri, mi ri ngo äsī?"

Māriyã ní 'yozú kōpi ní kīnī, "'Dukí Úpí mávé ři muḡu gi, ä nñ kuyé, dō jiki ři muḡ 'bãã ngügá."

14 Māriyã ní kúru 'i újázú ängü údrézú 'i gārã gá sī, ndre Yēsū tu pá kuú 'dãá, 'bo nñ ämá 'yozú kīnī, 'bã ři Yēsū 'i 'dīni kuyé.

15 Yēsū ní ři zizú kīnī, "Ükü 'diri, mi ri ngo äsī? 'Bã mi ní řií ndãá ři ä'di 'i?"

Māriyã ōřu 'bã ři ómvü 'dīpa 'i. Īri ní 'yozú kīnī, "Ämbúgu mávé ři, 'i 'du dō ävü ři muḡu nōósi mi 'i, 'i lü má ní vürã mi ní ři řizú muḡu 'bãzú ři, má mu ři ävü ři řu ndreé besīni."

16 Yēsū ní 'yozú ři ní kīnī, "Māriyã!"

Māriyã ní 'i újázú ängü ndrezú Yēsū vúgá 'dãá, ři ní 'yozú Eberē tī sī kīnī, "Rãbóni," ĩffi ní "Īmbãpi."

17 Yēsū ní 'yozú ři ní kīnī, "Lē mi uló má rü'bã ku, má újã drī ma gōó má Ĕřēpi vü 'dãá kuyé, 'i mu lüü má Ĕřēpi nñ, 'i 'yo, 'Ma ři ma újã gō má Ĕřēpi Múngú vúgá, ři kpá ĩmi Ĕřēpi, ři kpá ĩmivé Múngú."

18 Māriyã Māgādēlēnã ní 'dezu muḡu 'bã Yēsū ä pámvú ũbü'bã ři pi vúgá 'dãlé, ũlu kōpi ní kīnī, "Á ndre Úpí ri gi." Māriyã ní tã Úpí ní 'yoó 'i ní ři ũlüzú kōpi ní.

Yēsū 'i da 'i ivé 'bã 'i pámvú ũbü'bã ři pi endreḡi gé

(Mátáyo 28:16-20; Mārákō 16:14-18; Lúkã 24:36-49)

19 Kã muḡ adrii Yīngã sī ũndresí, Yēsū vé 'bã ři ä pámvú ũbü'bã ři pi úmúki ĩ vürã älu gé, kōpi fikí úři jó agá, kōpi ũpiki kēřēti ři pi cí, ä'diätäsivã kōpi ři 'o ũří sī 'bã ambugu Yähüđři ři pi vé ři pi sī. Yēsū ĩmü pá tuú kōpi äsámvú gé, 'yo kōpi ní kīnī, "Tãkiri ä adri ĩmi be!"

20 Kã tã ři átã kōpi ní 'dīni, ři ní äzó bilé 'i drīgé, äzini 'i gārãfã gá ři sēzú ndrezú kōpi ní. 'Bã ři ä pámvú ũbü'bã ři pi adriki äyikó sī kōpi ní Úpí ri ndreé ři sī.

21 Yēsū gō 'yoó kōpi ní đđi kīnī, "Tãkiri ä adri ĩmi be. Á lē ĩmi pēé muḡu sū má Ĕřēpi ní ma ĩpēé ři řiñ."

22 Yēsū ní ĕvřivři vuzú kōpi drīgé, ři ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Īndri Uleterē ři ä adri ĩmi be.

23 ĩmi trükí dō 'bã ũnjikãnyã 'o'bã ři pi ivé ũnjikãnyã agásí rá, Múngú ri kōpi trü ivé ũnjikãnyã agásí rá, ĩmi trükí dō kōpi ivé ũnjikãnyã agásí kuyé, Múngú trü kōpi ku."

Yēsū 'i da 'i Tómã endreḡi gé

24 'Bã Yēsū ä pámvú ũbü'bã ři pi vé älu rü ni Tómmã Dđidímã 'i, Yēsū kã ícã kōpi äsámvú gé, Tómmã ri öğüpi äsámvú gé 'dãáyo.

25 'Bã Yēsū ä pámvú ũbü'bã ři pi ä uruḡo ní lüzú ři ní kīnī, "'Bã ndrekí Úpí ri rá!"

'Bo ři ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Á ndre dō müřmüři vé bilēmři ĩ ní Yēsū ē đřři gbãzú ři má mři sī kuyé, äzini má uló dō mēmēřikó ři má đřři sī kuyé, äzini á 'bã dō đřři bilēmři gārãfã ni gé ři ulózú kuyé, má ícö tã 'diri ē'yřři ku."

26 'U'džú ĕžřřři ä vřđřři gé, Yēsū vé 'bã ři ä pámvú ũbü'bã ři pi úmúki ĩ gōó muḡ adrii

trú jó agá, Tórná ri kôpi ásamvú gé 'dálé indí. Kôpi úpíkí kêtí rí pi cí, 'bo Yésú imú fí adrii kôpi ásamvú gé 'dálé, íri ní 'yozú kôpi ní kînî, "Tákiri á adri ími be."

²⁷ Yésú ní kúru 'yozú Tórná ní kînî, "'Í 'bá mí drí mváná 'dígé, 'í ndre má drí ágélé, mí isú mí drí, mí uló má gárafá ání. Lé mívé yíkí á awa 'i írî ku, lê mí ê'yí ma."

²⁸ Tórná ní újázú íri ní kînî, "Mí Úpi mávé ní, mí kpá Múngú mávé ní!"

²⁹ Yésú ní 'yozú íri ní kînî, "Mí ê'yí ma mí ní má rú'ba ndreé gi rí sí? 'Bá ma ê'yí'ba, má rú'ba ndre'ba kuyé rí pi vé áyikô rí imú aga rá."

³⁰ Yésú nga tá áyázú áyāyā ní pi kárakarā, írivé 'bá íri pámvú úbî'ba rí pi ndrekí rá. Tá áyázú áyāyā íri ní 'oó rí pi urukô'beé síkí búkú nōri agá kuyé.

³¹ 'Bo síkí tá 'dî'bee, ími ê'yíkí rí 'yozú kînî, Yésú ri Kúrisitô, íri Mvā Múngú vé ní, ími ê'yíkí dô íri gí, ími ídri 'dání'dání rí ísú rá.

21

Yésú gō 'i 'daa' dī

¹ Yésú gō indré ívé 'bá 'í pámvú úbî'ba rí pi endretí gé dī yī bálálá Tībérīyā ā gārā gá 'dāá. Tá rí nga 'i 'díní.

² Sîmônā Pétērō pi, Tórná Dīdimā be, Nātānāyélé íngápi Kánā gálésí āngū Gálláyā vé rí agá rí be, Zēbēdayō enjipījī írî rí pi be, āzini 'bá Yésú ā pámvú úbî'ba rí pi ā urukô írî ni pi be, úmúkí í vūrā ālu gé.

³ Sîmônā Pétērō ní 'yozú kôpi ní kînî, "Á lê muý 'í'bjí 'beé."

Kôpi ní 'yozú íri ní kînî, "'Bá lékí muý indí." Kôpi ní 'dezú fizú kúlúmgbā agá, muýú 'í'bjí 'bengará gá, 'bo ínjā 'dāri sí, kôpi 'bekí 'í'bjí áluñāni kuyé.

⁴ Kā muý adrii ú'butí kúnîkúnî, Yésú mu pá tuú kuú yī tī gé 'dāá, írivé 'bá íri ā pámvú úbî'ba rí pi níkí ámā 'yozú kînî, 'bá rí Yésú 'i 'díní kuyé.

⁵ Yésú ní kôpi zizú kînî, "Mávé úndí rí pi, ími í'békí tró 'í'bjí kuyé?"

Kôpi ní újázú íri ní kînî, "'Bá í'békí áluñāni kuyé."

⁶ Yésú ní 'yozú kînî, "Ími 'bekí ímivé ímbá rí pi kúlúmgbā rí vé wōkō drí èndépí géle rú rí gé, ími ícō 'í'bjí 'be rá." Kôpi ká ímbá rí 'beé, sū Yésú ní 'yoó rí tñj, kôpivé ímbá rí ènjí lílî, kôpi ícókí ísē bā ku, ā'diātāsīyā 'í'bjí rí pi tókí í ímbá rí agá 'dāá kárakarā.

⁷ 'Bá Yésú ā pámvú úbî'ba rí pi vé ālu Yésú ní léé agāá rá rí ní 'yozú Pétērō ní kînî, "'Bá rí Úpí 'i." Sîmônā Pétērō ká yīj 'yozú kînî, "'Bá rí Úpí 'i," íri ní ívé bōngó

'í ní trūú 'bāá kuú vūgá rí 'í'dúúz akozú 'í rú'ba gá, íri ní wazú 'dezú yīj agá 'dāá.

⁸ 'Bá Yésú ā pámvú úbî'ba rí pi sōkí ívé kúlúmgbā rí muýú pá tuú yīj tī gé 'dāá, 'í'dóúz kúlúmgbā rí ā rú'ba gá 'dígé, cazú yīj tī gé 'dāá, 'í ovu ca pá ā 'a múdūrūlū ālu. Kôpi ní ívé ímbá rí ísészú 'í'bjí be agá tré.

⁹ 'Bá Yésú ā pámvú úbî'ba rí pi ká ísú kúlúmgbā rí agāsí, kôpi ísúkí údékí áci kuú 'dāá, 'bākí 'í'bjí úzó āní, āzini 'bākí pánga gārā ni gé.

¹⁰ Yésú ní 'yozú ívé 'bá 'í pámvú úbî'ba rí pi ní kînî, "Ími íjíkí 'í'bjí ími ní 'beé sáná 'díri sí rí pi ā urukô ímúú nōó."

¹¹ Sîmônā Pétērō ní tuzú fizú kúlúmgbā agá, íri ní ímbá rí ísészú ímúúzú yīj tī géle rú, 'í'bjí ā'yí 'a ni gé múdūrūlū ālu pūkú tōwú drí na, 'í'bjí kárakarā 'dî'bee sí, ímbá rí uce kuyé.

¹² Yésú ní 'yozú ívé 'bá 'í pámvú úbî'ba rí pi ní kînî, "Ími ímúkí, 'bā nyakí ínyá." 'Bo úrî sí, 'bá āzi zījpi 'yoópi kînî, 'bá rí ā'dí 'i yā 'díní 'dāáyo, ā'diātāsīyā kôpi níkí ámā rá 'yozú kînî, 'bá rí Úpí Yésú 'i.

¹³ Yésú ní kúru ímúúzú, íri ní pánga rí 'í'dúúz sészú kôpi ní. Vúdrî ní gé, íri ní kpá 'í'bjí rí 'í'dúúz sészú kôpi ní.

¹⁴ 'Díri nōní vú na ní Yésú ní 'i 'í'dazú ívé 'bá 'í pámvú úbî'ba rí pi endretí gé, íri ní íngázú gōó ídri rú rí ā vúdrî gé rí.

Yésú pi vé tā Pétērō be rí

¹⁵ 'Bá Yésú ā pámvú úbî'ba rí pi ká ínyá rí nyaá deé, Yésú ní 'yozú Sîmônā Pétērō ní kînî, "Sîmônā Yüwání ā mvá rí, 'í lê nyo ma mí ōgūpīj 'dî'bee agāá rá?"

Pétērō ní újázú íri ní kînî, "Úpí, mí nī rá 'yozú kînî, á lê mí agāá rá."

Yésú ní 'yozú íri ní kînî, "Mí úcé mávé kábílō anjī rí pi múké."

¹⁶ Yésú gō tá rí èndīj 'yoó dīj kînî, "Sîmônā Yüwání ā mvá rí, èndépí 'í lê nyo ma rá?"

Sîmônā ní újázú íri ní kînî, "Úpí, mí nī rá 'yozú kînî, á lê mí rá."

Yésú ní 'yozú íri ní kînî, "Mí ütē mávé kábílō rí pi múké."

¹⁷ Vú na ní gé, Yésú gō 'yoó Sîmônā ní kînî, "Sîmônā Yüwání ā mvá rí, 'í lê nyo ma rá?"

Pétērō gō adrii ízāngā sí, ā'diātāsīyā Yésú ní 'i zīj caá vú na kînî, "'Í lê ma rá yā" rí sí. Íri ní kúru 'yozú Yésú ní kînî, "Úpí, mí nī rá, á lê mí ambamba!"

Yésú ní 'yozú íri ní kînî, "Mí úcé mávé kábílō rí pi múké."

¹⁸ Áda ádarú á 'yo mí ní 'díní, mí ní drí ótú adrizú kēřīnā rú rí gé, mí ri bōngó mívé rí úsú mí rú'ba gá mí drí sí nī, mí mu vūrā mí ní léé muýú rí gé. 'Bo 'í dē dô

gí, mí mì drī ādrō vūrā ālu gé, 'bá āzi ri ímú mí rụ, ìri mì drī úmbé, ìri ímú mí jì mụzú vūrā mí ní lēé ku ní gé."

¹⁹ Yēsū 'yo tā rī 'dīni lūzú kīnī, lētī Pētērō ní ímúzú drāzú rī, ìri sē ī ímú Múngú ri íngú ānī rá. Yēsū ní 'yozú Pētērō ní kīnī, "Mí ūbī mā pámvú!"

'Bá Yēsū vé lēlē rī

²⁰ Pētērō újá 'i āngū úndré 'i gārā gá sī kūrū, ìri ní Yēsū vé 'bá ìri ā pámvú ūbī 'bá rī pì vé ālu Yēsū ní lēlē rī ndrezú, ìri ri ímú ī vūdrī gé sī, 'bá 'dīri úrípì Yēsū ā gārā gá ìnyinā ìnyá tì gé 'yoópi, "Úpí, 'bá lēpì mí ūlì 'beépi rī ā'di 'i rī 'i?"

²¹ Pētērō ká ágó rī ndree, ìri ní Yēsū ri zizú kīnī, "Úpí, mí ūsū tā ágó 'dīri drīgé íngóni?"

²² Yēsū ní újázú Pētērō ní kīnī, "Á lē dō ágó 'dīri ā adri idri rú cīngbá má ní ícázú rī gé, adri mì tā kuyé. Á 'yo mí ní 'dīni, lē mí ūbī mā pámvú."

²³ Tā 'dīri ayi mụzú 'bá Yēsū ri ē'yī 'bá gí rī pì vúgá sī kīnī, ágó Yēsū ā pámvú ūbīpì 'dīri ícó drāá ku. 'Bo tā Yēsū ní 'yoó rī adri 'yozú kīnī, ágó rī drā ku yā 'dīni ku, Yēsū kīnī, "Á lē dō ágó 'dīri ā adri idri rú cīngbá ụ'dụ má ní ícázú rī gé, adri mì tā kuyé?"

²⁴ Ágó 'dīri 'bá Yēsū ā pámvú ūbīpì rī 'i, ndre tā 'dī'bée 'i mì sī, sī kpá tā rī nī, 'bá nīkí rá tā Yēsū vé ìri ní ndree 'i mì sī 'dī'bée, ìri tā áda.

²⁵ Yēsū 'o tā kárakará. Ā sīkí té dō tā rī pì céré rá, vūrā ī ní búkú rī pì 'bázú rī ícó té caá ku.

Ezi 'bá áyúâyü rĩ pi vé rĩ Tã búkũ rĩ vé rĩ ã ũlũngará

Búkũ Ezi 'bá áyúâyü rĩ pi vé rĩ, Lúkã sí nĩ, sí kpá búkũ Lúkã vé rĩ nĩ. Búkũ 'diri agá, Lúkã ũlũ tã 'diri ísũ áküdē Yēsũ nga muzú 'bũ gé gĩ. Drĩdrĩ nĩ, 'bá Yēsũ ã pámvũ ũbĩ' 'bá rĩ pi ũlũkĩ ú' 'dũkọ múké rĩ Yáhúđĩ rĩ pi ní kọpivé ángũ agá. Vũdrĩ nĩ gé, kọpi ũlũkĩ 'bá urukọ' 'bée ní ángũ urukọ' 'bée agási rá. Lúkã ũlũ tã Índri Uletererĩ ní 'bá Yēsũ ã pámvũ ũbĩ' 'bá rĩ pi ásúú drĩdrĩ rĩ vé tã, ázini ũlũ tã Índri Uletererĩ ní kọpi ē drĩ kozú, ĩri ní kọpi ní ũkpọ sészú ívé 'bá drĩkoma rú rĩ pi be rĩ vé tã.

Cápĩtã 1-12 agá, tã Lúkã ní ũlũũ 'dĩgē agaápi rá rĩ, ũlũ tã Pétērō ní 'oó rĩ, ázini ũlũ tã 'i ngaápi 'bá Yēsũ rĩ ē' 'yĩ' 'bá gĩ rĩ pi ásámvũ gé Yērūsálémã gá 'dálé rĩ. Tã ĩ nga' 'bée 'dĩ' 'bée agási, Índri Uletererĩ ko kọpi ē ĩzã rá, kọpi ã ñikĩ rĩ amá 'yozú kinĩ, Múngú lē, kọpi ã ũlũkĩ ú' 'dũkọ múké Yēsũ vé rĩ 'bá rĩ pi ní ángũ rĩ pi agási céré, adri 'yénjã Yáhúđĩ rĩ pi ní ku. Cápĩtã 13-28 agá, Lúkã ũlũ lēđĩ Índri Uletererĩ ní Páulũ ē ĩzã kozú, ĩri ní ú' 'dũkọ múké rĩ ũlũzú muzú vūrã kárakarã agási rĩ vé tã, í' 'dó Eziyã gá, Yúrōpũ gé, cĩngbã cazú křřú Rómã vé rĩ gé. Ú' 'dógú' 'dógú 'diri agá, Lúkã ũlũ tĩ Páulũ ní sēé rĩ vé tã, ázini tĩ 'bá áyúâyü rĩ pi ní sēé rĩ vé tã. Tã 'dĩ' 'bée 'bá ĩzã ko ñĩzú amázú kinĩ, kọpi ũlũkĩ ú' 'dũkọ múké Yēsũ vé rĩ 'bá ándiándĩ pi ní, tã 'i nga' 'bá rĩ pi agási ándiándĩ.

Ezikĩ Índri Uletererĩ vé tã

1 Tōfĩlĩ má ní lēlél rĩ, búkũ má ní sũ drĩdrĩ rĩ agá, á sí tã Yēsũ ní í' 'dó 'oó rĩ pi, ázini ĩri ní ímbã rĩ pi ārēvũ céré,

2 cĩngbã cazú ú' 'dũ ĩri ní ívé 'bá áyúâyü rĩ pi* ímbázú Índri Uletererĩ rĩ vé ũkpō sí rĩ gé, ázini ĩ ní ĩri 'duzú muzú 'bũ gé rĩ gé.

3 Īzàngã Yēsũ ní nyaá rĩ ã vřđřĩ gé, Yēsũ gō 'i' 'i' 'dã ívé 'bá áyúâyü rĩ pi ęndřęđĩ gé lęđĩ be ándiándĩ, lřzú kinĩ 'i' 'i' rĩ rĩ. Í' 'dã 'i' kọpi ęndřęđĩ gé caá ú' 'dũ pũkũ sũ, rĩ kọpi ní málũngã Múngú vé rĩ ã tã ũlũũ.

4 Ú' 'dũ álu, kã rĩ ínyá nyaá ívé 'bá áyúâyü rĩ pi be, ĩri ní 'yozú kọpi ní kinĩ,

* **1:2 1:2** 'Bá áyúâyü rĩ pi: 'Bá áyúâyü rĩ pi, Yēsũ sē kọpi ní ũkpō, rĩ kọpi pē muų 'bá rĩ pi ímbã, índri ũnjĩ rĩ pi údrō, ázini tã áyázú áyáyã ní pi 'oó. † **1:2 1:2** Índri Uletererĩ: Índri Uletererĩ Índri Múngú vé ní. Búkũ Múngú vé rĩ kinĩ, Eđęđĩ rĩ Múngú 'i, ĩrivé mvã Yēsũ rĩ Múngú 'i, ázini Índri Uletererĩ Múngú 'i. Eđęđĩ rĩ, Mvōđĩ rĩ, ázini Índri Uletererĩ, kọpi Múngú álu. † í lã Yūwánĩ 1:1-18; Yūwánĩ 8:41-42; Ezi 5:3-4. ‡ **1:5 1:5** Bãtizĩmũ: ĩ rĩ 'bá rĩ pi ní bãtizĩmũ sē lřzú kinĩ, kọpi újãkĩ ęđĩ ívé ũnjĩkãnyã agási gĩ, kọpi ē' 'yĩkĩ Múngú rĩ gĩ. § **1:12 1:12** Mãyĩlĩ: 'Bá rĩ ícō ęđĩ tu ca mãyĩlĩ na sã álu agá.

"Lē ĩmi fũkĩ Yērūsálémã agási ámvé ku, ĩmi tēkĩ fēfē má Eđęđĩ ní ęđĩ, ĩri ní lēé sēé ĩmi ní, má ní tã ní 'yoo ĩmi ní rĩ.

5 Yūwánĩ sē bãtizĩmũ[†] rĩ yĩ sĩ, 'bo ú' 'dũ mādã ã vřđřĩ gé, ĩ ĩmũ ĩmi ní bãtizĩmũ rĩ sē Índri Uletererĩ sĩ."

Yēsũ vé 'dũngará muzú 'bũ gé rĩ

6 Yēsũ vé 'bá áyúâyü rĩ pi kã rĩ adri Yēsũ pi be trũ, kọpi ní Yēsũ rĩ zizú kinĩ, "Úpi, sã ñōri gé, mĩ nyo ícō málũngã rĩ sē gō 'bá ĩsērélē vé rĩ pi drĩgē rá?"

7 Yēsũ ní 'yozú kọpi ní kinĩ, "Adri tã ĩmivé nĩ, ĩmi ní lřzú sã ní ñĩzú, dōku mbãã ú' 'dũ ní ñĩzú ku, má Eđęđĩ úđĩ ĩngã tã ní ívé ũkpō sí gĩ.

8 'Bo Índri Uletererĩ kãdō ĩmũ ĩmi ású, ĩri ĩmi ní ũkpō sē, ĩmi ndreki mávé tã ĩmĩ mĩ sí gĩ, ĩmi í' 'dōkĩ tã ní ũlũũ křřú Yērūsálémã vé rĩ agá, ángũ Yūdáyã vé rĩ agási céré, ázini ángũ Sãmãriyã vé rĩ agá, cazú vřđřęđĩ sí céré."

9 Yēsũ kã tã rĩ átã 'dĩni, ĩ ní ĩri 'duzú muzú 'bũ gé 'dãã, kọpi rĩkĩ ĩri ndreé muzú, ĩřĩđĩtĩ rĩ ní ĩri ōzřzũ, kọpi gōkĩ ĩri ndreé kuyé.

10 'Bá rĩ pi kã rĩ mĩ 'bãã ĩri ndrezú muzú 'bũ gé 'dãã, koro ágō ĩřĩ pi ní ĩmũzú pá tuzú kọpi ásámvũ gé, kọpi úsũkĩ bōngō ĩmve ĩ rĩ' 'bá gá.

11 Kọpi ní 'yozú kinĩ, "Īmi ágō Gállĩlãyã vé 'dĩ' 'bée, ngã ĩmi ní rizú pá tuzú ñōgō ángũ ndrezú muzú 'bũ gé 'dãã rĩ ã' 'dĩ? Yēsũ Gállĩlãyãgũ ĩ ní 'duų ĩmi ásámvũ gé sí muzú 'bũ gé 'diri, ĩri nyo gō ĩmvi sũ ĩmi ní ĩri ndreé muzú 'bũ gé 'diri tĩnĩ."

Īpēkĩ Mãyĩlĩ rĩ 'bãã Yūdã ã vřđřĩ gá

12 Kúru Yēsũ vé 'bá áyúâyü rĩ pi ní ísĩzú ĩrã Ōlĩvé vé rĩ drĩgē 'dãási, kọpi ní mvizú gōzú Yērūsálémã gá 'dálé. Křřú Yērūsálémã vé rĩ pi vé ásámvũ vřđřĩ caá ĩrã rĩ be mãyĩlĩ[§] álu kuyé.

13 Kọpi kã caá, kọpi ní tuzú muzú jō ã 'a urřlēsĩ kọpi ní rizú adrizú rĩ agá 'dãã. 'Bá rĩ Pétērō 'i, Yūwánĩ 'i, Yōkōbũ 'i, Ándēręyã 'i, Pĩlĩpũ 'i, Tōmã 'i, Bãtĩlĩmãyō 'i, Mãyãyo 'i, Yōkōbũ Ālãfãyō mvōđĩ 'i, Sĩmōnã úvã 'bããpi 'bá ívé rĩ pi ē ĩsũkĩ rĩ drřwãlã rĩ 'i, Yūdã Yōkōbũ mvōđĩ sĩ.

14 Ú' 'dũ céré kọpi rĩ ĩ' 'i' umũ trũ Múngú rĩ zĩ Mãyĩlĩ Yēsũ ęndřęđĩ pi be, ũkũ urukọ' 'bée be, ázini ĩrivé ęđřĩđĩ be.

15 Ú' 'dũ 'dã' 'bée gé, 'bá Yēsũ rĩ ē' 'yĩ' 'bá gĩ rĩ pi umũkĩ ĩ caá mřđđřřũlũ álu pũkũ ĩřĩ vřđřĩ

ālu gé. Kúru Pétēro ní ngazú ʊrʊ sī, ĩri ní átázú kòpi ní kīnī,

16 “Má édrípíj má ómʋpíj, tā Índri Uleterē rī ní átá kuú Dāwúđí* tị gé Yúdā vé tā sī, í ní sīi Búkú Múngú vé rī agá rī, ā nga rī 'i fūú tị ní gé bēnī. Yúdā ko 'bá Yēsū rī rʊ' 'bá rī pi ē drī mʋzú nī.

17 Yúdā rī ótʋ 'bávé ógúpí, ĩpēkí ĩri ězị ngaá 'bá be trʋ.”

18 (Yúdā je ómʋvú mǔfēngā ĩ ní ũfēē ĩri ní ũnjīkányā 'ozú 'dāri sī, í 'dé 'i drī sīj vūgá, 'a ní āfi rá, fi ní ũkpú céré āmvé.

19 'Bá adri' 'bá Yērúsālēmā gá rī pi céré yíkí tā 'dīri rá. Kúru kòpi ní vūrā 'dāri ā rú zizú ívé tị sī Ākēlēdamā, nyóókú ári vé nī.)

20 Kúru Pétēro ní 'yozú kīnī, “Síkí búkú Sāwǔmā vé rī agá kīnī,

“ ĩrivé 'bētj ē ícá ándrú rú. 'Bá āzi ā adri 'bētj rī agá 'dāá ku.' Āzini,

'Lē ā 'bāki 'bá āzi ĩri ā vūrā gá ězị ĩrivé rī ngaá.’

21 Kúru lē 'bá ĩpēkí 'bá āzi 'bāā ĩri ā vūrā gá, ā nga rī ězị ĩri ní rīi ngaá rī. Lē 'bá ĩ ní ĩpēē 'dīri ā adri 'bá ándurú adriipi 'bá be trʋ lóki 'bá ní rizú ězị ngazú Úpí Yēsū be rī gé nī,

22 ā adri 'bá í'dózu Yūwānī ní bātízimū sēzú Yēsū ní rī gé, cǐmgbá ĩ ní ĩri 'dʋzú mʋzú 'bʋ gé rī gé nī. 'Bá í ní ĩpēē 'dīri, ĩri 'i umú 'bá be trʋ, ĩri adri 'bá Yēsū vé íngángará drāngará gálēsī rī vé tā ũlúupi nī.”

23 Kúru kòpi ní 'bá ĩrī ĩpēzú, 'bá rī Yōsépā ĩ ní zīj Bārīsábā 'i (ĩrivé rú āzi Yūsītō 'i), 'bá rī āzi Mātíyā 'i.

24 Kúru kòpi ní Múngú rī zizú kīnī, “Úpí, 'i nī 'bá ālu ālu vé ěší rá. Mí 'i'da 'bá ní, 'bá ĩrī 'dī'bée āsámvú gé, 'bá ní ní ĩpēē rī, ĩri adri ā'di 'i,

25 ězị ngaápi 'bá áyúāyū ní rú Yúdā ā vūrā gá rī, ā'diātāsīyā Yúdā ku 'bá, mʋ vūrā í ní tā lizú rī gé gí.”

26 Kúru kòpi ní jéké 'bezú, jéké rī 'de Mātíyā ā rú sī, kúru ĩ ní Mātíyā rī ĩpēzú fizú 'bá áyúāyū mʋdrj drj ní ālu rī pi āsámvú gé.

2

Índri Uleterē rī vé ícángará

* **1:16 1:16 Dāwúđí:** Múngú ĩpē Dāwúđí rī adrií 'bāgú ĩsērēlē rī pi vé ní, ezi kīnī, 'bāgú 'ú'di rī imú ifū ĩrivé úyú agá, ĩri mālūngā rī rʊ mʋzú 'dání'dání, 'bāgú rī Yēsū Kúrisitō 'i. 'í lá Sāwǔmā 132:11-12; Ēzị 2:30. Tjki Dāwúđí rī íšy ákudē ĩlī rī ca élfífú ālu (1,000) gí, ĩlī 'dāri gé, íšy tjki drī Yēsū Kúrisitō rī kuyé. 'í lá 1 Sāmūélē 16-30; 2 Sāmūélē 1-24; 1 'Bāgú 1-2. **1:20 1:20 Sāwǔmā** 69:25 **1:20 1:20 Sāwǔmā** 109:8 * **2:1 2:1 Ú'dú Pēnitikósitā vé rī:** Ú'dú Múngú ní Ēlizú Jó rī pi tị gé sī rī ká mʋú caá 'ú'dú pīkú tǔwʋ, vʋdrj ní gé, Ú'dú Pēnitikósitā vé rī ní ícázú. Ú'dú 'dāri gé, Yāhúđj rī pi rī ānyāngā ĩ ní ikúnāā ívé ómʋvú agá rī pi tị Yērúsālēmā gá sē Múngú ní, āzini kòpi rī 'ú'dú Múngú ní tājmbj sēzú Mósē ní Írā Sínayí vé rī drīgē 'dāri vé tā ígá. Kúrisitūyānī rī pi rī 'ú'dú í ní Índri Uleterē rī ĩpēzú 'bá Yēsū rī 'y' 'bá gí rī pi ászú Ú'dú Pēnitikósitā vé rī gé 'dāri vé tā ígá. 'í lá Káláfē 28:26-31.

1 Ú'dú Pēnitikósitā* vé rī ká ícá, Yēsū vé 'bá áyúāyū rī pi umúki ĩ céré vūrā ālu gé.

2 Koro kúbj ní ikúzú 'bʋ gé 'dāásí, sʋ ũlī vjpi ũkpó be rī tñj, ĩmūlū jó kòpi ní úrizú rī ā 'a céré.

3 Kòpi ní ngá āzi ndrezú sʋ áci sị tñj, ayi úri 'bá ālu ālu drīgē.

4 Índri Uleterē rī ású kòpi ārēvú céré, Índri Uleterē rī sē kòpi ní ũkpó átázú tị āndiāndi sī.

5 Yāhúđj ʋrʋko Múngú rī ĩnjī' 'bá ĩnjīnjī imú' 'bá āngú rī pi agásí sī céré rī pi rī adri Yērúsālēmā gá 'dāā.

6 Kòpi ká kúbj 'uupi rī yj. 'bá bjtřká pi ní imúzu ĩ umúzu vūrā ālu gé, kòpi āyáki tā 'dīri sī rá, ā'diātāsīyā 'bá ālu ālu yj Yēsū vé 'bá áyúāyū rī pi rī átá ívé tị sī.

7 Kòpi āyáki tā 'dīri sī rá, kòpi ní zizú kīnī “'Bá átá'bée 'dī'bée kòpi adriki nyo 'bá Gālíláyā vé ní pi kuyé?

8 'Bá yíkí kòpi rī átá 'bávé tị sī āsī?

9 'Bá āsámvú gé, 'bá ʋrʋko íbiki imú Páritíyā gélésí, Médiyā gélésí, Ēlámú gélésí, ʋrʋko imúki Mēsópótāmíyā gélésí, Yúdáyā gélésí, Kāpādōkiyā gélésí, Pónitō gélésí, Ēziyā gélésí,

10 Pūrúgiyā gélésí, Pāmífilíyā gélésí, Ējēpētō gélésí, ʋrʋko'bée imúki Líbiyā vé wóókó ĩnyīnā Kūrénē be rī gélésí, ʋrʋko'bée imúki Rómā gélésí,

11 ('bá 'dī'bée Yāhúđj āzini 'bá ĩ újā' 'bá Yāhúđj rú rī pi.) ʋrʋko'bée imúki Kūrétē gélésí, āzini āngú Árábī vé rī gélésí, 'bá yíkí kòpi rī tā āyāzú āyāyā Múngú ní 'oó 'dīri vé tā ũlū 'bávé tị sī.”

12 Kòpi āyáki tā 'dīri sī rá, kòpi ē drj ábá ānī céré céré, kòpi ríkí ĩ uzij ĩ āsámvú gé sī kīnī, “Tā 'dīri vé íffíí ā'di?”

13 'Bá ʋrʋko'bée ríkí guú kòpi sī gugu, kòpi kīnī, “'Bá 'dī'bée mʋkí íwā ĩmērēzú gí.”

Pétēro sē Múngú vé tị 'bá bjtřká rī pi ní

14 Pétēro pi ní ngazú 'bá áyúāyū mʋdrj drj ní ālu rī pi be ʋrʋ sī, Pétēro ní átázú 'bá bjtřká rī pi ní 'ú'dúkó be ʋrʋ 'dāā kīnī, “Īmi Yāhúđj 'dī'bée, ĩmi ārēvú céré adri' 'bá Yērúsālēmā agá 'dī'bée, ĩmi 'bāki bī tā má ní lēē 'yoó ĩmi ní rī yizú.

15 Ìmi uration'bee kinni, 'ba 'di'bee mvuki iwa imerezu gi, 'bo adri 'dini kuye, noni iri sa urumli, angu ri dri u'butija.

16 Ta imi ni ndree 'diri, nebi† Yoelē ata otu ta ni ra kinni,

17 " 'Mungu kinni, u'du udū vé ri gé, ma imu mave Indri Uletere ri pe 'ba ri pi asu cere.

Imive anji agō ri pi anji ũku ri pi be, kōpi ũmvulēsi imu ta i nga'ba drīdrī 'dilē ri pi ũlu.

Imive keriñanji ri pi ũmvulēsi imu indriḷiki tā i nga'ba drīdrī 'dilē ri pi vé ri ndre ra.

Imive 'ba araka ru ri pi imu urobi ubi.

18 U'du 'dari si, ma imu mave Indri Uletere ri se mave ati'ba agō ru ri pi asu ũku ru ri pi be, kōpi imu ta 'i ngaapi drīdrī 'dilē ri ũlu.

19 Ma se ta ayazu ayaya ni pi imu i nga 'bu gé 'dale,

azini ta u'du be tungu ni pi imu i 'da vu drige nogo, ari ri imu da ra, aci ri imu di ra, aciga ri imu angu ozu ra.

20 Utu ri go 'i uja bi ni ku inija ru, mbaa ri e mi ri go 'i uja ka ku ari ru ta 'di'bee cere imu i nga drīdrī, u'du ambugu ũpi ni igozu dingarā be ri ibi ica ndo.

21 'Ba cere ũpi a ru zi'ba ri pi, i imu kōpi pa ra.'

22 "Imi 'ba Iserele vé 'di'bee, imi yiki ta ma ni lee 'yo'omi ni 'diri, ta ayazu ayaya, ta ambugu ambugu, azini ta bilemi ru Yesu Nazeretagu ri ni 'oo 'di'bee lu kinni Mungu Ipe iri ni. Yesu 'o ta 'di'bee imi asamvu gé, su imi ni ni ra ri tiji.

23 Mungu uti ta Yesu vé ri seé imi drige ni, ni ta imi ni lee 'oo iri ni ri ra. Imi ni iri jizu sezu 'ba unjikanya 'o'ba ri pi drige, kōpi ni iri gbazu peti alambaku sigé, a dra ri 'disi ra 'di.

24 'Bo Mungu inga iri go' idri ru drangara galesi, oyu iri dra sile ga si ra, a'diataiya a awi ri ku avu ru ku.

25 Dawudi si ta Yesu ni ata ri 'dini, " 'U'du cere ma ri ũpi Mungu ri ndre ma gara ga.

A'diataiya iri mave dri endepi gé, ta azi ico ma aya ku.

26 Ta 'diri se ma esi adri ayiko si, azini ma ri iri ingu ayiko si, ma ri esi 'ba ru'ba mave ri a ta usuzu,

27 a'diataiya Mungu, mi ico ma see fi 'bu avu ri pi vé ri aga ku, ma mive 'Ba Uletere ni, mi ico mave ru'ba see nmaa ku.

28 Mi 'da ma ni leti idri vé ri gi, mi imu se ma adri ayiko si, mi ni adrii ma be tri ri si.'

29 "Ma edripi ma omvupi, a le luu imi ni uletere 'yozu kinni, 'ba e'bi'pi Dawudi dra, siki iri 'bu aga ra, irive 'burēdrī nogo anige cimgba u'du andru ri ge.

30 'Bo iri nebi, ni ra 'yozu kinni Mungu ezi 'i ni, so uyo kinni, 'i imu mva alu ifuupi ive uyu aga ni 'ba uri ive lupa drige.

31 Dawudi ni ra 'yozu kinni, ta 'diri imu 'i nga ra, ata Kurisito vé ingangara drangara galesi ri vé ta kinni, Mungu ico iri kuu 'bu avu ri pi vé ri aga 'daa ku, azini ico irive ru'ba ku nmaa ku.

32 "Mungu inga Yesu ri go' idri ru drangara galesila ra, 'ba ndreki ta ri 'ba mi si.

33 Mungu ingu Yesu ri, 'ba iri uri ive dri endepi gé, Yesu isu Indri Uletere ri Etepi vuga, noni Yesu se 'ba ni Indri Uletere ri gi, su imi ni ndree, azini imi ni yi ri tiji.

34 Dawudi nga muu 'bu gé 'dale kuye, 'bo kinni,

" 'Ūpi Mungu 'yo mave Ūpi ni[‡] kinni, "Mi uri ma dri endepi[§]gé,

35 cimgba ma ni mive ari'ba ri pi 'bazu ni pale ga ri ge."'

36 "Kuru le 'ba Iserele vé ri pi arevu cere a niki ta 'diri, Yesu imi ni gbaa peti alambaku sigé 'diri, Mungu 'ba iri adrii Ūpi, azini Kurisito."*

37 'Ba ri pi ka ta 'diri yi, ta 'diri no kōpi esi ambamba, kōpi ni 'yozu Petero ni, azini Yesu vé 'ba ayuayu ri pi a uruko'bee ni kinni, "Ba edripi, 'ba oki a'di?"

38 Petero ni ujazu kinni, "Imi arevu cere, le imi ujaki esi, imi ruki batizimu ru Yesu Kurisito vé ri si, a truki ri imi imive unjikanya agasi ra. Kuru i fefe Indri Uletere ri vé ri se imi asu ra.

39 Indri Uletere 'diri eziki imi ni, imive anjina ri pi ni, azini 'ba adri'ba rara ru, Ūpi Mungu ni imu zi ri pi ni."

40 Petero ũlu kōpi ni ta karakara, ri kōpi ma dri i ri si kinni, "Le imi ziki Mungu ri, a pa ri imi ta i ni imuzu 'ba unjikanya be uyu noni vé ri pi irinazu ri agasi ra."

41 'Ba Petero vé u'duko muke ri e'yi'ba ra ri pi, seki kōpi ni batizimu ra. U'du

† 2:16 2:16 Nebi: Mungu ri ive ta ata nebi ri pi ni, kōpi kuru irive u'duko ri ũlu 'ba ri pi ni. 2:21 2:21 Yoelē 2:28-32 2:28 2:28 Sawuma 16:8-11 2:31 2:31 Sawuma 16:10 ‡ 2:34 2:34 Ūpi 'yo mave Ūpi ni: Ta 'diri vé ififi, Ūpi Mungu zi Yesu Kurisito ri Ūpi. § 2:34 2:34 Dri endepi gé: 'Ba uripi dri endepi gé ri, iri ukpo be, i iri injinji. 2:35 2:35 Sawuma 110:1 * 2:36 2:36 Yesu Kurisito: Ru Yesu 'diri vé ififi, Mungu ri 'ba paapi ri. Kurisito ri 'ba i ni ũdu daa dri ni gé, lūzu kinni Mungu Ipe iri adrii 'bagu ru. Eberē ti si Kurisito ri i zi Masiya. † la Yuwani 1:41.

'dàri gé, 'bá fi' 'bá 'bá Yèsù ri ẹ'yì' 'bá gí rí pi àsámwú gé rí pi ícò ca élífú na (3,000) rá.

'Bá Yèsù ri ẹ'yì' 'bá gí rí pi úmúkí ì adriú trú

⁴² 'Bá Yèsù ri ẹ'yì' 'bá gí rí pi, ọ'dú céré kòpi ríkí ì úmú trú, kòpi ríkí ẹsì 'báá céré tì Yèsù vé 'bá àyúáyù rí pi ní ríi ùlúú rí yìzú, kòpi ríkí pánga rí ùndíí* nyaá trú, àzini kòpi ríkí Múngú rí zìjì.

⁴³ Yèsù vé 'bá àyúáyù rí pi 'okí tã àyàzú àyàyà ní pi tã ambugu ambugu ní pi be káràkàrá, sè 'bá rí pi ní àyàngàrá.

⁴⁴ 'Bá Yèsù ri ẹ'yì' 'bá gí rí pi àrèwú céré ríkí ì úmú adriú vùrà àlu gé, kòpi ríkí ìvé ngá àlèé ì àsámwú gé sì trú.

⁴⁵ 'Bá àlu àlu ri ìvé ngá sè je 'dúisí rá, Ìri mífèngá ní 'dú sè 'bá ngá àkò rí pi ní.

⁴⁶ Ọ'dú céré kòpi ríkí ì úmú Jó Múngú vé rí* à bóro gá 'dàá. Kòpi ríkí ẹcì ìvé jó rí pi tì gé sì, ríkí pánga ùndí nya trú ẹsì be àlu, àyìkò sì.

⁴⁷ Kòpi ríkí Múngú ri íngú, 'bá rí pi àrèwú céré kòpi sì àyìkò sì. Ọ'dú àlu àlu, Ọpí ri 'bá ì ní paá gí rí pi sè fi 'bá ẹ'yì' 'bá gí rí pi àsámwú gé.

3

Pétèrò ídri ágò ọgòròvù rú ní

¹ Ọ'dú àlu, Pétèrò pi Yùwánì be ríkí mọyú Jó Múngú vé rí agá 'dàá sà Múngú ri zìzú rí gé, sà na ùndrèngá vé rí gé.

² Kòpi cakí ágò ẹndrèpì ní tìjì kuú ọgòròvù rú ní ìsù. Ágò 'dìri ọ'dú céré 'bá rí pi rí Ìri 'du jì 'bá Jó Múngú vé rí à kẹtìlè Ì ní zìjì Ọnyí be ambamba rí gé 'dàá. Ìri ri ngá má 'bá fi' 'bá Jó Múngú vé rí à bóro gá 'dálè rí pi vùgá.

³ Ágò rí ká Pétèrò pi ndrèé Yùwánì be, kòpi lèkí fíi mọzú Jó Múngú vé rí agá 'dálè, Ìri ní mífèngá zìzú kòpi vùgá.

⁴ Pétèrò pi Yùwánì vé, kòpi ní àngù ndrèzú Ìri vùgá 'dàá, kúru Pétèrò ní 'yozú kìnì, "Í ndre àngù 'bá vùgá nòó!"

⁵ Kúru ágò rí ní àngù ndrèzú kòpi vùgá 'dàá, ọsù déna kòpi lèkí 'ì ní ngá sèé.

⁶ Kúru Pétèrò ní 'yozú kìnì, "Mífèngá fífí má ní sèé mí ní ní 'dàáyo, 'bo ngá má ní ícò sèé mí ní ní anigé. Rù Yèsù Kúrísítò Nàzèrétá vé rí sì, mí íngá ẹcì tuú."

⁷ Pétèrò ní Ìri ẹ drí ẹndèpì ruzú, Ìri íngazú uru, koro ágò rí à pá, àzini Ìrivé mùrùkù'yà ní ícázú ọkpó ọkpó.

⁸ Ágò rí ní wazú uru, Ìri ní 'dòzú ẹcì tuzú. Ìri ní 'dezú mọzú kòpi be trú Jó Múngú vé rí à bóro gá 'dàá, rí ẹcì tuú mọzú, rí waá mọzú, àzini rí Múngú rí íngú mọzú.

⁹ 'Bá rí pi àrèwú céré ndrèkí Ìri rí ẹcì tu, àzini Ìri rí Múngú rí íngú.

¹⁰ Kòpi ká nìjì amá 'yozú kìnì ágò rí 'bá àndúrú ríipi mífèngá máapi Jó Múngú vé rí vé kẹtìlè Ì ní zìjì Ọnyí be ambamba rí gé 'dálè rí 'ì, kòpi àyàkí tã 'ì ngaapi 'dìri sì rá.

Pétèrò sè tì Jó Múngú vé rí agá

¹¹ Ágò rí ká áwí ọnjú kuú Pétèrò pi à vùdrí gé Yùwánì be títì, 'bá rí pi àrèwú céré àyàkí tã 'dìri sì rá, kòpi únjúkí mọzú ọngú sì vùrà Ì ní zìjì Sòlòmóná vé Jó'bilé rí gé 'dàá.

¹² Pétèrò ká kòpi ndrèé, Ìri ní 'yozú kòpi ní kìnì, "Ìmi ágò Ìsèrélè vé 'dì'bée, ngá Ìmi ní àyàzú tã 'dìri sì rí à'di? Ngá Ìmi ní rìzú 'bá ndrèzú 'dìni rí à'di? Ìmi ọsùkí kìnì, 'bá ìdríkí ágò nòri 'bávè ọkpò sì? Dòku 'bá ní adriú 'bá Múngú vé ní rí sì?"

¹³ Múngú Àbùrámá* vé rí, Ìsàkà* vé rí, àzini Yòkòbù* vé rí, Múngú 'bá ẹ'bípijì vé rí íngú ìvé àtì' 'bá Yèsù rí rá. Ìmi sèkí Yèsù rí 'dijì dráá nì. Pilátò lè kòdò Ìri ọyọyú rá, Ìmi gáki sì.

¹⁴ Ìmi gáki Yèsù 'Bá Uleterè, àzini 'Bá Pìrì rí sì, Ìmi lèkí à ọyọkí 'bá àngù 'dijpi rí sèé Ìmi ní àyú.

¹⁵ Ìmi 'dìkí 'bá ìdri sèepi rí dráá rá, 'bo Múngú inga Ìri gòó ìdri rú dràngará gálésílá rá. 'Bá ndrèkí tã 'dìri 'bá mí sì.

¹⁶ Ágò Ìmi ní ndrèé, àzini Ìmi ní nùjì rá 'dìri, Ìri ní Yèsù rí ẹ'yìjì gí rí sì, sè Ìri ní ícázú ọkpó ọkpó 'dì. Ìri ní Yèsù rí ẹ'yìjì gí rí sì, sè Ìri ní ìdrìzú, Ìmi ní Ìri ndrèzú Ìmi mọ sì 'dì.

¹⁷ "Má ẹdrìpìjì má ọm vúpìjì, á nì rá 'yozú kìnì Ìmi Ìmìvè drìkoma rí pi be, Ìmi 'okí tã rí ẹnjàkò sì.

¹⁸ 'Bo tã Múngú ní ọtù á tá nẹbì rí pi tì gé 'yoó kìnì, Kúrísítò rí ùm vúlèsì imù ìzàngá nya rá rí, nga 'ì fùú tì ní gé gí.

¹⁹ Kúru lè Ìmi újákí ẹsì Ìmìvè ùnjìkànyá agàsì rá, Ìmi ìmúkí Múngú vùgá, à ùjìkí rí

† 2:42 2:42 Kòpi ríkí pánga rí ùndíí: Tã 'dìri vé ífífí, kòpi ríkí ìnyá nyaá trú, àzini kòpi ríkí vinyò mọyú trú. † 2:46

2:46 Jó Múngú vé rí: Jó Múngú vé rí 'yèngá àlukúta Yèrùsàlémá gá 'dàá. Atala rí pi 'yèngá rí ròbòhò Jà rí agá 'dàá nì, sù tàmìjì Mósè vé rí ní 'yoó rí tìjì. Múngú rí dī Vùrà Uleterere rí gé, Jó Múngú vé rí agá 'dàá. * 3:13 3:13 Àbùrámá: Múngú zì Àbùrámá rí kìnì, à ku ìvé 'bá 'bètì àsámwú gé rí pi, à ku ìvé àngù, à 'de mọyú àngù àzì ú'dí ní gé. Àbùrámá rí ẹ'bípi Yàhùdì rí pi vé rí, tìkí Ìri ìlì élífú àlu mùdùrìqùlì àrò (1,800) gé, Ìsù tìkí drí Yèsù rí kuyé. 'Í là 'dóngàrá 12-25. † 3:13 3:13 Ìsàkà: Ìsàkà rí mva Múngú ní ezi jì Àbùrámá ní rí. 'Í là 'dóngàrá 17-35. † 3:13

3:13 Yòkòbù: Yòkòbù rí Àbùrámá mvo pì Ìsàkà vé mva, Ìri anji be mọdrìjì drí ní Ìrì, Múngú újá rú ní zìjì Ìsèrélè, úyú Ìrivé rí zìkí anji Ìsèrélè vé ní. Sà Yèsù vé rí gé, zìkí kòpi Yàhùdì. 'Í là 'dóngàrá 25-50.

Ìmivé ùnjìkànyà rá, Úpí à trū rí Ìmi Ìmivé ùnjìkànyà agásí rá.

²⁰ Sà àzì rí ìmú 'dí'dí, Úpí rí ìmú Ìmi ní ùkpò sè, Ìri ìmú Kúrísító 'í ní ìpèé rí pè múzú ìmi vùgá 'dúì, 'bá rí Yèsù 'í.

²¹ Ìri áwí adrí 'bù gé 'dàá cìngbá sà Múngú ní ìmúzá ngá rí pì ùdézú céré ú'dí rí gé, sù Múngú ní ótú ẹjìjì nẹ̀bì uletere rí pì tì gé rí tìjì.

²² Mósè^S 'yo ótú kìnì, 'Úpí Múngú Ìmivé rí ùmvléṣí ìmú ìmi ní nẹ̀bì ìpè Ìmivé 'bá rí pì àsámúvé gé sù má tìjì, ìmi 'bàkì bì tá àrèvú céré Ìri ní átá rí pì yìzú.

²³ 'Bá ìrivé tá yìjì ku rí, ì ìmú Ìri gù Ìrivé 'bá rí pì àsámúvé gé sì àmvé, ì Ìri 'dì drá 'dìsì rá.'

²⁴ "Ádarú ótú nẹ̀bì rí pì átákì 'dínì, 'í'dózú Sámùléḗ vùgá, nẹ̀bì ìmú' 'bá Ìri à vùdrì gé rí pì be céré, 'yokì tá nónì ríipì 'í ngaápi 'dìri rá.

²⁵ Tá nẹ̀bì rí pì ní ótú átá rí, tá ní rí ìmú 'í nga Ìmi rù' 'bá gá, àzìni ùndì Múngú ní rù' ìmi é' 'bìjì be rí, Ìri ìmú adrí Ìmivé ní. 'Á'diàtāsìyà Múngú 'yo Àbùrámá ní kìnì, "Bá àngù rí pì agásí rí pì àrèvú céré ùmvléṣí tákìrì Ìsù úyú mívé rí pì vùgá.'

²⁶ Drìdrì ní Múngú ìpè ìvé mva Yèsù rí ìmú Ìmi vùgá, à sè rí Ìmi ní tákìrì, 'bá àlu àlu à újá rí ẹ̀sì ìvé ùnjìkànyà agásí rá."

4

Pétèrò pì Yūwánì be tukì pá Yāhūdī tā l'ì'ba rì pì ẹ̀ndrẹ̀tì gé

¹ Pétèrò pì Yūwánì be, kòpì kà ríí átá 'bá rí pì ní, atala rí pì* à uruko, kápíténì Jò Múngú vé rí ùtèepì rí be, àzìni Sádókè† rí pì à uruko' 'bée be, kòpì ní ìmúzá Pétèrò pì vùgá nódó.

² Kòpì à 'a ve ùnjì ùnjì, 'á'diàtāsìyà Pétèrò pì ní ríí 'bá rí pì ìmbá Yūwánì be kìnì, Yèsù vé ùkpò sī 'bá ùdrā' 'bá gí rí pì ícò íngá rá rí sī.

³ Kòpì ní Pétèrò pì ruzú Yūwánì be, ùtú rí ní 'deé gí rí sī, kòpì sukì 'bá 'dī' 'bée jò àngù ù'yízá rí agá, cìngbá cazú ù' 'bùtìjì gá.

S 3:22 3:22 Mósè: Yèsépá kà dráá gí, 'bāgú Èjèpétó vé rí 'bá anjì Ìsèrélè vé rí pì ẹ̀jì ngaá tǔgèrì rú caá Ìlì mǔdǔrǔlǔ sù (400). Kúru Múngú ní Mósè rí ìpèzú ìmúzá anjì Ìsèrélè vé rí pì pazú adringará tǔgèrì rí rí agásí. Múngú sè tǎimbì rí Mósè ní, à lù anjì Ìsèrélè vé rí pì ní, sèzú Ì ní tǎimbì rí zìzú tǎimbì Mósè vé ní àní. Tǎkì Mósè rí Ìsù àkùdè Ìlì rí ca élfú àlu mǔdǔrǔlǔ sù (1,400), Ìsù àkùdè tǎkì drì Yèsù rí kuyé. 'Í lā Wǔngará 2-24. **3:23 3:23** Dètòrònómè 18:15-19

3:25 3:25 Í'dóngará 22:18; 26:4 * **4:1 4:1** Átálágú: 'Bá Ìsèrélè vé rí pì àsámúvé gé, 'yéná átálágú rí rǒbǒjǒ zà Jò Múngú vé rí agá 'dàá nì. Atala rí pì rí ifú úyú Lévì vé rí agá. † **4:1 4:1** Sádókè: Sádókè rí pì ngúlumú Yāhūdī rí pì vé tǎimbì Mósè vé rí rù' 'bá tǎjì rí pì, 'bo kòpì ẹ̀'yǎkì Ìndrì rí pì vé tá kuyé, ẹ̀'yǎkì mǎlǎyíkà rí pì vé tá kuyé, àzìni kòpì ẹ̀'yǎkì kpá 'yozú kìnì, 'bá ùdrā' 'bá gí rí pì gó íngá Ìdrì rú rá 'dínì kuyé. 'Í lā Ẹjì 23:8. ‡ **4:4 4:4** Ágò: Lákì ùkú rí pì anjìjì rí pì be kuyé.

S 4:6 4:6 Átálágú àmbúgú rí: Átálágú àmbúgú rí ndè atala rí pì céré, 'á'diàtāsìyà Ìri 'yéná fì Jò Múngú vé rí agá Vùrā Uleteretere rí agá 'dàá nì, Ìri fì vù àlu Ìlì àlu agá. Ìri àrì rǒbǒjǒ vé rí jì ùnjìkànyà ùjìzú. 'Í lā Lèyítǎkà 16; Èbèrè 9. **4:7 4:7** Ẹjì 3:5-8 **4:11 4:11** Sǎwùmá 118:22 * **4:15 4:15** 'Bá tá l'ì'ba rí pì: Átálágú àmbúgú rí, atala atala rí pì drìgè rí pì, drìkoma rí pì, kòpì rí ì umú tá Yāhūdī rí pì vé rí lì.

⁴ 'Bo 'bá káràkará yìkì tì Pétèrò ní sèé rí, kòpì ẹ̀'yǎkì Yèsù rí rá, àgò‡ rí pì ícò ca élfú tǔwǔ (5,000) rá.

⁵ Kà mụyì adrí drù 'dínì, 'bá àngù rù' 'bá rí pì 'bá ambugu rí pì be, 'bá tǎimbì Mósè vé rí ìmbá' 'bá rí pì be, kòpì ní Ì ùmúzá Yèrùsàlèmá gá 'dàá.

⁶ Ànásì átálágú àmbúgú atala rí pì drìgè rí^S 'dálé anigé, àzìni Kāyáfā, Yūwánì, Àlèkizándā, àgò uruko' 'bée be, kòpì kpá anigé. 'Bá 'dī' 'bée mǎrítè átálágú àmbúgú rí vé ní.

⁷ Kà Pétèrò pì ìjì ícá Yūwánì be kòpì ẹ̀ndrẹ̀tì gé, kòpì ní Pétèrò pì zìzú Yūwánì be kìnì, "Ìmi 'okì tá àyázú àyāyā 'dìri à'dì vé ùkpò sī? Dòku à'dì vé rú sī?"

⁸ Kúru Ìndrì Uleterere rí ní Pétèrò rí ásúzá, Ìri ní 'yozú kòpì ní kìnì, "Ìmi 'bá àngù rù' 'bá rí pì, àzìni ambugu 'bávè àngù agá rí pì!

⁹ Ìmi rí 'bá zì ẹ̀sì múkè 'bá ní ágó ògǒrǒvǔ rú rí Ìdrìzú rí sì! Ìmi lèkì nǎjì 'yozú kìnì 'bá Ìdrìkì ágó 'dìri ngónì ngónì yā 'dínì?

¹⁰ À lè lúú Ìmi ní, àzìni 'bá Ìsèrélè vé rí pì ní céré kìnì, ágó Ìdrìpì pá tuúpi Ìmi ẹ̀ndrẹ̀tì gé 'dìri, Ìdrì Yèsù Kúrísító Nàzèrétágú Ìmi ní gbáá pètì alambaku sígè, Múngú ní ingáá góó Ìdrì rú drǎngará gálèsì rí vé rú ùkpò be rí sī.

¹¹ Yèsù rí, " 'Írā Ìmi 'bá jò sǎ' 'bá rí pì ní gáá sī rí, újá nónì 'í ícá Ìrā sèepì jò rí ní pá tuzú àní ùkpò ùkpò ní.'

¹² 'Bá àzì ícópì àngù paápi ní 'dàáyo, 'á'diàtāsìyà rù' 'bá zì drìgè nǒgò Ì ní 'daá 'bá àzì rù' 'bá gá àngù paápi ní 'dàáyo."

¹³ 'Bá Ì ùmú' 'bá vùrā tá lǐzú rí gé rí pì kà tá Pétèrò pì ní átá Yūwánì be ùrì ákò 'dìri yìjì, kòpì kà nǎjì amá 'yozú kìnì ìmbákì kòpì kuyé, àzìni kòpì nǎkì tá kuyé, sè kòpì ní àyàngará. Kòpì gòkì nǎjì amá 'yozú kìnì 'bá 'dī' 'bée ríkì adríi Yèsù pì be trù.

¹⁴ 'Bo kòpì kà ndreé ágó Ì ní Ìdrì rí tu pá kúú Pétèrò pì àsámúvé gé Yūwánì be, kòpì gòkì átángá 'yoó'yó ní ndáá tí.

¹⁵ Kúru kôpi ní 'yozú Pétêró pi ní Yūwání be kīnī, lē kôpi ā mukí 'bá tā lī' 'bá rī pi' * ɛndreṭj gé 'dīisi rá, kôpi ní átázú ī āsámvú gé sī kīnī,

¹⁶ "Bá 'okí āgō 'dī'bée ingóni? 'Bá adri'bée Yērūsálēmā agá rī pi ārēvú céré nīkí tā āyázú āyāyā kôpi ní 'oó 'dīri rá, 'bá ícókí tā 'dīri gāá bā ku.

¹⁷ 'Bo 'bá lēkí dō 'bá 'dī'bée ugaá kôpi ā ūlūkí tā 'dīri mužú 'bá rī pi ní ku, lē 'bá útréki kôpi drīgē, kôpi ā gōkí rí Yēsū vé tá ūlūú mužú 'bá rī pi ní ku."

¹⁸ Kúru kôpi ní Yēsū vé 'bá áyúāyū īrī 'dī'bée zizú īgōzú ī vúgá nōlē, útrézu kôpi drīgē kīnī, kôpi ā gōkí Yēsū vé tá átá dīj ku, āzini kôpi ā gōkí ímbá dīj ku.

¹⁹ 'Bo Pétêró pi ní újázú Yūwání be kīnī, "Īmi 'bīkí drī tá 'dīri amá ĩmi ngúlúpí sī ká. Tā ingōri pirī Múngú ɛndreṭj gé nī, 'bá 'dukí ĩmivé tá ngaá áyu yā, dōku 'bá 'dukí tá Múngú vé rī ngaá áyu?

²⁰ 'Bo 'bá tīnī, tá 'bá ní ndreé 'bá mī sī, āzini 'bá ní yīj 'bá bī sī rī pi, 'bá ícókí tā ní ā ūlūngará ku ku."

²¹ 'Bá tā lī' 'bá rī pi ní útrézu Pétêró pi drīgē Yūwání be dīj. Kôpi ndákí létí ī ní 'bá 'dī'bée īrīnjázú ní tí. Kúru kôpi ní 'bá 'dī'bée pēzú mužú 'dīisi rá. 'Bá rī pi ārēvú céré ríkí Múngú rí ingú tá ī nga' 'bá 'dī'bée sī,

²² ā'diātāsīyā ágó ī ní ídri tá be āyázú āyāyā 'dīri adri ɔgōrōvū rú aga ílī pūkú su rī rá.

'Bá Yēsū rí ɛ'yī' 'bá gí rī pi zíkí Múngú rí

²³ Ká mužú Pétêró pi ɔyuyú Yūwání be jó ī ní āngū ū'yízú rī agá 'dāāsí gí, kôpi ní 'dezu mužú tá atala atala rī pi drīgē rī pi ní 'yoó ī ní 'bá ambugu rī pi be rī ūlūzú 'bá uruko Yēsū rí ɛ'yī' 'bá gí rī pi ní.

²⁴ 'Bá Yēsū rí ɛ'yī' 'bá gí rī pi ká tá Pétêró pi ní ūlūú 'dīri yīj, kôpi ūmúkí ī trū Múngú rí zīj, kôpi kīnī, "Úpí Ūkpō 'Dīpa, 'í gbi 'bū pi vū be, yīj bālālā rī be, ngá ārēvú 'a ní gé rī pi be céré nī.

²⁵ Qṭj mí átá ūkpō Índri Uleterē rī vé rī sī mivé átí' 'bá 'bávē ɛ' bīpī Dāwūdī tī gé, mí kīnī,

" Ngá sēépi 'bá āngū rī pi agá rī pi ā 'a ní vezú rī ā'di?

Ngá sēépi 'bá rī pi ní rizú tá azakaza vé ní pi ā tá ūtīzú rī ā'di?

²⁶ 'Bāgú vū drīgē rī pi útúkí ī kú ūrē lēzú ɛ'dj 'dīzú,

āzini 'bá āngū rī' 'bá rī pi ūmúkí ī trū, lēkí ɛ'dj 'dīj Úpí Múngú be,

āzini lēkí ɛ'dj 'dīj Māsīyā be.'

²⁷ "Adarú 'bāgú Éródē* pi Pónítīyō Pīlátō be ūmúkí ī 'bá adri' 'bá Yāhūdī rú ku rī pi be, āzini 'bá Ísērélē vé adri'bée Yērūsálēmā agá nōgó rī pi be, kôpi gākí mivé átí' 'bá uleterē Yēsū mí ní īpēé Māsīyā rú rī sī.

²⁸ Kôpi 'okí tā rī sūū mí ní ūtīj mivé ūkpō sī, mí ɛšj ní lēē ā 'okí rī tīnī.

²⁹ Úpí, 'í yī tá kôpi ní rizú útrézu 'bá drīgē 'dīri, 'í sē mivé átí' 'bá rī pi ā ūlūkí tī mivé rī ūrj ākó.

³⁰ 'Í sē 'bá ní ūkpō mivé átí' 'bá uleterē Yēsū ā rī sī, 'bá ídriki rī 'bá rī pi ānī, āzini 'bá 'okí rī tá āyázú āyāyā ní pi tá ambugu ambugu ní pi be ānī."

³¹ Kôpi ká Múngú rí zīj deḡ, vūdrī ní gé, vūrā kôpi ní ī ūmúzu rī ní 'í ayazú dīngidīngī. Kúru Índri Uleterē rī ní kôpi ásúzu céré, kôpi ní 'dózu tī Múngú vé rī ūlūzú ūrj ākó.

'Bá Yēsū rí ɛ'yī' 'bá gí rī pi ríkí ĩvé ngá ālēē ī āsámvú gé sī trū

³² 'Bá Yēsū rí ɛ'yī' 'bá gí rī pi ríkí adrii céré ɛšj be ālu, āzini ūmī be ālu. 'Bá āzi 'yoópi kīnī ngá ívé rī pi ívé ní ɔ'dúkúlēgúsí 'dīni 'dāayo, kôpi ríkí ívé ngá rī pi ālēē ī āsámvú gé sī céré trū.

³³ Yēsū vé 'bá áyúāyū rī pi ríkí tá Úpí Yēsū vé ingázú gōó ídri rú rī vé tá ūlūú 'bá rī pi ní ūkpō be. Múngú 'bá tākiri āmbúgú kôpi drīgē céré.

³⁴ Kôpi āsámvú gé, ngá 'bá āzi ndēépi ní 'dāayo, ā'diātāsīyā 'bá nyōókú be, dōku jó be rī pi ríkí ívé ngá ūzīj, kôpi ríkí mūfēngā ní ĩjī,

³⁵ sēé Yēsū vé 'bá áyúāyū rī pi drīgē, kôpi ríkí awaá 'bá ngá lē' 'bá rī pi ní.

³⁶ Yōsēpā Lēvīgú* ĩmūpí Sáyípūrāsí gēlēsí Yēsū vé 'bá áyúāyū rī pi ní zīj Bārúnábā rī (rū Bārúnábā 'dīri vé íffī 'bá rīpi ɛšj ímbápi ní),

³⁷ sē ívé nyōókú jēé, ĩjī mūfēngā ní sēé Yēsū vé 'bá áyúāyū rī pi drīgē.

5

Ānānīyā pi vé tá ūkú ní Sāfirā be rī

¹ Ágó āzi rū ní Ānānīyā 'í, kôpi ūkú ní Sāfirā be sēkí kpá ívé nyōókú uruko jēé rá.

² Ānānīyā 'dū mūfēngā rī ā uruko zūzū, kôpi ūšūkí tá ní ūkú ní Sāfirā be trū, ĩri ní mūfēngā rī vé ĩmbītā jizú sēzú Yēsū vé 'bá áyúāyū rī pi vúgá 'dāā, ĩri ní 'yozú kīnī, mūfēngā 'bá ní nyōókú ūzizú rī, ĩri céré 'dī.

4:26 4:26 Sāwūmā 2:1-2 † 4:27 4:27 Bāgú Éródē: Éródē 'dīri Éródē Ānītipā 'í, ĩri Éródē Āmbúgú rī vé mvá. 'Í lā Mātāyo 14:1; Mārākō 6:14; Lúkā 3:1. Sā ī ní Yēsū rī tīzú rī gé, Éródē Āmbúgú 'dīri ru āngū rī ní. 'Í lā Mātāyo 2:1-8; Lúkā 1:5. Vūdrī ní gé, 'bāgú āzi anigé rū ní Éródē Āgīrīpā, ĩri Éródē Āmbúgú rī vé mvá vé mvá. 'Í lā Ezj 12:1-13:1.

* 4:36 4:36 Lēvīgú: Atala Ísērélē rī pi vé rī ārēvú céré, ĩbikí ĩfūú úyú Lēvī vé rī agá.

3 Kúru Pétēro ní 'yozú kīnī, “Ānāniyā, ngá sēepi Sātānā* ní fizú mí ēšj agá, mí ní ūnjō ūlǐzú Īndrī Uleterē rī endretj gé, mí ní mūfēngā nyōōkú ʋzizú rī ā ʋruxo zūzú rá rī ā'di?

4 Nyōōkú mí ní ʋzīj rī, ĩri mívé ní, mūfēngá mí ní nyōōkú rī ʋzizú rī, ĩri mívé ní, adri 'dini kuyé? Ngá mí ní rizú tā rī 'ozú 'dini rī ā'di? Mí ū'bā 'bā mī kuyé, mí ū'bā Múngú ē mi.”

5 Ānāniyā kā tā Pétēro ní 'yoó 'diri yij, ĩri ní 'dézú vūgá, ĩri ní drázú. 'Bá céré tā 'i ngaapi 'diri yī'bá rī pi, ūrj fū kōpi ambamba.

6 Kúru kērjanji ʋruxo'béé ní ímúzá āvū rī ímūlūzú bōngó sī, kōpi ní 'duzú mužú āmvé 'dāá, kōpi ní āvū rī sǐzú.

7 Vūdrj ní kā vūj caá sá na, ūkú ní Sāffrā ní ífǐzú jó agá nōó, 'bo nī áamá kuyé 'yozú kīnī ágó ní drá gí.

8 Pétēro ní ĩri zizú kīnī, “'Í lū má ní, mūfēngá ĩmi ní nyōōkú rī sēzú jezú mí ágó ní Ānāniyā be rī, ĩri nyo adriipi 'dī?”

Ūkú rī ní 'yozú kīnī, “Ē, mūfēngá rī adriipi 'dī.”

9 Pétēro ní 'yozú ĩri ní kīnī, “Ngá ĩmi ní tǐ ícǐzú Īndrī Ūpí vé rī ū'bǐzú rī ā'di? 'Í ndre drī ká, 'bá mí ágó ní rī sǐ'bá rī pi ícákí pá tuú kuu kēētǐlē gá 'dī, kōpi kpá mí 'du mu āmvé 'dāá.”

10 Sá 'dāri gé, ūkú rī ní 'dézú Pétēro pá gá 'dīgé, ĩri ní drázú. Kērjanji rī pi ká ífǐ jó agá nōó, kōpi íšúki ūkú rī drá gí, kōpi ní ĩrivé āvū 'duzú mužú āmvé 'dāá, kōpi ní āvū rī sǐzú ágó ní ā jēlē gá 'dāá.

11 'Bá kánisā vé rī pi ká tā 'diri yij, ūrj fū kōpi ambamba.

Yēsū vé 'bá áyúáyū rī pi idríki 'bá drā be ní pi kárakarā

12 Yēsū vé 'bá áyúáyū rī pi 'okí tā āyāzú āyāyā ní pi, āzini tā ambugu ambugu ní pi kárakarā 'bá rī pi ásámvú gé. U'dú céré 'bá Yēsū rī ē'yī'bá gí rī pi ārevú céré ríkí í úmú trū jó'bilé Sōlómónā vé rī' gé 'dāá.

13 'Bá rī pi ē íngúkí dō Yēsū vé 'bá áyúáyū rī pi íngúngú drāásiyā, 'bá ʋruxo Yēsū rī ē'yī'bá kuyé rī pi fíkí 'bá Yēsū rī ē'yī'bá gí rī pi ásámvú gé kuyé.

14 'Bo āgō kárakarā, āzini ūkú kárakarā ē'yíkí Ūpí rī rá, kōpi úmúkí í fǐi 'bá Yēsū rī ē'yī'bá gí rī pi ásámvú gé rá.

15 Yēsū vé 'bá áyúáyū rī pi ní tā āyāzú āyāyā ní 'oó rī sī, sē 'bá rī pi ūlíki ívé 'bá drā be rī pi á'ya sī āzini pórōšj sī, íjǐ ímú ū'bāá létj mǐlē gá sī, Pétēro kādō agáá

mužú, ĩrivé ĩndríkíndrī vé ūkpō ē ímvú rī 'bá drā be rī pi, kōpívé drā ā đę rí kōpi rǐ'bá gá sī rá.

16 'Bá bǐtríkā íbíkí ímú kūrj Yērúsālēmā gārā gá rī pi agásí, kōpi íjǐkí ívé 'bá drā be rī pi, āzini ĩndrī ūnjǐ be rī pi, idríki kōpi céré rá.

Ocūki Yēsū vé 'bá áyúáyū rī pi

17 Átálágú āmbúgú rī, ívé ūgalaku adri'bá Sádókē rī pi be, Yēsū vé 'bá áyúáyū rī pi vé tā 'de kōpi ē ēšj agá ūnjǐ.

18 Kōpi ní Yēsū vé 'bá áyúáyū 'dī'bée ruzú ú'bézú jó í ní rizú āngú ū'yǐzú rī agá.

19 'Bo ínjǐá 'dāri sī, mālāyíkā† Ūpí vé rī ní kēētǐ jó í ní rizú āngú ū'yǐzú rī pi ūzǐzú, ĩri ní Yēsū vé 'bá áyúáyū 'dī'bée íjǐzú ífǐzú āmvé. Mālāyíkā rī ní 'yozú kōpi ní kīnī,

20 'Īmi múkí Jó Múngú vé rī ā bóró gá 'dāá, ĩmi ūlúkí idri ú'dí í ní Yēsū rī ē'yǐzú rī vé tā 'bá rī pi ní céré.”

21 Kōpi yǐkí tā mālāyíkā rī ní 'yoó rī rá. Āngú rī ká ówǐ, kōpi ní mužú 'bá rī pi ímbázú Jó Múngú vé rī ā bóró gá 'dāá.

Átálágú āmbúgú rī ká ícá ívé ūgalaku rī pi be, kōpi ní ívé 'bá tā lǐ'bá rī pi zizú 'bá ambugu Īsērēlē vé rī pi be ímúzá vūrā ālu gé, kōpi ní 'bá rī pi pézú mužú jó āngú ū'yǐzú rī agá 'dāá, kōpi í múkí rí Yēsū vé 'bá áyúáyū rī pi íjǐ ímú āmvé nōó.

22 'Bo ūgalaku rī pi 'bá Múngú vé jó ūtē'bá rī pi be ká muj caá jó āngú ū'yǐzú rī agá 'dāá, kōpi íšúki Yēsū vé 'bá áyúáyū rī pi kuyé. Kōpi ngakí í újā ímú tā 'diri ūlū átálágú āmbúgú Yāhūdǐ rī pi vé rī ní kīnī,

23 “'Bá cakí íšú jó āngú ū'yǐzú rī ícǐkí tǐ ní cí. 'Bá rī'bá āngú ūtē'bá rī pi tukǐ pá kuu kēētǐlē gá, 'bo 'bá ká kēētǐ jó āngú ū'yǐzú rī vé rī zǐj, 'bá íšúki 'bá 'dā'bée jó agá 'dāá kuyé.”

24 Ūgalaku āmbúgú riipi Jó Múngú vé rī ūtēepi rī, āzini atala atala rī pi drǐgē rī pi ká tā 'diri yij, kōpi ē drǐ ábá céré céré, kōpi ríkí ūšǐj kīnī, tā 'diri vé ūdǐ rī ímú adri ngóni.

25 Kúru ágó āzi ní ícázú ímúzá ūlúzá kōpi ní kīnī, “Āgō ájée ĩmi ní uruxú ú'bé jó āngú ū'yǐzú rī agá 'dā'bée, kōpi nóni rī 'bá rī pi ímbá Jó Múngú vé rī ā bóró gá 'dāá'dā.”

26 Ūgalaku āmbúgú Múngú vé jó ūtēepi rī ní ngazú mužú ívé 'bá rī'bá Jó Múngú vé rī ūtē'bá rī pi be Yēsū vé 'bá áyúáyū rī pi uruzú íjǐzú. 'Bo kōpi urukí 'bá 'dī'bée ūkpō sī kuyé, ā'diātāsiyā kōpi 'okí ūrj sī 'bá rī pi ā ūvǐkí í írā sī ku.

* 5:3 5:3 Sātānā: Sātānā rī ādróko, ĩri āmbúgú ĩndrī ūnjǐ rī pi drǐgē, gā tā Múngú vé rī 'dugá ngagá sī, Múngú idró rī 'bǐ gé 'dāásí. † 1 lá 'dangará 12:7-9. † 5:12 5:12 Jó'bilé Sōlómónā vé rī: Jó'bilé Sōlómónā vé rī, ĩri Jó Múngú vé rī ā bóró gá. ‡ 5:19 5:19 Mālāyíkā: Mālāyíkā rī pi ĩndrī, kōpi rī adri Múngú be 'bǐ gé 'dālē, kōpi rǐ'bá ákó. Múngú rī sá āzi sī kōpi ípē ímú vū drǐgē nōó ū'dúkó múké ívé rī ūlū 'bá rī pi ní pi.

²⁷ Kòpì ká Yèsù vé 'bá áyúáyù 'dì'bée jìjì pá tuú 'bá tà l'ì'bá rì pi èndrẹ̀tì gé, átálágú àmbúgú rì ní 'yozú kòpì ní

²⁸ kìnì, "'Bá 'yokì nyo àndúrú ìmi ní, ìmi ìmbákì 'bá rì pi Yèsù à rù s'ì ku 'dìni kuyé? Ìmi ndrekì drì ká, ìmi ìmbákì nóni 'bá rì pi Yèrùsàlémá agásì céré Yèsù vé tà s'ì. Ìmi nóni rì ìrivé dràngará à tà ngo 'bá drìgé."

²⁹ 'Bo Pètèrò pi Yèsù vé 'bá áyúáyù rì pi be, kòpì ní újázú kìnì, "'Bá tà Múngú ní 'yoó 'bá ní rì 'dù nga áyù. 'Bá 'dùkì tà 'bá áda ní lùú 'bá ní rì ngaá áyù ku.

³⁰ Múngú 'bá è'ìpìjì vé rì inga Yèsù ìmi ní ipaá pẹ̀tì alambaku sígè 'dìri gòò ìdri rù rá.

³¹ Múngú sè ìri ní àmbùgù, 'bá ìri úrí ívé drì èndèpì gé Úpì rù, àzini 'Bá 'bá Paápì ní rù. Múngú 'o tà 'dìri 'dìni, à'diàtāsìyà lè 'bá Ìsèrélè vé rì pi à 'újákí èsì, 'ì trù rì kòpì ívé ùnjìkányá agásì bènì.

³² 'Bá ndrekì tà 'dì'bée 'bá mì s'ì rá, § àzini Ìndri Uleterè Múngú ní ipèé 'bá ívé tà 'dù'bá nga 'bá rì pi ní rì ndre kpá tà 'dìri 'ì mì s'ì rá."

³³ 'Bá ambugu rì pi ká tà 'dìri yìjì 'dìni, kòpì à 'a ve ùnjì ùnjì, kòpì lèkì Yèsù vé 'bá áyúáyù 'dì'bée ú'dì dráá 'dìisì rá.

³⁴ 'Bo Fàrùsìgù* àzì rù ní Gàmàlìyélè 'ì, ìri 'bá tǎjìmbì ìmbápi ní, 'bá rì pi céré ìnjìkì ìri ìnjìnjì, ìri ní pá tuzú 'bá tà l'ì'bá rì pi èndrẹ̀tì gé, ìri ní 'yozú kìnì, à jìkì àgò 'dì'bée fùú àmvé sànjá be màdà.

³⁵ Ìri ní 'yozú kòpì ní kìnì, "Ìmi 'bá Ìsèrélè vé 'dì'bée, lè ìmi ùṣùkì tà ìmi ní lèé 'oó àgò 'dì'bée rù'bá gá rì pi múké múké.

³⁶ Otú Tẹ̀wùdà Ifù 'yo kìnì, 'ì 'bá àmbúgú, 'bá mǔdǔrǔlù sù úmúkì ì ìri vùgá. 'Bo 'dìkì ìri dráá rá, ìrekì ìrivé 'bá ì úmú'bá ìri be rì pi kpélékpélé, ìrivé tà gò ícá ngá kána.

³⁷ Ìri à vùdrìjì gé, Yùdà Gálìlàyágu rì ní kpá ifùzú lókì àzì 'bá lázú ní gé, 'bá káràkàrá múkì vù ní gé s'ì, 'bo 'dìkì ìri dráá rá, ìrekì ìrivé 'bá ìri àpámvú ùb'ì'bá rì pi kpélékpélé.

³⁸ "Á 'yo ìmi ní, ìmi kukì 'bá 'dì'bée. Dò tà 'bá 'dì'bée ní ríí 'oó 'dìri íngá yìkì 'bá áda vé ní vùgá, tà 'dìri gò ícá ngá kána.

³⁹ 'Bo dò tà 'dìri íngá Múngú vùgálésìla, ìmi ícókì àgò 'dì'bée ugaá bà ku. Ìmi ndrekì dò múké ku, tà ìmi ní ríí 'oó 'dìri, ìmi rì ùmbà fù Múngú be."

⁴⁰ 'Bá ambugu tà àsámvú amá'bá rì pi à'yìkì ìrivé tà rá. Kòpì ní Yèsù vé 'bá áyúáyù rì pi zìzú ìmúzá, kòpì sèkì 'bá áyúáyù 'dì'bée gbáá ùnjì ùnjì, 'bá ambugu

'dì'bée átákì kòpì ní ùkpó ùkpó kìnì, lè kòpì à gòkì Yèsù à rù zìjì d'ìjì ku, ì ní kòpì oyuzú muzá.

⁴¹ Yèsù vé 'bá áyúáyù rì pi ní fùzú vùrà 'bá rì pi ní tà l'ìzú rì agásì àmvé, kòpì rìkì ùnjì muzá, à'diàtāsìyà Múngú 'dù kòpìvé tà 'báà àmbúgú, à'yì kòpì sèé ìzàngá nyaa Yèsù vé tà s'ì.

⁴² U'dù céré kòpì rìkì 'bá rì pi ìmbá Jó Múngú vé rì à bóro gá, àzini 'bá rì pi vé 'bẹ̀tì àsámvú gé s'ì, kòpì rìkì ú'dùkò múké rì ùlúú muzá àndèngará àkò kìnì, "Màsìyà ìmi ní ríí ndaa rì, ìri Yèsù Kùrìsító 'ì."

6

Ūpèkì àgò èzìrì 'bá kànìsà vé rì pi è ìzà koó

¹ Lókì 'dàri gé, 'bá Yèsù à pámvú ùb'ì'bá rì pi vé káláfe rì vaá muzá drìgélé. 'Bá átá'bée Gìrìkì tì s'ì rì pi rìkì unuú 'bá átá'bée Èbèré tì s'ì rì pi vé tà s'ì kìnì, ú'dù àlu àlu kádò ríí ànyàngá awaá, sèkì ànyàngá rì owuzì átá'bée Gìrìkì tì s'ì rì pi ní ku.

² Kúru Yèsù vé 'bá áyúáyù muđrìjì drìjì ní ìrì rì pi ní 'bá Yèsù à pámvú ùb'ì'bá rì pi ùmúzá vùrà àlu gé, kòpì ní 'yozú kìnì, "Adri múké ku 'bá ní Múngú vé ú'dùkò múké rì vé ùlùngará kuzú, 'bá ní rizú ànyàngá awazú áyù.

³ Mǎ èdripijì mǎ ómvúpìjì, lè ìmi ùpèkì 'bá èzìrì ìmi àsámvú gé 'dìgé ì ní ìnjìjì ìnjì, èpì'bá Múngú vé Ìndri Uleterè rì s'ì gí, adri'bá ùmì be ní pi, 'bá kòpì 'bá rì èzì 'dìri nga,

⁴ 'bá 'bákì rì èsì rizú Múngú rì zìzú, àzini tì Múngú vé rì ùlúzá."

⁵ Tà Yèsù vé 'bá áyúáyù 'dì'bée ní 'yoó 'dìri sè 'bá ì umú'bá rì pi ní céré àyìkò. Kòpì ní Sètèfánò è'yìngará be àmbúgú, èpìpi Ìndri Uleterè rì s'ì rì ipèzú, àzini kòpì ipèkì Pilípù rì, Pòròkòrò rì, Nikònórà rì, Tìmònjì rì, Pürüménà rì, àzini Nikólà íngápi Ànìtìyóká gá, 'ì újápì Yáhùdìjì rù rì.

⁶ Kòpì ní 'bá ì ní ùpèé 'dì'bée jìzú ì'dazú Yèsù vé 'bá áyúáyù rì pi èndrẹ̀tì gé. Yèsù vé 'bá áyúáyù rì pi ní Múngú rì zìzú kòpì ní, kòpì ní drìjì tìzú 'bá ì ní ùpèé 'dì'bée drìgé.

⁷ Kúru tì Múngú vé rì ní ayìzú muzá àngù rì pi agásì. 'Bá Yèsù rì è'yì'bá gí Yèrùsàlémá gá 'dálè rì pi vé káláfe gò vaá muzá drìgélé, atala káràkàrá gòkì ríí èsì 'báà Úpì Yèsù drìgé.

Sètèfánò vé rungará

§ 5:32 5:32 'Bá ndrekì tà 'dì'bée 'bá mìjì s'ì: Yèsù vé 'bá áyúáyù rì pi ndrekì Yèsù vé dràngará, àzini ìrivé íngàngará gòó ìdri rù dràngará gálèsì rì, àzini ìrivé ngàngará muzá 'bù gé rì rá. * 5:34 5:34 Fàrùsì: Fàrùsì rì pi ngùlùmù Yáhùdìjì rì pi vé tǎjìmbì Mòsè vé rì rù'bá tìjì rì pi. Kòpì 'dùkì ìndri rì pi vé tà, àzini mǎlàyìkà rì pi vé tà 'báà tà àmbúgú rù, kòpì è'yìkì rá 'yozú kìnì, 'bá ùdrǎ'bá gí rì pi gò íngá ìdri rù rá. 'ì lǎ Ẹ̀jì 23:8.

⁸ Sētēfānō ēpīpi ēsī múkē Múngú vé rī sī, adriīpi ūkpō Múngú vé rī be rī, 'o tā ambugu ambugu ni pi, āzini tā āyāzú āyāyā ni pi kárakarā 'bá rī pi āsámvú gé.

⁹ U'dú ālu, Yāhūdī adri'bá Jó Múngú ri Zizú* ī ní zīj, Tūgērī Drīwālā Isú'ba gí rī pi vé rī agá rī pi ī 'dóki āgátá gāá Sētēfānō be, kōpi íbiki ímú Kūrénē gélésī, uruko ni pi ímúki Ālekīzāndāriyā gélésī, uruko ni pi ímúki āngū Kīlīkiyā vé rī gélésī, uruko 'bée ímúki āngū Ēzīyā vé rī gélésī.

¹⁰ 'Bá 'dī'bée āsámvú gé 'dīgē, 'bá āzi úmī be sū Sētēfānō vé rī tīñi 'dāāyo, ā'diātāsīyā Īndrī Uleterē rī sē ĩri ní úmī tā nīzú ambamba.

¹¹ Kūru kōpi ní rizú 'bá uruko'bée ĩcīcīkīzú kīri kīri kīnī, "Īmi 'yoki, "Bá yīkī Sētēfānō ri tāmbj Mósē vé rī ideē, āzini ri Múngú ri ideē." "

¹² Kōpivē átángá 'dīri sē 'bá bītrīkā rī pi, 'bá ambugu rī pi, āzini 'bá tāmbj ímbá'ba rī pi ā 'a vekī rá. Kōpi ní Sētēfānō ri ruzú jīzú mužú 'bá tā lī'ba rī pi ɛndrēti gé.

¹³ 'Bá uruko rīkī ūñjō ūlī Sētēfānō drīgē kīnī, "Ágō 'dīri ri átá mužú ūñjī Jó Múngú vé uleterē rī ā tā sī, āzini tāmbj Mósē vé rī ā tā sī.

¹⁴ 'Bá yīkī ágō 'dīri kīnī, 'Yēsū Nāzērētāgū rī ímú Jó Múngú vé 'dīri nō iza 'dīisī rá, āzini ĩri ímú mērē Mósē vé ī ní sēē 'bá ní 'dīri újā 'dīisī rá." "

¹⁵ 'Bá ūrī'ba tā lī'ba rī pi ārevū cérē 'bāki mī rizú Sētēfānō ri ndrezú, kōpi ndrekī ĩrivē ɛndrēti ĩndrē sū mālāyīkā vé rī tīñi.

7

Sētēfānō átá ívé tā 'bá tā lī'ba rī pi ɛndrēti gé

¹ Átálágú āmbúgú rī ní Sētēfānō ri zizú kīnī, "Tā ī ní mī tōzú 'dī'bée, ĩri nyo tā áda?"

² Sētēfānō ní újázú kōpi ní kīnī, "Má ɛdrīpījī, āzini má ɛtēpījī, ĩmi yīkī drī ma ká. 'Bávē Múngú dīngará be pōwūpōwū rī i'da 'i ándúrú 'bá ɛ'bīpī Ābūrámā ní rá, ísū ĩri ri adri Mēsōpótāmīyā gá 'dālē, gō 'deē mužū Hāránā gá 'dālē ndō.

³ Múngú 'yo ĩri ní kīnī, "Í ku āngū ĩmivē rī, 'í ku mārítē mívē rī pi, 'í muž adri āngū má ní úmvúlēsī lēē lūū mí ní rī gé."

⁴ "Kūru Ābūrámā ní āngū 'bá Kālédēyā vé rī pi ní adrizú rī kuzú, ĩri ní mužú adrizú Hāránā gá. ɛtēpī ká drāá gí, Múngú

ní ĩri íjīzú adrizú āngū ĩmi ní adrizú nōri agá.

⁵ Múngú sē āngū rī vé wōókō kínīkīniñā ní Ābūrámā ní kuyé. Lóki 'dāri gé, Ābūrámā ā adri dō mvá ākō drāāāsīyā, Múngú sō ūyō kīnī, āngū 'dīri ímú adri Ābūrámā vé ní, āzini ĩrivē úyú rī pi vé ní.

⁶ Múngú ní 'yozú Ābūrámā ní kīnī, 'Úyú mívē rī pi úmvúlēsī muž adri jākā rú āngū āzi gé, kōpi adri tūgērī rú, ī kōpi ɔcū ca lí mūdūrūlū sū."

⁷ Múngú ní kpá gōzú 'yozú kīnī, "Bo ma ímú 'bá āngū rī agá kōpi 'bá'bée ɛzī nga'ba tūgērī rú rī pi ĩrīñā rá. Vūdīrī ni gé, kōpi úmvúlēsī ífū āngū 'dāri agāsī, kōpi ímú ma ĩñjī vūrā nōri gé."

⁸ Múngú ní 'yozú Ābūrámā ní kīnī, 'Anjī āgō 'bētī ālu ālu āsámvú gé rī pi, ā ūlīkī kōpi ā ágélē ɛ tī rá, ā lū rī 'yozú kīnī ūndī má ní rujū mī be rī, 'í 'dū tā ni ngāá rá.' Kā Īsákā rī tīj, vūdīrī ni kē adrii caá ū'dū ārō, Ābūrámā ní ágélē ni ɛ tī līzú.* Vūdīrī ni gé, Īsákā ní Yōkóbū rī tīzú, Yōkóbū tī anjī muždrī drī ni ĩrī, ĩrivē anjī rī pi izúki caá sūrú muždrī drī ni ĩrī, sūrú kōpivē rī pi zīkī Īsērélē.

⁹ "Yōsépā ā tā 'de ívé ɛdrīpījī anjī Yōkóbū† vé rī pi ɛ ɛsī agá ūñjī, kōpi sēkī ĩri jēē jījī Ējēpētō gá tūgērī rú, 'bo Múngú ūtē ĩri rá.

¹⁰ Múngú pa Yōsépā rī tā ūkpō ūkpō ĩri ísū'ba rī pi agāsī rá. Sē ĩri ní úmī, ānī sē 'bāgú rī 'dū ĩrivē tā 'bāá múkē, 'bāgú rī 'bā Yōsépā rī adrii ūgalaku āmbúgú āngū Ējēpētō vé rī agá, āzini 'bā ĩri āmbúgú rīí ívé ngá kánī agá rī pi ā tā mbāa.

¹¹ "Kūru ɛbīrī ní 'dezú āngū Ējēpētō vé rī agá, āzini Kānānā vé rī agá ūñjī ūñjī, sē 'bá rī pi nyakī Īzāngā ambamba, 'bá ɛ'bīpījī ndákī ngá nyanya tí.

¹² Yōkóbū ká yījī kīnī ānyāngā Ējēpētō gá 'dālē anigé, ĩri ní 'bá ɛ'bīpījī pēzú mužú ānyāngā jēzú 'dālē, 'dīri vū ālu ĩri ní kōpi pēzú rī.

¹³ Kōpi ká gōō mužū ānyāngā rī āzi jēē Ējēpētō gá 'dālē vū ĩrī ni gé, Yōsépā ní 'i i'dazú kōpi ní, 'bāgú rī ní kūru nīzú ámázú 'yozú kīnī, 'bá rī Yōsépā ɛdrīpījī pi.

¹⁴ Tā 'dīri ā vūdīrī gé, Yōsépā ní tī pēzú 'í ɛtēpī Yōkóbū ní, āzini ívé mārítē rī pi ní, kōpi ɛ ímúki Ējēpētō gá nōō, kōpivē kālāfe ca cérē pūkū ɛzīrī drī ni tōwū.

* **6:9 6:9** Jó Múngú ri Zizú rī: Yāhūdī rī pi vé Jó Múngú ri Zizú rī pi kárakarā kūrū rī pi agāsī āndīāndī, kōpi ri ī úmú Búkū Múngú vé rī lā, āzini kōpi ri Múngú ri ĩñjī U'dú Sábátā vé rī gé. **7:3 7:3** Í'dóngará 12:1 **7:7 7:7** Í'dóngará 15:13-14 * **7:8 7:8** Ágélē ni ɛ tī līzū: Múngú lū Ābūrámā ní kīnī, anjī āgō Ābūrámā vé rī pi adriki dō caá ū'dū ārō gí, lē ā ūlīkī kōpi ā ágélē ɛ tī rá, lūzú kīnī, kōpi anjī Múngú vé ni. 'Í lā Í'dóngará 17:9-14. † **7:9 7:9** Yōsépā: Yōsépā rī Yōkóbū vé mvá ĩri ní lēlē rī, ɛdrīpījī sēkī ĩri jēē tūgērī rú āngū Ējēpētō vé rī gé. Múngú sē ĩri ícá āmbúgú, ko ívé 'bá rī pi ɛ ĩzā mužū adrii āngū Ējēpētō vé rī agá ní. Sā 'dāri gé, ɛbīrī 'de caa lílī ɛzīrī. 'Í lā Í'dóngará 30-50.

¹⁵ Kúru Yókóbù ní 'dezú muṣú Ẹjèpétò gá 'dàá, drá 'dálé, 'bávè é'bípiì ùdráki kpá 'dálé.

¹⁶ Jìkí kòpívè àvù muṣú sùjì Sèkémé gá, 'bù Ābūrámá ní jéé Āmórà ẹnjipìjì drìgè rì agá.

¹⁷ "Sà Múngú ní lèzú ùyò 'í ní sòó Ābūrámá ní rì vé tà 'dúzú ngazú rì ká 'bàá ícá ìnyinà gí, 'bá 'bávè àngù Ẹjèpétò vé rì agá rì pí vé káláfe gò ízú káràkará.

¹⁸ Kúru 'bàgù àzì Yòsépá vé tà nìjìpi kuyé ní ní gòzú adrizú 'bàgù rú 'bá Ẹjèpétò vé rì pí drìgè.

¹⁹ 'Bàgù 'dìri rì 'bá é'bípiì è mì ù'bàá, àzini rì kòpì 'oó ùnjí, sè kòpì ní tàmíjì kìnì, kòpì à ú'békì ívé anjì í ní tìjì ùdéná rú rì pí ásé agá, kòpì à ùdráki rì 'dìisí rá.

²⁰ "Tìkí Mósè rì lóki 'dàri gé, ìri ùnyì be ambamba. Ẹtèpì pí èndrèpì be mbakì ìri à tà caá mbàá na ìvé jó agá 'dàá.

²¹ Kòpì ká Mósè rì jìjì 'bàá ásé agá 'dàá, 'bàgù rì vé mvá ùkúná rì ní ìri 'dúzú muṣú ùcèzú mvá ívé ní rú.

²² Ímbákì Mósè rì Ẹjèpétò gá 'dálé, nì tà múké múké, ìri átángá átá ùkpò be, àzini ìri tà 'ò ùkpò be.

²³ "Mósè vé ìlì ká caá pùkú sù, ìri ní ngazú muṣú 'í é'dìpáá Ísèrélè rì pí ndrezú.

²⁴ Mósè ca muṣú íṣù Ẹjèpétògù àzì rì ívé 'bá àzì 'ò ùnjí, ìri ní ágó rì ípázú, ìri ní Ẹjèpétògù rì 'dìzú drázú 'dìisí rá.

²⁵ Mósè ùsù déna ívé 'bá rì pí ícò nì amá 'yozú kìnì Múngú ipè 'í imù kòpì paá ní 'dìni rá, 'bo kòpì nìkì amá kuyé.

²⁶ "Ká muṣú adrii drù 'dìni, Mósè ca muṣú íṣù Ísèrélè ìrì ní pí rì í fù. Ù'bì kòdò kòpì è èṣì 'yoó kìnì, 'Àgò 'dì'bée, ìmi èdrìpì, ngá ìmi ní ìmi 'ozú ùnjí 'dìni rì à'dì?'

²⁷ "'Bo ágó ùmbá 'í'dòpì rì ní Mósè rì zezú, ìri ní 'yozú kìnì, 'Á'dì 'bá mi 'bá àmbúgù rú rì tá lìjì 'bá drìgè nì?

²⁸ 'Í lè ma 'dìjì sù mí ní ájéé Ẹjèpétògù rì 'dìjì dráá rì tìjì?'

²⁹ Mósè ká tà 'dìri yìjì, koro nga ápá muṣú adrii àngù Mìdīyānā vé rì gé jākāgù rú. 'Dálé tì anjì àgò ìrì.

³⁰ "Mósè ká adrii Mìdīyānā gá 'dálé caá ìlì pùkú sù, mālāyikā ní 'í 'dazú Mósè ní àci dījìpi pèti amuṣupì kùmvù ní agá, àngù à'wí cinyáfá rú rì agá 'dàá, pèti àci ní dīzú 'dìri ìnyinà ìrā Sīnāyī vé rì à gārā gá.

³¹ Mósè ká ndreé àci dījìpi rì zà pèti rì veé kuyé, sè ìri ní àyāngárá. Mósè ùtrú 'í ìnyinà muṣú àci riipi dījìpi rì ndreé. Ìri ní Úpí vé ù'dùkò yìzú kìnì,

³² 'Ma Múngú mí é'bípiì vé rì, Múngú Ābūrámá vé rì, Ísáká vé rì, àzini Yókóbù

vé rì.' Mósè à rù' 'bá yà kpìrìkpìrì, ùrì fù ìri ambamba, gò mì 'bàá àci rì ndrezú kuyé.

³³ "Úpí Múngú ní 'yozú ìri ní kìnì, "Í nje mívé ngá pá gá' mí pá gá sí rá, à'diātāsīyā vūrā mí ní pá tuzú 'dìri, ìri vūrā uletere ní.

³⁴ Á ndre izāngá 'bá mávè rì pí ní nyaá Ẹjèpétò gá 'dálé rì gí. Á yì kòpívè ngongará gí, má imù kòpì pangará gá. Á lè noni mí pèé gòó vùlé Ẹjèpétò gá 'dàá.'

³⁵ "Mósè 'dìri àndúrú 'bá ìrivé rì pí ní ìri gāá sí, kòpì ní 'yoó, 'Á'dì 'bá mi àmbúgù rú rì tá lìjì 'bá drìgè nì rì 'ì? Múngú pè ìri muṣú adrii kòpì drìgè àmbúgù rú, àzini ívé 'bá rì pí paá, Múngú pè mālāyikā muṣú átá Mósè be pèti amuṣupì kùmvù rì agá 'dàá.

³⁶ Mósè 'ò tà àyāzú àyāyā ní pí káràkará Ẹjèpétò agá 'dàá. Ìlì pùkú sù 'dìri agá, Mósè ìjì 'bá rì pí ifùú àngù à'wí cinyáfá rú rì agásì, ko kòpì è drì zozú muṣú Yìjì Tafu Ika rì agásì.

³⁷ "Mósè 'yo 'bá Ísèrélè vé rì pí ní kìnì, 'Múngú rì ùmvùlésì imù ìmi ní nèbì ipè imivé 'bá rì pí àsámvù gé sù má tìjì.'

³⁸ Mósè rì adrii 'bá é'bípiì àsámvù gé àngù à'wí cinyáfá rú rì agá 'dàá, mālāyikā rì átá ìri ní ìrā Sīnāyī drìgè 'dàá. Ùlùkì ìri ní ù'dùkò ìdri vé rì 'dálé, à ùlù rì 'bá ní.

³⁹ "'Bo 'bá é'bípiì gākì Mósè è tì yìgá sí. Kòpì gākì ìri sí, kòpì lèkì kòdò Ì újā gòó Ẹjèpétò gá 'dàá vùlé.

⁴⁰ Kòpì ní 'yozú Àroná ní kìnì, 'Mí údé 'bá ní ngá múngú rú, à ko rì 'bá drì muṣú, Mósè ikó 'bá drì ifùzú Ẹjèpétò agásì ní, 'bo 'bá nìkì kuyé dō à'dì 'ò ìri ní.'

⁴¹ Kòpì ní ngá údézú múngú rú sù tì mváná tìjì, kòpì ìjìkì ngá Ì ní rìi zāá ròbòṅò rú rì sèé ìri ní, kòpì ní ùmù 'bázú àmbúgù ngá Ì ní údé múngú rú 'dìri ìnjìzú.

⁴² Múngú gá kòpì sí, adì kòpì rìi línýā 'bù gé rì pí ìnjìjì, mbàá rì ìnjìjì, àzini ùtì rì ìnjìjì ívé múngú rú. Tà 'dìri nga 'í fùú tì ní gé gí sù nèbì rì pí ní síi búkù agá rì tìjì kìnì,

" 'Ìmi úyú Ísèrélè vé 'dì'bée, ìlì pùkú sù ìmi ní adrizú àngù à'wí cinyáfá rú rì agá 'dálé rì gé, ìmi zākì nyo má ní ròbòṅò rá?

⁴³ Ìmi rì ngá ìmi ní údé múngú rú Ì ní zìjì Mòlèkì rì 'dù muṣú ìndì, àzini gākù rì 'dù muṣú ìndì, àzini ìmi rì ngá ìmi ní údé múngú rú sù línýā tìjì Ì ní zìjì Réfānā rì 'dù muṣú ìndì, àzini ìmi rì ngá ìmi ní údé Múngú rú rì pí ìnjì.

Kúru ma ĩmi pē mu adri rámbá rú Bābēlōnā^S vé wōǵkō 'dāāsila rī gé.'

44 "Bá é'bípijī rikí gākū ī ní tājmbj Múngú vé rī 'bāzú 'a ní gé rī* 'dujū muzú āngū ā'wí cinyáfā rú rī agá 'dāá. Kōpi siki gākū rī sū Múngú ní tā ní ezi Mósē ní rī tñj.

45 Lóki Yósūwā† ní é'dj 'dizú 'bá adri'ba āngū Kānānā vé rī agá rī pi be rī gé, Múngú dro 'bá 'dī'bée āngū Kānānā vé rī agási rá. 'Bá Īsērélē vé rī pi 'duki gākū Múngú vé rī jji muzú ĩndī, sē kōpi ndēki 'bá āngū 'dāri agá rī pi āni rá, kōpi ériki āngū 'dāri 'dujū ī ní. Gākū Múngú vé rī ri adrii āngū Īsērélē vé rī agá 'dāá, cimgbá cazú lóki 'bāgú Dāwūdī vé rī gé.

46 Múngú ri āyikō sī Dāwūdī sī, ĩri ní Múngú ri zizú kīnī, 'í lē Jó sīj Múngú Yókōbū vé rī ní.

47 'Bo Sōlōmōnā sī Jó Múngú vé rī ní.

48 "Múngú āmbúgú 'bá drīgé céré rī adri jó 'bá āda ní sīj rī agá ku, sū nēbjī rī ní 'yoó rī tñj. Múngú kīnī,

49 " "Bū rī vūrā má ní úrizú ní, vū rī vūrā má ní pá 'bāzú ní.

Úpi ní zizú kīnī,

Jó ĩmi ní lēé sīj má ní rī ōsūkā ní ā adri rī ngóni?

Vūrā má ní adrizú rī ngūgá?

50 Má ũdē nyo ngá rī pi ārevū céré ma 'i kuyé?'

51 "Īmi 'bá drī be ũkpó ũkpó 'dī'bée, ĩmi gāki éšj újagá Múngú rī é'yigá sī, ĩmi ōzūki ĩmi bī cī, ĩmi yīki rī ĩrivé tā ku! ĩmi adriki sū ĩmi é'bípijī tñj, ĩmi gāki Īndri Uleterē rī vé tā sī!

52 Nēbjī āzi ĩmi é'bípijī ní ōcūy kuyé ní nyo anigé? ĩmi é'bípijī ú'djki nēbjī 'Bá tā be piri rī[‡] vé ĩmūngará ā tā ũlū'ba rī pi ũdrāá rá. Nóni ĩmi 'beki ĩri ā ũli, ĩmi 'diki ĩri gi.

53 Mālāyikā rī piš ĩmūki ĩmi ní tājmbj Múngú vé rī sēé, 'bo ĩmi 'duki tā ni ngāá kuyé."

Úviki Sētēfānō ri drāá ĩrā sī

^S 7:43 7:43 Bābēlōnā: Lóki Nūwā vé rī ā vūdrī gé, 'bá rī pi siki lágáráka Bābēlā gá, vūdrī ní gé, 'bá rī pi góki vūrā rī zīj Bābēlōnā. Īlī kárakará ā vūdrī gé, 'bāgú Nēbākánézā jī 'bá Īsērélē vé rī pi ā uruko mujū āngū Bābēlōnā vé rī gé, iza Yērūsālemā rī ĩlī mūdārūlū tōwū pūki ézlrī (570) gé, ĩsū ākūdē tiki drī Yēsū rī kuyé. 'Í lā 'dōngará 11; 2 'Bāgú 24-25; Dānyelē 1:1-7. 7:43 7:43 Āmósá 5:25 * 7:44 7:44 Gākū ī ní tājmbj Múngú vé rī 'bāzú 'a ní gé rī: Múngú ezi Mósē ní kīnī, Mósē ā sī Gākū āngū ā'wí cinyáfā rú rī agá 'dāá, ā 'bāki rī tājmbj Múngú vé rī 'a ní gé 'dāá, 'bá rī pi ā rikí u'dujū muzú vūrā rī pi gé sī. Sōlōmōnā sī Jó Múngú vé rī Yērūsālemā gá 'dāá, icóki u'dujū ku. Atala rī pi rī rōbñō zā Múngú ní vūrā ĩrī 'dī'bée agási. 'Í lā Ēbéré 8:5. † 7:45 7:45 Yósūwā: Mósē kā drāá gá, Múngú ĩpē Yósūwā rī 'bá rī pi ē drī koó muzú āngū Kānānā vé rī gé. 'Í lā Wūngará 17-24; Yósūwā 1-24. 7:50 7:50 Īsáyá 66:2 ‡ 7:52 7:52 'Bá tā be piri rī: 'Bá tā be piri rī Yēsū 'i. ^S 7:53 7:53 Mālāyikā rī pi: Mālāyikā rī pi ĩndri, kōpi rī adri Múngú be 'bū gé 'dālē, kōpi rī'ba ākó. Múngú rī sá āzi sī kōpi ĩpē ĩmū vū drīgé nōó ũ'dujū múké ívé rī ũlū 'bá rī pi ní. * 7:56 7:56 'Bá Mvā: Yēsū zī 'i 'Bá Mvā lūzú kīnī, 'i Kúrísítō 'i, 'i mālūngā rī rū muzú nonyoyo. 'Í lā Dānyelē 7:13-14. † 7:57 7:57 'Bá tā lī'ba 'dī'bée: 'Bá tā lī'ba 'dī'bée ōzūki ī bī cī, kōpi ũsūki kīnī Sētēfānō 'da Múngú rī. ‡ 7:58 7:58 Sāulā: Sāulā gó icá 'bá Yēsū ā pámvū ũbīpi ní, góki rī ní zīj Pāulū 'i. 'Í lā Ēzī 13:9.

54 'Bá tā lī'ba rī pi kā átángá Sētēfānō ní átá 'dīri yījī, kōpi ā 'a ve ũnjī ũnjī.

55 'Bo Sētēfānō épipi Īndri Uleterē rī sī ambamba rī ndre āngū muzú 'bū gé 'dāá, ĩri ní Múngú vé dīngará pōwūpōwū rī ndrezú, āzini ndre Yēsū tu pá kuú Múngú vé drī ěndēpi gé.

56 Sētēfānō ní 'yozú kīnī, "Īmi ndrekí drī ká, á ndre 'bū zī 'i kú mgbo, 'Bá Mvā* tu pá kuú Múngú vé drī ěndēpi gé."

57 'Bá tā lī'ba 'dī'bée† ká tā 'dīri yījī 'dīni, kōpi ōzūki ī bī cī, kōpi í'dóki útré ũ'dujū be urū 'dāá, kōpi ní njuzú Sētēfānō rī ruzú,

58 kōpi sekí ĩri kūrū rī agási āmvé, kōpi í'dóki ĩri úvī ĩrā sī, 'bá ĩri tō'ba rī pi unjekí ívé bōngó 'bāá kērīmvá rī be ī ní zīj Sāulā[‡] gārā gá.

59 'Bá rī pi kā í'dó rí Sētēfānō rī úvī ĩrā sī, Sētēfānō ní Múngú rī zizú kīnī, "Úpi Yēsū, 'í 'du mávé ĩndri."

60 Kúru ĩri ní kūmūci ũtīzú vūgá, ĩri ní trezú ũ'dujū be urū 'dāá kīnī, "Úpi, lē mī lī tā 'bá 'dī'bée drīgé ũnjikānyā kōpi ní 'oó rī sī ku." Sētēfānō ká tā 'dīri 'yoó 'dīni, koro ĩrivé ĩdri ní fūzú.

8

1 Sāulā ā'yī Sētēfānō rī sēé úvī drāá ní.

Ocūki 'bá kānisā vé rī pi, írekí kōpi kpélékplé

Lóki 'dāri gé, ōcūki 'bá kānisā vé Yērūsālemā gá 'dālē rī pi ũnjī ũnjī, sē kōpi írekí ī mujū adrii āngū Yūdáyā vé rī agási, āzini āngū Sāmāriyā vé rī agási. 'Yēnā Yēsū vé 'bá áyúáyū rī pi áwíki adrii Yērūsālemā gá 'dāá ní.

2 'Bá Múngú rī ĩnjī'ba ĩnjīnjī rī pi siki Sētēfānō vé āvū ní. Kōpi ngoki ĩri ĩzāngā be ambamba.

3 'Bo Sāulā ní í'dózu 'bá kānisā vé rī pi ōcūzú ũnjī ũnjī. Rī éci muzú jó rī pi tī gé sī 'bá kānisā vé rī pi urūjū muzú. Urū āgō rī pi ũkú rī pi be jji mujū ú'bé jó āngū ũ'yīzú rī agá.

Pīlīpū ũlū ũ'dujū múké rī Sāmāriyā gá

4 Ūpí vé 'bá ī ní íré kpélékpélé 'dī'bée rikí ú'dúkó múké Múngú vé rī ūlūu mužú āngú kōpi ní mužú rī pi agāsī céré.

5 Pīlípū* ní 'dezú mužú kūrū Sāmāriyā vé rī gé 'dāá, īri ní tā Kúrisitō vé rī ūlūzú 'bā rī pi ní.

6 'Bá bītríká rī pi ká tā Pīlípū ní átá rī yīī, āzini tā īri ní 'oó āyāzú āyāyā 'dī'bée ndree, kōpi 'bāki úvá rizú tā rī yīzú.

7 'Bá kárakarā índri ūnjí be rī pi, índri ūnjí rī pi ūfúki kōpi drīgé sī ūtréngará be, 'bá kárakarā pá be 'bélé'béle rī pi ōgōrōvū rú rī pi be, ídríkí kōpi rá.

8 Tā 'i ngaápi 'dīri, sē āyikō fū 'bá rī pi kūrū agá 'dāá ambamba.

Sīmōnā adriipi újógú rú rī

9 Ágó āzi rú ni Sīmōnā 'i, ri adrii kūrū Sāmāriyā vé rī agá, nga ēzī ūjōgū vé ni caá lóki be āco, sē 'bá adri' 'bá kūrū Sāmāriyā vé rī agá rī pi ní āyāngará. Rī 'i ingú kīnī 'i ūkpō be.

10 'Bá kūrū Sāmāriyā vé rī agá rī pi ārevú céré, i'dózu 'bá ngá ākó rī pi vúgá cazú 'bá ngá be rī pi vúgá, kōpi rikí 'yoó kīnī, "Ágó 'dīri ūkpō be āmbúgu, ūkpō 'dīri Múngú vé ni."

11 Sīmōnā nga ēzī ūjōgū vé rī caá lóki be āco, sē 'bá rī pi ní āyāngará, sē 'bá rī pi céré ri mụ vú ni gé 'dāá.

12 'Bo Pīlípū ká 'bá mụ' 'bá Sīmōnā vúgá rī pi ní ū' 'dúkó múké mālūngā Múngú vé rī ā tā ūlūu, āzini Yēsū Kúrisitō vé rī ā tā ūlūu, kōpi ē'yīkí rá. Sē āgō rī pi ūkú rī pi be, sēki kōpi ní bātízimū rá.

13 Sīmōnā ē'yī kpá rá, sēki īri ní bātízimū rá. Vūrā Pīlípū ní rizú ēcīzú rī agāsī céré, Sīmōnā rī ēcī vú ni gé sī índi, tā Pīlípū ní 'oó 'dī'bée sē īri ní āyāngará.

14 Yēsū vé 'bá áyúāyū Yērūsālémā gá 'dālē rī pi ká yīī kīnī, 'bá Sāmāriyā gá rī pi ē'yīkí ú'dúkó Múngú vé rī gí, kōpi pēki Pētēro pi Yūwānī be mụ Sāmāriyā gá 'dālē.

15 Yēsū vé 'bá áyúāyū īrī 'dī'bée ká caá, kōpi ní Múngú ri zizú 'bá drī Yēsū rī ē'yī' 'bá ú'dí rú rī pi ní, Índri Uleterē rī ā ású rí kōpi bēsīnī,

16 ā'diātāsīyā Índri Uleterē rī ícá drī ímú kōpi ású kuyé, sēki kōpi ní bātízimū rī 'yēnā Ūpí Yēsū ā rú sī.

17 Pētēro pi Yūwānī be tīki drī mužú 'bá Yēsū rī ē'yī' 'bá gí rī pi drīgé sī ālu ālu céré, Índri Uleterē rī ní 'bá 'dī'bée ásúzú.

18 Sīmōnā ká ndree 'bá áyúāyū Pētēro pi Yūwānī be, tīki drī 'bá rī pi drīgé,

Índri Uleterē rī ású kōpi gí, Sīmōnā i'dú mūfēngā, lē ūkpō Múngú vé 'dīri jeé āni.

19 Īri ní 'yozú kīnī, "Īmi sēki má ní ūkpō 'dīri índi, á tī dō drī 'bá rī pi drīgé, Índri Uleterē rī ā ású rí kpá kōpi bēnī."

20 'Bo Pētēro ní újázú īri ní kīnī, "Í drā mívē mūfēngā rī be 'dīisí rá, ā'diātāsīyā 'i lē ūkpō Múngú vé rī jeé mūfēngā sī.

21 Mí ícá ēzī Múngú vé nōri ālēē ngāá 'bá be trū ku, ā'diātāsīyā mí adri 'bá pīri ku Múngú endreṭi gé.

22 Lē mí újā ēsī ūnjikānyā agāsī rá, 'i zī Ūpí rī, īri ícá mí trū yīkī ūnjí mí ní ūsūū 'dīri agāsī rá.

23 Á nī rá, mí ēsī ūká ūká, mí tūgērī ūnjikānyā vé ni."

24 Sīmōnā ní 'yozú kīnī, "Īmi zīki má ní Ūpí rī, tā ĩmi ní átá 'dīri ā rụ rí má ūnjí ku!"

25 Pētēro pi Yūwānī be ká ú'dúkó Ūpí vé rī ūlūu, kōpi ní i' újázú gōzú Yērūsālémā gá 'dālē ūzi, kōpi ká rīi mụū lētī gé 'dīgē, kōpi ūlūki ú'dúkó múké rī mužú gūrū kárakarā Sāmāriyā vé rī pi agāsī.

Pīlípū pi vé tā Ētīyōpīyāgú rī be rī

26 Ūpí vé mālāyīkā ní 'yozú Pīlípū ní kīnī, "Í nga, 'i 'dú lētī mụūpi ándrelé rú, íngapi Yērūsālémā gá, elīpi āngú ā'wí cinyāfā rú rī agāsī, mụūpi Gázā gá rī."

27 Pīlípū ní koro ngazú mužú. Īri ní ūgalaku āmbúgu Ētīyōpīyā vé ni ísūzú. Ágó rī 'bānā' rú, írivē ēzī rīi ngāá rī, īri ri ūkú drīkoma rī Ētīyōpīyāzī ī ní zīī Kāndāsī rī vé ngá rī pi ūtē nī. Ágó 'dīri íbī íngá Múngú ri zīngará gá Yērūsālémā gá 'dāá,

28 Īri ri mvii mužú 'bētī, úri ívé ārābīyā ī ní rī seese rī agá, ri bŭkŭ nēbī Ísáyā ní sīi rī lāá.

29 Índri Uleterē rī ní 'yozú Pīlípū ní kīnī, "Í mụ adrii inyinā ārābīyā 'dāri ā gārā gá."

30 Pīlípū ní njuzú cazú ārābīyā rī ā gārā gá 'dāá, yī ūgalaku rī ri bŭkŭ nēbī Ísáyā ní sīi rī lā. Pīlípū ní ágó rī zizú kīnī, "Í nī tā mí ní rīi lāá 'dīri vé íffíi rá?"

31 Ágó rī ní újázú Pīlípū ní kīnī, "Bá āzi ūlū dō má ní íffíi ní kuyé, ma ícá nī íngóni?" Ágó rī ní kuru Pīlípū ri ā'yīzú tuzú 'i vúgá ārābīyā agá 'dāá.

32 Tā ūgalaku rī ní rīi lāá Bŭkŭ Múngú vé rī agá rī Īri 'dīni, "Jīkī Īri mụū sŭ kābīlō ī ní lēē līlī rī tīni, ūjī kŭ kīri sŭ kābīlō mvā ī ní rīi 'bī ní rēē rī tīni,

* 8:5 8:5 Pīlípū: Pīlípū 'dīri adri Yēsū vé 'bá áyúāyū ni kuyé. Īri 'bá ēzīrī ī ní ūpēē ngá awāā ōwŭzī rī pi ní rī vé āzi. 'Í lā Ēzī 6:1-6. † 8:27 8:27 'Bānā: 'Bānā vé íffíi, 'bá ī ní írivē rŭ' 'bá ágó vé rī ā fi unjeē gí ni. Kōpi rī ēzī nga 'bāgu rī vé 'bētī āsāmuvú gé, ūkú 'bāgu rī vé rī pi āsāmuvú gé.

zī 'i tī átángá átázú kuyé.

33 Idekī Īri, 'bá āzi Īrivé tā līpi pīri nī 'dāayo.

Īri ícō anji tī ngóni,
'dīkī dō Īri drāá vū drīgē nōgō gí?"

34 Ūgalaku rī nī Pilípū ri zīzú kīnī, "'Í lū má ní, tā nebī ní átá 'dīri, átá tā 'i rŭ' 'bá gá ni yā, dōku átá tā 'bá āzi rŭ' 'bá gá ni?"

35 Pilípū í'dó vūrā ágó rī nī lāá Búkū Múngú vé rī agá 'dāá rī vé tā ūlūū ágó rī ní, ūlū Īri nī ū'dúkō múké Yēsŭ vé rī.

36 Kōpi kā rīi muŭ lētī gé 'dīgē, kōpi cakī muŭ yīi ĩsŭ, ūgalaku rī nī 'yozú Pilípū ní kīnī, "'Í ndre drī ká! Yīi nō! 'Í sē má ní bātīzīmŭ ku ā'diātāsī?"

37 Pilípū ní 'yozú Īri ní kīnī, "Mí ē'yī dō ēšī be céré, ma ícō mí ní bātīzīmŭ sē rá."

Ūgalaku rī nī ūjázú Īri ní kīnī, "Má ē'yī rá 'yozú kīnī, Yēsŭ Kúrisitō ri Mvā Múngú vé nī."[‡]

38 Ūgalaku rī nī 'yozú ívé 'bá ārābīyā ī ní rīi seése rī jīpi rī ní, ā uga ārābīyā rī ā tu pá. Kōpi ní ĩsŭzú Pilípū be ĩrŭtrō, kōpi ní fizú muŭzú yīi agá 'dāá, Pilípū ní kúru Īri ní bātīzīmŭ sēzú.

39 Kōpi kā ĩfūū yīi rī agāsī āmvé nōō, koro Īndrī Úpí vé rī nī Pilípū ri jizú 'dīisī rá, ūgalaku rī gō Īri ndreē dīi kuyé, ūgalaku rī ní kúru 'dezú muŭzú āyīkō be āmbúgú.

40 Vŭdrī ní gé, Pilípū nī amá nóni 'i ca kŭrŭ ī ní zīi Āzótōsī agá gí. Pilípū ri ēcī muŭzú kŭrŭ rī pi agāsī, Īri ní cazú kŭrŭ Sizērīyā vé rī gé, ri ū'dúkō múké Yēsŭ vé rī ūlūū muŭzú 'bá rī pi ní kŭrŭ 'dī'bée agāsī céré.

9

Sáulā ūjā ēšī
(Ēzī 22:6-16; 26:12-18)

1 Sáulā í'dó rīi 'bá Úpí Yēsŭ ā pámvú ūbī' 'bá rī pi ē mī ĩngbēē lēzú kōpi ū'dīzú. Īri ní 'dezú muŭzú átálágú āmbúgú rī vúgá.

2 Sáulā zī kōkōbī átálágú āmbúgú rī vúgá kīnī, ā sī kōkōbī sēē 'bá Jó Múngú ri Zīzú Dāmāsékē gá 'dālē rī pi ní, 'i ĩsŭ dō āgō dōku ūkú Yēsŭ ā pámvú ūbī' 'bá rī pi 'dālē, 'i ĩjī rī kōpi ĩmŭ ū'yīi Yērŭsālémā gá nōlē.

3 Sáulā kā caā ĩnyīnā Dāmāsékē gá 'dāá, ācī ní dīzú 'bŭ gé 'dāāsī, ĩngbērē āngŭ gārā ní gé sī kŭrŭ.

4 Īri ní ngazú í'dēzú vūgá. Īri ní ū'dúkō yīzú, ū'dúkō rī kīnī, "Sáulā, Sáulā. Ngá mí ní rizú ma ōcŭzú 'dīni rī ā'di?"

5 Sáulā ní zīzú kīnī, "Úpí, mi ā'di 'i?"

Ū'dúkō rī ní ūjázú kīnī, "Ma Yēsŭ mí ní rīi ōcŭŭ rī 'i.

6 'Í nga muŭ kŭrŭ agá 'dāá, 'i ca dō 'dāá gí, ī tā ī ní lēē mí 'o rī ūlū mí ní rá."

7 Āgō rī' 'bá mu' 'bá Sáulā be trŭ rī pi tukī pá 'dālē, kōpi zīkī ī tī tā 'yozú kuyé, ā'diātāsīyā kōpi yīkī 'yéná ū'dúkō rīpi átápi rī áyu, kōpi ndrekī 'bá átápi rī ā rŭ' 'bá kuyé.

8 Sáulā ní ngazú ũrŭ, kā lēē 'i mī zīi āngŭ ndrezú, mī ní ndre āngŭ ku. Āgō mu' 'bá Īri be rī pi ní drī ní rŭzú, Īri sezú muŭzú Dāmāsékē gá 'dālē.

9 Sáulā adri caā ū'dŭ na, mī ní ndre āngŭ ku, nya ngá kuyé, dōku mvŭ ngá āzi kuyé.

10 Dāmāsékē gá 'dāá, ágó āzi Yēsŭ ā pámvú ūbīpi ní, rŭ ní Ānānīyā 'i. Úpí Yēsŭ ní 'i 'i'dazú Īri ní ĩndrīlīkī agá, Īri ní Ānānīyā ri zīzú kīnī, "Ānānīyā!"

Ānānīyā ní ā'yīzú kīnī, "Úpí, ma nō."

11 Úpí Yēsŭ ní 'yozú Īri ní kīnī, "'Í nga muŭ ágó rŭ be ī ní zīi Yŭdā rī vé āngá 'dāá, 'i 'dŭ lētī rŭ be ī ní zīi Pīrī rī muŭzú. Mí kādō caā 'dālē, mī ágó āzi ĩsŭ rŭ ní Sáulā 'i, ágó rī ĩbī ĩmŭ Tārāsīsā galēsī, Īri ri Múngú ri zī.

12 Ágō rī ndre tā mívē rī ĩndrīlīkī agá, ndre ágó āzi rŭ be Ānānīyā rī ĩmŭ 'i vúgá nōō, tī drī 'i drīgē, 'i mī ā zī rī 'i āngŭ ndreē."

13 Ānānīyā ní ūjázú kīnī, "Úpí! 'Bá kárákará ūlŭkī má ní tā ágó 'dīri ní 'oó rī pi rá. Ágō 'dīri 'o mívē 'bá mī ē'yī' 'bá gí rī pi ūnjī Yērŭsālémā gá 'dālē.

14 Atala atala rī pi drīgē rī pi sēkī Īri ní ūkpō ĩmŭzú 'bá céré mī ĩnjī' 'bá rī pi uruzú."

15 'Bo Úpí Yēsŭ ní 'yozú Ānānīyā ní kīnī, "'Í mu! Ágō 'dāri, má ĩpē Īri, ā mu rī mávé tā ūlūū 'bá adri' 'bá Yāhŭdī rŭ ku rī pi ní, 'bāgŭ rī pi ní, āzini 'bá Īsērēlē vé rī pi ní.*

16 Ma ĩmŭ lū Īri ní 'yozú kīnī, Īri ĩmŭ ĩzāngā nya mā tā sī ambamba."

17 Ānānīyā ní kúru muŭzú jó Sáulā ní adrizú rī ĩsŭzú, Īri ní fizú muŭzú jó agá 'dālē. Īri ní drī tīzú Sáulā drīgē, Īri ní 'yozú kīnī, "Sáulā, Úpí Yēsŭ 'i 'i'daapi mí ēndrētī gé lētī gé 'dālē lóki mí ní rizú ĩmŭzú rī gé rī, ĩpē ma ĩmŭ mí vúgá nōlē, mī mī ā ndre rī āngŭ, āzini Īndrī Uleterē rī ā ású rī mī bēnī."

18 Koro nga āzi sŭ ĩ'bī ā kókó' 'bō tīnī ní pi ní ĩfŭzú u'dēzú Sáulā mī gé sī. Īri ē mī ní kúru 'i zīzú. Īri ní ngazú ũrŭ, Ānānīyā ní Īri ní bātīzīmŭ sēzú.

8:33 8:33 ĩsáyā 53:7-8 ‡ 8:37 8:37 Atángá vérēšī 37 agá 'dīri, búkū Ēzī vé ī ní sī Gīrīkī tī sī drīdrī rī agá 'dāayo, 'bo gōkī sīi búkū Ēzī vé vŭlē rī agá rá. 9:1 9:1 Ēzī 7:58-8:1 * 9:15 9:15 Bā Īsērēlē vé rī pi: 'Bá Īsērēlē vé rī pi Yāhŭdī rī pi.

¹⁹ Kā muụ adrii vùdrī ni gé, ị ní Ịri ní inyá sèzụ nyazụ, rụ'ba ní gō adrii ùkpō be.

Sáulā sē tị Dāmāsékē gá

Sáulā pi adriki Yēsū vé 'bá Ịri ā pámvú ùbī'ba rī pi be Dāmāsékē gá 'dālē ú'dụ be kárakarā.

²⁰ Koro Sáulā í'dó rií tị sēe muzú Jó Múngú ri Zízú rī pi agásí kīnī, Yēsū ri Mvā Múngú vé ni.

²¹ 'Bá céré ri'ba tị Ịri ní sēe rī yī'ba rī pi āyākí tā 'diri sī āyāyā. Kōpi kīnī, "Ágó 'diri adri nyo ándúrú riipi 'bá Yēsū ā pámvú ùbī'ba rī pi ọ̀cụ̀pụ̀pi Yērúsalémā gá 'dālē rī 'i kuyé? 'Bá nīkí amá rá, ágó 'diri ímụ̀ nōgó 'bá rī pi uruụ̀, 'i jị rī kōpi muụ̀ atala atala rī pi drīgē rī pi ẹndrētị gé Yērúsalémā gá 'dālē bēnī."

²² Tị Sáulā ní sēe rī ùkpō ni ambamba, sē Yāhūdī Dāmāsékē gá 'dālē rī pi ní āyāngárá, tā Ịri ní ímbá 'yoó kīnī Yēsū ri Kúrísitō 'i rī sī.

²³ Kā muụ adrii ú'dụ kárakarā ā vùdrī gé, Yāhūdī rī pi riki lētị ndāá lezú Ịri 'dizú drázú 'diísí rá.

²⁴ 'Bo ùlúkí Sáulā ní tā ị ní rizú lētị ndázú Ịri 'dizú 'diri rá. Kōpi riki Ịri tēe kūrú rī vé kēētílē gá 'dāá, ụtunjá pi ininjá be, ị 'diki rī Ịri drāá 'diísí rá.

²⁵ Kúru 'bá Sáulā ā pámvú ùbī'ba rī pi ā uruḳo ní Sáulā ri suzú aráká ambúgú ni agá, kōpi ní Ịri isúzú kání rī drīgē sī vùgá nōó.

Sáulā ri Yērúsalémā gá

²⁶ Sáulā ká muụ caá Yērúsalémā gá 'dāá, lē kōdō fíi 'bá Yēsū ā pámvú ùbī'ba rī pi ásámvú gé, 'bo kōpi 'okí céré Ịri sī ụ̀rj sī. Kōpi ụ̀sụ̀kí kīnī Sáulā rī ị mị ù'bā ā 'yokí rī kīnī, 'i újā ẹ̀sị́ Yēsū rī ẹ̀'yjzú gí.

²⁷ Kúru Bārúnábā ní Sáulā ri jizú muzú Yēsū vé 'bá áyúáyū rī pi vùgá 'dāá, Ịri ní tā Sáulā ní Úpí ri ndrezú lētị gé 'dāá, ázini tā Úpí ní átá Sáulā ní rī ùlúzú kōpi ní. Bārúnábā kīnī, Sáulā ká adrii Dāmāsékē gá 'dāá, sē tị Yēsū á rụ sī ụ̀rj ákó.

²⁸ Sáulā rī ẹ̀cị́ muzú Yēsū vé 'bá áyúáyū rī pi be trụ́ Yērúsalémā agásí, 'bá ázi gā Ịri kuyé, rī tị sēe muzú ụ̀rj ákó Úpí Yēsū ā rụ sī.

²⁹ Sáulā pi riki ágátá gāá Yāhūdī uruḳo átá'ba Gíríkí tị sī rī pi be, 'bo kōpi lēkí lētị ndāá Ịri 'dizú.

³⁰ 'Bá Yēsū rī ẹ̀'yj'ba gí rī pi ká tā 'diri yj, kōpi jíkí Ịri muzú kūrú Sizeriyā vé rī gé, pēkí Ịri muzú Tārásísá gá kūrú ị ní Ịri tizú rī gé.

³¹ Kúru 'bá kánisā vé adri'bēe āngú Yūdáyá vé rī agá, āngú Gālíláyá vé rī agá, ázini āngú Sāmariyā vé rī agá rī pi gōkí

adrii tā be kírí. Kōpi mbakí ícá ùkpō ùkpō ívé ẹ̀'yjngárá agá. 'Bá rī pi vé káláfe gō vaá muzú drīgélē ùkpō Ịndri Uleterē rī vé rī sī.

Pétērō idri Áyīnéyā pi Dōrúkā be

³² Pétērō ká rií ẹ̀cị́ muzú āngú rī pi agásí, Ịri ní muzú 'bá Yēsū rī ẹ̀'yj'ba gí rī pi ndrezú kūrú Lídá vé rī gé 'dāá.

³³ Ịsụ́ ágó ázi 'dāá rụ ní Áyīnéyā 'i. Ágó 'diri drā nyi pá ní pi kú 'bēlē'béle, la gbóló drīgē caá ílī ārō.

³⁴ Pétērō ní 'yozú Áyīnéyā ní kīnī, "Yēsū Kúrísitō idri mī gí. 'Í nga uru, 'i tra mívé pórōsī." Koro Áyīnéyā ní ngazú uru sī.

³⁵ 'Bá kárakarā adri'ba Lídá gá rī pi Sāróní gé rī pi be, kōpi ká ndree Áyīnéyā rī ẹ̀cị́ tu rá, kōpi újákí ẹ̀sị́ Úpí Yēsū rī ẹ̀'yjzú rá.

³⁶ Úkú ázi Yópā gá 'dāá rụ ní Tābitā 'i, Ịri 'bá Yēsū rī ẹ̀'yjpi gí ni. (Rú Tābitā 'diri Gíríkí tị sī ị zị Dōrúkā. Rụ Dōrúkā 'diri vé ífífí nyámata.) Ịri rī tā múké 'o 'bá rī pi ẹ̀ izá kókú.

³⁷ Lókí 'dāri gé, drā ru ùkú rī, Ịri ní drázú, ị ní Ịrívé ávū ụ̀jizú jizú muzú 'bázú jó ị ní sị́ áco urugégé 'dāá ni agá.

³⁸ Lídá rī inyinānā Yópā be, 'bá Yēsū ā pámvú ùbī'ba rī pi ká yj kīnī Pétērō rī Lídá gá 'dāá dā, kōpi pēkí ágó Ịrj muụ Ịri máá kīnī, "Pétērō, mí ímụ̀ mbēlē!"

³⁹ Pétērō ní 'dezu muzú kōpi be trụ́. Pétērō ká caá, kōpi jíkí Ịri muzú jó ị ní sị́ áco urugégé 'dāá rī agá, ùkú ọwuzị́ kárakarā ímúkí áa ngoi Pétērō ā gārā gá. Kōpi riki áa rī ngoó, rúkí bōngó Dōrúkā ní ícá awaá ị ní rī pi ị drīgē.

⁴⁰ 'Bo Pétērō ní 'yozú kōpi ā fúkí jó rī agásí céré ámvé. Ịri ní kúmúci ụ̀tjzú vùgá Múngú ri zizú. Pétērō ní 'i újázú āngú ndrezú ávū rī vùgálé rú, Ịri ní 'yozú kīnī, "Tābitā, mí íngá uru." Tābitā ní 'i mị zizú. Ká Pétērō ri ndree, Ịri ní íngázú úrizú uru sī.

⁴¹ Pétērō ní 'i drj suzú Ịri ruzú íngazú uru. Ịri ní ọwuzị́ rī pi zizú ímúzú 'bá Yēsū rī ẹ̀'yj'ba gí rī pi be, Ịri ní 'idazú kōpi ní kīnī, Tābitā rī Ịdri rú.

⁴² Tā Tābitā vé 'i ngaapi 'diri ayi muzú kūrú Yópā vé rī agásí céré. Tā 'diri sē 'bá kárakarā újákí ẹ̀sị́ Úpí Yēsū rī ẹ̀'yjzú rá.

⁴³ Pétērō adri Yópā gá 'dāá lókí be áco. Kōpi riki adrii Sịmónā lā'bu nyiipi rī be trụ́.

10

Pétērō pi vé tā Kōrōnōllyō be rī

¹ Ágó ázi rụ ní Kōrōnōllyō 'i, ágó rī ri adrii kūrú Sizeriyā vé rī agá. Ịri úgalaku

āngáráwá* ǐ ní zị́ ńgúlúmū Ítálíyā rī pi vé nì.

² Ágó rí ívé 'bá 'bĕtĭ āsámuvú gé rī pi be,† kòpì 'bākì ívé ẹ̀sì céré Múngú drĭgé, ɪ̀nĭlĭkì Múngú rì ambamba, ágó rí rì ngá sēé 'bá ngá ákò rī pi ní ẹ̀sì be céré, rì Múngú rì zìjì ỳ'đù be céré.

³ Ụ'đù ǎlu, ỳtù rī kǎ muỳ caá sǎ na ụ̀ndrĕnǎ vé rī gé, Kòrònòlĭyò ní ɪ̀ndrĭlĭkì ndrezú. Ndre mǎlǎyíkǎ rì ɪ̀mụ́ Múngú vùgálesì, mǎlǎyíkǎ rì zì Kòrònòlĭyò rì rụ́ sī kĭnī, “Kòrònòlĭyò!”

⁴ Kòrònòlĭyò 'bǎ mị rizú mǎlǎyíkǎ rī ndrezú, ỳrĭ fụ ɪ̀rì ambamba. Ɔrì ní mǎlǎyíkǎ rī zìzù kĭnī, “Ámbúgú mávé rī, 'í lē má ní tǎ ngóni ní lúú?”

Mǎlǎyíkǎ rī ní ỳjázú ɪ̀rì ní kĭnī, “Múngú rì ǎyĭkò sī mí ní 'i zìjì rī sī, ǎzini fĕfĕ mí ní sēé 'bá ngá ákò rī pi ní ẹ̀sì be céré rī sī.

⁵ Lē mí pē āgò urụkò ỳ'díkírĭnǎ nògò muzú Yópǎ gá 'dǎá, kòpì ǎ mukì ágò rụ́ be ǐ ní zìjì Sĭmónǎ Pétérò rì ɪ̀jì.

⁶ Ágò rī ɪ̀mụ́ ỳmụ́ rú, ɪ̀rì rì adri Sĭmónǎ rĭipi lǎ'bu nyiipi rī vé āngá. Sĭmónǎ vé jò ɪ̀nyinǎnǎ yĭjì tafu rī ǎ gǎrǎ gá.”

⁷ Mǎlǎyíkǎ átápi ɪ̀rì be rī kǎ 'deé muỳ gí, koro Kòrònòlĭyò ní ívé átì'bá ɪ̀rĭ ní pi zìzù ívé āngáráwá ǎzi ǎlu Múngú rì ɪ̀nĭjĭpi ɪ̀nĭjĭnĭ ní be.

⁸ Ɔrì ní tǎ 'i nga'bá rī pi ỳlüzú kòpì ní, ɪ̀rì ní kúru kòpì pèzú muzú Yópǎ gá 'dǎá.

⁹ Kǎ muỳ caá drĭ 'dĭnì, ỳtù mgbímgbi gé 'dĭgé, átì'bá Kòrònòlĭyò ní pēé muzú 'dĭ'bée kǎ caá ɪ̀nyinǎnǎ kŭrŭ Yópǎ vé rī gé 'dǎá, Pétérò nga tųų muzú Múngú rì zìjì jò ǐ ní sĭjì drĭ be kpǎkpǎ rĭ agá urụ́ 'dǎá.

¹⁰ Ɛbĭrĭ fụ ɪ̀rì káyĭ, lē kòdò ngá nyaá, kǎ drĭ rĭí ɪ̀nyá rī á'dí, ɪ̀rì ní 'dezú ỳ'đù gé, ɪ̀rì ní ɪ̀ndrĭlĭkì ndrezú.

¹¹ Kǎ rĭí ỳ'đù rī koó, ndre 'bŭ zĭ 'i kú mgbò, ngá ǎzi ẹ̀pĭgŭgŭ sŭ bǔngò lǎrǎ rú ní tĭnĭ, ỳpĭlé be sŭ, rĭkì ɪ̀rì isú ɪ̀mŭzú vùgá nòó.

¹² Ngá sŭŭpi bǔngò tĭnĭ rī agá 'dǎá, ndre ǎnyǎpǎ ọ̀sŭkǎ be ǎndiǎndi pǎ be sŭ rī pi, ǎ'á ẹ̀cĭ'bá bĕdrĭ sĭ rī pi be, ǎrĭnǎ rī pi be.

¹³ Kúru Pétérò ní ỳ'đŭkò yjzú, ỳ'đŭkò rī kĭnī, “Pétérò, 'i nga urụ́, mí urụ́ ǎnyǎpǎ 'dĭ'bée ỳ'dĭ, 'i nya kòpì nyanya.”

¹⁴ Pétérò ní 'yozú kĭnī, “Úpí, má ɪ̀cò tǎ 'dĭrì 'oó ku. Á nya drĭ ǎnyǎpǎ ǎzǎvú rú‡ 'dĭ'bée ǎlujǎnì kuyé.”

¹⁵ Pétérò ní gòzú ỳ'đŭkò rī yjzú dĭjì, ỳ'đŭkò rī kĭnī, “Ngá Múngú ní ỳde uletere 'dĭ'bée, lē mí 'yo kòpì ǎzǎvú rú 'dĭnì ku.”

¹⁶ Tǎ 'dĭrì nga 'i caá vú sī na, vŭdrĭ ní gé, koro ǐ ní bǔngò lǎrǎ rú 'dĭrì sezú gòzú 'bŭ gé 'dǎá.

¹⁷ Pétérò ē drĭ ǎbá céré céré, rì ỳsŭŭ, ɪ̀ndrĭlĭkì 'dĭrì vé ɪ̀fĭfĭ á'di? Kúru āgò Kòrònòlĭyò ní pēé rī pi ní cazú Sĭmónǎ vé jò ɪ̀sŭzú. Kòpì ǎwĭkì pǎ tuú kǎnì rī vé kĕtĕtĭlé gá.

¹⁸ Kòpì zĭkì nĭzú ǎmázú dō Sĭmónǎ Pétérò rì adri 'dǎgá.

¹⁹ Pétérò kǎ rĭí ɪ̀ndrĭlĭkì 'i ní ndreé 'dĭrì vé tǎ ỳsŭŭ, Ɔndrĭ Uletere rī ní 'yozú ɪ̀rì ní kĭnī, “Sĭmónǎ, āgò urụkò'bee na, kòpì rì mí ndǎ.

²⁰ 'I nga urụ́, 'i sĭ muzú vùgá 'dǎá. 'I 'de muzú kòpì be trŭ, lē mí ỳsŭ ku, má ɪ̀pē kòpì ɪ̀mŭzú nī.”

²¹ Pétérò ní kúru sĭzú muzú vùgá 'dǎá, ɪ̀rì ní 'yozú kòpì ní kĭnī, “'Bá ɪ̀mì ní rĭí ndǎá rī, ɪ̀rì ma 'i. Tǎ ɪ̀mì ní ma ndǎzú rī á'di?”

²² Kòpì ní ỳjázú ɪ̀rì ní kĭnī, “Kòrònòlĭyò ǐ ní 'bǎá āngáráwǎ Rómǎ vé rī pi drĭgé drĭkoma rú rī ɪ̀pē 'bá ɪ̀mŭzú nī. Ɔrì 'bá tǎ 'oópi pĭrĭ ní, ɪ̀nĭjì Múngú rì ɪ̀nĭjĭnĭ, Yǎhŭđĭ rī pi céré ɪ̀nĭlĭkì ɪ̀rì ɪ̀nĭjĭnĭ. Mǎlǎyíkǎ uletere Múngú vé rī 'yo ɪ̀rì ní kĭnī, mí mu iva āngá 'dǎá, mí mu 'i ní ỳ'đŭkò muké Múngú vé rī ỳlüzú, 'i yĭ rī.”

²³ Pétérò ní kúru 'yozú āgò 'dĭ'bée ní kĭnī, kòpì ǎ lakì lala.

Pétérò pi 'dekì muỳ Kòrònòlĭyò vùgá

Kǎ muỳ adri drĭ 'dĭnì, Pétérò pi ní 'dezú muzú 'bá 'dĭ'bée be trŭ, ǎzini 'bá urụkò Yĕsŭ rì ẹ̀'yĭ'bá gí Yópǎ gá 'dǎlé rī pi be.

²⁴ Kǎ muỳ adri drĭ 'dĭnì, kòpì ní cazú kŭrŭ Sĭzĕrĭyǎ vé rī gé, vŭrǎ Kòrònòlĭyò ní rizú kòpì ỳtĕzú rī gé 'dǎá, Kòrònòlĭyò zĭ ívé mǎrĭtĕ rī pi ívé ỳndi rī pi be céré ɪ̀mŭ Pétérò rì ỳtĕé.

²⁵ Pétérò kǎ fĭí caá Kòrònòlĭyò vé āngá 'bĕtĭ 'dǎá, Kòrònòlĭyò ní kŭmŭcì ỳtĕzú Pétérò rì ɪ̀nĭjĭzú.

²⁶ 'Bo Pétérò ní ɪ̀rì rŭzú ɪ̀ngazú 'yozú ɪ̀rì ní kĭnī, “'I nga urụ́. Ma nōrì 'bá ǎda sŭ mí tĭnĭ.”

²⁷ Pétérò ní rizú átázú ɪ̀rì be, kòpì ní 'dezú fizú muzú jò agá 'dǎá, vŭrǎ 'bá kǎrǎkǎrǎ rī pi ní ǐ ỳmŭzú rī gé.

²⁸ Pétérò ní 'yozú kòpì ní kĭnī, “Ɔmì nĭkì rá 'yozú kĭnī, 'bávé tǎjmbĭ Yǎhŭđĭ vé rī ǎ'yĭ ku Yǎhŭđĭgŭ ní 'i ỳmŭzú adrizú 'bá adri' 'bá Yǎhŭđĭ rú ku rī pi be trŭ, dōku tǎjmbĭ ǎ'yĭ ku ɪ̀rì ní muzú kòpì vùgá. 'Bo Múngú lŭ má ní kĭnī, lē má 'yo 'yozú kĭnī 'bá rī pi urụkò adrikì pĭrĭ ku 'dĭnì ku, dōku 'bá rī pi urụkò ǎzǎvú rú 'dĭnì ku.

† 10:2 10:2 Ágò rí ívé 'bá 'bĕtĭ āsámuvú gé rī pi be: Kòrònòlĭyò pi 'bá ívé 'bĕtĭ āsámuvú gé rī pi be, kòpì adrikì Yǎhŭđĭ ku. 'I lǎ Ɛzị 11:1-3. ‡ 10:14 10:14 ǎnyǎngǎ ǎzǎvú rú rĭ: Tǎjmbĭ Mósé vé rī ǎ'yĭ 'yozú kĭnī, ǎ nyakì ǎnyǎpǎ urụkò ǐ ní 'yoó kĭnī, kòpì ǎzǎvú rú 'dĭ'bée ku. 'I lǎ Lĕyĭtĭkǎ 11:1-32.

²⁹ Mí kã 'bá rí pi pée muṣú má vúgá sī, sē má ní ímúzá mbèlèṅá àní. Nóni ími lùkí má ní, ími zíkí ma ímú á'di 'oó?"

³⁰ Kōrōnōlìyō ní újázú ìri ní kīnī, "U'dú sù, á ri Múngú ri zìí mávé jó agá 'dãá sã nōri tñj ri gé, sã na ùndrèṅá vé rí gé. Koro ágó àzi bōngó be ímvesírìlì ní ní ífúzá ímúzá pá tuzú má èndrètj gé.

³¹ Ìri ní 'yozú má ní kīnī, 'Kōrōnōlìyō, Múngú yì mívé zìngará mí ní rizú 'i zìzú rí gí, àzini fèfè mí ní ríi sèé 'bá ngá àkó rí pi ní rí vé tá ca 'i vúgá 'dãá gí.

³² Lè mí pè ágó uruḱo muṣú Yópá gá ágó í ní zìí Sìmōnã Pétèrò rí bīi. Ìri ri adri ágó àzi í ní zìí Sìmōnã riipi là'bú nyiipi rí vé àngá. Sìmōnã vé jó ínyinǎṅá yìi tafu rí ã gārã gá.

³³ Má ní 'bá pèzú muṣú mbèlèṅá mí vúgá sī mí bízú íjǐzú àní, mí ícá múké. 'Bá Múngú èndrètj gé nō, 'bá ri ú'dúḱó múké Úpí ní lūú mí ní rí tē yì mí tí gé."

³⁴ Kúru Pétèrò ní 'dózú átázú kīnī, "Ádarú á nǐ á má rá 'yozú kīnī, Múngú èndrètj gé, 'bá rí pi cére trōtrō.

³⁵ Múngú á'yì 'bá 'i ru'bá rí pi, àzini 'bá tá 'o'bá pìrì rí pi àngú rí pi agásí cére.

³⁶ Ími yìkí ú'dúḱó múké Múngú vé í ní ùlúú 'bá Ísèrèlé vé rí pi ní rí gí kīnī, Múngú ri ími ní tákiri sè Yèsú Kúrísítò á rú sī, ìri Úpí 'bá rí pi vé ní cére.

³⁷ Ími nǐkí tá 'i 'oópi àngú Yùdáyá vé rí agá rí pi rá, tá rí 'dó 'i ngaá Gàlláyá gá, lóki Yúwání ní tá bātízímú vé rí ùlúú rí ã vùdrǐ gé.

³⁸ Ími nǐkí rá 'yozú kīnī, Múngú sè Índri Uleterè rí ású Yèsú Názèrétágú rí, àzini sè ìri ní ùkpò, ècǐ àngú rí pi agásí tá múké 'oó 'bá rí pi ní, àzini ídri 'bá àdróko^S ní èrǐ 'bá ívé ní rú rí pi rá, à'diātāsìyá Múngú ri ìri be trǐ.

³⁹ "Bá Yèsú vé 'bá áyúáyú nō'bée, 'bá ndrekí tá Yèsú ní 'oó kárakarà àngú Yáhúdí rí pi vé rí agá, àzini kǐrǐ Yèrúsálémá vé rí agá rí pi. Kòpi 'dìkí Yèsú ri dráá pètj alambaku sígé,

⁴⁰ 'bo ú'dú na ní gé, Múngú inga ìri góó ídri rú dràngará galésí rá, àzini Múngú 'i'da kpá ìri sèé ndreé 'bá rí pi ní rá.

⁴¹ 'Bá rí pi cére ngakí ìri ndreé kuyé, 'yéṅá 'bá ndrekí ìri nǐ, 'bá ríkí ngá nyaá, àzini ngá mvuṣú ìri be trǐ lóki ìri ní ingázú dràngará galésíla gí rí ã vùdrǐ gé. Múngú ìpè 'bá nǐ, 'bá ùlúki rí Ìrívè tá 'bá uruḱo ní.

⁴² Múngú sè 'bá ní tǎimbǐ kīnī, lè 'bá ùlúki 'bá rí pi ní 'yozú kīnī, Múngú ìpè Yèsú ri ímú 'bá ídri rú rí pi vé tá lǐ 'bá ùdrá 'bá gí rí pi be.

⁴³ Nèbǐ rí pi cére átákí kīnī, 'bá Yèsú ri è'yǐ 'bá gí rí pi, í ímú kòpi trǐ ívé ùnjikányá agásí rá Ìrívè rú sī."

⁴⁴ Pétèrò kã rií átá, Índri Uleterè rí ní ímúzá 'bá rí 'bá ú'dúḱó rí yì 'bá rí pi ásúzá cére.

⁴⁵ Yáhúdí Yèsú ri è'yǐ 'bá gí í ní kòpi á ágélé è tǐ ùlǐ gí, ímú 'bá Pétèrò be trǐ rí pi àyákí tá Índri Uleterè rí ní 'bá adri 'bá Yáhúdí rú ku rí pi ású índí rí sǐ rá.

⁴⁶ Kòpi yìkí 'bá adri 'bá Yáhúdí rú ku 'dǐ'bée ri átá tǐ àndíandí ni pi sǐ, àzini kòpi ri Múngú ri ingú.

Pétèrò ní kúru 'yozú kīnī,

⁴⁷ "Bá adri 'bá Yáhúdí rú ku 'dǐ'bée, Índri Uleterè rí ású kòpi gí, sǐ ìri ní 'bá ású rí tñj, á nǐ rá bātízímú í ní lèé sèé kòpi ní rí, 'bá àzi ícò ugaá ku!"

⁴⁸ Kúru Pétèrò ní tǎimbǐ sèzú kīnī, á sèkí kòpi ní bātízímú Yèsú Kúrísítò vé rú sǐ. Vùdrǐ ní gé, kòpi ní Pétèrò ri mázú, lè á adri í be cazú ú'dúḱó àzi gé.

11

Pétèrò ùlú ívé èzì á tá

¹ Yèsú vé 'bá áyúáyú rí pi 'bá Yèsú ri è'yǐ 'bá gí Yùdáyá gá rí pi be yìkí kīnī, 'bá adri 'bá Yáhúdí rú ku rí pi è'yǐkí ú'dúḱó Múngú vé rí gí.

² Kúru Pétèrò kã caá Yèrúsálémá gá 'dálé, Yáhúdí è'yǐ 'bá gí í ní kòpi ágélé è tǐ ùlǐ gí rí pi 'i'dókí Pétèrò ri ideé.

³ Kòpi kīnī, "Ngá mí ní muṣú nga nyazú 'bá í ní kòpi á ágélé è tǐ ùlǐ kuyé rí pi be trǐ rí á'di?"

⁴ Pétèrò ní 'dózú tá 'i ngaapi rí ùlúú kòpi ní cére, ku àlu ní kuyé,

⁵ kīnī, "U'dú àlu, má kã rií Múngú ri zìí kǐrǐ Yópá vé rí gé 'dãá, á 'de rií ú'dú koó, koro má ní ìndrǐlǐkí ndrezú. Ìndrǐlǐkí rí agá 'dãá, á ndre ngá àzi àmbúgu rí ísǐ ímúzá 'bǐ gé 'dãási vùgá nōó, sǐ bōngó lǎrú rú ùpilé be sù rí tñj, ímú pìrì má vúgá.

⁶ Má kã bōngó rí ã 'a ndreé, á ndre ànyápá pá be sù vù drǐgé nōgó rí pi, nyǎlágá ásé agá rí pi, ngá ècǐ 'bá bèdrǐ sǐ rí pi, àzini àrìṅá rí pi.

⁷ Má ní kúru ú'dúḱó yǐzú, ú'dúḱó ri 'yo má ní kīnī, 'Pétèrò, 'i nga uru, mí ú'dǐ ànyápá 'dǐ'bée, 'i nya kòpi nyanya.'

⁸ "Má ní újázú ìri ní, má kīnī, 'Ádarú Úpí, á nya drǐ ngá àzāvú rú í ní nyaá ku 'dǐ'bée kuyé.'

⁹ "U'dúḱó rí ní gōzú átázú má ní 'bǐ gé 'dãási dǐ kīnī, 'Lè mí zǐ ngá àzi 'yozú kīnī àzāvú rú 'dǐni ku. Múngú údé kòpi uleterè.'

^S 10:38 10:38 Àdróko: Àdróko vé rú Sātáná 'i, ìri àmbúgu ìndri ùnjǐ rí pi drǐgé, gá tá Múngú vé rí 'dugá ngagá sǐ 'bǐ gé 'dálé. Múngú idró àdróko ri ìndri ùnjǐ rí pi be 'bǐ gé 'dãási nǐ. 'Í lǎ 'i dangárá 12:7-9.

10 Tā 'dīri nga 'i caá vú be na. Vúdrī ni gé, i ní bōngó lārā rú 'dīri sezú mužú 'bū gé 'dāá.

11 "Koro 'bá na i ní ĩpéé íngázú kūrú Sizērīyá vé rī gélesī rī pi ní ícázú pá tuzú jó má ní adrizú rī tī gé.

12 Índrī Uleterē rī ní lūzú má ní kīnī, má 'de mužú kōpi be trū. Lē má ũsū 'yozú kīnī, 'bá 'dī'bée adriki Yāhūdī ku 'dīni ku. 'Bá áziyá Yēsū rī ē'yī' 'bá gī 'dī'bée muží má be trū álu, 'bá ní fizú Kōrōnōliyó vé jó agá 'dāá.

13 Kōrōnōliyó ní tā mālāyikā ní índrēzú 'í endrētī gé ívé jó agá rī ũlūzú 'bá ní kīnī, mālāyikā rī 'yo 'í ní kīnī, "í pē 'bá uruko mužú Yópá gá Šimōnā Pētērō vúgá 'dāá.

14 Pētērō ē imū rī ú'dúkó múké rī ũlūú mí ní, āzini 'bá mívé jó ásámvú gé rī pi ní, ĩmī ĩšukí rī pangará.'

15 "Má ká 'dó ú'dúkó múké rī ũlūú, koro Índrī Uleterē rī ní ísízú kōpi ásúzú, sū ándúrú ĩri ní 'bá ásu rī tīnī.

16 Kúru má ní tā Úpí ní 'yoó kīnī 'Yūwānī sē Bātízimū rī yījī sī, 'bo í imū ĩmī ní bātízimū rī sē Índrī Uleterē rī sī' 'dāri ígázú.

17 Múngú sē dō Índrī Uleterē rī 'bá adri' 'bá Yāhūdī rú ku rī pi ní rá sū ĩri ní sēé 'bá ní lóki 'bá ní Úpí Yēsū Kúrísitō rī ē'yījī rī gé rī tīnī píri, ma 'ā'dī 'i ícópí ágátá gāápi tā Múngú vé rī sī?"

18 Kōpi ká tā Pētērō ní átá 'dīri yījī, kōpi gōki ágátá gāá kuyé, kōpi 'dóki Múngú rī íngú. Kōpi ní 'yozú kīnī, "Bá ndreki nōni Múngú sē drīlē múké 'bá adri' 'bá Yāhūdī rú ku rī pi ní ēšj újázú ívé ũnjikānyā agásí gí, kōpi ē ĩšukí rī ídri 'dāni' 'dāni rī ānī."

'Bá kānisá vé Ānītīyókā gá rī pi

19 Kā Sētēfānō rī 'dījī drāá gí, 'bá Úpí rī ē'yī' 'bá gí rī pi íréki í mužú caá āngū Fōnisīyā vé rī agá, āngū Sáyípūrāsī vé rī agá, āzini kūrū Ānītīyókā vé rī agá, 'ā'diātāsīyā ĩ ní kōpi ōcūjī rī sī. Kōpi rikí ú'dúkó múké Múngú vé rī ũlūú mužú, kōpi ũlūki 'yená 'bá Yāhūdī vé rī pi ní.

20 "Bo 'bá Yēsū rī ē'yī' 'bá gí rī pi ā uruko íbiki íngá Sáyípūrāsī gé, āzini Kūrénē gá, agakí caá Ānītīyókā gá, Kōpi rikí ú'dúkó múké Úpí Yēsū vé rī ā tā ũlūú mužú 'bá adri' 'bá Yāhūdī rú ku rī pi ní.

* 11:26 11:26 Kūrísitīyāni: 'Bá 'dī'bée ē'yījī rā 'yozú kīnī, Yēsū rī Kúrísitō, pa í ní. Zīkí kōpi Kūrísitīyāni, 'ā'diātāsīyā kōpi rī Yēsū Kúrísitō ā pámvú ũbī. * 12:1 12:1 Bāgú Ēródē: 'Bāgú í ní zījī Ēródē Āgīrīpā rī, ĩri Ēródē Āmbúgú rī vé mvá vé mvá. 'Í lá Ēzī 12:1-13:1. Sā í ní Yēsū rī tīzú rī gé, Ēródē Āmbúgú 'dīri rū āngū rī ní. 'Í lá Mátayo 2:1-8; Lúkā 1:5. Ēródē Āmbúgú rī ká drāá, írivé mvá Ēródē Ānītīpā gō mālūngā rī rųjī ní sá Yūwānī ní bātízimū sēzú Yēsū ní rī gé. 'Í lá Mátayo 14:1; Mārākō 6:14; Lúkā 3:1; Ēzī 4:27. † 12:3 12:3 Ūmū ĩ ní Pāngā ní 'Bāá Ūdrá ku rī nyazú rī: Yāhūdī rī pi rī ūmū 'dīri nya ca ú'dú ézīrī, kōpi rī ú'dú Múngú ní í pazú adringará tūgējī rú 'bá Ejepétó vé rī pi drígé sī rī vé tā ígá ānī. Ūmū 'dīri 'í'dó nya Ū'dú Múngú ní Ēlīzú Jó rī pi tī gé sī rī gé. 'Í lá Wūngárā 12:17-20; Mátayo 26:2; Mārākō 14:1; Lúkā 2:41; Yūwānī 2:13; Ēzī 12:4; 1 Kōrīnītō 5:7; Eberē 11:28.

21 Ūkpō Múngú ní sēé kōpi ní rī sī, 'bá kárákará adri' 'bá Yāhūdī rú ku rī pi újaki éšj Úpí Yēsū rī ē'yīzú rá.

22 'Bá kānisá vé Yērūsālēmā gá rī pi ká tā 'i ngaápi 'dīri yījī, kōpi péki Bārūnābā rī mužú Ānītīyókā gá.

23 Bārūnābā ká caá éšj múké Múngú ní 'bāá 'bá rī pi ní rī ndreé 'i mí sī, āyīkō fū ĩri ambamba, ānī ímbá kōpi kīnī, kōpi ā 'bāki tā Úpí Yēsū vé rī kú í éšj agá títī.

24 Bārūnābā rī 'bá múké, épī Índrī Uleterē rī sī, āzini ĩri 'bá ē'yījī gí ní, ānī sē 'bá kárákará ē'yīkí Úpí rī rá.

25 Bārūnābā ní ngazú mužú Tārāsīsā gá, mužú Sāulā rī ndāá.

26 Bārūnābā ká Sāulā rī íšj, ĩri ní Sāulā rī íjīzú Ānītīyókā gá. Kōpi áwīkí rīi adrii 'bá kānisá vé rī pi be ílī álu. Bārūnābā pi Sāulā be ímbáki 'bá kárákará. 'Í'dóki 'bá Yēsū ā pámvú ũbī' 'bá rī pi zījī Kūrísitīyāni* Ānītīyókā gá 'dāá.

27 Lóki 'dāri gé, nēbī uruko' 'bée íbiki íngá Yērūsālēmā gá, ícáki Ānītīyókā gá.

28 Nēbī rī pi vé āzi rú ní Āgābū 'i. Índrī Uleterē rī vé ũkpō sī, ĩri ní ngazú uru sī, ĩri ní 'yozú kīnī, ēbīrī rī imū 'de ũnjī ũnjī āngū Rómā vé rī agásí céré. (Tā 'dīri nga 'i lóki Kālāwūdīyó 'bāgú āmbúgú Rómā vé rī ní mālūngā ruzú rī gé.)

29 'Bá Yēsū ā pámvú ũbī' 'bá Ānītīyókā gá rī pi ũšukí í éšj agá 'dāá kīnī, 'bá álu álu ē 'í'dú ngá sēé 'bá Yēsū rī ē'yī' 'bá gí Yūdáyā gá rī pi ní, kōpi ē ízā kozú, ĩri ní ĩšj rī vú sī.

30 Kōpi 'í'dúki fēfē ĩ ní soó rī sēé Bārūnābā pi drígé Sāulā be, kōpi jíkí mužú sēé 'bá drīkoma rú Yērūsālēmā gá 'dālē rī pi drígé.

12

'Bāgú Ēródē ōcū 'bá kānisá vé rī pi

1 Lóki 'dāri gé, 'bāgú Ēródē* uru 'bá kānisá vé rī pi ā uruko sēé rīi ōcūjī.

2 'Bāgú rī pē āngáráwá mužú Yōkōbū Yūwānī édrīpī ē drījī lílī āco sī.

3 Ēródē ká ndreé tā 'í ní 'oó 'dīri sē Yāhūdī ambugu rī pi ní āyīkō, gō kpá āngáráwá rī pi péé mužú Pētērō rī rųjī. Tā 'dīri nga 'i lóki Ūmū ĩ ní Pāngā ní 'Bāá Ūdrá ku rī nyazú rī' gé.

4 Ká Pétêrô ri ruụ, Ỉri ní Pétêrô ri 'bezu jó ăngũ ù'yízú rí agá, 'bá ăngáráwá ngúlúmũ sụ ríi Pétêrô rí ùtêé, ngúlúmũ ălu rí ăngáráwá be sụ. Êrôdê lê kôdô ẽ ijíki Pétêrô ri ifũu ămvé, 'í lị rí ỉrívê tá 'bá rí pi ẽndrêti gé Ụ'dú Múngú ní Ẽlízú Jó rí pi tí gế sị rí[‡] ă vùdrị gế.

5 'Bo Pétêrô ká ríi adrii jó ăngũ ù'yízú rí agá 'dăá, 'bá kănisă vé rí pi ríkí Múngú rí zịi Ỉri ní ẽsị be céré.

Mălăyikă oyu Pétêrô ri ifũu jó ăngũ ù'yízú rí agásí

6 Êrôdê ká lêé ẽ ijíki Pétêrô ri 'bá tá lị' 'bá rí pi ẽndrêti gế, ỉnịna 'dări sị, ỉsụ Pétêrô ri ỳ'dụ kô, umberi drị ni pi ỉrĩtrô ỉmvê sị ăngáráwá ỉrĩ ni pi ăsămvú gế, 'băki kôpi rii Ỉri ùtêé jó agá 'dăá. 'Băki kpă ăngáráwá urukô ỉrĩ kẹtị jó rí vé rí ùtêé ămvêlesila.

7 Koro mălăyikă Úpí vé rí ní ỉndrêzú, ăzini ăci ní dízú ăngũ ỉmgbêrêzú jó ỉ ní ăngũ ù'yízú rí agá 'dăá, mălăyikă rí ní Pétêrô ă rú' 'bá sazú, Pétêrô ri aruzú, Ỉri ní 'yozú kĩnĩ, "Í nga uru mbêlê!" Ỉmvê ỉ ní Pétêrô ẽ drị umberú rí ní 'i oyuzú drị ni gế sị 'dezú vŭgá.

8 Mălăyikă rí ní kúru 'yozú Pétêrô ní kĩnĩ, "Í su mívé bŏngó, 'í su mívé ngá pá gá, ăzini 'í su mívé bŏngó akoó rŭkŭ rí mí rŭ' 'bá gá, mí ỳbĩ mă pámvú ỉmŭzú!" Pétêrô 'dụ tá rí ngaá sŭ mălăyikă rí ní lŭú 'í ní rí tĩnị.

9 Pétêrô ní fŭzú jó ăngũ ù'yízú rí agásí, Ỉri ní 'dezú mŭzú mălăyikă rí ă vùdrị gế sị. 'Bo să 'dări gế, Pétêrô ỳsŭ 'yozú kĩnĩ, tá mălăyikă rí ní 'oó 'dĩri Ỉri tá ăda 'dĩni kuyé, ỳsŭ ngá rí urobí.

10 Pétêrô pi mălăyikă rí be agaki ăngáráwá ỉ ní 'băá drĩdrĩ rí ă gără gá sị, kôpi gôki kpă agaá ăngáráwá ăzi rí ă gără gá sị, kôpi ní cazú kẹtị ămbŭgú aya rú ỉ ní fŭzú mŭzú kŭrŭ agá rí gế. Kẹtị rí ní 'í zízú ỏ'dŭkŭlêgŭsị, kôpi ní fŭzú ămvê 'dăá. Kôpi mŭki létị ămbŭgú rí drĩgế sị, cĩmgbá cazú létị rí vé ỳdŭ gế. Koro mălăyikă rí ní Ỉri kuzú.

11 Pétêrô ỉmŭ tá 'i 'oópi 'dĩri nŭĩ ămá vŭlé vŭlé rú, Ỉri ní 'yozú kĩnĩ, "Ădarú tá 'dĩri tá ẽgbì! Úpí ỉpê ỉvé mălăyikă ỉmŭ ma paá 'băgŭ Êrôdê drĩgế sị, ăzini tá ămbŭgŭ Yăhŭdŭ vé rí pi ní ỳtŭĩ lêé ngaá má rŭ' 'bá gá rí agásí gí."

12 Pétêrô ká tá 'dĩri nŭĩ ămá, Ỉri ní 'dezú mŭzú Măriyă vé ăngá, Măriyă ri Yŭwănĩ ỉ

ní zịi Mărăkô rí vé ẽndrêpi, ỉsŭ 'bá kănisă vé rí pi ùmŭkí ỉ kărăkară, kôpi ri Múngú rí zị.

13 Pétêrô ní kẹtị káni rí vé rí gazú, mvă ỳkŭnă ăzi ătŭ' 'bá rŭ rŭ ní Rôdă 'i, Ỉri ní mŭzú kẹtị gế 'dăá, lê nŭĩ ămá 'bá kẹtị rí gaapi rí ă'di 'i.

14 Mvă ỳkŭnă rí kă Pétêrô ă ù'dŭkŭ nŭĩ ămá, ăyĩkô fŭ Ỉri ămbamba, gŏ njuú vŭlé, zị kẹtị rí kuyé, Ỉri ní lŭzú 'bá rí pi ní kĩnĩ, "Pétêrô ỉcá kuu kẹtĩlê gá 'dăá'dă!"

15 Kôpi ní újázú Ỉri ní kĩnĩ, "Mí drĩ ăbá gí." Mvă ỳkŭ rí kă rii sii tá rí 'yoó dŭi dŭi. Kôpi gôki 'yoó mvă ỳkŭ rí ní kĩnĩ, "Ỉri ỉcá adri mălăyikă Pétêrô ri ùtêepi rí 'i."

16 Pétêrô rí nyo kẹtị rí gaága, kôpi ní kẹtị rí zízú, kôpi kă Pétêrô rí ndrêe, sê kôpi ní ăyăngără.

17 Pétêrô ní drị 'bezu kôpi ní kĩnĩ, kôpi ă ỳjiki kiri. Ỉri ní tá Úpí ní 'i ỉjízú ifŭzú jó ăngũ ù'yízú rí agásí ămvê rí ùlŭzú kôpi ní. Ỉri ní 'yozú kôpi ní kĩnĩ, lê kôpi ă ùlŭkí tá 'dĩri Yôkôbŭs ní, ăzini 'bá Yêsŭ ri ẽ'yĩ' 'bá gí rí pi ní, kúru Ỉri ní 'dezú mŭzú vŭră ăzi gế.

18 Kă mŭy adrii ỳ'bŭtĩnă rí sị, ăngáráwá Pétêrô rí ùtê' 'bá rí pi ẽ drĩ ăbá céré céré, sê kôpi ní ỳrĩ ămbamba. Kôpi nŭki kuyé tá ỉngóni ní 'o Pétêrô be nĩ.

19 Êrôdê ní ăngáráwá rí pi pêzú mŭzú Pétêrô ri ndăá, 'bo kôpi ỉsŭkí Ỉri kuyé. Ăngăráwá rí pi kă Pétêrô ri ndăá tí gí, Êrôdê ní ăngáráwá rí pi uzizú. Kă tá pŭrĩ ỉsŭ kuyé, lị tá kôpi drĩgế kĩnĩ, ă ù'dŭkí kôpi ỳdrăá 'dŭisă ră.

Vŭdrĩ ni gế, Êrôdê nga fŭú Yŭdăyă agásí, mŭ adrii kŭrŭ Sízériyă vé rí agá lókină be mădă.

Êrôdê vé drăngără

20 'Băgŭ Êrôdê ăwă 'bá Tăyă vé rí pi ní, ăzini 'bá Sŭdônă vé rí pi ní ỳnŭjĩ ỳnŭjĩ. Kôpi ní ỉ ùmŭzú trŭy, ỉ lêki átă 'băgŭ rí be. 'Bá 'dĩ' 'bée mŭki ỳndĩ ruų Bălăsŭtă riipi ẽzị ngaapi 'băgŭ rí ní rí be. Kôpi 'yoki Bălăsŭtă ní kĩnĩ, ỉ lêki tăkiri, ă'diătăsŭyă kôpi rí ănyăngă ỉsŭ 'băgŭ rí vé ăngũ agá.

21 Ỉ ní ỳ'dŭ ăzi ỉpêzú 'bá 'dĩ' 'bée ă mŭki rí átă ăni Êrôdê be. ỳ'dŭ rí kă ỉcá, Êrôdê ní 'i ỳsŭzú ỉvé bŏngô ămbŭgŭ vé rí sị, Ỉri ní ỳrízú ỉvé lŭpă drĩgế. Ỉri ní átázú 'bá rí pi ní să be ăcô.

‡ 12:4 12:4 Ụ'dú Múngú ní Ẽlízú Jó rí pi tí gế sị rí: Yăhŭdŭ rí pi rí ỳ'dŭ Múngú ní ỏtŭ ẻlŭzú Ỉsêrêlê rí pi vé jó rí pi tí gế sị Ẽjêpêtô gá 'dăá rí vé tá ỉgá. ỏtŭ kôpi ẻ' bŭpŭĩ ỳbêki kăbilô ă ări ỉvé kẹtị ẻ ẻrŭfe gá sị, sê Múngú ù'dŭ kôpi kuyé. Múngú ù'dŭ 'bá Ẽjêpêtô vé kăbilô ări ỳbê' 'bá ỉvé kẹtị ẻ ẻrŭfe gá sị kuyé rí pi vé ănji ăgô kăyŭ rí pi ỳdrăá 'bá ălu ălu vé 'bêti ăsămvú gế sị ră. 'Í lă Wŭngără 12:17-28. S 12:17 12:17 Yôkôbŭ: Yôkôbŭ cápătă 'dĩri agá rí Ỉri Yêsŭ vé ẻdrĩpi, Ỉri 'bá Yêsŭ rí ẻ'yĩ' 'bá gí Yêrŭsălêmă gá rí pi vé drĩkoma. 'Í lă Ẽzị 15:12-21; 21:18-19; Gălătŭyă 1:19. Lóki 'dĩri gế, ỉsŭ ăktŭdê 'dŭki Yôkôbŭ Yêsŭ vé ăyŭăyŭ rí drăá gí. 'Í lă Ẽzị 12:2.

²² 'Bá rī pi ní útrézú ʻú'dúkó be ʻurū 'dāá kinī, "ʻU'dúkó mí ní átázú 'dīri Múngú vé ni, adri 'bá áda vé ni kuyé."

²³ Koro mālāyīkā Úpí vé rī ní Ēródē ri gbázú i'dézu vūgá, ʻbū ní rīri nyazu drázú, ā'diātāsīyā Ēródē ingú Múngú ri kuyé.

²⁴ ʻU'dúkó múké Múngú vé rī ayi mužú āngū rī pi agāsī, sē 'bá kárakará pi ʻē'yīkí rá.

²⁵ Bārúnábā pi Sáulā be, kōpi ká ívé ězī i ní mužú Yērūsālēmā gá 'dāá rī deę gí, kōpi ní gōzú mužú Ānītīyókā gá, kōpi jīkí Yūwání i ní zīj Mārākō rī mužú i vūgá sī indī.

13

Pēki Sáulā pi Bārúnábā be mužú ʻú'dúkó múké rī ūlūu

¹ 'Bá kānisā vé Ānītīyókā agá rī pi āsámvú gé, nēbī rī pi anigé, āzini 'bá āngū ímbá 'bá rī pi anigé. 'Bá rī Bārúnábā 'i, Sīmīyónā i ní zīj Náyījā 'i, Lūkīyā ímūpi Kūrénē gélésī rī 'i, Mānāyénī (Ēródē ní úcé rī 'i), Sáulā sī.

² Kōpi ká rīi Úpí rī ĩnĵī, āzini rīi i 'a'bii* ānyāngā nyangará sī, Indri Uleterē rī ní 'yozú kōpi ní kinī, "Ími ĩpēkí má ní Sáulā pi Bārúnábā be, ā'diātāsīyā á lē kōpi pēe mužú ězī má ní kōpi zizú rī ngangará gá."

³ 'Bá kānisā vé rī pi ká rīi Múngú rī zīj, āzini kōpi ká rīi i 'a'bií ngá nyangará sī, kōpi ní drī fīzú Sáulā pi drīgē Bārúnábā be, kōpi ní kúru 'bá 'dī'bée pēzú mužú.

Sáulā pi Bārúnábā be cakí Sáyīpūrāsī gē

⁴ Indri Uleterē rī ní Sáulā pi pēzú mužú Bārúnábā be ʻú'dúkó múké rī ūlūzú, kōpi ní cazú kūrū Sēlúsiyā vé rī gē. Kōpi ní tuzú kúlúmgbā agá, kōpi ní mužú cazú āngū 'i līpi kú ngu yīj agá i ní zīj Sáyīpūrāsī rī gē.

⁵ Kōpi ká mužú caá kūrū Sālāmīsī vé rī gē 'dālē, kōpi ní i'dózu jī Múngú vé rī ūlūzú Yāhūdī rī pi ní kōpivē Jó Múngú ri Zizú rī pi agāsī, kōpi jīkí Yūwání Mārākō[†] ri mužú i vūgá sī indī, i tīzā koó ězī sī.

⁶ Bārúnábā pi Sáulā be, kōpi muží āngū 'i līpi kú ngu yīj agá rī agāsī, kōpi ní cazú kūrū Páfōsī vé rī gē. 'Dālē kōpi ísúkí Yāhūdīgú āzi újógú rú ní, ĩri kpá nēbī ūnjó rú ní, rú ní Bārā Yēsū 'i.

⁷ Újógú 'dāri ri ězī nga ágó āmbúgu Sērēgiyā Páulāsī Rómāgu 'bālē āngū 'dāri ā tā mbaápi rī ní. 'Bá rī pi cérē ĩnĵīkí ágó āmbúgu 'dāri ĩnĵīnĵī, ā'diātāsīyā nĵ tā

ambamba. ĩri ní Bārúnábā pi zizú Sáulā be, lē kōpi ē ímúkí 'i vūgá nōlē, 'i lē ʻú'dúkó Múngú vé kōpi ní rīi ūlūu 'bá rī pi ní 'dīri yīj indī.

⁸ Újógú Bārā Yēsū vé rú āzi Ēlīmāsī, ĩrivé rú 'dīri zīkí Ĝīrīkī tī sī, lē Sáulā pi vé tā Bārúnábā be ku. Lē ágó āmbúgu rī ē ě'yī tā Úpí vé Sáulā pi ní rīi ūlūu Bārúnábā be 'dīri ku.

⁹ Kúru Sáulā i ní kpá zīj Páulū 'dīri ěpī Indri Uleterē rī sī, ri újógú rī ē mī ndree. ĩri ní 'yozú Ēlīmāsī ní kinī,

¹⁰ "Mí mvá ādróko vé ni, mí āri'ba tā pīri rī pi vé ni. Mí ūnjó rú, mí ri 'bá rī pi ē mī ū'ba. Lētī múké Úpí vé mí ní ugaá 'bá rī pi ní 'dīri, mí ku rī ā vúgu ní ngōtū?"

¹¹ Úpí ri ní ĩrījā rá, mí mī ri ímū ěsī ʻú'dú be mādā, ndre āngū ku."

Koro ágó rī ē mī ní ěsīzú, 'de rīi āngū ómvú mužú drī sī, rī 'bá āzi ndāá, ā se rī 'i drī mužú.

¹² Ágó āmbúgu rī ká tā 'i ngaápi 'dīri ndree, ĩri ní kúru Úpí ri ʻē'yīzú, ā'diātāsīyā āyā tā Úpí vé i ní ímbá 'dīri sī.

Páulū pi Bārúnábā be sēki tī kūrū Ānītīyókā vé rī agá āngū Pīsidiyā vé rī agá

¹³ Páulū pi 'i ógūpīj be, ngakí kūrū Páfōsī vé rī agāsī, kōpi muží kúlúmgbā sī, cakí kūrū Pērigá vé rī agá, āngū Pāmīfīlīyā vé rī agá. Yūwání Mārākō ní kōpi kuzú 'dāgá, ĩri ní 'i újázú gōzú vúlē Yērūsālēmā gá.

¹⁴ Páulū pi ní ngazú Pērigā gá 'dāásī, kōpi ní 'dezu mužú kūrū Ānītīyókā vé rī gē āngū Pīsidiyā vé rī agá. Ká mužú adrii ʻú'dú Sábātā vé rī gē,[‡] kōpi fīkí mužú úri Yāhūdī rī pi vé Jó Múngú ri Zizú rī agá 'dāá.

¹⁵ Ká taimbī Mósē vé rī láá, āzini tā nēbī rī pi ní sīi rī láá, 'bá adri'ba drīkoma rú Jó Múngú ri Zizú rī agá rī pi ní ʻú'dúkó pēzú mužú Páulū pi ní Bārúnábā be kinī, "Ími 'bá ědrīpīj, tā āzi dō anigé ĩmi ní lēzú 'bá nō'bée ímbázú āni, ĩmi átákí."

¹⁶ Páulū ní ngazú ʻurū sī, ĩri ní drī 'bezu 'bá rī pi ugazú āni, ĩri ní 'yozú kinī, "Ími 'bá ĩsērélē vé 'dī'bée, āzini ĩmi 'bá adri'ba Yāhūdī rú ku Múngú ri ĩnĵī'ba ĩnĵīnĵī 'dī'bée, i yīkí drī ma ká.

¹⁷ Múngú ĩsērélē vé rī ĩpē 'bá ʻé'bīpīj nī, sē kōpi ní drīlē múké lóki kōpi ní adrizú Ējēpētó gá 'dāá rī gē, ĩjī kōpi ĩfūu Ējēpētó agá 'dāásī ūkpō ívé rī sī.

¹⁸ Múngú mba kōpi ā tā āngū ā'wí cínyáfā rú rī agá 'dāá caá ílī pūkū sū.

* **13:2 13:2 A'bi:** Sā āzi sī Yāhūdī rī pi rī i 'a'bi, nyakí ínyá ku, kōpi ri ěsī 'bá rizú Múngú ri zizú. † **13:5 13:5 Yūwání Mārākō:** Yūwání Mārākō sī búkú Mārākō vé rī ní. † **13:14 13:14 Ú'dú Sábātā vé rī:** Ú'dú 'dīri Yāhūdī rī pi ní rizú uvuzú rī, āzini kōpi ní rizú Múngú ri zizú rī. Yāhūdī rī pi ri ʻú'dú 'dīri vé tā ígá kinī, Múngú gbi 'bū pi vū be nī, āzini Múngú pa i adringará tūgērī rú ri agāsī nī. Ú'dú Sábātā vé rī Yāhūdī rī pi ri zī ʻú'dú ězīrī, 'bo Kēĵīkō rī pi ri zī ʻú'dú áziyá. † **13:14 13:14 Wīngárá 20:8-11; Dětōrōnómē 5:12-16.**

19 Múngú ú' dǐ sùrú ẹ̀jìrì ǎngù Kánáná vé rí agá rí pi rá, 'dù ǎngù rí sée ívé 'bá rí pi ní.

20 Tà 'dìri nga 'i caá ílì mǔdǔrǔlǔ sù pǔkú tǔwǔ.

"Vǔdrǔ ní gé, Múngú sē kǔpì ní 'bá tǎ lǐ'bá ní pi ríú tǎ lǐj, cǐmgbá cazú lóki nẹ̀bǐ Sámùélé vé rí gé.

21 Kúru 'bá rí pi kǐnǐ, ǐ lēkǐ 'bǎgú. Múngú ní Sǎúlǎ Kǐsǐ mǔvǔpǐ rí ipēzú 'bǎzú kǔpì ní 'bǎgú rú, sǔ kǔpì ní lēé rí tǐnǐ. Kǐsǐ ífú úyú Bēnyēmǐnẹ̀ vé rí agá. Sǎúlǎ adri 'bǎgú rú caá ílì pǔkú sù.

22 'Bo Múngú nje Sǎúlǎ rí rá, gǔ Dǎwǔdǐ rí 'bǎá 'bǎgú rú Sǎúlǎ ǎ vǔrǎ gá. Múngú átá Ìrívé tǎ sǐ 'dǐnǐ kǐnǐ, 'Dǎwǔdǐ Yésé mǔvǔpǐ vé tǎ sē má ní ǎyíkǔ ambamba, Ìrì ícǔ tǎ má ní lēé rí pi ǎrēvú 'dù nga céré rá.'

23 "Múngú ẹ̀jì kǐnǐ, 'bá ǎzi rí ìmǔ ífú úyú Dǎwǔdǐ vé rí agá, Ìrì ìmǔ 'bá Ìsērélé vé rí pa ní, 'bá rí Yēsǔ 'i.

24 Yēsǔ ní drǐ ìmǔzú kuyé rǐ gé, Yūwǎnǐ rí tǐ sée 'bá Ìsērélé vé rí pi ní kǐnǐ, kǔpì ǎ újǎkǐ ẹ̀sǐ, ǎzini kǔpì ǎ rǔkǐ bǎtizimú.

25 Yūwǎnǐ kǎ ríí ívé ẹ̀jì deę, zǐ 'bá rí pi kǐnǐ, 'Ìmǐ úšǔkǐ, ma ǎ'dǐ 'i? 'Ìmǐ úšǔkǐ ma 'bá Múngú ní úyǔ ní sǔǔ rǐ 'i? 'Bá rí adri ma 'i kuyé. 'Bá Múngú ní úyǔ ní sǔǔ rǐ, Ìrì ìmǔ vúlé 'dǐi'dǐ. Má ícǔ Ìrì ē Ìzǎ koó Ìrívé ngá pá gá njezú ku, ǎ'diǎtǎsiyǎ Ìrívé ǎmbǔgú ndé mávé rǐ rá.'

26 "Ìmǐ úyú ǎBúrámǎ vé 'dǐ'bée, ǎzini ìmǐ 'bá adri'bá Yǎhǔdǐ rú ku Múngú rí ìnjǐ'bá ìnjǐnjǐ 'dǐ'bée, ìmǐ ìmǔkǐ ú'dǔkǔ múké pangará vé nǔri yǐj, ǎ'diǎtǎsiyǎ ipēkǐ ú'dǔkǔ rǐ 'bá rí pi ní céré.

27 'Bá adri'bá Yērúsǎlémǎ gá rǐ pi ívé ambugu rǐ pi be céré nǐkǐ ǎmǎ 'yozú kǐnǐ, 'bá 'bá paápi rǐ Yēsǔ 'i 'dǐmǐ kuyé. Kǔpì nǐkǐ tǎ nẹ̀bǐ rǐ pi vé ǐ ní ríí laá ú'dú Sǎbátá vé rǐ gé rǐ vé ífǐfǐ kuyé. Kǔpì ríkǐ átá Yēsǔ rǐ 'bá gá ùnjǐ, sǔ nẹ̀bǐ rǐ pi ní átá rǐ tǐnǐ.

28 Kǔpì ìšǔkǐ tǎ ǎ pá ǐ ní lēzú Yēsǔ rí 'dǐzú ní kuyé, kǔpì ní Pǐlátǔ rí zǐzú kǐnǐ, ǎ 'dǐkǐ Ìrì drǎá rá.

29 "Kǔpì kǎ tǎ nẹ̀bǐ rǐ pi ní sǐí Ìrívé tǎ sǐ rǐ 'duđú ngáá céré gǐ, ǐ ní Ìrívé ǎvú 'i'dúzú peṭǐ alambaku sǐgé 'dǎásí, jǐzú sǐzú 'bú agá.

30 'Bo Múngú inga Ìrì gǔǔ ídri rú drǎngará gálésǐla rá.

31 Yēsǔ 'i'da 'i vú be kǎrákará 'bá ìmǔ'bá Ìrì be trǔ ingázú ǎngù Gǎlǐlǎyǎ vé rǐ gé cazú Yērúsǎlémǎ gá rǐ pi ní. 'Bá 'dǐ'bée ndrekǐ Yēsǔ rí rá, kǔpì ríkǐ Ìrívé tǎ ùlúú 'bá rǐ pi ní.

32 "'Bá nǔnǐ rí ú'dǔkǔ múké Múngú ní ẹ̀jìj 'bá ẹ̀'bǐpǐj ní rǐ ùlú.

33 Múngú 'o nǔnǐ tǎ 'í ní ẹ̀jìj 'bá ẹ̀'bǐpǐj ní 'dǎri 'bá ní gǐ, inga Yēsǔ rí gǔǔ ídri rú drǎngará gálésǐla rá. Sǔ 'ǐ ní sǐí búkǔ Sǎwǔmǎ vé rǐ agá cápǐtá Ìrǐ gé rǐ tǐnǐ,

" 'Mǐ Mvǎ mávé ní, ǎndrǔ sǐ ma mí Ẹ̀tẹ̀pǐ.'

34 Tǎ Múngú ní Yēsǔ rǐ ingázú gǔzú ídri rú drǎngará gálésǐla 'dǐrǐ kǐnǐ, Ìrívé rǐ 'bá ǎ ñma rí ku, Múngú 'yo ǔtǔ tǎ ní ñogǔsǐ kǐnǐ,

'Ma ìmǔ mí ní tǎkǐrǐ uletere má ní tǎ ní ẹ̀jìj Dǎwǔdǐ ní rǐ sē rá.'

35 Dǎwǔdǐ sǐ tǎ Yēsǔ ní lēé átá rǐ búkǔ Sǎwǔmǎ vé rǐ agá kǐnǐ,

'Ma mívé 'Bá Uletere ní, mí ícǔ mávé rǐ 'bá sée ñmaá ku.'

36 "Dǎwǔdǐ ní adrizú ídri rú rǐ gé, 'dù tǎ Múngú ní ẹ̀jìj ǐ ní rǐ ngáá rá. Kǎ drǎá, sǐkǐ Ìrì vǔrǎ ǐ ní ẹ̀'bǐpǐj sǐzú rǐ gé, Ìrívé ǎvú ñma rá.

37 'Bo Múngú inga Yēsǔ rí drǎngará gálésǐla rá, Ìrívé ǎvú ñma kuyé.

38 "Mǎ ẹ̀drǐpǐj má ǔmǔvǔpǐj, ìmǐ yǐkǐ drǐ kǎ! Ú'dǔkǔ ǐ ní lúú ìmǐ ní 'dǐrǐ lú 'yozú kǐnǐ, Yēsǔ rí ìmǐ trǔ ìmívé ùnjǐkǎnyǎ agásǐ rá.

39 'Bá céré Ìrì ẹ̀'yǐ'bá gǐ rǐ pi, Múngú rí kǔpì 'bá adri 'bá pǐrǐ ní pi, Mósé vé tǎimbǐ ícǔ kǔpívé ùnjǐkǎnyǎ ùjǐj ku.

40 Ìmǐ ndrekǐ múké tǎ nẹ̀bǐ rǐ pi ní átá rǐ ǎ nga 'i ìmǐ rǐ 'bá gá ku. Kǔpì kǐnǐ,

41 " 'Ìmǐ ndrekǐ drǐ kǎ, ìmǐ 'bá rǐ 'bá Múngú rí ide'bá rǐ pi,

lē ìmǐ ǎyǎkǐ ǎyǎyǎ, ǎzini lē ìmǐ ùdrǎkǐ rá.

Ú'dú ìmǐ ní adrizú ídri rú rǐ gé, ma tǎ ǎzi 'o ìmǐ ní rá,

'bá ǎzi ǎ ùlú dǔ ìmǐ ní tǎ ní rá drǎáásiyǎ, ìmǐ ícǔkǐ ẹ̀'yǐj ku.' "

42 Pǎúlú pi Bǎrúnábá be kǎ ngáá fúú Jǔ Múngú rí Zǐzú rǐ agásǐ, 'bá rǐ pi mǎkǐ kǔpì kǐnǐ, kǔpì ē ìgǔkǐ ìmǔ ǐ ní tǎ rǐ ùlúú dǐj Sǎbátá ìmǔpǐ drǐ 'dǐrǐ gé.

43 'Bá ǐ ùmǔ'bá Múngú rí ìnjǐ'bá rǐ pi kǎ ayíí, Yǎhǔdǐ kǎrákará, ǎzini 'bá adri'bá Yǎhǔdǐ rú ku Múngú rí ìnjǐ'bá rǐ pi 'dekǐ muṭ Pǎúlú pi vú sǐ Bǎrúnábá be, Pǎúlú pi Bǎrúnábá be mǎkǐ kǔpì kǐnǐ, lē ẹ̀sǐ múké Múngú vé rǐ ǎ adri kǔpì be muzú nyonyo.

44 Kǎ muṭ caá ú'dú Sǎbátá vé rǐ ǎzi gé, 'bá kǔrǐ agá rǐ pi céré ìmǔkǐ ú'dǔkǔ Úpǐ vé rǐ yǐngará gá.

45 'Bo Yǎhǔdǐ rǐ pi kǎ 'bá bǐtrǐkǎ 'dǐ'bée ndreé, tǎ ní 'de kǔpì ē ẹ̀sǐ agá ùnjǐ, kǔpì u'dakǐ Pǎúlú rí, kǔpì ẹ̀'yǐkǐ tǎ Ìrì ní átá rǐ kuyé.

46 Kúru Pǎúlú pi Bǎrúnábá be, kǔpì ní átázú 'bá 'dǐ'bée ní ùrǐ ǎkǔ kǐnǐ, "Ìmǐ Yǎhǔdǐ rú, 'bá ùlúkǐ ú'dǔkǔ múké Múngú

vé rī Īmi ní drīdrī. 'Bo Īmi gāki ū'dúkó rī sī! 'Dīri lū uletere 'yozú kinī, Īmi icóki ídri 'dáni'dáni rī ísú ku. Nóni 'bá lēki muḡ ū'dúkó rī ūlūú 'bá adri'bá Yāhūdī rú ku rī pi ní.

⁴⁷ Tā Ūpí ní eziī 'bá ní rī, Īri 'dini kinī,
 " 'Á 'bā Īmi adriī ūtūná rú
 'bá adri'bá Yāhūdī rú ku rī pi āsámvú gé,

lē Īmi ūlúki tā ī ní 'bá pazú rī muzú āngū rī pi agāsī céré. "

⁴⁸ 'Bá adri'bá Yāhūdī rú ku rī pi ká tā 'dīri yiī, sē kōpi ní āyikō ambamba. Kōpi sēki ōwō'difō ū'dúkó Ūpí vé 'dīri sī. 'Bá ī ní ūpēē ídri 'dáni'dáni rī ísú'bá rī pi ē'yīki Ūpí rī rá.

⁴⁹ Ū'dúkó Ūpí vé rī ayi muzú āngū 'dāri agāsī céré.

⁵⁰ 'Bo Yāhūdī drīkoma rú rī pi muḡi ūku ambugu Múngú rī Īnjī' 'bá Īnjīnjī kūrū agá 'dāá rī pi ē drī ūcī āgō drīkoma rú kūrū agá 'dālē rī pi be, kōpi íngákí Páulū pi drīgē Bārūnábā be, ōcūki kōpi ūnjī ūnjī. Kōpi droki Páulū pi Bārūnábā be fūú ívé āngū agāsī āmvé.

⁵¹ Kúru Páulū pi Bārūnábā be, kōpi ní nyōókú ī pá ágélé gá rī wezú kú 'dāgá, lūzú kinī, ī gāki kōpi sī. Kōpi ní 'dezu muzú kūrū Īkóniyōmú vé rī gé.

⁵² Āyikō fū 'bá Yēsū ā pámvú ūbī' 'bá adri'bá Ānitīyókā gá 'dālē rī pi ambamba, āzini Īndrī Uletere rī ású kōpi rá.

14

Páulū pi Bārūnábā be sēki tī Īkóniyōmú gé

¹ Páulū pi Bārūnábā be, kōpi ká caá Īkóniyōmú gé 'dālē, kōpi fíki Yāhūdī rī pi vé Jó Múngú rī Zizú rī agá 'dāá, sū kōpi ní rīi 'oó drīdrī rī tīnjī. Kōpi sēki tī Múngú vé rī, uló 'bá rī pi ē ēsī rá, sē Gīrīkī rī pi 'bá adri'bá Yāhūdī rú ku rī pi be kárakarā ūjákí ēsī Múngú rī ē'yīzú rá.

² 'Bo Yāhūdī ē'yī' 'bá kuyē rī pi ūcīki 'bá adri'bá Yāhūdī rú ku rī pi ē drī, sē kōpi íngákí Páulū pi drīgē Bārūnábā be ūnjī.

³ Páulū pi Bārūnábā be áwíki rīi tī Ūpí vé rī sēē lóki be āco ūrī ākó. Ūpí sē kōpi ní ūkpō tā āyāzú āyāyā ní pi 'ozú rá. Ūpí i'da 'bá rī pi ní kinī, ēsī múké Ūpí vé Páulū pi ní tā ni ūlūú Bārūnábā be ūrī ākó 'dīri, Īri tā áda.

⁴ 'Bá kūrū agá rī pi acóki ī āsámvú Īrī, urukō ni pi ā'yīki Yāhūdī rī pi vé tā, urukō ni pi ā'yīki 'bá áyúāyū rī pi vé tā.

⁵ 'Bá adri'bá Yāhūdī rú ku rī pi Yāhūdī rī pi be, ūmúki ī ívé ambugu rī pi be, kōpi

lēki Páulū pi 'oó Bārūnábā be ūnjī, āzini kōpi lēki Páulū pi ūvī írā sī.

⁶ 'Bo 'bá áyúāyū Īrī 'dī'bēē ká tā rī yiī, kōpi ngakí ápá muzú āngū Likóniyā vé rī gé, muḡi adriī kūrū Lēsītūrā vé rī agá, āzini Dērebē vé rī agá, āzini āngū 'dāri ā gārā gá rī pi agá.

⁷ Kōpi rīki ū'dúkó múké rī ūlūú 'dālē.

Páulū pi Bārūnábā be cakī Lēsītūrā gá, āzini Dērebē gá

⁸ Páulū pi ká caá Lēsītūrā gá 'dāá, kōpi ísúki ágó āzi tīki Īri kú ōgōrōvū rú, tu ēcī ku.

⁹ Páulū ká rīi tī Múngú vé rī ūlūú, ágó rī 'bá bí rizú tā Páulū ní ūlūú rī yizú. Páulū ndre āngū muzú ágó rī vúgá 'dāá, Páulū nī rá 'yozú kinī ágó rī ē'yī Yēsū rī gí, Páulū kinī, Múngú rī ícō Īri ídri rá.

¹⁰ Páulū ní ágó rī zizú ū'dúkó be urū 'dāá kinī, " 'Í nga urū! " Koro ágó rī ní wazú urū 'dāá, Īri ní i'dózu ēcī tuzú.

¹¹ 'Bá rī pi ká tā Páulū ní 'oó 'dīri ndreé, kōpi i'dóki átá ívé tī Likóniyā vé rī sī kinī, "Āgō nō'bēē adriki sū múngú rī pi tīnjī, kōpi ūjákí nóni ī ícá 'bá áda rú."

¹² Kōpi 'daki Bārūnábā ā rú Zēwū 'i,* 'daki Páulū vé rī Hērēmē 'i, ā'diātāsiyā Páulū rī átángá rī átá ní.

¹³ Jó 'bá rī pi ní rizú múngú Zēwú vé rī Īnjizú rī, Īri Īnyinjá kēḡtīlē ī ní fizú muzú kūrū rī gé rī ā gārā gá, Átálágú rīipi ēzī ngaapi jó rī agá rī āzini 'bá bítrīká rī pi tījīki tī āgō, āzini peḡi ā fū ímú 'bāá kūrū rī vé kēḡtīlē gá, ā'diātāsiyā átálágú rī 'bá bítrīká rī pi be, kōpi lēki rōbōñō zāá Bārūnábā pi ní Páulū be.

¹⁴ Bārūnábā pi Páulū be, kōpi Yēsú vé 'bá áyúāyū ni pi, kōpi ká tā 'dīri yiī, kōpi gāki tā 'bá 'dī'bēē ní 'oó rī sī, sē kōpi ūsīki ívé bōngó i rú' 'bá gá sī, kōpi njuki muzú 'bá bítrīká rī pi āsámvú gé 'dāá, kōpi treki ū'dúkó be urū 'dāá kinī,

¹⁵ "Ānjīrī, ngá Īmi ní rīi 'oó 'dīni rī ā'di? 'Bā nō'bēē 'bá áda sū Īmi tīnjī. 'Bá ímúki nōri Múngú ídri rú 'bū pi gbīipi vū be, yiī tafu rī be, ngá 'a ní gē rī pi be céré rī vé ū'dúkó múké rī ūlūú, Īmi kuki Īmivé múngú i ní údé drī sī 'dī'bēē āni, Īmi ē'yīki Múngú adriipi ídri rú rī áyu.

¹⁶ Ōtú Īnōgósī 'dālē, Múngú ku 'bá āngū rī pi agāsī rī pi ārēvú céré rīki tā 'oó sū ī ní lēē rī tīnjī.

¹⁷ 'Bo tā múké Múngú ní 'oó 'dī'bēē sī lū 'yozú kinī, Múngú rī ōtú anigé. Múngú rī Īmi ní yīgō sē 'dī 'bū gēlésīla, Īri sē Īmivé ānyāngā rī dū āni. Īri Īmi ní ínyá sē, sē Īmi adri āni āyīkō sī"

13:47 13:47 Īsāyā 49:6 * 14:12 14:12 Zēwú pi Hērēmē be: Gīrīkī rī pi rī múngú kárakarā ni pi ē'yī. Zēwú rī 'bāgú múngú rī pi vé ní, Hērēmē rī 'bāgú rī vé 'bá áyúāyū rī.

15

18 Páúlù pi ã átákí dō 'bá 'dī'béé ní 'díní drááásiyá, tã 'dírí fi kòpí drìgè àlunàní kuyé. Kòpí lèkí drí nyo ròbòṅṅò rí zãá Páúlù pi ní zãá.

19 Yàhùdì uruḳò íngákí Ānītìyókã gálèsíla, àzini Ìkónìyòmù gálèsíla, kòpí Ìcìcìkíkí 'bá bítíriká rí pi, kòpí íngákí Páúlù drìgè ùnjí ùnjí, kòpí ùvìkí Páúlù rí irá sī. Kòpí sekí Ìrì muḳú kùrú rí agásí àmvé 'dãá. Kòpí ùsùkí kiní, Páúlù drá gí.

20 'Bo 'bá Yèsù ã pámvú ùbì'bá rí pi ká Ì umú Páúlù ã gārã gá sī kùrú, Páúlù ní íngázú uru, Ìrì ní 'i újázú gòzú vùlé kùrú rí agá 'dãá. Ká muḳú adrií drù 'díní, Páúlù pi ní ngazú muḳú Bārúnábã be kùrú Dèrèbè vé rí gé.

Páúlù pi Bārúnábã be újákí Ì gōó kùrú kòpí ní ù'dùkò múké rí ùlúzú rí pi agá

21 Páúlù pi Bārúnábã be, kòpí ní ù'dùkò múké Múngú vé rí ùlúzú Dèrèbè gá 'dálé, 'bá káràkará újákí èsì Yèsù rí è'yìzú rá. Kúru kòpí ní gòzú ngazú 'dãási, kòpí ní Ì újázú gòzú Lèsítúrã gá, kòpí ní agazú muḳú Ìkónìyòmù gé, cazú Ānītìyókã gá, àngù Písídìyã vé rí agá.

22 Kòpí 'dekí muḳú 'bá Yèsù ã pámvú ùbì'bá rí pi è èsì ìmbá, kòpí ã adriki rí ùkpó ùkpó ìvé è'yìngárã agá, kòpí kiní, "Bá izàngã nya ambamba, 'bá ìbì fi málungã Múngú vé rí agá ndò."

23 Páúlù pi Bārúnábã be, kòpí ùpèkí 'bá ù'bãá drìkoma rú kánisã rí pi agásí céré. Kòpí ríkí Múngú rí zìj, àzini ríkí ànyàngã a'bíí, kòpí 'dákí 'bá 'dī'béé Úpí kòpí ní èsì 'bãá drí ní gé rí èndrètì gé, ã ùtè rí kòpí.

24 Páúlù pi Bārúnábã be ngakí fùú Písídìyã agásí, kòpí 'dekí muḳú Pámífilíyã gá.

25 Kòpí muḳí tì sèé kùrú Pèrìgã vé rí agá, kúru kòpí ní agazú muḳú kùrú Àtálíyã vé rí gé.

Páúlù pi Bārúnábã be újákí Ì gōó Ānītìyókã gá àngù Sírìyã vé rí agá

26 Kòpí ní ngazú Àtálíyã gá 'dãgá, tuzú kùlúmgba agá, muḳú kùrú Ānītìyókã vé rí gé, àngù Sírìyã vé rí agá, vùrã kòpí ní ìvé èçì 'dódóú rí gé. 'Bá è'yì'bá gí 'dálé rí pi pèkí kòpí muḳú èsì múké Múngú vé rí sī èjì rí ngáá, kòpí dèkí èjì rí rá.

27 Kòpí ká caá Ānītìyókã gá 'dálé, kòpí zìkí 'bá kánisã vé rí pi ìmú céré vùrã àlu gé. Kòpí ùlúkí tá Múngú ní Ìzã kozú, àzini tã Ìrì ní sèé 'bá adri'bá Yàhùdì rú ku rí pi ní èsì újázú Yèsù rí è'yìzú rí.

28 Kòpí áwíkí adrií 'dálé lókí be àco 'bá Yèsù ã pámvú ùbì'bá rí pi be trù.

'Bá ambugu tã 'yo'ba Yèrùsàlémã gá rí pi

1 Páúlù pi Bārúnábã be ká ríí adrií kùrú Ānītìyókã vé rí agá àngù Sírìyã vé rí gé 'dãá, àgò uruḳò'béé ìmùkí àngù Yùdáyã vé rí gélèsíla, kòpí ríkí 'bá rí pi ìmbá kiní, "Líkí dō Ìmí ágélé è tì sù Mósè ní ìmbá ìvé tãìmbì agá rí tìnjì kuyé, Ìmí ícókí pangará Ìsù ku."

2 Tã 'dírì sè Páúlù pi Bārúnábã be fikí àgátá gáá àgò 'dī'béé be sã be àco tã kòpí ní ìmbá 'dírì sī. Kúru Ì ní Páúlù pi Ìpèzú Bārúnábã be, 'bá uruḳò Yèsù rí è'yì'bá gí rí pi be, kòpí ã muḳí rí Yèrùsàlémã gá 'dãá, kòpí ã átákí rí tã 'dírì 'bá Ì ní ríí àyúáyú rí pi be, àzini 'bá kánisã vé drìkoma rú rí pi be.

3 'Bá kánisã vé rí pi ní Páúlù pi pèzú muḳú Bārúnábã be Yèrùsàlémã gá 'dálé, kòpí ní mungárã gá lètí gé 'dìgè, kòpí muḳí pá tuú àngù Fónísíyã vé rí agá, àzini àngù Sãmàríyã vé rí agá, kòpí muḳí 'bá kánisã vé rí pi ndreé. Kòpí ní tã 'bá adri'bá Yàhùdì rú ku rí pi ní èsì újázú Yèsù rí è'yìzú rí ùlúzú. Tã 'dírì sè 'bá Yèsù rí è'yì'bá gí rí pi ní àyìkò ambamba.

4 Páúlù pi Bārúnábã be ká caá Yèrùsàlémã gá 'dálé, 'bá kánisã vé rí pi, Yèsù vé 'bá àyúáyú rí pi be, àzini 'bá ambugu rí pi be céré ngakí kòpí è'yì, kòpí ní tã Múngú ní Ìzã kozú rí pi ùlúzú kòpí ní céré.

5 'Bo Fàrùsì uruḳò èsì új'á'ba Yèsù rí è'yì'bá gí rí pi ní ngazú uru, kòpí ní 'yozú kiní, "Lè 'bá adri'bá Yàhùdì rú ku Yèsù rí è'yì'bá gí rí pi, ã ùlìkí kòpí ã ágélé è tì rá, àzini lè kòpí ã 'dùkí tãìmbì Mósè vé rí ngáá."

6 Yèsù vé 'bá àyúáyú rí pi ní Ì umúzú 'bá kánisã vé drìkoma rú rí pi be trù, kòpí ní rizú 'bá adri'bá Yàhùdì rú ku rí pi vé tã átázú.

7 'Bá 'dī'béé átákí tã rí caá sã be àco. Vùdrì ní gé, Pètèrò ní ngazú uru, Ìrì ní 'yozú kòpí ní kìní, "Má èdrìpìjì, Ìmí nìkí rá 'yozú kiní, Múngú Ìpè mã Ìmí àsámuvú gé, mã ùlú rí ù'dùkò múké rí 'bá adri'bá Yàhùdì rú ku rí pi ní, kòpí ã yìkí rí ù'dùkò múké rí, kòpí è è'yìkí rí bènì.

8 Múngú nì 'bá àlu àlu vé èsì rá, 'dírì lù 'yozú kiní, à'yì 'bá adri'bá Yàhùdì rú ku rí pi rá, sè kòpí ní Índrì Uleterè rí, sù Ìrì ní sèé 'bá ní rí tìnjì.

9 Múngú rí 'bá rí pi ó'dù céré tròtrò, sù Ìrì ní 'bá ó'dù rí tìnjì. Kòpí ní Múngú rí è'yì'gí rí sī, sè ùjì kòpí vé èsì ícá kuú uleterè.

10 Ngá Ìmí ní rizú Múngú rí ù'bìzú, tã ènjìjènjì 'bázú 'bá adri'bá Yàhùdì rú ku Yèsù ã pámvú ùbì'bá rí pi drìgè 'díní rí

ã di? Tã ěnjĕnjĕ 'dĕri ndĕ 'bã ũkpõ rá, dõku ndĕ kpá 'bã é'bjĕjĕ ã ũkpõ rá.

¹¹ 'Bã é'yĕkí rá 'yozú kĕnĕ, 'bávĕ Úpĕ Yĕsũ vé ěšĭ ní adrii múkĕ rĕ sĭ, 'bã pangará ĩsũ rá, sũ 'bã adri' 'bã Yãhũdĭ rú ku rĕ pi ní pangará ĩsũ rĕ tĕjĕ."

¹² Bãrúnábã pi Pãũlũ be, kõpi kã rĕ ũkpõ Múngú ní sĕé ĩ ní tã äyãzũ äyãyã ni pi 'ozú, äzini tã ũ'dũ be túngú ni pi 'ozú 'bã adri' 'bã Yãhũdĭ rú ku rĕ pi äsãmvũ gé 'dĕri ũlũũ, 'bã rĕ pi cĕré ũjĕkĭ kĕri, tĕkĭ rĕi rĕi.

¹³ Pãũlũ pi kã tã rĕ átã deĕ gĭ, Yõkõbũ ní 'yozú kĕnĕ, "Mã ědrĕpĕjĕ, ĩmi yĕkĭ drĕ ma kã!

¹⁴ Šĕmõnã Pĕtĕrõ ũlũ 'bã ní tã Múngú ní 'dõzũ ěšĭ 'bãzũ 'bã adri' 'bã Yãhũdĭ rú ku rĕ pi drĕgĕ, ĩri ní 'bã urũkõ 'duzũ adrizũ 'bã ĩvĕ ni pi rú rĕ vé tã rá.

¹⁵ Tã 'dĕri rũ 'i tã õtũ nĕbjĕ rĕ pi ní sũ rĕ be trũ, kĕnĕ,

¹⁶ " Tã 'dĕri ã vũdrĕjĕ gé, ma Úpĕ 'i, ma ũmvũlĕsĭ ĩgõ ĩmũ Dãwũdĭ vé jõ áripi gĭ 'dĕri sĭ gõ rá.

Ma gõ sĭ vũrã ĩ ní kũũ ándrũ rú rĕ gé, ma gõ ĩri ingã ũzi,

¹⁷ 'bã ängũ urũkõ' 'bĕé agã rĕ pi ã 'bãkĭ rĕ ěšĭ ma ndãzũ, äzini 'bã adri' 'bã Yãhũdĭ rú ku, ěšĭ 'bã' 'bĕé mã drĕgĕ rĕ pi ã 'bãkĭ rĕ ěšĭ ma ndãzũ,

ma Úpĕ 'i, á 'yo tã 'dĕri nĕ, mã ũpĕ 'bã 'dĕ' 'bĕé nĕ, '

¹⁸ Mã ězĭ tã 'dĕri õtũ ĩnõgõsĭ.

¹⁹ "Mã ědrĕpĕjĕ mã õmvũpĕjĕ, lĕ 'bã 'bãkĭ tã ěnjĕnjĕ 'bã adri' 'bã Yãhũdĭ rú ku lĕ' 'bã Múngú rĕ é'yĕ' 'bã rĕ pi drĕgĕ ku.

²⁰ Lĕ 'bã sĕkĭ kõkõbjĕ sĕé kõpi ní, lũzũ kĕnĕ, lĕ kõpi ã nyakĭ änyãngã ĩ ní sĕé ngã ĩ ní udĕ múngú rú rĕ pi ní rĕ ku, lĕ kõpi ã 'bãkĭ õwũ ku, kõpi ã nyakĭ änyãpã ĩ ní umbe ni pi drãã drĕ sĭ rĕ ku, äzini kõpi ã nyakĭ zãã ã äri ku.

²¹ Ä'diãtãsiyã tãjmbĕ Mõsĕ vé 'dĕri ũlũkĭ muzũ kũrũ Yãhũdĭ rĕ pi ní adrizũ rĕ pi agãsĭ, Sãbãtã älu älu, rikĭ tãjmbĕ rĕ lãã Yãhũdĭ rĕ pi vé jõ Múngú rĕ Zĭzũ rĕ pi agã."

Sĕkĭ kõkõbjĕ sĕé 'bã adri' 'bã Yãhũdĭ rú ku Úpĕ rĕ é'yĕ' 'bã gĭ rĕ pi ní

²² Yĕsũ vé 'bã äyũäyũ rĕ pi 'bã ambugu rĕ pi be, äzini 'bã cĕré Yĕsũ rĕ é'yĕ' 'bã gĭ Yĕrũsãlĕmã gã rĕ pi be, ũpĕkĭ 'bã urũkõ' 'bĕé ĩ äsãmvũ gé 'dĕgĕ, pĕkĭ kõpi muĕ Änĭtĕyõkã gã, kõpi muĕkĭ Pãũlũ pi be, äzini Bãrúnábã sĭ. 'Bã ĩ ní ũpĕé rĕ pi Yũdã ĩ ní zĭjĕ Bãrisãbã pi* Silã be, 'bã ĩrĕ 'dĕ' 'bĕé, kõpi drĕkõma kãnisã vé ni.

²³ Kõpi sĕkĭ kõkõbjĕ sĕé 'bã 'dĕ' 'bĕé drĕgĕ kĕnĕ,

'Bã Yĕsũ vé 'bã äyũäyũ rĕ pi 'bã ambugu rĕ pi be, 'bã ĩmĕvé ědrĕpĕjĕ, ĩmi 'bã adri' 'bã Yãhũdĭ rú ku Yĕsũ rĕ é'yĕ' 'bã gĭ kũrũ Änĭtĕyõkã vé rĕ agã, ängũ Sirĕyã vé rĕ agã, äzini ängũ Kilĕkiyã vé rĕ agã 'dĕ' 'bĕé. 'Bã sĕkĭ ĩmi ní mõdõ.

²⁴ 'Bã yĕkĭ kĕnĕ, 'bã urũkõ' 'bĕé ngakĭ nõõsĭ muĕ ĩmi ní tã adrii pi rĕjĕ ku ni ĩmbã, tã kõpi ní ĩmbã rĕ sĕ ĩmi ní äyĕkõ kuyĕ, 'bo 'bã pĕkĭ kõpi ní kuyĕ.

²⁵ Kũrũ 'bã ní 'bã ũmũzũ, 'bã ä'yĕkĭ 'bã äsãmvũ gé sĭ trũ, lĕ 'bã ũpĕkĭ 'bã urũkõ 'bã äsãmvũ gé nõgõ, 'bã pĕkĭ rĕ kõpi 'bã õgũpĕ Bãrúnábã be, äzini Pãũlũ sĭ, kõpi ã muĕkĭ rĕ ĩmi vũgã 'dĕlĕ.

²⁶ 'Bã ĩ ní ũpĕé 'dĕ' 'bĕé adikĭ ĩ sĕé ĩzãngã nyaã 'bávĕ Úpĕ Yĕsũ Kũrisĭtõ vé tã sĭ.

²⁷ Kũrũ 'bã rĕ Yũdã pi pĕ muzũ Silã be ĩmi vũgã 'dĕlĕ, kõpi ã muĕkĭ rĕ tã 'bã ní sũ 'dĕri ũlũũ ĩmi ní tĕ sĭ.

²⁸ ĩndrĕ Uletĕrĕ rĕ 'i' 'da 'bã ní kĕnĕ, lĕ 'bã 'bãkĭ tã ěnjĕnjĕ ĩmi drĕgĕ ku. Lĕ ĩmi 'okĭ 'dĕni,

²⁹ lĕ ĩmi nyakĭ änyãngã ĩ ní sĕé ngã ĩ ní udĕ múngú rú rĕ pi ní rĕ ku, ĩmi nyakĭ zãã ã äri ku, ĩmi nyakĭ änyãpã ĩ ní umbe ni pi drãã drĕ sĭ rĕ ku. Lĕ ĩmi 'bãkĭ õwũ muzũ bãdãrũ ku. ĩmi 'duĕkĭ dõ tã 'dĕ' 'bĕé ngãã rá, ĩmi ĩcõ adri múkĕ.

Múngú ã adri ĩmi be.

³⁰ Pĕkĭ ägõ 'dĕ' 'bĕé muĕ Änĭtĕyõkã gã. Kũrũ kõpi ní 'bã kãnisã vé rĕ pi zĭzũ ĩmũzũ vũrã älu gé, kõpi ní kõkõbjĕ ĩ ní sũ sĕé ĩ drĕgĕ 'dĕri sĕzũ 'bã 'dã' 'bĕé ní.

³¹ 'Bã rĕ pi kã kõkõbjĕ rĕ lãã, kõpi adrikĭ äyĕkõ sĭ, tã ĩ ní sũ kõkõbjĕ rĕ agã rĕ ĩmbã kõpi ĕ ěšĭ rá.

³² Yũdã pi Silã be, kõpi nĕbjĕ, kõpi átãkĭ átãngã rĕ sã be äcõ 'bã Yĕsũ rĕ é'yĕ' 'bã gĭ rĕ pi ĕ ěšĭ ĩmbãzũ, kõpi ã adrikĭ rĕ ũkpõ ũkpõ ĩvĕ é'yĕngãrá agã.

³³ Yũdã pi Silã be, adrikĭ caã 'dãlĕ lókĭ be mãdã, 'bã Yĕsũ rĕ é'yĕ' 'bã gĭ rĕ pi sĕkĭ kõpi ní tãkĕri, kõpi ní kũrũ Yũdã pi pĕzũ muzũ Silã be kãnisã Yĕrũsãlĕmã vé rĕ gé vülĕ 'bã ándũrũ ĩ pĕ' 'bã rĕ pi vũgã 'dãã.

³⁴ 'Bo Silã áwĭ ĩvĕ rĕ adrii Änĭtĕyõkã gã 'dãlĕ.†

³⁵ 'Bo Pãũlũ pi Bãrúnábã be áwĕkĭ adrii Änĭtĕyõkã gã 'dãlĕ, kõpi 'bã urũkõ kãrákãrá ní pi be, ĩmbãkĭ 'bã rĕ pi, äzini ũlũkĭ ũ'dũkõ Úpĕ vé rĕ 'bã rĕ pi ní 'dãlĕ.

Pãũlũ pi Bãrúnábã be acokĭ ĩ Yũwãní Mãrákõ vé tã sĭ

³⁶ Kã muĕ adrii mbãã mãdã ã vũdrĕjĕ gé, Pãũlũ ní 'yozũ Bãrúnábã ní kĕnĕ, "Lĕ 'bã

15:17 15:17 Ámõsã 9:11-12 * 15:22 15:22 Yũdã ĩ ní zĭjĕ Bãrisãbã rĕ: Yũdã Bãrisãbã rĕ ĩcõ adri Yõsĕpã Bãrisãbã vé ědrĕpĕ. † 15:34 15:34 Átãngã vĕrĕšĕjĕ 34 agã 'dĕri, búkũ Ězĭ vé ĩ ní sũ Ĕrĕjĕkĭ tĕ sĭ drĕdrĕjĕ rĕ agã 'dããyo, 'bo gõkĭ sũ búkũ Ězĭ vé vülĕ rĕ agã rá.

gòkí muṣú wúlé kùrú 'bá ní ẹ̀'dùkọ́ múké rí ùlùzú rí pi agá 'dǎá, 'bá muṣí rí 'bá Úpí rí ẹ̀'yí' 'bá gí rí pi ndreé, 'bá muṣí rí níjì dọ́ kọ́pí rí adrí 'dǎá íngóní."

³⁷ Bārúnábá lè Yúwání í ní zìjì Mārākó rí jìjì muṣú ìndí.

³⁸ 'Bo Páulù á'yí Bārúnábá vé tǎ 'dírí àlunǎní kuyé, á'diátǎsìyá Mārākó ku í kú Pámífíliyá gá 'dǎá, nga ẹ̀jì í be kuyé.

³⁹ Páulù pi ní ágátá gázú í àsámuvú gé sǐ Bārúnábá be, kọ́pí ní kúru í acozú. Bārúnábá jì Mārākó rí muṣú 'í wúgá sǐ ìndí, kọ́pí ní tuzú kúlúmgbá agá, 'dezu muṣú Sáyípūrásí gé.

⁴⁰ Páulù jì ívé rí Silá rí muṣú, 'bá ẹ̀'yí' 'bá gí rí pi kǐnǐ, ẹ̀sìjì múké Úpí vé rí á adrí kọ́pí be.

⁴¹ Kúru kọ́pí ní 'dezu muṣú àngū Síríyá vé rí gé, àzini àngū Kílikíyá vé rí gé, kọ́pí ríkí 'bá kǎnísá vé rí pi é ẹ̀sìjì ùmíí.

16

Tímótéyó ko Páulù pi é iza Silá be ẹ̀jì sǐ

¹ Páulù pi Silá be ngakí muṣú kùrú Dérébè vé rí gé, kọ́pí agakí caá kùrú Lésíturá vé rí gé. Kọ́pí cakí muṣú 'bá Yésù á pámvú ùbíípi ní ísù, rú ní Tímótéyó 'í, ìrívé ẹ̀ndrẹ́pí Yáhúdíjì, Ìrì 'bá Yésù rí ẹ̀'yípi gí ní, 'bo ẹ̀tẹ́pí rí Gíríkígú.

² 'Bá Yésù rí ẹ̀'yí' 'bá gí Lésíturá gá 'dǎlé rí pi Ìkóniyómú gé rí pi be, ríkí céré átá kǐnǐ, Tímótéyó rí 'bá múké.

³ Páulù lè Ìrì jìjì muṣú 'í wúgá sǐ ìndí, kúru Páulù ní ágélé ní é tì lizú,* á'diátǎsìyá Yáhúdíjì adrí 'bá vùrǎ 'dǎrì agá rí pi níkí rá 'yozú kǐnǐ, Tímótéyó ẹ̀tẹ́pí rí Gíríkígú.

⁴ Kọ́pí ká ríí ẹ̀cǐ muṣú kùrú rí pi agásí àlu àlu, kọ́pí ríkí kọ́kọ́bì' Yésù vé 'bá áyúáyú rí pi ní sǐú 'bá ambugu Yérúsálémá vé rí pi be rí láá 'bá rí pi ní, lè kọ́pí á 'dúkí tǎ ní ngaánga.

⁵ 'Bá kǎnísá vé rí pi vé ẹ̀'yíngará gó ícá ùkpó ùkpó. Ụ'dú àlu àlu, 'bá ẹ̀'yí' 'bá gí rí pi vé kǎláfe gó ríí vaá muṣú drǐgélé.

Páulù ndre ìndrìlǐkì Mākēdōniyāgú vé ní urobí agá

⁶ Páulù pi ní ẹ̀lìzú muṣú 'í ọ̀gùpìjì Silá pi be àngū Pùrùgíyá vé rí agásí, àzini àngū Gálátíyá vé rí agásí. Sǎ 'dǎrì gé, Ìndrí Uleteré rí á'yí ku kọ́pí ní muṣú tì sèzú àngū Ẹ̀zìyá vé rí gé 'dǎlé.

⁷ Kọ́pí ká muṣú caá Ìnyínǎnǎ àngū Mézíyá vé rí gé, kọ́pí lèkí kòdò muṣú Bítūniyá gá, 'bo Ìndrí Uleteré Yésù vé rí á'yí kọ́pí ní muṣú kuyé.

⁸ Kúru kọ́pí ní ẹ̀lìzú muṣú àngū Mézíyá vé rí agásí, kọ́pí ní cazú kùrú Tùrówá vé rí gé.

⁹ Ìnínǎ 'dǎrì sǐ, tǎ àzì 'í'da 'í Páulù ní ìndrìlǐkì agá. Páulù ndre ágó àzì Mākēdōniyāgú tu pá, Ìrì rí 'í mǎ drǐ Ìrì sǐ, ágó rí ní 'yozú Páulù ní kǐnǐ, "Lè mí ìmú Mākēdōniyá gá nòó 'bá iza koo."

¹⁰ Páulù ká tǎ 'í 'í'daápi ìndrìlǐkì agá rí ndreé, koro 'bá ní 'bá útúzú 'dezu muṣú Mākēdōniyá gá. 'Bá níkí àmá rá 'yozú kǐnǐ, Múngú zì 'bá muṣú ẹ̀'dùkọ́ múké rí ùlùú kọ́pí ní 'dǎlé.

Lúdíyá újá ẹ̀sìjì

¹¹ 'Bá ní ngazú Tùrówá gá 'dǎgá, 'bá fíkí kúlúmgbá agá, 'bá ní muṣú pìrì Sámòtérésí gé 'dǎlé, ká muṣú caá drǐ 'dínì, 'bá ní cazú Nèyápólísì gé.

¹² 'Bá ní ngazú vùrǎ 'dǎrì gé sǐ, 'bá ní cazú Pìlípóyìjì gé. Kùrú 'dǎrì 'bá Rómá vé rí pi rúkí ní, kùrú rí ndé kùrú Mākēdōniyá agá 'dǎlé rí pi rá. 'Bá adríkí 'dǎlé ẹ̀'dú be kárákará.

¹³ Ụ'dú Sábátá vé rí gé, 'bá ní fízú muṣú kùrú rí vé kẹ̀tìjì gé sǐ àmvé 'dǎá, 'bá ní 'dezu muṣú yìjì tìjì gé 'dǎlé, 'bá muṣí rí vùrǎ Múngú rí zìzú ní ísù bènì. 'Bá ní úrízú wúgá, 'bá ní átázú ùkú í úmú 'bá kú 'dǎlé rí pi be.

¹⁴ Úkú àzì kọ́pí àsámuvú gé 'dǎá, rú ní Lúdíyá 'í, íbì ìmú kùrú Táyítírǎ vé rí gélé sílá, Ìrì 'bá ríipi bǎngó ndrǐlǐndrǐlǐ ní uzìjìpi ní, àzini 'bá ríipi Múngú rí Ìnjìjìpi ní. Múngú vé tǎ fì ẹ̀sìjì ní gé, sè ẹ̀'yí tǎ Páulù ní átá rí rá.

¹⁵ Sèkí Ìrì ní bǎtízímú Ìrívé 'bá 'bẹ̀tìjì àsámuvú gé rí pi be, Ìrì ní 'bá zìzú, 'bá muṣí ívé àngá. Ìrì ní 'yozú kǐnǐ, "Ímì á'yíkí dọ́ 'yozú kǐnǐ mǎ ẹ̀'yí Úpí rí gí, 'bá múkí ìmì be adríí mávé àngá." Sǐ 'bá wúgá sǐ, 'bá múkí Ìrívé àngá 'dǎlé rá.

'Ytkí Páulù pi Silá be jó àngū ù'yìzú rí agá

¹⁶ Ụ'dú àlu 'bá* ká ríí muṣú vùrǎ Múngú rí zìzú rí gé 'dǎá, 'bá ísúkí mva ùkú túgèrì rú ìndrì ùnjì ní fíí drǐ ní gé ní, Ìrì rí tǎ ìmú 'bá 'í nga 'bá drǐdrǐ 'dìlè rí pi ùlù. Mvǎ ùkú rí rí mǔfèngá ísù sè ívé ambugu rí pi ní ambamba tǎ Ìrì ní rí ùlùú rí sǐ.

¹⁷ Mvǎ ùkú 'dǎrì 'de muṣú 'bá wǎdrǐjì gé sǐ Páulù pi be, rí útré muṣú, "Ágò 'dǐ' bée átí 'bá Múngú àmbúgú 'bá drǐgé céré rí vé ní, kọ́pí ìmúkí ìmì ní lẹ̀tì pangará vé rí ùlùú."

* **16:3 16:3** Ágélé é tì lǐngará: Páulù lẹ́ Tímótéyó á ágélé é tì, á'diátǎsìyá Tímótéyó vé ẹ̀ndrẹ́pí Yáhúdíjì, 'bo Ìrívé ẹ̀tẹ́pí Gíríkì. Gíríkì rí pi líkí ívé anjì agò rí pi vé ágélé é tì ku. 'Bá rí vé ẹ̀ndrẹ́pí dọ́ Yáhúdíjì, Yáhúdíjì rí pi Ìrì á'yí adrí Yáhúdíjì rú. Sèzú Páulù ní Tímótéyó á ágélé é tì lizú ànì, Yáhúdíjì rí pi á 'yíkí rí Ìrì adríí 'bá í vé ní. † **16:4 16:4** Kọ́kọ́bì: 'í lá kọ́kọ́bì 'dírì búkú Ẹ̀jì vé rí agá, Ẹ̀jì 15:23-29. * **16:16 16:16** Táffíí 'bá 'dírì, Lúkà pi Páulù pi be trǐ.

18 Mvā ūkú rī 'o tā 'dīri 'dīni ū'dú be kárakarā. Tā 'dīri sē Páulū ní İzāngā, İri ní 'i újázú 'yozú İndrī ūñjī rī ní kīnī, "Yēsū Kúrīsītō ā rú sī, İndrī ūñjī 'dīri, 'i fū mvā ūkú 'dīri drīgē sī āmvé." Koro İndrī ūñjī rī ní fūzú mvā ūkú rī drīgē sī.

19 Mvā ūkú tūgērī rī rī vé ambugu rī pi kâ nījī āmā 'yozú kīnī, lētī āzi İ ní gōzú mūfēngā İşüzú ní 'dāayo, kōpi ní Páulū pi ruzú Sīlā be, sezú muzú vūrā İ ní tā līzú rī gé, kōpi ā tukī rī pá 'bā tā lī' bā rī pi ėndreṭī gé.

20 Kōpi kâ Páulū pi sēē pá tuú 'bā tā lī' bā rī pi ėndreṭī gé, kōpi ní 'yozú kīnī, "Āgō 'dī' bēē Yāhūdī, kōpi rī 'bā 'bavé kūrū agā rī pi ē drī İza.

21 Kōpi rī mērē 'bā ní lēē ku ní vé tā İmbā 'bā ní, 'bā 'bā Rómā vé rī pi, 'bā ā 'yīkī rī tā ni, dōku 'bā 'dukī rī tā ni ngāa."

22 'Bā bītrīkā rī pi ní İ ūmúzu Páulū pi fuzú Sīlā be, 'bā tā lī' bā rī pi ní tāİmbī sezú, ā ūsīkī kōpivé böngó rá, ā ūgbākī kōpi.

23 Kōpi kâ Páulū pi ūgbāā ūñjī ūñjī, İ ní kōpi jīzú 'bezú jó āngū ū'yīzú rī agā, İ ní lüzú 'bā āngū ūtēēpi rī ní, lē ā ūtē kōpi muké muké, kōpi ā āpākī rī ku.

24 Āgō āngū ūtēēpi rī 'dū tā rī ngāa sū İ ní lūū 'i ní rī ṭñjī, jī kōpi suú jó āngū ū'yīzú rī agā āgāgā 'dāā, ūmbé kōpi ā pá ākpāā peṭī rī' bā gā.

25 Kâ muṭī adrii İñjī āgāgā, Páulū pi Sīlā be rikī Múngú rī zījī, āzini kōpi rikī ūngó ngōó Múngú ní, 'bā uruḱo İ ní ū'yī rī pi rikī tā kōpivé rī yījī.

26 Koro dīngīdīngī ní āngū ayazú ūkpō be, jó āngū ū'yīzú rī aya 'i dīngīdīngī, jó āngū ū'yīzú rī vé kēṭī ūzīkī İ céré kú mgbo, İmvé İ ní 'bā rī pi ū'yīzú rī pi ucekī İ céré!

27 Āgō riipi jó āngū ū'yīzú rī ūtēēpi rī kâ muṭī aruú ū'dú gēlēsī, İşū kēṭī jó āngū ū'yīzú rī vé rī pi ūzīkī İ céré kú mgbo, İri ní İvé İljī āco rī 'i dūzú lēzú 'i 'dizú drāzú 'dīsī rá, ā' diātāsīyā ūşū déna 'bā İ ní ū'yī rī pi āpākī céré gī.

28 Páulū ní trezú kīnī, "Lē mī 'dī mi drāā ku! 'Bā céré anigé."

29 Āgō riipi jó āngū ū'yīzú rī ūtēēpi rī ní ācī zīzú, İri ní njuzú fizú jó agā 'dāā, muzú 'i' dézú Páulū pi ėndreṭī gé Sīlā be, rī' bā ni yā kpīrīkpīrī.

30 Āgō rī ní Páulū pi İjīzú İfüzú āmvé, İri ní kōpi zīzú kīnī, "İmi māvé ambugu rī pi, mā 'o ā'di, mā İşū rī pangará āni?"

31 Kōpi ní újázú İri ní kīnī, "Mī ė'yī Ūpī Yēsū rī, mi pangará İşū rá, āzini mīvé 'bā 'bēṭī āsāmvú gé rī pi pangará İşū rá."

32 Kuru kōpi ní ū'dūkō Ūpī vé rī ūlüzú āgō rī ní, āzini 'bā céré İrivé 'bēṭī āsāmvú gé rī pi ní.

33 İñjā 'dāri gé, āgō jó āngū ū'yīzú rī ūtēēpi rī ní kōpi jīzú muzú vūrā āzi gé, İri ní kōpivé āzō ē mī ūjīzú. Koro İ ní āgō rī ní bātīzīmū sezú İrivé 'bā 'bēṭī āsāmvú gé rī pi be céré.

34 Āgō rī ní Páulū pi jīzú muzú Sīlā be İvé āngā 'dāā, İri ní ānyāngā sezú nyazú kōpi ní. Āgō rī İvé 'bā 'bēṭī āsāmvú gé rī pi be céré adriki āyīkō sī, ā' diātāsīyā İ ní Múngú rī ė'yī gī rī sī.

35 Kâ muṭī adrii drī 'dīni ū'būṭñjā rī sī, 'bā tā lī' bā rī pi ní ūgalaku rī pi pēzú muzú āgō jó āngū ū'yīzú rī ūtēēpi rī vūgā 'dāā, kōpi ní tāİmbī sezú kīnī, āgō rī ā oyu Páulū pi Sīlā be muṭī 'dīsī rá.

36 Āgō jó āngū ū'yīzú rī ūtēēpi rī ní 'yozú Páulū pi ní kīnī, "Bā tā lī' bā rī pi sēkī tāİmbī kīnī, lē ā oyuḱī İmi Sīlā be muṭī 'dīsī rá. İmi İcō mu rá. İmi muḱī tā be kīrī."

37 'Bo Páulū ní 'yozú ūgalaku rī pi ní kīnī, "Bā adriki dō 'bā Rómā vé niŞ drāāāsīyā, kōpi ūgbākī 'bā gúnayā agā, kōpi 'bekī 'bā jó āngū ū'yīzú rī agā, İşū İljī drī 'bavé tā kuyé.* Nóni kōpi lēkī 'bā pēē muzú āmvé kīrī, 'bā āzi ā nī nyo tā ni ku? Adri 'dīni ku! Lē kōpi ē İmūḱī 'bā oyuṭī fūū nōōsī nī."

38 Ūgalaku rī pi ní tā 'dīri jīzú ūlüzú 'bā tā lī' bā rī pi ní. 'Bā tā lī' bā rī pi kâ yījī kīnī, Páulū pi Sīlā be 'bā Rómā vé ni pi, sē kōpi ní ūrījī.

39 Kōpi ní İmūzú trūngará zīzú Páulū pi ėndreṭī gé. Kuru kōpi ní Páulū pi jīzú füzú jó āngū ū'yīzú rī agāsī āmvé, kōpi māzú kīnī, lē kōpi ā fūkī kūrū rī agāsī rá.

40 Páulū pi Sīlā be kâ İfūū jó āngū ū'yīzú rī agāsī, kōpi ní 'dezú muzú Lūdīyā vé āngā, kōpi İşūkī 'bā Yēsū rī ė'yī' bā gī rī pi İrivé āngā 'dāā, kōpi ní 'bā Yēsū rī ė'yī' bā gī 'dī' bēē ē ėşī İmbázú. Kōpi ní kuru 'dezú muzú.

17

Páulū vé ṭjī sēngará Tēsālōnikē gā rī

1 Páulū pi ní ėlīzú muzú Sīlā be kūrū Āmīfipólīsī vé rī agāsī, āzini kūrū Āpōlōniyā vé rī agāsī, kōpi ní cazú Tēsālōnikē gā. Yāhūdī rī pi vé Jó Múngú rī Zīzú rī kūrū agā 'dāā anigé.

2 Páulū ní fizú Jó Múngú rī Zīzú rī agā 'dāā, sū İri ní rīi 'oó nījī rī ṭñjī. Sábātā na,

Ş 16:37 16:37 'Bā Rómā vé rī pi: Lóki Yēsū vé rī gé, 'bāgū āmbúgú Rómā vé rī ru 'bā rī pi āngū āndīāndī gé sī. 'Bā 'dī' bēē āsāmvú gé, 'bā Rómā vé rī pi māā, 'bāgū āmbúgú rī kōpi ūtē muké, ā' diātāsīyā kōpi 'bā İvé ní. * 16:37

16:37 Tāİmbī Rómā vé rī ā'yī ku İ ní 'bā Rómā vé rī gbāzú İşüzú İljī drī İrivé tā kuyé.

ri tā Búkū Múngú vé rī agá rī ūlúú 'bá rī pi ní.

³ Ri tā Kúrísítō ní Izāngā nyazú, āzini ĩri ní ingázú gōō idri rú drāngará gálēsī rī vé tā ūlúú kīnī, “Yēsū má ní rīú ĩrívē tā ūlúú nōri, ĩri Māsīyā.”

⁴ Tā Páulū ní átá rī, 'bá uruḵo kōpi āsámvu gé 'dīgē ē'yīkī rá, kōpi gōkī Páulū pi ā pámvú ūbīī Silā be. Ġīrīkī kárakarā Múngú ri ĩnĵī'bá ĩnĵīnĵī rī pi, ūkú ambugu ĩ ní ĩnĵī ĩnĵī kūrú rī agá rī pi be, kōpi újākí ēšī Yēsū ri ē'yízú rá.

⁵ 'Bo tā 'dīri 'de ambugu Yāhūdĵī rī pi vé rī pi ē ēšī agá ūnĵī. Kúru kōpi ní 'bá jōkōnĵī agá tā be ūnĵī rī pi úmúú, kōpi ní 'bá rī pi ĩcīcīkízú tā ūnĵī sī, 'bá rī pi ní rizú útrézú wīnyá kūrú rī agásī. Kōpi ní njuzú muḵú Páulū pi ndázú Silā be Yāsónā vé āngá 'dāá, ĩ ĵĵkī rī kōpi imúú 'bá bītrīká rī pi āsámvu gé nōó.

⁶ 'Bo kōpi ká caá 'bá 'dī' bée ĩsú 'dālē kuyé, kōpi ní Yāsónā pi ruzú 'bá uruḵo' bée Yēsū ri ē'yī' bā gí rī pi be, ĵĵú ūgalaku kūrú agá 'dālē rī pi endreṭĵī gé, kōpi ní útrézú ú'dúqó be uru 'dāá kīnī, “Āgō 'bá rī pi ē drĵ iza 'bá vū drĵgē sī cérē rī pi, nóni kōpi ícákí kpá kuú nō,

⁷ Yāsónā ē'yī kōpi ívé āngá. Kōpi ārēvu cérē nōkī tāĩmbĵī 'bāgú āmbúgú Rómā vé rī* ní ūĵĵī rī rá, kōpi kīnī, 'bāgú āzi anigē, rú ní Yēsū 'i.”

⁸ Ūgalaku rī pi 'bá bītrīká rī pi pi be, kōpi ká tā 'dīri yīĵī, kōpi ē ēšī ve rá.

⁹ Kúru ūgalaku rī pi lēkī Yāsónā pi 'bá Yēsū ri ē'yī' bā gí rī pi be, kōpi ā sēkī mūfēngā ĩ drĵ jezú ānī, ĩ oyuḵí rī kōpi muḵú.

Páulū pi muḵí Silā be Bērēyā gá

¹⁰ Āngú rī ká nĵī, 'bá Yēsū ri ē'yī' bā gí rī pi ní Páulū pi pēzú muḵú Silā be Bērēyā gá. Kōpi ká caá 'dālē, kōpi ní fizú Yāhūdĵī rī pi vé Jó Múngú ri Zízú rī agá 'dāá.

¹¹ 'Bá Bērēyā vé rī pi múké, ndē 'bá Tēsālōnikē vé rī pi rá, ā'diātāsīyā kōpi 'bākí úvá rizú ú'dúqó múké Páulū ní ūlúú rī yĵú. Ú'dú ālu ālu, kōpi rīkí tā ĩ ní sīī Búkū Múngú vé rī agá rī lāá, kōpi lēkī nĵī dō tā Páulū ní átá rī tā áda.

¹² Yāhūdĵī kárakarā ē'yīkī Yēsū ri rá, āzini ūkú ambugu Ġīrīkī vé ĩ ní ĩnĵī ĩnĵī rī pi āgō Ġīrīkī vé rī pi be, kōpi ē'yīkī Yēsū rī rá.

¹³ Yāhūdĵī Tēsālōnikē gá rī pi ká yīĵī kīnī, Páulū rī tĵ Múngú vé rī sēē Bērēyā gá 'dālē, kōpi ní kpá 'dezú muḵú 'dālē 'bá bītrīká rī pi ĩcīcīkízú, kōpi ā 'okí rī Páulū pi ūnĵī.

¹⁴ Koro 'bá Yēsū ri ē'yī' bā gí rī pi ní Páulū ri pēzú muḵú yĵī tĵ gé 'dāá, 'bo Silā pi Tīmōtéyō be áwíkí adriī Bērēyā gá 'dāá.

¹⁵ 'Bá Páulū ri ĵī' bā rī pi ĵĵkī Páulū ri caá Ātēnēsī gé, Páulū ní ezízú kōpi ní kīnī, lē kōpi ā újākí ĩ muḵú lūú Silā pi ní Tīmōtéyō be, kōpi ē imúkí 'í vúgá sī mbēlē.

Páulū sē tĵ Múngú vé rī Ātēnēsī gé

¹⁶ Páulū ká rīī Silā pi útēē Tīmōtéyō be Ātēnēsī gé 'dālē, ēšī ní ĩsú Izāngā, ĩri ní ngá ĩ ní údē múngú rú rī pi ndreē kūrú agá 'dāá kárakarā rī sī.

¹⁷ ĩri ní fizú Jó Múngú ri Zízú rī agá 'dāá, rizú átázú Yāhūdĵī rī pi ní, āzini 'bá adri' bā Yāhūdĵī rú ku Múngú ri ĩnĵī' bā rī pi ní. Ú'dú ālu ālu ri kpá átá 'bá jōkōnĵī agá 'dālē rī pi ní.

¹⁸ Ngúlúmū tā nĵī' bā ambamba ĩ ní zĵī Ēpikúrīyā, āzini ĩ ní zĵī Sītōyīkī rī' bā āngú imbá' bā rī pi í' dōkí rīī āgátá gāá Páulū be.

Urūḵo' bée rīkí 'yoó kīnī, “Tā ágó 'dīri ní rīī átá ífĵfī ākó 'dīri ā'di?”

Urūḵo' bée kīnī, “Índrēzú ĩri ri tā Múngú túngú 'bá uruḵo' bée vé ní ā tā átá.” Kōpi átákí 'dīni, ā'diātāsīyā Páulū ri ú'dúqó múké Yēsū vé rī ūlúú, āzini ri Yēsū vé ingāngará gōō idri rú rī vé tā ūlúú.

¹⁹ Kúru kōpi ní Páulū ri ĵĵú muḵú pá tuzú 'bá ĩ úmú' bā tā lĵī' bā ĩ ní zĵī Ārēpāgō rī pi endreṭĵī gé, kōpi ní 'yozú ĩri ní kīnī, “Lē mí ūlú 'bá ní tā ú'dí mí ní rīī imbá 'dīri, ĩri tā ngóni ní?”

²⁰ Tā mí ní rīī átá 'dīri, ó' ú' 'bá bĵ gé nōó ū'dū be túngú, 'bā úvá be lēzú tā 'dīri nĵú.”

²¹ ('Bá Ātēnēsī vé rī pi ĵākā imú' bā adri' bā 'dālē rī pi be, kōpi rīkí átá tā ĩ ní imbá ú'di 'dīri vé tā sī, kōpi rīkí bĵ 'bāá tā rī yĵú ānī.)

²² Kúru Páulū ní ngazú pá tuzú 'bá ĩ úmú' bā ĩ ní zĵī Ārēpāgō rī pi endreṭĵī gé, ĩri ní 'yozú kīnī, “Īmi 'bá Ātēnēsī vé 'dī' bée, á ndre ĩmi 'bākí ēšī cérē rizú múngú rī pi ĩnĵĵú.

²³ Ā'diātāsīyā má ká rīī ēĵī kūrú ĩmivē rī agásī, á ndre ngá ĩmi ní rīī ĩnĵī múngú rú rī pi kárakarā, á ndre vūrā rōbōñó zázú rī vé ālu, síkí rĵī' bā ní gé, MÚNGÚ ĩ NÍ NĪĪ KUYÉ NÍ NÍ. Múngú ĩmi ní rīī ĩnĵī, ĩmi ní nĵī kuyé 'dīri, á lē ĩmi ní tā ní ūlúú.

²⁴ Múngú vū gbiipi, āzini ngá vū drĵgē rī pi gbiipi cérē rī, ĩri Úpí 'bū pi ruḵipi vū be rī. Múngú adri jó bā áda ní sĵī rī agá ku.

²⁵ 'Bá āzi ícópí ĩri ē ĩzā koópi tā āzi sī 'dāáyo, tā āzi ĩri ní lēē 'bá āzi vúgá ní

* 17:7 17:7 'Bāgú āmbúgú Rómā vé rī: ĩri 'bāgú āmbúgú 'bāgú āngú āndiāndi rī pi agá rī pi drĵgē, āngú Yūdáyā vé rī drĵgē, āngú Gálliláyā vé rī drĵgē, āzini āngú Yāhūdĵī rī pi vé rī drĵgē. 'Bá Rómā vé rī pi ívé 'bāgú āmbúgú rī zĵī ívé tĵ sī Kāyísará.

'dāāyo. Īri ri 'bá ní idri sē nī, ēvīvī sē nī, āzini Īri ri 'bá ní ngá rī pi ārēvū sē céré nī.

²⁶ 'Bá Múngú ní gbií vū drīgē nōgó rī pi, kōpivé ūri íbī ífūū 'bá ālu rŭ 'bá gá, kōpivé úyú á ayi rí vū drīgē sī céré. Uŕí sá kōpi ní adrizú rī, āzini vūrā kōpi ní adrizú rī kú ínogósí gí.

²⁷ "Múngú 'o tā 'diri 'dini, 'bá rī pi ā ndākí rí 'i, 'bá rī pi ā rikí rí āngū rī ómvú mužú drī sī, kōpi ē íšúkí rí 'i ānī. 'Bo Múngú vŭ 'bá ālu ālu rŭ 'bá gá sī rárá rú kuyé.

²⁸ "Bá ní adrii Īri agá rī sī, Īri ri 'bá ní ūkpó sē adrizú idri rú, ěcī tuzú, āzini 'bá ní adrizú anigé ānī.' Úngó ĩmi ní sī rī pi uruḳo agá, lū 'bá ní kīnī, "Bā anjī irivé ní."

²⁹ "Sŭ 'bá ní adrii anjī Múngú vé ni rī tŭnī, lē 'bá rikí ūšŭ 'yozú kīnī, Múngú ri ngá í ní údé dábū sī, aya ógú 'bá ógúógú ní pi sī, dōku irā sī ní 'dini ku, Múngú adri ngá í ní údé drī sī ni ku.

³⁰ Otŭ 'bá ní drī tā nīzú kuyé rī gé, Múngú ūšŭ 'bá drīgē ūnjī kuyé. 'Bo nōni Múngú lē 'bá rī pi ārēvū céré āngū rī pi agásí á ūjákí ěšī.

³¹ Múngú útú ū'dŭ 'i ní lēzú 'bá rī pi vé tā līzú pīrī vŭ drīgē nōgó rī gí, Īri Yēsŭ ri ĩpē ímŭ 'bá rī pi vé tā lī nī. Múngú i'da 'bá ní tā 'diri lūzú kīnī, Īri tā áda, Īri ní Yēsŭ ri ingáá gōo idri rú drāngará gálésila rá rī sī."

³² 'Bá rī pi ká tā Páulū ní 'yoó, Yēsŭ drā, íngá gōo idri rú drāngará gálésila rá 'diri yī, 'bá uruḳo'bee rikí guŭ ānī guḡu, 'bo uruḳo'bee kīnī, "Lē mí ūlū tā 'diri dī, 'bá lēkí yī."

³³ Páulū ní ngazú fūzú 'bá í ní zīĭ Ārēpágo rī pi āsámvú gé sī.

³⁴ 'Bá rī pi ā uruḳo ūjákí ěšī Úpí ri ē'yīzú rá, kōpi ūjákí í ícá 'bá Páulū ā pámvú ūbī 'bá ni pi. Kōpi āsámvú gé 'dāá, 'bá rī ālu ni Dīyōnisīyō 'i, Dīyōnisīyō ri 'bá í úmú 'bá í ní zīĭ Ārēpágo rī pi vé ógúpi, 'bá rī āzi ūkú í ní zīĭ Dāmárī 'i, 'bá uruḳo'bee be.

18

Páulū sē tī Múngú vé rī Kōrínitō gá

¹ Kúru Páulū ní ngazú fūzú kŭrŭ Ātēnésī vé rī agásī, Īri ní 'dezú mužú Kōrínitō gá.

² Páulū ca muŭ Yāhŭdīgŭ āzi íšŭ 'dālē, rŭ ní Ákúwílā 'i, tīkí rī āngŭ Pónītō vé rī agá, kōpi ímŭkí drī ūkú ní Pírísilā be ú'dí rú Ítālīyā gélésila, ā'diātāsīyā 'bāgú Kālāwŭdīyō sē tājmbī 'bá Yāhŭdī vé rī pi ní kīnī, lē kōpi ārēvū céré ā fŭkí Rómā agásī rá. Páulū mu kōpi ndreé,

³ íšŭ kōpivé ězī rizú māsámā údézú ni, sŭ Páulū ní rii māsámā údé rī tŭnī. Kúru

Páulū ri adrii kōpi be trŭ, kōpi úmúkí í rii ězī rī ngaá trŭ.

⁴ Sābātā ālu ālu, Páulū ri 'bá rī pi ímbá Jó Múngú ri Zizú rī agá 'dāá, ri Yāhŭdī rī pi ūbē Gīrīkī rī pi be, kōpi ē ě'yīkí rí Yēsŭ ri.

⁵ Sílā pi ká ímŭ Tímōtéyō be āngū Mākēdōniyā vé rī gé 'dāási, kōpi ká ícá Kōrínitō gá nōlē, Páulū 'bá ěšī rizú tī Múngú vé rī sēzú sá céré, ri ūlū Yāhŭdī rī pi ní kīnī, Yēsŭ ri Kŭrísítō.

⁶ 'Bo Yāhŭdī rī pi oŭŭkí tī Páulū ní sēé 'diri rá, kōpi u'dakí Páulū ri rá. Páulū ní fŭrŭndī ívé bōngó rŭ 'bá gá rī yazú, lūzú kīnī, 'í gá kōpi sī. Īri ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Īmivé āri ā ngo ĩmi drīgē! Ícókí mā rŭ zīĭ ānī ku! Í'dózu āndrŭ sī mužú drīdrī, ma 'de mu adri 'bá adri' 'bá Yāhŭdī rŭ ku rī pi āsámvú gé."

⁷ Páulū ní fūzú Jó Múngú ri zizú rī agásī, Īri ní mužú fizú Tītōsī Yūsītō* riipi Múngú ri ĩnjīpi rī vé jó agá.

⁸ Kŭrísipō í ní 'bāá drīkoma rú Jó Múngú ri Zizú rī ūtēepi rī pi ívé 'bá 'bētī āsámvú gé rī pi be, ě'yīkí Úpí ri rá. 'Bá kárakarā Kōrínitō gá 'dālē rī pi yīkí tī Páulū ní sēé rī, kōpi ě'yīkí Úpí ri rá, sēkí kōpi ní bātízimŭ rá.

⁹ Īnīnā āzi sī, Úpí Yēsŭ ní átázú Páulū ní urobi agá kīnī, "Mí 'o ūrī sī ku, 'í sē tī Múngú vé rī mužú, lē mí ūjī kīri ku.

¹⁰ Ma mi ūtē rá, 'bá āzi ícō mí 'oó ūnjī ālujāni ku, ā'diātāsīyā 'bá mávé ni pi kárakarā anigé kŭrŭ nōri agá."

¹¹ Páulū adri caá Kōrínitō agá 'dāá ílī ālu ělī sī, ri ū'dŭkŭ Múngú vé rī ímbá 'bá rī pi ní.

¹² Lókí Gálīyō ní adrizú gávānā rú āngū Ākáyā' vé rī agá rī gé, Yāhŭdī rī pi ā uruḳo úmúkí í Páulū ri ruŭ, kōpi jīkí Īri pá tuú gávānā endreŕtī gé, ā lī rī írivé tā.

¹³ Kōpi ní 'yozú kīnī, "Agó nōri ri 'bá rī pi ē drī ūcī, kōpi ē ĩnjīkí rī Múngú ri sŭ 'bávē tājmbī ní lēé rī tŭnī ku."

¹⁴ Páulū ká lēé kōdō átá, Gálīyō ní 'yozú Yāhŭdī rī pi ní kīnī, "Īmi Yāhŭdī 'dī'bee, tā ĩmi ní Páulū ri tōzú rī, ídī té dō ālī, āzini 'o dō tā ūnjī, ma té ícō ĩmivé tā yī rá.

¹⁵ 'Bo tā rī ní adrii átángá Páulū ní átá rī vé tā, rŭ vé tā, āzini ĩmivé tājmbī vé tā rī sī, lē ĩmi útúkí ĩmi āsámvú gé sī útútŭ, átángá 'dī'bee sī, á lī tā ānī Páulū drīgē ku."

¹⁶ Kúru Īri ní kōpi drozú fūzú jó tā līzú rī agásī āmvé.

¹⁷ Kōpi ní Sōsītēnī adriipi drīkoma rú Jó Múngú ri Zizú rī agá rī ruŭzú, kōpi ní rizú

* 18:7 18:7 Tītō: Tītō adri Yāhŭdī ku. † 18:12 18:12 Ākáyā: Kŭrŭ Kōrínitō vé rī āngū Ākáyā vé rī agá.

Ìri fúzú jó tǎ lǐzú rǐ ẹ̀ndrẹ̀tì gé 'dìgẹ́. 'Bo tǎ ní fí Gálìyò agá 'dǎá àlunjàní kuyé.

Páúlù újǎ 'i gōō Ānītìyókā gá àngù Sírìyǎ vé rǐ agá

¹⁸ Vùdrǐ ní gé, Páúlù gō adrii Kōrínitō gá 'dǎlé ú'dú káràkará. Ìri ní kúru 'bá Yèsù rǐ ẹ̀'yì' 'bá gí rǐ pí kuzú, Ìri ní tuzú kúlúmgbá agá, Ìri ní 'dezú mužú àngù Sírìyǎ vé rǐ gé, Pírìsílǎ pí Ákúwílǎ be, kòpì 'dekì muḡ Páúlù pí be trú. Kòpì ní drǐ mužú kuyé rǐ gé, Páúlù sè 'í drǐ' 'bí rée rá, sè rée Kēnikūriyǎ gá 'dǎá, à'diātāsìyǎ Ìri ní ùyò sōó Múngú ẹ̀ndrẹ̀tì gé gí rǐ sí.

¹⁹ Kòpì kǎ muḡ caá Ēfēsō gá 'dǎá, Páúlù ní Pírìsílǎ pí kuzú Ákúwílǎ be, Ìri ní 'dezú físú Jó Múngú rǐ Zìzú rǐ agá 'dǎá ọ́'dùkùlẹ̀gúsì, kòpì ní í'dózú átázú Yǎhúdǐ rǐ pí be.

²⁰ Yǎhúdǐ rǐ pí mǎkì kōdō Ìri kìnì, à adri caá í be lókì be áco, 'bo Páúlù à'yì kuyé.

²¹ Páúlù kǎ lēé 'deé muḡ, Ìri ní 'yozú kòpì ní kìnì, "Múngú lē dō rá, ma Ìgō Ìmì vùgá nōó rá." Kúru Ìri ní tuzú kúlúmgbá agá Ēfēsō gá 'dǎgá, Ìri ní 'dezú mužú.

²² Páúlù kǎ muḡ caá kūrú Sízérìyǎ vé rǐ gé, Ìri ní isízú vùgá, Ìri ní 'dezú mužú 'bá Yèsù rǐ ẹ̀'yì' 'bá gí Yērúsàlemá gá 'dǎlé rǐ pí ẹ̀jìzú. Kúru Ìri ní agazú mužú kūrú Ānītìyókā* vé rǐ gé 'dǎá.

²³ Páúlù adri Ānītìyókā gá 'dǎá ú'dú káràkará. Vùdrǐ ní gé, Ìri ní 'dezú mužú àngù Gálàtìyǎ vé rǐ gé, àzini Pūrūgìyǎ vé rǐ gé, rǐ ẹ̀cǐ 'bá Yèsù rǐ ẹ̀'yì' 'bá gí rǐ pí ọ̀ndrẹ́ àngù 'dǐ' 'bée agásì, rǐ 'bá Yèsù à pámvú ùbì' 'bá rǐ pí ẹ̀ ẹ̀sǐ ìmbá, kòpì à adrikí rǐ ùkpó ùkpó ìvé ẹ̀'yìngará agá.

²⁴ Yǎhúdǐgú àzi rú ní Àpóló 'í, tǐkì Ìri Àlẹ̀kìzàndàriyǎ gá, Ìri ní icázú Ēfēsō gá. Ìmbákì Ìri Búkù Múngú vé rǐ sí, nǐ tǎ ní ambamba.

²⁵ Ìmbákì Ìri ní tǎ Úpí Yèsù vé rǐ rá, àní sè rǐ tǎ Yèsù vé rǐ ìmbá 'bá rǐ pí ní úvá sí, ìmbá tǎ rǐ múké múké. 'Bo bātízìmù 'yénǎ Ìri ní nǐjǐ rá rǐ, Ìri bātízìmù Yūwánì ní sée rǐ.

²⁶ Àpóló ní í'dózú tǐ Múngú vé rǐ sèzú ọ̀rǐ àkó Jó Múngú rǐ Zìzú rǐ agá 'dǎá. Pírìsílǎ pí Ákúwílǎ be kǎ tǐ Ìri ní sée 'dìri yìjì, kòpì ní Ìri zìzú mužú ìvé àngá, kòpì ní tǎ Múngú vé rǐ vé ifífi ùlùzú Ìri ní múké múké.

²⁷ Àpóló kǎ lēé 'deé muḡ àngù Ákáyǎ vé rǐ gé 'dǎá, 'bá Yèsù rǐ ẹ̀'yì' 'bá gí Ēfēsō gá rǐ pí ìmbákì Ìri ẹ̀ ẹ̀sǐ, kòpì síkì kòkòbì sée 'bá Yèsù à pámvú ùbì' 'bá Ákáyǎ gá 'dǎlé rǐ pí ní kìnì, lē kòpì ẹ̀ ẹ̀'yìkì Àpóló rǐ múké. Àpóló vé cangará 'dǎlé rǐ ko 'bá Yèsù rǐ ẹ̀'yì' 'bá ẹ̀sǐ múké Múngú vé rǐ sí rǐ pí ẹ̀ ìzǎ ambamba.

²⁸ Àpóló 'í d'ó ríi àgátá gǎá Yǎhúdǐ rǐ pí be ùkpó sí gúnýá agá, rǐ tǎ Búkù Múngú vé rǐ agá rǐ ùlùú kòpì ní, lùzú 'yozú kìnì, Yèsù rǐ Kúrìsìtō.

19

Ẹjì Páúlù ní ngaa Ēfēsō gá rǐ

¹ Àpóló kǎ ríi adrii Kōrínitō gá 'dǎlé, Páúlù ní ẹ̀jìzú mužú àngù rǐ agásì, Ìri ní cazú Ēfēsō gá. Ca muḡ 'bá Yèsù à pámvú ùbì' 'bá ní pí isú 'dǎlé.

² Páúlù ní kòpì zìzú kìnì, "Sà Ìmì ní Yèsù rǐ ẹ̀'yìzú rǐ gé, Ìndrì Uleterè rǐ ású nyo Ìmì rá?"

Kòpì ní 'yozú kìnì, "Ìndrì Uleterè rǐ ású 'bá kuyé, 'bá yìkì 'yozú kìnì Ìndrì Uleterè anigé 'dìni kuyé?"

³ Kúru Páúlù ní kòpì zìzú kìnì, "Bātízìmù Ì ní sée Ìmì ní rǐ, Ìri bātízìmù ngòrì?"

Kòpì ní újázú kìnì, "Bātízìmù Ì ní sée 'bá ní rǐ, Yūwánì ní tǎ ní ìmbá rǐ."

⁴ Páúlù ní 'yozú kìnì, "Bātízìmù Yūwánì ní sée rǐ, Ìri ẹ̀sǐ újázú àní ùnjìkányá agásì. Yūwánì 'yo 'bá rǐ pí ní kìnì, lē kòpì ẹ̀ ẹ̀'yìkì 'bá ùmvúlésì Ìmùpì 'í vùdrǐ gé rǐ, 'bá ùmvúlésì Ìmùpì rǐ Yèsù 'i."

⁵ 'Bá rǐ pí kǎ tǎ Páúlù ní 'yoó 'dìri yìjì, vùdrǐ ní gé, Ì ní kòpì ní bātízìmù sèzú Úpí Yèsù à rú sí.

⁶ Páúlù kǎ drǐ tǐjì kòpì drǐgẹ́, Ìndrì Uleterè rǐ ní kòpì ásúzú, kòpì ní rizú átázú tǐ àndiàndì ní pí sí, àzini kòpì ní rizú tǎ Múngú ní ùlùú kòpì ní rǐ ùlùzú 'bá rǐ pí ní.

⁷ 'Bá Ìndrì Uleterè rǐ ní ású rǐ pí vé kǎlǎfè rǐ ícò ca muḡdrǐ drǐ ní Ìrǐ rá.

⁸ Páúlù fí Jó Múngú rǐ Zìzú rǐ agá 'dǎlé, rǐ tǐ Múngú vé rǐ sée ọ̀rǐ àkó caá mbǎá na, rǐ kòpì úbè, ùlù kòpì ní mǎlùngá Múngú vé rǐ à tǎ, kòpì ẹ̀ ẹ̀'yìkì rǐ tǎ 'í ní ùlùú rǐ bēnì.

⁹ 'Bo Yǎhúdǐ rǐ pí uruḡo ẹ̀ drǐ ícá ùkpó ùkpó, kòpì gǎkì tǎ Páúlù ní ìmbá rǐ sí, kòpì átákì ùnjì Yèsù vé tǎ sí gúnýá agá. Páúlù ní kòpì kuzú. Ìri ní ngazú mužú jó Tērǎnǎ vé Ì ní rizú àngù ìmbázú rǐ agá 'dǎá, jì 'bá Yèsù à pámvú ùbì' 'bá rǐ pí mužú 'í vùgá sí Ìndrì. Ú'dú àlu àlu, rǐ 'bá rǐ pí ìmbá jó Tērǎnǎ vé rǐ agá 'dǎá.

¹⁰ Páúlù ìmbá 'bá rǐ pí caá 'dǎlé Ìlì Ìrǐ, Yǎhúdǐ rǐ pí, àzini Gírìkì adri' 'bá àngù Ẹ̀jìyǎ vé rǐ agá rǐ pí yìkì ọ̀'dùkó múké Úpí Yèsù vé Ì ní ùlùú 'dìri rá.

¹¹ Múngú sè Páúlù ní ùkpó àmbúgú tǎ àyázú àyáyá ní pí 'ozú.

¹² 'Bá rǐ pí ríkì Páúlù vé lǎmbá, àzini bǒngó Ìri ní suú 'í bẹ̀drǐ gé rǐ pí jìjì muḡ 'bǎá 'bá drǎ be rǐ pí à rú' 'bá ùlózú àní, kòpìvé

* 18:22 18:22 Kūrú Ānītìyókā: Kūrú Ānītìyókā 'dìri àngù Sírìyǎ vé rǐ agá.

drā de ǎnǎ rǎ, ǎzini ǎndrǎ ǎnjǎ rǎ pi fũkǎ k̄p̄i drǎḡe ǎ rǎ.

¹³ Yǎhũdǎ Ƴrũk̄o rǎkǎ ƛ̄cǎ k̄rũ rǎ pi agǎsǎ, k̄p̄i l̄kǎ ǎndrǎ ǎnjǎ rǎ pi* Ƴdr̄o fũũ 'bǎ rǎ pi drǎḡe sǎ. K̄p̄i Ƴ'ɓ̄kǎ rǎ ǎndrǎ ǎnjǎ rǎ pi Ƴdr̄o Ȳsũ ǎ rũ sǎ. K̄p̄i rǎkǎ 'yoo kǎnǎ, "Ȳsũ Pǎũlũ nǎ rǎ ǎtǎ ǎrǎv̄e tǎ sǎ 'dǎrǎ ǎ rũ sǎ, ǎmi ǎndrǎ ǎnjǎ rǎ pi, ǎmi fũkǎ 'bǎ rǎ pi drǎḡe sǎ rǎ."

¹⁴ ǎnji ǎḡo ƛ̄zǎrǎ S̄k̄evǎ v̄e rǎ pi rǎkǎ tǎ 'dǎrǎ 'oo nǎ. S̄k̄evǎ rǎ Yǎhũdǎ rǎ pi v̄e ǎtǎlǎgũ atalǎ rǎ pi drǎḡe rǎ.

¹⁵ Ƴ'dũ ǎlũ, k̄p̄i kǎ l̄e ǎndrǎ ǎnjǎ droo ǎḡo ǎzi drǎḡe sǎ, ǎndrǎ ǎnjǎ rǎ nǎ 'yozũ k̄p̄i nǎ kǎnǎ, "ǎ n̄ Ȳsũ rǎ rǎ, ǎ n̄ kpǎ Pǎũlũ rǎ rǎ, 'bo ǎmi ǎ'dǎ pi?"

¹⁶ ǎḡo ǎndrǎ ǎnjǎ be rǎ nǎ wazũ k̄p̄i ruzũ ƛ̄j̄ḡo sǎ, nd̄e k̄p̄iv̄e Ƴkp̄o rǎ. Fũ k̄p̄i ǎnjǎ ǎnjǎ, k̄p̄i ǎpǎkǎ Ƴfũũ j̄o rǎ agǎsǎ ǎmv̄e 'dǎa rũ 'bǎ be ule, ǎrǎ rǎ raǎ k̄p̄i ǎ rũ 'bǎ ḡa sǎ.

¹⁷ Yǎhũdǎ, ǎzini 'bǎ adri' bǎ Yǎhũdǎ rũ ku adri' bǎ ƛ̄f̄es̄o ḡa rǎ pi kǎ tǎ 'dǎrǎ yǎ, Ƴrǎ fũ k̄p̄i ǎmbamba, s̄e k̄p̄i ǎnjǎkǎ Ƴpǎ Ȳsũ v̄e rũ ǎnǎ ǎmbamba.

¹⁸ 'Bǎ kǎrǎkarǎ Ȳsũ rǎ ƛ̄'yǎ' bǎ gǎ rǎ pi Ƴlũkǎ ǎv̄e tǎ ǎnjǎ ǎ nǎ 'oo rǎ pi rǎ gũnyǎ agǎ.

¹⁹ 'Bǎ kǎrǎkarǎ ǎndũrũ adri' bǎ Ƴj̄ogũ rũ rǎ pi Ƴmũkǎ ǎv̄e bũkũ Ƴj̄ogũ v̄e rǎ pi, k̄p̄i ǎnjǎkǎ zǎa gũnyǎ agǎ 'bǎ rǎ pi Ǝndr̄et̄j̄ ḡe 'd̄iḡe. K̄p̄i kǎ mũf̄engǎ ǎ nǎ bũkũ rǎ pi jezũ rǎ lǎa, ǎj̄e nǎ mũf̄engǎ fifi Ǝnj̄ǎpi Ǝnj̄ǎnj̄ ƛ̄l̄fũ p̄ũkũ t̄owũ (50,000).

²⁰ Kũrũ Ƴ'dũk̄o Ƴpǎ v̄e ǎ nǎ Ƴlũũ rǎ, ayi mũzũ ǎngũ rǎ pi agǎsǎ c̄er̄e, Ƴkp̄o be ǎmbamba.

²¹ Tǎ 'ǎ n̄ ǎgǎpi 'dǎrǎ ǎ v̄udr̄j̄ ḡe, Pǎũlũ Ƴsũ kǎnǎ 'ǎ l̄e 'de Ǝmũ Ȳr̄us̄al̄emǎ ḡa, 'ǎ ƛ̄l̄ mũzũ trǎa ǎngũ Mǎk̄ed̄on̄iyǎ v̄e rǎ agǎsǎ, ǎzini ǎngũ ǎkǎyǎ v̄e rǎ agǎsǎ. ǎrǎ nǎ 'yozũ kǎnǎ, "ǎ ca d̄o 'dǎl̄e ḡe, ǎ l̄e kpǎ 'de Ǝmũ 'bǎ R̄omǎ v̄e rǎ pi ndr̄e."

²² ǎrǎ nǎ ǎv̄e 'bǎ ǎr̄j̄ rǎ 'bǎ 'ǎ ǎzǎ ko' bǎ rǎ pi p̄ezũ mũzũ Mǎk̄ed̄on̄iyǎ ḡa 'dǎl̄e, 'bǎ rǎ T̄im̄ot̄eȳo pi ƛ̄r̄es̄it̄o be, ǎwǎ ǎv̄e rǎ adri ǎngũ ƛ̄z̄iyǎ v̄e rǎ ḡe 'dǎl̄e l̄okǎ be mǎdǎ.

'Bǎ rǎ pi ǎḡanyǎkǎ ǎnjǎ ǎnjǎ ƛ̄f̄es̄o agǎ 'dǎa

²³ L̄okǎ 'dǎrǎ ḡe, 'bǎ rǎ pi ǎḡanyǎkǎ ǎnjǎ ǎnjǎ Ƴpǎ v̄e tǎ ǎ nǎ Ƴlũũ rǎ sǎ.

²⁴ ǎḡo ǎzi Ƴnd̄oḡo riipi aya d̄ǎpi nǎ, rũ nǎ D̄em̄et̄ir̄iȳo 'ǎ, ǎrǎ rǎ aya ƛ̄ḡũ 'bǎ ƛ̄ḡũ ƛ̄ḡũ nǎ pi d̄j̄ mũngũ Ƴkũ rũ ǎ nǎ z̄ij̄ ǎt̄em̄ǎ rǎ v̄e j̄o s̄izũ ǎnǎ, 'bǎ ƛ̄z̄iyǎ ǎḡa ǎrǎ be tr̄ũ rǎ pi rǎ mũf̄engǎ Ƴsũ ǎmbamba.

²⁵ D̄em̄et̄ir̄iȳo nǎ ǎv̄e 'bǎ ƛ̄z̄iyǎ v̄e rǎ pi z̄izũ Ƴmũzũ 'ǎ vũgǎ n̄o, z̄ij̄ kpǎ 'bǎ rǎ 'bǎ ƛ̄z̄iyǎ ǎlũ

ǎlũ 'dǎrǎ nga' bǎ rǎ pi Ƴmũzũ ǎndrǎ, ǎrǎ nǎ 'yozũ k̄p̄i nǎ kǎnǎ, "ǎḡo 'd̄ǎ' b̄ee, ǎmi n̄kǎ rǎ mũf̄engǎ 'bǎ nǎ Ƴsũ ǎmbũgũ n̄rǎ, 'bǎ Ƴsũkǎ ƛ̄z̄iyǎ 'bǎ nǎ rǎ ǎḡa n̄rǎ sǎ.

²⁶ Sũ ǎmi nǎ ndr̄e, ǎzini ǎmi nǎ ȳij̄ rǎ rǎ t̄inj̄, ǎḡo Pǎũlũ 'dǎrǎ ǎ' d̄o 'bǎ rǎ pi ƛ̄ dr̄j̄ Ƴc̄ kǎnǎ, mũngũ ǎ nǎ Ƴd̄ dr̄j̄ sǎ 'dǎrǎ, adri mũngũ ǎda kuȳe, Ƴc̄ 'bǎ kǎrǎkarǎ pi ƛ̄ dr̄j̄ ǎ' d̄ozũ ƛ̄f̄es̄o ḡa, c̄imgbǎ cazũ ǎngũ ƛ̄z̄iyǎ v̄e rǎ agǎsǎ c̄er̄e.

²⁷ 'Bǎ rǎ pi c̄er̄e Ƴmũ ǎtǎ ƛ̄z̄iyǎ 'bǎv̄e n̄rǎ ǎ tǎ sǎ ǎnjǎ. K̄p̄i ḡokǎ j̄o mũngũ Ƴkũ rũ ǎt̄em̄ǎ 'dǎrǎ v̄e rǎ ǎnj̄ij̄ ku, mũngũ 'dǎrǎ ǎ' d̄okǎ ǎrǎ ǎnj̄ij̄ ǎngũ ƛ̄z̄iyǎ v̄e rǎ agǎsǎ c̄er̄e, cazũ v̄e drǎḡe sǎ c̄er̄e. 'Bǎv̄e mũngũ adriipi ǎmbũgũ 'dǎrǎ, tǎ nǎ rǎ Ƴmũ ǎv̄i 'bǎ rǎ pi agǎsǎ rǎ."

²⁸ 'Bǎ ƛ̄z̄iyǎ nga' b̄ee rǎ pi kǎ tǎ 'dǎrǎ yǎ, k̄p̄i ǎ 'a v̄e rǎ, k̄p̄i ǎ' d̄okǎ rǎ Ƴtr̄e Ƴ' d̄ũk̄o be Ƴrũ 'dǎa kǎnǎ, "ǎt̄em̄ǎ rǎ ǎmbũgũ 'bǎ ƛ̄f̄es̄o v̄e rǎ pi v̄e nǎ!"

²⁹ Kǎ mũzũ adrii mǎdǎ, 'bǎ k̄rũ agǎ rǎ pi c̄er̄e ngakǎ rǎ Ƴtr̄e. 'Bǎ rǎ pi nǎ Ḡaȳo pi ruzũ ǎr̄is̄it̄arũk̄o be, njuzũ mũzũ k̄p̄i be v̄ũrǎ 'bǎ rǎ pi nǎ rizũ ǎ Ƴmũzũ ǎv̄i ndr̄ezũ rǎ ḡe 'dǎa. 'Bǎ ǎr̄j̄ 'd̄ǎ' b̄ee Ƴmũkǎ Pǎũlũ pi be tr̄ũ Mǎk̄ed̄on̄iyǎ ḡa 'dǎas̄.

³⁰ Pǎũlũ l̄e k̄od̄o mũzũ 'ǎ ǎ' dǎa 'bǎ b̄it̄r̄ikǎ rǎ pi Ǝndr̄et̄j̄ ḡe 'dǎa, 'bo 'bǎ Ȳsũ ǎ p̄amvũ Ƴb̄r̄ 'bǎ rǎ pi ugakǎ ǎrǎ sǎ.

³¹ Ƴgalaku Ƴrũk̄o ǎngũ 'dǎrǎ agǎ adri' bǎ Pǎũlũ v̄e Ƴndrǎ rǎ pi, k̄p̄i nǎ Ƴ' d̄ũk̄o p̄ezũ mũzũ Pǎũlũ nǎ, k̄p̄i mǎkǎ ǎrǎ kǎnǎ, ǎ mũ v̄ũrǎ ǎv̄i Ƴndr̄ezũ rǎ ḡe 'dǎa ku.

³² 'Bǎ ǎ Ƴmũ' bǎ rǎ pi nǎ Ǝ' d̄ozũ Ƴtr̄ezũ Ƴ' d̄ũk̄o be Ƴrũ 'dǎa, k̄p̄i rǎkǎ Ƴtr̄e l̄et̄j̄ be ǎnd̄ǎnd̄. 'Bǎ rǎ pi ƛ̄ dr̄j̄ ǎbǎ c̄er̄e c̄er̄e, k̄p̄i n̄kǎ kuȳe 'yozũ kǎnǎ, ǎ Ƴmũkǎ ǎ v̄ũrǎ 'dǎrǎ ḡe ǎ' d̄i 'oo.

³³ Yǎhũdǎ rǎ pi nǎ ǎl̄ek̄izǎndǎ rǎ zezũ mũzũ pǎ tuzũ ǎ Ǝndr̄et̄j̄ ḡe 'dǎa, k̄p̄i nǎ 'yozũ ǎrǎ nǎ kǎnǎ, "Mǎ Ƴlũ 'bǎ nǎ mǎv̄e tǎ." ǎl̄ek̄izǎndǎ nǎ dr̄j̄ 'bǎzũ 'bǎ rǎ pi ǎ Ƴj̄kǎ kǎrǎ, 'ǎ Ƴlũ rǎ tǎ 'ǎ n̄gǎpi rǎ.

³⁴ 'Bo 'bǎ rǎ pi kǎ n̄j̄ ǎmǎ 'yozũ kǎnǎ, ǎl̄ek̄izǎndǎ rǎ Yǎhũd̄iḡu, k̄p̄i nǎ Ǝ' d̄ozũ Ƴtr̄ezũ Ƴ' d̄ũk̄o be Ƴrũ 'dǎa kǎnǎ, "ǎt̄em̄ǎ rǎ ǎmbũgũ 'bǎ ƛ̄f̄es̄o v̄e rǎ pi v̄e nǎ!"

³⁵ Ƴgalaku riipi tǎ k̄rũ rǎ v̄e rǎ s̄iipi rǎ nǎ 'bǎ rǎ pi ugazũ Ƴj̄izũ kǎrǎ, ǎrǎ nǎ 'yozũ kǎnǎ, "ǎmi 'bǎ ƛ̄f̄es̄o v̄e 'd̄ǎ' b̄ee, 'bǎ ǎngũ n̄rǎ agǎ rǎ pi ǎr̄ev̄ũ c̄er̄e n̄kǎ rǎ 'yozũ kǎnǎ, 'bǎ rǎ j̄o mũngũ ǎt̄em̄ǎ v̄e rǎ Ƴt̄e n̄rǎ. K̄p̄i n̄kǎ rǎ 'yozũ kǎnǎ, ǎrǎ ǎ' d̄ep̄i 'bũ ḡel̄es̄il̄a rǎ, ǎ' d̄e v̄ũrǎ n̄rǎ ḡe, 'bǎ rǎ pi nǎ rǎ ǎnj̄ij̄ mũngũ ǎt̄em̄ǎ rũ 'd̄i.

* 19:13 19:13 ǎndrǎ ǎnjǎ rǎ pi: ǎndrǎ ǎnjǎ rǎ pi ǎndũrũ mǎl̄aȳikǎ Mũngũ v̄e nǎ 'bũ ḡe 'dǎa, k̄p̄i n̄okǎ tǎmb̄j̄ Mũngũ v̄e rǎ, S̄at̄anǎ rǎ k̄p̄iv̄e ǎmbũgũ. Mũngũ ǎdr̄o k̄p̄i 'bũ ḡe 'dǎas̄i vũgǎ n̄o, k̄p̄i ḡokǎ ufũũ ǎndrǎ ǎnjǎ, k̄p̄i rǎ 'bǎ rǎ pi nǎ ǎz̄anḡa s̄e vũ drǎḡe n̄oḡo. 'ǎ l̄a 'd̄angǎrǎ 12:7-9.

³⁶ Tà 'dìri Ìri tà áda, 'bá àzi ícò gāá ku, lè ìmi adríkí kíri, à 'dekí tà gá mbèlènjá ku.

³⁷ Àgò ìmi ní ùjì nǒ'bée ùgùkí ngá 'bávè jò múngú vé rí agá rí kuyé, kòpì u'dakí kpá 'bávè múngú Àtémí ri kuyé.

³⁸ Dèmètíríyò pí ívé 'bá ẹ̀jì vé rí pí be, dō kòpì tà be anigé 'bá 'dì'bée be, jò tà lízú rí anigé, 'bá tà lí'bá rí pí kpá anigé, kòpì tà rí lí nì.

³⁹ 'Bo dō tà àzi Ìmí ẹ̀sì agá tǔngú nì anigé ìmi lèkí átá, 'bá rí'bá tà ̀sùsù'bá kùrú agá rí pí ícò tà 'dìri útú nì.

⁴⁰ Tà 'bá ní Ìgányázú ú'dú àndrú rí agá nòri, Ìri sè Ì tá lí àní 'bá drìgè. 'Bá ícókí 'bá uná tà 'dìri agásí bá ku, à'diàtásiyà tà 'bá ní Ìgányázú 'dìri vé íffí 'dāáyo."

⁴¹ Ùgalaku rí ká tà 'dìri 'yoó 'dìni, Ìri ní kúru 'yozú kīnī, 'bá rí pí à ayikí 'dīisí rá.

20

Páulū ẹ̀lì mụzú àngū Mākēdōniyā vé rí agásí, àzini Gírìkì vé rí agásí

¹ Ìgányāngará 'bá rí pí ní rizú útrézú 'dìri ká ùjì, Páulū ní 'bá Yēsù à pámvú ùbí'bá rí pí zìzú ìmúzá 'í vùgá nōó, Ìri ní kòpì ẹ̀sì ìmbáázú. Ìri ní 'yozú kīnī, mōdó ìmi ní, Ìri ní kúru 'dezu mụzú àngū Mākēdōniyā vé rí gé.

² Páulū rí ẹ̀cì mụzú kùrú rí pí agásí, rí 'bá Yēsù rí ẹ̀'yì'bá gí rí pí ẹ̀ ẹ̀sì ìmbá mụzú, kúru Ìri ní cazú àngū Gírìkì* vé rí gé,

³ adri caá 'dāá mbāá na. Páulū útú 'i lèzú mụzú Síríyā gá kùlúmgbá sí, 'bo Yāhúđì rí pí ní Ìri à tà lí rí sí, ùsù, gō 'i újá, 'dù lẹ̀tì ẹ̀lìpì mụzú àngū Mākēdōniyā vé rí agásí rí.

⁴ 'Bá mụ'bá Páulū be trú rí pí, Sópátá Páyírāsí mvòpì ìngápi Bērèyá gá rí 'i, Àrisítàrúkò 'i, Sèkúndá 'i, 'bá 'dì'bée ìngákì Tēsālōniké gá, Gáyò 'i, Tímótéyò 'i, 'bá 'dì'bée ìngákì Dèrèbè gá, Tùkíkò 'i, Tòròfímù 'i, 'bá 'dì'bée ìbíkì ìngá àngū Ẹ̀jìyā vé rí agá.

⁵ 'Bá 'dì'bée 'dekí mụzú drìdrì, kòpì mụkí 'bá tée Tùrówā gá.

⁶ Ù'dú Ì ní Ùmù Pángá nì 'Bāá Údrá ku rí nyazú rí à vùdrì gé, 'bá ní tuzú kùlúmgbá agá Pílìpòyì gé 'dāgá, 'bá ní 'dezu mụzú. 'Bá tukí ẹ̀cì caá ù'dú tòwù, 'bá cakí mụkí kòpì ìsù Tùrówā gá, 'bá adríkí caá 'dāá ù'dú ẹ̀jìrì.

Ìngákì Ẹ̀wütíkò rí gōó idri rú drāngará gálésì kùrú Tùrówā vé rí agá

⁷ Ká mụkí adrii ù'dú Sábátá vé rí gé ùndrēsì, 'bá ní 'bá ùmúzá céré vùrà àlu gé pángá Úpí vé rí nyangará gá. Páulū ní 'dózá tì sèzú 'bá rí pí ní, drù 'dìni, Ìri ní

lèé mụmụ rí sí, sè tì rí caá cìmgbá ìnjá ágágá.

⁸ Ù'yùkí lāmbā kárakarà jò 'bá ní tuzú úrizú urugégé rí agá 'dāá.

⁹ Páulū ká ríi tì rí sèé mụzú sà be áco, kèrìmvá Ẹ̀wütíkò ùri ívé rí kú sùbà gá, 'de ù'dú gé kpílìkpílì, Ìri ní 'dézú jò à 'a na urugégé rí gé 'dāásí vùgá nōó. 'Bá rí pí ká Ìri ìngáá, ìsù àkùdè drá gí.

¹⁰ Páulū ní ìsízú ìmúzá urù 'dāásí vùgá nōó, Ìri ní ọ̀vùzú, u'dezú àvù rí ruzú, Ìri ní 'yozú kīnī, "Ìmi ùjìkí kíri, 'bá àzi à ngo ku, Ẹ̀wütíkò rí idri rú."

¹¹ Káulū Páulū pí ní gōzú tuzú jò agá urugégé 'dāá, Ìri ní pángá 'dúzá ùndízú, kòpì ní nyazú trù. Páulū átá cìmgbá cazú ù'bùtìnjá gá, Ìri ní kúru 'dezu mụzú.

¹² 'Bá Yēsù rí ẹ̀'yì'bá gí rí pí ní kèrìmvá rí jìzú mụzú 'bètì 'dāá idri rú, àyìkò fù kòpì ambamba.

Páulū átá ívé tà ùdù drìkoma Ẹ̀fèsò vé rí pí ní

¹³ Páulū ùsù, lè mụkí pá sí kùrú Àsò vé rí gé 'dāá. Kúru 'bá ní 'dezu mụzú drìdrì kùlúmgbá sí Àsò gá 'dāá, vùrà 'bá ní mụzú 'bá ìsúzá Páulū pí be rí gé.

¹⁴ Páulū caá 'bá ìsù Àsò gá 'dāá, Ìri ní tuzú kùlúmgbá agá, 'bá ní 'dezu mụzú Mítìléné gá 'dāá trù.

¹⁵ Ká mụkí adrii drù 'dìni, 'bá ní 'dezu mụzú kùlúmgbá rí sí, 'bá ẹ̀lìkí mụzú àngū 'i lìpì kú ngu yì agá Kiyosí vé rí à gārā gá sí. Ká mụkí adrii drù 'dìni, 'bá ní cazú Sāmósí gé. Ù'dú 'dìri à vùdrì gé drù 'dìni, 'bá ní cazú Miletò gá.

¹⁶ Páulū ùsù àndurú kīnī, 'i lè agaá kùrú Ẹ̀fèsò vé rí à gārā gá sí, à'diàtásiyā 'i lè sà izaá àngū Ezíyā vé rí agá 'dāá ku. 'Í lè mụkí mbèlè mbèlè, 'i ca rí Yērúsalēmā gá, ícò dō rá, ù'dú Pēnitíkòsítá vé rí ẹ̀ ìsù 'i 'dālè.

¹⁷ 'Bá ká caá Miletò gá 'dāá, Páulū ní ù'dúkò pèzú mụzú drìkoma kánisā vé rí pí ní Ẹ̀fèsò gá 'dāá, lè kòpì ẹ̀ ìmùkí 'i vùgá nōó.

¹⁸ Kòpì ká ícá, Páulū ní 'yozú kòpì ní kīnī, "Lókí má ní ícázú àngū Ẹ̀jìyā vé rí agá, 'bá ní adrizú ìmi be rí gé, ìmi nìkí mávé adringará rá.

¹⁹ Yāhúđì rí pí à urukò 'okí ma ùnjí, sè má ní Ìzàng ambamba, 'bo á 'bá ma kú mādā, á rí ẹ̀jì ngaá Úpí ní.

²⁰ Ìmi nìkí rá, má ní tì Múngú vé rí ùlúngará gá, má ùzù ìmi ní tà àzi àlujáni kuyé, á rí tà rí ìmbá gúnýá agá, àzini ìmivé 'bètì àsámvú gé sí.

²¹ Á 'yo Yāhúđì rí pí ní, àzini 'bá adri'bá Yāhúđì rú ku rí pí ní tà ùkpó ùkpó, lè kòpì à ùjákí ẹ̀sì ùnjìkányā agásí rá, kòpì

* 20:2 20:2 Àngū Gírìkì vé rí: Ìndrèzú Páulū 'de mụkí kùrú Kòrìntò vé rí agá, àngū Àkáyá vé rí agá. Àkáyá rí àngū Gírìkì vé rí agá.

ē ẹ̀'yiḱi Múngú ri, àzini kòpì ē ẹ̀'yiḱi Úpí Yẹ̀sù Kúrísitò ri.

²² “Sù Índrí Uletere rí ní lúú má ní rí tìnjì, á lè nóni muṣù Yẹ̀rúsàlémá gá, 'bo á nì kuyé dō tà ngóni rí mu 'i nga má be 'dálé nì.

²³ Kùrù àlu àlu má ní cazú rí agá, Índrí Uletere rí rí ùlúú má ní kìnì, ì ma 'du 'be ìzàngá nya jó àngù ù'yízu rí agá.

²⁴ 'Bo tà ngóni rí dō 'i nga má be nì, má ùsù ku, á lè ẹ̀jì Úpí Yẹ̀sù ní sèé má ní rí ngaá caá ùdù gé. Ẹ̀jì ìri ní sèé má ní nòri, ma rí ù'dùkò múké Múngú vé ẹ̀sì múké vé rí à tà ùlú múzù.

²⁵ “Á rí ẹ̀cì málúngá Múngú vé rí à tà ùlúú ìmi ní, 'bo á nì rá ìmi àsámúvé gé 'dìgé, 'bá àzi gò ma ndreé dīi ku.

²⁶ Àndrù sí á lè 'yoó ìmi ní 'dìni, 'bá rí sè dō 'i fii dràngará 'dání'dání rí agá, adri má tà kuyé.

²⁷ À'diàtāsìyà má ùlú ìmi ní tà Múngú ní lèé rí pi àrèvù céré rá.

²⁸ “Lè ìmi ùtèkí ìmi ùtètè, àzini ìmi ùtèkí kàbìlò Índrí Uletere rí ní sèé kuú ìmi drìgé rí pi ùtètè. Lè ìmi ùcèkí kàbìlò Múngú vé adri'ba kánísà agá, ìri ní jeé ívé àrì sí rí pi.

²⁹ Á nì rá ùm̀vùlèsì á mu dō gí, 'bá uruko ìmù ifi ìmi àsámúvé gé sù àràkíla tìnjì, kòpì ìmù kàbìlò rí pi 'o ùnjì.

³⁰ Ìmi àsámúvé gé 'dìgé, 'bá uruko ìmù tà ùnjò vé ní ùlú, kòpì lèkí 'bá rí pi à à'yìkí tà ì ní rii ùlúú rí ayu.

³¹ Lè ìmi ndreki múké! Ìmi igákí tà má ní adrizú ìmi àsámúvé gé nògò cazú lí na 'dàri, á 'bá ẹ̀sì rizú ìmi ìmbázu ùtúnjá pi ìnjá be m̀jìndrè be m̀jì gé, ìmi adrikí rí ùkpó ùkpó ìmivé ẹ̀'yìngàrá agá.

³² “Á ku nóni ìmi Múngú drìgé, ìrivé ẹ̀sì múké rí à adri ìmi be, á sè ìmi à adrikí ùkpó ùkpó, á sè ìmi ní ngá múké, ìmi àlèkí rí anjì ìri ní ùpèé gí rí pi be trù.

³³ “Á 'bá ẹ̀sì 'bá àzi vé mùfèngá drìgé kuyé, doku 'bá àzi vé bõngò drìgé kuyé.

³⁴ Ìmi ǹkí rá, á rí ẹ̀jì ngaá drì mávè nòri sí, má ìzà kozú, àzini 'bá má ní rizú ẹ̀jì ngazú kòpì be trù rí pi è ìzà kozú.

³⁵ Ẹ̀jì céré má ní ngaá rí pi agásì, má 'da ìmi ní lètì ẹ̀jì ngazú, ìmi koki rí 'bá ùkpò àkò rí pi è ìzà àní. Ìmi igákí Úpí Yẹ̀sù vé tà ìri ní 'yoó 'dàri kìnì, “Bá riipi ngá sèepi rí, ìri tákiri ìsù 'bá ngá ẹ̀'yipi rí ndè rá.”

³⁶ Páulù ká átàngá 'dìri átá, kòpì ní kùmùcì ùtìzú 'bá 'dì'bée be trù, ìri ní Múngú rí zizú.

³⁷ 'Bá rí pi ká rí Páulù rí u'deé ẹ̀jì bèdrì sí, kòpì ngakí céré ríi ngoóngo.

³⁸ Kòpì céré adrikí ku ìzàngá sí, à'diàtāsìyà Páulù ní 'yoó kìnì kòpì ícókí 'i ndreé dīi ku rí sí. Kòpì ní kúru Páulù rí jìzú muṣù kúlúmgbá gá 'dàá.

21

Páulù 'de muṣù Yẹ̀rúsàlémá gá

¹ 'Bá ká 'bá kánísà vé drìkoma rú Èfèsò vé rí pi kuú, 'bá ní tuzú kúlúmgbá agá, 'bá ní muṣù piṛi cazú Kósì gé. Ká muṣù adrii drù 'dìni, 'bá ní cazú Ròdèsì gé, kúru 'bá ní gòzú 'dezú muṣù Pàtárà gá.

² 'Bá ní kpá gòzú tuzú kúlúmgbá agá, 'bá ní muṣù àngù Fónisìyà vé rí gé.

³ 'Bá ní àngù 'i líppi kú ngù yìi agá ì ní zìjì Sáyìpuràsì rí ndrezú, 'bá agakí ìrivé wòkòkò àndrélè rú rí gèlèsìla, 'bá ní muṣù Sírìyà gá. 'Bá muḱì sùjì Tàyá gá, vùrà ì ní rizú ngá kúlúmgbá agá rí pi u'duzú àmvé rí gé.

⁴ 'Bá ìsùkí 'bá Yẹ̀sù à pámvù ùbì'ba rí pi 'dàgá, 'bá adrikí kòpì be caá ù'dù ẹ̀jìrì. Índrí Uletere rí ású kòpì, kòpì 'yokì Páulù ní kìnì, lè Páulù à mu Yẹ̀rúsàlémá gá 'dálé ku.

⁵ 'Bávè sà adrizú 'dàgá rí ká deé, 'bá ní 'dezú muṣù. 'Bá Yẹ̀sù à pámvù ùbì'ba rí pi àrèvù céré, ìvé ùkú rí pi be, ìvé anjìnjá rí pi be, kòpì jìkí 'bá fùzú kùrù rí agásì cìmgba cazú yìi tì gé 'dàá, 'bá ní kúru kùmùcì ùtìzú Múngú rí zizú.

⁶ 'Bá ní kúru kòpì ẹ̀jìzú, 'bá ní tuzú kúlúmgbá agá, kòpì ní ì újázú gòzú 'bètì.

⁷ 'Bá ní ngazú Tàyá gá 'dàgá, 'bá ní 'dezú muṣù, 'bá muḱì sùjì Pètòlémisì gé, 'bá ní 'bá ògùpìjì Yẹ̀sù rí ẹ̀'yì'ba gí rí pi ẹ̀jìzú, 'bá adrikí kòpì be 'dàgá 'yènjá ù'dù àlu.

⁸ Ká muṣù adrii drù 'dìni, 'bá ní 'dezú muṣù kùrù Sízèrìyà vé rí gé, 'bá muḱì adrii Pilípù vé àngá. Pilípù rí 'bá ù'dùkò múké Múngú vé rí ùlúúpi ní, ìri 'bá ì ní ùpèé ẹ̀jìrì rí'ba ànyàngá awa'ba Yẹ̀rúsàlémá gá 'dálé rí pi vé ògùpì.

⁹ Pilípù rí anjì ùkú be sù, kòpì céré àgò àkò, kòpì rí tà Múngú ní ùlúú kòpì ní rí ùlú 'bá rí pi ní.

¹⁰ 'Bá adrikí kùrù Sízèrìyà vé rí agá 'dàá ù'dù be káràkàrá, nẹ̀bì àzi rù ní Àgàbù 'i, ìbì ìmù àngù Yùdáyà vé rí gèlèsì.

¹¹ Àgò rí ká ìmù 'bá ndrengàrá gá, í'dù Páulù vé gò rí 'yì ùpìlè gá rí, ùmbé 'i pá àní, àzini 'i drì àní, ìri ní 'yozu kìnì, “Índrí Uletere rí lú má ní kìnì, ‘Ambugu Yàhùdì rí pi vé Yẹ̀rúsàlémá gá rí pi ìmù gò nòri vé ẹ̀'dìpa ru, kòpì ìri ùmbé, kòpì ìri sè 'bá adri'ba Yàhùdì rú ku rí pi drìgé.”

¹² 'Bá ká tà 'dìri yìi, 'bá 'bá Yẹ̀sù rí ẹ̀'yì'ba gí rí pi, 'bá adri'ba àngù 'dàri agá rí pi be, 'bá m̀kí Páulù rí, 'bá kìnì, à mu Yẹ̀rúsàlémá gá 'dàá ku.

¹³ Kúru Páulù ní újázú kìnì, “Ngá ìmi ní rizú ngozú rí à'di? Àzini ngá ìmi ní rizú ìzàngá sèzú má ẹ̀sì agá 'dìni rí à'di? Á lè 'bá àzi à uga ma ku. Má à'yì ùmbéngàrá

rí rá, àzini má à'yí muṣí dráá Yêrúsâlémá gá Úpí Yêsù vé rú á tã sí rá."

¹⁴ "Bá kã ndreé 'bá ícókí Páülü ri ugaá 'bá ku, 'bá ní kúru ìri oyuzú. 'Bá ní 'yozú, "Úpí à 'o tã rí sù 'í èşj ní lée rí tñi."

¹⁵ Tã 'dìri à vùdrí gé, 'bá ní 'bávè ngá pi ùdròzú, 'bá ní 'dezu muzú Yêrúsâlémá gá.

¹⁶ "Bá Yêsù à pámvú ùbì' 'bá adri' 'bá kùrú Sizéríyá vé rí agá rí pi à urukò jíkí 'bá muṣí Mênèsóná vé àngá. Mênèsóná íbì ímú Sáyípürásì gélésì, Ìri ìnògòşì 'bá Yêsù rí è'yìpi gí ní.

Páülü ca Yêrúsâlémá gá

¹⁷ "Bá kã caá Yêrúsâlémá gá 'dãá, 'bá èdrípí, àzini 'bá òmvúpí è'yìkí 'bá drí ìrì sí.

¹⁸ Kã muṣí caá drù 'dìni, 'bá ní ngazú muzú Páülü pi be Yòkòbù ri ndrezú, 'bá cakí işù 'bá ambugu rí pi cérè 'dálè anigé.

¹⁹ Páülü ní kòpi ezizú, Ìri ní tã Múngú ní 'oó 'bá adri' 'bá Yàhùdì rú ku rí pi àsámvú gé, ú'dùkò múké 'í ní ùlùú rí á tã sí rí ùlùzú kòpi ní cérè.

²⁰ "Bá rí pi kã tã 'dìri yì, kòpi íngúkí Múngú rí rá. Kúru kòpi ní 'yozú Páülü ní kìnì, "'Bá èdrípí, 'í ndre drí ká, Yàhùdì élifú kárakarà è'yìkí Yêsù rí rá, kòpi cérè 'bákí èşj rizú tàimbì Mòsè vé rí 'duzú ngazú.

²¹ Yàhùdì Yêsù rí è'yì' 'bá gí Yêrúsâlémá gá nògò rí pi yìkí kìnì, mì ri Yàhùdì adri' 'bá 'bá adri' 'bá Yàhùdì rú ku rí pi àsámvú gé rí pi ímbá kìnì, kòpi à 'duki tàimbì Mòsè vé rí ngaá ku, kòpi à sèkí ívè anjiná rí pi á ágélè è tì ùlú ku, dòku kòpi à 'duki mèrè Yàhùdì rí pi vé rí ngaá ku.

²² "Bo nòni kòpi yìkí kìnì, mí ícá nògò gí, 'bá 'okí rí íngónì?"

²³ Lè mì 'du tã 'bá ní lùú mí ní rí ngaánga. Àgò urukò' 'bée sù 'bá àsámvú gé nògò sòkí àndúru úyò* Múngú èndretì gé.

²⁴ Ìmi ngakí muṣí àgò 'dì' 'bée be trù, Ìmi 'okí lã' 'bì rù' 'bá ùjìzú adrizú uletere rí kòpi be trù. Mí ùfè müfèngá 'í ní kòpi è drí' 'bí fazú rí ùfèfè, 'bá àlu àlu á nù rí 'yozú kìnì, tã 'í ní 'yoó mí tã sí 'dìri adri tã áda ku, mì 'bá riipi Mòsè vé tàimbì 'duṣipí ngaápi ní.

²⁵ "'Bá síkí kòkòbì sée 'bá adri' 'bá Yàhùdì rú ku Yêsù rí è'yì' 'bá gí rí pi ní. 'Bá kìnì, lè kòpi à nyakí ínyá 'í ní sée ngá 'í ní údé múngú rú rí pi ní rí ku, kòpi à nyakí ànyápá 'í ní àrì ní lùú dää vùgá kuyé rí ku, kòpi à nyakí ànyápá 'í ní umbe ní píí dráá drí sí rí ku, kòpi à 'bákí òwù ku."

²⁶ Kúru kã muṣí adri' drù 'dìni, Páülü pi ní ngazú muzú àgò sù 'dì' 'bée be trù, kòpi ní lã' 'bì rù' 'bá ùjìzú ule rí 'ozú. Kúru Páülü

ní 'dezu muzú Jó Múngú vé rí agá 'dää, Ìri ní ú'dù rù' 'bá ùjìzú rí vé dengará à tã lùzú kòpi ní, à zākí rí 'bá àlu àlu ní ròbòñò.

Páülü vé rungará

²⁷ Ú'dù èzìrì rù' 'bá ùjìzú rí kã lée deḡeḡe, Yàhùdì urukò íngá' 'bá àngú Èzìyá vé rí gé rí pi ndrekí Páülü rí Jó Múngú vé rí agá 'dää. Kòpi íngákí Páülü drìgè, kòpi ru'kí Ìri,

²⁸ kòpi ní 'í'dòzú útrézú ú'dùkò be urù 'dää kìnì, "Ìmi 'bá Ìsèrélè vé 'dì' 'bée, Ìmi kokí 'bá iza! Àgò 'dìri ímbá 'bá rí pi àngú rí pi agásì cérè kìnì, 'bávè 'bá rí pi ùnjí, àzini 'bávè tàimbì rí ùnjí, àzini 'bávè Jó Múngú vé uletere nòri ùnjí. Íjì 'bá adri' 'bá Yàhùdì rú ku rí pi ímú Jó Múngú vé rí à bóro gá nòó ímú vùrã uletere rí izaá ícá àzàvù rú."

²⁹ À'diätäsìyã kòpi ndrekí àndúru Tòròfimú Èfèsògú rí rikí adri' Páülü be trù kùrú agá 'dää, kòpi úşşíkí déna Páülü íjì Tòròfimú rí ímú Jó Múngú vé rí agá ní.

³⁰ "Bá kùrú agá rí pi àrèvú cérè íngákí Páülü drìgè ùnjí ùnjí, 'bá rí pi ínjúkí vùrã àndiàndi ní pi agásì, kòpi ru'kí Páülü rí, ízékí Ìri ífúú Jó Múngú vé rí agásì àmvè. Koro kòpi ní kèḡèti kánì rí vé rí pi úpìzú.

³¹ "Bá rí pi kã lée kòdò Páülü rí 'dijì dráá, koro ú'dùkò ní cazú ùgalaku àmbúgú àngaráwá rí pi vé* íngápi Rómã gá rí vùgá 'dää kìnì, 'bá Yêrúsâlémá vé rí pi ígányákí kuú ùnjí ùnjí.

³² Koro Ìri ní ívè ùgalaku rí pi zizú àngaráwá rí pi be, kòpi ní njuzú muzú 'bá bítříká rí pi àsámvú gé 'dää. 'Bá íganyã' 'bá rí pi kã ùgalaku àmbúgú rí ndreé ívè àngaráwá rí pi be, kòpi kukí Páülü vé fúngrá áni.

³³ Ùgalaku àmbúgú rí ní Páülü rí ru'zú, Ìri ní tàimbì sèzú kìnì, à ùmbékí Páülü rí ímvè ìrì sí. Ìri ní 'bá rí pi zizú kìnì, "Àgò nòri à'dì 'i? Àgò rí 'o à'dì á tã?"

³⁴ "Bá rí pi urukò ngakí rií útré ú'dùkò be urù 'dää létì be àndiàndi. 'Bá rí pi ní rií útré ú'dùkò be urù 'dää rí sí, sè ùgalaku àmbúgú rí işù tã pìrì Páülü vé tã sí kuyé. Ìri ní tàimbì sèzú kìnì, à jíkí Páülü rí vùrã àngaráwá rí pi ní adrizú rí gé 'dää.

³⁵ Páülü kã muṣí caá vùrã 'í ní rizú tu'zú muzú urugégé 'dää rí gé, 'bá bítříká rí pi ígányákí ùnjí ùnjí, àngaráwá rí pi ní Páülü rí 'duzú muzú kíđí sí, 'bá bítříká rí pi à 'okí rí Ìri ùnjí ku.

³⁶ "Bá bítříká 'dekí muzú Páülü à vùdrì gé sí, kòpi rikí útré ú'dùkò be urù 'dää kìnì, "Á 'dìkí Ìri dráá rá, à 'dìkí Ìri dráá rá!"

* 21:23 21:23 Sòkí àndúru úyò: 'í lã tã Yàhùdì rí pi ní úyò sòzú rí búkú Káláfe vé rí agá. Káláfe 6:1-27. † 21:31 21:31 Ùgalaku àmbúgú àngaráwá rí pi vé rí: Ìri àngaráwá élifú àlu rí pi è drí' kòopi ní.

Pāulū atá ívé tā 'bá bītrīkǎ rī pi ɛndrɛtj gɛ

³⁷ Āngáráwá rī pi kǎ lēé Pāulū ri jīi fi vūrā āngáráwá rī pi ní adrizú rī gɛ 'dǎá, Pāulū ní ūgalaku āmbúgú rī zizú kīnī, "Mí nyo ícǎ ma ā'yī átángá atá rá?"

Āmbúgú rī ní 'yozú Pāulū ní kīnī, "Mí ícǎ átángá rī atá Gīrīkǐ tǐ sī rá?"

³⁸ Mí adri nyo Ējɛpétogú ándúrú waapi ásé agá árí'bágú rú 'bá āngū 'ú'dǐ' bá ní pi be élifū su (4,000) rī 'i kuyé?"

³⁹ Pāulū ní újázú kīnī, "Ma Yāhúdǐgú, tǐkǐ ma kūrú Tārāsísā vé rī agá, āngū Kīlíkiyā vé rī agá, kūrú 'dīrī ā rú kúkú. Mí ā'yī ma, má atá 'bá rī pi ní."

⁴⁰ Ūgalaku āmbúgú rī ní 'yozú Pāulū ní kīnī, "Mí atá." Kúru Pāulū ní pá tuzú vūrā í ní rizú tuzú mužú urugégé rī gɛ 'dǎá, ĩri ní drǐ 'bázú 'bá bītrīkǎ rī pi ā ūjǐkǐ kírǐ. 'Bá rī pi kǎ ūjǐ kírǐ gɛ, ĩri ní kúru átázú kǒpi ní Ārāmáykǐ tǐ sī.

22

¹ Pāulū ní 'yozú 'bá bītrīkǎ rī pi ní kīnī, "Má édrǐpǐ má étɛpǐ, ĩmi yǐkǐ drǐ ma kǎ, má ūlū mávé tā ĩmi ní."

² Kǒpi kǎ yǐjǐ Pāulū atá ĩ ní tā rī Ārāmáykǐ tǐ sī, kǒpi ūjǐkǐ céré kírǐ. Kúru Pāulū ní 'yozú kīnī,

³ "Ma Yāhúdǐgú, tǐkǐ ma kūrú Tārāsísā vé rī agá, āngū Kīlíkiyā vé rī agá, á mba Yērūsālémā agá nǒgǎ. Gāmāliyélé ĩmbá ma, á nǐ tǎjmbǐ 'bá é'bǐpǐ vé rī múké múké, āzini á 'bā éšǐ céré rizú Múngú ri ĩnjǐjǐ, sǔ ĩmi ní ri ĩnjǐjǐ ándrú nǒri tǐnǐ.

⁴ Má ɔcǔ 'bá Yésǔ á pámvú ūbǐ' bá rī pi ūnjǐ ūnjǐ, ú'dǐkǐ uruko' bée ūdrāá rá. Má uru ūkú rī pi āgǎ rǐ pi be ĩjǐ ímú 'ú'bé jó āngū ū'yizú rī agá.

⁵ Átálágú āmbúgú atala rī pi drǐgɛ rǐ, āzini 'bá rǐ' bá tā lǐ' bá rǐ pi be, kǒpi ícǎ tá má ní rií njeé nǒri étǐ rá. Á'diātāsīyā á mu kǒkǒbǐ é'yǐ kǒpi vúgá jǐjǐ mužú drǐkoma adri' bá Dāmāséké agá rǐ pi ní, má mu rǐ 'bá Yésǔ rǐ é'yǐ' bá gǐ rǐ pi uruú ĩjǐ ímú ɔcǔ Yērūsālémā gá.

⁶ "Má ní rií mungará gá létǐ gɛ 'dǐgɛ, má kǎ caá ĩnyǐnǎ Dāmāséké gá 'dǎá, áci ní dǐžú 'bǔ gɛ 'dǎási má gārā ĩmgbērɛžú kūrǔ.

⁷ Má ní ngazú í'déžú vúgá, má ní ú'dǔkǒ yizú, ú'dǔkǒ rǐ ní 'yozú má ní kīnī, 'Sáulā! Sáulā! Ngá mí ní rizú ma ɔcǔžú 'dǐni rǐ ā'dǐ?"

⁸ Má ní zizú, 'Úpǐ, mi ā'dǐ 'i?' ĩri ní újázú kīnī, "Bá mí ní rií ɔcǔžú rǐ, ĩri ma 'i Yésǔ Nāžerétágú rǐ."

⁹ 'Bá má ní rií mujǐ kǒpi be trǔ rǐ pi ndrekǐ áci dǐpǐ rǐ rá, 'bo kǒpi yǐkǐ ú'dǔkǒ riipi átápi má be rǐ kuyé.

¹⁰ "Má ní kúru zizú, 'Úpǐ, má 'o ā'dǐ?' Úpǐ ní 'yozú kīnī, "Í nga uru, 'i mu Dāmāséké gá. 'Í ca dǎ 'dǎlé gǐ, tā ĩ ní lēé mí 'o rǐ, ĩ ūlū mí ní rá."

¹¹ Áci dǐpǐ āngū ĩmgbērɛpi má gārā gá sǐ 'dīri, sɛ má mǐ éšǐ rá, 'bá mu' bá má be trǔ rǐ pi sekǐ ma mužú Dāmāséké gá 'dǎá nǐ.

¹² "Ágǎ ázi rú ní Ānāniyā 'i, ĩri ri adri Dāmāséké gá 'dǎá. ĩri 'bá Múngú ri ĩnjǐpǐ ĩnjǐnǐ ní, 'dǔ tǎjmbǐ Mósɛ vé rǐ ngaá ĩndǐ, Yāhúdǐ adri' bá 'dǎlé rǐ pi ārɛvú céré ĩnjǐkǐ ĩri ĩnjǐnǐ.

¹³ Ágǎ rǐ ní ímúžú pá tuzú má gārā gá, ĩri ní 'yozú kīnī, 'Má édrǐpǐ Sáulā, mí mǐ é žǐ 'i!' Sǎ 'dǎri gɛ, koro má mǐ ní 'i zizú āngū ndrezú.

¹⁴ "ĩri ní 'yozú má ní kīnī, 'Múngú 'bá é'bǐpǐ vé rǐ ĩpɛ mí, mí nǐ rǐ tā 'i éšǐ ní lēé rǐ, mí ndre rǐ Yésǔ 'Bá tá be Pǐrǐ rǐ, āzini mí yǐ rǐ ĩrivé átángá ĩri ní atá rǐ.

¹⁵ Mí mu rǐ tá mí ní ndree mí mǐ sǐ, āzini mí ní yǐjǐ mí bǐ sǐ rǐ ūlūú 'bá rǐ pi ní céré.

¹⁶ Ngá nǒni mí ní rií tɛé rǐ ā'dǐ? 'Í nga uru, ā sɛkǐ mí ní bǎtizǐmú, mí ūjǐ mívé ūnjǐkǎnyā rá, 'i zǐ Múngú rǐ."

¹⁷ "Má kǎ ma újǎ gǒǒ Yērūsālémā gá 'dǎá, á fi Jó Múngú vé rǐ agá Múngú rǐ zǐjǐ, á ndre ĩndrǐlǐkǐjǐ,

¹⁸ á ndre Úpǐ rǐ ĩndrǐlǐkǐ rǐ agá 'dǎá, ĩri ní 'yozú má ní kīnī, "Í ku Yērūsālémā ri mbɛlɛ, á'diātāsīyā mávé tá mí ní ūlūú rǐ, 'bá nǒgǎ rǐ pi ā'yǐkǐ ku."

¹⁹ "Má ní újázú ĩri ní, 'Úpǐ Yésǔ, 'bá 'dǐ' bée nǐkǐ rá 'yozú kīnī, á ri éčǐ Jó Múngú rǐ Zizú rǐ pi agási, á ri 'bá Yésǔ rǐ é'yǐ' bá gǐ rǐ pi uruú ū'yǐjǐ jó āngū ū'yizú rǐ agá, á ri kǒpi ūgbǎá ūnjǐ ūnjǐ.

²⁰ Lókǐ ĩ ní Sɛtɛfǎnǒ mívé tā ūlūúpi rǐ 'dǐžú drǎžú rǐ gɛ, á tu pá 'dǎlé, má ā'yǐ tá ní ma 'i, á rǐ 'bá Sɛtɛfǎnǒ rǐ 'dǐ' bá rǐ pi vé bǒngǒ ūtɛé ma 'i."

²¹ "Úpǐ ní kúru 'yozú má ní kīnī, "Í mu, á lɛ mí pɛɛ mužú rǎrá rú 'bá adri' bá Yāhúdǐ rú ku rǐ pi ásámvú gɛ."

²² 'Bá bītrīkǎ rǐ pi 'bǎkǐ bǐ rizú tā Pāulū ní rií atá 'dīri yǐžú cǐmgbǎ cazú Pāulū ní ívé átángá 'dīri átázú dežú rǐ gɛ. Kúru kǒpi ní í'dóžú útrɛžú ú'dǔkǒ be uru 'dǎá, "Á 'dǐkǐ ĩri drǎá 'dǐisi rá, 'bá 'dǐni 'dīri ícǒkǐ ĩri kuú adrii ídri rú ku!"

²³ 'Bá bītrīkǎ 'dǐ' bée rikǐ útrɛ, kǒpi unjekǐ ívé bǒngǒ akoó rǔkǔ rǐ pi ūsií 'dǐisi rá, āzini kǒpi rikǐ fǔrǔndǐ ūmvú yǐjǐ uru 'dǎá.

Pāulū pi āngáráwá āmbúgú Rómā vé rǐ be

²⁴ Ūgalaku āmbúgú āngáráwá rǐ pi vé rǐ ní tǎjmbǐ sɛžú, ā jǐkǐ Pāulū ri mužú vūrā āngáráwá rǐ pi ní adrizú rǐ gɛ 'dǎá. Kīnǐ ā

gbàkí Páúlù rí, à gòkí ìrì zìjì, à lù rí tǎ 'bá rí pí ní rìzù útrézù ívé tǎ sǐ rí.

²⁵ Àngaráwá rí pí kǎ Páúlù rí úmbé, lée ìrì gbáá, Páúlù ní ùgalaku rí zìzù kìnì, "Tǎìmbì à'yì nyo kìnì Ì Rómāgú gbá ìṣù àkùdè nǐkí Ìrìvé ùnjìkǎnyà kuyé 'dìní rá?"

²⁶ Ùgalaku rí kǎ tǎ 'dìrì yìjì 'dìní, ìrì ní 'dezù mužù ùgalaku àmbúgú rí vùgá 'dǎá, ìrì ní 'yozù kìnì, "Ágò 'dìrì Rómāgú pírí, 'í lè à 'okí ìrì ìngónì?"

²⁷ Ùgalaku àmbúgú rí ní 'dezù mužù Páúlù vùgá 'dǎá, ìrì ní Páúlù rí zìzù kìnì, "Í lù má ní, mí Rómāgú?"

Páúlù ní újázù kìnì, "È, ma Rómāgú."

²⁸ Ùgalaku àmbúgú rí ní 'yozù kìnì, "Má ùfè müfèngà àmbúgú, má ní ma újázù ícázù Rómāgú rú àní."

Páúlù ní újázù kìnì, "Tìkí ma Rómāgú rú."

²⁹ Àngaráwá lè'bá Páúlù rí uzì'bá rí pí kǎ yìjì kìnì, Páúlù rí Rómāgú, kòpì unjekí Ì mužù 'dùisí rá. Ùgalaku àmbúgú rí kǎ nǐjì á má 'yozù kìnì, 'í 'yì Páúlù rí ìmvé sǐ gí, sè ùrìjì gò fí èṣì ní gé ambamba.

Jìkí Páúlù rí Yāhūdī tǎ lẹ̀'á rí pí èndrẹ̀tì gé

³⁰ Kǎ mujì adrií drù 'dìní, ùgalaku àmbúgú àngaráwá rí pí vé rí lè tǎ Yāhūdī rí pí ní Páúlù rí tòzù rí nǐjì, ìrì ní Páúlù rí oyuzù, ìrì ní tǎìmbì sèzù atala atala rí pí drìgè rí pí ní 'bá tǎ lẹ̀'á rí pí be, kòpì à ùmúkí Ì cére vùrà àlù gé. Ìrì ní kùru Páúlù rí ìjìzù pá tuzù kòpì èndrẹ̀tì gé.

23

¹ Páúlù ní àngù ndrezù 'bá tǎ lẹ̀'á rí pí vùgá 'dǎá, ìrì ní 'yozù kìnì, "Má èdrìpìjì, á nga èjì Múngú ní èṣì be múké cìmgbá ícázù ú'dù àndrù rí gé."

² Koro átálágù àmbúgú Ànāniyā ní 'yozù 'bá pá tu'bá Páúlù à gārā gá rí pí ní kìnì, kòpì à sakí Páúlù è tì.

³ Páúlù ní 'yozù ìrì ní kìnì, "Mí ìndré sù àbì Ì ní nǐjò búya imve sǐ rí tǐnì!"* Múngú rí mí sa rá. Mí úrì mávé tǎ lẹ̀jì sù tǎìmbì rí ní lèè rí tǐnì, 'bo mí mí ngúlúpì sǐ, 'í nǐjò tǎìmbì rí gí, mí ní 'yozù 'bá tǎ lẹ̀'á rí pí ní kìnì, "Mí lè 'dìrì átálágù àmbúgú Múngú vé rí 'daá?"

⁴ 'Bá pá tu'bá Páúlù à gārā gá rí pí ní 'yozù kìnì, "Mí lè 'dìrì átálágù àmbúgú Múngú vé rí 'daá?"

⁵ Páúlù ní újázù kìnì, "Má èdrìpìjì, á nǐ kuyé 'yozù kìnì ágò 'dìrì átálágù àmbúgú, à 'diátāsìyā sǐkí Búkù Múngú vé rí agá kìnì, 'Lè mí átá átángá ùnjì Ìmìvé drìkoma Ìmì rujúpì rí ní ku."

⁶ Páúlù nǐ á má rá 'yozù kìnì, 'bá tǎ lẹ̀'á rí pí à urukò Sádókè, urukò'bée Fārúṣí, ìrì ní

átázù ú'dúkò be uru 'dǎá kìnì, "Má èdrìpìjì, ma Fārúṣígú, má ètẹ̀pì rí Fārúṣígú. Ìmì rí tǎ lẹ̀ má drìgè má ní èṣì 'báá ìngàngará ìdri rú dràngará galésì rí drìgè rí sǐ."

⁷ Páúlù kǎ tǎ rí 'yoó 'dìní, tǎ 'dìrì ìjì ágátá Fārúṣí rí pí àsámuvú gé Sádókè rí pí be.

⁸ Sádókè rí pí kìnì, 'bá rí drá dō gí, gò ìngá ìdri rú ku, kòpì kìnì, mǎlǎyíkǎ 'dǎáyo, ìndrì kpá 'dǎáyo, 'bo Fārúṣí rí pí è'yìkí ìvé rí kìnì, ngá 'dì'bée cére anigé.

⁹ 'Bá rí pí ní 'dózù útrézù ú'dúkò be uru 'dǎá, Fārúṣí tǎìmbì ìmbá'bá rí pí à urukò ungakí uru, kòpì 'dókí ríjì ágátá gǎá ùkpò sǐ kìnì, "Bá ìṣúkí tǎ ùnjì ágò 'dìrì rù'bá gá kuyé. Sǎ àzì sǐ, ìndrì, doku mǎlǎyíkǎ átá ìrì be ní."

¹⁰ Ágátá rí gò ícá ùnjì, sè ùgalaku àmbúgú àngaráwá rí pí vé rí ní ùrì, ùṣù kòpì Páúlù rí ùndì kpélékpélé. Ìrì ní tǎìmbì sèzù àngaráwá rí pí ní, kòpì à mujì Páúlù rí ipá 'bá 'dì'bée drìgè sǐ, kòpì à jìkí ìrì góó vùlè vùrà àngaráwá rí pí ní adrizù rí gé 'dǎá.

¹¹ Ìnǐjā 'dāri sǐ, Úpí Yésù ní 'í 'dazù Páúlù ní, ìrì ní 'yozù kìnì, "Páúlù, lè mí 'o ùrìjì sǐ ku. Mí ùlù mávé tǎ Yērúsalēmá gá nǐgò gí, lè mí mu kpá ùlù Rómá gá 'dǎlé."

Yāhūdī rí pí líkí Páúlù vé tǎ lèzù ìrì 'dìzù

¹² Kǎ mujì adrií drù 'dìní, ù'bùtǐjā rí sǐ, Yāhūdī rí pí ùmúkí Ì cére vùrà àlù gé, kòpì sòkí ùyò kìnì, Ì nyakí ngá ku, àzini Ì mvúkí ngá ku, ùdù ní, Ì 'dìkí dō Páúlù rí drǎá ùgbáale gí kǎ.

¹³ 'Bá Ì ùmú'bá Páúlù à tǎ lẹ̀'á rí pí vé kǎlǎfe aga pùkú sù rí rá.

¹⁴ Kòpì ní ngazù mužù atala atala rí pí drìgè rí pí vùgá 'dǎá, àzini 'bá ambugu rí pí vùgá 'dǎá, kòpì ní 'yozù kìnì, "Bá sòkí ùyò, 'bá kìnì, 'bá ícókí ngá nyaá ku, ùdù ní, 'bá 'dìkí dō Páúlù rí drǎá ùgbáale gí kǎ.

¹⁵ Kùru ìmì 'bá tǎ lẹ̀'á rí pí, lè ìmì zìkí ùgalaku àmbúgú rí, è ìjì Páúlù rí ìmì èndrẹ̀tì gé. Lè ìmì 'bákí ìmì sù ìmì lèkí Ìrìvé tǎ uzujì nǐjì múké múké rí tǐnì. 'Bá lèkí ìrì 'dìjì, ìṣù ícá drì vùrà tǎ lizù rí gé nǐgò kuyé."

¹⁶ 'Bo Páúlù ómvùpì vé mvá ágò rú rí kǎ tǎ Ì ní Páúlù à tǎ lizù 'dìrì yìjì, ìrì ní njuzù mužù vùrà àngaráwá rí pí ní adrizù rí gé 'dǎá, ìrì ní tǎ rí ùluzù Páúlù ní.

¹⁷ Kùru Páúlù ní ùgalaku àlù àngaráwá rí pí vé rí zìzù ìmùzù 'í vùgá nǐjì, ìrì ní 'yozù kìnì, "Í jì mvá ágò 'dìrì mujì ùgalaku àmbúgú rí vùgá 'dǎá, mvá ágò rí tǎ be, lè lùú ìrì ní."

¹⁸ Kùru ìrì ní mvá ágò rí jìzù ùgalaku àmbúgú rí vùgá 'dǎá.

* 23:3 23:3 Àbì Ì ní nǐjò búya imve sǐ rí: Ìrì 'bá 'í 'báapì 'bá píjì rú, 'bo ríipì ùnjìkǎnyà 'oópì ní. 23:5 23:5 Wùngará 22:28

Ůgalaku rī nī 'yozú kīnī, "Páulū ī nī 'yī rī zj ma muų 'í vúgá 'dāá, kīnī, má ĵj mvá ágó rī mí vúgá nōó, ā 'diātāsīyā ĩri tā be, lē lūú mí ní."

¹⁹ Ůgalaku āmbúgú rī ní mvá ágó rī ē drj ruųú, ĩri seųú gārā gá, ĩri ní mvá ágó rī zjzú kīnī, "Tā mí ní lēé lūú má ní rī ĩngóni?"

²⁰ Páulū ómvúpi vé mvá rī ní 'yozú ĩri ní kīnī, "Ambugu Yāhúđj vé rī pi lēki imų mí zj drj sī, mí ĵj rī Páulū rī pá tuú 'bá tā lī' bá rī pi endreųj gé, kōpi lēki ī 'bāá sų kōpi lēki ĩrivé tā uzij nĵ múké múké rī tĵni."

²¹ 'Bo lē mí ā'yī kōpivé tā 'điri ku, ā'diātāsīyā 'bá rī pi cekī ĩri kú lēti gé 'dāá'dā, kōpivé kālāfe agá pūkų sų rī rá. Kōpi sōki ūyō kīnī, ī nyakī ngá ku, āzini ī mvúkī ngá ku, ūđđi ní, ī 'điki dō ĩri drāá ūgbále ĵi ká. Kōpi útúki ī kú ūrē, kōpi rī tē yj, dō mí tā rī ūjā ĩngóni."

²² Ůgalaku āmbúgú rī ní mvá ágó rī pēzú muųú, ĩri ní 'yozú mvá ágó rī ní kīnī, "Ā lūki 'bá āzi ní 'yozú kīnī, mí ūlú má ní tā rī gí 'dini ku."

Pēki Páulū rī muų Sizerīyā gá

²³ Kúru ūgalaku āmbúgú āngáráwá rī pi vé rī ní ívé ūgalaku ĩrĵ ní pi zizú imųzú 'í vúgá nōó, ĩri ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Lē ĩmi ūpēki āngáráwá mđđŕŕŭlŭ ĩrĵ, ĩmi ūpēki kpá āngáráwá nju' bá hūsáni sī ni pi pūkų ězĵrĵ, āzini ĩmi ūpēki āngáráwá ójŭ be mu' bée pá sī ni pi mđđŕŕŭlŭ ĩrĵ, kōpi ā adriki kuú ūrē, kādō caá sá ūrōmī ĩnĵná vé ni gé, lē kōpi ā 'dekī muų Sizerīyā gá."

²⁴ ĩmi sēki Páulū ní hūsáni, ĩmi ĵiki ĩri muųú gávānā Félēkīsī vúgá 'dāá, ĩmi ūtēki ĩri muųú múké."

²⁵ Āmbúgú āngáráwá rī pi vé rī ní kōkōbĵ sızú 'dini kīnī,

²⁶ Ma Kālāwúdiyō Lisīyā 'i, Gávānā Félēkīsī ī ní ĩnĵĵi ĩnĵi rī, á sē mí ní mōdó.

²⁷ Yāhúđj rī pi ruki ágó 'điri, kōpi lēki kōdō ĩri 'đij'đi, má ní ícázú mávé āngáráwá rī pi be, má ká nĵi ámá ĩri Rómāgú, má ní ĩri ěrjzú kōpi drigé sī.

²⁸ Á lē nĵi kōpi tōki dō ĩri āsī, kúru má ní ĩri ĵjzú kōpivé 'bá tā lī' bá rī pi endreųj gé.

²⁹ Má řsų nĵi kīnī, tōki ĩri tájmbĵ ívé rī ā tā sī, 'bo tā āzi ī ní ícózú ĩri 'yizú, dōku ĩri 'đizú ni 'dāáyo.

³⁰ Ká ūlūú má ní kīnī, Yāhúđj rī pi liki ĩri ā tā, kōpi lēki ĩri 'đij, koro má ní ĩri pēzú muųú mí vúgá 'dī. Á 'yo 'bá ĩri tō' bá rī pi ní, má kīnī, lē kōpi ā ūlūki tā kōpi ní ĩri tōzú rī mí endreųj gé.

³¹ Kúru āngáráwá rī pi ní tā rī 'duųú ngazú sų ī ní ězĵi ī ní rī tĵni, kōpi ní

Páulū rī ĵjzú muųú ĩnĵná rī sī cĵmgbá cazú Ānĵtĵpātĵrīsī gé.

³² Ká muųú adrii drj 'dini, āngáráwá ěcĵ' bá pá sī rī pi ní ī ūjázú ĩgōzú vúlē vŭrā āngáráwá rī pi ní adrizú rī gé nōó, kōpi kuki āngáráwá nju' bá hūsáni sī rī pi ĵiki Páulū rī muųú ní.

³³ Kōpi ká muųú caá Sizerīyā gá 'dālē, kōpi ní kōkōbĵ rī seųú gávānā ní, kōpi ní Páulū rī seųú drj ní gé.

³⁴ Gávānā ní kōkōbĵ rī lázú, ĩri ní Páulū rī zizú kīnī, "Mí íbī íngá āngŭ ngōri gé?" Ká muųú nĵi ámá 'yozú kīnī Páulū íbī íngá Kĵlĵkiyā gá,

³⁵ ĩri ní 'yozú kīnī, "Ma imų mívé tā yj, řsų ākūdē 'bá mí tō' bá rī pi ícákī nōgó gí." Kúru ĩri ní tájmbĵ seųú kīnī, ā ĵiki Páulū rī jó āmbŭgŭ vé ěrōdē† ní ótŭ sĵi rī agá, ā ūtēki ĩri ūtētē.

24

Tōki Páulū rī Félēkīsī endreųj gé

¹ Ká muųú adrii ūđđi tōwŭ ā vŭdrĵi gé, átálágú āmbúgú Ānāniyā pi ambugu Yāhúđj rī pi vé rī pi ā ūrŭkŭ' bée be, Tērĵtŭlā tájmbĵ nĵipi ambamba rī be, kōpi ní ngazú muųú Sizerīyā gá 'dāá, kōpi ní tā ī ní Páulū rī tōzú rī ūlŭzú gávānā Félēkīsī ní.

² Ī ní Páulū rī zizú fizú jó agá 'dāá, Tērĵtŭlā ní tā ī ní Páulū rī tōzú rī njeųú Félēkīsī endreųj gé, ĩri ní 'yozú kīnī, "Félēkīsī ī ní ĩnĵĵi ĩnĵi rī, 'í sē 'bávē āngŭ adri kĵri lóki be āco, mí ní adrii ūmī be rī sī, mí ūjā nóni 'bávē āngŭ ícá múké gí.

³ Āmbúgú 'bávē rī, 'bá āyĵkŭ sī āmbúgú tā mí ní 'oó 'điri sī.

⁴ Á lē sēé mí rī āndēé kárakarā 'dini ku, á mā mí, lē mí 'bá ěsĵ múké 'bávē tā yjzú sāpá be mādā.

⁵ "Bá řsųki nĵi ámá 'yozú kīnī, ágó 'điri 'bá tā ūnĵi 'oópi ní, ĩri rī 'bá rī pi ícĵcĵkĵ, sē Yāhúđj rī pi rī tā ūnĵi 'o muųú vŭ drigé sī cérē. ĩri drĵkoma 'bá rī' bá Yēsŭ Nāzērētāgŭ rī ā pámvŭ ūbĵ' bá rī pi vé ní.

⁶ ĩri rī Jó Múngú vé rī iza, 'bá ní ĩri ruųú ānī. ('Bá lēki ĩrivé tā lĵi sŭ tájmbĵ 'bávē rī ní lēé rī tĵni.

⁷ 'Bo āngáráwá rī pi vé āmbúgú Lisīyā imų ūkpŭ be ĩri paá 'bá drigé sī ní.

⁸ Sē tájmbĵ 'bá ĩri tō' bá rī pi ní kīnī, kōpi ē imųki tā rī ūlŭú mí endreųj gé nōgó.* Lē mí uzĵ ĩri, mí ícŭ nĵi ámá 'yozú kīnī tā 'bá ní ĩri tōzú rī, ĩri tā áda."

⁹ Yāhúđj rī pi ngakĵ cérē ā'yīi kīnī, tā Tērĵtŭlā ní 'yoó 'điri, ĩri tā áda.

Páulū nje ívé tā Félēkīsī endreųj gé

† 23:35 23:35 ěrōdē: ěrōdē 'điri 'bāgŭ sá ī ní Yēsŭ rī tĵzú rī gé rī. 'Í lā Mātāyo 2:1-18. * 24:8 24:8 Átángá vérěřsĵ 6-8 agá 'dĵ' bée, búkŭ ězĵ vé ī ní sĵi Ĝĵřkĵ tĵ sĵ drĵđrĵ rī agá 'dāáyo, 'bo gŭkĵ sĵi búkŭ ězĵ vé vúlē rī agá rá.

¹⁰ Kúru gávānā ní drj suzú Páülü vúgá 'dāá, ĩri ní 'yozú kīnī, ā átá átángá rī. Kúru Páülü ní 'yozú kīnī, “Á nī rá ílí kárakará, mī 'bá rīpi tā līpi ní āngū nōri agá, ma āyikō sī mávé tā njezú mī ɛndreṭj gé.

¹¹ “Mī ícō nī áamá rá 'yozú kīnī, mávé cangará Yēřúsālēmā gá 'dālē rī vudrj ní vū drī caá ú'dú mudrj drī ní řř kuyé, á mu 'dālē Múngú rī zjī.

¹² 'Bá ma tō'bá rī pi řšúkī ma āgátá gāngará gá 'bá āzi be Jō Múngú vé rī agá 'dāá kuyé, á 'yo tā ũnjī 'bá rī pi ní řgānyāzú ānī Jō Múngú rī zizú rī agá 'dāá kuyé, dōku kūrj agá 'dāá kuyé.

¹³ Ngá āzi lūupi 'yozú kīnī tā kōpi ní ma tōzú 'diri, řri tā áda 'dīni 'dāáyo.

¹⁴ “Má ā'yī rá 'yozú kīnī, ma rī létj Úpi Yēřú vé rī ā pámvú ũbī, 'bo kōpi kīnī létj má ní ũbī 'diri adri létj áda rī kuyé. 'Bo ma rī Múngú 'bá ɛ' bīpīj vé rī řnjī, ma kpá rī tájmbj Mósē vé rī 'du nga, āzini tā nēbī rī pi ní sī rī 'du nga.

¹⁵ Á 'bá ɛřj Múngú drjgē, sū 'bá 'dī'bée ní 'bāá rī řnjī, Múngú rī ũmvulēsī 'bá tā 'o'bá pīřj rī pi inga drāngará gálēsī rá, āzini řri kpá 'bá tā 'o'bá pīřj ku rī pi inga rá.

¹⁶ Á 'diātāsīyā ú'dú céré ma rī ɛřj 'bá tā pīřj 'ozú Múngú ɛndreṭj gé, āzini 'bá rī pi ɛndreṭj gé.

¹⁷ “Má adri āmvé 'dāá ílí be kárakará, má ní kúru ímvízú řgōzú mávé 'bá rī pi vúgá Yēřúsālēmā gá nōó, má řj mūfēngā ímúzú řndī mávé 'bá ngá ākō rī pi ɛ řzā kōzú, āzini má ímú Múngú ní řōbōṇō zāá.

¹⁸ 'Bá ma tō'bá rī pi ká ma řšú Jō Múngú vé rī ā bōró 'dāá, řšú ākūdē á de lā'bī mērē vé adrizú ānī ule rī vé tā gī. 'Bá bīřřká rī pi má gārā gá 'dāáyo, 'bá rī pi řgānyākī kuyé.

¹⁹ “Bo sá 'dāri gé, Yāhūdř uruķo anigé āngū ɛřīyā vé rī agá 'dāá, lē kōpi ɛ ímúkī ma tōó nī, lē kōpi ɛ ímúkī pá tuú mī ɛndreṭj gé nōgō, kōpi ɛ ímúkī rī tā ũnjī í ní ma tōzú rī 'yoó nī.

²⁰ Lē mī zj 'bá nō'bée, kōpi ā lūkī rī mī ní tā Yāhūdř rī pi vé 'bá tā lī 'bá rī pi ní řšú má rj 'bá gá ũnjī rī.

²¹ Sā āzi sī, kōpi ícō ma tō mī ɛndreṭj gé, tā má ní átá ú'dúkō be uru 'dāá, má ní 'yoó, “Bá ũdrā 'bá gī rī pi řngá gō řdri rú rá rī sī.”

²² Félékīsī ní Yēřú vé tā nīj múkē múkē rī sī, řri ní 'yozú kīnī, “Āngaráwá rī pi vé ũgalaku āmbúgú Lísīyā ícá dō gī ká, ma řbī mívē tā lī ndō.” Kúru řri ní átángá rī ā 'yongará ugazú.

²³ Řri ní tájmbj sēzú ũgalaku āngaráwá rī pi vé rī ní kīnī, ā ũtēkī Páülü rī múkē, 'bo ā oṇúkī řri ɛčj āmvé řndī, řrivé řndī rī pi ɛ ɛčkī rī řri ndree, ā kókī rī řri ɛ řzā bēsīnī.

'Ytkī Páülü rī jō í ní rizú āngū ũ'yīzú rī agá

²⁴ Ú'dú mādā ā vudrj gé, Félékīsī pi ní ímúzú ũkú ní Dūrūsílā Yāhūdřj rī be. Řri ní Páülü rī zizú ímúzú, kōpi ní bī 'bázú rizú tā Páülü ní rī átá tā Kúrīsítō Yēřú rī ɛ'yīzú rī vé rī yīzú.

²⁵ Páülü ká rī átá kōpi be tā 'ongará pīřj rī vé tā sī, tā 'bá rī ní 'í ũtēzú rī vé tā sī, āzini ú'dú í ní ímú tā lizú rī vé tā sī, sē Félékīsī ní řř. Řri ní 'yozú kīnī, “Tā 'diri ca gī! 'Í mu 'dīsī rá, má řšú dō tā 'diri tá áda, ma řbī mī zj ndō.”

²⁶ 'Bo ɛřj ní gé 'dāá, ũřš Páülü ā je 'í drj mūfēngā sī, rī Páülü rī zj ímú 'í vúgá nōó dīj dīj, rī átá řri be.

²⁷ Ílí řř ā vudrj gé, gōkī Pōrōsīyāsī Fēsītō rī 'bāá gávānā rú Félékīsī ā vūrā gá, 'bo Félékīsī oṇu Páülü rī 'yozú ũ'yīzú rī agāsī kuyé, ā 'diātāsīyā lē Yāhūdř rī pi ɛ ɛřj ā adri rī 'í ní múkē.

25

Páülü tu pá Fēsītō ɛndreṭj gé

¹ Ká Fēsītō rī 'bāá gávānā rú gī, ú'dú ná ā vudrj gé, řri ní ngazú kūrj Sīzēřīyā vé rī agāsī, řri ní 'dezu mužú Yēřúsālēmā gá.

² Fēsītō ká mužú caá 'dālē, atala atala rī pi drjgē rī pi, ambugu Yāhūdř rī pi vé rī ā uruķo'bée be, kōpi ní tā í ní Páülü rī tōzú rī ũlüzú řri ní.

³ Kōpi ní Fēsītō rī mázú, ā ā'yī řvé tá, lē ɛ řj kī Páülü rī ímúzú Yēřúsālēmā gá nōó, ā 'diātāsīyā kōpi lēkī í ũtú Páülü rī 'dīj drāá létj gé 'dīgē.

⁴ Fēsītō ní ũjázú kōpi ní kīnī, “'Ytkī Páülü rī kú jō āngū ũ'yīzú rī agá kūrj Sīzēřīyā vé rī agá 'dāá'dā, ɛřj mādā, á lē 'deé mužú 'dāá.

⁵ Lē ambugu ímívē rī pi uruķo, 'bá mužkī kōpi be trj, Páülü 'o dō tá āzi ũnjī ní rá, kōpi ā mužkī rī řri tōó 'dālē.”

⁶ Fēsītō adri Yēřúsālēmā gá 'dāá ú'dú ārō, dōku ú'dú mudrj, řri ní kúru 'dezu mužú Sīzēřīyā gá 'dāá, ká mužú adri drj 'dīni, řri ní kúru ũrízú jō tá lizú rī agá 'dāá, řri ní 'yozú kīnī, ɛ řj kī Páülü rī ímú pá tuú 'í ɛndreṭj gé.

⁷ Páülü ká řfí jō agá nōó, Yāhūdř ímú 'bá Yēřúsālēmā gálēsī rī pi tukī pá řri ā gārā gá, kōpi tōkī řri tá ũnjī ũnjī ní pi sī. Tā kōpi ní řri tōzú 'dī'bée ícō lūú 'yozú kīnī, tā 'dī'bée tá áda ku.

⁸ Páülü gā tá í ní 'í tōzú rī, kīnī, “Á 'o tá ũnjī Yāhūdř rī pi vé tájmbj nōzú kuyé, dōku má átá Jō Múngú vé rī ā tá ũnjī kuyé, dōku má átá 'bāgú āmbúgú Rómā vé rī ā tá ũnjī kuyé.”

⁹ Fēsītō lē ambugu Yāhūdř vé rī pi ɛ ɛřj ā adri 'í ní múkē. Kúru řri ní Páülü rī zizú kīnī, “Mī ā'yī mužú Yēřúsālēmā gá 'dālē rá,

mī mu rī pá tuú má ɛndrɛtj gé, má lī rī rívé tá 'dálé?"

¹⁰ Páulū ní újázú kīnī, "Á tu nóni pá jó ī ní rizú tá līzú 'bāgú āmbúgú Rómā vé rī ā rī sī rī agá, lē ā līkī mávé tá nōgó. 'Í nī múké múké 'yozú kīnī, á 'o tá āzi ūnjī Yāhūdī rī pi ní kuyé.

¹¹ Á 'o té dō tá ūnjī ī ní ícózú ma 'dīzú ní rá, má ícó té 'dīngará rī vé tá gāá ku. 'Bo dō tá Yāhūdī imū'ba 'dī'bee ní ma tōzú rī adri tá áda kuyé, 'bā āzi ícó ma sēe kōpi drīgē ku. Á lē mávé tá jīī 'bāgú āmbúgú Rómā vé rī ɛndrɛtj gé, ā lī rī mávé tá nī."

¹² Fésītō kā tá rī átá ívé 'bā tá lī'ba rī pi be, īri ní 'yozú Páulū ní kīnī, "Mī lē 'bāgú āmbúgú Rómā vé rī ā lī mívé tá nī. Mī ícó mu 'bāgú Rómā vé rī vúgá 'dāá rá."

'Bāgú Āgīrīpā mu Fésītō vúgá

¹³ Kā muj adrii ū'dū mādā ā vūdrī gé, 'bāgú Āgīrīpā pi ɔmvūpi Bērīnkē be, kōpi ní 'dezu muzú Fésītō rī ndrezú Sīzērīyā gá 'dāá.

¹⁴ Kōpi ní adrii 'dālē ū'dū be kárakarā rī sī, Fésītō ní tá ī ní Páulū rī tōzú rī ūlūzú 'bāgú rī ní. Īri ní 'yozú kīnī,

"Félēkīsī ku ágó āzi ī ní 'yīī rī kú jó āngū ū'yīzú rī agá nō.

¹⁵ Má kā muj Yērūsālēmā gá 'dāá, atala atala rī pi drīgē rī pi, 'bā ambugu Yāhūdī vé rī pi be, kōpi ūlūkī tā ī ní Páulū rī tōzú rī, kōpi kīnī, má lī tá drī ní gé.

¹⁶ Má ní 'yozú kōpi ní, má kīnī, "Tāīmbī Rómā vé rī ā'yī ī ní tā līzú 'bā āzi drīgē īsū nje drī ívé tá kuyé 'dīni ku.' Drīdrī nī, 'bā rī pá tu 'bā 'ī tō'ba rī be 'bā tá lī'ba rī pi ɛndrɛtj gé, īri ívé tá nje ūgbále, ī ībī ĩrívé tá lī nō.

¹⁷ "Kōpi kā ícá má vúgá nōó, má iza sā kuyé, kā muj adrii drū 'dīni, má ní átázú má kīnī, ā ījīkī Páulū rī má vúgá vūrā ī ní rizú tá līzú rī gé nōó.

¹⁸ 'Bā ĩri tō'ba rī pi kā tá rī njeé, tá kōpi ní ĩri tōzú rī adri sū má ní ūšūj rī tīnī kuyé.

¹⁹ Tá má ní īsū rī, kōpi rīkī āgátá gāā ī āsāmvú gé sī ívé mērē Yāhūdī vé rī ā tá sī, āzīni kōpi rīkī āgátá gāā ágó rū be Yēsū, drāapi gī, Páulū ní 'yoó ĩri ĩdri rú rī vé tá sī.

²⁰ "Á ndā létī tí tá 'dīri uzīzú nīzú ānī, kúru má ní Páulū rī zīzú, dō lē rá, ā mujī ĩrívé tá lī Yērūsālēmā gá.

²¹ 'Bo Páulū ní zīzú kīnī, ā 'yīkī 'ī kú jó āngū ū'yīzú rī agá nōgó, cīngbā 'bāgú rī ā lī rī ívé tá nī. Kúru má ní átázú má kīnī, ā 'yīkī ĩri kú nōgó, cīngbā cazú ū'dū má ní imūzú ĩri pēzú muzú 'bāgú āmbúgú Rómā vé rī vúgá rī gé."

²² Kúru Āgīrīpā ní 'yozú Fésītō ní kīnī, "Á lē ágó 'dīri vé tá yīī má bī sī." Fésītō

nī újázú Āgīrīpā ní kīnī, "Mī ícó ĩrívé tá yī drū sī rá."

Páulū tu pá Āgīrīpā ɛndrɛtj gé

²³ Kā muj adrii drū 'dīni, Āgīrīpā pi ní imūzú Bērīnkē be, kōpi ní ífīzú jó tá līzú rī agá nōó, 'bā rī pi ngakī céré kōpi ĩnjī ambamba, kōpi imūkī ūgalaku āngaráwā rī pi vé rī pi be, 'bā ambugu ambugu kūrū agá rī pi be trū. Fésītō ní átázú kīnī, ē ījīkī Páulū rī ífī jó agá nōó.

²⁴ Fésītō ní 'yozú kīnī, "'Bāgú Āgīrīpā, ĩmī 'bā imū'ba rī pi be céré, ĩmī ndreki drū ágó 'dīri ká! Yāhūdī adri'ba Yērūsālēmā gá, āzīni Sīzērīyā gá rī pi be céré, imūkī kuu má vúgá nō, kōpi lēkī ā 'dīkī Páulū rī drāá 'dīisī rá.

²⁵ 'Bo má īsū tá ūnjī ī ní ícózú ĩri 'dīzú drāzú rá ní kuyé. 'Bo ĩri ní lēé 'bāgú Rómā vé rī ā lī ívé tá nī rī sī, má ūšū, ā lē ĩri pēe muzú Rómā gá.

²⁶ 'Bo má īsū tá ā pá má ní kōkōbī sīzú sēzú 'bāgú rī ní kuyé. Nóni má ījī ĩri imū pá tuú ĩmī ɛndrɛtj gé, agaapi rá rī, 'bāgú Āgīrīpā, má ījī ĩri ní ɛndrɛtj gé, mī uzī rī ĩri, má īsū rī tá má ní lēé sū rī ānī.

²⁷ 'Á diātāsīyā ā pē dō 'bā ī ní 'yīī rī 'bāgú rī vúgá 'dāá īsūzú sīkī ĩrívé tá kuyé, tá 'dīri adri múké ku."

26

Páulū átá ívé tá 'bāgú Āgīrīpā ɛndrɛtj gé

¹ Āgīrīpā ní 'yozú Páulū ní kīnī, "Má ā'yī rá, mí átá mívé tá." Kúru Páulū ní drī suzú uru, ĩri ní í'dózu átázú kīnī,

² "'Bāgú Āgīrīpā, ma āyīkō sī mí ní ma ā'yīī ū'dū āndrū rī gé tá Yāhūdī rī pi ní ma tōzú rī átázú mí ɛndrɛtj gé rī sī.

³ Á nī rá mí nī 'bávé mērē Yāhūdī vé rī rá, āzīni mí nī tá 'bā ní ē'yīī sēepi 'bā ní 'bā acozú Yāhūdī rú rī rá. Kúru á má mí drī ĩrī sī, lē mí 'bā bī mávé tá yīzú ēšj mādā sī.

⁴ "Yāhūdī rī pi ārēvū céré nīkī ma rá í'dózu ānjīnā gá 'dāá. Kōpi nīkī tá má ní rīī 'oó 'bávé āngū agá, āzīni Yērūsālēmā agá rī rá.

⁵ Kōpi nīkī mávé tá caā lóki be aco, kōpi ícó mávé tá ūlū rá, dō kōpi ā'yīkī rá. Kōpi ícó lū mí ní kīnī, ma Fārūsīgú, ma rī mērē 'bávé rī ā tá 'dū nga rá.

⁶ Āndrū sī á tu pá nō, lēkī mávé tá līj, ā'diātāsīyā má ní ēšj 'bāā tá Múngú ní ežjī 'bā é'bīpījī ní rī 'duj ngaā rī sī.

⁷ "Sūrū mudrī drī ní ĩrī ĩsērélé vé rī pi 'bākī ēšj rizú tá ĩri ní ežjī rī ūtēzū, ānī sē kōpi rī Múngú rī ĩnjī ūtūnā pi ĩnīnā be. Á 'bāgú, ēšj má ní 'bāā rī sī, Yāhūdī rī pi ní ma tōzú ānī.

⁸ Ngá ĩmī ní ūšūj kīnī, Múngú ícó 'bā ūdrā'ba gī rī pi ĩdri gōó ĩdri rú ku rī ā'dī?

9 “Àndúrú má ǔṣṣ, á lè tǎ rǐ pi 'oó, ǎ ọwúkí rí Yésù Nàzèrétàgú rǐ ǎ rú ǎní.

10 Tǎ 'dǐrǐ á 'o Yèrúsálémǎ gá 'dǎá rá. Atala atala rǐ pi drǐgè rǐ pi sèkǐ má ní ùkpò, má uru 'bá Yésù rǐ ẹ'yí'bá gí rǐ pi ǐjǐ ímú ú'bé jó àngú ù'yìzú rǐ agá, kádó lèé kòpǐ ú'dí, ma kpá rǐ tǎ ni ǎ'yí, ǎ ú'díkǐ kòpǐ ùdrǎá rá.

11 Á rǐ ẹcǐ jó Múngú rǐ zìzú rǐ pi agásǐ, á rǐ 'bá Yésù rǐ ẹ'yí'bá gí rǐ pi ọcǔyí, kòpǐ ẹ ideo kǐ rǐ Yésù rǐ ǎní. Á rǐ kpá ẹcǐ kùrý uruko ǎmvé rǐ pi agásǐ, má ọcǔyí kòpǐ ùnjǐ ùnjǐ.

12 “'U'dú ǎlu, atala atala rǐ pi drǐgè rǐ pi sèkǐ má ní ùkpò rá muzú ǎní Dámáséké gá.

13 Á 'bǎgú, ma kǎ rǐí muý lètí gé sǐ, ǔtú mgbímgbǐ gé 'dǐgè, á ndre ǎcǐ dǐ íngázú 'bù gélésǐla, ímgbèrè má gǎrǎ, ǎzini 'bá má ní ẹcǐ kòpǐ be rǐ pi ǎ gǎrǎ kùrý, ǐrívè dǐngárá àngú ímgbèrèépi rǐ ndè ǔtú vé dǐngárá rá.

14 'Bá ní céré u'dezú vùgá, má ní 'ú'dúkó yìzú íngázú 'bù gélésǐ, ǐrǐ ní 'yozú má ní ǎrámáyíkǐ tǐ sǐ kǐnǐ, 'Sáulǎ, Sáulǎ! Ngá mí ní rizú ma ọcǔzú 'dǐnǐ rǐ ǎ'dǐ? Òmbǎ mí ní rǐí fuú má be 'dǐrǐ, ǐrǐ tǎ azakaza vé ní.'

15 “Má ní zìzú, má kǐnǐ, 'Úpí, mí ǎ'dǐ 'i?' 'Úpí ní újázú kǐnǐ, 'Bá mí ní rǐí ọcǔyí rǐ, ǐrǐ ma 'i Yésù 'i.

16 Mǐ íngá pá tuú uru sǐ. Má 'i'da ma mí ẹndrètí gé, á lè mí ǐpèe adrií ǎtǐ'bá mávé ní, mí mu rǐ mávé tǎ mí ní ndreé mí mí sǐ rǐ ùlúú, ǎzini tǎ má ní úmvúlésǐ ímú ùlúú mí ní rǐ ùlúú 'bá rǐ pi ní.

17 Ma ímú mí pa 'bá ǐmívè rǐ pi drǐgè sǐ rá, ǎzini 'bá adri'bá Yáhúđǐ rú ku rǐ pi drǐgè sǐ rá. Ma mí pè mu 'bá adri'bá Yáhúđǐ rú ku rǐ pi vùgá 'dǎá,

18 mí mu rǐ kòpǐ ẹ mí zǐjǐ, kòpǐ ẹ ǐfúkǐ rǐ tǎ ǐnjǎ vé rǐ agásǐ rá, kòpǐ ǎ adri kǐ rǐ ǔtúnǎ agá, kòpǐ ẹ ǐfúkǐ rǐ ùkpò Sátáná vé rǐ agásǐ ǎmvé, kòpǐ ǎ adri kǐ rǐ 'bá Múngú vé ní, Múngú ǎ trǔ rǐ kòpǐ ǐvé ùnjíkǎnyǎ agásǐ rá. Kòpǐ ẹ'yíkǐ dō ma gí, kòpǐ ǐ újǎ adri uletere 'bá Múngú vé ní.'

19 “'Bǎgú ǎgǐrǐpǎ, ǐndrǐlǐkǐ íngápǐ 'bù gélésǐla 'dǐrǐ, á 'dú tǎ ni ngáá rá.

20 Má 'ídó tǐ Múngú vé rǐ ùlúú 'bá Dámáséké vé rǐ pi ní, 'bá Yèrúsálémǎ vé rǐ pi ní, ǎzini má ùlú àngú Yúdáyá vé rǐ agásǐ céré, á gō kpá caá 'bá adri'bá Yáhúđǐ rú ku rǐ pi ǎsámvú gé, á 'yo, má kǐnǐ, lè kòpǐ ǎ kukǐ ùnjíkǎnyǎ ǎní, kòpǐ ẹ ẹ'yíkǐ Múngú rǐ áyú, tǎ kòpǐ ní 'oó rǐ, á lù rǐ 'yozú kǐnǐ kòpǐ újǎkǐ ẹṣǐ gí.

21 “'U'dúkó múké má ní ùlúú 'dǐrǐ sǐ, Yáhúđǐ rǐ pi rúkǐ ma Jó Múngú vé rǐ ǎ bóró gá 'dǎá, kòpǐ lèkǐ kòdò ma 'dǐjǐ.

22 'Bo Múngú ko má ǐzǎ cǐmgbá ǐcázú 'ú'dú ǎndrǔ rǐ gé, á tu pá nógó, á lè tǎ rǐ

ùlúú 'bá rǐ pi ní céré, 'ídózú 'bá ǐ ní ndreé kuú ẹjǐ ǎkó rǐ pi ní, ǎzini 'bá ǐ ní ǐnjǐ ǐnjǐ rǐ pi ní. Má ǐmbá tǎ ǎzi túngú ní kuyé, má ǐmbá tǎ nẹbǐ rǐ pi ní ùlúú rǐ, ǎzini tǎ Mósè ní 'yoó ǐrǐ ímú 'i nga drǐdrǐ 'dǐlè rǐ.

23 Má kǐnǐ, Kúrísítò rǐ úmvúlésǐ ímú ǐzǎngǎ nya rá, ǐ ímú ǐrǐ inga drǎngárá gálésǐ drǐdrǐ, ǐrǐ ímú dǐ ǔtúnǎ rú ǐvé 'bá rǐ pi ǎsámvú gé, ǎzini 'bá adri'bá Yáhúđǐ rú ku rǐ pi ǎsámvú gé.”

24 Pǎulú kǎ rǐí áta, Fésítò ní trezú 'ú'dúkó be uru 'dǎá kǐnǐ, “Pǎulú! Mǐ drǐ ǎbá gí, mívé lǎngárá ambamba rǐ sè mí drǐ ǎbá ní.”

25 Pǎulú ní újázú kǐnǐ, “ǎmbúgú Fésítò, má drǐ ǎbá kuyé. Tǎ má ní áta 'dǐrǐ, ǐrǐ tǎ áda, ǐrǐ ǐffí be.

26 'Bǎgú ǎgǐrǐpǎ nǐ tǎ má ní áta 'dǐ'bée céré rá, sè má ní rizú átázú ǔrǐ ǎkó 'dǐ. Tǎ 'dǐ'bée ní rizú ǐ ngazú rǐ gé, nǐ rá, ǎ'diátásiyá tǎ 'dǐ'bée nga 'i ǔgúzǎ rú kuyé.

27 'Bǎgú ǎgǐrǐpǎ, mí ẹ'yí nyo nẹbǐ rǐ pi vé tǎ rá? Á nǐ rá mí ẹ'yí rá.”

28 ǎgǐrǐpǎ ní Pǎulú rǐ zìzú kǐnǐ, “Mǐ ǔṣṣ, mí ǐcò ma úbé ǐcá Kúrísítǐyǎnǐ rú sǎ mǎdǎjǎ nòrǐ agá rá?”

29 Pǎulú ní újázú kǐnǐ, “Mǐ dō mí újǎ sǎjǎ nòrǐ agá rá yǎ, dō mí ǐbí mí újǎ ndò yǎ, ma Múngú rǐ zǐ mí ní, ǎzini 'bá mávé tǎ yǐ'bá ǎndrǔ nò'bée ní, ǐmǐ ǐcákǐ rǐ sù má tǐnjǐ, adri 'yozú kǐnǐ sù ǐ ní ma 'yǐ nòrǐ tǐnjǐ ku.”

30 'Bǎgú ǎgǐrǐpǎ, gávǎnǎ Fésítò, Bèrǐmíkè, 'bá jó agá rǐ pi be céré, kòpǐ ní ngazú uru.

31 Kòpǐ kǎ rǐí fuú muzú ǎmvé 'dǎá, kòpǐ ríkǐ áta ǐ ǎsámvú gé sǐ kǐnǐ, “ǎgò 'dǐrǐ 'o tǎ ǎzi ǐ ní ǐcózú ǐrǐ 'dǐzú drǎzú ní kuyé, 'o kpá tǎ ǎzi ǐ ní ǐcózú ǐrǐ 'yìzú ní kuyé.”

32 ǎgǐrǐpǎ ní 'yozú Fésítò ní kǐnǐ, “ǎgò 'dǐrǐ ǎ 'yo dō 'bǎgú ǎmbúgú Rómá vé rǐ ǎ lǐ ǐvé tǎ ní 'dǐnǐ ku, ǐ té ǐrǐ trǔ rá.”

27

Pǎulú 'de muzú Rómá gá kúlúmgbá sǐ

1 ǎgǐrǐpǎ kǎ 'yoó 'bá 'dekǐ muý kúlúmgbá sǐ ǐtǎlyǎ gá, ǐ ní Pǎulú pi ẹzìzú 'bá uruko ǐ ní ù'yí rǐ pi be kú ǔgalaku Júllyásǐ drǐgè. Júllyásǐ rǐ ǔgalaku ǎngáráwá ǐ ní zǐjǐ ngúlúmú 'bǎgú ǎmbúgú Rómá vé rǐ pi vé ní.

2 'Bá ní tuzú kúlúmgbá ǐbǐpi íngápǐ ǎdrámǎtíyò gá rǐ agá, kúlúmgbá rǐ lè ẹcǐ muzú vùrǎ ǐrǐ ní pá tuzú rǐ pi gé sǐ, àngú Ẹzǐyǎ vé rǐ agá. 'Bá tǔkǐ Mákédóníyágú be trǔ, ágó rǐ ǎ rú ǎrísítǎrúko 'i, ǐbí íngá Tésǎlònikè gá.

3 Kǎ muý adrií drǔ 'dǐnǐ, 'bá ní cazú kùrý Sídóná vé rǐ gé, Júllyásǐ 'bá ẹṣǐ múké Pǎulú

ní, ā'yī Páulū ri muḡ ívé ũndī rī pi vú, kōpi ā sékí rī یری ní ngá یری ní lēé rī.

4 'Dāgá 'bá gōkí fíi kúlúmgbá agá dīī, ũlī ní ívǐzú 'bá vúgá nólé ũkpō be, 'bá ní kúru 'deuz muzú, 'bá agakí āngū 'i līipi kú ngu Sáyipūrāsí vé rī ā gārā gá sī, ũlī vīipi ũkpō be 'dīri ā 'o rī 'bá ũnjī ku.

5 'Bá muḡi yīī tafu rī agāsī, 'bá agakí āngū Kilīkiyā vé rī ā gārā gá sī, āzini 'bá agakí āngū Pāmífliiyā vé rī ā gārā gá sī, 'bá ní kúru cazú kūrū Mírā vé rī gé, āngū Lisīyā vé rī agá.

6 Ūgalaku rī íṣu kúlúmgbá āzi íbǐ íngá Ālēkizāndāriyā gá, lē muḡi Ítālīyā gá, یری ní 'yozú kīnī, 'bá tūkí kúlúmgbá rī agá.

7 'Bá rikí muḡi kúlúmgbá rī sī mādā, 'dū ǔ'dú kárakarā, 'bá nyakí ízāngā ambamba. 'Bá kā ríí 'bāá caá ĩnyinā Kīnidō gé, ũlī rī vé vīngārā sé 'bá útrúkí 'bá muzú drīdrī kuyé. Kúru 'bá ní 'bá újázú muzú wōḡōkó ándrelé rú rī gé, cazú āngū 'i līipi kú ngu yīī agá Kūrété vé rī gé. 'Bá agakí kūrū Sālīmóné vé rī ā gārā gá sī.

8 'Bá agakí muzú Kūrété ā gārā gá sī, 'bá nyakí ízāngā ambamba, 'bá ní kúru cazú vūrā kúlúmgbá rī pi ní pá tuzú rī gé, ĩnyināgá kūrū Lāsīyā vé rī gé.

9 'Bá izakí sá ambamba, ā'diātāsīyā sá kílongóro vé rī gé, ũlī rī vī ũkpō be ambamba, kúlúmgbá rī ícō muḡi ānǐ bā ku, ā'diātāsīyā Ū'dú í ní rizú Ānyāngā A'bizú* rī aga gí. Páulū ní 'yozú ũgalaku kúlúmgbá agá rī pi ní kīnī,

10 "Āgō 'dǐ'bée, á nī rá 'bá útrúkí dō 'bá muzú kúlúmgbá rī sī drīdrī, 'bávé kúlúmgbá, 'bávé oḡu kúlúmgbá agá rī pi, 'bá ngúlú be céré, 'bá drīlē ũnjǐ íṣu rá."

11 'Bo ũgalaku rī ā'yī tā Páulū ní 'yoó rī kuyé, ā'yī tā kúlúmgbá é'dǐpa ní 'yoó rī, āzini ágó kúlúmgbá újǐpi rī ní 'yoó rī áyu.

12 Vūrā 'dīri kúlúmgbá rī pi ní rizú pá tuzú rī, یری vūrā ũnjǐ, ā'diātāsīyā lókí kílongóro vé rī ũnjǐ, 'bá ícókí adrii 'dāgá bā ku, 'bá kárakarā pi ũṣūkí kīnī, lē 'bá 'dekí muzú kúlúmgbá rī sī Fōyīnīkē gé, ā'diātāsīyā یری vūrā múké kúlúmgbá rī pi ní muzú pá tuzú ní, lókí kílongóro vé rī gé 'bá muḡi rī adrii 'dāgá. Vūrā kúlúmgbá rī pi ní pá tuzú 'dīri Kūrété gá, یری vūrā ũtú ní 'dengárā gálé rú rī gé, vūrā 'dāri gé, 'bá rī pi ícō āngū ndre ándrelé rú, āzini ũrúlé rú.

Ūlī vīipi ũkpō be yīī tafu rī agá rī

13 Ūlī rī kā í'dó vīī ũkpō be mādā ándrelésila, 'bá kúlúmgbá újǐ'bá rī pi

ṣṣūkí kīnī, í ícō muḡi rá. Kōpi ní ũmgbū rī ísézu yīī agá 'dāási, kōpi ní muzú āngū 'i līipi kú ngu yīī agá Kūrété vé rī ā gārā gá sī.

14 Kā muḡi adrii mādā, ũlī ní ívǐzú ímǐzú 'bá vúgá nólé ũkpō be, ũlī rī íbǐ ívǐ āngū 'i līipi kú ngu yīī agá rī gé 'dāási, āsámvu āngū ũrúlé rī pi vé ũtú ní ífúzu rī be rī gélésila.

15 Ūlī rī vī ũkpō be, sé 'bá ícókí kúlúmgbá rī jǐi bā ku. 'Bá kuki ũlī rī rī kúlúmgbá rī vīī muzú ní.

16 'Bá agakí āngū 'i līipi kú ngu yīī agá í ní zīī Kāwūdā rī ā gārā gá sī, vūrā 'dāri gé, ũlī ícō vīī ũkpō sī ku. 'Bá ũ'bīkí kúlúmgbá idri pazú rī ísé, 'bá íṣúkí ízāngā ānǐ ambamba.

17 'Bo 'bá íséki kúlúmgbá idri pazú rī kúlúmgbá āmbúgú rī agá nōó rá. 'Bá kúlúmgbá újǐ'bá rī pi ũ'yīkí bāákú kúlúmgbá rī ā rú'bá gá sī kūrū, kúlúmgbá rī úmbézu, ā adri rī ānǐ ũkpō ũkpō. Kōpi 'okí ũrǐ sī, ũlī rī ní lēé kōpi vīī muzú āngū cinyáfā rú í ní zīī Sārātísí rī gé rī sī, kōpi u'dukí ngá í ní úmbé kúlúmgbá rú'bá gá bāákú sī rī pi ú'bé yīī agá, kúlúmgbá rī ā muḡi rī ānǐ mādā. Ūlī rī rī kúlúmgbá rī vīī muzú ní.

18 Ūlī rī vī ũkpō be, kā muḡi adri drū 'dini, kōpi u'dukí ngá kúlúmgbá agá rī pi ú'bé yīī agá.

19 Kā muḡi caá ũ'dú na ní gé, kōpi u'dukí ngá ēzǐ ngazú kúlúmgbá agá rī pi ú'bé céré yīī agá.

20 Ūlī vīipi ũkpō be 'dīri vī caá ũ'dú be kárakarā, ózū ũtú rī ē mǐ, āzini ózū linyā rī pi, sé kōpi índréki ku, 'bá ũṣūkí 'bá ícókí idri ku.

21 'Bá adriki ũ'dú be kárakarā, 'bá nyakí ngá kuyé. Páulū ní ngazú pá tuzú ũru sī, یری ní 'yozú kīnī, "Āgō 'dǐ'bée, ími yīkí té dō tā má ní 'yoó rī rá, 'bá ícókí té ífúú Kūrété agá 'dāási ku, ngá 'dǐ'bée ícókí té ábá ku.

22 'Bo á lē nōnǐ 'yoó ími ní kīnī, lē ímǐ éṣǐ ā adri ũkpō ũkpō, ā'diātāsīyā ími āsámvu gé 'dǐgé, 'bá āzi ícō drāá āluḡānǐ ku, kúlúmgbá rī 'yénǐ ábá ní.

23 "Ma 'bá Múngú vé ní, ma rī Múngú rī ĩnjǐ. ĩnjǐ ájée rī sī, ĩpē ívé mǎlāyīkǎ ímú pá tuú má gārā gá,

24 یری ní 'yozú má ní kīnī, 'Páulū, mí 'o ũrǐ sī ku, mí muḡi pá tu 'bāgú āmbúgú Rómā vé rī éndrēṭí gé rá. Mǐ tā sī, Múngú vé éṣǐ múké rī sī, یری 'bá kúlúmgbá agá rī pi idri céré rá.'

* 27:9 27:9 Ū'dú í ní rizú Ānyāngā A'bizú rī: Ū'dú 'dīri ílǐ ālu agá, átálágú āmbúgú rī fǐ Jó Múngú vé rī agá 'dāá vú be ālu, یری muḡi āri uya Vūrā Uleteretere rī agá 'dāá, 'bá Ísērélé vé rī pi trúzú ānǐ ívé ũnjǐkányā agāsí, 'bá Ísērélé vé rī pi rī ānyāngā a'bi ũ'dú 'dīri gé. † 1ā Lēvǐtǐkǎ 16; Eberé 9-10. † 27:12 27:12 Lókí kílongóro vé rī: Āngú Ísērélé vé rī gé 'dāá, lókí kílongóro vé rī gé, éṭǐ tungárā ũkpō ũkpō, ā'diātāsīyā yīḡō rǐ 'dǐ ambamba, sé āngú rǐ igbe igbe. Sā 'dāri gé, ũlī rǐ vī ũkpō be, sé kúlúmgbá ícō pá tuú 'dāgá ku.

²⁵ Ḃgō 'dī'bee, ìmi 'okí ùrī sī ku, má ẹ̀'yì tã Múngú ní 'yoó rī rá, tã rī ìmú 'i nga sù Ìri ní 'yoó má ní 'dīri tñj.

²⁶ Ùlì rī ìmú kùlúmgbá rī vī mụ pá tu àngū 'i lǐpi kú ngu yìí agá 'dāri gé."

²⁷ Ùlì vī yìí tafu rī drǐgē sī ùtúnj pi ìnjà be, caá ù'dú mụdrǐ drǐ ní sù, ká mụy caá ìnj àgágá, 'bá kùlúmgbá rī ùjì'bá rī pi ní nǐzú àmázú 'yozú kìnì, Ì 'bákì caá yìí tafu Ádírìyá vé rī tì gé àngū nyòókú rú rī gé gí.

²⁸ Kòpi ní aya àzi í'dúzá 'yízá báá sī, 'bezu yìí agá 'dāá, yìí rī vé kungará àmázú ànì, Kòpi ìsùkì nǐj, yìí rī vé kungará ca pá ágélé mūdūrùlù àlu pùkú Ìrì (120). Kòpi ká Ì útrú mụzú drǐdrǐ, kòpi ìsùkì nǐj, yìí rī vé kungará ca pá ágélé pùkú ùrómì (90).

²⁹ 'Bá kùlúmgbá ùjì'bá rī pi 'okí ùrī sī, kòpi ìsùkì kìnì, 'bá mụ 'bá ẹ̀sì ìrà rù'bá gá, kòpi u'dúkì ùmgbù Ì ní ù'yìí sù kùlúmgbá rù'bá gá rǐ pi ù'bé yìí agá, kòpi zíkì Múngú rì kìnì, lè àngū rī ówù Ì ní mbèlè mbèlè.

³⁰ 'Bá kùlúmgbá rī ùjì'bá rī pi lèkì kòdò ngaá pá kùlúmgbá rī agásì rá, kòpi í'dúkì kùlúmgbá ìdri pazú rī suú yìí agá 'dāá, 'bá rī pi ã ùsùkì rì kìnì Ì rī ùmgbù ù'bé yìí agá 'dāá, kùlúmgbá rī ẹ̀ndrẹ̀tì gé.

³¹ Páulù ní 'yozú ùgalaku rī ní, àzini àngaráwá rī pi ní kìnì, "'Bá kùlúmgbá rī ùjì'bá rī pi dō kùlúmgbá rī agá nōó 'dāáyó, ìmi ícókì ìdri ku."

³² Kúru àngaráwá rī pi ní báákú kùlúmgbá ìdri pazú rī ù'yìí rī pi ùlízú, kòpi ní kùlúmgbá rī kuzú 'dezú yìí agá 'dāá.

³³ Àngū rī ká 'báá ríí ówù, Páulù ní kòpi mázú, lè kòpi á nyakí ìnyá. Ìri ní 'yozú kìnì, "Ù'dú mụdrǐ drǐ ní sù 'dī'bee agá, ìmi ríkì adrii ìzàngá sī, ìmi nyakí ngá kuyé.

³⁴ Á mã ìmi, lè ìmi nyakí ngá, ìmi adriki rì ìdri rú. Ìmi 'okí dō 'dini, 'bá àzi ícò ádrá ìmi àsámvú gé 'dìgè ku."

³⁵ Páulù ká tã rī átá 'dini, Ìri ní pánga í'dúzá, Ìri ní ówò'difó sèzú Múngú ní 'bá rī pi ẹ̀ndrẹ̀tì gé 'dìgè. Ìri ní pánga rī àndízú, Ìri ní í'dózá nyazú.

³⁶ Tã 'dīri ìmbá kòpi è ẹ̀sì, kòpi gòkì ngá nyaá rá.

³⁷ 'Bávé káláfe mūdūrùlù Ìrì pùkú ẹ̀zìrì drǐ ní áziyá (276) kùlúmgbá agá 'dāá.

³⁸ 'Bá rī pi ká ngá rī nyaá ẹ̀pízú gí, kòpi u'dúkì ànyàngá rī è ìmbítá ù'bé yìí agá, kùlúmgbá rī è ẹ̀njì rì ku.

Ùlì ùkpò be ni vī kùlúmgbá rī ùḡdò kpélékpélé

³⁹ Àngū rī ká ówù, kòpi nǐkì àngū nyòókú rú rī amá kuyé, 'bo kòpi ní àngū cinyáfá rú ní ndrezú yìí gārā gá 'dāá, kòpi ní ùsùzú, Ì lèkì kùlúmgbá rī jìjì mụzú àngū cinyáfá rú rī gé 'dāá.

⁴⁰ Kúru kòpi ní báákú Ì ní ùmgbù rī pi ùmbézá rī pi ùlízú, ùmgbù rī pi ní u'dezú yìí ã ndúgè 'dāá, kòpi ní kpá ngá kùlúmgbá rī ùjìzú rī oyuzú. Kòpi ní bōngó kùlúmgbá rī ẹ̀ndrẹ̀tì gé ùlì ní ríí vīí anigé kùlúmgbá rī vījì mụzú rī sezú uru, ùlì ní kùlúmgbá rī vizú mụzú yìí tì gé 'dāá.

⁴¹ 'Bo kùlúmgbá rī mụ 'i ẹ̀sìjì àngū cinyáfá rú rī gé 'dāá, áwí atee àngū nyòókú rú rī gé. Kùlúmgbá rī vé ùmṣu tì atee mgbé, ícò mụy bá ku. Ùlì ùkpò be ni ní ìngázú, Ìri ní yìí rī vizú úvázú ngúyá ngúyá, ùlì rī vé ùkpò ùḡdò kùlúmgbá rī vé só kpélékpélé.

⁴² Àngaráwá rī pi lèkì 'bá Ì ní ù'yìí rī pi ù'dí 'dīisì rá, à'diátásiyá kòpi à gbákì rì yìí rī ápá mụzú ku.

⁴³ 'Bo ùgalaku àngaráwá rī pi vé rī lè ã 'dìkì Páulù rì ku, à'yì tã àngaráwá rī pi ní lèé 'oó 'dīri kuyé. Ìri ní átázú kìnì, 'bá nǐ'bá yìí gbà'bee ìndì rī pi ã úwákì kùlúmgbá rī agásì drǐdrǐ, kòpi ã mụkì àngū nyòókú rú rī gé.

⁴⁴ Ìri ní 'yozú uruko'bee ní kìnì, kòpi ã útúkì úrì kùlúmgbá rī vé ìrìkò ùḡdòpi gí 'dīri drǐgè. Kúru 'bá rī pi àrèvú cérè cakì àngū nyòókú rú rī gé 'dālè múkè.

28

Páulù ca Málátá gá

¹ 'Bá cakì yìí tì gé 'dālè múkè, 'bá mụkì nǐj amá àkudè 'bá cakì àngū 'i lǐpi kú ngu yìí agá Ì ní zìj Málátá rī gé gí.

² 'Bá adri'bá àngū 'i lǐpi kú ngu rī agá 'dālè rī pi ẹ̀'yìkì 'bá ẹ̀sì be múkè. Kòpi ùdèkì áci, ẹ̀'yìkì 'bá úrì áci rī tì gé, à'diátásiyá sà 'dāri gé, yìígò rì 'dì nǐ, àngū rī igbegbe.

³ Páulù ní íjá u'duzú, Ìri ní ù'bázú áci mī gé 'dāá, áci rī vé kongará sī, ìnjì ní íkpuzú Páulù è drǐ cízú.

⁴ 'Bá rī pi ká ndree ìnjì rī ci Páulù è drǐ, ónjú kuú drǐ ní gé títì, kòpi ní átázú Ì àsámvú gé sī kìnì, "Ágò 'dīri bá àngū ù'dìpi nì, 'de yìí agá 'dāá rá, 'bo drá kuyé, 'bávé múnú rī pi vé àzi àlu, lị tã drǐ ní gé gí, lè ã 'dìkì Ìri dráá 'dīisì rá."

⁵ 'Bo Páulù ní ìnjì rī yazú 'í drígè sī 'dezú áci mī gé 'dāá, ìnjì rī 'o Ìri ùnjì kuyé.

⁶ 'Bá rī pi ùsùkì déna Páulù è drǐ rì pǐ rá, dōku Ìri koro nga í'dé, Ìri drá rá, kòpi tēkì ndree sà be áco, kòpi ká ndree ìnjì rī 'o Ìri ùnjì kuyé, kòpi gòkì ùsùjì kìnì, ágò 'dīri múnú.

⁷ Gávānà àngū 'i lǐpi kú ngu yìí agá 'dāri vé rù Pùbèlìyò 'i, Ìri nyòókú be àngū 'dāri gé. Ẹ̀'yì 'bá ívé àngá, adri 'bá be múkè cazú ù'dú na.

⁸ Sà 'dāri gé, Pùbèlìyò ẹ̀tẹ̀pì rì drá rú, rù'bá ní koko, Ìri rì sùsù. Páulù ní fizú mụzú Ìri ndrezú, Ìri ní Múngú rì zìzú, Ìri

ni 'i drj 'bāzú drj ni gé, drā rī ni kúru dezu rj 'bā ni gé sī rá.

⁹ Tā 'i ngaápi 'diri ā vudrj gé, 'bá céré drā be adri' 'bā āngú 'i ljjpi kú ngy yj agá 'dālē rī pi ímúki Páulū vúgá, drā rī de kōpi rj 'bā gá sī rá.

¹⁰ Tā 'diri sē 'bá rī pi céré ĩnjiki 'bā ĩnjĩnjĩ, lóki 'bá ní lēzú mužú rī ká ícó, 'bá rī pi sēki 'bá ní ngá 'bá ní lēē rī pi ārevú céré rá.

Páulū ca Rómā gá

¹¹ Mbāā na ā vudrj gé, sá kilóngoro vé rī ká deǵ, 'bá ní tuzú kúlúmgbá pá tuúpi kú Málátá gá rī agá, 'bá ní 'dezu mužú. Kúlúmgbá rī íbi ímú Ālĕkizāndāriyā galēsī, údéki ngá mungú rj ĩrj kú endreǵ ni gé, ālu rī ā ru Kāsítóré, āzi rī Pólĕkīsī.

¹² 'Bá mužki pá tuú kūrú Sīrākúsá vé rī gé, 'bá adriki caá 'dāgá ú'dú na.

¹³ 'Dāgá 'bá ní tuzú kúlúmgbá agá, 'bá ní 'dezu mužú, 'bá ní mužú cazú Rĕǵiyúmū gé. Kā muž adrii drj 'dini, ũli ní í'dózú vjzú ímúzu ándrelēsila, kā kpá muž adrii drj 'dini, 'bá ní cazú Pütĕyólí gé.

¹⁴ 'Dāgá 'bá íšúki 'bá Yĕsū rī ĕ'yj 'bá gí ni pi, kōpi ĕ'yjki 'bá ívé āngá, kīnī 'bá adriki ĩ be caá Sĕbĭtj ālu. Vudrj ni gé, 'bá ní kúru mužú Rómā gá.

¹⁵ 'Bá Yĕsū rī ĕ'yj 'bá gí Rómā gá 'dālē rī pi ká yj kīnī 'bá rī ímú 'dii'di, kōpi ímúki 'bá drj ütĕē jōkónj Āpiyō vé rī gé, uruǵo' bée ütĕki 'bá vūrā āzi gé, vūrā 'dāri gé, jó na anigé ũmú vé ni. Páulū ká āgō rī 'bá ĩ ütĕ' bā rī pi ndreé, sē Páulū ĕ ĕšj mba āni rá, sē Mungú ní ōwō'difō.

¹⁶ 'Bá ká muž caá Rómā gá 'dālē, ā'yjki Páulū rī laa ívé jó agá o'dúkuleǵúsī, 'bāki āngáráwá ĩri ütĕē.

Páulū sē tĭ Mungú vé rī Rómā gá

¹⁷ Kā muž caá ú'dú na ā vudrj gé, Páulū ní drĭkoma Yāhūdĭ rī pi vé rī zjzú ímúzu vūrā ālu gé. Kōpi ká ĩ úmú, Páulū ní 'yozú kōpi ní kīnī, "Má ĕdrĭpĭj, má 'o dō tā āzi ũnjí mávé 'bá rī pi ní kuyé drāāsiyā, dōku mā 'yo dō 'bávē mĕrē 'bá ĕ'bjpĭj vé rī ā tā ũnjí kuyé drāāsiyā, ruĭki ma Yĕrūsālémā gá 'dāā, sĕki ma āngáráwá Rómā vé rī pi drĭgé.

¹⁸ Kōpi uzĭki ma, kōpi lĕki kōdō ma oyyú rá, ā'diātāsīyā á 'o tā āzi ũnjí ĩ ní ícózú ma 'djzú drāzú ni kuyé.

¹⁹ 'Bo Yāhūdĭ rī pi ká gāá sī, má ní 'yozú, á lē 'bāǵú āmbúǵú Rómā vé rī ā lĭ mávé tā nī. 'Bo á lē tā ũnjí 'yoó 'bá mávé rī pi ní ku.

²⁰ Tā 'diri sē má ní ĩmi zjzú ímúzu, átázú ĩmi be āni. 'Yiki ma Māsiyā ĩserélē rī pi ní ĕšj 'bāā drj ni gé rī vé tā sī."

²¹ Yāhūdĭ rī pi ní újázú kīnī, "'Bá íšúki kōkōbj íngázú Yūdáyā galēsī kuyé mī tā sī, dōku 'bá ímú' 'bá 'dāāsī nōǵo rī pi āsámvú gé, 'bá āzi ũlū 'yozú kīnī mī 'o tā ũnjí rá 'dini āluǵáni kuyé.

²² 'Bo 'bá lĕki mĭ tĭ gé, mī dō 'yo ngóni, ā'diātāsīyā 'bá rī pi ārevú céré rī átá ũnjí ngúlúmú Yĕsū ā pámvú ũbī' bā rī pi vé tā sī."

²³ Kōpi gōki ú'dú āzi ĩpĕē ímúzu Páulū rī ndrezú. Ú'dú 'dāri gé, 'bá rī pi úmúki ĩ kárákará vūrā ĩri ní adrizú rī gé. Páulū rī kōpi ní mālūngā Mungú vé rī ā tā ũlūú í'dózú ũ' bŭtĭ cĭmgbá cazú ũndrĕná gá, rī Yĕsū vé tā ĩ ní sīi tāĭmbĭ Mósĕ vé rī agá rī ĩmbá, āzini nĕbj rī pi ní sīi rī ĩmbá, kōpi ĕ ĕ'yjki rī Yĕsū rī āni.

²⁴ 'Bá rī pi ā uruǵo ĕ'yjki tā ĩri ní 'yoó 'diri rá, 'bo uruǵo' bée ĕ'yjki kuyé.

²⁵ Kōpi ní rizú āgátá gázú ĩ āsámvú gé sī. Kōpi ní í'dózú ayizú mužú, Páulū ní tā ũdŭ átázú kōpi ní kīnī, "Tā ĩndri Uleterē rī ní átá ĩmi ĕ'bjpĭj ní rī tá áda, átá tā 'diri nĕbjĭ ĩsáyā tĭ gé, kīnī,

²⁶ " 'Í muž 'bá 'dī' bée vúgá 'dāā, 'í 'yo kōpi ní,

"ĩmi mávé ú'dúkŭ yĭ rá, 'bo ĩmi ícókí íffí ní nĭjĭ ámá ku,

ĩmi tā má ní 'oó rī ndre rá, 'bo ĩmi ícókí tā ní nĭjĭ ámá ku."

²⁷ Ā'diātāsīyā 'bá 'dī' bée ĕ ĕšj tete,

kōpi ĕ bĭ yĭ tā ku,

kōpi bĭki ĩ mĭ cí,

kōpi ā bĭki té dō ĩ mĭ cí ku,

kōpi ĕ mĭ rī té āngŭ ndre rá,

kōpi ĕ bĭ rī té tā yĭ rá,

kōpi ĕ ĕšj rī té tā nĭjĭ ámá rá,

kōpi ā ũjákí dō ĕšj rá, ma té kōpi ídrí rá.'

²⁸ 'Kúru á lē ĩmi nĭki 'yozú kīnī, Mungú lē 'bá adri' bā Yāhūdĭ rú ku rī pi ĕ íšúki pangará. Kōpi tā rī ā'yĭ rá."

²⁹ Kā muž átá 'diri tĭnj, Yāhūdĭ rī pi ní ngázú mužú, kōpi rikí āgátá gāā ĩ āsámvú gé sī.*

³⁰ Páulū áwí adrii 'dālē ílĭ ĩrj, rī adrii ívé jó ĩri ní rii ũfĕē mŭfĕngá sĭ rī agá, ĕ'yj 'bá céré rī 'bá ímú' 'bá 'i ndre' bā rī pi rá.

³¹ Páulū rī tĭ sĕē ũrj ákō, rī mālūngā Mungú vé rī ā tā ũlūú, āzini rī 'bá rī pi ĩmbá Úpĭ Yĕsū Kúrísítō vé tā sī. 'Bá āzi uga ĩri āluǵáni kuyé.

Kòkòbì Páulũ ní sǐ sěé 'bá
Rómã
vé rǐ pí ní rǐ
Tã búkũ rǐ vé rǐ ã
ùlúngará

Páulũ sǐ kòkòbì 'dǐri sěé 'bá Yēsũ ri ẹ'yǐ' bá gí kũrũ Rómã vé rǐ agá rǐ pí ní, lẹ ụ'dúkò múké 'í ní sěé vùrà ụrụkọ' bée agásí rǐ vé tã ùlúú kòpí ní. Páulũ ùlú ụ'dúkò múké Yēsũ ní 'daa rǐ vé lẹtí kǐnǐ, Múngú sě 'bá rǐ pí ícá pǐrǐ 'í endrẹtǐ gé ǎngũ rǐ pí agásí céré, kòpí ní ẹsǐ 'báa tã Múngú ní 'oó í ní rǐ drǐgẹ rǐ sǐ. Páulũ 'í da Yǎhũdǐ Yēsũ ri ẹ'yǐ' bá gí rǐ pí ní kǐnǐ, ụ'dúkò 'dǐri kpá Búkũ Múngú vé Ùndí Ụkũ rǐ ruzú rǐ agá anigé. 'Í da kpá 'bá adri' bá Yǎhũdǐ rú ku rǐ pí ní kǐnǐ, kòpí gò adri 'bá Múngú vé ní, kòpí ní ụ'dúkò múké rǐ ẹ'yǐ' rǐ sǐ. Ùlú kǐnǐ, Múngú sě 'bá ícá pǐrǐ 'í endrẹtǐ gé, 'bá ní 'í ẹ'yǐ' gí rǐ sǐ, adri 'yozú kǐnǐ, 'bá ní tǎimbǐ rǐ 'duy' ngaa rǐ sǐ kuyé. Índrí Uleteré rǐ dō rǐ 'bá drǐ ko 'bávẹ adringará agá nǐ, 'bá ícò adri sũ Múngú ní lẹé rǐ tǐnǐ rá.

Búkũ rǐ vé ụdđ rǐ, cápítá 12-15 agá, Páulũ ímbá lẹtí 'bá Yēsũ rǐ ẹ'yǐ' bá gí rǐ pí ní adrizú rǐ. Ùlú kǐnǐ, lẹ 'bá lẹkí 'bá ọgũpǐ lẹlẹ, 'bá lẹkí 'bá rǐ' bée ǎgátá gǎ' bée 'bá be rǐ pí lẹlẹ, ǎzini 'bá lẹkí 'bá rǐ' bá 'bá ọcũ' bá rǐ pí lẹlẹ. ǎzini ùlú 'bá ambugu 'bá rụ' bá rǐ pí vé ñjǐngará ã tã. Ụdđ ní gé, cápítá 16 agá, Páulũ sě módò ívé ùndí Rómã gá rǐ pí ní, rǐ kòpí zǐ rǐ sǐ.

¹ Ma Páulũ 'í, ǎtí' bágú rǐpǐ ẹzǐ ngaa pí Kúrísítò Yēsũ ní rǐ, Múngú ìpẹ ma 'bá áyúáyú ní rú, pẹ ma muụ Múngú vé ụ'dúkò múké rǐ ùlúú.

² Múngú ẹzǐ ụ'dúkò múké rǐ vé tã kú ñngósǐ nẹbǐ rǐ pí tǐ gé, sǐkí tã ní kú Búkũ Uleteré Múngú vé rǐ agá.

³ Ụ'dúkò múké í ní sǐ 'dǐri, sǐkí tã Múngú Mvópí vé rǐ. Tǐkí Ìri 'bá áda rǐ úyú 'bágú Dǎwũdǐ* vé rǐ agá.

⁴ Yēsũ Kúrísítò Ụpí 'bávẹ rǐ, ìmúkí Ìri ñjǐ á má Mvá Múngú vé ní, lókí Múngú ní Ìri ñgaa gòo ìdri rú ùkpò Índrí Uleteré rǐ vé rǐ sǐ rǐ gé.

⁵ Yēsũ 'bá ẹsǐ múké 'bá ní, ùpẹ 'bá 'bá í ní rǐ áyúáyú ní pí rú, 'bá mukí tǐ sěé 'bá adri' bá Yǎhũdǐ rú ku rǐ pí ní, kòpí ã újǎkí rǐ ẹsǐ Múngú rǐ ẹ'yǐzú, kòpí ã 'dúkí rǐ tã Ìri ní ẹzǐ rǐ ngaa, ǎzini kòpí ẹ ñngúkí rǐ Yēsũ rǐ.

* **1:3 1:3 Dǎwũdǐ:** Múngú ìpẹ Dǎwũdǐ rǐ adri' bágú Ìsèrèlẹ rǐ pí vé ní, ẹzǐ kǐnǐ, 'bágú ụ'dí rǐ ìmú Ìfú Ìrívẹ úyú agá, Ìri mǎlúngá rǐ rụ muzú 'dání' dání, 'bágú rǐ Yēsũ Kúrísítò 'í. 'Í lǎ Sǎwũmá 132:11-12; Ẹzǐ 2:30. Tǐkí Dǎwũdǐ rǐ ìşú ǎkùdẹ ìlǐ rǐ ca ẹlǐfú ǎlu (1,000) gí, ìlǐ 'dǎri gé, ìşú tǐkí drǐ Yēsũ Kúrísítò rǐ kuyé. 'Í lǎ 1 Sǎmùèlẹ 16-30; 2 Sǎmùèlẹ 1-24; 1 'Bágú 1-2. **1:17 1:17 ǎbákũká 2:4**

⁶ Ìmi 'bá adri' bá Rómã gá 'dǐ' bée, Múngú zǐ Ìmi ìmú adri' bá Yēsũ Kúrísítò vé ní.

⁷ Ìmi 'bá Rómã vé Múngú ní lẹlẹ, Ìri ní zǐj 'bá ívé ní rǐ pí, á sǐ kòkòbì 'dǐri sěé Ìmi ní ní.

Ẹsǐ múké, ǎzini tǎkírí 'bá Ẹtẹpí Múngú vé rǐ, ǎzini Ụpí Yēsũ Kúrísítò vé rǐ ã adri Ìmi be.

Páulũ lẹ 'deé muụ Rómã gá.

⁸ Drǐdrǐ ní, á lẹ ọwò' dǐfò sěé Múngú ní rú Yēsũ Kúrísítò vé rǐ sǐ Ìmi tã sǐ, ǎ'diátásiyá ẹsǐ Ìmi ní 'báa Múngú drǐgẹ 'dǐri vé tã ayi muzú vù drǐgẹ sǐ céré.

⁹ Múngú má ní rǐ ẹzǐ ngaa Ìri ní ẹsǐ be céré, má ní rǐ ụ'dúkò múké Mvópí vé rǐ ùlúú rǐ, nǐ tã má ní rǐ zǐj Ìmi ní ñjǐ 'dǐri céré rá.

¹⁰ Ụ'dú céré, má kǎdò rǐ Múngú rǐ zǐj, ma rǐ zǐ tǐ ní gé, ǎ'yǐ dō rá, á zǐ má ní lẹtí muzú Ìmi ndrezú Rómã gá 'dǐlẹ.

¹¹ Á lẹ muụ Ìmi ndree, má zǐ rǐ Múngú rǐ, ǎ sě rǐ Ìmi ní fẹfẹ Índrí Uleteré rǐ vé rǐ, Ìmi adri' rǐ ùkpò ùkpò Ìmívẹ ẹ'yǐngará agá.

¹² 'Bá kǎdò 'bá ìmú Ìmi be trǐ, mávé ẹ'yǐngará rǐ Ìmi ẹsǐ ímbá, Ìmívẹ ẹ'yǐngará rǐ kpá má ẹsǐ ímbá.

¹³ Má ẹdrǐpǐ má ọmvuepǐ má ní lẹlẹ rǐ pí, má útú ma kòdò lẹzú muzú Ìmi ndrezú vù be tré, tã ụrụkọ' bée ugakí má lẹtí cí cǐngbá ícázú ǎndrũ sǐ. Á lẹ muụ ẹzǐ ngaa Ìmi ǎsámvue gé, sũ má ní ẹzǐ ngaa vùrà ụrụkọ' bée agá 'bá adri' bá Yǎhũdǐ rú ku rǐ pí ǎsámvue gé rǐ tǐnǐ, Ìmi ẹ'yǐkí rǐ Yēsũ Kúrísítò rǐ.

¹⁴ Á 'bá ụ'dúkò múké Múngú vé rǐ ã tã ǎmbúgú má ẹsǐ agá, á lẹ muụ ùlúú Gǐrǐkǐ rǐ pí ní, ǎzini 'bá adri' bée Gǐrǐkǐ rú ku rǐ pí ní, 'bá ùmí be rǐ pí ní, ǎzini 'bá azakaza rú rǐ pí ní.

¹⁵ Tã ní sǐ, má ní lẹzú muzú ụ'dúkò múké rǐ ùlúú Ìmi ní Rómã gá 'dǐlẹ ǎní.

¹⁶ Má drǐ ícò njaá ụ'dúkò múké rǐ vé ùlúngará ã tã sǐ ku, ǎ'diátásiyá Ìri ùkpò Múngú vé ní, Ìri 'bá Yēsũ rǐ ẹ'yǐ' bá gí rǐ pí pa ívé ùnjǐkǎnyá agásí rá. Drǐdrǐ ní, Ì Yǎhũdǐ rǐ pí pa, Ì kúru 'bá adri' bá Yǎhũdǐ rú ku rǐ pí pa ndò.

¹⁷ Ụ'dúkò múké rǐ, Ìri lẹtí 'bá rǐ ní adrizú pǐrǐ Múngú endrẹtǐ gé rǐ 'da ní. Múngú rǐ sě 'bá rǐ ícá pǐrǐ 'í endrẹtǐ gé ẹ'yǐngará sǐ, ǎzini 'bá rǐ adri muzú pǐrǐ Múngú endrẹtǐ gé ẹ'yǐngará vé tã sǐ, sũ Búkũ Múngú vé rǐ ní 'yoo rǐ tǐnǐ, "'Bá tã be pǐrǐ Múngú endrẹtǐ gé rǐ, Ìrívẹ ẹ'yǐngará rǐ sě Ìri tã 'o pǐrǐ."

Ūñjĩkãnyã ri sê Múngú ã 'a ri vé ùnjĩ ùnjĩ

¹⁸ Múngú ã 'a ve 'bũ gé 'dáã ùnjĩ ùnjĩ 'bá ri' bée ùnjĩkãnyã 'o' bá, tá áda rĩ gã' bá sĩ rĩ pi ní.

¹⁹ 'Bá ùnjĩkãnyã 'o' bá 'dĩni 'dĩ' bée, kôpi nĩkĩ tá áda Múngú vé rĩ rá, ã' diãtãsiyã Múngú i' da tá rĩ kôpi ní rá.

²⁰ ã' diãtãsiyã i' ní 'bũ pi gbizú vũ be rĩ gé, 'bá rĩ pi ndrekĩ Múngú ã rĩ' bá kuyé, ngá kôpi ní ndree rĩ vũ Múngú ní gbiĩ rĩ, ãzini 'bũ ìri ní gbiĩ rĩ. Kôpi ndrekĩ Ìrivé ùkpõ adriĩpi muzú 'dãni' dãni rĩ, ãzini kôpi nĩkĩ Ìrivé õstũkã ámã ngá Ìri ní gbiĩ rĩ pi ã rĩ' bá gá. Kôpi ícókĩ 'yoó kĩnĩ, i' nĩkĩ Múngú ri kuyé 'dĩni ku.

²¹ Kôpi ã nĩkĩ dõ Múngú ri rá drããsiyã, kôpi íngúkĩ Múngú ri ãluñãni ku, kôpi sãkĩ kpã Ìri ní õwõ' dífõ ku, kôpi ri tá azakaza vé ni pi ùsũ, ã' diãtãsiyã kôpivé yĩkĩ tá pĩri 'ozú rĩ ábã gĩ.

²² Kôpi ã 'yokĩ dõ kĩnĩ, i' 'bá tá nĩ' bá ni pi drããsiyã, kôpi 'bá azakaza rú ni pi.

²³ Kôpi gãkĩ Múngú adriĩpi muzú nyonyo ùkpõ 'Dĩpa rĩ ñjĩgã sĩ, kôpi ri ngá i' ní udé drĩ sĩ sũ 'bá áda tĩni, ãrĩnã tĩni, ãnyãpã tĩni, ññ tĩni rĩ pi ññjĩ áyu.

²⁴ Kúru Múngú adi kôpi 'i' drĩgé sĩ riĩ tá ùnjĩ ùnjĩ i' éšĩ ní lée rĩ pi 'dujĩ ngáã muzú. Tá kôpi ní riĩ 'oó rĩ, Ìri drĩnjã sê, kôpi ri i' rĩ' bá áyú rizú õwũ 'bãzú muzú i' õgũpĩ sĩ.

²⁵ Kôpi gãkĩ tá áda Múngú vé rĩ 'yĩgã sĩ, kôpi ã' yĩkĩ tá ùnjõ vé rĩ áyu. Kôpi gõkĩ riĩ ngá Múngú ní udé rĩ pi ññjĩ áyu, kôpi gãkĩ Múngú 'bũ pi gbiĩpi vũ be i' ní riĩ íngú muzú 'dãni' dãni rĩ ññjĩgã sĩ. ãmĩnã.

²⁶ Tá kôpi ní riĩ 'oó 'dĩri sĩ, Múngú adi kôpi 'i' drĩgé sĩ riĩ i' rĩ' bá áyú tá ùnjĩ 'ozú muzú, ùkú rĩ pi kukĩ lètĩ rizú adrizú ãgõ be rĩ ãni, kôpi gõkĩ riĩ laá i' sũ ùkú rú.

²⁷ ãgõ rĩ pi kpã 'dĩni, kôpi kukĩ lètĩ rizú adrizú ùkú be rĩ ãni, kôpi gõkĩ kpã riĩ laá i' sũ ãgõ rú. Kôpi rikĩ tá drĩnjã sãpi ni 'oó muzú i' ãsãmvú gé sĩ i' drĩkã sĩ, ùnjĩkãnyã kôpi ní 'oó 'dĩri sĩ, Ìrĩnjãkĩ kôpi ãni rá.

²⁸ Kôpi ní gãã Múngú vé tá 'yĩgã sĩ rĩ sĩ, Múngú adi kôpi 'i' drĩgé sĩ, sê kôpi rikĩ tá ùnjĩ ívé ùmĩ ábãpi gĩ rĩ ní lĩũ kôpi ã 'okĩ rĩ 'oó muzú, kôpi rikĩ tá i' ní ícõ 'oó ku ni pi 'oó muzú.

²⁹ Tá ùnjĩ ga kôpi ã éšĩ agá tré tré, kôpi ri tá ázãvũ rú ni pi 'o, kôpivé éšĩ ãmbúgú ngá drĩgé, kôpi ri 'bá rĩ pi ngũ ùnjĩ, kôpi ri éšĩ 'bã 'bã ázi vé ngá drĩgé, kôpi ri ãngũ ú' dũ' dũ, kôpi ùmbã rú, kôpi ri 'bá rĩ pi ã mĩ ù' bã, kôpi ri tá ùsũ 'bã urũkõ drĩgé ùnjĩ, kôpi ri ãngũ 'yo' yo.

³⁰ Kôpi ri átãngã ùnjĩ 'yo 'bá rĩ pi rĩ' bá gá, kôpi ari' ba Múngú vé ni, kôpi ri 'bá rĩ pi u' da' da, kôpi ri i' íngú kĩnĩ, i' ndékĩ 'bá

rĩ pi céré nĩ, kôpi ãfú rú, kôpi ri tá ùnjĩ 'o muzú, kôpi ññjĩkĩ 'bã i' tĩ' bá rĩ pi ku.

³¹ Kôpi ùsũkĩ tá pĩri ku, 'yĩngárã kôpi ã éšĩ agá 'dáãyo, kôpi lãkĩ ãngũ ku, kôpi 'bãkĩ éšĩ múké 'bã ázi drĩgé ku.

³² Kôpi nĩkĩ tá pĩri Múngú ní 'yoó rĩ rá kĩnĩ, 'bã rĩ 'o dõ tá ùnjĩ, Ìri drã rá, 'bo 'bã rĩ pi ri tá rĩ 'o muzú ãkã, kôpi ri 'bã rĩ pi ímbã, 'bã rĩ pi ã 'okĩ tá ùnjĩ 'dĩ' bée muzú.

2

Múngú ri tá lĩ pĩri

¹ Ìmi ri 'bã urũkõ' bée tõ, Ìmi kĩnĩ, tá kôpi ní 'oó rĩ adri múké ku, 'bo tá Ìmi ní 'oó 'dĩri, Ìmi ícókĩ Ìmi únã tĩ ni gé sĩ bá ku. Ìmi líkĩ dõ tá 'bã rĩ pi drĩgé kĩnĩ, kôpi ri tá ùnjĩ 'o, Ìmi ri tá lĩ Ìmi drĩgé ùgõgõlê rú, ã' diãtãsiyã Ìmi kpã ri tá ãlu ãlu kôpi ní 'oó 'dĩri 'o Ìndĩ.

² 'Bã nĩkĩ rá, Múngú lĩ dõ tá 'bã rĩ drĩgé ùnjĩkãnyã Ìri ní 'oó rĩ sĩ, tá Ìri ní lĩjĩ rĩ, Ìri pĩri.

³ Ìmi 'bã áda 'dĩ' bée, Ìmi líkĩ dõ tá 'bã Ìmi ní tõõ 'dĩ' bée drĩgé, Ìsũzú Ìmi ri tá ãlu ãlu kôpi ní 'oó 'dĩri 'o, Ìmi ùsũkĩ Ìmi ícõ Ìmi únã tá Múngú ní ímũ lĩjĩ Ìmi drĩgé rĩ sígé sĩ rá?

⁴ Ìmi nĩkĩ ámã 'yoó kĩnĩ, Múngú ri éšĩ be múké, Ìri tá 'du muzú éšĩ be mãdã, ícõ tá lĩjĩ Ìmi drĩgé mbëlãnã ku 'dĩni kuyé? Ìmi ndrekĩ tá 'dĩ' bée kũ éjĩ ákõ? Ìmi nĩkĩ ámã 'yoó kĩnĩ, Múngú ku Ìmi ní lókĩ, Ìmi újãkĩ rĩ éšĩ Ìmivé ùnjĩkãnyã agãsi' 'dĩni kuyé?

⁵ 'Bo tá fi Ìmi éšĩ agá ku, Ìmi gãkĩ Múngú ri 'yĩgã sĩ. U' dũ Múngú ní ímũzú tá lĩzú pĩri rĩ kãdõ ícã, Múngú ã 'a ri ímũ ve Ìmi ní rá.

⁶ Múngú ri ímũ tá lĩ 'bã ãlu ãlu drĩgé Ìrivé tá Ìri ní 'oó rĩ vú sĩ.

⁷ 'Bã tá 'o' bá muzú múké ãndëngárã ákõ rĩ pi, kôpi 'bãkĩ éšĩ rizú ññjĩngárã, íngúngárã, adringárã muzú nyonyo rĩ ndãzú Ìsũzú. Múngú ri ímũ kôpi ní Ìdri 'dãni' dãni rĩ sã rá.

⁸ 'Bo 'bã rĩ' bá i' tá ùsũ' bá áyu, ùnjĩkãnyã ku' bá ku, tá áda rĩ gã' bá sĩ rĩ pi, Múngú ri ímũ kôpi Ìrĩnjã rá.

⁹ 'Bã riĩpi ùnjĩkãnyã 'oópi rĩ, i' ímũ Ìri Ìrĩnjã ùnjĩ ùnjĩ. Drĩdrĩ ni, i' í' dõ Yãhũdĩ rĩ pi Ìrĩnjã, i' kúru íbĩ 'bã adri' bá Yãhũdĩ rú ku rĩ pi Ìrĩnjã ndõ.

¹⁰ 'Bo 'bã céré tá 'o' bá pĩri rĩ pi, Múngú rĩ sê i' ímũ kôpi íngúngú, i' kôpi ññjĩjĩ, ãzini kôpi tãkĩri ísũ rá. Drĩdrĩ ni, i' í' dõ Yãhũdĩ rĩ pi vúgã, Ìri ca 'bã adri' bá Yãhũdĩ rú ku rĩ pi vúgã.

¹¹ ã' diãtãsiyã Múngú ëndrëtĩ gé, 'bã rĩ pi céré trõtrõ.

12 'Bá adri'ba Yáhúdí rú ku rí pi ã nĩkí dō tãimbj Múngú ní eziĩ 'dĩ'bée kuyé draáasiyã, kôpi 'okí dō ùnjikãnyã, Múngú ri kôpi írĩñã ùnjikãnyã kôpi ní 'oó rí sī. Yáhúdí tãimbj Múngú vé rí nĩ'ba rá rí pi 'okí dō ùnjikãnyã, Múngú ri kôpi írĩñã kôpi ní tãimbj rí ñóó rí sī.

13 'Bá Múngú vé tãimbj yì'ba kú bī sī, tā ni 'du'ba nga'ba ku rí pi, kôpi adriki 'ba piri ku Múngú endreṭi gé. 'Bo 'ba Múngú vé tãimbj 'du'ba nga'ba rá rí pi, kôpi 'ba piri Múngú endreṭi gé.

14 'Bá adri'ba Yáhúdí rú ku rí pi ē ṣṣúkí dō tãimbj Múngú vé rí yīi kuyé draáasiyã, kôpi ní ríi tā 'oó piri rí sī, 'diri lū 'yozú kinī, tãimbj rí kôpi ē ṣṣi agá 'daá anigé.

15 'Diri lū 'yozú kinī, tãimbj Múngú vé rí kôpi ē ṣṣi agá 'daá anigé. Tã kôpi ní ríi ṣṣúú rí, írĩ lū kôpi ní, tā i ní ríi 'oó rí ùnjí, dōku tā i ní ríi 'oó rí piri.

16 'U'dú i ní imúú tá lizú 'dãri kãdō ícã, Múngú ri imú Kúrísító Yésú rí Ipē tá lĩ 'ba drĩgé tá ùnjí 'ba ní ríi ũzũú kuu 'ba ṣṣi agá 'dĩ'bée ã tá sī, 'diri ũ'dũkó múké má ní ũlũú rí.

Yáhúdí rí pi vé tá āzini tãimbj Mósē vé rí

17 'Imi ri 'yo imi Yáhúdí, imi ri tãimbj rí vé tá 'du nga, āzini imi ri imi ingú 'yozú kinī, imi nĩkí Múngú ri rá,

18 'Imi nĩkí tá Múngú ní lēē imi 'okí rí rá, imi nĩkí tá múké rí pi tá ùnjí rí be rá, ã'diãtãsiyã ímbákí imi ní tãimbj rí gí,

19 'Imi ṣṣúkí imi ri 'ba mí ãkó rí pi ē drĩ ko muzú, imi ri ka ũtũná rú 'ba ri'ba ùnjikãnyã 'o'ba ñĩñã agá rí pi ní,

20 'Imi ṣṣúkí, imi kinī, imi ri 'ba azakaza rú ni pi ímbã, āzini imi ri anjĩñã rí pi ímbã tá Múngú vé rí sī, ã'diãtãsiyã imi kinī, imi nĩkí tãimbj rí gí, írĩ imi ní tá ñĩngárã sē, āzini írĩ sē imi tá ãda rí ñĩ rá.

21 'Bo imi imi ri 'ba urũkõ'bée ímbã rá piri, tá imi ní ímbã rí, imi 'dukí ngáã ku ãsi? 'Imi ri 'ba urũkõ'bée ímbã kinī, ã ũgũkí ngá ku, 'bo imi ri ngá ũgũ ãlé?

22 'Imi ri lū 'ba rí pi ní õwũ 'bãngárã ri ùnjí piri, imi dí ri õwũ 'bã indĩ ãsi? 'Imi kinī, ngá i ní údé drĩ sī múngú rú 'dĩ'bée ùnjí piri, ngá imi ní rizú 'ba Múngú ri nĩ'ba kuyé rí pi vé ngá jó kôpi ní rizú ìvé múngú rí pi ñĩñzú rí agá rí pi ũgũzú rí ã'di?

23 'Imi ri imi ingú tãimbj rí sī piri, ngá imi ní tãimbj rí ñozú rá rí ã'di? Ngá imi ní Múngú ri ñĩñzú ku rí ã'di?

24 Sũ i ní sī Búkũ Múngú vé rí agá rí tĩni, "Imi sēkí 'ba adri'ba Yáhúdí rú ku rí pi idekí Múngú ri imi tá sī."

25 Yáhúdí tãimbj rí vé tá 'du'ba nga'ba rí pi vugá 'daá, ágélé ē tĩ ñĩngárã* ri múké. 'Bo 'ba rí ñó dō tãimbj rí gí, indré sũ 'ba i ní ágélé ni ē tĩ lĩi kuyé rí tĩni.

26 'Bá rí adri dō Yáhúdígũ ku, lĩkí dō írívé ágélé ē tĩ kuyé draáasiyã, 'du dō tãimbj Múngú vé rí ngáã rá, írĩ adri mvã Múngú vé ni.

27 'Bá adri'ba Yáhúdí rú ku, i ní kôpi ágélé ē tĩ úlĩ kuyé 'dĩ'bée, kôpi 'dukí dō tãimbj Múngú vé rí ngáã rá, imi adri'ba Yáhúdí 'dĩ'bée, kôpi tá lĩ imi drĩgé rá, ã'diãtãsiyã imi nĩkí tãimbj rí rá, āzini úlĩkí kpã imi ágélé ē tĩ rá, 'bo imi ñókí tãimbj rí rá.

28 Tĩkí dō mi Yáhúdígũ, lĩkí dō mi ágélé ē tĩ gí, 'bo 'i 'du dō tãimbj rí ngáã kuyé, mí adri Yáhúdígũ áda ku.

29 'Bá rí ní adrizú Yáhúdígũ áda rú, lē Índri Uleteré rí ã sē ã újã ṣṣi. Ágélé ē tĩ ñĩngárã, írĩ tá rĩ'ba vé ni, ñĩngárã áda rí, írĩ ṣṣi újãngárã, adri tãimbj i ní sī drĩ sī rí kuyé. 'Ingũngárã múké rí, lē Múngú ē ingú 'ba ní, adri 'yozú kinī, 'ba áda ri 'ba ingú ni kuyé.

3

Múngú ri ícõ tá 'i ní eziĩ rí 'du nga rá

1 'Mi dō Yáhúdígũ, ngá múké mí ní ṣṣú adringárã Yáhúdígũ rú rí agá 'dĩgé rí ã'di? Lĩkí dō mí ágélé ē tĩ rá, ngá múké mí ní ṣṣú 'a ní gē 'dĩgé rí ã'di?

2 'Mi dō Yáhúdígũ, tá múké kárãkãrã anigé mí ní ícõ ṣṣú rá ni pi. Drĩdrĩ ni, ũ'dũkõ múké Múngú vé rí sēkí Yáhúdí rí pi ní.

3 'Ádarú Yáhúdí urũkõ'bée ē'yĩkí ũ'dũkõ múké Múngú vé rí kuyé, kôpi ní tá Múngú ní eziĩ rí ē'yĩi kuyé rí sī. 'Diri nyo lū kinī, Múngú ícõ tá 'i ní eziĩ rí 'duú ngáã ku 'dĩni rá?

4 'Kuyé! 'Bá rí pi dō céré ùnjó rú draáasiyã, tá Múngú ní 'yoó rí, írĩ tá áda, sũ i ní sī Búkũ Múngú vé rí agá rí tĩni, "Múngú, tá mí ní átã rí, írĩ adri piri, tá mí ní lĩ rí, írĩ adri piri."

5 'Ūnjikãnyã 'ba ní ríi 'oó rí, írĩ dō 'da 'ba rí pi ní 'yozú kinī, Múngú ri tá be piri piri, ngá 'ba ní 'yozú kinī, Múngú ri ñĩñã dō 'ba, írĩ ùnjí rí ã'di? (Ma ri átã yĩkí 'ba áda vé ni sī.)

2:24 2:24 Ísáyã 52:5; Ezekélé 36:22

* 2:25 2:25 Ágélé ē tĩ ñĩngárã: Múngú lū Ábũrãmã ní kinī, anji agõ Ábũrãmã vé rí pi adriki dō caã ũ'dũ ãrõ gí, lē ã úlĩkí kôpi ã ágélé ē tĩ rá, lüzú kinī, kôpi anji Múngú vé ni. 'Bá rí ã'yí dō 'i ágélé ē tĩ sēé lĩ gí, írĩ tãimbj Mósē vé rí 'du nga. 'Í lã 'Ídõngárã 17:9-14; Èjã 15:1-5. 3:4 3:4 Sãwũmã 51:4

6 'Bo adri 'dini ku! Múngú lì dō tā piri ku, ìri ícò tā lì 'bá adri' 'bá vù drìgé nōgò rì pi drìgé íngóni?

7 'Bá àzi ri ícò 'yo, "Ūnjō má ní ùlì rì, ìri dō lù kinì, tā Múngú ní átá rì, ìri tā áda, ì dō Múngú ri íngú àní rá píri, ngá ì ní 'yozú kinì, ma 'bá ùnjì rì 'à'di?"

8 'Bá urukò' 'bée rikì 'yoó kinì, 'bá kinì, "Lē 'bá 'okì ùnjikānyā, 'bá ísúkì rì tā múké." 'Bá 'bá ide' 'bá 'dini 'dì' 'bée, ìri múké Múngú ní tā lìzú kòpi drìgé.

'Bá àzi tā be piri ni 'dāāyo

9 Kuru 'bá 'yokì rì ngóni? 'Bá 'yokì rì kinì, 'bá Yāhūdì rú 'bá múké, 'bá ndēkì 'bá adri' 'bá Yāhūdì rú ku rì pi rá 'dini? Adri 'dini kuyé, 'bá 'yokì drìdrì rá, 'bá kinì, Yāhūdì rì pi 'bá adri' 'bá Yāhūdì rú ku rì pi be, 'okì céré ùnjikānyā rá.

10 Sù ì ní sī Būkù Múngú vé rì agá rì tìni kinì,

""Bá tā be piri Múngú endretì gé ni 'dāāyo.

11 'Bá tā Múngú vé rì ní fii drì ni gé ni 'dāāyo,

'bá úvá 'bāāpi Múngú ri ndāāpi ni 'dāāyo.

12 'Bá rì pi céré gākì Múngú ri sī, kòpi ícákì kuú Múngú endretì gé èzì àkò,

'bá tā 'oópi piri ni 'dāāyo, alujāni 'dāāyo."

13 "Átángá riipi ífūupi kòpi tì gé sī rì ùnjikānyākānyā,

adri sù àvù ñmāāpi ngūupi ùnjì 'bù agalésila rì tñi, kòpivé ádra ri céré átángá ùnjō vé ni átá."

"Átángá riipi ífūupi kòpi tì gé sī rì, sù kícú ññj vé rì tñi."

14 "Átángá kòpi tì gé rì céré ùkèngelì, kòpi ri àngú wāwā."

15 "Kòpi nju mbèlènjā mù 'bá rì pi vé àri dā.

16 Vūrā kòpi ní rizú éçizú rì agāsì céré, kòpi ri ngá rì pi iza mužú, 'bá rì pi rì ngo mužú àní ngongo.

17 Adringará tā be kírì rì, kòpi ñkì kuyé."

18 "Kòpi ruki Múngú ri ku."

19 'Bá ñkì rá 'yozú kinì, tājimbì ì ní sī 'dìri, siki 'bá ì 'bá' 'bée tājimbì rì à pālè gá rì pi ní. 'Bá àzi ícò ágátá gāá tājimbì rì vé tā sī ku, 'bá vù drìgé rì pi céré imù pá tu Múngú endretì gé, ì tā lì kòpi drìgé ùnjikānyā kòpi ní 'oó rì sī.

20 Múngú ícò 'bá rì 'à'yì adrii piri 'ì endretì gé 'yègná tājimbì ìri ní 'dujé ngáá rì sī ku, 'à'diātāsīyā 'bá rì ícò tājimbì rì 'dujé

ngáá céré ku, tājimbì rì, ìri ùnjikānyā 'bá rì ní 'oó rì 'ì'da ní.

È'yīngará ri sè 'bá adri anji Múngú vé ni

21 Nóni Múngú 'ì'da 'bá ní létì àzi 'bá ní adrizú àní piri 'ì endretì gé ni gí, ícókì 'bá 'bāá adrii 'bá piri 'bá ní tājimbì Mósé vé rì 'dujé ngáá rì sī ku. Létì 'ú'dí piri 'ì ní 'ì'daá 'dìri, siki tājimbì Mósé vé rì agá rá, àzini nèbì rì pi ùlùkì kpá rá.

22 'Bá céré Yèsù Kúrisitò ri è'yì 'bá gí, èsì 'bā' 'bée ìri drìgé rì pi, Múngú ri kòpi 'à'yì adri 'bá piri 'ì endretì gé. Létì àzi túngu 'bá rì ní adrizú piri Múngú endretì gé ni 'dāāyo.

23 'Bá céré 'okì ùnjikānyā rá, 'bá àzi ícòpi tā céré Múngú ní lèé 'bá rì pi à 'okì rì pi 'oópi ni 'dāāyo.

24 Múngú vé èsì múké rì sī, 'à'yì 'bá píri ni adrii 'bá piri ní pi, ipè Kúrisitò Yèsù ri imù 'bá drì jeé 'bávè ùnjikānyā agāsì.

25 Múngú ipè Yèsù ri imù dráá ròbònjò rú, ìrivé àri dā 'bá trüzú àní 'bávè ùnjikānyā agāsì. 'Dìri 'ì'da kinì, Múngú 'o tā piri, 'bá èsì mādā Ìrñā 'bá ùnjikānyā 'o' 'bá ótù ñngósì rì pi kuyé.

26 Múngú 'o tā 'dìri 'dini, 'ì 'ì'da rì ívé tā piri rì lóki àndrù nòri gé, ìri 'bá Yèsù rì è'yì 'bá gí rì pi 'à'yì adri piri.

27 'Bá nyo ícò 'bá íngú 'yozú kinì, Múngú ri 'bá 'bá adri piri 'bá ní tājimbì rì 'dujé ngáá rì sī 'dini rá? Adri 'dini kuyé. Trúkì 'bá tā múké 'bá ní 'oó rì sī kuyé, trúkì 'bá tā 'bá ní Yèsù rì è'yì gí rì sī.

28 'Bá adri piri Múngú endretì gé, 'bá ní Yèsù rì è'yì gí rì sī, adri 'yozú kinì, 'bá ní tājimbì rì 'dujé ngáá rì sī kuyé.

29 Múngú ri nyo 'yègná Yāhūdì rì pi vé ni ó'dúkùlè? Adri 'bá adri' 'bá Yāhūdì rú ku rì pi vé ni ìndì kuyé? Múngú ri 'bá adri' 'bá Yāhūdì rú ku rì pi vé ni ìndì.

30 Múngú ri 'yègná àlu, ìri 'bá ì ní kòpi à ágélé è tì ùlì gí rì pi 'à'yì adri 'bá piri ívé è'yīngará à tā sī, ìri kpá 'bá ì ní kòpi à ágélé è tì ùlì kuyé rì pi 'à'yì ívé è'yīngará à tā sī.

31 'Bá ní Yèsù rì è'yì gí rì sī, 'bá nyo ícò tājimbì rì 'du 'be vūgá rá? Adri 'dini kuyé, 'bá ruki tājimbì rì vé tā tìtì.

4

È'yīngará sī Ābūrāmā ri 'bá piri

1 Ngá sèepi Múngú ní 'bá è' 'bìpi Ābūrāmā* ri 'duzú 'bázú 'bá piri rú rì 'à'di?

3:12 3:12 Sāwumā 14:1-3; 53:1-3; Èkilèstāsiti 7:20 3:13 3:13 Sāwumā 5:9 3:13 3:13 Sāwumā 140:3 3:14 3:14 Sāwumā 10:7 3:17 3:17 Ísáyá 59:7-8 3:18 3:18 Sāwumā 36:1 * 4:1 4:1 Ābūrāmā: Múngú zì Ābūrāmā ri kinì, à ku ívé 'bá 'bèti ásámvú gé rì pi, à ku ívé àngú, à 'de mužú àngú àzi 'ú'dí ni gé. Ābūrāmā ri è' 'bìpi Yāhūdì rì pi vé rì, tìkì rì ìlì èlífù àlu mùdàrùlù àrò (1,800) gé, ísù tìkì drì Yèsù rì kuyé. 'ì lā 'ì'dóngará 12-25.

2 Múngú 'bá té dō Ābūrámá ri adrií piri ẹ̀jí múké ịri ní ngaá rí sị, Ābūrámá ri té 'i ینگۇ رá, 'bo Ābūrámá ینگۇ 'i Múngú ẹ̀ndrẹ̀ti gé kuyé, 'a' diātāsīyā Múngú 'bá 'bá rí adrií piri ẹ̀jí ịri ní ngaá rí à tā sị ku.

3 Búkū Múngú vé rí lū 'bá ní tā ngóni? Kíní, "Ābūrámá ẹ̀'yí Múngú rí rá, Múngú ǎ'yí ịri adrií 'bá piri 'i ẹ̀ndrẹ̀ti gé."

4 'Bá rí nga dō ẹ̀jí 'bá ǎzi vúgá, múfēngā ị ní rí úfēzú rí adri 'yozú kìní, sēkí ịri ní fēfē rú kuyé, ị ịri úfē ẹ̀jí ịri ní ngaá rí sị.

5 Múngú rí 'bá rí ǎ'yí adri 'bá piri adri 'yozú kìní, ẹ̀jí ịri ní ngaá rí sị kuyé, Múngú rí 'bá ǎnjikányá 'oópi rí ǎ'yí adri piri, ịri ní 'i ẹ̀'yí gí rí sị.

6 Búkū Múngú vé rí agá, 'bágú Dāwúdí átá kpá 'díní kìní, Múngú rí 'bá rí pi ǎ'yí adri piri 'i ẹ̀ndrẹ̀ti gé, adri 'yozú kìní, ẹ̀jí kọpi ní ngaá rí sị kuyé.

7 "Bá ị ní kọpivé ǎnjikányá trúú gí rí pi, ǎzini 'bá ị ní kọpivé ǎnjikányá újii gí rí pi,

kọpi tákiri ịsú rá.

8 'Bá Úpí ní ịrīñáá ịrivé ǎnjikányá ā tā sị kuyé rí, ịri tákiri ịsú rá,

Úpí gō ịrivé ǎnjikányá ā tā ígá dji ku."

9 Tákiri Múngú ní sēé 'bá rí pi ní 'diri, sēkí nyo 'yéná Yāhúdí ị ní kọpi ā ágélé ē tị ǎlǎ gí rí pi ní, dōku sēkí kpá 'bá adri 'bá Yāhúdí rú ku ị ágélé ē tị ǎlǎ 'bá kuyé rí pi ní ịndí? 'Bá rikí 'yoó, Múngú ǎ'yí Ābūrámá ri adrií 'bá piri, Ābūrámá ní ịri ẹ̀'yí gí rí sị.

10 Múngú ǎ'yí Ābūrámá ri adrií 'bá piri lóki ngóri gé? ǎ'yí ịri ịsú líkí ágélé ní ē tị gí yá, dōku ịsú líkí drí ágélé ní ē tị kuyé? Múngú ǎ'yí Ābūrámá ri adrií 'bá piri ịsú líkí drí ágélé ní ē tị kuyé.

11 Ābūrámá ǎ'yí 'i ágélé ē tị sēé líj, ā adri rí bīlēmí rú lüzú kìní, Múngú ǎ'yí 'i ịnógósí, 'i ní Múngú rí ẹ̀'yí gí rí sị, Múngú ǎ'yí ịri 'bá piri 'i ẹ̀ndrẹ̀ti gé, ịsú drí líkí ágélé ní ē tị kuyé. 'Bá céré Múngú rí ẹ̀'yí 'bá gí, sē 'bá 'i ágélé ē tị ǎlǎ 'bá kuyé rí pi, kọpi céré anjī Ābūrámá vé ní. ị kọpi lā céré 'bá piri, kọpivé ẹ̀'yíngará ā tā sị.

12 Ābūrámá ri kpá ẹ̀tẹ̀pí 'bá ị ní kọpi ā ágélé ē tị ǎlǎ gí rí pi vé ní, kọpi ǎbíkí dō Ābūrámá ā pámvú Múngú rí ẹ̀'yí zú sù Ābūrámá ní Múngú rí ẹ̀'yí ịsú zú líkí drí ágélé ní ē tị kuyé rí tñjí rá.

13 Múngú ẹ̀jí kìní, 'i ịmú ǎngú rí sē Ābūrámá pi ní úyú ịrivé rí pi be. Tā ịri ní ẹ̀zịj 'diri adri 'yozú kìní, Ābūrámá ní tǎimbj rí 'duj ngaá rí sị kuyé, ịri ní Múngú rí ẹ̀'yí gí rí sị, Múngú 'bá ịri adrií piri 'i ẹ̀ndrẹ̀ti gé.

14 Múngú ẹ̀jí té dō ǎngú rí 'yéná 'bá tǎimbj rí 'du 'bá nga 'bá rí pi ní, ẹ̀'yíngará ri té adri ẹ̀jí ǎkó, tā Múngú ní ẹ̀zịj rí, ịffii ní ri adri 'dǎayo.

15 'Bá rí nō dō tǎimbj rí gí, Múngú rí ịri ịrīñá ǎní rá. Tǎimbj ā adri té dō 'dǎayo, tā ǎzi lūupi kìní, 'bá rí nō tǎimbj gí 'díní 'dǎayo.

16 Múngú rí tā ẹ̀jí 'bá 'i ẹ̀'yí 'bá gí rí pi ní ịvé ẹ̀sị múké rí sị. Ẹ̀jí tā rí úyú Ābūrámá vé rí pi ní céré, ẹ̀jí 'yéná 'bá tǎimbj rí rụ 'bá rí pi ní kuyé, ẹ̀jí kpá 'bá ẹ̀'yíngará be Ābūrámá vé rí tñj rí pi ní ịndí. Ābūrámá ri ẹ̀tẹ̀pí 'bá ẹ̀'yí 'bá gí rí pi vé ní céré.

17 Síkí Búkū Múngú vé rí agá kìní, "Á 'bá mí adrií ẹ̀tẹ̀pí sùrú kárakará pi vé ní." Ābūrámá ri 'bá ẹ̀tẹ̀pí Múngú ẹ̀ndrẹ̀ti gé 'dǎá, ẹ̀'yí Múngú ǎvú sēepi idrípí gōó idri rú, ǎzini ngá rí pi gbiipi ifūupi ngá adriipi 'dǎayo ní agásí rí rá.

18 Ābūrámá ā ǎsù dō 'i ịcọ mvá tji ku drǎáásīyá, 'bá ẹ̀sị tā Múngú ní 'yoó, "Mívé úyú rí ịmú izú kárakará," 'diri ẹ̀'yí zú rá.

19 Ābūrámá ā dē dō, ịrivé ịlí lē dō kōdō caá mǎdǎrǎlǎ ǎlu, ǎkú ní Sárá ā adri dō úndó rú drǎáásīyá, Ābūrámá vé ẹ̀'yíngará ịsị ịgōó vúlé kuyé.

20 Ābūrámá 'bá 'i ẹ̀sị céré kuú tā Múngú ní ẹ̀zịj 'i ní 'diri drí gé. Adarú Ābūrámá tu pá tñt ịvé ẹ̀'yíngará agá, ịrivé ẹ̀'yíngará 'diri sē ینگۇkí Múngú rí ǎní rá.

21 Ābūrámá nǎ ǎmá uletere 'yozú kìní, Múngú rí ǎkpō be, ịri tā 'i ní ẹ̀zịj rí 'du nga rá.

22 Ābūrámá ní Múngú rí ẹ̀'yí gí rí sị, Múngú ǎ'yí ịri adrií 'bá piri 'i ẹ̀ndrẹ̀ti gé.

23 Múngú 'bá Ābūrámá ri adrií 'bá piri 'i ẹ̀ndrẹ̀ti gé, ịri ní Múngú rí ẹ̀'yí gí rí sị, tā Múngú ní 'yoó 'diri adri 'yéná Ābūrámá ní kuyé,

24 Múngú 'yo kpá tā 'diri 'bá ní ịndí, 'bá ní Múngú Úpí Yēsù rí ینگۇpi gōópi idri rú drǎngará gálésí rí ẹ̀'yí gí rí sị, 'bávé ẹ̀'yíngará 'diri sē Múngú ní kpá 'bá ǎ'yí adrií piri 'i ẹ̀ndrẹ̀ti gé ǎní.

25 Múngú sē Yēsù rí drǎá 'bávé ǎnjikányá ā tā sị, inga ịri gōó idri rú, 'i ǎ'yí rí 'bá adrií piri 'i ẹ̀ndrẹ̀ti gé.

5

Ẹ̀'yíngará ri ǎyikō sē

1 'Bá ní Múngú rí ẹ̀'yí gí rí sị, Múngú sē 'bá ịcá piri 'i ẹ̀ndrẹ̀ti gé, 'bá nóni adri tā be kírí Múngú ẹ̀ndrẹ̀ti gé, tā múké Úpí Yēsù Kúrísító ní 'oó 'bá ní rí sị.

2 Yēsù ịjǎ 'bá 'i daá Múngú ẹ̀ndrẹ̀ti gé, ǎ'yí 'bá ịcá piri ẹ̀sị múké ịvé rí sị, ǎzini 'bá ní

'i ê'yîi gí rî sî. 'Bá nîkí amá uletere 'yozú kînî, 'bã äyîkô sî, 'bã rî êşî 'bã lëzú Múngú vé ðîngará pŵwŵpŵwú 'dãri îşşúzú.

³ 'Bã kpá İzàngá İşşú rá, 'bo İzàngá rî agá, 'bã adri äyîkô sî, ä'ðiätäsîyã 'bã êşî úmbë İzàngá rî ä nyangará gá.

⁴ Êşî úmbëngará İzàngã nyazú rî, İri sê 'bã adri úkpó úkpó, Múngú rî 'bã ä'yî rá, adringará úkpó úkpó 'dîni 'ðiri, İri sê 'bã êşî 'bã tâ İ nî imú 'bã pazú rî drîgë.

⁵ Êşî 'bã nî 'bãã tâ drîdrî 'dîlë rî drîgë 'ðiri, 'bã úvá ícô fúú ânî ku, ä'ðiätäsîyã Múngú İpë İndri Uletere rî imú İvé lëngará sêé 'bã êşî agá nî.

⁶ Kúrisitô imú drãã 'bã paá sã pîrî rî gé, sã 'dãri gé, 'bã ùnjikãnyã agá, 'bã ícókí 'bã paá ùnjikãnyã rî agásî bã ku.

⁷ İri úkpó úkpó 'bã äzi nî 'i adizú drãzú 'bã tâ be pîrî Múngú endreŕî gé rî ä tâ sî. Sã äzi nî sî, 'bã äzi rî ícô 'i adi sê drã 'bã tâ be múkë rî ä tâ sî rá.

⁸ 'Bã adrikí dŵ ùnjikãnyã agá drããsiyã, Múngú 'i da İvé lëngará 'bã nî ämbúgú, İpë Kúrisitô rî imú drãã 'bã tâ sî.

⁹ Múngú ä'yî 'bã adrii pîrî 'i endreŕî gé Yëşü vé äri dããpi rî sî, tâ agaãpi rá rî, İri tâ úmvülëşî Yëşü nî 'bã pazú jíkŵ Múngú nî tâ lîzú 'bã drîgë rî agásî rî.

¹⁰ 'Bã adrikí dŵ ändürú ari'ba Múngú vé ni drããsiyã, Múngú údë 'bã äsãmvú 'i be rî ícã múkë Mvŵpî vé drãngará sî gí. Tã agaãpi rá rî, Múngú rî imú 'bã pa 'i Mvŵpî nî idri gí rî sî.

¹¹ 'Bo tâ rî adri 'yëgã 'dî kuyë, 'bã nŵni äyîkô sî, ä'ðiätäsîyã Múngú İpë Úpî Yëşü Kúrisitô rî imú 'bã äsãmvú údë Múngú be.

Ädãmã pi vé tâ Kúrisitô be rî

¹² Ädãmã kã ùnjikãnyã 'oó gí, sê ùnjikãnyã İmülü 'bã vü drîgë rî pi cëré, 'bã rî pi nî rîi ùnjikãnyã 'oó rî sî, sê nŵni 'bã rî pi cëré rî üdrãdrã.

¹³ Drîdrî nî, İ nî drî tãjmbî Mósë vé rî sëzú kuyë rî gé, İşşúzú 'bã rî pi rî ùnjikãnyã 'o vü drîgë nŵgŵ. Tãjmbî ä adri té dŵ 'dããyo, tâ äzi lüupi kînî, 'bã rî nŵ tãjmbî gí 'dîni 'dããyo.

¹⁴ İ'dózú lókî Ädãmã* vé rî gé 'dãã, cîngbã ícãzú lókî Mósë† vé rî gé, 'bã rî pi cëré ríkî üdrãdrã. Ätã 'bã ùnjikãnyã 'o' bã sŵ Ädãmã nî 'oó Múngú vé tãjmbî nŵzú rî tînjî kuyë rî pi üdrãkî rá. Ädãmã rî 'bã älu, İjî ùnjikãnyã 'bã drîgë cëré, Kúrisitô rî kpá 'bã älu, imú 'bã paá ùnjikãnyã agásî cëré.

* 5:14 5:14 Ädãmã: Ädãmã rî 'bã Múngú nî İ'dŵ gbîi drîdrî rî. İri êtëpi 'bã vü drîgë rî pi vé ni cëré. İrivë ükü Èvã rî endreŕî 'bã vü drîgë rî pi vé ni cëré. † İ lã İ'dŵngará 1-5. † 5:14 5:14 Mósë: Yösëpã kã drãã gí, 'bãgü Èjëpëtŵ vé rî 'bã anjî İserëlë vé rî pi êjî ngãã tügëŕî rú caã İli müdürŕlŷü sŵ (400). Kuru Múngú nî Mósë rî İpëzú imúzú anjî İserëlë vé rî pi pazú adringará tügëŕî rú rî agásî. Múngú sê tãjmbî rî Mósë nî, ä lü anjî İserëlë vé rî pi nî, sëzú İ nî tãjmbî rî zîzú tãjmbî Mósë vé ni ânî. Tîkî Mósë rî İşşú äküdë İli rî ca müdürŕlŷü sŵ (1,400), İşşú äküdë tîkî drî Yëşü rî kuyë. † İ lã Wŷngará 2-24.

¹⁵ 'Bo fëfë Múngú nî sêé 'bã rî pi nî êşî múkë sî 'ðiri, äsãmvú nî aco 'i ùnjikãnyã Ädãmã nî 'oó rî be rá. ùnjikãnyã 'bã älu nî 'oó 'ðiri sî, İjî drã 'bã kãrãkarã pi drîgë. 'Bo tâ agaãpi rá rî, İri fëfë Múngú nî sêé, İri nî 'bã älu Yëşü Kúrisitô rî İşëzú êşî múkë sî 'bã rî pi trüzú İvé ùnjikãnyã agásî rî.

¹⁶ ùnjikãnyã Ädãmã nî 'oó 'dãri sê İrînjãkî 'bã rî pi ânî cëré. Fëfë Múngú nî sêé 'bã rî pi nî rî, äsãmvú ni aco 'i ùnjikãnyã Ädãmã nî 'oó rî be rá. 'Bã ríkî dŵ ùnjikãnyã 'oó müzú ðjî ðjî drããsiyã, 'bã Yëşü rî ê'yî' bã gí rî pi, fëfë Múngú nî sêé 'bã nî rî, İri sê 'bã adri pîrî İri endreŕî gé.

¹⁷ ùnjikãnyã 'bã älu nî 'oó 'ðiri sê drãngará ōŕŷü 'bã rî pi ê drî cëré. 'Bo tâ agaãpi rá rî, 'bã Múngú nî êşî múkë 'bãã kŵpi nî, İri nî kŵpi sêé adrii pîrî 'i endreŕî gé rî pi, kŵpi imú mälungã rŷü 'bã älu 'ðiri vé tâ sî, sã kŵpi nî müzú adrizú 'bŷü gé 'dãã rî gé, 'bã 'ðiri Yëşü Kúrisitô 'i.

¹⁸ ùnjikãnyã älu Ädãmã nî 'oó rî sî, İ té ködŵ 'bã rî pi İrînjã cëré, 'Bo Kúrisitô 'o tâ älu pîrî, sê Múngú rî ícô 'bã rî pi ärevü ä'yî cëré adri pîrî 'i endreŕî gé, kŵpi ícô idri 'dãni'dãni rî İşşú rá.

¹⁹ Ädãmã rî 'bã älu, İri nî tâ Múngú vé rî 'dujî ngãã kuyë rî sî, sê 'bã kãrãkarã fíkî ùnjikãnyã 'oó. 'Bo Yëşü rî 'bã älu, 'du tâ Múngú vé rî pi ärevü ngãã cëré, sê Múngú rî imú 'bã kãrãkarã ä'yî adri pîrî 'i endreŕî gé.

²⁰ Múngú sê tãjmbî rî pi 'bã rî pi nî cëré, 'bã rî pi ä amãkî rî ùnjikãnyã İ nî 'oó rî ânî. 'Bo 'bã rî pi nî rîi ùnjikãnyã 'oó müzú ðjî ðjî rî sî, Múngú vé êşî múkë İri nî 'bãã 'bã nî 'ðiri gŵ tî müzú drîgëlé.

²¹ ùnjikãnyã ōŕŷü 'bã drî, İjî drãngará 'bã drîgë, 'bo nŵni Múngú vé êşî múkë tâ be agaãpi rá 'ðiri pa 'bã rî pi nî, İri sê 'bã ícã 'bã pîrî Múngú endreŕî gé. 'Bã ê'yîkî dŵ Úpî Yëşü Kúrisitô rî gí, İri 'bã nî idri 'dãni'dãni rî sê rá.

6

Kúrisitô ndë úkpŵ ùnjikãnyã vé rî gí

¹ 'Bã 'yokî rî ngŵni? 'Bã ríkî nyo ùnjikãnyã 'oó müzú Múngú ä 'bã rî İvé êşî múkë 'bã trüzú 'bãvé ùnjikãnyã agásî 'dîni?

² Adri 'dîni kuyë! 'Bã İndrëkî sŷü 'bã üdrã' bã gí ni pi tînjî, ùnjikãnyã gŵ tâ äzi 'oó

'bã rụ' bá gá ku, 'bã ícò rí áwí ùnjikányã 'o mụzú 'díní àlé?

³ Ìmi nǐkí kuyé 'yozú kíní, kã 'bã ní bãtízímú sêé, 'bã dráki Kúrísítò Yèsù be trú gí 'díní kuyé?

⁴ Bãtízímú ì ní sêé 'bã ní rí sī, 'bã ùdráki, sǐkí 'bã sū ì ní Kúrísítò rí sǐj rí tǐnì, Kúrísítò íngá gōò ídri rú rá, 'bã kpá gō íngá ídri rú sū Kúrísítò ní íngá ídri rú Ètèpì vé ùkpò sī rí tǐnì.

⁵ 'Bã dráki dō sū Kúrísítò ní dráã rí tǐnì, ì kpá ímú 'bã íngá gō ídri rú, sū ì ní ìrì íngáã gōò ídri rú rí tǐnì.

⁶ 'Bã nǐkí rá 'yozú kíní, 'bávè rụ' bá ùnjikányã vé nòri gbàkí pètì alambaku sǐgè Kúrísítò be trú gí, ùnjikányã è ìsú rí ùkpò èjì ngazú 'bã rụ' bá gá ku, 'bã gōkí adrí tǔgèrì ùnjikányã vé ní ku.

⁷ Dràngará Kúrísítò vé rí ní 'bã úmú ícá 'í be ngá àlu rí sī, sè nóni ùnjikányã ícò èjì ngáã 'bã rụ' bá gá ku.

⁸ 'Bã ní dráã Kúrísítò be trú rí sī, 'bã è'yǐkí rá 'yozú kíní, 'bã kpá ícò ídri ú'dí ìsú Kúrísítò be trú rá.

⁹ 'Bã nǐkí rá Kúrísítò íngá gōò ídri rú dràngará gálésíla rá, ícò gōò dráã ñjì ku, drá ícò ìrivé ùkpò ndèé ku.

¹⁰ Kúrísítò kã dráã, drá vú àlu ùnjikányã vé ùkpò ndèzú, ìrì nóni ídri rú rí èjì Múngú vé rí nga.

¹¹ Lè ìmi nǐkí 'yozú kíní, ìmi dráki gí, ùnjikányã ícò èjì ngáã ìmí rụ' bá gá ku, 'bo Kúrísítò Yèsù sè ìmi ní ídri rí gí, ìmi 'bã Múngú vé ní.

¹² Lè ìmi kukí ùnjikányã ã órú ìmí rụ' bá dráãpi drádrá 'dìri ku, tã ùnjì rụ' bá nòri ní lèé rí pi, lè ìmi kukí àní.

¹³ Lè ìmi ríkí ìmí rụ' bá áyú rizú ùnjikányã 'ozú ku. Ngá múké rí, lè ìmi sèkí ìmí rụ' bá Múngú ní, sū ì ní 'bã ùdrã' bá gí rí pi íngáã gōò ídri rú rí tǐnì. Kúru lè ìmi áyúkí ìmí rụ' bá tã pìrì 'ozú, ìmi adríkí pìrì Múngú èndrètì gé.

¹⁴ Lè ìmi kukí ùnjikányã ã rí ìmí drì órú ku, ã' diátàsìyã ìmi adríkí tǎimbj rí ã pálé gá kuyé, 'bo èjì múké Múngú vé rí sè ìmi ní drìwǎlá gí.

Tǔgèrì tã 'o' bá pìrì rí pi

¹⁵ Tã pìrì ì ní lèé ã 'okí rí íngòrì? Èjì múké Múngú vé rí sī, Múngú oyú 'bã tǎimbj rí agásí gí, 'dìri lū nyo 'yozú kíní, 'bã ríkí ùnjikányã 'oó mụzú 'díní? Adrí 'díní kuyé!

¹⁶ Ìmi nǐkí 'yozú kíní, ìmi dō tǔgèrì 'bã àzi vé ní, ìmi ìrivé tã 'dù nga, ìmi dō tǔgèrì ùnjikányã vé ní, ìrì ìmi jì fì drá agá, 'bo ìmi dō tǔgèrì Múngú vé ní, ìrì sè ìmi tã pìrì ní 'dù nga 'díní kuyé?

¹⁷ Ùnjikányã ándúrú ìmi ní 'oó rí sī, sè ìmi adríkí kuú àní tǔgèrì ùnjikányã vé ní. 'Bo á sè Múngú ní ówò' ñfò àmbúgú, ìmi

ní tã ì ní ímbá ìmi ní rí è'yǐ èsì be cérè rí sī.

¹⁸ Nóni oyúkí ìmi ùnjikányã ìmi ní 'oó rí agásí gí, àzini ìmi újákí nóni ìmi ícá tǔgèrì èsì 'bã' bée tã pìrì 'ozú ní pi gí.

¹⁹ Má ù' bǐ ìmivé tã, tã tǔgèrì rí pi vé rí sī, ìmi nǐkí rí ùkpò ùnjikányã vé rí àní. Drìdrì ní, ìmi adríkí tǔgèrì tǐnì ùnjikányã ìmi ní ríi 'oó mụzú ñjì ñjì 'dìri sí. Kúru nóni lè ìmi kukí ùnjikányã àní, ìmi 'okí tã pìrì, ìmi adríkí rí ule Múngú èndrètì gé.

²⁰ Ándúrú ìmi ní adrízú tǔgèrì rú ùnjikányã agá rí sī, ìmi ásíkí tã pìrì 'ongará sī kuyé.

²¹ Tã múké ìmi ní ìsú ùnjikányã ìmi ní 'oó drìnjá sèépi 'dìri agá rí ã'di? Tã ùnjì ìmi ní 'oó 'dì' bée, kòpi drá ñjì ìmi drìgè.

²² 'Bo nóni oyúkí ìmi ùnjikányã ìmi ní 'oó rí agásí gí, ìmi nóni àtí' bá Múngú vé ní. Nóni ìmi ícákí ule Múngú èndrètì gé gí, ìmi ídri 'dání' dání rí ìsú rá.

²³ 'Bã ùnjikányã 'oópi rí, ì rí ùfè drá sī, 'bã rí è'yì dō 'bávè Úpí Yèsù Kúrísítò rí gí, Múngú rí ìmú ìrì ní ùdrá 'dání' dání rí sè pìrìni.

7

Ū' bǐkí àjè ùkú jezú rí vé tã

¹ Má èdrìpìjì má óm vúpìjì má ní lèléè rí pi, ìmi nǐkí tǎimbj Mósè vé rí rá, 'bã ídri rú rí, ìrì adrí tǎimbj rí ã pálé gá, tǎimbj rí drì ní órú sã ìrì ní adrízú ídri rú rí gè.

² Lè má ù' bǐ ìmi ní tã àjè vé rí ùlúú, ágó je dō ùkú, ìrì dō drì ídri rú, tǎimbj rí kíní, ùkú rí ìrivé ní, 'bo ágó rí drá dō gí, tǎimbj rí ã'yí rá, ágó àzi rí ícò ówújì rí è'yì 'í ní ùkú rú rá.

³ Ùkú 'dìri je dō ágó àzi, ìsúzú ìrivé ágó rí drì ídri rú, ùkú 'dìri' bá ówǐ gí. 'Bo ágó ní drá dō gí, tǎimbj rí ã'yí rá, ìrì ícò ágó àzi je rá, ícókí ìrì zìjì ówú' bá ku.

⁴ Má èdrìpìjì má óm vúpìjì má ní lèléè rí pi, tã rí, ìrì 'díní, ìmi è'yǐkí nóni Kúrísítò rí gí, ìmi índrèkí sū 'bã ùdrã' bá gí rí pi tǐnì, nóni tǎimbj rí vé ùkpò nga èjì ìmí rụ' bá gá ku. Kúrísítò ì ní íngáã gōò ídri rú dràngará gálésí rí sè nóni ìmi ícákí 'bã ívé ní pi gí, ìrì sè ìmi tã múké ní pi 'o Múngú ã rụ sī.

⁵ Lókí ùnjikányã ní 'bã ásúzú gí rí gé, tǎimbj rí sè 'bã ríkí èsì 'bãã rizú ùnjikányã 'ozú. Ùnjikányã 'bã ní 'oó rí ñjì dràngará 'bã drìgè.

⁶ 'Bo 'bã índrèkí sū 'bã ùdrã' bée gí ní pi tǐnì, nóni tǎimbj rí gō èjì ngáã 'bã rụ' bá gá ku. 'Bã nóni Múngú ní èjì ngá lètì ú'dí Ìndrì Uleterè rí ní lúú 'bã ní rí sī, adrí lètì ùkú tǎimbj ì ní sǐ rí vé rí sǐ ku.

Tǎimbj Múngú vé rí, ìrì 'bávè ùnjikányã 'í da àmvé

7 Mã 'yo rí íngóni, mã 'yo rí tãĩmbĩ rĩ ùnjĩkãnyã ijĩ? Adri 'dĩni kuyé! Tãĩmbĩ té dõ 'dãáyo, mã ícõ té mávé ùnjĩkãnyã nĩĩ ámã ku. Mã ícõ té nĩĩ ámã 'yozú kĩnĩ, èşĩ 'bãngará 'bã ázi vé ngã drĩgè rĩ ùnjĩ 'dĩni ku. 'Bo tãĩmbĩ rĩ kĩnĩ, "Lè mĩ 'bã èşĩ 'bã mĩ gãrã gã rĩ vé ngã drĩgè ku."

8 Ùnjĩkãnyã įşũ lèti tãĩmbĩ rĩ áyúzũ, mã 'bã rĩ èşĩ 'bã ázi vé ngã drĩgè đĩ đĩ. 'Bo tãĩmbĩ té dõ 'dãáyo, ùnjĩkãnyã rĩ té adri ùkpõ ákõ.

9 Mã ní drĩ tãĩmbĩ rĩ nĩzũ kuyé rĩ gé, á rĩ adrii bãdãrũ, 'bo vũdrĩ nĩ gé, mã kã nĩĩ ámã 'yozú kĩnĩ, tãĩmbĩ anigé, sè á nĩĩ ámã 'yozú kĩnĩ, ùkpõ ùnjĩkãnyã vé rĩ áşũ mã gĩ, sè á fĩ lèti drãngará vé nĩ agã.

10 Mã įşũ nĩĩ ámã 'yozú kĩnĩ, tãĩmbĩ ãlu ãlu kõdõ idri sèepi rĩ, sè Múngũ lĩ mávé tã ùnjĩ, ijĩ drãngará mã drĩgè.

11 Ùnjĩkãnyã įşũ lèti tãĩmbĩ rĩ áyúzũ, mã mĩ ù'bãzũ ãnĩ, ijĩ drãngará mã drĩgè.

12 'Bo tãĩmbĩ Múngũ vé rĩ uletere, ĩri pĩrĩ, ĩri múkè.

13 Tãĩmbĩ adriipi múkè 'dĩri, ĩri nyo ícõ drãngará ijĩ mã drĩgè rá? Ícõ ijĩ ãluñãni ku! Múngũ áyũ tãĩmbĩ adriipi múkè 'dĩri, lüzũ mã ní kĩnĩ, ùnjĩkãnyã rĩ ùnjĩ.

È'dĩ 'dĩngará ùnjĩkãnyã be rĩ

14 Tãĩmbĩ rĩ Múngũ sè nĩ, 'bo mã 'bã áda, mã ícã kuú túgèrĩ rũ ùnjĩkãnyã drĩgè.

15 Á nĩ tã mã ní rĩi 'oó rĩ kuyé. Tã pĩrĩ mã ní kõdõ lèé 'oó rĩ, á 'o ku, 'bo tã mã ní kõdõ gãã sĩ rĩ, mã rĩ 'o rá.

16 Mã 'o dõ tã pĩrĩ ku drããsiyã, á nĩ rá tã mã ní rĩi 'oó rĩ ùnjĩ, mã ã'yĩ rá tãĩmbĩ rĩ múkè.

17 Adri 'yozú kĩnĩ, mã rĩ tã ùnjĩ 'dĩri 'o ákã yã 'dĩni kuyé, ùnjĩkãnyã fiipi kũ mã èşĩ agã nõri sè mã rĩ tã ùnjĩ 'dĩri 'o nĩ.

18 Á nĩ rá tã ázi múkè mã èşĩ agã ãluñãni 'dãáyo, á lè dõ kõdõ tã múkè 'oó, ãnĩ sè mã ícõ 'oó bã ku.

19 Á lè kõdõ tã múkè 'oó, 'bo mã ícõ 'oó ku. Á lè kõdõ tã ùnjĩ 'oó ku, 'bo mã rĩ tã ùnjĩ rĩ 'o rá.

20 Mã rĩ tã mã ní kõdõ ícõ 'oó ku nĩ 'o muzũ, 'dĩri lũ 'yozú kĩnĩ, á 'o tã rĩ ákã kuyé, ùnjĩkãnyã fiipi mã èşĩ agã rĩ sè mã rĩ tã rĩ 'o nĩ.

21 Tãĩmbĩ rĩ 'i'dã mã ní uletere, mã kãdõ lèé kõdõ tã múkè 'oó, mã gõ rĩ ùnjĩkãnyã 'o muzũ áyu.

22 Á lè tãĩmbĩ Múngũ vé rĩ èşĩ be cèré.

23 'Bo tãĩmbĩ ázi anigé, ĩri rĩ èzĩ nga mã rĩ 'bã gã, ĩri rĩ è'dĩ 'dĩ tãĩmbĩ Múngũ vé rĩ be mã èşĩ agã. Tãĩmbĩ 'dĩri rũ mã ícã kuú túgèrĩ ùnjĩkãnyã vé nĩ, ĩri sè mã rĩ ùnjĩkãnyã 'o nĩ.

24 Á, ĩzãngã mávé nõri! Á'di rĩ ícõ mã pa ùnjĩkãnyã mã jĩpi fiipi drã agã nõri drĩgè sĩ nĩ?

25 Á sè õwõ'dĩfõ Múngũ ní, Úpi Yèsũ Kúrĩsitõ ní 'bã paã 'bávè ùnjĩkãnyã agãsi rĩ sĩ.

Mávè úmĩ gé nõlé, mã túgèrĩ riipi tãĩmbĩ Múngũ vé rĩ 'duupi ngaapi nĩ, 'bo ùnjĩkãnyã mã ní rĩi 'oó rĩ sĩ, mã ícã nõni kũ túgèrĩ ùnjĩkãnyã vé nĩ.

8

Índri Uletere rĩ 'bã ní idri sè nĩ

1 Nõni 'bã Kúrĩsitõ Yèsũ rĩ è'yĩ 'bã gĩ rĩ pi, ícõkĩ tã lĩ kõpi drĩgè ku,

2 ã'diãtãsiyã Índri Uletere ùkpõ be idri íngãpi Kúrĩsitõ Yèsũ vugã rĩ sèepi ĩmi ní rĩ, õyũ ĩmi ĩfũũ ùkpõ ùnjĩkãnyã riipi ĩmi jĩpi fiipi drã agã rĩ sigé sĩ gĩ.

3 Tãĩmbĩ Mósè vé rĩ ícõ 'bã ní idri sèe ku, ã'diãtãsiyã ùnjĩkãnyã riipi 'bã drĩ õrũpi 'dĩri sè 'bã ícãkĩ kuú ùkpõ ákõ. 'Bo Múngũ ĩpè ívé Mvã, ĩmũkĩ ĩri tĩjĩ 'bã áda rũ, sũ 'bã vũ drĩgè nõgõ ùnjĩkãnyã be rĩ tĩjĩ, adi 'i sèe drãã 'bávè ùnjĩkãnyã tĩ gé. Múngũ sè Kúrĩsitõ rĩ drãã tã lĩzũ ùnjĩkãnyã drĩgè.

4 Múngũ 'o tã 'dĩri 'dĩni, 'bã 'okĩ rĩ tã pĩrĩ sũ tãĩmbĩ Mósè vé rĩ ní lèé rĩ tĩjĩ, 'bã 'bãkĩ rĩ èşĩ tã ùnjĩ rũ 'bã nõri ní lèé rĩ pi drĩgè ku, 'bã 'dukĩ rĩ tã Índri Uletere rĩ ní lèé rĩ pi ngaã áyu.

5 'Bã èşĩ 'bã'bèe ùnjĩkãnyã rũ 'bã nõri vé rĩ drĩgè rĩ pi, kõpi rĩ èşĩ 'bã cèré tã rũ 'bã nõri vé rĩ drĩgè. 'Bo 'bã èşĩ 'bã'bèe Índri Uletere rĩ drĩgè rĩ pi, kõpi rĩ èşĩ 'bã cèré tã Índri Uletere rĩ ní lèé ã 'okĩ rĩ drĩgè.

6 'Bã èşĩ 'bãapi kũ cèré ùnjĩkãnyã drĩgè rĩ, ĩrivé ùđũ drãngará. 'Bo 'bã èşĩ 'bãapi tã Índri Uletere rĩ ní lèé ã 'okĩ rĩ drĩgè rĩ, ĩri idri 'dãni'dãni rĩ įşũ rá, ázini ĩri tãkĩri įşũ rá.

7 'Bã èşĩ 'bãapi kũ ùnjĩkãnyã drĩgè rĩ, ĩri ãrĩ 'bã Múngũ vé nĩ. 'Bã sũ 'dĩri tĩjĩ 'dĩri, gã tãĩmbĩ Múngũ vé rĩ sĩ, ícõ tãĩmbĩ rĩ ngaã ku.

8 'Bã èşĩ 'bã'bèe ùnjĩkãnyã rũ 'bã nõri vé rĩ drĩgè rĩ pi, sè Múngũ ní ãyĩkõ ku.

9 Nõni ùnjĩkãnyã ícõ ĩmi drĩ õrũ ku. 'Bo Índri Múngũ vé rĩ dõ ĩmi èşĩ agã anigé, ĩri ĩmi drĩ ko nĩ. Índri Kúrĩsitõ vé rĩ dõ 'bã rĩ è èşĩ agã 'dãáyo, 'bã 'dĩri adri Kúrĩsitõ vé nĩ ku.

10 Kúrĩsitõ rĩ dõ ĩmi èşĩ agã anigé, ĩmivé rũ 'bã rĩ dõ ícõ drã rá ĩmi ní ùnjĩkãnyã 'oó rĩ sĩ drããsiyã, ĩmivé índri rĩ áwĩ adri idri rũ, ã'diãtãsiyã Yèsũ sè ĩmi ícãkĩ pĩrĩ Múngũ èndrètĩ gé gĩ.

11 Múngũ Yèsũ rĩ ingaapi gõõ idri rũ drãngará gãlési rĩ, ĩrivé Índri dõ ĩmi èşĩ

agá anigé, İri İvé İndrí Uletere İmî eşı agá rı áyú İmivé rı'ba dráapi gı rı újā ícā gō İdri rú.

¹² Má édrıpiı má ómvıpiı má ní lēlē rı pi, lē 'bā 'okı tā múké, lē 'bā rikı ūnjıkānyā rı'ba nōri ní lēē rı 'oó ku.

¹³ İmi áwıki dō rıi ūnjıkānyā rı'ba nōri ní lēē rı 'oó, İmivé ūđı rı adri drāngará. 'Bo İndrí Uletere rı dō İmî eşı agá anigé, İri İmi İzā ko İmi ugazú, İmi gōki rı ūnjıkānyā 'oó đıı ku, İndrí Uletere rı kuru İmi ní İdri 'dāni'dāni rı sē.

¹⁴ 'Bā İndrí Uletere Múngú vé rı ní rıi kōpi ē drı koó rı pi, kōpi anji Múngú vé ni.

¹⁵ İndrí Múngú vé rı sē İmi adriki tıgērı ūrı rú ni pi kuyé, İmi İşúki İndrí Múngú vé rı gı, İmi nōni anji Múngú vé ni. İndrí Múngú vé rı sē 'bā rı Múngú rı zı "Ábā, 'Bā Etēpi."

¹⁶ İndrí Múngú vé rı, İri sē 'bā nı ámá uletere 'yozú kını, 'bā anji Múngú vé ni.

¹⁷ Nóni 'bā ní adrii anji Múngú vé ni rı sı, 'bā drılé múké İri ní sēē Kúrisıtō ní rı İşú rá, 'Bā nyaki dō İzāngā sū Kúrisıtō ní nyaá rı tıni, Múngú rı kpá İmú 'bā İngu sū İri ní Kúrisıtō rı İngu rı tıni.

'Bā Múngú vé rı pi úmvúlesı tā múké İşú rá

¹⁸ Á nı ámá múké, İzāngā 'bā ní nyaá āndrú nōri, İri anigé, 'bo İngúngará úmvúlesı Múngú ní İmúzu 'bā İngúzu rı, tā ni aga rá.

¹⁹ Ngá ārevú cére Múngú ní gbıi vū drıgé nōgō rı pi, kōpi rı eşı 'bā rizú ū'dú Múngú ní úmvúlesı 'bā adri'bée anji İvé ni pi rú rı i'dazú rı ütēzú.

²⁰ Ngá Múngú ní gbıi rı pi ē drı ábáki cére, adri 'yozú kını, kōpi lēki nı yā 'dını ku, Múngú lē tā rı ā 'o 'ı 'dını nı. Ngá İ ni úde rı pi İmú eşı 'bā 'yozú kını,

²¹ İ İmú İ pa drā şılē gá sı rá, āzini İ İcókı ŋmaá ku, İ İmú drıwālā İşú fizú anji Múngú vé đıngará pōwūpōwū rı İşú'ba rı pi āsámvú gé rá.

²² Ngá ārevú cére vū drıgé nōgō rı pi, kōpi rı drı cı ambamba cımgbá lóki āndrú rı gé, sū ūku rıpi mvá tıpi rı ní rıi drı cı rı tıni.

²³ Adri 'yēŋá ngá 'dı'bée rı drı cı nı kuyé, 'bā Yēsü rı ē'yı'ba gı nō'bée, 'bā kpá rı drı cı İndı, tā 'bā ní rıi ū'dú Múngú ní İmúzu 'bā ā'yızı adrizú anji İvé ni rú rı ütēzú rı sı, İndrí Uletere rı sē 'bā nıki tā 'bā ní rıi ütēē rı gı, āzini sē 'bā nıki tā Múngú ní İmúzu 'bā rı'ba újāzu İcāzu ú'dı, 'bā rı'ba ní gōzú drāzú đıı ku rı gı.

²⁴ Tā 'bā ní eşı 'bāzú drı ní ge rı, İri 'bā pa nı. Nóni 'bā rı eşı 'bā drıwālā İ ní İmú sēē 'bā ní rı ütēzú, 'bo 'bā İşúki drı kuyé.

'Bā āzi ícō eşı 'bāā ngá 'ı ní İşú gı rı ā tā ūşızú ku.

²⁵ 'Bo 'bā dō rı eşı 'bā ngá 'bā ní drı İşú kuyé rı drıgé, lē 'bā 'báki eşı mādā rizú ütēzú.

²⁶ 'Bā ní adrii tā be múké kuyé rı sı, İndrí Uletere rı 'bā İzā ko nı. Á'diātāsıyā 'bā nıki ngá 'bā ní lēē ē'yı Múngú vúgá rı zıbe ku, İndrí Uletere rı 'bā ní Múngú rı zı İzāngā be āmbúgú 'ı eşı agá, 'bā āzi ícō tā ni átā bā ku.

²⁷ Múngú rıpi 'bā eşı ndreepi rı nı ūmı İndrí Uletere rı vé rı rá, ā'diātāsıyā İndrí Uletere rı rı Múngú rı zı 'bā ē'yı'ba gı rı pi ní, sū Múngú ní lēē rı tıni.

Tā āzi 'bā gūıpi āmvé Múngú vé lēngará agásı ni 'dāayo

²⁸ 'Bā nıki kpá rá 'yozú kını, tā rı'ba 'bā İşú'bée rı pi agásı, Múngú rı tā múké 'o 'bā 'ı lē'ba lēlē rı pi ní nı, tā ni İbı İngá eşı ni agá, ūpē İngá 'bā 'dı'bée nı.

²⁹ Múngú nı 'bā 'dı'bée İngóşı, ūpē kōpi İmú adrii sū 'ı Mvópi tıni, Yēsü rı kōpi ní Mvā káyú Múngú vé anji kárakarā rı pi āsámvú gé.

³⁰ Múngú ā'yı 'bā 'ı ní ūpēē 'dı'bée nı, zı kpá 'bā 'dı'bée nı, kōpi ē İmúki rı adrii 'bā İvé nı, 'bā kōpi adrii 'bā pıri 'ı endreıi gé, zı kōpi, ē İmúki rı kōpi İngu sū İ ní 'ı İngu rı tıni.

³¹ Tā 'dı'bée ā tā sı, 'bā átáki rı İngónı? Múngú rı dō 'bā be trı, 'bā āzi rı nyo ícō 'bā 'o ūnji rá?

³² Múngú uga İvé Mvā 'bā tā sı kuyé, İpē İri 'bā ní rá. Múngú 'o dō tā 'bā ní 'dri tıni, ícō nyo 'bā ní ngá ārevú sēē cére pıriı ku?

³³ Múngú 'yo dō kını 'bā İvé 'ı ní ūpēē 'dı'bée anji İvé ni, āzini 'bā kōpi adri 'bā pıri 'ı endreıi gé gı pıri, ā'dı rı ícō tā İjı kōpi drıgé, kōpi tōzú 'yozú kını kōpi ūnji nı?

³⁴ Á'dı rı ícō 'yo kōpi ūnji nı? Kúrisıtō Yēsü drā kōpi ā tā sı, İngáki İri gōó İdri rú, nóni úri Múngú vé drı endēpi gé, İri rı Múngú rı zı kōpi nı.

³⁵ Ngá āzi nyo İcōpi 'bā āsámvú acoopi Kúrisıtō be lēngará Kúrisıtō ní 'bā lēzú 'dri agásı ni anigé? Tā ūkpō ūkpō, İzāngā, ōcūngará, ēbjrı, bōngō ākō, tā ūnji drā İjıpi ni, tā 'ı ní ūlāā 'dı'bée, kōpi nyo ícō 'bā āsámvú aco Kúrisıtō be rá?

³⁶ Sıki Búkū Múngú vé rı agá kını, "Mı tā sı, ū'dú ālu ālu, 'bā rı pi lēki rıi 'bā ú'dı,

'bā İndréki sū kábılo İ ní rıi ūlıı rı pi tıni."

³⁷ Tā āzi 'bā gūıpi āmvé ni 'dāayo. Tā ūnji 'dı'bée kádō 'bā İşú, 'bā ícō pá tu tıı ūkpō Kúrisıtō 'bā lēepi lēlē rı vé rı sı.

38 Má éþí tã 'dĩri sī múké múké 'yozú kīnī, drāngará, dōku idri, dōku mālāyikā, dōku índri ũnjī rī pi,* dōku tã nōni rī'ba 'i nga'bee rī pi, dōku tã úmvúlēsī ímú'ba 'i nga'ba drīdrī 'dīlē rī pi, dōku ũkpō urukō'bee, ngá 'dī'bee ícókí 'bã ásamvú acoó Múngú 'bã lēepi lēlē rī be ku.

39 Ūkpō íngá'ba 'bũ gélēsī rī pi, dōku ũkpō vū drīgē nōgō āngū wīlīwīlī rú rī agá rī pi, ngá Múngú ní gbii rī pi, ícókí 'bã ásamvú acoó lēngará Múngú ní 'daá 'bã ní Kúrísítō Yēsū 'bávē Úpí ā rú'ba gá 'dĩri agásī ku.

9

Múngú ìpē Ìsērēlē rī pi nī

1 Kúrísítō nī rá, tã má ní átá rī, ìri tã áda, adri ũnjō ku, yīkí mávē rī, ázini Índri Uletele rī lū kpá má ní kīnī, tã má ní átá rī tã áda.

2 Ìzāngā fi má éşī agá, sē mā éşī nō ambamba

3 má é'dípáa Yāhūdī rī pi ā tã sī. Á lē Múngú ā tri ma, ā aco 'bã ásamvú Kúrísítō be, má é'dípáa Yāhūdī rī pi ē íşúkí rī pangará bēsini.

4 Kōpi 'bã Ìsērēlē vé ni, Múngú ũpē kōpi adrii anji ívé ni. Múngú 'i da ívé ñngará pōwūpōwū rī kōpi ní, Múngú ru ũndī kōpi be, ezi ívé tājmbī kōpi ní. Kōpi ā rikí 'i ñnjī Jó Múngú vé rī agá, ázini kōpi ē íşúkí rī tã 'í ní ezi rī bēni.

5 Ābūrāmā pi, Ísáká be, Yōkōbū sī, kōpi Yāhūdī rī pi vé é'þipī drīdrī rī pi, tiki Yēsū Kúrísítō rī 'bã áda ru, íbī ífūú úyú Ìsērēlē vé rī agá, Yēsū Kúrísítō rī Múngú 'i, ìri ngá ārēvú drīgē sī cére āmbúgú, ē íngúkí ìri mužú 'dani'dani! Āminā.

6 Ícókí 'yoó tã Múngú ní ezi Yāhūdī rī pi ní rī, 'du tã ni ngáa ku yā 'dini ku. Adri 'yozú kīnī, 'bã Ìsērēlē vé rī pi cére nīkí Múngú rī rá yā 'dini kuyé.

7 Úyú Ābūrāmā vé rī pi* adriki cére anji Ābūrāmā vé ni kuyé. Múngú 'yo ívé búkū agá kīnī, "Úyú mívé rī pi ímú ífū Ísáká" rú'ba gá."

8 Tã 'dĩri lū 'yozú kīnī, anji Ābūrāmā ní tīj rú'ba rú'ba rī pi adriki anji Múngú vé ni ku, anji Múngú ní tã ni ezi rī, kōpi adri

anji Múngú ní 'duj 'bã anji Ābūrāmā vé ni rú ni pi.

9 Tã Múngú ní ezi rī 'dini kīnī, "Ma ímú ígō sã nōri tīj rī gē, ílī drū rī agá, Sárã rī ímú mvá ágó tī rá."

10 Ísáká rī 'bávē é'þipi, je Rēbékã rī 'i ní ũkú rú, Rēbékã tī ìri ní anji ágō éti rú,

11 'bã nīkí rī 'yozú kīnī, létj Múngú ní 'bã ìpēzú rī þiri. Sã Rēbékã ní drī kōpi tīzú kuyé, dōku kōpi ní drī tã múké 'ozú kuyé, dōku tã ũnjī 'ozú kuyé rī gē,

12 Múngú 'yo Rēbékã ní kīnī, "Mvã kãyú rī ímú ézi nga mvá ũdu rī ní." Múngú 'yo tã rī 'dini lüzú kīnī, ìpē 'bã rī ézi ìri ní ngáá múké rī ā tã sī ku.

13 Sīkí Búkū Múngú vé rī agá kīnī, "Á lē Yōkōbū[†] rī áyu, á gá Íşōwū rī sī."

14 'Bã 'yokí rī ngóni? 'Bã 'yokí rī kīnī, tã Múngú ní 'oó 'dĩri adri þiri ku? Adri 'dini kuyé!

15 Múngú 'yo Mósē ní kīnī,

"Mã éşī rī adri ìdriki dri 'bã má ní ìpēē rī ní,

ma ícókí 'bã má ní lēē rī ē ìzã ko rá."

16 Tã 'dī'bee nga 'i tã 'bã áda ní lēē rī sī ku, dōku ũkpō 'bã áda vé ni sī ku, ìri 'i nga éşī ìdriki dri Múngú vé rī sī.

17 Sīkí Búkū Múngú vé rī agá, Múngú 'yo 'bãgú Èjēpétō vé rī ní kīnī, "Ma sē mi ícá 'bãgú rú, ma mávē ũkpō 'i da mí ní, kúru 'bã vū drīgē rī pi cére ímú nī áamá 'yozú kīnī, ma Múngú 'i."

18 Múngú vé éşī rī adri ìdriki dri 'bã ìri ní ìpēē lēē éşī ìdriki dri 'bãá ìri ní rī ní. Múngú ũşū dō 'i lē 'bã rī ē drī ē ícá ũkpō ũkpō, ìri ícókí 'o rá.

19 'Bã ázi rī ícókí 'yo, "Múngú lē dō 'bã oki tã rī şū 'i ní lēē rī tīj þiri, ngá ìri ní 'yoó 'bã ũnjī rī ā'di? Ā'di rī ícókí tã Múngú ní ũtīj gī rī nō ní?"

20 'Bo mi ā'di 'i átángá 'yoopi Múngú ní 'dini? Ngá 'i ní údé rī, ìri nyo ícókí 'yo 'bã 'i údépi rī ní, "Mí údé ma 'dini ási 'dini rá?"

21 'Bã riipi údri gþiipi rī, ũrūtē álu álu 'dĩri sī, ìri ícókí údri rī ázi gþi, ìri ígīrī múké múké, ìri ázi rī gþi ígīrī ku.

22 Múngú lē ívé jīkó 'i daá, ázini ívé ũkpō 'i daá 'bã 'i ní lēē ú'di rī pi ní tã līzú áni kōpi drīgē, 'bo ìri tã ni 'du mužú éşī be mādã.

* **8:38 8:38** *Índri ũnjī rī pi*: Índri ũnjī rī pi ándúrú mālāyikā Múngú vé ni 'bũ gé 'daá, kōpi nōkí tājmbī Múngú vé rī, Sātánã rī kōpivé āmbúgú. Múngú ídró kōpi 'bũ gé 'dãási vūgá nōó, kōpi gōkí ufuú índri ũnjī, kōpi rī 'bã rī pi ní izāngā sē vū drīgē nōgō. 'Í lã 'l'dangará 12:7-9. * **9:7 9:7** *Úyú Ābūrāmā vé rī pi*: Múngú ìpē úyú Ābūrāmā vé rī pi cére adrii anji ívé ni kuyé. Ìpē 'yēnã úyú Sárã pi ní tīj Ābūrāmã be rī pi áyu, ìpē Ísimáelē Ágárã ní tīj Ābūrāmã be rī kuyé. † **9:7 9:7** *Ísákã*: Ísákã rī mvã Múngú ní ezi Ābūrāmã ní rī. 'Í lã 'l'dongará 17-35. **9:7 9:7** *Í'dongará 21:12* **9:9 9:9** *Í'dongará 18:10, 14* **9:12 9:12** *Í'dongará 25:23* ‡ **9:13 9:13** *Yōkōbū*: Yōkōbū rī Ābūrāmã mvōpi Ísákã vé mvã, ìri anji be muðrī drī ní þri, Múngú újã rú ní zīj Ìsērēlē, úyú Ìrivé rī zīkí anji Ìsērēlē vé ni. Sã Yēsū vé rī gē, zīkí kōpi Yāhūdī. 'Í lã 'l'dongará 25-50. **9:13 9:13** *Málákí 1:2-3* **9:15 9:15** *Wūngará 33:19* **9:17 9:17** *Wūngará 9:16* **9:20 9:20** *Ísáyã 29:16; 45:9*

10

23 Múngú ri kpá ívé dḡngará pḡwḡpḡwḡ rí 'i da 'bá 'í ní ùpéé lée èşì múké 'báã kḡpi ní rí pi ní rá,

24 'bá ìri ní ùpéé rí 'bá 'i, Yāhūdī rí pi, āzini 'bá adri' bá Yāhūdī rú ku rí pi.

25 Búkū nēbī Ōséyā ní sī rí agá, Múngú 'yo 'bá adri' bá Yāhūdī rú ku rí pi ní kīnī, "Ìmi adri' bée 'bá mávè ni kuyé 'dī' bée, nóni ma ìmi zì 'bá mávè ni.

Ìmi 'bá má ní ándúrú lée ku 'dī' bée, ma ìmú ìmi lèlè."

26 Búkū Múngú vé rí 'yo kpá 'dīni kīnī, "Vūrā ālu ālu ándúrú má ní 'yoó ìmi ní kīnī,

'Ìmi adriki 'bá mávè ni ku 'dīri,'

nóni ma 'yo,

'Ìmi ìmú adri anji mávè ni, ma Múngú adriipi idri rú rí 'i.' "

27 Nēbī Īsáyā átá 'bá Īsērélè vé rí pi ā tā sī 'dīni,

"Bá Īsērélè vé rí pi ā adriki dō kárakarā cinyáfá yīi agá rí tñj draāsiyā, 'yéngá 'í ìmú kḡpi è ìmbītá 'í ní kuú kīnīkīnijá 'dī' bée pa áyu.

28 Úpí ri ìmú 'bá vū drīgè rí pi ìrīnā rá, ìri kḡpi ìrīnā mbèlèḡ."

29 Tā rí ìmú 'i nga sū Īsáyā ní 'yoó drīdrī rí tñj,

"Úpí Múngú ā ku té dō 'bá rí pi vé úyú è ìmbītá ku,

'bá té ūdrā céré sū 'bá kūrú SōdómōS vé rí agá rí pi ní ūdrāá 'bá kūrú Gōmōrā vé rí agá rí pi be rí tñj."

Īsērélè rí pi è'yīki Múngú ri kuyé

30 'Bá 'yokí rí ngóni? 'Bá ándúrú adri' bá Yāhūdī rú ku, tā 'o' bá pīrj ku 'dī' bée, kḡpi újaki nóni 'í ícá 'bá pīrj Múngú èndrètj gé, kḡpi ní ìri è'yīi gi rí sī.

31 'Bo 'bá Īsērélè vé 'yo' bá kīnī, 'í lēki ícá pīrj Múngú èndrètj gé tām̄bī rí vé tā sī 'dī' bée, tām̄bī rí sē kḡpi ícáki 'bá pīrj kuyé.

32 Kḡpi íşúkí tā pīrj kuyé āsī? Kḡpi íşúkí kuyé, kḡpi ní adrii è'yīngará ākō rí sī, kḡpi 'bāki èşj rizú tām̄bī rí 'duzú ngazú áyu. Kḡpi adriki sū 'bá ri' bá 'í ūşj' bá ìrā 'i alaapi kú létj agá rí ā rú' bá gá rí tñj.

33 Sīkí Búkū Múngú vé rí agá kīnī,

"Á 'bá ìrā* kú Sónā* gá 'dāá' dā, 'bá rí pi rí 'í ūşj rú' bá ni gé,

ìrā rí sē kḡpi ri u' de vūgá,

'bá ìri è'yīipi rá rí, ícá drīnjá íşú ku."

1 Má èdrīpīj má óm̄vúpīj má ní lèlè rí pi, tā má èşj agá nōlè má ní lèzú Múngú ri zizú 'bá Īsērélè vé rí pi ní rí, Múngú ā pa rí kḡpi bēni.

2 Á nī rá, kḡpi 'bāki úvá Múngú ri ìnjīzú, 'bo tā Múngú ní lée kḡpi ā 'okí rí fi kḡpi drīgè kuyé.

3 Kḡpi ní létj Múngú ní 'bá rí ā'yīzú adrizú pīrj 'í èndrètj gé rí nīj kuyé rí sī, kḡpi gāki létj Múngú ní 'bá rí ā'yīzú adrizú pīrj 'í èndrètj gé 'dīri 'duğá ngagá sī, kḡpi gōki létj ívé ní túngú ni 'duj ngaa áyú.

4 Kúrísitō 'du tām̄bī rí ngaa fūú tì ni gé gi, āni 'bá céré ìri è'yī' bá gi rí pi, Múngú ri kḡpi ā'yī adri 'bá pīrj 'í èndrètj gé.

'Bá Kúrísitō ri è'yī' bá gi rí pi, Múngú ri kḡpi pa rá

5 Mósè kīnī, 'bá rí 'du dō tām̄bī rí ngaa rá, ìri adri Múngú èndrètj gé pīrj. Sī kīnī, "'Bá tā 'oópi 'dīni rí, lē ā 'du tā rí ngaa sū tām̄bī rí ní lée rí tñj."

6 'Bo 'bá adriipi pīrj Múngú èndrètj gé è'yīngará be rí, ìri 'yo, "Lē mí rí 'yoó mí èşj agá 'dālè, 'Á' di ri nga mu 'bū gé 'dālè Kúrísitō ri ij̄j vūgá nōo nī?" 'dīni ku,

7 dōku, mí ri 'yoó 'Á' di ri ícá fi mu 'bū ìndri 'bá ūdrā' bá gi rí pi ní adrizú rí agá 'dāá Kúrísitō ri inga gō ìdri rú drāngará gálésī nī?" 'dīni ku."

8 Búkū Múngú vé rí 'yo kīnī, "Ū' dukō rí ìnyinjāḡá mí be, ìri ifū mí tj gé, āzini mí èşj agálésī." Ū' dukō 'bá ní ūlūú 'dīri, 'bá ri tā è'yīngará vé rí ūlū.

9 Mí 'yo dō mí tj sī, "Yēsū ri Úpí," āzini mí ā'yī dō mí èşj agá 'dālè 'yozú kīnī, Múngú inga ìri gōo drāngará gálésila ìdri rú rá, Múngú ri mí pa rá.

10 Mí è'yī dō Kúrísitō ri mí èşj agá 'dālè gi, mí adri 'bá pīrj Múngú èndrètj gé, āzini mí 'yo dō mí tj sī kīnī, mí 'bá Kúrísitō vé ni, Múngú ri mí pa rá.

11 Búkū Múngú vé rí kīnī, "'Bá ìri è'yīipi rá rí, ícá drīnjá íşú ku."

12 Mí dō Yāhūdīgú yā, mí adri dō Yāhūdīgú ku yā, adri tá rú ku, ā' diātāsīyā Yēsū ri Úpí 'bá rí pi vé ni céré, 'bá 'yoópi kīnī ā ko 'í ìzā rí, ìri 'bá 'dīri è ìzā ko aga rá.

13 Sīkí Búkū Múngú vé rí agá kīnī, "'Bá céré Úpí ā rú zj' bá rá rí pi, Úpí ri kḡpi pa rá."

14 Kḡpi è'yīki dō Úpí ri kuyé, kḡpi ícá ìri ā rú zj ngóni? Kḡpi yīki dō ú' dukō múké

9:25 9:25 Ōséyā 2:23 9:26 9:26 Ōséyā 1:10 9:28 9:28 Īsáyā 10:22-23 S 9:29 9:29 Sōdómō āzini Gōmōrā: Múngú iza kūrú 'dī' bée ùnjikányā 'bá kūrú 'dī' bée agá rí pi ní 'o' rí sī lōki Ābūrámá vé rí gé. 'Í lā 'f' dōngará 18:20-33; 19:1-28. 9:29 9:29 Īsáyā 1:9 * 9:33 9:33 Īrā: Īrā 'dīri Yēsū 'i. † 9:33 9:33 Sīónā: Sīónā ri 'i kpá zj Yērúsalēmā. 9:33 9:33 Īsáyā 8:14; 28:16 10:5 10:5 Lēvī' tīkā 18:5 10:6 10:6 Dētōrōnōmē 30:12 10:7 10:7 Dētōrōnōmē 30:13 10:8 10:8 Dētōrōnōmē 30:14 10:11 10:11 Īsáyā 28:16 10:13 10:13 Yōlélē 2:32

İrívé rĩ kuyé, kòpi ícò İri ẹ̀'yi ngóni? 'Bá àzi ùlù dō kòpi ní ụ́'dùkọ́ múkẹ́ 'diri kuyé, kòpi ícò yi ngóni?

¹⁵ Pèkí dō 'bá àzi muụ́ ụ́'dùkọ́ múkẹ́ rĩ ùlùu kuyé, kòpi ícò ụ́'dùkọ́ múkẹ́ rĩ ùlù ingóni? Siki Búkù Múngú vé rĩ agá kīnī, "Ngá múkẹ́ rĩ, lē 'bá ndrekí 'bá ụ́'dùkọ́ múkẹ́ rĩ ịjị' 'bá ùlù' 'bá rĩ pi' 'bá mị sī."

¹⁶ 'Bo İserélē rĩ pi ā uruko ẹ̀'yi kị ụ́'dùkọ́ múkẹ́ rĩ kuyé. Nèbī İsayā 'yo 'dini kīnī, "Úpí, ā'di ẹ̀'yi ụ́'dùkọ́ múkẹ́ 'bá ní ùlùu rĩ rá ní?"

¹⁷ 'Bá rĩ yi dō ụ́'dùkọ́ múkẹ́ rĩ gí, İri kuru ẹ̀'yi. Ụ́'dùkọ́ múkẹ́ rĩ, İri tā Kúrísitō vé rĩ.

¹⁸ 'Bo á lē ziji, ẹ̀ndèpí İserélē rĩ pi yi kị nyo ụ́'dùkọ́ múkẹ́ rĩ kuyé? Kòpi yi kị rá. Siki Búkù Múngú vé rĩ agá kīnī,

"Ụ́'dùkọ́ Múngú vé rĩ ayi muzú vū drìgè sī cèrè,

átángá ĩ ní átá rĩ, ayi kpá muzú vū drìgè sī cèrè."

¹⁹ Ẹ̀ndèpí tā rĩ fi nyo 'bá İserélē vé rĩ pi drìgè rá? È, fi rá. Mósè sī tā Múngú ní átá İserélē rĩ pi vé tā sī rĩ 'dini kīnī,

"Ma sē İmi İmụ́ ā'yā 'bā tākiri má ní sēé 'bā āngū uruko agá rĩ pi ní rĩ sī.

Má kádō tākiri sēé 'bá adri' 'bá Yāhūdī rú ku tā ní fi kòpi drìgè kuyé rĩ pi ní, İmi ẹ̀sị rĩ İmụ́ ve kòpi ní ùnjí ùnjí."

²⁰ İsayā gō átá ụ́rī ákò kīnī, Múngú kīnī, "Bá ma ndā' bée kuyé rĩ pi, İşúki má rá.

'Bá mávè tā zì' 'bá kuyé rĩ pi, má i'da ma kòpi ẹ̀ndrètí gè rá."

²¹ 'Bo İsayā kīnī, "Múngú átá 'bá İserélē vé rĩ pi ā tā sī kīnī,

"Dụ ụ́'dụ́ ācò, á rĩ kòpi mǎá kòpi ē İmụ́kí rĩ má vùgá,

'bo kòpi ē drī ùkpó ùkpó, kòpi gāki má ẹ̀'yìgá sī.' "

11

Múngú 'bá ẹ̀sị múkẹ́ 'bá İserélē vé rĩ pi ní

¹ Kuru á lē ziji 'dini, Múngú gā nyo ívé 'bá rĩ pi gí? Múngú gā kuyé! Lē İmi nīkí múkẹ́ 'yozú kīnī, ma İserélégú, ma úyú Ābūrámá vé ni, má ibi ifūu sùrú Bènyèmjìnè vé rĩ agá.

² Múngú gā ívé 'bá 'í ní ùpèé 'dóngará gá 'dǎá rĩ pi kuyé. İmi nīkí rá Búkù Múngú vé rĩ kīnī, nèbī Ēlīyā* unu Múngú ẹ̀ndrètí gè İserélē rĩ pi vé tā sī kīnī,

³ "Úpí, kòpi ụ́'dùkọ́ múkẹ́ nèbī rĩ pi, āzini kòpi ùnjókí mívé vūrā rōbōjọ́ zázú rĩ pi rá, 'bá 'yéngá ĩ ní kuú rĩ ma 'i. Kòpi nóni rĩ lètí ndā lèzú ma 'dǎzú."

⁴ Múngú újǎ Ēlīyā ní ngóni? Újǎ Ēlīyā ní kīnī, "Ma 'bá be élfírí ẹ̀zírí (7,000), kòpi ùtǎkí kùmúci Bálá' rĩ ịnjǎzú kuyé."

⁵ İri nyo adri lókí āndrū nōri vé rĩ tǎnī, Múngú vé ẹ̀sị múkẹ́ rĩ sī, ùpè 'bá mǎdǎngǎ İserélē rĩ pi āsǎmvú gè adrii' 'bá ívé ni.

⁶ Múngú rĩ 'bá rĩ pi ùpè ívé ẹ̀sị múkẹ́ rĩ sī, ā ùpè té dō 'bá rĩ pi ẹ̀zǎ kòpi ní ngǎá rĩ sī, İrívè ẹ̀sị múkẹ́ rĩ té adri ẹ̀zǎ ákò.

⁷ 'Diri lū 'yozú kīnī, İserélē rĩ pi ndèé ni pi İşúki Múngú vé ẹ̀sị múkẹ́ kòpi ní rii ndǎá rĩ kuyé, 'bo mǎdǎngǎ Múngú ní ùpèé rĩ pi İşúki ẹ̀sị múkẹ́ Múngú vé rĩ nī. 'Bo ndèé ni pi ē drī ùkpó ùkpó.

⁸ Búkù Múngú vé rĩ kīnī, "Múngú sē kòpi ā úmí ja 'i rá,

kòpi ā ámáki rĩ tā rĩ ku,

õzǎ kòpi ē mị,

kòpi ā ndrekí rĩ tā ívé rĩ ku,

āzini õzǎ kòpi ē bī,

kòpi ā yi kị rĩ tā ku

ícázú cǐngbá ụ́'dụ́ āndrū nōri gè."

⁹ 'Bágú Dǎwúdī ní 'yozú kīnī,

"Kòpi kádō rii ĩ úmú ùmụ́ nyaá, lē ā urukí kòpi,

ē İrīnjǎkí kòpi, ā uzekí kòpi u'déé vùgá.

¹⁰ Lē kòpi ē mị ē ẹ̀sị, kòpi ā ndrekí rĩ āngú ku,

lē kòpi ā ùgóró ā õtrú áwí kú nyonyo."

Ī 'bá adri' 'bá Yāhūdī rú ku rĩ pi pa rá

¹¹ Á lē gōó ziji dǎjǎ, Yāhūdī rĩ pi u'dekí dō vùgá gí, kòpi gókí nyo ingá uru ku? Adri 'dini ku. Kòpi ní lètí Múngú vé ĩ ní adrizú piri rĩ gǎá sī rĩ sī, İri sē İserélē rĩ pi adri ā'yā sī 'bá adri' 'bá Yāhūdī rú ku rĩ pi ní pangará İşú Yèşü vùgá rĩ sī.

¹² Yāhūdī rĩ pi ní Múngú rĩ gǎá sī rĩ sī, sē 'bá adri' 'bá Yāhūdī rú ku rĩ pi İşúki drīlè múkẹ́ Múngú vé rĩ rá. Yāhūdī rĩ pi kádō İmụ́ Múngú rĩ ẹ̀'yì, kuru İri sē Múngú rĩ İmụ́ drīlè múkẹ́ sē 'bá rĩ pi ní aga rá.

¹³ İmi 'bá adri' 'bá Yāhūdī rú ku 'dī' bée, agaápi rá rĩ, má rĩ tā 'diri átá İmi ní. Múngú ipè ma 'bá áyúáyú ní rú İmi ní, má rĩ ẹ̀zǎ nga ùkpó sī Múngú ní,

¹⁴ ā'diātāsīyā á lē mávè 'bá İserélē vé rĩ pi ā 'bǎkí ā'yā İmi sī, kòpi ā uruko ē İşúki rĩ pangará ānī.

10:15 10:15 İsayā 52:7 **10:16 10:16** İsayā 53:1 **10:18 10:18** Sǎwǔmǎ 19:4 **10:19 10:19** Dètòrònómè 32:21

10:20 10:20 İsayā 65:1 **10:21 10:21** İsayā 65:2 * **11:2 11:2** *Elīyā*: Ēlīyā rĩ nèbī, Múngú 'dụ İri muzú 'bù gè idri rú, drǎ kuyé. Tǎkí İri ákùdè ílī rĩ ca mǔdǎrǔlū úrómí (900), İşú ákùdè tǎkí drī Yèşü rĩ kuyé. 'Í lǎ 1 'Bágú 17-21; 2 'Bágú 1-3. **11:3 11:3** 1 'Bágú 19:10, 14 † **11:4 11:4** *Bálá*: Bálá rĩ ngá ĩ ní údè múngú rú ní. 'Í lǎ 'Bá Tǎ Lǎ' 'bá rĩ pi 6:25-32. **11:4 11:4** 1 'Bágú 19:18 **11:8 11:8** Dètòrònómè 29:4; İsayā 29:10 **11:10 11:10** Sǎwǔmǎ 69:22-23

¹⁵ Yāhūdī rī pi ní Múngú ri gāá sī rī sī, sē 'bá vū drīgē rī pi újákí ẹ̀sì jí. Kòpì kádō ímú Múngú ri ẹ̀'yī́, kòpì gō íngá adri ídri rú drāngará gálésí.

¹⁶ Ābūrāmā pi ní adrii ẹ̀'bípìj uruko'bee be ule rī sī, kòpìvé úyú rī pi kpá adri ule, ànyāngā uruko í ní ijì sēé Múngú ní rī dō ule, ànyāngā ómuvú agá rī pi céré ule, peṭi rī vé úlá dō ule, ìrivé drīṭi pi kpá adri ule.

¹⁷ Peṭi rī vé drīṭi pi ùṅòkí dō gí drāāsiyā, ìmi 'bá adri' 'bá Yāhūdī rú ku 'dī'bee, ìmi peṭi rī vé drīṭi í ní ugaá peṭi òlívè ázi rù' 'bá gá ní, í jì ùdrō peṭi múké ní á rù' 'bá gá. Peṭi úlá be múké òlívè* vé rī, ìri ídri sē ìmi ní, ìmi adri' 'bée drīṭi rú 'dī'bee.

¹⁸ Lē ìmi ríkí ìmi íngú 'yozú kíní, ìmi ndékí drīṭi í ní ùṅṅó 'dī'bee rá 'díní ku. Ìmi íngúkí dō ìmi rá, ìmi ụsúkí tá 'dírí, ìmi kókí peṭi úlá rī ē ìzā ní ku, peṭi úlá rī ìmi ìzā kò ní.

¹⁹ Ìmi ícò ụsū 'yozú kíní, "Peṭi rī ē drīṭi í ní gāá ú' 'bé vūgá gí 'dī'bee, ìri lẹṭi zì 'bá ní fizú adrizú kòpì á vūrā gá."

²⁰ Tā 'dírí tā áda. 'Bo ùṅòkí kòpì gí, á' 'diātāsīyā kòpì ẹ̀'yī́kí Yẹsū rí kuyé, ìmi tukí pá títì, ìmi ní Yẹsū rí ẹ̀'yī́ gí rí sī. Lē ìmi íngúkí ìmi ku, 'bo lē ìmi adrikí ụrī sī.

²¹ Múngú ga dō peṭi ē drīṭi drīdrī 'dā'bee vūgá rá píri, ícò nyo ìmi gāá vūgá ku?

²² Lē ìmi nīkí amá múké 'yozú kíní, Múngú rí ẹ̀sì be ìdrikídri ìmi ní, 'bo ìri tā lị Yāhūdī ìri ẹ̀'yī́' 'bá kuyé rī pi drīgē. 'Bo lē ìmi á'yī́kí ìrivé ẹ̀sì ìdrikídri rī vé tā mụzú nyonyo, ìmi á'yī́kí dō ku, í kpá ìmi uga vūgá rá.

²³ Yāhūdī rī pi újákí dō ẹ̀sì Múngú ri ẹ̀'yī́zú rá, Múngú rí kòpì á'yī́ rá, ìri kòpì 'bá gō vúlé, sū ìri ní peṭi rī ē drīṭi 'bāá gōó peṭi rī á rù' 'bá gá ụzi rī tìjì. Ìri ùkpò be tā 'dírí 'duzú ngazú.

²⁴ Ìmi adri' 'bá Yāhūdī rú ku 'dī'bee, ìmi ìndrékí sū peṭi òlívè vé rī ē drīṭi í ní ugaá mụú 'bāá peṭi ázi túngú ní á rù' 'bá gá rī tìjì. 'Bo Yāhūdī lē' 'bá í újá' 'bá Múngú ri ẹ̀'yī́' 'bá rí pi, adrikí sū peṭi ē drīṭi drīdrī 'dā'bee tìjì, Múngú rí ùkpò be peṭi ē drīṭi drīdrī 'dāri újázú 'bázú peṭi rí á rù' 'bá gá 'dāá ụzi.

'Bá Īsērélē vé rī pi gō Múngú ri ẹ̀'yī́ dī

²⁵ Má ẹ̀drìpìj má ómuvùpìj, á lē ìmi nīkí tā í ní ùzūj kuu múdumūdú rú 'dī'bee, lē ìmi íngúkí ìmi ku, 'bá Īsērélē vé rī pi uruko gákí Múngú rí ẹ̀'yī́gá sī, 'bo kòpì ùtē 'díní cimgbá ìmi adri' 'bá Yāhūdī rú ku Múngú ní ùpéé 'dī'bee ní ímúzú Kúrisitō rí ẹ̀'yī́zú rí gé.

²⁶ Kúru í ímú 'bá Īsērélē vé rī pi pa céré, sū í ní sī Búkū Múngú vé rí agá rí tìjì, "Bá ímúpi kòpì paapi rī, ìri íbì ímú írā Sióná vé rí gélésí,

ìri ímú úyú ífù' 'bá Yòkòbū agá rí pi vé ùnjikānyā ụjì kòpì á rù' 'bá gá sī céré.

²⁷ Ùndí má ní ímú ruj kòpì be rí, ma kòpì trū ìvé ùnjikānyā agásí céré."

²⁸ 'Bá Īsērélē vé rī pi ndéé ní pi ícákí ari' 'bá Múngú vé ní, ìmi 'bá adri' 'bá Yāhūdī rú ku rí pi ē ẹ̀'yī́kí rí ú' 'dújók múké rí ání. 'Bo Múngú lē 'bá Īsērélē vé rí pi lèlè, á' 'diātāsīyā ìri ní kòpìvé ẹ̀'yī́kí Ābūrāmā rí ìpéé Ísáká be ázini Yòkòbū be rí á tā sī.

²⁹ Ìmi ndrekí drī ká, Múngú sē dō 'bá rí ní fēfē gí, ázini zì dō ìri gí, ícò ívé yīkí újá ku.

³⁰ Ìmi 'bá adri' 'bá Yāhūdī rú ku 'dī'bee, ándúrú ìmi gákí Múngú rí sī, 'bo Múngú gō ívé ẹ̀sì múké rí 'bāá ìmi ní, á' 'diātāsīyā 'bá Īsērélē vé rí pi nóni gákí Múngú rí sī.

³¹ Yāhūdī kárakará rí pi ē drī ícákí nóni ùkpò ùkpò, 'bo Múngú rí ímú ívé ẹ̀sì múké rí 'bá kòpì ní, á' 'diātāsīyā ìmi ísúkí rí ẹ̀sì múké Múngú vé rí ání.

³² Múngú adi 'bá rí pi 'í drígé sī, ku kòpì rí ùnjikānyā 'oó sū kòpì ní lēé rí tìjì, 'í 'bá rí ívé ẹ̀sì múké rí kòpì ní céré bēsíní.

Òwō' dīfō sēngará Múngú ní

³³ Úmí Múngú vé rí, ázini tā nṅgará Múngú vé rí agá rá, 'bá ázi ícò ìrivé tā ùlūú bá ku, dōku 'bá ázi ícò tā ìri ní 'oó rí ùlūú bá ku.

³⁴ "Á' dī nṅ' ùmí Úpí Múngú vé rí rá ní? Dōku á' dī ùlū ìri ní tá rá ní?"

³⁵ "Bá ngá sēepi Múngú ní, Múngú ní gōó ngá újá sēé ìri ní rá rí á' dī 'ì?"

³⁶ Múngú gbi ngá rí pi àrēvú céré ní, kòpì rí adri ìrivé ùkpò sī, gbi kòpì ē íngúkí rí 'í ání. È íngúkí Múngú rí mụzú nyonyo! Ámīnā.

12

Lē 'bá adrikí uletere Múngú ẹ̀ndrẹṭi gé

¹ Má ẹ̀drìpìj ma ómuvùpìj, Múngú í' 'da ẹ̀sì ìdrikídri ívé rí ìmi ní gí. Tā ní sī, á má ìmi drī ìrī sī, lē ìmi sēkí ímí rù' 'bá Múngú ní ròbòṅṅò rú, á adri uletere, á sē rí Múngú ní áyíkò. 'Dírí lẹṭi áda Múngú rí ìnjìzú rí.

² Lē ìmi ríkí ìmi újá tá 'oó sū 'bá nyòkú nòri vé rí pi ní ríi tá 'oó rí tìjì ku, lē Múngú á újá ìmivé yīkí ícá ú' dī. Kúru ìmi ícò tá Múngú ní lēé ìmi 'okí rí nṅ' amá rá,

* 11:17 11:17 Òlívè: Peṭi òlívè vé rí ìri 'a ù'a be, í ícò nya rá, í ìrivé ù'a zo ùdu rú, Yāhūdī rí pi rí tìjì á' dī ùdu rí sī, ázini kòpì rí tō lāmbá agá, áci 'yuzú ání. 11:27 11:27 Ísáyá 27:9; 59:20-21; Yerēmíyá 31:33-34 11:34 11:34 Ísáyá 40:13 11:35 11:35 Eyóbù 41:11

ãzini ìmi ícò tã múké, ãzini tã àyìkò sèépi Múngú ní, ìri ní lèé rí nǎ áamá rá.

³ Èşì múké Múngú ní 'báá má ní 'diri sǎ, á lè 'yoó ìmi ní céré, lè ìmi ũşǔkí 'yozú kǎnǎ, ìmi ndékí tã sǎ céré ní 'dǎni ku. Lè ìmi áamáki ìmivé adringará, è'yǎngará Múngú ní sèé ìmi èşì agá rǎ sǎ.

⁴ 'Bá rǎ 'bá ìgélé be àndiándí, ìgélé àlu àlu rǎ ívé èşì be túngú túngú.

⁵ 'Bá adríki dō kárakará drááasiyá, 'bá úmúki 'bá ícá rǎ 'bá àlu Kúrísító á rǎ 'bá gá, 'bá àlu àlu rǎ pí tu ógúpí sǎ.

⁶ Múngú 'bá èşì múké 'bá ní, sè 'bá ní fèfè tã 'ozú rǎ pí céré àndiándí. Fèfè 'bá rǎ vé rǎ, ìri dō rizú tã Múngú ní 'daá rǎ ũlüzú 'bá rǎ pí ní, lè á ũlú ú 'dúkó Múngú vé rǎ 'bá rǎ pí ní, ìrivé è'yǎngará á adri àmbúgu.

⁷ Múngú sè dō mí rǎ èşì ngaá 'bá uruko ní, lè mí nga èşì rǎ múzú múké, Múngú sè dō mí rǎ 'bá rǎ pí ìmbá, lè mí ìmbá 'bá rǎ pí múzú múké.

⁸ Múngú sè dō mí ní èşì rizú 'bá rǎ pí è èşì ùmǐzú, lè mí ùmǎ nyo 'bá rǎ pí èşì múzú. Múngú sè dō mí rǎ ngá sèé 'bá rǎ pí ní, lè mí sè ngá rǎ èşì be céré. Múngú sè dō mí adri drǎkoma rǎ, lè mí rǎ 'bá rǎ pí múzú múké. Múngú sè dō mí ní èşì ìdríkídrí adrizú 'bá rǎ pí be, lè mí sè kòpi ní ngá rǎ àyìkò sǎ.

Lèngará

⁹ Lèngará ìmivé rǎ á adri lèngará áda ní. Lè ìmi gáki tã ùnjǎ rǎ pí céré sǎ, lè ìmi 'okí tã múké ní pí múzú áyu.

¹⁰ Lè ìmi lèki ìmi ógúpí lèlè, àzini lè 'bá àlu àlu è ìnjǎ 'í ógúpí rǎ agaá rá.

¹¹ Lè ìmi 'báki ùvú tã Múngú vé rǎ sǎ ku, 'bo lè ìmi ngakí èşì Úpí ní èşì be céré.

¹² Ìmi kádó rǎ tã drǎdrǎ 'dǎlè rǎ á tã ũşǔú, lè ìmi adríki àyìkò sǎ. Ìmi dō rǎ izàngá nya, lè ìmi adríki èşì be mǎdã, lè ìmi 'báki èşì rizú Múngú rǎ zǎzú.

¹³ Lè ìmi àlèki ngá 'bá Múngú vé ngá àkó rǎ pí be trǎ. 'Bá ìmi ní nǎ kuyé ní pí ífikí dō ícá ìmivé 'bèşì àsámuvú gé, ìmi è'yǎki kòpi drǎ ìrǎ sǎ.

¹⁴ 'Bá ìmi 'o'ba ùnjǎ rǎ pí, ìmi sèki kòpi ní tákiri, á trikí kòpi ku.

¹⁵ 'Bá rǎ pí dō rǎ àyìkò 'bá, ìmi 'báki àyìkò rǎ kòpi be trǎ, 'bá rǎ pí dō rǎ àvú ngo, ìmi ngokí àvú rǎ kòpi be trǎ.

¹⁶ Lè ìmi adríki tã be kǎri ìmi àsámuvú gé sǎ. Lè ìmi rikí ìmi íngú ku, 'bo lè ìmi rukí ùndí 'bá í ní ndreé kú mílè gá èşì àkó rǎ pí be, lè ìmi ũşǔkí 'yozú kǎnǎ ìmi ndékí 'bá uruko rá 'dǎni ku.

¹⁷ 'Bá àzi 'o' dō ìmi ùnjǎ, lè ìmi 'okí ìri ùnjǎ sǎ ìri ní ìmi 'o' ùnjǎ rǎ tǎni ku. Lè ìmi 'okí tã ìndrépi 'bá rǎ pí mílè gá múké ní áyu.

¹⁸ Lè ìmi 'báki úvá adrizú 'bá rǎ pí be céré tã be kǎri.

¹⁹ Mávè ùndí rǎ pí, 'bá rǎ 'o' dō ìmi ùnjǎ, lè ìmi újákí ìri ní tã ùnjǎ ku, ìmi kukí tã rǎ Múngú drǎgé, Múngú á ùfè ní, á diátásiyá sǎki Búkú Múngú vé rǎ agá, Úpí Múngú kǎnǎ, "Ma ìmú tã 'diri ùfè ní."

²⁰ 'Bo lè ìmi 'okí tã rǎ sǎ Búkú Múngú vé rǎ ní 'yoó rǎ tǎni,

"Árǎ 'bá mívé rǎ èbǎrǎ fú dō ìri ní, lè mí sè ìri ní ngá nyaá,

yǎi úvá ndè dō ìri ní, 'í sè ìri ní yǎi mvúú.

'Í 'o' dō ìri múké, ìri ívé ùnjǎkányá nǎ áamá rá, ìri drǎnjǎ íşú."

²¹ Lè ìmi kukí ùnjǎkányá á ndè ìmivé ùkpó ku, 'bo lè ìmi 'okí tã múké, ìmi ndékí rǎ ùnjǎkányá vé ùkpó àni.

13

Lè á 'dúkí tã 'bá ambugu àngú rǎ 'bá rǎ pí vé rǎ ngaánga

¹ Lè 'bá céré á 'dúkí 'bá ambugu àngú rǎ 'bá rǎ pí vé tã ngaánga, ùkpó èşì ngazú rǎ Múngú rǎ sè 'bá ambugu rǎ pí ní ní, àzini 'bá céré í ní ù'báá 'bá ambugu rǎ rǎ pí Múngú 'bá kòpi ní.

² 'Bá rǎ owú dō 'bá ambugu rǎ pí vé tã gí, owú 'diri tã Múngú ní èşì rǎ, 'bá tã 'o'ba 'dǎni 'dǎ'bée, í tã lí kòpi drǎgé.

³ 'Bá tã 'o'ba píri rǎ pí, kòpi ícókí adrii ũrǎ sǎ 'bá ambugu rǎ pí sǎ ku, 'bo 'bá tã 'o'ba píri ku rǎ pí, kòpi adrii ũrǎ sǎ. 'Í lè dō adrii 'bá ambugu rǎ pí sǎ ũrǎ sǎ ku, lè mí 'o' tã píri, ìri sè kòpi mí íngúngú.

⁴ 'Bá ambugu rǎ pí àti' 'bá Múngú vé ní, kòpi 'bá rǎ pí è izá kò tã múké sǎ. 'Bo 'bá riipi tã ùnjǎ 'o'opí rǎ, ìri adrii 'bá ambugu rǎ pí sǎ ũrǎ sǎ, á diátásiyá kòpi ùkpó be 'bá tã ùnjǎ 'o'ba rǎ pí ìrǎnjázú Múngú vé jíkó 'dazú àni.

⁵ Lè ìmi 'dúkí 'bá ambugu àngú rǎ 'bá rǎ pí vé tã ngaánga, adrii 'yozú kǎnǎ, ìmi 'yéñá kòpivé tã 'dú nga í ní lèé ìmi ìrǎnjáá rǎ sǎ yá 'dǎni ku, ìri tã píri ìmi ní kòpivé tã 'dudú ngaá rǎ sǎ.

⁶ Tã á pá í ní rizú múfèngá ùfèzú rǎ 'dǎ, 'bá ambugu 'dǎ'bée àti' 'bá Múngú vé ní, kòpivé èşì ngaá rǎ rizú 'bá rǎ pí á tã mbazú céré.

⁷ Lè ìmi ùfèki ngá 'bá ambugu rǎ pí ní lèé ìmi vúgá rǎ ùfèfè. Dō ngá rǎ múfèngá umbe jezú rǎ á ùfèngará, ìmi ùfèki kòpi ní. Lè ìmi rukí kòpi ruru, ìmi ìnjǎki kpá kòpi ìnjǎjǎ.

Lè ìmi lèki ìmi ógúpí lèlè

⁸ Lè mí adrii mǎrǎ 'bá àzi vé ní be ku, ngá múké í ní lèé rǎ, lè ìmi lèki ìmi lèlè. 'Bá 'í ógúpí rǎ lèépi lèlè rǎ, 'dú tǎmbǎ rǎ vé tã ngaá gí.

⁹ Tāĩmbj rĩ 'yo 'dĩni, "Lē mĩ 'bā ōwũ ku, lē mĩ 'dĩ 'bā ku, lē mĩ ũgũ 'bā āzi ā ngā ku, lē mĩ 'bā ęsĩ 'bā mĩ gārā gā rĩ vé ngā drĩgē ku." Tāĩmbj ĩ ní ũlāā 'dĩ'bee, úmúkĩ kōpi céré ícā ngā ālu kĩnĩ, "Lē mĩ lē 'bā mĩ gārā gā rĩ sũ mĩ ní mĩ rĩ 'bā lēē rĩ tĩnĩ."

¹⁰ Lēngárā rĩ sē 'í 'o mĩ ógúpĩ rĩ ũnjĩ ku. 'Bā rĩ dō lēngárā be ęsĩ agā, 'bā rĩ 'dũ 'dĩri tājĩmbj rĩ vé tā ngāā gĩ.

¹¹ Lókĩ ĩmĩ ní tā pĩrĩ 'ozú rĩ, ĩri adriipi nō. Lē ĩmĩ arukĩ ũ'dũ gélēsĩ, ā'diātāsĩyā 'bā nĩkĩ rá lókĩ ĩ ní lēzú 'bā pazú ũnjikānyā agāsĩ rĩ, ĩri ĩnyĩnāgā, ĩrívé tā ndē lókĩ āndúrú 'bā ní Kúrísítō rĩ ę'yĩzú drĩdrĩ 'dāri rá.

¹² Ęsĩ mādā, tā ĩnĩnā vé rĩ pi dede, āngũ rĩ ílókō ícā ũtĩnā rú. Lē 'bā kukĩ tā ĩnĩnā vé rĩ ā 'ongárā ānĩ, lē 'bā úsúkĩ ngā ę'dĩ vé rĩ pi, 'bā adrikĩ rĩ ũtĩnā agā.

¹³ Lē 'bā adrikĩ múké, sũ 'bā rĩ 'bā ęcĩ 'bā ũtĩnā agā rĩ pi tĩnĩ. Lē 'bā 'okĩ tā ĩnĩnā vé rĩ pi ku, lē 'bā ríkĩ íwā mvũ ũmērēzú ku, lē 'bā ríkĩ 'bā úmú vūrā ālu gé rĩĩ tā ũnjĩ 'oó ku, lē 'bā 'bākĩ ōwũ ku, lē 'bā 'okĩ tā drĩnĩjā sēepĩ ni ku, lē 'bā adrikĩ ũmbā rú 'bā āsámvú gé sĩ ku, lē 'bā adrikĩ ā'yā sĩ ku.

¹⁴ Lē ĩmĩ ę'yĩkĩ Úpĩ Yēsũ Kúrísítō rĩ āyu, lē ĩmĩ kukĩ tā ũnjĩ rĩ 'bā nōri ní lēē rĩ pi rá.

14

Ā 'yoki 'bā āzi ā tā ũnjĩ ku

¹ Lē ĩmĩ ę'yĩkĩ 'bā adriipi ę'yĩngárā be mũnyámũnyā rĩ ĩfĩ ĩmĩ āsámvú gé, lē ĩmĩ 'bākĩ āgátā tā 'bā urũkō ní ndreē múké āzini 'bā urũkō ní ndreē ũnjĩ rĩ ā tā sĩ ku.

² 'Bā āzi rĩ ũsũ, 'í ícō ngā rĩ pi ārēvú nya céré rá, 'bo 'bā adriipi ę'yĩngárā be mũnyámũnyā rĩ, ĩri ũsũ, 'í lē 'yēnā tĩbĩ nĩ nyaā āyu.

³ 'Bā 'yoópi 'í lē ngā ārēvú nyaā céré rĩ, lē ē ide 'bā riipi tĩbĩ nĩ nyaāpi āyu rĩ ku, lē kpā 'bā tĩbĩ nĩ nyaāpi āyu rĩ, ē ide 'bā ngā ārēvú nyaāpi céré rĩ ku, ā'diātāsĩyā Múngú ā'yĩ 'bā rĩ pi ārēvú céré.

⁴ Mĩ ā'dĩ 'í ícōpi 'bā āzi vé ātĩ'bā ā tā 'yoópi ũnjĩ? Dō 'o tā múké yā, dō 'o tā ũnjĩ yā, Úpĩ rĩ ĩngā ĩrívé tā ĩ nĩ. Úpĩ rĩ ĩmũ ĩri ē ĩzā ko, sē ĩri tā nĩngárā ĩpē tā pĩrĩ 'ozú ānĩ.

⁵ ũ'dũ ĩ ní Múngú rĩ ĩnĩjĩzú rĩ ā tā sĩ, 'bā ālu rĩ ũsũ 'yozú kĩnĩ, ĩpēkĩ ũ'dũ āzi ālu ĩrívé tā ndē agāā rá, 'bo 'bā āzi rĩ ũsũ, ũ'dũ rĩ pi céré ĩ ícō Múngú rĩ ĩnĩjĩ ānĩ rá. Lē 'bā ālu ālu ā ũsũ tā ĩrĩ 'dĩ'bee āsámvú, ngōri múké nĩ, ā 'dũ rĩ ngāā.

⁶ 'Bā ũ'dũ āzi ālu ni 'dũpĩ 'bāāpi tā āmbúgú rú rĩ, ĩri tā 'dĩri 'o 'dĩni Úpĩ Múngú rĩ ĩnĩjĩzú. 'Bā riipi ngā ārēvú

nyaāpi céré rĩ, ĩri 'dĩri rĩ Múngú rĩ ĩnĩjĩ, ā'diātāsĩyā ĩri rĩ Úpĩ ní ōwō'dĩfō sē. 'Bā riipi tĩbĩ nĩ nyaāpi āyu, zāā nyaāpi ku rĩ, ĩri rĩ Úpĩ rĩ ĩnĩjĩ, ā'diātāsĩyā ĩri kpā rĩ Múngú ní ōwō'dĩfō sē.

⁷ 'Bávē adringárā ĩdri rú rĩ, ũkpō ni adri 'bā drĩgē kuyé, āzini 'bávē drāngárā, ũkpō ni adri 'bā drĩgē kuyé.

⁸ 'Bā dō rĩ adri ĩdri rú, 'bā Úpĩ Múngú rĩ ĩnĩjĩ, 'bā ũdrákĩ dō gĩ, 'bā adri 'bā Úpĩ vé ni. Dō 'bā rĩ adri ĩdri rú yā, dōku 'bā ũdrādrā yā, 'bā 'bā Úpĩ vé ni.

⁹ Tā 'dĩri sĩ, Kúrísítō drā 'bā tā sĩ, gō ĩngā ĩdri rú, 'í ĩmũ rĩ adrii Úpĩ rú 'bā ĩdri rú rĩ pi vé ni, āzini 'bā ũdrā 'bā gĩ rĩ pi vé ni.

¹⁰ Lē mĩ átā mĩ ógúpĩ Yēsũ rĩ ę'yĩpi gĩ rĩ vé tā ũnjĩ ku, lē mĩ ide mĩ ógúpĩ Yēsũ rĩ ę'yĩpi gĩ rĩ ku, 'bā rĩ pi céré ĩmũ pá tu Múngú ęndręti gé, Múngú rĩ kōpivé tā ĩ nĩ.

¹¹ Sĩkĩ Búkũ Múngú vé rĩ agā,

"Úpĩ Múngú kĩnĩ, 'Ma Múngú 'i,

'bā rĩ pi céré ĩmũ kũmũci ũtĩ má ęndręti gé,

kōpi ĩmũ 'yo ĩ tĩ sĩ, ma Úpĩ Múngú 'i.'

¹² 'Bā ālu ālu rĩ ĩmũ ívé tā ũlũ 'í tĩ sĩ Múngú ęndręti gé.

¹³ Kúru lē 'bā kukĩ tā ĩngárā 'bā ōgúpĩ drĩgē rĩ ānĩ, lē mĩ ōzũ létĩ 'bā lē 'bā ĩmũ 'bā Kúrísítō rĩ ę'yĩ 'bā gĩ rĩ pi ní ku, kōpi ā 'bekĩ rĩ ívé ę'yĩngárā ĩ drĩgē sĩ vũgā ku.

¹⁴ Ā nĩ rá Úpĩ Yēsũ Kúrísítō ā rĩ sĩ, ngā nyanya āzi ũnjĩ ní 'dāāyo, 'bā rĩ ũsũ dō kĩnĩ ngā nyanya 'dĩri ũnjĩ, ĩri vũgā ngā nyanya 'dĩri ũnjĩ.

¹⁵ Ngā nyanya mĩ ní rĩi nyaā rĩ, ĩri dō rĩ mĩ ógúpĩ Yēsũ rĩ ę'yĩpi gĩ rĩ ní ĩzāngā sē, lē mĩ nya ĩri ā gārā gā ku, 'í nya dō ĩri ā gārā gā, 'í lē ĩri kuyé. Ngā mĩ ní nyaā rĩ ā sē ĩzāngā 'bā Kúrísítō ní drāā ĩrívé tā sĩ 'dĩri ní ku.

¹⁶ Kúru ngā mĩ ní ũsũ kĩnĩ, ĩri múké 'dĩri, lē mĩ sē ā átákĩ drĩ ní gé ũnjĩ ku.

¹⁷ Ā'diātāsĩyā ĩngárā mālũngā Múngú vé rĩ agā rĩ adri 'yozú kĩnĩ, ĩri ngā nyanya ā tā, dōku ngā ĩ ní rĩi mvũmvũ rĩ pi ā tā 'dĩni ku, ĩri tā ĩ nĩ 'oó pĩrĩ, tā be kĩrĩ, āyĩkō sĩ rĩ. Tā 'dĩ'bee ĩndri Uleterē rĩ rĩ sē nĩ.

¹⁸ 'Bā rĩ 'o dō tā 'dĩri tĩnĩ Kúrísítō ā rĩ sĩ, ĩri Múngú ní āyĩkō sē, 'bā rĩ pi nga ętĩ kĩnĩ, tā ĩri ní 'oó 'dĩri múké.

¹⁹ Lē 'bā Yēsũ rĩ ę'yĩ 'bā gĩ rĩ pi, tākĩrĩ ā adri kōpi āsámvú gé, kōpi ā útúkĩ rĩ ĩ ícā ũkpō ũkpō ívé ę'yĩngárā agā.

²⁰ Ē ĩzakĩ Múngú vé ęzĩ ngā nyanya ā tā sĩ ku. Ngā nyanya rĩ pi ārēvú céré ĩ ícō nya

rá, lē mí sē 'bá āzi ā 'de fií ũnjikānyā agá ngá nyanya mí ní nyaá rí sī ku.

²¹ Ngá mí ní Ìpèe nyaá rí dō zāá*, dōku íwá mvungará, dōku tā āzi 'bá Yēsū rí ẹ'yǐpi gí rí sēepi 'deēpi ũnjikānyā agá ní, lē mí ku ngá 'dī'bée ārēvú céré āní.

²² Anyāngá vé tã, āzini ụ'dú uruko 'bázú āmbúgú rí vé tã ā adri 'yéná ìmi āsámvú gé Múngú be. 'Bá rí nī dō amá rá, tā í ní 'oó rí piri, ẹsì ní ā útí tã 'í ní 'oó rí sī ku.

²³ 'Bá rí ā yǐkí awa dō 'í Ìrī ngá í ní nyaanya rí ā tã sī, 'bo nya dō ngá rí ākã, 'bá 'dīri líkí tã drī ní gé gí, à'diātāsīyā 'o tã 'dīri ẹ'yǐngará ākó. Tã 'bá rí ní 'oó rí, ẹ'yǐ dō 'í ẹsì agá 'daá Ìrī tã piri kuyé, 'o 'dīri ũnjikānyā.

15

'Bá ríkí 'yéná 'bá tã ũsūú áyu ku

¹ 'Bá adri' 'bá ẹ'yǐngará be ũkpó ũkpó nō'bée, lē 'bá kókí 'bá ẹ'yǐngará be mūnyámunya rí pi ē Ìzā koko, 'bá ríkí 'yéná 'bá tã ũsūú áyu ku.

² Lē 'bá 'ókí tã múké 'bá ọgūpí ní, á sē rí kòpí ní āyíkó, kòpí ā adríkí rí ũkpó ũkpó Ìvè ẹ'yǐngará agá.

³ Kúrisitò 'o 'yéná tã rí 'í ní āyíkó sēzú ọ'dúkúlegúsí kuyé. Síkí Kúrisitò vé tã Búkú Múngú vé rí agá kīnī. "Á Múngú, 'bá mí u'da' 'bá rí pi, u'dakí kpá ma rá."

⁴ Tã 'dī'bée síkí Búkú Múngú vé rí agá Ìnógósí 'bá ìmbázú, 'bá ùmbékí dō ẹsì Ìzāngá nyazú rá, Búkú Múngú vé rí 'bá ẹsì ùmī, Ìrī sē 'bá ẹsì 'bá tã Múngú ní ẹzìjì 'bá ní drīdrī 'dīlè rí ùtēzú.

⁵ Múngú sēepi ìmi ní ríi ẹsì ùmbé Ìzāngá nyangará gá, āzini ríipi ìmí ẹsì ùmīpi rí, á sē ìmi ùmúkí ìmi adríi ngá ālu, ìmi kádò ríi Kúrisitò Yēsū ā pámvú ùbīi.

⁶ Kúru lē ìmi ùmúkí ìmi céré trú, ìmi ìngúkí 'bávè Úpí Yēsū Kúrisitò vé Ètēpi Múngú rí.

⁷ Ìmi adríkí ìmi āsámvú gé sī ẹsì be ālu, sū Kúrisitò ní adríi ìmi be ẹsì be ālu rí tñi, ē ìngúkí rí Múngú rí āní.

⁸ Á lē lūú ìmi ní kīnī, Kúrisitò ìmú Yāhūdī rí pi āsámvú gé átí' 'bá rú, ìmú tã Múngú ní ẹzìjì Yāhūdī rí pi vé ẹ' 'bípìjì* ní rí i'daá kīnī, Ìrī tã áda.

⁹ Ání 'bá adri' 'bá Yāhūdī rú ku rí pi ē ìngúkí rí Múngú rí ẹsì Ìdríkídrí Ìrívè rí ā tã sī. Síkí Búkú Múngú vé rí agá kīnī, "Ma ìmú mí ìngú 'bá adri' 'bá Yāhūdī rú ku 'dī'bée āsámvú gé, ma ìmú ùngó ngo mí rú ìngúzú."

¹⁰ Gókí kpá sīi Búkú Múngú vé rí agá dījì kīnī,

"Ìmi 'bá adri' 'bá Yāhūdī rú ku 'dī'bée, ìmi 'bāki āyíkó mụzú 'bá Múngú vé rí pi be trú."

¹¹ Gókí kpá sīi dījì kīnī,

"Ìmi 'bá adri' 'bá Yāhūdī rú ku 'dī'bée, lē ìmi ìngúkí Úpí Múngú rí ìngúngú, 'bá céré vū drīgè rí pi, lē ìmi ìngúkí Múngú rí ìngúngú."

¹² Nẹbì Ìsáyā 'yo kīnī,

"Mvā āzi rí ùmvúlésí ìmú Ìfú úyú 'bāgú Dāwūdī Yēsè mvọpí vé rí agá,

Ìrī ìmú adri 'bāgú rú āngú rí pi drīgè céré,

'bá adri' 'bá Yāhūdī rú ku rí pi ìmú ẹsì 'bā Ìrī drīgè."

¹³ Múngú ìmi ní ríi ẹsì 'bāá drī ní gé 'dīri, ā sē āyíkó ā fi ìmí ẹsì agá, āzini ā sē tākiri ìmi ní, ìmi ní Ìrī ẹ'yǐ gí rí sī, ũkpó Ìndrí Uleterè rí vé rí ā ga ìmí ẹsì agá trétre, ìmi 'bāki rí ẹsì tã drīdrī 'dīlè rí ùtēzú.

Páulū nga ẹzì 'bá adri' 'bá Yāhūdī rú ku rí pi āsámvú gé

¹⁴ Má ẹdrípí má ọmvúpí, á nī rá 'yozú kīnī, nóni ìmi nīkí tã Múngú vé rí pi céré múké gí, kúru ìmi ícò ìmi ọgūpí ìmbá rá.

¹⁵ Kòkòbì má ní sīi ìmi ní 'dīri, á sī ìmi ní tã rí ụr' ākó, ìmi ìgákí rí tã rí pi āní bēni, ā sī tã 'dīri 'dīni, à'diātāsīyā Múngú sē má ní ẹsì múké,

¹⁶ má nga rí ẹzì Kúrisitò Yēsū ní átí' 'bá rú, má nga rí ẹzì átálágú rú 'bá adri' 'bá Yāhūdī rú ku rí pi āsámvú gé. Ẹzì má ní ngaa átálágú rú rí, rízu ụ'dúkó múké rí ùlüzú 'bá adri' 'bá Yāhūdī rú ku rí pi ní, Ìndrí Uleterè rí á sē rí kòpí adríi rọbọñọ rú, á sē rí Múngú ní āyíkó.

¹⁷ Ma āyíkó sī āmbúgú ẹzì má ní ngaa Múngú ní Kúrisitò Yēsū ā rí sī rí sī.

¹⁸ Má ícò ma ìngú tã má ní 'oó rí sī ku, ma 'yéná tã Kúrisitò ní i'daá má ní, ma ìjìpi 'bá adri' 'bá Yāhūdī rú ku rí pi āsámvú gé rí ùlú áyu. Kòpí 'dukí tã Múngú vé má ní ùlú rí ngaa rá.

¹⁹ Má ùlú tã 'dīri, āzini á 'o tã āyázú āyāyā 'dī'bée ũkpó Ìndrí Uleterè rí vé rí sī, sē má ùlú ụ'dúkó múké Kúrisitò vé rí i'dózu kūrú Yērúsalēmá vé rí gé cazú āngú Ìlíríkómú vé rí gé.

²⁰ Ẹzì mávé rí, ma rí ụ'dúkó múké Kúrisitò vé rí ùlú mụzú vūrā 'bá rí pi ní Kúrisitò vé tã yìzú kuyé rí pi agásí, á lē mụy vūrā 'bá āzi ní Kúrisitò vé tã ùlüzú gí rí agá ku.

* **14:21 14:21** Zāá: Lókí Páulū vé rí gé, zāá uruko Ì ní jee jòkòñí agá rí, āzini zāá Ì ní sēe ngá Ì ní úde mungú rú rí pi ní rí, Kúrisitíyáni uruko ụsúkí kīnī Ì nyakí dō zāá 'dīri gí, Ìrī lū kīnī Ì rí ngá Ì ní úde mungú rú rí pi Ìnjì. Ání sē kòpí nyakí zāá ku. 'Í lā 1 Kòrínitò 8:1-13. **15:3 15:3** Sāwúmá 69:9 * **15:8 15:8** Yāhūdī rí pi vé ẹ' 'bípìjì: Kòpí Āburāmā 'í, Isákā 'í, āzini Yòkòbú sī. **15:9 15:9** 2 Sāmúelè 22:50; Sāwúmá 18:49 **15:10 15:10** Dètòrònómè 32:43 **15:11 15:11** Sāwúmá 117:1 **15:12 15:12** Ìsáyā 11:10

²¹ Sīkī Búkū Múngú vé rī agá kīnī,
 “Bá ī ní Īrivé tā ūlūú kōpi ní kuyé rī pi,
 kōpi ímú tā rī ndre rá,
 āzini 'bá Īrivé tā yī' 'bá kuyé rī pi, kōpi
 ímú Īrivé tā nī amá rá.”
²² Tā má ní mužú ĩmi ndrēzú kuyé rī, á
 ri ú' dūkó múké Kúrísitō vé rī ūlūú mužú
 āngū rī pi agāsī.

Páulū lē mužú 'bá Rómā vé rī pi vúgá

²³ 'Bo nóni á de ẹ̀zī má ní ngaa āngū
 nō' bée agá rī pi céré gí. Ílī kárakará agá,
 á rī ūšūú, á lē mužú ĩmi ndrēé.
²⁴ Má útú tā ni 'dīni, má kādō 'deé mužú
 āngū Sīpēnī vé rī gé 'dāá, á lē pá tuú ĩmi
 ndrēé ú' dū be mādā, ĩmi kúru má ní ngá
 so, á ko rī má ĩzā, má 'de rī mužú mávé ẹ̀cī
 rī gé 'dāá.

²⁵ 'Bo nóni á lē 'deé mužú Yērūsālēmā gá
 'bá Múngú vé rī pi ē ĩzā koó.

²⁶ 'Bá Múngú rī nī' 'bá gí āngū
 Mākēdōniyā vé rī agá, āzini āngū Ākáyā
 vé rī agá rī pi sokí ngá ẹ̀sī be céré sēé mužú
 'bá Yēsū rī ẹ̀'yī' 'bá gí Yērūsālēmā gá 'dāá
 ngá ákó rī pi ē ĩzā koú.

²⁷ Ádarú ngá kōpi ní soó rī, tā ni íbī
 íngá kōpi ē ẹ̀sī agá, kōpi sokí ngá rī sēé
 Yāhūdī Yēsū rī ẹ̀'yī' 'bá gí ngá ákó rī pi ní.
 Á' diātāsīyā Yāhūdī rī pi ūlūú ú' dūkó múké
 Kúrísitō vé rī 'bá adri' 'bá Yāhūdī rú ku rī pi
 ní, 'bá adri' 'bá Yāhūdī rú ku rī pi sokí ívé
 rī ngá sēé Yāhūdī Yēsū rī ẹ̀'yī' 'bá gí rī pi ní.

²⁸ Má kādō ngá í ní soó sēé má drīgé rī
 jī mužú sēé 'bá ngá ákó rī pi ní, ma gō 'de
 mužú ĩmi ndre, ma kuru gō aga mužú Sīpēnī
 gé 'dāá.

²⁹ Á nī rá 'yozú kīnī, má kādō caá ĩmi
 āsámú gé 'dīlé, Kúrísitō rī ívé tākiri rī sē
 má ní, tākiri Kúrísitō ní sēé má ní 'dīri, ĩmi
 ísú ĩndī.

³⁰ Má ẹ̀drīpī má ómvúpī, á lē 'yoó ĩmi
 ní Úpí Yēsū Kúrísitō ā rú sī, āzini lēngárá
 Índrī Uleterē rī vé rī sī, á lē ĩmi zīkí má ní
 Múngú rī ẹ̀zī ūkpó ūkpó má ní rīi ngaa rī
 ā tā sī.

³¹ ĩmi zīkí má ní Múngú rī, 'bá Yēsū rī
 gá' 'bá sī āngū Yūdáyā vé rī agá rī pi ā 'okí
 rī ma ūnjí ku, ngá í ní soó sēé má drīgé rī,
 má kādō jī sēé 'bá ẹ̀'yī' 'bá gí Yērūsālēmā
 gá rī pi ní, kōpi ē ẹ̀'yīkí rī ngá rī bēnī.

³² Múngú á'yī dō rá, ma mužú ĩmi vúgá
 'dīlé áyīkō be, 'bá mužú rī 'bá ẹ̀sī ūmī ĩmi
 be trū.

³³ Múngú rīpi tākiri sēepi rī ā adri ĩmi
 be céré. Amīnā.

16

*Páulū sē mōdō 'bá Yēsū rī ẹ̀'yī' 'bá gí rī
 pi ní*

¹ Á lē ĩmi ní Fāyūbe vé ẹ̀zī ngaa múké rī
 ā tā ūlūú, Īri átī' 'bá, Īri rī ẹ̀zī nga kānisā*
 kūrū Kēnikūriyā vé rī agá.

² ĩmi ẹ̀'yīkí Īri Úpí ā rú sī, sū ĩmi ní 'bá
 Múngú vé rī pi ẹ̀'yī rī tīnī, ngá āzi ndē
 dō Īri nī, ĩmi sēkí Īri ní ngá Īri ní lēé rī,
 ā' diātāsīyā ko 'bá kárakará pi ē ĩzā rá,
 āzini ko kpá má ĩzā rá.

³ Á lē ĩmi jīkí mōdō sēé Ákúwīlā pi ní ūkú
 ni Pīrīslā be, 'bá 'dī' bée má ógúpí, 'bá rikí
 ẹ̀zī Kúrísitō Yēsū vé rī ngaa kōpi be trū álu.

⁴ Kōpi adikí ívé ĩdri ĩzāngá nyaá má
 tā sī. Á sē ówō' dīfō kōpi ní, āzini 'bá
 adri' 'bá Yāhūdī rú ku Yēsū rī ẹ̀'yī' 'bá gí āngū
 āndiāndí rī pi agāsī rī pi sēkí kpá kōpi ní
 ówō' dīfō.

⁵ ĩmi sēkí kpá mōdō 'bá Yēsū rī ẹ̀'yī' 'bá
 gí, rī' 'bá ī úmú' 'bá kōpivé 'bētī āsámú gé
 rī pi ní.

Īmi sēkí mōdō mávé ūndīgō Ēpēnētō ní,
 Īri 'bá drīdrī í' dōpi ẹ̀sī újapi Kúrísitō rī
 ẹ̀'yīpī āngū āmbúgú Ẹ̀zīyā vé rī agá rī.

⁶ ĩmi sēkí mōdō Māriyā ní, nga ándurú
 ĩmi ní ẹ̀zī ūkpó sī.

⁷ ĩmi sēkí mōdō Ādrōnikā pi ní Yūniyā
 be, 'bá 'dī' bée mávé marité, ū'yīkí ándurú
 'bá kōpi be trū jó ī ní rizú āngū ū'yizú rī
 agá. Yēsū vé 'bá áyúáyū rī pi āsámú gé,
 'bá 'dī' bée ā rú ku ambamba, kōpi ẹ̀'yīkí
 Kúrísitō rī má sī drīdrī.

⁸ ĩmi sēkí mōdō Āpilīyātā má ní lēlé rī
 ní, ā' diātāsīyā ẹ̀'yī' Úpí rī rá.

⁹ ĩmi sēkí mōdō Ūrābānā ní, Īri 'bá
 ógúpí, Īri rī ẹ̀zī nga Kúrísitō ní, āzini ĩmi
 sēkí mōdō mávé ūndī Sītākísā ní.

¹⁰ ĩmi sēkí mōdō Āpélé ní, ū' bīkí Īri Īrivé
 ẹ̀'yīngárā ā tā sī. ĩmi sēkí mōdō 'bá adri' 'bá
 Árisitōbúlā vé 'bētī āsámú gé rī pi ní.

¹¹ ĩmi sēkí mōdō Ērōdīyōnī ní, Īri marité
 mávé ní.

Īmi sēkí mōdō 'bá Úpí Yēsū rī ẹ̀'yī' 'bá gí,
 adri' 'bá Nārīkísō vé 'bētī āsámú gé rī pi
 ní.

¹² ĩmi sēkí mōdō Tūrūpāyīnā pi ní
 Tūrūpāsā be, ūkú 'dī' bée ngakí ẹ̀zī Úpí ní
 ūkpó sī.

Īmi sēkí mōdō mávé ūndī Pērēsīsī má ní
 lēlé rī ní, ūkú 'dīri nga ẹ̀zī Úpí vé rī ūkpó
 sī.

¹³ ĩmi sēkí mōdō Rúfāsī Úpí ní ĩpéé adrii
 'bá ívé ni rī ní, ĩmi sēkí kpá mōdō Īrivé
 ẹ̀ndrēpī adriipi má ní sū ẹ̀ndrēpī tīnī rī ní.

¹⁴ ĩmi sēkí mōdō Āsēnikūrītō ní,
 Pīlīgónā ní, Hērémé ní, Pātōrōbā ní,
 Hērémāsī ní, āzini 'bá ẹ̀drīpī 'bá ómvúpī
 Yēsū rī ẹ̀'yī' 'bá gí adri' 'bá kōpi be trū rī pi
 ní.

¹⁵ Ìmi sēkí mōdó Pīlōlógō ní, Júlíyã ní, Nēriyásã pi ní ómvúpi be, Òlímzásí ní, àzini 'bá céré Yēsū ri ẹ'yí' 'bá gí, adri' 'bá kōpi be trú rí pi ní.

¹⁶ Ìmi u' deki ìmi ẹzìjì bēdrī sī.
'Bá Yēsū Kúrísítō ri ẹ'yí' 'bá gí kánísã àndiándí rí pi agásí rí pi céré sēkí ìmi ní mōdó.

Páulū vé tì ã ùdù

¹⁷ Má ẹdrìpìjì má ómvúpi, á lē lūú ìmi ní 'dini, lē ìmi adrikí m̀jì be kowu 'bá lē' 'bá àngù aco' 'bá 'dì' 'bée sī, àzini 'bá lē' 'bá 'bá ẹ'yí' 'bá gí rí pi ẹ drì ja' 'bá ìvé ẹ'yìngárá agásí gárá gá 'dì' 'bée sī, kōpi ri tã ì ní ìmbá ìmi ní 'dì' 'bée újã ùlù létì be túngú. Lē ìmi úmúkì ìmi adrii kōpi be trú ku.

¹⁸ 'Bá 'dini 'dì' 'bée, kōpi ngakí ẹzìjì Úpí Kúrísítō vé rí ku, kōpi ri 'yèṅá tã ì ẹsì ní lēé rí 'du nga áyu. Kōpi ri átángá múké múké ni pi átá, àzini kōpi ri 'bá tã nì' 'bá múké kuyé rí pi ẹ m̀jì ù' 'bá.

¹⁹ 'Bá céré yìkí rá 'yozú kìnì, ìmi 'duki tã Úpí vé rí ngaá múké rá. Tã ìmi ní 'oó rí sē má ní àyìkō ambamba. Á lē ìmi adrikí tã nìngárá be, ìmi 'okí tã pìrì, lē ìmi fikí tã ùnjì 'oó ku.

²⁰ Ẹsì mādã, Múngú riipi tākiri sēépi rí, ìri ìm̀jì Sātánã ri tu ìnyí pá sī, ìri ìm̀jì adri ìmi pálé gá. Ẹsì múké Úpí Yēsū Kúrísítō vé rí ã adri ìmi be.

²¹ Má ógúpìjì Tìmōtéyō 'bá ní rií ẹzìjì ngaá ìri be trú rí, sē ìmi ní mōdó, àzini mávè m̀aríté Lùkiyã pi Yàsónã be, Sòsìpátã sī, sēkí kpá ìmi ní mōdó.

²² Ma Tērētìyō 'i, á ko Páulū ẹ ìzã, á sī kòkòbì ìrivé nòri nì, á sē ìmi ní mōdó Úpí Yēsū Kúrísítō ã rú sī.

²³ Gáyō ma ẹ'yìpi ìvé 'bètì àsámvú gé, àzini 'bá Yēsū ri ẹ'yí' 'bá gí rí pi ẹ'yìpi ìvé 'bètì àsámvú gé rí, sē ìmi ní mōdó. Èrésítō riipi m̀fèngá kùrjú agá rí ùtèépi rí, sē ìmi ní mōdó, àzini 'bá ẹdrìpìjì Kùráyítō sē ìmi ní mōdó.

²⁴ Ẹsì múké Úpí Yēsū Kúrísítō vé rí ã adri ìmi be céré.†

²⁵ Lē 'bá ìngúkì Múngú ri! Ù'dùkò múké Yēsū Kúrísítō vé má ní tã ni ùlùú 'bá rí pi ní rí, ã sē ìmi tukí pá ùkpó ùkpó ìmivé ẹ'yìngárá agá. Ù'dùkò múké Kúrísítō vé ótù ì ní ùzùújù rí, ì'dakí nóni ìri àm̀vé gí,

²⁶ nẹbì rí pi ùlùkí tã 'dìri nì, Múngú adriipi m̀uzú 'dáni'dáni rí ẹzìjì tã rí nì, 'bá àngù rí pi agásí rí pi àrèvú céré ẹ ẹ'yìkí rí ìri, àzini kōpi ã 'duki rí ìrivé tã ngaá.

²⁷ Múngú ri 'yèṅá àlu, nì tã ambamba, ẹ ìngúkì ìri m̀uzú 'dáni'dáni rú Yēsū Kúrísítō vé rí sī. Àm̀inã.

† **16:24 16:24** Átángá vèrèṣì 24 agá 'dìri, búkù Rómã vé ì ní sífì Gírìkì tì sī drìdrì rí agá 'dãáyo, 'bo gòkí sífì búkù Rómã vé vùlé rí agá rá.

**Kòkòbì àlu ni Páulù ní sī
sée 'bá
Kōrinító
vé rī pi ní rī
Tā búkū rī vé rī ā
ùlūngará**

Páulù sī kòkòbì 'dìri sée 'bá Yēsù ri è'yì' 'bá gí Kōrinító gá rī pi ní, Kōrinító ri kùrú àmbúgù àngù Gírìkì vé rī agá. Páulù ùlù ú'dúkò Múngú vé rī Kōrinító agá 'dálé aga ílì àlu rá (Ezì 18), 'bá káràkàrà è'yìkì Yēsù ri rá. 'Bo Páulù ká fúú kùrú Kōrinító vé rī agásì, tā ùnjí ùnjí ní pi gòkí ífí 'bá Yēsù ri è'yì' 'bá gí rī pi àsámvú gé, sē Páulù ní kòkòbì 'dìri sízú sèzú kòpi ní àní, tā ùnjí 'dì' bée ā dẹ rī kòpi àsámvú gé sī rá.

Kòkòbì 'dìri agá, Páulù ùlù kìnì, 'bá Yēsù ri è'yì' 'bá gí rī pi ní ríkí dō ì acóó ríí ágátá gáā ì àsámvú gé sī, ìri ùnjí (cápìtā 1-4). Páulù 'yo kòpi ā urukò ní tā ùkpò ùkpò kìnì, lè kòpi ā ríkí òwù 'bá sù 'bá Múngú ri nì' 'bá kuyé rī pi tìnjì ku (cápìtā 5-6). Ìmbá kòpi ní lètí 'bá Yēsù ri è'yì' 'bá gí rī pi ní adrizú ìvé ùkú pi be rī, ùkú rī pi ní adrizú ìvé àgò pi be rī, àzini tā kòpivé 'bètí àsámvú gé rī (cápìtā 7). Ìmbá kpá kòpi kìnì, kòpi dō 'bá rì' 'bá múngú ì ní údé drì sī rī ìnjì' 'bá rī pi àsámvú gé, lè tā kòpi ní 'oó rī è 'ì' da lúzu kìnì, ádarú kòpi 'bá Yēsù ri è'yì' 'bá gí ni pi, àzini kòpi kádó ríí ì múngú, lè è 'ì' da lúzu kìnì, ádarú kòpi ri Múngú ri ìnjì. Páulù ìmbá tā Índrí Uleteré rī ní kòpi ní ùkpò sèzú rī, agaápi rá rī, tā lèngará vé rī (cápìtā 13), á ko rí kòpi è Ìzā, kòpi è Ìnjìkí rī Múngú ri àní ìnjìnjì, àzini kòpi ā adrikí rí àní 'bá Yēsù ri è'yì' 'bá gí ní pi rú. Lū kòpi ní kìnì, Kúrísító ní íngá góó idri rú dràngará galésìlā gí rí sī, kòpi nùkí rá 'yozú kìnì, Múngú ri kpá ùmvúlésì sē 'bá Yēsù ri è'yì' 'bá gí rī pi íngá gó idri rú rá.

Páulù sē mōdó

¹ Ma Páulù 'ì, Múngú ìpè ma adrií 'bá Kúrísító Yēsù vé àyúáyú ní rú, 'bá síkí kòkòbì 'dìri sée 'bá ógúpí Sòsíténí Yēsù ri è'yìpi gí rí be.

² 'Bá síkí sée ìmi 'bá Múngú vé kánísā Kōrinító agá rī pi ní, Múngú ùpè ìmi adrií 'bá ìvé ní uleteré ni pi Kúrísító Yēsù ā tā sī, sù ìri ní 'bá Yēsù ri è'yì' 'bá gí rī pi ùpèé vūrā gá sī céré rī tìnjì, Yēsù Kúrísító ri kòpivé Úpí, àzini 'bávè Úpí.

³ Èşì múké, àzini tàkírì 'bá Ètèpì Múngú vé rī, àzini Úpí Yēsù Kúrísító vé rī ā adri ìmi be.

Páulù sē òwò'dífò Múngú ní

⁴ Ú'dù céré ma ri òwò'dífò sē Múngú ní ìmi tā sī, ā'diātāsìyā ìri ní ìmi ní èşì múké sée, ìmi ní Kúrísító Yēsù ri è'yì gí rí sī.

⁵ Ìmi ní adrií Yēsù Kúrísító agá rī sī, Múngú sē ìmi ní tā rī pi àrèvú céré gí, sē ìmi ní tā nìngará, sē ìmi ri átá múké.

⁶ 'Dìri lū 'yozú kìnì, tā Yēsù Kúrísító vé 'bá ní ùlùú ìmi ní rī tā áda.

⁷ Ìmi ní rizú 'bávè Úpí Yēsù Kúrísító ri ùtèngará gá, Múngú sē ìmi ní fèfè Índrí Uleteré rī vé rí gí, ìmi ìşúkí rí ùkpò èşì ìvé rī pi ngazú àní.

⁸ Ìri sē ìmi adrií ùkpò ùkpò cìmgba cazú ú'dù ùdú vé rí gé, è ìşúkí rí ìmi ùnjìkányā àkó ú'dù 'bávè Úpí Yēsù Kúrísító ní ìgòzú rí gé.

⁹ Múngú zì ìmi, ìmi ùmúkí rí ìmi adrií ìvé Mvā Yēsù Kúrísító 'bávè Úpí be trù, ìri èşì 'bā tā 'ì ní lèé 'oó rī 'dù nga rá.

Kánísā agá lè ā adrikí trù

¹⁰ Má èdrípìjì má ómvúpìjì, á mã ìmi 'bávè Úpí Yēsù Kúrísító ā rú sī, lè ìmi yìkí ìmi yìyì, ìmi acokí ìmi ku, ìmi ùmúkí ìmi adrií ngá àlu, yìkì be àlu, lè ìmivé tā ùşìngará ā adri ngá àlu.

¹¹ Má èdrípìjì má ómvúpìjì, má ìşù ú'dúkò 'bá adri'bée Kílòé vé àngá rī pi vùgá kìnì, ìmi ri àwā ìmi àsámvú gé sī àwāwā.

¹² Ìmi àsámvú gé 'dìgè, 'bá urukò ri 'yo, "Ma 'bá Páulù vé ni," urukò'bée ri 'yo, "Ma 'bá Àpólò vé ni," urukò'bée ri 'yo, "Ma 'bá Kéfā* vé ni," urukò'bée ri 'yo, "Ma 'bá Kúrísító vé ni."

¹³ Kúrísító aco nyo 'ì rá? Ma Páulù rú, gbàkí nyo ma peşì alambaku sígè ìmi tā sī rá? Sèkí nyo ìmi ní bàtízìmù mã rú sī rá?

¹⁴ Ma òwò'dífò sī àmbúgù, ā'diātāsìyā á sē mã bàtízìmù ìmi ní kuyé, á sē 'yèná bàtízìmù rī Kúrísípò pi ní Gáyò be,

¹⁵ 'bá àzi ícò 'yoó kìnì sèkí ìmi ní bàtízìmù mã rú sī 'dìni ku.

¹⁶ (Ádarú, á sē kpá bàtízìmù 'bá Sètèfānāsì vé àngá rī pi ní rá, 'dìri ā vùdrì gé, á nì kuyé dō á sē bàtízìmù 'bá àzi ní rá.)

¹⁷ Kúrísító ìpè ma ìmù bàtízìmù sée kuyé, ìpè ma ìmù ú'dúkò múké Múngú vé rī ùlùú, 'bo ú'dúkò múké mã ní ùlùú rī, mã ùlù té dō tā nìngará mávè rí sī ìmi ùbézú, ìmi ní Yēsù ri è'yìzú àní, ìri té lū kìnì dràngará Kúrísító vé peşì alambaku* sígè rī èşì àkó, ícò àngù paá ku.

* **1:12 1:12 Kéfā:** 'Bá Kéfā 'dìri Şìmónā Pétèrò 'ì. Ìrivé rú Èbèrè tì sī Kéfā, Gírìkì tì sī Pétèrò. † **1:17 1:17 Peşì alambaku:** 'Bá Rómā vé rí pi rí 'bá tā 'ò'bā ùnjí rí pi gbā mùsùmá rí sī peşì alambaku sígè, ìri sá 'dù àco kòpi ìbi drā ndò, kòpi Ìzāngā nya ambamba dràngará rí gé.

Ūkpō Múngú vé rī āzini úmī īrivé rī

¹⁸ Kúrísítō vé drāngará peṭi alambaku sígē rī vé tā ī ní átá rī índré 'bá úmvúlésí fī 'bá drāngará 'dání 'dání rī agá rī pi vúgá 'dāá tā azakaza vé ní, 'bo 'bá ī ní paá gí nō 'bée, drāngará Kúrísítō vé rī i 'da ūkpō Múngú vé āngū pazú rī.

¹⁹ Sīkī Búkū Múngú vé rī agá kīnī, "Bá 'yo 'bá kīnī 'i úmī be 'dī 'bée, ma úmvúlésí sē kōpivé tā nīngará rī āvi kōpi drīgē sī rá, āzini ma sē kōpivé úmī ri ábá rá."

²⁰ 'Bá 'yoópi kīnī 'i úmī be rī íngāá? 'Bá 'yoópi kīnī 'i nī tā ambamba rī íngāá? 'Bá vū drīgē nōgō 'yoópi kīnī 'i nī átángá átá be ambamba rī íngāá? Múngú sē nyo 'bá úmī be vū drīgē nōgō rī pi vé úmī ícá azakaza rú gí kuyé?

²¹ Múngú rī úmī be, lē 'bá vū drīgē nōgō rī pi ā nīkī 'i amá úmī ívé rī sī ku. 'Bá tī 'bá ní sēé azakaza rú rī ē 'yī 'bá rá rī pi, Múngú pa kōpi rá.

²² Yāhūdī rī pi lēkī tā āyāzú āyāyā ni ndree, Gīrīkī rī pi lēkī ívé rī tā nīngará ísū.

²³ 'Bo 'bá rī Kúrísítō vé gbāngará peṭi alambaku sígē rī vé tā ūlū, tā ni sē Yāhūdī rī pi ē éšī ve ānī rá, āzini 'bá adri 'bá Yāhūdī rú ku rī pi kīnī tá 'dīri azakaza vé ni.

²⁴ 'Bo Yāhūdī, āzini Gīrīkī Múngú ní zīi rī pi nīkī rá 'yozú kīnī, drāngará Kúrísítō vé rī i 'da ūkpō Múngú vé rī, āzini i 'da úmī Múngú vé rī.

²⁵ Múngú vé tā ē índré dō kú 'bá rī pi mīlē gá azakaza rú drāāāsīyā, īrivé tā nīngará ndē 'bá rī pi vé rī rá. Tā Múngú ní 'oó rī ē índré dō 'bá rī pi mīlē gá ūkpō ákō drāāāsīyā, īrivé ūkpō ndē 'bá rī pi vé rī rá.

²⁶ Má édrīpījī má ómvúpījī, lē īmi ūsūkī īmivé adringará ótū Múngú ní īmi zīzú rī gé 'dāri. 'Bá nyōókū nōri vé rī pi ūsūkī kīnī īmi āsámvú gé 'dīgē, 'bá tā nī 'bá rī pi adrikī tré ku, 'bá ūkpō be rī pi adrikī tré ku, āzini 'bá ī ní nījījī īnī rī pi adrikī tré ku.

²⁷ 'Bo Múngú ūpē 'bá adri 'bá azakaza rú nyōókū drīgē nōgō rī pi, ā sē rī drīnjá 'bá 'yo 'bá kīnī 'i úmī be rī pi ní. Múngú ūpē 'bá ūkpō ákō nyōókū drīgē nōgō rī pi, ā sē rī drīnjá 'bá ūkpō be nyōókū drīgē nōgō rī pi ní.

²⁸ Múngú ūpē 'bá ī ní ndree kuú ēzī ákō nyōókū drīgē nōgō rī pi, āzini ī ní rīi ideéde rī pi, tā 'bá vū drīgē rī pi ní 'duj 'bāá tā ámbúgú rú 'dīri ē ícá rī ēzī ákō,

²⁹ ā sē rī 'bá āzi ē íngú rī 'i Múngú éndrēṭjé gé ku.

³⁰ Múngú sē īmi adrii Kúrísítō Yésú agá nī, ā 'diātāsīyā ípē Kúrísítō rī ímú 'bá paá, āzini ímú 'bá ní úmī tā nīngará vé ní sēé,

ā 'yī 'bá adrii pīri Múngú éndrēṭjé gé, sē nōnī 'bá ícákī uletere gí.

³¹ Sū ī ní sīi Búkū Múngú vé rī agá rī tīnī kīnī, "Bá rī lē dō 'i íngú, lē ē íngú 'i tā Ūpí ní 'oó 'i ní rī sī."

2

¹ Má édrīpījī má ómvúpījī, má ní ándúrú mūzú ū 'dūkō Múngú vé rī ūlúzú īmi ní rī gé, má átá tā ūkpō ūkpō fīpi īmi drīgē ku ní mávé tā nīngará sī kuyé.

² 'Á 'diātāsīyā á 'bá ma kú sū 'bá tā nījī kuyé ní tīnī, á rī 'yēgá Yésú Kúrísítō vé tā ūlúú, āzini tā ī ní īri gbāzú peṭi alambaku sígē rī vé tā ūlúú.

³ Má kā caá īmi vúgá 'dīlē, má ícá kuú ūkpō ákō, ūrī fū ma, má rú 'bá rī yāyā.

⁴ Tā má ní átá, āzini tī má ní ūlúú īmi ní rī, adri 'yozú kīnī á nī tā ambamba, āzini ma rī īmi úbé yā 'dīni ku, 'bo á rī tā rī ūlúú ūkpō Índri Uletere rī vé rī sī,

⁵ īmi 'bākī rī éšī tā nīngará 'bá áda vé rī drīgē ku, īmi 'bākī rī éšī ūkpō Múngú vé rī drīgē.

Tā nīngará Múngú vé rī

⁶ 'Bá rī átángá tā nīngará vé rī átá 'bá ē 'yīngará be ūkpō ūkpō rī pi āsámvú gé, 'bo tā nīngará 'dīri adri 'bá nyōókū drīgē nōgō rī pi vé ní kuyé, dōku adri tā nīngará 'bá āngú rú 'bá nyōókū drīgē nōgō ímú 'bá ūdrā 'bée ūdrādrā rī pi vé ní kuyé.

⁷ 'Bá rī Múngú vé tā nīngará īri ní zūjī kuú mūdūmūdū rú, 'bá āzi ní nījī kuyé 'dāri vé tā ūlū. Múngú ūsū tā nīngará 'dīri vé tā kú ínogósī ísū gbi drī vū rī kuyé, tā nīngará 'dīri sē 'bá ímú dīngará ísū rá.

⁸ 'Bá āngú rú 'bá vū drīgē nōgō rī pi nīkī tā nīngará 'dīri amá kuyé, kōpi ā nīkī té dō rá, kōpi ícókī té Ūpí ī ní rīi íngúngū 'dīri gbāá peṭi alambaku sígē ku.

⁹ 'Bo sū ī ní sīi Búkū Múngú vé rī agá rī tīnī,

"Tā Múngú ní útú 'bá 'i lē 'bá rá rī pi ní rī, 'bá āzi ndre kuyé,

'bá āzi yī kuyé, tā ni fī 'bá āzi drīgē kuyé."

¹⁰ 'Bo Múngú i 'da 'bá ní tá 'dīri ūkpō Índri Uletere rī vé rī sī. Índri Uletere rī, īri tā rī pi ārēvú i 'da cére āmvé, īri Múngú vé tā ūzūzūzū rī i 'da āmvé.

¹¹ 'Bá āzi ícō tá 'bá āzi ní rīi ūsūjū 'i éšī agá 'dalē rī nījī ku, 'yēná 'dīpa nī íngá nī. Īri kpá adri sū 'dīri tīnī, 'bá āzi ícō tá Múngú vé rīi ūsūjū rī nījī ku, 'yēná Índri Múngú vé rī tā Múngú ní rīi ūsūjū rī nī amá nī.

¹² Tā 'bá ní rīi ūsūjū rī adri sū 'bá nyōókū drīgē nōgō rī pi ní rīi ūsūjū rī tīnī ku, Índri

'bá ní rizú tā ũsũzú rī íbì íngá Múngú vúgálésì, Ìrì sē 'bá ícò ngá Múngú ní sée 'bá ní pírínì rī pí nī áamá àní rá.

¹³ Tā 'bá ní ríí átá rī, 'bá úmī be ní ímbá 'bá ní nī kuyé, Índrí Múngú vé rī ímbá 'bá ní nī. Índrí álu álu 'dírì sē 'bá rì ù'dúkò tá áda vé rī ùlù 'bá rì pí nī.

¹⁴ 'Bá Índrí Múngú vé rī ní fíí èsì ní agá kuyé rī, à'yī tá Índrí rī ní ímbá rī ku, à'diātāsīyā Ìrì indré Ìrì ní tá azakaza vé ní, tá rī fì drī ní gé 'dāá ku, à'diātāsīyā Índrí Uleterè rī tá 'dī'bée vé ífíí 'í da nī.

¹⁵ 'Bá Índrí rī ní fíí èsì ní agá gí rī, Ìrì ícò tá Múngú vé rī nī áamá rá, 'bo 'bá àzi ícò tá Ìrì ní nīí áamá 'dírì nīí áamá ku.

¹⁶ "Á'di nī úmī Úpí Múngú vé rī rá ní 'yozú kínì 'í ícò Ìrì ímbá rá?"

'Bo 'bávé úmī sū Kúrísitò vé rī tñjì.

3

Lē ā ngakì èzì Múngú vé rī trù

¹ Má èdrípìjì má ómvpùjì, Ìmì rì tá 'o sū 'bá nyòòkù nòrì vé rì pí ní ríí 'oó rì tñjì, sē má ní rizú átázú Ìmì ní sū 'bá Índrí ní fíí kòpì èsì agá kuyé ní pí tñjì àní. Ìmìvé adringárá Kúrísitò agá rī gé, Ìmì índrékì sū údénà tñjì.

² Má úcé Ìmì lé sī, adri 'yozú kínì Ìnyá sī kuyé, à'diātāsīyā Ìmì ícókì drī Ìnyá nyaá ku. Adarú Ìmì ícókì drī kuyé.

³ Ìmì drī rì tá nyòòkù nòrì vé rī 'dù nga. À'diātāsīyā Ìmì àsamvú gé sī, ógúpì á tá rì 'de ógúpì è èsì agá ùnjì, àzini Ìmì rì àwàwà. 'Dírì lù 'yozú kínì Índrí rī ású drī Ìmì kuyé, Ìmì rì tá 'o sū 'bá nyòòkù nòrì vé rì pí ní ríí 'oó rì tñjì.

⁴ Ìmì àsamvú gé, 'bá urukò rì 'yo, "Ma 'bá Páülù vé ní," urukò ní pí rì 'yo, "Ma 'bá Àpólò vé ní." Ìmì nyo rì tá 'o sū 'bá nyòòkù nòrì vé rì pí ní ríí 'oó rì tñjì kuyé?

⁵ Àpólò rì 'bá íngónì ní? Páülù rì 'bá íngónì ní? 'Bá 'dī'bée àtí 'bá Múngú vé ní, Múngú sē 'bá kókì Ìmì ízà Úpí rì è'yjzú nī. Úpí sē 'bá álu álu ní èzì nī.

⁶ Á sa úrì rī nī, Àpólò rì úrì rī úsúú yjì sī nī, 'bo Múngú sē úrì rī dùjì nī.

⁷ 'Bá úrì rī saápi rī pí, 'bá úrì rī úsúúpi yjì sī rī be, tá kòpì ní 'oó rì adri tá àmbúgú rú kuyé, 'bo Múngú sē úrì 'dī'bée dùjì nī.

⁸ 'Bá úrì saápi rī pí, 'bá úrì rī úsúúpi yjì sī rī be, èzì kòpì ní ngáá rī álu rī. Í ìmù 'bá álu álu úfè èzì Ìrì ní ngáá rī sī.

⁹ 'Bá rì èzì nga Múngú ní, Ìmì ómvpù Múngú vé ní, àzini Ìmì jò Múngú ní ríí sījì rī.

¹⁰ Múngú 'bá èsì múké má ní, sē má ní úmì jò rī à ndùjì à'bázú àní múké múké,

nóni 'bá àzi rì jò rī sī má ní ndùjì ní à'báá 'dírì drìgé. 'Bo 'bá jò rī sījì rī à ndre múké, à sī jò rī múké múké.

¹¹ 'Bá àzi ícò gòó jò àzi à ndùjì à'báá dījì ku, à'diātāsīyā jò à ndùjì Ì ní à'báá gí rī, Ìrì Yèsù Kúrísitò 'í.

¹² 'Bá àzi sī dō jò Ì ní ndùjì ní à'báá 'dírì drìgé dábù sī, aya ógù 'bá ógùògù ní pí sī, írá àjè be àmbúgú ní pí sī, pètì sī, àsé sī,

¹³ kádò muu caá ù'dú tá lizú rì gé, Ì 'bá álu álu vé èzì 'í da rá, à'diātāsīyā ù'dú 'dāri gé, àci rì ìmù tá rì 'da nī, Ì ìmù 'bá álu álu vé èzì Ìrì ní ngáá rì ù'bì àci sī, dō Ìrìvé èzì ngáá rì íngónì.

¹⁴ 'Bá jò sījì rì vé jò vé dō kuyé, Ì ìmù Ìrì úfè rá.

¹⁵ 'Bo 'bá jò sījì rì vé jò vé dō rá, Ìsù ngá àzi ku. Í 'bá jò sījì rì pa rá, 'bo Ìrì adri sū 'bá ápápi àci agásì rī tñjì.

¹⁶ Ìmì nīkì 'yozú kínì Ìmì jò Múngú vé ní, Índrí Múngú vé rì rì adri Ìmì agá 'dínì kuyé?

¹⁷ 'Bá rì ùnjò dō jò Múngú vé rì ári vùgá, Múngú rì ìmù Ìrì Ìrìñā ùnjì ùnjì, à'diātāsīyā jò Múngú vé rì, Ìrì uleterè, Ìmì jò Múngú vé ní.

¹⁸ Lē 'bá àzi à ù'bā 'í mī ùgògòlè rú ku. 'Bá rì kínì dō 'í nī tá vù drìgé nògò rī ambamba, lē à 'bā 'í adrii azakaza rú, à újá rí 'í adrii 'bá tá nījì pí.

¹⁹ À'diātāsīyā tá nīngará nyòòkù nòrì vé rì, Ìrì tá azakaza vé ní Múngú èndrètì gé. Síkì Búkù Múngú vé rì agá kínì, "Bá 'yo 'bá kínì Ì nīkì tá ambamba rì pí, Múngú rì kòpì mbá uru ìvé tá nīngará ambamba 'dírì à tá sī."

²⁰ Búkù Múngú vé rì 'yo kpá 'dínì kínì, "Úpí nī rá 'yozú kínì kòpìvé tá nīngará 'dírì èzì àkò."

²¹ Kúru lē 'bá àzi è íngú 'í tá 'bá àzi ní ríí 'oó rì sī ku! Ngá rì pí àrèvú céré Ìmìvé ní.

²² Í'dòzú Páülù 'í, Àpólò 'í, Kéfā Ì ní zjì Pétèrò 'í, vù nòrì, ídri rī, drā rī, lókì àndrù rī, àzini lókì drúzì rī, nga 'dī'bée àrèvú céré Ìmìvé ní,

²³ Ìmì 'bá Kúrísitò vé ní, Kúrísitò rì Múngú vé ní.

4

Kúrísitò vé 'bá áyúáyù rì pí àtí'bá

¹ Kúru lē 'bá rì pí à nīkì 'yozú kínì 'bá àtí'bá Kúrísitò vé ní, sèkì 'bá ní èzì, 'bá rì tá Múngú vé 'í zùjìpi kú mùdùmùdù rú rì ùlù.

² 'Bá Ì ní èzì sée drì ní gé rī, lē à adri 'bá èzì Ì ní sée drì ní gé rì ngáápi pìjì ní.

³ Ìmì àtáki dō mávè tá ùnjì, dòku 'bá tá lījìpi rì átá dō mávè tá ùnjì, má ùsù má drì ní gé ku. Má ícò mávè tá lījì ùgògòlè rú ku.

⁴ Mā ūsū tā mā ní 'oó rī piri, 'bo ícō lūu 'yozú kīnī mā tā ākō 'dīni ku. Úpī rī mávé tā lī nī.

⁵ Lē 'bá āzi ā lī ógúpī vé tā ku, cīmgbá Úpī ní ícázú rī gé. Īri ímú tā ī zū 'bá ĭnīná agá rī pi i'da, āzini tā 'bá rī pi ē éšī agá rī pi i'da céré āmvé. Sā 'dāri gé, Múngú rī ímú 'bá ālu ālu íngú rá.

⁶ Mā édrípī mā ómvúpī, má 'dú 'bá 'bāā Ápólō be ū'bītā rú, ĩmi nīkī rī tā ī ní 'yoó, "Īmi 'dúkī tā ī ní sū Búkū Múngú vé rī agá rī ngaá áyu" 'dīri vé íffī 'bá vúgá. Īri sē ĩmi ícókī 'bá āzi íngú 'bá āsámvú gé nōgō 'yozú kīnī ĩrivé āmbūgū ndē ógúpī vé rī rá 'dīni ku.

⁷ Ngá sēepī má ícō adri 'bá rī pi āsámvú gé sī túngú rī ā'di? Ngá mí ní íšú 'dī'bée agá, ngá Múngú ní sēē mí ní kuyé rī ā'di? Ngá mí ní íšú rī, Múngú sē dō nī píri, ngá mí ní adrizú āfū sī 'yozú kīnī mí 'o tā rī mí 'i rī ā'di?

⁸ Īmi ūšūkī kīnī ĩmi nīkī tā índri vé ĩmi ní lēé rī pi ārēvú céré gí! Īmi ūšūkī kīnī ĩmi íšūkī úmī Índri Uletere rī ní sēē 'bá rī pi ní rī ārēvú céré gí! Īmi ūšūkī kīnī ĩmi nóni 'bāgú! 'Bo 'bá adrikī 'bāgú ku! Ádarú á lē ĩmi ā adrikī 'bāgú, 'bá rúkī rī mālūngā rī ĩmi be trú.

⁹ Á'diātāsīyā índre má vúgá nólé, 'bá 'bá áyúáyú nō'bée, Múngú 'bā 'bá adrii ūdūmbītā rú, 'bá adrikī sū 'bá ī ní ū'yīi, ī ní lēé jūi ū'dī'dī rī pi tūnī. Mālāyikā rī pi 'bá vū drīgē rī pi be céré rī mī 'bá 'bá ndrezú.

¹⁰ 'Bá ní rīi éžī ngaá Kúrísitō ní rī sī, 'bá rī pi ūšūkī kīnī 'bá azakaza rú, 'bo ĩmi ūšūkī kīnī ĩmi nīkī tā Kúrísitō vé rī ní! 'Bá rī pi kīnī 'bá ūkpō ākō, 'bo ĩmi kīnī ĩmi ūkpō be! 'Bá rī pi rī ĩmi ĭnjī ĭnjī, 'bo 'bá rī pi ĭnjīkī 'bá ku!

¹¹ Cīmgbá āndrū sī, 'bá rī adri ēbīrī sī, yīi úvá rī 'bá ndē, bōngó dē 'bá rú 'bá gá sī céré, 'bá rī pi rī 'bá 'o ūnjī, 'bá vūrā adrizú ní ākō.

¹² 'Bá rī éžī nga ūkpō sī 'bá drī sī. 'Bá rī pi kádō rīi 'bá trīi, 'bá rī kōpi ní tākīri sē. Kádō rīi 'bá ócūi, 'bá rī tā ní ta muzú éšī mādā sī.

¹³ 'Bá rī pi kádō rīi 'bá rú izaá, 'bá rī tā rī újā kōpi ní éšī múké sī. Cīmgbá āndrū sī, 'bá vū drīgē rī pi mī gé 'dālé, 'bá índrekī sū kūrūnyā ī ní rīi dāá kī'dīrō drīgē rī tūnī.

¹⁴ Á sī tā 'dīri ĩmi drī ĭnjázú kuyé, á sī tā 'dīri ĩmi ímbázú ānī sū anjī má ní lēléé rī pi tūnī, ĩmi 'okī rī tā piri.

¹⁵ 'Bá ĩmi ímbá 'bá Kúrísitō Yēsū vé tā sī rī pi ā adrikī dō élifū mūdri (10,000) drāāsiyā, ĩmivé étépi 'yénjā ma 'i,

ā'diātāsīyā má í'dó ĩmi ímbá Kúrísitō vé tā sī ní, ĩmi ní ĩri ē'yjū ānī.

¹⁶ Kúru á lē 'yoó ĩmi ní 'dīni, lē ĩmi 'okī tā sū má ní 'oó rī tūnī.

¹⁷ Tā 'dīri sī, á lē Tīmótéyō rī pēé muzú ĩmi vúgá 'dīlé, Tīmótéyō adri sū má mvá tūnī, á lē ĩri lēlé, 'bá ívé éšī céré kuú Úpī drīgē. Īri mū mávé adringará Kúrísitō Yēsū agá rī vé tā ūlū ĩmi ní, āzini ĩri tā má ní ímbá kánīsā rī pi agásī rī vé tā ūlū ĩmi ní ní.

¹⁸ Īmi ūrukō'bée ūšūkī kīnī á mū ĩmi ndree ku, sē kōpi ē drī gō ícá ūkpō ūkpō.

¹⁹ Úpī ā'yī dō rá, ma ca ĩmi vúgá 'dīlé mbelēnjā, má kúru ma 'bá drī be ūkpō ūkpō rī pi vé tā rīi átá rī yī, dō kōpi rī átá ngóni, āzini kōpi dō rī éžī rī nga ā'di vé ūkpō sī.

²⁰ Mālūngā Múngú vé rī átákī tā ní 'yénjā tī sī ku, lē ūkpō Múngú vé rī.

²¹ Má kádō caá ĩmi vúgá 'dīlé, ĩmi lēkī mā 'o ĩmi íngóni? Īmi lēkī mā átá ĩmi ní átángá ūkpō ūkpō ní pi, dōku mā lē ĩmi lēlé, āzini mā átá ĩmi ní átángá rī éšī mādā sī?

5

Lē 'bá kánīsā vé rī pi ā 'bākī ówū ku

¹ Á yī kīnī ĩmi rī ówū 'bá ĩmi āsámvú gé sī, tā ĩmi ní rīi 'oó 'dīri aga pāgánō rī pi ní rīi 'oó rī rá. Ágō āzi la étépi vé ūkū sī.

² Īmi rī ĩmi íngú ānī íngúngū. 'Bá tā 'oópi 'dīni 'dīri, ĩmi té adri ānī ĭzāngā sī, ĩmi té ĩri dro fū ĩmi āsámvú gé sī rá.

³ Má adri dō ĩmi be trú kuyé drāāsiyā, índri agá, 'bá ĩmi be trú. Má adri dō ĩmi āsámvú gé 'dīlé 'dāáyo drāāsiyā, á lī tā ágō 'dīri drīgē gī.

⁴ Īmi kádō ĩmi úmú vūrā ālu gé 'bávé Úpī Yēsū ā rú sī, índri agá, 'bá ĩmi be trú, ūkpō 'bávé Úpī Yēsū vé rī ĩmi āsámvú gé anigé.

⁵ Īmi sēkī ágō 'dīri Sātānā drīgē, ĩrivé rú 'bá rizú ūnjikānyā 'ozú 'dīri ímú ĭzāngā nya ambamba, 'bo ī ímú ĩrivé índri pa ū'dú Úpī Yēsū ní ĭgōzú rī gé.

⁶ Īmivé íngúngará 'dīri adri múké ku. Īmi nīkī kuyé 'yozú kīnī ākúfī mādānjā rī sē íwá rī dra íngá ānī kōfútō be 'dīni kuyé?

⁷ Lē ĩmi drokī 'bá ūnjikānyā 'oópi rī ĩmi āsámvú gé sī rá, ĩmi adrikī rī ule, sū ĩmi ní adrii ule Múngú agá rī tūnī. Kúrísitō rī Kābīlō Mvā* ū'dú Múngú ní Élijú Jó rī pi tī gé sī rī vé rī, drā 'bá ní rōbōņō rú.

⁸ 'Bá kádō ūmū rī nyaá, lē 'bá adrikī ūnjikānyā be sū pángá ī ní á'dī ākúfī sī rī

* 5:7 5:7 Kābīlō Mvā: Múngú sē tājmbj Mósé ní kīnī, 'bá rī pi ā zākī kābīlō Múngú ní rōbōņō rú, ā trūkī rī kōpi ívé ūnjikānyā agásī rá. Sē ī ní Yēsū rī zizú Kābīlō Mvā Múngú vé ní ānī, á'diātāsīyā Múngú ĩpē ĩri ímú drāá 'bávé ūnjikānyā ūjī. 'Í lā Wjngará 12:17-28; Mārākō 14:12; Lúkā 22:7; Yūwání 1:29-35; 1 Pētērō 1:19.

tjĩn ku, 'bo lē 'bā 'okí tā áda, 'bā adrikí ule sũ pánga ĩ ní á'dí ákũfĩ ákó rĩ tjĩn.

⁹ Á sĩ sée ĩmi ní kōkōbĩ mávé rĩ agá 'dĩni, lē ĩmi úmúkĩ ĩmi adrii 'bā ōwũ rú rĩ pi be trũ ku.

¹⁰ Tā 'dĩri adri 'yozú kīnĩ ma ri átá 'bā nyōŋkũ nōri vé adri 'bā ōwũ rú, dōku ésj be āmbúgú ngá drĩgē, dōku 'bā āngũ ali 'bā, dōku 'bā rĩ 'bā ngá ĩ ní údé drĩ sĩ mungú rĩ pi ĩnjĩ 'bā rĩ pi ā tā sĩ ku. Té dō ma ri átá kōpi ā tā sĩ, ĩmi té adringará vũ drĩgē nōgó rĩ ku rá, ĩmi adrikí té 'bā 'dĩni 'dĩ'bée be trũ ku.

¹¹ 'Bo tā má ní sĩ sée ĩmi ní rĩ agá, má kīnĩ, 'bā 'yoopi kīnĩ 'ĩ ě'yĩ Kúrisitō ri gĩ, 'bo ísũ ĩri ri ōwũ 'bā, dōku ĩri ésj be āmbúgú ngá drĩgē, dōku ĩri 'bā riipi ngá ĩ ní údé mungú rú rĩ ĩnjĩpi ni, dōku 'bā āngũ u'daapi u'da'da ni, dōku 'bā riipi ĩmērēpi íwá sĩ ni, dōku 'bā riipi āngũ aliipi ni, lē ĩmi úmúkĩ ĩmi adrii ĩri be trũ ku. 'Bā 'dĩni 'dĩri lē ĩmi nyakĩ ngá ĩri be trũ ku.

¹² Má ícó 'bā ě'yĩ 'bā kuyé rĩ pi vé tā lĩ nĩ ku, 'bo 'bā ícó 'bā Yēsũ ri ě'yĩ 'bā gĩ rĩ 'bā ũnjikānyā 'o'bā rĩ pi vé tā lĩ rá.

¹³ Mungú ri 'bā ě'yĩ 'bā kuyé rĩ pi vé tā lĩ nĩ. 'Bā riipi ũnjikānyā 'o'opi rĩ, lē ĩmi drokĩ ĩri ĩmi āsámvú gé sĩ rá.

6

Ā jikĩ 'bā Mungú ri nĩpi gĩ rĩ tōó 'bā tā lĩpi rĩ endreŋĩ gé ku

¹ Mĩ dō tā be mí ōgũpi Yēsũ ri ě'yĩpi gĩ rĩ be, mí té kōdō ĩri jĩ tō 'bā Mungú ri nĩ 'bā gĩ rĩ pi endreŋĩ gé. Ngá mí ní ĩri jizú tōzú 'bā Mungú ri nĩ 'bā kuyé rĩ pi endreŋĩ gé rĩ ā'di?

² ĩmi nĩkĩ 'yozú kīnĩ 'bā Mungú vé rĩ pi ímũ tā lĩ 'bā nyōŋkũ nōri vé rĩ pi drĩgē nĩ 'dĩni kuyé? ĩmi dō tā lĩ 'bā nyōŋkũ nōri vé rĩ pi drĩgē rá píri, tā mādā mādā ĩmi āsámvú gé sĩ 'dĩ'bée, ĩmi ícókĩ nyo údé ĩmi āsámvú gé sĩ ku?

³ ĩmi nĩkĩ kuyé 'yozú kīnĩ 'bā úmvúlēsĩ ímũ tā lĩ mālāyikā rĩ pi drĩgē nĩ? Tā rĩ dō 'dĩri tjĩn, ádarú 'bā ícó tā 'bā ní izaá 'bā āsámvú gé sĩ vũ drĩgē nōgó rĩ pi lĩ rá.

⁴ ĩmi dō tā be ĩmi āsámvú gé sĩ, ngá ĩmi ní rizú tā rĩ jizú lizú 'bā Mungú ri nĩ 'bā kuyé kānīsá ní kōpi ĩnjĩ ku rĩ pi vúgá rĩ ā'di?

⁵ Á 'yo tā 'dĩri ĩmi drĩ ĩnjázú āni. Ádarú 'bā nyo kānīsá agá 'dĩgē úmĩ be ícó 'bā ĩmivé tā lĩ 'bā ní pi 'dāáyo?

⁶ Ngá ĩmi ní rizú ĩmi ōgũpi jizú tōzú 'bā Mungú ri nĩ 'bā kuyé rĩ pi endreŋĩ gé rĩ ā'di?

⁷ ĩmi ri ĩmi ōgũpi jĩ tō 'bā Mungú ri nĩ 'bā kuyé rĩ pi endreŋĩ gé, 'dĩri lū 'yozú kīnĩ tā ndē ĩmi gĩ. 'Bā rĩ 'o dō ĩmi ũnjĩ, lē mí jĩ ĩri tōó ku, mí ku tā rĩ ā adri 'dĩni.

⁸ ĩmi ri tā ũnjĩ 'o ĩmi édrĩpi ní, āzini ĩmi ōmvũpi ní, ĩmi ri kōpivé ngá u'du mĩ mbamba sĩ.

⁹ ĩmi nĩkĩ 'yozú kīnĩ 'bā ũnjikānyā 'o'bā rĩ pi fikĩ mālūngā Mungú vé rĩ agá ku 'dĩni kuyé? Lē ĩmi ũ'bākĩ ĩmĩ mĩ ku. 'Bā rĩ 'bā ōwũ 'bā'bée rĩ pi, dōku 'bā rĩ 'bā ngá ĩ ní údé drĩ sĩ mungú rú rĩ ĩnjĩ 'bā rĩ pi, dōku 'bā rĩ 'bā la 'bā ōgũpi vé úkú sĩ rĩ pi, āgō rĩ 'bā la 'bā ĩ ōgũpi āgō rú rĩ pi sĩ rĩ pi,

¹⁰ ōgũ 'bā rĩ pi, 'bā ésj be āmbúgú ngá drĩgē rĩ pi, 'bā ĩmērē 'bā íwá sĩ rĩ pi, 'bā āngũ u'da 'bā u'da 'da rĩ pi, 'bā ōgũpi vé ngá u'du 'bā mĩ mbamba sĩ rĩ pi, kōpi ícókĩ fĩ mālūngā Mungú vé rĩ agá ku.

¹¹ Ándúrú ĩmi urũkō'bée rikĩ tā 'o'ó sũ 'dĩri tjĩn. 'Bo nóni ũjĩkĩ ũnjikānyā ĩmivé rĩ, ĩmi ícákĩ uletere gĩ, ĩmi ícákĩ pi rĩ Mungú endreŋĩ gé rĩ Úpi Yēsũ Kúrisitō vé rĩ sĩ, āzini Índri Mungú vé rĩ vé ũkpō sĩ.

Lē ā 'bākĩ ōwũ ku

¹² ĩmi urũkō'bée ri 'yo, "Ngá 'bā ní lēé rĩ pi ārēvú céré 'bā ícó 'o rá," 'bo á 'yo ĩmi ní 'dĩni, ngá rĩ pi ārēvú céré ícó ízā koó ku, 'bo á lē adrii tũgērĩ ngá rĩ pi vé ní ku.

¹³ ĩmi ri 'yo, "A lē ínyá, ínyá lē fĩ 'a agá." 'Bo á lē 'yo'ó ĩmi ní 'dĩni, Mungú ri ngá 'dĩ'bée iza ĩrĩtrō. Lē 'bā áyúkĩ 'bā rĩ 'bā ōwũ 'bázú āni ku, rĩ 'bā 'bávé rĩ, lē 'bā ngakĩ ězĩ āni Úpi ní, Úpi ri rĩ 'bā 'bávé rĩ ũtē nĩ.

¹⁴ Mungú ri ímũ 'bā inga gō ídri rú drāngará gálēsĩ ũkpō ívé rĩ sĩ, sũ ĩri ní Úpi Yēsũ ri ingaa gōo ídri rú rĩ tjĩn.

¹⁵ ĩmi nĩkĩ 'yozú kīnĩ rĩ 'bā ĩmivé rĩ, ĩri Kúrisitō vé ní 'dĩni kuyé? 'Bā áyúkĩ dō rĩ 'bā Kúrisitō vé nōri rizú ōwũ 'bázú āni, ĩri nyo múké? Adri 'dĩni kuyé!

¹⁶ ĩmi nĩkĩ 'yozú kīnĩ 'bā rĩ la dō ũkú ōwũ rú ní sĩ, kōpi úmúkĩ ĩ ícá rĩ 'bā ālu gĩ 'dĩni kuyé? Á'diātāsiyā Búkũ Mungú vé rĩ kīnĩ, "Bā ĩrĩ 'dĩ'bée ĩ úmũ adri rĩ 'bā ālu."

¹⁷ 'Bo 'bā 'i úmupi ícapi Úpi be ngá ālu rĩ, Índri Kúrisitō vé rĩ adri ĩri be trũ.

¹⁸ Lē ā 'bākĩ ōwũ ku. ũnjikānyā urũkō 'bā rĩ ní 'o'ó kárakarā rĩ pi, iza ĩrivé rĩ 'bā ku, 'bo 'bā rĩ 'bā dō ōwũ, ĩri ũnjikānyā ĩjĩ rĩ 'bā ní gé.

¹⁹ ĩmi nĩkĩ 'yozú kīnĩ, ĩmi āsámvú gé 'dĩgē, 'bā ālu ālu vé rĩ 'bā ĩri Jó Mungú vé ní, Índri Uletere rĩ adri 'a ni gé 'dĩni kuyé? ĩmi nĩkĩ ámá 'yozú kīnĩ Mungú sée ĩmi ní Índri Uletere rĩ nĩ 'dĩni kuyé? ĩmi ri adri ĩmivé ũkpō sĩ kuyé.

²⁰ Múngú je ĩmi ajē be āmbúgú, kúru lē ĩmi áyúkí ĩmí rŭ'ba Múngú ri ĩnjízú.

7

Ūkú jengára

¹ Kúru tā ĩmi ní sī kōkōbī agá ma zizú ānī 'diri, ma újā ĩmi ní 'dini, múké ni, lē ágó ā je ūkú ku.

² 'Bo 'bá rī pi ní adrii ōwŭ be ambamba rī sī, lē ágó ā adri ūkú ívé ni be, ūkú ā adri ágó ívé ni be.

³ Ágó rī pi ūkú rī be, lē kōpi ā úmúkí ĩ adrii trŭ, ógúpí ā uga 'i ógúpí ní ku.

⁴ Rŭ'ba ūkú rī vé rī adri 'yéná ĩrivé ni ó'dúkúlegúsī kuyé, ĩri kpá ágó rī vé ni. Rŭ'ba ágó rī vé rī adri 'yéná ĩrivé ni ó'dúkúlegúsī kuyé, ĩri kpá ūkú rī vé ni.

⁵ 'Bá ázi ā uga 'i rŭ'ba ógúpí ní ku. ĩmi lēkí dō Múngú ri ziji, lē ĩmi ẽ'yīkí trŭ 'yozú kinī ĩmi kuki sá mādā Múngú ri zizú. ĩmi zikí dō Múngú ri gí, ĩmi gōkí kúru ĩmi úmú, ā'diātāsīyā ĩmi ní ícō ĩmi a'bii bā ku rī sī, Sātānā ā ũ'bī rī ĩmi ku.

⁶ Tā má ní 'yoó 'diri ĩri yīkí mávé rī, 'bo á 'bá ĩri tājmbī rú kuyé.

⁷ 'Bá rī pi céré ā adriki té dō sŭ má tŭnj ūkú ākó, ĩri té adri múké. 'Bo Múngú sē 'bá ālu ālu ní fēfē tā 'ozú rī nī, sē 'bá ázi ní fēfē adrii ūkú ākó, dōku ágó ākó, āzini sē 'bá ázi ní fēfē ẽzj ngazú Múngú ní, ĩri adri ūkú be, dōku ágó be.

⁸ Á lē 'yoó 'bá ūkú ākó, dōku ágó ākó, āzini 'bá ōwŭzŭ rú rī pi ní 'dini, lē kōpi ā adriki sŭ má ní adrii rī tŭnj, ūkú ākó, dōku ágó ākó.

⁹ 'Bo kōpi ícókí dō ĩ a'bii bā ku, lē kōpi ā jekí ūkú, dōku ā jekí ágó, ā'diātāsīyā mí ní rizú drázú ūkú úvá sī, dōku ágó úvá sī, múké ni, lē mí je ūkú, dōku mí je ágó.

¹⁰ Á lē 'yoó ūkú ágó be rī ní 'dini, lē ūkú ágó be rī ā ku ágó ívé rī ku. 'Bo tā 'diri á 'yo nī kuyé, Úpí 'yo nī.

¹¹ Ūkú ágó be rī ku dō ágó ívé rī gí, lē ā áwí adrii ágó ākó, dōku ā újā 'i gōó ágó ívé rī vúgá 'dāá ũzi. Lē ágó ā dro ūkú ívé rī ku.

¹² Á lē 'yoó ĩmi urukó'bée ní 'dini, 'bá rī je dō ūkú Yēsŭ Kúrisítō ri ẽ'yīpi kuyé ni, ūkú rī á'yī dō adrii ĩri be rá, lē 'bá rī ā dro ūkú rī ku. Á 'yo tā 'diri nī, adri 'yozú kinī Úpí 'yo nī kuyé.

¹³ Ūkú rī je dō ágó Yēsŭ Kúrisítō ri ẽ'yīpi kuyé ni, ágó rī á'yī dō adrii ĩri be rá, lē ūkú rī ā ku ágó rī ku.

¹⁴ Ágó Yēsŭ Kúrisítō ri ẽ'yīpi kuyé rī, Múngú ri ícō ĩri ndre 'bá ívé ni rú ĩrivé

ūkú Yēsŭ ri ẽ'yīpi gí rī ā tā sī, ūkú Yēsŭ Kúrisítō ri ẽ'yīpi kuyé rī, Múngú ri ícō ĩri ndre 'bá ívé ni rú ĩrivé ágó Yēsŭ ri ẽ'yīpi gí rī ā tā sī. Á adri dō 'dini ku, anjinā kōpivé rī ícókí té adrii uletere Múngú ẽndrētj gé ku, 'bo nóni Múngú ri kōpi ndre anji ívé ni pi rú.

¹⁵ Ágó rī dō 'bá Yēsŭ Kúrisítō ri ẽ'yīpi kuyé ni, lē dō ūkú rī droó, lē ūkú rī ā 'de muŭ íyí, dōku ūkú rī dō 'bá Yēsŭ Kúrisítō ri ẽ'yīpi kuyé nī, lē dō ágó rī kuú, ágó rī ā ku ā 'de muŭ íyí. Ágó Yēsŭ Kúrisítō ri ẽ'yīpi gí, dōku ūkú Yēsŭ Kúrisítō ri ẽ'yīpi gí rī, kōpi ícókí adrii 'bá 'dini 'diri be ku, Múngú lē ā adriki āsámuvú gé sī tā be kírí.

¹⁶ Mí ūkú rī, mí ícō nī amá íngóni 'yozú kinī mí ícō sē ágó mívé rī Yēsŭ ri ẽ'yī rá? Dōku mí ágó rī, mí ícō nī amá íngóni 'yozú kinī mí ícō sē ūkú mívé rī Yēsŭ ri ẽ'yī rá?

¹⁷ Lē 'bá ālu ālu ā adri sŭ Úpí Yēsŭ ní ĩri ĩpéé gí rī tŭnj, āzini lē ā adri sŭ Múngú ní ĩri ziji ímú adrii 'bá ívé ni rú rī tŭnj. Tājmbī 'diri má ní lēé 'bá kánisā vé rī pi ārevú céré ā 'dukí ngaa rī.

¹⁸ 'Bá rī ẽ'yī dō Yēsŭ rī gí, lĭkí dō ĩri ā ágélé ẽ tĭ* ĩsŭ ākudē ẽ'yī dri Yēsŭ ri kuyé, lē ā áwí adrii 'bá ĩ ní ágélé ni ẽ tĭ lĭj gí rī rú. 'Bá ĩ ní ágélé ni ẽ tĭ lĭj kuyé ri ẽ'yī dō Yēsŭ ri gí, lē ā sē 'i ágélé ẽ tĭ lĭj ku.

¹⁹ Lĭkí dō 'bá rī ā ágélé ẽ tĭ gí yā, dō lĭkí kuyé yā, adri tā rú ku. Tā āmbúgú rī, lē 'bá rī ā 'du tājmbī Múngú vé rī ngaa.

²⁰ 'Bá Múngú ri ẽ'yīpi gí rī, lē ā áwí adrii sŭ Múngú ní ĩri ĩpéé gí rī tŭnj.

²¹ Mí dō tŭgērĭ, lē mí adri ĩzāngā sī ku, mí ĩsŭ dō drĭwālā gí, lē mí á'yī drĭwālā rī vé tā.

²² Mí dō tŭgērĭ, Úpí zĭ dō mí adrii 'bá ívé ni, oŷŭ mí mívé ũnjĭkānyā agāsĭ gí. Mí adriipi tŭgērĭ ku rī, Úpí zĭ dō mí adrii 'bá ívé ni, mí adri tŭgērĭ Kúrisítō vé ni.

²³ Múngú je ĩmi ajē be āmbúgú. Lē ĩmi adriki tŭgērĭ nyōókŭ nōri vé ní ku.

²⁴ Má ẽdrĭpĭj má ómvúpĭj, ĩmi nóni anji Múngú vé ni, sŭ má ní átā drĭdrĭ rī tŭnj, lē ĩmi áwíkí adrii sŭ ĩmi ní ándúrú adrii sá ĩmi ní Yēsŭ Kúrisítō ri ẽ'yīzŭ rī gé rī tŭnj.

²⁵ Anji ūkú adri 'bée kácāŋá rú rī pi, Úpí lŭ má ní kōpivé tā kuyé. 'Bo Úpí vé ẽsĭ múké rī sī, sē má ní tā nĭngará, ma ícō átā ĩmi ní, ĩmi ícō mávé tā yĭ rá.

²⁶ ĩzāngā ní nóni adrii ambamba rī sī, lē ĩmi áwíkí adrii sŭ ĩmi ní ándúrú adrii rī tŭnj.

²⁷ 'Í je dō ūkú gí, lē ĩmi ā ayíkí ūkú rī be ku. 'Í je dō ūkú kuyé, lē mí je ūkú ku.

* **7:18 7:18** Ágélé ẽ tĭ lĭngára: Múngú lŭ Ābŭrámā ní kinī, anji ágó Ābŭrámā vé rī pi adriki dō caá 'dŭ'đŭ ārō gí, lē ā ũlĭkí kōpi ā ágélé ẽ tĭ rá, lŭzŭ kinī, kōpi anji Múngú vé ni. 'Bá rī á'yī dō 'i ágélé ẽ tĭ sēé lĭj gí, ĩri tājmbī Mósé vé rī 'du nga. 'Í lā ĩ'dóngará 17:9-14; ẽzĭ 15:1-5.

²⁸ 'Bo 'bá rī je dō ūkú, adri ūnjikānyā ku, mvá ūkú kácáná rú rī je dō ágó, adri ūnjikānyā ku. 'Bo 'bá ī je 'bá gí rī pi, kōpi tā ūkpó ūkpó ni pi ī šsú rá īvé adringará agá. Á lē īmi īsúkí izāngā ku.

²⁹ Má édrīpījī má ómvúpījī, Úpí rī īgō ú'díkírīnā nōgó. Á lē 'yoó īmi ní 'dīni, ājē vé tā adri tā āmbúgú ku.

³⁰ 'Bá rī 'bá āā ngo 'bá rī pi, ā adrikí sū 'bá āā ngo 'bá kuyé rī pi tīnī, 'bá āyīkō 'bá 'bée rī pi, ā adrikí sū 'bá āyīkō 'bá 'bée kuyé rī pi tīnī, 'bá ngá je 'bá rī pi, ā adrikí sū 'bá ngá ākō rī pi tīnī.

³¹ Ngá múké mí ní īsú vū drīgē nōgó rī ā adri dō gbā ngōpī, dōku mí lē dō kōpi ambamba, tā āzi múké mí ní īsú 'a ní gé 'dīgē ní 'dāāyo. 'Bá nīkí rá 'yozú kīnī, tā ārēvú céré nyōókú nōri vé rī pi īmú dē rá.

³² Á lē īmi rikí īmi ūsūjī drāā tā sī kárákará 'dīni ku. 'Bá ūkú jeépi kuyé rī, īri ēšī 'bá ēzī ngazú Úpí ní, ā sē rī īri ní āyīkō.

³³ 'Bo 'bá ūkú jeépi gí rī, īri ēšī 'bá tā nyōókú nōri vé rī ūsūzú, 'ī 'o tā āyīkō sēepi ní īvé ūkú ní.

³⁴ Īrīvē yīkī rī 'i aco īrī. Ūkú ágó jeépi kuyé rī, dōku mvá ūkú adriīpi kácáná rú rī, īri īvé ēšī 'bá céré rizú ēzī Úpí vé rī ngazú. Īri 'ī ūtē adri uletere, rī ēzī nga Úpí ní. 'Bo ūkú ágó jeépi gí rī, īri ēšī 'bá tā nyōókú nōri vé rī ūsūzú, āzini īri 'yēnā rī ēšī 'bá ēzī ngazú ágó ní ní āyīkō sēzú.

³⁵ Ma rī tā 'dīri lū kīnī 'ī, īmi adrikí rī āni múké, má uga īmi ní ūkú jengará ku. Á lē īmi izā koó, īmi ngakí rī ēzī Múngú vé rī āni múké, īmivē yīkī ā aco rī 'ī īrī ku.

³⁶ 'Bá rī vé ēšī lē dō kīnī 'ī lē ūkú kácáná rú ni jeé, ūkú rī adri dō ílī be āco jekí kuyé, 'bá dō ēšī ūkú rī jezú, ā je īri īyí, adri ūnjikānyā ku.

³⁷ 'Bo 'bá rī ūsú dō īvé yīkī gé 'dālē kīnī, 'ī je mvá ūkú rī ku, īri dō ícō ēbīrī rú 'bá vé rī 'a' bī rá, ā je mvá ūkú rī ku, tā īri ní 'oó 'dīri múké.

³⁸ 'Bá ūkú kácáná rú rī jeépi rī, 'o 'dīri múké, 'bo 'bá ūkú kácáná rú rī jeépi kuyé rī, 'o 'dīri múké agaá rá.

³⁹ Ūkú ágó be rī, ágó rī dō drī ídri rú, lē ā adri ágó rī be, ā ku ágó rī ku. Ágō rī drā dō gí, īri ícō ágó āzi je rá. 'Bo ágó īri ní lēé jeé rī, ā adri 'bá Úpí rī ē'yīpī gí ni.

⁴⁰ 'Bo yīkī mávē rī agá, gō dō ágó āzi jeé dījī kuyé, īri múké aga rá. Má ūsú tā má ní 'yoó 'dīri, Īndrī Múngú vé rī lū má ní nī.

8

Īnyá ī ní sēé ngá ī ní údé múngú rú rī pi ní rī

¹ 'Bá nīkí Īnyá ī ní rīí sēé nyaá ngá ī ní údé drī sī múngú rú rī pi ní rī vé tā rá. 'Bá

nīkí rá 'bá tā nīngará be, tā nīngará rī sē 'bá rī 'bá īngúngū, 'bo lēngará rī sē 'bá 'bá ōgūpījī ē īzā ko rá.

² 'Bá 'yoópi kīnī 'ī nī tā ambamba rī, nī drī tā rī caa sū īri ní lēé rī tīnī kuyé.

³ 'Bo 'bá Múngú rī lēépi rá rī, Múngú nī īri rá.

⁴ Īnyá ī ní sēé ngá ī ní údé drī sī múngú rú rī pi ní rī vé tā, 'bá nīkí rá 'yozú kīnī, ngá ī ní údé múngú rú rī pi céré ēzī ākō vū drīgē nōgó, 'bo Múngú rī 'yēnā ālu.

⁵ Ngá kárákará 'bū gé 'dālē rī pi, āzini vū drīgē nōgó rī pi ī kōpi zī múngú, āzini úpī, 'bá uruḱo rī múngú kárákará rī pi īnjī, āzini úpī kárákará rī pi īnjī.

⁶ 'Bá nīkí rá Múngú rī 'yēnā ālu, īri Ētēpī, gbi ngá rī pi ārēvú céré nī, 'bá rī adri ídri rú ēzī nga īri ní. 'Bávē Úpí īri 'yēnā Yēsū Kúrísitō 'ī. Gbi ngá rī pi ārēvú céré nī, sē 'bá ní ídri rī ní.

⁷ 'Bo 'bá Yēsū rī ē'yī 'bá gí rī pi ā uruḱo nīkí ngá ī ní údé drī sī múngú rú ēzī ākō rī pi vé tā kuyé. 'Bá rī pi ā uruḱo ūsúkí kīnī, ngá ī ní údé drī sī múngú rú rī pi ūkpō be, kōpi rī 'o ūrī sī, kōpi ūsúkí ī nyakí dō Īnyá ī ní sēé ngá ī ní údé drī sī múngú rú rī pi ní rī gí, 'dīri lū kīnī 'ī 'okí ūnjikānyā gí.

⁸ Ádarú Múngú ā'yī 'bá ānyāngā ā tā sī ku, 'bá nyakí dō ngá kuyé drāāsiyā, ícō adriī ūnjí ku, 'Bá nyakí dō rá, ícō lūú 'yozú kīnī 'bá múké 'dīni ku.

⁹ Īmi ndrekí múké, yīkī īmivē ngá 'bizú ku 'dīri sī. Lē īmi sēkí 'bá yīkī be ūrī rú rī pi fī ūnjikānyā agá ku.

¹⁰ 'Bá yīkī be ūrī rú rī pi ndrekí dō mi rī Īnyá ī ní sēé ngá ī ní údé múngú rú rī pi ní rī nya úrī jó agá 'dāā, ícō nyo fīi muḱú Īnyá ī ní sēé ngá ī ní údé múngú rú rī pi ní 'dīri nyaā ĩndi ku?

¹¹ Tā nīngará mívē 'dīri, īri sē mi 'bá ē'yīngará be mādā Kúrísitō ní drāā īri ā tā sī rī iza rá.

¹² Īmi sēkí dō 'bá yīkī be ūrī rú rī fīi ūnjikānyā agá, 'dīri lū kīnī īmi 'okí Kúrísitō rī ūnjī.

¹³ 'Bo zāā má ní nyaā rī sē dō má édrīpī dōku má ómvúpī rī fīi ūnjikānyā agá, má ícō gōō zāā nyaā dījī ālunāni ku, má sē rī īri 'deé ūnjikānyā agá ku.

9

Ēzī ī ní ā'yī Pāulū ā nga rī

¹ Má īsú drīwālā gí. Ma 'bá áyúāyū ni. Á ndre 'bávē Úpí Yēsū rī mā mī sī rá. Ēzī mā ní ngaá rī sē īmi ē'yīkí Úpí rī gí.

² 'Bá uruḱo 'bée ūsúkí kīnī má adri 'bá áyúāyū ni ku, ádarú īmi mī gé 'dālē ma 'bá áyúāyū ni! Á'diātāsīyā īmi ní tā má ní átá rī yījī rá, āzini īmi ní Yēsū rī ē'yījī rá rī sī, 'dīri lū kīnī ma 'bá áyúāyū Úpí vé ní.

³ 'Bá rī pi kádō rīi ɛ̀zǐ ĩ ní ǎ'yīl mā nga rī vé tá uzǐj, á ri újǎ kōpi ní 'dini.

⁴ 'Bá Bārúnábá be, 'bá ícókí nyo ǎnyāngā nyaá, ázini ngá mvuú ĩndi ku?

⁵ 'Bá nyo ícó úku Yésū ri ɛ̀'yǐ' 'bá gí rī pi je 'bá ní ũkú rī jǐ muez ní jeé, wá wá sǐ ĩndi sū 'bá áyúáyū uruko 'bée ní jeé, Úpí ɛ̀drípǐj ní jeé, ázini Pétērō ní jeé rī tǐnj rá?

⁶ 'Bá 'yénǎ Bārúnábá be, ɛ̀zǐ 'bá ĩzǎ kozú rī 'bá rikí nyo ngáá 'bá drǐ sǐ?

⁷ 'Bá ázi ri nyo ícó ɛ̀zǐ nga ǎngáráwá rú, ĩri 'i ũfē ũgōgólé rú rá? 'Bá rī sa dō peṭǐ vinyō vé rī pi, ícó nyo ũ'a ní ĩtǐi nyaá ku? 'Bá rī dō ri kábǐlō úcé, ícó nyo lé ní zoó mvuú ku?

⁸ Má átá tá 'diri yǐkǐ 'bá áda vé ní sǐ kuyé. Tǎmbǐ Múngú vé rī átá nyo tá rī sǐ 'diri tǐnj.

⁹ Á'diātāsīyā sǐkǐ tǎmbǐ Mósé* vé rī agá kǐnǐ, "Tǐ mēɛ̀nǐgō riipi ǎnyāngā á fi coopi rǐ, † lē mí úmbé tǐ ní cí ku," ĩmi kádō ũsǐj Múngú ri 'yénǎ tǐ rī pi á tá mba áyu?

¹⁰ Ádarú Múngú átá nyo tá 'diri 'bá tá sǐ kuyé? Átá tá 'diri 'bá tá sǐ rá, á'diātāsīyā 'bá ómvú 'áápi rǐ, ĩri ɛ̀sǐ 'bá ómvú rǐ 'ázú, ázini 'bá ǎnyá trǐpi rǐ, ĩri ɛ̀sǐ 'bá ǎnyá rǐ á fi údézú, kōpi ri ɛ̀zǐ rǐ ǎlē ĩ ǎsámvú gé sǐ, ĩ ĩkúnákǐ rǐ ǎnyá rǐ bēnǐ.

¹¹ 'Bá rikí dō ú'dúkó múké Múngú vé rī ũlúú ĩmi ǎsámvú gé sǐ ĩ ní úri rǐ rǐ tǐnj, 'bá ícókí nyo ngá múké ĩsú ɛ̀'yǐ ĩmi vúgá ku?

¹² ĩmi dō ri ngá sē 'bá uruko 'bée ní rá, kōpi ní tǐ Múngú vé rǐ sēé ĩmi ní rǐ sǐ, 'bá kokǐ ĩmi ĩzǎ, ndē 'bá uruko vé rǐ rá, ĩmi ũsǐkǐ ĩri ũnjǐ ĩmi ní ngá sēzú 'bá ní? 'Bo 'bá 'bákǐ ɛ̀sǐ ngá ĩmivé rǐ drǐgē kuyé, 'bá úmbékǐ ɛ̀sǐ rá, á'diātāsīyā 'bá lēkǐ ú'dúkó múké Kúrisitō vé rǐ á létǐ ugaá ku.

¹³ ĩmi nǐkǐ 'yozú kǐnǐ 'bá ɛ̀zǐ nga 'bá Jó Múngú vé rǐ agá rǐ pi ĩvé ǎnyāngá ĩsú Jó Múngú vé rǐ agá 'dǐgē ũgōgō 'dini kuyé? ĩmi nǐkǐ ámá 'yozú kǐnǐ 'bá rǐ 'bá rōbōṅṅō zǎ 'bée vūrǎ rōbōṅṅō zǎzú rǐ gé rǐ pi ĩvé ngá ĩsú íngázú rōbōṅṅō ĩ ní rǐi zǎá rǐ gé 'dini kuyé?

¹⁴ Úpí ɛ̀zǐ kpá 'dini kǐnǐ, 'bá rǐ 'bá ú'dúkó múké rǐ ũlúú 'bá rǐ pi, kōpi ĩvé ngá rú 'bá nōri á tá mbazú rǐ pi ĩsú ú'dúkó múké ĩ ní rǐi ũlúú rǐ sǐ.

¹⁵ 'Bo ú'dúkó múké má ní ũlúú ĩmi ní rǐ sǐ, á zǐ ngá rú 'bá nōri á mbazú ní ĩmi vúgá kuyé. Á sǐ kōkō 'bǐ 'diri sēé ĩmi ní 'yozú kǐnǐ

ĩmi sēkǐ má ní ngá 'dini ku. Má drǎ té dō 'dǐsǐ rá múké, 'bá ázi á újǎ rǐ létǐ má ní tá rǐ ũlúú múfēngā ákō rǐ túngú ku.

¹⁶ Má ícó ma íngú ú'dúkó múké má ní ũlúú rǐ vé tá sǐ ku, á'diātāsīyā Múngú ĩpē ma ú'dúkó múké rǐ ũlúú ní, má ũlú dō ku, lē má ĩsú drǐlē ũnjǐ!

¹⁷ Má ũlú dō ú'dúkó múké rǐ pírikini drǎáásīyā, má ǎndēma ní ĩsú rá. Múngú ĩpē ma ú'dúkó múké rǐ ũlúngará gá ní, má ĩpē ma ní kuyé.

¹⁸ Dō tá rǐ sǐ 'diri tǐnj, mávé ǎndēma ri adri á'di? ĩri drǐlē múké má ní ú'dúkó múké rǐ ũlúú pírikini, á lē 'yoó kǐnǐ á ũfēkǐ ma ũfēfē ú'dúkó múké má ní ũlúú rǐ sǐ 'dini ku.

¹⁹ Má adri dō átǐ 'bá ku drǎáásīyā, má újǎ ma adrií átǐ 'bá rú 'bá rǐ pi ní céré, kōpi á újǎkǐ rǐ ɛ̀sǐ Kúrisitō rǐ ɛ̀'yǐzú ǎnǐ bēnǐ.

²⁰ Ma dō Yáhúdjǐ rǐ pi ǎsámvú gé, ma ma újǎ tá Múngú ní lúú Yáhúdjǐ rǐ pi á 'okǐ rǐ 'du nga, kōpi ɛ̀'yǐkǐ rǐ Yésū Kúrisitō rǐ ǎnǐ. Má ícó dō tǎmbǐ Mósé vé rǐ 'dujǐ ngáá céré ku drǎáásīyā, má ɛ̀'yǐ tǎmbǐ rǐ 'dujǐ ngáá rá, 'bá tǎmbǐ rǐ 'du 'bá nga 'bá rǐ pi ɛ̀ ɛ̀'yǐkǐ rǐ Kúrisitō rǐ ǎnǐ.

²¹ Ma dō 'bá adri 'bá Yáhúdjǐ rú ku rǐ pi ǎsámvú gé, ma ma újǎ adri sǐ kōpi tǐnj, á 'du tǎmbǐ Yáhúdjǐ rǐ pi vé rǐ ngáá ku, 'bá tǎmbǐ rǐ 'du 'bá nga 'bá ku 'dǐ'bée á újǎkǐ rǐ ĩ Kúrisitō rǐ ɛ̀'yǐj. 'Bo má 'du dō tǎmbǐ 'dǐ'bée ngáá ku drǎáásīyā, ma ri Kúrisitō vé tǎmbǐ 'du nga.

²² Ma dō 'bá ɛ̀'yǐngará be mūnyámúnnya rǐ pi ǎsámvú gé, ma kpá ma újǎ adri sǐ kōpi tǐnj, kōpi á újǎkǐ rǐ ɛ̀sǐ Kúrisitō rǐ ɛ̀'yǐzú ǎnǐ. Má kádō adrií 'bá ǎndǐándǐ rǐ pi ǎsámvú gé, ma ri tá rǐ 'o létǐ be ǎndǐándǐ, á sē rǐ 'bá kárakará ɛ̀ ɛ̀'yǐkǐ rǐ Yésū rǐ ǎnǐ.

²³ Á 'o tá 'dǐ'bée 'dini ú'dúkó múké rǐ á tá sǐ, má ĩsú rǐ kpá tákiri ĩndǐ.

²⁴ ĩmi nǐkǐ rá 'yozú kǐnǐ 'bá kárakará pi ícó óngú nju, 'bo 'yénǎ 'bá ǎlu ri nju aga, ĩri ǎndēma ní ĩsú ní 'dini kuyé? 'Bo lē ĩmi njukǐ óngú rǐ, ĩmi ĩsúkǐ rǐ ǎndēma rǐ ǎnǐ.

²⁵ 'Bá óngú nju 'bá rǐ pi, kōpi rǐ ĩ ímbá óngú rǐ á njungará sǐ. Kōpi óngú rǐ nju, ĩ kōpi ní kǐlǎ adriipi caápi ĩlǐ be áco ku ní sē, 'bo óngú 'bá ní njuú rǐ, ĩri sē 'bá kǐlǎ adriipi muzú nyonyo ní ĩsú.

²⁶ Kúru á nju óngú rǐ muzú yǐkǐ ákō ku. Má dō úmbá fu, á djǐ 'bá rǐ koro ku.

²⁷ Ma rǐ ma ímbá, má ũtē rǐ má rú 'bá ǎnǐ. Má kádō ú'dúkó múké rǐ ũlúú 'bá rǐ

* **9:9 9:9** Mósé: Yósépá ká drǎá gǐ, 'bágú ɛ̀jɛ̀pétō vé rǐ 'bá anjǐ ĩsērélé vé rǐ pi ɛ̀zǐ ngáá túgɛ̀rǐ rú caá ĩlǐ mǐdǔrǐlǐ sǐ (400). Kúru Múngú ní Mósē rǐ ĩpézú ĩmǐzú anjǐ ĩsērélé vé rǐ pi pazú adringará túgɛ̀rǐ rú rǐ agásǐ. Múngú sē tǎmbǐ rǐ Mósē ní, á lū anjǐ ĩsērélé vé rǐ pi ní, sēzú ĩ ní tǎmbǐ rǐ zǐzú tǎmbǐ Mósē vé ní ǎnǐ. Tǐkǐ Mósē rǐ ĩsú ákúdē ĩlǐ rǐ ca ɛ̀lǐfǐtǐ ǎlu mǐdǔrǐlǐ sǐ (1,400), ĩsú ákúdē tǐkǐ drǐ Yésú rǐ kuyé. 'Í lǎ Wǔngará 2-24. † **9:9 9:9** Mēɛ̀nǐgō riipi ǎnyāngā á fi coopi rǐ: Yáhúdjǐ rǐ pi rǐ ĩvé tǐ mēɛ̀nǐgō rǐ pi áyu rǐ peṭǐ use ǎnyāngā ĩ ní lēé coó rǐ drǐgē sǐ, tǐ mēɛ̀nǐgō rǐ pi kúru ǎnyāngá rǐ á fi co lǐ sǐ ní gé sǐ. **9:9 9:9** Dětōrōnómē 25:4 **9:13 9:13** Lɛ̀vǐtǐkǎ 7:32-34

pi ní, á lē tā ũnjí 'oó ku, Múngú ā gā rí má ání ku.

10

Lē ē ñnjíki ngá ĩ ní udé múngú rú rí pi ku

¹ Má édrípíj má ómvúpíj, lē ĩmi ávíkí tā 'i ngaápi 'bá é'bíjípí rú 'bá gá àngú á'wí cínýáfá rú rí agá 'dári sī ku, Múngú ìpē ìrjíbítí ìmú kòpí ē drí òzùú, kòpí ní kúru zozú yíj tafu rí agásí.

² Sēkí kòpí ní bātízímú ìrjíbítí rí agá 'dāá, āzini yíj tafu rí agá 'dāá, kòpí gòkí ícá 'bá Mósé ā pámvú ũb'í 'bá ní pi.

³ Kòpí àrèvú céré nyakí ìnyá àlu àlu ìngápi Múngú ìdrí sēepi rí vùgá rí,

⁴ āzini kòpí mvúkí yíj Múngú ní sēé ìdípí ìfúúpi ìrā agásí rí, ìrā 'dári 'de múzú kòpí be trúj, ìrā 'dári Kúrísítō 'i.

⁵ 'Bo 'bá 'dā'bée ndéé ní pi Múngú adri kòpí sī āyíkō sī kuyé. Kòpívé ávú u'dekí kuú àngú á'wí cínýáfá rú rí agásí céré.

⁶ Tā 'i ngaápi kòpí rú 'bá gá 'dári, ìri àngú ìmbá, ā sē rí 'bá fíkí rí tā kòpí ní 'oó ũnjí 'dári 'oó ìndí ku.

⁷ Lē ĩmi ríkí ngá ĩ ní udé múngú rú rí pi ñnjí ku, sū ĩ ní sī Búkú Múngú vé rí agá rí tñj, "Bá 'dā'bée úríkí vùgá, kòpí ríkí ngá nyaá, āzini kòpí ríkí ngá mvúú, kòpí gòkí ngaá urú rí ùngó págánō vé rí tuú."

⁸ Lē 'bá ríkí ówú 'bāá sū 'bá 'dā'bée uruko ní 'bāá rí tñj ku, sē ú'dú àlu agá, 'bá rí pi ùdrákí caá élífú pùkú ìrj drí na (23,000).

⁹ Lē 'bá ũ'bíkí Úpí rí sū kòpí ā uruko ní ũ'bíj, ñnjí rí pi ní kòpí ugaá ùdráá rí tñj ku.

¹⁰ Lē ĩmi ríkí unuú sū kòpí ā uruko ní unuú, sēzú máláyíká àngú ú'dípí rí ní kòpí ú'dí ùdráá rí tñj ku.

¹¹ Tā 'dári nga 'i kòpí ā rú'bá gá 'bá ní ũ'bítá rú. Síkí tā 'dári Búkú Múngú vé rí agá, 'bá adri 'bá ca 'bá cimgbá ú'dú ùdú vé rí gé rí pi ìmbázú ání.

¹² Tā ázi ũ'bíj dō mí, mí ũsū dō kìní mí ícò pá tu ùkpó ùkpó rá, lē mí ndre múké, mí fí rí ùnjikānyá agá ku.

¹³ Ú'bīngará ĩ ní ĩmi ũ'bīzú 'dári adri nyo sū ĩ ní 'bá uruko ũ'bíj rí tñj, 'bo Múngú rí éšj 'bá céré ku tā 'i ní lēé 'oó rí dríge, ícò ádróko rí sēé ĩmi ũ'bíj ìmívé ùkpō ndézú ku. 'Bo ũ'bíkí dō ĩmi, ìri ĩmi ní létí lū, ĩmi tukí rí pá ání títí.

Ínyá ĩ ní sēé ngá ĩ ní udé múngú rú rí pi ní rí, āzini ìnyá Úpí vé rí

¹⁴ ĩmi mávé ũndí má ní lēléé rí pi, lē ĩmi ñnjíki ngá ĩ ní udé rí ñnjíki múngú rú rí pi ku.

¹⁵ ĩmi 'bá tā n'í 'bá gí ní pi, lē ĩmi ámákí tā má ní rí átá ĩmi ní 'dári múké múké.

¹⁶ 'Bá kádō ríi Múngú rí zīj ā 'bá tákiri kópō rí dríge, āzini 'bá kádō ríi vjnyō rí mvúú, 'dári adri 'yozú kìní 'bá nyo rí ári Kúrísítō vé rí mvú kuyé? Ázini 'bá kádō ríi pánga rí ùndíí àlèé 'bá ásamvú gé sī, 'dári adri 'yozú kìní 'bá nyo rí rú 'bá Kúrísítō vé rí nya kuyé?

¹⁷ 'Bá kádō ríi pánga àlu 'dári àlèé 'bá ásamvú gé sī, ìri lū kìní, 'bá adri 'bá kárakará nō'bée, 'bá rú 'bá àlu.

¹⁸ ĩmi ũsúkí drí 'bá Ísèrélé vé rí pi vé tā ká, kòpí kádō ríi ĩ umú vūrā rōbōñō zázú rí gé ngá ĩ ní zāá rōbōñō rú rí ā nyangará gá, kòpí rí Múngú rí ñnjí.

¹⁹ Má 'yo rí kìní rōbōñō ĩ ní ríi zāá ngá ĩ ní udé drí sī múngú rú 'dári ní rí, ìri nyo ézj be? Dòku ngá ĩ ní udé drí sī múngú rú 'dári, ìri nyo ézj be?

²⁰ Adri 'dini kuyé, tā má ní 'yoó rí, ìri 'dini, rōbōñō págánō rí pi vé rí, kòpí rí sē ìndri ùnjí rí pi* ní, adri Múngú ní kuyé. Á lē ĩmi ùmúkí ĩmi tā 'oó ìndri ùnjí rí pi be ku.

²¹ ĩmi ícókí ríi ngá mvúú kópō Úpí vé rí agá, ìsú ákudé ĩmi kpá rí ngá mvú kópō ìndri ùnjí rí pi vé rí agá ìndí 'dini ku, ĩmi ícókí úrj ngá nyaá mísá Úpí vé rí dríge, ìsú ákudé ĩmi kpá rí ngá nya ìndri ùnjí rí pi vé mísá dríge ìndí 'dini ku.

²² 'Bá 'okí dō sū 'dári tñj, tā 'dári sē nyo jíkó 'de Úpí agá ku? ĩmi kádō ũsúú, 'bá ndékí nyo Úpí rí ùkpō sī rá?

'Bá Yēsú rí é'yí' 'bá gí rí pi dríwālā ìsú rá

²³ ĩmi uruko 'yokí kìní "Bá ícò tā àrèvú 'bá ní lèé rí pi 'dú nga rá." 'Bo á lē 'yoó ĩmi ní 'dini, tā rí pi àrèvú céré ngakí adrii múké ku, dòku ícókí ĩmi ìzā kóó ku.

²⁴ Lē 'bá ríkí 'yèñá 'bá tā ũsúú áyu ku, lē 'bá ũsúkí 'bá uruko á tā ìndí.

²⁵ Zāá ĩmi ní jee jòkōñj gé rí, † lē ĩmi nyakí ìri nya nya. Lē ĩmi zíkí 'yozú kìní zāá nōri ìbíkí ñj ngóósila yá 'dini ku.

²⁶ Búkú Múngú vé rí 'yo kìní, "Vú nōri, ìri Úpí Múngú vé ní, āzini ngá 'a ní gé rí pi céré Úpí vé ní."

²⁷ 'Bá Múngú rí ñjpi kuyé rí zj dō ĩmi mvúú ìnyá nyaá, ĩmi lēkí dō mvúú rá, ĩmi mvúkí ìyí. ĩmi nyakí ngá ĩ ní sēé ĩmi ní

10:1 10:1 Wjngará 13:21-22; 14:19-31 10:7 10:7 Wjngará 32:6 10:9 10:9 Káláfe 21:4-9 10:10 10:10 Káláfe 16:41-49 * 10:20 10:20 Ìndri ùnjí rí pi: Ìndri ùnjí rí pi ándúru máláyíká Múngú vé ní 'bū gé 'dāá, kòpí ñkí táimbj Múngú vé rí, Sātáná rí kòpívé àmbúgú. Múngú ìdró kòpí 'bū gé 'dāásí vùgá nōó, kòpí gòkí ufuú ìndri ùnjí, kòpí rí 'bá rí pi ní ìzāngá sē vū dríge nōgó. † 1:1 'dangará 12:7-9. † 10:25 10:25 Zāá ĩmi ní jee jòkōñj gé rí: 'Bá rí pi rí zāá ĩ ní ríi sēé rōbōñō rú ngá ĩ ní ríi udé múngú rú rí pi ní ríi ũzj jòkōñj 'dári agá. 10:26 10:26 Sāwúmá 24:1

rī. Lē ĩmi zĭkĭ 'yozú kĭnĭ ĩnyá nōri ĩbĭkĭ ĩjĭ ngōósĭla yā 'dĭni ku.

²⁸ 'Bo 'bá āzi 'yo dō ĩmi ní kĭnĭ zāá 'dĭri zākĭ ĩri rōbōŋō rú ngá ĩ ní údé mungú rú rĭ pi ní, lē ĩmi nyakĭ ku, ā'diātāsĭyā 'bá 'dĭri ní lūú ĩmi ní gĭ rĭ sĭ, ā sē rĭ 'bá 'dĭri ní ĩzāngā ku.

²⁹ Tā má ní 'yoó 'dĭri adri 'yozú kĭnĭ á 'yo 'yéŋá ĩmi tā sĭ kuyé, á 'yo 'bá tā rĭ 'yoópi ĩmi ní 'dĭri vé tā sĭ ĩndĭ. ĩmi uruċō 'yokĭ kĭnĭ, "Ma ícō ngá rĭ pi ārēvú nya céré rá, 'bá āzi ũsŭ dō kĭnĭ má nya ngá āzi ku, ngá 'bá 'dĭri ní ũsŭŭ 'yozú kĭnĭ má nya ngá 'dĭri ku rĭ ā'di?"

³⁰ Ngá má ní lēé nyaá rĭ, ma dō ri Mungú ní ōwō'difō sē ānĭ rá, ā'di ri ícō 'yo kĭnĭ tā má ní 'oó 'dĭri ũnjĭ ní?"

³¹ ĩmi dō ri ngá nya, ĩmi dō ri ngá mvu, āzini ĩmi dō ri ězi nga, tā ĩmi ní 'oó rĭ, ā sē ē ĩngúkĭ rĭ Mungú ri ānĭ.

³² Lē ĩmi ugakĭ 'bá uruċō ní létĭ ku, Yāhūdĭ rĭ pi ní létĭ ku, Gĭrĭkĭ rĭ pi ní létĭ ku, dōku á ugakĭ 'bá kánisá Mungú vé rĭ agá rĭ pi ní létĭ ku.

³³ Ma ri sē 'bá kárakará pi ri āyĭkō ĩsŭ. Tā má ní 'oó rĭ adri 'yozú kĭnĭ ĩri 'yéŋá āyĭkō sē má ní ó'dŭkŭlé kuyé, ĩri āyĭkō sē 'bá rĭ pi ní céré, kōpi ē ĩsŭkĭ rĭ pangará ānĭ.

11

¹ Lē ĩmi 'duċĭ tā rĭ ngaá, sŭ má ní tā Kŭrisítō vé rĭ 'duċĭ ngaá rĭ tĭŋĭ.

Létĭ Mungú ri ĩnjĭzú rĭ

² Ma ri ĩmi ĩngú, ā'diātāsĭyā ũ'dŭ céré ĩmi ní rĭi má tā ũsŭŭ, āzini ĩmi ní rĭi tá má ní ĩmbá ĩmi ní rĭ 'duċĭ ngaá rá rĭ sĭ.

³ Á lē ĩmi nĭkĭ ámá 'yozú kĭnĭ, āgō rĭ pi āmbúgú ũkú rĭ pi drĭgé, Kŭrisítō ri āmbúgú āgō rĭ pi drĭgé, Mungú ri āmbúgú Kŭrisítō drĭgé.

⁴ Ágō riipi Mungú ri zĭppi, dōku riipi tá Mungú ní i'daa rĭ ũlŭúpi 'ĭ drĭ ōzŭŭpi bōngó sĭ cí rĭ, ĩri 'ĭ ní drĭnjá sē.

⁵ ũkú riipi Mungú ri zĭppi, dōku riipi tá Mungú ní i'daa rĭ ũlŭúpi 'ĭ drĭ ōzŭŭpi bōngó sĭ kuyé rĭ, ĩri 'ĭ ní drĭnjá sē, ĩri ĩndré sŭ fakĭ drĭ'bí ní gĭ tĭŋĭ.

⁶ ũkú 'ĭ drĭ ōzŭŭpi bōngó sĭ cí kuyé rĭ, lē ā fa 'ĭ drĭ'bí rá. Drĭ'bí fangará rĭ dō ĩri ní drĭnjá sē, lē ā ōzŭ 'ĭ drĭ bōngó sĭ cí.

⁷ Lē ágó á ōzŭ 'ĭ drĭ bōngó sĭ cí ku, ā'diātāsĭyā Mungú gbi ĩri sŭŭ 'ĭ tĭŋĭ, ē ĩngúkĭ rĭ Mungú ri ānĭ. 'Bo ũkú ri sē 'ĭ 'bá ágó ri ĩngú ānĭ ĩngúŋgú.

⁸ Ágō ri gbĭkĭ ĩri ĩngázú ũkú ā rŭ'ba gá kuyé, 'bo gbĭkĭ ũkú ri ĩngázú ágó rŭ'ba gá.

⁹ Í'dóngará gá 'dāá, gbĭkĭ ágó ri ũkú ē ĩzā koó kuyé, 'bo gbĭkĭ ũkú ri ágó ē ĩzā koó.

¹⁰ Lē ũkú ā ōzŭ 'ĭ drĭ bōngó sĭ cí, ĩri lū kĭnĭ 'du ágó ní vé tĭŋmbĭ ngaá rá, mālāyĭkā rĭ pi adri ānĭ āyĭkō sĭ.

¹¹ 'Bá Úpi ri ě'yĭ'ba gĭ rĭ pi āsámuvú gé, lē ágó pi ũkú be, kōpi ē ětĭkĭ ĩ ilébe ilébe.

¹² Ádarú ũkú ĩ ní gbĭfĭ drĭdrĭ rĭ, gbĭkĭ ĩri ĩfŭú ágó rŭ'ba gá, ũkú rĭ pi tĭkĭ āgō rĭ pi ní. 'Bo Mungú gbi ngá rĭ pi ārēvú céré ní.

¹³ Lē ĩmi ámákĭ tá 'dĭri, ũkú ri dō Mungú ri zĭ, ōzŭ dō 'ĭ drĭ bōngó sĭ kuyé, ĩri nyo múké?

¹⁴ Ádarú ágó ku dō 'ĭ drĭ'bí duċĭ āco, sē nyo ĩri ní drĭnjá ku?

¹⁵ ũkú vé drĭ'bí du dō āco, ĩri sē ĩri adri ānĭ ũnyĭ be, ĩrivé drĭ'bí āco 'dĭri sĕkĭ ĩri ní drĭ ōzŭzú ānĭ.

¹⁶ Tā 'dĭri ĩri létĭ ĩ ní rizú tá 'ozú ānĭ kánisá Mungú vé rĭ agá rĭ, lē 'bá āzi ā 'bā āgátá tá má ní 'yoó 'dĭri sĭ ku.

Tā ĩ ní ũtĭĭ 'bá rĭ pi úmúkĭ dō ĩ vĭnyō mvungará gá rĭ

¹⁷ Tā má ní lēé ězĭĭ ĩmi ní 'dĭri adri 'yozú kĭnĭ ma ri ĩmi ĩngú 'dĭni kuyé, ā'diātāsĭyā ĩmi kádō rĭi ĩmi úmú, ĩmi rĭ tā ũnjĭ 'o, ĩmi lĕkĭ tá múké 'oó ku.

¹⁸ ĩmi 'bá kánisá vé 'dĭ'bée, á yĭ kĭnĭ, ĩmi kádō rĭi ĩmi úmú, ĩmi rĭ ĩmi acoco. Á nĭ ámá rá, tá uruċō má ní yĭĭ 'dĭ'bée ĩri tá áda.

¹⁹ Á nĭ rá 'yozú kĭnĭ, acongará anigé ĩmi āsámuvú gé, Mungú ri ícō tá pĭrĭ rĭ lū ĩmi ní ní.

²⁰ ĩmi kádō rĭi ĩmi úmú vŭrā ālu gé ĩnyá nyangará gá, āzini vĭnyō mvungará gá, ĩmi 'duċĭ tá ní ngaá pĭrĭ ku. 'Dĭri lū 'yozú kĭnĭ ĩmi ri ĩnyá Úpi vé rĭ nya 'dĭni ku.

²¹ Sā ĩnyá nyazú rĭ gé, 'bá ālu ālu ri í'dó ívé ngá nya ó'dŭkŭlé, tē ōgŭpĭ ri ku. 'Bá uruċō ri adri ěbĭrĭ sĭ, 'bá uruċō ri ĩmērē ĩmērē.

²² ĩmi jó ákō ĩmi ní rizú ngá nyazú, āzini ngá mvuzú? ĩmi ri kánisá Mungú vé rĭ ide, āzini ĩmi ri drĭnjá sē 'bá ngá ákō rĭ pi ní kuyé? Má 'yo ri ĩmi ní tá ĩngónĭ? ĩmi lĕkĭ má ĩngú ĩmi? Má ícō ĩmi ĩngú tá 'dĭri sĭ ku.

Īnyá Úpi vé uletere rĭ vé nyangará (Mātayo 26:26-29; Mārākō 14:22-25; Lúkā 22:14-20)

²³ Tā má ní ĩmbá ĩmi ní 'dĭri má ĩbĭ ĩsŭ Úpi Yĕsŭ vŭgá. ĩnjĭá ĩ ní ĩri ā ũli 'bezú 'dāri gé, í'dŭ pánga,

²⁴ ĩri ní ōwō'difō sĕzú Mungú ní, ĩri ní pánga rĭ āndĭzú. ĩri ní 'yozú kĭnĭ, "Dĭri mávé rŭ'ba ĩ ní sĕé ĩmi ní rĭ. ĩmi 'okĭ 'dĭni, ĩmi ígákĭ rĭ má tá ānĭ."

²⁵ ĩnyá rĭ ā vŭdrĭ gé, ĩri ní kópō rĭ í'dŭzú, ĩri ní 'yozú kĭnĭ, "Kópō 'dĭri ĩri ũndĭ ú'dŭ í

ní ruú mávé ári sī rī, Īmi mvúkí ĩri, Īmi ígákí rí má tā ānī.”

²⁶ Sā céré sī, Īmi kādō rií pánga rī nyaá, āzini ĩmi kādō rií vinyō kópō agá rī mvúú, ĩmi rī Úpí vé drāngará ā tā ũlū 'bá rī pi ní cimgbá cazú lóki ĩri ní ĩgōzú rī gé.

²⁷ 'Bo 'bá riipi pánga rī nyaápi, āzini kópō Úpí vé rī mvúúpi létí be píri ku rī, 'o 'dīri tā ũnjí Úpí vé rú' 'bá ā tā sī, āzini ĩrivé ári ā tā sī.

²⁸ Tā 'dīri sī, lē mí amá mi ũgbále, mí íbī rí vinyō rī mvúú ndō.

²⁹ 'Bá pánga rī nyaápi, āzini vinyō rī mvúúpi ũnjikānyā drígé, ñípi amápi 'yozú kīnī 'i rú' 'bá Kúrísítō vé ní kuyé rī, ĩ tā lí drī ní gé rá.

³⁰ Tā 'dīri sī, Īmi āsámvú gé, sē drā fi 'bá kárakará pi ā rú' 'bá gá, kōpi ícákí ũkpō ákō, urukō' 'bée ũdrákí rá.

³¹ 'Bo 'bá amákí dō 'bávé tā ũgbále gí, ícókí tā lí 'bá drígé ku.

³² Úpí ĩrīnā dō 'bá, ĩri 'dīri 'bá útú adri píri, sē ā líkí rí tá 'bá drígé sū ĩ ní lí 'bá vū drígé rí pi drígé rī tñi ku.

³³ Má édrípí má ómvúpi, ĩmi kādō ĩmi úmú ínyá Úpí vé rī ā nyangará gá, āzini vinyō rī ā mvungará gá, lē ĩmi tēkí ĩmi ógúpí ē ícákí céré ũgbále.

³⁴ Ébirí fú dō mí káyí, lē kōdō mí nya ínyá mívé āngá 'daá ũgbále, ĩmi kādō ĩmi úmú, ā líkí rí tá ĩmi drígé ku.

Má kādō caá ĩmi vúgá 'dīlé, má kúru mụ ĩmi ní tá urukō' 'bée ũlū ndō.

12

Ūkpō Īndrí Uleterē rī ní sēé 'bá rī pi ní rī

¹ Má édrípí má ómvúpi, á lē fēfē Īndrí Uleterē rī ní sēé 'bá rī pi ní rī vé tá ímbá ĩmi ní, ĩmi ñíkí rí tá ní múké.

² Īmi ñíkí rá 'yozú kīnī, ĩmi ní drī ótú adrizú págánō rú rī gé, ũ'bákí ĩmi mī, sē ĩmi kúkí létí ũnjí gé, ĩmi rikí ngá ĩ ní úde múngú rú átá' 'bá ku rī pi ĩnjí.

³ Á lē lūú ĩmi ní 'dīni, Īndrí Múngú vé rī dō rí ĩmi drī ko nī, ĩmi 'yo Yēsú rí Úpí, ĩmi ícókí Yēsú rí u'daá ku.

⁴ Fēfē Īndrí Uleterē rī ní sēé 'bá rī pi ní rī céré āndiāndí, 'bo Īndrí ālu ālu 'dīri rí ũkpō rī sē nī.

⁵ Ējí 'bá ní rií ngaa rī pi céré āndiāndí, 'bo 'bá rí ějí rí nga Úpí ālu 'dīri ní.

⁶ Ējí 'bá ní rií ngaa rī pi céré āndiāndí, 'bo Múngú ālu 'dīri, ĩri úmí sē 'bá céré pi ní ějí ngazú nī.

⁷ Sēkí Īndrí Uleterē rī 'bá ní, 'bá kókí rí 'bá ízā ānī 'bá āsámvú gé sī.

⁸ Īndrí Uleterē rī sē 'bá urukō ní úmí átángá átázú 'bá āzi ní, sē kpá 'bá urukō ní

tā ñngará tá 'i zúúpi zúúzi ní átázú, Īndrí Uleterē ālu ālu 'dīri rí 'bá rí pi ní úmí sē nī, āzini tá ñngará sē nī.

⁹ Īndrí Uleterē ālu ālu 'dīri, ĩri sē 'bá rí adri é'yíngará be 'i ěsí agá, ĩri ũkpō sē 'bá urukō' 'bée ní 'bá drā be rí pi idrizú,

¹⁰ ĩri ũkpō sē 'bá urukō ní tá āyázú āyāyā ní 'ozú, 'bá urukō ní, ĩri ũkpō sē tá Múngú ní 'i daá rí pi ũlúú, 'bá urukō ní, ĩri ũkpō sē ĩndrí rí pi amázú, 'bá urukō ní, ĩri ũkpō sē kōpi átá tī āndiāndí sī, 'bá urukō ní, ĩri ũkpō sē kōpi tī āndiāndí rí vé ífífi újā ānī.

¹¹ Īndrí Uleterē rí ũkpō sē 'bá ālu ālu ní tá 'dī' 'bée 'ozú nī, ĩri sē sū 'i ní lēé rí tñi.

Rú' 'bá rí ígélé be āndiāndí

¹² Rú' 'bá rí ālu, ĩri ígélé be kárakará. Ígélé rí pi ā adrikí dō āndiāndí drāāsiyā, kōpi rí ějí nga rú' 'bá ālu gé. Rú' 'bá Kúrísítō vé rí ígélé be kárakará, kōpi rí ějí nga ĩri ā rú' 'bá gá.

¹³ 'Bá Yāhúdī rí pi, 'bá adri' 'bá Yāhúdī rú ku rí pi, túgērī rí pi, 'bá adri' 'bá túgērī rú ku rí pi be céré, sēkí 'bá ní bātízímú adrizú Kúrísítō rú' 'bá gá Īndrí Uleterē rí vé ũkpō sī, 'bá céré rí Īndrí Uleterē 'dīri ālē.

¹⁴ 'Bávé rú' 'bá adri ígélé be ālu kuyé, kōpi ígélé be kárakará.

¹⁵ Pá 'yo dō, "Má adri drī 'i ku, má adri ígélé rú' 'bá vé ní ku," ěndépi pá adri nyo ígélé rú' 'bá vé ní ku?

¹⁶ Bī 'yo dō, "Má adri mī 'i ku, má adri ígélé rú' 'bá vé ní ku," ěndépi bī adri nyo ígélé rú' 'bá vé ní ku?

¹⁷ Rú' 'bá ā adri dō 'yéná mī 'i, 'bá rí ícō tá yī íngóni? Dōku rú' 'bá ā adri dō 'yéná bī 'i, 'bá rí ícō ngá ngū íngóni?

¹⁸ 'Bo Múngú 'bá ígélé āndiāndí 'bá rú' 'bá gá, sū ĩri ní lēé rí tñi.

¹⁹ Ígélé rí té dō 'yéná ālu, rú' 'bá rí té adri 'dāayo.

²⁰ Ígélé rí pi kárakará, 'bo kōpi úmúki í ícá rú' 'bá ālu.

²¹ Mī ícō 'yoó drī ní, "Ma ícō ějí nga mí ákō rá" 'dīni ku! Ázini drī ícō 'yoó pá ní, "Ma ícō ějí nga mí ákō rá" 'dīni ku!

²² Ígélé rú' 'bá vé ĩndré' 'bá kú ũkpō ákō 'dī' 'bée, kōpi céré ějí be.

²³ Ígélé rú' 'bá vé ĩ ní ndréé kuú ějí ákō 'dī' 'bée, ĩ sū kōpi rú' 'bá gá sūsu. Ígélé rú' 'bá vé ĩ ní ndréé bādārú ku 'dī' 'bée, 'bá kōpi ózū cí,

²⁴ 'bo ígélé urukō' 'bée ícókí kōpi ózū cí ku. 'Bo Múngú úde rú' 'bá rí ālu, ā sē rí ē ĩnjíkí rí ígélé urukō ĩ ní ndréé kuú ějí ákō rí pi ānī.

²⁵ Múngú 'o tā 'dīri 'dīni, ígélé rí pi ā acokí rí ĩ ku, ógúpi ē ětí rí ógúpi rí.

²⁶ Ígélé ālu 'bá rú' 'bá gá rí dō ízāngā nya, ígélé rí pi céré ízāngā nya ĩndí, íngúkí dō

Īgélé ālu rī ĩngúngū, Īgélé rī pi céré nga adri ānī āyīkō sī.

²⁷ Īmi ūmúki Īmi ícá ālu rŭ'ba Kúrísítō vé ni, 'ba ālu ālu rī Īgélé Īfūūpi Kúrísítō rŭ'ba gá ni.

²⁸ Kānísā agá, drīdrī ni, Múngú ūpē 'bá áyúāyū rī pi, ĩrī ni, ūpē nēbī* rī pi, na ni, ūpē 'bá āngū ímbá'ba rī pi, āzini ūpē kpá 'bá tā āyāzū āyāyā ni 'o'ba rī pi, 'bá āngū ídrí'ba rī pi, 'bá ícókí'ba ĩ ōgūpī ē ĩzā ko'ba rī pi, 'bá drīkoma rú rī pi, āzini 'bá átá'ba tī āndiāndí sī rī pi.

²⁹ 'Bá ícókí céré adrii 'bá áyúāyū ni pi rú ku. 'Bá ícókí céré adrii nēbī rú ku. 'Bá ícókí céré adrii 'bá āngū ímbá'ba ni pi ku. 'Bá ícókí céré tā āyāzū āyāyā ni 'oó ku.

³⁰ 'Bá ícókí céré 'bá drā be rī pi ídrí ku. 'Bá ícókí céré átá tī āndiāndí sī ku. 'Bá ícókí céré tī rī pi vé ífífi ūjā ku.

³¹ Á lē ĩmi 'bákí ěsī fēfē tā be āmbúgú rī ĩsúzú ějī ngazú 'bá rī pi ē ĩzā kozú.

Nóni á lē ĩmi ní lētī múké ni lūū.

13

Lēngará

¹ Ma dō rī átá tī 'bá rī pi ní átázú rī sī, āzini mālāyīkā rī pi ní átázú rī sī, 'bo ma dō lēngará ākó, átángá má ní rīi átá 'dīri ífífi ākó, ĩri 'ŭ sŭ ĩ ní rīi ngírīngírī coó rī tīni.

² Fēfē ĩ ní sēé má ní rī, ĩri dō rizú tā Múngú ní 'daa rī ūlūzú, āzini á nī dō tā Múngú vé ūzūzŭ rī pi céré rá, ma dō tā nīngará be āmbúgú, āzini ma dō ě'yīngará be ícózú ĩrá rī pi gūzú mužú vūrā āzi gé rá, 'bo ma dō lēngará ākó, ma ějī ākó.

³ Á sē dō mávé ngá ārēvú céré 'bá ngá ākó rī pi ní, āzini á sē dō mávé rŭ'ba zāā rōbōŋō rú, 'bo ma dō lēngará ākó, má ícókí ngá āzi ĩsŭ ku.

⁴ Lēngará rī ĩ tā ni 'du ěsī mādā sī, lēngará rī sē ĩ adri ānī ěsī be múké. Lēngará sē 'í 'bā ěsī 'bā āzi vé ngá drīgé ku, lēngará sē 'bá rī ĩngú 'i ku, dōku lēngará sē 'bā āzi ícókí 'yoó kīnī 'í ndē 'bá rī pi céré nī 'dīni ku.

⁵ Lēngará rī sē 'bá rī adri gbórókó rú ku, lēngará rī sē 'bá rī ūsŭ 'yéŋá 'í tā ō'dŭkŭlégúsī ku, lēngará rī sē 'bá rī vé ěsī ve tā sī mbēlēŋá ku, ĩri sē 'bá rī 'bā 'bā āzi vé tā 'í ěsī agá ūŋjī ku.

⁶ Lēngará rī sē 'bá rī adri ĩzāngā sī tā ūŋjī sī, 'bo ĩri sē 'bá rī adri āyīkō sī tā ĩ ní 'oó áda rī sī.

⁷ Lēngará rī sē 'bá rī ícókí 'í ōgūpī ē ĩzā ko rá lókí be céré, ĩri sē 'bá rī ōgūpī vé tā ā'yī ěsī be céré, ĩri sē 'bá rī ěsī 'bā tā drīdrī rī ūtēzú, ĩri sē 'bá rī ěsī ūmbé tā rī ā 'ongará gá.

⁸ Lēngará de ku. 'Bo tā Múngú ní 'daa rī pi vé ūlūngará, kōpi ímŭ de rá, átángá tī āndiāndí sī rī ícókí ímŭ átá ku, āzini tā nīngará rī ímŭ de rá.

⁹ 'Bá nīkí tā rī pi ārēvú céré kuyé, āzini tā Múngú ní 'daa rī pi, 'bá ūlŭkí céré kuyé.

¹⁰ Ū'dŭ ūdŭ vé rī kādō ícá, ngá rī pi céré ímŭ adri múké, 'bo ngá adri'bée ūŋjī rī pi ímŭ de 'dīisī rá.

¹¹ Má ní āndúrú adrii mváná rú rī gé, á rī átá sŭ mváná mādāŋá ni tīni, á rī tā ūsŭ sŭ mváná tīni, āzini mávé yīkí tā amázú rī sŭ mváná vé rī tīni. 'Bo má ká mbaa ícá āmbúgú, á ku tā ānjīŋá vé rī pi céré rá.

¹² Sā nōri gé, 'bá rī Múngú vé ĩndrīlīkí ndre mūdūrā agá, ĩndré uletere ku, ūmvúlēsī 'bā ímŭ ĩri ndre 'bā mī sī. 'Bá nīkí ngá rī pi ārēvú céré kuyé, 'bo ūmvúlēsī 'bā ímŭ nī rá, sŭ Múngú ní 'bā nījī rá rī tīni.

¹³ Ngá na 'dī'bée adri mužú nyonyo, ě'yīngará, ěsī 'bāngará tā drīdrī rī drīgé, āzini lēngará. 'Bo ngá na 'dī'bée āsámvú gé, agaápi rá rī, ĩri lēngará.

14

Átángá ĩ ní átá tī ĩ ní nījī kuyé rī sī rī, āzini tā Múngú ní 'daa rī vé ūlūngará

¹ Lē ĩmi 'bákí lēngará vé tā āmbúgú, lē ĩmi 'bákí úvá rizú fēfē ĩndri Uletere rī vé rī ndázú, agaápi rá rī, lē ĩmi 'bákí úvá tā Múngú ní 'daa ĩmi ní rī ūlūzú.

² 'Bá rīpi átápi tī ĩ ní nījī kuyé rī sī rī, átángá ĩri ní átá rī, Múngú rī nījī rá, 'bo 'bá rī pi ícókí tā ĩri ní átá rī nījī ku, tā ĩri ní ūlūū 'dīri, ĩndri Uletere rī ūlū tā ĩ ūzŭ'ba ūzŭzŭ rī pi ĩri ní nī.

³ 'Bá rīpi tā Múngú ní 'daa rī ūlūūpi rī, ĩri sē 'bá rī pi adri ūkpó ūkpó Ūpí agá, ĩri kōpi ē ěsī ímbá, ĩri kōpi ícīcīkí, āzini ĩri kōpi ē ěsī ūmī.

⁴ 'Bá rīpi átápi tī 'bá rī pi ní nījī kuyé rī sī rī, átángá ĩri ní átá rī, ĩri 'yéŋá rī ĩri ē ĩzā ko, 'bo 'bá rīpi tā Múngú ní 'daa rī ūlūūpi rī, ĩri 'bá kánísā vé rī pi ē ĩzā ko.

⁵ Má ā'yī rá 'yozú kīnī, ĩmi ícókí átá tī ĩ ní nījī kuyé ní sī rá, 'bo agaápi rá rī, á lē ĩmi ūlŭkí tā Múngú ní 'daa ĩmi ní rī. 'Bá rīpi tā Múngú ní 'daa rī ūlūūpi rī, ndē 'bá rīpi átápi tī ĩ ní nījī kuyé rī sī rī rá. Ngá múké rī, lē 'bá āzi ā ūjā tā rī vé ífífi, ā ko rī 'bá kánísā vé rī pi ē ĩzā.

⁶ Má ědrīpījī má ōmvŭpījī, á mŭ dō átá ĩmi ní tī ĩmi ní nījī kuyé ní sī, ĩri nyo ícókí ĩmi ĩzā ko rá? Má ūlū dō ĩmi ní tā Múngú ní 'daa má ní urobí agá rī, dōku tā nīngará Múngú ní sēé má ní rī, dōku má ūlū dō tā Múngú ní 'daa má ní rī, dōku má ímbá dō

* 12:28 12:28 Nēbī: Múngú rī ívé tā átá nēbī rī pi ní, kōpi kúru ĩrívé ū'dŭkŭ rī ūlū 'bá rī pi ní.

tā Múngú vé rī, tā 'dī'bée ícókí nyo Ìmi ìzā koó ku?

⁷ Ngá úngó ngozú sū jëlégú t̄n̄j̄, dōku k̄ú'dj̄ t̄n̄j̄, k̄òpivé ú'dúkò dō álu, 'bá rī ícò úngó rī vé ú'dúkò n̄j̄ áamá ngóni?

⁸ Vukí dō jëlégú rī vé ú'dúkò 'uú múké kuyé, āngáráwá rī pi ícò n̄j̄ áamá ngóni 'yozú k̄inī z̄ikí í muų 'è'dj̄ gé?

⁹ Tj̄ vé átángará Ìri kpá adri sū 'd̄iri t̄n̄j̄, Ìmi átákí dō tj̄ 'bá rī pi ní n̄j̄ kuyé ní sī, ā'di rī ícò tā Ìmi ní átá rī vé íffí n̄j̄ áamá rá ní? Ìmi 'd̄iri rī átá ku ùl̄í agá 'd̄igé.

¹⁰ Tj̄ rī pi kárákará vū dr̄igé n̄gògò, k̄òpi céré íffí be.

¹¹ 'Bo á n̄j̄ dō tj̄ 'bá āzi ní átá rī vé íffí ku, 'bá átángá rī átápi rī, Ìri jākágú, Ìri mj̄ gé 'd̄alé, ma kpá jākágú.

¹² Ìmi lēkí dō fēfē Índrī Uleteré rī ní rīi sēé èj̄j̄ ngazú rī pi, lē Ìmi Ìpēkí fēfē 'bá k̄anisā vé rī pi ní ícòzú mbazú ní.

¹³ 'Bá rī dō rī átá tj̄ í ní n̄j̄ kuyé ní sī, lē ā z̄i Múngú rī, ā új̄á rī tā 'í ní átá rī vé íffí ānī 'bá rī pi ní.

¹⁴ Ā'diātāsīyā ma dō rī Múngú rī z̄i tj̄ má ní n̄j̄ kuyé ní sī, Índrī má agá rī rī tā rī z̄i ní, 'bo á n̄j̄ tá má ní z̄ij̄ rī vé íffí kuyé.

¹⁵ Kúru ma 'o rī ā'di? Índrī má agá rī sī, ma ícò Múngú rī z̄i rá, ma kpá ícò Múngú rī z̄i úmī sī rá. Índrī má agá rī sī, ma úngó ngo rá, ma kpá úngó ngo úmī sī rá.

¹⁶ Mí dō rī 'yēṅá Múngú rī íngú Índrī mí agá rī sī tj̄ í ní n̄j̄ kuyé ní sī, 'bá tj̄ rī n̄j̄'bá kuyé rī pi ícò "Āminā" rī ā'yī íngóni, Ìs̄úzú k̄òpi n̄kí tj̄ mí ní rizú átázú rī kuyé.

¹⁷ Mí kōdō rī òwò'difō sē Múngú ní múké, 'bo ko 'bá urukò'bée ē ìzā ku.

¹⁸ Á sē òwò'difō Múngú ní má ní tj̄ í ní n̄j̄ kuyé rī pi átá Ìmi ndēé rī sī.

¹⁹ 'Bo ma dō k̄anisā agá, lē kōdō mā átá átángá ā fífí t̄òwú 'bá rī pi ní ícò n̄j̄ rá ní pi k̄òpi ímbázú ānī, ndē má ní átángá ā fífí átázú cazú élifū m̄udr̄j̄ (10,000) tj̄ 'bá āzi ní n̄j̄ kuyé ní sī rī.

²⁰ Má èdr̄ip̄ij̄ má ómvúp̄ij̄, lē Ìmivé ȳj̄k̄j̄ tá ūs̄úzú rī ā adri sū anj̄in̄j̄á rī pi vé rī t̄n̄j̄ ku, lē Ìmivé ȳj̄k̄j̄ tá ūs̄úzú rī ā adri sū 'bá ambugu rī pi vé rī t̄n̄j̄. Lē Ìmi adrikí sū anj̄in̄j̄á nyir̄in̄j̄á ūnj̄ik̄anyā ākò rī pi t̄n̄j̄.

²¹ S̄ikí Búkú Múngú vé rī agá,

"Úpi k̄inī,

'Ma átángá rī átá jākā Ì ní k̄òpivé tj̄ n̄j̄ kuyé rī pi tj̄ gé,

k̄òpi átángá rī átá 'bá mávé rī pi ní tj̄ í ní n̄j̄ kuyé ní sī,

'bo 'bá mávé rī pi ícókí tā ma ní átá rī ȳj̄ ku.' "

²² 'Bá rī átá dō tj̄ í ní n̄j̄ kuyé ní sī, Ìri ūkpò Múngú vé rī i'da 'bá Yēsū rī è'ȳj̄'bá kuyé rī pi ní, i'da 'bá Yēsū rī è'ȳj̄'bá gi rī pi

ní ku. Tā Múngú ní átá nèh̄j̄ tj̄ gé rī, Ìri átá 'bá Yēsū rī è'ȳj̄'bá gi rī pi ní, átá 'bá Yēsū rī è'ȳj̄'bá kuyé rī pi ní ku.

²³ 'Bá k̄anisā vé rī pi úmúkí dō Ì céré vūrā álu gé, 'bá álu álu í'dó dō rīi átá tj̄ 'bá āzi ní n̄j̄ kuyé ní sī, 'bá tj̄ rī n̄j̄'bá ku rī pi, āzini 'bá Yēsū rī è'ȳj̄'bá kuyé ní pi íffí dō k̄òpi āsámvú gé, k̄òpi ícókí 'yoó Ìmi dr̄j̄ ábá gí 'd̄ini ku?

²⁴ 'Bo Ìmi dō céré rī tā Múngú ní i'daá rī ūlū, 'bá Yēsū rī è'ȳj̄'bá kuyé rī pi, 'bá tā Múngú vé rī n̄j̄'bá kuyé rī pi be, íffí dō Ìmi āsámvú gé, tā Ìmi ní átá 'd̄iri Ìri fí k̄òpi è èş̄j̄ agá, k̄òpi n̄j̄ áamá 'yozú k̄inī 'ókí ūnj̄ik̄anyā gō, úmvúlēsí Ì ímú tā l̄j̄ í dr̄igé rá.

²⁵ K̄òpi gō tā ūnj̄j̄ Ì z̄ú'bá ku Ì èş̄j̄ agá rī pi ūlū ámvé. K̄òpi k̄umúcí ūt̄j̄ vūgá, k̄òpi Múngú rī ñ̄j̄, k̄òpi 'yo, "Ádarú Múngú rī Ìmi āsámvú gé anigé!"

Èj̄j̄ Múngú rī z̄izú rī vé ūt̄ngará

²⁶ Má èdr̄ip̄ij̄ má ómvúp̄ij̄, Ìmi kádō Ìmi úmú Múngú rī z̄ingará gá, lē 'bá āzi ā ūlū úngó, 'bá āzi è ímbá 'bá rī pi, 'bá āzi ā ūlū tá Múngú ní i'daá urobí agá rī, 'bá āzi ā átá tj̄ í ní n̄j̄ kuyé ní sī, 'bá āzi ā ūlū tj̄ í ní n̄j̄ kuyé rī vé íffí. Lē tā 'dī'bée céré ā 'du 'í ngaanga, ā sē rī 'bá rī pi ā adrikí rī ūkpò ūkpò k̄anisā agá.

²⁷ 'Bá lē'bá átá'bá tj̄ 'bá āzi ní n̄j̄ kuyé ní sī rī pi, lē k̄òpi ā adrikí 'bá Ìr̄j̄ dōku 'bá na, k̄òpi ā adrikí tré ku, lē k̄òpi ā átákí álu álu, 'bá āzi ā tē rī tá k̄òpi ní átá rī új̄á.

²⁸ 'Bá āzi dō tj̄ rī új̄ápi ní 'dāayo, lē mí új̄j̄ k̄iri k̄anisā agá 'dāá, mí átá m̄ingá tā rī mí nḡulúp̄i ní āzini Múngú ní.

²⁹ Lē nèh̄j̄ Ìr̄j̄ dōku na ā rikí tj̄ rī ūlū ní, 'bá urukò ā tēkí rī tá k̄òpi ní ūlū rī vé āsámvú áamá.

³⁰ 'Bo Múngú i'da dō ívé ú'dúkò 'bá āzi úr̄ipi vūgá rī ní, 'bá átápi dr̄j̄dr̄j̄ rī ā új̄j̄ k̄iri.

³¹ Ìmi céré nga ú'dúkò ímúp̄i Múngú vūgálēsí rī ūlū, 'bo Ìmi ūlúkí muzú álu álu, ā sē rī 'bá rī pi ā n̄kí rī tā rī, k̄òpi ā adrikí rī ūkpò ūkpò ívé è'ȳj̄ngará agá.

³² Nèh̄j̄ rī'bá ú'dúkò Múngú vé rī ūlū'bá rī pi, lē k̄òpi ā rōkí átángá rī r̄òrò.

³³ Múngú rī ívé tā ūt̄t̄j̄, Ìri Múngú tāk̄iri vé ní.

'Bá Múngú vé rī pi úmúkí dō Ì k̄anisā agá,

³⁴ lē ūkú rī pi ā új̄j̄k̄i k̄iri k̄anisā agá 'dāá. Lē k̄òpi ā átákí átángá ku, 'bo lē k̄òpi ā 'dukí tā rī ngaá sū t̄aj̄mb̄j̄ Mósé vé rī ní 'yoó rī t̄n̄j̄.

³⁵ Ūkú rī pi lēkí dō tā āzi n̄j̄, lē k̄òpi ā z̄ikí tā rī ívé āgò rī pi tj̄ gé 'bèt̄j̄ 'dāá, ā'diātāsīyā Ìri dr̄j̄nj̄á rú ūkú ní átázú k̄anisā agá.

ūđđū vé rī kúru ícá, ĩri kúru mālūngā rī ẹ̀jì gō Ẹ̀tẹ̀pì Múngú dríjé.

²⁵ Kúrísítò rì mālūngā rì rù cìmgbá cazú ĩri ní pá 'bázú ívé arí'ba rì pí dríjé céré.

²⁶ Árí'ba ũđđū ì ní ímù 'đìjì drāá rī, ĩri drā 'i.

²⁷ Á'điātāsīyā síkí búkū Múngú vé rī agá kīnī, "Múngú sē ĩri ní ũkpō adrizú àmbúgú ngá rì pí dríjé céré." Tā 'diri lū uletere 'yozú kīnī, Múngú adri Kúrísítò ā pálé gá ku, á'điātāsīyā Múngú 'bá ngá rì pí àrěvú céré Kúrísítò ā pálé gá ní.

²⁸ Ngá rì pí àrěvú céré 'bákí dō Mvā Múngú vé rī ā pálé gá gí, Mvā rī gō 'i 'bā Múngú ngá rì pí àrěvú 'bāpí céré 'i ā pálé gá rī ā pálé gá. Kúru ũkpō Múngú vé rī gō adri ngá rì pí dríjé vūrā gá sí céré.

²⁹ Ingakí dō 'bá ũdrā'bee gí rì pí gōó idri rú drāngará gálésì ku pírí, ngá ì ní rizú bātízímù sězú 'bá rì pí ní 'bá ũdrā'bee gí rì pí pazú rī á'đi? 'Bá ũdrā'ba gí rì pí ingakí dō gōó idri rú drāngará gálésì ku pírí, ngá ì ní rizú bātízímù sězú 'bá rì pí ní kòpí ā tā sí rī á'đi?

³⁰ Ngá 'bá ní rizú 'bá sězú ìzāngā nyazú sà céré sí rī á'đi?

³¹ Má ẹ̀drípìjì má óm̀vúpìjì, ádarú ù'đù céré ma rì ìzāngā nya drādrā ē tì íṣú. Má á'yí drāngará rá, á'điātāsīyā ma àyíkò sí tā Kúrísítò Yẹ̀ṣù 'bávé Úpí ní 'oó ìmi ní rī sí.

³² Á 'dì dō ẹ̀'đì 'bá Ẹ̀fésò gá sù'ba ngá àtra tìjì 'dì'bee be yìkì 'bá áda vé ní sí, tā múké má ní íṣú 'a ní gé 'dìgè rī á'đi? Dō ingakí 'bá ũdrā'bee gí rì pí gōó idri rú drāngará gálésì ku,

"Lē 'bá nyakí ínyá, àzini 'bá mvukí ngá, á'điātāsīyā drù sí 'bá ũdrādrā."

³³ Lē 'bá àzi ā ù'bā ìmì m̀jì ku. "Ūndì r̀ngará 'bá ùnjí be rī, ĩri adringará múké rī izaza."

³⁴ Lē ìmi újákí ìmivé yìkì tā múké 'ozú, ìmi kukí ùnjìkányā 'ongará àní, á'điātāsīyā ìmi àsámvú gé, 'bá ur̀ukò ǹkì Múngú rì kuyé. Á 'yo tā 'dìrì 'dìni, ā sē rì ìmi ní dr̀jìjā.

'Bá íngápi gōó idri rú rī vé rù'ba

³⁵ 'Bá àzi rì icó zì kīnī, "Í ímù 'bá ũdrā'ba gí rì pí ingá gō idri rú ingóni? Kòpí ā rù'ba rì ímù adri ingóni?"

³⁶ 'Bá tā zìjìpì 'dìni rī azakaza rú! Úri 'bá rī ní saá nyòókù agá rī, ĩri ñma ùgbále, ĩri íbì ífù ndò.

³⁷ Mì dō ngá sa, 'í sa ngá dujìpì ìnogòsì gí ní ku, mì úri ní sa. Sà àzi ní sí, mì úri ùndú vé ní sa, dòku mì ngá àzi vé ní sa.

³⁸ 'Bo Múngú rì úri rī pí sē d̀ indré rù'ba be sù 'í ẹ̀ṣù ní lēé rī t̀jìjì, ĩri sē úri àlu àlu rì indré rù'ba be ívé ọ̀sùkà vù sí.

³⁹ Ngá idri be rī pí vé rù'ba indrékí céré trù ku, 'bá áda vé rù'ba túngú, ànyāpá rī pí vé rù'ba túngú, àrìjā rī pí vé rù'ba túngú, ì'bjì rī pí vé rù'ba túngú.

⁴⁰ Ngá 'bù gé 'dálé rī pí rù'ba be, àzini ngá vù dríjé nògò rī pí rù'ba be, 'bo rù'ba 'bù gé 'dálé rī pí vé ñngará túngú, rù'ba vù dríjé nògò rī pí vé ñngará túngú.

⁴¹ Ūtù vé ñngará túngú, mbáá vé ñngará túngú, l̀nyā vé ñngará túngú, l̀nyā rī pí vé ñngará céré àndiándì.

⁴² Íngángará drāngará gálésìlā rī, ĩri kpá adri sù 'dìrì t̀jìjì. Rù'ba ì ní s̀jì 'bù agá rī, ĩri ñmanma, kádò ingáa gōó idri rú, gō drāá ku, àzini gō ñmaá ku.

⁴³ Í rù'ba drāpì gí rī s̀jì 'bù agá, ìnjìkì ĩri ku, kádò ĩri ingáa gōó idri rú, ì gō ĩri ìnjìjì, ì ĩri s̀jì ku ũkpō ákò, kádò ĩri ingáa gōó idri rú, ĩri gō adri ũkpō be.

⁴⁴ Í rù'ba vù dríjé nògò rī s̀jì, ì ĩri ingá gō rù'ba 'bù gé 'dálé rī rú. Rù'ba vù dríjé nògò rī, ĩri gō 'i újā rù'ba 'bù gé 'dálé rī rú.

⁴⁵ Síkí Búkū Múngú vé rī agá kīnī, "'Bá Múngú ní 'dó gbìi dr̀jìr̀jì rī Ádámā 'i, Ádámā gō ícá idri rú," 'bo Ádámā adriípi vùlé rú rī, ĩri Kúrísítò 'i, Índrì ìrivé rī rì idri sē ní.

⁴⁶ Rù'ba 'bù gé 'dálé rī ímù dr̀jìr̀jì kuyé, rù'ba vù dríjé nògò rī gbìkì dr̀jìr̀jì, vùdr̀jì ní gé, rù'ba 'bù gé 'dálé rī ní ímùzú.

⁴⁷ Ágò ì ní gbìi dr̀jìr̀jì rī Ádámā 'i, ìtìkì ĩri nyòókù gé, ágò vùlé rī Kúrísítò 'i, íbì ímù 'bù gélèsìlā.

⁴⁸ 'Bá vù dríjé nògò rī pí àrěvú céré, kòpí ā rù'ba sù Ádámā vé rī t̀jìjì, 'bá 'bù gé 'dálé rī pí vé rù'ba rì ímù adri sù Kúrísítò vé rī t̀jìjì.

⁴⁹ 'Bá adrikì sù Ádámā ì ní gbìi nyòókù sí rī t̀jìjì, 'bo 'bá ímù adri sù Kúrísítò ímùpì 'bù gélèsìlā rī t̀jìjì.

⁵⁰ Má ẹ̀drípìjì má óm̀vúpìjì, á lē 'yoó ìmi ní 'dìni, 'bávé rù'ba ĩri àrì be, ĩri ngá ñmaápi ñmanma ní, ícò fíi mālūngā Múngú vé adriípi nyonyo rī agá ku.Š

⁵¹ Ìmi yìkì dr̀jì ma ká, á lē tā ì ní ũz̀j̀j̀z̀j̀j̀j̀ rī pí ùl̀l̀l̀ ìmi ní. 'Bá ícókí ũdrāá céré ku,* 'bo ì ímù 'bá rù'ba újā rá.

⁵² Tā 'dìrì ímù 'i nga mbèlèṅā, sù m̀jì ní gaá rī t̀jìjì, ùmvúlésì kádò ímù j̀l̀l̀gù vuú ù'đù ũđđú vé rī gé, 'bá ũdrā'bee gí rī pí ímù íngá gō idri rú, 'bá kòpí be céré, 'bá rù'ba rì gō 'i újā túngú, 'bá gòkì rì drāá ñjì ku.

⁵³ 'Bávé rụ'ba drāápi nmaápi nmanma ri pi gō í újá rá, kòpi gòkí dráá ku, dòku kòpi gòkí nmaá ku.

⁵⁴ 'Bávé rụ'ba drāápi drādrā nō'bée újákí dō í ícá rụ'ba drāápi ku ni gí, tã í ní sīi Búkū Múngú vé rí agá rí kúru 'i nga fū tì ni gé. "Ndèkí drā vé ùkpō gí."

⁵⁵ "Drā, mívé ùkpō 'ba ndèzú rí íngáá?"

Drā, mívé ùkpō rizú 'ba ú'dízú rí íngáá?"

⁵⁶ Ùnjikányā ri ùkpō be, Ìri sē drā ri 'bá ú'dí àní, táimbj ri sē ùnjikányā ri ùkpō ísú nī.

⁵⁷ 'Bá sèkí òwō'difō Múngú ní, Ìri ní Úpí Yēsū Kúrísitō ri ípéé ímú 'bá ní ùkpō sēé, 'bá ní ùnjikányā vé ùkpō ndéé rí sī.

⁵⁸ Má édrípíjí má ómuvúpij, lē Ìmi tukí pá títí. Lē tã ázi ā jì Ìmi fūú àmvé ku. Ú'dú céré lē Ìmi ngakí èzì Úpí ní èsì be céré. Lē Ìmi nìkí 'yozú kiní èzì Ìmi ní ngaá Úpí ní rí drā kána ku.

16

Mūfēngā songará 'bá Múngú vé ngá àkó rí pi ní rí

¹ Ìmi kádō mūfēngā soó Múngú vé 'bá ngá àkó rí pi ní, á lē Ìmi 'okí tã rí sū má ní èzìj 'bá kánísá Galátíyā vé rí agá rí pi ní rí tìjì.

² Yīngā àlu àlu, 'bá àlu àlu ē 'dú mūfēngā 'í ní ísú rí ā uruko, ā 'bá kú jèlé gá, á mba tá ni cìngbá sá má ní cazú rí gé, má kádō caá, 'bá ázi á gō rí ngá soó ku.

³ Kúru lē Ìmi ùpèkí 'bá Ìmi ní ndreé múké ní pi, á ca dō Ìmi vúgá 'dilé gí, ma kúru kòpi pē muzú Yērūsálémá gá 'dāá, kòpi ā jíkí rí mūfēngā Ìmi ní sēé rí muzú, ma kòkòbì sī sē kòpi drígé lüzú kiní Ìmi á'yíkí kòpi mūfēngā rí jìjì muzú nī.

⁴ Ìmi ùsúkí dō kiní má mù Ìndí, 'bá ícò mù kòpi be trú rá.

Páulū ùtí ívé èçí ā tã

⁵ Á mù dō èçí àngú Mākèdōniyā vé rí agásí gí, ma Ìgō ímú Ìmi ndre rá, á'diātāsíyā má útú, á lē mùjé èçí àngú Mākèdōniyā vé rí agásí.

⁶ Ma adri Ìmi be sá be mādā, dòku ma adri Ìmi be lókí kilóngóro vé rí* gé, Ìmi kokí rí má Ìzā èçí má ní lēé mùzú rí gé.

⁷ Á lē ku má ní mùzú Ìmi ndrezú sàjā be mādā koro agazú agaga. Á 'bá èsì,

úmuvúlésí ma Ìgō ímú Ìmi vúgá 'dilé rá, ma ímú adri sá be áco, Úpí lē dō rá.

⁸ Á lē adrií Èfēsō gá nògò cìngbá cazú Ú'dú Pēnitíkósítā vé rí gé,†

⁹ á'diātāsíyā Ìri drílé múké má ní èzì ngazú nògò, 'bo 'bá kárakarā lēkí èzì má ní ngaá rí ku.

¹⁰ Tímótéyō ca dō Ìmi vúgá 'dilé gí, lē Ìmi ē è'yíkí Ìri múké. Ìri ri èzì Úpí vé rí nga sū má ní ngaá rí tìjì.

¹¹ Lē 'bá ázi ā gā Ìri ku. Lē Ìmi ípèkí Ìri Ìgōó má vúgá nòlé tákiri sī. Á lē ē ímú má vúgá nòlé 'bá Yēsū ri è'yí'ba gí rí pi ā uruko'bée be.

¹² Má ù'bì ùkpō sī, á 'yo 'bá édrípíjì Ápólō ní, lē kòpi ā mùkí Ìmi ndreé 'bá Yēsū ri è'yí'ba gí rí pi ā uruko'bée be. Èsì ní á'yí drí mùjé sá nòri sī kuyé, 'bo Ìri úmuvúlésí mù Ìmi ndre rá.

Páulū vé átángá ā ùdū

¹³ Lē Ìmi adrikí mì be kowu, Ìmi tukí pá títí Ìmivé è'yíngará agá, Ìmi adrikí ùtí àkó, Ìmi adrikí ùkpō ùkpō.

¹⁴ Tã àrèvú céré, lē Ìmi 'okí lēngará sī.

¹⁵ Ìmi nìkí rá Sètēfánásí pi ívé 'bá 'bètí àsámvú gé rí pi be, kòpi 'dókí èsì újā drìdrì àngú Àkáyá vé rí agá 'dálé nī, kòpi ngakí èzì 'bá Múngú vé rí pi ní èsì be céré. Má édrípíjì má ómuvúpij, á lē lúú Ìmi ní 'dini,

¹⁶ lē Ìmi ìnjìkí 'bá drìkoma rú sū Sètēfánásí pi tìjì rí pi ìnjìnjì, àzini lē Ìmi ìnjìkí 'bá uruko èzì nga'bée ùkpō sī Ìmi be trú rí pi ìnjìnjì.

¹⁷ Ma áyìkō sī Sètēfánásí vé ícángará sī, Pörütünátō vé ícángará sī, àzini Àkáyìkō vé ícángará sī, á'diātāsíyā kòpi kokí má Ìzā sū Ìmi ní koo rí tìjì.

¹⁸ Kòpi sèkí má èsì ísú áyìkō rá, sū kòpi ní sēé Ìmí èsì ní áyìkō ísú rí tìjì. 'Bá 'dini 'dì'bée, lē Ìmi ìnjìkí kòpi ìnjìnjì.

¹⁹ 'Bá kánísá vé àngú Èzìyā vé rí agá rí pi sèkí Ìmi ní mòdó. Ákúwílā pi Pírísilā be, 'bá í úmú'ba Múngú ri zì'ba kòpivé 'bètí àsámvú gé rí pi be, sèkí Ìmi ní mòdó Úpí Yēsū á rú sī.

²⁰ Má édrípíjì má ómuvúpij adri'bée nògò rí pi, sèkí céré Ìmi ní mòdó. Lē 'bá àlu àlu ā u'de ógúpí ri ezìjì bèdrì sī.

²¹ Ma Páulū 'í, á sī mòdó 'diri sēé Ìmi ní má drì sī.

²² 'Bá rí lē dō Úpí ri ku, Ìri tri rá. Úpí, mí ímú mbèlè!

15:54 15:54 Ísáyá 25:8 15:55 15:55 Òsèyá 13:14 * 16:6 16:6 Lókí kilóngóro vé rí: Àngú Ísèrélé vé rí gé 'dāá, lókí kilóngóro vé rí gé, èçì tungará ùkpō ùkpō, á'diātāsíyā yìjìgò rí 'dì ambamba, sē àngú rí igbe igbe. † 16:8 16:8 Ú'dú Pēnitíkósítā vé rí: Ú'dú Múngú ní Èlìzú Jó rí pi tì gé sī rí ká mùjé caá ú'dú pùkú tówú, vùdrìjì ní gé, Ú'dú Pēnitíkósítā vé rí ní ícázú. Ú'dú 'dàri gé, Yàhùdì rí pi ri ànyàngá í ní ikúnáá ívé ómuvú agá rí pi jìjì Yērūsálémá gá sē Múngú ní, àzini kòpi ri ú'dú Múngú ní táimbj sèzú Mósè ní Írá Sínáyí vé rí drígé 'dàri vé tá ígá. Kúrísitíyānì rí pi ri ú'dú í ní Ìndri Uleterè ri ípèzú 'bá Yēsū ri è'yí'ba gí rí pi ásúú Ú'dú Pēnitíkósítā vé rí gé 'dàri vé tá ígá. † lā Kálāfe 28:26-31; Èzì 2:1-4.

²³ Ẹsì múké Úpí Yẹsũ vé rĩ ã adri ìmi be.

²⁴ Ìmi Kúrísitō Yẹsũ ri ẹ'yì'bá gí 'dì'bée,
á lẹ ìmi céré lẹlẹ.

Kōkōbī ĭrī ni Páulū ní sī sēē
'bá
Kōrínitō
vé rī pi ní rī
Tā búkū rī vé rī ā
ūlūngará

Páulū sī kōkōbī 'dīri kūrū Ēfēsō vé rī agá, lóki ĭri ní rizú muzú Kōrínitō gá rī gé. Sī kōkōbī rī sēē muzú drīdrī 'bá Yēsū rī ě'yī 'bá gí Kōrínitō gá rī pi ní. Kōrínitō rī kūrū āmbúgū āngū Ġrīkī vé rī agá. Páulū i'dó kánisā 'dálé, mu kōpi ndreé, āzini sī kōkōbī sēē kōpi ē ěšī ĩmbázú āni, 'bo tā ũnjī rī pi áwíki kuú kōpi āsámuvú gé ũgōgō. Kúru sī kōkōbī rī sēē kīnī, ā útúki tā rī céré ícá múké ākūdē 'i ca drī 'dāá kuyé.

Īndré sū 'bá uruko tōki Páulū rī kīnī Páulū áyú mūfēngā kánisā vé rī létī múké ní sī kuyé, kōpi kīnī Páulū adri 'bá áyúāyū tā 'oópi pīrī ní kuyé. Kōkōbī 'dīri agá, íngú 'i tā kárakará sī ěžī i ní ũ'dúkō múké Yēsū vé Múngú ní 'i zījī ímū ũlūú rī vé tā sī. Páulū ĩmbá 'bá Yēsū rī ě'yī 'bá gí rī pi ní létī múké kōpi ní ícózú 'bá Múngú vé rī pi ē ízā kozú rī, āzini ĩmbá kpá kōpi ní létī i ní ěžī kánisā vé rī ngazú vūrā uruko 'bée agásī rī (cápītā 9-10).

¹ Ma Páulū 'i, Múngú ní ĩpéé adrii Kúrísítō Yēsū vé 'bá áyúāyū ní rú rī, 'bá sīki kōkōbī 'dīri Tīmōtéyō Yēsū rī ě'yīpi gí rī be.

'Bá sīki sēē 'bá Múngú vé adri 'bá kánisā kūrū Kōrínitō vé rī agá rī pi ní, āzini 'bá Yēsū rī ě'yī 'bá gí āngū Ákáyā vé rī agá rī pi ní céré.

² ěšī múké, āzini tākíri 'bá ětēpi Múngú vé rī, āzini Úpí Yēsū Kúrísítō vé rī ā adri ĩmi be.

Múngú rī 'bá rī pi ē ěšī ũmī ní

³ Lē 'bá íngúkí Múngú 'bávé Úpí Yēsū Kúrísítō ětēpi rī, ĭri rī 'bávé ĩzāngā 'bā nī, āzini ĭri rī 'bá ěšī ũmī ní.

⁴ Tā ũkpó ũkpó kádō rī 'bá íšú, Múngú rī 'bá ěšī ũmī ní. ĭri sē tā ũkpó ũkpó íšú dō 'bá rī pi, 'bá ũmíkí rī kōpi ē ěšī, sū Múngú ní 'bá ěšī ũmī rī tīnjī.

⁵ 'Bá nyakí dō ĩzāngā Kúrísítō ā rú sī, ĩzāngā 'bá ní nyaá rī agá, Kúrísítō rī 'bá ěšī ũmī agá rá.

⁶ ĩzāngā 'bá ní rīi nyaá ěžī Múngú vé rī agá nōri, ĭri sē 'bá ícō ĩmī ěšī ũmī, ĩmi pangará íšú āni rá. ĩzāngā 'bá ní rīi nyaá rī pi sī, Múngú ũmī dō 'bá ěšī rá, ĭri kpá ĩmī ěšī ũmī rá, sū ĭri ní 'bá ěšī ũmī rī tīnjī. ĩmi ímū ěšī ũmbé ĩzāngā rī ā nyangará gá, sū 'bá ní nyaá rī tīnjī.

⁷ 'Bá 'bákí ěšī céré ĩmi drīgé, ā diātāsīyā ĩzāngā ĩmi ní nyaá rī sū nyo 'bá ní nyaá rī tīnjī, 'bá nīkí ámá rá, Múngú rī ícō ĩmī ěšī ũmī rá, sū ĭri ní 'bá ěšī ũmī rī tīnjī.

⁸ ĩmi 'bá ũgūpīi Yēsū rī ě'yī 'bá gí 'dī'bée, 'bá lēki ĩmi nīkí tā ũkpó ũkpó 'bá ní ĩzāngā nyazú āngū āmbúgū ěžiyā vé rī agá rī. ĩzāngā 'bá ní nyaá 'dāri ndē 'bá ũkpó rá, 'bá nyakí ĩzāngā ũnjī ũnjī, 'bá ũšŭkí déna 'bá ũdrā rá.

⁹ Adarú 'bá ũšŭkí déna 'bávé sá drāngará vé rī ícō gí. 'Bo 'bá okí tā rī 'bávé ũkpó sī 'yozú kīnī, 'bá ícókí gí 'dīni kuyé, 'bá 'bákí ěšī Múngú āvū ídripi ĩndī rī drīgé.

¹⁰ Múngú pa 'bá drā sílē gá sī rá, ĭri ícō 'bá pa muzú dījī dījī. Lē 'bá 'bákí ěšī drī ní gé, ā pa rī 'bá muzú dījī dījī.

¹¹ 'Bá 'bákí ěšī ĩmi drīgé, ĩmi zīkí 'bá ní Múngú rī. 'Bá tré pi zīkí dō 'bá ní Múngú rī ní, 'bá tré pi kpá ímū ōwō 'dīfō sē Múngú ní, ĭri ní zīngará rī yījī rá rī sī.

¹² 'Bá rī 'bá íngú tā 'bá ní 'oó pīrī rī sī, āzini tā áda 'bá ní 'oó 'bá rī pi ěndrējī gé rī sī, agaápi rá rī, tā pīrī 'bá ní 'oó ĩmi āsámuvú gé rī sī. 'Bá ríkí 'bá ětījī Múngú rī 'bá gá, ĭrivé ěšī múké rī sī, adri 'yozú kīnī, 'bávé tā nīngará nyōókū nōri vé rī sī kuyé.

¹³ Tā 'bá ní sīi sēē ĩmi ní rī, 'bá sīki átángá rī ē mī uletere, lāngará ní mba ku, ĭri fi ĩmi drīgé mbēlēnā. Má ũšŭ ĩmi ícō tā 'bávé rī nī múké,

¹⁴ 'bo tā rī ā fi dō ĩmi drīgé āndrū múké kuyé drāāāsīyā, ĩmi ímū tā rī nī múké ũ'dú Úpí Yēsū Kúrísítō ní ĩgōzú rī gé, ĩmi céré ímū 'bá íngú, 'bá kpá ímū ĩmi íngú ũ'dú 'dāri gé.

Páulū ũlū tā 'i ní lēzú muzú Kōrínitō gá rī

¹⁵ Má ní ma útúzá lēzú muzú ĩmi ndrezú drīdrī rī gé, á nī uletere 'yozú kīnī, ĩmi 'bákí ěšī céré kuú 'bá drīgé, ĩmi té kōdō drīlē múké íšú rá. Má gō té dō mujī ĩmi ndreé rá, ĩmi té gō drīlē múké āzi íšú dījī.

¹⁶ Má útú mávé tā 'dīni, má kádō lēé mujī āngū āmbúgū Mākēdōniyā vé rī gé 'dāá, ma pá tu ĩmi ndre ũgbále, má kádō gōó ímvi Mākēdōniyā gá 'dāási, ma kpá gō áwí ĩmi ndre dījī. ĩmi kúru ma pē, má 'de rī mujī āngū Yūdáyā vé rī gé 'dāá.

¹⁷ ĩmi ícō ũšŭ 'yozú kīnī, má újā mávé tā má ní útú rī rá āsī. ĩmi ũšŭkí má útú mávé tā múké múké kuyé? ĩmi ũšŭkí má adri sū 'bá uruko 'bée tā útú 'bá 'yo'bée ma mu rá, dōku á mu ku rī pi tīnjī?

¹⁸ Adarú Múngú rī ěšī 'bá céré ku tā 'i ní lēé 'oó rī drīgé, 'bávé ũ'dúkō múké 'bá ní ũlūú rī újā 'i ku, ũnjō 'a ní gé 'dāáyo.

19 Ā'điātāsīyā Yēsū Kúrisitō Múngú Mvópi 'bá ní ìrivé tā ùlúú ìmi ní Sílā be, Tīmótéyō sī rī, Ìri ri nǎjī tā áda Múngú vé rī 'o. Ìrivé tā 'bá ní ùlúú rī, Ìri tā áda, ùnjō 'á ní gé 'daáyo.

20 Tā céré Múngú ní eǒjī 'bá ní rī pi, nga 'i fúú tì ní gé rá Kúrisitō ā rú sī. 'Bá ri tā áda Kúrisitō vé rī átá, ē íngúkí ri Múngú ri áni.

21 Nóni Múngú sē 'bá ní ùkpō ìmi be, sē 'bá ní pá tuzú tǐtǐ 'bávé ē'yīngará agá Kúrisitō ā rú sī áni. Múngú ùpē 'bá ìmi be

22 ìmụ adrii 'bá 'i ē'yī' 'bá áda áda ni pi rú. Múngú ìpē ívé Índrí Uleteré rī ìmụ adrii 'bá éšj agá, lúzu 'bá ní kíní, ádarú 'i tā múké 'í ní eǒjī rī sē 'bá ní rá.

23 Ádarú á 'yo ìmi ní 'díní, tā má ní 'oó rī pi Múngú nǐ rá. Tā ā pá má ní múzú Kōrinītō gá 'dilé kuyé rī, má mu rí átángá ùkpō ùkpō ìzāngá sēepi ní átá ìmi drǐgé ku.

24 Tā 'bá ní lúú ìmi ní kíní ìmi ē'yīkí Yēsū rī 'dírí, adri 'yozú kíní 'bá rí 'bá íngú, 'bá ndékí céré nǐ 'díní kuyé, 'bá rí ēǒjī nga ìmi be, ā sē rí ìmi ní áyikō, ā 'điātāsīyā ìmi tukí pá tǐtǐ ìmivé ē'yīngará agá.

2

1 Má ũsū má éšj agá nōó, á gō ma endǐj múy ìmi ndree đj ku, ā sē rí ìmi ní ìzāngá ku.

2 'Bo á sē dō ìmi ní ìzāngá, ā'đi ri má ní áyikō sē nǐ? 'Bá má ní áyikō sē 'bá rī pi, Ìri adri 'yéná ìmi má ní ìzāngá sēé ìmi ní rī pi.

3 Tā má ní kōkōbǐ ùđǔmbítá 'dírí sǐzú sǐzú ìmi ní rī, Ìri 'díní. Má kādō lée múy ìmi ndree, tā ìmi ní rí 'oó rī ā sē rí ìzāngá má éšj agá ku, lē tā ìmi ní 'oó rī ā sē má ní áyikō, ā sē kpá ìmi ní áyikō ìndí. Á nǐ rá ìmi ícō tā pǐrǐ 'o rá, Ìri má ní áyikō sē, Ìri kpá ìmi ní áyikō sē.

4 Sá má ní kōkōbǐ rī sǐzú rí gé, ìzāngá nō má éšj, nǐndrē alá má mǐ rá. Adri 'yozú kíní, ìmi ní ìzāngá sǐzú ku, ā lū rí kíní, lēngará má ní ìmi lēzú rī, tā ní àmbúgú má éšj agá.

'Bá ùnjikányā 'oópi rī ā trúkí Ìri Ìrivé ùnjikányā agásí rá

5 'Bá rī sē dō 'bá ázi ní ìzāngá, sē ìzāngá 'dírí má ní kuyé, sē ìzāngá 'dírí ìmi ní céré, á lē átángá rī átá ìmi drǐgé ùkpō sī ku.

6 'Bá ùnjikányā 'oópi 'dírí, ìmi átákí Ìrivé ùnjikányā ā tā drǐ ní gé, tā í ní Ìri Ìrǐnǎzú 'dírí ca gí.

7 Nóni Ìri sá ìmi ní Ìri trúzú Ìrivé ùnjikányā agásí, ázini ìmi ní Ìri ē éšj ùmǐzú, ā 'điātāsīyā ìzāngá ā gō rí éšj ní nǐjō đj ku.

8 Ádarú á lē 'yoó ìmi ní, lē ìmi 'i'đakí ìmivé lēngará 'bá ùnjikányā 'oópi rī ní.

9 Á sǐ kōkōbǐ 'dírí sēé ìmi ní, á lē nǐj dō ìmi ícō tá má ní eǒjī ìmi ní 'dǐ'bée 'dụ nga rá.

10 'Bá rī 'o dō tā ùnjí, ìmi trúkí dō Ìri tā ùnjí Ìri ní 'oó rī agásí gí, ma kpá Ìri trú rá. Ma Ìri trú ìmi tá sǐ Kúrisitō endrēṭi gé,

11 ā'điātāsīyā Sātáná ē íšú rí lētí ìmǐzú 'bá drǐ izzazú ku. 'Bá nǐkí tá Sātáná ní ríi 'bá drǐ izzazú rí áma múké múké gí.

'Bá ēǒjī ùndí ú'dí rí vé rí nga' 'bá rí pi

12 Má ká múy caá kǐrǐ Túrōwá vé rí gé 'daá, Úpí zǐ má ní lētí ú'dúkó múké Kúrisitō vé rí ùlúú 'bá rí pi ní.

13 'Bo má ní 'bá ógúpí Tǐtǐ Yēsú rí ē'yǐpi gí rí íšú 'dále kuyé rí sǐ, má ùmí tu pá kuyé. Kúru má ní 'bá Yēsú rí ē'yī' 'bá gí rí pi kuzú, má ní 'dezú múzú Tǐtǐ rí ndázú àngú àmbúgú Mākēdōniyá vé rí gé 'daá.

14 Ówō'đifó Múngú ní, Ìri ní 'bá drǐ kozú ē'đí ndézú Kúrisitō ā rú sǐ rí sǐ, ázini Ìri ní sēé 'bá ní ú'dúkó múké Kúrisitō vé rí ùlúú múzú 'bá rí pi ní àngú rí pi agásí rí sǐ. Kúru ú'dúkó múké 'bá ní ùlúú 'dírí ayi múzú àngú rí pi agásí sǐ ùdu ēǒjī be ngǔúpi ndrǐndrǐ rí tǐnǐ.

15 'Bá ká ú'dúkó múké Kúrisitō vé rí ùlúú 'bá rí pi ní, ú'dúkó rí ìni kǒpi ní sǐ ùdu ēǒjī be ngǔúpi ndrǐndrǐ rí tǐnǐ. 'Bá ú'dúkó rí ē'yī' 'bá rá rí pi, Yēsú Kúrisitō pá kǒpi ívé ùnjikányā agásí rá. 'Bo 'bá ú'dúkó rí gá' 'bá ē'yǐgá sǐ rí pi, Múngú rí kǒpi Ìrǐnǎ rá.

16 'Bá gá' 'bá ú'dúkó múké rí ē'yǐgá sǐ rí pi, kǒpi fí ìzāngá đēepi ku rí agá, 'bá ú'dúkó múké rí ē'yī' 'bá rá rí pi, kǒpi idri 'dání' dání rí íšú rá. Á'đi ri ùkpō be tā 'dírí 'dụ nga ní? 'Bá ícókí tá 'dírí 'dụyí ngáá bá ku.

17 'Bá kárákará pi ri tǐ Múngú vé rí ùlú rizú á' bǔ íšúzú áni. 'Bo 'bá 'bá tǐnǐ nō'bée, 'bá Múngú vé 'bá áyúáyú ní pi, 'bá ri tá áda Múngú vé rí ùlú, 'bá ri ú'dúkó múké rí ùlú Kúrisitō vé ùkpō sǐ, Múngú rí ú'dúkó múké 'bá ní rí ùlúú rí tē ndre ní.

3

Ùndí ì ní ruǔ ú'dí rí vé tā

1 'Bá íngúkí 'bá 'yozú kíní 'bá ndékí 'bá rí pi céré nǐ yá 'díní kuyé. Ìmi lēkí 'bá ázi á sǐ kōkōbǐ 'bávé tá múké rí lúzu sǐ 'bá uruḱo'bée ní lēé rí tǐnǐ? Dōku ìmi lēkí kōkōbǐ sǐ 'bávé tá múké rí lúzu 'bá uruḱo'bée ní?

2 Ìmi 'dǐ'bée, ìmi kōkōbǐ 'bávé rí. Éǒj múké 'bá ní ngáa rí, Ì ndre ìmi rú' 'bá gá 'dǐgé. 'Bá rí pi céré ícō kōkōbǐ rí lá rá.

3 Ìmi kōkōbǐ Kúrisitō ní sǐ rí, kōkōbǐ Kúrisitō vé 'dírí lū ēǒj 'bá ní ngáa múké rí vé tá. 'Bo ìmi adríkí kōkōbǐ Ì ní sǐ gálāmū sǐ ní kuyé, dōku tǎjmbǐ Mósé vé Ì ní sǐ írǎ

kpoloꝛ bu ruꝛ bá gá rī kuyé. Múngú adriipi idri ru rī vé Índri sī ímivé tā kú 'bá ɛ́sɪ́ agá nī.

⁴ 'Bá nīkí áamá múké, 'bá ní Kúrisitō ri ɛ́'yǐ́ gí rī sī, 'bá ícṓ fi mu adri Múngú be trú ra.

⁵ 'Bá ícókí 'yoó, tā 'bá ní 'oó rī, 'bá 'okí ũkpō 'bávé rī sī 'dini kuyé. Ũkpō 'bá ní ɛ́zɪ́ ngazú 'dīri, íbɪ́ íngá Múngú vúgá.

⁶ Múngú sē 'bá ní ũkpō rizú ũndí ú'dí rī vé ɛ́zɪ́ ngazú. 'Bo táimbj ú'dí 'dīri síkí tā ní kōkōbj agá kuyé, Índri Uleteré rī ũlú tā ní 'bá ɛ́sɪ́ agá nī. Táimbj ũku í ní sǐ́ 'dīri, íri drá jǐ́, 'bo Índri uleteré rī idri sē nī.

⁷ Á síkí dō táimbj Mósé vé rī írā kpoloꝛ bu rī á ruꝛ bá gá múké múké drááasiyá, íri drá jǐ́ 'bá drǐgé. Múngú ká táimbj rī sēé Mósé* ní, dǐngará Múngú vé rī sē Mósé ɛ́ndretj dǐ ɔ́gú pōwǔpōwǔ. Dǐngará pōwǔpōwǔ 'dāri á rí dō áfiáfi drááasiyá, 'bá Ísērélé vé rī pí ícókí mǐ 'bāá ndrezú sá be acó ku.

⁸ Táimbj rī vé sēngará sē Mósé ɛ́ndretj dǐ ɔ́gú pōwǔpōwǔ, 'bo Índri Uleteré rī vé ɔ́gúngará ndé ɔ́gúngará táimbj rī vé rī rá.

⁹ Táimbj Mósé vé 'bá jǐjpi fiipi drá agá 'dīri, í dō rí íngú sǐ́ 'dīri tǐnj píri, ũndí ú'dí 'bá ní adrizú ání Múngú ɛ́ndretj gé píri 'dīri, ícókí nyo íri íngú agaá rá ku?

¹⁰ Táimbj Mósé vé rí ícókí íngú sǐ́ í ní ũndí ú'dí rí íngú rí tǐnj ku.

¹¹ Táimbj Mósé vé í ní ɔ́tǔ ríi íngúngǔ rí nóni rí deḁe, 'bo ũndí ú'dí rí í íngú muzú nyonyo.

¹² 'Bá ní ɛ́sɪ́ 'bāá ũndí ú'dí rí drǐgé rí sǐ, sē 'bá sēkí tǐ Múngú vé rí ũrǐ ákō.

¹³ 'Bá adrikí sǐ́ Mósé bōngó í'dúpi 'í ɛ́ndretj ɔ́zǔzú cí, 'í ndre rí Múngú vé dǐngará pōwǔpōwǔ 'dāri ku rí tǐnj kuyé. Tā Mósé ní 'í ɛ́ndretj ɔ́zǔzú bōngó sǐ cí 'dīri, lē Ísērélé rí pí á ndrekí Múngú vé dǐngará pōwǔpōwǔ 'dīri vé áfíngará ku.

¹⁴ Ísērélé rí pí ɛ́ ɛ́sɪ́ tete, kádō ríi ũndí ũku Mósé vé rí láá kōpi ní, ngá ázi ní kōpi á úmí ɔ́zǔzú cí rí sǐ, sē kōpi nǐkí tā áda rí áamá kuyé. Kōpi ɛ́'yǐ́kí dō Kúrisitō rí gí, Kúrisitō rí ímǔ ngá kōpi á úmí ɔ́zǔzǔpi 'dīri zǐ rá.

¹⁵ Cǐmgbá ándrǔ sǐ, kádō ríi táimbj Mósé vé rí láá kōpi ní, ngá ázi rí kōpi á úmí ɔ́zǔzú cí, sē tā rí fi kōpi drǐgé 'dāá ku.

¹⁶ 'Bo 'bá rí újá dō ɛ́sɪ́ Úpí Yésǔ rí ɛ́'yǐ́zú gí, ngá úmí ní ɔ́zǔzǔpi 'dīri, íri de úmí ní gé sǐ rá.

¹⁷ Úpí rí Índri, Índri Úpí vé rí ású dō 'bá rí gí, íri sē 'bá rí drǐwálá ísǔ tá múké 'ozú.

¹⁸ 'Bo Úpí Yésǔ ɔ́wǔ bōngó 'bá ɛ́ndretj ɔ́zǔzǔpi rí 'bá ɛ́ndretj gé sǐ gí, sē nóni 'bá ícṓ Índri Úpí vé dǐjpi pōwǔpōwǔ rí ndre rá, sǐ 'bá ní 'bá ndree múndǔrā agá rí tǐnj. Nóni Índri Úpí vé rí újá 'bá adrii Yésǔ tǐnj, írivé dǐngará á dǐ rí pōwǔpōwǔ 'bá agá muzú 'dāni'dāni.

4

Ídri adriipi ruꝛ bá ũdri tǐnj rí agá rí

¹ Múngú vé ɛ́sɪ́ múké rí sǐ, sē ɛ́zɪ́ ámbúgú nōri 'bá drǐgé nī, 'bá ícókí ɛ́zɪ́ rí adii 'bá drǐgé sǐ ku.

² 'Bá 'okí tā í ní ríi 'oó kírí kírí ríipi drǐnjá sēépi ní pí ku. 'Bá ũ'bákí 'bá ázi ɛ́ mǐ ku, 'bá újákí ú'dúkkó Múngú vé rí ũlúú ũ'dú be túngú ku. Múngú nǐ rá 'bá rí tá áda ũlú, 'bá tá be píri rí pí nǐkí áamá rá 'bá rí tá áda ũlú.

³ Ú'dúkkó múké 'bá ní ũlúú 'dīri fi dō 'bá rí drǐgé kuyé, 'dīri lū kǐnǐ, 'bá 'dīri mu fi ízāngá deḁepi ku rí á nyangará gá.

⁴ Sātáná 'í 'bāápi kú Múngú ázi ru vǔ drǐgé nōgó rí, ɔ́zǔ 'bá Yésǔ rí ɛ́'yǐ́ 'bá kuyé rí pí á úmí gí, sē ú'dúkkó múké Kúrisitō vé ríipi dǐjpi 'dīri fi kōpi drǐgé ku. Sē kōpi nǐkí áamá 'yozú kǐnǐ, Kúrisitō sǐ Múngú tǐnj 'dīni ku.

⁵ Tā 'bá ní ríi ũlúú 'dīri, adri tá 'bávé ní kuyé, 'bá rí Yésǔ Kúrisitō vé tá ũlú 'yozú kǐnǐ, íri Úpí. 'Bá áti' 'bá ímivé ní Yésǔ á ru sǐ.

⁶ Múngú ɔ́tǔ 'yoópi kǐnǐ, "Lē ũtǔnjá á dǐ ángǔ bǐipi nǐjpi cíj rí agá" rí, sē ũtǔnjá ívé rí rí dǐ 'bá ɛ́sɪ́ agá. ũtǔnjá 'dīri lū 'bá ní Múngú vé dǐngará pōwǔpōwǔ 'bá ní ndree Kúrisitō ɛ́ndretj gé rí.

⁷ Ngá múké ũnyí be ambamba 'dīri, íri adri 'bávé ruꝛ bá ũdri tǐnj ɔ́fǔjpi ɔ́fǔ ɔ́fǔ rí agá, 'dīri lū kǐnǐ ngá múké ũnyí be ambamba 'dīri vé ũkpō íbɪ́ íngá Múngú vúgá, adri 'yozú kǐnǐ, íbɪ́ íngá 'bá vúgá kuyé.

⁸ 'Bá nyakí ízāngá létǐ be ándiándí, 'bo ízāngá rí agásí 'bá agakí rá. Ízāngá 'bá ní nyaá 'dīri ɛ́ iza dō 'bá drǐ iza za drááasiyá, 'bá kukí ɛ́zɪ́ rí kuyé.

⁹ 'Bá rí pí ɔ́čǔkí 'bá ambamba, 'bo Múngú ku 'bá kuyé. Kōpi ũgbákí 'bá u'deé vǔgá, 'bo 'bá ũdrákí kuyé.

¹⁰ 'Bá rí ízāngá nya sǐ Yésǔ ní nyaá ívé drāngará gá 'dāri tǐnj, á ndrekí rí ídri Yésǔ vé rí ání 'bá ruꝛ bá gá bēnǐ.

¹¹ 'Bá ní ríi ɛ́zɪ́ Yésǔ vé rí ngaá rí sǐ, sē 'bá rí ízāngá nya ũnjí ũnjí drǐdrǐ ɛ́ tǐ ísǔ,

* **3:7-3:7** Mósé: Yōsépá ká dráá gí, 'bāgú ɛ́jɛpétō vé rí 'bá anjǐ Ísērélé vé rí pí ɛ́zɪ́ ngaá túgɛrǐ rú caá ílǐ mǔdǔrǐlǔ sǔ (400). Kúru Múngú ní Mósé rí ípézú ímǔzú anjǐ Ísērélé vé rí pí pazú adringará túgɛrǐ rú rí agásí. Múngú sē táimbj rí Mósé ní, á lū anjǐ Ísērélé vé rí pí ní, sēzú í ní táimbj rí zízú táimbj Mósé vé ní ání. Tǐkí Mósé rí ísǔ ákúdé ílǐ rí ca ɛ́lǔfǔ álu mǔdǔrǐlǔ sǔ (1,400), ísǔ ákúdé tǐkí drǐ Yésǔ rí kuyé. 'Í lá Wǔngará 2-24. **4:6-4:6** 'Í dǐngará 1:3

ídrí Yēsū vé rī ē 'i da rí 'i 'bā rú' 'bá ímúpí dráápi drádrā rī gé.

¹² Kúru 'bā rí ízāngā nya ūnjí ūnjí 'ú' d'úkó múké 'bá ní ríi ūlúú rī ā tā sī, ími ísúkí rí ídrí 'dání' 'dání rī ānī.

¹³ Síkí Búkú Múngú vé rī agá kīnī, "Má ē'yī Múngú rí gí, má átá tā rī ma 'i." Ē'yīngará ālu ālu 'dírí ní adrií 'bá éší agá anigé rī sī, sē 'bá átákí kpá tā 'dírí nī,

¹⁴ ā'diātāsīyā 'bá nīkí rá, Úpí Yēsū kā drāá, Múngú inga íri gōó ídrí rú ūzi. 'Bá kádō ūdrāá, Múngú rí kpá úmvúlēsī 'bá inga gō ídrí rú ūzi, sū íri ní Yēsū rí ingaá gōó ídrí rú rī tñj. Múngú rí úmvúlēsī 'bá 'dú ími be, jì mụ adri 'í be trų, vūrā ívé adrizú rī gé.

¹⁵ Ízāngā 'bá ní nyaá kárakarā 'dī' bée, 'bá ríkí nyaá ími tā sī, ā sē rí 'bá kárakarā ā nīkí rí éší múké Múngú vé rī ānī, kōpi ā sēkí rí ōwō' dīfō Múngú ní, āzini kōpi ē íngúkú rí Múngú rí ānī.

Éší 'bāngará Múngú drīgé rī

¹⁶ Rú' 'bá 'bávé nōri, íri dō rú' 'bá ímúpí ŋmaápi ŋmaŋma ní drāáāsīyā, lē 'bá adriki ūří sī ku, 'ú' d'ú céré Múngú rí sē 'bávé índrī rí adri mụzú ūkpó ūkpó.

¹⁷ Ízāngā 'bá ní ríi nyaá nōri, íri mādā, ūđđú ní anigé, íri 'bá ní lētí zī fizú mụzú đingará đeđpi ku adriipi mụzú 'dání' 'dání rí ísúzú. Đingará 'dírí ndē ízāngā 'bá ní nyaá rī rá.

¹⁸ Lē 'bá ríkí 'bá ūsúyí drāá ízāngā 'bá ní ríi nyaá lóki nōri agá rí sī ku, múké ní, lē 'bá 'bāki éší tā 'bá ní drī ndree kuyé 'dā' bée ūsúzú, ā'diātāsīyā ízāngā 'bá ní ríi nyaá rí ūđđú be. 'Bo tā múké 'bá ní ndree 'bá mī sī kuyé, 'bá ní mụyí ísú đrđđr 'dālē rī, íri ūđđú ākó.

5

Rú' 'bá ní mụzú adrizú 'bū gé 'dāá rī

¹ 'Bá nīkí rá 'yozú kīnī, rú' 'bá 'bá ní rizú adrizú ānī vū đrīgé nōgó rī, adri sū mōrōgó 'bá ní rizú adrizú 'a ní gē rī tñj. Ídrí 'bávé rī fū dō rú' 'bá rí agásí gí, Múngú rí 'bá ālu ālu ní jō sī mụzú adrizú 'a ní gē. Jō í ní sī 'dírí, 'bá áda sī nī kuyé. Jō 'dírí, íri rú' 'bá 'ú' d'í 'bá ní mụzú adrizú ānī 'bū gé 'dāá nyonyo rī.

² 'Bá āndēkí nóni rú' 'bá nōri vé tā sī gí, 'bá lēkí mụyí adrií jō Múngú ní sīj 'bá ní 'bū gé 'dāá rī agá, 'bá ísúkí rí rú' 'bá 'ú' d'í bēnī.

³ 'Bū gé 'dālē, 'bá adri rú' 'bá be, 'bá ícókí adrií índrī rú rú' 'bá ākó ku.

⁴ 'Bá āndēkí nóni rú' 'bá mōrōgó rú nōri vé tā sī gí, 'bá rí tā ēñjēñj 'dụ, ā'diātāsīyā 'bá lēkí adrií rú' 'bá mōrōgó tñj nō' bée agá ku, 'bá lēkí adrií rú' 'bá dráápi drádrā

nō' bée be ku, 'bá lēkí mụyí adrií jō 'bū gé 'dāá rī agá, ā' újákí rí 'bá ní rú' 'bá 'ú' d'í dráápi ku 'dāri sēé áyu.

⁵ Múngú útú 'bá ní tā rú' 'bá 'ú' d'í rí vé rí nī. Ípē ívé Índrī Uleterē rí ímụ adrií 'bá éší agá, lúzú 'bá ní kīnī, ádarú 'í tā múké 'í ní ezj 'dī' bée sē 'bá ní rá.

⁶ Sā céré sī, 'bá nīkí áamá uleterē 'yozú kīnī, 'bá ní drī adrizú 'bávé rú' 'bá nō' bée agá rí gē, 'bá ásamvú vū Úpí be rárá rú.

⁷ 'Bá rí tā rí 'dụ nga 'bávé ē'yīngará sī, adri tā 'bá ní ndree rí pi sī ku.

⁸ 'Bá nīkí áamá uleterē 'yozú kīnī, 'bá lēkí 'bávé ídrí ā fū 'bávé rú' 'bá adri' 'bá mōrōgó tñj nō' bée agásí rá, 'bá lēkí mụyí adrií Úpí Yēsū be trų jō íri ní sīj 'bá ní 'bū gé 'dāá rī agá.

⁹ 'Bá dō rí adri nōgó, dōku 'bū gé 'dālē, 'bá éší 'bá tá 'ozú āyíkō sēzú Úpí Yēsú ní.

¹⁰ Tā 'bá ní ríi 'oó vū đrīgé nōgó rī, dō múké yā, dō ūnjí yā, 'bá ālu ālu rí ímụ pá tu Kúrisítō ēndrēti gé, íri 'bávé tā lị nī.

Lētí 'bá rí pi ásamvú ícízú Múngú be rī

¹¹ 'Bá ní ríi Úpí rí íñjī rí sī, sē 'bá rí 'bá rí pi úbē, kōpi ā' újákí rí éší Múngú rí ē'yjzú ānī. Múngú nī rá 'yozú kīnī, 'bá rí tā 'o píř. Má ūsū ími nīkí kpá rá 'yozú kīnī, 'bá rí tā 'o píř.

¹² 'Bá lēkí 'yoó ími ní kīnī 'bá múké yā 'díní ku. 'Bá urukó anigé 'okí tā píř ku, kōpi rí 'yo, ívé tā ríi 'oó rí múké, kōpi rí í íngú ānī. Ími kádō ríi adrií 'bá 'díní 'dī' bée ásamvú gé, 'bá lēkí ími 'yokí kōpi ní, 'bávé tā 'ongárá múké.

¹³ 'Bá đrđ' ábá dō gí, ábá tā Múngú vé rí sī, 'bávé yjki dō píř, 'bávé yjki píř 'dírí ími tā sī.

¹⁴ Kúrisítō vé lēngará íri ní 'bá lēzú 'dírí, íri 'bá ní úvá sē tā árevú 'dụzú ngazú ānī céré. 'Bá nīkí áamá rá 'yozú kīnī, ádarú Kúrisítō rí ālu, drā 'bá céré pi vé ūnjikānyā ā tā sī, 'dírí lū 'yozú kīnī 'bá ūdrākí céré gí.

¹⁵ Kúrisítō drā 'bá céré pi ā tā sī. 'Bá Kúrisítō rí ē'yj' 'bá gí rí pi, kōpi ídrí 'ú' d'í rí ísú rá, 'bá íri ē'yj' 'bá gí rí pi gōkí adrií sū ótú ūkú rí tñj ku. Kōpi tukí pá í sī ó' d'úkúlégúsí ku, kōpi gō Kúrisítō dráápi kōpi ā tā sī, gōópi íngápi ídrí rú rí vé tā 'o.

¹⁶ Kúru í' dózú ándrū mụzú đrđđr, lē 'bá ríkí 'bá rí pi vé tā lịj yjki 'bá áda vé ní sī ku. Ótú 'bá ríkí Kúrisítō vé tā lịj sū 'dírí tñj, 'bo nóni 'bá líkí írivé tā sū 'dírí tñj ku.

¹⁷ Kúru 'bá rí ē'yj' dō Kúrisítō rí gí, Múngú újā nóni íri ícá 'bá 'ú' d'í rú ní gí, írivé tā ríi 'oó ūkú rí đē 'í gí, íri nóni rí tā 'ú' d'í ní 'o.

¹⁸ Múngú 'o tá 'dī' bée céré nī, ípē Kúrisítō rí ímụ 'bá ásamvú údé 'í be nī.

Múngú sē nóni 'bá ní ẹ̀jì rizú 'bá rī pi ǎsámvú ícízú 'í be.

¹⁹ Tā 'bá ní 'yoó rī, Ɛri 'díní, Múngú Ɛpē Kúrísítō rí ǐmú 'bá rī pi ǎsámvú údé 'í be, trū kōpi ǐvé ǔnjikányā agásí gí. Múngú sē nóni 'bá ní ẹ̀jì rizú 'bá rī pi ǎsámvú ícízú 'í be.

²⁰ 'Bá 'bá rí 'bá Kúrísítō vé ú'dúkọ múké rī ǔlú 'bá Ɛri ā vūrā gá ní pi, Múngú rí 'bá áyú rí ú'dúkọ rī ǔlú Ɛmi ní. 'Bá mákí Ɛmi drī Ɛrī sī Kúrísítō ā rú sī, lē Ɛmi ícíkí Ɛmivé ǎsámvú Múngú be rī.

²¹ Kúrísítō 'o ǔnjikányā kuyé! 'Bo Múngú 'dú Ɛrivé tā 'báá sū 'bá ǔnjikányā 'oópi ní tǐnī 'bá tā sī, 'bá adríkí rí ǎní pǐrī Múngú ẹ̀ndrẹ̀tí gé.

6

¹ 'Bá rí 'bá ẹ̀jì nga 'bá Múngú ní Ɛmi be nō'bée, 'bá mákí Ɛmi drī Ɛrī sī, ẹ̀sì múké Múngú vé Ɛ ní tā ní ǔlúú 'dírí, lē Ɛmi gáki ku.

² Síkí Búkū Múngú vé rī agá, Múngú kíni,

“Sá má ní lēzú mí Ɛzā kozú rī gé,

á yí mí rá,

ú'dú pangará vé rī gé,

á ko mí Ɛzā rá.”

Ɛmi ndrekí drī ká! Sā rī ícá nóni gí, sá nōri Ɛ ní Ɛmi pazú Ɛmivé ǔnjikányā agásí rī.

Páulū nya Ɛzāngā

³ Ẹ̀jì 'bá ní ngaá rī agá, 'bá lēkí ē Ɛsúkí ǔnjikányā 'a ní gé ku, ā uga rí lẹ̀tí 'bá lē 'bá Kúrísítō rí ẹ̀'yí 'bá rī pi ní ku.

⁴ 'Bá áti 'bá Múngú vé ní, ẹ̀jì 'bá ní ríi ngaá Múngú ní rī, Ɛri lū 'yozú kíni, ádarú 'bá rí tā Múngú vé rí 'dú nga. Ɛzāngā 'bá ní nyaá kárakará rí pi agásí, tā ǔkpó ǔkpó 'bá ní Ɛsú rí pi agásí, 'bá ríkí ẹ̀sì ǔmbé Ɛzāngā rī ā nyangára gá.

⁵ Ẹ̀gbákí 'bá ǔnjí ǔnjí, ú'békí 'bá jó rizú ǎngú ǔ'yízú rī agá, 'bá nyakí Ɛzāngā 'bá bǐtríká rī pi drígé ambamba, 'bá ngakí ẹ̀jì ǔkpó sī, 'bá ǎndékí ambamba, 'bá ríkí adríi ẹ̀bírí sī, 'bá kókí ú'dú kuyé.

⁶ Ɛzāngā 'bá ní Ɛsú kárakará 'dī'bée agásí, 'bá adríkí ẹ̀sì be ule, 'bá níkí tā ambamba, 'bá 'bákí ẹ̀sì mādā, 'bá adríkí ẹ̀sì be múké. Ɛndrí Uleteré rī, Ɛri 'bá be trú, lēngará 'bá ẹ̀sì agá rī, Ɛri lēngará áda.

⁷ Tí 'bá ní sēé rī, Ɛri tā áda. Múngú sē 'bá ní ǔkpó ẹ̀jì rī ngazú. 'Bá rúkí tā pǐrī rī drī Ɛrī sī, ẹ̀'dí 'dízú ǎní.

⁸ 'Bá rí pi dō rí 'bá Ɛnjí rá yā, dō kōpi 'bá idede yā, kōpi dō rí 'bá ǐngú rá yā, dō kōpi rí 'bá tritri yā, 'bá rí ẹ̀jì nga Múngú

ní. 'Bo 'bá Ʃrúko'bée rí 'yo kíni, 'bá ngakí ẹ̀jì Múngú vé rí ku.

⁹ 'Bá Ʃrúko'bée níkí 'bá kuyé, 'bo Ɛmi níkí 'bá rá. 'Bá Ɛsúkí Ɛzāngā ǔnjí ǔnjí, 'bo 'bá drī Ɛdri rú. Ọ̀cúkí 'bá ǔnjí ǔnjí, 'bo ú'díkí 'bá kuyé.

¹⁰ Ɛzāngā 'bá ní nyaá kárakará rī agásí, ǎyíkó 'bávé rí de 'bá ẹ̀sì agásí kuyé. 'Bá adríkí dō ngá ákó drááásiyā, tǐ 'bá ní sēé rī sē tā múké Múngú vé rí ga 'bá rí pi ē ẹ̀sì agá trétre. 'Bá ngá ákó, 'bo tā múké Múngú vé rí pi ǎrēvú céré 'bávé ní.

¹¹ Má ẹ̀drípíjì má ọ̀mvúpíjì adrí 'bá kúrú Kōrínítō vé rī agá 'dílé rí pi, 'bá lēkí lúú Ɛmi ní uleteré 'yozú kíni, 'bá lēkí Ɛmi ambamba.

¹² Lēngará 'bá ní Ɛmi lēzú rī, 'bá kúkí kuyé, 'bo Ɛmivé lēngará Ɛmi ní 'bá lēzú rī, Ɛsì nóni kú mādā gí.

¹³ Átángá má ní ríi átá Ɛmi ní nōri, ma rí átá sū má ní átá anjì mávé rí pi ní rí tǐnī. Lē Ɛmi 'bákí ẹ̀sì 'bá lēzú ǔgúsílé be céré.

Lē Ɛmi úmúkí Ɛmi 'bá ǔnjikányā 'o'bá rī pi be ku

¹⁴ Lē Ɛmi úmúkí Ɛmi 'bá ǔnjikányā 'o'bá rī pi be ku. 'Bá tā 'o'bá pǐrī rī pi vé tā úmú 'i 'bá ǔnjikányā 'o'bá rī pi vé rí be trú ku. Tā ǔtǔnǎ vé rí pi úmúkí Ɛ tā Ɛnjǎ vé rí be ku.

¹⁵ Kúrísítō pi nyo tā ǎlē 'dú nga Bēllyálá* be trú rá? 'Bá Yēsú rí ẹ̀'yǐpi gí rí vé tā rí nyo 'i rú 'bá Yēsú rí ẹ̀'yǐpi kuyé rí vé rí be trú rá?

¹⁶ Ngá Ɛ ní údé múngú rú rí pi vé tā úmú 'i Jó Múngú vé rí be ku. 'Bá ní adríi jó Múngú Ɛdri rú rí vé ní rí sī, Múngú ní 'yozú kíni,

“Ma adrí 'bá 'dī'bée ǎsámvú gé,
ma ẹ̀cì kōpi be trú.

Ma adrí Múngú kōpívé ní,
kōpi adrí 'bá mávé ní.”

¹⁷ Úpí Múngú ní gōzú 'yozú kíni,
“Tā kōpívé ǔnjí 'dī'bée Ɛmi kúkí ǎní,
ngá ǎzāvú rú rí pi ā úlókí ku.

Ma kúru Ɛmi ẹ̀'yí Ɛmú adrí má be trú.”

¹⁸ Úpí Múngú Ẹ̀kpó 'Dípa ní 'yozú kíni,

“Ma adrí Ẹ̀tẹ̀pí Ɛmivé ní,
Ɛmi adrí anjì ǎgō mávé ní, ǎzini ǎnjí
úkú mávé ní.”

7

¹ Ɛmi mávé ǔndí má ní lēlélé rí pi, Múngú ẹ̀jì 'bá ní tā 'dī'bée ní. Lē 'bá ǔjíkí ngá ǎzāvú rú rí pi 'bá rú 'bá gá sī, ǎzini 'bá ẹ̀sì agásí rá. Lē 'bá Ɛnjíkí Múngú rí, 'bá adríkí uleteré Múngú tǐnī.

6:2 6:2 Ɛsáyá 49:8 * 6:15 6:15 Bēllyálá: Rú Bēllyálá 'dírí, Ɛri rú ǎzi Sátáná vé rí, Ɛri ǎmbúgú Ɛndrí ǔnjí rí pi drígé.

6:16 6:16 Lēvítíká 26:11-12; Yērēmíyá 32:38; Ẹ̀zekélé 37:27 6:17 6:17 Ɛsáyá 52:11; Ẹ̀zekélé 20:34, 41 6:18 6:18

Pāūlū ē ʻesī ʻisū āyikō

² Lē ʻimi ʻbāki ʻesī ʻbā lēzū. ʻBā ʻoki ʻbā āzi ūnʻjī kuyé, ʻbā sēki ʻbā āzi fi tā ūnʻjī agā kuyé, ʻbā ʻduki ʻbā āzi ā ngā mī mbamba si kuyé.

³ Á ʻyo tā ʻdīri ʻdīni adri ʻyozú kinī, ʻimi tōzū, ā ʻoki rī ʻimi ūnʻjī yā ʻdīni kuyé. Sū mā ní ʻyoó dr̄dr̄ rī t̄n̄jī, ʻbā lēki ʻimi lēlē. ʻBā dō rī adri ʻidri rú, ʻbā adri mužú ʻimi be tr̄jī, dō dr̄ ʻicá nī, ʻbā ūdr̄ā ʻimi be tr̄jī.

⁴ Á ʻbā ʻesī céré kú ʻimi dr̄gē. Sē mā ʻingú ma ambamba ʻimi tā si. ʻIzāngā rī ʻbā ma ʻisū ʻbā kárakarā rī pi, sē mā ní ʻesī mbangará, āzini sē mā ní āyikō.

⁵ ʻBā kā caá āngū Mākēdōniyā vé rī gé ʻdālē, ʻbā ʻisúki sá uvuzú ni kuyé. Tā ūnʻjī ūnʻjī ni pi ʻisúki ʻbā lētī be āndiāndī. ʻBā rī pi rikí ūtré ʻbā dr̄gē, sē ūr̄jī fi ʻbā ʻesī agā ambamba.

⁶ ʻBo Múngú riipi ʻbā ʻIzāngā nya ʻbā rī pi ē ʻesī ūmīpi rī, ʻipē Tītō rī imū, Tītō vé icángará ūmī ʻbā ʻesī rá.

⁷ ʻBā āyikō sī Tītō vé icángará sī. Tā ʻbā ní āyikō sēepi rī, Tītō tá ʻimi ní ʻi ʻesī ūmizú rī ʻijī ūlūú ʻbā ní rī sī. Ūlū ʻbā ní tā ʻimi ní rizú mā ʻIzāngā ʻbāzú rī, āzini ʻesī ʻimi ní ʻbāā rizú mā tā ʻis̄s̄z̄ú rī. Tā ʻdīri sē mā ní āyikō ambamba.

⁸ Kōkōb̄jī mā ní sī sē ʻimi ní ʻdīri ā sē dō ʻimi ní ʻIzāngā ambamba dr̄āāsīyā, mā vū nōlé, adri ūnʻjī kuyé. Dr̄dr̄jī ni, mā ʻesī nō rá, ā ʻdiātāsīyā ā n̄jī rá kōkōb̄jī mā ní sī sē ʻimi ní rī sē ʻimi ní ʻIzāngā ambamba ʻimi ʻesī agā lókínā be mādā, ʻbo nōni mā ʻesī adri ʻIzāngā sī ku.

⁹ Nóni mā ʻunʻjī ʻesī agā, adri ʻyozú kinī, ʻimi ʻesī ní nōó rī sī kuyé, ā ʻdiātāsīyā ʻesī ʻimivé nōópi rī ā vudr̄jī gé, ʻimi ūjaki ʻesī rá. ʻIzāngā ʻimi ní nyaá ʻdīri, Múngú ā ʻyī tā ni ní, adri ʻimi ní ūnʻjī kuyé.

¹⁰ Múngú sē dō ʻbā rī ʻIzāngā nyaá, ʻIzāngā ʻbā rī ní nyaá ʻdīri, ʻiri sē ʻbā rī ʻesī ūjā, ʻiri ʻidri ʻdāni ʻdāni rī ʻisū rá, ʻicó ʻesī ʻbāā rizú ʻIzāngā ʻi ní nyaá rī ā tā ʻis̄s̄z̄ú ku. ʻBo ʻbā riipi ʻIzāngā nyōókū nōri vé rī nyaápi, ʻesī ūjāpi ku rī, ʻiri dr̄angará ʻijī dr̄jī ní gé.

¹¹ ʻImi ndrekí dr̄ ká, ʻIzāngā Múngú ní sē ʻimi ní ʻdīri, sē ʻimi rī tā ʻo ʻdīni: ʻImi úvá be tā múkē ʻduzú ngazú āyikō sēzú Múngú ní. ʻImi lēki lūú ʻyozú kinī, ʻimi tā ūnʻjī ākó. ʻImi ʻa ve kōkōb̄jī rī ā tā sī rá, sē ʻimi ní ūr̄jī, sē ʻimi ʻbāki ʻesī lēzú ma ndrezú, ʻimi ʻbāki úvá tā pir̄jī ʻozú, ʻimi lēki ʻbā ūnʻjikānyā ʻoópi rī ʻir̄n̄jāá. Tā ʻimi ní ʻoó rī ʻi ʻda uletere lūzú kinī, ʻimi rī tā pir̄jī ʻo.

¹² Tā mā ní kōkōb̄jī ʻdīri sīzú rī adri ʻyozú kinī, ʻbā āzi ʻo tā ūnʻjī, dōku ʻoki tā ūnʻjī ʻbā

āzi r̄jī ʻbā gá yā ʻdīni kuyé. Á sī kōkōb̄jī ʻdīri sē ʻimi ní, Múngú ē ʻi ʻda rī ʻimi ní kinī, ʻimi lēki ʻbā ambamba.

¹³ Tā ʻdīri ʻimbá ʻbā ʻesī ambamba.

Āyikō gō kpá fií ʻbā ʻesī agā āmbúgú Tītō ní adrii āyikō sī rī sī, ā ʻdiātāsīyā tā pir̄jī ʻimi ní ʻoó rī ʻimbá Tītō ē ʻesī rá.

¹⁴ Dr̄dr̄jī ni, mā ʻingú ʻimivé tā Tītō ní rá, tā ándúrú má ní ūlūú Tītō ní rī, ʻimi ʻduki ngāā múkē, ʻimi sēki mā ní ʻIzāngā kuyé. ʻBā rikí ándúrú ʻimi ní tā áda rī ūlūú, ʻingúngará mā ní ʻimivé tā ʻingúzú ʻiri ní rī tā áda.

¹⁵ Tītō lē ʻimi agaá rá, agaápi rá rī, rī tā ʻimi ní ʻi t̄jī yizú yiyī ʻdāri ā tā ʻigá, āzini tā ʻimi ní ʻi ʻȳȳizú ʻin̄j̄ngará be rī ā tā ʻigá.

¹⁶ Ma nōni āyikō sī āmbúgú, ā ʻdiātāsīyā tā céré sī, ā ʻbā ʻesī céré kú ʻimi dr̄gē.

8

Ngá sēngará ʻesī be céré rī

¹ Mā ʻedripi mā ʻomvupijī, ʻbā lēki ʻimi n̄iki ʻesī múkē Múngú ní sē ʻbā ʻYēsū rī ʻȳȳi ʻbā gi, adri ʻbā kanisā āngū Mākēdōniyā vé rī agā rī pi ní rī.

² Kōpi ā rikí dō ʻIzāngā nyaá, āzini kōpi ā adriki dō ngá ākó dr̄āāsīyā, kōpi rikí ngá sē ʻesī be céré ʻbā ʻYēsū rī ʻȳȳi ʻbā gi rī pi ē ʻIzā kozú.

³ Á lē lūú ʻimi ní kinī, kōpi sēki ngá kōpi ní ʻicó sē rī pi rá, kōpi sēki āndō be. Ngá kōpi ní sē ʻdī ʻbée, tā ni ibi ʻingá kōpi ē ʻesī agā.

⁴ Kōpi māki ʻbā úvá be céré kinī, ʻi lēki mūfēngā soó sē ʻbā ʻYēsū rī ʻȳȳi ʻbā gi, adri ʻbā ngá ākó kūr̄jū ʻYērusalēmā vé rī agā rī pi ní ʻindī.

⁵ Mūfēngā kōpi ní sē rī, kōpi sēki ʻesī be céré, aga ʻbā ní lē rī rá. Dr̄dr̄jī ni, kōpi sēki ivé r̄jī ʻbā tā ʻozú Úpi ní, āzini tā ʻozú ʻbā ní, sū Múngú ní lē rī t̄n̄jī.

⁶ Tītō ʻi dō ándúrú mūfēngā rī ā songará ā tā ūlūú ʻimi ní dr̄dr̄jī nī, kuru ʻbā māki ʻiri, ā ūjā ʻi gōó muž̄jī ʻesī ʻimi ní mūfēngā sozú ʻesī múkē sī rī dē.

⁷ Tā ʻimi ní ʻoó rī ndē ʻbā ur̄ukō ʻbée vé rī rá. ʻImivé ʻȳȳngará āmbúgú, tā ʻimi ní rií átá rī pi múkē, ʻimi úvá be, ʻimi úvá be tā Múngú vé rī ʻozú, ʻimi lēki ʻbā ambamba. Nóni mūfēngā ʻimi ní lē sē rī, lē ʻimi sēki ʻesī múkē sī, ā ndē ʻbā ur̄ukō vé rī rá.

⁸ Tā mā ní ʻyoó ʻimi ní ʻdīri, adri ʻyozú kinī ma rī mī ʻimi ní ūkpō sī yā ʻdīni ku. Á lē n̄jī ádarú dō lēngará ʻimī ʻesī agā rī, sū ʻbā ur̄ukō mūfēngā so ʻbā úvá sī rī pi vé rī t̄n̄jī.

⁹ ʻImi n̄iki rá ʻbávē Úpi ʻYēsū Kúrísitō vé ʻesī múkē, ā adri dō ngá be ambamba

* 8:9 8:9 Á adri dō ngá be ambamba dr̄āāsīyā, ʻimi tā sī, gō adrii ngá ākó: ʻYēsū rī ngá be ambamba ʻbū gé ʻdāá, ku ivé adringará múkē ʻbū gé ʻdāá rī, imū adrii vū dr̄gē nōgó ʻbā áda rú, nya ʻIzāngā ʻimi tā sī, ʻimi ʻisúki rī tā múkē agaápi rá ní bēni.

drāāsiyā, ĩmi tā sī, gō adrii ngá ākó, * ā sē rī ĩmi adriki rī ngá be ambamba.

¹⁰ Tā má ní lēē lūú ĩmi ĩmbázú rī, ĩri 'dī, lē ĩmi 'duki tā rī ngaá, sū ĩmi ní ngaá ĩlī ájée rī agá rī tñjī. ĩlī ájée rī sī, ĩmi kīnī, ĩmi lēki í'dó ngá rī sēē drīdrī nī, ádarú ĩmi í'dóki sēē drīdrī rá.

¹¹ 'Bo nóni lē ĩmi útúki ĩmi ngá sēē, sū ĩmi ní í'dó sēē drīdrī rī tñjī, lē ĩmi sēki sū ĩmi éšj ní ũsūú lēē sēē rī tñjī.

¹² Fēfē ĩmi ní lēē sēē rī, tā ni ĩbí dō ĩngá ĩmi éšj agá, ĩri múké. Ngá ĩndrépi ĩmi drīgē rī, lē ĩmi ũsūki sēē sū ĩmi éšj ní lēē sēē rī tñjī, dō ĩmi drīgē 'dāayo ká.

¹³ Tā má ní 'yoó 'dīri vé ĩffī, adri 'yozú kīnī, ĩmi sēki 'bá uruko ní ngá, ĩmi ā adriki ngá ākó yā 'dīni ku, lē ĩmi adriki ngá be, sū 'bá uruko'bée vé rī tñjī.

¹⁴ Nóni ĩmi ngá be tré, ĩmi ícō 'bá ngá ākó rī pi ē ĩzā ko ānī rá. Vúlē 'dīi, ngá dē dō ĩmi drīgē sī gī, kōpi gō ĩmi ĩzā ko nī. ĩmi 'okí dō sū 'dīri tñjī, ĩmi ĩmú ngá ālē ĩmi āsámvú gé sī trū,

¹⁵ sū Búkū Múngú vé rī ní 'yoó rī tñjī, "Bá ānyāngá rī ĩkūnāapi āmbúgú rī, ĩmbítā ni ku 'i kuyé, 'bá ānyāngá rī ĩkūnāapi mādānjá rī, ĩrivé ānyāngá ca ĩri ní rá."

Pēki Tītō ri muų Kōrinitō gá.

¹⁶ Á sē Múngú ní ōw'ō'dīfō, ĩri ní Tītō ní úvá sēē éšj 'bázú ĩmi drīgē, sū má ní éšj 'báá ĩmi drīgē rī tñjī rī sī.

¹⁷ 'Bá ká 'yoó Tītō ā mu ĩmi ndree, ā'yī kīnī, 'i mu rá. ĩrivé mungará ĩmi vúgá 'dīlē rī, 'bá tā ni kú 'í éšj agá ĩnogósí.

¹⁸ 'Bá lēki 'bá āzi Yēsū rī ē'yīpi gī ni pēē mužú Tītō be ĩmi vúgá 'dīlē. 'Bá 'dīri 'bá kánisā vé rī pi ārēvú céré ĩngúki ĩri kīnī, ĩri 'bá riipi ũ'dúko múké rī ũlúupi ni.

¹⁹ 'Bá kánisā vé rī pi ĩpēki ĩri nī, ā mu rī 'bá be trū, 'bá jiki rī mūfēngā ĩ ní sēē rī pi mužú Yērúsálémā gá 'dālē. Ngá ĩ ní soó 'dīri, ĩ Úpí ā rú ĩngú ānī, ĩri lū 'yozú kīnī, 'bá 'bāki éšj rizú 'bá ngá ākó rī pi ē ĩzā kozú.

²⁰ Tā kōpi ní mužú trū rī, 'bá āzi ē ĩmú rī ũnjō ũlī mūfēngā ĩmi ní soó tā ni ĩngápi ĩmi éšj agá 'dīri vé tā sī ku.

²¹ 'Bo 'bá lēki tā pīrī 'oó Úpí Múngú ędrętjé gé, 'bá céré ā nīki rī 'yozú kīnī, 'bá rī tā pīrī 'o.

²² 'Bá lēki kpá 'bá āzi pēē Tītō pi rú 'bá gá 'bá ĩ ní ĩpēē drīdrī 'dāri be, kōpi ā muki rī ĩ be trū. 'Bá 'dīri, 'bá ā'yiki ĩrivé tā rá. Ádarú 'bá 'dīri, 'bá nīki ĩrivé tā ámá vú be kárákará lüzú kīnī, ĩri 'bá lēpi ĩzā koopi ni. Nóni ngá ĩri ní lēē sēē ĩzā kozú rī aga ándurú ĩri ní sēē drīdrī rī rá, á'diātāsīyā 'bá ívé éšj céré kuú ĩmi drīgē.

²³ Tītō rī má ógúpi, 'bá rī ēzi nga ĩri be trū ĩmi ĩzā kozú. 'Bá ędrīpi 'dī'bée, 'bá kánisā vé rī pi pēki kōpi mužú nī, kōpi rī Kúrísitō rī ĩngú.

²⁴ Kúru lē ĩmi 'dakí ĩmivé lēngará kōpi ní, 'bá kánisā vé rī pi ā nīki rī ámá 'yozú kīnī, tā 'bá ní rizú ĩmi ĩngúzú rī, ĩri tā áda.

9

Soki mūfēngā jīi Yērúsálémā gá

¹ Ícō ku má ní kōkōbī sīzú sēzú ĩmi ní mūfēngā ĩmi ní lēē soó jīi mužú Yērúsálémā gá 'bá Múngú vé rī pi ē ĩzā kozú rī ā tā sī,

² á'diātāsīyā á nī rá ĩmi úvá be lēzú ngá sēzú ĩzā kozú. ĩmi 'bá adri 'bá āngú Ákáyā vé rī agá rī pi, má ĩngú ĩmi ānī rá, á lū tā ĩmi ní ĩmi útúzú caá ĩlī lūzú ngá sēzú 'bá Mākēdōniyā gá rī pi ní rá. Úvá ĩmi ní 'bāá ngá sēzú 'dīri, sē kōpi ní úvá ngá sēzú.

³ Tā má ní lēzú Tītō rī pēzú mužú 'bá ĩrī be ĩmi vú 'dīlē rī, á lē ĩmi soki mūfēngā rī kú ĩnogósí rīi kōpi tēē, sū má ní ęzi ĩmi ní rī tñjī. 'Dīri lū 'yozú kīnī, tā 'bá ní ĩmi ĩngúzú rī adri ũnjō ku.

⁴ 'Bá Yēsú rī ē'yī 'bá gī āngú Mākēdōniyā vé rī agá rī pi ē ĩmúki té dō má vú sī ĩndī, kōpi ĩsúki té dō ĩmi soki mūfēngā rī ĩnogósí gī kuyé, ĩsúzú á lū ĩmi ní gī, ma té drīnjá ĩsú rá, 'bo ĩmi té drīnjá ĩsú ambamba.

⁵ Kúru má ũsū, á lē Tītō rī pēē 'bá uruko'bée be muų ĩmi vúgá 'dīlē, kōpi ā muki rī ĩsú mūfēngā ĩmi ní ā'yī sēē rī, ĩmi soki kú ĩnogósí gī. Mūfēngā ĩmi ní lēē sēē rī, lē tā ni ē ĩngá ĩmi éšj agá, adri 'yozú kīnī, ĩ tā ni lū ĩmi ní ũkpō sī 'dīni ku.

Ūri ĩ ní rīi āmbúgú rī

⁶ ĩmi ndrekí tā 'dīri múké, "Bá ómvú 'āapi kīnikiniyā rī, ĩri ānyāngā ni ĩsú kīnikiniyā, 'bá ómvú 'āapi āmbúgú rī, ĩri ānyāngā ni ĩsú āmbúgú."

⁷ 'Bá lēpi ngá sēpi rī, tā ni ē ĩbí ĩngá éšj ní gé, mi dō rī ngá sē, lē mi sē éšj be céré, adri 'yozú kīnī ĩ mī mī ní ũkpō sī 'dīni ku. Múngú lē 'bá ngá sēpi éšj be céré rī lēlē.

⁸ Múngú rī éšj be múké, ngá ĩmi lēē rī pi ārēvú céré, ĩri sē ĩmi ní rá, ĩmi adri ngá be ambamba, ĩmi ícō sē 'bá uruko'bée ē ĩzā kozú rá,

⁹ sū Búkū Múngú vé rī ní 'yoó rī tñjī, "Múngú rī ngá sē 'bá ngá ākó rī pi ní, sū éšj ní ní lēē rī tñjī,

ĩri tā 'o mužú pīrī ũdū ākó."

¹⁰ Múngú rī 'bá ómvú 'ā'bá rī pi ní ũri awa nī, ĩri 'bá rī pi ní ānyāngā awa nī. ĩri ĩmi ní ũri saása ni sēē nī, ĩri sē ĩmivé ngá rī va va, ĩmi ngá sē ambamba 'bá ngá ākó rī pi ní.

11 Ádarú Múngú ri ĩmi ní ā' bú sē lětj be āndiāndi, ĩmi sēki ri ngá 'bá rī pi ní ేశj be céré. ĩmi sēki dō ĩmivé ngá 'bá ngá ákó rī pi ní, ĩri sē kōpi ōwō'difō sē Múngú ní.

12 Ngá ĩmi ní sēé 'bá Múngú vé adri 'bá ngá ákó rī pi ní 'dī'bée, ĩmi sēki ేశj be céré agaa rá, ĩri sē 'bá kárákará pi ĩmú Múngú ní ōwō'difō sē.

13 'Bá rī pi ĩmú Múngú ri ingú ngá ĩmi ní sēé 'dī'bée sī. Ngá ĩmi ní sēé kōpi ní 'dī'bée, ĩri lū kīnī, ĩmi ేశ' yīki ũ'dúkó múké Kúrísitō vé rī ā tā 'duj ngaa rá.

14 Kōpi Múngú ri zj ĩmi ní ేశj be céré, Múngú ní ĩmi ní ేశj múké sēé ĩ izā kozú rī sī.

15 Ōwō'difō Múngú ní, ĩri ní ívé Mvā sēé fēfē rú tā be āmbúgú āmbúgú rī sī. Tā 'bá ní rii átá ĩrivé tā sī 'dīri, tā ni aga rá.

10

Páulū átá ívé ేశj ā tā

1 Ma Páulū 'i, á mā ĩmi Kúrísitō ేశj be múké āzini tā be mādā rī ā rj sī. ĩmi ũšjki kīnī, má ní adringará gá ĩmi āsámvú gé, ma rī 'o ũrj sī, má kádō fūu ĩmi rj 'bá gá sī rárá rú, má íbī adri ũrj ákó ndō.

2 'Bá ũrj'kō'bée 'yoki ũnjō sī kīnī, 'bá rī tā 'o sū 'bá Múngú rī nī 'bá kuyé rī pi tīnj, sē má átá kōpi drjgé ũkpō sī. 'Bo má kádō caá ĩmi vúgá 'dilé, lē ĩmi 'okí tā múké, má átá rī ĩmi drjgé ũkpō sī sū má ní átá 'bá tā ũnjí 'o'bá rī pi drjgé rī tīnj ku.

3 'Bá rikí dō adrii nyōókú drjgé nōgō drāāsiyā, 'bá 'dikí ేశ' dī sū 'bá nyōókú drjgé rī pi ní rii 'dij rī tīnj ku.

4 Ngá ేశ' dī vé 'bá ní rizú ేశ' dī 'dizú ari 'ba Múngú vé rī pi ndézú āni nō'bée, adri ngá 'bá nyōókú nōri drjgé rī pi ní rizú ేశ' dī 'dizú rī pi kuyé, 'bá rī ũkpō Múngú vé rī áyú rizú ేశ' dī 'dizú ari 'ba Múngú vé rī pi ā ũkpō ndézú āni.

5 'Bá lēki āfū, āzini āgátá riipi lětj Múngú rī nījzú rī ugaapi rī izaá 'diisī rá, 'bá lēki 'bá yīkī be 'dīni 'dī'bée ā újaki ívé yīkī, kōpi ā 'dukí rī tā Kúrísitō vé rī ngaa.

6 Lē ĩmi 'dukí tā Kúrísitō vé rī ngaa ేశj be céré, ā'diātāsiyā 'bá Kúrísitō vé tā 'du 'bá nga 'bá ku rī pi, 'bá kōpi ĩrīnā rá.

7 ĩmi rī 'bá rī ndre rj 'bá gá kīnī, ĩri 'bá Kúrísitō vé ni. ĩmi 'yoki dō kīnī, ĩmi ádarú 'bá Kúrísitō vé ni, lē ĩmi nīkī 'yozú kīnī, 'bá ádarú 'bá Kúrísitō vé ni, sū ĩmi tīnj.

8 Ma dō rī ma ingú ũkpō Úpí Yēsū ní sēé má ní rī sī ambamba drāāsiyā, ũkpō 'dīri, ĩri sē ĩmi pá tu ĩmivé ేశ' yīngará agá ũkpō ũkpō, ĩmivé ేశ' yīngará gō isj vulé ku. Āni sē má adri drjnjá sī ku.

9 Kōkōbī má ní sīi sēé ĩmi ní rī pi, á lē ā sē ĩmi ní ũrj ku.

10 ĩmi āsámvú gé, 'bá ũrj'kō 'ri 'yo, "Kōkōbī Páulū ní sīi rī pi agá, sī tā 'a ní gé 'dāá ũkpō ũkpō, ũkpō ni ambamba. 'Bo rj 'bá gálésī, Páulū rī ũkpō ákó, ĩrivé tā átá rī pi ేశj ákó."

11 'Bá 'dīni 'dī'bée ā nīkī amá múké 'yozú kīnī, á ca dō ĩmi vúgá 'dilé gí, ma tā rī 'o sū má ní sīi sēé ĩmi ní kōkōbī agá āngū vjrá gálésī rī tīnj.

12 'Bá ũrj'kō'bée rī ĩ ingú 'dīgé kīnī, ĩ ndēki tā sī céré nī, 'bo 'bá ícókí 'bá ingú sū kōpi ní rii ĩ ingú rī tīnj ku.

13 'Bo 'bá ingúkí 'bá ũkpō ĩ ní sēé 'bá ní kuyé rī sī ku, 'bá lēki 'bá ingú ేశj Múngú ní sēé 'bá ní, 'bá ní rii ngaa rī sī. ేశj 'bá ní ngaa rī, 'bá ālē ĩmi be trj ālu.

14 'Bá lēki 'bá ingú mujú bādāru ku, ā'diātāsiyā 'bá íjki ándúru ũ'dúkó múké Kúrísitō vé rī ũlūú ĩmi ní rá.

15 Lē 'bá ingúkí 'bá tā 'bá ũrj'kō'bée ní 'oó rī sī ku. 'Bá 'bāki 'bá ేశj agá 'dālē 'yozú kīnī, ĩmi dō ũkpō ũkpō ĩmivé ేశ' yīngará agá, ĩri sē ేశj 'bávé ĩmi āsámvú gé rī, ĩri mba mujú drjdrj.

16 Kuru 'bá ícó ũ'dúkó múké rī jī mū ũlū āngū ĩmi gārā gá sī rárá rú, 'bá āzi ní drī mujú ేశj ngaa 'a ní gé kuyé rī agá.

17 Búkū Múngú vé rī kīnī, "Bá rī lē dō 'i ingú, lē 'e ingú 'i tā Úpí ní 'oó 'í ní rī sī."

18 'Bá 'yoopi kīnī 'i 'bá múké rī, ĩrivé tā 'yoó 'dīri ేశj ákó. Ngá múké rī, lē Úpí Yēsū Kúrísitō ā 'yo ĩrivé tā kīnī, ĩri 'bá múké nī.

11

Páulū pi 'bá áyūāyū ũnjó rú rī pi be

1 Ma dō rī átángá azakaza vé ni átá, lē ĩmi 'bāki bī rizú tā má ní rii átá rī yizú ేశj be mādā. Lē ĩmi 'bāki bī tā rī yizú.

2 Á 'bá ĩmivé tā má ేశj agá āmbúgú, sū Múngú ní ĩmivé tā 'bāā āmbúgú 'i ేశj agá rī tīnj. Á lē ĩmi ā'yīi sēé jeé Kúrísitō ní, sū ĩ ní mva ũkūnjá kácánjá rú ní ā'yīi sēé jeé ágó álu ní rī tīnj.

3 'Bo má ũrj sī, ā'diātāsiyā 'bá ũrj'kō'bée ĩmú ĩmi mī ũ'bā, sē ĩmivé yīkī rī 'i újā ícá ũnjí, sū ĩnī ní Évā* ē mī ũ'bāā rī tīnj, sē ĩmi Kúrísitō rī gā sī.

4 'Bá ũlūki ĩmi ní tā Yēsū vé rī gí, Índrí Uleteré rī ású ĩmi rá, ĩmi ేశ' yīkī ũ'dúkó 'bá ní ũlūú rī múké. 'Bo 'bá āzi ĩmú tā Yēsū vé rī újā ũlūú ĩmi ní ũ'dū be túngú, ĩmi ā'yīkī nóni índrí túngú ni vé tā, ĩmi gāki ũ'dúkó múké 'bá ní ándúru ũlūú ĩmi ní drjdrj 'dāri sī.

10:17 10:17 Yērēmíyā 9:24 * 11:3 11:3 Évā: Évā rī ũkú Múngú ní í'dó gbii drjdrj rī. ĩri éndrēpi 'bá vū drjgé rī pi vé ní céré. ĩnj ũ'bā Évā ē mī, nya peṭi ā ũ'a Múngú ní 'yoó ā nyaki ku rī. 'Í lā í'dóngará 3:1-19.

5 'Bá áyúáyū ũnjó rú 'yo'ba kīnī, ī ndēkī 'bá rī pi tā sī céré nī 'dī'bée, ẹ̀jí má ní ngaa rī ndē kōpivé rī rá.

6 Átángá má ní ríí átá rī índré sū 'bá ī ní ímbá kuyé ní tñjī, 'bo á nī tá ambamba. 'Bá ũlúki ími ní tá rī pi ārēvú céré uletere.

7 Á 'o ũnjí má ní ma 'bāzú kú mādā ími ññjízú rizú ú'đúkó múké Múngú vé rī ũlúzá ími ní kána?

8 Má ní rizú ẹ̀jí ngazú ími ásámvú gé rī gé, má u'dú múfēngá 'bá kánísá uration' bée agá rī pi vùgá ẹ̀jí rī ngazú ānī.

9 Lóki má ní adrizú ími be trj rī gé, má adri dō ngá ākó drāāsiyā, á zī ngá ími tī gé aluñani kuyé, ā'điātāsiyā 'bá Yēsū rī ẹ̀'yī' 'bá gí ímú' 'bá āngū Mākēdōniyā vé rī gélésila rī pi sēki má ní ngá ma ndē' 'bá rī pi nī, á gō ngá āzi zīí ími tī gé đjī ku.

10 Áda ádarú Kúrísitō vé tá áda rī ní adrii má ẹ̀sí agá anigé rī sī, 'bá āzi āngū Ākáyá vé rī' agá 'dígé ícópí 'yoópi kīnī, má íngú ma tá 'dīri sī ku 'dīni 'dāáyo.

11 Adri 'yozú kīnī, á lē ími ku 'dīni kuyé, Múngú nī rá, á lē ími lēvé.

12 Á lē tá rī 'oó mužú sū má ní ríí 'oó nñjī rī tñjī, ā uga rī 'bá rī' 'bá ī íngú' 'bá 'yo'ba kīnī ī rī ẹ̀jí nga sū 'bá tñjī 'dī'bée vé ẹ̀jí ā ngangará rá.

13 'Bá áyúáyū ũnjó rú 'dī'bée, kōpi 'bá ũnjó rú ní pi, kōpi rī ẹ̀jí nga ũnjó sī, kōpi 'đukí ī 'bāá kuú Kúrísitō vé 'bá áyúáyū ní pi rú.

14 'Bo má ẹ̀sí tī tá 'dīri sī aluñani kuyé! Ā'điātāsiyā Sātānā 'du 'i 'bāá sū mālāyikā ũtūñá vé rī tñjī.

15 Sātānā vé átí' 'bá rī pi ā 'đukí dō ī 'bāá 'bá tá 'o' 'bá pīrī ní pi tñjī drāāsiyā, tá 'dīri sē má ẹ̀sí tī ānī aluñani ku. Uđū ní gé, ī ímú kōpi írīñā tá ũnjí kōpi ní 'oó rī sī rá.

Paúlú íngú 'i izāngā 'i ní nyaá rī sī

16 Á lē ẹ̀ndījī 'yoó ími ní đjī, 'bá āzi ā ũsū 'yozú kīnī, ma azakaza rú 'dīni ku. Ími ũsūkí dō kīnī, ma azakaza rú, ā adri sū ími ní 'yoó ma azakaza rú rī tñjī, má íngú rī ma íngungū.

17 Ádarú tá má ní átá 'dīri adri 'yozú kīnī, tá Úpí ní lēé má átá rī kuyé, íngungará má ní ma íngúzú 'dīri, íri lū kīnī, ma rī átá sū 'bá azakaza rú ní tñjī.

18 'Bá uration' bée dō rī ī íngú tī ī ní ngaa rī sī, ma kpá ma íngú sū kōpi tñjī.

19 Ími ũsūkí kīnī, ími nīkí tá rá, 'bo ími rī 'bá azakaza rú ní pi vé tá yj.

20 Ími rī sē 'bá rī pi rī ími 'bā áamá sū tūgēřī tñjī, kōpi rī ímivé ngá ali ími drígé

sī, kōpi rī ímivé ngá ali ími drígé sī mī mbamba sī, kōpi rī ī íngú, 'bo kōpi rī ími ide.

21 Má ā'yī rá, tá ī ní 'oó 'dī'bée tñjī 'dīri, íri drīñjā sē! Tá 'dīni 'dī'bée ndē 'bá ũkpó rá.

Ma nōni rī átá sū 'bá azakaza rú ní tñjī, kōpi dō rī ī íngú, ma kpá ma íngú rá.

22 Kōpi kīnī dō ívé sūrú Ēbéré, ma kpá Ēbérégū, kōpi kīnī dō ívé sūrú Ísérélē, ma kpá Ísérélēgū, kōpi kīnī dō ī úyú Ābūrámā[†] vé nī, ma kpá úyú Ābūrámā vé nī.

23 Kōpi kīnī 'dīri ī nyo rī ẹ̀jí nga Kúrísitō ní? Á nī rá, ma rī átá sū 'bá drī be ábápi gí ní tñjī. Á nga ẹ̀jí Kúrísitō ní ũkpó sī kōpivé rī ndēé rá, ríkí má ũ'yī jó ī ní rizú āngū ũ'yízú rī agá vú be kárakarā, ríkí ma ũgbāá ũnjí ũnjí vú be kárakarā, á nya izāngā drādrā ē tī ísū vú be kárakarā.

24 Yāhúđjī rī pi ũgbákí ma zāá lā' 'bú ī ní údé āngū ũgbāzú ní sī caá vú be tōwú, vú ālu ālu kōpi ríkí ma ũgbāá caá pūkú na drī ní ũrōmī.

25 Ūgalaku Rómā vé rī pi ũgbákí ma kēlīñā sī caá vú na, mávé arī' 'ba rī pi úvīkí ma írā sī, kúlúmgbā āndiāndi na má ní rizú ẹ̀cízú rī pi ríkí ī ũsū írā rú' 'bá gá, ānī sē kōpi ríkí ũtī yīí ā ndúgé, sē má adri yīí tafu rī agá 'dāá íñjī be rá, ũtū nñjī.

26 Ẹ̀cī má ní tuú mujī rará rú vú be kárakarā 'dī'bée agá, má ẹ̀dípáa Yāhúđjī rī pi, 'bá adri' 'bá Yāhúđjī rú ku rī pi be, kōpi sēki má ní izāngā ambamba, má ísū izāngā 'bá rī' 'bá āngū alí' 'bá rī pi drígé, āzini á nya izāngā yīí āmbúgú đjīpi đjīpi rī agá 'dālē. Kūrú rī pi agásí, āngū ā'wí cinyáfá rú rī pi agásí, yīí bālālā rī pi agásí, 'bá 'yo'ba kīnī, ī nīkí Úpí Yēsū rī gí 'dī'bée drígé, á nya izāngā ambamba.

27 Má ũ' 'bē ẹ̀jí ngaa tá ũkpó ũkpó ní pi agásí, íñjā kárakarā á ko ú' 'dī kuyé. Má adri ẹ̀bīrī sī, yīí úvá ndē ma, ngá má ní nyaanya ni 'dāáyo. Ígbé fū ma ambamba, bōngó má ní suú sēepi má rú' 'bá ní kozú ní 'dāáyo.

28 Ízāngā má ní ríí nyaá kárakarā 'dī'bée agá, ú' 'dú ālu ālu, 'bá Yēsū rī ẹ̀'yī' 'bá gí vūrā āndiāndi agásí rī pi vé tá rī fīi má ẹ̀sí agá, sē á rī kōpi ā tá ũsū.

29 'Bá rī dō ũkpó ákó, ma írivé tá 'du 'bā má ẹ̀sí agá tá āmbúgú rú. 'Bá āzi úbé dō 'bá uration' deé ũnjikānyā agá, íri sē má ẹ̀sí rī veve.

30 Ma dō ma íngú, ma rī ma íngú má ní adrii ũkpó ákó rī sī.

† 11:10 11:10 *Āngū Ākáyá vé rī*: Kūrú Kōrinitō vé rī rī āngū Ākáyá vé rī agá. ‡ 11:22 11:22 *Ābūrámā*: Múngú zī Ābūrámā rī kīnī, á ku ívé 'bá 'bētí ásámvú gé rī pi, á ku ívé āngū, ā 'de mujī āngū āzi ú' dī ní gé. Ābūrámā rī ẹ̀'bīpi Yāhúđjī rī pi vé rī, tñkí íri íli élifū ālu mūdūrūlū ārō (1,800) gé, ísū tñkí drī Yēsū rī kuyé. † lā 'dóngará 12-25.

³¹ Múngú 'bávé Úpí Yēsũ Kúrisitō vé Ètèpì nī tā má ní ríí átá 'dì'bée rá, adri ùnjò ku, è íngúkí Múngú rí mužú nyonyo.

³² Lókí má ní adrizú kùrjú Dāmāsékē vé rī agá 'dālē rī gé, gávānā adriipi 'bāgú Àrētá ã pále gá rī 'bā āngaráwá rī pi ríi kèjéti kání vé rī pi ùtēē, kòpì á rúkí rí ma.

³³ 'Bo 'bá urukò kokí mǎ ìzā, 'duki ma suu wūrūgū agá, kòpì sukí ma kùrjú rí vé kání rí vé ùlè gá sī mužú vūgá 'dāá, má ápá mǎ náké.

12

Yēsũ ì'da tā Páulū ní ìndrīlīkí agá

¹ Ma ma íngú mužú íngúngū, á nī rá íngúngará má ní ma íngúzú 'dīri, ngá āzi má ní ícò ísù 'a ní gé 'dāáyo, 'bo ma ma íngú mužú ìndrīlīkí, āzini tā Úpí Yēsũ ní ì'daá má ní rí sī mužú drīgélē.

² Ma Páulū 'i, má è'yī Kúrisitō rí gí, ìndrīlīkí agá, 'duki má jǐ mužú adrii vūrā Múngú vé 'bū gé 'dālē rī agá, vùdrī ní 'du nóni caá ílì muždrī drī ní su. Í ní ma 'duzú mužú rī gé, 'duki dō ma mužú mǎ rǔ'ba be 'bōrò yā, dō 'duki má ìndrī mužú yā, á nī kuyé, Múngú nī íngá nī.

³ 'Duki dō ma mužú mǎ rǔ'ba be 'bōrò yā, dō 'duki mǎvé ìndrī mužú áyu yā, Múngú nī íngá nī.

⁴ 'Duki ma mužú vūrā Múngú ní adrizú rī gé, á ca mužú tā ùnyī be ambamba í ní ícò tā ní ùlūú bǎ ku ní yī.

⁵ Ma rí ma íngú tá 'dāri sī, adri 'yozú kíní, ma rí má ngúlúpi íngú yā 'dini ku, tá má ní ícò ma íngúzú rī, ìri 'yéjǎ tá má ní adrii úkpò ákò rí sī.

⁶ Má íngú dō ma íngúngū drāáasiyā, má ícò adrii azakaza rú ku. Ma tá áda rí átá mužú áyu. 'Bo á lē ríí átá mužú bādārú ku, 'bá āzi á ũsú rí 'yozú kíní, tá má ní 'oó, āzini má ní átá rī, á ndē tá sī nī 'dini ku.

⁷ Ma nóni rí má èsǐ 'bá rizú tá āyāzú āyāyā má ní ndreé 'dāri á tá ũsúzú. Ípēkí Sātáná vé ìndrī ùnjí áyúáyú ní ímú má ní ìzāngǎ sēē ùnjí ùnjí, mǎ íngú rí ma ānī ku.

⁸ Á mǎ Úpí Yēsũ rí caá vù be na, ā 'du ìzāngǎ má ní ríi nyaá rí mǎ rǔ'ba gá sī rá.

⁹ 'Bo ìri ní újázú má ní kíní, "Ngá 'yéjǎ ní ní lēē rī, ìri èsǐ múké mǎvé rī. Mí dō úkpò ákò, mǎvé úkpò rí èjǐ nga mǎ rǔ'ba gá rá." Kúru má ní adrii úkpò ákò rí sī, ma ānī āyīkò sī, ma ma íngúngū, Kúrisitō ā sē rí má ní úkpò bēni.

¹⁰ Má adri dō úkpò ákò, ā rikí dō ma u'daá, má nya dō ìzāngǎ, á òçúkí dō ma ùnjí ùnjí, āzini má rí dō tá ènjǐnjǐ 'dujú drāáasiyā, á nī rá, ìri múké Kúrisitō vé tá sī. Ma dō úkpò ákò, Kúrisitō rí má ní úkpò sē rá.

Páulū 'bā èsǐ 'bá Yēsũ rí è'yī'ba gí Kōrinītō agá rí pi drīgé

¹¹ Má ìndré sǔ 'bá azakaza rú ní tǐni, ìmi sēkí ma ìndré azakaza rú nī. Ìmi té kōdò ícò èjǐ má ní ngáá múké rí vé tá átá nī. 'Bá áyúáyú ùnjò rú 'yo'ba kíní, Ìndēkí 'bá rí pi tá sī céré nī 'dì'bée, èjǐ má ní ngáá rí ndē kòpivé rí rá.

¹² Má ní rizú èjǐ ngazú ìmi āsámvú gé rí gé, á 'bá èsǐ mǎdā èjǐ ngazú úkpò sī, á 'o tá āyāzú āyāyā ní pi, āzini tá ambugu ambugu ìndré'ba ìndréndrē ní pi. Tá má ní 'oó ù'dū be túngú túngú 'dì'bée, ìri mǎvé èjǐ má ní ngáá adrizú Yēsũ vé 'bá áyúáyú ní rú rí vé tá lū nī.

¹³ Ngá má ní 'oó 'bá kánísā vé rí pi ā urukò ní rá, má ní 'oó ìmi ní kuyé rí á'dí? Ngá má ní 'oó kuyé rí, 'yéjǎ á zǐ mǔfēngā ìmi vúgá kuyé. Ìmi trūkí má tá ùnjí má ní mǔfēngā zízú ìmi vúgá kuyé 'dīri á tā sī rá.

¹⁴ Nóni mǎvé mungará má ní lēzú mužú ìmi ndrezú nōri, ìri vú na nī, 'bo á lē ogu 'bāá ìmi drīgé ku, á diātāsīyā á lē ngá ìmi vúgá kuyé, á lē ìmi 'duki tá Kúrisitō vé rí ngáá mužú áyu. Ìmi ndrekí drí ká, anjinǎ nyirínǎ rí pi ícókí 'bá ì tǐ'ba rí pi á tá mbaá ní ku, 'bá anjinǎ rí pi tǐ'ba rí pi anjinǎ rí pi á tá mba nī.

¹⁵ Ma adri āyīkò sī má ní lēē ma adii ìmi tá sī rí sī. Á lē ìmi agaá rá, 'bo ìmi lēkí ma ku āsǐ?

¹⁶ Ìmi á'yīkí rá 'yozú kíní á 'bá ogu ìmi drīgé kuyé, 'bo 'bá urukò'bée ũsúkí kíní, ma rí ma nje mužú ngá upa ìmi drīgé sǐ mǐ mbamba sǐ.

¹⁷ 'Bá má ní pēē mužú ìmi vúgá 'dì'bée 'duki nyo ngá ìmi drīgé sǐ mǐ mbamba sǐ rá?

¹⁸ Á pē Tǐtò pi 'bá Yēsũ rí è'yīpi gí ní be mužú ìmi ndreé, 'bo Tǐtò 'du ngá āzi ìmi drīgé sǐ mǐ mbamba sǐ kuyé. 'Bá 'duki tá rí ngáá sǔ Tǐtò ní 'dujú ngáá rí tǐni.

¹⁹ Ìmi rí ũsú, tá 'bá ní ríí átá 'dīri, 'bá nyo rí 'bá èrǐ? 'Bá rí tá 'dīri ùlú ìmi ní Múngú èndrèti gé, sǔ átí'ba Kúrisitō vé ní pi tǐni. Ìmi ùndí mǎvé rí pi, tá àrèvú céré 'bá ní ríí 'oó rí, 'bá lēkí ìmi útú, ìmi adriki rí úkpò úkpò ìmivé è'yīngará agá.

²⁰ Ma rí 'o ũrǐ sǐ, sá āzi ní sǐ, má kǎdò mužú ìmi ndreé, tá ìmi ní ríí 'oó rí sē má ní āyīkò ku, tá má ní ríí 'oó rí sē kpá ìmi ní āyīkò ku. Tá má ní ũrǐ sēepi ìmi tá sǐ rí, āgátá ìmivé rí, á'yā, 'a vengará, acongará, ùnjò ùlǐngará 'bá āzi drīgé, á'yóngará, 'bá u'dangará, áfú, āzini íngángará tá sǐ mgbárási rí.

²¹ Ma adri ũrǐ sǐ, má kǎdò gōó mužú ìmi ndreé dǐi, á mužú dō ísú 'bá urukò ìmi āsámvú gé, kòpì drí rí ùnjíkányá 'o mužú, rí òwǔ 'bá mužú bādārú, 'okí tá pǐrǐ ku,

kōpi ri ēbīrī rŭ'ba nōri vé rī vé tā 'du nga áyu, ma adri drīnjā sī Múngú ɛndrɛtj gé, kōpi ní ɛsŭ újā kuyé rī sī.

13

Tā ũdũmbītā Páŭlū ní átá ũkpó ũkpó rī

¹ Mávé mungárá ĩmi vúgá ĩmi ndrezú nōri, ĩri vú na ni. Síkí Búkū Múngú vé rī agá kīnī, "Tōkí dō 'bá, lēkí dō ĩrivé tā līj, lē 'bá ĩrī, dōku 'bá na tā rī ndre'ba ĩ mŭ sī rá ni pi ā adrikí ĩndī."

² Ándúru má ní mužú ĩmi ndrezú vú ĩrī rī gé, má átá ĩmi ní ũkpó ũkpó, má kīnī, 'bá ũnjikányā kuúpi ku rī, ma ĩri ĩrīnjā rá. Nóni má ní drī adrizú ĩmi gārā gá sī rará rú rī gé, á lē tā 'dīri ɛndīj lūu ĩmi ní dīj. Má kādō ma újā gōō ĩmi vúgá 'dīlé, 'bá ándúru ũnjikányā 'o'bá rī pi 'bá ũrukō ũnjikányā 'o'bá vúlé rú rī pi be, ma kōpi ĩrīnjā rá.

³ ĩmi lēkí nīj 'yozú kīnī, Kúrisitō ri sē ma ri tā rī átá nī. Kúrisitō adri ũkpō ákó kuyé, ĩri ũkpō be 'bá ũnjikányā 'o'bá ĩmi ásámvú gé rī pi ĩrīnjázú.

⁴ ĩ ní ĩri gbázú peŭj alambaku sŭgé rī gé, ĩri ũkpō ákó, ĩri nōni ri adri ũkpō Múngú vé rī sī. 'Bá ándúru ũkpō ákó, sŭ Kúrisitō ní ándúru adrii ũkpō ákó rī tŭnj, 'bo ĩmi ĩmŭ ndre 'bá ĩmŭ adri ũkpō Múngú vé rī sī, sŭ Kúrisitō ní adrii rī tŭnj.

⁵ Lē 'bá ālu ālu ā ũ'bī 'i amá ɛ'yī dō Yēsŭ ri rá. ĩmi nīkí amá 'yozú kīnī, Kúrisitō Yēsŭ ri adri ĩmi agá 'dīni kuyé? ĩmi ɛ'yīkí dō ĩri kuyé, ĩmi í'dé ũ'bīngárá 'dīri sī rá.

⁶ Má ũsŭ ĩmi ícō nī amá rá 'yozú kīnī, 'bá agakí ũ'bīngárá rī gī.

⁷ 'Bá 'okí dō tā rī fūu pīrj kuyé drāāāsīyā, 'bá ri Múngú ri zj, ĩmi 'okí rī ũnjikányā ku. 'Bá zīkí Múngú ri, adri 'yozú kīnī, 'bá ĩndrēkí rī ānī múké yā 'dīni ku, ĩmi 'okí rī tā pīrj.

⁸ Lē 'bá oŭukí tā áda rī ku, 'bá 'dŭkí tā áda rī ngaंगा.

⁹ 'Bá adrikí dō ũkpō ákó drāāāsīyā, 'bá āyīkō sī ĩmi ní adrii ũkpō ũkpō Kúrisitō agá rī sī, āzini ĩmi ní ĩrivé tā 'dujŭ ngaá rī sī. 'Bá Múngú ri zj ĩmi ní, ĩmi 'okí rī tā 'dīri mužú drjgélé.

¹⁰ Má ní drī cazú ĩmi vú 'dīlé kuyé rī gé, á lē tā 'dī'bée sī sē ĩmi ní drjdrj, má kādō caá ĩmi vú 'dīlé, má átá rī ĩmi drjgélé ũkpō sī ku. Úpi sē má ní ũkpō 'dīri ĩmi ĩzā kozú, adri 'yozú kīnī, ĩmi 'ozú ũnjj ku.

Páŭlū vé mōdó ā ũdũ sēé rī

¹¹ Má ɛdrīpīj má ɔmvúpīj Kúrisitō ri ɛ'yī'ba gī rī pi, lē ĩmi újákí ĩmivé adringárá ɛ ícá múké, lē ĩmi yīkí tā má ní sīi kōkōbī 'dīri agá rī yīyī. Lē ĩmi adrikí múké yīkī be ālu, tākíri ā adri ĩmi be. Múngú 'bá lēépi

lēlé, rīipi tākíri sēépi 'bá ɛsŭ agá rī ā adri ĩmi be.

¹² Lē ĩmi u'dekí ĩmi ɛzīj bēdrj sī.

¹³ 'Bá Múngú vé rī pi céré sēkí ĩmi ní mōdó.

¹⁴ ɛsŭ múké Úpi Yēsŭ Kúrisitō vé rī, lēngárá Múngú vé rī, āzini ũkpō ĩndri Uleteré 'bá úmúpi trŭ rī vé rī ā adri ĩmi be céré.

**Kòkòbì Páulũ ní sǐ sěé 'bá
Gälätíyá
vé rǐ pi ní rǐ
Tã búkũ rǐ vé rǐ á
ülüngará**

Gälätíyá ri ágágá āngũ nóni ĩ ní zǐj Tákí rǐ agá. Páulũ pi Bārúnábá be, kòpi sèki ú'dúkò múké Yèsũ vé rǐ kũrũ Gälätíyá vé rǐ pi agásí, sè 'bá kárákará újákí èsǐ Yèsũ ri è'yǐzú rá (Èzǐ 13-14). Páulũ kǐnǐ, 'bá ícókí Múngú ní àyíkò sěé èzǐ 'bá ní ngaa rǐ sǐ ku. 'Bá 'yéná adri pǐrǐ Múngú èndrètǐ gé è'yǐngará sǐ, sũ Yáhúđǐ rǐ pi vé é'bǐpǐ Ábūrámá tǐnǐ. Cápítá 5-6 lũ 'bá ní kǐnǐ, 'bá Yèsũ ri è'yǐ' 'bá gǐ rǐ pi, lè Índrǐ Uletere rǐ á ùlũ 'bá ní tã pǐrǐ 'bá ní adrizú Kúrísítǐyǎnǐ rú rǐ nǐ, á sè rǐ 'bá 'dúkí rǐ tǎjmbǐ Múngú vé rǐ ngaa, āzini 'bá lèkǐ rǐ 'bá urukò lèlè.

Páulũ sè módó Kúrísítǐyǎnǐ Gälätíyá gá rǐ pi ní

¹ Ma Páulũ ĩ ní zǐj ímú èzǐ ngaa Yèsũ Kúrísítò vé 'bá áyúáyú ní rú rǐ 'i. Mávè zǐngará nòri íbǐ íngá 'bá áda vúgá kuyé, íbǐ íngá Yèsũ Kúrísítò vúgá, āzini Ètèpǐ Múngú ĩri ingaapi gòopi idri rú drāngará galésǐ rǐ vúgá.

² 'Bá má ògǔpǐj Yèsũ Kúrísítò ri è'yǐ' 'bá gǐ, adri' 'bá má be trǐ nò' bée be, 'bá sèkǐ ĩmǐ ní módó.

Īmǐ 'bá Yèsũ ri è'yǐ' 'bá gǐ kánísá āndíāndí āngũ Gälätíyá vé rǐ agá rǐ pi, á sǐ kòkòbì 'dǐrǐ sěé ĩmǐ ní nǐ.

³ Tákiri, āzini èsǐ múké 'bá Ètèpǐ Múngú vé rǐ, āzini Úpǐ Yèsũ Kúrísítò vé rǐ ā adri ĩmǐ be.

⁴ Úpǐ Yèsũ Kúrísítò sè 'i dráá ròbòñò rú 'bávè ùnjlkányá ā tã sǐ, 'bá pazú tã ùnjǐ nyòòkú nòri vé rǐ agásí, sũ 'bá Ètèpǐ Múngú ní tã ní ùtǐj rǐ tǐnǐ.

⁵ È íngúkí Múngú ri mužú nyonyo. Āmǐnā.

Ú'dúkò múké áda rǐ, ĩri 'yéná ālu

⁶ Má èsǐ ísú ízāngá, ĩmǐ ní koro Múngú ĩmǐ zǐjpi èsǐ múké Kúrísítò vé rǐ sǐ rǐ kuú rá, ĩmǐ ní gòó ĩmǐ újá ú'dúkò túngú ní vé tã 'dujú ngaa áyu rǐ sǐ.

⁷ 'Bá urukò ímúkí ĩmǐ drǐ izaá, kòpi újákí ú'dúkò múké 'dǐri ùlũ gòròñò rú, 'bo ú'dúkò 'dǐri adri ú'dúkò múké Kúrísítò vé nǐ ku.

⁸ Ú'dúkò múké 'bá ní ándúrú ùlũ ĩmǐ ní gǐ 'dǐri, 'bá āzi ímú dō újá ùlũ túngú, dō ĩri mǎláyíká íngápi 'bù gélésǐ ní yá, dō 'bá āzi yá, dō ma 'i yá, Múngú ā lǐ ĩrívè tã ùnjǐ.

⁹ Ándúrú á 'yo ĩmǐ ní rá, á lè gòó èndǐj 'yoó ĩmǐ ní dǐj, 'bá āzi ímú dō ú'dúkò múké ĩmǐ ní ándúrú è'yǐj gǐ 'dǐri újá ùlũ túngú, Múngú ā lǐ ĩrívè tã ùnjǐ.

¹⁰ Īmǐ kádò úšúj, tã má ní rǐí átá 'dǐ' bée, ma rǐ átá àyíkò sězú 'bá áda ní? Tã má ní rǐí átá 'dǐ' bée adri 'yozú kǐnǐ, àyíkò sězú 'bá áda ní kuyé, ĩri àyíkò sězú Múngú ní. Mǎ rǐ tē dō tã 'dǐri átá àyíkò sězú 'bá áda ní, má ícò tē adrii átǐ' 'bá Kúrísítò vé nǐ ku.

Múngú zǐ Páulũ ri ní

¹¹ Má èdrǐpǐj má ómǔvǐpǐj, á lè ĩmǐ nǐkǐ múké 'yozú kǐnǐ, ú'dúkò múké má ní ùlũ ĩmǐ ní 'dǐri íbǐ íngá 'bá áda vúgá kuyé.

¹² Ú'dúkò 'dǐri 'bá āzi ímbá ma ānǐ nǐ kuyé, dōku 'bá áda ùlũ má ní nǐ kuyé. Yèsũ Kúrísítò 'i da 'i má ní ĩndrǐlǐkǐ agá, ùlũ má ní tã rǐ nǐ.

¹³ Īmǐ nǐkǐ rá, á rǐ mērè Yáhúđǐ rǐ pi vé rǐ 'dujú ngaa. Á rǐ 'bá Múngú vé rǐ pi òcǔj ùnjǐ ùnjǐ, á lè kòdò kánísá rǐ izaá.

¹⁴ Mērè Yáhúđǐ rǐ pi vé má ní ùnjǐ rǐ, béré mávè rǐ gé, 'bá āzi Yáhúđǐ rǐ pi āsámǔvǐj gé 'dǐgè ma ndèèpi ní 'dǎáyo, mērè má é'bǐpǐj pi ní ímbá 'bá ní rǐ, á 'du tã ní 'bǎá ùkpó ùkpó.

¹⁵ 'Bo Múngú 'bǎ èsǐ múké má ní, ĩpè ma ísú tǐkǐ drǐ ma kuyé. Múngú úšú.

¹⁶ 'i da 'i Mvòpǐ Yèsũ ri má ní, má mǔ ri ú'dúkò múké Yèsũ vé tã sǐ rǐ ùlũ 'bá adri' 'bá Yáhúđǐ rú ku rǐ pi ní. Tã 'dǐri má ísú íngázú 'bá áda vúgá kuyé.

¹⁷ Á mǔ Yèsũ vé 'bá áyúáyú adri' 'bá má sǐ drǐdrǐ Yērúsálémá gá 'dǎlè rǐ pi zǐj tã sǐ ālunǎnǐ kuyé, á 'de mužú āngũ Árabǐ rǐ pi vé rǐ gé. Vǔdrǐj ní gé, má ní gòzú má újázú mužú vǔlè kǐrǐ Dámásékè vé ándúrú má ní adrizú rǐ gé.

¹⁸ Ílǐ ná ā vǔdrǐj gé, má ní 'dezú mužú Pétèrò ri ndrezú Yērúsálémá gá 'dǎlè, 'bá adriki ĩri be caá ú'dú mudrǐ drǐ ní tòwǔ.

¹⁹ 'Bo má ísú Yèsũ vé 'bá áyúáyú rǐ pi ā urukò kuyé, 'bá má ní ísú ndree rǐ 'yéná Úpǐ Yèsũ èdrǐpǐ Yòkòbũ* 'i.

²⁰ Á 'yo ĩmǐ ní Múngú èndrètǐ gé, tã má ní sǐ sěé ĩmǐ ní 'dǐri adri ùnjò kuyé.

²¹ Vǔdrǐj ní gé, má ní gòzú 'dezú mužú āngũ Sírǐyá vé rǐ gé, āzini āngũ Kílikíyá vé rǐ gé.

²² 'Bo 'bá Kúrísítò ri è'yǐ' 'bá āngũ Yǔdáyá vé rǐ agá 'dǎlè rǐ pi nǐkǐ ma kuyé.

²³ Kòpi yǐkǐ 'yéná tã má ní rǐí 'oó rǐ ā kǔbǐ, 'bá rǐ pi rǐkǐ 'yoó kǐnǐ "Ágò ándúrú rǐipi 'bá òcǔjpi ùnjǐ ùnjǐ rǐ, ĩri nóni rǐ ú'dúkò múké ĩri ní kòdò lée izaá rǐ ùlũ 'bá rǐ pi ní."

²⁴ Kòpi íngúkí Múngú ri ānǐ rá má tã sǐ.

* 1:19 1:19 Yòkòbũ: Yòkòbũ cápítá 'dǐri agá rǐ ĩri Yèsũ vé èdrǐpǐ, ĩri 'bá Yèsũ ri è'yǐ' 'bá gǐ Yērúsálémá gá rǐ pi vé drǐkoma. 'Í lǎ Èzǐ 15:12-21; 21:18-19.

2

Yēsü vé 'bá áyúäyü rī pi ä'yīki tā Páulū ní ímbá rī rá

¹ Kúru íli mұdrī drī ni sū ā vұdrī gé, á gō muų Yērúsälémā gá 'dāá dīj, 'bá muų Bārúnábā be, á jī Tītō ri muųzú indī.

² Á 'de muų 'dāá, ā'diātāsīyā Múngú i'da má ní nī kīnī, má mu. Á ca muų drīkoma Yāhūdī rī pi vé Yēsü ri ē'yī' 'bá gī rī pi řsü Yērúsälémā gá 'dāá, má ní ũ'dúqō múké má ní rīi ũlūū 'bá adri' 'bá Yāhūdī rú ku rī pi ní rī ũlūū kōpi ní. Á 'du tā 'dīri ngāá 'dīni lūzú kīnī, ũ'dúqō má ní ũlūū 'dīri 'bá āzi ā oųw rī ku, ēžj má ní ngāá 'bá adri' 'bá Yāhūdī rú ku rī pi āsámvú gé rī ā drā rī kána ku.

³ Tītō 'bá ní muų řri be rī adri Yāhūdīgú kuyé, řri Gīrīkīgú, līki ágélé ni ē tī kuyé, 'bo drīkoma rī pi mīki řri sēé ágélé ni ē tī līj ũkpō sī kuyé.*

⁴ Á mu Yērúsälémā gá 'dāá, ā'diātāsīyā Yāhūdī ũrúqō ũsū' 'bá kīnī, i ē'yīki Kúrīsītō Yēsü rī gī rī pi ífiki 'bá āsámvú gé, drīwalā Yēsü Kúrīsītō ní sēé 'bá ní rī izaá 'dīisī rá, kōpi lēki 'bá 'bāá adrii tūgērī rú rīi tājmbj Yāhūdī rī pi vé rī 'duų ngāá.

⁵ 'Bo 'bá ā'yīki kōpivé tā 'dīri ālunāni kuyé, 'bá lēki ũ'dúqō múké áda 'dīri ā āwī adrii ími ēšj agá.

⁶ 'Bá ní 'bá ũmúngará gá Yērúsälémā gá 'dāá, 'bá drīkoma rú rī pi 'bāki tró tā āzi tā má ní ũlūū 'dī' 'bée drīgé kuyé. Múngú mīlé gá, 'bá rī pi céré trōtrō, kúru á 'du drīkoma rī pi vé tā 'bāá tā āmbúgú rú kuyé.

⁷ Kōpi ā'yīki rá kīnī, Múngú pé ma muų ũ'dúqō múké rī ũlūū 'bá adri' 'bá Yāhūdī rú ku rī pi ní, sū řri ní Pétērō ri péé muų ũ'dúqō múké ālu ālu 'dīri ũlūū Yāhūdī rī pi ní rī tīnj.

⁸ Múngú Pétērō ri péepi muųpi ũ'dúqō múké rī ũlūūpi Yāhūdī rī pi ní 'dīri, řri nóni ri ma áyú ũ'dúqō múké rī ũlū 'bá adri' 'bá Yāhūdī rú ku rī pi ní.

⁹ Yōkóbū pi Pétērō be, Yūwānī sī, kōpi ágófe kānisā vé rī, kōpi yīki ēšj múké Múngú ní sēé má ní rī vé tā rá, kōpi ēžiki 'bá Bārúnábā be drī řri sī. Lūzú kīnī, kōpi ā'yīki tā Yēsü Kúrīsītō vé 'bá ní ímbá rī rá, āzini kōpi ēžiki rá kīnī, 'bá ũlūki ũ'dúqō múké rī muųzú 'bá adri' 'bá Yāhūdī rú ku rī pi ní, i ívé rī ũlū muų Yāhūdī rī pi ní.

¹⁰ Tā kōpi ní zīj rī, kōpi kīnī, ícō dō rá, lē 'bá koki Kúrīsītīyānī adri' 'bá Yērúsälémā gá, ngā ákō rī pi ē řzā, tā 'dīri má ēšj agá nólé anigé má ní lēé 'oó rī.

* **2:3 2:3** *Ágélé ē tī līngára*: Múngú lū Ābūrāmā ní kīnī, anji ágō Ābūrāmā vé rī pi adriki dō caá ũ'dúqō ārō gī, lē ā ũlūki kōpi ā ágélé ē tī rá, lūzú kīnī, kōpi anji Múngú vé ni. 'Bá rī ā'yī dō 'i ágélé ē tī sēé līj gī, řri tājmbj Mósé vé rī 'du ngā. 'Í lā 'Í dōngára 17:9-14; Ēžj 15:1-5. † **2:12 2:12** *Ínyā nyangára*: Tājmbj Mósé vé rī ā'yī Yāhūdī rī pi ā nyaki ānyápā ũrúqō 'bée ku. Tā 'dīri sē Yāhūdī rī pi ní ínyā nyazú 'bá adri' 'bá Yāhūdī rú ku rī pi be ku āni. 'Í lā Dētōrōnómē 14:1-21, Ēžj 10:9-15.

Páulū átā tā Pétērō drīgé ũkpō ũkpō

¹¹ Pétērō kā ícā Ānītīyókā gá nólé, á 'yo tā rī drī ni gé, ā'diātāsīyā tā řri ní 'oó rī ũnjī.

¹² 'Bá ímú' 'bá Yōkóbū vé āngalēsī rī pi ní drī ícázú kuyé rī gé, Pétērō rī ínyā nyaá† 'bá adri' 'bá Yāhūdī rú ku rī pi be trū. 'Bo 'bá 'dī' 'bée kā ícā, gō 'i njeé fiú 'bá adri' 'bá Yāhūdī rú ku rī pi āsámvú gé sī rá, ā'diātāsīyā 'o ũřī sī Yāhūdī 'yo' 'bá kīnī, Kúrīsītīyānī adri' 'bá Yāhūdī rú ku rī pi ā ũlūki kōpi ā ágélé ē tī rá rī sī.

¹³ Yāhūdī ũrúqō adri' 'bá Kúrīsītīyānī rú rī pi 'í' dókí tā rī 'oó sū Pétērō ní 'oó rī tīnj, kōpi góki ínyā nyangára 'bá adri' 'bá Yāhūdī rú ku rī pi be rī kuú rá. Tā kōpi ní 'oó 'dīri sē Bārúnábā 'de kpá rīi tā rī 'oó sū kōpi ní 'oó rī tīnj.

¹⁴ Má kā muų ndree kōpi 'duki ũ'dúqō múké áda rī vé tā ngāá pīřj kuyé, má ní 'yožú Pétērō ní kōpi ěndreřj gé 'dīgē, "Mī Yāhūdīgú, 'bo mī rī tā rī 'du ngā sū 'bá adriipi Yāhūdī rú ku rī tīnj. Ngā mí ní rizú Kúrīsītīyānī adri' 'bá Yāhūdī rú ku rī pi mīzú mērē Yāhūdī rī pi vé rī 'duzú ngazú rī ā'di?

¹⁵ "Bā nō' 'bée, Yāhūdī rī pi tīki 'bá nī, 'bá adriki sū 'bá adri' 'bá Yāhūdī rú ku ũnjikānyā 'o' 'bá rī pi tīnj ku.

¹⁶ 'Bá nīki á má rá 'yožú kīnī, 'bá āzi ícō adrii pīřj Múngú ěndreřj gé řri ní tājmbj rī 'duų ngāá rī sī ku, 'bá rī ícō adri pīřj Múngú ěndreřj gé, řri ní Yēsü Kúrīsītō 'bá paápi rī ē'yīj rī sī. Tā ní sī, 'bá ní kpá ēšj 'bāzú Kúrīsītō Yēsü drīgé āni, 'bá adriki rī āni pīřj Múngú ěndreřj gé, adri 'yožú kīnī 'bá ní tājmbj rī 'duų ngāá rī sī kuyé. Ā'diātāsīyā 'bá rī ícō adrii pīřj řri ní tājmbj rī 'duų ngāá rī sī ku.

¹⁷ "Bā 'bāki dō ēšj Kúrīsītō rī ē'yīzú, řri sē 'bá adri pīřj Múngú ěndreřj gé, 'bo 'bá drī rī ũnjikānyā 'o, 'dīri nyo lū 'yožú kīnī, Kúrīsītō sē 'bá fīi ũnjikānyā 'oó nī? Adri 'dīni ku!

¹⁸ 'Bo á gō dō fīi tājmbj Yāhūdī rī pi vé rī 'duų ngāá indī, tājmbj rī lū 'yožú kīnī, á 'o ũnjikānyā gē, ā'diātāsīyā á 'du tājmbj rī ngāá céré kuyé.

¹⁹ Otū á ri adrii tājmbj rī ā pálé gá, 'bo kā ma oųyú tājmbj rī agāsī, á gō tā Múngú vé rī 'duų ngāá rá.

²⁰ Yēsü Kúrīsītō kā drāá peřj alambaku sígé 'dāá, 'du mávé rú' 'bá ũnjikānyā 'ozú nōri gbāá peřj alambaku sígé 'dāá indī. Má adri nóni sū má ní adrii ũku rī tīnj ku. Nóni Kúrīsītō rī adri má agá. Má ní rizú

adrizū vū drīgē nōgō rī gé, ma ri ɛ́šj 'bá Múngú Mvópj ma léepi lélē rī drīgē, āzini drāāpi mávé tā ũnjj sī rī drīgē.

²¹ Má ícō ɛ́šj múké Múngú ní 'bá pazú ũnjjīkānyā agāsī 'dīri gāā ku, té dō adringará pīrj Múngú ɛ́ndrɛtj gé rī ī ʃšj tájmbj Mósē vé rī ā 'dūngará ā tā sī, drāngará Yēsū Kúrisitō vé rī té adri ɛ́zj ākō."

3

Tājmbj ícō sēē 'bá rī ícá pīrj nī ku

¹ Īmi 'bá Galātīyā vé 'dī' bée, ĩmi azakaza rú! 'Bá ĩmi drj izaāpi 'dīni rī ā'di 'i? Má ũlū ĩmi ní Yēsū Kúrisitō vé gbāngará peṭj alambaku sīgē rī vé íffj uletere rá.

² Á lē ĩmi lūki má ní, ĩmi ʃšjki Múngú vé Īndrī Uletere rī ĩmi ní tájmbj Yāhūdī rī pi vé rī 'duj ngāā rī sī yā, dōku ĩmi ní tá Yēsū Kúrisitō vé ī ní ũlū rī yj, ĩmi ní ĩri ɛ́'yj rī sī?

³ Ngā sēēpi ĩmi ní adrizū azakaza rú 'dīni rī ā'di? Īmi 'bá Yēsū ri ɛ́'yj' bá gī 'dī' bée, ĩmi kā tā rī í'dō, Īndrī Uletere rī ri ĩmī drj koō nī múkényā rú. Ngā ĩmi ní gōō ĩmi 'bāzū adrizū pīrj ũkpō ĩmivē rī sī rī ā'di?

⁴ Īmi nyaki ĩzāngā Yēsū ā rj sī ambamba, ĩzāngā ĩmi ní nyaā 'dīri ā drā rī kuú kána?

⁵ Múngú sē ĩmi ní Īndrī Uletere rī nī, āzini 'o tā āyāzū āyāyā ĩmi āsāmvú gé nī. 'O tā 'dīri 'dīni, ĩmi ní tájmbj Yāhūdī rī pi vé rī 'duj ngāā rī sī yā, dōku ĩmi ní tá Yēsū Kúrisitō vé ī ní ũlū rī yj, ĩmi ní ĩri ɛ́'yj rī sī?

⁶ Búkū Múngú vé rī átā Ābūrāmā* vé tā 'dīni, 'Ābūrāmā ɛ́'yj Múngú ri rá, sē Múngú ā'yī ĩri adrii 'bá pīrj 'i ɛ́ndrɛtj gé."

⁷ Lē ĩmi nīkī amá múké 'yozú kīni, 'bá ɛ́šj 'bāāpi Múngú drīgē, sū Ābūrāmā ní 'bāā rī tīnj rī, ī ĩri zj mvā Ābūrāmā vé nī.

⁸ Sīkī tā 'dīri kú ĩnógōsī Búkū Múngú vé rī agā kīnī, 'bá adri' bá Yāhūdī rú ku ɛ́šj 'bā' bée Múngú drīgē rī pi, Múngú ri kōpi 'bā adri pīrj, kōpi ní ɛ́'yj gī rī sī. Múngú átā ũ' dūkō múké 'dīri Ābūrāmā ní kīnī, "Bá āngū rī pi agāsī rī pi ārēvū cérē ũmvúlēsī tākiri ʃšj ĩngāzū ní vūgā."

⁹ 'Dīri lū 'yozú kīnī, 'bá ɛ́šj 'bāāpi Múngú drīgē rī, ĩri tākiri ʃšj, sū Ābūrāmā ní ʃšj rī tīnj, ā'diātāsīyā Ābūrāmā 'bā ɛ́šj Múngú drīgē.

¹⁰ 'Bo 'bá 'yo' bá kīnī Múngú rī ī 'bā adri 'bá pīrj ī ní rī Yāhūdī rī pi vé tájmbj 'duj ngāā rī sī rī pi, ī ĩmū kōpi tri rá, ā'diātāsīyā

sīkī búkū Múngú vé tájmbj vé rī agā kīnī, "Bá cérē tájmbj rī 'du' bá nga' bá pīrj ku rī pi, ī ĩmū kōpi tri rá."

¹¹ Ádarū 'bá rī ícō adrii pīrj Múngú ɛ́ndrɛtj gé tájmbj rī vé tā sī ku, ā'diātāsīyā sīkī Búkū Múngú vé rī agā kīnī, "Bá tā be pīrj Múngú ɛ́ndrɛtj gé rī, ĩrivé ɛ́'yjngará rī sē ĩri tā 'o pīrj."

¹² Létj ɛ́'yjngará vé rī, ĩri túngú. Létj tájmbj vé rī, ĩri kpá túngú, ā'diātāsīyā búkū tájmbj vé rī kīnī, "Bá tájmbj rī 'dujpi ngāāpi rá rī, ĩri tájmbj rī ru tjtj."

¹³ Kā Yēsū Kúrisitō ri gbāā peṭj alam-baku[†] sīgē gī, pa 'bá tā tájmbj rī ní 'yoó kīnī ī 'bā tri rá rī agāsī gī, 'du tā ī ní 'bā trizū rī 'bāā 'i rj' bá gā gī, ā'diātāsīyā sīkī Búkū Múngú vé rī agā kīnī, "Bá ī ní 'yī drāā peṭj sīgē rī, triki ĩri gī."

¹⁴ Yēsū pa 'bā, 'bá ʃšjki rī tākiri Múngú ní ɔtj sēē Ābūrāmā ní 'dāri, 'bá adri' bá Yāhūdī rú ku rī pi ɛ́ ʃšjki rī kpá ĩndī, kúru 'bá Yēsū ri ɛ́'yj' bá gī rī pi, 'bá ʃšjki rī Īndrī Uletere ī nī ɛ́zj 'dāri bēnī.

Tājmbj Mósē vé rī āzini tā Múngú ní ɛ́zj rī

¹⁵ Má ɛ́drīpīj má ɔmvūpīj, á lē tā má ní átā 'dīri ũ' bjj ĩmi ní tá 'bá rī pi ní rīi 'oó rī sī, 'bá ĩrj pi rjki dō ũndī, 'bá āzi ícō ũndī rī nōó ku, dōku ícō āzi ní 'bāā drj ni gé ku, ĩri áwī adri sū kōpi ní ruj gī rī tīnj.

¹⁶ Múngú ɛ́zj tā rī Ābūrāmā ní, āzini mvā ĩrivé úyú agā rī ní. Búkū Múngú vé rī agā, Múngú ɛ́zj tā rī "bá kárakará pi ní" kuyé, ɛ́zj "mvā ĩrivé úyú agā rī ní" íffj ní 'bá ālu, 'bá rī Kúrisitō 'i.

¹⁷ Tā má ní átā rī, ĩri 'dīni, tájmbj rī ĩmūki sēē ĩlī mūdūrūlj su pūkū na (430) ā vūdrj gé, ʃšjzū ákūdē Múngú ru ũndī Ābūrāmā be drjdrj gī. Tájmbj ī ní sēē vūlé rú rī nō ũndī Múngú ní ruj Ābūrāmā be rī ku, tájmbj rī újā tá Múngú ní ɛ́zj Ābūrāmā ní rī ku.

¹⁸ Té dō 'bá tākiri ĩdri 'dāni' dāni vé rī ʃšj 'bá ní rīi tájmbj rī 'duj ngāā rī sī, Múngú ɛ́zj té Ābūrāmā ní ĩdri 'dāni' dāni rī vé tā ku, 'Bo Múngú ɛ́zj tā rī Ābūrāmā ní ívé ɛ́šj múké rī sī.

¹⁹ Údéki tájmbj rī ɛ́ 'i' da rī tā ũnjj 'bá rī pi ní rīi 'oó rī. Tájmbj Múngú ní údē 'dīri adri ca lóki Yēsū Kúrisitō ní ícāzū rī gé, ĩri mvā Múngú ní tā ní ɛ́zj Ābūrāmā ní rī. Múngú áyú mālāyīkā rī pi tájmbj rī jji sēē Mósē drīgē, Mósē ní kúru tájmbj rī sēzū 'bá rī pi ní.

* **3:6 3:6** *Ābūrāmā*: ĩri kīkūrj Yāhūdī rī pi vé nī. † **1** á lē í' dōngará 12-25. **3:6 3:6** í' dōngará 15-6 **3:8 3:8** í' dōngará 12:3; 18:18; 22:18 **3:10 3:10** Dětōrōnōmē 27:26 **3:11 3:11** Ābākūkā 2:4 **3:12 3:12** Lēvītīkā 18:5 † **3:13 3:13** *Peṭj alambaku*: 'Bá Rómā vé rī pi rī 'bá tā 'o' bá ũnjj rī pi gbā mūsūmārī sī peṭj alambaku sīgē, ĩri sá 'du' ācō kōpi íbī drā ndō, kōpi ĩzāngā nya ambamba drāngará rī gé. **3:13 3:13** Dětōrōnōmē 21:23 **3:16 3:16** í' dōngará 12:7; 13:15; 24:7

²⁰ 'Bá 'bá ĩřĩ pi ásamvú ícǐpi rĩ, 'dụ 'bá álu vé tã ngaá ó'dúkũlẹ ku, ĩri kǒpívẹ tã 'dụ nga ĩřĩtró. 'Bo Múngú ri 'yẹnǎ álu.

²¹ Tǎĩmbĩ Múngú ní údẹ rĩ pi tã ĩri ní eziĩ rĩ be, kǒpi nyo ĩ ásamvú gé sĩ ari'ba rú? Kǒpi adriki ari'ba rú ku. Dó tǎĩmbĩ ĩ ní údẹ rĩ, 'bá rĩ pi ẹ'şũkĩ rĩ idri 'dání'dání rĩ áni, 'bá rĩ pi tẹ kǒdó ícǒ adri piřĩ Múngú ẹndreřĩ gé kǒpi ní tǎĩmbĩ rĩ 'duú ngaá rĩ sĩ.

²² 'Bo Búkũ Múngú vé rĩ lũ 'bá ní uletere kĩnĩ, 'bá vù drĩgẹ rĩ pi ářevú cérẹ ùnjĩkányá ásu kǒpi gĩ, kúru lẹ kǒpi ẹ'şĩkĩ Yẹşũ Kúrísító ri, Múngú á sẹ rĩ idri 'dání'dání 'ĩ ní tã ni eziĩ rĩ kǒpi ní.

²³ 'Bá ní drĩ Yẹşũ ri ẹ'yĩzú kuyẹ rĩ gé, tǎĩmbĩ rĩ 'yĩ 'bá pá tĩtĩ, cĩngbá lókĩ Múngú ní tã 'bá ní Yẹşũ Kúrísító ri ẹ'yĩzú rĩ i'dazú rĩ gé.

²⁴ Tǎĩmbĩ rĩ ri 'bá ímbá nĩ, ĩri ri 'bá drĩ ko muzú Yẹşũ Kúrísító vúgá nĩ, áni 'bá adriki ri 'bá piřĩ, 'bá ní Yẹşũ ri ẹ'yĩ gĩ rĩ sĩ.

²⁵ Nóni 'bá ẹ'yĩkĩ Yẹşũ Kúrísító ri gĩ, tǎĩmbĩ Mósẹ vé rĩ ícǒ 'bá drĩ koó ní ku.

'Bá Yẹşũ Kúrísító ri ẹ'yĩ'bá gĩ rĩ pi nóni anji Múngú vé ni

²⁶ ĩmi 'bá Kúrísító Yẹşũ ri ẹ'yĩ'bá gĩ 'dĩ'bee, ĩmi nóni anji Múngú vé ni.

²⁷ ĩmi ruĩkĩ dǒ bǎtizimũ gĩ, ĩmi ikpǎkĩ nóni ĩmi tĩtĩ Yẹşũ Kúrísító á ru'ba gá gĩ.

²⁸ 'Bá rĩ dǒ Yǎhũdĩgũ yá, dǒ Gĩřĩkĩgũ yá, dǒ tũgẹřĩ yá, dǒ adri tũgẹřĩ ku yá, dǒ 'bá ágó yá, dǒ 'bá ùkú yá, ĩmi cérẹ 'bá álu Kúrísító Yẹşũ ru'ba gá.

²⁹ ĩmi ní nóni adrii 'bá Kúrísító vé ni rĩ sĩ, ĩmi nóni anji Ábũrámá vé ni, ĩmi tã Múngú ní eziĩ Ábũrámá ní rĩ řşũ rá.

4

¹ Á lẹ tã rĩ 'yoó 'dĩni, mvǎnǎ rĩ vé ẹtẹpi drǎ dǒ řşũ mvǎnǎ rĩ drĩ mǎdǎnǎ, mvǎnǎ 'dĩri gǒ ẹtẹpi vé ngá rĩ pi ẹ tĩ ru cérẹ nĩ. Ngá ẹtẹpi vé rĩ pi á adriki dǒ ĩrivé ní drǎáşiyá, vùlẹ nǒlẹ, mvǎnǎ 'dĩri adri řşũ tũgẹřĩ tĩnĩ.

² Á'diǎtǎşiyá mvǎnǎ rĩ, ĩri adri 'bá ĩri úcẹpi rĩ drĩgẹ, cĩngbá lókĩ tã ótũ ẹtẹpi ní eziĩ, ĩri ĩmũ ngá rĩ pi ẹ tĩ rĩ ní rĩ gé.

³ Tã 'dĩri řşũ nyo riipi 'ĩ ngaápi 'bá ru'ba gá rĩ tĩnĩ. Yẹşũ ní drĩ ícǎzú kuyẹ rĩ gé, 'bá Yǎhũdĩ rú, 'bá adriki řşũ mvǎnǎ mbaápi 'bá ázi drĩgẹ rĩ tĩnĩ, 'bá adriki tǎĩmbĩ rĩ drĩgẹ řşũ tũgẹřĩ tĩnĩ, 'bá rikĩ yĩkĩ 'bá áda vé ni ùbĩ muzú áyu.

⁴ Sǎ Múngú ní útũ rĩ kǎ ícǒ, ipẹ ívé Mvǎ Yẹşũ ri, 'bá ùkú tĩ ĩri nĩ. Tĩkĩ ĩri Yǎhũdĩgũ rú tǎĩmbĩ Mósẹ vé rĩ á pálẹ gá.

⁵ ĩmũ nóni 'bá paá adringárá tǎĩmbĩ rĩ drĩgẹ tũgẹřĩ rú rĩ agásĩ gĩ, 'bá anji rú, 'bá řşũkĩ ri ngá Múngú ní lẹẹ sẹẹ 'bá ní rĩ pi ářevú cérẹ.

⁶ Nóni ĩmi ní adrii anji Múngú vé ni rĩ sĩ, Múngú ipẹ 'ĩ Mvǒpi vé ĩndri ĩmũ fi adrii ĩmĩ ẹşĩ agá, ĩndri rĩ lũ 'bá ní kĩnĩ, "Múngú, mi 'bá Ẹtẹpi."

⁷ Áni ĩmi adriki nóni tũgẹřĩ ku, ĩmi anji Múngú vé ni. ĩmi ní adrii anji Múngú vé ni rĩ sĩ, Múngú ri ngá ářevú 'ĩ ní eziĩ ĩmi ní rĩ sẹ rá.

Lẹ ĩmi kuki ĩmi kú tǎĩmbĩ Mósẹ vé rĩ drĩgẹ tũgẹřĩ rú ku

⁸ ĩmi adri'ba Yǎhũdĩ rú ku 'dĩ'bee, ĩmi ní ándúru Múngú ri nĩĩ kuyẹ rĩ gé, ĩmi adriki kuú tũgẹřĩ rú úri ĩ ní ĩnĩĩ múngú rú rĩ pi drĩgẹ.

⁹ 'Bo nóni ĩmi nĩkĩ Múngú ri gĩ, dǒku ma 'yo, Múngú nĩ ĩmi gĩ. Ngá ĩmi ní lẹzú ĩmi újázú gǒzú tũgẹřĩ rú tã 'dĩ'bee 'duzú ngazú, ázini úri nyǒǒkũ nǒri vé rĩ pi vé tã 'duzú ngazú rĩ á'di?

¹⁰ ĩmi ri Yǎhũdĩ rĩ pi vé ń'dũ urred'bee ĩnĩ, mbáá urred'bee ĩnĩ, lókĩ urred'bee ĩnĩ, ázini íli urred'bee ĩnĩ.

¹¹ Mǎ ẹşĩ řşũ izǎngǎ tã ĩmi ní riĩ 'oó 'dĩ'bee sĩ, ĩndrezú má iza má sǎ ẹzi ngazú ĩmi ní.

¹² Mǎ ẹdriřipĩ má ómvúpiĩ, á má ĩmi drĩ ĩřĩ sĩ, lẹ ĩmi ĩnjékĩ ĩmi ifũũ tǎĩmbĩ Mósẹ vé rĩ agásĩ ámvẹ, adrii řşũ má tĩnĩ, á'diǎtǎşiyá má ĩnjé ma ifũũ tǎĩmbĩ rĩ agásĩ, ĩmũ adrii řşũ ĩmi ní ándúru adrii, ĩmi ní tǎĩmbĩ rĩ nĩĩ kuyẹ rĩ gé rĩ tĩnĩ. Óřũ ĩmi 'okĩ ma ùnjĩ kuyẹ.

¹³ Mǎ ní ń'dũkǒ múké Kúrísító vé rĩ jizú ùlüzú ĩmi ní drĩdrĩ rĩ gé, ádarú ĩmi nĩkĩ rá 'yozú kĩnĩ, ma drǎ be.

¹⁴ Mǎ řşũ má kĩnĩ tǎnǎ má ní adrii drǎ rú rĩ sĩ, ĩri ĩmi ní izǎngǎ sẹ ĩmĩ ẹşĩ agá, 'bo ĩmi gǎkĩ ma kuyẹ, ĩmi ẹ'yĩkĩ ma řşũ mǎlǎyĩkǎ Múngú vé ni tĩnĩ, ázini Kúrísító Yẹşũ tĩnĩ.

¹⁵ Ándúru áyĩkǒ ga ĩmi ẹşĩ agá trẹ trẹ, 'bo nóni ĩmivẹ áyĩkǒ gǒ adrii 'dǎáyo áşĩ? Á nĩ rá ándúru ĩmi lẹkĩ ma agaá rá, té ẹ ícǒ dǒ rá, ĩmi té ĩmĩ mĩ unje sẹẹ má ní, má ndre rĩ ángũ áni.

¹⁶ Mǎ ní tã áda rĩ ùlũú ĩmi ní rĩ sĩ, ĩmi ní nóni ma 'duzú 'bázú ári'ba ĩmivẹ ni rú áni?

¹⁷ 'Bá ángũ ímbá'ba létĩ ùnjĩ sĩ, lẹ'ba ĩmi ùbĩkĩ Yǎhũdĩ rĩ pi vé tǎĩmbĩ áyu 'dĩ'bee, kǒpi úvá be lẹzú ĩmi úbézú, 'bo tã kǒpi ní lẹẹ ĩmi 'okĩ 'dĩri adri múké ku. Kǒpi lẹkĩ ĩmi gũyĩ 'bá ru'ba gá sĩ ámvẹ, kǒpi lẹkĩ ndéé ni ĩmi rikĩ ívé tã yĩyĩ áyu.

¹⁸ Múkẹ ni, lẹ ĩmi 'bákĩ úvá rizú tã múké 'ozú sǎ be cérẹ, adri 'yozú kĩnĩ, ĩmi má ru'ba ndre úgbále kǎ 'dĩni ku.

¹⁹ Mǎ anji rĩ, ma ri izǎngǎ nya ĩmi tã sĩ, řşũ ùkú mvǎ tĩpi rĩ vé 'a ní ásó, ĩri ní izǎngǎ nyaá áni rĩ tĩnĩ, ma izǎngǎ rĩ nya

cīmgbá ĩmi ní tã Kúrísítō vé rī 'duzú ngazú ẹ̀sì be ǎlu rī gé.

²⁰ Lẹ̀ tẹ̀ kōdō ǎndrū mǎ adri ĩmi ǎsámuvú gé 'dīi ĩndī, mǎ újǎ rī mǎvé ú'dúkò mǎ ní átázú rī, tã ĩmi ní 'oó rī fi mǎ drīgé kuyé, ǎ ní kuyé mǎ 'o rī ĩmi íngóni?

Nāpí Āgārā pi vé Sārā be rī

²¹ Ī ndrekí drī ká, ĩmi uruko áwíkí ẹ̀sì 'bǎá kuú tǎimbj Mósé vé rī drīgé, ĩmi nīkí nyo tã tǎimbj rī ní 'yoó rī rá?

²² Búkū tǎimbj vé rī agá síkí kīnī, ǎbūrāmá rī anjī āgō be ĩrī, mvá āzi rī vé ẹ̀ndrẹpi tǔgẹrī Āgārā 'i, āzi rī vé ẹ̀ndrẹpi jó 'dīpa Sārā 'i, adri tǔgẹrī ku.

²³ Mvǎ ǎlu rī, ũkú tǔgẹrī rú rī tī yīkí 'bá áda vé ní sī. Mvǎ āzi rī, ũkú jó 'dīpa rī tī nī, ǎ'diātāsīyǎ Múngú ẹ̀zi tã ní nī.

²⁴ Tã ũkú ĩrī 'dī'bée vé rī lū ũndī Múngú ní ruyú ĩrī rī pi vé tã. Ũndī ǎlu rī, Múngú ní tã ní lūú Mósé ní írǎ Sínáyī vé rī drīgé 'dǎá rī, ũndī rī sẹ̀ tīkí anjīnǎ rī pi tǔgẹrī rú, sù ũkú tǔgẹrī rú Āgārā ní mvǎ tī tǔgẹrī rú rī tīnī.

²⁵ Ūkú tǔgẹrī rú Āgārā vé tã lū írǎ Sínáyī adripi āngū ǎrǎbī rī pi vé rī agá 'dǎri vé tã. Írǎ Sínáyī índrẹ sù Yẹrúsǎlémá ǎndrū Yáhúđī rī pi ní rīi adriú 'a ní gé tǔgẹrī rú tǎimbj rī drīgé rī tīnī.

²⁶ 'Bo ũkú āzi rī jó 'dīpa Sārā 'i, ĩrivé tã lū Yẹrúsǎlémá ú'dí 'bù gé 'dǎá rī vé tã, adri tǔgẹrī ku. ĩri ẹ̀ndrẹpi 'bá céré Yẹsù rī ẹ̀'yī' bǎ gí rī pi vé ní.

²⁷ Búkū Múngú vé rī 'yo kīnī,
"Mí ũkú adripi úndó rú mvǎ tīpi kuyé 'dīri,
mí adri ǎyīkō sī,
mí ũkú mvǎ tīngárǎ āzó 'bīpi kuyé 'dīri,
'i tre ú'dúkò be uru 'dǎá ǎyīkō sī,
ǎ'diātāsīyǎ ũkú ĩ ní adíi adri rī, ĩri anjī be ndé ũkú ágó be rī rá."

²⁸ ĩmi má ẹ̀drípíjǎ má ọ̀mvúpíjǎ, ĩmi újǎkí nóni ĩmi ícǎ ú'dí rú gí tã Múngú ní ẹ̀zìjǎ ǎbūrāmá ní rī sī, sù Sārā vé mvǎ Ísáká* Múngú ní tã ní ẹ̀zìjǎ rī tīnī.

²⁹ 'Bo 'bá lẹ̀' bǎ ĩmi 'dúkí tǎimbj rī ngaá áyu rī pi, kòpi rī nóni ĩmi ọ̀cǔ, sù Ísimǎélẹ̀ ĩ ní tī yīkí 'bá áda vé ní sī rī ní rīi Ísáká ĩ ní tījǎ ũkpō ĩndrī Uleterere rī vé rī sī rī ọ̀cǔjǎ rī tīnī.

³⁰ 'Bo Búkū Múngú vé rī kīnī, "'Í dro ũkú tǔgẹrī rú 'dīri ívé mvǎnǎ rī be rá, ĩrivé mvǎnǎ rī ǎ rú rī ǎ'bú mí ní ímú kuú ũkú jó 'dīpa rī vé mvǎnǎ ní rī ku."

³¹ Má ẹ̀drípíjǎ má ọ̀mvúpíjǎ, 'bá adrikí anjī ũkú tǔgẹrī rú rī vé ní ku, 'bá anjī ũkú jó 'dīpa rī vé ní.

5

Kúrísítō sẹ̀ 'bá ní drīwǎlá

¹ Kúrísítō ọ̀yú 'bá, sẹ̀ 'bá ní drīwǎlá gí. Nóni lẹ̀ ĩmi tukí pá títí, lẹ̀ ĩmi újǎkí ĩmi góó adriú tǔgẹrī rú tǎimbj rī drigé dīj ku.

² ĩmi yīkí drī ma ká, ma Páulū 'i, á lẹ̀ lūú ĩmi ní 'dīni, ĩmi sẹ̀kí dō ĩmi ágélẹ̀ ẹ̀ tī ũlī, Múngú á 'ǎ'yī rī ĩmi ǎni, Kúrísítō vé drāngárǎ 'dīri ĩmi ní ẹ̀zìjǎ kó.

³ Á lẹ̀ ẹ̀ndíjǎ 'yoó ĩmi ní dījǎ, 'bá 'i ágélẹ̀ ẹ̀ tī sẹ̀epi líjǎ gí rī, lẹ̀ ǎ 'du tǎimbj Yáhúđī rī pi vé rī ǎrẹ̀vú ngaá céré.

⁴ ĩmi 'bá rī' bǎ tǎimbj Yáhúđī rī pi vé rī 'bǎ' bǎ nga' bǎ Múngú ǎ 'bá rī ĩmi adriú ǎni 'bá píjǎ rú 'dī'bée, gūkí ĩmi Kúrísítō ǎ rú' bǎ gá sī ǎmvé gí, nóni ĩmi apíkí ẹ̀sì múké Múngú vé rī sí gí.

⁵ ĩndrī Uleterere rī ású 'bá gí, 'bá ẹ̀'yīkí rá, 'bá rī ẹ̀sì 'bá rizú tã Múngú ní ẹ̀zìjǎ 'yoó kīnī, 'i ímú 'bá 'bá adri píjǎ 'dǎri ũtẹ̀zú.

⁶ 'Bá Kúrísítō Yẹsù rī ẹ̀'yījǎ gí rī, líkí dō ágélẹ̀ ní ẹ̀ tī gí yá, dō líkí kuyé yá, kòpi céré trótóró. Tã ǎmbúgú agaápi rá rī, ĩri ẹ̀'yīngárǎ ĩmi ní Yẹsù rī ẹ̀'yízú rī, ĩri sẹ̀ ĩmi ĩmi lẹ̀lẹ̀.

⁷ ĩmi ǎndúrú rī Yẹsù ǎ pámvú ũbī múkénýá rú, 'bá ĩmi drī izaápi sẹ̀zú ĩmi ní ĩrivé tã áda rī ũbízú ku rī ǎ'di 'i?

⁸ 'Bá ĩmi drī izaápi 'dīri íbǎ ímú Múngú ĩmi zìjǎ rī vúgálẹ̀sǎ kuyé.

⁹ Ímbángárǎ ũnjò vé 'dīri adri sù ǎkúfí mǎdǎnǎ í ní dǎá íwǎ agá, íwǎ rī íngá ǎni kòfútò be rī tīnī.

¹⁰ Á nǎ ǎmá rá 'yozú kīnī, Úpí Yẹsù Kúrísítō rī sẹ̀ tã má ní átá nòri ĩmi ícǎ ẹ̀'yī rá, 'bá ĩmi drī iza' bǎ 'dī'bée, Múngú rī ímú tã lí kòpi drīgé céré.

¹¹ Má ẹ̀drípíjǎ má ọ̀mvúpíjǎ, ma dō rī ĩmi ní ágélẹ̀ ẹ̀ tī līngárǎ vé tã átá, Múngú ǎ 'ǎ'yī rī ĩmi ǎni píjǎ, ngá 'bá ĩmi drī iza' bǎ rī pi ní ma ọ̀cǔzú 'dīni rī ǎ'di? Má ímbá té dō 'bá rī pi kīnī, ǎ ũlīkí kòpi ágélẹ̀ ẹ̀ tī rá, ú'dúkò múké má ní ũlūú Yẹsù vé drāngárǎ peṭi alambaku sígẹ̀ rī sẹ̀ kòpi ẹ̀ ẹ̀sì ve té ku.

¹² Á lẹ̀ 'bá rī' bǎ ĩmi drī iza' bǎ 'yo' bǎ kīnī, ǎ ũlīkí ĩmi ágélẹ̀ ẹ̀ tī rá 'dī'bée, lẹ̀ ǎ udíki kòpi á ágélẹ̀, kòpi ẹ̀ ícǎkí rī 'bǎnǎ rú.

¹³ Má ẹ̀drípíjǎ má ọ̀mvúpíjǎ, zíkí ĩmi ífúú tǎimbj Mósé vé rī agásí ímú drīwǎlá ísù gí. Lẹ̀ ĩmi í' dúkí drīwǎlá ĩmi ní ísù 'dīri rizú tã rú' bǎ nòri ní lẹ̀é rī 'duzú ngazú ǎni áyu ku. Múké ní, lẹ̀ ĩmi ngakí ẹ̀zìjǎ ĩmi ǎsámuvú gé sí lēngárǎ sī.

¹⁴ Tǎimbj Mósé vé rī pi ǎrẹ̀vú céré ĩ ní úmú ícǎ ǎlu 'dī. Tǎimbj ǎlu rī kīnī, "Lẹ̀ mí lẹ̀ 'bá mí gǎrǎ gá rī, sù mí ní mí rú' bǎ lẹ̀é rī tīnī"

4:22 4:22 Í'dóngárǎ 16:1-16; 21:7-17

4:27 4:27 Ísáyá 54:1

*

4:28 4:28 Ísáká: Ísáká rī mvǎ Múngú ní ẹ̀zìjǎ

ǎbūrāmá ní rī. 'Í lǎ Í'dóngárǎ 17:35.

4:30 4:30 Í'dóngárǎ 21:10

5:14 5:14 Lẹ̀vítíká 19:18

¹⁵ İmi rikî dö İmi úci sî sî, sî ũcógú pi ní rií ĩ úci rî tñj, İmi ndreki múké, İmi İmú İmi İré İmi āsámvú gé sî rá.

Tā İndrí Uletere rî vé rî, āzini tā rú'ba vé rî

¹⁶ Á lē lūu İmi ní kinī, lē İndrí Uletere rî ā ko İmî drj nî, İri sē İmi İcókî tā rú'ba nōri ní lēe rî 'duj ngaa ku.

¹⁷ Á 'yo 'dini, ā'diātāsiyā tā rú'ba vé rî pi úmúki ĩ tā İndrí Uletere rî vé rî be ku.

Tā İndrí Uletere rî vé rî pi úmúki ĩ tā rú'ba vé rî be ku. Őgúpi lē Őgúpi vé tā ku, İri sē tā múké mí ní kōdō ũsúú lēe ngaa rî pi mí İcō ngaa ku.

¹⁸ 'Bo mí dö ri ězi nga İndrí Uletere rî vé ũkpō sî, mí adri tāİmbj Mōsē vé rî ā pālē gá ku.

¹⁹ Tā rú'ba nōri vé rî pi İndréki bá kōpi 'dī: Őwū 'bāngará, mĵ 'bāngará 'ba āzi vé ũkú sî, dōku 'ba āzi vé ágō sî, tā 'oó drjñjā sēepi ní,

²⁰ múnú ĩ ní údé drj sî rî pi İñjngará, ěndrĵ ndrjngará, ěşĵ 'bāngará 'ba āzi drĵgé ũnjĵ, āwāngará, ā'yā, jĵkō, İndrā, acongará,

²¹ ũlē, mērā, úmúngrā vūrā ālu gé rizú tā ũnjĵ 'ozú rî, āzini tā uruĵō ũnjĵ 'ba rĵ pi ní rií 'oó sū 'dĵ'bee tñj rĵ pi. Á 'yo İmi ní tā 'dĵri sū āndúrú má ní 'yoó İmi ní drĵdrĵ rĵ tñj, 'ba tā 'o'ba 'dĵni 'dĵ'bee, kōpi İcókĵ İdri 'dāni'dāni rĵ İşĵ mālungā Múnú vé rĵ agā 'dāā ku.

²² 'Bo ũ'a İndrí Uletere rî vé rî, İri lēngará, āyĵkō, tākĵri, tā tangará mādā sĵ, ěşĵ İdrikiđri, adringará múké, tā 'ongará muşĵ piřĵ,

²³ tā 'ongará ěşĵ be mādā, āzini ũtēngará. Tāİmbj 'yoopi tā 'dĵ'bee ũnjĵ ní 'dāāyo.

²⁴ 'Bā Kúrĵsĵtō Yēsŵ rĵ ě'yĵ'ba gĵ rĵ pi gbākĵ İvé ěbĵrĵ rú'ba nōri vé rĵ peřĵ alam-baku ĩ ní Yēsŵ rĵ gbāzŵ rĵ sĵgé gĵ.

²⁵ Nōni İndrí Uletere rĵ ní 'ba ní İdri ú'dĵ sēe gĵ rĵ sĵ, lē 'ba 'duki tā İndrí Uletere rĵ ní ũlūu 'ba ní rĵ ā vŵdrĵ ũbĵ muşĵ āyu.

²⁶ Lē 'ba İngúki 'bā 'yozú kinī, 'ba ndēki 'ba uruĵō'bee rá 'dĵni ku, āzini ē İlekĵ 'ba āzi tā ũnjĵ sĵ ku, lē 'bā 'bākĵ ěşĵ ũnjĵ 'ba āzi vé ngā sĵ ku.

6

İmi koki İmi İzā İmi āsámvú gé sĵ

¹ Má ědrĵipi má Őmvŵipi, 'ba āzi 'de dö tā ũnjĵ agā, İmi 'ba İndrí Uletere rĵ ní āsú gĵ 'dĵ'bee, lē İmi koki 'ba 'dĵri ē İzā lēřĵ múké ní sĵ, İri ũtúzu İcāzu piřĵ. 'Bo mí ndre múké, mí 'de rĵ ũnjĵkānyā agā ku bēni.

² Tā ěnjĵēnjĵ ĩ'dé dö İmi drĵgé, lē İmi koki İmi İzā İmi āsámvú gé sĵ koko. İmi koki dö

İmi İzā İmi āsámvú gé sĵ rá, tā İmi ní 'oó 'dĵri, İri tāİmbj Kúrĵsĵtō ní lēe ā 'duki ngaa rĵ.

³ 'Bā rĵ dö ri 'i İngú kinī, 'i İcō gĵ, İşŵzú İcō kuyē, 'ba 'dĵri rĵ 'i mĵ ũ'bā ũgōgōlē rú.

⁴ Lē 'ba ālu ālu ā āmā tā 'i ní rií 'oó rĵ ā pámvú āmāmā, ē İngú rĵ 'i tā múké 'i ní 'oó rĵ sĵ, ā ũ'ĵĵ İvé tā 'i ní 'oó rĵ 'ba āzi vé 'oó rĵ sĵ ku.

⁵ Lē 'ba ālu ālu ā adri ũkpō ũkpō ězi İvé rĵ ngangará gā.

⁶ İmi ĩ ní rií İmbā tā Múnú vé rĵ sĵ 'dĵ'bee, lē İmi sēki İmİvé ngā 'ba İmi İmbāpi rĵ ní İndĵ.

⁷ İmi sēki 'ba āzi ā ũ'bā İmĵ mĵ ku, 'ba āzi İcō tā Múnú ní lĵĵ 'ba rĵ pi drĵgé rĵ İdeē ku, ā'diātāsiyā 'ba rĵ ũri 'i ní rií İfŵupi kaapi rĵ İkŵnā.

⁸ 'Bā ũri ũnjĵkānyā 'ozú rĵ riupi, 'i rú'ba ē İşŵ rĵ āyĵkō āni rĵ, İri ũri İzāngā nyazú muşŵ 'dāni'dāni rĵ İkŵnā, 'bo 'ba ũri múké İndrí Uletere rĵ ní āyĵkō sēepi rĵ riupi rĵ, İri ũri İdri 'dāni'dāni rĵ vé rĵ İkŵnā.

⁹ Lē 'ba āndēki tā múké 'ongará sĵ ku, āni 'ba İmŵ ũri kaapi múké rĵ İkŵnā sā múké rĵ gé, 'ba kuki dö ězi rĵ ā ngangará kuyē.

¹⁰ 'Bā ní drĵlē múké İşŵ gĵ rĵ tñj, lē 'ba 'okĵ tā múké 'ba rĵ pi ní cērē, agaapi rá rĵ, lē 'ba 'okĵ tā múké 'ba Yēsŵ rĵ ě'yĵ'ba gĵ rĵ pi ní.

Tā Pāŵlŵ ní eziĵ ũdŵmbĵtā rĵ

¹¹ İmi ndreki tāfi má ní sĵ mĵ be 'wārā mā drĵ sĵ kōkōbĵ 'dĵri agā 'dĵ'bee.

¹² 'Bā 'yo'ba kinī ā ũlĵki İmĵ āgélē ē tĵ rá 'dĵ'bee, kōpi ũşŵki kinī, ĩ ndēki İmi tā sĵ cērē nĵ. Kōpi lēki ĩ İşŵki İzāngā ĩ ní rií tā Kúrĵsĵtō vé drāzŵ peřĵ alambaku sĵgé rĵ ā tā ũlŵzŵ rĵ sĵ ku.

¹³ ũlĵki İni kōpi ā āgélē ē tĵ rá, 'bo kōpi 'duki tāİmbj Mōsē vé rĵ ngaa cērē kuyē, kōpi rĵ 'yo, ā ũlĵki İmĵ āgélē ē tĵ rá, ũlĵki dö gĵ, İri sē kōpi ĩ İngú āni İngungŵ.

¹⁴ Má İcō ma İngú tā āzi sĵ āluñani ku, ma 'yēñā ma İngú 'bávē Ūpi Yēsŵ Kúrĵsĵtō vé drāngará peřĵ alambaku sĵgé rĵ sĵ. Yēsŵ vé drāngará peřĵ alambaku sĵgé rĵ vé tā sĵ, tā nyōĵkŵ nōri vé rĵ pi İndréki má ní ězi ākō, āzini tā māvē rĵ İndre kpā 'ba nyōĵkŵ nōri vé rĵ pi ní ězi ākō.

¹⁵ Lĵki dö 'ba rĵ ā āgélē ē tĵ gĵ, dö lĵki āgélē ní ē tĵ kuyē drāāsiyā, adri tā āmbúgŵ rú ku, tā agaapi rá rĵ, İri mí ní mí ěşĵ ũjāzŵ ũ'dĵ adrizŵ 'ba Yēsŵ vé nĵ.

¹⁶ İmi tā ĩ ní eziĵ 'dĵri 'du'ba nga'ba rá rĵ pi, İmi adri 'ba piřĵ Múnú vé ni pi, Múnú rĵ ěşĵ İdrikiđri 'ba İmi ní, āzini İri İmi ní tākĵri sē.

¹⁷ Lē 'ba āzi ā sē má ní İzāngā 'dĵni ku, ũgbākĵ ma, āzini ũvĵki ma İrā sĵ, āzō bilē ní mā rú'ba gā anigē, má ní Yēsŵ rĵ ě'yĵĵ gĵ rĵ sĵ.

¹⁸ Má édrípīī má ómvúpīī, éśī múké
'bávé Úpí Yésū Kúrísítō vé rī ā adri īmi be.
Āmīnā.

Kòkòbì Páulù ní sǐ sêé 'bá
Ēfēsô
vé rǐ pi ní rǐ
Tǎ búkù rǐ vé rǐ ǎ
úlŭngará

Ēfēsô ri kǔrù ǎmbúgú ǎngù ĩ ní zǐj Tákí rǐ ǎ jélé gá ùtù ní 'dengará gálé rú. Páulù adri caa ǎngù rǐ agá 'dále ílǐ na, ri tǐ Múngú vé rǐ sêé 'bá rǐ pi ní (Ējǐ 19). 'Bá kárakará ǎngù rǐ agá rǐ pi, 'bá kǔrù rǐ ǎ gárá rǐ pi be, ẹ'yǐkǐ Yésù ri rá. Vúdrǐ ní gé, Páulù kǎ rǐ adri jó ǎngù ù'yǐzù rǐ agá Rómá gá 'dǎá, si kòkòbì 'dǐri sêé 'bá kǎnísá vé Ēfēsô gá rǐ pi ní, lüzú kòpi ní kǐnǐ, ẹsǐ kòpi ní 'bǎá Kúrísító drǐgé 'dǐri, Múngú ùtǐ tǎ ni ní kǐnǐ, Úpí Kúrísító ri adri ǎmbúgú ngá vù drǐgé nògò rǐ pi drǐgé, ǎzini ngá 'bù gé 'dǎá rǐ pi drǐgé.

Cápítá 1-3 agá, Páulù ùlù 'bá Múngú ní ùpéé gǐ rǐ pi vé tǎ, ǎzini ùlù tǎ Múngú ní kòpi pazú ívé ùnjikǎnyá agásǐ, ǐri ní kòpi ùmúzá icázú Kúrísító be ngá ǎlu ǐrivé drǎngará sǐ rǐ vé tǎ, ǎzini ùlù ǐrivé ingángará idri rú drǎngará gálésǐ rǐ vé tǎ. Cápítá 4-6 agá, lù 'bá rǐ pi ní létǐ kòpi ní ĩ ùmúzá icázú ngá ǎlu Kúrísító rù'ba gá rǐ.

¹ Ma Páulù 'i, Múngú ìpè ma adrii Kúrísító Yésù vé 'bá áyúáyù ní rú.

Á sǐ kòkòbì 'dǐri sêé 'bá adri'ba Ēfēsô gá ẹsǐ 'bǎ'bée Kúrísító Yésù vé ẹjǐ nga'ba rǐ pi ní.

² Ẹsǐ múké, ǎzini tákiri ingápi 'bá Ẹtèpi Múngú vùgá, ǎzini Úpí Yésù Kúrísító vùgá rǐ ǎ adri ìmi be.

Múngú sê 'bá ní tákiri Kúrísító ǎ rù sǐ

³ Lè 'bá ingúkí 'bávè Úpí Yésù Kúrísító Ẹtèpi Múngú rǐ, ǐri ní 'bá ní tákiri sêé adrizú Kúrísító agá rǐ sǐ, Kúrísító ìjǐ 'bá ní tákiri rǐ 'bù gélésǐla.

⁴ Drǐdrǐ ní, Múngú ní drǐ 'bù pi gbizú vù be kuyé rǐ gé, ìpè 'bá adrii uletere 'bá ívé ni pi rú ùnjikǎnyá ǎkò, Yésù Kúrísító ǎ rù sǐ. Múngú vé lèngará sǐ,

⁵ 'du 'bá 'bǎá anji ívé ni pi rú Yésù Kúrísító ǎ rù sǐ, tǎ ni ǐbí ingá ǐri ẹ ẹsǐ agá.

⁶ Lè 'bá ingúkí Múngú ri ẹsǐ múké ǐri ní 'bǎá 'bá ní ǎmbúgú tá ǐrivé Mvǎ ǐri ní lèlèlè rǐ ní 'oó 'bá ní rǐ sǐ.

⁷ Kúrísító vé ǎri dǎ 'bá tǎ sǐ, 'bá drǐ jezú, trùkí 'bá ǎní 'bávè ùnjikǎnyá agásǐ gǐ, Múngú vé ẹsǐ múké rǐ ǎ tǎ sǐ.

⁸ Múngú ẹ ẹsǐ ní adrii 'bá ní múké rǐ sǐ, sê 'bá ní ùmǐ, ǎzini tǎ nǐngará.

⁹ Múngú vé tǎ ǎndúrú ǐri ní úci kuú 'í ẹsǐ agá rǐ, 'i'da nóni 'bá ní ǎmvé. Tǎ ni ǐbí ingá ẹsǐ ni agá, 'i'da tǎ rǐ Kúrísító ǎ rù'ba gá.

¹⁰ Tǎ Múngú ní ùtǐjǐ rǐ, ǐri 'dǐni, sǎ ni kǎdò ícò, ǐri ìmù ngá 'bù gé rǐ pi ǐkùná ngá vù drǐgé rǐ pi be céré vùrǎ ǎlu gé, Kúrísító ri ìmù adri kòpi drǐgé ní.

¹¹ Múngú ùpè 'bá adrii anji ívé ni pi rú Kúrísító agá. Ùpè 'bá ótù ìnógòsǐ 'dóngará gá 'dǎá, tǎ rǐ pi ĩ nga, sù Múngú ní ùtǐjǐ rǐ tǐjǐ.

¹² Múngú 'o tǎ 'dǐri 'dǐni, 'bá ẹsǐ 'bǎ'bée Kúrísító drǐgé drǐdrǐ rǐ pi, 'bá ingúkí rǐ Múngú ri ǎní.

¹³ ǐmi ní Kúrísító vé ù'dúkò múké ǎda rǐ yǐjǐ rá rǐ sǐ, ù'dúkò múké ǐmi ní ẹ'yǐjǐ gǐ 'dǐri pa ǐmi ní. ǐmi ní Kúrísító ri ẹ'yǐjǐ gǐ rǐ sǐ, sê ǐmi ní ǐndrǐ Uletere ǐri ní tǎ ni ẹjǐjǐ rǐ, lüzú kǐnǐ ǐmi 'bá Kúrísító vé ní.

¹⁴ Tǎ Múngú ní ǐndrǐ Uletere rǐ sèzú 'bá ní rǐ, lù 'bá ní uletere 'yozú kǐnǐ, ngá Múngú ní ẹjǐjǐ ívé 'bá rǐ pi ní, 'bá ní rǐi ùtèé rǐ, ǐri ìmù sè 'bá ní rá. Kúru Múngú ri ìmù 'bá ní drǐwǎlá sè, 'bá kúru ǐri ñjǐ, ǎzini 'bá ǐri ingú.

Páulù zǐ Múngú rǐ

¹⁵ Á yǐ tǎ ǐmi ní Úpí Yésù ri ẹ'yǐzù rǐ rá, ǎzini ǎ yǐ tǎ ǐmi ní 'bá Múngú vé rǐ pi lèzú céré rǐ rá.

¹⁶ Ù'dùjǐ céré má kǎdò rǐi Múngú ri zǐjǐ, ma ri ǐmivé tǎ lù Múngú ní, ma ri ówò'difò sè ǐri ní ǐmi tǎ sǐ.

¹⁷ Ma ri Múngú 'bávè Úpí Yésù Kúrísító vé Ẹtèpi ĩ ní ñjǐjǐ ñjǐ rǐ zǐ ǐmi ní, ǎ sè rǐ ǐmi ní ǐndrǐ tǎ nǐzú ni, ẹ 'i'da rǐ ǐmi ní tǎ Múngú vé rǐ, ǐmi nǐkǐ rǐ Múngú ri ǎní múké múké.

¹⁸ Ma ri Múngú ri zǐ ǐmi ní, ǎ zǐ rǐ ǐmivé ùmǐ, ǐmi 'bákǐ rǐ ẹsǐ tá ǎda ǐri ní ǐmi zǐzú rǐ nǐzú ǎní, ǎzini ǐmi nǐkǐ rǐ dǐngará ùmvúlésǐ ǐmi ní dǐzú 'bá Múngú vé rǐ pi be trǐ ǎlu 'dǎri ǎní.

¹⁹ 'Bá lèkǐ ǐmi nǐkǐ Múngú vé ùkpò ǎmbúgú ǐri ní sêé 'bá ǐri ẹ'yǐ'ba gǐ nò'bée ní rǐ. Ùkpò 'dǐri ǐri ní áyú

²⁰ Kúrísító ri ingazú gòzú idri rú drǎngará gálésǐla rǐ, sè ǐri úrǐ ívé drǐ ẹndèpi* gé 'bù gé 'dǎá.

²¹ Kúru Kúrísító ri ǎmbúgú mǎlǎyíkǎ rǐ pi drǐgé, ǐndrǐ ùnjǐ rǐ pi drǐgé, 'bá tǎǐmbǐ sè'ba rǐ pi drǐgé, 'bá ùkpò be rǐ pi drǐgé, ǎzini 'bá ǎngù rù'ba rǐ pi drǐgé, adri 'yèṅǎ béré ǎndrù nò'bée drǐgé kuyé, ǐri adri ǎmbúgú cazú lókǐ ìmùpi drǐdrǐ 'dǐi rǐ gé.

²² Múngú 'bá ngá rǐ pi ǎrèvú céré ǐri ǎ palé gá, Múngú ìpè ǐri adrii ǎmbúgú ngá rǐ pi drǐgé céré 'bá kǎnísá* vé rǐ pi ní.

* 1:20 1:20 Drǐ ẹndèpi rǐ: Drǐ ẹndèpi vé ǐffǐ, ǐri vùrǎ Múngú vé ĩ ní ñjǐjǐ ñjǐ rǐ, ǎzini vùrǎ ùkpò sèzú rǐ. † 1:22 1:22 Kǎnísá: Kǎnísá ri 'bá Yésù Kúrísító ri ẹ'yǐ'ba gǐ rǐ pi.

²³ 'Bá Kānisā vé rī pi rụ' bá Kúrísítô vé ni. Kúrísítô ri ẹ̀jị nga kānisā ívé rī agá nī. Íri ívé ùkpô sê 'bá kānisā vé rī pi ní nī.

2

Kúrísítô ri sê 'bá idri ísụ rá

¹ Ími ní ándúrú Múngú vé tá gāá sī, āzini ími ní ríi ùnjìkányā 'oó rī sī, índrí agá, ími āsámvú rárá rú Múngú be, ími índrékí sụ 'bá ùdrā' bá gí rī pi tịjị.

² Lókí 'dāri gé, ími ríkí tá ùnjì nyòòkụ nōri vé rī 'dụụ ngāá, ími ríkí Sātānā adrii pi āmbúgú índrí ùnjì rī pi drìgè rī vé tá 'dụụ ngāá. Sātānā ālu ālu 'dìri rī 'bá Múngú rī gā' bá sī rī pi ē mị ù' bā 'de tá ùnjì agá nī.

³ Otụ 'bá ríkí céré tá 'oó sụ sī 'bá ùnjìkányā 'o' bá rī pi tịjị, 'bá ríkí tá rụ' bá nōri ní lēé rī pi 'dụụ ngāá, āzini tá 'bá ẹ̀sị ní lēé rī 'dụụ ngāá. Tá rụ' bá nōri vé rī sī, Múngú ā 'a ve 'bá ní ùnjì ùnjì, sụ íri ā 'a ní veé 'bá ụrụkọ ùnjìkányā 'o' bá rī pi ní rī tịjị.

⁴ 'Bo Múngú ní 'bá lēé agaá rá rī sī, 'bá ívé ẹ̀sị ídríkídri agaápi rá rī 'bá ní rá.

⁵ 'Bá ní ùnjìkányā 'oó rī sī, 'bá adriki dō sụ 'bá ùdrā' bá gí rī pi tịjị drāāāsīyā, Kúrísítô sī, índrí agá, 'bá gókí ícá idri rú. Ími ndrekí drī ká, írivé ẹ̀sị múké rī sī, pa ími gí.

⁶ Múngú inga 'bá gōō idri rú Kúrísítô be trụ, sē 'bá ní vūrā muzú úrízú Kúrísítô Yẹ̀sụ be trụ ívé mālūngā 'bụ gé rī agá.

⁷ Múngú 'o tá 'dìri 'díní lūzú kìnī, írivé ẹ̀sị múké agaápi rá rī sī, íri ímụ 'bá ní tá múké sē, 'bá ní Kúrísítô Yẹ̀sụ rī ẹ̀'yīl gí rī sī.

⁸ Múngú pa ími ẹ̀sị múké ívé rī sī, ími ní Yẹ̀sụ rī ẹ̀'yīl gí rī sī. Tá ní íbì íngá ími vúgá kuyé, Múngú sē ími ní fēfē rú ẹ̀sị múké ívé rī sī.

⁹ Múngú pa ími ẹ̀zị ími ní ngāá rī sī kuyé, 'bá āzi ē íngú rí 'i pangará 'dìri sī ku.

¹⁰ 'Bávè adringará Kúrísítô Yẹ̀sụ agá nōri, Múngú sē 'bá ícá nóni nī, Múngú sē 'bá ní ídrí ú'dí tá múké 'ozú, útú tá múké 'dìri vé tá kú ínogósí, 'bá ríkí ngāá muzú.

'Bá ngá ālu Kúrísítô agá

¹¹ Ími 'bá adri' bá Yāhūdī rú ku rī pi, lē ími ígákí tá Yāhūdī í íngú' bá ívé ágélé ē tị ùlìngará* ā tá sī, 'yo' bá kìnī ími pāgánō, ùlìkí ími ágélé ē tị kuyé 'dāri.

¹² Lē ími nìkí amá múké 'yozú kìnī, lókí drīdrī 'dāri gé, ími ríkí adrii Kúrísítô rụ' bá gá sī rárá rú, gūkí ími Múngú vé 'bá Ísērélē vé rī pi āsámvú gé sī āmvé, ími nìkí ùndī Múngú ní rụ' bá Ísērélē vé rī pi be rī

kuyé. Ími ní rizú adrizú vū drìgè nōgō rī gé, Múngú adri ímivé ní kuyé, āzini ími 'bākí ẹ̀sị drī ní gé kuyé.

¹³ Ándúrú ími āsámvú Múngú be rárá rú, 'bo nóni Kúrísítô vé drāngará umú ími ícá ngá ālu Kúrísítô Yẹ̀sụ be gí, ími ní íri ẹ̀'yīl gí rī sī, ími nóni Múngú be ínyināngá.

¹⁴ Kúrísítô íjị tākiri 'bá āsámvú gé 'bá adri' bá Yāhūdī ku rī pi be, ícá 'bá āsámvú ícá ngá ālu, sē ngūngará ùnjì 'bá ní 'bá acozú rī gō deę rá.

¹⁵ Kúrísítô vé drāngará ímụ táimbj Yāhūdī rī pi vé í ní 'bá adri' bée Yāhūdī rú ku rī pi gūzú āmvé 'dìri fụy drāá rá. Tá ā pá íri ní ímụzú rī, ímụ kọpi umú ícá ngá ālu, íjị tākiri ícá kọpi āsámvú gé.

¹⁶ Kúrísítô vé drāngará peṭi alambaku† sígè rī, umú Yāhūdī rī pi 'bá Yāhūdī ku rī pi be ícá ngá ālu, sē kọpivé āsámvú Múngú be rī gō ícá múké, sē tá kọpi ní í ngūzú ùnjì rī gō deę rá.

¹⁷ Kúrísítô ímụ ụ' dükọ múké tākiri vé rī ùlūú ími 'bá adri' bée Yāhūdī rú ku Múngú rī nị' bá kuyé rī pi ní, āzini 'bá Yāhūdī rú Múngú rī nị' bá rá rī pi ní.

¹⁸ Nóni 'bá Yāhūdī rī pi, āzini 'bá adri' bá Yāhūdī rú ku rī pi ícọ cá 'bá Ẹtẹpi Múngú vúgá 'dāá ùkpō Índri Uleterē ālu 'dìri vé rī sī, āzini tá Kúrísítô ní 'oó 'bá ní rī sī.

¹⁹ Nóni ícókí ími zịj jāká ku, āzini ícókí 'yoó kìnī, ími adriki āngū 'dípáa kuyé 'díní ku, 'bo ími nóni āngū 'dípáa 'bá Múngú vé rī pi be trụ, āzini ími nóni anjì Múngú vé ní írivé 'bẹṭi āsámvú gé.

²⁰ Ími adriki sụ jó í ní sị rī tịjị, nẹbī rī pi, Yẹ̀sụ vé 'bá áyúáyú rī pi be, kọpi írá anjì í ní útịí í' dózú jó sızú aní rī tịjị, Kúrísítô Yẹ̀sụ rī ívé rī írá sẹepi jó rí ní pá tuzú aní ùkpō ùkpó rī.

²¹ 'Bá Yẹ̀sụ rī ẹ̀'yīl' bá gí rī pi umúkí í ícá ngá ālu Yẹ̀sụ be, kọpi gókí ícá jó uleterē Úpi vé ní.

²² Ími 'bá adri' bá Yāhūdī rú ku 'dī' bée, Kúrísítô umú ími ícá Yāhūdī rī pi be ngá ālu, ími adriki rī vūrā Índri Múngú vé rī ní adrizú ní.

3

Páulū ùlū ụ' dükọ múké Múngú vé rī

¹ Ma Páulū 'i, 'beki ma jó rizú āngū ù'yízú rī agá, má ní ụ' dükọ múké Kúrísítô Yẹ̀sụ vé rī ùlūú ími 'bá adri' bá Yāhūdī rú ku rī pi ní rī ā tá sī.

* **2:11 2:11** Ágélé ē tị ùlìngará: Múngú lū Ābūrāmā nī kìnī, anjì āgō Ābūrāmā vé rī pi adriki dō caá ụ'dú ārō gí, lē ā ùlìkí kọpi ā ágélé ē tị rá, ā lū rī 'yozú kìnī, kọpi anjì Múngú vé ní. 'Bá rī ā'yí dō 'í ágélé ē tị sée lịj gí, íri táimbj Mósé vé rī 'dụ nga. 'Í lā í' dóngará 17:9-14; Ẹjị 15:1-5. † **2:16 2:16** Peṭi alambaku: 'Bá Rómá vé rī pi rī 'bá tá 'o' bá ùnjì rī pi gbá mūsúmārí sī peṭi alambaku sígè, íri sá 'dụ ācọ kọpi íbì drā ndō, kọpi izāngá nya ambamba drāngará rī gé.

² Ādarú ĩmi yĭkĭ rá, ęšĭ múké Múngú vé rĭ sĭ, sē má ní ęžĭ rizú ũ'dúķó múké rĭ ũlúzá ĩmi ní ąni.

³ Múngú i'da tā 'í ní ũťĭ kuú müdümüdü rú rĭ má ní, sŭ má ní sĭi kŏkŏbĭ drĭdrĭ rĭ ągá ęļĭņā rĭ ťĭņi.

⁴ ĩmi kádŏ kŏkŏbĭ rĭ lāá, ĩmi nĭ ąmá uletere 'yozú kĭnĭ, á nĭ tā Kúrĭsĭtŏ vé Múngú ní ũťĭ kuú müdümüdü rú rĭ rá.

⁵ Múngú i'da tā 'í ní ũzŭŭ kuú müdümüdü rú 'dĭri 'bá ęťŭ drĭdrĭ 'dā'bée ní kuyé, 'bo nóni i'da tā rĭ 'bá Yęšŭ Kúrĭsĭtŏ vé ąyŭąyŭ uletere rĭ pi ní, ązini nębĭ rĭ pi ní ĩndri Uletere rĭ vé ũķpŏ sĭ.

⁶ Tā ĩ ní ũzŭŭ kuú müdümüdü rú rĭ, ĩri 'dĭni, 'bá adri'bá Yāhŭđĭ rú ku rĭ pi ę'yĭkĭ ũ'dúķó múké rĭ rá, kúru kŏpi ĩmŭ ĩ úmú ícá ngá ąlu Yęšŭ be. Tā 'dĭri sĭ, kŏpi Yāhŭđĭ rĭ pi be, kŏpi céré tá múké Múngú ní lée sée ívé 'bá rĭ pi ní rĭ ĩšŭ rá. Kŏpi drĭlé múké Múngú ní ęžĭ Kúrĭsĭtŏ Yęšŭ ā rŭ sĭ 'dĭri ĩšŭ Yāhŭđĭ rĭ pi be trŭ ąlu.

⁷ ęšĭ múké Múngú vé rĭ sĭ, sē má ní fĕfĕ rizú ũ'dúķó múké rĭ ũlúzá, ązini sē má ní ũķpŏ ęžĭ rĭ ngazú ní.

⁸ 'Bá Múngú vé rĭ pi ąsámvŭ gé, má adri dŏ kŏpivé ũđŭ* drāąsĭyā, Múngú vé ęšĭ múké rĭ sĭ, ĩpĕ ma ũ'dúķó múké Kúrĭsĭtŏ vé tā be ągápi rá rĭ ũlúú 'bá adri'bá Yāhŭđĭ rú ku rĭ pi ní.

⁹ Múngú ngá rĭ pi ąrĕvŭ gbĭpi céré rĭ ĩpĕ ma ní, má ũlŭ rĭ tā 'í ní ęťŭ ũťĭ müdümüdü rú rĭ.

¹⁰ Múngú lĕ ívé ũmĭ tā 'ozŭ rĭ lŭú mālāyĭkā 'bŭ gé 'dāā rĭ pi ní, ązini ĩndri ũņĭ rĭ pi ní. Kŏpi ĩmŭ tā 'dĭri ndre lŏkĭ Yāhŭđĭ rĭ pi ní ĩ úmúzá 'bá Yāhŭđĭ ku rĭ pi be trŭ ívé kánisā ągá rĭ gé.

¹¹ Múngú ũťĭ tā 'dĭri ęťŭ ĩnŏgŏsĭ, tā 'dĭri ngá 'i fuu ťĭ ni gé gi, Kúrĭsĭtŏ Yęšŭ 'bávĕ Úpĭ 'du tā ni ngáā nĭ.

¹² 'Bá ní adriĭ Yęšŭ Kúrĭsĭtŏ ągá, ązini 'bá ní ĩri ę'yĭĭ gĭ rĭ sĭ, ĩri 'bá ní drĭwālā sĕ, 'bá fi mužú Múngú ęndrĕťĭ gé 'dālĕ ũrĭ ąkŏ.

¹³ Á má ĩmi drĭ ĩrĭ sĭ, izāngā má ní nyaá ĩmi tā sĭ rĭ sĭ, lĕ ĩmi ęšĭ ā adri izāngā sĭ ku, izāngā má ní nyaá 'dĭri sĕ Múngú rĭ ĩmi ĩngŭ ąni.

Páulŭ zĭ Múngú rĭ 'bá Ēfēsŏ vé rĭ pi ní

¹⁴ Má kádŏ riĭ tá Múngú ní 'oŏ 'dĭ'bée ũšŭŭ, ma rĭ kŭmŭcĭ ũťĭ, ma rĭ 'bá ęťĕpi rĭ zĭ.

¹⁵ Ma rĭ Múngú rĭ zĭ, Múngú rĭ ęťĕpi 'bá céré pi vé ni, 'bá 'bŭ gé rĭ pi vé ni, ązini 'bá vŭ drĭgé rĭ pi vé ni.

¹⁶ Ma rĭ Múngú 'bá ęťĕpi đĭpi pŏwŭpŏwŭ rĭ zĭ, ĩrivĕ ĩndri ā sĕ rĭ ĩmi ní ũķpŏ ĩmĭvĕ ęšĭ ągá,

¹⁷ ąni Kúrĭsĭtŏ ĕ ĩšŭ rĭ vŭrā fizú adrizú ĩmĭ ęšĭ ągá, ĩmi ní ĩri ę'yĭĭ gĭ rĭ sĭ. Ma rĭ Múngú rĭ zĭ ĩmi ní, ĩmi lĕkĭ rĭ Kúrĭsĭtŏ rĭ ęšĭ be céré, ā sĕ rĭ ĩmi tukĭ rĭ pá ũķpŏ ũķpŏ.

¹⁸ Lĕ ĩmi ĩšŭkĭ ũmĭ tā nĭžŭ ąmázŭ, sŭ 'bá Múngú vé rĭ pi ní ĩšŭ rĭ ťĭņi, ĩmi nĭkĭ rĭ lĕngárā Kúrĭsĭtŏ ní ĩmi lĕzŭ ambamba 'dĭri ąmá ąni.

¹⁹ Á lĕ ĩmi nĭkĭ tā Kúrĭsĭtŏ ní ĩmi lĕzŭ ambamba 'dĭri, lĕngárā 'dĭri ícŏkĭ ũ'bĭĭ bā ku. ĩmi nĭkĭ dŏ lĕngárā 'dĭri rá, ĩmi adri tā be piřĭ, sŭ Múngú vé rĭ ťĭņi.

²⁰ Lĕ ĕ ĩngŭkĭ Múngú ũķpŏ be riĭpi ęžĭ ngáapi 'bá rŭ'bá gá rĭ, ĩri ícŏ tá ąrĕvŭ 'o ągá, tā 'bá ní zĭĭ, ązini 'bá ní rĭi ũšŭŭ rĭ pi drĭgé sĭ céré.

²¹ Lĕ 'bá kánisā vé rĭ pi ĕ ĩngŭkĭ Múngú rĭ, ĕ ĩngŭkĭ Kúrĭsĭtŏ Yęšŭ rĭ, ązini úyŭ drĭdrĭ 'dĭlĕ rĭ pi ĕ ĩngŭkĭ Múngú rĭ mužú 'dáni'dáni! ąmĭnā.

4

Adringárā trŭ Kúrĭsĭtŏ ągá rĭ

¹ Yĭkĭ ma jó ąngŭ ũ'yĭzŭ rĭ ągá, má ní ęžĭ Úpĭ vé rĭ ngáā rĭ sĭ, á má ĩmi drĭ ĩrĭ sĭ, lĕ ĩmi 'okĭ tá múké ni pi mužú ąyŭ, ā'diātāsĭyā Múngú zĭ ĩmi adriĭ 'bá ívé ni pi rŭ.

² Lĕ ĩmi ĩngŭkĭ ĩmi ku, ĩmi adrikĭ tā be mādā. ĩmi 'duķĭ tā rĭ mužú ęšĭ be mādā, ĩmi 'duķĭ tā rĭ ngáā ĩmi ąsámvŭ gé sĭ lĕngárā sĭ.

³ Lĕ ĩndri Uletere rĭ ā úmú ĩmi adriĭ ngá ąlu, ĩmi adrikĭ tā be kĭri ĩmi ąsámvŭ gé sĭ.

⁴ ĩmi úmŭkĭ ĩmi céré ícá rŭ'bá ąlu gĭ, ĩndri ĩmi ní ĩšŭ rĭ, ĩri ąlu ąlu 'dĭri, Múngú zĭ ĩmi céré, ĩmi 'bākĭ rĭ ęšĭ tá drĭdrĭ 'dĭlĕ rĭ ũťĕzŭ.

⁵ Úpĭ rĭ 'yĕņā ąlu, ę'yĭngárā rĭ ąlu, bātízĭmŭ rĭ ąlu,

⁶ Múngú rĭ 'yĕņā ąlu, ĩri ęťĕpi 'bá rĭ pi vé ni céré, ĩri ąmbúgŭ 'bá drĭgé céré, ĩri rĭ 'bá ąyŭ céré rĭ ęžĭ ngá, ĩri rĭ adri 'bá ągásĭ céré.

⁷ 'Bo Kúrĭsĭtŏ sĕ 'bá ąlu ąlu ní fĕfĕ ívé ęšĭ múké vé rĭ ęžĭ ngazú ąni 'í ní.

⁸ Tā ĩ ní sĭi Bŭkŭ Múngú vé rĭ ągá rĭ kĭnĭ, "Kā tuĭ mužú ũrŭgĕgé 'dāā, ĭĭ ívé ari'ba rĭ pi mužú ĩndĭ, í'dŭ ngá kárakarā awáá ívé 'bá rĭ pi ní."

⁹ Tā ĩ ní 'yoŏ kĭnĭ, tu mužú ũrŭgĕgé 'dĭri vé ífĭfĭ ā'di? ĩri lŭ 'yozú kĭnĭ, drĭdrĭ ni, Kúrĭsĭtŏ ĩmŭ adriĭ vŭ drĭgé nŏgŏ, vŭđrĭ ni gé, ĩri ní kúru tužŭ mužú 'bŭ gé 'dāā.

¹⁰ 'Bá ĩmŭpi vŭ drĭgé nŏgŏ rĭ, ĩri 'bá ąlu ąlu ngáapi muĭpi ũrŭgĕgé 'bŭ gé 'dāā rĭ 'ĭ, ĩri ĩmŭ adri ąmbúgŭ ngá rĭ pi drĭgé céré.

* 3:8 3:8 *Má adri dŏ kŏpivé ũđŭ:* Páulŭ átá tá 'dĭri 'dĭni, ā'diātāsĭyā ęčŭ 'bá Yęšŭ ā pámvŭ ũbĭ'ba rĭ pi. 'Í lā bŭkŭ ęžĭ vé rĭ. ęžĭ 8:1-3. 4:8 4:8 *Sąwŭmā* 68:18

¹¹ Kúrísítō ūpē 'bá rī pi ā ūrūko adrii 'bá áyūāyū ni pi, ūrūko'bée nēbī, ūrūko'bée 'bá Kúrísítō vé tā ūlū'bá 'bá Kúrísítō ri ē'yī'bá kuyē rī pi ní ni pi, ūrūko'bée vé ēžī adrizú atala* rú, ūrūko'bée 'bá āngū ímbá'bá ni pi.

¹² 'Bá 'dī'bée vé ēžī, kōpi ri 'bá Múngú vé rī pi ímbá, kōpi ā ngakí ri ēžī Kúrísítō ní, kōpi ā adrikí ri ūkpó ūkpó ívé ē'yīngará agá, kōpi ā úmúkí ri ī adrii rū'bá ālu Kúrísítō vé ni,

¹³ cīmgbá 'bá ní 'bá úmúzá ícázú ngá ālu, 'bá ní Múngú Mvōpi ri ē'yīzú, āzini 'bá ní írivé úmī 'dūzú tā ngazú, 'bá adrikí ri ūkpó ūkpó 'bávē ē'yīngará agá, tā cérē sī, 'bá adrikí ri sū Kúrísítō tīņi.

¹⁴ Lē 'bá rikí tā 'oó sū anjīnā nyírīnā rī pi tīņi ku. Lē 'bá āngū ímbá'bá ūnjō sī rī pi vé ímbāngará ā ri ímī úmī újā sū ūlī ni rīi kúlūmgbá ūvī yīi drīgē sī ngālā ngālā rī tīņi ku.

¹⁵ Ngá múké rī, lē 'bá lēkī 'bá lēlē, 'bá átákí tā áda 'bá āsámuvú gé sī áyu, 'bávē ē'yīngará ā mba ri ícá ūkpó ūkpó Kúrísítō adriipi kánísā drīgē rī agá.

¹⁶ Kúrísítō úmú 'bá cérē 'í rū'bá gá, sū ígélé āndiāndī rī pi ní ī úmú adrii rū'bá ālu gé rī tīņi. Ígélé āndiāndī 'dī'bée ngakí dō cérē ēžī múzú múké, kōpi ī lēlē, íri sē rū'bá rī mba ícá ūkpó ūkpó.

Ēšī újāngará

¹⁷ Úpí ā rū sī, á lē 'yo ímī ní 'dīni, lē ímī rikí adrii sū pāgānō tā nī'bá ku rī pi tīņi ku.

¹⁸ Ōzūkí kōpívē úmī tā nīzú rī gí, kōpi gūkí ī rará rú ídri Múngú ní sēē rī agāsī, ā'diātāsīyā kōpi gākí Múngú vé tā sī, kōpi ē drī ūkpó ūkpó.

¹⁹ Tā rī dō múké yā, dō ūnjī yā, kōpi ūšūkí ku. Kōpi lēkí tā drīnjā sēēpi ní 'oó múzú áyu, āzini kōpi ri tā āzāvū rú ni pi ęndī 'o múzú dīī dīī.

²⁰ 'Bo tā Kúrísítō vé ī ní ímbá ímī ní rī adri 'dīni kuyē.

²¹ Ádarú ímī yīkí Yēsū vé tā rá, āzini ímbákí ímī ní tā áda Yēsū vé rī rá.

²² Ímbákí ímī kīnī, lē ímī kukí lētī ūku āndúrú ímī úbēpi fīpi ūnjīkānyā 'ozú 'dāri ānī, lē ímī kukí tā āndúrú ímī mī ū'bāāpi, ímī iza'bēe iza rī pi ānī.

²³ Ímbákí ímī kīnī, lē ímivē yīkī tā 'ozú rī ā újā 'i ícá ú'dí.

²⁴ Lē ímī újākí ímivē adringará ícá ú'dí sū Múngú ní ímī gbīi sū 'i tīņi rī tīņi, ádarú ímī adri tā be pīrī, āzini uletere.

²⁵ Kúru lē 'bá ālu ālu ā ku ūnjō ānī, lē ā átá tā áda rī áyu 'í ōgūpījī Yēsū ri ē'yī'bá gí rī pi ní, ā'diātāsīyā 'bá úmúkí 'bá cérē adrii rū'bá ālu Kúrísítō vé ni gi.

²⁶ "Ímī 'a ve dō gí, ā sē ímī fī ūnjīkānyā 'oó ku." Ímī 'a ve dō gí, lē ímī kukí 'a vengará 'dīri ā ca ūtū ní 'dengará gá ku.

²⁷ 'A vengará rī sē ādróko[†] rī vūrā íšū ūrízú ímī ēšī agá.

²⁸ 'Bá āzi dō ímī āsámuvú gé 'dīgē ūgú rú, lē ā ku ūgū ā vūgū ānī. Lē ā ngā ēžī 'í drī sī, ē íšū rī ngá, ā ko rī 'bá ngá āko rī pi ē ízā ānī.

²⁹ Lē átāngá ūnjī ē ífū ímī tī gé sī ku, 'bo lē ímī átákí tā múké 'bá rī pi ē ízā koópi ni áyu, ā ko rī 'bá tā rī yī'bá rī pi ē ízā.

³⁰ Lē ímī sēkí Múngú vé Índrī Uletere rī ní ízāngā ku, Múngú sē ímī ní Índrī Uletere rī, ā nīkí rī ímī amá ānī kīnī, ímī 'bá ívé ní, cazú ū'dū 'í ní úmvúlēsī ímī oyužú ūnjīkānyā agāsī rī gé.

³¹ Ēšī ūká ūká rī, ū'dūkō āsīrā rú rī, jīkō rī, āwāngará āsámuvú gé sī rī, u'dangará rī, āzini tā ārevū cérē rīi 'olé ūnjī ūnjī rī pi, lē ímī kukí ānī.

³² Lē ímī adrikí múké ímī āsámuvú gé sī, ímī lēkí ímī lēlē, ímī trūkí ímī ōgūpījī ímī 'o'bá ūnjī rī pi, sū Múngú ní ímī trūú Kúrísítō vé tā sī rī tīņi.

5

Lē ímī adrikí sū Múngú ní lēē rī tīņi

¹ Lē ímī 'okí tā pīrī sū Múngú ní 'oó rī tīņi, ā'diātāsīyā ímī anjī Múngú vé íri ní lēlēlē ni pi.

² Lē ímī lēkí ímī lēlē, sū Kúrísítō ní 'bá lēē rī tīņi, adi 'i sēē drāā rōbōņō rú 'bá tā sī, sē Múngú adri ānī āyīkō sī.

³ Ímī anjī Múngú vé ni, lē ímī 'bākí ōwū āluānī ku, ímī 'okí tā āzāvū rú ni ku, ímī 'bākí ēšī āmbúgú ngá drīgē ku, ā'diātāsīyā anjī Múngú vé uletere rī pi 'okí tā ūnjī 'dī'bée ku.

⁴ Lē ímī rikí átāngá ūnjī ūnjī ni pi átá ímī āsámuvú gé sī ku, dōku ímī rikí tā azakaza vé ni pi átá ku, dōku ímī rikí átāngá rīi átá ávī agá ūnjīkānyā íjīpi ni pi átá ku. Tā 'dī'bée adri múké ku. Ngá múké rī, lē ímī rikí ōwō'dīfō sēē Múngú ní.

⁵ Ímī nīkí rá, 'bá rīipi ōwū 'bāāpi muūpi bādārú, āzini rīipi tā ūnjī 'oópi, ēšī 'bāāpi āmbúgú ngá drīgē rī, 'bá 'dāri ri ngá ī ní údé mungú ru ni ĩnjī, ícō fīí mālūngā Kúrísítō pi vé Múngú be rī agá ku. 'Bá ēšī 'bāāpi ngá drīgē āmbúgú rī, íri ri ngá vū drīgē nōgō rī ĩnjī mungú rú.

* 4:11 4:11 *Atala rī pi:* Atala 'dī'bée zākí rōbōņō ku. Kōpi ri 'bá kánísā vé rī pi ímbá. 4:26 4:26 *Sāwūmā 4:4*
 † 4:27 4:27 *Ādróko:* Ādróko vé rū Sātānā 'i, íri āmbúgú índrī ūnjī rī pi drīgē, gā tā Múngú vé ri 'dugá ngagá sī 'bū gé 'dālē. Múngú ídrō ādróko rī índrī ūnjī rī pi be 'bū gé 'dāāsī nī. 'Í lā 'dangará 12:7-9.

6 Lē 'bá ázi ā ri átángá azakaza vé ni átá ímī mī ù'bázú ku, ā'diātāsīyā tā 'dīni 'dī'bée sē Múngú ri 'bá tā 'o'bá drī ũkpó sī 'dī'bée írīñā rá.

7 Lē ímī fikí tā 'bá 'dī'bée ní rií 'oó rī 'oó índī ku.

8 Ándúrú ímī rikí adrií ññjā agá, 'bo nóni ímī ũtúnjā agá, ā'diātāsīyā ímī úmúkí ímī ícá Úpí Yēsū Kúrísitō be trū ngá ālu gí. Kúru lē ímī adrikí sū 'bá adri' 'bá ũtúnjā agá rī pi tñjī.

9 'Bá adri'bée ũtúnjā agá rī pi, kōpi ri tā múké 'o, tā pīrī 'o, āzini tā áda 'o.

10 Lē ímī nñkí tā Úpí ní āyikō sēepi rī.

11 Lē ímī fikí tā ězī ākō í ní rií 'oó ññjā agá rī pi 'oó ku, lē ímī i'dakí tā 'dī'bée āmvé kīnī, tā 'dī'bée ũñjī.

12 Tā ũñjī 'bá Múngú ri nī' 'bá kuyé rī pi ní rií 'oó kírí kírí 'dī'bée, ā rikí tā ni 'bāā tī gé ku, írī drīñjā sē.

13 'Bo ũtúnjā agá, tā ũñjī rī pi céré índré ku uletere,

14 ā'diātāsīyā ũtúnjā ri sē í ngá rī pi ārēvú ndre céré uletere. Í ní 'yozú ānī kīnī, "Mī riípi ũ'dú kooپی rī, lē mī íngá uru, mī 'bá drāápi gí rī, lē mī ídrí gōó ídrí rú ũzi,

Kúrísitō ri ímú dī mī drīgé ũtúnjā rú."

15 Ímī kádō rií adrií, lē ímī adrikí mī be kowu, lē ímī ā adrikí sū 'bá tā nī' 'bá ku rī pi tñjī ku, lē ímī adrikí úmī be.

16 Ímī ísúkí dō drīlē múké tā 'ozú ni gí, lē ímī 'okí tā múké ni pi mužú áyu, ā'diātāsīyā lókí nōri, írī lókí ũñjī.

17 Lē ímī adrikí azakaza rú ku, lē ímī nñkí tā Úpí ní lēé ímī 'okí rī.

18 Á mvúkí íwá Ímērēzū bādārú ku, ē iza rī ímivé adringará ku, ngá múké rī, lē Índrí Uletere rī ā ású ímī nī.

19 Ímī kádō ímī úmú vūrā ālu gé, lē ímī ngokí úngó Sāwúmā vé rī pi, ímī ngokí úngó Múngú ā rú sī. Lē ímī ngokí úngó Úpí Múngú ri ññjūzú ěsī be céré.

20 Ũ'dú céré, lē ímī sēkí ówō'difō 'bá ětēpi Múngú ní tā céré írī ní 'oó ímī ní rī sī, 'bávé Úpí Yēsū Kúrísitō ā rú sī.

Ūkú rī pi ívé āgō rī pi be

21 Lē ímī adrikí yingará sī ímī āsámvú gé sī, ā'diātāsīyā ímī 'dīri rī Kúrísitō rī ññjī.

22 Lē ũkú rī pi ā yīkí ívé āgō rī pi ē tī yīyī, sū kōpi ní Úpí ē tī yīyī rī tñjī.

23 Á'diātāsīyā ágó rī āmbúgú ũkú drīlē gá nī, sū Kúrísitō ní adrií āmbúgú kánísā drīlē gá rī tñjī, Kúrísitō ri 'bá rī pi pa ívé ũñjīkányā agásī nī.

24 Kúru lē ũkú rī pi ā yīkí ívé āgō rī pi ē tī yīyī tī céré sī, sū kánísā ní Kúrísitō ē tī yīyī rī tñjī.

25 Lē āgō rī pi ā lēkí ívé ũkú rī pi lēlē, sū Kúrísitō ní 'bá kánísā vé rī pi lēé, írī ní 'í adrií sēé drāá kōpi ā tā sī rī tñjī,

26 'bá kánísā vé rī pi ā adrikí rī uletere, ā ũjī rī 'bá kánísā vé rī pi adrií ũñjīkányā ākō, ũ'dúkó múké rī ā ũjī rī 'bá kánísā vé rī pi ícá uletere.

27 Kúrísitō vé drāngará sī, 'du 'bá kánísā vé rī pi 'bāā 'bá ívé ní, adi 'i sēé drāá, 'bá kánísā vé rī pi ā adrikí rī uletere, tā ākō, āzāvū ākō, ũñjīkányā ākō, tā āzi ākō.

28 Kúru lē āgō rī pi ā lēkí ívé ũkú rī pi lēlē, sū kōpi ní í rú' 'bá lēé rī tñjī. 'Bá rī lē dō ívé ũkú lēlē, 'bá 'dīri lē 'í rú' 'bá lēlē.

29 'Bá āzi ālunāni 'í rú' 'bá gāápi sī ni 'dāāyo, írī sū 'í rú' 'bá gá sūsū, írī 'í rú' 'bá ũtētē, sū Kúrísitō ní 'bá kánísā vé rī pi ũtētē rī tñjī.

30 'Bā 'bá Kúrísitō vé ní, 'bā írívé rú' 'bá ígélé.

31 Sīkí Búkū Múngú vé rī agá kīnī, "Tā 'dīri sī, 'bá ágó rī ívé ětēpi ku, írī ívé ěndrēpi ku, kōpi í úmú ũkú ní be, 'bá ññjī 'dī'bée í úmú adri rú' 'bá ālu."

32 Átángá 'dīri mbamba, ícá fí 'bá āzi drīgé múké ku, 'bo á lē tā 'dīri vé íffíí ũlúú uletere, átángá 'dīri lū kpá tā Kúrísitō pi vé 'bá kánísā vé rī pi be rī.

33 Kúru lē 'bá ālu ālu ā lē ívé ũkú sū 'í ní 'í rú' 'bá lēé rī tñjī, āzini lē ũkú rī ē ññjī ívé ágó ññjīñjī.

6

Anjīnā rī pi vé tā 'bá í tī' 'bá rī pi be rī

1 Anjīnā rī pi, lē ímī 'dukí tā ímī ětēpi vé rī, āzini ímī ěndrēpi vé rī ngaāngá, ā'diātāsīyā ímī 'okí dō 'dīni, írī múké.

2 "Lē mī ññjī mí ětēpi pi mí ěndrēpi be ññjīñjī," Tāimbī ālu rī 'dīni, Múngú kīnī, 'bá rī 'du dō tā rī ngaā sū 'dīri tñjī, írī tā múké ísū rá.

3 "Mí ññjī dō mí ětēpi pi mí ěndrēpi be ññjīñjī, mī drīlē rī adri múké, mī adri ílí be āco vū drīgé nōgō."

4 Ímī anjī ětēpi, lē ímī átákí átángá anjīnā rī pi ní ũ'dúkó ũkpó ũkpó ní sī ku, ímī ímbákí kōpi létī múké sī, ímī ũlúkí tā Úpí vé rī kōpi ní.

Túgērī rī pi 'bá ambugu í drīlē gá rī pi be

5 Ímī túgērī rī pi, lē ímī yīkí 'bá ambugu ímī ní rií ězī ngaā kōpi ní vū drīgé nōgō rī pi ē tī yīyī, āzini lē ímī rukí kōpi ruru. Lē ímī ngakí kōpi ní ězī rī ěsī be céré, sū ímī ní ngaā Kúrísitō ní rī tñjī.

6 Ímī ngakí ězī rī ũkpó sī, ā adri 'yozú kīnī, 'bá ímī ní rií ězī ngaā kōpi ní rī pi ní rií mī 'bāā ímivé ězī ndrēzú gōgō rī sī ku, ímī ngakí ězī rī, sū túgērī Kúrísitō vé ní pi

tĩni, lē ĩmi ngakí ẽzĩ rĩ, sũ Múngú ní lēé rĩ tĩni.

⁷ ĩmi ngakí ẽzĩ rĩ ẽsĩ be céré, sũ ĩmi ní rii ngaá Úpí ní rĩ tĩni, adri 'yozú kinĩ, sũ ĩmi ní rii ngaá 'bá áda ní rĩ tĩni ku,

⁸ á'diātāsīyā ĩmi nĩkĩ rá, 'bá rĩ dō tũgērĩ yā, adri dō tũgērĩ ku yā, ẽzĩ múké ĩri ní ngaá rĩ sĩ, Úpí rĩ ĩri ũfē rá.

⁹ ĩmi 'bá ambugu tũgērĩ rĩ pi ní rii ẽzĩ ngaá ĩmi pálé gá rĩ pi, lē ĩmi rúkĩ ĩmivé tũgērĩ rĩ pi múké létĩ álu álu 'dirĩ sĩ, á 'okĩ kōpi ũnjĩ ku. Lē ĩmi ĩngbēkĩ kōpi ē mĩ ku, lē ĩmi nĩkĩ áamá múké 'yozú kinĩ, ĩmi céré rĩ ẽzĩ nga Múngú 'bávé āmbúgú 'bũ gé 'dāā rĩ ní, ĩri ẽndrētĩ gé, 'bá rĩ pi céré trōtrō.

Ngá Múngú vé ẽ'dĩ 'dizú ādróko be rĩ.

¹⁰ Átángá rĩ ā ũdũ kinĩ, lē ĩmi adrikĩ ũkpō ũkpō Úpí vé ũkpō agaápi rá rĩ sĩ.

¹¹ Lē ĩmi úsúkĩ ĩmi ngá Múngú vé ẽ'dĩ 'dizú rĩ pi sĩ, ĩmi ndēkĩ rĩ ādróko riipi mĩ ũ'bāápi rĩ ānĩ.

¹² Ẹ'dĩ 'bá ní rii 'dijĩ rĩ, 'bá 'dĩkĩ 'bá áda pi be ku, 'bá rĩ ẽ'dĩ rĩ 'dĩ ĩndrĩ ũnjĩ ũkpō be āngũ rụ'bá rĩ pi be, ĩndrĩ ũkpō be adri 'bá ĩnjĩ ágá rĩ pi be, āzini ĩndrĩ ũnjĩ ũkpō be urũ 'dāā rĩ pi be.

¹³ Kúru lē ĩmi úsúkĩ ngá Múngú vé ẽ'dĩ 'dizú rĩ pi ĩmi rụ'bá gá, ũ'dũ ādróko ní ĩmũzú ẽ'dĩ 'dizú ĩmi be rĩ gé, ĩmi tukĩ rĩ pá ũkpō ũkpō, ẽ'dĩ rĩ kādō deę, ĩmi áwíkĩ rĩ pá tuú kuú ũkpō ũkpō.

¹⁴ Lē ĩmi tukĩ pá ũkpō ũkpō, ĩmi ũ'yĩkĩ gō tā áda vé rĩ ĩmi úpĩlé gá tĩtĩ, ĩmi útúkĩ rĩ ĩmi kú ũrē ẽ'dĩ 'dizú ādróko be, āzini ĩmi ũ'yĩkĩ aya kpōlo'bu tā pĩrĩ vé rĩ ĩmi bēdrĩ gé, ĩmi ũtēkĩ rĩ ĩmi rụ'bá ānĩ.

¹⁵ ĩmi adrikĩ ũrē muų ũ'dúkó múké tākĩrĩ vé rĩ ũlũú, sũ ĩmi ní ngá pá gá úsú muųú ānĩ ẽ'dĩ 'dizú rĩ tĩni.

¹⁶ ĩmi ẽ'yĩkĩ Múngú rĩ, ā adri rĩ ĩmi ní sũ kúkúrúkú tĩni, ā úgbú rĩ í'yé ādróko vé ācĩ ācĩ rĩ ĩmi rụ'bá gá sĩ rá.

¹⁷ Lē ĩmi rúkĩ pangará rĩ vé tā tĩtĩ, sũ ĩmi ní sāpú aya rú rĩ úsú ĩmi drĩgé rĩ tĩni, āzini lē ĩmi rúkĩ ĩlĩ āco ĩndrĩ Uleteré vé rĩ ĩmi drĩgé, ĩlĩ āco 'dirĩ, ĩri ũ'dúkó Múngú vé rĩ.

¹⁸ Lē ĩmi zĩkĩ Múngú rĩ sá be céré ũkpō ĩndrĩ Uleteré rĩ vé rĩ sĩ, lē ĩmi adrikĩ mĩ be kowũ, āzini lē ĩmi zĩkĩ 'bá Múngú vé rĩ pi ní céré létĩ be āndiāndĩ muųú ũdũ ākó.

¹⁹ ĩmi zĩkĩ kpá má ní Múngú rĩ ĩndĩ, Múngú ā sē rĩ átángá pĩrĩ má tĩ gé, má ũlũ rĩ ũ'dúkó múké Múngú vé rĩ 'bá rĩ pi ní ũrĩ ākó, kōpi ā nĩkĩ rĩ ĩrivé tā múké.

²⁰ Á 'bekĩ dō ma jó āngũ ũ'yizú rĩ ágá má ní ũ'dúkó múké rĩ ũlũú rĩ ā tā sĩ drāāāsīyā, lē ĩmi zĩkĩ má ní Múngú rĩ, má ũlũ rĩ ũ'dúkó múké rĩ muųú drĩdrĩ ũrĩ ākó, sũ má ní lēé rĩ tĩni.

²¹ Má ẽdrĩpĩ Tũkĩkō má ní lēélē, ẽzĩ ngaápi ẽsĩ álu sĩ Úpí ní rĩ, ĩri mávé tā ũlũ ĩmi ní ní, ĩmi nĩkĩ rĩ mávé adringará, āzini ẽzĩ má ní rii ngaá rĩ.

²² Tā ā pá má ní lēzú ĩri pēzú muųú ĩmi vúgá 'dilē rĩ, ĩri 'dĩ, ĩmi nĩkĩ rĩ tā 'bá drĩgé bēnĩ, ā muų rĩ ĩmi ẽsĩ ĩmbá, ĩmi adrikĩ rĩ ũkpō ũkpō.

²³ Má ẽdrĩpĩ má ómvũpĩ, 'bá Ẹtēpi Múngú, āzini Úpí Yēsũ Kúrísitō ā sē ĩmi ní tākĩrĩ, lēngará, āzini ẽ'yĩngará.

²⁴ Ẹsĩ múké Múngú vé rĩ ā adri 'bá céré 'bávé Úpí Yēsũ Kúrísitō rĩ lē 'bá muųú ũdũ ākó rĩ pi ē ẽsĩ ágá.

**Kōkōbī Páulū ní sī sēé 'bá
Pīlīpōyī
vé rī pi ní rī
Tā búkū rī vé rī ā
ūlūngará**

Kūrū Pīlīpōyī vé rī āngū Mākēdōniyā vé rī agá, Mākēdōniyā rī āngū Ġirīkī vé rī agá, wōōkō ūrūlé rú rī gé. Páulū sē tī Múngú vé rī kūrū Pīlīpōyī vé rī agá (Ēzī 16). Í' dō kánisā 'dálé. Ílí kárakarā ā vūdrī gé, gōkí Páulū rī 'beé jó āngū ū'yīzú rī agá. 'Bá kánisā Pīlīpōyī vé rī agá rī pi sēkí Páulū ní mūfēngā. Páulū sī kōkōbī 'dīri sēé ōwō'difō sēzú kōpi ní.

Kōkōbī rī agá, 'yo Kūrīsītīyānī rī pi ní kīnī, 'í ru drāngará ku. Gō kōpi ē ēšī ímbá kīnī, 'bá rī pi dō rī kōpi ōcū ūnjī ūnjī, lē kōpi ā tukí pá tītī ívé ē'yīngará agá. 'Yo kōpi ní kīnī, lē kōpi ē íngúkí í ku, kōpi ā adríkí ēšī be mādā, sū Kúrīsītō vé rī tīnjī. Lū kōpi ní kīnī, kōpivé adringará Kúrīsītō agá 'dīri, Múngú sē kōpi ní nī. Kúru gō 'yoó kōpi ní kīnī, 'bá ūnjó rú rī pi rī āngū ímbá 'yo kīnī, mēre Yāhūdī rī pi ní rīi 'dujū ngaá rī, Múngú lū kōpi ní nī. 'Bo lē kōpi ā 'duki 'bá ūnjó rú 'dī'bée vé tā ngaá ku.

1 Ma Páulū 'i, 'bá ġrītrō Tīmōtéyō be ātī'bá Kúrīsītō Yēsū vé ní, á sī kōkōbī 'dīri sēé 'bá Yēsū rī ē'yī'bá gí, adri'bá kūrū Pīlīpōyī vé rī agá rī pi ní, drīkoma rī pi ní, āzini dīkōnjī rī pi ní.

2 Ešī múké āzini tākiri 'bá Ētēpī Múngú vé rī, āzini 'bávē Úpí Yēsū Kúrīsītō vé rī ā adri ími be.

Páulū zī Múngú rī 'bá Pīlīpōyī vé rī pi ní

3 Sā céré má kādō rīí ími tā ūšūjū, má rī Múngú ní ōwō'difō sē.

4 Ū'dū céré má kādō rīí Múngú rī zījī ími ní, ma rī zī āyīkō be má ēšī agá,

5 ā'diātāsīyā má ní rizú ū'dúkō múké Kúrīsītō vé rī ūlūngará gá, ími rikí ma ēfījī nī, í'dózu ū'dū ími ní ēšī ūjázú rī gé 'dāá, cīngbá āndrū sī.

6 Á nī amá múké 'yozú kīnī, Múngú í'dó rīí tā múké 'oó ímī ēšī agá gí, ġri tā múké 'dīri 'o mūzú ímī ēšī agá dījī dījī, cīngbá ū'dū Kúrīsītō Yēsū ní ġgōzú rī gé.

7 Á lē ími ambamba, ġri pīrī má ní rizú ími tā ūšūzú 'dīni ānī. 'Yíkí ma jó í ní rizú āngū ū'yīzú rī agá, má ní ū'dúkō múké Kúrīsītō vé rī ūlūū 'yoó kīnī, ġri tā āda rī ā tā sī, 'bá ālēkí ēšī múké Múngú vé rī ími be trū.

8 Múngú nī rá 'yozú kīnī, ádarú á lē ími ambamba, sū Kúrīsītō Yēsū ní ími lēé rī tīnjī.

9 Ma rī Múngú rī zī ími ní, lē Múngú ā sē ími lēkí ími lēlé ími ásámvú gé sī, ā sē ími ní tā nīngará, ími amákí rī tā múké pi ásámvú tá ūnjī be rī ānī,

10 ā sē rī ími ġpēkí rī tā pīrī rī áyu, ími adríkí rī ule, ūnjīkányā ākō, cīngbá ū'dū Yēsū Kúrīsītō ní ġgōzú rī gé.

11 Yēsū Kúrīsītō ā sē ími adríkí 'bá tā 'o'bá pīrī ní pi, ē íngúkí rī Múngú rī, āzini ē ġnjīkí rī ġri ānī bēni.

Páulū vé 'yīngará

12 Má ēdrīpījī má ōmvúpījī má ní lēlé rī pi, á lē lūū ími ní kīnī, ā 'yíkí dō má jó í ní rizú āngū ū'yīzú rī agá drāāāsīyā, ēzī í ní rizú ū'dúkō múké Kúrīsītō vé rī ūlūzú rī tu pá ālunāni kuyé, 'bá kárakarā ġšúkí ū'dúkō múké Kúrīsītō vé 'dīri yījī rá.

13 Sē 'bá Rómā gá rī pi, āzini āngaráwá rī'bá 'bāgú vé āngū ūtē'bá rī pi nīkí amá rá 'yozú kīnī, 'yíkí ma jó í ní rizú āngū ū'yīzú rī agá, má ní rīi ū'dúkō múké Kúrīsītō vé rī ūlūū rī sī.

14 Á 'yíkí dō ma kú jó í ní rizú āngū ū'yīzú rī agá drāāāsīyā, 'bá Úpí Yēsū rī ē'yī'bá gí rī pi rikí ū'dúkō múké Kúrīsītō vé rī ūlūū mūzú ūrī ākō.

15 'Bá urukō'bée rikí ū'dúkō múké Kúrīsītō vé rī ūlūū, ā'diātāsīyā kōpi lēkí 'bá í pámvú ūbī'bá rī pi ā ndē mávē rī rá, 'bo 'bá urukō'bée rikí ūlūū mūzú ēšī múké sī.

16 'Bá Kúrīsītō vé tā ūlū'bá ēšī múké sī rī pi lēkí ma lēlé, kōpi nīkí rá 'yozú kīnī, 'yíkí ma jó í ní rizú āngū ū'yīzú rī agá, má ní ū'dúkō múké Kúrīsītō vé rī ūlūū rī sī.

17 'Bá ēšī 'bā'bée má drīgé ūnjī rī pi rikí Kúrīsītō vé tā ūlūū, ā 'duki rī ívé tā 'bāá āmbúgú mávē rī ndēé. Kōpi rikí tā rī 'oó 'dīni, má nya rī ízāngā jó í ní rizú āngū ū'yīzú rī agá ānī.

18 'Bá 'dī'bée dō rī Kúrīsītō vé tā ūlū ēšī múké sī yā, dōku ēšī ūnjī sī yā, kōpi ā ūlūkí mūzú íyī. Ma adri āyīkō sī, ā'diātāsīyā kōpi rī ū'dúkō múké Kúrīsītō vé rī ūlū mūzú.

19 Ími ní má ní Múngú rī zījī rī sī, āzini Índrī Yēsū Kúrīsītō vé rī ní má ízā koó rī sī, ġri sē Múngú rī ímū ma ōyū tā ūkpó ūkpó ma ġšūpi rī agásī rá.

20 Á 'bā má ēšī agá nōlé, á lē tā má ní drīnjā sēepi ní 'oó ku, dō ngá rī drāngará yā, dō ídrīngará yā, á lē adri ūrī sī ku. Ma nōni átá ūrī ākō, ē ġnjīkí rī Kúrīsītō rī ānī tā má ní 'oó rī sī.

21 Mávē adringará ídri rú nōri, ma rī Kúrīsītō rī ġnjī, á drā dō gí, má tá múké ġšū rá.

22 Ma dō ri adri mužú idri rú, ɪri sē ma ɛ̀zi Kúrisitō vé rī nga mužú ɛ̀ni múké. Á nī ngá má ní lēé ɪpēé rī kuyé.

23 Tā ɪrī 'dī'bée agá, á nī kuyé, ma dō tā ngōri ɪpē. Á lē mā drā rá, má mu rī adrii Kúrisitō be.

24 'Bo ɪri múké má ní adrizú idri rú, má ko rī ɪmi ɪzā.

25 Á nī ɛ̀má múké 'yozú kɪnī, ma ɪcō adri mužú idri rú rá, má ko rī ɪmi ɪzā, ɪmi tukí ri pá tɪtɪ ɪmivé ɛ̀'yingará agá, ɪmi adriki ri ɛ̀yikō sī.

26 Kúru má kádō gōo ma ɛ̀ndɪj múyú ɪmi ndreé rá, ɪmi adri ɛ̀yikō sī ɛ̀mbúgu tá Kúrisitō Yēsū ní 'oó má ní rī sī.

27 Tā ɛ̀mbúgu agaapi rá rī, lē ɪmivé adringará ā adri múké, ɛ̀ ɪnjiki ri ɪ'dúkó múké Kúrisitō vé rī ɛ̀nī. Á mu dō ɪmi ndreé rá, dōku á mu dō drī ɪmi ndreé kuyé, má yī 'yozú kɪnī, ɪmi ri tā 'du nga trú yīkí ɛ̀lu sī, 'bá rī pi ɪjizú ɪ'dúkó múké Kúrisitō vé rī ɛ̀'yizú.

28 Ari'ba rī pi ɪmgbēki dō ɪmi mī, lē ɪmi 'okí ɪrī sī ku. 'Diri lū kōpi ní kɪnī, Múngu ri ɪm̀vulésī ɪm̀ sē kōpi ɪzāngá nya mužú ɪdɪ́ ɛ̀kō, 'bo Múngu ri ɪmi pa ɪzāngā 'diri agásī rá.

29 Múngu sē ɪmi ní drɪlé múké 'diri Kúrisitō ri ɛ̀'yizú 'yená ɛ̀yu kuyé, drɪlé múké ɪ ní sēé ɪmi ní 'diri agá, ɪmi kpá ɪzāngá nya ɪndi Kúrisitō ā tā sī.

30 ɪmi ndreki ɛ̀ndúru ɪzāngá má ní nyaá ɪrivé tā sī rī rá, ɪmi yīkí rá, ma ri ɪzāngá rī nya mužú drɪdrɪ, ɪmi kpá nóni ri ɪzāngá má ní nyaá rī nya.

2

Lē ɪmi adriki sū Kúrisitō tɪnɪ

1 Kúrisitō ri ɪmi ɛ̀sɪ ɪmbá nī, lēngará ɪrivé rī, ɪri ɪmi ɛ̀sɪ ɪmbá nī, ɪndri Múngu vé rī, ɪri ɪmi ɪm̀ú ní, ɪri sē ɪmi ɛ̀sɪ 'bá rizú ɪmi ɛ̀gɪpɪj ɛ̀ ɪzā kozú.

2 Nóni lē ɪmi 'okí tá má ní ɛ̀yikō sēepi ní, ɪmi yīkí ɪmi yɪj ɪmi ɛ̀sámvú gé sī, ɪmi lēki ɪmi lēlé. Yīkí ɪmivé tá 'ozú rī ā adri ngá ɛ̀lu.

3 Lē ɪmi 'dukí ɪmivé tá 'bāá ɛ̀mbúgu ɪmi ɛ̀gɪpɪj vé rī ndéé ku, lē ɪmi ɪngúki ɪmi ku, lē ɪmi 'dukí ɪmi ɛ̀gɪpɪj vé tá 'bāá ɛ̀mbúgu, á ndé ɪmivé rī rá, lē ɪmi 'báki ɪmi adrii mādā.

4 Lē 'bá ɛ̀lu ɛ̀lu ā rī 'í tá ɪsɪpɪ ɛ̀yu ku, lē ā ɪsɪ 'bá uruko'bee ā tá ɪndi.

5 Lē yīkí ɪmivé tá 'ozú rī, ā adri sū Kúrisitō Yēsū vé rī tɪnɪ.

6 Yēsū ā ngúlúpi ā adri dō Múngu 'i drāáasiyā, 'du ɪvé tá 'bāá Múngu be trōtrō kuyé,

7 'bo 'du ɪvé ɪngúngará ā tá 'bāá mādāngá, 'du 'i 'bāá kuú ɛ̀tí' bá rú, tɪkí ɪri ɪfúú 'bá áda rú.

8 Kā ɪri tɪj ɪfúú 'bá áda rú, 'bā 'i kú tá be mādāngá, 'du tá Múngu vé rī ngáá rá,

adi 'i sēé drāá peɪɪ alambaku* sígé.

9 Múngu sē ɪri ɪcá ɛ̀mbúgu 'bū gé 'dāá tá 'diri sɪ,

sē ɪri á rú ku ndé 'bá rī pi vé rī céré.

10 Yēsú á rú sɪ, 'bá 'bū gé rī pi, vū drɪgé rī pi, ɛ̀zini 'bá ɪ ní sɪj nyōókú agá rī pi ɛ̀rēvú céré

ɪm̀ kũmũci ɪtɪ vũgá.

11 'Bá rī pi ɛ̀rēvú céré ɪm̀ 'yo, Yēsū Kúrisitō ri Úpi,

ɪri sē ɪ ɪm̀ ɛ̀tēpi Múngu ri ɪngúngu.

Adringará ɪtɪngá agá rī

12 ɪmi mávé ɪndi má ní lēlé rī pi, lóki má ní adrizú ɪmi be trú rī gé, ɪmi 'dukí tá má ní ɛ̀zi ɪmi ní rī ngáá rá, nóni ma dō 'dāayo ɪmi ɛ̀sámvú gé, lē ɪmi 'dukí tá rī ngáá ɛ̀ndúru ɪmi ní ngáá drɪdrɪ 'dāri ndéé. Lē ɪmi ngakí ɛ̀zi Múngu vé rī ɪkpō sɪ, ɪmi adriki ɪrɪ sɪ Múngu sɪ, lē ɪmi ɛ̀sɪ á yāyá ɪrivé tá sɪ, Múngu á pa ri ɪmi ɛ̀ni bēni.

13 Múngu ri ɛ̀zi nga ɪmi ɛ̀sɪ agá, ɪri ri ɪmi ní úvá sē ɛ̀zi ɪvé rī 'duzú ngazú nī.

14 Lē tá ɛ̀rēvú céré ɪmi 'okí mužú un-ungará ɛ̀kō, dōku ɛ̀gatá ɛ̀kō,

15 á'diātasiyā 'bá ɛ̀zi á ɛ̀wɪ rī ɪmi ku. ɪmi kádō rií adrii 'bá vū drɪgé rī pi ɛ̀sámvú gé, lē ɪmi adriki anjɪ Múngu vé ni pi rú, ɪnjikānyā ɛ̀kō. Lē ɪmi adriki uletere 'bá ɪnjɪ rī pi ɛ̀ndrēɪ gé, sɪ lɪnyā ní dɪj rī tɪnɪ.

16 Lē ɪmi ɪlũki ɪ'dúkó múké idri 'dani'dani rī ɪsɪzú rī kōpi ní, ɪ'dú Kúrisitō ní ɪgōzú 'dāri kádō ɪcá, má ɪngu rí ma 'yozú kɪnī, ɛ̀zi má ní ngáá rī drā kána kuyé.

17 ɛ̀'yingará ɪmivé rī sē ɪmi ní ɪmivé idri adizú sēzú rōbōɲō rú ɛ̀zi ngazú Múngu ní ɛ̀nī. Á drā dō ɪmivé tá sɪ rōbōɲō rú gí, ma adri ɛ̀ni ɛ̀yikō sɪ.

18 ɪmi kpá adri ɛ̀yikō sɪ má sɪ.

Timōtēyō pi ɛ̀pāfūrōdítā be

19 Úpi Yēsū Kúrisitō á'yí dō rá, má ɪsɪ, á lē Timōtēyō ri pēe mužú ɪmi vũgá 'dilé, kádō ɪm̀vɪ ɪgōo má vũgá nōlé, ɛ̀ ɪm̀ rí tá ɪmi ní rí 'oó rí ɪlũú má ní, má ɛ̀sɪ ɛ̀ ɪsɪ rí ɛ̀yikō ɛ̀nī.

20 'Bá ɛ̀zi má ní ɪsɪ úvá be sɪpɪ Timōtēyō tɪnɪ ɪmivé tá ɪsɪpɪ ni 'dāayo.

21 Á'diātasiyā 'bá ɛ̀lu ɛ̀lu lē úvá 'bāá rizú tá 'í ní lēé rī 'ozú, 'bá úvá tá Yēsū Kúrisitō vé rī 'ozú ku.

* 2:8 2:8 Peɪɪ alambaku: 'Bá Rómā vé rī pi ri 'bá tá 'o'bá ɪnjɪ rī pi gbā mūsũmári sɪ peɪɪ alambaku sígé, ɪri sá 'du ɛ̀cō kōpi ɪbi drā ndó, kōpi ɪzāngá nya ambamba drāngará rī gé.

²² 'Bo ĩmi nīkí amá rá 'yozú kīnī, Timōtéyō ícō gí ívé è'yīngará agá, ā'diātāsīyā 'bá ríkí ú'dúkō múké rī ũlúú ĩri be trū, sū mvá pi ní èzī ngaá étēpi be trū rī tñj.

²³ Má ũsū, á lē ĩri pēé muzú mbēlēñá ĩmi vúgá 'dīlé, á nī dō tā ímūpi 'i ngaápi má rú'ba gá rī ũgbále gi ká.

²⁴ Á nī rá, Úpí ri ā'yī má ní rá, ma mu ĩmi ndre mbēlēñá nōgō rá.

²⁵ Má ũsū, á lē Ēpāfūrōdītā ĩmi ní ĩpēé ímú má izā koó rī pēé gōo ĩmi vúgá 'dīlé ũzi. ĩri má ógúpi, āngaráwá Úpí Yēsū Kúrísitō vé ni, 'bá ríkí èzī ngaá ĩri be trū, ĩmi ĩpēkí ĩri ímú má tā mbaa.

²⁶ Ēpāfūrōdītā 'bá 'í èsī céré lēzú muzú ĩmi ndrezú, 'bo adri yīkī sī, ĩri ní yīi 'yozú kīnī, ĩmi yīkī kīnī, drā ru 'i ní rī sī.

²⁷ Ádarú drā ru ĩri ũnjí ũnjí, ĩri kōdō drādrā, 'Bo Múngú ndre ĩrivé izāngā, Múngú idri ĩri rá. Múngú ndre ĩrivé izāngā ó'dúkúle kuyé, ndre kpá izāngā má èsī agá rī rá, má èsī á gō rī izāngā ázi† nyaá ku.

²⁸ Á 'bá má yīkī céré Ēpāfūrōdītā ri pēzú gōzú ĩmi vúgá 'dīlé, ĩmi kádō ĩri ndreé, āyīkō ri ĩmi fū ambamba, izāngā má èsī agá rī gō de rá.

²⁹ Lē ĩmi è'yīkī ĩri āyīkō sī Úpí ā rú sī, ĩmi ĩnjīkī ĩri ĩnjīnjī. ĩri múké ĩmi ní 'bá èzī nga'ba Kúrísitō ní sū Ēpāfūrōdītā ní ngaá rī tñj rī pi ĩnjizú ĩnjīnjī.

³⁰ ĩmi ĩnjīkī Ēpāfūrōdītā ri, ā'diātāsīyā drā kōdō èzī Kúrísitō vé rī ā tā sī gí, adi 'i rīi èzī ĩmi ní kōdō lēé ímú ngaá má tā mbazú rī ngaá má be trū. Āngū rī ní adrii rará rú rī sī, ĩmi ícókí ímú èzī rī ngaá ku.

3

'Bá Múngú ní ícō ā'yī rá rī

¹ Má édrīpījī má ómvúpījī má ní lēélē rī pi, Úpí agá, lē ĩmi adriki āyīkō sī! Má ícō āndēé tā rī ā ũlūngará ĩmi ní dījī dījī rī sī ku, ma ri tā rī èndī ũlú 'dīni, ā ko ri ĩmi izā múké.

² ĩmi zīkī ĩmi mī 'bá tā 'o'ba sū ũcógú tñj 'dī'bée sī! Kōpi 'bá ri'ba ũnjīkānyā 'o'ba ní pi, kōpi ri si 'bá Yēsū ri è'yī'ba gí rī pi vú sī kīnī, lē kōpi ā ũlīkī í ágélé ē tī rá.*

† 2:27 2:27 *Izāngā ázi*: Izāngā ázi 'dīri, tē dō Ēpāfūrōdītā drā rá, Páulū ē èsī rī tē Izāngā nya rá. Páulū ri drī ri izāngā nya jó i ní rizú āngū ũ'yizú rī agá. 'Í lā Pīlīpōyī 1:13. * 3:2 3:2 *Ágélé ē tī līngará*: Múngú lū Ābūrámá ní kīnī, anjī āgō Ābūrámá vé rī pi adriki dō caá ú'dú ārō gí, lē ā ũlīkī kōpi ā ágélé ē tī rá, lūzú kīnī, kōpi anjī Múngú vé ni. 'Bá ri ā'yī dō 'í ágélé ē tī sēé lījī gí, ĩri tājmbī Mósé vé rī 'du nga. 'Í lā Í'dóngará 17:9-14; Èzī 15:1-5. † 3:3

3:3 *Èsī agá líkí 'bá gí*: 'Bá ri újā dō èsī, è'yī dō Yēsū ri gí, èsī újāngará 'dīri, ĩri sē 'bá ri adri 'bá Múngú vé ni, sū ágélé līngará ní sēé 'bá Īsērélé vé rī pi ní adrii 'bá Múngú vé ni rī tñj. Páulū zī èsī újāngará 'dīri līngará èsī agá ni. † 3:5 3:5 *Fārūsī*: Fārūsī rī pi ngulúmū Yāhūdī rī pi vé tājmbī Mósé vé rī ru'ba tñj rī pi. Kōpi 'dúkī idrii rī pi vé tā, āzini mālāyīkā rī pi vé tā 'bāā tā āmbúgú rú, kōpi è'yīkī rá 'yozú kīnī, 'bá ũdrā'ba gí rī pi gō íngá idri rú rá. 'Í lā Èzī

23:8.

³ 'Bo 'bá ri'ba Múngú ri ĩnjī'ba ũkpō Īndri Uleterē rī vé rī sī nō'bée, 'bá ri Kúrísitō Yēsū ri íngú, èsī agá, líkí 'bá gí,† rú'ba vé līngará, 'bá ícókí èsī 'bāā drīgē ni gé ku.

⁴ Ma té kōdō ícō má íngú tā má ní 'oó rī pi sī rá. 'Bá rī ũsū dō kīnī, 'i 'i íngú tā 'i ní ngaá rī sī rá, ma kpá ma íngú aga rá.

⁵ Kā má tīi, má adri caá ú'dú ārō, ĩ ní má ágélé ē tī līzú. Ma Īsērélégú, sūrú Bēnyēmīnē vé rī agá. Ma Ēbérégú, Ēbérégú tī ma nī. Má ní adrii Fārūsī† rī sī, ma ri tājmbī Mósé vé rī 'du nga.

⁶ Má ní èsī 'bāā Múngú drīgē rī ā tā sī, á ri 'bá Yēsū ri è'yī'ba gí rī pi ócūū ũnjī ũnjī, á 'bá èsī rizú tājmbī Mósé vé rī 'dúzú ngazú pīrī, ũnjīkānyā ākō.

⁷ Má ũsū tā āndúrú má ní rīi 'oó rī pi múké, 'bo nōni má ní Kúrísitō ri è'yījī gí rī sī, á ndre tā āndúrú má ní 'oó rī pi kú èzī ākō.

⁸ Má kādō tā āndúrú má ní 'oó rī pi āsámvú amá, tā má ní Kúrísitō Yēsū ri è'yīzú Úpí mávé ní rú rī be, tā má ní Yēsū ri è'yīzú rī ndē tā ārēvú céré rá. Ádarú tā āndúrú má ní 'oó rī pi céré èzī ākō, nōni índrē má ní āzāvú rú, á ku kōpi ārēvú céré gí, má 'bá rī èsī Kúrísitō drīgē,

⁹ má adri rī 'bá ĩrivé ni. Má ícō ícá pīrī Múngú èndrēti gé, má ní rīi tājmbī Mósé vé rī 'dujū ngaá rī si ku, ma ícá pīrī Múngú èndrēti gé, má ní Yēsū Kúrísitō ri è'yījī gí rī sī. Múngú rī 'bá ā'yī adri pīrī 'i èndrēti gé, 'bá ní Yēsū ri è'yījī gí rī sī.

¹⁰ Á lē Kúrísitō ri nījī, āzini ũkpō ĩri ní íngázú gōzú idri rú drāngará gálésīla rī nījī, á lē izāngā nyaá sū ĩri ní nyaá rī tñj, āzini á lē drāá sū ĩri ní drāá rī tñj,

¹¹ má kādō drāá, Múngú ē inga rī ma gōo idri rú.

Á lē ũ'bījī ũkpō sī óngú rī njuu caá ũdū gé

¹² Tā má ní 'yoó 'dīri, adri 'yozú kīnī, má ísú tā 'dī'bée gi yā 'dīni kuyé, dōku ā'yīkī ma 'bá tā 'oópi pīrī ni gí yā 'dīni kuyé. 'Bo á lē óngú rī njuu ũkpō sī, má adri rī sū Kúrísitō Yēsū tñj, sū ĩri ní lēé rī tñj.

¹³ Má édrīpījī má ómvúpījī, má ícō 'yoó kīnī, á nga tā rī fūū tī ní gé gí yā 'dīni ku. 'Bo má āvī tā āndúrú má ní 'oó aga'bée gi

'dā'bée sī gí, ma ri ũ'bī ũkpō sī, tā rī nga muzú drīdrī.

¹⁴ Á lē ũ'bī ũkpō sī Kúrísítō ā vūdrī ũbī cīngbá cazú ũdū gé, mā ísú rí āndēma Múngú ní ma zizú fizú 'bū gé rī, má ní Kúrísítō Yēsū rí ē'yī gí rī sī.

¹⁵ 'Bā Yēsū rí ē'yī 'bá gí, pá tu 'bá títí nō'bée, lē 'bā ā'yīkí tā 'dī'bée. Ímivé yīkí kú dō tūngú tā ũrukō 'bée sī, Múngú rí ĩmi ní tā rī ē mī lū uletere.

¹⁶ Lē 'bā nīkí á má múké 'yozú kīnī, tā 'bá ní í dó ngaá múké gí 'dī'bée, 'bā 'dukí ngaá muzú áyu.

¹⁷ Má édrípījī má ómvúpījī má ní lēléle rī pi, lē ĩmi ũbīkí tā má ní 'oó rī ā pámvú muzú, ĩmi ũnīkí tā múké 'bá ní ímbá 'bá ũrukō ní rīi 'dujé ngaá rī pi, ĩmi 'dukí rī ngaá sū kōpi ní ngaá rī tījī.

¹⁸ Má ũlū ándurú tā 'dīri ĩmi ní rá, má kīnī, 'bá kárakará pi ímú adri ari 'ba Kúrísítō í ní gbāá peti alambaku sígē rī vé ni, 'bo á lē gōó endījī lūú ĩmi ní dījī, tā 'dīri sē Ízāngā nō má ésjī, mīndrē á lá má mī céré céré.

¹⁹ 'Bá 'dīni 'dī'bée, kōpivé ũdū, í kōpi 'dū ú'bé vūrā í ní Ízāngā nyazú ũdū ákó rī agá. Tā kōpi ní 'bāá ámbúgú ívé múngú rú rī, ĩri tā rī 'bā nōri vé rī, kōpi rī í íngú tā drīnjá sē 'bá ní pi sī, kōpi 'bākí ésjī céré tā nyōókú nōri vé rī drīgē.

²⁰ 'Bo āngū Úpí Kúrísítō ní adrizú 'bū gé 'dāá rī, ĩri āngū 'bávé ní. 'Bā rí ésjī 'bá rizú 'bávé Úpí Yēsū Kúrísítō 'bā Paápi rī vé Ígōngará ũtēzú.

²¹ ĩri ũkpō be ngá ārēvú drīgē céré, ĩri ũmvúlésí 'bávé rī 'bā nma'bée nmanma nō'bée újā ógú sū ívé rī tījī.

4

¹ Má édrípījī má ómvúpījī má ní lēléle rī pi, ma úvá be lēzú muzú ĩmi ndrezú. ĩmi sēkí āyīkō ga má ésjī agá ambamba, āndēma mávé má ní ísú rī, ĩri ĩmi 'i. Kúru lē ĩmi áwíki tā 'oó pīrī Úpí endrētjī gé.

Paúlū ímbá 'bá Úpí Yēsū rí ē'yī 'bá gí rī pi

² Éwōdīyā, ĩmi Sūtūkē be, ĩmi 'bá Úpí rí ē'yī 'bá gí ní pi, á má ĩmi drī ĩrī sī, lē ĩmi kukí ágátá ānī.

³ Má ógúpī,* 'bā rí éjī nga mí be trú, á má mī, lē mī ko ũkú má Ízā ko 'bá ũ'dúkó múké rī ā ũlūngará sī 'dī'bée ē Ízā koko, kōpi ríkí má Ízā kó Kéléménī be, āzini 'bá 'bá ní rīí éjī ngaá kōpi be trú rī pi be, 'bá 'dī'bée ārēvú céré, síkí kōpivé rī búkú ídri vé rī agá rá.

* 4:3 4:3 Má ógúpī: Má ógúpī 'dīri vé rī sá āzi sī, ĩri ícú adri Sūzūgō. † 4:15 4:15 Kānisā: Kānisā rī 'bá Yēsū Kúrísítō rí ē'yī 'bá gí rī pi.

⁴ ĩmi 'bá Úpí rí ē'yī 'bá gí 'dī'bée, lē ĩmi adríkí āyīkō sī. Á lē kpá endījī 'yoó ĩmi ní dījī, lē ĩmi adríkí āyīkō sī.

⁵ Lē tā ĩmi ní 'oó muzú ésjī mādā sī rī ē índrē 'bá rī pi endrētjī gé 'dālē múké. Ũ'dú Úpí ní Ígōzú rī ícá Ínyīnāná gí.

⁶ Tā ũkpō ũkpō ísú dō ĩmi, lē ĩmi ríkí ĩmi ũsūjū drāá ku. Lē ĩmi zíkí Múngú rí, ĩmi 'bākí ĩmivé tā céré endrētjī ní gé, ĩmi sēkí ĩri ní ówō'dīfō, ĩmi mákí ngá ĩmi ní lēé rī vú ní gé 'dālē.

⁷ Kúru ĩmi ní Kúrísítō Yēsū rí ē'yī gí rī sī, ĩmi ícú tākíri Múngú vé rī ísú rá, tākíri 'dīri tā be ámbúgú, 'bá áda ícú tā ní nījī á má bā ku. Tākíri 'dīri, ĩri ĩmi Ízā ko, sē ĩmi adri ũrī ákō, Ízāngā fī ānī ĩmi ésjī agá ku.

⁸ Má édrípījī má ómvúpījī má ní lēléle rī pi, kōkōbī nōri vé ũdū gé, á lē ĩmi ní tā āzi lūú, lē ĩmi 'bākí ĩmivé yīkí tā áda ní drīgē, tā í ní ĩnjījī ĩnjī ní drīgē, tā pīrī ní drīgē, tā uletere ũnjīkānyā ákó ní drīgē, tā 'bá rī pi ní lēléle ní pi drīgē, tā 'bá rī pi ní rīí ésjī 'bāá céré kú drī ní gé rī pi drīgē. Lē ĩmi 'bākí ésjī tā adri 'bée múké múké ní pi drīgē, āzini tā í ní íngúngú ní pi drīgē.

⁹ Tā ĩmi ní yījī má vúgá, ĩmi ní ũnījī má vúgá, ĩmi ní ísú má vúgá, ĩmi ní ndrēé má ní 'oó rī, lē ĩmi 'dukí tā 'dī'bée ngaānga. Kúru Múngú rīpi tākíri sēepi rī ā adri ĩmi be.

Paúlū sē ówō'dīfō ngá ĩ ní sēé rī sī

¹⁰ Ma āyīkō sī ámbúgú ĩmi ní gōó má tā ũsūjū ngá sī dījī rī sī, sē má íngú Úpí rí ānī rá. Á nī rá drīdrī ní, ĩmi 'bākí ésjī ĩmivé rī céré kuú má drīgē, 'bo ĩmi ísúkí drī drīlē múké ĩmi ní ícózú má Ízā kozú ngá sī ní kuyé.

¹¹ Tā má ní átá 'dīri adri 'yozú kīnī, á lē ngá ĩmi vúgá yā 'dīni kuyé. Tā má ní nījī á má rī, ngá má ní adrii ĩri be rī, dō ĩri mādānjā yā, dō ámbúgú yā, ca má ní gí.

¹² Ízāngā ngá ákō vé rī, á nī rá, adringará ngá be rī, á nī rá. Tā rī dō 'i nga má rī 'bá gá íngóni, á nī rá. Adringará éjī sī rī, á nī rá. Adringará ébīrījī sī rī, á nī rá. Adringará ngá be tré dōku ngá ákó rī, á nī rá.

¹³ Ma ícú tā rī pi ārēvú 'o céré ũkpō Kúrísítō ní sēé má ní rī sī.

¹⁴ 'Bo ĩmi 'okí múké ĩmi ní má Ízā koó tá ũkpō ũkpō agá rī sī.

¹⁵ ĩmi 'bá Pīlīpōyī vé 'dī'bée, ĩmi nīkí rá, má ní íngázú āngū Mākēdōnīyā vé rī gélésí, ímúzú ĩmi ní ũ'dúkó múké rī í'dózú ũlúzú rī gé, ĩmi sokí ngá má Ízā kozú nī, kánísā† āzi tūngú ní 'o sū 'dīri tījī kuyé.

¹⁶ Má ní drī adrizú kūrú Tēsālōnikē vé rī agá 'dāá rī gé, ĩmi sokí má ní ngá sēé vú be kárákará.

¹⁷ Á 'yo tā 'dīri 'dīni adri 'yozú kīnī, á lē ĩmi sokí má ní ngá sēé fēfē rú yā 'dīni kuyé, tā má ní lēé rī, á lē Múngú ā sē ĩmi ní drīlē múké, ĩmi ní mâ ĩzā koó rī sī.

¹⁸ Nóni ngá má ní lēé rī pi ārēvú céré má ĩsú gí, ngá má ní ĩsú rī pi aga ngá má ní lēé rī pi rá. Ngá ĩmi ní ĩpēé má ní Ēpāfūrōdītā drīgē 'dī'bée ca má ní gí. Ngá ĩmi ní sēé 'dī'bée, ējī ni ngū ndrīndrī sū rōbōηō ĩ ní zāá Múngú ní rī tīni, Múngú ā'yī tā ni ési be céré, sē ĩri ní āyīkō āmbúgú.

¹⁹ Ma Múngú ri zi ĩmi ní, ā sē rī ĩmi ní ngá ĩmi ní lēé rī pi. Ngá Múngú ní ĩmú sēé ĩmi ní rī, ĩri drīlē múké íngápi Kúrísítō Yēsū vúgálēsī rī.

²⁰ Ē íngúkí Múngú 'bá Ētépī ri mužú nyonyo. Āmīnā.

Páulū sē mōdó 'bá Pīlīpōyī vé rī pi ní.

²¹ ĩmi sēkí mōdó 'bá Kúrísítō Yēsū ri ē'yī'ba gí rī pi ní. 'Bá Yēsū ri ē'yī'ba gí adri'ba má be trū nō'bée, sēkí kpá ĩmi ní mōdó.

²² 'Bá céré Yēsū ri ē'yī'ba gí rī pi sēkí ĩmi ní mōdó, agaápi rá rī, 'bá ri'ba ēzī nga'ba 'bāgú āmbúgú Rómā vé rī[‡] vúgá rī pi sēkí céré ĩmi ní mōdó.

²³ Ēsī múké Úpí Yēsū Kúrísítō vé rī ā adri ĩmi be. Āmīnā.

[‡] 4:22 4:22 *Bāgú āmbúgú Rómā vé rī:* 'Bá Rómā vé rī pi ĩvé 'bāgú āmbúgú rī zi ĩvé tī sī Kāyísarā. ĩri 'bāgú āmbúgú 'bāgú āngū āndīāndī rī pi agá rī pi drīgē, āngū Yūdáyā vé rī drīgē, āngū Gállílayā vé rī drīgē, āzini āngū Yāhūdī rī pi vé rī drīgē.

**Kòkòbì Páulũ ní sǐ sǎ 'bá
Kölösáyí
vé rǐ pi ní rǐ
Tǎ búkũ rǐ vé rǐ ǎ
úlũngará**

Kölösáyí ri kǔrǔ wòókò ùtù ní 'dezu rǐ gé, àngũ Ezíyá vé rǐ agá, zǐkí nóni àngũ 'dǐri Tákí. Páulũ í ní áyúáyũ rǐ ca àngũ 'dǎri agá kuyé. Páulũ ìsù yǐ kǐnǐ, 'bá àngũ ímbá' 'bá ùnjò sǐ ní pi anigé, kòpi ri 'bá kǎnisá vé rǐ pi ímbá tǎ ùnjò vé ní sǐ. Tǎ 'dǐri fi Páulũ ǎ éşǐ agá ambamba. 'Bá rǐ 'bá àngũ ímbá' 'bá rǐ pi ímbákí 'bá Yésũ ri é'yǐ' 'bá gǐ rǐ pi kǐnǐ, lē kòpi ǎ ùlǐkí í ágélé ē tǐ rá, àzini lē kòpi ē ñnjǐkí mǎláyíká rǐ pi áyu, ǎ sē ri Múngú ní àyíkò. Kúru Páulũ ní kòkòbì 'dǐri sǐzũ sǐzũ kòpi ní kǐnǐ, Kúrisítò vé drǎngará pa kòpi ní, Kúrisítò ri nóni 'bù gé, ìri mǎláyíká rǐ pi drǐgé, ìndrǐ rǐ pi drǐgé gé, àzini vũ drǐgé céré. Kúru lē kòpi á 'yǐkí tǎ mǎrē ázi vé ní ku, dòku ímbángará ùnjò vé ní ku, lē kòpi ē ñnjǐkí 'yǎṅá Kúrisítò ri áyu. Lũ kpá kòpi ní kǐnǐ, lē kòpívé adringará ē ìndré kòpi rǐ' 'bá gá, ǎ lũ ri kǐnǐ, kòpi 'bá Múngú ní ùpéé gi ní pi.

Páulũ sǐ kòkòbì sǎ 'bá Kölösáyí vé rǐ pi ní

¹ Ma Páulũ 'i, Kúrisítò Yésũ vé 'bá áyúáyũ Múngú ní ìpéé rǐ, á sǐ kòkòbì 'dǐri sǎé ìmi ní ní, 'bá sǐkí kòkòbì rǐ 'bá édrǐpǐ Tímòtèyò Yésũ ri é'yǐpi gi rǐ be trǐ.
² Bá sǐkí kòkòbì rǐ sǎé 'bá édrǐpǐ, àzini 'bá ómvǔpǐ Kúrisítò ri é'yǐ' 'bá gǐ, rǐ' 'bá adri' 'bá kǔrǔ àmbúgu Kölösáyí vé rǐ agá rǐ pi ní. Éşǐ múké, àzini tǎkiri 'bá Étǐpǐ Múngú vé rǐ á adri ìmi be.

Páulũ zǐ Múngú rǐ, àzini sē òwò'dǐfò

³ Lókí céré sǐ, 'bá kǎdò rǐ Múngú ri zǐ ìmi ní, 'bá rǐ 'bávé Úpí Yésũ Kúrisítò vé Étǐpǐ Múngú ní òwò'dǐfò sē,

⁴ á'diátásiyá 'bá yǐkí kǐnǐ, ìmi 'bákí éşǐ céré kuú Kúrisítò Yésũ drǐgé, àzini ìmi lēkí 'bá Múngú vé rǐ pi céré lēlé.

⁵ Ìmi ri tǎ 'dǐri 'o 'dǐni, ìmi lēkí úmvúlésǐ àndēma í ní 'báá kuú ìmi tēé 'bù gé 'dǎá rǐ ìsù, á'diátásiyá ìmi é'yǐkí ù'dúkò múké Kúrisítò vé áda rǐ gǐ.

⁶ Ú'dúkò múké Kúrisítò vé 'dǐri ayi muzú vũ drǐgé sǐ céré, sē 'bá rǐ pi újǎkí éşǐ rá, sǐ ìri ní ícá ìmi àsámvú gé drǐdrǐ, ù'dú ìmi ní tǎ áda Múngú vé éşǐ múké vé rǐ yǐzú, ìmi ní éşǐ újǎzú àní rá rǐ gé rǐ tǐni.

⁷ Épáfurá 'bá édrǐpǐ 'bá ní lēlé, 'bá ní rǐí ézǐ ngaá ìri be trǐ rǐ, jǐ ù'dúkò múké 'dǐri muzú ùlũ ìmi ní ní. Ìri átí' 'bá, 'bá éşǐ céré rizú ézǐ Kúrisítò vé rǐ ngazú ìmi àsámvú gé 'bá vùrà gá.

⁸ Épáfurá ùlũ 'bá ní lēngará Ìndrǐ Uletele rǐ ní suú ìmi éşǐ agá rǐ rá.

⁹ Ú'dú 'bá ní ìmivé tǎ yǐzú rǐ gé, 'bá rǐkí nyo Múngú ri zǐ ìmi ní, Ìndrǐ Uletele Múngú vé rǐ, ǎ sē rǐ ìmi ní tǎ ñngará.

¹⁰ 'Bá ri Múngú ri zǐ ìmi ní, Ìmi 'okí rǐ tǎ pǐrǐ Úpí èndrǐtǐ gé, á sē rǐ ìri ní àyíkò, ìmi kókí rǐ 'bá rǐ pi é ìzǎ tǎ céré agásí, ìmi ñkí rǐ tǎ Múngú vé rǐ múké múké.

¹¹ 'Bá ri Múngú ri zǐ ìmi ní, ǎ sē ìmi ní ívé ùkpò agaápi rá rǐ, ìmi úmbékí rǐ éşǐ ìzàngá rǐ ǎ nyangará gá, ìmi nyakí rǐ ìzàngá rǐ muzú éşǐ be mǎdǎ. Ìmi 'okí dò sǐ 'dǐri tǐni, ìmi àyíkò ìsù rá.

¹² Ìmi sǐkí Múngú ní òwò'dǐfò, ìri ní sǎé ìmi ní fǐí ívé mǎlũngá adrizú àní ùtǔṅá agá rǐ àlèé 'bá ívé rǐ pi be trǐ rǐ sǐ.

¹³ Múngú pa 'bá tǎ ùnjǐ Sātáná vé rǐ agásí, sē 'bá fǐí mǎlũngá 'i Mvòpǐ 'i ní lēlé rǐ vé rǐ agá gǐ.

¹⁴ Múngú sē 'i Mvòpǐ vé àrǐ dǎá 'bá drǐ jezú, àzini 'bá trǔzú 'bávé ùnjǐkǎnyá agásí.

Kúrisítò ri àmbúgu tǎ drǐgé sǐ céré

¹⁵ Kúrisítò adri sǐ Múngú í ní ndréé ku rǐ tǐni. Ìri àmbúgu ngá céré í ní gbíí rǐ pi drǐgé.

¹⁶ Kúrisítò gbí ngá rǐ pi àrèvú céré ní, gbí ngá 'bù gé rǐ pi, ngá vũ drǐgé rǐ pi, ngá í ní rǐ' 'bá ní ndréé ku rǐ pi, ngá í ní rǐ' 'bá ní ndréé ìndí rǐ pi, 'bá mǎlũngá rǐ' 'bá rǐ pi, àzini 'bá ùkpò be àngũ rǐ' 'bá rǐ pi, gbí ngá rǐ pi àrèvú céré ní, gbí ngá rǐ pi àrèvú céré ézǐ ngaá 'i ní.

¹⁷ Í ní drǐ ngá rǐ pi gbízú kuyé rǐ gé, Yésũ ri ñnogòşǐ anigé, ìri ri sē ngá rǐ pi àrèvú céré rǐ ézǐ nga muzú trǐ.

¹⁸ Kúrisítò ri àmbúgu kǎnisá* drǐgé céré. Kúrisítò ri 'bá Múngú ní 'dó ingáá drǐdrǐ 'bá ùdrá' 'bá gǐ rǐ pi àsámvú gé sǐ rǐ 'i, ǎ adri rǐ àmbúgu ngá rǐ pi drǐgé céré.

¹⁹ Múngú ri àyíkò sǐ, Kúrisítò ní adrií 'i tǐni tǎ gá sǐ céré rǐ sǐ.

²⁰ Múngú ri àyíkò sǐ Yésũ ri sǐzú tǎkiri ìjǐzú 'bá rǐ pi àsámvú údézú Múngú be àrǐ Yésũ vé dǎápi pǐtǐ alambaku† sǐgé rǐ sǐ, ē ícǐ rǐ ngá 'bù gé rǐ pi, àzini ngá vũ drǐgé rǐ pi àsámvú Múngú be trǐ.

²¹ Àndúrú ìmi gǎkí Múngú ri sǐ, ìmi ari' 'bá Múngú vé ní, ìmi ní rǐí ùnjǐkǎnyá 'oó rǐ sǐ.

²² 'Bo Múngú údé nóni ìmivé àsámvú 'i be rǐ ícá múké gǐ, ìri ní Yésũ ri sǎé drǎá

* **1:18 1:18 Kǎnisá:** Kǎnisá ri 'bá Yésũ Kúrisítò ri é'yǐ' 'bá gǐ rǐ pi. † **1:20 1:20 Pǐtǐ alambaku:** 'Bá Rómá vé rǐ pi ri 'bá tǎ 'o' 'bá ùnjǐ rǐ pi gbǎ mǔsúmǎrǐ sǐ pǐtǐ alambaku sǐgé, Ìri sǎ 'dú áco kòpi íbǐ drǎ ndò, kòpi ìzàngá nya ambamba drǎngará rǐ gé.

Ìmivé ùnjikányà ā tā sī rī sī. Ìmi ícákí nóni uletere, ùnjikányà ákó Múngú ɛndrɛtí gé gí, 'bá āzi ícò nóni ìmi tóò ku.

²³ 'Bo lè ìmi tukí pá títí ìmivé ɛ'yìngará agá. Èsì ìmi ní 'bāá ú'dúkò múké rí ísúzó yízú drídrí 'dāri, lè ìmi kukú ku. Ú'dúkò múké 'dīri ùlúkí 'bá vū drígé rī pi ní céré, ma Páulū 'i, átí 'bá Múngú ní Ìpéé ríi ú'dúkò múké rī ùlúú 'bá rī pi ní rī 'i.

Páulū nga ɛzì 'bá Yèsù rí ɛ'yì' bá gí rī pi ní

²⁴ Ma àyìkò sī má ní mà rù' 'bá sēé ríi izāngá nyaá ìmi tā sī rī sī, ma rí izāngá Kúrísítò ní nyaá rī nya, ma rí nya Ìrivé rù' 'bá ā tā sī, rù' 'bá 'dīri 'bá kānisá vé rī pi.

²⁵ Múngú 'bá ma átí 'bá ríipi ɛzì ngaápi kānisá agá ní, ɛzì mávé rī rizú tì Múngú vé rī sèzó ìmi ní.

²⁶ Ú'dúkò múké 'dīri úcíkí kuú mùdùmúú rú lí be tré 'bá ùkú drídrí 'dā' bée ní, 'bo nóni 'i 'dakí Ìri kú àmvé 'bá Múngú vé rī pi ní.

²⁷ Múngú 'o tā 'dīri 'dini, ā 'diātāsīyā Ìmi 'bá adri 'bá Yāhúdí rú ku rī pi, Ìmi nīkí rí tā múké ándúú í ní ùzùú 'dāri áamá āní. Tā í ní ùzùú rī, Ìri Kúrísítò vé adringará Ìmí èsì agá rī, Ìri sē Ìmi èsì 'bá ñngará Múngú vé rī drígé.

²⁸ 'Bá rí ú'dúkò Kúrísítò vé rī ùlú múzú 'bá rī pi ní céré. Tā ñngará 'bávé rī sī, 'bá rí 'bá rī pi ímbá múzú céré, ā sē rí 'bá Kúrísítò rí ɛ'yì' 'bá gí rī pi ā adriki rí ùkpò ùkpò ívé ɛ'yìngará agá.

²⁹ Tā 'dīri sī, ma rí ɛzì nga ùkpò sī, ùkpò Kúrísítò ní sēé má ní rī sī.

2

¹ Á lè ìmi nīkí ɛzì má ní ngaá ìmi ní ùkpò sī rī, àzini ɛzì má ní ngaá 'bá kūrú Lāwōdikiyá vé rí agá rí pi ní rí, àzini má ní ngaá 'bá vūrā urukò agá mà rù' 'bá ndre 'bá drídrí kuyé rí pi ní rí.

² Tā ā pá mávé àmbúgú rī, ma rí 'bá rī pi é èsì ímbá, àzini kòpi úmú, kòpi ā lēkí rí í lēlè, kòpi ā nīkí rí tā Múngú vé ándúú í ní ùzùú kuú mùdùmúú rú rí áamá bēni. Tā Múngú vé ándúú Ìri ní ùzùú kuú mùdùmúú rú rī, tā rí Kúrísítò 'i.

³ Kúrísítò rí sē 'bá rí adri úmí be tā Múngú ní ùzùú kuú mùdùmúú rú rí nīzú.

* **2:11 2:11** *Líkí ìmi gí:* Múngú lū Àbūrāmá ní kīnī, anjì agò Àbūrāmá vé rí pi adriki dō caá ú'dú' áró gí, lè ā ùlúkí kòpi ā ágélé è tì rá, lūzó kīnī kòpi anjì Múngú vé ní. † **1** lā 'dóngará 17:9-14. ‡ **2:12 2:12** *Bātízimú:* Lókí Yūwání ní bātízimú sèzó rí gé, Ìri 'bá rí su yìi agá 'dāá, Ìri gò 'bá rí rù inga àmvé nòò. Sungará yìi agá rí, sù 'i ní 'bá rí sù' 'bù agá rí tìnjì, ingangará àmvé nòò rí, sù 'i ní 'bá rí ingaá gòò idri rú drāngará gálésila rí tìnjì. † **2:14 2:14** *Du ùnjikányà rí gbāá pɛtì alambaku sígé gí:* Tā 'dīri vé ífífi, ká Yèsù rí gbāá pɛtì alambaku sígé, nya izāngá 'bávé ùnjikányà ā tā sī, tā í ní kòdò lèzó 'bá Ìrīñázú 'bávé ùnjikányà ā tā sī rí dɛ gí. § **2:16 2:16** *Ú'dú' ùmú nyazú rí ññjì lí be céré:* Yāhúdí rí pi rí tā Múngú ní 'oó í ní rí ā tā ígá, kòpi rí ùmú nya ú'dú' urukò 'bée gé, sù ú'dú' Múngú ní Èlízú Jó rí pi tì gé sī, àzini Ú'dú' Pēnītíkòsítà vé rí gé rí tìnjì.

⁴ Ma rí tā rī 'yo Ìmi ní 'dini, ā 'diātāsīyā 'bá āzi ā átá rí Ìmi ní átāngá ádra múké sī Ìmí mǐ ù' 'bázú ku.

⁵ Ma dō Ìmi gārā gá sī rárá rú drāáāsīyā, á 'bá èsì kuú Ìmi drígé. Ma àyìkò sī Ìmi ní ríi tá rī 'duj ngaa múzú múké rí sī, àzini Ìmi ní Kúrísítò rí ɛ'yì, Ìmi ní pá tuú títí Ìmivé ɛ'yìngará agá rí sī.

Kúrísítò rí idri sē nī

⁶ Ìmi ní Úpí Kúrísítò Yèsù rí ɛ'yì gí rí sī, lè Ìmi ríkí Ìrivé tā 'duj ngaa áyu.

⁷ Ìmi Kúrísítò rí ɛ'yì 'bá gí 'dī' bée, Ìmivé ɛ'yìngará agá, lè Ìmi ulá ā fífi, sù 'i ní Ìmi ímbá drídrí rí tìnjì. Lè Ìmi sèkí òwò' dífó múzú dǐ dǐ.

⁸ Lè Ìmi sèkí 'bá āzi ā rí átāngá ɛzì ákò ní ímbá rizú Ìmi mǐ ù' 'bázú ku, ímbángará 'dini 'dīri, íbì ingá yìkí 'bá áda vé ní vúgá, àzini índrí ùnjí rí pi vúgá, íbì ingá Kúrísítò vúgá kuyé.

⁹ Kúrísítò ní adrizú vū drígé nōgò 'bá áda rú rí, Ìri ā ngúlúpi Múngú 'i.

¹⁰ Ìmi ní Ìmi úmú Kúrísítò be gí rí sī, Ìmi nóni 'bá Kúrísítò vé ní gí. Kúrísítò rí Úpí 'bá āngú rù' 'bá rí pi drígé, àzini índrí āngú rù' 'bá rí pi drígé.

¹¹ Sā Ìmi ní Kúrísítò rí ɛ'yìzú rí gé, líkí Ìmi gí,* sù 'i ní ágélé è tì líj rí tìnjì, 'dukí Ìmivé ùnjikányà Ìmí rù' 'bá gá sī gí, adri 'yozú kīnī, líkí rù' 'bá Ìmivé rí kuyé, Kúrísítò lí Ìmivé ùnjikányà àmvé gí.

¹² Lókí í ní Ìmi ní bātízimú† sèzó rí gé, sīkí Ìmivé ùnjikányà Kúrísítò be trú gí. Ìmi ní ɛ'yì kīnī Múngú inga Kúrísítò rí gòò idri rú gí rí sī, nóni inga Ìmi gòò idri ú'dí ísú gí.

¹³ ùnjikányà Ìmi ní 'oó rí sī, Ìmi índrékí sù 'bá ùdrā' 'bá gí ní pi tìnjì, 'bo nóni Múngú sē Ìmi ní idri ú'dí, Ìmi ní Kúrísítò rí ɛ'yì gí rí sī. Múngú trū 'bá 'bávé ùnjikányà agásí céré gí.

¹⁴ Tā í ní kòdò sīi lèzó 'bá Ìrīñázú rí, Múngú lí àmvé gí, 'du ùnjikányà rí gbāá pɛtì alambaku sígé gí.‡

¹⁵ Múngú ndé índrí ùnjí rí 'bá drí ɔrú' 'bá rí pi vé ùkpò, Ìri ní Yèsù rí sēé drāá pɛtì alambaku sígé rí sī. Múngú sē kòpi ní drīñjá 'bá tré àsámvé gé, ndé kòpivé ùkpò Yèsù ní drāá pɛtì alambaku sígé rí sī.

¹⁶ Lè 'bá āzi ā 'yo, ngá Ìmi ní ríi nyaá, dōku ríi mvuú rí ā tā ùnjí ku, dōku lè 'bá

āzi ā 'yo ĩmi ní, ĩmi rikí ú'dú ũmũ nyazú rĩ ĩnjĩ ílí be céré^S 'dini ku, dõku ĩmi rikí ũmũ mbāā sí ní ígázú rĩ 'bāā nyaá ku, dõku ú'dú Sábátá vé rĩ ā tā 'duj' 'bāā tā āmbúgú rú ku.*

¹⁷ Tā ĩ ní ũlāā 'dĩ'bée indrikindrĩ tā ĩmũpi 'i ngaápi drĩdrĩ 'dílé rĩ vé rĩ, tā rĩ vé áda, ĩri Kúrísitõ 'i.

¹⁸ Lē ĩmi sēkí ĩmĩ mĩ ũ'bāā 'bā ĩ 'bā'bée kú tā be mādā rĩ'bā mālāyikā ĩnjĩ'bā 'dĩ'bée ní ku, kõpi rĩ ĩngú ĩ ní rĩi ĩndrĩlĩkĩ ndrēé rĩ sí. 'Bo tā kõpi ní 'oó 'dĩ'bée céré tā azakaza vé ni, ā'diātāsīyā kõpivé tā rĩi ũšũj rĩ 'yēná kõpi rĩ ĩ tā ũšũ áyu.

¹⁹ 'Bā 'dĩni 'dĩ'bée adrikĩ Kúrísitõ adriipi drĩlé rú rĩ vé ní ku, Kúrísitõ rĩ ũkpõ sē 'bā ĩ ĩkũnā'bā 'i rú'bā gá rĩ pi ní nĩ, ĩri kõpi úmú trũ vūrā ālu gé, Múngú rĩ kõpi ní ũkpõ sē, kõpi ā mbakĩ rĩ ícá ũkpõ ũkpõ ívé ē'yĩngará agá.

²⁰ ĩmivé ũnjĩkányā ĩmi ní 'oó drĩdrĩ 'dā'bée, Kúrísitõ drā 'du mužú ĩndĩ gĩ píri, ngá ĩmi ní áwízú éšĩ 'bāzú tājmbĩ 'bā áda ní ũtĩj 'yoó kĩnĩ,

²¹ "Á 'duki ngaá ku, ā nyakĩ ngá urukõ'bée ku, dõku ā úlókĩ ku" 'dĩ'bée 'duzú ngazú rĩ ā'di?

²² Tājmbĩ 'dĩ'bée nyõõkũ nõri vé ni, kõpi ũdũ be. ĩmi 'duki dõ tā 'dĩ'bée ēzĩ ngazú, ĩmi 'dĩri rĩ tājmbĩ 'bā áda ní ũtĩj, ĩri ní ĩmbā rĩ ā vudrĩ ũbĩ mužú.

²³ 'Bā rĩ pi ũšũkĩ kĩnĩ, 'bā tājmbĩ rĩ ũtĩ'bā 'dĩ'bée, kõpi úmĩ be, tājmbĩ rĩ sē 'bā rĩ Múngú rĩ ĩnjĩ ānĩ, āzini ĩri sē 'bā rĩ 'i a'bi ānĩ tā rú'bā nõri vé rĩ sí a'bia'bi. 'Bo tājmbĩ ĩ ní ũtĩj 'dĩ'bée ícõ tā ũnjĩ rú'bā nõri ní lēé rĩ pi ē sí ífũ bā ku.

3

Idri ú'dĩ Kúrísitõ agá rĩ

¹ Nõni ingakĩ ĩmi idri ú'dĩ ísũ Kúrísitõ be trũ gĩ, lē ĩmi 'bākĩ éšĩ vūrā Kúrísitõ ní mužú úrizú Múngú vé drĩ ģndēpi gé 'bũ gé 'dāā rĩ ā tā ũšũzũ.

² Lē ĩmi 'bākĩ éšĩ rizú ngá 'bũ gé 'dāā rĩ pi ā tā ũšũzũ, ā 'bākĩ éšĩ rizú ngá nyõõkũ drĩgé nõgõ rĩ pi ā tā ũšũzũ ku.

³ Ā'diātāsīyā ĩmi ũdrákĩ gĩ, nõni zũkĩ ĩmivé idri Kúrísitõ rú'bā gá Múngú agá.

⁴ Kúrísitõ ĩmi ní idri sēepi rĩ kádõ ĩmũ 'i i'daā, ĩ kpá ĩmũ ĩmi i'da, ĩmi ĩmũ ĩrivé đĩngará põwũpõwũ 'dāri ālē ĩri be trũ.

⁵ Lē ĩmi rikí ĩmĩ rú'bā áyú tā ũnjĩ 'ozú ku. Lē ā 'bākĩ õwũ ku, ā rikí tā āzāvũ rú ni pi 'oó ku, ā adrikĩ ũlē ākõ, ā adrikĩ yĩkĩ ũnjĩ ākõ, ā 'bākĩ éšĩ āmbúgú ngá drĩgé ku,

'bā éšĩ be āmbúgú ngá drĩgé rĩ pi rĩ éšĩ 'bā tā 'dĩ'bée ĩnjĩzú múngú rú.

⁶ 'Bā rĩ'bā tā 'o'bā 'dĩni 'dĩ'bée, kõpivé tā 'dĩ'bée sē Múngú ā 'a rĩ ve ānĩ ambamba.

⁷ Āndúru ĩmi ní adrizú 'bā 'dĩni 'dĩ'bée āsámvu gé rĩ gé, ĩmi rikí tā 'oó sũ kõpi ní 'oó rĩ tĩj.

⁸ 'Bo nõni lē ĩmi kukĩ tā ũnjĩ 'dĩ'bée rá, jĩkõ, éšĩ ũkã, 'bā ndrēngará ũnjĩ, 'bā āzi ā rú izangará, āzini átángá ũnjĩ, lē ĩmi kukĩ tā 'dĩ'bée rá.

⁹ Lē ĩmi rikí ũnjõ ũlĩ ĩmi õgũpĩj drĩgé ku, ā'diātāsīyā ĩmi kukĩ ũnjĩkányā āndúru ĩmi ní 'oó rĩ gĩ.

¹⁰ ĩmi újákĩ nõni ĩmi ícá ú'dĩ rú gĩ, Múngú rĩ sē ĩmivé újángará ícázú ú'dĩ rú 'dĩri, ĩri adri mužú nyonyo, ĩmi Múngú ĩmi gbũpi sũ 'i tĩj rĩ nĩ ānĩ múkē.

¹¹ Idri ú'dĩ ĩmi ní ísũ 'dĩri agá, 'bā rĩ dõ Yáhũdĩ yā, dõ adri Yáhũdĩ ku yā, dõ ágélé ni ē tĩ ĩkĩ gĩ yā, dõ ĩkĩ kuyé yā, dõ 'bā rĩ nĩ Gĩrĩkĩ tĩ ku yā, dõ 'bā éšĩ be draápi dradra ni yā, dõ tũgērĩ yā, dõ adri tũgērĩ ku yā, Kúrísitõ rĩ tā drĩgé sí céré, ĩri rĩ adri 'bā agá.

¹² Múngú lē ĩmi rá, ũpē ĩmi adrii 'bā ívé ni uletere. Kúru lē ĩmi kokĩ 'bā rĩ pi ē ízā, ĩmi adrikĩ éšĩ be múkē, ĩmivé éšĩ ā adri tā sí mādā, lē ĩmi 'okĩ tā múkē 'bā rĩ pi ní, lē ĩmi 'duki tā rĩ ngaá mužú éšĩ be mādā.

¹³ ĩmi dõ tā be ĩmi āsámvu gé sí ĩmi õgũpĩj be, lē ĩmi úríkĩ kõpi be trũ, ĩmi trũkĩ ĩmi ĩmi āsámvu gé sí rá, sũ Kúrísitõ ní ĩmi trũũ rĩ tĩj.

¹⁴ Tā agaápi rá rĩ, lē ĩmi lēkĩ ĩmi lēlē, ā'diātāsīyā lēngará rĩ sē ĩmi ĩmi úmú adri trũ, ĩmi tā 'du nga éšĩ be ālu.

¹⁵ Lē tākĩri Kúrísitõ vé rĩ ā fi ĩmĩ éšĩ agá, ā'diātāsīyā ĩmi ní adrii rú'bā ālu rĩ sí, zĩkĩ ĩmi ĩmũ adrii tā be kĩri ĩmi āsámvu gé sí. Lē ĩmi sēkĩ õwõ'dĩfõ Múngú ní.

¹⁶ Lē ũ'dũkõ múkē Kúrísitõ vé rĩ ā fi adrii ĩmi éšĩ agá, ā sē ĩmi ní úmĩ, ĩmi ĩmbákĩ rĩ ĩmi ĩmi āsámvu gé sí ĩmi õgũpĩj be. ĩmi ngokĩ úngõ Sāwũmā vé rĩ, āzini ĩmi ngokĩ úngõ Múngú rĩ ĩngázú ānĩ, ĩmi sēkĩ Múngú ní õwõ'dĩfõ ĩmĩ éšĩ agá 'dāā.

¹⁷ Tā ĩmi ní rĩi 'oó, āzini ĩmi ní rĩi átá rĩ, lē ĩmi 'okĩ Úpĩ Yēsũ ā rĩ sí, lē ĩmi sēkĩ õwõ'dĩfõ 'bā Ētēpĩ Múngú ní Yēsũ ā rú sí.

'Bā Yēsũ rĩ ē'yĩ'bá gĩ rĩ pi vé adringará ívé 'bētĩ āsámvu gé rĩ

¹⁸ ĩmi ũkũ rĩ pi, lē ĩmi yĩkĩ ĩmivé āgõ rĩ pi ē tĩ yiyĩ, ā lũ rĩ 'yozú kĩnĩ, ĩmi ē'yĩkĩ Úpĩ Yēsũ rĩ gĩ.

* 2:16 2:16 ũmũ mbāá vé rĩ, dõku ú'dú Sábátá vé rĩ: Yáhũdĩ rĩ pi rĩ Múngú rĩ ĩnjĩ mbāā sí ígápi ú'dĩ rú rĩ gé, kõpi rĩ ānyāpā ũlĩ kárákará zā rõbõñõ rĩ. Sēbĩjĩ ālu ālu, kõpi rĩ ú'dú Sábátá vé Múngú ní uvuzú 'dāri ígá. 'Í lĩ 1 Kõrõnikõl 23:30-31; 2 Kõrõnikõl 2:4; 2 Kõrõnikõl 8:12-13; 2 Kõrõnikõl 31:3; Nēmáyá 10:33; Oseyá 2:11.

¹⁹ Ími āgō rī pi, lē ími lēki ūkú ímivé rī pi lēlé, ā átáki kōpi ní ōjōgō sī ku.

²⁰ Ími anjiná rī pi, lē ími yīki 'bá ími tì' 'bá rī pi ē tì yiyi tā céré sī, íri sē Úpí ri adri āni āyīkō sī.

²¹ Ími anji étépíj, Lē ími átáki átángá anjiná rī pi ní ū'dúkó ūkpó ní sī ku, ā sē rī kōpi ní ízāngá ku.

²² Ími tūgērī rī pi, lē ími yīki 'bá ími ní ríi ézì ngaa kōpi vúgá rī pi ē tì yiyi, ā adri 'yozú kíni, kōpi ní ríi mī 'bāá ímivé ézì ndrezú gōgō rī sī ku, ími ngaki ézì rī éšì ālu sī, ē ñjīkí rí Úpí rí āni.

²³ Lē ími ngaki ézì rī éšì be céré, sū ími ní ríi ézì ngaa Úpí Yēsū ní rī tñj, adri 'yozú kíni, ími ní ríi ngaa 'bá áda ní rī tñj ku.

²⁴ Lē ími ñjīkí amá múké 'yozú kíni, ézì ími ní ngaa rī agá, Kúrísítō rí ími ūfē rá, ā 'diātāsīyā ézì ími ní ríi ngaa rī, ími rí nga ímivé Úpí Kúrísítō ní.

²⁵ 'Bá tā ūñjī 'oópi rī, Múngú rí íri írīñā írivé ūñjīkānyā íri ní 'oó rī sī. Múngú rí 'bá rī pi vé tā lì céré pīrī.

4

¹ Ími 'bá ambugu tūgērī rī pi vé rī, lē ími sukí tūgērī ímivé rī pi ā rú' 'bá gá susu, ími rukí kōpi múké, ā 'diātāsīyā ími ñjīkí rá 'yozú kíni, 'Bá Ámbúgú ími drīlé gá anigé 'bū gé 'dāá.

Lē 'bá rī pi ā zīkí Múngú rí

² Lē ími 'bāki éšì rizú Múngú rí zízú, ími adríkí mī be mgbō, ími sēki íri ní ōwō 'dífō.

³ Ími zīkí 'bá ní Múngú rí, Múngú ā sē rī 'bá ní drīlé múké, 'bá ūlūkí rí ū'dúkó múké Kúrísítō vé rī mužú, āzini 'bá ūlūkí rí tā Kúrísítō vé í ní ándúrú ūzūj kuu múdūmūdū rú rī mužú 'bá rī pi ní. 'Yīkí ma kú jó í ní rizú āngū ū'yízú rī agá nōgō ū'dúkó múké má ní ūlūú rī ā tā sī.

⁴ Ími zīkí Múngú rí, ā sē rí má ūlū rí ū'dúkó múké rī mužú āni múké.

⁵ Ími dō rí adri 'bá Múngú rí ñjī' 'bá kuyé rī pi āsámvú gé, tā ími ní ríi 'oó rī, lē ími 'okí mužú tā ñngará be. Lē ími ū' 'bīkí lētí ndāá 'bá 'dī' 'bée ē ízā kozú.

⁶ Lē átángá ími ní ríi átá kōpi āsámvú gé rī, ími átáki éšì múké sī, ā sē rí kōpi ní úvá, ā 'diātāsīyā 'bá āzi zì dō ími tā sī, ími újákí rí íri ní átángá rī múké.

Páulū vé āngū ímbángará ā ūdū āzini mōdō sēngará

⁷ Tūkíkō rí mávé tā ūlū ími ní ní. Íri édrípí má ní lēlé rī, 'bá éšì rizú ézì rí ngazú átí' 'bá rú má be trū Úpí agá.

⁸ Tā ā pá má ní lēzú íri pēzú mužú ími vúgá 'dilé rī, ā mužú mávé tā ūlūú ími ní, āzini ē ímbá rí ímí éšì.

⁹ Tūkíkō pi mužú Ōnésímū 'bávé édrípí éšì 'bāápi ézì ngaápi éšì be céré rī be, Ōnésímū rí 'bá ímivé ní, kōpi tā 'i ngaápi 'bá rú' 'bá gá nōlé rí pi ūlū ími ní ní.

¹⁰ Árisítārúkō í ní 'yīi kuu má be trū rī, sē ími ní mōdō, āzini Mārakō Bārúnábá vé māríté sē kpá ími ní mōdō. Ándúrú ūlūkí Mārakō vé tā ími ní rá. Kādō caá ími vúgá 'dilé, ími é'yīkí íri drī írī sī.

¹¹ Yēsū í ní zīj Yūsítō rī, sē kpá ími ní mōdō. Yāhūdī Yēsū rí é'yī' 'bá gí, 'bá ní ríi ézì ngaa kōpi be trū mālūngá Múngú vé rī ā tā sī rī pi, kōpi 'yéná 'dī, kōpi koki má ízā ambamba.

¹² Ēpáfurá ími ógúpí adriipi átí' 'bá Kúrísítō Yēsū vé rī, sē ími ní mōdō. Íri rí Múngú rí zì ími ní ūkpō sī, ími ñjīkí rí tā Múngú ní lēé ími 'okí rī, ími 'dúkí rí ngaánga, ími tukí rí pá tñj ímivé é'yīngará agá.

¹³ Á ndre Ēpáfurá 'bá éšì céré rizú ézì ngazú ími ní, āzini 'bá Yēsū rí é'yī' 'bá gí kūrú Lāwōdīkiyā vé rí agá rí pi ní, āzini kūrú Hīrāpólīsī vé rí agá rí pi ní.

¹⁴ Lūkā 'bávé ūndī riipi dáwā séepi 'bá ní lēlé rī, sē ími ní mōdō, āzini Dema sē kpá ími ní mōdō.

¹⁵ Ími sēki mōdō 'bá édrípí, āzini 'bá ómvúpí Yēsū rí é'yī' 'bá gí Lāwōdīkiyā gá rí pi ní, āzini ími sēki mōdō 'bá ómvúpí Nūfā ní, āzini 'bá kánisá vé í umú' 'bá írivé 'bētj āsámvú gé rí pi ní.

¹⁶ Lāki dō kōkōbī 'dīri ími ní gí, ími pēki mužú 'bá kánisá Lāwōdīkiyā vé rí agá rí pi ní, kōpi ā lāki. Kōkōbī má ní sū sēé 'bá Lāwōdīkiyā vé rí pi ní rī, lē ími zīkí, kōpi ē ísēki, ími lāki kpá índí.

¹⁷ Ími lūki Árkīpō ní, lē ā ñj múké 'yozú kíni, ézì Úpí Yēsū ní sēé drī ní gé rī, ā 'du ngaánga.

¹⁸ Ma Páulū 'i, mōdō ūdūmbītā rú 'dīri, ā sī kōkōbī ní má drī sī ní. Ími ñjīkí rá 'yozú kíni, ma kú jó í ní rizú āngū ū'yízú rí agá nōnō, ími zīkí má ní Múngú rí. Éšì kúké Múngú vé rí ā adri ími be.

Kōkōbī ālu ni Pāūlū ní sīi
sēē 'bá
Tēsālōnikē
vé rī pi ní rī
Tā búkū rī vé rī ā
ūlūngará

Pāūlū i'dó kánisā āngū Tēsālōnikē vé rī agá (Ēzī 17). Tēsālōnikē rī kūrū āmbúgū āngū Mākēdōniyā vé rī agá, āngū ī ní zīj Ġīrkī rī vé wōōkō ūrūlē rú rī gé. Pāūlū nga mbēlēnā muū 'dāāsī rá, ā'diātāsīyā Yāhūdī ūrukō ní lēē ĩri ruŷī rī sī. Vūdrī ni gé, Tīmōtéyō riipi ĩri ē izā koopi rī ní lūzū ĩri ní kinī, kōpi ā riki dō Kūrisītiyānī rī pi ōcūū drāāsiyā, kōpi 'bāki ēšī kuū Múngú drīgē. Pāūlū sī kōkōbī 'dīri kōpi ē ēšī ĩmbázū, āzini tā kōpi ní zīj rī ūjázū.

Kōkōbī 'dīri agá, Pāūlū sē Múngú ní ōwō'difō Kūrisītiyānī Tēsālōnikē agá rī pi vé ē'yīngará ā tā sī, āzini kōpivē lēngará ā tā sī. Ūlū kpá kōpi ní ívé adringará Kūrisītiyānī rú kōpi āsāmú gé rī vé tā. Ūlū kpá kōpi ní tā ūmvulēsī ĩmūpi 'i ngaāpi Kūrisītiyānī rī pi ā ruŷī'bá gá kōpivē drāngará ā vūdrī gé rī vé tā, āzini ūlū tā ūmvulēsī ĩmūpi 'i ngaāpi sá Yēsū ní ĩmūzū ĩmvízū rī gé rī vé tā. ĩmbá kōpi ní lētī adrizū ānī múkē cīngbá cazū ū'dū Yēsū ní ĩmvízū rī gé rī vé tā.

Pāūlū sē mōdō 'bá Tēsālōnikē vé rī pi ní

¹ Ma Pāūlū 'i, 'bá Silā be Tīmōtéyō sī, 'bá sīki kōkōbī 'dīri sēē ĩmi ní, ĩmi 'bá kánisā vé adri'bá kūrū Tēsālōnikē vé rī agá, Múngú 'bá Ētēpi rī ē'yī'bá gí, āzini Ūpi Yēsū Kúrisītō rī ē'yī'bá gí rī pi. Ēšī múkē Múngú vé rī, āzini tākīri ĩrivē rī ā adri ĩmi be.

Ē'yīngará 'bá Tēsālōnikē gá rī pi vé rī

² Ū'dū ālu ālu, 'bá rī ōwō'difō sē Múngú ní ĩmi tā sī cérē, 'bá kādō rīi Múngú rī zīj, 'bá rī zī ĩmi ní ĩndī.

³ 'Bá kādō rīi 'bá Ētēpi Múngú rī zīj ĩmi tā sī, 'bá rī zī ēzī ĩmi ní ngaā ēšī be cérē ē'yīngará be rī ā tā sī, āzini 'bá rī zī ēzī ĩmi ní ngaā lēngará be rī ā tā sī, āzini 'bá rī zī ĩmi ní ēšī 'bāā 'bávē Ūpi Yēsū Kúrisītō drīgē rī ā tā sī.

⁴ Má ēdrīpījī má ōmvūpījī, 'bá nīkī rá 'yozū kinī Múngú lē ĩmi rá, ūpē ĩmi adrii 'bá ívé ni pi.

⁵ Ā'diātāsīyā 'bá ní ū'dúkō múkē rī jizū ūlūzū ĩmi ní rī gé, 'bá ūlūkī 'yēnā átángá 'bá tī gé rī ō'dúkūlē kuyé, ū'dúkō múkē 'bá ní jīj ūlūū rī ūkpō be, ĩndrī Uleterē rī i'da ĩmi ní 'yozū kinī, tā 'bá ní ūlūū ĩmi ní rī,

ĩri tā áda. ĩmi nīkī 'bávē adringará ĩmi āsāmú gé ĩmi izā kozū rī rá.

⁶ ĩmi nyaki dō ĩzāngā ū'dúkō múkē rī ā tā sī ambamba drāāsiyā, ĩndrī Uleterē rī vé ūkpō sī, ĩmi ē'yīkī ū'dúkō rī āyīkō be ambamba. 'Dīri ĩmi ūbīkī tā 'bá ní 'oó rī ā pámvū, āzini Ūpi Yēsū ní 'oó rī ā pámvū.

⁷ Tā 'dīri sī, ĩmi ufukī adrii ū'bītā rú 'bá Yēsū rī ē'yī'bá gí āngū Mākēdōniyā vé rī agá, āzini āngū Ākáyā vé rī agá rī pi ní.

⁸ ĩmivē tā sī, sē ū'dúkō múkē Ūpi Yēsū vé tā sī rī kú muzū āngū Mākēdōniyā vé rī agásī, Ākáyā vé rī agásī, āngū rī pi agásī cérē. Ē'yīngará ĩmi ní Múngú rī ē'yīzū rī vé tā kú muzū āngū rī pi agásī cérē gí, 'bá lēkī tā ni átā ĩmi ní dījī ku.

⁹ Ā'diātāsīyā kōpi ūlūkī tā ĩmi ní 'bá ē'yīzū ēšī be cérē rī vé tā rá, āzini kōpi ūlūkī tā ĩmi ní gázū ngá ī ní údē múngú rú rī pi ĩnīgá sī rī vé tā rá, āzini kōpi ūlūkī tā ĩmi ní ēšī ūjázū Múngú áda idri rú ĩmi ní ēzī ngaā ĩri ní rī vé tā rá,

¹⁰ āzini kōpi ūlūkī tā ĩmi ní ēšī 'bázū Múngú vé Mvā ĩri ní ingaā gōō idri rú drāngará gálēsīla rī vé ĩgōngará 'bū gélēsī rī vé tā rá. Mvā 'dīri Yēsū 'i, ĩri ūmvulēsī ĩmū 'bá pa Múngú vé jīkō tā līzū rī agásī nī.

2

Ēzī Pāūlū ní ngaā Tēsālōnikē agá rī

¹ Má ēdrīpījī má ōmvūpījī, ĩmi nīkī rá 'yozū kinī, ēčī 'bá ní tuū muzū ĩmi vúgá 'dīlē rī drā kána kuyé.

² ĩmi nīkī ĩzāngā 'bá ní nyaā kárakarā ī ní 'bá u'dazū kūrū Pīlīpōyī vé rī agá 'dāā, ĩsúzū 'bá cakī drī ĩmi vúgá 'dīlē kuyé rī rá. 'Bo Múngú 'bávē rī sē 'bá ní ūkpō ívé ū'dúkō múkē rī ūlūzū ĩmi ní ūrī ākō, 'bá 'bá tā lē'bá ku rī pi, ā cekī dō 'bá gārā kūrū drāāsiyā,

³ 'bá ní rizū ū'dúkō múkē rī ūlūzū ĩmi ní rī gé, 'bá ūlīkī ūnjō kuyé, 'bá ūlūkī ū'dúkō múkē rī ēšī múkē sī, 'bá ū'bākī ĩmi mī kuyé.

⁴ Ū'dúkō múkē 'bá ní ūlūū rī, Múngú ā'yī 'bá ní tā ni nī. Ū'dúkō múkē 'bá ní ūlūū rī, adri 'yozū kinī, āyīkō sēzū 'bá áda ní kuyé, ĩri āyīkō sēzū Múngú ní. Múngú nī tā 'bá ēšī agá rī nī.

⁵ ĩmi nīkī rá 'yozū kinī, 'bá átākī ĩmi ní tā múkē ĩmi ĩngúzū ĩmi mī ū'bázū ānī kuyé, dōku lēzū ngá āzī ĩsúzū ĩmi vúgá ānī kuyé, tā 'bá ní 'oó rī, Múngú nī rá.

⁶ Adri 'yozū kinī, 'bá rīkī lētī ndāā, ĩmi ĩngúkī rī 'bá ānī dōku 'bá ūrukō ē ĩngúkī rī 'bá ānī yā 'dīni kuyé.

'Bá Kúrisītō vé 'bá áyūāyū nō'bée, 'bá tē kōdō ícō ngá zī ĩmi tī gé rá,

7 'bo 'bá adriki ìmi àsámwú gé èşì be mādā, sū anji èndrèpì ní ríi ívé anjiná ā tā mbaā rī tñj.

8 'Bá lèkí ìmi ambamba, 'bá ní ìmi ní ù'đúkò múké Múngú vé rī ùlüzú àní, àzini 'bá ní úvá 'bázú tā rī ùlüzú ìmi ní àní.

9 Má èdrìpìjì má ómwúpìjì, ìmi nìkì èşì 'bá ní ngáá ùkpò sī ìmi àsámwú gé rī rá. 'Bá ní rizú ù'đúkò múké Múngú vé rī ùlüzú ìmi ní rī gé, 'bá ríkì èşì ngáá ùtúná pi ìnjíná be ngá ndázú 'bá ìzā kozú, 'bá 'bākì rí oḡu 'bá àzi drìgé ku.

10 Tā 'bá ní 'oó rī, ìmi ndrekì ìmì m̀jì sī rá, Múngú ndre kpá rá, ìmi 'bá Yèsū rì è'yì 'bá gí 'dì'bée, 'bá ní rizú adrizú ìmi àsámwú gé rī gé, 'bá ríkì adrii tá be pìrì, 'bá àzi èdì 'bá rú tā ùnjì sī kuyé.

11 Ìmi nìkì rá 'bá ní rizú adrizú ìmi be rī gé, 'bá ruḡì ìmi múké sū anji ètèpì ní ívé anji ruḡì múké rī tñj.

12 'bá ìmbākì ìmì èşì, àzini 'bá ùmìkì ìmì èşì, ìmi adriki rí múké Múngú èndrètjì gé, à'diātāsīyā Múngú zì ìmi ífí ívé mālūngá ūnyī be ambamba rī agá gí.

13 'Bá rì Múngú ní òwò 'dìfò sē sà céré sī, à'diātāsīyā 'bá ká ù'đúkò múké Múngú vé rī ùlüzú ìmi ní, ìmi è'yìkì rá, ìmi è'yìkì rá 'yozú kìnì, ù'đúkò rī Múngú vé ní, adri 'bá áda vé ní kuyé. Ìmi 'bá Múngú rì è'yì 'bá gí 'dì'bée, ù'đúkò rī ìmi agá anigé, ìri rì èşì nganga.

14 Má èdrìpìjì má ómwúpìjì, ìmi 'duḡì tá rī ngáá sū 'bá Múngú vé kānisā Yūdáyā gá rī pi ní 'duḡì ngáá rī tñj rá. Ìmi nyakì ìzāngā 'bá ìmivé āngú agá rī pi drìgé, sū 'bá Kúrísítò Yèsū rì è'yì 'bá gí Yūdáyā gá rī pi ní nyaā Yāhūdì rī pi drìgé rī tñj.

15 Yāhūdì rī pi 'dìkì Úpì Yèsū rì, kòpì ú'dìkì kpá nèbì rī pi, àzini kòpì údrókì 'bá āngū rì agásì rá. Tā kòpì ní 'oó rī sē Múngú ní àyìkò kuyé, àzini kòpì ē èşì úká úká 'bá rī pi ní céré.

16 Ìmi ndrekì drì ká, kòpì lèkì 'bá ùlúkì ù'đúkò múké rī 'bá adri 'bá Yāhūdì rú ku rī pi ní ku, à'diātāsīyā kòpì lèkì 'bá adri 'bá Yāhūdì rú ku rī pi ē èşìkì pangará ku. Tā Yāhūdì rī pi ní 'oó 'dìni 'dìri, sē kòpivé ùnjìkányā tì m̀wuzú drìgélé, àní jìkò rì 'de Múngú agá, ìri ìm̀wuzú kòpì ìrīnā rá.

Pāulū rì úvá be lē muḡ 'bá Tësälönikë vé rī pi ndrē

17 Má èdrìpìjì má ómwúpìjì, 'bá ní 'bá acozú ìmi be, 'bá ní ìmi kuzú lókì be mādā rī gé, 'bávè èşì céré adri kú ìmi drìgé, 'bá ríkì ù'bìjì ùkpò sī lèzú gòzú m̀wuzú ìmi ndrezú, ìmi úvá ní 'bá ndēé ambamba rī sī.

18 'Bá lèkì kòdò muḡ ìmi vúgá 'dìlé èşì ālu sī. Sū má ùlūngu Pāulū tñj, má ù'bìjì ùkpò sī, á lē kòdò gòó muḡ ìmi ndrēé dījì, 'bo Sātānā ala 'i 'bá èndrètjì gé cí.

19 Agaápi rá rī, Yèsū kādò ìm̀vì ìḡdò, 'bá 'bá ní ìm̀wuzú èşì 'bāā kòpì drìgé, 'bá ní ìm̀wuzú adrii àní àyìkò sī, àzini 'bá ì ní ìm̀wuzú 'bá ní kùlā sèzú àní rī, ìri adri à'di pi? Adri ìmi 'i ku?

20 Adarú ìmi sē 'bá ìm̀wuzú dī pòwùpòwù, àzini 'bá ìm̀wuzú adri àyìkò sī.

3

Pèkì Tìmòtèyò rì muḡ Tësälönikë gá

1 'Bá ká ù'dū ndāá tí muḡ, 'bá ùşìkì múké ní, lē 'bá áwìkì adrii kùrjì Àtēnēsì vé rī agá nòḡo.

2 'Bá pèkì 'bá èdrìpì Tìmòtèyò riipi èşì Múngú vé rī ngáápi 'bá be trù rī muḡ ìmi vù 'dìí áyu, ā mu rí ù'đúkò múké Kúrísítò vé rī ùlüzú ìmi ní, ē ìmbá rí ìmì èşì, ìmi adriki rí ùkpò ùkpò ìmivé è'yìngárá agá,

3 ìmi àsámwú gé 'dìgé, 'bá àzi vé è'yìngárá ā adri rì ìdrìkìdri óççungárá 'dì'bée sī ku. Ìmi nìkì rá 'yozú kìnì, 'bá ícókì ápá óççungárá 'dì'bée agásì bā ku.

4 'Bá ní rizú adrizú ìmi be rī gé, 'bá lùkì ìmi ní rá, 'bá kìnì, ì ìm̀wuzú 'bá óççù rá. Sū ìmi ní nìjì rá rī tñj, óççùkì 'bá rá.

5 Mā ká ù'dū ndāá tí muḡ ìmi vúgá 'dìlé, má ní Tìmòtèyò rì pèzú muḡ àní, ā mu rí ìmi ndrēé, dō ìmi áwìkì adrii ùkpò ùkpò ìmivé è'yìngárá agá ùḡḡo. Mā èşì rì ùtītìtì, má ùşù ádróko ìm̀wuzú ìm̀wuzú gí, èşì 'bá ní ngáá kárakarā 'dìri ìri déna ìm̀wuzú drā kána.

6 'Bo nóni Tìmòtèyò ìm̀wuzú ìmi vúgá 'dìisì, ícá 'bá vúgá nòḡo gí, ìjì 'bá ní ù'đúkò múké ní ùlüzú, ùlüzú è'yìngárá ìmivé rī ā tā, àzini lēngárá ìmivé rī ā tā. Ùlüzú 'bá ní kìnì, tá 'bá ní 'oó ìmi àsámwú gé àyìkò sī 'dāri, àvì ìmi agásì ālujāni kuyé, sē ìmi rì 'bá úvá úyì, ìmi lèkì ìm̀wuzú 'bá ndrēé, sū 'bá ní ìmi úvá úyì, lēé muḡ ìmi ndrēé rī tñj.

7 Má èdrìpìjì má ómwúpìjì, ā ríkì dō 'bá óççù nóni drāāāsīyā, tā Tìmòtèyò ní ìm̀wuzú ùlüzú 'bá ní kìnì, ìmi tukì pá tñj ìmivé è'yìngárá agá rī sī, sē 'bá èşì úrì gí.

8 Ìmi ní pá tuú tñj Úpì agá rī sī, sē 'bá ní àyìkò.

9 Àyìkò ìmi ní sēé 'bá ní nōri sī, 'bá sèkì rí Múngú ní òwò 'dìfò ní gbā ngòpì?

10 'Bá rì Múngú rì zì ìmi ní ùtúná pi ìnjíná be, ā zì rì 'bá ní lètjì muḡ ìmi ndrezú dījì, 'bá muḡ rí ìmi ìzā koó, ìmi ìmbá tā urukò ìmi ní nìjì kuyé rī pi sī, ìmi adriki rí ùkpò ùkpò ìmivé è'yìngárá agá.

11 Lē Múngú 'bá Ètèpì pi 'bávè Úpì Yèsū Kúrísítò be, kòpì ā zìkì 'bá ní lètjì muḡ ìmi vúgá 'dìlé.

12 Lē Úpì Yèsū ā sē lēngárá ìmivé rī ā mu drjìdrjì, ìmi lèkì ìmi lèlé ìmi àsámwú gé sī, àzini ìmi lèkì kpá 'bá rī pi lèlé, sū 'bá ní ìmi lèé rī tñj.

13 Lē Úpì Yèsū ē ìmbá ìmì èşì, ìmi adriki rí ùnjìkányā àkò, ìmi adriki rí ule 'bá Ètèpì

Múngú ɛndrɛtj gé, ʉ'dú 'bávè Úpí Yēsũ ní ɪgòzú ɪmúzú ɪvé 'bá uletere rĩ pi be rĩ gé.

4

Adringará múkè àyìkò sèèpi Múngú ní rĩ

¹ Má ɛdrípjì má ɔm̀vúpjì, 'bá lùkí ɪmi ní rá, lè ɪmi 'okí tã pìrjì Múngú ní àyìkò sèèpi ní, sũ 'bá ní ɪmbá ɪmi ní rĩ tĩnjì. 'Bá nĩkí rá ɪmi rĩ tã rĩ 'o pìrjì, 'bá m̀kí ɪmi ɛšjì be cérè, lè ɪmi 'okí tã pìrjì rĩ m̀zú d̄jì d̄jì.

² À'diātāsīyā ɪmi nĩkí tã 'bá ní ɪmbá ɪmi ní ɪk̀pò Úpí Yēsũ vé rĩ sĩ rĩ gĩ.

³ Múngú lè ɪmi adrikí uletere 'í ɛndrɛtj gé, lè ɪmi 'bákí ɔw̄w̄ m̀zú bādārú ku.

⁴ Lè 'bá àlu àlu ā ütè 'i r̄'ú'bá ütètè,* ā adri rí ùnjìkányā ākò, ɛ ñnjìkí rí ɪri ñnjìnjì,

⁵ ā rí ɔw̄w̄ 'bāā sũ págānò Múngú rĩ n̄' 'bá kuyé rĩ pi tĩnjì ku.

⁶ 'Bá āzi ā 'o ùnjìkányā lèzú lazú ɛdrípjì vé ùkú sĩ ku. Tã ùnjì ɪri ní 'oó 'í ɛdrípjì ní 'd̄iri sĩ, Úpí Yēsũ rĩ ɪri ɪr̄ñā rá, sũ 'bá ní ùlúú ɪmi ní rĩ tĩnjì.

⁷ Múngú zjì 'bá ɪm̀ú ùnjìkányā 'oó kuyé, zjì 'bá ɪm̀ú adrii uletere.

⁸ 'Bá tã ɪ ní ɪmbá 'd̄iri gāápi sĩ rĩ, gā 'd̄iri 'bá áda kuyé, gā Múngú ɪndri Uletere rĩ sèèpi rĩ.

⁹ Múngú ɪmbá ɪmi ní tã ɪmi ní ɪmi lèzú ɪmi ɛdrípjì be rĩ ɪnògòsĩ gĩ, 'bá ɪcókí tã ní sĩ sèè ɪmi ní ku.

¹⁰ Adarú lèngará ɪmi ní ɪmi ɔg̀p̄jì Yēsũ rĩ ɛ'yjì'bá gĩ adri'bá àngũ Mākèdōniyā vé rĩ agá rĩ pi lèzú rĩ aga rá. Má ɛdrípjì má ɔm̀vúpjì, lè ɪmi lèkí ɪmi m̀zú lèlè.

¹¹ Lè ɪmi adrikí tã be kírì 'bá rĩ pi àsám̀vú gé, ɪmi ríkí fì 'bá ʉr̀kò vé tã agá ku. 'Bá àlu àlu ā 'bā ɛšjì rizú ɪvé ɛzjì ngazú 'i drjì sĩ, sũ 'bá ní lúú ɪmi ní rĩ tĩnjì.

¹² 'bá Kúrísitò rĩ ɛ'yjì'bá kuyé rĩ pi ɛ ñnjìkí rĩ ɪmi ñnjìnjì, āzini ɪmi zìkí rĩ ngá 'bá āzi tjì gé ku.

Yēsũ vé ɪgōngará

¹³ Má ɛdrípjì má ɔm̀vúpjì, 'bá lèkí ɪmi ní 'bá ùdrā'bá, Yēsũ rĩ ɛ'yjì'bá gĩ rĩ pi vé tã ùlúú, lè ɪmi ríkí kòpi ngoó sũ 'bá ɛšjì 'bā'bée tã drjdrjì 'd̄ilè rĩ drjgè kuyé rĩ pi tĩnjì ku.

¹⁴ 'Bá ɛ'yjìkí rá 'yozú kìnĩ, Yēsũ drā rá, 'bo ɪngá gōò ɪdri rú drāngará gálésila rá, 'bá ɛ'yjìkí kpá rá 'yozú kìnĩ, 'bá ùdrā'bá, Yēsũ rĩ ɛ'yjì'bá gĩ rĩ pi, Múngú rĩ ɪm̀ú kòpi inga gō ɪdri rú Yēsũ be trjì.

¹⁵ 'Bá lèkí tã Úpí Yēsũ ní 'yoó rĩ lúú ɪmi ní kìnĩ, 'bá drjì adri'bée ɪdri rú cĩmgbá lókí 'í ní ɪm̀zú ɪm̀vú rĩ gé nò'bée, 'bá ɪcókí

ngāá m̀zú 'bá ùdrā'bá gĩ rĩ pi sĩ drjdrjì ku, 'bá ùdrā'bá gĩ rĩ pi nga drjdrjì ní.

¹⁶ Úpí Yēsũ rĩ ɪm̀ú ɪs̄jì 'bũ gé 'dāāsĩ vūgá nōó, ɪri tãɪmbjì sè 'bá rĩ pi ní ʉ'dúkò be ʉr̀ú 'dāā, mālāyíkā adriipi mālāyíkā rĩ pi drjgè cérè rĩ nga átá ʉ'dúkò be ʉr̀ú 'dāā, ɪri d̄jbe tã áyú be, Múngú vé gúké àngũ zizú rĩ d̄jbe ɔ'ú be. 'Bá ùdrā'bá Yēsũ Kúrísitò rĩ ɛ'yjì'bá gĩ rĩ pi, kòpi 'dó ɪngá ɪfũ ɪvé 'bũ agá 'dāāsĩ drjdrjì ní.

¹⁷ Tã 'd̄iri ā v̄udrjì gé, 'bá drjì adri'bá ɪdri rú ɪ ní kuú vūgá nò'bée, 'bá kúru nga m̀ú 'bá úm̀ú kòpi be trjì ɪr̄b̄j̄t̄ agá 'dāā, 'bá 'bá úm̀ú Úpí Yēsũ be trjì ʉlì agá 'dāā. 'Bá áwí adri Úpí Yēsũ pi be trjì m̀zú nyonyo.

¹⁸ Kúru lè ɪmi 'dúkí tã 'd̄i'bée rizú ɪmi ɛšjì ɪmbázú ɪmi àsám̀vú gé sĩ.

5

ɪmi adrikí ʉr̄è, ɪmi ütèkí Yēsũ vé ɪgōngará

¹ Má ɛdrípjì má ɔm̀vúpjì, 'bá ɪcókí sã, d̄oku ʉ'dú Úpí Yēsũ ní ɪm̀vú rĩ vé tã sĩ sèè ɪmi ní ku,

² ā'diātāsīyā ɪmi nĩkí rá 'yozú kìnĩ, Úpí rĩ ɪm̀ú ɪcá* d̄j, sũ ʉg̀'ú'bá ní ɪm̀ú ngá ʉg̀'ú ɪñjñā sĩ rĩ tĩnjì.

³ 'Bá rĩ pi kádò 'bāā rĩ átá, "Nóni tākiri anigè, àngũ rĩ nóni múkè," tã ùnjì rĩ koro 'dè kòpi drjgè, sũ ùkú mvá típi rĩ ā 'a ní 'dó ásó mbèlèñā rĩ tĩnjì, kòpi ɪcókí ápá àlunáni ku.

⁴ Má ɛdrípjì má ɔm̀vúpjì, ɪmi adrikí ɪñjñā agá kuyé, ɪmi nĩkí tã rĩ gĩ, āni ɪmi ɪcókí àyāá Úpí vé ɪcángará d̄j sũ ʉg̀'ú'bá tĩnjì 'd̄iri ā tã sĩ ku.

⁵ ɪmi cérè anjì ʉt̄jñā vé ni, āzini ʉt̄j ãmgbáráká vé ni. 'Bá adrikí anjì ɪñjñā vé ni kuyé, āzini àngũ bípi n̄jpi c̄jci rĩ vé ni kuyé.

⁶ Lè 'bá ríkí ʉ'dú koó bādārú sũ 'bá ʉr̀kò ní rii ʉ'dú koó rĩ tĩnjì ku, lè 'bá adrikí m̄j be mgbò, āzini lè 'bá ütèkí 'bá ütètè.

⁷ 'Bá rĩ 'bá ʉ'dú ko' 'bá rĩ pi, kòpi rĩ ʉ'dú ko ɪñj sĩ. 'Bá rĩ 'bá ɪwá mv̄'ú ɪmèrèzú rĩ pi, kòpi rĩ ɪwá rĩ mv̄'ú ɪmèrèzú ɪñj sĩ.

⁸ 'Bá anjì ʉt̄jñā vé ni, lè 'bá 'bákí ɛ'yjìngará rĩ, āzini lèngará rĩ kùkùr̀kùkù rú, 'bá ütèzú āni, āzini 'bá 'bákí pangará rĩ vé tã 'bá ɛšjì agá, sũ sãp̄u aya rú ɪ ní suú drjgè rĩ tĩnjì.

⁹ Múngú ʉpè 'bá 'yozú kìnĩ 'bá ɪm̀úkí rĩ ɪzāngá ɪs̄jì 'í drjgè yā 'dini kuyé, ʉpè 'bá 'bávè Úpí Yēsũ Kúrísitò ɛ ɪm̀ú rí 'bá paá ùnjìkányā agásĩ.

¹⁰ Yēsũ drā 'bávè tã sĩ. Kádò ɪmv̄'ú, ɪri d̄o 'bá ɪs̄jì ɪdri rú yā, d̄o ɪri ɪs̄jì 'bá ùdrākí gĩ yā, 'bá ɪm̀ú adri ɪri be trjì m̀zú 'dáni'dáni.

* 4:4 4:4 Lè 'bá àlu àlu ā ütè 'i r̄'ú'bá ütètè: Tã 'd̄iri vé ɪfifi, lè 'bá rĩ ā adri 'yèñā ùkú ɪvé rĩ be. 5:2 5:2 Úpí rĩ ɪm̀ú ɪcá: Ḡr̄j̄k̄ t̄j s̄i, ʉ'dú Úpí ní ɪm̀zú ɪgòzú rĩ.

11 Īmi ĩmbákí ĩmí ěsí, āzini ĩmi ĩmbákí ĩmi adrii ũkpó ũkpó, sũ ĩmi ní rii 'oó rĩ tĩni.

Tā Páũlũ ní ĩmbá rĩ vé ũdũ

12 Má ědrĩpĩĩ má ómvũpĩĩ, 'bá mākí ĩmi, lē ĩmi ĩnjĩkí ĩmivē drĩkoma rĩ 'bá ězĩ nga 'bá Úpí Yēsũ ní rĩ pi ĩnjĩ ĩnjĩ. Kōpi rĩ ězĩ nga ũkpó sĩ ĩmi āsámvú gé, āzini kōpi rĩ ĩmi ĩmbá, ĩmi 'okí rĩ tā ũnjĩ ku.

13 Lē ĩmi ĩnjĩkí 'bá drĩkoma rú rĩ pi ĩnjĩnjĩ ězĩ kōpi ní rii ngaá rĩ sĩ, ĩmi lēkí kōpi lēlē. Lē ĩmi adrikí tā be kírĩ ĩmi āsámvú gé sĩ.

14 Má ědrĩpĩĩ má ómvũpĩĩ, 'bá mākí ĩmi ěsí ālu sĩ, ĩmi lũkí 'bá ũvú rú ězĩ nga 'bá ku rĩ pi ní, lē kōpi ā ngakí ězĩ, ĩmi ĩmbákí 'bá ũrĩ rú rĩ pi vé ěsí, kōpi ě ěsí ā adri rĩ ũkpó ũkpó, ĩmi kókí 'bá ě'yĩngará be mādāngá rĩ pi ě ĩzā, ĩmi adrikí tā be mādā 'bá rĩ pi be céré.

15 'Bá āzi 'o dō tā ũnjĩ ógũpĩ ní, 'bá ĩ ní 'oó ũnjĩ 'dĩri, ā újā ógũpĩ rĩ 'oó ũnjĩ ku. Ũ'dũ céré lē ĩmi ũ'bĩkí tā múké 'oó ĩmi āsámvú gé sĩ, āzini ĩmi 'okí tā múké 'bá urũkō 'bée ní.

16 Sā céré sĩ, lē ĩmi adrikí āyĩkō sĩ.

17 Īmi ríkí Múngú rĩ zĩĩ, lē ĩmi āndēkí ĩri zingará sĩ ku.

18 Lē ĩmi sēkí Múngú ní ōwō'difō tā ārēvú sĩ céré. Īmi ní Kúrísítō Yēsũ rĩ ě'yĩĩ gĩ rĩ sĩ, Múngú lē ĩmi 'okí sũ 'dĩri tĩni.

19 Ězĩ Īndrĩ Uleterē rĩ ní lēé ngaá rĩ, 'bá āzi ā uga ku.

20 'Bá Īndrĩ Uleterē rĩ ní ású gĩ rĩ sē dō tĩ, ā oũkĩ tĩ ĩri ní sēé rĩ ku.

21 Īmi ámákí tā céré ĩri ní átá rĩ pi múké múké ũgbále, ĩmi 'dũkí múké rĩ ězĩ ngazú ānĩ.

22 Lē ĩmi fikí ũnjĩkānyā agá ku.

Páũlũ sē 'bá rĩ pi ní tākĩri

23 Múngú riipi tākĩri sēepi rĩ, ā ũjĩ ĩmivē ěsí, āzini ā ũjĩ ĩmĩ rĩ 'bá, ĩmi adrikí rĩ uleterē ũnjĩkānyā ākó, cazú ũ'dũ 'bávē Úpí Yēsũ Kúrísítō ní ĩmvízú rĩ gé.

24 Múngú zĩ ĩmi adrii 'bá ívé nĩ, ĩri tā 'í ní 'yoó rĩ 'dũ nga rá sũ 'í ní 'yoó rĩ tĩni.

25 Má ědrĩpĩĩ má ómvũpĩĩ, ĩmi zĩkí 'bá ní Múngú rĩ.

26 Īmi sēkí mōdó 'bá ědrĩpĩĩ ní, āzini 'bá ómvũpĩĩ ní, ĩmi u'dekí kōpi ězĩ bēdrĩ sĩ.

27 Á mā ĩmi Úpí Yēsũ ā rú sĩ, lē ĩmi lākí kōkōbĩ 'dĩri 'bá Yēsũ rĩ ě'yĩ 'bá gĩ rĩ pi ní céré.

28 Ěsí múké 'bávē Úpí Yēsũ Kúrísítō vé rĩ ā adri ĩmi be.

Kōkōbī ĭrī ni Páulū ní sī sēé
'bá
Tēsālōnikē
vé rī pi ní rī
Tā búkū rī vé rī ā
ūlūngará

Páulū sī kōkōbī 'dīri sēé Kūrīsītīyānī Tēsālōnikē vé rī pi ní, ĩsú ākūdē sī kōkōbī drīdrī 1 Tēsālōnikē rī gí. Sī kōkōbī 'dīri sá mādānjā agá, 'dū caá mbāá kárakará kuyé. Sī kōpi ní kīnī, ā rikí dō Kūrīsītīyānī rī pi ōcūŭ drāāsīyā, lē kōpi ā tukí pá tītī ĩvé ē'yīngará agá. 'Bá uruŋo'béé rikí ūlūú kōpi ní kīnī, Kūrīsītō ĩmví ĩgōō gí, dōku ĩri ĩmví ĩgō ú'díkírīnjā nōgō, lē kōpi ā ngakí ēŷi ku. 'Bo Páulū 'yo kōpi ní kīnī, kōpi ā yīkí 'bá 'dīni 'dī'béé vé tā ku. 'Yo kōpi ní kīnī, lē Kūrīsītīyānī rī pi ā adrikí ūvú rú ku, ā'diātāsīyā Kūrīsītō ní drī ícázú kuyé rī gé, tā ūnjí rī ĩmū ga ambamba vū drīgé nōgō, drīkoma adriipi ūnjí rī, ĩri 'bá Múngú vé rī pi ē drī ūci, kōpi Múngú rī gā ānī sī.

Páulū sē mōdō 'bá Tēsālōnikē vé rī pi ní

¹ Ma Páulū 'i, 'bá Sílā be Tīmōtéyō sī, 'bá sīkí kōkōbī 'dīri sēé 'bá adri' 'bá kānisā kūrū Tēsālōnikē vé rī agá, Múngú 'bá Ētēpi rī ē'yī' 'bá gí, āzini Úpi Yēsū Kūrīsītō rī ē'yī' 'bá gí rī pi ní.

² Ēšj múké, āzini tākiri 'bá Ētēpi Múngú vé rī, āzini Úpi Yēsū Kūrīsītō vé rī ā adri ĩmi be.

Páulū zī Múngú rī 'bá Tēsālōnikē vé rī pi ní

³ Má édrīpījī má ōmvúpījī, ū'dú céré 'bá rī ōwō'difō sē Múngú ní ĩmi tā sī, ā'diātāsīyā ĩmivé ē'yīngará, āzini ĩmivé lēngará ĩmi āsāmvú gé sī rī ní rīi muŷ drīdrī rī sī.

⁴ 'Bá kānisā vé rī pi āsāmvú gé, 'bá rī ĩmi rú ĩngú, ā'diātāsīyā ū'dú ĩ ní ĩmi ōcūzú, āzini ĩmi ní ĩzāngā nyazú kárakará rī gé, ĩmi úmbékí ēšj ĩzāngá rī ā nyangará gá rá.

⁵ Ēšj ĩmi ní úmbé ĩzāngā nyazú 'dīri lū 'yozú kīnī, Múngú rī tā lī pīrī, ĩri ĩmi ā'yī fi ĩvé mālūngá agá 'daá rá.

⁶ Múngú rī tā lī pīrī, ĩri ĩmú 'bá ĩmi 'o'bá ūnjí rī pi ĩrīnjā rá,

⁷ ĩmi 'bá ĩzāngā nya' 'bá rī pi, Múngú rī sē ĩmi rú' 'bá rī ĩmú ndrī rá, ĩri kpá sē 'bá rú' 'bá rī ĩmú ndrī rá. Tā 'dīri ĩmú 'i nga lókí Úpi Yēsū ní ūmvúlēsī ĩmú' 'bū gélésī, 'i 'dazú āci be ĩvé málāyīkā ūkpō be rī pi be rī gé.

⁸ Múngú rī ĩmú 'bá 'i nī' 'bá kuyé rī pi ĩrīnjā rá, āzini ĩri ĩmú 'bá 'bávé Úpi Yēsū vé ū'dúkō múké rī gā' 'bá sī rī pi ĩrīnjā rá.

⁹ ĩmú 'bá 'dī'béé ĩrīnjā muŷú ū'dú ākō. ĩ kōpi dro Úpi Yēsū ā gārā gá sī rárá rú, kōpi ícókí adrii ĩrivé dīngará pōwūpōwū ūkpō be 'dīri ā gārā gá ku.

¹⁰ Ū'dú Úpi Yēsū ní ĩmvízú rī gé, ĩrivé 'bá uletere rī pi ĩmú ĩri ĩngú rá, āzini 'bá Yēsū rī ē'yī' 'bá gí rī pi céré ĩmú āyāyā. ĩmi kpá Yēsū rī ĩngú rá, ā'diātāsīyā ĩmi ní tā 'bá ní ūlūú ĩmi ní rī ē'yī' gí rī sī.

¹¹ ĩmi ní ē'yī' gí rī sī, 'bá rī Múngú rī zī ĩmi ní ū'dú céré, ā ko rī ĩmi ĩzā, ĩmi adrikí rī sū ĩri ní lēé rī tīnī. Āzini 'bá rī Múngú rī zī, ā sē rī ĩmi ní ūkpō, ā ko rī ĩmi ĩzā tā múké ĩmi ní lēé rī pi 'ozú, ĩmi ngakí rī ēŷi ĩmi ní 'í'dō ngáá ĩmivé ē'yīngará agá rī muŷú drīdrī.

¹² 'Bá rī Múngú rī zī 'dīni, ĩmi 'bá Yēsū rī ē'yī' 'bá gí rī pi ē ĩngúkí rī 'bávé Úpi Yēsū rī ĩngúngú, Yēsū ē ĩngú rī kpá ĩmi ĩngúngú. Tā 'dīri 'i nga ēšj múké Múngú vé rī ā tā sī, āzini ēšj múké Úpi Yēsū Kūrīsītō vé rī ā tā sī.

2

Yēsū vé ĩgōngará

¹ Má édrīpījī má ōmvúpījī, 'bá lēkí ĩmi nīkí tā 'bávé Úpi Yēsū Kūrīsītō ní ūmvúlēsī ĩmvízú rī, āzini ĩmi nīkí tā ĩri ní ūmvúlēsī ĩmú' 'bá ūmú' 'bá trū rī.

² Tā 'bá rī pi ní 'yoó kīnī, ū'dú Úpi ní ĩmvízú rī ícá gí 'dīri, lē ĩmi ēšj ā adri ānī ĩzāngā sī ku, āzini lē ĩmi ēšj ā yā ānī ku. Kōpi ícō 'yo kīnī, ĩndrī Uletere rī lū tā 'dīri ĩ ní nī, dōku 'bá āzi lū ĩ ní nī, dōku ĩ lākí kōkōbī 'bá ní sēé rī agá.

³ Lē ĩmi sēkí 'bá āzi ā ū'bā ĩmi mī tā 'dī'béé sī ku, ā'diātāsīyā ū'dú Úpi ní ĩmvízú rī ícō drī ícá ku. Ū'dú 'dāri tē cimgbá ca ū'dú Sātānā ní ágó āzi ūnjí ní ĩpēzú ĩmú' 'bá rī pi ē mī ū'bāzú 'dezu ūnjīkānyā agá rī gé. Ágó ūnjī 'dīri kādō ĩmú 'i 'i'daá, 'bá kárakará pi ĩmú Múngú rī gā sī. Ū'dú ū'dú vé rī gé, ĩ kúru ĩmú ĩri ĩrīnjā ĩzāngā nya muŷú ū'dú ākō.

⁴ Ágó rīpi mī ū'bāapi 'dīri, ĩri ĩmú 'i ĩngú, ĩri ngá céré 'bá rī pi ní zījī Múngú kōpi ní rīi ĩnjījī rī pi ōwūwū, ĩri mu ūrī Jó Múngú vé rī agá, ĩri 'yo 'i Múngú 'i.

⁵ ĩmi ícókí nyo tá má ní ūlūú ĩmi ní lókí 'bá ní adrizú ĩmi be trū rī gé 'dāri ígá ku? Ándúrú má ūlū ĩmi ní tā ĩmúpi 'i ngaapi drīdrī 'dīrī rī vé tā rá.

⁶ ĩmi nīkí ngá rīpi ágó ūnjí rī ugaapi rī rá, 'bo ágó ūnjí rī ĩmú 'i 'i'da lókí Múngú ní ā'yī' gí rī gé.

⁷ Ūkpō ágó ūnjí 'dīri vé ĩ ní ndreé ku rī anigé, ĩri rī ēŷi nga vū drīgé nōgō, ĩri ēŷi nga ca cimgbá ū'dú ĩ ní ágó ūnjí 'dīri drozú lētī rī gé sī āmvé rī gé.

8 Kúru ágó ùnjí rí ímú ífú 'i i'da, 'bo Úpí Yësü ri ímú Ìri 'dì drā ēvīvī ífúúpi 'í tì gélésí sī rí sī. Úpí ri ímú ùkpō be, Ìri dī pōwūpōwū, Ìri ímú ágó rí vé ùkpō ndē rá.

9 Ágó adriipi tā be ùnjí 'dīri, Ìri ímú Sātánā vé ēzì 'du nga, Ìri Sātánā vé ùkpō áyú rizú tā áyāzú áyāyā ni pi ngazú.

10 Ìri ímú tā ùnjí ùnjō vé ni pi ùlū 'bá Múngú rí ē'yī' 'bá kuyé rí pi ē mī ũ'bāzú, ā'diātāsīyā kōpi gākí tā áda ímúpi kōpi paapi ùnjikānyā agāsí rí ā'yīgá sī.

11 Kōpi ní gāá tā áda rí ē'yīgá sī rí sī, Múngú adi kōpi, sē kōpi ríkí ùnjō ā tā yīj.

12 Í ímú tā lì kōpi drīgē rá, ā'diātāsīyā kōpi ní tā áda rí ē'yī kuyé rí sī, āzini kōpi ní lēé rií ùnjikānyā 'oó áyu rí sī.

Ìmi tukí pá títì ìmivé ē'yīngará agá

13 Má édrípíjì má ómvúpíjì Úpí ní lēélē rí pi, lē sá céré sī 'bā ríkí ōwō'difō sēé Múngú ní Ìmi tā sī, ā'diātāsīyā Múngú ùpē Ìmi ní í'dóngará gá 'dāá, pa Ìmi ní ìmivé ùnjikānyā agāsí, ā'diātāsīyā Ìndrí Uletere rí újā Ìmi ícá pījì gí, āzini Ìmi ē'yīkí tā áda rí gí.

14 Múngú zì Ìmi ímú 'í vúgá ú'dúkó múké 'bá ní ùlūú rí sī, Ìmi àlèkí rí dīngará pōwūpōwū 'bávé Úpí Yësü Kúrisítō vé rí.

15 Má édrípíjì má ómvúpíjì, Ìmi tukí pá ùkpō ùkpō, Ìmi rúkí tā 'bá ní ímbá Ìmi ní tì sī, dōku 'bá ní sīi Ìmi ní kōkōbì agá rí pi.

16 'Bávé Úpí Yësü Kúrisítō, āzini 'bá Ètēpi Múngú 'bá lēépi agaapi rá, ēsì be múké, 'bá ēsì ùmípi muzú 'dání'dání, ēsì 'bāápi 'bá drīgē tā múké drīdrī 'dilé rí ā tā sī rí,

17 lē kōpi ā ùmíkí Ìmi ēsì, āzini kōpi ā sēkí Ìmi ní ùkpō tā múké 'ozú, āzini átángá múké átázú.

3

Ìmi zìkí 'bá ní Múngú rí

1 Tā rí vé ùdū 'dī, má édrípíjì má ómvúpíjì, lē Ìmi zìkí 'bá ní Múngú rí, ú'dúkó múké Úpí Yësü vé 'bá ní ùlūú rí ē íré rí muzú mbēlējā āngū rí pi agāsí céré, 'bá rí pi ā 'dukí rí Ìri 'bāá tā āmbúgú rú, sū āndúrú Ìmi ní tā ní 'duj 'bāá āmbúgú rí tīnj.

2 Ìmi zìkí 'bá ní Múngú rí, 'bá pakí rí 'bá 'bá tā be ùnjí áwí' 'bá kú ùnjikānyā agá rí pi drīgē sī, ā'diātāsīyā 'bá rí pi ā uruko ē'yīkí Yësü rí kuyé.

3 'Bo Úpí rí tā 'í ní 'yoó rí 'du nga rá, Ìri Ìmi ní ùkpō sē rá, āzini Ìri Ìmi ütē ādróko drīgē sī rá.

4 'Bá 'bākí ēsì Úpí drīgē 'yozú kíní, Ìmi rí tā 'bá ní ímbá rí 'du nga rá, āzini Ìmi ícō tā 'bá ní ímbá rí 'du nga muzú drīdrī rá.

5 Lē Úpí ē i'da lēngará Múngú vé rí Ìmi ēsì agá, āzini ē i'da tā Kúrisítō ní ēsì úmbézú ízāngá nyazú rí Ìmi ēsì agá.

Á adrikí ùvú rú ku

6 Má édrípíjì má ómvúpíjì, 'bá 'yo Ìmi ní Úpí Yësü Kúrisítō ā rú sī 'dini, lē Ìmi úmúkí Ìmi 'bá adri' 'bá ùvú rú ēzì nga' 'bá ku rí pi be ku, 'bá 'dini 'dī' 'bée 'dukí tā 'bá ní ímbá rí ēzì ngazú kuyé.

7 Á'diātāsīyā Ìmi níkí rá 'yozú kíní, lē Ìmi 'dukí tā rí ngaa sū 'bá ní ngaa rí tīnj. Sá 'bá ní adrizú Ìmi be rí gé, 'bá adrikí ùvú rú kuyé.

8 'Bá ríkí ēzì ngaa ùkpō sī útúnjā pi Ìnjā be, āní sē 'bá 'bākí tā ēnjīēnjī Ìmi drīgē kuyé. 'Bá 'dukí kpá 'bá āzi ā ngá nyaá píriní kuyé.

9 'Bá té kōdō ícō ānyāngā zì Ìmi tì gé ūrī ākó, 'bo tā 'bá ní zizú kuyé rí, 'bá lēkí Ìmi ímbá, Ìmi ngakí rí ēzì rí sū 'bá ní ngaa rí tīnj.

10 'Bá ní rizú adrizú Ìmi be rí gé, 'bá 'yokí Ìmi ní 'dini, 'bá kíní, "'Bá ēzì ngaapi ku rí, ā sēkí Ìri ní ngá nyaá ku."

11 'Bo 'bá yíkí kíní, 'bá uruko Ìmi āsámvú gé 'dilé ùvú rú, kōpi gākí ēzì ngagá sī, kōpi rí fi 'bá āzi vé tā agá.

12 'Bá lēkí 'yoó 'bá 'dini 'dī' 'bée ní Úpí Yësü Kúrisítō ā rú sī, lē kōpi ā kukí tā 'dīri ā vúgú āní. Kōpi ā újākí ívé yīkí ēzì ngazú í drī sī, kōpi ā nyakí rí ngá ívé úrūndē sī.

13 Má édrípíjì má ómvúpíjì, á lē 'yoó Ìmi ní 'dini, lē Ìmi āndēkí tā múké 'ongará sī ku.

14 'Bo 'bá rí gā dō tā 'bá ní ímbá kōkōbì 'dīri agá rí 'dugá ngagá sī, Ìmi ndrekí 'bá 'dīri vé tā múké, 'bá 'dini 'dīri, lē Ìmi úmúkí Ìmi be ku, ē ísú rí drīnjā.

15 'Bo lē Ìmi 'dukí Ìri 'bāá ārī' 'bágú rú ku, lē Ìmi 'yokí Ìri ní tā rí sū Ìmi ní 'yoó Ìmi édrípíjì Ìmi ní lēélē rí ní rí tīnj.

Páulū vé tā ūdū 'yoó rí

16 Úpí tākíri sēepi rí ā sē Ìmi ní tākíri muzú sá be céré. Úpí ā adri Ìmi be.

17 Ma Páulū 'í, á sī mōdó kōkōbì agá 'dīri má drī sī, ā'diātāsīyā mávé kōkōbì má ní sīi rí pi agāsí céré, á rí sīi 'dini, Ìmi níkí rí ámá 'yozú kíní, ēndēpi kōkōbì rí á sī ma 'í.

18 Èsì múké 'bávé Úpí Yësü Kúrisítō vé rí ā adri Ìmi be céré.

Kòkòbì álu ni Páulù ní sī́
sēé
Tīmôtéyō
ní rī
Tā búkù rī vé rī ā
ūlūngará

Tīmôtéyô ri kērjmvá, ílì kárákará kòpì rìkí èçj Páulù be, ri Páulù ē izā koó ú'dúkó múké Kúrísító vé rī ā ūlūngará sī. Vúdrj ni gé, Páulù pē Tīmôtéyô ri muý adrií 'bá kánisá vé rī pi ní drjkomá rú kjurú Èfésô vé rī agá.

Páulù sē kòkòbì 'dìri Tīmôtéyô ní Ìri ímbázú àní lètj 'bá kánisá vé rī pi ní rizú Múngú ri ññjzú rī sī, àzini 'bá àngū ímbá'bá ūnjō sī rī pi vé tā sī. Kòkòbì rī ímbá lètj Ì ní rizú 'bá ūpèzú 'báá drjkomá rú rī vé tā, àzini ímbá lètj drjkomá kánisá vé rī pi ní èzj ngazú ngúlúmú àndiándí rī pi àsámvú gé, kērjanj rī pi àsámvú gé, 'bá àràkú rú rī pi àsámvú gé, àzini oẁuzj rī pi àsámvú gé rī vé tā.

¹ Ma Páulù Kúrísító Yēsū vé 'bá áyúáyū rī 'í, Múngú 'bá Paápi rī, àzini Kúrísító Yēsū 'bá ní èşj 'báá drj ni gé rī, kòpì Ìpèkí ma adrií 'bá áyúáyū ni rú ní.

² Tīmôtéyô mǎ mvá rī, mí Kúrísító Yēsū ri è'yjpi gí rī, á sī kòkòbì 'dìri sēé mí ní ní. Èşj múké, èşj Ìdríkídri, àzini tákiri 'bá Ètèpì Múngú vé rī, àzini 'bávè Úpí Kúrísító Yēsū vé rī ā adri ími be.

Páulù ímbá Tīmôtéyô ri 'bá rī'bá tǎjmbj ímbá'bá ūnjō sī rī pi vé tā sī

³ Má ní ngazú muzú Mākèdōniyá gá rī gé, má èzj mí ní, má kīnì, mí adri Èfésô gá 'dǎgá, mí uga rí 'bá rī'bá tā ūnjō vé ní ímbá'bá rī pi, kòpì ā kukí rí ímbángará ūnjō vé 'dī'bée àní.

⁴ Mí ku kòpì á rìkí sǎ izaá rizú ú'dógú'dógú èzj ākó ní pi átá rizú àgátá Ìjzú Ì àsámvú gé sī ku, àzini kòpì ā rìkí ívé è'yjpi ā rú ūlúú muzú ku, tā 'dī'bée ri àgátá Ìj àsámvú gé sī. Àgátá 'dìri sē 'bá rī pi è'yjki Múngú rī àní ku.

⁵ Tā má ní mí ímbázú rī Ìri 'dini, lē 'bá Yēsū ri è'yj'bá gí rī pi ā lèkí Ì lèlè. Lèngará 'dìri íngá èşj adriipi uletere, yjki adriipi múké, àzini è'yjngará adriipi áda rú rī agá.

⁶ 'Bo 'bá rī'bá àngū ímbá'bá rī pi ā uruḳo kukí tá 'dī'bée gí, kòpì nóni ri átángá èzj ākó ní pi átá áyu.

⁷ Kòpì lèkí 'bá rī pi ā ñkí 'yozú kīnì, Ì ri tǎjmbj Mósè vé rī ímbá, 'bo kòpì ñkí tá Ì ní ríí átá rī kuyé, kòpì ícókí tá Ì ní átá rī vé ífífi ūlúú ku.

⁸ 'Bá ñkí rá tǎjmbj rī múké, 'bá rī 'du dō tā ní ngaá piri.

⁹ 'Bá ñkí kpá rá, sēkí tǎjmbj rī 'bá tá 'o'bá piri rī pi ā tā sī kuyé, sēkí tǎjmbj rī 'bá tǎjmbj rī ñō'ba, 'bá wa'ba ari'ba rú, 'bá Múngú ri nǐ'ba ku, àzini 'bá ūnjikányá 'o'bá rī pi ā tā sī, àzini sēkí 'bá Ì ètèpì ú'dj'ba, dōku Ì èndrèpì ú'dj'ba, àzini 'bá 'bá rī pi ú'dj'ba rī pi ā tā sī.

¹⁰ Sēkí tǎjmbj rī 'bá oẁú rú rī pi ā tā sī, àzini àgō rī'ba la'ba àgō sī rī pi ā tā sī, dōku ūkú rī'ba la'ba ūkú sī rī pi ā tā sī, dōku sēkí 'bá rī'ba 'bá uru'ba uzj'ba túgèrj rú rī pi ā tā sī, 'bá ūnjō rú rī pi ā tā sī, àzini 'bá ūnjō ūl'ba mǎkátá vūrā gá rī pi ā tā sī, àzini 'bá rī'ba tā ūnjj uruḳo 'o'bá ímbángará múké rī vé tā új'ba túngú rī pi ā tā sī.

¹¹ Ímbángará múké 'dìri, Ìri ú'dúkó múké má ní ūlúú rī, Múngú Ì ní íngúngú rī sē tá ní má drjgé ní.

Páulù sē oẁō'difō Múngú ní

¹² Á sē oẁō'difō 'bávè Úpí Yēsū Kúrísító ní, sē má ní ūkpō èzj ívé rī ngazú ní, ndre á 'bá èşj ívé èzj ngazú, Ìri ní ma Ìpèzú ívé èzj ngazú àní.

¹³ Àndúrú á ri dō Kúrísító ri ideé, á ri dō Ìrivé 'bá oçúú ūnjj ūnjj, àzini má èşj ā adri dō ūká ūká drǎáasīyá, Múngú 'bá èşj Ìdríkídri má ní rá, ā'diātāsīyá á ri tā rī 'oó èñjǎkó sī, àzini má ní Yēsū ri è'yj kuyé rī sī.

¹⁴ 'Bávè Úpí Kúrísító Yēsū 'bá èşj múké má ní àmbúgú, sē má è'yj Ìri rá, àzini sē má ní lèngará.

¹⁵ Kúrísító Yēsū ímú vū drjgé nōgó 'bá ūnjikányá be rī pi paá ívé ūnjikányá agásí. Tā Ì ní 'yoó 'dìri tá áda, lē 'bá céré ē è'yjki tá 'dìri. Mávè ūnjikányá aga 'bá uruḳo'bee vé rī rá.

¹⁶ Ma ūnjikányá be agaápi rá nōri, Múngú 'bá èşj Ìdríkídri má ní, Kúrísító Yēsū ā 'bá rí ma adrií ū'bjtá rú ívé èşj mǎdā rī ā tā Ì'daá 'bá ímú'ba 'í è'yj'ba rī pi ní, àzini 'bá ímú'ba Ìdri 'dání'dání rī Ìşj'ba rī pi ní.

¹⁷ 'Bágú adriipi muzú 'dání'dání, drǎápi ku, Ì ní rj'ba ní ndrèé ku, adriipi 'yèná Múngú 'í rī, lē ē ñjki Ìri ññjñj, àzini ē íngúkí Ìri muzú 'dání'dání. Àmíná.

¹⁸ Tīmôtéyô mǎ mvá rī, tā má ní èzj mí ní 'dìri, Ìri tá nèbì rī pi ní àndúrú 'yoó mí tá sī rī, 'í 'du dō tá 'dìri ngaá rá, Ìri sē mí è'dj 'dj múké Úpí ā rú sī, sū àngarává ní è'dj 'dj rī tñj.

¹⁹ Lē mí tu pá tjtj mívé è'yjngará agá, mí 'o tá adriipi piri ní áyu. 'Bá uruḳo gákí tá 'dìri sī, sē kòpì kukí ívé è'yjngará Ì drjgé sī gí.

²⁰ 'Bá 'dī'béé āsámvú gé, 'bá rī Āmínáyī pi Ālĕkizándā be, á sē kōpi kú Sātánā drĭgé, kōpi á nĭkī rī tā, kōpi ē idekī rī Múngú rī ku.

2

Paūlū ímbá létī ī ní Múngú rī zizú rī

¹ Tā drĭdrĭ má ní lĕé eziī ĩmi ní rī 'dī, lĕ ĩmi zĭkī Múngú rī 'bá rī pi ní cére. ĩmi mākī Múngú rī, ĩmi zĭkī ĩrī, ā ko rī kōpi ē izā, ĩmi sĕkī ōwō'difō Múngú ní.

² ĩmi zĭkī Múngú rī 'bāgú rī pi ní, āzini 'bá drĭkoma rú rī pi ní, 'bá adriki rī 'bá āsámvú gé sī tā be kĭrī, ēšĭ be mādā 'bá Múngú vé ní pi rú, 'bá 'okī rī tā pĭrī, 'bá ĩnjĭkī rī Múngú rī ĩnjĭnjĭ.

³ 'Bá zĭkī dō Múngú rī 'dĭni, ĩrī múkĕ, ĩrī Múngú 'bá Paápi rī ní āyĭkō sē.

⁴ Múngú lĕ ā pakī 'bá rī pi cére, āzini lĕ kōpi á nĭkī tā áda rī.

⁵ Múngú rī 'yĕná ālu, 'bá 'bá āsámvú ícipi Múngú be rī Kúrisítō Yĕsū 'i.

⁶ Yĕsū sē 'i 'dĭj drāá 'bá rī pi ē drĭ jezú ānĭ, Múngú ūlū tā 'dĭrī sá múkĕ ní gé.

⁷ Múngú ĩpĕ ma 'bá áyúāyū ní rú rĭi ū'dúkō múkĕ rī ūlū 'bá rī pi ní. Ma rī tā áda rī ūlū, má ūlĭ ūnjō ku, ma rī tā áda ē'yĭngará vé rī ūlū 'bá adri'bá Yāhūdĭ rú ku rī pi ní.

⁸ Vūrā cére 'bá rī pi ní rizú ī úmúzá Múngú rī zizú rī gé, á lĕ 'bá adri'bá uletere rī pi kádō rĭi Múngú rī zĭj, kōpi ē ingakī ī drĭ suú ūrū, ógúpĭ ē ēšĭ ā ve ógúpĭ ní ku, kōpi ā gākī āgátá ī āsámvú gé sĭ ku.

⁹ Á lĕ kpá ūkú rī pi ā úsúkī ī bōngó ĩndrépi múkĕ ní sĭ, bōngó drĭnjá sĕēpi ku ní sĭ, āzini bōngó rú'bá ózūpĭ cére ní sĭ. Lĕ ūkú rī pi á sĕkī ī drĭ'bí tĭi ku, dōku kōpi ā 'yĭkī ngá ī ní údé dábū sĭ ni pi ī rú'bá gá ku, dōku kōpi ā 'yĭkī māyākā ógú'bá ógú'ógū ājĕ be āmbúgú ī ní zĭj pālĭ rī pi* ku, dōku kōpi ā sukī bōngó ī ní jeé ājĕ be āmbúgú ní ku.

¹⁰ Ūkú 'yo'bá kĭnĭ ī ĩnjĭkī Múngú rī rá rī pi, lĕ kōpi ā 'okī tā ĩndrépi múkĕ ní 'bá rī pi ĩndrépi gé.

¹¹ Ī dō rī 'bá rī pi ímbá, lĕ ūkú rī pi ā újĭkī kĭrī, kōpi ē ĩnjĭkī 'bá āngū ímbá'bá rī pi ĩnjĭnjĭ.

¹² Má ā'yĭ ku ūkú rī pi ní āgō rī pi ímbázú, dōku ūkú rī pi ní átázú ūkpō sĭ

āgō rī pi drĭgé, lĕ kōpi ā újĭkī kĭrī, ā 'bākĭ bĭ tā rī yĭzú.

¹³ Á'diātāsiyā Múngú gbi Ādámā† rī drĭdrĭ, vúdĭrĭ ní gé, ĩrī ní Évā‡ rī gbizú.

¹⁴ 'Bá Sātánā ní mĭ ní ū'bāá rī adri Ādámā 'i kuyĕ, 'bá rī Évā 'i, ĩ ní mĭ ní ū'bāá rī sĭ, sē 'de ūnjĭkányā ágá.

¹⁵ Ūkú rī pi dō ē'yĭngará be, lĕngará be, tā be uletere, āzini kōpi dō rī tā 'o múkĕ, ĩ kōpi pa kōpi ní anji tĭj rī sĭ.Š

3

'Bá drĭkoma rú kānisā vé rī pi

¹ Ādarú 'bá rī 'bā dō ēšĭ lĕzú adrizú drĭkoma rú kānisā ágá, 'bá 'dĭrī lĕ ēzĭ múkĕ ní ngáá.

² 'Bá lĕēpi adriipi drĭkoma* rú rī, lĕ ā 'o tā pĭrī, ā je 'yĕná ūkú ālu, 'a ní ā ve tā sĭ mbĕlĕná ku, lĕ ā ūtĕ 'i ūtĕtĕ, ā adri 'bá ī ní ĩnjĭ ĩnjĭ ní, lĕ ē ē'yĭ ūmŭ rī pi ívé āngá ēšĭ be cére, ā adri 'bá āngŭ ímbápi ní,

³ lĕ ā mvŭ íwá ĩmĕrĕzú ku, ā adri gbórókó rú ku, ā adri ēšĭ be mādā, ā adri ūmbá rú ku, āzini ā 'bá ēšĭ āmbúgú mŭfĕngá drĭgé ku.

⁴ Lĕ ā mba ívé 'bá 'bĕtĭ āsámvú gé rī pi ā tā múkĕ, lĕ anjinjá ĩrĭvé rī pi ē ĩnjĭkī ĩrī ĩnjĭnjĭ, āzini ā 'dukĭ ĩrĭvé tā ngáá.

⁵ 'Bá rī ícō dō 'bá ívé 'bĕtĭ āsámvú gé rī pi ā tā mbaá ku, ĩrī ícō 'bá kānisā vé rī pi ā tā mba ngóni?

⁶ 'Bá ī ní 'bāá drĭkoma rú rī, lĕ ā adri 'bá Yĕsū rī ē'yĭpi ū'dĭ rú ní ku, ā'diātāsiyā ĩrī 'i ĩngúngŭ, ĩmŭ ĩrĭvé tā lĭ sŭ ī ní ādróko† vé tā lĭj rī tĭnjĭ.

⁷ Lĕ 'bá Múngú rī nĭ'bá ku rī pi ē ĩnjĭkī ĩrī ĩnjĭnjĭ ĩrĭvé tā 'oó múkĕ rī sĭ, 'bá rī pi ē ēđĭkī rī rŭ ní tā ūnjĭ sĭ ku, ā ā'yĭ rī bāákú ādróko ní pĭj rī gé ku.

⁸ Dĭkōnĭ rī pi, lĕ ē ĩnjĭkī kōpi ĩnjĭnjĭ, lĕ tā kōpi ní átá rī ā adri tā pĭrī, kōpi ā rĭkĭ íwá mvŭŭ ĩmĕrĕzú ku, lĕ kōpi ā 'bākĭ ēšĭ āmbúgú mŭfĕngá drĭgé ku.

⁹ Lĕ kōpi ā 'dukĭ tā ē'yĭngará vé rī 'bāá ī ēšĭ ágá tĭtĭ, lĕ kōpĭvé yĭkĭ ā adri pĭrĭ.

¹⁰ Drĭdrĭ ní, lĕ ā ū'ĭkĭ kōpi ūgbábe, ĩsúkĭ dō tā āzi kōpi rŭ'bá gá ūnjĭ kuyĕ, kúru ā 'bākĭ kōpi ēzĭ ngáá dĭkōnĭ rŭ.

¹¹ Lĕ ē ĩnjĭkī kōpĭvé ūkú ĩnjĭnjĭ, lĕ ūkú kōpĭvé rī ā 'yokĭ 'bá ku, kōpi ā mvŭkĭ íwá ku, kōpi ā 'bākĭ ēšĭ tā 'ozú pĭrĭ.

* 2:9 2:9 Māyākā ógú'bá ógú'ógū ājĕ be āmbúgú ī ní zĭj pālĭ rī pi: Pālĭ ĩndré sŭ ĩrā ógúpĭ ógú'ógū ūnyĭ be ājĕ be āmbúgú rī tĭnjĭ. Titírĭkō rī kōpi údé ní ívé kókó'bō ágá. † 2:13 2:13 Ādámā: Ādámā rī 'bá Múngú ní 'dō gbĭi drĭdrĭ rī. ĩrī étĕpi 'bá vŭ drĭgé rī pi vé ní cére. ĩrĭvé ūkú Évā rī ĩndrépi 'bá vŭ drĭgé rī pi vé ní cére. † 1 lá 'dóngará 1-5.

‡ 2:13 2:13 Évā: Évā rī ūkú Múngú ní 'dó gbĭi drĭdrĭ rī. ĩrī ĩndrépi 'bá vŭ drĭgé rī pi vé ní cére. † 1 lá 'dóngará 1-5.

Š 2:15 2:15 Ī kōpi pa kōpi ní anji tĭj rī sĭ: Īfĭfi ní na, ālu rī, Múngú rī ūkú rī pi ē izā ko anji tĭngará sĭ, ĩrĭ rī, Múngú rī ūkú rī pi pa Yĕsū vé tĭngará sĭ, na rī, Múngú rī ūkú adri'bá múkĕ ĩndrépi rŭ rī pi pa. * 3:2 3:2 Drĭkoma: 'Bá ī ní zĭj drĭkoma 'dĭrī, ĩrī bĭsōp. † 3:6 3:6 Ādróko: Ādróko vé rŭ Sātánā 'i, ĩrī āmbúgú ĩndrĭ ūnjĭ rī pi drĭgé, gā tā Múngú vé rī 'duǵá ngagá sĭ 'bĭ gé 'dālĕ. Múngú ĩdrō ādróko rī ĩndrĭ ūnjĭ rī pi be 'bĭ gé 'dāásĭ ní. † 1 lá 'dangará 12:7-9.

¹² 'Bá díkõñî rú rî, lē ā je ũkú ālu, ā mba ívé anjiná rî pi ā tā múké, āzini ā mba ívé 'bá 'bêtî āsámvú gé rî pi ā tā múké.

¹³ Díkõñî ězî nga 'bá múké rî pi, 'bá rî pi kôpi ññî rá, kôpi ní Kúrísitô Yésû rî ě'yî ģí rî sî.

¹⁴ Má ũsû, á lē kôdô muŵî mi ndreé ú'díkírîñá nõgô, 'bo á sî kôkôbî 'dîri sée mí ní mi ímbázú āni,

¹⁵ ā'diātāsīyā á ca dō mbēlēñá kuyé, lē mí nî múké 'yozú kîni, lē anjî Múngú vé rî pi ā adrikî tā be piñî. Kānisā Múngú ídri rú rî vé rî tu pá ũkpó ũkpó, ñri tā áda rî ũlú 'bá rî pi ní.

¹⁶ Ádarú tā āmbúgú āmbúgú Múngú ní ũzŵŵî kuú mūdūmūdū rú rî, ñri 'dîni, Kúrísitô rî tîkî ñri ífūú 'bá áda rú,

Índri Uleterē rî 'da kîni, ñri 'bá piñî.

Mālāyíkā rî pi ndrekî ñri rá,

'bá rî pi ũlúkî ñrivé tā muzú āngū rî pi agāsî céré,

'bá rî pi ě'yîkî ñrivé tā vū drîgē sî céré,

Múngú 'dụ ñri muzú 'bŵî gé ģí.

4

Páulū ímbá Timôtéyô rî 'bá āngū ímbá'bá ũñjô sî rî pi vé tā sî

¹ Índri Uleterē rî lū uleterē kîni, úmvúlēsî 'bá urukô ímŵî ívé ě'yîngárá ku rá, kôpi índri ũñjî* mî ũ'bā'bée rî pi vé tā 'dụ nga áyu, āzini kôpi tā índri ũñjî rî pi ní ímbá rî 'dụ nga áyu.

² Tā 'bá 'dî'bée ní ímbá rî pi, kôpi rî tā ũñjô vé ní ímbá, kôpívé yîkî ábá ģí.

³ Kôpi rî 'bá rî pi uga kîni, kôpi ā jekî ũkú ku, āzini kôpi ā nyakî ānyāngā urukô'bée ku. 'Bo Múngú gbî ānyāngā 'dî'bée nî, 'bá Múngú rî ě'yî' bā ģí, āzini ñrivé tā áda rî nî 'bá rá rî pi, ā nyakî ānyāngā 'dî'bée, ā sékî ōwô'difô ñri ní.

⁴ Á'diātāsīyā ngá Múngú ní gbii rî pi ārēvú céré múké, lē 'bá āzi ā gā ku, lē 'bá rî ě'yî ānyāngā rî nyaá, ā sē ōwô'difô.

⁵ Á'diātāsīyā ú'dúkô Múngú ní átá rî, āzini zîngárá ĩ ní zîjî rî sē ānyāngā rî ícá uleterē ģí.

Ātî'bá múké Kúrísitô Yésû vé rî

⁶ Mí ímbá dō tā 'dî'bée 'bá Yésû ā pámvú ũbî' bā rî pi ní rá, mí ímŵî adri ātî' bā múké Kúrísitô Yésû vé nî, mí adri ũkpó ũkpó mívé ě'yîngárá agá, tā áda mí ní ě'yîjî, mí ní ríi 'dụú ngaá 'dîri, ñri sē mí 'bá rî pi ímbá muzú āni múké.

⁷ Lē mí fi átángá ězî ākô 'bá rî pi ní ríi átá rî átá ñndî ku, āzini lē mí fi ú'dógú'dógú

ũñjî ũkú āká rî pi ní ríi átá rî átá ñndî ku, lē mí ímbá mí adrii 'bá Múngú vé ní.

⁸ Mí ímbá dō mí rŵî 'bá adrizú ũkpó ũkpó, ñri múké, 'bo agaápi rá rî, lē mí ímbá mí tā múké ní 'oó, ā sē rî Múngú ní āyîkô, ñri í' dō mí ízā ko mí ní adringárá gá vū drîgē nõgô, āzini mí kpá úmvúlēsî ídri 'dāni' dāni rî ísŵî rá, Múngú ní ězîjî rî tñî.

⁹ Tā 'dîri tā áda, lē 'bá rî pi céré ā ā'yîkî tā 'dîri.

¹⁰ Tā 'dîri sē 'bá ũ'bîkî ězî ngaá ũkpó sî, sē 'bá 'bākî ěsî Múngú adriipi ídri rú 'bá rî pi Paápi rî drîgē, agaápi rá rî, ñri 'bá 'i ě'yî' bā ģí rî pi pa.

¹¹ Mí ímbá tā 'dî'bée 'bá rî pi ní, 'í sē tājmbjî, lē kôpi ā 'dúkî tā rî ngaánga.

¹² Lē mí sē 'bá āzi á oŵu mí ku, ā'diātāsīyā mí drî kĕrĭmvá. Lē mí átá tā áda 'bá rî pi ní, mívé adringárá ā adri múké, mí lē 'bá rî pi lēlé, lē mí ě'yî Yésû rî ěsî be céré, lē mí adri ule, 'bá ě'yî' bā ģí rî pi ā 'dúkî rî tā rî ngaá sŵî mí ní ngaá rî tñî.

¹³ Lē mí lā búkú Múngú vé rî 'bá rî pi ní, mí sē tî Múngú vé rî, āzini mí ímbá 'bá rî pi cĭngbá má ní cangárá gá.

¹⁴ Fĕfĕ Índri Uleterē rî ní sē mí ní ězî Múngú vé rî ngazú, nĕbĭ rî pi ní tā ní 'yoó sâ drĭkoma rî pi ní drĭ tĭzú mí drĭgē rĭ gé 'dāri, lē mí gā ku.

¹⁵ Lē mí 'bā ěsî tā 'dîri ũñzú, mí sē mí rŵî 'bá céré tā 'dîri 'dŵuzú ngazú, 'bá rî pi ā ndrekî rî 'yozú kîni ězî mívé rî rî mu múké.

¹⁶ Tā mí ní ríi ngaá rî agá, āzini tā mí ní ríi ímbá rî agá, lē mí ütē mí ütētē. 'Í 'dụ dō tā rî ngaá sŵî 'dîri tñî, mí pangárá ísŵî rá, āzini 'bá mí yî' bā rî pi kpá pangárá ísŵî rá.

5

Páulū ímbá Timôtéyô rî lĕtĭ 'bá rĭ pi ā tā mbazú rĭ ā tā sĭ

¹ Lē mí ñrĭñá 'bá āmbúgú mí agaápi ílĭ sĭ rá rĭ ú'dúkô ũkpó ũkpó ní sĭ ku, lē mí átá átángá rĭ ñri ní ññjĭngárá be, sŵî mí ní ríi átá mí ětĕpĭ ní rĭ tñĭ. Lē mí átá kĕrĭanji rĭ pi ní átángá rĭ sŵî mí ní ríi átá mí ědrĭpĭ ní rĭ tñĭ.

² Lē mí átá ũkú ambugu rĭ pi ní átángá rĭ ññjĭngárá be, sŵî mí ní ríi átá mí ěndrĕpĭ ní rĭ tñĭ, lē mí átá anjĭ ũkú rĭ pi ní átángá rĭ ěsĭ ule sĭ, sŵî mí ní ríi átá mí ómvŵpĭjĭ ní rĭ tñĭ.

³ Lē mí mba oŵuzĭ ĩ ní kuú lĭkĭcô rú rĭ pi ā tā múké.

⁴ 'Bo oŵuzĭ rĭ dō anjĭ be, dōku ñrivé anjiná rĭ pi vé anjĭ dō anigē, lē anjiná rĭ pi ā ũñkĭ tā Múngú vé rĭ 'dụú ngaá, kôpi ā mbakĭ ĩ ětĕpĭjĭ, āzini ĩ ěndrĕpĭjĭ ā tā múké,

* **4:1 4:1** *Índri ũñjî rî pi*: Índri ũñjî rî pi ándúrú mālāyíkā Múngú vé ní 'bŵî gé 'dāá, kôpi nõkî tājmbjî Múngú vé rĭ, Sātānā rĭ kôpívé āmbúgú. Múngú ídrô kôpi 'bŵî gé 'dāásĭ vŵgá nõó, kôpi gôkĭ ufuú índri ũñjĭ, kôpi rĭ 'bá rĭ pi ní ízāngā sē vū drĭgē nõgô. 'Í lā l'dangárá 12:7-9.

āzini kōpi ā mbakí ī é'bípij, āzini ī ĩdrépji ā tā múké, kōpi 'okí dō 'dini, ĩri sē Múngú ri adri āni āyīkō sī.

⁵ 'Bo ōwúzj adriipi líkicō rú, 'bá ākó rī, ĩri éšj 'bá céré Múngú drīgé. ĩri Múngú ri zj ũtúnj pi ĩnjinj be, Múngú ā ko rí 'ī ĩzā bēni.

⁶ 'Bo ōwúzj riipi āyīkō nyōōkú nōri vé rī ā tā ũsúpi áyu rī, ā adri dō idri rú drāāasiyā, agalésī ĩrivé ĩndri drā gí.

⁷ Mí ímbá tā 'diri 'bá kánisā vé rī pi ní, 'bá āzi ā 'yo rí, kōpi 'okí tā ũnjj 'dini ku.

⁸ 'Bá rī sē dō ngá ívé máríté rī pi ní ku, agaápi rá rī, sē dō ngá ívé 'bá 'bētj āsamvú gé rī pi ní ku, 'bá 'diri gā é'yjngará vé tā sī, tā ũnjj ĩri ní 'oó rī ndē 'bá é'yjpi kuyé rī vé rī rá.

⁹ Ōwúzj rī vé ílī ca dō pūkú áziyá kuyé, ā síkí ĩrivé rú búkú ī ní rizú ōwúzj rī pi ā rú sīzú rī agá ku, ōwúzj ī ní sū rī, lē ā adri ũkú ándúru ívé ágó ĩnjjipi ĩnjjnj ní,

¹⁰ ā adri ũkú 'bá rī pi ní njj rá 'yozú kíni, ĩri tā 'o múké ní, ũkú ívé anjinj úcépi mbaápi múké ní, ũkú ũmú é'yjpi ní, ũkú riipi ézj ngaápi 'bá é'yj' 'bá gí rī pi ní éšj be mādā ní, ũkú riipi 'bá tā ní ĩsú rī pi ē ĩzā koopi ní, ũkú riipi ívé éšj 'bāápi céré tā múké 'ozú ní.

¹¹ Ōwúzj dri adri' 'bá ízónj rú rī pi, ā síkí kōpi ā rú búkú ōwúzj rī pi ā rú sīzú rī agá ku, ā' diātāsīyā ébjrj rú' 'bá nōri vé rī dri kōpi rú' 'bá gá ũgōgō, ĩri sē kōpi ézj Kúrisítō vé rī ā ngangará ku rá, kōpi éšj 'bā āgō jezú.

¹² Kōpi 'okí dō sū 'diri tñj, ī kōpivé tā lī ũnjj, ā' diātāsīyā kōpi njōkí ũyō* ī ní sōó drjdrj 'dāri gí.

¹³ Síkí dō kōpi ā rú gí, ĩri sē kōpi adri ũvú rú, ri écj ngalanji jó rī pi tī gé sī, ri āngū 'yo be muzú, āzini kōpi fi 'bá rī pi vé tā agá, kōpi tā ī ní kōdō ícō átá ku ní pi átá muzú.

¹⁴ Á lē 'yoó ōwúzj ízónj rú rī pi ní, lē kōpi ā jekí āgō, kōpi ā tñkí rī anji, kōpi ā mbakí rī ívé 'bētj ā tā, āri' 'bágú rī ā ōwú rī āngū ku.

¹⁵ Ōwúzj rī pi ā uruḳo kúkí gārā gá gí, kōpi nōni ri Sātánā vé tā 'du nga áyu.

¹⁶ Ūkú Yēsū rī é'yjpi gí rī vé 'bētj āsamvú gé 'dāá, 'bá ōwúzj rú ní pi dō anigé, lē ũkú rī ā sē ōwúzj rī pi ní ngá kōpi ē ĩzā kozú, ā ku ōwú rizú kōpi ē ĩzā kozú rī kú kánisā drīgé ku, kánisā ā ko rī ōwúzj líkicō rú, 'bá ākō rī pi ē ĩzā.

¹⁷ Lē ā ũfēkí drjkomā kánisā vé rī pi múké múké, agaápi rá rī, lē ā ũfēkí 'bá rī' 'bá Múngú vé tī sē' 'bá rī pi, āzini 'bá rī' 'bá āngū ímbá' 'bá rī pi.

¹⁸ Á' diātāsīyā Búkú Múngú vé rī kíni, "Tj mēénjgō riipi ānyāngā ā fi coópi rī, lē mí úmbé tī ní cí ku," āzini "Bá ézj ngaápi rī, lē ā ũfēkí ĩri ũfēfē."

¹⁹ 'Bá āzi tō dō 'bá drjkomā rú kánisā vé ní, lē mí yj 'bá ĩri tōópi rī vé tā ku, 'bá ĩrj dōku 'bá na éřjki dō ĩrivé tā ní ká.

²⁰ 'Bá ũnjjkānyā 'o' 'bá rī pi, lē ā 'yokí kōpivé tā kōpi útúzu āni 'bá kánisā vé rī pi endrētj gé, ā sē rī 'bá uruḳo ní ũrj, kōpi ā 'okí rī ũnjjkānyā ku.

²¹ Múngú endrētj gé, āzini Kúrisítō Yēsū endrētj gé, āzini málāyikā ī ní ũpēé rī pi endrētj gé, ā lē mí ímbá, lē mí 'du tā rī ngaá sū 'diri tñj, lē mí rī 'bá uruḳo' 'bée lēé 'bá uruḳo' 'bée ndēé ku, lē mí lē 'bá rī pi céré.

²² Mí ndre dō 'bá āzi kánisā agá 'dīgé, 'ī lē dō ā adri drjkomā rú, ā tñkí drj drj ní gé mbēlējā ku, mí fi rī 'bá 'diri vé ũnjjkānyā agá ku, lē mí adri uleteré Múngú endrētj gé.

²³ Mí ri 'yénjā yj mvu áyu ku, lē mí mvu vinyō kínikininj āndi, ā' diātāsīyā mí 'a ní ríí ásósō rī sī, āzini mí ní njj ríí adrii āzō rú rī sī.

²⁴ 'Bá uruḳo vé ũnjjkānyā i' 'da 'i kú āmvé, ĩri sē ī tā lī āni kōpi drīgé rá. 'Bo 'bá uruḳo vé ũnjjkānyā njkí ámá ku, ī ímú njj ámá vúlé vúlé rú.

²⁵ ĩri kpá adri sū 'diri tñj, tā múké 'bá uruḳo ní 'oó rī, ĩri ĩndré uleteré, āzini tā múké 'bá uruḳo ní 'oó rī, ícókí njj ámá ku, ī ímú njj ámá vúlé vúlé rú.

6

¹ Tjúgērj Yēsū rī é'yj' 'bá gí rī' 'bá ézj nga' 'bá ívé ambugu rī pi ní rī pi, lē kōpi ē ĩnjjki ívé ambugu rī pi ĩnjjnj, ā ōwúkí rī rú Múngú vé rī āni ku, āzini ā ōwúkí tā 'bá ní ríí ímbá rī ku.

² Lē 'bá ambugu Yēsū rī é'yj' 'bá gí túgērj rī pi ní ríí ézj ngaá kōpi ní rī pi ā ōwúkí túgērj rī pi ku, ā' diātāsīyā kōpi é'yjki Yēsū rī gí. Lē túgērj rī pi ā ngakí ézj rī ũkpō sī, ā' diātāsīyā 'bá kōpi ní ríí ézj ngaá kōpi ní 'd' 'bée, kōpi é'yjki Yēsū rī gí, kōpi lēkí túgērj rī pi lēlé. Lē mí ímbá kōpi, āzini mí ícícikí kōpi ā 'dukí tā mí ní ímbá 'diri ngaá.

'Bá āngū ímbá' 'bá ũnjō sī rī pi vé tā, āzini ā' bú vé tā

³ 'Bá āzi ímbá dō tā āzi túngú 'i rųjpi 'bávé Úpi Yēsū Kúrisítō vé rī be ku ní, āzini ímbá dō tā 'i rųjpi Múngú vé rī be ku ní,

⁴ 'bá 'diri ē drj ũkpō ũkpō, njj tā āzi kuyé. ĩrivé yjki tā 'ozú rī céré āgátá vé ní, ĩri āgátá gá tā ī ní síí búkú Múngú vé rī agá

* 5:12 5:12 Ūyō: Ūyō 'diri, kōpi kíni ī gōkí ágó jee ku, ī ézj nga Kúrisítō ní.

rī sī, ĩri adri ā'yā rú, ũmbá rú, ĩri āngũ u'da'da, ĩrivé yĭkĩ ríi ũsũbũ 'bá āzi drĭgé rī, ĩri sē ęsĭ nī rī ũtĭtĭ,

⁵ ĩri tā ũnjĩ ĩjĩ 'bá rī pi āsámvũ gé, ĩri sē kōpi adri āgátá rú. Kōpívé yĭkĩ tā 'ozú rī adri múké ku, kōpi kukí tā áda rī ā 'ongará gí, kōpi ũsũkĩ adringará Múngú agá rī ĩ ā'bú ĩsũ ání.

⁶ Adringará Múngú agá rī, āndēma nī āmbúgú aga rá, ngá mí nī ĩsũ rī, mí adri āní āyĭkō sī.

⁷ Ā'diātāsīyā sá ĩ nī 'bá tĭzú vũ drĭgé nōgō rī gé, tĭkĩ 'bá ngá ākō, 'bá kādō drāá, 'bá ĩjĩ ngá āzi mʊzú ĩndĩ ku.

⁸ Kúru 'bá dō ānyāngā be, āzini bōngó be, lē 'bá adrikĩ āní āyĭkō sī.

⁹ 'Bá ęsĭ 'bá'bée céré lēzú ā'bú ĩsúzú rī pi, kōpi fi tā ũnjĩ agá, kōpi ā'yī bāákú tā ũnjĩ vé rī agá, kōpi tā azakaza vé nī 'o, tā ũnjĩ rī kōpi ĩsũ, kōpi ĩzāngā nya mʊzú ũdũ ākō.

¹⁰ Ā'diātāsīyā 'bá rī lē dō mŭfēngā ambamba, mŭfēngā rī ulá ũnjĭkānyā vé nī. 'Bá ʊrʊkʊ'bée lēkĩ mŭfēngā ambamba, sē kōpi kukí ivé ę'yĭngará ĩ drĭgé sī gí, āzini sē ĩzāngā nō kōpi ē ęsĭ ambamba.

Lē mī tu pá tĭtĭ mívé ę'yĭngará agá

¹¹ 'Bo Timōtēyō, mí 'bá Múngú vé nī, lē mī ugo mí tā ũnjĩ sī ugo. Mí ũbĩ 'yéńá tā pĭrĭ, āzini tā múké rī ayu. Mí ũbĩ tā pĭrĭ Múngú ní āyĭkō sēepi rī, mí ę'yĭ Múngú rī, mí lē āngũ lēlē, mí ũmbé ęsĭ ĩzāngā rī ā nyangará gá, āzini mí adri ęsĭ be mādā.

¹² Lē mí 'dĭ ę'dĭ ę'yĭngará vé rī mʊzú múké. Lókĩ mí nī tā Yēsũ vé rī ę'yĭzú mī tĭ sī 'bá tré pi endrētĭ gé rī gé, Múngú sē mí nī ĩdri 'dání'dání rī gí, lē mí 'dũ tā ĩdri rī vé rī 'bāá tā āmbúgú rú.

¹³ Á 'yo mí ní, Múngú ĩdri sēepi ngá rī pi ní céré rī endrētĭ gé, āzini Kúrísitō Yēsũ 'ĭ tĭ njeepi uletere Pónitĭyō Pĭlátō endrētĭ gé rī endrētĭ gé,

¹⁴ lē mí 'dũ tā Yēsũ ní 'yoó 'dĭri ngáá létĭ múké sī, 'bá āzi ē ęđĭ rī mí rŭtā tā ũnjĩ sī ku, cĭmgbá cazú ũ'dũ 'bávé Úpĩ Yēsũ Kúrísitō ní ĩmvízú rī gé.

¹⁵ Múngú rī ũmvúlēsĩ ĩmũ Yēsũ rī i'da sá múké 'í ní lēé rī gé. Múngú ĩ ní ĩngúngũ rī, ĩri Ŭkpō 'Dĭpa, ĩri 'Bāgú 'bāgú rī pi drĭgé céré, ĩri Úpĩ úpĩ rī pi drĭgé céré.

¹⁶ ĩri Múngú, ĩri adri mʊzú 'dání'dání, drā ku, ĩri adri vŭrā đĭjpi ĩmvesírĩlĩ rī gé, 'bá āzi ĩcō ĩri ndrēé ku. Lē ē ĩnjĭkĩ ĩri, āzini ē ĩnjĭkĩ ũkpō ĩrivé rī mʊzú 'dání'dání. Āmĭnā.

¹⁷ Timōtēyō, 'í 'yo 'bá ā'bú be nyōókũ drĭgé nōgō rī pi ní, kōpi ā adrikĩ āfũ sī ku, āzini kōpi ā 'bākĩ ęsĭ ivé mŭfēngā ĩmũpi đępĩ đęđę 'dĭri drĭgé ku, ngá múké rī, lē

kōpi ā 'bākĩ ęsĭ Múngú 'bá ní ngá sēepi 'bá ní āyĭkō ĩsúzú rī drĭgé.

¹⁸ 'Í lŭ kōpi ní, lē kōpi ā áyŭkĩ ivé mŭfēngā tā múké 'ozú ání. Lē kōpi ā 'okĩ tā rī mʊzú ęsĭ be múké, kōpi ā ríkĩ ngá ālēé sēé ĩ āsámvũ gé sī.

¹⁹ Kōpi 'okĩ dō 'dĭni, kōpi rī ngá 'bā ku ĩ ní, sũ ĩ ní 'í'dó jó ā ndũ ā'bāá rī tĭńĭ, ĩri kōpi tē ũ'dũ ĩmũpi drĭdrĭ rī gé 'dále, ĩri sē kōpi ũmvúlēsĩ ĩdri 'dání'dání áda rī ĩsũ ání rá.

²⁰ Timōtēyō, lē mí ũtē tā Múngú vé ĩ ní ęzĭjĩ mí ní 'dĭri ęsĭ be céré. Lē mí rī átángá Múngú ní āyĭkō sēepi ku ní pi átá ku, āzini 'bá mí ʊwŭ'bá 'yo'bá kĭnĩ ĩ nĭkĩ tā ambamba rī pi, ā fĭkĩ kōpívé tā agá ku.

²¹ 'Bá rī pi ā ʊrʊkʊ kukí ivé ę'yĭngará gí, ā'diātāsīyā kōpi ę'yĭkĩ 'bá 'yo'bá kĭnĩ ĩ nĭkĩ tā ambamba rī pi vé tā rá.

Múngú ā 'bá ęsĭ múké ĩmĩ nī.

Kòkòbì ìrì ní Páúlù ní sǐ sěe Tímōtéyō ní rǐ Tǎ búkù rǐ vé rǐ ā ùlùngará

Páúlù sǐ kòkòbì 'dìrì ìsù àkùdè ìrì jó àngù ù'yǐzù rǐ agá, nǐ rá 'yozù kǐnǐ, ẹsǐ mǎdà, Ì ímù 'ì 'dì drà rá, kúru lè Timōtéyō ẹ ímù 'í vùgá nǎo mbèlè. Drǐdrǐ ní, Timōtéyō ko Páúlù ẹ ìzà ambamba, àní sè Páúlù lè ìrì sù 'ì mvá tǐnǐ.

Kòkòbì Páúlù ní sǐ 'dìrì lù ẹsǐ ìrì ní 'bàá Kúrísítìyǎnǐ ìzàngá nya'bá rǐ pi drǐgé rǐ vé tá. Ímbá Timōtéyō rǐ, lè Timōtéyō ẹ ẹ'yǐ ù'dúkò múké Kúrísítò vé 'dìrì, lè ā ùlù ù'dúkò múké 'dìrì sà ìzàngá vé rǐ agá ẗrǐ àkó, àzini lè ẹ ìrǐnǎ 'bà àngù ímbá'bá ùnjò sǐ rǐ pi ìrǐnǎ ìrǐnǎ.

Páúlù sè mòdó Timōtéyō ní

¹ Ma Páúlù 'ì, Múngú ipè ma adrii Kúrísítò Yèsù vé 'bá áyúáyù ní rù, sè má ní idri 'dání'dání ìrì ní tǎ ní ezi 'bá Yèsù rǐ ẹ'yǐ'bá gí rǐ pi ní rǐ gí.

² Timōtéyō, mà mvá má ní lèlè rǐ, á sǐ kòkòbì 'dìrì sèe mí ní nǐ.

Ẹsǐ múké, ẹsǐ idrikidri, tákiri 'bá Ẹtèpi Múngú vé rǐ, àzini Kúrísítò Yèsù Úpí 'bávè rǐ vé rǐ ā adri mí be.

Páúlù kǐnǐ lè Timōtéyō ā ùlù ù'dúkò múké rǐ mǔzù ẗrǐ àkó

³ Á sè Múngú ní òwò'difò mí tá sǐ. Ma rǐ ẹzǐ nǎ Múngú ní sù 'bá ẹ'bípì ní ngáa rǐ tǐnǐ yǐkǐ be uletere. ẗtúnǎ sǐ, àzini ìnǐnǎ sǐ, má kǎdò rǐ Múngú rǐ zǐ, ma rǐ Múngú rǐ zǐ mí ní ìndì.

⁴ Ma rǐ ngongará mí ní ngoó mǐndrè be sà 'bá ní 'bá acozù mí be rǐ gé 'dàri ā tǎ ígá, àní ma úvá be lèzù mí ndrezù. Úmvúlésǐ 'bá kǎdò ímù 'bá ìsù mí be, àyìkò rǐ ma fù ambamba.

⁵ Á nǐ rá mí íkó ẹ'yǐngará mí ìdrépi Lóyǐsǐ vé rǐ, àzini mí èndrépi Yúnǐsǐ vé rǐ, 'ì 'bá ẹsǐ céré kuú Yèsù drǐgé.

⁶ Àní lè mí áyú fèfè Múngú ní sèe mí ní sà má ní drǐ tǐzù mí drǐgé rǐ gé 'dàri ẹzǐ ngazù, lè mí uvu àci ní ā dǐdǐ.

⁷ Á'diātāsìyā Múngú sè 'bá ní ìndrǐ ẗrǐ vé ní kuyé, sè 'bá ní ìndrǐ ùkpò sèepi ní, ìndrǐ lèngará vé ní, àzini ẹsǐ 'bá ní 'bá a'bìzù tá sǐ ní.

⁸ Lè mí drǐ ā nǎ 'bávè Úpí vé tǎ ùlùngará sǐ ku. Àzini lè mí drǐ ā nǎ Ì ní ma 'yǐ jó àngù ù'yǐzù rǐ agá rǐ sǐ ku. Ùkpò Múngú ní sèe mí ní 'dìrì sǐ, lè mí ùlù ù'dúkò múké rǐ mǔzù 'bá rǐ pi ní, àzini mí nya ìzàngá

sù má ní ìzàngá nyaá ù'dúkò múké rǐ ā ùlùngará ā tǎ sǐ rǐ tǐnǐ.

⁹ Múngú pa 'bá, àzini zǐ 'bá adrii 'bá ule ívé ní pi, adri 'yozù tá 'bá ní 'oó rǐ ā tǎ sǐ kuyé, pa 'bá ẹsǐ múké ívé rǐ ā tǎ sǐ. 'Bávè adringará Kúrísítò Yèsù agá nǎri, Múngú ẗtǐ ọtù tá ní kú ìnógòsǐ ìsù údékí drǐ 'bù pi vù be kuyé.

¹⁰ Nóni Yèsù Kúrísítò ímù 'bá ní Múngú vé ẹsǐ múké rǐ ì'daá gí. Kúrísítò Yèsù 'bá Paápi rǐ ndè drà vé ùkpò rá, ìjǐ 'bá ní ù'dúkò múké. ẗ'dúkò múké rǐ dǐ àngù ìmgbèrè ẗtúnǎ rú, ìrì idri 'dání'dání deẹpi ku rǐ ì'da 'bá ní.

¹¹ Múngú ipè ma rǐ ù'dúkò múké rǐ áyú, àzini 'bá áyúáyù ní rù rǐ ù'dúkò múké rǐ ùlù, àzini rǐ ù'dúkò múké rǐ ímbá.

¹² Tǎ 'dìrì sè má ní rǐzù ìzàngá nyazù jó àngù ù'yǐzù rǐ agá àní. 'Bo mà drǐ nǎ àní kuyé, à'diātāsìyā á nǐ 'bá má ní ẹsǐ 'báa drǐ ní gé rǐ gí. Á nǐ amá múké 'yozù kǐnǐ, Múngú rǐ ícò sè ù'dúkò múké 'dìrì vé ùlùngará rǐ 'ì nǎ mǔzù drǐdrǐ, cimgbá cazù ù'dú Yèsù ní ìmvízù rǐ gé.

¹³ Lè mí rù tǎ tǐrǐ má ní ímbá mí ní 'dìrì múké, mí tu pá tǐtǐ mívé ẹ'yǐngará agá, àzini lèngará Kúrísítò Yèsù vé rǐ agá.

¹⁴ Ìndrǐ Uletere rǐpi adriipi 'bá ẹsǐ agá rǐ, ā sè mí ní ùkpò, mí mba tá má ní ẹzǐ mí ní 'dǐ'bée ā tǎ múké.

¹⁵ 'Í nǐ rá 'yozù kǐnǐ, 'bá céré Yèsù rǐ ẹ'yǐ'bá gí ingá'bá àngù Eziyá vé rǐ gélésìla rǐ pi adikí ma rá, Pùgélò pi Hèrèmogènè be adikí kpá ma rá.

¹⁶ Úpí Yèsù ā 'bá ẹsǐ múké 'bá Ònèsiforò vé jó àsamvù gé rǐ pi ní, à'diātāsìyā rǐ ẹcǐ ma úndré, rǐ mà ẹsǐ ímbá nǐ, drǐ ní nǎ Ì ní ma 'yǐ jó àngù ù'yǐzù rǐ agá rǐ sǐ kuyé.

¹⁷ Ká ícá Rómá gá nòlè, 'de rǐi ma ndáa, cimgbá ìrì ní ma ìsùzù.

¹⁸ Úpí Yèsù kǎdò ìmví, ẹ ì'da ívé ẹsǐ múké rǐ Ònèsiforò ní. 'Í nǐ rá, ko má ìzà Èfèsò gá 'dálé létì be àndiàndì.

2

Lè Timōtéyō ā nǎ ẹzǐ Múngú vé rǐ ẹsǐ àlu sǐ

¹ Timōtéyō mà mvá rǐ, lè mí adri ùkpò ùkpò ẹsǐ múké Múngú ní sèe mí ní Kúrísítò Yèsù agá rǐ sǐ.

² Tǎ má ní ímbá 'bá kárakarà pi andregá sǐ, mí ní yǐ rá 'dǐ'bée, lè mí ímbá 'bá urùkò ícò'bá tá rǐ ímbá'bá 'bá urùkò ní rá rǐ pi ní.

³ Mí ní adrii àngaráwá múké Kúrísítò Yèsù vé ní rǐ sǐ, lè mí úmbé ẹsǐ ìzàngá rǐ ā nyangará gá sù 'bá ní nyaá rǐ tǐnǐ.

⁴ 'Bá adriipi àngaráwá rú rǐ ícò fíi tá 'bá 'bètǐ rǐ pi ní rǐ 'oó rǐ 'oó ìndǐ ku, à'diātāsìyā lè àyìkò sèe ívé ùgalaku 'í drǐlè gá rǐ ní.

⁵ 'Bá óngú njuúpi rí, lē ā ūbī tāmbī í ní óngú njuzú rí, ūbī dō ku, ícō āndēma íşú ku.

⁶ 'Bá ómvú 'áápi ūkpō sī rí, íri ānyāngā í'dó nya drīdrī.

⁷ 'Í 'bā dō tā má ní ríi 'yoó mí ní 'dī'bée mí éşí agá rá, Úpi Yēsū Kúrísitō rí tā 'dī'bée sē fi mí drīgé rá.

⁸ Lē mí 'bā éşí céré kuú Yēsū Kúrísitō drīgé! Yēsū íbī úfúú úyú 'bāgú Dāwúđī* vé rí agá, Múngú inga íri drāngará gálésila, sū ú'dúkó múké má ní ūlúú rí tñi.

⁹ Má ní ríi ú'dúkó múké Yēsú vé rí ūlúú rí sī, 'yíkí ma jó āngú ū'yizú rí agá, 'okí ma ūñjī, sū 'bá tā ūñjī 'oópi ní tñi. 'Bo ú'dúkó múké Múngú vé rí 'yíkí indī kuyé.

¹⁰ Á lē éşí úmbé ízāngā nyaá 'bá Múngú ní ūpéé gí rí pi ā tā sī, Kúrísitō Yēsú ā pa rí kōpi, kōpi ā đíkí rí pōwūpōwū mužú 'dání'dáni.

¹¹ Tā 'dīri tā áda:
'Bá dráki dō Yēsú be trú álu,
'bá kpá adri ídri rú íri be trú,

¹² 'bá úmbéki dō éşí ízāngā nyaá Yēsú ā tā sī rá,
'bá kpá úmvúlésī mālūngā rú íri be trú.

'Bá gáki dō íri sī,
íri kpá 'bá gá sī,
¹³ 'Bá 'báki dō éşí Kúrísitō drīgé kuyé drāáásiyā,
íri éşí 'bá 'bá drīgé rá,
ā'diātāsīyā ícō 'i gáá ku.

'Bá Múngú ní ā'yī éşí nga'bée múké rí pi

¹⁴ Mí ímbá kōpi ní tā má ní ūlúú mí ní 'dī'bée. 'Í 'yo kōpi ní, kōpi ā ríkí āgátá gáá tā í ní ríi átá rí pi sī ku. Ágátá 'dini 'dī'bée éşí ākō, íri 'bá tā rí yī'bá rí pi iza rá.

¹⁵ Lē mí nga éşí ūkpō sī mí 'dazú Múngú endrēti gé, Múngú ā ā'yī rí mí 'yozú kīnī mí 'bá múké. Lē mí adri 'bá éşí ngaápi drīnjá ākō ní, āzini ú'dúkó múké tā áda vé rí ūlúúpi piri ní.

¹⁶ Lē mí rí āgátá éşí ākō ní pi gáá ku, ā'diātāsīyā 'bá rí 'bá āgátá éşí ākō rí gá'bée 'dini 'dī'bée, kōpi rí tā āyīkō sēepi Múngú ní ku rí pi 'o mužú drīgélé.

¹⁷ Ágátá 'dini 'dīri, íri tū mužú drīgélé sū ázó ní ríi atēe rí tñi. 'Bá rí 'bá āgátá gá'bá rí pi āsámvú gé 'dāá, Āmináyī pi Fēlētási be anigé.

¹⁸ Kōpi kukí létí áda rí gí, kōpi nóni rí tā ūñjō vé ní ūlúú, kōpi rí 'yo, íngāngará drāngará gálésila rí nga 'i gí, kōpi sēki 'bá urukō kukí ívé é'yīngará gí.

¹⁹ 'Bo tā áda Múngú vé rí tu pá ūkpō ūkpō sū írá í ní jó ā ndú ā'bázú rí tñi, Múngú sī tā írá rí ā rú'bá gá kīnī, "Múngú ní 'bá ívé rí pi ārēvú céré rá," āzini, "'Bá 'yo'bá kīnī í 'bá Múngú vé ní rí pi, ā kukí ūñjīkányā rá."

²⁰ Jó ē tī āmbúgú rí agá, ngá rí pi urukō údéki dábū sī, āzini aya ógú'bá ógúógú ní pi sī, urukō ní pi údéki parāngi sī, dōku ūtrētrē sī. Ngá 'dī'bée urukō í áyú ūmū āmbúgú ní gé, 'bo urukō ní pi í áyú 'bēti āsámvú gé 'dígé ú'dú céré.

²¹ 'Bá rí ku dō ūñjīkányā 'ongará gí, Múngú rí íri áyú tā piri 'o sū 'í ní lēé rí tñi, tā íri ní 'oó rí āyīkō sē Múngú ní, Múngú rí íri áyú éşí múké ní pi nga.

²² Lē mí fi tā ūñjī í ní ríi 'oó kēriñā sī rí 'oó indī ku. Lē mí 'o tā piri, mí é'yī Múngú rí, mí adri lēngará be, āzini lē mí adri tā be kīri. Lē ími 'okí tā múké 'dī'bée 'bá Úpi Múngú rí zī'bá éşí be ule rí pi be trú.

²³ Á lē 'yoó mí ní đíí, ā fíkí āgátá azakaza vé ní gáá ku, ā'diātāsīyā āgátá 'dī'bée ūmbā tñi.

²⁴ Lē Úpi Múngú vé átí'bá ā adri ūmbá rú ku, lē ā adri éşí be mādā 'bá rí pi be céré, ā adri 'bá āngú ímbápi indī ní, ā 'bá tā 'í éşí agá ku.

²⁵ 'Bá íri ówū'bá rí pi, lē ē ímbá kōpi ú'dúkó be mādā, ā 'bá éşí Múngú drīgé, Múngú á sē rí kōpi á újaki rí éşí tā áda rí nīzú āni,

²⁶ kōpivé yīkí rí ímú ícá piri, āní kōpi ímú ápá fū bāá ádróko vé rí agásí rá, ā'diātāsīyā ádróko úmbé kōpi títí rí ívé tá 'í ní lēé rí ngáá.

3

Ūñjīkányā 'bá rí pi ní ímú 'oó lóki údú vé rí gé rí

¹ Timôtéyô, lē mí nī 'yozú kīnī lóki údú vé rí ímú adri tā be ūkpō ūkpō.

² 'Bá álu álu rí 'yéngá í ngulúpi lē áyu, kōpi éşí 'bá āmbúgú mūfēngā drīgé, kōpi í íngungú, kōpi adri áfú rú, kōpi āngú u'da'da, yīkí 'bá í tī'bá rí pi ē tī ku, kōpi sēki kpá ówō'difó tā múké 'bá rí pi ní 'oó í ní rí sī ku, kōpi ínjīkí Múngú rí ku.

³ Kōpi lēki āngú ku, kōpi trúki 'bá ūñjīkányā 'o'bá rí pi ku, kōpi rí átāngá ūñjī rú izazú ní pi átá 'bá rí pi rú'bá gá. Kōpi a'bikí í tā sī ku, kōpi adri gbóróko rú, kōpi lēki tá múké ku.

⁴ Kōpi í ógūpi ā ūli 'be, kōpi rōki tá ku, kōpi adri áfú rú, kōpi lēki āyīkō nyóókú nōri vé rí ambamba, ndē Múngú rí rá.

* **2:8** 2:8 *Dāwúđī*: Múngú ípē Dāwúđī rí adrii 'bāgú Íserélē rí pi vé ní, eşi kīnī, 'bāgú ú'dí rí ímú ífú írivé úyú agá, íri mālūngā rí rú mužú 'dání'dáni, 'bāgú rí Yēsū Kúrísitō 'i. 'Í lā Sāwúma 132:11-12. Tíkí Dāwúđī rí íşú ákudē íli rí ca élifú álu (1,000) gí, líl 'dāri gé, íşú tíkí drī Yēsū Kúrísitō rí kuyé. 'Í lā 1 Sāmúelē 16-30; 2 Sāmúelē 1-24; 1 'Bāgú 1-2.

⁵ Kōpi tā 'o sū 'bá Múngú rī nī 'bá rá ni pi tñi, ísúzu kōpi gāki ũkpō Múngú vé ícōpi kōpi újapi ufuúpi 'bá Múngú vé ni rú rī sī. Lē mí fi 'bá 'dini 'dī'bée ásámvú gé ku.

⁶ 'Bá 'dī'bée uruko ri éçj 'bá rī pi vé jó tji gé sī, kōpi ri éçj ũkú yīkī be mūnyámunya rī pi ndā, í ũ'bāki rī kōpi ē mī. Í ícō ũkú 'dini 'dī'bée ē mī ũ'bā tā sī mbēlēñá, ā'diātāsīyā kōpi ri ũnjīkányā 'o, kōpi gāki ũnjīkányā kugá sī.

⁷ Lóki céré sī, ũkú 'dini 'dī'bée lēki tā ú'dí ũñjī, 'bo tā áda rī ícō fii kōpi drīgé ku.

⁸ 'Bá ri 'bá mī ũ'bā'bée 'dī'bée, kōpi ri létjī ndā tā áda Múngú vé rī oṣwuzú, sū Yēnā pi Yámbērē be,* kōpi ní Mósē† ri oṣwuzú rī tñi. 'Bá 'dī'bée vé ũmī ábá gí, áni kōpivé ē'yīngará adri piri kuyé.

⁹ 'Bo 'bá ri 'bá mī ũ'bā'bá 'dī'bée ícókí tā 'dīri 'oó muzú drīdrī ku. Ú'dū ázi sī, 'bá rī pi céré imú tā kōpi ní rii ímbá 'dīri nī ámá 'yozú kīnī, ĩri tā azakaza vé ni, ĩri adri sū tā Yēnā pi ní átá Yámbērē be rī tñi.

Paulū kīnī Timōtēyō ā nga ēzī ũkpō sī

¹⁰ Timōtēyō, tā má ní ímbá rī pi 'dī, mávé adringará, ē'yīngará mávé rī, lēngará mávé rī, éšj má ní úmbé ízāngā nyazú rī, tā má ní má rú' 'bá adizú rī, 'í nī céré gí.

¹¹ Ízāngā má ní nyaá, ázini oçungará í ní ma oçuzú ambamba má ní éšj úmbézú 'dīri, 'í nī rá. Oçungará 'bá rī pi ní ma oçuzú Ānītīyókā gá, Íkóniyōmū gé, ázini Lēsītūrā gá rī pi, 'í nī rá. 'Bo Úpi Múngú ko má ízā tā 'dī'bée agásí céré.

¹² Ádarú 'bá lēepi tā Kúrísitō Yēsū vé rī 'duúpi ngaápi rī, í imú ĩri oçj rā.

¹³ 'Bá tā 'o'bá ũnjī rī pi, 'bá ũnjó rú rī pi be, kōpi nyo rī 'bá rī pi ē mī ũ'bá muzú drīgélé, 'bá rī pi ā uruko kpá kōpi ē mī ũ'bā índi.

¹⁴ 'Bo tā má ní ímbá mī ní ē'yīj gí 'dīri, lē mí rú títj. Tā 'dī'bée tā áda, ā'diātāsīyā 'í nī 'bá mí ní tá 'dīri ísú ũñjī kōpi vúgá rī gí.

¹⁵ Í'dókí mī ímbá tā Búkū Múngú vé uletere rī agá rī sī āñjīñá gá 'dāá, sē 'í nī tá mí ní Kúrísitō Yēsū rī ē'yīzú í ní mī pazú rī ambamba.

¹⁶ Tā céré í ní sī Búkū Múngú vé rī agá rī íbī ífūú Múngú tji gélésī. ĩri múké āngū ímbázú áni, āngū ĩrīñázú áni, āngú útúzá tá 'ozú áni piri, ázini āngū ímbázú tá piri 'ozú áni.

¹⁷ Tā ífūúpi Múngú tji gélésī 'dīri, ĩri 'bá Múngú vé rī pi útú tá múké rī pi ārēvú 'duzú ngazú céré.

4

¹ Múngú ɛndrɛtj gé, ázini Kúrísitō Yēsū úmvulésī imúpi 'bá idri rú rī pi vé tá līpi, ázini 'bá ũdrā'bá gí rī pi vé tá līpi, úmvulésī 'í 'daápi ívé málūngā rungará gá rī ɛndrɛtj gé, á lē mí ní tájmbj sée 'dini,

² lē mí útú mī tji Múngú vé rī ũlúú lóki múké rī agá, ázini lóki ũñjī rī agá. Lē mí útú 'bá rī pi tá 'oó piri, mí ĩrīñá kōpi, 'í 'bá éšj mádá kōpi ímbázú áni.

³ Á'diātāsīyā lóki ázi rī imú 'dī'dī, 'bá rī pi yīkī tā í ní ímbá piri rī ku. Kōpi tá í éšj ní lēé rī pi 'du nga áyu, kōpi í umú 'bá āngū ímbá'bá rī pi á gārā gá, kōpi bī 'bá rizú tá kōpi ní ímbá rī yizú.

⁴ Kōpi gá tā áda rī yīgá sī, kōpi bī 'bá rizú tá éžj ákó rī pi yizú áyu.

⁵ 'Bo tá céré agásí, lē mí ũmī ā adri piri, lē mí úmbé éšj ízāngā nyazú tá ũkpó ũkpó rī pi agásí, mí ũlú tji Múngú vé rī muzú 'bá rī pi ní, 'í nga éžj Múngú vé í ní sée mí drīgé rī muzú.

⁶ Sā mávé drāzú rī ícō gí, sā má ní mávé idri sēzú Múngú ní rī ícō gí.

⁷ Á 'dī é'dī Kúrísitō vé rī múké, á nju ɔngú rī caá ũdū gé gí, má áwí kuú mávé ē'yīngará agá ũgōgō.

⁸ Múngú rī má ní kúlā 'bá ma tē 'bū gé 'dāá, tá má ní 'oó piri rī sī. Úpi Yēsū tá līpi piri rī, ĩri imú má ní kúlā sē ũ'dū ĩri ní imvīzú ígōzú vé drīgé nōgō rī gé. ĩri kpá imú kúlā sē 'bá lē'bá ĩrivé ígōngará ũtē'bá rī pi ní.

Átángá ũdū Paulū ní ezjī rī

⁹ Lē mí ndā létjī imúzú má vúgá nólé mbēlē.

¹⁰ Dema ní tá nyōjókú nōri vé rī lēé ambamba rī sī, ápá má rú' 'bá gá sī muzú Tēsālōnikē gá gí. Kúrísénīsī mū Gálātīyā gá gí, Títō mū ívé rī Dālāmātīyā gá.

¹¹ 'Bá má be nōgō rī 'yéná Lúkā 'í. Mí kādō imú, mī íjī má ní Mārākō rī imúzú índi, ē imú rī má ízā koó.

¹² Á pē Tūkíkō rī mujī Ēfēsō gá.

¹³ Mí kādō imú, mī íjī mávé bōngó akóo rjčkj má ní kuú Kápásī vé āngá Tūrōwā gá 'dālē rī imúzú índi. Mí íjī mávé búkū traátra rī pi imúzú índi, agaápi rá rī, lē mí íjī búkú lā' 'bú rú rī pi.

* **3:8 3:8** *Yēnā pi Yámbērē be*: Kōpi újógú Ējēpétō gá ni pi, kōpi oṣwúkí tā Mósē vé rī rá, 'bo kōpi ndēki Mósē vé ũkpō kuyé. 'í lā Wūngará 7:11-12; 8:7-19. † **3:8 3:8** *Mósē*: Yōsépá ká drāá gí, 'bāgu Ējēpétō vé rī 'bá anjī Ísērélē vé rī pi éžj ngaá tūgērī rú caá ílī mūdūrūlū sū (400). Kúru Múngú ní Mósē rī ípézú imúzú anjī Ísērélē vé rī pi pazú adringará tūgērī rú rī agásí. Múngú sē tájmbj rī Mósē ní, ā lū anjī Ísērélē vé rī pi ní, sēzú í ní tájmbj rī zizú tájmbj Mósē vé ni áni. Tjki Mósē rī ísú ákūdē ílī rī ca élfúú álu mūdūrūlū sū (1,400), ísú ákūdē tjki drī Yēsū rī kuyé. 'í lā Wūngará 2-24.

¹⁴ Ālēkīzandā ūndógó úká dīipi rī 'o tā ūnjí má rŭ'báná gá ambamba, 'bo Úpí Múngú rí ímŭ ìrivé tā lì tā ìrì ní 'oó má rŭ'báná gá nōri sī ndō.

¹⁵ Lē mí adri mŭ be kowŭ ìrivé tā sī, ā'diātāsīyā ìrì rí ŭ'dúkó múké 'bá ní ūlūú rī owŭ ambamba.

¹⁶ Lókí ĭ ní ma íjízú 'bá tā lì'báná drīdrī rī pi ɛndrɛtŭ gé rī gé, 'bá āzi ɛtŭ ma kuyé. 'Bá rī pi ārɛvú céré ápákí má rŭ'báná gá sī rá. Mávé ɛsŭ agá, á lē ā 'bákí tā 'dirí kōpi rŭ'báná gá tā ūnjí rú ku.

¹⁷ 'Bo Úpí Yésŭ rí má be trŭ, sē má ní ūkpō, má ūlū rí ŭ'dúkó múké rī 'bá adri'báná Yāhŭdŭ rú ku rī pi ní, kōpi ā yŭkí rí céré. Múngú ípá ma drā sígɛ sī rá.

¹⁸ Ádarú Úpí Múngú rí ma pa tā ūkpó ūkpó lē'báná ma ísŭ'báná rī pi agásí rá, tā āzi ícōpi ma ugaápi fingará ìrivé mālŭngā 'bŭ vé rī agá ní 'dāáyo. Ē íngúkí Múngú rí mŭzú 'dání'dání. Āmīnā.

Páulŭ sē mōdó

¹⁹ 'Í sē Pīrīsílā pi ní Ákúwílā be mōdó, āzini 'í sē 'bá Ōnēsifōrō vé āngá rī pi ní céré mōdó.

²⁰ Ērēsītō áwí adrií kuú Kōrínītō gá 'dāá'dā. Tōrōfímŭ rí drā rú, á ku ìrì kú Mílétō gá 'dāá'dā.

²¹ Mí íngá ímŭ mbēlē, ísŭ ākūdē lókí kílongóro vé rī* ícá drī kuyé. Yŭbŭlŭsŭ pi Pŭdēnī be, Lŭnŭ be, Kālāwŭdíyā be, āzini 'bá ōgŭpŭ ŭrŭko 'dī'bée be céré, sēkí mí ní mōdó.

²² Úpí Múngú ā adri mí be, ā 'bá ɛsŭ múké ĩmí ní.

* 4:21 4:21 Lókí kílongóro vé rī: Āngŭ Īsērélē vé rī gé 'dāá, lókí kílongóro vé rī gé, ɛçŭ tungará ūkpó ūkpó, ā 'diātāsīyā yŭgŭ rí 'dŭ ambamba, sē āngŭ rī igbe igbe.

Kòkòbì Páulù ní sǐ sée
Títô
ní rĩ
Tã búkù rĩ vé rĩ ă
ũlungará

Títô ri Ğiríkigú, újá 'i ícá Kùrisitíyáni rú. Páulù ní ẹ́cngará gá, Títô ko Páulù ẹ́ izá rá, kòpi riki ẹ́cì Páulù be trù lókì Páulù ní rizú ỳ'đúkó múké Yésù Kùrisitò vé rĩ ùlùzú rí gé. Vúdrĩ ní gé, Páulù ní muzú Kùrétè gá, mu adrii drĩkoma rú ąngù Kùrétè vé rĩ agá 'dǎá.

Kòkòbì 'diri agá, Páulù lù Títô ní kǐnĩ, Títô ă ùpè 'bá tá 'o' bá piri ni pi, kòpi ă koki 'bá kǎnisá vé rĩ pi ẹ́ drĩ. Lù kpá ĩri ní létĩ piri, ẹ́ ímbá rí ngúlúmù ąndíándí kǎnisá vé rĩ pi, ągò ąká rú rĩ pi, úkú ąká rú rĩ pi, kẹ́riani rĩ pi, túgẹ́rĩ rĩ pi be. Úđú ní gé, gò ẹ́ndĩ 'yoó Títô ní kǐnĩ, lẹ́ Kùrisitíyáni rĩ pi ă adriki tá be kǐri 'i ąsámúvé gé sǐ, kòpi ă lẹ́kí 'i lẹ́lẹ́, lẹ́ kòpi ă kuki tá kòpi ní rizú 'i ndrezú ùnjí rĩ rá, kòpi ă rikí ągátá gǎá 'i ąsámúvé gé sǐ ku, kòpi ă acoki 'i ku.

Páulù sẹ́ mǒdó Títô ní

¹ Ma Páulù 'i, ma rĩ ẹ́zĩ nga Múngú ní, Yésù Kùrisitò vé 'bá ąyúáyú ní rú, 'bá Múngú ní ùpèé rĩ pi vé ẹ́'yǐngára ă adri rĩ ùkpó ùkpó, kòpi ă nǐkí rĩ tá ąda adrizú piri Múngú agá rĩ ąnĩ.

² Ẹ́'yǐngára, ązini tá ąda rĩ sẹ́ 'bá rĩ ẹ́sì 'bá idri 'dǎni'dǎni, Múngú ùnjó ąkó rĩ ní tá ní ẹ́zĩ ọ́tú ńńgósí ńńsúzú gbi drĩ 'bù pi vù be kuyé 'dǎri ă tá ńńsúzú.

³ Múngú 'bá Paapi rĩ 'da ívé ỳ'đúkó múké 'diri sá múké ní gé, ą'yĩ ma ívé ỳ'đúkó múké rĩ ùlùú 'bá rĩ pi ní nĩ, sù ĩri ní ẹ́zĩ má ní rĩ tĩnĩ.

⁴ Títô, 'bá ní Yésù rĩ ẹ́'yǐlĩ mí be gí rĩ sǐ, mí sù má mvá tĩnĩ. Ẹ́sì múké, ązini tǎkiri ńńgapi Múngú 'bá Ẹ́tẹ́pi vúgá, ązini Kùrisitò Yésù 'bá Paapi rĩ vúgá rĩ, ă adri mí be.

Ẹ́zĩ Títô ní ngáa Kùrétè gá rĩ

⁵ Títô, tá má ní mí kuzú kú Kùrétè gá 'dǐlẹ́ rĩ, mí dẹ́ rĩ ẹ́zĩ rĩ ẹ́ ńńbítá, ązini mí ùpè rĩ drĩkoma ù'bǎá 'bá Yésù rĩ ẹ́'yǐ' 'bá gí rĩ pi drĩgẹ́ kúrú ńń ńń agásí, sù má ní ẹ́zĩ mí ní rĩ tĩnĩ.

⁶ Lẹ́ 'bá 'i ní ńńpèé 'bǎá drĩkoma rú rĩ, ă adri 'bá 'i ní rú ní ẹ́dí tá ùnjí sǐ ńńlunani ku ní, ă adri ùkú be ńń, ńńrivé ąnĩ ă adriki 'bá Yésù rĩ ẹ́'yǐ' 'bá gí ní pi, ă ziki kòpi ă rú tá

ùnjí sǐ ku, kòpi ă adriki drĩ be ùkpó ùkpó ku.

⁷ Drĩkoma 'i ní 'bǎá 'bá Yésù rĩ ẹ́'yǐ' 'bá gí rĩ pi drĩgẹ́ rĩ, ĩri rĩ ẹ́zĩ nga Múngú ní, lẹ́ ă ziki rú ní tá ùnjí sǐ ku, ă adri 'bá ẹ́zĩ ă tá lùúpi ọ́jógò sǐ ní ku, 'a ní ă ve tá sǐ mbèlẹ́ná ku, ă adri 'bá riipi íwá mvuúpi ńńmèrèzú ní ku, ă adri ùmbá rú ku, ă adri 'bá riipi mí ù'bǎapi 'i ńńsù rĩ múfengá ąnĩ ní ku.

⁸ Ngá múké rĩ, lẹ́ drĩkoma rĩ ă adri 'bá ńńmú ẹ́'yǐpi ívé ąngá 'dǎlẹ́ múké ní, ă adri 'bá tá múké lẹ́epi ní, ă adri 'bá yǐkĩ be múké ní, ă adri 'bá tá 'oópi piri ní, ă adri 'bá tá be ule ní, ă adri 'bá 'i ă'ńńipi tá ùnjí sǐ ă'bia'bi ní.

⁹ Lẹ́ ă rú ỳ'đúkó ąda 'i ní ńńbá 'i ní 'diri tĩtĩ, sù 'i ní ńńbá ĩri ní rĩ tĩnĩ, ẹ́ ńńbá rĩ 'bá uruko ẹ́ ẹ́sì tá ąda rĩ sǐ, ńńbángará 'diri ă ko rĩ kòpi ẹ́ izá, ązini ă útú rĩ 'bá ỳ'đúkó rĩ ọ́wù' 'bá ọ́wùọ́wù rĩ pi.

¹⁰ Ẹ́'diátásiyá 'bá uruko kárakará anigé, kòpi gúki 'i fúú kú túngú, kòpi rĩ tá iffi ąkó ní pi átá, ązini kòpi rĩ 'bá rĩ pi ẹ́ mí ù'bá, agaapi rá rĩ, 'bá 'dĩ'bée rĩ' 'bá 'yo' 'bá, lẹ́ 'bá rĩ ă lĩ 'i ągélẹ́ ẹ́ tĩ,* ẹ́ ńńsù rĩ pangará ąnĩ rĩ pi.

¹¹ Lẹ́ mí uga 'bá 'dĩ'bée, kòpi ă ńńjiki kǐri, ă'diátásiyá kòpi rĩ 'bá jó ąsámúvé gé rĩ pi iza ńńbángará gòròńń rú kòpi ní rii ńńbá 'dĩ'bée sǐ. 'Bá 'dĩ'bée rĩ 'bá rĩ pi ẹ́ mí ù'bá 'dĩni, 'i ńńsù rĩ múfengá ąnĩ.

¹² Tá 'diri kòpivé ńńbĩ ńńlú 'yo ọ́tú kǐnĩ, "Bá 'bá Kùrétè vé rĩ pi, 'bá ùnjó rú, 'bá ẹ́sì úká úká, 'bá ùvú rú, 'bá rĩ ngá nya ambamba."

¹³ Tá ĩri ní 'yoó 'diri tá ąda. Kúru lẹ́ mí átá kòpi ní tá rĩ ùkpó ùkpó, kòpi ă adriki rĩ ùkpó ùkpó ívé ẹ́'yǐngára agá,

¹⁴ ązini kòpi ă 'bǎkí rĩ ẹ́sì rizú Yáhúđĩ rĩ pi vé ú'dógú'dógú ùnjó vé 'dĩ'bée yizú ku, ązini kòpi ă 'bǎkí rĩ ẹ́sì rizú 'bá tá ąda rĩ vé tá gǎ' 'bá sǐ rĩ pi vé támbĩ yizú ku.

¹⁵ 'Bá ẹ́sì be ule rĩ pi, kòpivé tá rĩ adri ule. 'Bo 'bá tá 'o' 'bá piri ku, ązini ẹ́'yǐngára ąkó rĩ pi, kòpi adriki ule ku, ă'diátásiyá kòpivé yǐkĩ, ązini kòpivé tá ńńsungára ąbá gí.

¹⁶ 'Bá 'dĩni 'dĩ'bée kǐnĩ 'i ńńkí Múngú rĩ rá, 'bo tá kòpi ní rii 'oó rĩ lù uletere 'yozú kǐnĩ, kòpi ńńkí Múngú rĩ kuyé. 'Bá 'dĩni 'dĩ'bée kòpi ẹ́ drĩ ùkpó ùkpó, ícókí tá múké ní 'oó ńńlunani ku, ąnĩ Múngú gá kòpi sǐ.

2

Páulù ẹ́zĩ Títô ní kǐnĩ, 'bá rĩ pi ă adriki piri

¹ Títô, lẹ́ mí ńńbá tá piri Múngú vé rĩ ąyú.

* **1:10 1:10** ągélẹ́ ẹ́ tĩ ńńngára: Múngú lù ńńbúrámá ní kǐnĩ, ąnĩ ągò ńńbúrámá vé rĩ pi adriki dǒ caá ỳ'đú ńńgò gí, lẹ́ ă ńńjiki kòpi ă ągélẹ́ ẹ́ tĩ rá, lùzú kǐnĩ, kòpi ąnĩ Múngú vé ní. 'Bá rĩ ą'yĩ dǒ 'i ągélẹ́ ẹ́ tĩ sée lĩ gí, ĩri támbĩ Mósé vé rĩ 'du nga. 'I lá 'i dǒngára 17:9-14; Ẹ́zĩ 15:1-5.

² Mí ímbá āgō āká rú rí pi, lē kōpi ā a'bikí ĩ tā sī a'bia'bi, kōpi ā adrikí 'bá tā 'o'bá piri ni pi, 'bá rí pi ní ñnjĩ ñnjĩ ni pi. Lē kōpi ā adrikí ũkpó ũkpó ívé è'yíngará agá, lē kōpi ā lēki 'bá rí pi lēlé, āzini kōpi ā adrikí 'bá èşj úmbé 'bá ízāngā nyangará gá ni pi.

³ Lē mí 'yo kpá ũkú āká rí pi ní, kōpi ā 'okí tā Múngú ní āyikō sēepi ni. Lē kōpi ā adrikí 'bá āngū 'yo'bá 'yo'yo ni pi ku, kōpi ā adrikí 'b'i'bjná íwá vé ni ku, lē kōpi ē ímbákí 'bá rí pi ní lētj adrizú āní múké ni.

⁴ Īri sē kōpi ícō ũkú āgō je 'bá ú'dí rú rí pi ímbá, kōpi ívé āgō rí pi lēlé, āzini kōpi ívé anjina rí pi lēlé.

⁵ Lē kōpi ē ímbákí ũkú āgō je 'bá ú'dí rú rí pi 'yozú kíní, lē kōpi ā a'bikí ĩ tā sī a'bia'bi, kōpi ē èşj ā adri uletere, kōpi ā ngakí èşj ívé 'bētj āsámuvú gé, kōpi ā adrikí èşj be múké, kōpi ē ñnjiki ívé āgō rí pi ñnjĩnjĩ, 'bá āzi ā oṣu rí ú'dúkó múké Múngú vé rí ku.

⁶ Lē kpá mí ímbá kēřjanji rí pi, kōpi ā a'bikí ĩ tā ārēvú sī céré a'bia'bi.

⁷ Lē mí adri 'bá rí pi ní ũ'bjtá rú, mí 'o tā múké ni pi áyu. Mí kádō rí kōpi ímbá, lē mí 'o tā áda, āzini lē mí ímbá tā rí múké, 'bá rí pi ē ñnjiki mí āní ñnjĩnjĩ.

⁸ Mí dō rí āngū ímbá, lē mí ímbá tā áda rí áyu, 'bá āzi ā oṣu rí tā mí ní ímbá rí ku, 'bá mí oṣu 'bá rí pi ē ñşúkí rí drĩnjá, ā'diātāsiyā tā āzi kōpi ní ícō 'yoó 'bá rú 'bá ũnjí ni 'dāayo.

⁹ Mí ímbá túğērj rí pi, lē kōpi ā 'dukí tā ívé ambugu rí pi ní lūú ĩ ní rí ngaānga, ā sē rí kōpi ní āyikō. Lē kōpi ā újaki átāngá ívé ambugu rí pi ní drj ũkpó sī ku,

¹⁰ āzini lē kōpi ā ũğūkí ívé ambugu rí pi vé ngá ku, ā lū rí 'yozú kíní kōpi rí tā 'o piri, ĩri sē Múngú 'bá paapi rí vé tā ĩ ní rí ímbá rí, 'bá rí pi céré nga ā'yí rá.

Múngú lē 'bá céré ē ñşúkí pangará

¹¹ Múngú ĩ'da ívé èşj múké āngū pazú ũnjikānyā agāsí rí 'bá rí pi ní céré.

¹² Múngú ímbá 'bá, 'bá gākí rí tā ũnjí Múngú ní lēé ku rí pi āní, āzini 'bá gākí rí tā 'bá vū drígé rí pi ní lēé rí āní. Múngú lē 'bá a'bikí 'bá a'bia'bi, āzini lē 'bá 'okí tā múké 'í ní āyikō sēepi ni vū drígé nōgō.

¹³ Lē 'bá 'bākí èşj rizú ú'dú Yēsū Kúrisitō adripi 'bávé Múngú āmbúgú 'bá Paapi rí vé ĩğōngará đĩngará be pōwūpōwū 'dāri ũtēzú.

¹⁴ Yēsū adi 'i sēé 'dij drāá 'bá drj jezú 'bá truzú 'bávé ũnjikānyā agāsí, ũj 'bá kú uletere, 'bá adrikí rí 'bá ívé ni, 'bá 'bākí rí èşj céré tā múké 'ozú āní.

¹⁵ Títõ, lē mí ímbá 'bá rí pi ní tā 'dĩ'bée, mí ímbá kōpi ē èşj, mí átá kōpi ní ũkpó sī,

kōpi útúzu āní. Lē mí sē 'bá āzi ā oṣu mí ku.

3

Lē 'bá rí pi ā 'okí tā piri

¹ Títõ, lē mí lū 'bá Yēsú rí è'yj 'bá gí rí pi ní, kōpi ā 'dukí tā 'bá ambugu āngū rú 'bá rí pi ní 'yoó rí ngaānga, kōpi ā útúkí ĩ ríi tā múké 'oó.

² Lē kōpi ā rikí ũnjō ũlĩ 'bá āzi ā rú izazú ku, kōpi ā adrikí 'bá tākíri ĩjĩ 'bá 'bá rí pi āsámuvú gé ni, kōpi ā adrikí tā be mādā, kōpi ā 'okí 'bá rí pi múké.

³ Otj 'bá azakaza rú, 'bá drj ũnjĩ. 'Bá urukō'bée ũ'bākí 'bá mí, sē 'bá èbirj be āmbúgú tā rú 'bá nōri vé rí 'duzú ngazú. 'Bá rí èşj 'bá 'bá rí pi 'ozú ũnjĩ, 'bá ā'yā rú, 'bá lēki 'bá ku 'bá āsámuvú gé sī.

⁴ 'Bo 'bávé Múngú 'bá Paapi rí ká ívé èşj múké, āzini ívé lēngará ĩ'daá,

⁵ ĩri ní 'bá pazú 'dĩ, pa 'bá, tā piri 'bá ní 'oó rí sī kuyé, pa 'bá èşj idrikidri ívé rí sī. Múngú ũj 'bá ũkpō ĩndri Uletere rí vé rí sī, sē tiki 'bá ícá ú'dí gí, āzini sē 'bá ícákí nóni gōó múké gí.

⁶ Múngú ĩpē ĩndri Uletere rí 'bá drígé èşj be céré Yēsú Kúrisitō 'bá Paapi rí vé tā sī.

⁷ Èşj múké Yēsú vé rí sī, ā'yj 'bá adrii 'bá piri Múngú vé ni, sē 'bá ní èşj 'bázú idri 'dāni'dāni rí vé tā ũşşú āní.

⁸ Tā má ní lūú mí ní 'dĩri, ĩri tā ègbi. Á lē mí ímbá tā 'dĩri 'bá Múngú rí è'yj 'bá gí rí pi ní, kōpi ā 'bākí rí èşj tā múké ni pi 'ozú áyu. Tā 'dĩ'bée ĩri múké, ĩri 'bá céré ē ízā ko.

⁹ Títõ, lē mí rí fií āgátá azakaza vé ĩ ní ríi gāá è'bj ā tā sī rí gāá ĩndĩ ku, āzini mí rí fií āgátá ĩ ní ríi gāá tājmbj Yāhūdĩ rí pi vé rí ā tā sī rí gāá ĩndĩ ku, ā'diātāsiyā āgátá 'dĩ'bée èşj ākō, ko 'bá ízā ku.

¹⁰ 'Bá āzi rí dō tā acōngará vé ni ĩjĩ ĩmi āsámuvú gé, mí ĩrĩnjá ĩri caá vú ĩrĩ, gā dō sī, mí adi ĩri ĩmi drígé sī.

¹¹ Lē mí nĩ 'yozú kíní, 'bá 'dĩni 'dĩri adi tā áda rí 'í drígé sī gí, ũnjikānyā ĩrívé rí lū uletere 'yozú kíní, tā ĩri ní 'oó rí ũnjĩ.

Páulū vé átāngá ā ũdũ

¹² Á pē dō Ārítēmā rí, dōku Tükíkō rí mujĩ mí vú 'dĩlé, 'bá 'dĩ'bée ālu ni ca dō mí vúgá 'dĩlé gí, mí ũ'bj ũkpó sī mujĩ ma ĩşú kũřú Níkōpólĩsĩ gé 'dāgá, ā'diātāsiyā á lē lókí kilóngoro vé rí* ā dē ma ĩşú 'dāgá.

¹³ Mí ũ'bj ũkpó sī Zēnásĩ tājmbj nĩpi ambamba rí ē ízā koó, āzini Āpólō ē ízā koó, mí sē ngá kōpi ní lēé rí pi ārēvú céré, kōpi ā 'dukí rí mujĩ ĩndĩ èçj kōpi ní lēé mujĩ rí gé 'dāá.

* 3:12 3:12 Lókí kilóngoro vé rí: Āngū ĩsērēlé vé rí gé 'dāá, lókí kilóngoro vé rí gé, èçj tungará ũkpó ũkpó, ā'diātāsiyā yjĩgō rí 'dĩ ambamba, sē āngū rí igbe igbe.

¹⁴ Lē 'bávé 'bá rī pi ã 'bākí ẹ̀sì rizú tã múké 'ozú, ú'dù ̃̀lu ̃̀lu, kọ̀pi ̃̀ kókí 'bá ngá ̃̀kó rī pi ̃̀ ̃̀zã ngá sī, lē kọ̀pi ̃̀ ̃̀zakí sã rizú tã ̃̀zì ̃̀kó nì pi 'ozú áyu ku.

¹⁵ 'Bá 'bá ní adrizú kọ̀pi be trù rī pi sēkí cére ìmi ní mōdó. 'Í sē kpá 'bá Yésù ri ̃̀'yì 'bá gí 'bã lē 'bã lē lē rī pi ní cére mōdó. Ẹ̀sì múké Múngú vé rī ã adri ìmi be.

Kòkòbì Páulù ní sī sēē
Fīlīmónã
ní rī
Tã búkù rī vé rī ã
ùlūngará

Páulù sī kòkòbì 'dìrì sēē Filimónã ní, Filimónã rí 'bá Kúrísitò vé ní, ìrì ã'bú be ambamba. Filimónã vé tǔgèrì àzì rú ní Ònèsimù 'i, nga ápá rá, vùdrì ní gé, gò 'i újá ícá 'bá Kúrísitò vé ní, ko Páulù ē Ìzà lókí ìrì ní adrizú jó àngù ù'yìzú rī agá 'dàá nī. Páulù pē Ònèsimù rì mụyí vùlé Filimónã vù 'dàá, sī kòkòbì sēē Ònèsimù drìgè Filimónã ní ìndì. Kòkòbì rī agá, Páulù sī 'dínì, tǎmbì Rómá vé rī ã 'á'yí dō 'yozú kìnì 'bá rì dō tǔgèrì, ápá dō gí ã 'dìkì ìrì dráá rá drááasiyá, lē Filimónã ã trù Ònèsimù rì rá. Páulù 'yo kpá Filimónã ní kìnì, lē Filimónã ē 'é'yí ívé tǔgèrì Ònèsimù rì adrií 'í ní èdrìpì rú Kúrísitò agá.

Páulù sē Filimónã ní mōdò

¹ Ma Páulù 'i, 'yíkì ma ù'dùkò múké Kúrísitò Yèsù vé rī ã ùlūngará ã tã sī. 'Bá síkì kòkòbì nòrì 'bá èdrìpì Timótéyò be. 'Bá ógúpì Filimónã 'bá ní lēlé rī, 'bá síkì kòkòbì 'dìrì sēē mí ní,

² àzini 'bá ómuvùpì Ápiyá ní, Àrìkípò 'bá ógúpì è'dì 'dùpì 'bá be trù Yèsù ã rú sī rī ní, àzini 'bá kànísá vé ì úmù 'bá mívé 'bètì àsámvù gé rì pí ní.

³ Èşì múké, àzini tákìrì Múngú 'bá Ètèpì vé rī, àzini Úpì Yèsù Kúrísitò vé rī ã adrií ìmì be.

Páulù zì Múngú rì àzini sē òwò'difò

⁴ Filimónã, ù'dù céré má kǎdò rī Múngú rì zìjì, ma rì ìrì ní òwò'difò sē mí tã sī, ma rì Múngú rì zì mí ní,

⁵ ã'diátāsìyá ã 'yí kìnì, mí 'bá mívé èşì céré kuú Úpì Yèsù Kúrísitò drìgè, àzini mí lē 'bá Múngú vé rì pí céré lēlé.

⁶ Ma rì Múngú rì zì mí ní, mí ùlù rì tã mí ní Yèsù rì è'yìzú rī 'bá rì pí ní, àzini mí nì rì tã múké 'bá ní ìşù Kúrísitò agá rī ànì.

⁷ Lēngará mívé rī sē má ní àyìkò ambamba, ìmbá má èşì gí, ã'diátāsìyá má èdrìpì, 'í sē 'bá Múngú vé rì pí ã èşì ndrì gí.

Páulù má Filimónã rì Ònèsimù vé tã sī

⁸ Kúrísitò agá, má adrií dō ùkpò be tǎmbì sèzú Ònèsimù vé tã sī drááasiyá,

⁹ á má mí èşì lēngará vé rī sī. Ma Páulù 'i, ma àkà rú, 'yíkì ma kú jó àngù ù'yìzú rī agá èzì má ní ngaá Kúrísitò Yèsù vé rī ã tã sī.

¹⁰ Filimónã, á má mí drì ìrì sī mávé mvá Ònèsimù ã tã sī. Ònèsimù ufu sù má mvá

tǔjì sá má ní adrizú jó àngù ù'yìzú rī agá rī gé.

¹¹ Àndúru Ònèsimù ìndré mí mị gé 'dālè èzì àkò, 'bo nóni újá 'i ícá 'bá ní mí be èzì be ambamba.

¹² Á lē ìrì agáá rá, á lē ìrì pēé gòó vùlé mí vùgá 'dìlé ùzì.

¹³ Á lē kòdò ìrì 'báá adrií má be nògó, ríí má Ìzà koó mí vùrā gá má ní rizú adrizú jó àngù ù'yìzú rī agá nògó ù'dùkò múké rī ã ùlūngará ã tã sī rī gé.

¹⁴ 'Bo á lē Ònèsimù rì 'báá adrií má be nògó mí tì àkò ku, lē tã ní ã íngá mí èşì agá.

¹⁵ Sá àzì sī, Múngú sē Ònèsimù rì ápá mí rú 'bá gá sī sàṅá be mādā, mí 'é'yí rì ìrì gòó adrií mí be mụzú nyonyo.

¹⁶ 'Bo lē mí 'bá Ònèsimù rì adrií 'yèṅá kuú tǔgèrì rú ku, ìrì 'bá ní èdrìpì Kúrísitò agá, ndè adringará tǔgèrì rú rī rá. Á lē ìrì ambamba, 'bo lē mí lē ìrì ma ní ìrì lēé rī agáá rá. Ìrì 'bá áda, àzini ìrì 'bá Úpì Yèsù rì è'yìpì gí ní.

¹⁷ Mí ã'yí dō rá 'yozú kìnì, ma mí ógúpì èzì ngaápi Kúrísitò agá ní, mí 'é'yí ìrì sù mí ní té kòdò lēé ma 'é'yí rī tǔjì.

¹⁸ 'O dō mí ùnjì rá, dòku 'dù dō ngá àzì mívé ní rá, 'í ku tã ní má drìgè, ma ùfè mí ní rá.

¹⁹ Ma Páulù 'i, á sī tã 'dìrì má drì sī nì. Ònèsimù ùgù dō ngá mívé ní rá, ma ùfè gò mí ní rá, Yèsù sē mí ní ìdrì 'dání'dání rì gí, ã'diátāsìyá ù'dùkò múké má ní ùlùú mí ní rī sī.

²⁰ Má èdrìpì, mí riipì Úpì ã pámvù ùbìpì rī, lē mí 'bá èşì múké má Ìzà kozú Ònèsimù vé tã sī, àzini lē mí ìmbá má èşì adrizú ànì èdrìpì rú Kúrísitò agá.

²¹ Á nì rá, tã má ní sīí sēé mí ní rī, mí tã ní 'dù nga má ní zìjì rī ndè rá.

²² Tã rī àzì 'dì, lē mí údé má ní jó má ní mụzú lazú ní, ma mụ 'dì, ã'diátāsìyá má ùşù Múngú rì ícò ìmivé zìngará yì rá, ìrì sē 'bá gò mvi ca ìmì vùgá 'dìlé mbèlèṅá nògó rá.

Páulù vé átàngá ã ùdù

²³ Èpáfurá ì ní 'yìí kuú má be trù Kúrísitò Yèsù vé tã sī rì sē mí ní mōdò.

²⁴ Àzini 'bá 'bá ní ríí èzì ngaá kòpì be trù, Mārākò pí Àrìsitārúkò be, Dema be, Lúkà sī, kòpì sèkì mí ní mōdò.

²⁵ Èşì múké Úpì Yèsù Kúrísitò vé rī ã adrií ìmì be.

Kòkòbì ì ní sī sē 'bá
Èbèrè
vé rī pi ní rī
Tā búkū rī vé rī ā
ùlūngará

Búkù Èbèrè* vé rī, 'bá sīpi rī nīkí kuyé, 'bo nīkí áamá uleteré kīnī, 'bá búkù rī sīpi rī, Ìrì drīkoma ázi Kūrīsītīyānī rī pi drīgé, Ìrì ùkpò be 'bá kánísá vé rī pi ásámvú gé, lókí Páulū ní kòkòbì rī pi sīzú sēzú 'bá kánísá vé rī pi ní rī gé. Sīkí kòkòbì 'dīrì sēé Yāhūdī uruko ẹ̀sì újábá Kūrīsītīyānī rú rī pi ní. 'Bá kòkòbì sīpi rī lè kòpì ā tukí pá títí ívé ẹ̀'yingará agá, ā'diātāsīyā Yāhūdī uruko ẹ̀'bíkí kòdò kòpì, kòpì ā kúkí ívé ẹ̀'yingará ì ní Yēsū rī ẹ̀'yìzú rī rá.

Kòkòbì 'dīrì lū àmbùgú Yēsū vé rī Kūrīsītīyānī rī pi ní cére. Lū kīnī, Ìrì Mvā Múngú vé ní, Ìrìvé ùkpò ndē mālāyikā Yāhūdī rī pi ní ẹ̀'yī rī rá. Ìrìvé àmbùgú ndē nēbì Búkù Múngú vé Òndī Ọkú rī ruzú rī agá rī pi vé rī rá, ndē Mósé tǎimbj sēepi Yāhūdī rī pi ní rī vé rī rá. 'Bá tā sīpi rī lū kpá kīnī, Yēsū ndē atala Yāhūdī rī pi vé rī pi àmbùgú sī rá, ā'diātāsīyā 'o ùnjikānyā kuyé, adi ívé rú' 'bá sēé drāá ròbòṅò rú, 'bá cére pi vé ùnjikānyā ā tā sī sá rī pi agásí cére.

'Bá kòkòbì sīpi rī lū Yāhūdī rī pi vé ẹ̀'bì ā tā, kòpivé ú'dógú'dógú rī pi Búkù Múngú vé Òndī Ọkú rī ruzú rī agá. Kòpì ní ẹ̀sì 'báá Múngú drīgé rī sī, sē Múngú adri kòpì sī àyíkò sī. Lū Kūrīsītīyānī rī pi ní kīnī, lè kòpì ā ríkí ẹ̀sì 'báá muzú Múngú drīgé, lè kòpì ā àvikí tā Yēsū ní 'oó àzini ímbá 'dīrì sī ku.

Yēsū rì àmbùgú mālāyikā rī pi drīgé cére

¹ Ọtú Ìnógòsì nēbì rī pi ríkí tā Múngú ní ì'daá ì ní urobí agá, àzini Ìrì ní ì'daá ì ní Ìndrīlīkí agá rī ùlúú 'bá ẹ̀'bìpìjì ní.

² 'Bo ùdù ní gé, ù'dù nò'bée agá, Múngú Ìpè 'ì Mvòpì rì ímù ú'dúkò ívé rī ùlúú 'bá ní nī. Múngú áyú 'ì Mvòpì rì 'bù pi gbizú vù be. Ù'dù álu Múngú rì ímù ngá rī pi àrēvú sē cére drī ní gé.

³ Mvā Múngú vé 'dīrì, ì ímù Ìrì íngú, sū ì ní Ẹ̀tèpì Múngú rì íngú rī tìjì. Mvā rī vé òngará, Ìrì ò sū Ẹ̀tèpì vé rī tìjì. Ìrì átá ùkpò be, Ìrì ngá rī pi sē rì ẹ̀zì nga muzú múké nī. Mvā rī ká 'bávè ùnjikānyā ùjìjì gí, nga muṣi úrì Múngú é drì ẹ̀ndèpì gélésìla.

⁴ Múngú 'bā ívé Mvā adrii mālāyikā rī pi drīgé 'bá àmbùgú rú. Rú Múngú ní 'daá Ìrì ní rī, ndē rú Múngú ní 'daá mālāyikā rī pi ní rī rá.

⁵ Á'diātāsīyā Múngú 'yo nyo mālāyikā rī pi ní,

"Mí Mvā mávè ní, àndrū sī ma adri mí Ẹ̀tèpì" 'dīnì rá?

Dòku 'yo,

"Ma adri Ìrìvé Ẹ̀tèpì,

Ìrì adri mà Mvā" 'dīnì rá?

⁶ Múngú ká ívé Mvā tā be agaapi rá 'dīrì Ìpèé ímùzú vù drīgé nòò, Ìrì ní 'yozú kīnī, lè ívé mālāyikā rī pi cére é Ìnjīkí Ìrì Ìnjīnī.†

⁷ Múngú kádò rii átá ívé mālāyikā rī pi ā tā sī, Ìrì 'yo 'dīnì,

"Ma mālāyikā rī pi sē unga ùlì rú, ma mávè átì' 'bá rī pi újá ò' áci rú."

⁸ 'Bo átá Mvòpì vé tā 'dīnì kīnī,

"Mí Múngú 'ì, mì ímù mālūngā rī ruzú tā be píri.

Mí mālūngā rī ruzú nyonyo.

⁹ Mí lè tā 'oó píri, mí gā tā ùnjì sī,

kúru ma mívé Múngú, má Ìpè mì 'báá àmbùgú mívé ùndì rī pi drīgé, mì adri rī àyíkò sī."

¹⁰ Múngú gò kpá 'yoó Mvòpì ní kīnī,

"Úpì, ì'dóngará gá 'daá, mí gbi 'bù pi vù be nī.

¹¹ 'Bù pi vù be, kòpì ímù ẹ̀ rá, 'bo mì ímù adri muzú 'dání'dání.

Kòpì ímù ẹ̀ sù bōngó ní dēé rī tìjì.

¹² Mí ímù kòpì tra sū ì ní bōngó akoóko rùkù rī traá rī tìjì,

mí ímù kòpì újá sū ì ní bōngó újá rī tìjì.

'Bo mì áwí adri ídri rú

àzini mì adri muzú 'dání'dání."

¹³ Múngú 'yo 'ì Mvòpì ní kīnī,

"Mí úrì má drì ẹ̀ndèpì gé, vùrā má ní mālūngā ruzú rī gé

cīngbá á 'bá dō mívé arì' 'ba rī pi mí pálé gá gí ká."

'Bo 'yo mālāyikā ázi ní 'dīnì kuyé.

¹⁴ Mālāyikā rī pi Ìndrì, Ìpèkí kòpì ímù 'bá ì ní lée paá rī pi á tā mbaá, kòpì é Ìsúkí rī Ìdri 'dání'dání rī ànì bēnì.

2

Lè 'bá gākí tā Múngú vé rī ku

¹ Kúru lè 'bá 'bākí ẹ̀sì cére rizú tā 'bá ní yījì rī 'dùzú ngazú, ā'diātāsīyā ù'dúkò tā áda vé 'bá ní yījì 'dīrì, ā àvì rí 'bá ẹ̀sì agásí ku.

² Ù'dúkò mālāyikā rī pi ní Ìjì ùlúú 'bá ẹ̀'bìpìjì drīdrī 'dà'bée ní rī tā áda. 'Bá tā

* : Èbèrè: Rú Èbèrè 'dīrì Ìrì rú ázi Yāhūdī rī pi vé rī, ā'diātāsīyā kòpì rì átá Èbèrè tì sī. 1:5 1:5 Sāwúmā 2:7
 1:5 1:5 2 Sāmùlèlè 7:14; 1 Kòrònikòl 17:13 1:6 1:6 Dètòrònomé 32:43 † 1:6 1:6 Ìnjì: Múngú kīnī mālāyikā rī pi é Ìnjīkí ívé Mvā Úpì ívé ní rú, sū kòpì ní 'ì Ìnjìjì ívé Múngú rú rī tìjì. 1:7 1:7 Sāwúmā 104:4 1:9 1:9 Sāwúmā 45:6-7 1:12 1:12 Sāwúmā 102:25-27 1:13 1:13 Sāwúmā 110:1

'diri gā 'bā sī rī pi, Múngú ri ímú kòpi Ìrīnā lèti pirī sī.

³ 'Bá 'dúkí dō tā pangará vé ī ní ūlūú 'bá ní 'diri ngaa kuyé, ī 'bā Ìrīnā rá. Úpí Yēsū ūlū pangará 'diri vé tā drīdrī ní. 'Bá ú'dúkó 'diri yī 'bá rī pi ūlūkí tā Ìri ní átá rī 'bá ní rá.

⁴ Múngú i'da ívé ú'dúkó lūzú kīnī ú'dúkó rī tā áda rī, tā áyázú áyāyā ni pi sī, tā ū'dū be tūngú tūngú ni pi sī, tā bìlēmī rú ni pi sī, āzini awa fēfē Índrī Uleterē rī vé rī 'bá 'í ní ūpēé rī pi ní, kòpi ā ngakí rī ězī rī ānī.

⁵ Vū ú'dí Múngú ní ímú gbii, 'bá ní rīi tā ní átá, 'bá rī pi ní ímú adrii 'a ni gé rī, úmvlési Múngú 'bā mālāyikā rī pi adrii 'bá rī pi drīgē ambugu rú ku.

⁶ 'Bá āzi sī Búkū Múngú vé rī agā kīnī, "Múngú, ngá mí ní 'bá áda vé tā 'duzú 'bāzú āmbúgú rī ā'di?

Dōku mi ri 'bá mvá vé tā mba 'dini āsī?

⁷ Ándúrú 'í 'du Írivé tā 'bāā mādānānā, mālāyikā rī pi ndēkí Ìri tā sī rá, 'bo nóni mí sē íngúkí Ìri gí.

⁸ Mí sē Ìri ní ūkpō adrizú āmbúgú ngá rī pi drīgē céré."

Múngú 'bā ngá rī pi ārēvú céré Ìri ā pálé gá. 'Bo 'bá ndrekí drī Írivé āmbúgú adrizú ngá rī pi drīgē céré rī kuyé.

⁹ 'Bo 'bá ndrekí Yēsú vé tā rá, 'bākí Ìri adrii lókínā be mādā mālāyikā rī pi ā pálé gá, 'bo nóni mí sē íngúkí Ìri gí, Ìri ní ízāngā nyaá ívé drāngará gá rī sī. Ěsī múké Múngú vé rī sī, sē Yēsú ri drāá 'bá céré pi vé tā sī.

¹⁰ Múngú gbi ngá rī pi ārēvú céré nī, ngá rī pi ārēvú céré gbikí ūkpō Múngú vé rī sī, Múngú 'o tā múké Ìri ní Yēsú tā be múké rī sēzú ízāngā nyazú, Yēsú ē Ìjī rī anjī kárákará 'í vūdrī ūbī 'bá rī pi pangará ísú, āzini íngúngará Múngú vé rī álee.

¹¹ Yēsú pi 'bá Ìri ní újā ícá pirī gí rī pi be, kòpi nóni anjī Múngú vé ní. Ìri ní kòpi újā ícá pirī rī sī, Ìri ní adrizú drīnjā ákó kòpi zizú 'í ědrīpī āzini 'í ómvúpījī ānī.

¹² Yēsú ní 'yozú Múngú ní kīnī, "Bá má pámvú ūbī 'bá rī pi úmúkí dō ī mi Ìnjīngará gá, ma úngó ngo mí rú íngúzú ānī kòpi āsámvú gé."

¹³ Yēsú gō kpá 'yoó kīnī, "Ma ěsī 'bā Múngú drīgē."

Gō kpá endījī 'yoó dījī kīnī,

"Bā nōgó anjī Múngú ní sēé má ní rī pi be."

¹⁴ 'Bá ní adrii rú 'bá be, āzini ārī be rī sī, sē ī ní Yēsú ri tīzú 'bá áda rú ānī, Írivé drāngará ē iza rī ādróko* adriipi ūkpō drā vé rī be rī vé ūkpō 'dīisí rá.

¹⁵ Írivé drāngará oyu nóni 'bá adrii 'bá tūgērī rú rī pi gí, 'du ūrī drāngará vé rī kòpi ē ěsī agāsí gí.

¹⁶ Yēsú ímú mālāyikā rī pi ē Ízā koó kuyé, ímú úyú Ábūrámā[†] vé rī pi ē Ízā koó.

¹⁷ Yēsú ní ímú 'bá rī pi ē Ízā koó rī sī, sēzú ī ní rī tīzú 'bá áda rú 'dī, Ìri adrii ěsī be Ìdríkídri, āzini Ìri adrii átálágú āmbúgú[‡] rú rī ěsī 'bá ězī ngazú Múngú ní, Ìri 'í adi sē drā rōbōñō rú, Múngú ā trū rī 'bá rī pi ívé ūnjīkányā agāsí bēnī.

¹⁸ Ádróko ní Yēsú rī ū'bījī rī sī, Yēsú nya ízāngá rá, Yēsú rī ícó 'bá ādróko ní ū'bījī rī pi ē Ízā ko rá.

3

Yēsú ndē Mósē ri āmbúgú sī rá

¹ Ími má ōgúpījī Yēsú rī ě'yī 'bá gí, Múngú ní ūpēé ímú adrii 'bá ívé ní rú 'dī'bée, lē ími 'bākí ěsī Yēsú Múngú ní ípēé 'bá ní tā ní áyú 'yoó kīnī, Ìri 'bá áyúáyū ní, āzini átálágú āmbúgú rī drīgē.

² Yēsú ngá ězī Múngú ní sēé 'í drīgē rī ěsī ālu sī, sū Mósē* ní ězī ngaa 'bá Múngú vé rī pi āsámvú gé ěsī ālu sī rī tīnī.

³ Múngú 'du Yēsú vé tā 'bāā āmbúgú, Ìnjī Ìri Mósē rī agaa rá, sū ī ní 'bá jó sījī rī íngú jó Ìri ní sījī rī ndēé rī tīnī.

⁴ Jó rī pi ārēvú céré, 'bá rī sī nī, 'bo Múngú údé ngá rī pi ārēvú céré nī.

⁵ Mósē 'bá ěsī rizú ězī ngazú Jó Múngú vé rī agá átī 'bá rú, rī tā ímúpí 'í ngaápi drīdrī 'dīlē rī ūlūú 'bá rī pi ní.

⁶ 'Bo Kúrísítō rī Mvā rú, 'bá ěsī ězī ngazú jó Múngú vé rī agá 'bá āmbúgú rú. 'Bá jó Múngú vé ní, 'bá tukí dō pá tītī, āzini 'bá 'bākí dō ěsī tā drīdrī 'dīlē rī drīgē rá, 'bá adrii 'bá Múngú vé ní.

2:8 2:8 Sāwujā 8:4-6 2:12 2:12 Sāwujā 22:22 2:13 2:13 Ísáyā 8:17 2:13 2:13 Ísáyā 8:18 * 2:14 2:14

Ádróko: Ádróko vé rú Sātánā 'í, Ìri āmbúgú índrī ūnjī rī pi drīgē, gā tā Múngú vé rī 'dugá ngagá sī 'bū gé 'dalé. Múngú ídró ádróko rī índrī ūnjī rī pi be 'bū gé 'dāásí nī. 'Í lā l'dangará 12:7-9. † 2:16 2:16 Ábūrāmā: Múngú zī Ábūrāmā rī kīnī, ā ku ívé 'bá 'bētī āsámvú gé rī pi, ā ku ívé āngú, ā 'de mujī āngú āzi ú'dí ní gé. Ábūrāmā rī ě'bīpi Yāhūdī rī pi vé rī, tīkí Ìri ílī élifú ālu mūdūrūlū ārō (1,800) gé, ísú tīkí drī Yēsú rī kuyé. 'Í lā l'dóngará 12-25. ‡ 2:17 2:17 Átálágú āmbúgú rī: Átálágú āmbúgú rī ndē atala rī pi céré, ā'diātāsīyā Ìri 'yēná fī jó Múngú vé rī agá Vūrā Uleteretere rī agá 'dāá nī, Ìri fī vī ūlu ílī ālu agá. Ìri ārī rōbōñō vé rī jī ūnjīkányā ūjīzú. 'Í lā Lēvījtīkā 16; Èbèrē 9.

* 3:2 3:2 Mósē: Yōsēpā kā drāá gí, 'bāgú ějēpētō vé rī 'bá anjī Ísērélē vé rī pi ězī ngaa tūgērī rú caá ílī mūdūrūlū sū (400). Kúru Múngú ní Mósē rī ípēzú ímúzú anjī Ísērélē vé rī pi pazú adringará tūgērī rú rī agāsí. Múngú sē tājmbj rī Mósē ní, ā lū anjī Ísērélē vé rī pi ní, sēzú ī ní tājmbj rī zizú tājmbj Mósē vé ní ānī. Tīkí Mósē rī ísú ákūdē ílī rī ca élifú ālu mūdūrūlū sū (1,400), ísú ákūdē tīkí drī Yēsú rī kuyé. 'Í lā Wūngará 2-24.

4

Múngú átá átángá ùkpó ùkpó 'bá 'i gā'ba sī rī pi drīgé

7 Índrí Uleteré rí ní 'yozú kīnī,
 "Ándrū ìmi yìkí dō ù'dùkọ́ Múngú vé rī,
 8 lē ìmi 'bāki ẹ̀sì tete,
 sū ìmi ẹ̀'bípìjì ní ẹ̀sì tete 'bāa
 ma gāzú àngù á'wí cinyáfá rú rī agá
 'dálé rī tìjì ku.
 9 Ìmi ẹ̀'bípìjì ríkí ma ideé, àzini ríkí má ẹ̀sì
 ù'bìjì,
 kọ̀pì ndrekí tã àyāzú àyāyá má ní 'oó
 kọ̀pì ní ìlì pùkù sù agá 'dìri rá.
 10 Àní sè má 'a ve úyú lókí 'dàri vé rī pi ní
 rá.
 Á 'yo kọ̀pì ní, má kīnī, 'Kọ̀pì gāki mávé
 tã yìgá sī,
 àzini kọ̀pì nìkí tã má ní 'oó rī kuyé.'
 11 Mā 'a ní veé gí rī sī, má ní ùyō sōzú, má
 kīnī,
 'Kọ̀pì ícókí fíi vūrā mávé uvuzú rī agá
 ku."

12 Má ẹ̀drípìjì má ómuvùpìjì, ìmi ndrekí
 múké! Á adríkí ẹ̀sì be ùnjì ẹ̀'yìngará àkó
 Múngú adrípì idrí rú rī gāzú sī ku.

13 'Bo ù'dù cére, lē ìmi ríkí ìmi ẹ̀sì ìmbá
 ìmi àsámvú gé sī, sá cére sī, lē ìmi ìmbáki
 ìmi ẹ̀sì, 'bá àzi á fi rī ùnjìkányá mì ù'bāapi
 rī agá Múngú rī gāzú ku.

14 'Bá ùtèkí dō tã rī mužú pìrì, àzini
 'bá tukí dō pá tìtì ẹ̀sì 'bāzú Múngú drīgé
 cìngbá cazú ùdù gé, sū 'bá ní 'bāa drìdrì
 rī tìjì, 'bá ìmù adrí 'bá Kúrísitò vé ní.

15 Sū ì ní 'yoó drìdrì rī tìjì,
 "Ándrū, ìmi yìkí dō ù'dùkọ́ Múngú vé rī,
 lē ìmi 'bāki ẹ̀sì tete,
 sū ìmi ẹ̀'bípìjì ní ẹ̀sì tete 'bāa ma gāzú rī tìjì
 ku."

16 'Bá tã rī yì'ba rá, gō'ba tã Múngú vé rī
 ọ̀wù'ba rá rī à'di pì? Adrí 'bá Mósè ní ìjì
 ifúú àngù Ẹ̀jèpétò vé rī agásì rī pi kuyé?

17 Múngú ẹ̀ ẹ̀sì ve ìlì pùkù sù á'di pì ní?
 Ẹ̀sì ní ve nyo 'bá ùnjìkányá 'o'ba, ùdrà'ba
 àngù á'wí cinyáfá rú rī agá rī pi ní kuyé?

18 Múngú sō ùyō á'di pì ní 'yozú kīnī,
 kọ̀pì ícókí fíi mužú ìvé vūrā uvuzú rī
 gé ku? Adrí 'bá ìrivé tǎmbì njò'ba gí rī pi
 kuyé?

19 'Bá nìkí á má rá 'yozú kīnī, kọ̀pì ní tã
 Múngú vé rī ẹ̀'yìjì kuyé rī sī, sèzú Múngú
 ní kọ̀pì á'yìzú fízú vūrā ìvé rizú uvuzú rī
 gé kuyé àní.

*Múngú rí ìvé 'bá rí pi à'yì mù uvungará
 gá rá*

1 Nóni Múngú ẹ̀jì 'bá ní kīnī, 'bá ícókí
 fíi mužú vūrā ìvé rizú uvuzú rī agá
 rá. Kúru lē 'bá ndrekí múké, 'bá àzi ìmi
 àsámvú gé 'dìgè, á api rī uvungará 'dìri sī
 ku.

2 'Bá yìkí ù'dùkọ́ múké ì ní ùlùú 'bá ní
 rī rá, sū ọ̀tù 'bá Ísèrélè vé rī pi ní ù'dùkọ́
 múké rī yìjì rá rī tìjì. 'Bo ù'dùkọ́ kọ̀pì ní yìjì
 'dìri ìndré kọ̀pì mìlé gá ẹ̀jì àkó, á'diàtāsìyá
 kọ̀pì ní ẹ̀'yìjì kuyé rī sī, kọ̀pì gāki tã Múngú
 vé rī sī.

3 Nóni 'bá Yèsù rí ẹ̀'yì'ba gí nō'bée, 'bá fí
 mužú vūrā Múngú vé rizú uvuzú rī agá
 rá. Múngú átá 'bá 'i gā'ba sī rī pi vé tã
 kīnī,

"Mā 'a ní veé gí rī sī, má ní ùyō sōzú, má
 kīnī,
 'Kọ̀pì ícókí fíi vūrā mávé uvuzú rī agá ku,"

átá Múngú á údé dō uvungará rī vé tã ìri
 ní 'bù pi gbìzú vù be rī gé 'dāá.

4 Búkú Múngú vé rī lù tã ù'dù ẹ̀zìrì vé rī
 'dìni kīnī, "Kúru ù'dù ẹ̀zìrì gé, Múngú ní
 uvuzú."

5 Múngú ẹnđì tã 'i ní átá drìdrì 'dàri dđì
 kīnī, "Kọ̀pì ícókí fíi vūrā mávé uvuzú rī agá
 ku."

6 'Bá ọ̀rùkọ'bée ícókí fíi mužú vūrā
 Múngú vé rizú uvuzú rī agá rá, 'bo 'bá
 ù'dùkọ́ múké rī yì'ba drìdrì rá rī pi, kọ̀pì
 fíkí mužú uvuú vūrā Múngú vé rizú uvuzú
 rī agá kuyé, á'diàtāsìyá kọ̀pì gāki ù'dùkọ́
 múké Múngú vé ì ní ùlùú rī yìgá sī.

7 Múngú gō ù'dù ázi ipèé dđì 'bá rī pi ní
 fízú mužú uvuzú ìvé vūrā uvuzú rī gé, ù'dù
 'dìri àndrū rī. Gō ìlì 'dujì áco, Múngú gō
 átá 'bāgú Dāwùdì* ní sū 'i ní átá drìdrì rī
 tìjì kīnī,

"Ándrū sī, ìmi yìkí dō ù'dùkọ́ Múngú vé rī,
 lē ìmi 'bāki ẹ̀sì tete ku."

8 Yósūwā* á sè té dō kọ̀pì ní uvungará rá,
 Múngú ícókí té góó uvungará drìdrì 'dìlé rī
 vé tã 'yoó dđì ku.

9 'Bo ù'dù ázi drì anigé vúlé 'dìi'dì 'bá
 Múngú vé rī pi ní ìmùzú uvuzú ní, sū
 Múngú ní uvuú ù'dù ẹ̀zìrì* gé rī tìjì.

10 'Bá fìpì mužú uvuúpi vūrā Múngú ní
 rizú uvuzú rī agá rī, ìri kpá mužú uvu ẹ̀jì 'i

3:11 3:11 Sāwúmā 95:7-11 3:15 3:15 Sāwúmā 95:7-8 4:3 4:3 Sāwúmā 95:11 4:4 4:4 Í d'óngará 2:2 4:5
 4:5 Sāwúmā 95:11 * 4:7 4:7 Dāwùdì: Múngú ipè Dāwùdì rí adríi 'bāgú Ísèrélè rí pi vé ní, ẹ̀jì kīnī, 'bāgú ù'dì
 rí ìmù ifú ìrivé úyú agá, ìri mālùngá rí rù mužú 'dání'dání, 'bāgú rí Yèsù Kúrísitò 'i. 'Í lā Sāwúmā 132:11-12. Tìkí
 Dāwùdì rí ìsù àkùdè ìlì rí ca ẹ̀lífù àlu (1,000) gí, ìlì 'dàri gé, ìsù tìkí drì Yèsù Kúrísitò rí kuyé. 'Í lā 1 Sāmùélè 16-30; 2
 Sāmùélè 1-24; 1 'Bāgú 1-2. 4:7 4:7 Sāwúmā 95:7-8 † 4:8 4:8 Yósūwā: Mósè ká drāá gí, Múngú ipè Yósūwā rí
 'bá rí pi ẹ̀ drì koó mužú àngù Kānānā vé rí gé. 'Í lā Wùngará 17-24; Yósūwā 1-24. ‡ 4:9 4:9 Múngú uvu ù'dù ẹ̀zìrì
 gé: Múngú gbi ngá rí pi àrèvú cére 'du caá ù'dù áziyá, ù'dù ẹ̀zìrì ní gé, ìri ní kúru uvuzú. 'Í lā Í d'óngará 2:2.

ní ngaa rī ā vùdrī gé, sū Múngú ní uvuú ívé èjī ngaa rī ā vùdrī gé rī tñi.

11 Lē 'bā ũ' bīkī ũkpō sī fī muų vūrā Múngú ní údé uvungará vé rī gé 'dāá. 'Bo 'bā gākī dō tā Múngú vé rī sī sū 'bā Īsērélē vé rī pi ní gāá rī tñi, 'bā ícókí fī muų vūrā uvungará vé rī gé 'dāá ku.

12 Ā' diātāsīyā tī Múngú vé rī, ĩri idri rú, ĩri ũkpō be. Cī sū ĩlī cīpi cici rī tñi, ĩri fī 'bā èşī agā, āzini 'bávē ĩndrī agā, ĩri úfī 'bā fā agāsī, āzini úsō 'bā fā agā rī agāsī, ĩri tā 'bā ní rīi ũsūų 'bā èşī agā rī pi i'da céré āmvé.

13 Tā āzi ĩ ní ícō ũzūų Múngú sī bā ni 'dāáyo. Ngā ārēvú céré i'da 'i kú Múngú èndrētī gé āmvé. 'Bā ímų pá tu tā 'bā ní 'oó rī ũlú Múngú èndrētī gé 'bā tī sī.

Yēsū ri átálágú āmbúgú

14 Kúru Yēsū Múngú Mvópī ní adrii 'bávē átálágú āmbúgú, ĩri ní fī muų adrii Ètépī Múngú vúgá 'bū gé 'dālē rī sī, lē 'bā tukī pá tītī 'bávē è' yīngará agā.

15 Yēsū 'bávē Átálágú āmbúgú 'dīri nī 'bávē ũkpō ākō rá, ĩrivé èşī nō 'bávē ũnjikānyā ā tā sī rá. 'Ŭ' bīkī ĩri létī be āndīāndī, sū ĩ ní 'bā ũ' bīī rī tñi, 'bo 'o ũnjikānyā kuyé.

16 Lē 'bā 'okí ũrī sī ku fizú muų Úpī Múngú èşī be múké rī vé vūrā mālūngā ruų rī gé 'dāá, ānī ā 'bā rī èşī ĩdríkīdri āzini èşī múké, sā 'bā ní ĩzākoma lēzú rī gé.

5

1 Átálágú āmbúgú rī, ĩ ĩri ĩpē ívé 'bā rī pi āsāmvú gé, ĩri èjī nga 'bā rī pi āsāmvú gé, rī tā 'bā rī pi vé rī ũlú Múngú ní. Èjī ĩrivé rī rizú rōbōñō zāzú, āzini rizú ngā 'bā rī pi ní sēé rī 'duų sezú Múngú ní, ũnjikānyā kōpivé rī ũjīzú.

2 'Bā adriipi átálágú āmbúgú rú rī, ĩri èşī 'bā mādā rizú 'bā tā nī 'bā ámá' bā ku, ĩ ní kōpi ē mī ũ' bāá fī ũnjikānyā 'oó rī pi ē ĩzā kozú, ā' diātāsīyā ĩri ũkpō ākō, ĩri 'bā ũnjikānyā 'oópi ĩndī ni.

3 Tā 'dīri sē ĩri ní rizú rōbōñō zāzú ívé ũnjikānyā ũjīzú, āzini 'bā rī pi vé ũnjikānyā ũjīzú ānī 'dī.

4 'Bā āzi ícō 'i ĩpēé adrii átálágú āmbúgú ní rú ē ĩnjīkī rī 'i ānī 'dīni ku, Múngú rī ĩri zī èjī rī gé nī, sū Múngú ní Āronā rī zī rī tñi.

5 Kúrisitō íngú 'i 'yozú kīnī 'i átálágú āmbúgú 'dīni kuyé. Múngú 'yo ĩri ní kīnī, "Mi Mvā má vé ni, āndrū sī ma mí Ètépī."

6 Múngú gō 'yoó dī kīnī,

"Mi adrii átálágú rú muų nyonyo,

sū Mēlēkīzēdēkē* ní adrii átálágú rú rī tñi."

7 Yēsū ní adringará gā nyōókú drīgē nōgō rī gé, mā Múngú rī, ngo Múngú èndrētī gé ĩzāngā ĩzāngā rú, Múngú ĩ pa rī 'i drā agāsī bēnī. Múngú yī ĩrivé zīngará rá, ĩri ní 'i 'bāá vūgá Múngú èndrētī gé, ĩri ĩnjī rī sī.

8 Yēsū ā adrii dō Mvā Múngú vé ni drāāsiyā, ĩzāngā ĩri ní nyaá rī agā, 'du tā Múngú vé rī ngaa céré rá.

9 ĩzāngā Yēsū ní nyaá rī agā, Múngú mīlē gā 'dāá, Yēsū rī átálágú āmbúgú múké ni, ĩri 'bā céré ĩrivé tā 'du' bā ngā' bā rī pi pa ívé ũnjikānyā agāsī muų 'dāni' dāni.

10 Múngú ĩpē ĩri ímų adrii átálágú āmbúgú sū Mēlēkīzēdēkē tñi.

Ā 'deki ũnjikānyā agā ku

11 Tā kárakarā anigé 'bā ní kōdō lēé ũlú ĩmi ní, 'bo tā rī vé ũlūngará mbamba, ícō fī ĩmi drīgē ku.

12 ĩmivé è' yīngará agā, ĩmi ulá fī drī kuyé, ĩmi té kōdō ĩmi ògūpi ĩmbá tā Múngú vé rī sī nī. 'Bo ĩmi lēkī ē ĩmbáki ĩmi ní tā Múngú vé rī sū 'bā riipi Múngú vé tā 'dópi ũnjīpi ú' dī rú rī tñi, ĩmi ĩndrēkī sū ũdēnā ĩ ní tīi ú' dī rú riipi bā ndrūupi áyu, ínyā ũkpō ũkpō ní nyaápi ku rī tñi.

13 'Bā riipi bā ndrūupi ndrūndru rī ĩndré sū ũdēnā tñi, nī tā pi rī ámá be ku.

14 'Bā mba' bā ícō' bā gī rī pi rī ínyā ũkpō ũkpō rī nya nī, ā' diātāsīyā kōpi nīkī tā múké pi āsāmvú acóo tā ũnjī be gī.

6

1 Lē 'bā áwíkí adrii sū 'bā riipi 'dópi tā Kúrisitō vé rī ũnjīpi ú' dī rú rī tñi ku, lē 'bā adriki sū 'bā mbaápi ícōpi gī rī tñi. Lē 'bā rikí 'yēnā rīi ĩmi ĩmbá èşī újāngará ũnjikānyā 'bā jīipi fiipi drā agā rī vé tā sī, āzini tā Múngú rī è' yīzú rī vé tā sī dīi ku.

2 Lē 'bā rikí ĩmi ĩmbá bātízimú vé tā sī, drī tñngará vé tā sī, 'bā ũdrā' bā gī rī pi vé íngāngará gōzú ĩdri rú rī vé tā sī, āzini tā Múngú ní ímų lī 'bā rī pi drīgē muų 'dāni' dāni rī vé tā sī dīi ku.

3 Múngú á' yī dō rá, 'bā ĩmi ní tā urukō' bēe ĩmbá muų rá.

4 'Bā ĩ ní tā Múngú vé rī ũlú kōpi ní gī, āzini ĩndrī Uleterē rī ní kōpi ású gī rī pi, 'dēkí dō ívé è' yīngará agāsī gī, 'bā āzi gō kōpi ĩjī èşī újā dīi ku.

5 Ŭ' dūkō múké Múngú vé rī, kōpi ĩsūkī ũnyī ní rá, kōpi nīkī ũkpō Múngú vé ũmvúlēsī ímųzú tā 'oó drīdrī 'dīlē rī ámá rá.

5:5 5:5 Sāwūmā 2:7 * 5:6 5:6 Mēlēkīzēdēkē: Mēlēkīzēdēkē rī 'bāgú Sālēmú vé ni, sē tākiri Ābūramā ní nī. 'Í lā f' dōngará 14:18-20; Ebèrè 7:1-17. 5:6 5:6 Sāwūmā 110:4

6 'Bá 'díní 'dì' bée kúkí dō gārā gá gí, 'bá àzì gō kòpì ìjì èsì újá ñjì ku. Tā kòpì ní ríí 'oó 'dìrì, ìrì adri sù kòpì ní ríí Múngú vé Mvā gbāá gōō pèti alambaku sīgè ñjì rì tñjì, kòpì rì drìnjá sē ìrì ní 'bá rì pi èndrètì gé.

7 Nyōōkú yīgō ní ríí 'dìjì drì ni gé ànyāngā ní kazú ànì kaka rì, nyōōkú 'dìrì, ìrì nyōōkú múké 'bá ómvú 'aapì rì ní. Nyōōkú 'dínì 'dìrì, Múngú 'bá tākírì drì ni gé gí.

8 Nyōōkú ùcékúcé ní dujì amuú 'a ní gé rì, ìrì èjì àkò, Múngú rì ìrì rì rá, ùdù ní, ì ìrì zā ve àcì sī 'dìisì rá.

9 'Bá èdrìpìjì 'bá ómvúpìjì 'bá ní lèlè rì pi, 'bá lèkì lūú ìmì ní 'dínì, 'bá nīkì áamá múké 'yozú kìnì, ìmì rì tā 'bá rì pi ní 'oó pangará ìsùzú ànì rì 'o.

10 Múngú rì tā lì pìrì, tā ìmì ní rizú 'bá Múngú vé rì pi ē Ìzā kozú, àzìni rizú kòpì ē Ìzā kozú mužú ñjì ñjì 'dìrì, ìrì lū kìnì, ìmì rì Ìmivè lèngárá 'da Múngú èndrètì gé, tā ní àwì Múngú agásì ku.

11 Tā àmbúgú 'bá ní lèé rì, lè Ìmivè èsì lèngárá vé 'dìrì à mu drìdrì cìmbgá cazú ùdù gé, ìmì ìsùkì rì ngá múké Múngú ní ùyò ní sōó lèé sèé ìmì ní èsì 'bāzú rì bèsìnì.

12 'Bá lèkì ìmì ā adrikì ùvú rú ku. 'Bá lèkì ìmì 'okì tā rì sù 'bá è'yì' bā gí adri 'bá èsì be mādā ùmvúlèsì ìmú' bā tā Múngú ní èzìjì rì ìsù' bā rì pi ní 'oó rì tñjì.

Tā Múngú ní èzìjì rì

13 Múngú ká tā rì èzìjì Àbūrámā ní, 'bá àzì àmbúgú Múngú ní ícò ùyò sōó ìrì ā rú sī ní ní adrii 'dāáyo rì sī, Múngú ní ùyò rì sòzú Àbūrámā ní 'ì rú sī ùgōgólè rú 'dì.

14 Kìnì, "Ma mí ní tākírì sē, mì ìmú tì ízú ambamba."

15 Kúru Àbūrámā tē èsì mādā sī, ìsù ngá Múngú ní ùyò ní sōó lèé sèé 'í ní rì rá.

16 'Bá rì pi kádō ríi ùyò sōó ùndì ruzú, kòpì rì 'bá àmbúgú ì ndèepì rá ní ā rú èdì ùyò rì sòzú. Ùyò kòpì ní sōó rì, kòpì ñòkì ku, 'bá àzì gō àgátá 'bāā ànì ku.

17 Múngú lè tā 'í ní èzìjì rì 'ìdaa 'bá ìmú' bā tā rì ìsù' bā rì pi ní uletere kìnì, 'í ícò tā 'í ní èzìjì rì ñòó ku. Kúru sò ùyò tā 'í ní èzìjì rì 'dužú ngazú.

18 Múngú sò ùyò, àzìni èjì tā, ícókì tā ñrì 'dì' bée újā ku, à'diātāsīyā Múngú ùlì ùnjò ku. Nóni 'bā ápá' bée 'bā zù' bée Múngú ā pálé gá gí nō' bée, lè 'bā 'bākì èsì rizú tā Múngú ní èzìjì lèé 'oó 'bá ní rì ùtèzú,

tā Múngú ní èzìjì rì pi, kòpì 'bá èsì ìmbá ambamba.

19 Èsì 'bāngárá Múngú drìgè rì, ìrì sē 'bá pá tu títì, sù 'í ní áló ipáá títì rì tñjì. Èsì 'bá ní 'bāā rì, ìrì 'bá jì fi mužú bōngó 'í ní Jó Múngú vé rì ā 'a èlìzú rì* agásì Vūrā Uleteretere Múngú ní rizú adrizú rì agá agalésì 'dāá.

20 Yèsù fi mujì adrii Vūrā Uleteretere rì agá 'dāá 'bá tā sī drìdrì gí. Ìrì nóni átálágú àmbúgú mužú nyonyo, sù Mèlèkizèdèkè tñjì.

7

Átálágú Mèlèkizèdèkè vé tā

1 Mèlèkizèdèkè 'dìrì, ìrì 'bāgú Sālémú vé ní, àzìni ìrì átálágú Múngú àmbúgú 'bá drìgè cérè rì vé ní. Mèlèkizèdèkè pi ìsùkì Ì Àbūrámā be létì gé, ìsù àkùdè Àbūrámā ìbì ìmú è'dì rì ní 'dìjì 'bāgú rì pi ndèzú rì gélésìla, Mèlèkizèdèkè ká Àbūrámā rì ìsù, sē ìrì ní tākírì.

2 Kúru ngá Àbūrámā ní èrì è'dì gélésì rì pi, ngá muđrì agá, 'í'dù àlu ní sèé Mèlèkizèdèkè ní. Rù Mèlèkizèdèkè rì vé ífífí "'Bāgú tā pìrì vé ní," àzìni 'bāgú Sālémú vé ní, ífífí ní "'Bāgú tākírì vé ní."

3 Ìrì ètèpì àkò èndrèpì àkò, ìrì úyú àkò, 'í'dù 'í ní ìrì tìzú, àzìni ìrì ní drāzú rì, 'bá àzì nì kuyé, adri sù Múngú Mvópì tñjì. Ìrì áwì adri ku átálágú rú nyonyo.

4 'Ì ndrekì drì Mèlèkizèdèkè vé àmbúgú ká! 'Bá Ìsèrélè vé rì pi vé è' bìjì Àbūrámā 'í'dù ngá 'í ní èrì è'dì gé 'dāá rì pi, ngá muđrì agá, 'í'dù àlu ní sèé ìrì ní.

5 Tājmbì Mósè vé rì lè atala* úyú Léví vé rì agá rì pi ā sokì ngá Ìvè èdrìpìjì Ìsèrélè vé rì pi drìgè sī. Kòpì ā adrikì dō cérè úyú Àbūrámā vé ni drāāsiyā, kòpivé ngá muđrì agá, lè kòpì è 'í'dúkì àlu ní sèé.†

6 'Bo Mèlèkizèdèkè ā adri dō úyú Léví rì pi vé ní ku drāāsiyā, Àbūrámā vé ngá muđrì agá, 'í'dù àlu ní sèé Mèlèkizèdèkè ní. Mèlèkizèdèkè sē tākírì Àbūrámā Múngú ní tā èzìjì ìrì ní rì ní.

7 'Bá tākírì sèepì rì, ìrì àmbúgú ùkpò be, ndè 'bá tākírì ìsùpì rì rá, 'bá rì pi àrèvú cérè nīkì tā 'dìrì rá.

8 Atala rì' bā ngá muđrì agá, àlu ní u'du' bā rì pi, kòpì 'bá ùdrā' bā ùdrādrā ní pi, 'bo Mèlèkizèdèkè ndè kòpì àmbúgú

6:14 6:14 Í'dóngará 22:17 * 6:19 6:19 Bōngó 'í ní Jó Múngú vé rì ā 'a èlìzú rì: Bōngó 'dìrì èlìkì Vūrā Uleteretere rì pi àsámvú Vūrā Uleteretere rì be rì ànì. Átálágú àmbúgú rì 'yèjā aga fi bōngó rì agásì Vūrā Uleteretere rì agá 'dāá nì, à'diātāsīyā Múngú rì adri Vūrā Uleteretere ñjìjì pòwùpòwù rì agá 'dāá. 'Í lā Lèvìtìkà 16; Mátayo 27:51; Mārākò 15:38; Lùkà 23:45; Èbèrè 6:19-20; Èbèrè 9:1-7. 7:1 7:1 Í'dóngará 14:17-20 * 7:5 7:5 Atala rì pi: 'Bá Ìsèrélè vé rì pi pi àsámvú gé, 'yèjā átálágú rì ròbòñjò zā Jó Múngú vé rì agá 'dāá nì. Atala rì pi rì Ìfù úyú Léví vé rì agá. † 7:5 7:5 Ngá muđrì agá, ìmì rì àlu ní 'í'dù sē: Tājmbì Mósè vé rì 'yo kìnì, lè 'bá Ìsèrélè vé rì pi è 'í'dúkì ngá muđrì agá, àlu ní sèé Múngú ní. 'Í lā Lèvìtìkà 27:30-33; Káláfe 18:21-24; Dètòrònómè 12:5-19; 14:22-29.

sī rā, ā'diātāsīyā lūki 'bá ní kīnī, ĩri adri mužú nyonyo.

⁹ Úyú Léví vé rī pi ri ngá ĩkūnā 'bá rī pi drīgé sī, ngá kōpi ní ĩkūnāā rī, ngá mužđrī agá, 'bá rī pi ālu ni í'dú sē. Ābūrāmā kā ngá ālu mužđrī agá í'dú sēē Mēlēkīzēdēkē ní, adri sū úyú Léví vé ĩfū 'bá úyú Ābūrāmā vé rī agá rī pi ní ngá ālu mužđrī agá í'dú sēē Mēlēkīzēdēkē ní rī tīnj.

¹⁰ ā'diātāsīyā Mēlēkīzēdēkē pi ní ĩ ĩsúzu Ābūrāmā be rī gé, ĩsú ākūdē tīkī đrī Léví ri kuyé, ĩmūkī ĩri tīj vúlē vúlē rú ĩfūu Ābūrāmā vé úyú agá.

Yēsū adri sū Mēlēkīzēdēkē tīnj

¹¹ Tāĭmbj Mósē vé rī 'yo kīnī, 'bá atala rú rī pi ĩfū sūrú Léví* vé rī agá. 'Bo atala rī pi té dō sē 'bá rī pi vé ũnjikānyā ri de rá, ícókí té átálágú āzi sū Mēlēkīzēdēkē tīnj ni lēē đjī ku, átálágú Áronā vé úyú agá rī ca té gí.

¹² Tā ĩ ní rizú átálágú ĩpēzú rī újákí dō gí, lē ā újákí kpá tājmbj rī rá.

¹³ 'Bá 'bá ní ríi tā ni átá 'điri, ĩri 'bávē Úpí 'i. Sūrú ĩ ní Úpí ri tīzú rī agá, 'bá āzi đrī ĩfūúpi ějī ngaápi átálágú rú vūrā rōbōņō zāzú rī[§] gé ni 'dāáyo.

¹⁴ 'Bá ālu ālu nī amá rá 'yozú kīnī, Úpí ĩbī ĩfūu sūrú Yūdā vé rī agá. Mósē 'yo 'i tī sī 'yozú kīnī, átálágú āzi ri ĩbī ĩfū sūrú 'đari agá 'đini kuyé.

¹⁵ Átálágú āzi ĩfū dō Mēlēkīzēdēkē tīnj, 'bá nīkí rá 'yozú kīnī, tā Múngú ní rizú atala rī pi ũpēzú rī újā 'i gí.

¹⁶ Átálágú 'điri ĩpēkí ĩri sūrú ĩrivé rī ā tā sī kuyé, 'bo ĩpēkí Átálágú 'điri, ā'diātāsīyā ĩri ĩmú adri mužú nyonyo.

¹⁷ Būkú Múngú vé rī 'yo 'đini kīnī, "Mi adri átálágú rú mužú nyonyo, sū Mēlēkīzēdēkē ní adrii átálágú rú rī tīnj."

¹⁸ Tāĭmbj ũkū rī 'đukí 'bāā jēlé gá gí, ā'diātāsīyā ícá nóni kú ũkpó ākó, āzini ějī ākó,

¹⁹ ā'diātāsīyā tājmbj Mósē vé rī ícá sēē 'bá rī adrii ũnjikānyā ākó nī ku. 'Bo nóni 'Bá múké rī ícá gí, 'bá ri ěsī 'bā đrī ni gé, ĩri sē 'bá 'bā útrú ānī ĩnyīnā Múngú vúgá.

²⁰ Múngú sō ũyō 'Bá múké 'điri ĩpēzú átálágú rú nī, 'bo atala uruké ĩ ní ũpēē rī pi Múngú sō ũyō ni nī kuyé.

²¹ 'Bo Múngú 'bā Yēsū ri adrii átálágú rú ũyō ĩri ní sōō rī sī, sō ũyō rī 'đini kīnī, "Úpí Múngú sō ũyō rī gí, ícá 'i umí újā ku,

'Mi adri átálágú rú mužú nyonyo.' "

²² Tā Múngú ní ějīj, ĩri ní ũyō ní sōō rī, sē nóni Yēsū ĩjī ũndī múké agaápi rá ni, sō ũyō ũkpó ũkpó kīnī, ā ũtēkí ũndī rī vé tā ũtētē.

²³ Atala kárakará ngakí ějī mužú đrīđrī kuyé, ā'diātāsīyā kōpi ũdrákí úyē.

²⁴ 'Bo Yēsū ri áwí adri mužú nyonyo. Kúru ĩri áwí adri mužú átálá rú nyonyo.

²⁵ Kúru 'bá ĩmú 'bá Múngú vúgá Yēsū ā tā sī rī pi, Yēsū ri kōpi pa ívé ũnjikānyā agásī nyonyo, ā'diātāsīyā ĩri nījī ri Múngú ri mā kōpivē tā sī nī.

²⁶ Yēsū ri átálágú āmbúgú rípi ngá 'bá ní lēē rī sēēpi 'bá ní rī, ĩri uletere, ĩri ũnjikānyā ākó, gūkí ĩri kú tūngú 'bá ũnjikānyā be rī pi āsámuvú gé sī. Múngú jī ĩri mužú adrii vūrā ívé ĩnjīj ĩnjī 'bū gé 'dāā rī gé.

²⁷ Yēsū vé rōbōņō adri sū rōbōņō atala ambugu rī pi ní rīi zāā ú'dú ālu ālu rī tīnj ku. Kōpi ri í'dó rōbōņō rī zā ívé ũnjikānyā ũjzú đrīđrī. Vúđrī ni gé, kōpi kúru rōbōņō 'bá rī pi vé ũnjikānyā ũjzú rī zā ndó. 'Bo Yēsū sē 'i drāā rōbōņō rú vú ālu 'bá rī pi ní céré.

²⁸ Tāĭmbj Mósē vé rī lū kīnī, 'bá rī ā 'o dō ũnjikānyā ĩndī drāāsiyā, ĩ ícá ĩri ĩpē 'bā átálágú āmbúgú ni rú rá. 'Bo Múngú sē tājmbj rī đrīđrī, vúđrī ni gé, ĩri ní ũyō sōzú 'i Mvōpi ri ĩpēzú. Múngú ĩpē ívé Mvā adrii átálágú āmbúgú rī tā be piřī mužú nyonyo.

8

Kúrísitō ri átálágú āmbúgú ũndī ú'dí rī vé rī

¹ Tā ā pá āmbúgú rī, ĩri 'đi, 'bávē átálágú āmbúgú rī mu úri vūrā ĩnjīj ĩnjī rī gé 'bū gé 'dāā Múngú vé đrī ěndēpi gé.

² 'Bākí ĩri ějī ngaā átálágú āmbúgú rú Gākū Múngú vé rī agá. Gākū 'điri, ĩri Jó áda, Úpí Múngú sī nī, adri 'yozú kīnī, 'bá áda sī nī kuyé.

³ Atala ambugu rī pi ārēvú céré, kōpivē ějī rizú fēfē 'duzú sēzú Múngú ní, āzini rizú rōbōņō zāzú. Lē átálágú āmbúgú Yēsū ā sē kpá ngá āzi Múngú ní rōbōņō rú ĩndī.

⁴ Yēsū ā adri té dō nyōqkú đrīgé nōgō anigé, ícá té adrii átálágú rú ku, ā'diātāsīyā atala urukō ótū ĩnōgōsī anigé kōpi ri rōbōņō zā sū tājmbj Mósē vé rī ní 'yoó rī tīnj.

‡ 7:11 7:11 Léví: Atala ĩsērēlē rī pi vé rī ārēvú céré ĩbiki ĩfūu úyú Léví vé rī agá. § 7:13 7:13 Vūrā rōbōņō zāzú rī: Vūrā rōbōņō zāzú ni anigé Jó Múngú vé rī ā bōrō gá 'dāā, átálágú rī rī rōbōņō zā ānī Múngú ní 'bá rī pi trīzú ívé ũnjikānyā agásī. Vūrā ějīngūrú zāzú ni anigé Vūrā Uletere rī gé Jó Múngú vé rī agá 'dāā, átálágú rī rī ějīngūrú zā ānī Múngú ní ũ'đūnjā sī, āzini ũndrēnā sī sē Múngú ri zizú rī gé. 7:17 7:17 Sāwūmā 110:4 7:21 7:21 Sāwūmā 110:4

5 'Bo gākū Múngú vé* kòpi ní rizú èzì ngazú 'a ni gé vù drìgé nōgò rì, i'da ìndrìkíndrì Jò Múngú vé 'bù gé 'dāá rì. Mósè ká í'dó Gākū Múngú vé rì sīj, Múngú átá ìri ní tà ni ùkpò ùkpò kīnī, "Lē mí údé ngá rì pì àrèvú céré sù má ní i'daá mí ní írá Sínáyí vé rì drìgé 'dāá rì tìnjì."

6 'Bo Múngú ìpè Yèsù rì nī, èzì ìri ní ngaa rì ndè èzì atala ùkú 'dā'bée ní ngaa rì rá, à'diātāsīyā ùndī ìri ní ruṣú 'bà àsámvú ícízú Múngú be rì, ìri múké, ndè ùndī ótú ùkú 'dāri rá.

7 Ùndī Múngú ní ruṣú drìdrì 'dāri ā adri té dō múké, Múngú ícò té gōò ùndī āzi ruṣú òjì ku.

8 'Bo Múngú ndre tā 'bá rì pì ní 'oó rì adri múké ku, ìri ní 'yozú kīnī, "Sá āzi rì ímú 'dīí'dī, ma ímú ùndī ú'dí ru 'bá Ìsèrélè vé rì pì be, āzini 'bá Yūdā vé rì pì be.

9 Ùndī má ní lée ruṣú 'dīri adri sù ùndī má ní ótú ruṣú kòpi é'bípìj, má ní kòpi ē drì ruṣú kòpi ìjì ífúú àngú Èjèpétò vé rì agásì rì tìnjì ku, à'diātāsīyā kòpi 'dúkì ùndī má ní ruṣú rì vé tā ngaa kuyé, má adì kòpi má drìgé sī gí, ma Úpí 'i, á 'yo tā 'dīri nī.

10 Ma Úpí 'i, á 'yo nī, ùndī má ní lée ruṣú 'bá Ìsèrélè vé rì pì be rì, ìri 'dīni.

Lókí 'dāri ā vùdrì gé, ma ímú mávé tǎmbj sè fi kòpi ā ùmí gé, āzini ma ímú mávé tǎmbj sī kòpi ē èsì agá.

Ma ímú adri Múngú kòpivé nī, kòpi ímú adri 'bá mávé nī.

11 'Bá āzi gò 'bá 'í gārā gá rì ímbá ku, dōku 'bá āzi gò 'í èdrìpì rì ímbá 'yozú kīnī, 'Mí nṣ Úpí Múngú rì' 'dīni ku, à'diātāsīyā kòpi céré ímú ma nṣ rá, í'dózá 'bá 'i ní ndreé kuú èzì ákò rì pì vùgá cìngbá cazú 'bá ambugu rì pì vù.

12 Ma kòpi trū ívé ùnjikányā agásì rá, á gò kòpivé ùnjikányā ā tā 'bāá áwí má èsì agá ku."

13 Ùndī ú'dí Múngú ní ríí tà ní átá 'dīri lù 'yozú kīnī, ùndī ótú 'i ní ruṣú drìdrì 'dāri nga nóni èzì ku, èsì mādā, ìri ímú adri 'dāáyo.

9

Gākū Múngú vé ì ní rizú ìri ìnjìzú vù drìgé nōgò rì

1 Ùndī drìdrì Múngú ní ruṣú 'bá Ìsèrélè vé rì pì be rì gé, ùtì tǎmbj kòpi ní rizú 'i ìnjìzú nī, āzini kòpi ā adrikí Gākū Múngú* rì ìnjìzú nī be vù drìgé nōgò.

2 Síkì Gākū Múngú vé rì, èlìkì 'a ní ìrì. Gākū rì ā 'a tì gélésì rì, ìri Vūrā Uletere nī, 'bākí aya ì ní údé áci ù'yūzú sù ní gé sī ní kú 'a ní gé 'dāá, āzini 'bākí mísá, 'bākí pánga ì ní sée Múngú ní rì kú mísá rì drìgé 'dāá.

3 Jò rì vé 'a āzi agalésila ì ní 'a ní èlìj bōngó sī cí rì, ìri Vūrā Uleterere nī.

4 Vūrā Uleterere rì agá 'dāá, 'bākí ngá ì ní údé dábù sī rizú èjìngurú zázú nī, āzini 'bākí kpá sòndúkù ùndí vé rì, njòkì rù'ba ní dábù sī. Sòndúkù ùndí vé rì agá 'dāá, ù'bākí ngá á òsùkà caá na, ngá ì ní ù'bāá rì pì, ùdrì ì ní gbíú dábù sī ì ní rizú mánā† 'bázú rì, Àroná vé turé rù'ba be rùpì kú ìbìbì rú rì, āzini írá kpòlò'bu ì ní tǎmbj mùdrì ùndi ruzú rì sù rù'ba ní gé rì.

5 Údékì ìndrìlìkì ìrì mǎlāyíkà vé nī, kòpi ásúkì sòndúkù rì rapá ì ùpelé'bj ā ndúgé, kòpivé ùpelé'bj ē ìndrìkíndrì ózù sòndúkù rizú ùndi ruṣú rì ē drì, vūrā 'dīri átálágú àmbúgú rì ní rizú àrì uyazú 'bá rì pì vé ùnjikányā ùjìzú rì, 'bo ícókì tā rì vé ífífí ùlúú mužú 'dé'dé lókí nōri gé ku.

6 Atala rì pì kádò ngá ì ní ùlāá 'dī'bée ù'bāá 'dīri tìnjì gí, ù'dú céré kòpi rì fi Gākū Múngú vé rì ā 'a tì gélésì rì agá, rì èzì ì ní sée ì drìgé rì nga.

7 'Bo 'yéná átálágú àmbúgú‡ rì fi Gākū Múngú vé ì ní èlìj agalésila Vūrā Uleterere rì agá 'dāá nī, ìlì àlu agá, ìri 'yéná fi vù àlu. Ìri fi mu ànyápá àrì uya ívé ùnjikányā ùjìzú, āzini 'bá rì pì vé ùnjikányā ùjìzú. Ùnjikányā 'bá rì pì ní ríí 'oó 'dīri, kòpi nṣkì amá 'yozú kīnī ì rì ùnjikányā 'o 'dīni kuyé.

8 Tā ì ní ùlāá 'dī'bée sī, Índrì Uleterere rì i'da 'bá ní kīnī, Gākū rì ní drì adrizú

* 8:5 8:5 *Gākū Múngú vé rì*: Múngú èzì Mósè ní kīnī, Mósè ā sī Gākū àngú ā'wí cinyáfá rú rì agá 'dāá, ā 'bākí rì tǎmbj Múngú vé rì 'a ní gé 'dāá, 'bá rì pì á ríkì u'dupù mužú vūrā rì pì gé sī. Sòlómóná sī Jò Múngú vé rì Yèrùsàlémá gá 'dāá, ícókì u'dupù ku. Atala rì pì rì ròbòṅò zà Múngú ní vūrā ìrì 'dī'bée agásì. † Í lā Èzì 7:44-45. 8:5 8:5 Wùngárá 25:40 8:12 8:12 Yèrēmíyá 31:31-34 * 9:1 9:1 *Jò Múngú vé rì*: Jò Múngú vé rì 'yéná àlukúta Yèrùsàlémá gá 'dāá. Atala rì pì 'yéná rì ròbòṅò zà Jò rì agá 'dāá nī, sù tǎmbj Mósè vé rì ní 'yoó rì tìnjì. Múngú rì òjì Vūrā Uleterere rì gé, Jò Múngú vé rì agá 'dāá. † 9:4 9:4 *Máná*: Máná rì ànyāngá Múngú ní ísèé 'bá Ìsèrélè vé rì pì ní rì. Ísè sà kòpi ní adrizú àngú ā'wí cinyáfá rú rì agá 'dāá ìlì pùkù sù rì gé. † Í lā Wùngárá 16:1-36. ‡ 9:7 9:7 *Átálágú àmbúgú rì*: Átálágú àmbúgú rì fi Jò Múngú vé rì agá 'dāá vù be àlu, ìri mu àrì uya Vūrā Uleterere rì agá 'dāá, 'bá Ìsèrélè vé rì pì trüzú ànì ívé ùnjikányā agásì, 'bá Ìsèrélè vé rì pì rì ànyāngá a'bi ù'dú 'dīri gé. † Í lā Lèyítikà 16.

anigé rī gé, zīkī kēṭēṭī ī ní fizú ānī Vūrā Uleteretere rī agá 'dāá rī kuyé.

9 Tā ī ní ũ'ḅīī 'dī'béé, ĩri 'bá ní tā lóki āndrū nōri vé rī ũlū. ĩri lū kīnī, ānyāngā, āzini ngá āri be ī ní rīi sēé zāá Múngú ní rōḅōṅō rú rī pi, ícó 'bá rī' 'bá Múngú rī ĩṅjī' 'bá rī pi ē ẹsī ũjá ícá uleterere ku.

10 Tā ũkū rī, ĩri 'yéná rizú ínyá pi ā tā 'duzú ngazú, ngá mvungará be, āzini rizú tāĩmbī rú' 'bá ũjizú rī ā tā 'duzú ngazú. Tā ī ní ũlūū 'dī'béé céré rizú rú' 'bá nōri vé tā 'duzú ngazú rī. Tā 'dī'béé ímú ī ũjá ícá múké, cĩngbá lóki Múngú ní ímúzú ũndī ũ'dí rī ruzú rī gé.

Kúrisitō vé āri dā rōḅōṅō rú

11 Kúrisitō ká ícá ímú adrii átálágú āmbúgú, ĩjī tā múké vū drīgé nōgó. Gō fīi mujī adrii Gākū Uleteretere 'ḅū gé rī agá 'dāá, Gākū 'dīri 'bá áda sī nī kuyé, āzini adri Gākū vū drīgé nōgó nī kuyé.

12 Kúrisitō fīi mujī adrii Vūrā Uleteretere 'ḅū gé 'dāri agá vū ālu 'bá céré ní. Sē ívé āri dāá 'bá pazú 'bávé ũnjikānyā agāsī nyonyo, adri ndrīī āri sī dōku tī mváná āri sī kuyé.

13 Tāĩmbī Mósé vé rī agá, 'bá ũnjikānyā 'o' 'bá rī pi, ī ndrīī āri uya, dōku tī āri uya kōpi ā rú' 'bá gá sī, āzini ī tī kájōṅá rú nī zā vé úfúrágú rú, ī kōpi ā rú' 'bá fu ānī, kōpi ā rú' 'bá ē ícá rī ule.

14 ĩmi ndrēkí drī ká, āri Kúrisitō vé rī, ĩri 'bávé ũnjikānyā ũjī ndē āri ānyāpá vé rī rá. 'Bo Yēsū rī ũnjikānyā ākō, Índrī Múngú vé adriīpi 'dāni' 'dāni rī vé ũkpō sī, Yēsū sē 'i drāá rōḅōṅō rú Múngú ní, 'bá pazú drā agāsī, 'bá ngakí rī ẹjī Múngú idri rú rī ní.

15 Kúrisitō rī 'bá rī pi āsámvú údé Múngú be nī ũndī ũ'dí ī ní ruṣú rī sī, 'bá Múngú ní zīī rī rī, kōpi ímú tā ī ní ẹzīī adriīpi muzú 'dāni' 'dāni rī ísú rá. 'Bá ũnjikānyā 'o' 'bá ũndī ī ní ruṣú drīdrī gé rī pi, Kúrisitō vé drāngará pa kōpi gī.

16 'Bá āzi ẹjī dō ívé ā' 'bú lēé sēé mváná ívé rī ní, mváná rī ícó drī ā' 'bú rī 'dujī 'í nī ku, ẹtēpi rī drā ũgbále ká.

17 Mváná rī ā' 'bú ẹtēpi ní ẹjīī rī ru ísúzu ẹtēpi drā gī. 'Bá tā rī ẹjīīpi rī dō drī idri rú, tā ĩri ní ẹjīī 'dīri ícó drī ẹjī ngáa ku.

18 Sēzú ī ní ānyāpá āri dāzú rōḅōṅō rú ũndī drīdrī 'dāri ruzú ānī.

19 Mósé ká tāĩmbī rī ũlūū 'bá rī pi ní céré gī, ĩri ní peṭī í'dúzu, ĩri ní ĩḅījī ũdrōzú bāákú ika nī sī peṭī rī sígé, ĩri ní suzú āri tī mváná vé ī ní usaá yīī sī rī agá, ĩri ní uyazú 'bá rī pi ā rú' 'bá gá sī, āzini búkú tāĩmbī vé rī ā rú' 'bá gá.

20 Mósé ní 'yozú 'bá rī pi ní kīnī, "Āri 'dīri Múngú ní ũndī ruzú ĩmi be, ĩri ní 'yoó ĩmi 'dukí tā nī ngaánga rī. S"

21 Mósé ní āri uyazú Gākū Múngú vé rī ā rú' 'bá gá, āzini ngá ārēvú céré ī ní áyú Múngú rī ĩṅjīzú rī pi ā rú' 'bá gá sī.

22 Tāĩmbī Mósé vé rī 'yo kīnī, lē ngá rī pi ārēvú céré ā uyakí āri kōpi ā rú' 'bá gá sī, kōpi ē ícákí rī ule. Āri dā dō kuyé, trūkí 'bá rī pi ívé ũnjikānyā agāsī āluṅáni ku.

23 Ngá Gākū Múngú vé rī agá 'dī'béé, kōpi índrīkíndrī ngá 'ḅū gé 'dāá rī pi vé rī, ī kōpi ũjī ícá ule āri ānyāpá vé nī sī. 'Bo ngá 'ḅū gé 'dāá rī pi, ī kōpi ũjī ícá uleterere āri Yēsú vé rī sī, āri Yēsú vé rī ndē āri ānyāpá vé rī rá.

24 ĩmi nīkí rá 'yozú kīnī, Kúrisitō fīi ẹjī ngáa Gākū Múngú vé 'bá áda nī sīī vū drīgé nōgó rī agá kuyé, Gākū Múngú vé vū drīgé nōgó 'dīri ī da índrīkíndrī Jó Múngú vé 'ḅū gé 'dāá rī vé rī. Kúrisitō fīi Vūrā Uleteretere 'dīri agá 'dāá ọ'dúkúlegúsī, fīi mujī adrii Múngú be trū 'bá tā sī.

25 Yēsú endī 'í fīi 'ḅū gé 'dāá 'i sēé drāá dīī dīī sū átálágú āmbúgú rīpi 'i endīpi úfīpi dīī dīī Vūrā Uleteretere rī agá 'dāá ílī ālu ālu, rīpi ānyāpá āri uyaápi rī tīnī kuyé.

26 Tā rī ā adri té dō 'dīri tīnī, Kúrisitō rī té 'i endī sē 'dī drā dīī dīī í'dózu lóki ī ní vū rī ghizú rī gé 'dāá. 'Bo ĩri ní adrii sū 'dīri tīnī kuyé rī sī, ímú 'yéná vū ālu lóki ũdū vé rī gé, ímú 'i sēé 'dīī drāá rōḅōṅō rú 'bávé ũnjikānyā ā de rī ānī.

27 Vū drīgé nōgó, 'bá rī drā 'yéná vū ālu, 'bá rī drā dō gī, ī kúru írivé tā lī.

28 ĩri 'dīni, Kúrisitō drā kpá vū ālu, 'bá kárakará pi vé ũnjikānyā ā de rī ānī. ĩri gō ímú dīī, ĩrivé ímúngará 'dīri adri 'yozú kīnī, ĩri ímú ũnjikānyā sē de 'dīni ku, ĩri ímú 'bá rī' 'bá ĩri ũtē' 'bá rī pi pa ívé ũnjikānyā agāsī.

10

Kúrisitō drā rōḅōṅō rú vū ālu 'bá rī pi ní céré

1 Tāĩmbī Mósé vé rī, ĩri índrīkíndrī tā múké ímúpi drīdrī 'dilé rī vé rī. Tāĩmbī 'dīri adri tā múké ímúpi rī kuyé, ā'diātāsīyā rōḅōṅō ī ní rīi zāá ílī āpi 'dīri, ícó 'bá ímú' 'bá Múngú rī ĩṅjī' 'bá rī pi vé ũnjikānyā ũjīī deṣe kōpi ā rú' 'bá gá sī céré ku.

2 Rōḅōṅō ī ní rīi zāá 'dīri ā ũjī té dō 'bá rī' 'bá Múngú rī ĩṅjī' 'bá rī pi vé ũnjikānyā uleterere rá, gókí té rīi rōḅōṅō āzi zāá dīī dīī

§ 9:20 9:20 Āri 'dīri Múngú ní ũndī ruzú ĩmi be rī: Āri 'dīri 'bá rī pi vé ũnjikānyā ũjī, ĩri sē kōpívé ũndī Múngú be rī adri múké. 'Bá Ísērélé vé rī pi ríkí tī, āzini ndrīī zāá Múngú nī rōḅōṅō rú, ā ũjī rī ívé ũnjikānyā, ī adriki rī ule. Rōḅōṅō ī ní zāá 'dīri ī da Yēsú vé drāngará peṭī alambaku sígé sū Kābīlō Mvā Múngú vé rī tīnī rī. Āri Yēsú vé dāapi rōḅōṅō rú 'dīri, ĩri 'bá céré ĩri ẹ'yī' 'bá gī rī pi trū ívé ũnjikānyā agāsī. 'Í lá Wūngará 24:8; Lẹyītīká 16:11-19; Mátayo 26:28; Mārākō 14:24.

ùnjìkányà ùjìzú àní ku, í té 'bá Múngú ri ìnjì 'bá rí pi vé ùnjìkányà ùjì vù álu, kòpì gòkí té rí ùnjìkányà ā tā ùsùú ðjì ku.

³ Ròbòṅṅò ì ní ríí zāá ìlì àpí 'dìrì lù kìnì, ùnjìkányà anigé,

⁴ à 'diātāsīyā tì ágò àrì dòku ndrìjì àrì ícò ùnjìkányà ùjìí ku.

⁵ Kúrísítò ká ìmù vù drìgé nògò, 'yo Múngú ní kìnì,

"Ngá mí ní lèé má vùgá rí adri ròbòṅṅò zāngará, àzini ànyāngā sēngará kuyé,

'bo mí lè má sē má rù 'bá ròbòṅṅò rú áyu.

⁶ Ròbòṅṅò ì ní ríí zāá, àzini ngá urukò ì ní ríí sèé ùnjìkányà ùjìzú rí,

sē mí ní àyìkò ku.

⁷ Má ní kúru 'yozú, 'Ma anigé, Múngú, ma ícò tā mí ní lèé rí 'o rá,

sù ì ní sī Búkù Múngú vé rí agá rí tìjì. '

⁸ Yèsù ní 'yozú Múngú ní kìnì, "Ròbòṅṅò ì ní ríí zāá rí, àzini ànyāngā ā fífí ì ní ríí sèé ùnjìkányà ùjìzú rí mí à 'yí ku, dòku mí adri àní àyìkò sī ku," 'Bo tājmbj Mósè vé rí lè ā 'okí tā rí 'dìni.

⁹ Yèsù ní 'yozú Múngú ní kìnì, "Ma nò, má ìmù tā mí ní lèé ā 'okí rí 'dùú ngaá." Yèsù ku lètí drìdrì ì ní ríí zāá ròbòṅṅò zázú 'dàri rá, 'dùú 'dú rí èzì ngazú áyu.

¹⁰ Yèsù Kúrísítò ní tā Múngú ní lèé ā 'okí rí 'dùú ngaá, Ìrì ní 'i sèé drāá vù álu 'bá tā sī rí sī, sē 'bá ní adrizú àní ule nò.

¹¹ 'Dùú álu álu, atala rí pi rí pá tu uru sī rí ròbòṅṅò èndì zā, ròbòṅṅò kòpì ní ríí èndìjì zāá 'dìrì ùnjìkányà dè àní ku.

¹² 'Bo Kúrísítò sē 'i drāá ròbòṅṅò rú 'bá rí pi vé ùnjìkányà ùjìzú àní vù álu, nóni mu úrì Múngú vé drì èndèpì* gélésìla.

¹³ Ìrì adri 'dālè cìmgbá Múngú ní ìmùzú sèzú Ìrì ní ívé arì 'ba rí pi 'bázú 'i á pālè gá rí gé.

¹⁴ Ìrìvé drāngará vù álu ròbòṅṅò rú rí sī, oyu 'bá ùnjìkányà agá rí pi, újā kòpì adri 'bá Múngú vé ní muzú nyonyo.

¹⁵ Drìdrì ní, Ìndrì Uleterè rí lù 'bá ní tā 'dì 'bée ní kìnì,

¹⁶ "Ma Úpì 'i, á 'yo ní, ùndì má ní lèé ìmù rùjì kòpì be rí, Ìrì 'dìni,

sā ní kādò ícò, ma mávè tājmbj sē fi kòpì ā umí gé, ma mávè tājmbj sī kòpì ē èsì agá."

¹⁷ Ìndrì Uleterè rí gò 'yoó kìnì, "Kòpìvé ùnjìkányà, àzini tā ùnjì kòpì ní 'oó rí

á gò tā ní 'bāá má èsì agá ku."

¹⁸ Múngú trù dō 'bá rí ùnjìkányà agásì gí, ícò ròbòṅṅò sèé zāá ùnjìkányà ùjìzú ku.

Lē 'bā útrúki 'bā mujì ìnyiná Múngú vùgá 'dāá

¹⁹ Má èdrìpìjì má ómuvùpìjì, àrì Yèsù vé dāápi rí sī, 'bá nóni ícò fi ca Múngú èndrètì gé Vürā Uleteretere rí agá 'bù gé 'dāá ùrì ákò.

²⁰ Yèsù vé drāngará zì 'bá ní lètí 'dú idri vé rí ní, sē 'bá ícò fi bòngò ì ní Jò Múngú vé rí ā 'a èlìzú rí agásì, muzú Vürā Uleteretere ì ní ìnjì ìnjì rí agá 'dāá rá.

²¹ 'Bá átalágú àmbúgú adriipi Jò Múngú vé rí drìgé 'bá àmbúgú rú ní be, Ìrì 'bá Múngú vé rí pi drìgé 'bá àmbúgú rú ní.

²² Lē 'bā útrúki 'bā mujì ìnyiná Múngú vùgá 'dāá, 'bā 'bāki èsì cére drì ní gé, ùjìkì ùnjìkányà 'bá èsì agá rí Yèsù vé àrì sī gí, 'bá èsì ícà nóni ule gí, àzini ùjìkì 'bá rù 'bá yìjì ule ní sī gí.

²³ Lē 'bā 'bāki èsì tā 'bá ní 'yoó 'bá è 'yìkì gí rí drìgé, à 'diātāsīyā 'bá nìkì rá 'yozú kìnì, Múngú rí tā 'i ní ùyò ní sòó gí rí 'dù nga rá.

²⁴ Lē 'bā 'bāki úvá rizú 'bā ìzā kozú 'bá àsámuvú gé sī, lē 'bá lèkì 'bá lèlè, 'bá 'okí tā múké muzú áyu.

²⁵ 'Bá urukò 'bée lèkì ì umú ríí Múngú rí ìnjì ku, 'bo lè 'bá 'okí sù kòpì ní ríí 'oó rí tìjì ku. Lē 'bá rikì 'bá umú 'bá ìmbá 'bá àsámuvú gé sī, 'bávè è 'yìngará á adri rí àní ùkpò ùkpò, à 'diātāsīyā ìmi nìkì rá 'dù Yèsù vé ìmvìzú rí ícà ìnyinájá gí.

²⁶ 'Bá áwíki dō ríí ùnjìkányà 'oó muzú àkà, ìsúzá 'bá nìkì tā áda Yèsù vé rí gí, ròbòṅṅò àzì ícòpì 'bávè ùnjìkányà ùjìpì ðjì ní 'dāáyo.

²⁷ Tā ìmùpì 'i ngaápi rí, Ìrì tā ùkpò ùkpò ùrì sèépi ní, Múngú rí ìmù tā lì ívé arì 'ba rí pi drìgé, Ìrì kòpì 'dù 'bè vé àcì cípì kú nyálù rí agá.

²⁸ 'Bá rí gá dō tājmbj Mósè vé rí 'dugá ngagá sī, 'bá Ìrì dòku 'bá na tòkì dō Ìrì, 'bá 'dì 'bée dō èsì Ìdrìkìdri ákò, ì 'bá 'dìrì 'dì drá rá.

²⁹ 'Bá Múngú Mvòpì rí owùpì owùowù, àzini ùndì ì ní ùyò ní sòó rí vé àrì dāápi 'bá ùjìpì ule rí owùpì rí, ì Ìrì Ìrìñā ùnjì ùnjì 'bá Mósè vé tājmbj gāápi sī rí vé rí ndè. 'Bá 'dìni 'dìrì owù Ìndrì Uleterè Múngú vé èsì múké rí 'dāápi 'bá ní rí.

³⁰ 'Bá nìkì Múngú tā rí 'yoópi rí rá kìnì, "Ma ìmù tā 'dìrì ùfè ní," gòkì kpá 'yoó ðjì kìnì, "Úpì rí ìmù tā lì ívé 'bá rí pi drìgé ní."

³¹ Kòpìvé bāá kādò ìmù 'deé Múngú ìdri rú rí drìgé, kòpì ìmù Ìzāngá nya aga rá.

10:7 10:7 Sāwumá 40:6-8 10:8 10:8 1 Sāmùlèlè 15:22-23 * 10:12 10:12 Drì èndèpì rí: Drì èndèpì vé ìfífí, Ìrì vürā Múngú vé ì ní ìnjì ìnjì rí, àzini vürā ùkpò sèzú rí. 10:16 10:16 Yèrèmiyá 31:33 10:17 10:17 Yèrèmiyá 31:34 10:30 10:30 Dètòrònómè 32:35 10:30 10:30 Dètòrònómè 32:36; Sāwumá 135:14

³² Lè ìmi àwíkí Ìzàngā Ìmi ní ọ́tú nyaá káràkàrá lókí ìmi ní Yésù ri ẹ̀'yi'zú rí gé, ìmi ní pá tuzú títí ìmivé ẹ̀'yi'ngàrá agá 'dàri sí ku.

³³ Sà 'dàri gé, ríkí ìmi u'daá, àzini ríkí ìmi ọ̀çùjú 'bá b̄tríká rí pi endrẹ̀tí gé, ìmi adíkí kpá ìmi sèé ríi Ìzàngā nyaá 'bá Yésù ri ẹ̀'yi' 'bá gí, Ìzàngā nya 'bá 'dā'béé be trú.

³⁴ Ìmi ríkí Ìzàngā nyaá 'bá í ní ù'yi' jó agá 'dā'béé be trú. Ká ìmivé ngá upaá ìmi drìgè sí, ìmi ríkí adrii àyíkò sí, à'diātāsīyā ìmi n̄kí rá 'yozú kīnī, ngá múké múké ìmivé agaápi rá ní pi anigé, adri' 'bá mužú nyonyo ní pi.

³⁵ Ẹ̀sì ìmi ní 'báá Múngú drìgè 'd̄iri, lè ìmi kúkí ku, í ìmú ìmi ùfè aga rá.

³⁶ Ìmi dō ri ẹ̀zì Múngú ní lèé rí nga, lè ìmi úmbéki ẹ̀sì ẹ̀zì rí à ngangará gá, ìmi ícò ngá Ìri ní ezi' rí Ìsú rá.

³⁷ Kādō adrii lókí mādā ã vùdr̄jé gé, "Bá riipi ìmúpi rí ícò áwí ku, Ìri ìmú mbèlènjá.

³⁸ Mávè 'bá tã 'oópi p̄iri rí, Ìri tã 'o p̄iri, Ìri ní ma ẹ̀'yi' gí rí sí, 'bo 'bá rí újā dō 'i gōó vúlé, má adri Ìri sí àyíkò sí ku."

³⁹ 'Bo 'bá adriki sū 'bá í újā 'bá gō 'bá vúlé, àv'í 'bá létí sí gí rí pi t̄inj ku, 'bá 'bāki ẹ̀sì Múngú drìgè, 'bá n̄kí rá Ìri 'bá pa rá.

11

'Bá Múngú ri ẹ̀'yi' 'bá gí rí pi vé tã

¹ Ádarú ẹ̀'yi'ngàrá ri sè 'bá ẹ̀sì 'bá tã 'bá ní ndrèé kuyé rí drìgè.

² 'Bá ẹ̀'bípi' dr̄dr̄ 'dā'béé ní Múngú ri ẹ̀'yi' gí rí sí, sè Múngú adri k̄opi sí àyíkò sí.

³ 'Bá ní Múngú ri ẹ̀'yi' gí rí sí, sè 'bá n̄kí á má rá 'yozú kīnī, Múngú gbi 'bū pi vū be nī, ri átá t̄i sí. 'Bá n̄kí kpá á má rá 'yozú kīnī, Múngú í ní r̄p' 'bá ní ndrèé ku rí gbi ngá àrèvú céré 'bá ní rii ndrèé 'd̄i'béé nī.

⁴ Èbèlè ní Múngú ri ẹ̀'yi' gí rí sí, sè Múngú ní r̄b̄b̄h̄jé múké ndè Káyīnā vé rí rá. Ẹ̀'yi'ngàrá sí, Múngú à'yi' kīnī, Èbèlè ri 'bá p̄iri, à'diātāsīyā Múngú à'yi' Èbèlè vé ngá sèé 'í ní rí rá. Èbèlè ã drā dō gí drāāāsīyā, Ìrivé ẹ̀'yi'ngàrá sè n̄oni 'bá ri ẹ̀sì 'bá Múngú drìgè.

⁵ Ènóká ní Múngú ri ẹ̀'yi' gí rí sí, drā kuyé, Múngú 'd̄u Ìri mužú 'bū gé 'dāá idri rú, 'bá àzi gō Ìri ndrèé kuyé, à'diātāsīyā Ìrivé ẹ̀'yi'ngàrá sè Múngú ní àyíkò.

⁶ 'Bá rí ẹ̀'yi' dō Múngú ri kuyé, Múngú adri Ìri sí àyíkò sí ku. 'Bá rí lè dō Múngú ri n̄jī, lè ẹ̀ ẹ̀'yi' 'yozú kīnī, Múngú ri anigé. 'Bá Múngú ri ẹ̀'yi'p̄i ẹ̀sì be céré rí, Múngú ri Ìri ní àndèma sè rá.

⁷ Nūwā* ní Múngú ri ẹ̀'yi' gí rí sí, yi tã Múngú ní átá 'í ní, ìmúpi 'i ngaápi ùnjí, Ìri ní dr̄i ndrèé 'i m̄i sí kuyé rí rá. 'D̄u tã Múngú ní lūú 'í ní rí ngáá rá, údé k̄ulúmgbā m̄òngú ívé 'bá 'b̄et̄i ásámvú gé rí pi pazú àní drā sígè sí. Nūwā ẹ̀'yi' Múngú rí rá, líkí tã 'bá vū dr̄igè n̄gō rí pi dr̄igè. Múngú 'd̄u Ìri 'bāá adrii 'bá p̄iri, Ìri ní Múngú ri ẹ̀'yi' gí rí sí.

⁸ Àbūrāmā ní Múngú ri ẹ̀'yi' gí rí sí, Múngú ká Ìri z̄ij, à m̄u adrii àngū 'í ní lèé ìmú sèé Ìri ní rí gé 'dāá, à'yi' m̄u vūrā 'í ní n̄jī kuyé 'd̄ari gé rá.

⁹ Àbūrāmā ní Múngú ri ẹ̀'yi' gí rí sí, 'de m̄u adrii jākā rú àngū Múngú ní ezi' Ìri ní 'd̄ari rí agá rá. S̄i gākū, ri adrii 'a ní gé, Ìsākā† pi Yökóbū‡ be ríkí kpá adrii gākū agá. Múngú ezi' kpá Ìsākā pi ní Yökóbū be kīnī, 'í ìmú àngū àlu àlu 'd̄iri sè k̄opivé 'bá rí pi ní.

¹⁰ Àbūrāmā 'bá ẹ̀sì rizú k̄ur̄jé Múngú ní tã ní ùt̄ij, Ìri ní s̄ij, adriipi mužú nyonyo 'd̄ari ütèzú.

¹¹ Àbūrāmā pi ùkú ní Sárā be ã dèkí dō ícá àrākā rú gí drāāāsīyā, àzini Sárā vé lí mvá t̄izú rí aga dō gí drāāāsīyā, k̄opi ní Múngú ri ẹ̀'yi' gí rí sí, tã Múngú ní ezi' rí sí, sè k̄opi t̄iki mvá rá. Àbūrāmā 'bá ẹ̀sì Múngú drìgè kīnī, Múngú ri ícò tã 'í ní ezi' rí 'd̄u nga rá.

¹² Àbūrāmā ní dèé ícá àrākā rú gí rí sí, Ìrivé s̄a k̄odō mvá t̄izú rí aga gí, 'bo 'bá àlu 'd̄iri t̄i anji ìzú káràkàrá s̄u l̄inyā 'bū gé rí t̄inj, Ìrivé anji rí pi ìzú k̄i s̄i cinyáfá yi' gārā gá rí t̄inj, ícókí lāá bā ku.

¹³ 'Bá ùdrā' 'bá gí 'dā'béé céré ẹ̀'yi'kí Múngú rí rá. K̄opi è ìsúkí dō ngá Múngú ní ezi' rí kuyé drāāāsīyā, k̄opi n̄kí rá ngá 'í ní ezi' rí pi ìmú 'i nga dr̄dr̄jé 'd̄ilè rá, k̄opi à'yi'kí tã rí àyíkò sí. K̄opi à'yi'kí rá 'yozú kīnī, 'i jākā nyòókú drìgè n̄gō.

¹⁴ 'Bá ri' 'bá átá 'bá 'd̄ini 'd̄i'béé, k̄opi ri àngū ndā, àngū rí à adri rí ívé ní.

¹⁵ K̄opi ã ríkí té dō ẹ̀sì 'bāá àngū ívé 'í ní kuú gí 'd̄ari ã tã ọ̀s̄j̄j̄, k̄opi té 'í újā gō 'a ní gé 'dāá vúlé.

¹⁶ 'Bó k̄opi ríkí ẹ̀sì 'bāá vūrā múké agaápi rá 'bū gé 'dāá rí ndāzú, Múngú ícò adrii dr̄njā sí k̄opi ní 'i z̄ij Múngú ívé ní rí sí

10:38 10:38 Àbākúká 2:3-4 * 11:7 11:7 Nūwā: Nūwā adri sà 'bá rí pi ní ùnjíkányá 'ozú ùnjí 'd̄ari gé rá, kuru Múngú ní Ìri z̄izú ã údé k̄ulúmgbā, yi' rí kādō ìmú t̄ij, ã pa rí Ìrivé 'bá rí pi Ìrivé ànyápá rí pi ã ur̄uq̄ pi be. 'í lā 'd̄óngárá 5-9. † 11:9 11:9 Ìsākā: Ìsākā ri mvá Múngú ní ezi' Àbūrāmā ní rí. 'í lā 'd̄óngárá 17-35. ‡ 11:9 11:9 Yökóbū: Yökóbū ri Àbūrāmā mv̄opi Ìsākā vé mvá, Ìri anji be m̄udr̄jé dr̄i ní Ìr̄j, Múngú újā rú ní z̄ij Ìsèrèlè, úyú Ìrivé rí z̄ikí anji Ìsèrèlè vé ní. Sà Yésù vé rí gé, z̄ikí k̄opi Yāhūd̄i. 'í lā 'd̄óngárá 25-50.

ku, à'diātāsīyā Múngú sị kọpi ní kūrú rí gí.

17 Múngú ká Ābūrāmā ri ù'bhíi ā sē ívé mvá Ísáká ri zāá 'í ní rọbọṅò rú, Ābūrāmā ní tǎ Múngú ní ezií rí ẹ'yíí rǎ rí sī, à'yí ívé mvá ālukúta Ísáká ri sēe zāá rọbọṅò rú rǎ.

18 Múngú 'yo Ābūrāmā ní kīnī, "Úyú mívè rí ùmvúlésí imú ifú Ísáká ā rú' bǎ gá."

19 Ābūrāmā ụsụ 'í ẹsị agá 'dǎlé kīnī, Ísáká drǎ dō gí, Múngú riipi 'bǎ ingaápi gōó idri rú drǎngará gálésí rí, İri ícò Ísáká ri inga gō idri rú drǎngará gálésí rǎ. Sụ İ ní 'yoó rí tǐnị, Múngú inga Ísáká ri gōó idri rú drǎngará gálésí rǎ.

20 Ísáká ní Múngú ri ẹ'yíí gí rí sī, Ísáká sē tǎkiri Yókóbú pi ní ẹdrípí İşowú be, kọpi ā drǎlé ā adri ri múké.

21 Yókóbú ní Múngú ri ẹ'yíí gí rí sī, sǎ İri ní 'í dǒzú drǎzú rí gé, ẹtí 'í ívé túré rizú ẹcízú rí sī, sē Yōsépǎ ẹnjipíi ní tǎkiri, İri ní Múngú ri İnjízú.

22 Yōsépǎ ní Múngú ri ẹ'yíí gí rí sī, sǎ İri ní 'í dǒzú drǎzú rí gé, átá tǎ Múngú ní imúzú 'bǎ Ísērélè vé rí pi ē drǎ kozú füzú Ẹjèpétò agásí rí vé tǎ. İri ní 'yozú 'bǎ Ísērélè vé rí pi ní kīnī, 'í drǎ dō gí, kọpi ā 'dukí ívé fá jiji mụzú İndí.

23 Mósè ẹtẹpi pi ẹndrẹpi be, kọpi ũzúkí ívé mvá Mósè ri caá mbǎá be na, à'diātāsīyā kọpi ndrekí ívé mvǎnǎ rí ũnyí be ambamba, kọpi rúkí tǎimbí 'bǎgú rí ní sēe rí kuyé.

24 Mósè ní Múngú ri ẹ'yíí gí rí sī, Mósè ká mbaá ícǎ āmbúgú, lé ā zíkí 'í 'bǎgú Ẹjèpétò vé rí vé mvá ũkúnǎ ā mvá ku.

25 Mósè à'yí İzǎngǎ nyaá 'bǎ Múngú vé rí pi be trú, ndè ǎyíkò 'í ní ríi 'bǎá ũnjikǎnyǎ* 'ozú lókí be mǎdǎnǎ 'dīri.

26 Mósè 'bǎ ẹsị rizú İzǎngǎ nyazú Kúrísítò ā rú sī, 'í İşú rí ǎndēma 'bú gé rí ǎnī bēnī. Ẹsị İri ní ríi 'bǎá İzǎngǎ nyazú 'dīri, ndè ǎyíkò İri ní 'bǎá ā'bú Ẹjèpétò vé rí sī rí rǎ.

27 İri ní Múngú ri ẹ'yíí gí rí sī, nga fūú Ẹjèpétò agásí, ru ọjọgò 'bǎgú rí vé rí ǎlunǎnı kuyé, à'diātāsīyǎ 'bǎ 'í mị rizú Múngú İ ní rú' bǎ ni ndree ku 'dīri tēzú ndrezú.

28 İri ní Múngú ri ẹ'yíí gí rí sī, 'du tǎ U'dú Múngú ní Ẹlízú Jó rí pi tị gé sǐ rí vé tǎ 'bǎá tǎ āmbúgú rú. 'Bǎ Ísērélè vé rí pi rikí ǎrǐ uyaá kẹtílè gá sǐ. Mǎlǎyíkǎ lèepi ǎnji kǎyú rí pi ú'dípí rí ā ú'dí rí 'bǎ Ísērélè vé rí pi vé ǎnji 'í ní tị kǎyú rí pi ku.

29 'Bǎ Ísērélè vé rí pi ní Múngú ri ẹ'yíí gí rí sī, kọpi zokí yíi tafu mị be İka rí agásí füzú ǎngú ǎ'wí rí agásí ǎlé 'dǎá, 'bo 'bǎ Ẹjèpétò vé rí pi kǎ lée kòdò kọpi ā vúdrǐ bii mụzú, yíi rí imúlú kọpi, 'du kọpi mụzú úyé.

30 'Bǎ Ísērélè vé rí pi kǎ rií ẹcǐ İ ǎnǎ Yéríkò ā gǎrǎ gá sǐ kúrú ú'dú be ẹzírí, Múngú ní kǎnı İ ní sị ǎbi sǐ Yéríkò vé kúrú ā gǎrǎ gá sǐ rí ũnǒzú u'dezú céré vǔgá.

31 Úkú ọwú rú Rǎbǎ ní Múngú ri ẹ'yíí gí rí sī, 'díkí İri drǎá 'bǎ Múngú ri gǎ' bǎ sǐ rí pi be kuyé, à'diātāsīyǎ İri ní 'bǎ ǎngú úmí' bǎ rí pi ẹ'yí imú ívé jó agá rǐ sǐ.

32 Mǎ gō rí tǎ ngónı İ átá? Mǎ sǎ ǎkò Gjdónǎ vé ẹ'yíngǎrǎ ā tǎ ũlüzú, Bǎrǎkǎ vé rí ā tǎ ũlüzú, Sǎmúsónǎ vé rí ā tǎ ũlüzú, Yèpétǎ vé rí ā tǎ ũlüzú, Dǎwúđí vé rí ā tǎ ũlüzú, Sǎmüelè vé rí ā tǎ ũlüzú, ǎzini nebí rí pi vé rí ā tǎ ũlüzú.

33 'Bǎ İ ní ũlǎá 'dǐ' bée ní Múngú ri ẹ'yíí gí rí sī, kọpi ẹríkí mǎlǔngǎ ruú rǎ, kọpi rúkí mǎlǔngǎ rí tǎ be pirǐ, kọpi İşúkí ngǎ Múngú ní ezií İ ní rǎ, kọpi ọzúkí kẹmírò rí pi ē tǐ rǎ.

34 Kọpi ní Múngú ri ẹ'yíí gí rí sī, ǎcǐ dǐpi sị be kaápi nyanya 'dīri gō ícǎ kuú İdrikídri. Kọpi ǎpákí drǎ ari' bǎ rí pi ní lèzú 'í ú'dízú İlǐ ǎcò sǐ rí sigé sǐ rǎ. Kọpi ā adrikí dō ũkpò ǎkò drǎáasiyǎ, kọpi gókí ícǎ ũkpò be ẹ'dí 'dízú, ndèkí ari' bǎ rí pi rǎ, sē ari' bǎ rí pi ngakí ǎpá kọpi drǐgé rǎ.

35 Úkú rí pi ẹ'yíkí ívé 'bǎ kòdò ũdrǎ' bǎ gí, gō' bée İdrí' bée İdri rú rí rǐ rǎ. 'Bǎ 'dǐ' bée urukò ẹ'yíkí Múngú ri rǎ, ọcúkí kọpi ǎnı ũnjí ũnjí, kọpi lèkí ā oyukí 'ı ku, 'ı 'beki rí ívé ẹ'yíngǎrǎ vǔgá ku. Kọpi nǐkí rǎ 'yozú kīnı, 'bǎ ũdrǎ' bǎ gí rí pi kǎdò imú İngǎ gōó İdri rú, kọpi imú İdri 'dǎnı' dǎnı rí İşú rǎ.

36 'Bǎ rí pi urukò rikí kọpi ē drǐ İnjǎ, rikí kọpi ũgbǎá jó 'ı ní rizú ǎngú ũ'yízú rí agǎ 'dǎá, ũmbékí kọpi céré cı.

37 Ọcúkí kọpi, kọpi nyakí İzǎngǎ ũnjí ũnjí. Úvíkí urukò' bée ũdrǎá İrǎ sǐ, ǎsíkí urukò' bée ā 'a İrǐ, ú'díkí urukò' bée ũdrǎá İlǐ ǎcò sǐ. Urukò' bée ngǎ ǎkò, kọpi ndrǎkí kǎbílò lǎ' bǎ dòku ndrǐi lǎ' bǎ 'ı rú' bǎ gǎ ǎyu.

38 'Bǎ 'dǐ' bée 'bǎ múké, tǎ ni sǐ, 'bǎ vū drǐgé rí pi gǎkí kọpi sǐ. 'Bǎ 'dǐ' bée rikí ẹcǐ mụzú ǎngú ǎ'wí cínýáfǎ rú rí agásí, İrǎ drǐgé sǐ, rikí úfí adrii Ụjǐ agásí, ǎzini 'bú agásí.

39 'Bǎ 'dǐ' bée ní Múngú ri ẹ'yíí gí rí sǐ, sē Múngú à'yí kọpi rǎ. 'Bo 'bǎ 'dǐ' bée İşúkí ngǎ Múngú ní ezií rí kuyé.

11:18 11:18 'Í dǒngǎrǎ 21:12 S 11:21 11:21 Yōsépǎ: Yōsépǎ ri Yókóbú vé mvá İri ní lèlè rí, ẹdrípíi sèkí İri jée tǔgèrǐ rú ǎngú Ẹjèpétò vé rí gé. Múngú sē İri ícǎ āmbúgú, ko ívé 'bǎ rí pi ē İzǎ mụyí adrii ǎngú Ẹjèpétò vé rí agǎ nı. Sǎ 'dǎri gé, ẹbírǐ 'de caá İlǐ ẹzírǐ. 'Í lǎ 'Í dǒngǎrǎ 30-50. * 11:25 11:25 ũnjikǎnyǎ: Mósè ā adri tē dō 'bǎgú Ẹjèpétò vé rí vé 'bẹtí ǎsǎmvú gé 'dǎá, ícò tē 'ı 'bǎá adrii 'bǎ Múngú vé ni ku, ā adri tē dō 'dǎá, tǎ 'dīri ũnjikǎnyǎ.

40 Múngú ǔsù, ǔtí 'bá ní tã múké ní gí, 'bo kôpi ícókí drí tã múké 'dìri ísù ku. 'Bá kãdô ímú 'bá úmú kôpi be trù, 'bá tã múké* 'dìri ísù kôpi be rá.

12

Múngú rí ívé anjì 'í ní lèlèlè rí pi ìrìṅṅá rá

1 Kúru 'bá bítíká Yèsù rí è'yí 'bá gí rí pi ní 'bá gārã traá kúrú rí sī, lè 'bá kukí tã ríipi 'bá ní lètí ugaápi rí rã, agaápi rá rí ùnjíkányã 'bá ní rii 'oó rí, lè 'bá kukí rá. Lè 'bá úmbéki èsì ǒngú rí ã njungará gá.

2 Lè 'bá 'bãkí mî rizú àngú ndrezú mužú Yèsù vúgá,* à'diãtãsiyã í'dó 'bá ní è'yíngará rí vé tã ní, àzini sè 'bávè è'yíngará ícá ùkpó ùkpó ní, ìrivè drãngará pètí alambaku† sígé rí ã adri dō drìnjã rú drããsiyã, úmbé èsì ìzãngã rí ã nyangará gá rá, àyíkò ìri ní úmvúlèsi mužú ísù drìdrì 'dãá rí ã tã sī. Nóni fi mužú úrì Múngú vé drí èndèpí gélésila lúpá Múngú ní málúngã ruzú rí ã gārã gá.

3 Lè ìmi ǔsùkí ìzãngã Yèsù ní nyaá 'bá ùnjí èsì be ùká ùká rí pi drìgè 'dãri ã tã, ìmi úvá ã fù rí ìmivè è'yíngará ìmi ní èsì 'bãzú Múngú drìgè rí kuzú ìmi drìgè sī ku.

4 Ìmi ní rizú è'dj 'dìzú ùnjíkányã be rí gé, ìmi àsámvú gé 'dìgè, 'dìkí drí 'bá àzi drãã kuyé.

5 'Bo nóni ìmi àvìkí tã Múngú ní ìmi èsì ìmbázú 'í anjì rú rí sī gí, Úpí Múngú kíni, "Má mvã rí, Úpí rí dō mî ìrìṅṅá, lè mî 'du tã ni 'bãá áví rú ku, àzini 'bã dō tã ùkpó ùkpó mí drìgè, lè mî úvá ã fù ku.

6 À'diãtãsiyã Úpí rí 'bá 'í ní lèlèlè rí pi ìrìṅṅá rá, àzini ìri anjì 'í ní à'yí gí rí pi ìrìṅṅá sù 'í anjì tñi."

7 Múngú rí dō ìmi ìrìṅṅá, lè ìmi úmbéki èsì, Múngú rí ìmi ìrìṅṅá sù anjì ívé ní tñi. Mvã ètèpí ívé mvãṅã ìrìṅṅãpi ku rí ã'di 'í?

8 Mvã ètèpí rí ívé anjìnjã rí pi ìrìṅṅá rá. Ìrìṅṅákí dō ìmi kuyé, ìmi anjì ì ní tñi àlúmvã rú ní pi, ìmi adrikí anjì áda ìrivè ní kuyé.

9 'Bá rí 'bã ètèpíjì vú drìgè nógò rí 'bã 'bã ìrìṅṅá'béè rí pi ìnjì rá píri, 'bá ícókí nyo 'bã Ètèpí 'bù gé 'dãá ívé Ìdri sèèpi 'bá ní adrizú mužú àni nyonyo rí vé tã 'dujì ngaá ku?

10 'Bã ètèpíjì 'bã tì 'bã rí pi 'bã ìrìṅṅá lókí be mädã kôpi ní ǔsùjì lèé 'bã ìrìṅṅá rí tñi, 'bo Múngú rí 'bã ìrìṅṅá, 'bã adrikí rí àni píri, àzini 'bã ã adrikí rí ule sù 'í tñi.

11 Kádô 'bã ìrìṅṅãã, àzò ní rí fi 'bã rú 'bã gá 'dãá fifi, sè 'bá ní àyíkò ku. 'Bo ìrìṅṅãngará 'dìri, ìri 'bã ìmbá, ìri sè 'bã tã 'o píri, àzini 'bã adri tã be kíri.

12 Kúru lè ìmi ingakí ìmi drí ùrò 'bã gí 'dì'béè uru, lè ìmi tukí pá ùkpó ùkpó, ìmi kùmúci ã adri kpòlùkpòlù ku.

13 "Lètí ìmi ní ècízú rí, lè ìmi údéki ã adri píri," 'bá pá be ábá'béè gí rí pi ã ǔsùkí rí ì pá ngá àzi ã rú 'bã gá ku, kôpi è ísùkí rí ìdrìngará.

Lè ìmi à'yíkí tã Úpí Múngú ní átá rí

14 Lè ìmi adrikí tã be kíri 'bã rí pi be. Ìmi adrikí uletere ùnjíkányã àkò, ìmi adrikí dō uletere kuyé, 'bã àzi ìmi àsámvú gé 'dìgè ísù Úpí Múngú rí ndreé ku.

15 Ìmi ndrekí múké, lè 'bã àzi ã api èsì múké Múngú vé rí sī ku. 'Bá apiipi Múngú vé èsì múké rí sī rí, adri sù pètí dujipi 'aapi ù'a be ùkèngèlì rí tñi, ìri 'bã Múngú vé rí pi ã uruko sè u'de ùnjíkányã agá rá.

16 Ìmi ndrekí múké, lè 'bã àzi ã adri ǒwú rú ku, àzini ã adri sù Ísòwù Múngú rí ìnjìpi ku rí tñi ku. Sè ívé àmbùgù ì ní 'í tizú kàyú rí jeé èdrìpi ní ìnyá sákãni àlu sī.

17 Ìmi nìkí rá, vúlè vúlè rú, Ísòwù lè kòdò ètèpí ã sè 'í ní tãkíri, 'bo ètèpí gã sègã ìri ní sī. Ísòwù ã mã dō ètèpí rí miiṅdrè be mî gé drããsiyã, ndã lètí tì ètèpí vé úmí újázú 'í ní tãkíri sèzú.

18 Ìmi cakí ìrã Sínáyí ì ní ícò úlò drí sī rá, ríipi ñjìpi áci rú, àngú bíipi ñjìpi cìcì, ùlì ní vjì ùkpò be rí gé 'dálè kuyé,

19 doku ìmi cakí ú'dùkò 'uúpi jèlégú rú, 'bã Ísèrèlè vé rí pi ní yjì, kôpi ní mãã drí ìrì sī kíni, Múngú ã gò átá ì ní ñjì ku rí gé 'dálè kuyé,

20 à'diãtãsiyã kôpi ní tãimbjì rí vé tã 'dujì ngaá kuyé rí sī, Múngú kíni, "Bã doku ànyãpá ìrã rí ã rú 'bã úlòpi rí, ã úvìkí ìri ìrã sī drãã rá."

21 Tã Mósè ní ndreé ìrã Sínáyí drìgè 'dãri sè Mósè ní ùrì ambamba, Mósè kíni, "Ùrì ìmvú ma ambamba, ma rí yã àni yãyã."

22 'Bo ìmi ícákí nóni ìrã Sionã† gá gí, ìmi ícákí Múngú adripi ìdri rú vé kùrú Yèrúsálémã adripi 'bù gé rí gé gí. Ìmi ícákí máláyiká ì tra 'bã kú bítíká rí pi àsámvú gé gí.

23 Ìmi ífikí nóni ícá 'bã Múngú ní ùpéè anjì kàyú rú rí pi àsámvú gé gí, síkí 'bã 'dì'béè ã rú kú 'bù gé 'dãá'dã, ìmi ícákí Múngú 'bã rí pi vé tã lípi cérè rí vúgá gí,

† 11:40 11:40 Tã múké: Tã múké kôpi ní ímú ísù 'dìri, Yèsù vé drãngará kôpi ã tã sī rí. * 12:2 12:2 Lè 'bã 'bãkí mî rizú àngú ndrezú mužú Yèsù vúgá: Tã 'dìri vé íffifi, lè 'bã è'yíkí Yèsù rí, 'bã 'dukí ìrivè tã ngaá. † 12:2 12:2 Pètí alambaku: 'Bã Rómã vé rí pi rí 'bã tã 'o'bã ùnjì rí pi gbã mùsumárí sī pètí alambaku sígé, ìri sã 'du áco kôpi ìbi drã ndò, kôpi ìzãngã nya ambamba drãngará rí gé. 12:6 12:6 Nãpi 3:11-12 12:13 12:13 Nãpi 4:26 12:20 12:20 Wùṅgará 19:12-13 12:21 12:21 Dètòrònómè 9:19 ‡ 12:22 12:22 Sionã: Sionã rí ì kpá zì Yèrúsálémã.

Ìmi ìfíkí nóni ícá ìndrí 'bá rí pi vé tã 'o'bá pírì 'bù gé 'dãá rí pi vùgá gí.

²⁴ Ìmi ícákí nóni Yèsù 'bá àsámvú ícìpi Múngú be ívé ùndí ú'dí rí sī rí vùgá gí, Ìmi ícákí ìrìvé ári dǎápi 'bá trúzú ùnjíkányá agásí 'bá gé gí. Yèsù vé ári dǎápi 'dìri múké múké, ndè Èbèlè vé ári rá. §

²⁵ Ìmi ndrekí múké, lè Ìmi gǎkí ú'dúkó Múngú ní átá 'dìri ku. Mósè kǎ átá 'bá Ìsèrélè vé rí pi ní írǎ Sínáyí drìgè 'dǎlé, kòpi kǎ gǎá Mósè è tì yìgá sī, Ìrìnkí kòpi tǎ ùkpó ùkpó ní sī rá, kòpi ápákí kuyé. Ìmi kádò ùsùú, Ìmi ní gǎá ú'dúkó átápi 'bù gélèsí rí yìgá sī rí, Ìmi ícò ápá tǎ ùkpó ùkpó ìmúpi Ìmi ìsùpi 'dìri agásí rá?

²⁶ Múngú kǎ átá írǎ Sínáyí drìgè 'dǎá, ìrìvé ú'dúkó sè àngú rí aya 'i dǎngidǎngí. Múngú gò ùyò àzi sòò dǎi kǐnì, "Ma gò sè vù rí 'i aya dǎi, àzini 'bù rí kpá 'i aya ìndí."

²⁷ Tǎ 'dìri lù kǐnì, Múngú rí aya nyòókú drìgè rí pi aya, Ìri kòpi unje ú'bé vùgá, ngá ì ní ayaá ku rí pi ã adrikí rí mǔzú nyonyo.

²⁸ Lè 'bá sèkí òwò'difò, Ì ní 'bá ní mǎlùngá 'i ayaápi ku ní sèé ruḡ rí sī. Mǎlùngá Ì ní sèé ruḡ 'bá ní 'dìri sī, lè 'bá ìnjíkí Múngú rí, 'bá ìngúkí Ìri, àzini 'bá rukí Ìri ruru.

²⁹ Adarú Múngú 'bávè rí adri sù ãcì àngú zǎápi veepi mgbílimgbílì rí tǐnì.

13

Èzì Múngú ní àyìkò sèepi rí

¹ Lè Ìmi lèkí Ìmi Ìmi ògùpìì Yèsù rí è'yì' bǎ gí rí pi be lèlè.

² Lè Ìmi è'yìkí ùmú ìmú' bá Ìmivé àngá vùrǎ àzi gélèsí rí pi drì Ìrì sī, ã'diátāsìyǎ 'bá urukò kǎ 'oó 'dìri tǐnì, kòpi è'yìkí mǎlàyìkǎ rí pi ùmú ìvé ní rú, kòpi ñkì ámá 'yozú kǐnì, ùmú Ì ní è'yì' dǐ'bée mǎlàyìkǎ 'dini kuyé.

³ Lè Ìmi ùsùkí 'bá Yèsù Kúrísítò rí è'yì' bá gí Ì ní ù'yì kúú jó àngú ù'yìzú rí agá rí pi ã tǎ ìndí, àzini lè Ìmi 'bákí èsì 'bá Ì ní ríí òcùú Ìzàngá nyaá rí pi drìgè, Ìzàngá Ì ní ríí kòpi òcùzú rí, ã fi Ìmi èsì agá, sù Ì rí Ìmi òcù rí tǐnì.

⁴ Ágò pi ùkú be jekí dō Ì gí, lè kòpi è ìnjíkí àjè rí vé tǎ ìnjìnjì, kòpi á ríkí mí ú'bé bǎdábádá ku, ã'diátāsìyǎ Múngú rí ìmú tǎ lì 'bá ríipi mì ú'bépi bǎdábádá rí drìgè, àzini Ìri tǎ lì 'bá òwù rú rí pi drìgè.

⁵ Lè Ìmi 'bákí èsì àmbúgú mǔfèngá drìgè ku. Ngá Ìmivé anigé rí pi, ca Ìmi ní gí, lè Ìmi adrikí àní àyìkò sī, ã'diátāsìyǎ Múngú kǐnì,

"Á ku Ìmi àlunǎni ku, má adi Ìmi àlunǎni ku."

⁶ Sèzú 'bá ícò tǎ áda átá 'yozú kǐnì,

"Úpí rí mǎ Ìzǎ ko nì! Ngá má ní adrizú ùrì sī rí ã'di?"

'Bá áda rí ícò 'dìgè má ní ã'di ã tǎ 'o?"

⁷ Lè Ìmi ùsùkí Ìmivé drìkoma tì Múngú vé rí ùlù' bá Ìmi ní 'dǎ'bée vé tǎ. Lè Ìmi ùsùkí kòpivé adringará múké 'dǎri vé tǎ. Lè Ìmi è'yìkí Yèsù rí sù kòpi ní è'yì rí tǐnì.

⁸ Í'dózú àjée, ícázú àndrù, mǔzú 'dání'dání, Yèsù Kúrísítò áwí kúú vùgú rí vù sī, újǎ 'i ku.

⁹ 'Bá àzi Ìjì dō Ìmi ní tǎ àzi ú'dí ù'dù be túngú ní ìmbá, lè Ìmi è'yìkí ku. Ngá múké rí, lè Múngú vé èsì múké rí ã adri 'bá èsì agá, ã sè rí 'bá ní ùkpò. Ànyàngá 'bá rí pi ní ríí nyaá, Ì ní ríí lǎ'bī ní soosó 'dǐ'bée ko kòpi Ìzǎ ku.

¹⁰ 'Bá vùrǎ ròbòḡò vé ní be* anigé 'bù gé 'dǎá, atala èzì nga' bá Jó Múngú vé rí agá vù drìgè nògò rí pi ícókí ròbòḡò Ì ní zǎá 'dǎri nyaá ku.

¹¹ Atálágú àmbúgú rí, Ìri ànyǎpá ári 'du mǔzú Vùrǎ Uleteretere rí agá 'dǎá ròbòḡò rú ùnjíkányá ùjìzú. 'Bo ànyǎpá Ì ní ùlì ròbòḡò rú 'dǐ'bée, Ì ngúlú ní pi zǎ vùrǎ 'bá rí pi ní adrizú rí gé àmvlésìlǎ.

¹² Yèsù nya kpá Ìzàngá kùrú rí gé àmvlésìlǎ, 'dìkí Ìri drǎá kùrú rí agá 'dǎá kuyé, 'dìkí Ìri drǎá kùrú rí gé àmvlésìlǎ, Ìrìvé ári ã ùjì rí 'bá rí pi vé ùnjíkányá.

¹³ Kúru lè 'bá fúkí mǔzú kùrú rí agásí àmvlé Yèsù vùgá 'dǎá, 'bá mǔkí rí Ìzàngá Ìri ní nyaá rí àlèè Ìri be trù.

¹⁴ Vù drìgè nògò, kùrú àzi 'bá ní áwí adrii 'a ní gé nyonyo ní 'dǎáyo, 'bo 'bá rí èsì 'bá rizú kùrú àzi ùmvlésì 'bá ní mǔzú adrizú 'bù gé 'dǎá nyonyo rí ùtè.

¹⁵ Lè 'bá sèkí ngá múké 'bá ní rizú Múngú rí ìngúzú mǔzú nyonyo ní Yèsù ã rú sī.

¹⁶ Lè Ìmi ríkí 'bá urukò'bée è Ìzǎ koó mǔzú koko, àzini lè Ìmi ríkí Ìmivé ngá àlèè Ìmi àsámvú gé sī kòpi be trù. Ìmi 'okí dō sù 'dìri tǐnì, Ìri adri sù ròbòḡò Ìmi ní sèé Múngú ní, àyìkò sèepi Ìri ní rí tǐnì.

¹⁷ Lè Ìmi yíkí Ìmivé 'bá drìkoma rú rí pi è tì yìyì, Ìmi 'dúkí tǎ kòpi ní lúú Ìmi ní rí ngaंगा, ã'diátāsìyǎ kòpi rí Ìmivé idri ã tǎ mba ní, kòpi tǎ Ì ní 'oó Ìmi ní rí ùlú Múngú ní ní. Lè Ìmi sèkí kòpi ní Ìzàngá ku, kòpi ã ngakí rí èzì Ìmi ùtèzú rí àyìkò sī, kòpi ã adrikí rí Ìzàngá sī ku. Ìmi sèkí dō kòpi ní Ìzàngá, Ìri sè kòpi kókí Ìmi Ìzǎ múké ku.

§ 12:24 12:24 Yèsù vé ári dǎápi 'dìri múké múké, ndè Èbèlè vé ári rá: Yèsù vé ári rí 'bá rí pi pa Ìvé ùnjíkányá agásí, Èbèlè vé ári rí ngo ã ùfèkí 'i árigó. Tǎ 'dìri lù 'yozú kǐnì, Yèsù vé ári dǎápi 'dìri múké múké, ndè Èbèlè vé ári rá. 'Í lǎ Í'dóngárá 4:1-16. 12:26 12:26 Hǎgáyí 2:6 12:29 12:29 Dètòronómè 4:24 13:5 13:5 Dètòronómè 31:6

13:6 13:6 Sǎwùmá 118:6-7 * 13:10 13:10 'Bá vùrǎ ròbòḡò vé ní be: Vùrǎ ròbòḡò vé 'dìri, Ìri 'bù gé 'dǎá'dǎ. Ìri vùrǎ 'bávè Yèsù atálágú àmbúgú rí ní ìvé ári sèé dǎá 'bá trúzú 'bávè ùnjíkányá agásí rí.

¹⁸ Lē ĩmi zíkí 'bá ní Múngú ri. 'Bá nĭkí rá 'yozú kínĭ, 'bá 'okí tā ũnjí kuyé, ú'dú céré 'bá ri tā 'o pĭrĭ.

¹⁹ Á lē ĩmi é'yĭ, ĩmi zíkí má ní Múngú ri, mà gō rí mụyú ĩmi vúgá 'dĭi ú'dikirĭnǎ nōgó.

²⁰ Múngú tákiri sēepi rĭ, inga 'bávé Úpí Yēsŭ Kúrísitō ri gōó ídri rú drāngará gálésĭla gí, ĩri Āmbúgú Kābĭlō Úcépi ni, údé 'bá āsāmvú Múngú be ívé āri dāāpi ũndĭ ĭ ní rųyú mųzú 'dāni'dāni rĭ sĭ.

²¹ Ma Múngú ri zĭ ĩmi ní, ā sē ĩmi ní tā ĩmi ní lēé rĭ pi ārĕvú céré, ĩmi 'dukí rí tā ĩri ní lēé rĭ pi ngāá ānĭ. Lē Yēsŭ ā ko ĩmi ĩzā, ĩmi 'okí rí tā Múngú ní āyĭkō sēepi ni, ē íngúkí Yēsŭ Kúrísitō ri mųzú 'dāni'dāni. Āmĭnā.

²² Má édrĭpĭj má ómvúpĭj, á sĭ kōkōbĭ ělĭnǎ 'dĭri sēé ĩmi ní ĩmi ímbázú. Má é'yĭ ĩmi, lē ĩmi 'bākí úvá tā má ní átá ĩmi ní 'dĭri yĭzú.

²³ Á lē lūú ĩmi ní 'dĭni, ĩmi nĭkí rí 'yozú kínĭ, ĩtrŭkí 'bá ógúpĭ Tĭmōtéyō rĭ jó āngŭ ũ'yĭzú rĭ agá 'dāāsĭ āmvé gí. Ícá dō má vúgá nōgó mbĕlĕnǎ rá, mà kādō mụyú ĩmi ndrengará gá 'dĭlé, ma ĩri jĭ mųzú ĩndĭ.

²⁴ ĩmi sĕkĭ mōdó drĭkoma ĩmivé rĭ pi ní, āzini 'bá Múngú vé rĭ pi ní. 'Bá Múngú ri é'yĭ 'bá gí Ítālĭyā vé rĭ pi sĕkĭ ĩmi ní mōdó.

²⁵ Múngú vé ěsĭ múké rĭ ā adri ĩmi be céré.

**Kòkòbì
Yökóbù
ní sù rí
Tã búkù rí vé rí ã
ùlùngará**

Yökóbù sî kòkòbì 'diri nî. Yökóbù ri Yésù édrípi, Yêrúsálémá gá 'dää, Ìri ándúró drîkoma rú 'bá kánisá vé rí pi drîgé. Sî kòkòbì rí sée Kúrísítìyáni Yêrúsálémá vé Ì ní íré mužú kùrù rí pi agásí, àzini àngù rí pi agásí rí pi ní.

Tã á pá àmbúgù Yökóbù ní kòkòbì rí sîzù rí, lè lúú Kúrísítìyáni rí pi ní 'yozú kìnî, tã kòpì ní 'oó múké, àzini kòpivé adringará múké rí, Ìri lù 'yozú kìnî, kòpì è'yìkí Kúrísítò rí gí. Kúru ímbá kòpì kìnî, tã áfú vé rí, tã èsì 'bázú àmbúgù ngá drîgé rí, òwù 'bàngará, àzini àwàngará, lè kòpì á kúkí tã ùnjí 'dí'bée rá. Àzini ímbá kòpì tã 'bá rí pi ní ríi ùsùjú ùnjí kòpì ù'bìpi físú tã ùnjí 'ozú rí vé tã sî, ímbá kpá kòpì lè 'bá ngá be rí pi á kókí 'bá ngá ákò rí pi è Ìzà ngá sî.

Ímbá kpá kòpì adringará uletere rí vé tã sî, adringará tã be mädä rí vé tã sî, Múngú rí zingará vé tã sî, tã 'dùngará èsì be mädä rí vé tã sî, àzini adringará úmí be Kúrísítò agá rí vé tã sî.

1 Ma Yökóbù 'i, àti'bá Múngú vé ni, àzini Úpí Yésù Kúrísítò vé ni. Ìmi sùrù muždrî drî ní Ìrî Ì ní íré mužú àngù rí pi agásí rí pi, á sî kòkòbì 'diri sée Ìmi ní.

Mòdó Ìmi ní cére.

Tã ùkpó ùkpó rí'bá 'bávè è'yìngará ù'bì'bá rí pi

2 Má édrípíjì má óm vúpíjì, tã ùkpó ùkpó ù'bì dō Ìmi, Ìmi adríkí àní àyìkò sî.

3 à'diätäsìyã Ìmi nîkí rá 'yozú kìnî, ù'bìkí dō Ìmivè è'yìngará, Ìri sè Ìmi pá tu ùkpó ùkpó Ìmivè è'yìngará agá.

4 Tã ùkpó ùkpó Ìmi Ìsùpì 'diri, Ìri sè Ìmi adrí ùkpó ùkpó Ìmivè è'yìngará agá, Ìmi adrí àní Múngú agá, tã àzi Ìmi ní ícò lèé ní 'dääyo.

5 Ìmi àsám vú gé 'dìgè, 'bá rí nî dō tã kuyé, lè á zì tã nìngará Múngú ríipi ngá sèépi 'bá rí pi ní bädärú rí vùgá, Ìri tã nìngará rí sè 'bá rí ní rá, ícò 'yoó 'bá rí zì tã rí ùnjí 'dini ku.

6 'Bo 'bá rí dō ngá zì Múngú vùgá, lè è è'yì 'yozú kìnî Múngú rí ngá rí sè 'í ní rá, lè úmí ní à awa 'i Ìrî ku, à'diätäsìyã úmí ní awa dō 'i Ìrî, Ìri adrí sù yìlì ùlì ní vîjì úvápì ngúyá ngúyá rí tîjì.

7 'Bá yìkì be 'dini 'diri, à ùsù 'yozú kìnî Úpí rí 'í ní ngá sè rá 'dini ku,

8 à'diätäsìyã Ìrivé yìkì aco 'i Ìrî, Ìrivé tã 'oó rí pi agásí cére yìkì ní tu pá vùrà àlu gé ku.

9 'Bá Múngú vé adríipi ngá ákò rí, lè à adrí àyìkò sî, à'diätäsìyã Múngú 'du Ìrivé tã 'bää àmbúgù.

10 'Bo lè 'bá à'bú be rí ã adrí àyìkò sî, Múngú ní Ìrivé tã 'dujì 'bää mädänjá rí sî, à'diätäsìyã 'bá à'bú be rí ímù drá sù pejì á fù ní 'wii lùjú vùgá rí tîjì.

11 Útù koópi gbíríli rí, Ìri sè pejì rí 'wi, Ìrivé fù ùnyí be rí 'wi lù vùgá. 'Bá à'bú be rí kpá ímù drá sà Ìri ní rizú ívé èzì ngazú rí gé.

12 Tã ùkpó ùkpó rí dō 'bá rí ù'bì, lè á tu pá tîjì, Múngú rí Ìri ní tákiri sè rá, à'diätäsìyã aga dō ù'bìngará 'diri agásí rá, Múngú rí ídri 'dáni'dáni 'í ní tã ni èzìjì 'bá 'i lè'bá lèlè rí pi ní rí sè Ìri ní rá.

13 Tã ùkpó ùkpó ù'bì dō 'bá rí, lè 'bá rí ã 'yo, "Múngú rí ma ù'bì nî" 'dini ku. À'diätäsìyã tã ùnjí ícò Múngú rí ù'bìjì ku, dōku Múngú ícò 'bá àzi ù'bìjì tã ùnjí sî ku.

14 Tã ùnjí 'bá rí ní ríi ùsùjú rí, Ìri 'bá rí ù'bì nî, Ìri 'bá rí se fi tã ùnjí agá.

15 Tã ùnjí 'bá rí ní ríi ùsùjú rí ga dō èsì ní agá tré gí, Ìri sè 'bá rí fi tã ùnjí 'o, tã 'bá rí ní 'oó ùnjí rí ga dō ícá ambamba gí, Ìri dràngará Ìjì.

16 Má édrípíjì má óm vúpíjì má ní lèélè rí pi, lè 'bá àzi á ù'bá Ìmi mù ku.

17 Fèfè múké múké rí pi íbìkí íngá 'bù gélésì, íngákí 'bá Ètèpi ngá dî'bée dîdî 'bù gé 'dää rí pi gbíipi rí vùgalésì, Múngú újã 'i sù Ìndríkindrí ní ríi 'i újã rí tîjì ku.

18 Múngú ùpè 'bá adríi 'bá ívé ni, Ìpè ívé ù'dùkò áda rí 'bá ní, á tîkí rí 'bá ícá ú'dí, ngá cére Ìri ní gbii rí pi àsám vú gé, 'bá adríkí rí anjì Ìrivé ní, sù ànyàngá kaapi drîdrî rí tîjì.

Tã yìngará àzini tã 'ongará

19 Má édrípíjì má óm vúpíjì má ní lèélè rí pi, lè Ìmi nîkí tã 'dí'bée àmá múké, lè Ìmi 'bákí bî tã yìzú mbèlènjá, lè Ìmi ròkí átàngá rí ròrò, Ìmi íbìkí átá ndò, lè Ìmi 'a à ve tã sî mbèlènjá ku.

20 À'diätäsìyã 'bá rí 'a ve dō gí, ícò tã pìrì Múngú ní lèé à 'o rí 'oó ku.

21 Lè Ìmi kúkí tã àzàvù rú rí pi á 'ongará rá, dōku Ìmi kúkí tã ùnjí rí pi á 'ongará rá, lè Ìmi 'bákí Ìmi vùgá, Ìmi à'yìkì ù'dùkò múké Ì ní ùlùú Ìmi ní rí, Ìri ícò Ìmi pá rá.

22 Lè Ìmi yìkì ù'dùkò múké rí kú bî sî ku, lè Ìmi 'dukì tã ni ngaánga. Ìmi 'dukì dō tã ni ngaá kuyé, Ìmi rí Ìmí mù ù'bá.

23 'Bá ù'dùkò múké rí yìpì kú bî sî, tã ni 'dujúpi ngaápi kuyé rí, Ìndré sù 'bá 'i ndréépi mündürá agá,

24 kãdò 'i ndréé mündürá agá 'dää, Ìri gò 'de mù 'dìisí rá, Ìri àvì ívé Ìndrílìkì 'í ní ndréé mündürá agá 'dàri sî rá rí tîjì.

25 'Bo 'bá rī 'bā dō 'í mī rizú tǎimbj múké drjwālā sēepi rī lāzú, 'o dō tā rī mužú 'diri 'dini, āvī dō tā 'í ní yjī rī sī kuyé, Múngú rī ĩri ní tákiri sē tā ĩri ní 'oó rī sī rá.

26 'Bá rī ũsū dō kīnī 'i 'bá Múngú vé ni, rō dō 'í adra ku, ĩri 'í mī ũ'bā, ĩnjīngará ĩri ní rizú Múngú rī ĩnjjzú 'diri ējzī ákó.

27 ĩnjīngará Múngú 'bá Ētēpi ní ā'yī adriipi múké, ũnjikānyā ákó rī, ĩri 'dini, lē 'bá rī ā ko ĩmvāanjī rī pi ē ĩzā ngá sī, āzini ā ko oẁuzj rī'bá ĩzāngā nya'bá rī pi ē ĩzā ngá sī. Lē 'bá Múngú vé rī pi ā rikí tā āzāvú rú nyōókú nōri vé rī 'oó ĩndi ku.

2

Ā rikí tā múké 'oó 'yéná 'bá uruko ní ku

1 Má édrīpi má ómvúpi 'bavé Úpi Yésú Kúrisitō ógúpi pōẁpōẁwū rī 'ē'yī 'bá gí rī pi, lē ĩmi rikí tā múké 'oó 'yéná 'bá uruko'bee ní, 'bá uruko'bee gāzú sī 'dini ku.

2 'Bá āzi ífí dō ĩmi āsámvú gé vūrā ĩmi ní ĩmi úmúzu rī gé, úsú dō 'i bōngó ũnyī be ni sī, 'yī dō kátrī dábū rú ní 'í drj mváná gá, 'bá ngá ákó ní ífí dō kpá ĩmi āsámvú gé, úsú dō 'i bōngó drjko rú ní sī,

3 'í 'dú dō 'bá 'i úsúpi bōngó ũnyī be ni sī rī vé tá 'bāā āmbúgú, 'í 'yo dō ĩri ní, "Mí ĩmú úri lúpá múké nōri drjgé," 'bo 'bá ngá ákó rī, 'í 'yo dō ĩri ní, "Í mụ pá tuú 'dágá," dōku "Í mụ úri nyōókú gé vūgá,"

4 mí dō rī 'bá rī pi ũpē sū 'diri tñj, mí adri nyo 'bá tā līpi yīkí ũnjī sī ni kuyé?

5 Má édrīpi má ómvúpi má ní lēlē rī pi, ĩmi yīkí drī ma ká, Múngú ũpē 'bá ngá ákó 'bá vū drjgé rī pi ní ndree ējzī ákó rī pi adrii ē'yīngará be āmbúgú, kōpi ícó fi mālūngā ĩri ní tā ní eẁjī 'bá 'i lē'bá lēlē rī pi ní rī agá rá.

6 'Bo ĩmi rī 'bá ngá ákó rī pi idede. ĩmi nīkí 'yozú kīnī, 'bá ā'bú be rī pi 'bākí pá ĩmi drjgé, kōpi rī ĩzāngā sē ĩmi ní 'dini kuyé? Kōpi ĩmi jī mụ pá tu 'bá tā lī'bá rī pi endretj gé nī kuyé?

7 'Bá 'dī'bee adriki 'bá rī'bá Úpi ĩmi ní ē'yī rī ā rú iza'bá rī pi kuyé?

8 ĩmi ĩnjīkí dō tǎimbj agaapi rá ĩ ní sī Búkú Múngú vé rī agá 'yoopi kīnī, "Lē mí lē 'bá mí gārā gá rī sū mí ní mī rú'bá lēé rī tñj" rī rá, ĩri lū kīnī ĩmi rī tā pīrj 'o.

9 'Bo ĩmi dō rī tā múké 'o 'yéná 'bá uruko'bee ní, ĩri lū kīnī, ĩmi 'okí tā ũnjī gí, ĩmi nōkí tǎimbj rī gí.

10 'Bá riipi tǎimbj rī vé tá 'duupi ngaapi rī nō dō tǎimbj ālu ní gí, ĩri lū 'yozú kīnī nō tǎimbj rī pi cére gí.

11 Múngú 'yoopi, "Lē mí 'bā oẁwū ku rī," 'yo kpá kīnī, "Lē mí 'dī 'bá ku." 'í 'o dō oẁwū kuyé, 'bo 'í 'dī dō 'bá drāá rá, ĩri lū 'yozú kīnī, 'í nō tǎimbj rī gí.

12 Tā ĩmi ní átá, āzini tā ĩmi ní 'oó rī, lē ĩmi nīkí 'yozú kīnī, ĩ tǎimbj rī áyú ĩmivé tá līzú, ĩmi drjwālā ĩsú ānī.

13 'Í 'dú Múngú ní ĩmúzu tá līzú rī gé, 'bá ējzī ĩdrīkīdri 'bāāpi ógúpi ní ku rī, Múngú 'bá kpá ējzī ĩdrīkīdri ĩri ní ku. Múngú kádō tā līj 'bá rī pi drjgé, ĩri ējzī ĩdrīkīdri 'bá 'bá ējzī ĩdrīkīdri 'bá'bee ivé ógúpi ní rī pi ní rá.

E'yīngará āzini tā múké 'ongará

14 Má édrīpi má ómvúpi, 'bá rī kīnī 'i dō ē'yīngará be, 'bo 'o dō tá āzi lūupi kīnī ĩri ē'yīngará be ni kuyé, tá múké ĩri ní ĩsú 'a ní gé 'dígé rī ā'di? E'yīngará 'diri nyo ícó ĩri pa rá?

15 Mí édrīpi, dōku mí ómvúpi rī dō bōngó ákó, āzini ānyāngā ákó,

16 'í 'yo dō ĩri ní, "Í mụ, lē mí mụ múké, ĩgbē ā fụ mí ku, mí nya ānyāngā épizú ānī épīpī," 'bo 'í sē dō ĩri ní ngá ĩri ní lēé rī pi kuyé, tá múké mí ní 'oó 'bá 'diri ní rī ā'di?

17 'Bá ē'yīpi gí rī 'o dō tá múké ē'yīngará rī 'dazú kuyé, ĩrivé ē'yīngará 'diri ĩri ngá drāāpi gí ní.

18 'Bo 'bá āzi rī ícó 'yo, "Bá uruko'bee ē'yīngará be, 'bá uruko'bee rī ējzī nga múké."

'Bo má ní 'yozú má kīnī, "Í 'o dō tá múké ku, ĩri ícó lū ĩngóni 'yozú kīnī mí ē'yīngará be? Má ícó mávé ē'yīngará i'da mí ní tá múké má ní 'oó rī sī."

19 Mí kīnī, mí ē'yī rā Múngú rī ālu. ĩri múké! ĩndri ũnjī rī pi* ē'yīkí kpá sū 'diri tñj, ũrj sī, kōpi rī yā ānī yāyā.

20 Mí azakaza rú! Mí nī 'yozú kīnī, ē'yīngará mí ní ējzī ni ngaá kuyé rī ĩri ējzī ákó 'dini kuyé?

21 Múngú ā'yī 'bá é'bīpi Ābūrāmā† rī adrii 'bá pīrj ĩri ní ivé mvá ĩsákā‡ rī sée zāá rōbōnjō rú vūrā rōbōnjō zázú rī gé rī ā tā sī.

22 'Í ndre drī ká, Ābūrāmā ē'yī Múngú rī rá, āzini 'dú tá Múngú ní lūú ĩri ní rī ngaá rá. Tā ĩri ní 'oó rī lū 'yozú kīnī, ĩrivé ē'yīngará ĩri áda.

23 Tā ĩ ní sī Búkú Múngú vé rī agá rī nga 'i fūú tī ní gé gí, Búkú Múngú vé rī

2:8 2:8 Lēvjtīkā 19:18 2:11 2:11 Wūngará 20:14; Dētōrōnómé 5:18 2:11 2:11 Wūngará 20:13; Dētōrōnómé 5:17 * 2:19 2:19 ĩndri ũnjī rī pi: ĩndri ũnjī rī pi ándúru mālāyīkā Múngú vé ni 'bū gé 'dāá, kōpi nōkí tǎimbj Múngú vé rī, Sātānā rī kōpivé ábúsú. Múngú ĩdró kōpi 'bū gé 'dāásī vūgá nōó, kōpi gōkí ufuú ĩndri ũnjī, kōpi rī 'bá rī pi ní ĩzāngā sē vū drjgé nōgó. † 1 lá l'dangará 12:7-9. ‡ 2:21 2:21 Ābūrāmā: Múngú zj Ābūrāmā rī kīnī, ā ku ivé 'bá 'bētj āsámvú gé rī pi, ā ku ivé āngú, ā 'de mụj āngú āzi ú'di ní gé. Ābūrāmā rī é'bīpi Yāhūdī rī pi vé rī, tīkí ĩri ĩlī eífúú ālu mūdūrūlū áró (1,800) gé, ĩsú tīkí drī Yésú rī kuyé. † 1 lá l'dóngará 12-25. ‡ 2:21 2:21 ĩsákā: ĩsákā rī mvá Múngú ní eẁjī Ābūrāmā ní rī. † 1 lá l'dóngará 17-35.

kíní, “Ábūrámā ē'yī Múngú ri rá, Múngú ā'yī ɪri adrii 'bá piri 'í ɛndrɛtɪ gé.” Gōkí Ábūrámā ri ziji ũndi Múngú vé ni.

²⁴ Ɛmi ndrekí drī ká, 'bá adri piri Múngú ɛndrɛtɪ gé tá múké 'bá ní 'oó rī sī, adri 'yéngá ē'yīngará 'bávé rī sī ku.

²⁵ Rábā ri ũkú ɔwú rú ní, Ɛrivé tá 'oó ri Múngú ɛndrɛtɪ gé piri, ā'diātāsīyā ɪri ní 'bá āngū úmí'bá rī pi ē'yī 'bāā ívé jó agá, ɪri ní kōpi pēé muɔ lɛtɪ tǔngú ni gé sī rī sī.

²⁶ Ɛndri dō 'bá rī agá 'dāayo, 'bá 'diri drā gí, ē'yīngará ri ngakí dō ɛzɪ ní ku, ē'yīngará 'diri drā gí.

3

Lē ɪmi ütēkí ɪmí ádra ütēē

¹ Má ɛdrípíjì má ɔmvúpijì, ɪmi āsámvú gé 'dígé, lé ku 'bá kárakarā pi ní ɛsɪ 'bázú fizú āngū ɪmbázú, ā'diātāsīyā ɪmi níkí rá 'yozú kíní 'bá ri 'bá āngū ɪmbá'bá nō'bée, ɪ ɪmú 'bávé tá lí 'bá ɔrúkò'bée vé rī ndé.

² 'Bá céré, 'bá 'okí tá ũnjí ni pi kárakarā. 'Bá rī átá dō átángá ũnjí ɪlunāni kuyé, 'bá 'diri 'bá piri ũnjikānyā ākó ní, ɪri ícó 'í rú'bá ütē múké.

³ 'Bá ásúkí dō ngá aya rú ní pi hūsānī rī pi tɪ gé, ɪri sē kōpi tá 'bá ní léé rī 'du nga rá, kōpi 'bá jì muɔzú múké vūrā 'bá ní lézú muɔzú rī gé.

⁴ Ɛmi ndrekí drī kúlúmgbá ri ká, ɪri āmbúgú āmbúgú, ũlí ā ri dō ɪri víjì muɔzú ní drāāāsīyā, 'bá kúlúmgbá rī ũjipi rī kúlúmgbá āmbúgú āmbúgú 'diri sō muɔzú peɔi mādānjá rizú kúlúmgbá sōzú rī sī.

⁵ Ɛmi ndrekí drī ká, ádra ri mādānjā, 'bo ɪri tá ambugu ambugu ni pi átá.

Ádra adri sū āci kúlúlú mādānjá rī tɪni, ɪri āngū ásé be āmbúgú āmbúgú rī zā vé céré.

⁶ Ádra sū āci tɪni. Ɛgélé 'bá rú'bá gá rī pi āsámvú gé, ɪri ri ũnjikānyā ɪjì ní, ɪri 'bá rī vé adringará iza rá, ɪri sē 'bá rī fi vé āci agá, tá ũnjí ádra ní átá rī ɪbí ɪfúú āci vezú āní ũdū ākó rī* agásí.

⁷ Ɛnyāpá rī pi ārɛvú céré, āríná rī pi, ngá ɛcɪ'bá bɛdrɪ sī rī pi, āzini ngá adri'bá yijì agá rī pi, ɪ ícó kōpi íwí adri málímáli, ɪ ícó kōpi ütē rá, 'bá ri kōpi íwí ní, ɪri kōpi ütē ní.

⁸ 'Bo 'bá āzi ícó ádra ri ütēé bā ku. Ádra āndē tá ũnjí 'ongará sī ku, tá ũnjí ádra ní ríí átá rī adri sū kícú ɪ ní rizú 'bá ú'dízú rī tɪni.

⁹ Ádra ri, 'bá ri 'bávé Úpí 'bá Ɛtɛpi ri íngú āní, ádra ri, 'bá kpá ri 'bá Múngú ní gbúí sū 'í tɪni rī pi trī āní.

¹⁰ Tɪ ālu ālu 'diri sī, 'bá ri Múngú ri íngú āní, 'bá kpá ri 'bá rī pi trī āní. Má ɛdrípíjì má ɔmvúpijì, lé 'bá 'okí tá 'diri tɪni ku.

¹¹ Yijì ule rī pi yijì ɛ'yí rú rī be, kōpi nyo ícó ɪ úmú ídɪ ɪfú vūrā ālu gé sī rá?

¹² Má ɛdrípíjì má ɔmvúpijì, peɔi ɪ ní ziji fɪgɪ rī, ɪri nyo ícó 'i újá 'a ɔlívé rú rá? Dōku peɔi vinyó vé rī, ɪri nyo ícó 'i újá 'a fɪgɪ rú rá? Yijì ɛ'yí rú rī, ɪri nyo ícó 'i újá ícá yijì ule rú rá?

Úmí tá nǐzú rī ɪbí íngá Múngú vúgá

¹³ 'Bá ɪmi āsámvú gé 'dígé úmí be, āzini tá nǐngará be rī ā'di 'i? Lé 'bá 'diri ā 'o tá piri, ā lú ri 'yozú kíní, ɪri úmí be, āzini ní tá rá, lé ā 'o tá muɔzú ɛsɪ be mādā, úmí tá nǐngará vé ní sī.

¹⁴ 'Bo mí ɛsɪ dra dō dra dra, 'í lé dō 'bá ku, āzini mí dō ɪndrá rú, lé mí ri mí íngú āní ku, dōku mí ri ũnjó ũlɪ 'yozú kíní, mí ri tá áda 'o 'dini ku.

¹⁵ Úmí tá 'ozú 'dini 'diri, ɪbí íngá 'bú gélésí kuyé, ɪri úmí nyóókú nōri vé ní, Ɛndri Múngú vé rī sē úmí 'diri ní kuyé, ɪri úmí ādróko vé ní.

¹⁶ 'Bá rī dō ri ɛsɪ 'bá 'bá āzi vé ngá drɪgé, ɪri dō ri 'i íngú 'bá āmbúgú rú, ɪri tá ɪzāngā sēepi ní ɪjì, ɪri tá 'o muɔzú bādā rú, ɛsɪ ũká ũká sī.

¹⁷ 'Bo tá nǐngará íngápi 'bú gélésíla rī, ɪri sē 'bá rī adri uletere, 'bá rī tákiri lélé, 'bá rī ɛsɪ 'bá 'bá rī pi ē ɪzā kozú, 'bá rī 'bá ambugu rī pi ɪnjɪnjɪ, 'bá rī adri ɛsɪ be múké, 'bá rī tá múké 'o, 'bá rī 'bá rī pi ē ɪzā ko trōtrō, āzini ɪri sē 'bá rī tá áda 'o.

¹⁸ 'Bá ri 'bá tákiri ɪjì 'bá 'bá rī pi āsámvú gé rī pi, kōpi ri tá piri ɪjì 'bá rī pi āsámvú gé.

4

Lē ɪmi ɪnjíkí Múngú ri ɪnjɪnjì

¹ Ngá sēepi ɪmi ní rizú āgátá gázú, āzini ɪmi ní rizú ũmbā fuzú ɪmi āsámvú gé sī rī ā'di? Tá ũnjí ɪmi ní ríi ũsū ɪmi ɛsɪ agá rī, ɪri ri ũmbā fu ɪmi ɛsɪ agá ní.

² Ɛmi lékí kōdō ngá, 'bo ɪmi ɪsúkí ngá rī kuyé. Ɛmi ri 'bá ú'di, ɪmi ɪsúkí ri ngá āní, 'bo ɪmi ɪsúkí ngá ɪmi ní léé rī kuyé. Ɛmi ri āwā, āzini ɪmi ri ũmbā fu, 'bo ɪmi ɪsúkí ngá ɪmi ní léé rī kuyé, ā'diātāsīyā ɪmi zíkí ngá ɪmi léé rī Múngú vúgá kuyé.

³ Ɛmi kádō rii ngá ziji Múngú vúgá, Múngú sē ɪmi ní ngá rī ku, ā'diātāsīyā ɪmi zíkí ngá rī léé rī kuyé, ɪmi lékí ngá rī pi ɪsú rizú āyíkò 'bázú.

⁴ Ɛmi 'bá Múngú ri gā'bá sī 'dɪ'bée, ɪmi níkí ámá kuyé 'yozú kíní, ɪmi lékí dō tá nyóókú nōri vé rī áyu, ɪmi ari'ba Múngú

vé ni? 'Bá tá nyõõkú nõri vé rĩ lěépi rĩ, ʔri ʔri' bá Múngú vé nĩ.

⁵ Tá Búkú Múngú vé rĩ ní 'yoó, "Múngú ri indri 'i ní sěé fi 'bá ʔsí agá rĩ ā tā mba ni 'dĩri" fi drĩ ʔri drĩgě kuyé?

⁶ 'Bo Múngú ri ívé ʔsí múké rĩ sě mužú ʔmi ní d̄j̄j̄ d̄j̄j̄. Sězú Búkú Múngú vé rĩ ní 'yozú k̄n̄i,

"Múngú gā 'bá ī ingú' bá ingúngū rĩ pi s̄i, 'bo ʔri ʔsí múké 'bā 'bá tā bē mādā rĩ pi n̄i."

⁷ Lě ʔmi ʔnj̄k̄i Múngú ri ʔnj̄nj̄j̄. Lě ʔmi gāk̄i tā ʔdróko vé rĩ s̄i, ʔri sě ʔdróko ri nga ʔpá ʔmi r̄ú' bá gá s̄i rá.

⁸ Lě ʔmi ʔtrúki ʔmi ʔnyina Múngú vúgá, ʔri kpá 'i ʔtrú ʔnyina ʔmi vúgá. ʔmi 'bá ʔnj̄k̄anyā be 'd̄i' bée, lě ʔmi ʔj̄k̄i ʔmivé ʔnj̄k̄anyā rá. ʔmi 'bá ʔj̄k̄i be ʔr̄j̄ 'd̄i' bée, lě ʔmi ʔj̄k̄i ʔmi ʔsí.

⁹ Lě ʔmi adriki ʔzāngā s̄i, ʔmi ngok̄i ngongo, ʔzāngā ā n̄õ ʔmi ʔsí. ʔmi kuk̄i ʔgungará ʔni, ʔmi í' d̄ok̄i āā ngoó, lě ʔmivé ʔyik̄ō ā új̄á 'i ʔzāngā r̄ú.

¹⁰ Lě ʔmi 'bāk̄i ʔmi adrii tā be mādā Úpi ʔndr̄et̄j̄ gé, ʔri ʔm̄ú ʔmi ʔngú rá.

Ā 'yok̄i 'bá āzi vé tā ʔnj̄j̄ ku

¹¹ Má ʔdr̄ip̄j̄ má ʔm̄v̄p̄j̄, lě ʔmi rik̄i ʔmi ʔḡp̄j̄ ā r̄ú izaá ku. 'Bá riipi átapi ʔḡp̄j̄ ní ʔnj̄j̄, d̄oku ʔḡp̄j̄ vé tā 'yoopi ʔnj̄j̄ r̄i, ʔri ri t̄aj̄mb̄j̄ Múngú vé rĩ ide. ʔmi ideki d̄õ t̄aj̄mb̄j̄ Múngú vé rĩ, ʔmi 'd̄uk̄i t̄aj̄mb̄j̄ r̄i vé tā ngaá kuyé, ʔmi ri tā l̄i, ʔmi k̄in̄i, t̄aj̄mb̄j̄ r̄i ʔnj̄j̄.

¹² Múngú ri 'yén̄á ri t̄aj̄mb̄j̄ sě n̄i, ʔzini ʔri kpá ri tā l̄i n̄i. ʔri ʔkp̄õ be 'bá r̄i pazú, ʔzini 'bá r̄i 'd̄j̄zú dr̄azú. 'Bo mi ā' d̄i 'i mi ʔḡp̄j̄ vé tā l̄ip̄i?

Lě m̄i ingú m̄i ʔ' d̄ú dr̄j̄ r̄i vé tā s̄i ku

¹³ ʔmi ʔj̄k̄i dr̄i ká, ʔmi ri' bá 'yo' bá, "Āndr̄ū, d̄oku dr̄j̄ 'bá m̄u adri íl̄i ālu k̄j̄r̄ú 'd̄ari agá, 'bá ngá ʔz̄i, 'bá m̄f̄ēngā ʔs̄j̄ ʔni ambamba 'd̄i' bée!"

¹⁴ ʔmi íc̄õ tā 'i ngaapi ʔmi r̄ú' bá gá ʔ' d̄ú dr̄j̄ r̄i gé r̄i n̄j̄ ámá ʔngóni? ʔmi adriki s̄j̄ s̄ās̄al̄i 'deepi s̄ā be mādā, ʔri ḡõ áf̄i 'd̄iis̄i r̄á r̄i t̄j̄n̄i.

¹⁵ Lě ʔmi 'yok̄i 'd̄ini, "Múngú lě d̄õ rá, 'bá íc̄õ adri idri r̄ú rá, 'bá íc̄õ tā n̄õri 'õ rá, d̄oku 'bá íc̄õ tā 'd̄ari 'õ rá."

¹⁶ 'Bo ʔmi ri ʔmi ingú tá ʔmi ní lěé 'oó r̄i s̄i. Tā ʔmi ní rizú ʔmi ingúzú 'd̄iri ʔnj̄j̄.

¹⁷ 'Bá r̄i n̄j̄ d̄õ tá múké 'i ní k̄õd̄õ lěé 'oó r̄i rá, 'bo 'õ d̄õ tá r̄i kuyé, ʔri ʔnj̄k̄anyā.

5

Lě 'bá ā' bú be r̄i pi ā ndrek̄i múké

¹ ʔmi 'bá ā' bú be r̄i pi, lě ʔmi ngok̄i, ʔzini ʔmi gāk̄i l̄j̄j̄l̄j̄ tá ʔkp̄õ ʔkp̄õ ʔm̄v̄l̄és̄i ʔm̄j̄' bá ʔmi ʔs̄j̄' bá dr̄j̄dr̄j̄ 'd̄i r̄i pi s̄i.

² ʔmivé ā' bú pi ʔm̄j̄ ábá ʔmi dr̄iḡé s̄i rá, ʔzini ʔj̄j̄r̄j̄k̄õ ri ʔm̄j̄ ʔmivé b̄õngõ ʔnȳi be 'd̄i' bée mbe íc̄á ku ʔr̄j̄k̄õ r̄ú.

³ ʔmivé d̄ábú, ʔzini aya ʔḡú' bá ʔḡú' ʔḡú' r̄i pi ʔdr̄ik̄i íc̄á ʔnj̄j̄ ḡi. ʔmivé ā' bú 'd̄i' bée ʔm̄j̄ ʔmi z̄ā ve s̄j̄ áci ní ngá z̄ā veé r̄i t̄j̄n̄j̄. Ā' bú ʔmi ní traá kuú kárakarā 'd̄i' bée, ʔmivé ā' bú 'd̄i' bée ʔm̄j̄ tā l̄i ʔmi dr̄iḡé ʔ' d̄ú ʔd̄j̄ vé r̄i gé.

⁴ ʔmi ndrek̄i dr̄i ká! 'Bá ʔmi ní 'bāá ʔz̄j̄ ngaá ʔmivé ʔm̄v̄j̄ agá r̄i pi, ʔmi gāk̄i k̄õpivé ʔndēma ʔz̄j̄ ngazú r̄i ʔf̄ēgā s̄i, k̄õpivé ʔndēma ʔmi ní gāá ʔf̄ēgā s̄i 'd̄i' bée ri ngo ʔmi r̄ú' bá gá. Úpi ʔkp̄õ 'D̄ipa ʔj̄ 'bá ʔnyāngā ʔk̄un̄ā' bá r̄i pi vé ngongará ḡi.

⁵ ʔmi ní adringará gá v̄ú dr̄iḡé n̄õḡõ, ʔmi rik̄i ʔyik̄õ 'bāá, ʔzini ʔmi rik̄i ʔmi 'a ā tā ʔs̄j̄ ʔȳu. Nóni ʔmi r̄ú' bá useki kuú mgb̄umgb̄u s̄j̄ t̄j̄ i ní lěé m̄j̄ ʔl̄l̄j̄ r̄i pi t̄j̄n̄j̄.

⁶ ʔmi l̄j̄k̄i 'bá tā ʔk̄õ r̄i pi vé tā ʔnj̄j̄, ʔzini ʔmi ʔ' d̄ik̄i k̄õpi ʔdr̄āá rá, k̄õpi ʔj̄ák̄i ʔmi ní tā ʔzi ʔnj̄j̄ ni kuyé.

ʔzāngā agá lě ʔmi adriki ʔsí be mādā

⁷ Má ʔdr̄ip̄j̄ má ʔm̄v̄p̄j̄, lě ʔmi adriki ʔsí be mādā cimgbá Úpi ní íc̄angará gá. ʔmi ndrek̄i dr̄i ká, 'bá ʔm̄v̄j̄ 'āapi r̄i, ʔri ʔsí 'bā mādā rizú ʔj̄j̄ḡõ 'd̄ip̄i ʔz̄j̄ s̄i ʔnyāngā ní kazú r̄i ʔt̄ēz̄ú.

⁸ Lě kpá ʔmi adriki ʔsí be mādā, ʔmi tuk̄i pá ʔkp̄õ ʔkp̄õ, ā' d̄iāt̄ās̄iyā lók̄i Úpi ní ʔḡõz̄ú r̄i íc̄á ʔnyina ḡi.

⁹ Má ʔdr̄ip̄j̄ má ʔm̄v̄p̄j̄, lě ʔmi unuk̄i ʔmi ʔḡp̄j̄ r̄ú' bá gá ku, ā l̄j̄k̄i r̄i tā ʔmi dr̄iḡé ku. 'Bá tā l̄ip̄i r̄i tu pá kuú k̄ēṭ̄il̄é gá 'd̄i!

¹⁰ Má ʔdr̄ip̄j̄ má ʔm̄v̄p̄j̄, lě ʔmi ʔb̄ik̄i n̄ēb̄j̄ átá' bá Úpi ā r̄ú s̄i r̄i pi ā pámv̄ú, k̄õpi ká rií ʔzāngā nyaá, k̄õpi nyak̄i ʔzāngā r̄i mužú ʔsí be mādā.

¹¹ S̄j̄ ʔmi ní n̄j̄ rá r̄i t̄j̄n̄j̄, 'bá ʔzāngā nya' bá ʔsí be mādā r̄i pi, 'bá k̄õpi ā r̄ú ingú k̄õpi ní ʔzāngā r̄i nyaá ʔsí be mādā r̄i s̄i. ʔmi ʔj̄k̄i ʔzāngā ʔyõb̄u ní nyaá r̄i rá. ʔd̄j̄ ni gé, Úpi ko ʔri ē ʔzā rá. Úpi 'õ tā 'd̄iri 'd̄ini, ā' d̄iāt̄ās̄iyā ʔri Múngú riipi 'bá r̄i pi ē ʔzā k̄õpi ʔzāngā agá ni, ʔsí ní múké.

¹² Má ʔdr̄ip̄j̄ má ʔm̄v̄p̄j̄, tā agaapi rá r̄i, lě ʔmi ē ʔd̄ik̄i 'b̄j̄ ā r̄ú, d̄oku v̄ú ā r̄ú, d̄oku ngá āzi ā r̄ú ʔyõ s̄õz̄ú ʔni ku. Tā r̄i d̄õ ē, ʔmi 'yok̄i ē, tā r̄i d̄õ kuyé, ʔmi 'yok̄i kuyé, ā l̄j̄k̄i r̄i tā ʔni ʔmi dr̄iḡé ku.

Múngú vé ʔingará ʔ' ȳj̄ngará s̄i r̄i

¹³ Tā ʔkp̄õ ʔkp̄õ ʔs̄j̄ d̄õ mi n̄i, lě m̄i z̄j̄ Múngú ri. ʔyik̄õ fi d̄õ mi ʔsí agá, lě m̄i ngo ʔngó Múngú ri ingúzú.

¹⁴ Drã rụ dō mi nī, lē mī zị 'bá ambugu kánísá* vé rī pi ímú mí ní Múngú ri zịj. 'Í zị kọpi, kọpi ẽ ímúkí rí ùdu bēé mí rụ 'bá gá Úpí ǎ rụ sī.

¹⁵ 'Bá ẽ'yíngará be rī pi zịkí dō Múngú ri 'bá drã be rī ní, drã rī ícọ dẹ rụ 'bá ni gé sī rá, Úpí ri ịri inga uru rá. 'O dō tā ùnjí, Múngú ri ịri trù ịrivé ùnjikányá agásí rá.

¹⁶ Lē ịmi ùlúkí ịmivé ùnjikányá, ógúpí ǎ ùlú ivé rī ógúpí ní, ógúpí ǎ zị Múngú ri ógúpí ní, ịmi ǎ adrikí rí ule. 'Bá tā be pịrị rí zị dō Múngú ri, ịrivé zingará ùkpō be, ịri 'bá rī ẽ ịzā ko rá.

¹⁷ Ẹllyá† rí 'bá sụ 'bá tịnj, zị Múngú ri ẹsị be céré kīnī, yīgó ǎ 'dị ku, ịlị na ẹlị sī, yīgó 'dị kuyé.

¹⁸ Ẹllyá gō Múngú rī zịj dīj, yīgó gō 'dij rá, ǎnyāngá ka nyọkọkọ drígé nōgó rá.

¹⁹ Má ẹdrípịj má ómvúpịj, 'bá rī ku dō tā áda rī ǎ 'ongará gí, lē 'bá ǎzi ǎ lū ịri ní, ǎ gō tā áda rī 'oó áyu.

²⁰ 'Bá rī újǎ dō 'bá ùnjikányá 'oópi rī ịfúú ivé ùnjikányá agásí ǎmvé gí, pa 'bá 'diri drã agásí gí, trúkí ịri ivé ùnjikányá kárákará 'dī'bée agásí gí.

† 5:17 5:17 Ẹllyá: Ẹllyá ri nẹbị, Múngú 'dụ ịri mụzú 'bụ gé ịdri rú, drã kuyé. Tịkí ịri ǎkūdē ịlị rī ca mụdụrụlụ úrōmī (900), ịsụ ǎkūdē tịkí drī Yẹsụ ri kuyé. 'Í lā 1 'Bāgú 17-21; 2 'Bāgú 1-3.

Kòkòbì àlu ni
Pétērò
ni sù rì
Tã búkù rĩ vé rĩ ã
ùlùngará

Pétērò sī kòkòbì 'diri sée Kùrisitìyání adri'ba àngù Tákì agá rì pi ní. Sī kòkòbì 'diri sée kòpi ìmbázú ì ní ríí kòpi òcùù kòpivé ẹ'yìngará à tã sī rì sī. Lù kòpi ní kīnī, Yèsù Kùrisitò nya ìzàngá, 'okí kpá ìri ùnjì, kùru lè Kùrisitìyání rì pi ã 'bákì ẹsì nìzú kīnī, kòpi ìmù ìzàngá nya rá. Ìmbá kòpi kīnī, ìzàngá kòpi ní nyaá 'diri agá, kòpi tuki dō pá títì ivé ẹ'yìngará agá, Múngú rì kòpi à'yì adri anjì ivé ni, ùmvúlésì ìri kòpi ùfè rá. Pétērò kīnī, lè Kùrisitìyání rì pi ã áwíkì adrii 'bá Múngú vé ni.

1 Ma Pétērò 'i, Yèsù Kùrisitò vé 'bá áyúáyù rì.

Á sī kòkòbì nòri sée 'bá Múngú vé ì ní iré kpélékpélé adri'ba jákà rù àngù Pónitò vé rì agá, Gálàtìyá agá, Kápádòkiyá agá, Ẹziyá agá, àzini Bítùnìyá agá rì pi ní.

2 Múngú 'bá Ẹtèpi ùsù ìmivé tã 'i ẹsì agá ìnógòsì, ùpè ìmi nì. Ìrivé Índrì Uleterè rì újá ìmi ícá uleterè. Ìmi ní ìrivé tã 'dujú ngaá rá rì sī, àrì Yèsù Kùrisitò vé rì ùjì ìmi gí.

Ẹsì múké Múngú vé rì, àzini tàkírì ìrivé rì ã adri ìmi be mužú nyonyo.

Òwò'difò sèngará

3 'Bá ìngúkì 'bavé Úpì Yèsù Kùrisitò vé Ẹtèpi Múngú rì. Ìrivé ẹsì ní adrii ìdríkídri 'bá ní rì sī, lè 'bá 'bákì ẹsì idri ù'dí ìri ní sée 'bá ní rì drìgè, à'diàtāsìyá Múngú ní Yèsù Kùrisitò rì ingáá gòò idri rù dràngará gálésìlã rì vé tã sī.

4 Múngú 'bá ìmi ní ngá múké kuú 'bù gé 'dàá'dã, ngá rì ícò ábá ku, ícò ù'bjì ku.

5 Ngá múké 'diri 'bákì kuú ìmi tée, à'diàtāsìyá ìmi ní Yèsù Kùrisitò rì ẹ'yìí gí rì sī. 'Bá Yèsù rì ẹ'yìí'bá gí rì pi, ùkpò Múngú vé rì kòpi ùtè ca cìmgbá ì ní ìmùzú pangará rì vé tã ì'dazú ù'dù ùdù vé rì gé rì gé.

6 Nóni tã káràkará ni pi ã ríkì dō ìmi ù'bjì ríí ìzàngá nyaá 'dìni drááásìyá, ìmi ìmù àyìkò ìsù drìdrì 'dìlè rá pangará rì ã tã sī.

7 Ìzàngá ìmi ní ríí nyaá 'dì'béé, ì rì ìmivé ẹ'yìngará ù'bjì, nìzú àmázú ìmi dō pá tu títì

ìmivé ẹ'yìngará agá rá. Ì rì ìmi ù'bjì sù ì ní dábù ù'bjì zãá àcì sī rì tìni. Ìmivé ẹ'yìngará ndé dábù àbápi ìndì 'diri rá. Ẹ'yìngará rì sè ìmi adri ùkpò ùkpò ìzàngá ìmi ní ríí nyaá rì agá, Múngú rì sè ì ìmù ìmi ìngùngù, àzini ìmi ìmù dī pòwùpòwù ù'dù Yèsù Kùrisitò ní ícázú rì gé.

8 Ìmi ndrekì dō ìri kuyé drááásìyá, ìmi lèkì ìri rá, àzini ìmi ẹ'yìkì ìri rá, ìmi rì ìri ìngù àyìkò be àmbúgú, àyìkò 'diri ícókì tã ni 'yoó bà ku.

9 Ìmi ní ìri ẹ'yìí gí rì sī, ìmi pangará ìsù rá.

10 Pangará 'diri, nẹbì rì pi ùlúkì ótù tã ni kīnī, Múngú rì ìmù ẹsì múké 'bá ìmi pazú, kòpi 'bákì ẹsì rizú pangará 'diri vé tã nìzú àmázú.

11 Índrì Kùrisitò vé rì ùlù nẹbì rì pi ní kīnī, Kùrisitò rì ùmvúlésì ìmù ìzàngá nya, vùdrì ní gé, ìri dī ógù pòwùpòwù, sè kòpi ní rizú sá, àzini lètì tã 'diri ní ìmùzú 'i ngazú rì ndázú àni.

12 Ì'dakì tã 'diri nẹbì rì pi ní kīnī, kòpi rì ẹzì rì nga ì ní ùgògòlè rù kuyé, kòpi rì nga ìmi ní. Tã kòpi ní ùlùú ìmi ní rì, kòpi ùlúkì Índrì Uleterè ì ní ìpèé 'bù gélèsì rì vé ùkpò sī, málàyìkã rì pi 'bákì kpá ẹsì rizú tã 'diri nìzú àmázú.

Lè ìmi adrikì uleterè

13 Lè ìmi útúkì ìmivé yìkì tã 'ozú rì ã adri pìrì. Lè ìmi 'bákì ẹsì rizú ẹsì múké Múngú ní ìmù 'báá ìmi ní lókì ìri ní ìmùzú Yèsù Kùrisitò rì ì'dazú rì gé 'dàri ùtèzú.

14 Lè ìmi adrikì sù anjì Múngú vé tì yì'ba yìyì rì pi tìni, lè ìmi újákì ìmi gòò ùnjìkányá ótù ìmi ní 'oó ẹnjìákò sī 'dã'béé agá dījì ku.

15 'Bo Múngú ìmi zìpì rì, ìri uleterè, lè ìmi adrikì kpá uleterè tã cére ìmi ní ríí 'oó rì agá,

16 à'diàtāsìyá sīkì kīnī, "Lè ìmi adrikì uleterè, à'diàtāsìyá ma uleterè."

17 Ìmi rì Múngú 'bá rì pi vé tã lìpì pìrì rì zì ìmi Ẹtèpi, lè ìmi ìnjìkì ìri ìnjìnjì ìmi ní drì adriuzú jákà rù vù drìgè nògò rì gé.

18 Ìmi nìkì rá 'yozú kīnī, Múngú je ìmi drì ìfùzú lètì ùnjì ìmi ẹ'bjìpì ní 'oó rì agásì ngá ábá'ba ábábá sù dábù tìni ní sī kuyé, dòku aya ógùpì ógùgù ní sī kuyé.

19 je ìmi drì àrì tã be agaápi rá Kùrisitò adripi kábìlò mvá* uleterè ùnjìkányá àkò rì vé rì sī.

20 Múngú ìpè Kùrisitò rì kú ìnógòsì ìsù àkùdè gbikì drì vù rì kuyé, 'bo ì'dakì ìri ù'dù ùdù vé nò'béé gé ìmivé tã sī.

1:16 1:16 Lẹvítìkà 11:44-45; 19:2; 20:7 * 1:19 1:19 Kábìlò mvá: Múngú sè tǎjmbj Mósè ní kīnī, 'bá rì pi ã zǎkì kábìlò Múngú ní ròbòjò rù, à trùkì rì kòpi ìvé ùnjìkányá agásì rá. Sè ì ní Yèsù rì zìzú Kábìlò Mvá Múngú vé ni àni, à'diàtāsìyá Múngú ìpè ìri ìmù dráá 'bavé ùnjìkányá ùjìí. 'Í lã Wùngará 12:17-28; Mǎràkò 14:12; Lùkà 22:7; Yùwání 1:29-35; 1 Kòrìnitò 5:7.

²¹ Kúrísítò ã tâ sī, ĩmi ẽ'yĩkĩ Múngú Kúrísítò ri ingaapi drãngará gálésĩ, Kúrísítò ri ingũpi rĩ gĩ. Kúru ĩmi ẽ'yĩkĩ Múngú ri rá, ázini ĩmi 'bákĩ ẽsĩ Múngú drĩgégé rá.

²² ĩmi ní ù'dúkò áda rĩ ẽ'yĩĩ gĩ rĩ sī, ũjĩkĩ ĩmi uletere gĩ. Kúru lè ĩmi lèkĩ ĩmi lèlè ĩmi ásamvú gé sī ĩmi ẽdrĩpĩĩ be, ĩmi ómvúpĩĩ be ẽsĩ be céré.

²³ Á'diãtãsiyã tĩkĩ nóni ĩmi ú'dĩ rú gĩ, ĩmivé tĩngará 'dĩri adri 'yozú kinĩ rù'bã ñmaápi ñma ñma nõri vé ni kuyé, ĩri rù'bã drãápi ku ni, ù'dúkò Múngú ní átã adriĩpi muzú nyonyo 'dĩri sè kòpi tĩ ícã ú'dĩ rú nĩ.

²⁴ Sũ ngèbĩ rĩ ní 'yoo rĩ tĩjĩ kinĩ,
"Bã rĩ pi adrikĩ sũ ásé tĩjĩ, kòpi drã mbèlènjã,

kòpivé ũnyĩ ri ábã mbèlènjã sũ peĩtĩ ásé ágã rĩ pi vé fũ ní ábã rĩ tĩjĩ,
ásé ẽ bĩ ri ùnyũ rá, fũ ni ri kpã lù 'dũsĩ rá.

²⁵ 'Bo ù'dúkò Úpĩ vé rĩ áwĩ adri muzú nyonyo."

Ù'dúkò 'dĩri, ĩri ù'dúkò múké Múngú vé ĩ ní ũlũũ ĩmi ní rĩ.

2

¹ Kúru lè ĩmi kukĩ tá 'dĩ'bée rá, ẽsĩ ũnjĩ 'bãngará 'bã ázi drĩgégé, ũnjò, mĩ ũ'bãngará, ẽsĩ ũnjĩ 'bãngará 'bã ázi vé ngã sī, ázini átãngã átã 'bã ázi ã rù izazú rĩ, lè ĩmi kukĩ rá.

² Lè ĩmi adrikĩ sũ anji ũdégã ri'bée bã ndrũ'bã rĩ pi tĩjĩ. Lè ĩmi mvúkĩ lè ĩndrĩ Uletere rĩ ní sée ĩmi ní rĩ, ĩmi mbakĩ rĩ áni ũkpò be, ĩmi ĩsũkĩ ri pangará áni.

³ Nóni ĩmi ñkĩ áamá gĩ 'yozú kinĩ, Úpĩ ri múké.

Írã adriĩpi idri rú rĩ, ázini 'bã Múngú ní ùpée rĩ pi

⁴ ĩmi ímũkĩ Írã adriĩpi idri rú* 'bã rĩ pi ní gãã sī, Múngú ní ĩpée, ĩri ní tâ ni 'dũqũ 'bãã ámbúgũ ri vúgã.

⁵ ĩmi adrikĩ kpã sũ ĩrã adri'bã idri rú ĩndrĩ Uletere rĩ ní rizú jó Múngú vé rĩ sızú áni rĩ tĩjĩ, ĩmi atala uletere rĩ'bã ròbòñò Múngú ní á'yĩĩ rá rĩ sè'bã Múngú ní Yésũ Kúrísítò ã rù sī ni pi.

⁶ Tã ĩ ní sũ búkũ Múngú vé rĩ ágã rĩ kinĩ,
"ĩmi ndrekĩ drĩ kã, á 'bã ĩrã kú Sionã† ágã,
mã ĩpè ĩrã rĩ 'bãã tá be ámbúgũ.
'Bã ĩri ẽ'yĩĩpi rá rĩ, ícò drĩnjã ĩsũ ku."

⁷ ĩmi ĩrã rĩ ẽ'yĩ'bee rá rĩ pi, ĩmi vúgã 'dãlè ĩrã rĩ vé tá ámbúgũ. 'Bo 'bã ĩrã rĩ gã'bã sī rĩ pi vúgã 'dãã,

"Írã ándúru 'bã jó sũ'bã rĩ pi ní gãã sī rĩ,

újã nóni 'i ícã ĩrã sèepi jó rĩ ní pá tuzú áni ũkpò ũkpò ni."

⁸ "Á 'bã ĩrã, 'bã rĩ pi rĩ ĩ ũsĩ rù'bã ni gé,
ĩrã rĩ sè kòpi ri u'de vúgã."

Kòpi ri ĩ ũsĩ rù'bã ní gé, á'diãtãsiyã kòpi lèkĩ tá Múngú vé rĩ yĩĩ ku, tã ĩ ní ũtĩĩ rĩ nga 'i kòpi ã rù'bã gã rá.

⁹ 'Bo ĩmi adrikĩ 'dĩni kuyé, Múngú ũpè ĩmi nĩ. ĩmi atala 'bãgũ rĩ pi vé ni, sũrũ uletere ni, 'bã Múngú vé ni pi. Múngú zĩ ĩmi ĩfũũ ĩnjã ágã 'dããsĩ ĩmũ adriĩ ũtũnjã dĩĩpi uletere rĩ ágã, ĩmi ũlũkĩ rĩ tá múké Múngú ní 'oó ĩmi ní rĩ pi 'bã rĩ pi nĩ.

¹⁰ Ándúru ĩmi adrikĩ 'bã Múngú vé ni kuyé, 'bo nóni ĩmi 'bã Múngú vé ni. Ándúru Múngú 'bã ẽsĩ ĩdrĩkĩdri ĩmi drĩgégé kuyé, 'bo nóni 'bã ẽsĩ ĩdrĩkĩdri ĩmi drĩgégé gĩ.

¹¹ ĩmi mávé Ũndĩ má ní lèlèlè rĩ pi, ĩmi jãkã, ázini ĩmi rámbã rú nyóókũ drĩgégé nõgó, á mã ĩmi drĩ ĩrĩ sī, tá ũnjĩ riipi ũmbã fũũpi ĩmi ẽsĩ ágã 'dĩri, lè ĩmi kukĩ áni.

¹² Lè ĩmivé tá ã adri múké 'bã pãgãno rú rĩ pi ásamvú gé, kòpi kádò ũnjò ũlĩ ĩmi drĩgégé 'yozú kinĩ ĩmi rĩ tá ũnjĩ 'o, kòpi ã ndrekĩ rĩ tá múké ĩmi ní 'oó rĩ, kòpi ẽ ĩngúkĩ rĩ Múngú ri ù'dũ ĩri ní ímũzú 'bã vúgã nõlè rĩ gé.

Lè ẽ ĩnjĩkĩ 'bã drĩkoma rú rĩ pi ĩnjĩnjĩ

¹³ Úpĩ lè ĩmi ĩnjĩkĩ 'bã ĩ ní ũ'bãã ĩmĩ drĩlè gã rĩ pi árevũ céré ĩnjĩnjĩ. Lè ĩmi ĩnjĩkĩ 'bãgũ rĩ pi ĩnjĩnjĩ, á'diãtãsiyã kòpi 'bã ámbugu 'bã rĩ pi drĩgégé céré.

¹⁴ Ázini lè ĩmi ĩnjĩkĩ gãvãã rĩ pi ĩnjĩnjĩ, á'diãtãsiyã ũpèkĩ kòpi rĩ 'bã tá 'o'bã ũnjĩ rĩ pi ĩrĩnjãã, ázini rĩ 'bã tá 'o'bã múké rĩ pi ĩngũ.

¹⁵ Múngú lè ĩmi 'okĩ tá piĩrĩ, 'bã adri'bã azakaza rú tá ñi'bã ku rĩ pi ã 'yokĩ rĩ tá ázi ĩmi ní ku.

¹⁶ ĩmi ĩsũkĩ drĩwãlã gĩ, 'bo drĩwãlã ĩmi ní ĩsũ 'dĩri, lè ĩmi 'okĩ tá ũnjĩ áni ku. Lè ĩmi adrikĩ áti'bã Múngú vé ni.

¹⁷ Lè ĩmi ĩnjĩkĩ 'bã rĩ pi céré ĩnjĩnjĩ, ĩmi lèkĩ ĩmi ógũpũĩ Yésũ ri ẽ'yĩ'bã gĩ rĩ pi lèlè. ĩmi rukĩ Múngú ri, ázini ĩmi ĩnjĩkĩ 'bãgũ rĩ pi ĩnjĩnjĩ.

¹⁸ ĩmi 'bã adri'bã túgèrũ rĩ 'dĩ'bée, lè ĩmi ĩnjĩkĩ ĩmivé 'bã ĩmi ní riĩ ẽzĩ ngãã kòpi ã pálé gã rĩ pi ĩnjĩnjĩ. Adri 'yozú kinĩ, ĩmi 'yènjã 'bã tá be múké rĩ pi ĩnjĩ áyu 'dĩni ku, lè ĩmi ĩnjĩkĩ 'bã ẽsĩ be ũkã ũkã rĩ pi ĩndĩ.

¹⁹ 'Bã rĩ 'o dõ mi ũnjĩ drããsiyã, Múngú ri mí ní tãkĩri sè rá, á'diãtãsiyã mi 'bã Múngú vé ni.

²⁰ Ũgbákĩ dõ ĩmi tá ũnjĩ ĩmi ní 'oó rĩ sī, ĩmi takĩ dõ tá ni mãdã, ngã múké ĩmi ní

íşşú áni gé 'dígé rī ā'di? 'Bo İmi nyakí dō İzāngā tā múké İmi ní 'oó rī sī, İmi takí dō ta nī mādā, Múngú ri adri İmi sī āyīkō sī.

²¹ Múngú ní İmi zīj İmü Kúrisitō ā pámvú ūbī rī sī, İmi İmü İzāngā nya sū Kúrisitō ní nyaá İmi tā sī rī tñjī, İri İmi ní ū'bī'tā rú, İmi ūbīkí rī İri ā pámvú ānī.

²² "O ūnjīkányā ālujanī kuyé, ū'bā 'bā āzi ē mī kuyé."

²³ 'Bā rī pi kâ İri u'daā, u'da kōpi kuyé. Kâ rī İzāngā rī nyaá, ér'ī 'i ōjōgō sī ālujanī kuyé. İzāngā İri ní nyaá rī agá, 'bā İvé eşj céré Múngú tā İjīpi pīrī rī drīgē.

²⁴ Kúrisitō 'du 'bávē ūnjīkányā muzú 'i rú' 'bā gā peṭjī alambaku sīgē gī, 'bā kukí rī ūnjīkányā, 'bā adrikí rī İdri rú, 'bā 'okí rī tā pīrjī āyu. İzāngā İri ní nyaá rī sē İdrikí İmi gī.

²⁵ Āndurú İmi adrikí sū kâbīlō āvī' 'bā gī, rī' 'bā anyá' 'bā mu' 'bā bādārú rī pi tñjī, 'bo nóni İmi İmvíkí İgōō 'bā rīipi İmi úcépi, āzini İmivé İdri ā tā mbaápi rī vúgá gī.

3

Ūkú rī pi vé adringará İvé āgō rī pi be rī

¹ Ūkú rī pi, lē İmi İnjīkí İmivé āgō rī pi İnjīnjī, İmi 'duki tā kōpi ní İlū İmi ní rī ngaānga. Āgō rī pi ē'yīkí dō ū'dúkō múkē rī kuyé, ūkú rī pi vé tā 'oó múkē rī sī, ūkú rī pi ā ūlūkí dō ū'dúkō múkē rī İvé āgō rī pi ní kuyé drāāsiyā, āgō rī pi ū'dúkō múkē rī ē'yī rá.

² Āgō rī pi ndrekí dō ūkú rī pi rī tā 'o múkē, kōpi kuru 'de Kúrisitō ā pámvú ūbī.

³ Lē ku İmi ní rizú eşj 'bāzú céré ūnyī rú' 'bā nōri vé rī ā tā ūşşuzú āyu, āzini rizú drī' 'bī tizú ū'dū be tūngú tūngú, dōku gālágála dábú rú ni pi ū'yīzú İmi bī gé sī, āzini bōngó ājē be āmbúgú ni pi usúzú.

⁴ Múkē ni, lē İmivé ūnyī ā adri İmi eşj agalésila. Ūnyī 'dīri ā adri rī muzú nyonyo, İmivé eşj ā adri rī kīri, āzini tā be mādā. Ūnyī 'dīri tā be āmbúgú Múngú eñdretjī gé 'dāā.

⁵ Ūkú ōtú Múngú rī İnjī' 'bā rī pi 'okí tā rī sū 'dīri tñjī. Kōpi 'bāki eşj céré Múngú drīgē, kōpi rī İ udé ūnyī be. Kōpi rī İvé āgō rī pi vé tā 'du nga rá.

⁶ Sārā ní ágó ni Ābūrāmā* rī İnjījī İnjī rī sī, zī ágó ni rī İvé āmbúgú. İmi 'okí dō tā pīrjī ūrī ākó, İmi anjī ūkú Sārā vé ni.

⁷ İmi āgō ūkú be rī pi, lē İmi İnjīkí İmivé ūkú rī pi İnjīnjī, İmi ru'kí kōpi múkē, İmi ūşşukí lēṭjī múkē kōpi ē İzā kozú ānī, kōpi dō ūkpō ākó drāāsiyā, Múngú vé eşj múkē rī

sī, sē İmi ní fēfē İdri ú' dī rī vé rī céré trōtrō, ānī ā uga rī İmi ní lēṭjī Múngú rī zīzú rī ku.

İzāngā nyangará tā múkē 'ongará sī rī

⁸ 'İyo eşşuzú rī 'dī, lē İmivé yīkī ā adri céré ālu. İmi kukí İmi ōgūpījī rī İzāngā nyaá ō'dúkūlē ku. Lē İmi lēkí İmi lēlē adrizú ēdrīpījī rú āzini ōmvūpījī rú. İmi adrikí eşj be múkē, āzini İmi adrikí tā be mādā.

⁹ 'Bā āzi 'o dō İmi ūnjī, lē İmi 'okí İri ūnjī ku, 'bā āzi 'da dō İmi, lē İmi 'dakí İri ku, múkē ni, lē İmi zīkí İri ni Múngú rī, ā sē İri ní tākīri, ā'diātāsiyā İmi 'okí dō 'dīni, Múngú rī İmi ní tākīri sē rá.

¹⁰ Ā'diātāsiyā sīkí bükū Múngú vé rī agá kīnī,

"'Bā rī lē dō adrii āyīkō sī,

āzini lē dō adrii muzú múkē,

lē ā ūtē İvé ādra, ā rī atāngá ūnjī átá ku, āzini ā rī ūnjō ūljī ku.

¹¹ Lē ē İfū ūnjīkányā agāsī rá, ā 'o tā múkē, lē ā ndā lēṭjī tākīri İjīzú, ā 'du tākīri rī vé tā ngaānga.

¹² Ā'diātāsiyā Ūpī Múngú rī mī 'bā 'bā tā 'o' 'bā pīrjī rī pi ndrezú

āzini İri bī 'bā kōpivé zīngará yīzú,

'bo İri úgóró újā 'bā tā 'o' 'bā ūnjī rī pi ní."

¹³ İmi dō rī úvá 'bā tā múkē 'ozú, ā'di rī İcō İmi 'o ūnjī nī?

¹⁴ 'Bo İmi dō rī İzāngā nya tā İmi ní 'oó pīrjī rī sī drāāsiyā, Múngú rī İmi ní tākīri sē rá. "Lē İmi ru'kí ngá kōpi ní ruú rī ku, lē İmi ā adrikí ūrjī sī ku."

¹⁵ Lē İmi İnjīkí Kúrisitō rī İmi eşj agá 'dālē 'yozú kīnī, İri İmivé Ūpī. 'Bā āzi zī dō İmi tā İmi ní rizú eşj 'bāzú Kúrisitō drīgē rī ā tā sī, lē İmi ūtūkí İmi ku İngōgósī, İmi ūjākí rī tā İri ní zījī 'dīri ānī múkē. 'Bo lē İmi ūjākí tā rī ū'dúkō adriipi mādā ni sī, İnjīngará be.

¹⁶ Lē tā İmi ní újā rī ā adri pīrjī, ā'diātāsiyā 'bā rī' 'bā atāngá ūnjī 'yo' 'bā İmi rú' 'bā İmi ní rīi ējī Kúrisitō vé rī ngaā múkē rī ā tā sī rī pi ē İşşukí rī drīnjā bēsīnī.

¹⁷ 'Bā rī dō rī İzāngā nya tā múkē İri ní 'oó rī sī, Múngú lē dō tā rī ā 'o 'i 'dīni, İri múkē. 'Bā rī dō rī İzāngā nya tā ūnjī İri ní 'oó rī sī, adri múkē ku.

¹⁸ Kúrisitō drā vú ālu 'bávē ūnjīkányā ā tā sī, İri tā be pīrjī ūnjīkányā ākó, drā 'bā ūnjīkányā be rī pi vé tā sī, ā újā rī İmi İcā anjī Múngú vé ni. 'Djī İri drāá rá, 'bo İndri Múngú vé rī sē İdri gōō rá.

¹⁹ Kúrisitō mu' tī sēē İndri İ ní 'bāā kuú jō āngū ū'yīzú rī agá rī pi ni.

2:22 2:22 İsayá 53:9 * 3:6 3:6 Ābūrāmā: Múngú zī Ābūrāmā rī kīnī, ā ku İvé 'bā 'bēṭjī āsāmvú gé rī pi, ā ku İvé āngū, ā 'de mu'jī āngū āzi ū'dī ni gé. Ābūrāmā rī ē' bīpī Yāhūdī rī pi vé rī, ūkī İri İli İfīfū ālu mu'dūrūljī ārō (1,800) gé, İşşū ūkī drī Yēşū rī kuyé. 'İ lā İ'dóngará 12-25. 3:12 3:12 Sāwūmā 34:12-16 3:14 3:14 İsayá 8:12

²⁰ Indrī 'dī'bée gākí ótú Múngú vé tã sī, sã Núwã† ní rizú ívé kúlúmgbã m'òngú rī sǐzú rī gé, 'bo Múngú rī tée éšǐ be mädã. Yǐ tǐpi rī agã 'daã, 'yénã 'bã áró ídrikí nī.

²¹ Yǐ tǐpi 'dīri 'i da íffí bätízímú vé rī, nóni ìmi paápi 'dī. 'Bo bätízímú vé íffí adri 'yénã ùndí rú 'bã gá rī ã ùjǐngará kuyé, ìrivé íffí, ìmi ní éšǐ ùjázú ule Múngú rī é'yǐzú, ã' diätäsíyã Yésú Kúrisító íngã gōō ídri rú drǎngará gálésíla gí.

²² Nóni Yésú Kúrisító mụ 'bũ gé 'daã gí, úri kuú Múngú vé drǐ èndépi gé, Múngú 'bã mälāyikã rī pi 'bã ãngú rú 'bã rī pi be adrii ìri ã pále gá.

4

Adringará piri Múngú agá rī

¹ Kúrisító ní 'í rú 'bã adíi sée ízǎngã nyaá rī sī, lē kpá ìmi adikí ìmi rú 'bã ízǎngã nyaá sǐ ìrivé rī tǐni, ã' diätäsíyã 'bã rī adi dō 'i ízǎngã nyaá Kúrisító ã tã sī rá, ìri lū 'yozú kíní, 'bã rī ku ùnjikānyã 'ongará gí.

² Ìri lū 'yozú kíní, ìmi ícókí lókí ìmi ní adrizú nyòókú drǐgé nógó rī ízaa rizú tã ùnjí rú 'bã nōri vé rī ngazú ãni ku, ìmi éšǐ 'bã rizú tã Múngú vé rī 'duzú ngazú.

³ Ótú ìmi izakí sã ambamba, ìmi rikí tã págánō rī pi ní rii 'oó rī pi 'dujé ngaã: Ìmi rikí tã drǐnjã sēepi ní 'oó, ìmi rikí ówú 'bãã, ìmi rikí ìmērēé ùnjí ùnjí, ìmi rikí ùmú 'bãã rizú íwã mvuzú ìmērēzú tã drǐnjã sēepi ní pi 'ozú, ãzini ìmi rikí múngú ùnjí 'i ní údé drǐ sī rī pi ìnjǐ.

⁴ Nóni ìmivé ùndí ándúru rī pi é drǐ ábã céré céré, ìmi ní ìmi úmú adrii 'i be trú ku rī sī, sē kòpi nóni rī ìmi u'da'da.

⁵ 'Bo kòpi ìmú pá tu Múngú úmvulésí 'bã ídri rú, ãzini ùdrã 'bã gí rī pi vé tã lǐpi rī èndrētǐ gé.

⁶ Tã 'dīri sē 'i ní rizú ú'dúkó múké rī ùluzú 'bã ùdrã 'bã gí rī pi ní ìndí ãni. Kúru 'i tã lǐ kòpi drǐgé tã kòpi ní 'oó nyòókú drǐgé nógó rī sī, kòpivé ìndrī rī kúru mụ adri Múngú be trú.

⁷ Éšǐ mädã, ngá rī pi ãrèvú céré ìmú adri 'daáyo. Kúru lē ìmi adrikí mǐ be kowu, ìmi a'bikí ìmi tã sī a'bia'bi, ìmi zǐkí Múngú rī.

⁸ Agaápi rá rī, lē ìmi lēkí ìmi éšǐ álu sī, ã' diätäsíyã 'bã ázi 'o dō ìmi ùnjí, lēngará rī sē ìmi 'bãkí ìrivé tã ìmi éšǐ agá ùnjí ku.

⁹ Lē ìmi é'yǐkí 'bã rī pi ìmivé 'bētǐ ásámvú gé lēngará sī, unungará ákó.

¹⁰ Múngú rī éšǐ be múké, sē ìmi ní fēfē céré ándiándí. Ìmi áyúkí fēfē ándiándí ìri ní sée ìmi ní 'dī'bée 'bã urukó é ízã kozú ãni.

¹¹ Mívé èžǐ dō rizú tǐ sēzú, lē mǐ rī tǐ Múngú vé rī sée 'bã rī pi ní. Mívé èžǐ dō rizú 'bã rī pi é ízã kozú ngá sī, lē mǐ rī kòpi é ízã koó muzú ùkpō Múngú ní sée mǐ ní rī sī, é íngúkí rī Múngú ñǐpi pòwùpòwù, ázini ùkpō be rī ãni Yésú Kúrisító ã rú sī muzú nyonyo. Ámīnã.

Ízǎngã nyangará adringará Kúrisítǐyáni rú rī vé tã sī rī

¹² Ìmi mávé ùndí má ní lēlél rī pi, tã ùkpō ùkpō riipi ìmi ù'bǐpi ìmi ní rizú ízǎngã nyazú ãni 'dī'bée, lē ìmi éšǐ ã ütí ãni ku, tã ìmi ù'bǐpi 'dīri é ìndré ìmi ní tã ú'dí rú ní ku.

¹³ 'Bo lē ìmi adrikí áyikō sī ízǎngã ìmi ní rii nyaá 'dī'bée sī, ã' diätäsíyã ízǎngã Kúrisító ní nyaá rī ìmi ní nóni rii nyaá 'dī. Kádō ìmú ìri 'i daã ñǐngará be pòwùpòwù, ìmi kúru ìmú áyikō ísú aga rá.

¹⁴ U'dakí dō ìmi, ìmi ní Kúrisító rī é'yǐ gí rī sī, ìmi tákiri ísú rá, ã' diätäsíyã Múngú vé Ìndrī Uletere ñǐpi pòwùpòwù rī adri ìmi be trú.

¹⁵ Ìmi dō rī ízǎngã nya, lē ízǎngã ìmi ní rii nyaá rī ã adri 'bã 'dǐzú ní ku, dōku ngá ùgǐzú ní ku, dōku tã ùnjí 'ozú ní ku, dōku 'dezú tã agá yāyã ní ku.

¹⁶ Mǐ dō rī ízǎngã nya mí ní adrii Kúrisítǐyáni* rú rī sī, lē mǐ drǐ ã nja ku, lē mǐ íngú Múngú rī mí ní rii Kúrisító ã pámvú ùbǐ rī sī.

¹⁷ Á' diätäsíyã lókí tã lǐzú rī ícã gí, 'i 'dó anji Múngú vé rī pi vé tã lǐ. Dō 'i 'dó 'bávé tã lǐ drǐdrǐ píri, kúru 'bã ú'dúkó múké Múngú vé rī yǐ 'bã, gã 'bã tã ní 'du' 'bã ngagá sī rī pi vé tã ã adri rī íngóni?

¹⁸ Búkú Múngú vé rī kíní,

"Ìri dō ùkpō ùkpō 'bã tã be piri rī pi ní idringará ísúzu,

'bã ùnjikānyã 'o'bã, ázini Múngú rī ñǐjǐ 'bã ku rī pi ã 'okí rī kòpi íngóni?"

¹⁹ Kúru 'bã rī 'bã ízǎngã nya'bée èžǐ Múngú vé rī 'i tã sī rī pi, lē kòpi ã tukí pá tǐtǐ, kòpi é é'yǐkí Múngú ùyō sóopi, tã ní 'du'pǐ ngaápi rá, 'i gbiipi rī, ázini kòpi ã rikí tã múké 'oó muzú.

5

'Bã Múngú vé rī pi vé ímbángará

¹ Ìmi má ógùpǐ drǐkoma rú kánisã vé rī pi, á ndre ízǎngã Kúrisító ní nyaá rī rá, ázini á ndre ìrivé ñǐngará pòwùpòwù 'i ní ìmú 'i daã, 'bã ní úmvulésí ìmú áléé trú rī rá. Á lē átã ìmi ní 'dini.

† 3:20 3:20 Núwã: Núwã adri sã 'bã rī pi ní ùnjikānyã 'ozú ùnjí 'dāri gé rá, kúru Múngú ní ìri zǐzú ã údé kúlúmgbã, yǐ rī kádō ìmú tǐ, ã pa rī ìrivé 'bã rī pi ìrivé ányápã rī pi ã urukó pi be. 'Í lã 'í dōngará 5-9. * 4:16 4:16 Kúrisítǐyáni: 'Bã 'dī'bée é'yǐkí rá 'yozú kíní, Yésú rī Kúrisító, pa 'i ní. Zǐkí kòpi Kúrisítǐyáni, ã' diätäsíyã kòpi rī Yésú Kúrisító ã pámvú ùbǐ. 4:18 4:18 Nǎpi 11:31

² Īmi drīkoma kānīsā vé 'dī'bée, lē Īmi úcékí kābīlō Múngú vé adri'bá Īmi āsámvú gé 'dī'bée. Lē Īmi ā adrikí drīkoma rú, Īmi útékí kōpi. 'Bo ā adri ũkpō sī ku, ā adri sū Īmí éšj ní lée rī tīnī, Múngú lē Īmi 'okí 'dīnī. 'Bo lē Īmi 'bākí éšj āmbúgú mūfēngā drīgé ku, lē Īmi 'bākí úvá ẹzj rī ngazú.

³ 'Bá Īmi ní ríi útée rī pi, lē Īmi 'bākí tā ẹnjjēnjī kōpi drīgé ku, lē Īmi adrikí kōpi āsámvú gé ũ'bītā rú.

⁴ Kúrísítō adriipi 'bá kābīlō úcé'bá rī pi drīgé rī kādō 'i i'daá, Īmi ímú kŭlā dīngará adriipi pōwŭpōwŭ deępi ku rī vé rī úsú Īmi drīgé.

⁵ Īmi kērjanji rī pi, lē Īmi yíkí 'bá ambugu rī pi ē tj yiyi. Īmi ārēvú céré, lē Īmi adrikí Īmi āsámvú gé sī éšj be mādā, ā'diātāsīyā "Múngú gā 'bá ī ingú'bá ingúngū rī pi sī, 'bo Īri éšj múké 'bā 'bá tā be mādā rī pi ní."

⁶ Lē Īmi adrikí tā be mādā Múngú adriipi ũkpō be rī ẹndreṭj gé, Īri ímú sē ī Īmi ĩnjjīnjī lókí Īri ní ingá ĩpēé rī gé.

⁷ Tā Īmi ní ríi Īmi ũsŭzú drāzú ānī 'dīri, lē Īmi kukí céré kuú Múngú drīgé, ā'diātāsīyā Múngú rī Īmi tā mba rá.

⁸ Īmi adrikí úmī be, āzini Īmi adrikí mī be kowu, ā'diātāsīyā ĩmivé ārī'bá ādróko rī écj āngū mbā sū kēmīrō rīipi líipi léeipi 'bá ndāapi nyaapi rī tīnī.

⁹ Īmi tukí pá tītj ĩmivé ẹ'yīngará agá, Īmi sēkí ādróko ā ũ'bā Īmí mī ku. Á'diātāsīyā Īmi nīkí rá Īmi ọgŭpīj Yēsŭ rī ẹ'yī'bá gí vū drīgé nōgō rī pi nyo rī ĩzāngā nya sū Īmi ní ríi nyaá 'dīri tīnī.

¹⁰ 'Bo Īmi kádō ĩzāngā rī nyaá lókíjā be mādā, vŭdrj ni gé, Múngú éšj be múké Īmi zīpi ĩmŭpi dīngará 'dānī'dānī rī ālēēpi Kúrísítō agá rī, Īri sē Īmi gō adri múké rá, Īri Īmi ní ũkpō sē rá, Īri sē Īmi pá tu tītj ĩmivé ẹ'yīngará agá.

¹¹ Ũkpō Múngú vé rī ā adri mužú nyonyo. Āmīnā.

Pétēró vé átāngá ũdū

¹² Kōkōbī má ní sīi ẹlījā nōri, Sílā má ní éšj 'bāá drj ni gé ẹdrīpi rú Yēsŭ Kúrísítō agá rī ko mā ĩzā sīngará ni gé nī. Tā má ní kōkōbīj rī sīzú rī, á lē Īmí éšj ĩmbá, āzini á lē lūú Īmi ní 'yozú kīnī, ádarú Múngú vé éšj múké. Lē Īmi tukí pá tītj éšj múké Múngú vé rī agá.

¹³ Ngúlumū Yēsŭ rī ẹ'yī'bée gí Bābēlónā gá Múngú ní ũpēé sū Īri ní Īmi ũpēé rī tīnī rī pi sēkí Īmi ní mōdó, āzini má mvōpi Mārākō sē kpá Īmi ní mōdó.

¹⁴ Īmi adri'bá Kúrísítō agá rī pi, Īmi u'dekí Īmi ẹzj bēdrj sī, lēngará be céré, Múngú ā 'bā tākíri Īmi drīgé.

Kòkòbì ìrì ní
Pétèrò
ní sù rì
Tà búkù rì vé rì ã
ùlùngará

Pétèrò sī kòkòbì 'dìri sēē Kúrísítíyání urrekò ní, lóki ìri ní nǐzú ámázú 'yozú kìnì, 'bá urrekò lèkí 'i 'dì' dì rì gé. Lè lúú Kúrísítíyání rì pi ní 'yozú kìnì, lè adringará kòpívè rì ã sè àyìkò Múngú ní. Kòkòbì 'dìri agá, sī kìnì, tà nǐngará Múngú ní sēē kòpi ní, àzini Yèsù Kúrísítò ní sēē kòpi ní, àzini kòpi ní ìsù 'bá urrekò 'bée wúgá rì, lè kòpi ã kùkì ku. 'Yo kòpi ní kìnì, lè kòpi ã adrikí mǐ be kowu 'bá ìmù 'bá àngù ìmbá 'bá ùnjò sī 'bá kànísá vé rì pi àsámuvú gé rì pi vé tà sī. 'Bá àngù ìmbá 'bá ùnjò sī rì pi, kòpi rì 'bá rì pi ìmbá tà ùnjí sī, àzini kòpi rì 'yo, Kúrísítò ìgò ku. 'Bo Pétèrò 'yo kìnì, Kúrísítò rì ìgò rá, Múngú rì ngá 'í ní gbúì lóki nòri vé rì pi ú' dǐ rá. Ìri gò ngá ú' dǐ gbí ùkù rì ã vùrà gá, kòpi adri ùnjìkányá ãkò.

1 Ma Símóná Pétèrò 'i, àtí' bágú, àzini Yèsù Kúrísítò vé 'bá áyúáyú ní.

Á sī kòkòbì 'dìri sēē 'bá Yèsù rì 'é' yí' bá gí sù 'bá ní 'é' yí' rì tǐnǐ rì pi ní. 'É' yǐngará 'dìri tà be àmbùgú, sèkí ìmi ní tà pǐrì Yèsù Kúrísítò 'bávè Múngú 'bá Paápi rì vé tà sī.

2 Èsǐ múké, àzini tàkírì Múngú vé rì ã ga ìmí èsǐ agá tré tré. Lè ìmi 'bákí èsǐ rizú tà Múngú vé rì ùnjú, àzini Úpí Yèsù vé rì ùnjú mǔzú dǐ dǐ.

Adringará Múngú agá rì

3 Múngú vé ùkpò sī, sè 'bá ní ngá àrèvú cérè 'bá ní tà 'ozú àní múké àyìkò sèèpi ìri ní rì pi gí. Sè 'bá ní ngá 'dì' bée, 'bá ní ìri nǐ gí rì sī. Múngú zǐ 'bá, 'bá ìmùkí rì ìvé ñgárá pòwùpòwù rì àlèé, àzini ìvé adringará múké 'dìri àlèé 'í be trú.

4 Múngú èzì 'bá ní tà àmbùgú, 'bá ìkókí rì ìvé adringará múké rì àní, àzini 'bá kùkí rì èsǐ 'bá ní ríi 'báá tà ùnjí 'ozú rì rá, àzini 'bá kùkí rì èsǐ àmbùgú 'bá ní ríi 'báá ngá drǐgè nyòòkù drǐgè nògò rì àní.

5 Lè ìmi rùkí ìmìvè 'é' yǐngará rì tǐtǐ. 'É' yǐngará rì ã vùdrǐ gé, lè ìmi 'okí tà múké, tà múké rì ã vùdrǐ gé, lè ìmi adrikí tà nǐngará be,

6 tà nǐngará rì ã vùdrǐ gé, lè ìmi ùtèkí ìmi ùtètè tà ùnjí sī, ùtèngará rì ã vùdrǐ gé, tà ènjǐnǐ agá, lè ìmi ùmbékí èsǐ, èsǐ ùmbèngará rì ã vùdrǐ gé, lè ìmi 'okí tà Múngú ní àyìkò sèèpi ní,

7 tà 'ongará Múngú ní àyìkò sèèpi rì ã vùdrǐ gé, ìmi èdrǐpǐ rù, lè ìmi lèkí ìmi lèlè

ìmi àsámuvú gé sī, lèngará rì ã vùdrǐ gé, lè ìmi lèkí 'bá rì pi àrèvú cérè.

8 Ìmi 'dukí dō tà 'dì' bée àrèvú ngáá cérè rá, ìri lú 'yozú kìnì, èsǐ ìmi ní 'báá 'bávè Úpí Yèsù Kúrísítò rì nǐzú rì, ù' a ní rì ìndré ìmí rù' bá gá bá, pámvú ní rì ìndréndrè.

9 'Bo 'bá tà 'dì' bée 'duúpi ngáapi ku rì, ìndré sù 'bá mǐ be èsǐpǐ gí, àngù ndrèèpi ku rì tǐnǐ. 'Bá tà 'oópi 'dìni 'dìri, tà 'í ní ìri trüzú ìrivè ùnjìkányá agásí rì àvì èsǐ ní agásí gí.

10 Kúru má èdrǐpǐ má ómvúpǐ, lè ìmi 'okí tà lúúpi 'yozú kìnì, ádarú Múngú ùpè ìmi ní, àzini zǐ ìmi ìmù adrii 'bá ìvé ní. Ìmi 'dukí dō tà 'dì' bée ngáá sù 'dìri tǐnǐ, ìmi ìcókí 'í dé ìmìvè 'é' yǐngará agásí ku.

11 'Bávè Úpí Yèsù Kúrísítò 'bá Paápi rì ìmù ìmi 'é' yí' drǐ ìrǐ sī fi málùngá adrizú àní 'dání' dání rì agá rá.

Tà Búkù Múngú vé rì ní átá rì

12 Ìmi nǐkí dō tà rǐ gí, àzini ìmi tukí dō pá tà áda rì agá tǐtǐ drááàsìyá, á lè tà 'dì' bée èndǐj ùlúú ìmi ní dǐ dǐ.

13 Má ní drǐ adrizú ìdri rú rǐ gé, má ùsù ìri múké má ní tà 'dì' bée ùlúú ìmi ní, tà ní ã àvì rì ìmí èsǐ agásí ku.

14 À' diátàsìyá á nǐ rá 'bávè Úpí Yèsù Kúrísítò lú má ní uletere kìnì, ma ìlókò drádrá.

15 Kúru á lè ù' bǐ ùkpò sī tà 'dì' bée ìmbá ìmi ní, lóki má ní adrizú 'dǎayo rǐ gé, ìmi 'bákí rì tà 'dì' bée áwí kuú ìmí èsǐ agá.

16 Ú' dógú' dógú 'bá ní ùlúú ìmi ní 'bávè Úpí Yèsù Kúrísítò vé ìgòngará ùkpò be rì ã tà sī 'dìri, adri 'yozú kìnì, 'bá àzi ìgá tà ní 'í drǐgè yá 'dìni kuyé, 'bá rì àmbùgù Yèsù vé 'bá ní ndrèé 'bá mǐ sǐ rá rì ã tà ùlú.

17 Ètèpì Múngú sè ìri ní àmbùgù, àzini ìngú ìri rá. Múngú ùkpò 'Dìpa kìnì, "Mvá 'dìri mávè má ní lèlèlè rì, ma adri ìri sī àyìkò sī."

18 'Bá yǐkí ù' dukó rì ìbì ìkú 'bǐ gélésìla, ìsù 'bá Yèsù pi be trú ìrá uletere rì drǐgè 'dǎá.

19 Tà nẹbǐ rì pi ní ùlúú 'bá ní 'dì' bée tà áda. Kúru lè ìmi 'bákí èsǐ rizú ù' dukó kòpi ní ùlúú 'dì' bée yǐzú múké múké, à adri rǐ sù ìmi ní lám-bá 'yúú dǐ ìnǐ sǐ rǐ tǐnǐ. Lè ìmi 'bákí tà ní adrii kuú ìmí èsǐ agá, cǐngbá ùtǐ rǐ ní ìfùngará gá, àzini mǎràbá ù' bútiṇá vé rì* ní dǐzú ìmí èsǐ agá.

20 'Bo lè ìmi nǐkí ámá múké 'yozú kìnì, tà nẹbǐ rì pi ní ùlúú, 'í ní sǐ Búkù Múngú vé rì agá 'dì' bée, adri 'yozú kìnì, 'bá àzi ìgá 'í drǐgè yá 'dìni kuyé.

21 À' diátàsìyá tà nẹbǐ rì pi ní ùlúú rì, 'bá àzi ìgá tà ní 'í drǐgè kuyé, 'bá Múngú ní

ùpéé nêbî rú rî pi rikí Múngú vé ú'dúkó ùlúú ùkpò Índrí Uleterè rî vé rî sî.

2

'Bá tâ ímbá'ba ùnjò sî rî pi

1 Q̄tú nêbî ùnjò rú ni pi anigé Ìsèrélè rî pi àsámvú gé. 'Bá rî'ba tâ ímbá'ba ùnjò sî ni pi kpá ímú í ìnjé ífí ìmi àsámvú gé, tâ kòpi ní ímú ímbá rî, ìrî 'bá izaza, kòpi Úpí í paápi tâ ùnjí agásí rî gá sî, kòpi drá ìjî í drîgé ùgògólè rú.

2 'Bá tré pi ímú kòpivé ímbángará ùnjí, àzini tâ kòpi ní ríi 'oó drînjá sèépi rî 'du nga áyu, ìrî sé 'bá rî pi tâ áda Múngú vé rî idede.

3 Kòpivé èsî 'báa àmbúgú ngá drîgé rî sî, ìrî sé kòpi ìmi úbé ú'dúkó múké sî lèzú ìmivé mífèngá u'duzú ìmi drîgé sî rá. 'Bá 'díní 'dî'bée, Múngú lì tâ kòpi drîgé ìnogósí gí, kòpivé drángará 'du sá ku.

4 Málâyíká ùnjíkányá 'o'ba rî pi, Múngú ku kòpi kána kuyé, úmbé kòpi ú'bé izàngá nyaá 'bú 'a be nîpi çicî rî agá, cîmgbá lókí í ní ímúzá tâ lìzú kòpi drîgé rî gé.

5 Lókí Núwá* vé rî gé, 'bá ùnjíkányá 'o'ba rî pi, Múngú è èsî ícá kòpi ní ùká ùká, Múngú sè yîjî t̄jî kòpi ìmùlúú, kòpi ùdrákí céré. Múngú pa Núwá tâ p̄r̄j̄ rî ùlúúpi rî ívé 'bá èz̄r̄j̄ rî pi be drá agásí rá.

6 'Bá ùnjíkányá 'o'ba k̄r̄j̄ Sódómò vé rî agá, àzini Gómórà vé rî agá rî pi, Múngú zà kòpi veé áci sî, kòpi cikí kuú úfúragú rú. Múngú 'o' tâ 'dírí 'díní, 'bá 'i n̄j̄'ba ku rî pi à n̄kí rí ámá 'yozú k̄n̄í, 'i kpá ímú kòpi zà vé áci sî s̄j̄ 'dírí t̄j̄n̄j̄.

7 Múngú ipá Lótò rí áci agásí ìrî ní tâ 'oó p̄r̄j̄ rî sî. Ùnjíkányá 'bá Sódómò gá rî pi ní 'oó dr̄nj̄á sèépi 'dírí, sè Lótò ní àyíkò àlun̄j̄n̄i kuyé.

8 Lótò rí 'bá tâ 'oópi p̄r̄j̄ ni, rí adriú 'bá rí'ba ùnjíkányá 'o'ba 'dî'bée àsámvú gé, ú'dú àlu àlu, ìrî rí ùnjíkányá kòpi ní ríi 'oó rí ndre, àzini átángá ùnjí ùnjí kòpi ní ríi átá rí pi ȳj̄ 'í b̄j̄ gé, tâ 'dî'bée sè ìrî ní àyíkò àlun̄j̄n̄i kuyé.

9 Tā rī dō 'dírí t̄j̄n̄j̄, Úpí Múngú rí 'bá tâ 'o'ba p̄r̄j̄ rí pi pa tâ kòpi ís̄j̄'ba rí pi agásí rá, 'bo ìrî tâ ùkpò ùkpò ní 'bá 'bá ùnjíkányá 'o'ba rí pi dr̄j̄gé, cîmgbá cazú lókí í ní ímúzá tâ lìzú kòpi dr̄j̄gé rî gé.

10 'Bá rí'ba èb̄j̄r̄j̄ rú'ba nòrì vé rî ā tâ 'du'ba nga'ba, ùnjíkányá 'o'ba, ùkpò Múngú vé rî gá'ba sî rî pi, Múngú rí ímú kòpi ìr̄j̄n̄j̄ rá.

'Bá 'díní 'dî'bée rí tâ rí 'o' muzá dr̄j̄ ùkpò s̄j̄, kòpi áfú rú, àzini ìlèkèlènjá rú, kòpi rí málâyíká 'b̄j̄ gé rí pi u'da ùr̄j̄ ákó.

11 Málâyíká rí pi vé ùkpò ā ndē dō 'bá āngú ímbá'ba ùnjò sî 'dî'bée vé rí rá drááásiyá, kòpi tókí 'bá ùnjò rú 'dî'bée kuyé, àzini u'daki kòpi Úpí Múngú èndr̄t̄j̄ gé kuyé.

12 'Bá āngú ímbá ùnjò sî 'dî'bée, kòpi rí tâ kòpi ní n̄j̄j̄ kuyé rí pi ide, kòpi rí tâ í ní lèé rí 'du nga ènj̄ákò sî. Kòpivé úmí s̄j̄ ànyápá rí pi vé rí t̄j̄n̄j̄, í ímú kòpi ú'dú ùdrá s̄j̄ í ní ànyápá rí pi ú'dú ùdráá rí t̄j̄n̄j̄.

13 'Bá 'díní 'dî'bée rí ùnjíkányá rú'ba nòrì ní àyíkò sèépi ní 'o' andrekelemgbe ùt̄j̄nj̄á s̄j̄, kòpi rí tâ ùnjí ùnjí aga'bée rá ni pi 'o' muzá, vùrà 'bá rí pi ní í úmúzá ngá nyazú r̄j̄ gé, kòpi rí ùnjíkányá dr̄nj̄á sèépi ní 'o' 'bá rí pi àsámvú gé. Tā kòpi ní 'oó ùnjí 'dî'bée s̄j̄, Múngú rí ímú kòpi 'o' àn̄í ùnjí.

14 Tā kòpivé ríi 'oó muzá r̄j̄, rizú òw̄j̄ 'bázú muzá bādárú, kòpi kukí ùnjíkányá 'ongará ku. Kòpi 'bá úmí ákò rí pi è m̄j̄ ù'bā 'de tâ ùnjí agá mbèlènjá, kòpi 'bákí ès̄j̄ àmbúgú ngá dr̄j̄gé. 'Bá 'díní 'dî'bée, trikí kòpi gí.

15 Kòpi kukí tâ p̄r̄j̄ r̄j̄ ā 'ongará àn̄í, kòpi gókí ríi tâ gòrònjò rú ní 'oó muzá, s̄j̄ Bálámú Bèorá mvòpí ní lèé mífèngá ndáá ís̄j̄ lèt̄j̄ ùnjí s̄j̄ r̄j̄ t̄j̄n̄j̄.

16 'Bo nêbî Bálámú vé dōngí átá ùnjíkányá Bálámú ní 'oó r̄j̄ ā tâ dr̄j̄ ni gé. Dōngí r̄j̄ átá s̄j̄ 'bá áda ní átá r̄j̄ t̄j̄n̄j̄, sè Bálámú ku ívé tâ ríi 'oó ènj̄ákò vé 'dírí rá.

17 'Bá āngú ímbá'ba ùnjò s̄j̄ 'dî'bée adrikí s̄j̄ kidí n̄juúpi gí r̄j̄ t̄j̄n̄j̄, àzini kòpi adrikí s̄j̄ ìr̄b̄j̄t̄j̄ ȳj̄j̄gé vé ùl̄í ní v̄j̄j̄ 'd̄íis̄í rá r̄j̄ t̄j̄n̄j̄. Múngú údé kòpi ní vùrà izàngá nyazú ambamba ní kú ìnogósí gí, ìrî rí kòpi tē.

18 Kòpi áfú rú, kòpi rí átángá 'bá Ìzā koópi ku ni pi átá, kòpi rí tâ rú'ba nòrì vé rí pi 'o' 'bá rí pi àsámvú gé andrekelemgbe, kòpi rí tâ 'dî'bée 'o' 'díní, 'bá ès̄j̄ új̄á'bée ú'dí rú ùnjíkányá agásí r̄j̄ pi úbézú, kòpi ā fikí r̄j̄ tâ ùnjí 'oó bès̄in̄í.

19 Kòpi rí 'yo' 'bá r̄j̄ pi ní, 'bá r̄j̄ pi è'ȳj̄kí dō tâ í ní ímbá r̄j̄ rá, kòpi ímú dr̄j̄wālā ís̄j̄ rá. 'Bo ís̄j̄ú 'bá ùnjò 'bá ùnjò s̄j̄ 'dî'bée, kòpi t̄j̄ḡèr̄j̄ r̄j̄'ba ùnjíkányá 'o'ba ni pi, à'diātāsiyá 'bá riipi ùnjíkányá 'oópi r̄j̄, ìr̄j̄ t̄j̄ḡèr̄j̄ ùnjíkányá r̄j̄ dr̄j̄gé.

20 'Bá āngú ímbá'ba ùnjò s̄j̄ 'dî'bée è'ȳj̄kí kōdō 'bávè Úpí Yēs̄ù Kúrísítò 'bá Paápi r̄j̄ gí, kòpi ìfúkí ùnjíkányá nyòókú nòrì vé r̄j̄ agásí gí, 'bo ùnjíkányá r̄j̄ gō kpá kòpi ìmùlúú d̄j̄j̄, sè nóni kòpivé tâ ríi 'oó r̄j̄ gō ícá ùnjí dr̄j̄dr̄j̄ 'dārì ndéé.

21 'Bá 'dî'bée ā n̄kí té dō lèt̄j̄ Múngú vé tâ 'ozú p̄r̄j̄ r̄j̄ kuyé, ìr̄j̄ té adri múké, ís̄j̄zú

* 2:5 2:5 Núwā: Núwā adri sá 'bá r̄j̄ pi ní ùnjíkányá 'ozú ùnjí 'dārì gé rá, kuru Múngú ní ìr̄j̄ z̄j̄ú ā údé kùlúmgbá, ȳj̄j̄ r̄j̄ kádò ímú t̄j̄j̄, ā pa r̄j̄ ìr̄ivé 'bá r̄j̄ pi ìr̄ivé ànyápá r̄j̄ pi ā ur̄kò pi be. 'l̄ í l̄ d'óngará 5-9. 2:15 2:15 Káláfè 22-24

kòpì nìkí rá, 'bo kòpì gākí tǎĩmbí Múngú vé uletere í ní ìmbá rí 'duǵá ngagá sī.

²² Tǎ í ní átá 'dǐ'bée tǎ áda, "Úcógú rí úgbé, ìrì gò újǎ ívé úgbé mbe. Ígá rí 'í ùjǐ múkényá rú, ìrì kpá gò fí 'í ùnjò ùtrètrè sǐ dǐj."

3

Úpí Yésù vé ìgòngará

¹ Ìmí mávé ùndí má ní lèlèlè rí pì, á sǐ ìmí ní kòkòbǐ rí sée drǐdrǐ ní rá, àzini má ní sǐ sée ìmí ní 'dǐ. Kòkòbǐ má ní sǐ sée ìrǐ 'dǐ'bée, á sǐ sée ìmí ìmbázú ànǐ, ìmí kádò láá, tǎ ní à àvǐ rí ìmí èjǐ agásí ku.

² Á lè ìmí 'bākí tǎ nẹbǐ Múngú rí nǐ' bá rá rí pì ní ótú átá 'dǎri kú ìmí èjǐ agá, àzini lè ìmí 'bākí tǎ Úpí 'bá Paápi rí ní èjǐjǐ ívé 'bá áyúáyú rí pì tǐ gè rí kú ìmí èjǐ agá.

³ Drǐdrǐ ní, tǎ má ní lèlè ìmí nǐkí ámá múké rí, ìrì 'dǐ, ù'dú ù'dú vé rí gé, 'bá urukò pì ìmú tǎ áda ìmí ní ríi 'oó rí gugu, kòpì tǎ ùnjǐ í ní lèlè rí pì 'du nga áyu.

⁴ Kòpì 'yo, "Yésù kǐnǐ, 'í ìmví Ìgò rá pírí, ìmví dí kuyé àsǐ? 'Ídózá 'bá è'bǐpǐjǐ ní ùdrázú rí gé 'dǎá, àzini Múngú ní 'bù pì gbizú vù be rí gé 'dǎá, cǐmgbá àndrú sǐ, tǎ rí pì áwíkí adrii kuú ùku rí tǐnj."

⁵ 'Bá 'dǐ'bée nǐkí ámá rá 'yozú kǐnǐ, Múngú gbi 'bù pì vù be nǐ, rí átá tǐ sǐ, gbi nyòókú rí yǐjǐ sǐ, aco yǐjǐ rí muzu àndiàndí, nyòókú rí ní ìndrèzú, 'bo kòpì àvíkí tǎ 'dǎri sǐ àká.

⁶ Múngú gò yǐjǐ 'í ní nyòókú rí gbizú ànǐ 'dǎri sée tǐj, yǐjǐ rí ú'dǐ 'bá rí pì, ngá ìdri be rí pì be ùdráá céré 'dǐisǐ rá.

⁷ 'Bo Múngú átá ìnógòsǐ kǐnǐ, 'bù 'bá ní ndrèe àndrú nòri, àzini vù 'bá ní adrii drǐ ní gé nòri, 'í ìmú kòpì zǎ ve àcǐ sǐ, kòpì tē ku 'dǐni, cǐmgbá lókí 'í ní ìmúzú tǎ lǐzú 'bá rí pì drǐgé rí gé, 'bá 'í nǐ' bá ku rí pì, 'í ìmú kòpì zǎ ve àcǐ sǐ.

⁸ Ìmí mávé ùndí má ní lèlèlè rí pì, lè ìmí 'bākí ìmí drǐgé 'yozú kǐnǐ, ù'dú àlu ìndrè Úpí Múngú vúgá 'dǎá ìlǐ élifú àlu tǐnj, ù'dú élifú àlu ìndrè ù'dú àlu tǐnj.

⁹ Tǎ Úpí ní èjǐjǐ 'yoó kǐnǐ, 'í Ìgò rá rí, 'bá urukò'bée ùsùkí kǐnǐ, ícò Ìgòó mbèlènjá ku. 'Bo adri 'dǐni kuyé, Úpí rí tǎ rí 'o muzu mǎdǎ ìmí tǎ sǐ, à'diātāsīyā Úpí lè 'bá àlu àlu á ku ùnjikányá 'ongará ànǐ, à drǎ rí ku.

¹⁰ Ù'dú Úpí ní ìmvízú rí, 'bá àzi ícò nǐj ku, ìrì ícá àngù ìsù dǐ, sù ùgù' bá ní ìmú ngá ùgùú rí tǐnj. Àngù rí ìmú lǐ 'bù gé 'dǎá kùbǐ be mgbǐrǐ, 'bù rí kúru áfí 'dǐisǐ rá, í ngá 'bù gé 'dǎá rí pì zǎ ve àcǐ sǐ mgbǐlǐmgbǐlǐ, í kpá vù rí zǎ ve ngá 'a ní gé rí pì be mgbǐlǐmgbǐlǐ.

¹¹ Ngá vù drǐgé nògò rí pì, í dò ìmú zǎ ve àcǐ sǐ 'dǐri tǐnj, ngá múké rí, lè ìmí ngakí èjǐ Múngú ní, àzini ìmí ìnjikí Múngú rí.

¹² Lè ìmí 'bākí mǐ rizú ù'dú Múngú ní ìmúzú tǎ lǐzú 'bá rí pì drǐgé 'dǎri ùtèzú. Lè ìmí ùsùkí 'yozú kǐnǐ, ù'dú 'dǎri vé ícángará vǐvǐ yǎ 'dǐni ku, ìrì ícá ù'díkírǐnjá nògò. Ù'dú 'dǎri gé, 'bá 'bù gé 'dǎá rí pì, ngá 'bù gé 'dǎá rí pì be, àzini 'bá vù drǐgé nògò rí pì, ngá vù drǐgé nògò rí pì be, í kòpì zǎ ve àcǐ sǐ mgbǐlǐmgbǐlǐ.

¹³ 'Bo 'bá rí èjǐ 'bá 'bù ù'dǐ, àzini vù ù'dǐ Múngú ní èjǐjǐ 'bá ní 'dǎri ùtèzú, vùrà rí ùdékí àngírí 'bá tǎ 'o'bá pǐrǐ rí pì ní.

¹⁴ Ìmí mávé ùndí má ní lèlèlè rí pì, ìmí ní rizú èjǐ 'bázú tǎ 'dǎri ùtèzú rí gé, lè Úpí Yésù è ìsù ìmí uletere, ùnjikányá àkò, tǎ be kǐri Múngú èndrètǐ gé.

¹⁵ Lè ìmí 'bākí ìmí drǐgé 'yozú kǐnǐ, tǎ Úpí ní èjǐ 'bázú mǎdǎ ícázú mbèlènjá kuyé rí, ku 'bá rí pì ní sǎ, 'bá rí pì à ùjǎkí rí èjǐ ànǐ. Tǎ 'dǎri sù nyo Múngú ní ùmǐ sée 'bá ógùpǐ Páulù 'bá ní lèlèlè rí ní, ìrì ní tǎ rí sǐ sée ìmí ní rí tǐnj.

¹⁶ Kòkòbǐ Páulù vé ìrì ní sǐ 'dǐ'bée agásí, átá tǎ 'dǐ'bée céré rá, 'bo tǎ ìrì ní sǐ 'dǐ'bée urukò mbamba, ífǐfǐ ní ícókí nǐj bá ku. 'Bá urukò tǎ nǐ' bá ku rí pì ùjǎkí ìrívè kòkòbǐ sǐ 'dǐri ùlùú ù'dù be túngú, sù kòpì ní tǎ Búkú Múngú vé rí agá rí ùjǎ ùlùú ù'dù be túngú rí tǐnj.

¹⁷ Ìmí mávé ùndí má ní lèlèlè rí pì, sù ìmí ní tǎ 'dǐ'bée nǐj rá rí tǐnj, lè ìmí adrikí mǐ be kowu, 'bá rí' bá ùnjikányá 'o'bá rí pì à ùbékí rí ìmí fí ùnjikányá 'oó ku.

¹⁸ Èsǐ múké, àzini tǎ nǐngará ìngápi 'bávè Úpí Yésù Kúrísítò 'bá Paápi rí vúgá rí, à sè ìmí tukí pá ùkpó ùkpó. Lè è ìngúkí Yésù rí muzu nyonyo! Àmǐnǎ.

**Kòkòbì álu ni
Yüwání
ní sù rí
Tã búkù rí vé rí ã
ülüngará**

Yüwání Yèsù vé 'bá áyúáyü rí sî kòkòbì 'dìri 'bá urùkò adri 'bá Kùrisítìyáni rú rí pi ní, lè kòpi sù anji ívé ní tñjì. Kìní, lè kòpivé àsámvú Múngú be rí, àzini Kùrisítò be rí ã adri múké. 'Yo kòpi ní 'bá àngù ímbá 'bá kánisá agá ùnjò sî rí pi vé tã. Yüwání kìnì, ótù í ríkí adrií Yèsù be trù, 'í nì rá, Yèsù rí 'bá áda, ìri Mvá Múngú vé ni. Kìnì, kòpi 'bàkí dō èşì Yèsù drìgè rá, kòpi idri 'dání 'dání rí íşù rá. Kìnì, kòpi Kùrisítìyáni rú, lè kòpi ã lèkí Múngú rí lèlè, àzini kòpi ã lèkí í lèlè í àsámvú gé sî.

'Bá idri sèépi rí

¹ Í'dóngará gá 'daá, Ú'dùkò idri sèépi rí, ìri anigé, 'bá yìkí ìrivé ú'dùkò rá, 'bá ndrekí ìri 'bá mî sî rá, 'bá úlókí rù 'bá ni 'bá drí sî rá, 'bá ní ríí tã ni ùlùú ìmi ní 'dì.

² 'Bá idri sèépi rí 'da 'í 'bá ní rá! 'Bá ndrekí ìri 'bá mî sî rá. 'Bá nóni rí idri 'dání 'dání ótù adriipi Ètèpi Múngú be trù í ní 'daá 'bá ní rí vé tã ùlùú ìmi ní.

³ 'Bá rí ìmi ní tã 'bá ní ndreé 'bá mî sî, àzini 'bá ní yìí 'bá bî sî rí ùlù, 'bá úmúkí rí 'bá adrií ìmi be trù, àzini 'bá úmúkí rí 'bá adrií Ètèpi be trù, àzini Mvòpì Yèsù Kùrisítò be trù.

⁴ 'Bá sîkí tã 'dì'bée sèé ìmi ní, 'bá úmúkí rí 'bá adrií ìmi be trù, 'bá adrikí rí ìmi be àyìkò sî.

Múngú rí dî sù ùtúná tñjì

⁵ Ú'dùkò 'dìri 'bá yìkí íngázú Yèsù vùgá, 'bá ní ríí ùlùú ìmi ní 'dì kìnì, Múngú rí dî àngù ímgbèrè sù ùtúná tñjì, tã àzi ìndrépi sù ìnjnà tñjì rù 'bá ní gé 'daáyo.

⁶ 'Bá 'yokí dō kìnì, 'bá ícókí 'bá àsámvú Múngú be rí ícá ngá álu gí, 'bo 'bá áwíkí dō adrií ìnjnà agá rí ùnjìkányá 'oó, 'dìri lù 'yozú kìnì, 'bá ùnjò rú, tã 'bá ní 'oó rí adri tã áda ku.

⁷ 'Bo 'bá dō rí adri ùtúná agá, sù Múngú ní dîí ùtúná rú rí tñjì, 'bá 'bá úmú adri 'bá Múngú vé rí pi be trù. Múngú Mvòpì Yèsù vé àri, ìri 'bávé ùnjìkányá ùjì 'bá rù 'bá gá sî cére.

⁸ 'Bá 'yokí dō kìnì, 'bá ùnjìkányá àkó, 'bá rí 'bá mî ù'bà, tã áda 'bá èşì agá 'daáyo.

⁹ 'Bá ùlùkí dō 'bávé ùnjìkányá Múngú èndrètì gé rá, Múngú rí èşì 'bá tã pìrì 'ozú, ìri 'bá trù 'bávé ùnjìkányá agásí rá, àzini ìri 'bávé ùnjìkányá ùjì rá.

¹⁰ 'Bá 'yokí dō kìnì, 'bá ùnjìkányá àkó, 'dìri lù 'yozú kìnì, 'bá rí 'yo, Múngú rí

ùnjò rú, ìrivé ú'dùkò múké 'dìri 'bá èşì agá 'daáyo.

2

¹ Má anji rí, á sî kòkòbì 'dìri sèé ìmi ní, ìmi 'okí rí ùnjìkányá ku. 'Bo 'bá rí 'o dō ùnjìkányá, 'bá àzi pá tuúpi 'bávé tã tì gé átápi Ètèpi be ni anigé, 'bá rí Yèsù Kùrisítò adriipi pìri rí 'í.

² Yèsù Kùrisítò adi 'i sèé dráá 'bávé ùnjìkányá ùjìzú 'bá rù 'bá gá sî, ùjì 'yèná 'bávé ùnjìkányá ó'dùkùle ku, ìri 'bá vù drìgè rí pi vé ùnjìkányá ùjì cére.

³ 'Bá 'dùkí dō tãimbì Múngú vé rí ngáá rá, 'bá ícò nì amá 'yozú kìnì, ádarú 'bá nìkí Múngú rí rá.

⁴ 'Bá rí 'yo dō kìnì, 'í nì Múngú rí rá, 'bo 'dù dō tãimbì Múngú ní èzìí rí ngáá kuyé, 'bá 'dìri ùnjò rú, nì tã áda Múngú ní èzìí rí kuyé.

⁵ 'Bo 'bá 'dùkí dō tã Múngú ní èzìí rí ngáá rá, tã 'dìri lù 'yozú kìnì, ádarú 'bá kì lèngará Múngú vé rí adrií 'bá èşì agá gí. Kúru 'bá ícò nì amá 'yozú kìnì, 'bávé àsámvú Múngú be rí ícá múké gí.

⁶ 'Bá rí 'yo dō kìnì, 'i 'bá Múngú vé ni, lè á 'o tã rí, sù Yèsù ní 'oó rí tñjì.

Tãimbì ú'dí rí

⁷ Ìmi mávè ùndí má ní lèlèlè rí pi, tã má ní sùí sèé ìmi ní 'dìri adri tãimbì ú'dí ni kuyé, ìri tãimbì ùku í ní ótù sèé ìmi ní, ìmi ní Yèsù rí è'yìzú rí gé 'dàri. Tãimbì í ní 'yoó kìnì, lè á lèkí 'bá lèlè 'dìri, ìri tãimbì ìmi ní ótù yìí drìdrì 'dàri.

⁸ 'Bo tã má ní sùí sèé ìmi ní rí, ìri ádarú tãimbì ú'dí ni, Yèsù vé tã 'oó rí lù 'yozú kìnì, lè kpá á ndrekí tã áda tãimbì rí vé rí ìmi rù 'bá gá, à'diàtásiyá tã 'oó ìnjnà agá rí á vùgú de 'í gí, ùtúná rí nóni rí ka nì.

⁹ 'Bá rí 'yo dō kìnì, 'i ùtúná agá, 'bo 'bá dō èşì ùnjì ógúpì ní, áwí 'dìri adrií kuú ìnjnà agá.

¹⁰ 'Bá 'í èdrìpì rí lèépi lèlè rí, ìri 'bá adriipi ùtúná agá ni, ngá àzi ìri èşì agá sèépi ìri ní tã ùnjì 'ozú ni 'daáyo.

¹¹ 'Bo 'bá èşì ùnjì 'báapi 'í èdrìpì ní rí, ìri drí kú ìnjnà agá ùgògò, ìri rí èçì tù ìnjnà agá, nì kuyé 'i dō rí mụ ngólé, à'diàtásiyá ìnjnà ózù mî ní gí.

¹² Ìmi mávè anji má ní lèlèlè rí pi, á sî tã 'dìri sèé ìmi ní, à'diàtásiyá Múngú trù ìmi ùnjìkányá agásí gí Yèsù á rù sî.

¹³ Ìmi má ètèpìí, á sî tã 'dìri sèé ìmi ní, à'diàtásiyá ìmi nìkí Kùrisítò adriipi í'dóngará gá 'dálé anigé rí gí.

Ìmi kèrjanji rí pi, á sî tã 'dìri sèé ìmi ní, à'diàtásiyá ìmi ndèkí àdróko rí gí.

Ìmi mávè anji má ní lèlèlè rí pi, á sî tã 'dìri sèé ìmi ní,

ā'diātāsīyā īmi nīkí 'bá Ẽtépí Múngú ri gí.

14 Īmi anji Múngú vé rí pi, á sī tā 'dīri sēé īmi ní,

ā'diātāsīyā īmi nīkí 'bá Ẽtépí Múngú ri gí.

Īmi má Ẽtépí, á sī tā 'dīri sēé īmi ní, ā'diātāsīyā īmi nīkí Kúrísitō adriipi í'dóngará gá 'dálé anigé rí gí.

Īmi kēriianji rí pi, á sī tā 'dīri sēé īmi ní, ā'diātāsīyā ú'dúkó Múngú vé fiipi īmí ẹ́sì agá rí

sē īmi tukí pá ũkpó ũkpó īmivé ẹ̀'yingará agá,

sē īmi ndēkí ádróko ri gí.

Ā 'bākí ẹ́sì tā nyòókú nōri vé rí drīgé ku

15 Lē īmi 'bākí ẹ́sì tā nyòókú nōri vé rí drīgé ku, dōku lē īmi fikí ũnjikānyā nyòókú nōri vé rí 'oó ku. 'Bá rí 'bá dō ẹ́sì tā nyòókú nōri vé rí drīgé, ícò ẹ́sì 'bāá 'bá Ẽtépí ri lēzú ku.

16 Tā nyòókú nōri vé rí, īri sē 'bá rí tā rú' 'bá nōri vé rí 'du nga áyu, sē īri ẹ́sì 'bā āmbúgú ngá drīgé, īri adri áfú rú. Tā 'dī'bée adrikí tā 'bá Ẽtépí ní lēé á 'okí rí kuyé, tā 'dī'bée tā nyòókú nōri vé rí.

17 Tā nyòókú nōri vé rí, āzini ẹ́sì 'bá rí pi ní rií 'bāá ngá nyòókú nōri vé rí pi drīgé rí, īri ímú de rá. 'Bo 'bá Múngú vé tā 'dūipi ngaápi rí, īri ídri 'dání'dání rí ịsú rá.

Ari'ba Yēsū Kúrísitō vé rí pi

18 Mā anji rí, ú'dú ụdú vé rí ícá gí. Īmi yíkí īmí bī sí rá kīnī, āri' 'bágú Kúrísitō vé rí rí ímú 'dīi'dī, nóni āri 'ba Kúrísitō vé rí pi ícákí karákará gí. Sē 'bá nīkí ámá ānī 'yozú kīnī, ú'dú ụdú vé rí ícá gí.

19 Ari'ba 'dī'bée, kōpi fūkí 'bá āsámvú gé nōósí, kōpi ẹ̀'yíkí Yēsū ri sū 'bá ní ẹ̀'yī rí tīnī kuyé. Kōpi ẹ̀'yíkí té dō Yēsū ri sū 'bá ní ẹ̀'yī rí tīnī rá, kōpi té áwí adri 'bá be trú. Kōpivé fūngará 'bá āsámvú gé sī 'dīri lū 'yozú kīnī, kōpi ẹ̀'yíkí Yēsū ri sū 'bá ní ẹ̀'yī rí tīnī kuyé.

20 'Bo Yēsū ri Uleteré, sē ívé Índrí Uleteré rí ású īmí gí, sē nóni īmi nīkí tā áda Múngú vé rí gí.

21 Á sī īmi ní kòkòbú 'dīri sēé 'yozú kīnī īmi nīkí tā áda rí kuyé yā 'dīni ku, īmi nīkí tā áda rí rá, ā'diātāsīyā tā áda Múngú ní í'daá rí agá, ũnjō 'dāayo.

22 'Bá ũnjó rú rí ā'di 'i? 'Bá ũnjó rú rí, īri 'bá 'yoópi Yēsū adri Kúrísitō ku rí 'i. 'Bá 'dīni 'dīri, īri āri' 'bá Kúrísitō vé ni, 'bá 'dīri gá Ẽtépí Múngú rí sí, āzini gá Mvópí Yēsū rí sí.

23 'Bá Mvópí Yēsū ri gāápi sí rí, gá kpá Ẽtépí Múngú ri sí, 'bá Mvópí Yēsū ri á'yīpi rá rí, á'yī kpá Ẽtépí Múngú ri rá.

24 Kúru ú'dúkó múké í ní ímbá īmi ní í'dóngará gá 'dāá, īmi ní yī īmí bī sí 'dīri,

lē īmi 'bākí kuú īmí ẹ́sì agá. Īmi 'bākí dō tā ni Īmí ẹ́sì agá rá, īmi áwí adri īmi Ẽtépí Múngú agá, āzini Mvópí Yēsū agá.

25 'Bá áwíkí dō adrii Múngú agá, 'bá ícò ídri 'dání'dání Kúrísitō ní ẹ̀zī rí ịsú rá.

26 Á sí tā 'dīri sēé īmi ní, īmi ā adrikí rí mī be kọwụ 'bá lē' 'bá īmí mī ù' 'bá 'bá 'dī'bée vé tā sí.

27 'Bo nóni Kúrísitō sē Índrí Uleteré rí ású īmí gí, īri nóni ri adri īmí agá, īmi gókí nóni ímbángará lēé dīj ku, Índrí Uleteré rí īmí ímbá ní. Tā īri ní ímbá rí adri ũnjō ku, īri tā áda. Nóni lē Índrí Uleteré rí ā ású īmí, lē īmí áwíkí īmí íkpāá adrii Kúrísitō ā rú' 'bá gá, sū Índrí Uleteré rí ní īmí ímbá rí tīnī.

Anji Múngú vé rí pi

28 Mā anji rí, lē īmí áwíkí īmí íkpāá adrii Kúrísitō ā rú' 'bá gá, Kúrísitō kādō ímí ịgōó, 'bá ícókí adrii ụrī sí ku, āzini 'bá ícókí adrii drīnjá sí ku īri ẹ̀ndrẹtị gé.

29 Īmi nīkí rá 'yozú kīnī, Kúrísitō ri tā be pīrī, īmi nīkí kpá rá 'yozú kīnī, 'bá tā 'oópi pīrī rí, īri adri Mvā Múngú vé ni.

3

1 'Bá Ẽtépí Múngú lē 'bá ambamba, í ní 'bá zizú ānī Múngú vé anji 'dī. Ádarú 'bá anji Múngú vé ni. Tā 'bá nyòókú nōri drīgé rí pi ní 'bá nīzú ámázú kuyé 'yozú kīnī, 'bá anji Múngú vé ni rí, kōpi nīkí Múngú ri kuyé.

2 Īmi mávé ũndí má ní lēlélé rí pi, 'bá nóni anji Múngú vé ni, Múngú ri dō ũmvulésí ímú 'bá újá adri íngóni yā, 'i'da drī 'bá ní tā ní kuyé. 'Bo 'bá nīkí rá 'yozú kīnī, Kúrísitō kādō ímí ịgōó, 'bá īri ndre rá, 'bá ímú adri sū īri tīnī.

3 'Bá ẹ́sì 'bāápi Kúrísitō drīgé rí, īri adri ule, fi ũnjikānyā 'oó ku, sū Kúrísitō ní adrii ule ũnjikānyā ákó rí tīnī.

4 'Bá ũnjikānyā 'oópi rí, nō tāimbí Múngú vé rí gí. ũnjikānyā ri, īri Múngú vé tāimbí nōngará.

5 Īmi nīkí rá 'yozú kīnī, Yēsū ímú 'bávé ũnjikānyā ụjī 'bá rú' 'bá gá sí gí. Yēsū 'o ũnjikānyā álujání kuyé.

6 'Bá rí íkpá dō 'i kú rú' 'bá ní gé, ícò ũnjikānyā 'oó dīj dīj ku. 'Bá rí dō ri ũnjikānyā 'o mụzú, 'bá 'dīri nī īri kuyé, ámá īri kuyé.

7 Mā anji rí, lē īmí sēkí 'bá āzi ā ù' 'bá īmí mī ku. 'Bá tā 'oópi pīrī rí, Múngú ẹ̀ndrẹtị gé, īri 'bá pīrī, sū Kúrísitō ní adrii pīrī rí tīnī.

8 'Bá riipi ũnjikānyā 'oópi rí, īri 'bá ádróko vé ni, ā'diātāsīyā ádróko í'dó ũnjikānyā 'oó í ní drī 'bū pi gbizú vū be

kuyé rī gé 'dāá, 'bo Mvā Múngú vé rī ímú ẹ̀jí ádróko vé rī izaá drī ní gé sī rá.

⁹ Anji Múngú vé rī pi ícókí rií ùnjikānyā 'oó ku, ā'diātāsīyā úri Múngú vé rī adri kòpi ẹ̀sí agá. Sē kòpi 'okí ùnjikānyā ku, ā'diātāsīyā Múngú 'du kòpi 'bāá anji ívé ní pi rú gí.

¹⁰ 'Bā anji Múngú vé rī pi nī áamá rá, 'bā kpá anji ádróko vé tā 'du' 'bā nga' 'bā rī pi nī áamá rá, ā'diātāsīyā 'bā tā 'oópi piri ku, 'í ógúpí ri léepi ku rī, adri mvā Múngú vé ni ku.

Lē 'bā lēkí 'bā lēlē

¹¹ Ẹ̀'dukò múké Múngú vé ími ní yíí í'dóngará gá 'dāá rī lū kīnī, lē 'bā lēkí 'bā lēlē.

¹² Lē 'bā adrikí sū Káyīnā ándúrú riipi ádróko vé tā 'oópi ẹ̀drípí ri 'dīpi drāápi rī tīn ku. Káyīnā 'dī ẹ̀drípí ri ásí? Káyīnā 'dī ẹ̀drípí ri, ẹ̀drípí ní tā 'oó Múngú ẹ̀ndrẹ̀tí gé piri rī sī, 'bo tā Káyīnā ní 'oó rī Múngú ẹ̀ndrẹ̀tí gé ùnjí.

¹³ Má ẹ̀drípí má ómvúpi, 'bā nyòókú dríge nógó rī pi ndrekí dō ími ùnjí, ími ẹ̀sí ā tī ání ku.

¹⁴ 'Bā lēkí dō 'bā lēlē, íri lū 'yozú kīnī, 'bā ífúkí drā agásí gí, 'bā ísúkí ídri 'dání'dání rī gí. 'Bā ẹ̀drípí ri léepi ku, ázini ómvúpi ri léepi ku rī, írivé índrí áwí drāá kuú ávú rú.

¹⁵ 'Bā ẹ̀sí ùnjí 'bāápi ógúpí Yēsú ri ẹ̀'yípi gí rī ní rī, íri 'bā riipi ángú ú'dípi ní. Ími nīkí rá 'bā ángú ú'dípi rī, ísú ídri 'dání'dání rī ku.

¹⁶ Lēngará vé tā, íri 'díní, Yēsú Kúrisítò adí 'i sēé drāá 'bā tā sī. Lē 'bā adikí 'bā sēé drāá 'bā ógúpí Yēsú ri ẹ̀'yí' 'bā gí rī pi vé tā sī, sū Yēsú ní 'i adíi sēé drāá rī tīn.

¹⁷ 'Bā rī dō ngá be, ndre dō ógúpí ri ngá ákò, kò dō ógúpí ẹ̀ ízā ngá sī ku, lēngará Múngú ní 'bā rī pi lézú rī ẹ̀sí ní agá 'dāáyo.

¹⁸ Má anji rī, ā lēkí ángú tī sī kána ku, ádarú lē ími lēkí ími ógúpí lēlē, ími kokí kòpi ẹ̀ ízā ngá sī koko.

¹⁹ 'Bā lēkí dō 'bā ógúpí lēlē, 'bā ícò nī áamá 'yozú kīnī, 'bā rī tā áda 'o, íri sē 'bā ẹ̀sí ri adri áyíkò sī, 'bā kádò rií Múngú vé tā Ẹ̀sú.

²⁰ 'Bā ẹ̀sí ā ri dō nḡò ùnjikānyā 'bā ní 'oó rī sī drāáásiyā, Múngú ri ámbúgú, nī tā 'bā ẹ̀sí agá rī céré rá, tā ázi Múngú ní nī kuyé ní álujání 'dāáyo.

²¹ Ími mávé ùndí má ní lēlé rī pi, 'bā ámákí dō 'yozú kīnī, 'bā 'okí ùnjikānyā kuyé, 'bā adri Múngú ẹ̀ndrẹ̀tí gé Ẹ̀rī ákò.

²² 'Bā zíkí dō ngá Múngú tī gé, íri sē 'bā ní rá, ā'diātāsīyā 'bā rī tā íri ní ẹ̀jí 'bā ní rī 'du nga rá, ázini tā 'bā ní 'oó rī, íri Múngú ní áyíkò sē.

²³ Múngú ẹ̀jí 'bā ní 'díní kīnī, 'bā ẹ̀'yíkí 'i Mvópi Yēsú Kúrisítò ri, ázini 'bā lēkí 'bā lēlē 'bā ásamvú gé sī, sū Yēsú ní ẹ̀jí rī tīn.

²⁴ 'Bā támbí Múngú vé rī 'du' 'bā nga' 'bā rá rī pi, kòpi úmúkí í adrii Múngú be trú gí, Múngú ri adri kòpi be trú. Tā 'bā ní nīzú ámázú 'yozú kīnī, Múngú ri adri 'bā be trú rī, íri ní índrí Uleteré rī ípéé 'bā ású rī sī.

4

Lē ími ámákí índrí rī pi ámámā

¹ Ími mávé ùndí má ní lēlé rī pi, lē ími ẹ̀'yíkí índrí rī pi vé tā mužú bādárú ku. Lē ími ámákí índrí rī pi ámámā, índrí rī pi dō Múngú vé ni, dō kòpi índrí ázi túngú ní pi. Á'diātāsīyā nẹ̀bí ùnjó rú rī pi kárakará, kòpi ayíkí mužú vū dríge sī, kòpi ri tā ùnjó vé ni pi ùlú mužú 'bā rī pi ní.

² Tā ími ní ícózú índrí Uleteré Múngú vé rī nīzú ámázú rī, íri 'díní, nẹ̀bí 'yoópi kīnī, tīkí Yēsú Kúrisítò ri ífúú 'bā áda rú rī, nẹ̀bí 'dírí índrí Múngú vé rī rú' 'bā ní gé anigé.

³ 'Bo nẹ̀bí 'yoópi kīnī, tīkí Yēsú ri 'bā áda rú kuyé rī, nẹ̀bí 'dírí índrí Múngú vé rī rú' 'bā ní gé 'dāáyo, íri ári' 'bā Kúrisítò vé ni. Ími yíkí rá 'yozú kīnī, ári' 'bágú Kúrisítò vé rī ri ímú 'dí' 'dī, nóni ícá gí, íri vū dríge nógóndò.

⁴ Má anji rī, ími anji Múngú vé ni, ími ndékí nẹ̀bí ùnjó rú 'dī' 'bée gí, ā'diātāsīyā índrí ẹ̀jí ngaápi ími rú' 'bā gá rī, ùkpò ní aga índrí ẹ̀jí ngaápi nyòókú dríge nógó rī vé rī rá.

⁵ 'Bā ùnjó rú 'dī' 'bée, kòpi 'bā Múngú ri nī' 'bā kuyé ní pi, kòpi ri tā nyòókú nòri vé rī átá, 'bā Múngú ri nī' 'bā ku rī pi ri kòpivé tā 'du ẹ̀jí ngazú.

⁶ 'Bā 'bā Múngú vé ni. Tā 'bā ní ícózú índrí tā áda átápi rī nīzú, ázini índrí ùnjó rú rī nīzú ámázú rī, íri 'díní, 'bā Múngú ri nī' 'bā rá rī pi, kòpi 'bávé tā 'du ẹ̀jí ngazú rá, 'bo 'bā Múngú ri nī' 'bā ku rī pi, ícókí 'bávé tā 'du ẹ̀jí ngazú ku.

Lēngará Múngú vé rī

⁷ Ími mávé ùndí má ní lēlé rī pi, lē 'bā lēkí 'bā lēlē, ā'diātāsīyā lēngará íbí íngá Múngú vúgá. 'Bā lēkí dō 'bā lēlē, íri lū 'yozú kīnī, 'bā anji Múngú vé ni, 'bā nīkí Múngú ri rá.

⁸ 'Bā ángú léepi ku rī nī Múngú ri kuyé, ā'diātāsīyā Múngú ri 'bā ángú léepi lēlē ní.

⁹ Múngú i'da ívé lēngará 'bā ní létí be 'díní, ípé ívé Mvā álukútaná rī nyòókú dríge nógó, 'bā ísúkí rí ídri 'dání'dání rī ání bēni.

¹⁰ Lēngará agaápi rá rī, íri 'díní, Múngú lē 'bā lēlē, ípé ívé Mvā ímú drāá ròbòjò rú 'bā trúzú 'bávé ùnjikānyā agásí, adri 'yozú kīnī, 'bā lēkí Múngú ri nī 'díní kuyé.

11 Ìmi mávé ùndí má ní lèlèlè rí pi, sù Múngú ní 'bá lèlèlè rí òjì, lè 'bá lèkí 'bá lèlè.

12 'Bá àzi ndre Múngú ri àlunàni kuyé. 'Bo 'bá lèkí dō 'bá lèlè, Múngú ri adri 'bá agá, ádarú lèngará Múngú ní 'bá lèzú rí, 'bá 'bá ku 'bá èsì agá.

13 Múngú sè 'bá ní ívé Índrí Uleterè rí gí, sèzú 'bá ní nìzú ámázú àní, 'bá adri ìri agá, ìri adri 'bá agá.

14 Ètèpí Ìpè ívé Mvá ímú 'bá rí pi paá ívé ùnjikányà agásí. 'Bá ndrekí Mvá rí 'bá mì sí rá, 'bá ní nóni ríí ìrivé tá ùlúú 'bá vù drìgè rí pi ní 'dì.

15 'Bá rí è'yí dō kìní, Yèsù ri Mvá Múngú vé ni, Múngú ri adri ìri agá, ìri kpá adri Múngú agá.

16 Ádarú 'bá nìkí rá 'yozú kìní, Múngú lè 'bá lèlè. 'Bá ri èsì 'bá Múngú drìgè, ìri ní 'bá lèé agáá rá rí sí.

Múngú lè 'bá rí pi lèlè. 'Bá rí lè dō 'í ógúpí ri lèlè, ìri adri Múngú agá, Múngú ri adri ìri agá.

17 Ádarú 'bá lèkí dō 'bá lèlè, sù Kúrísítò ní àngú lèé vù drìgè nògò rí òjì, 'bá ícókí adrií ǹ'dù Múngú ní ímúzú tá lizú 'bá rí pi drìgè 'dàri sí ùrì sí ku.

18 'Bá àngú lèpí lèlè rí, ícò adrií Múngú sí ùrì sí ku. 'Bá ní ùsùú 'yoó kìní, Múngú rí 'bá ìrìñà rá rí sí, ìri sè 'bá adri àní ùrì sí. 'Dìri lù kìní, 'bá ùrì ní fíí èsì ní agá rí, lèngará Múngú vé rí èsì ní agá 'dàáyo.

19 Múngú ní 'd'ó 'bá lèé drìdì rí sí, sè 'bá ri 'bá lèlè 'bá àsámvú gé sí àní.

20 'Bá rí 'yo dō 'í lè Múngú ri rá, 'bo ìri dō ri èsì ùnjí 'bá èdripi ní, ìri ùnjó rú. 'Bá 'í èdripi 'í ní ndreé rá rí lèpí ku rí, ícò Múngú 'í ní rù' 'bá ní ndreé ku 'dàri lèé ku.

21 Tàimbí Múngú ní èzìjì 'bá ní rí ìri 'dìni, lè 'bá lèkí 'í lèlè, àzini 'bá lèkí 'bá ógúpí lèlè.

5

Lè 'bá è'yìkí Múngú Mvòpí ri

1 'Bá Yèsù ri è'yì' 'bá 'yo' 'bá kìní, Yèsù ri Kúrísítò 'í rí pi, 'bá 'dì' 'bée anjì Múngú vé ni, 'bá Múngú ri lè' 'bá lèlè rí pi, lèkí kpá anjì Múngú vé rí pi lèlè.

2 'Bá lèkí dō Múngú ri lèlè, àzini 'bá 'dùkí dō tǎimbí ìrivé rí pi ngáá rá, 'bá nìkí rá, 'bá anjì Múngú vé rí pi lèlè.

3 'Bá 'dùkí dō tǎimbí Múngú vé rí ngáá rá, ìri lù 'yozú kìní, 'bá lèkí Múngú ri lèlè. Tǎimbí ìrivé rí à ngangará adri ùkpó ùkpó ku,

4 à' 'diatāsìyà anjì Múngú vé rí pi ùkpò be, kòpi tá ùnjí 'bá nyòkù drìgè nògò rí pi ní 'oó rí gá sí. 'Bá ní Yèsù ri è'yì' gí rí sí, 'bá ícò tá ùnjí nyòkù nòri vé rí gá sí.

5 'Bá Yèsù ri è'yì' 'bá gí, 'yo' 'bá kìní, Yèsù ri Mvá Múngú vé ni rí, kòpi 'bá tá ùnjí nyòkù nòri vé rí pi gá' 'bá sí rí.

6 Tá lùúpi kìní, Yèsù Kúrísítò ri Mvá Múngú vé ni rí, ìri tá 'í ní Yèsù ní bātízímù sèzú yìjì agá rí, àzini àrì raápi rù' 'bá ní gé sí pètì alambaku sígè rí. Adri 'yèñà yìjì kuyé, ìri yìjì, àzini àrì raápi rù' 'bá ní gé sí rí. Índrí Uleterè rí lù tá 'dìri nì, à' 'diatāsìyà tá Índrí Uleterè rí ní lùú rí, ìri tá áda.

7 Ngá tá rí è mì lùúpi rí pi ngá na.

8 Ngá rí pi 'dì, Índrí Uleterè, yìjì, àzini àrì. Ngá na 'dì' 'bée, kòpivé tá rù 'í ngá àlu.

9 'Bá rí pi kádò ríí 'bá ní tá átá, 'bá ri è'yì rá, 'bo tá Múngú ní átá rí ndé 'bá rí pi ní átá rí rá, à' 'diatāsìyà Múngú átá tá rí nì, átá tá 'í Mvòpí vé rí.

10 'Bá Mvá Múngú vé rí è'yìpi rá rí, è'yì tá Múngú ní átá rí rá. 'Bo 'bá tá Múngú ní átá 'í Mvòpí à tá sí rí è'yìpi ku rí, 'bá 'dìri kìní, Múngú ri ùnjó rú, à' 'diatāsìyà è'yì tá Múngú ní átá 'í Mvòpí vé tá sí rí kuyé.

11 Múngú 'yo 'dìni kìní, 'í sè 'bá ní idri 'dàni' 'dàni rí gí, idri 'dìri 'íbì íngá 'í Mvòpí vùgá.

12 'Bá rí è'yì dō Múngú Mvòpí ri rá, ìri idri 'dàni' 'dàni rí ísù rá. 'Bo 'bá rí è'yì dō Mvòpí ri kuyé, ísù idri 'dàni' 'dàni rí ku.

Ídri 'dàni' 'dàni rí vé ísùngará

13 Ìmi 'bá Múngú Mvòpí ri è'yì' 'bá gí 'dì' 'bée, á sí kòkòbì 'dìri sée ìmi ní, ìmi nìkí rí 'yozú kìní, ìmi idri 'dàni' 'dàni rí ísù rá.

14 'Bá nìkí áamá mùké mùké, 'bá zìkí dō ngá Múngú vùgá, tá ni 'de dō èsì ní gé 'dàá mùké, ìri ícò ngá 'bá ní zìjì rí sè 'bá ní rá.

15 'Bá nìkí dō 'yozú kìní, 'bá kádò ngá zìjì Múngú vùgá, ìri sè 'bá ní rá, ádarú ngá 'bá ní zìjì rí, Múngú rí sè 'bá ní rá.

16 'Bá rí ndre dō ógúpí Yèsù ri è'yìpi gí ní 'o ùnjikányà, ùnjikányà ìri ní 'oó rí ícò dō ìri jìjì fíí ìzàngà dèpí ku 'dàri agá ku, mì ícò Múngú ri zì ìri ní rá, 'bá mì ní Múngú ri zìjì ìri ní 'dìri, ìri ícò idri 'dàni' 'dàni rí ísù rá. Ùnjikányà urukò' 'bée àngú jì fí ìzàngà dèpí ku 'dàri agá, á 'yo 'yozú kìní, mì zì Múngú ri 'bá ùnjikányà 'oópi 'dìri òjì rí ní kuyé.

17 Tá 'bá ní ríí 'oó ùnjí ùnjí rí pi cére ùnjikányà, 'bo ùnjikányà urukò' 'bée anigé, 'bá rí ícò fíí àní ìzàngà dèpí ku 'dàri agá ku.

18 'Bá nìkí áamá rá 'yozú kìní, anjì Múngú vé rí pi 'okí ùnjikányà mužú dǐjì dǐjì ku, à' 'diatāsìyà Mvá Múngú vé rí ri kòpi ütè nì, àdróko ícò kòpi 'oó ùnjí ku.

19 'Bá nìkí rá 'bá anjì Múngú vé ni, 'bo 'bá Múngú ri è'yì' 'bá ku rí pi àrèvù cére, àdróko órù kòpi è drì gí.

20 'Bá nìkí rá 'yozú kìní, Mvá Múngú vé rí ícà vù drìgè nògò gí, sè 'bá nìkí Múngú

áda rī áamá āní gí, sē nóni 'bá adrikí kuú
Múngú áda rī agá, āzini ĩrivé Mvá Yésũ
Kúrísítō agá. Múngú 'dĩri Múngú áda rī,
āzini ĩri Múngú idri 'dání'dání rī sēépi rī.

²¹ Má anji rī, ĩmi ndrekí múké, ē ĩnjĩkí
ngá ĩ ní údé múngú rú rī pi ku.

Kòkòbì ìrì ní
Yüwání
ní sù rí
Tã búkù rí vé rí ã
ülüngará

Yüwání Yèsù vé 'bá áyüáyü rí sí kòkòbì 'dìri sée 'bá kánisá vé rí pi ní, kánisá 'dìri Yüwání zì rù ní "ùkú Múngú ní ìpéé rí". Yüwání rí èzì ngaá kánisá 'dìri agá ní. Ülú 'bá rí pi ní tã Yèsù ní 'yoó, kòpi ã lèkí ì lèlè rí vé tã. 'Yo kòpi ní kìnì, lè tã áda Kúrísítò vé 'bá ưukọ'béé ní ríi ìmbá, àzini tã 'bá ưukọ'béé ní ríi ìmbá ùnjò rú rí, lè kòpi ã ámákí àsámvú ní múké múké.

¹ Ma Yüwání 'i, 'bá àmbúgú 'bá Yèsù rí è'yí 'bá gí rí pi drílè gá rí. Mi ùkú Múngú ní ìpéé 'dìri, á sí kòkòbì 'dìri sée mí ní, mívé anji Múngú rí nì 'bá rá rí pi be. Ádarú á lè ìmi àrèvú céré lèlè, 'bo adri 'yozú kìnì, á lè 'yèná ìmi ó'dúkùlegúsi ní kuyé, 'bá céré Múngú vé tã áda rí nì 'bá rá rí pi lèkí ìmi lèlè.

² 'Bá lèkí ìmi, à'diätāsīyā tã áda rí nóni 'bá èsì agá anigé, ìri adri 'bá èsì agá mụzú nyonyo.

³ Èsì múké, èsì ìdríkídri, àzini tākiri Ètèpi Múngú vé rí, àzini Mvòpi Yèsù Kúrísítò vé rí, à adri 'bá be, à sè rí 'bá 'okí rí tã áda Múngú vé rí, àzini 'bá lèkí rí àngù lèlè.

⁴ Má kã yìi kìnì, anji mívé rí pi ã ưukọ'béé rí tã áda 'bá Ètèpi ní ezì rí 'dù nga rá, àyìkò fù ma àní ambamba.

⁵ Mí ùkú Múngú ní ìpéé má ní lèlèlè rí, tã má ní sù sée ìmi ní mívé anjìná rí pi be 'dìri, adri tã àzi ù'dí ní kuyé, ìri tã 'bá ní nì 'rá í'dóngará gá 'dää ní. Á lè lùú ìmi ní 'dìni, lè 'bá lèkí 'bá lèlè.

⁶ 'Bá rí 'dù dō tãìmbì Múngú vé rí ngaá rá, 'dìri lù 'yozú kìnì, 'bá 'dìri lèngará be. Sà ìmi ní í'dózú Yèsù Kúrísítò rí è'yìzú rí gé 'dää, ìmi yìkí rá Múngú kìnì, lè ìmi lèkí ìmi lèlè ìmi ògùpì be.

⁷ 'Bá káràkàrá mị ù'bā'béé ní pi ayikí mụzú nyòókú rí drìgè sí 'dìi'dì, kòpi rí 'bá rí pi ìmbá mụzú ùnjò sí, kòpi kìnì, tìkí Yèsù Kúrísítò rí nyòókú drìgè nògò 'bá áda rú kuyé. 'Bá 'dìni 'dì'béé, kòpi ùnjò rú, kòpi arì 'ba Kúrísítò vé ní.

⁸ Ìmi adrikí mị be kọwụ tã 'dìri sí, èzì Múngú vé ìmi ní ngaá 'dìri, à drā rí kána ku, Múngú à ùfè rí àndèma ìmi ní èzì rí ngazú rí pi àrèvú céré.

⁹ Lè 'bá àzi ã újã tã Kúrísítò ní ìmbá rí ùlúú ù'dù be túngú ku, ìri sè Múngú rí 'bá rí adi àní 'í drìgè sí rá. 'Bo 'bá rí áwí dō tã Mvòpi ní ìmbá rí rụyí títì, Ètèpi pi Mvòpi be, kòpi adri ìri be trù.

¹⁰ 'Bá àzi ífí dō ìmi àsámvú gé, ìmbá dō tã áda Kúrísítò vé rí kuyé, lè ìmi è'yìkí ìri ìmivé àngá ku, dōku è ezìkí ìri ku.

¹¹ 'Bá rí è'yì dō 'bá 'dìni 'dìri àkã, ìri fi ùnjìkányã 'bá 'dìri ní 'oó rí 'o ìndì.

¹² Ma tã be tré, á lè lùú ìmi ní, 'bo á lè tã rí sù sée kòkòbì agá ku. Má ùsù, á lè mụyí ìmi vùgá 'dìlè ù'dìkìrìná nògò, 'bá ùmúkí rí 'bá ìmi be, 'bá átákí rí trù, 'bá 'bākí rí àyìkò ìmi be trù.

¹³ Mí òmvrùpì Múngú ní ìpéé rí vé anji Múngú rí nì 'bá rá rí pi, sèkí mí ní módò.

Kòkòbì na ni
Yüwání
ní sǐ rǐ
Tǎ búkǔ rǐ vé rǐ ã
ülüngará

Yüwání Yésü vé 'bá áyüáyü rǐ sǐ kòkòbì 'dǐri sēé Gáyō ní, Gáyō rǐ ãmbúgú 'bá kánísá vé rǐ pi drǐgé. Yüwání ingú Gáyō rǐ ìri ní 'bá urukò 'í ní péé rǐ pi é'yí múké rǐ sǐ. 'Yo Gáyō ní kǐnǐ, lē ā adri ú'bitā rú Kúrísitǐyání rǐ pi ní. Lū ìri ní kǐnǐ, lē ā fi ünǐjkányā 'bá urukò'bée ní 'oó rǐ pi agá ìndǐ ku, āzini lē ā übǐ 'bá 'yo'bá kǐnǐ, ì ndēkǐ tǎ sǐ céré nǐ rǐ pi vé tǎ ku.

Mōdó sēngará

¹ Ma Yüwání 'i, 'bá ãmbúgú 'bá kánísá vé rǐ pi drǐgé rǐ. Gáyō mávé ündǐ má ní léélē rǐ, á sǐ mí ní kòkòbì 'dǐri sēé nǐ.

² Mi mávé ündǐ má ní léélē rǐ, ma rǐ Múngú rǐ zǐ mí ní, mí rǐ 'bá ā adri rǐ múké, mí nga rǐ ézǐ rǐ mužú múké, āzini éšǐ mívé rǐ ā adri rǐ múké.

³ 'Bá Yésü rǐ é'yí' 'bá gǐ rǐ pi kǎ ímü ülüü má ní kǐnǐ, mí rǐ éšǐ 'bá tǎ áda Múngú ní léé ā 'okǐ rǐ 'du nga rá, āzini mí rǐ tǎ áda Múngú ní 'daá mí ní rǐ 'du nga rá, sē má ní äyíkò ambamba.

⁴ Á yǐ dō mávé anǐ Yésü Kúrísitō rǐ é'yí' 'bá gǐ rǐ pi rǐ tǎ áda rǐ 'du nga, ma adri ãní äyíkò sǐ, tǎ äzi má ní äyíkò sēépi 'dǐri agaápi rá ní 'daáyo.

Ézǐ ngangará trǔ rǐ

⁵ Mi mávé ündǐ má ní léélē rǐ, mí rǐ tǎ 'o pǐrǐ 'bá édrǐpǐ Yésü rǐ é'yí' 'bá gǐ rǐ pi ní, mí nǐ dō kòpi kuyé drǎáasiyā, 'í ko kòpi ē ìzǎ rá.

⁶ Kòpi ülükǐ mívé lēngará ā tǎ 'bá kánísá vé rǐ pi ní rá. Lē mí ko kòpi ē ìzǎ, kòpi ā 'dekǐ rǐ mužú éçǐ ìvé rǐ gé, ā sē rǐ Múngú ní äyíkò.

⁷ Kòpi rǐ mü ú'dúkò múké Yésü Kúrísitō vé rǐ ülü 'bá rǐ pi ní, 'bo kòpi zǐkǐ ngá pǎgánō rǐ pi vúgá kuyé.

⁸ Kúru 'bá Yésü rǐ é'yí' 'bá gǐ rǐ pi, lē 'bá sēkǐ 'bá 'dǐ'bée ní ngá kòpi ē ìzǎ kozú, ézǐ kòpi ní rizú tǎ áda Múngú ní 'daá rǐ ülüzü mužú 'bá rǐ pi ní rǐ, 'bá 'dukǐ rǐ ngaá kòpi be trǔ.

⁹ Á sǐ ándúru kòkòbì sēé 'bá kánísá vé rǐ pi ní, 'bo Diyötèréfé* lēépi 'i 'báápi tǎ sǐ céré drǐdrǐ rǐ, gǎ 'bávé tǎ ä'yígá sǐ.

¹⁰ Kúru má kádō mužú ìmi vúgá 'dǐlē, ma tǎ Diyötèréfé ní 'oó rizú 'bá rǐ 'yozú ünǐ 'dǐri ülü uletere 'bá Yésü rǐ é'yí' 'bá gǐ rǐ pi ní. Tǎ ìri ní 'oó rǐ, adri 'yéngá rizú 'bá rǐ

'yozú ünǐ 'dǐri kuyé, gǎ 'bá Yésü rǐ é'yí' 'bá gǐ rǐ pi é'yígá sǐ. 'Bá Yésü rǐ é'yí' 'bá gǐ rǐ pi kádō léé kádō 'bá rǐ 'bá ú'dúkò múké Yésü vé rǐ ülü 'bá rǐ pi é'yí, ìri kòpi údró fū kánísá rǐ agásǐ ämvé.

¹¹ Mi mávé ündǐ má ní léélē rǐ, lē mí fi ünǐjkányā 'oó sǐ 'bá rǐ pi ní rií 'oó rǐ ünǐ ku, mí 'o tǎ múké áyu. 'Bá riipi tǎ múké 'oópi rǐ, 'bá 'dǐri nǐ Múngú rǐ rá. 'Bá riipi tǎ ünǐ 'oópi rǐ, 'bá 'dǐri nǐ Múngú rǐ kuyé.

¹² 'Bá rǐ pi céré rǐ 'yo kǐnǐ, Dēmētǐrǐyō rǐ 'bá múké, ìri rǐ tǎ áda Múngú ní 'daá rǐ ímbá. Ma kpá 'yo, ìri 'bá múké, mí nǐ rá, tǎ má ní átá rǐ, ìri tǎ áda.

Kòkòbì rǐ vé dēngará

¹³ Ma tǎ be tré, á lē lūü mí ní, 'bo á lē tǎ rǐ sǐ sēé kòkòbì agá ku.

¹⁴ Má üsǐ, á lē mužú mí vúgá 'dǐlē ú'díkǐrǐngá nōgò, 'bá úmúkǐ rǐ 'bá mí be, 'bá átákǐ rǐ trǔ.

¹⁵ Tǎkǐri Múngú vé rǐ ā adri mí be. Mǐ ōgǔpǐ Yésü rǐ é'yí' 'bá gǐ adri 'bá nōgò rǐ pi sēkǐ mí ní mōdó. Mǐ ézi 'bá Yésü rǐ é'yí' 'bá gǐ, adri 'bá 'dǐlē rǐ pi mužú älu älu céré.

* 1:9 1:9 Diyötèréfé: Diyötèréfé pi Gáyō be, kòpi ìrǐtrǐ rǐ Múngú rǐ zǐ kánísá älu gé.

**Kòkòbì
Yúdã
ní sù rí
Tã búkù rí vé rí ã
ùlùngará**

Kòkòbì 'dìri Yúdã sī nī, Ìri Yēsū édrípí vé àzi. Sī kòkòbì 'dìri sée Kùrisítìyànì urukò 'bée ní, à'diātāsiyā 'bá àngū ímbá'bá ùnjò sī rí pi ríkí kòpí ē drī izaá. 'Bá àngū ímbá'bá ùnjò sī 'dì'bée ríkí èsì múké Múngú vé rí újã ímbá létí ùnjí sī, kòpí ríkí 'bá rí pi ē mī ù 'báã kìnì, lè kòpí ã 'okí tã ùnjí, Múngú ícò kòpí Ìrìnjã àní ku.

Yúdã áyú tã búkù Múngú vé Òndí Ʋkú rí ruzú rí ágá rí pi ù 'bítá rú, 'yo Kùrisítìyànì rí pi ní kìnì, Múngú rí ímú 'bá tã ùnjí 'o'bá rí pi Ìrìnjã rá. Lè kòpí ã rúkí ù'dúkò áda Múngú vé rí títí, àzini kòpí ã rúkí ù'dúkò 'bá áyúáyú Yēsú vé rí pi ní ùlúú, kòpí ní yíj rí títí.

Yúdã sè mōdó

1 Ma Yúdã 'i, átí'bá Yēsú Kùrisítò vé ni, ma Yòkòbù édrípí.

Ìmi 'bá Múngú 'bá Ètèpí ní zìj adriú 'bá ívé ní pi rú, Ìri ní lèlèlè rí pi, Ìmi 'bá Yēsú Kùrisítò ní ríi Ìmi tã mbaá rí pi, á sī kòkòbì 'dìri sée Ìmi ní nī.

2 Èsì Ìdríkídri, tákíri, àzini lèngará Múngú vé rí, ã adri Ìmi be mužú nyonyo.

'Bá tã ímbá'bá ùnjò sī rí pi

3 Ìmi mávè ùndí má ní lèlèlè rí pi, ma kòdò úvá be àmbúgú lèzú ùkpò Múngú ní 'bá pazú Ìmi be ùnjìkányá agásí rí vé tã sífí sée Ìmi ní. 'Bo á lè nóni sífí sée Ìmi ímbázú, Ìmi rúkí rí tã áda Ì ní ísèé vú àlu 'bá Yēsú rí è'yí'bá gí rí pi ní 'dìri títí.

4 À'diātāsiyā 'bá urukò'bée Múngú rí nǎ'bá ku ní pi ùgǔkí Ì fíi kuú Ìmi àsámvú gé 'dìí'dí. 'Bá 'dì'bée 'bákí Ì kú 'bá Múngú vé ní rú, Kòpí rí 'yo, èsì múké Múngú vé rí à'yí 'bá rí ícò òwù 'bá rá, Ìrìnjákí Ìri ku, kòpí gáki 'bávè Úpí Yēsú Kùrisítò ùkpò be àmbúgú 'dìri sī. 'Bo síkí Búkù Múngú vé rí ágá Ìnògòsì kìnì, 'bá ùnjìkányá 'o'bá 'dínì 'dì'bée, líkí kòpívè tã kú ùnjí gí.

5 Lè Ìmi àvíkí tã àndúru Úpí Múngú ní 'oó Èjèpétò gá 'dàri sī ku. Úpí Múngú pa àndúru anjì Ìsèrélè vé rí pi Èjèpétò gá 'dálè

rá, 'bo 'bá urukò gā'bá Múngú rí è'yí'gá sī rí pi, Múngú ù'dí kòpí ùdráá rá.

6 Lè Ìmi nǎkí 'yozú kìnì, èzì Ì ní sée málàyíkà rí pi drìgè rí, málàyíkà urukò'bée 'dukí èzì rí ngáa kuyé. Kòpí kúkí ívé vùrà èzì ngazú Múngú ã pálé gá rí rá. Múngú ùmbé kòpí ímvè adriúpi mužú 'dání'dání rí sī, 'du kòpí ù'bé 'bú 'a be nǎpí cìcì rí ágá, kòpí adri 'bú rí ágá 'dàá, cìmgbá ù'dú Ì ní ímúú tã lizú rí gé.

7 Ìmi ùsǔkí drí tã àndúru 'i 'oópi kǔrú Sódómò ágá, Gómórà ágá, àzini 'i 'oópi kǔrú rí jèlè gá sī rí pi ágá rí ká. 'Bá kǔrú 'dì'bée ágá rí pi ufukí cérè òwù rú, kòpí ríkí òwù 'báa mužú bàdàru, kuru Múngú ní 'bá kǔrú ágá rí pi zázú vezú àcì sī. 'Dìri lú 'bá ní 'yozú kìnì, Múngú rí ímú 'bá ùnjìkányá 'o'bá rí pi zà vé àcì dǎpí muúpi nyo ùdú àkò ní sī, sù Ìri ní 'bá Sódómò ágá rí pi zàá veé Gómórà ágá rí pi be àcì sī rí tǎnì.

8 'Bá rí'bá àngū ímbá'bá ùnjò sī, rí'bá urobí ùbì'bá rí pi, kòpí kpá rí Ì rù'bá áyú rizú òwù 'bázú, kòpí gáki àmbúgú Múngú vé rí sī, kòpí rí málàyíkà rí pi u'da'da.

9 Míkáyèlè àmbúgú málàyíkà rí pi drìgè cérè rí, kòpí ká rí ágátá gáá àdróko be àvú Mósè* vé rí ã sǎngará ã tã sī, † Míkáyèlè 'yo átángá ùnjí àdróko rí ã rù izazú kuyé, kìnì, "Úpí Múngú rí ímú mí Ìrìnjã rá!"

10 'Bo 'bá àngū ímbá'bá ùnjò sī 'dì'bée, kòpí rí tã Ì ní nǎ kuyé rí pi u'da'da, Kòpí rí tã urukò'bée 'o ènjìkò sī, sù ànyápá tã nǎ'bá ku rí pi vé rí tǎnì. Tã kòpí ní 'oó ènjìkò sī 'dì'bée, Ìri sè Múngú rí ímú kòpí Ìrìnjã àní rá.

11 Ìzāngá rí ímú adri kòpívè ní. Kòpí 'dukí tã Múngú vé rí ngáa kuyé, sù Káyìná ní tã Múngú vé rí 'dujú ngáa kuyé rí tǎnì. Kòpí rí ùnjò ímbá, Ì ìsúkí rí mífèngá àní, sù Bálámù ní èsì 'báa mùfèngá drìgè rí tǎnì. Kòpí gáki ùkpò Múngú vé rí sī, sù Kórà ní ùkpò Múngú vé rí gáá sī rí tǎnì. Tã 'dìri sè, Ì ímú kòpí Ìrìnjã ùnjí ùnjí.

12 Ìmi ùmúkí dō Ìmi ùmú Ì ní rizú Múngú rí Ìnjìzú rí ã nyangará gá, 'bá 'dínì 'dì'bée ífíkí dō Ìmi àsámvú gé, kòpí ùmù rí iza rá. Kòpí kádò úrì ngá nyaá Ìmi be trú, kòpí drìnjá àkò, kòpí kpá átángá átá ùrì àkò, kòpí adríkí sù Ìrìbítú ùlì ní vǎj 'dǎisí rá, yíigó ní 'dǎj àní ku rí tǎnì. Kòpí adríkí sù pètí Ì ní Ìnjé 'beé vùgá, 'wǎipi gí, 'aápi ku rí tǎnì.

13 'Bá rí'bá àngū ímbá'bá ùnjò sī 'dì'bée, kòpívè tã kòpí ní 'oó ùnjí drìnjá sée'pí 'dìri,

* 1:9 1:9 Mósè: Yòsèpá ká dráá gí, 'bàgú Èjèpétò vé rí 'bá anjì Ìsèrélè vé rí pi èzì ngáa tǔgèrì rú caá Ìlì mùdǔrùlù sù (400). Kuru Múngú ní Mósè rí ípèzú ímúú anjì Ìsèrélè vé rí pi pazú adringará tǔgèrì rú rí agásí. Múngú sè tǎmbì rí Mósè ní, á lú anjì Ìsèrélè vé rí pi ní, sèzú Ì ní tǎmbì rí zizú tǎmbì Mósè vé ni àní. Tǎkí Mósè rí ìsù àkùdè Ìlì rí ca élfú àlu mùdǔrùlù sù (1,400), ìsù àkùdè tǎkí drí Yēsú rí kuyé. † 1:9 1:9 Àvú Mósè vé rí ã sǎngará: Míkáyèlè lè àvú Mósè vé rí jǎj sǎj vùrà Múngú ní lèé rí gé, 'bo àdróko lè àvú rí jǎj sǎj vùrà 'i ní lèé rí gé.

sū kúrūnyá wōvá ní vīj kùj yī gārā gá rī tīnī. Kòpī sūkí línýá àvī' bá ívé lẹtī ī ní rizú ẹ́cízú rī sī gí rī pi tīnī. Múngú údé 'bá 'dī'bée ní vūrā ìncìcì rizú ìzàngá nyazú mụzú ụdđū àkó ní gí.

¹⁴ Ídózú Ādāmā* vúgá, cazú Ēnókā vúgá, Ēnókā rī úyú ẹ́zīrī ní. Ēnókā átá ándúrú 'bá 'dī'bée vé tã rá, kīnī, Úpí rī ímụ mālāyikā uletere bītríká ī ní ícò lǎá bá ku rī pi be,

¹⁵ Īrī ímụ tã lī 'bá àlu àlu drīgé, Īrī ímụ 'bá Múngú rī nī' bá ku rī pi ĩrīnā rá, ùnjikānyā kòpī ní 'oó rī sī, āzini Īrī 'bá Múngú rī nī' bá ku, rī' bá ùnjikānyā 'o' bá, āzini rī' bá átángá ùnjí átá' bá 'ī tã sī rī pi ĩrīnā rá.

¹⁶ 'Bá rī' bá āngū ìmbá' bá ùnjò sī 'dī'bée rī nījī unu mụzú ununu, kòpī rī átá 'bá ụrụkò' bée ní ùnjí. Kòpī rī ẹ́sī 'bá céré rizú ùnjikānyā 'ozú. Kòpī rī ī íngú, āzini kòpī rī 'bá rī pi ẹ́ drī ụcì, ī ịsúkí rī tã ī ní lée rī pi àní.

Īmbángará adrizú àní ùkpó ùkpó ẹ́yīngará agá rī

¹⁷ Īmī mávé ùndī má ní léele rī pi, lē Īmī ịsúkí tã 'bávé Úpí Yēsū Kúrísitò vé 'bá áyúáyú rī pi ní ọtụ ùlúú Īmī ní kīnī, Īrī ímụ 'ī nga rá 'dāri.

¹⁸ Kòpī 'yokí Īmī ní kīnī, "Ụ'dụ ụdđú vé rī gé, 'bá āngū gu' bá gugu rī pi ímụ gu Īmī sī, kòpī ímụ àyikò rụ' bá nòri vé rī ā tã 'dụ nga áyú."

¹⁹ 'Bá 'dī'bée nóni Īmī àsámvú gé anigé, kòpī nóni rī sē Īmī rī Īmī aco Īmī àsámvú gé sī. Kòpī ndéé ní rī tã rụ' bá nòri vé rī ā tã 'dụ nga áyú, Índrī Múngú vé rī kòpī ā rụ' bá gá 'dāáyo.

²⁰ Īmī mávé ùndī má ní léele rī pi, lē Īmī 'bākí ẹ́sī tã áda uletere Īmī ní ẹ́'yī rī drīgé, Īmivé ẹ́'yīngará ā adri rī ùkpó ùkpó. Lē Īmī zíkí Múngú rī ùkpó Índrī Uletere rī vé rī sī.

²¹ Īmī kádò rī ẹ́sī ĩdríkídri 'bávé Úpí Yēsū Kúrísitò ní ímúzú Īmī jízú mụzú idri 'dání' dání rī ịsúzú rī ùtée, lē Īmī áwíkí adrii lèngará Múngú vé rī agá.

²² Lē Īmī ẹ́sī ā adri ĩdríkídri 'bá ẹ́'yīngará be mādā rī pi ní.

²³ Lē Īmī ípákí 'bá ụrụkò' bée áci ī ní ìzàngá nyazú àní ụdđū àkó 'dāri agásī. Lē Īmī 'bākí ẹ́sī ĩdríkídri 'bá ụrụkò' bée ní. 'Bo Īmī ndrekí múké, lē Īmī fíkí rī ùnjikānyā kòpī ní 'oó rī 'oó ĩndī ku.

Zīngará Múngú rī íngúzú rī

²⁴ Múngú 'bá paápi tã ùnjí agásī rī, Īrī ícò Īmī ùtē rá, Īmī fíkí rī ùnjikānyā 'oó

ku, Īrī Īmī ịjī 'bá ívé dīngará pòwùpòwù rī ẹ́ndrẹtī gé ùnjikānyā àkó, àyikò be àmbúgú.

²⁵ Lē ẹ́ íngúkí 'bávé Múngú 'bá Paápi 'bávé Úpí Yēsū Kúrísitò ā tã sī dīngará be pòwùpòwù rī, àmbúgú be rī, ùkpò be rī, āzini ùkpò àmbúgú ruzú rī be rī, ídózú Īrī ní 'bū pi gbizú vū be rī gé 'dāá, ícázú àndrú sī, mụzú 'dání' dání! Āmīnā.

* 1:14 1:14 Ādāmā: Ādāmā rī 'bá Múngú ní 'dó gbíi drīdrī rī. Īrī ẹ́tépí 'bá vū drīgé rī pi vé ní céré. Īrivé ùkú Évā rī ẹ́ndrẹpí 'bá vū drīgé rī pi vé ní céré. 'Í lā 'dóngará 1-5. 1:14 1:14 'dóngará 5:19-24 1:18 1:18 2 Pétéró 3:3

Tã Yēsũ ní I'daá Yūwání ní sũ rĩ Tã búkũ rĩ vé rĩ ă ũlũngará

Búkũ 'dĩri Yūwání Yēsũ vé 'bá áyúáyũ rĩ sĩ nĩ, sĩ sée kánisă ézĩrĩ rĩ pi ní, ìri ri kánisă 'dĩ'bée ndre nĩ. Cápĩtă 2-3 agă, sĩ kőkòbĩ àndiándi sée kánisă ézĩrĩ 'dĩ'bée ní céré, 'yo kòpi ní kĩnĩ, kòpi ă újákí éşĩ ìvé ũnjikányă agăsĩ. Ímbă kòpi kĩnĩ, ă rikí dō kòpi ọcũyú 'dĩni drăăsiyă, lē kòpi ă áwíkí adrii áti'bă Múngú vé nĩ, kòpi ă adriki ũkpó ũkpó ìvé ẹ'yĩngará agă. Cápĩtă 4-22 agă, Yūwání ũlũ tă 'i ní ndree ìndrĩlĩkĩ agă rĩ pi. Ìndrĩlĩkĩ rĩ pi i'dakĩ ũkpó Múngú vé rĩ, ăzini dĩngará Múngú vé rĩ. Ìndrĩlĩkĩ rĩ agă 'daá, Múngú i'da ìvé jĩkó 'bă vũ drĩgé nōgó rĩ pi ní ũnjikányă 'ozú rĩ vé tă. I'da lētĩ Kúrísitō ní ìmúzá ũkpó ũnjikányă vé rĩ ndezú rĩ vé tă, ăzini ìri ní ìmúzá tă lizú 'bă tă áda rĩ gă'bă sĩ rĩ pi drĩgé rĩ vé tă. Kúru Múngú rĩ ìmú vũ nōri iza rá, ìri gō vũ ú'dĩ ní gbi. 'Bă éşĩ 'bă'bée Kúrísitō drĩgé rĩ pi, kòpi ìmú adri ìri be trũ vũ ú'dĩ rĩ agă mužú nyonyo.

1 Tă ĩ ní sĩ búkũ nōri agă rĩ pi, Múngú sē kú Yēsũ Kúrísitō drĩgé, Yēsũ Kúrísitō ē i'da rĩ tă ìmúpi 'i ngaápi mbēlēnă 'dĩri ìvé átĩ'bă rĩ pi ní. Yēsũ Kúrísitō ní málăyikă ĩpēzú ìmúzá tă rĩ i'dazú ìvé átĩ'bă Yūwánĩ nĩ.

2 Yūwání ũlũ tă ĩ ní i'daá 'i ní ndree 'dĩ'bée ārēvũ céré. Ũlũ ụ'dúkọ Múngú vé rĩ, ăzini tă Yēsũ Kúrísitō ní átă rĩ.

3 'Bă riipi tă ĩ ní ũlũ ìmú'bă 'i nga'bă drĩdrĩ 'dĩlė, ĩ ní sĩ 'dĩri lăápi rá, yĩpi rá, ăzini tă ní 'duppi ngaápi rá rĩ, ìri tăkĩri ĩşú rá. Lókĩ tă 'dĩri ní ìmúzá 'i ngazú rĩ ică ĩnyĩnă gĩ.

Yūwání sē mōdó kánisă ézĩrĩ rĩ pi ní

4 Ma Yūwání 'i, á sĩ kőkòbĩ 'dĩri sée 'bă Yēsũ rĩ ẹ'yĩ'bă gĩ kánisă ézĩrĩ ăngũ Eziyă vé rĩ agă rĩ pi ní.

Éşĩ múké ăzini tăkĩri ĩngápi Múngú adriipi ĩnógósĩ anigé, ăndrũ anigé, ũmvúlésĩ ìmúpi rĩ vugă, ăzini ĩngápi ìndri ézĩrĩ adri'bă ìrivé lúpă ęndreŧĩ gé rĩ pi* vugă,

5 ăzini ĩngápi Yēsũ Kúrísitō ụ'dú céré riipi tă áda Múngú ní eziĩ rĩ 'duppi ngaápi, tă ní ũlũpi 'bă rĩ pi ní, i'dópi ĩngápi gōó ìdri rú drĩdrĩ 'bă ũdră'bă gĩ rĩ pi ăsămvú

* 1:4 1:4 *İndri adri'ba ézĩrĩ rĩ pi*: 'Dĩri lētĩ ăzi ĩ ní İndri Uleterē rĩ zizú rĩ. † 1:8 1:8 *Ma Ālĩfă 'i, ăzini Ōmegă 'i*: Ġĩrĩkĩ tĩ sĩ, Ālĩfă rĩ tăfi vé i'dóngará, Ōmegă rĩ tăfi ụ'dú gé rĩ. Yēsũ kĩnĩ, i'dóngará gă 'dăă 'i anigé, ụ'dú ụ'dú vé rĩ gé, 'i kpă adri anigé. ‡ 1:13 1:13 *Bă Mvă*: Yēsũ zĩ 'i 'Bă Mvă lüzú kĩnĩ, 'i Kúrísitō 'i, 'i málũngă rĩ rų mužú nyonyo. 'I lă Dănyėlē 7:13-14.

gė sĩ, úrĩpi 'băgú rú 'băgú vũ drĩgé nōgó rĩ pi drĩgé rĩ vugă rĩ, ă adri ĩmi be.

Yēsũ Kúrísitō lē 'bă rá, ọyũ 'bă 'bavé ũnjikányă agăsĩ ìvé ărĩ dăápi rĩ sĩ.

6 Yēsũ ku nóni málũngă rĩ 'bă drĩgé, 'bă ní nóni adriüzú ăni atala rú, 'bă ní rizú ẹzĩ Eŧepĩ Múngú vé rĩ ngazú nō. Dĩngará pówũpówũ Yēsũ Kúrísitō vé rĩ, ăzini ũkpó ìrivé rĩ ă adri mužú nyonyo! Āmĩnă.

7 ĩmi ndrekĩ drĩ ká! ĩri ìmú ĩgō ĩrĩbĩtĩ agăsĩ,

'bă rĩ pi ărēvũ céré nga ìmú ĩri ndre ĩ mĩ sĩ.

'Bă ăndúrú ĩri ũsō'bă ọjũ sĩ rĩ pi, kòpi kpă céré ìmú ĩri ndre rá.

'Bă vũ drĩgé rĩ pi céré ìmú ĩri ē ĩzăngă 'bă rá.

Ădarú tă rĩ ìmú 'i nga sũ 'dĩri tĩnĩ! Āmĩnă.

8 Úpi Múngú kĩnĩ, "Ma Ālĩfă 'i, ăzini Ōmegă 'i." Ma Múngú ũkpó 'Dĩpa 'i, adriipi ĩnógósĩ anigé, ăndrũ anigé, ũmvúlésĩ ìmúpi rĩ 'i."

Yūwání ndre Yēsũ vé tă ìndrĩlĩkĩ agă

9 Ma Yūwání 'i, ĩmi ọgũpi, 'bă rikí ĩzăngă nyaá, ăzini éşĩ ũmbé ĩzăngă rĩ ă nyangará gă ĩmi be trũ, 'bă ní málũngă Yēsũ vé rĩ ẹ'yĩ rĩ ă tă sĩ. Pėkĩ ma mužú ăngũ 'i lĩpi kú ngu yĩ agă, ĩ ní zĩ Pătĩmōsĩ rĩ gé, má ní tĩ Múngú vé rĩ ũlũ, ăzini má ní tă Yēsũ vé rĩ ũlũ rĩ sĩ.

10 Ụ'dú ĩ ní rizú Úpi Múngú rĩ ĩnjĩzú 'dări gé, İndri Uleterē rĩ ăsú ma, má ní ụ'dúkọ yizú mă vũdrĩ gé 'dăă, átă ụ'dúkọ be ųrũ 'dăă sũ jėlėgũ ní ọ'ų rĩ tĩnĩ.

11 Ụ'dúkọ rĩ ní 'yozú má ní kĩnĩ, "Ī sĩ tă mĩ ní ndree 'dĩ'bée ārēvũ céré búkũ traătra rĩ agă, 'i pē mužú 'bă Yēsũ rĩ ẹ'yĩ'bă gĩ kánisă kũrũ Ēfēsō vé rĩ agă rĩ pi ní, kũrũ Sēmėrină vé rĩ agă rĩ pi ní, kũrũ Părăgămũ vé rĩ agă rĩ pi ní, kũrũ Tăyĩtiră vé rĩ agă rĩ pi, kũrũ Sărădĩşĩ vé rĩ agă rĩ pi ní, kũrũ Fĩlădėlĩfiyă vé rĩ agă rĩ pi ní, ăzini kũrũ Lăwōdĩkiyă vé rĩ agă rĩ pi ní."

12 Mă kă ma újă 'bă átăpi má be rĩ ndree, á ndre aya ézĩrĩ ĩ ní udé dăbũ sĩ ni pi, ũ'băkĩ tădũ'bă ézĩrĩ kòpi sigé.

13 Aya ézĩrĩ 'dĩ'bée ăsămvú gé 'dăă, á ndre 'bă ăzi ĩndré sũ 'Bă Mvă* tĩnĩ, su bōngó akoóko rũkũ cimgbă caá pá gă vugă 'dăă, 'yĩ 'i ágatĩ bōngó băă dăbũ rú ni sĩ.

14 Drĩ nĩ, ăzini drĩ'bí ní mve kú ĩmvesĩrĩlĩ, mĩ ní dĩ sũ ăci ní dĩ rĩ tĩnĩ.

15 Pă ní pi dĩkĩ sũ aya ĩ ní vuú kaá úkă sĩ rĩ tĩnĩ, ụ'dúkọ ní 'ų sũ kulė ní 'ų rĩ tĩnĩ.

16 'Bă rĩ ru lĩnyă ézĩrĩ kú 'i drĩ ęndėpĩ gé, ĩlĩ ăco sĩ be ciipi ĩlėbe ĩlėbe ní ní ĩfũzú tĩ

ni gé sī. Ẹndrẹti ni dī pōwūpōwū sū ũtū ni dīi rī tīni.

17 Má kã ĩri ndree, má í'dé ĩri ā pálé gá vūgá sū 'bá dráapi gí ni tīni. 'Bo ĩri ní 'í drī Ẹndẹpi rī 'bázú má rụ' 'bá gá, ĩri ní 'yozú má ní kīnī, "Mí 'o ũrī sī ku! Í'dóngará gá 'dǎá ma anigé, ỳ'dụ ỳdụ vé rī gé, ma kpá adri anigé.

18 Ma 'Bá adriipi idri rú rī. Ándúru á drá rá, 'bo nóni ma adri idri rú mužú 'dání'dání! Á rụ máfútá idrizú drá agási rī, ázini vūrā 'bá ũdrā' 'bá gí rī pi vé indri ní mužú adrizú rī kú má dríge nō.

19 "Í sī tā mí ní ndree 'dī' 'bée céré vūgá, 'í sī tā nóni rī' 'bá í nga' 'bá rī pi, ázini tā ímụ' 'bá í nga' 'bá drīdrī 'dīlé rī pi.

20 Línyā ẹzírī mí ní ndree má drī Ẹndẹpi gé, ázini aya dábū rú ẹzírī í ní tǎdú' 'bá ũ'yúu ũ'bǎá sị ní gé 'dī' 'bée vé ififi, ĩri 'dini. Línyā ẹzírī 'dī' 'bée, kọpi mǎlǎyíkǎ kǎnísǎ ẹzírī rī pi vé rī, aya dábū rú ẹzírī í ní tǎdú' 'bá ũ'yúu ũ'bǎá sị ní gé 'dī' 'bée, kọpi kǎnísǎ ẹzírī rī pi."

2

Ū'dúkọ ĩ ní sī sēe kǎnísǎ kūrj Ẹfésō vé rī agá rī ní rī

1 "Í sī kọkọbị sēe mǎlǎyíkǎ* kǎnísǎ kūrj Ẹfésō vé rī agá rī ní.

Ū'dúkọ 'dīri mávé ni. Má 'bá línyā ẹzírī ruupi má drī Ẹndẹpi gé, riipi ẹcipi aya ẹzírī í ní udé dábū sī í ní tǎdú' 'bá ẹzírī ũ'bǎá kọpi sígé rī pi ásámvú gé sī rī 'i.

2 Á nī tā ĩmi ní rii 'oó rī pi rá, ĩmi rī ẹzị nga ũkpō sī, ĩmi úmbéki ẹsị Izāngā rī á nyangará gá rá, ĩmi 'ā'yíkí 'bá ũnji rī pi vé tā kuyé. 'Bá 'yo' 'bá kīnī, í Yēsū vé 'bá áyúāyū ni pi 'dī' 'bée, ĩmi ũ'bíkí kọpivé tā nīí á má, ĩmi ísúkí kọpi ũnjō rú, kọpi adriki Yēsū vé 'bá áyúāyū ni pi ku.

3 ĩmi nyaki Izāngā má tā sī, ĩmi úmbéki ẹsị Izāngā rī á nyangará gá rá, ĩmi kuki ẹzị rī ā ngangará kuyé.

4 'Bo ma tā be ĩmi be anigé, ĩmi kuki imivé lēngará ọtụ drīdrī rī gí.

5 ĩmi ndreki drī ká, tā ándúru ĩmi ní 'oó múké rī, ĩmi kuki nóni ĩmi dríge sī gí. ĩmi újǎkí ẹsị, lē ĩmi gókí tā 'oó sū ándúru ĩmi ní rii 'oó drīdrī rī tīni. ĩmi gǎkí dō ẹsị újǎgá sī, má ímụ imivé aya í ní udé áci ũ'yúuz sị ní gé sī rī 'dụ ĩmi ásámvú gé sī rá.†

6 'Bo tā ĩmi ní 'oó múké rī, ĩri 'dī, ĩmi gǎkí tā 'bá Níkóláwú vé rī pi ní rii 'oó rī sī sū má ní gǎá sī rī tīni.

7 'Bá bī be rī, ā yī 'í ní tā Índri Uletere rī ní 'yoó 'bá kǎnísǎ vé rī pi ní 'dīri. 'Bá tā ũnji á ũkpō ndēepi rá rī, ma peṭi riipi idri sēepi, adriipi Múngú vé ọmvú múké múké rī agá rī vé ũ'a sē nya ĩri ní rá."

Ū'dúkọ ĩ ní sī sēe kǎnísǎ kūrj Sēmērínā vé rī agá rī ní rī

8 "Í sī kọkọbị sēe mǎlǎyíkǎ kǎnísǎ kūrj Sēmērínā vé rī agá rī ní.

Í'dóngará gá 'dǎá ma anigé, ỳ'dụ ỳdụ vé rī gé ma kpá adri anigé, má dráapi rá, gōpó íngápi idri rú rī 'i.

9 Á nī rá 'yozú kīnī, ĩmi nyaki izāngā rá, vū dríge nōgó, ĩmi ngá ákó, 'bo 'bū gé 'dǎá, ĩmi ngá be! Á nī 'bá 'yo' 'bée kīnī, í Yáhúđí, rī' 'bá tā ũnji 'yo' 'bée ĩmi rụ izazú 'dī' 'bée rá. 'Bo kọpi adriki Yáhúđí ku, kọpi 'bá Sātáná vé ni.

10 ĩmi ímụ izāngā nya rá, lē ĩmi 'okí ũrī sī ku. Á lē lúu ĩmi ní 'yozú kīnī, ádróko rī ímụ ĩmi uruko 'dụ ú' 'bé jó í ní rizú āngú ũ'yizú rī agá, ĩmi ũ' 'bīzú á mázú á ní. ĩmi ímụ izāngā nya ũnji ũnji ca ỳ'dụ be mužrī. ĩmi nyaki dō izāngā rī drádrá ē tị ísú dráásiyā, lē ĩmi tukí pá títí imivé ẹ'yjngará agá, má ímụ kúlá idri 'dání'dání rī vé rī sē ĩmi ní rá.

11 'Bá bī be rī, ā yī 'í ní tā Índri Uletere rī ní 'yoó 'bá kǎnísǎ vé rī pi ní 'dīri. 'Bá tā ũnji á ũkpō ndēepi rá rī, ícó fíi drāngará vú ĩrī rī' agá ku."

Ū'dúkọ ĩ ní sī sēe kǎnísǎ kūrj Pārāgámú vé rī agá rī ní rī

12 "Í sī kọkọbị sēe mǎlǎyíkǎ kǎnísǎ kūrj Pārāgámú vé rī agá rī ní.

Ū'dúkọ 'dīri, ĩri 'bá adriipi ílī áco sị be ciipi ílébe ílébe rī be rī vé ni.

13 Á nī vūrā ĩmi ní rizú adrizú rī rá, ĩmi rī adri vūrā Sātánā vé mǎlūngá ruzú rī gé. Ádarú ĩmi áwíkí rụ mávé rī rụ kú títí. Ū'dụ í ní Ánitipá pá tuupi títí mávé tā ũlūngará gá rī 'dizú drázú kūrj agá vūrā Sātánā vé mǎlūngá ruzú 'dāri gé rī gé, ĩmi tukí pá títí imivé ẹ'yjngará agá.

14 'Bo ma tā be mǎdānā ĩmi be anigé, 'bá uruko ĩmi ásámvú gé 'dīlé anigé áwíkí ímbāngará Bálámú vé rī rụ kú títí. Bálámú ímbá Báláká rī, Báláká ụcị 'bá Íserélé vé rī pi ē drī fíi ũnjikányā 'oó, kọpi ríkí ínyá í ní 'bǎá kuú ngá í ní udé

* 2:1 2:1 Mǎlǎyíkǎ: Véréşj 1, 8, 12, 18 'dī' 'bée agá, kọkọbị í ní 'yoó síkí sēe mǎlǎyíkǎ rī pi ní 'dīri, síkí sēe dríkoma kǎnísǎ vé rī pi ní. † 2:5 2:5 Aya í ní udé dábū sī í ní tǎdú' 'bá ũ'bǎá sị ní gé sī rī 'dụ ĩmi ásámvú gé sī rá: Aya í ní tǎdú' 'bá ũ'bǎá sị ní gé sī rī vé 'dūngará kọpi ásámvú gé sī rī vé ififi, Yēsū rī kọpi ku adri ọ'dúkúlé, kọpivé kǎnísǎ rī gó í'dé rá. ‡ 2:11 2:11 Drāngará vú ĩrī rī: Drāngará vú ĩrī rī, ĩri izāngā nyangará áci agá mužú 'dání'dání rī. † lā I'dangará 20:6-14; 21:8. 2:14 2:14 Kǎlǎfe 22-24

drj sī mungú rú rī pi ní rī nyaá, kōpi fikí ríi ɔwū 'bāa mužú.

15 'Bá ɔruxo kpá ĩmi āsámvú gé 'dīgé anigé áwíkí ɔnjú kuú ĩmbángará Níkoláwū vé ũnjò vé 'diri agá títj.

16 Lē ĩmi újákí ɛsí, ĩmi gákí dō ɛsí újágá sī, ma ca ĩmi vúgá 'dilé ú'díkírɩnɩ nōgó, ma ɛ'dj 'dj 'bá ɛsí újá'bá kuyé rī pi be ĩlī áco má tj gé nōri sī.

17 'Bá bī be rī, ā yī 'í ní tā Índrí Uleteré rī ní 'yoó 'bá kánisá vé rī pi ní 'diri. 'Bá tā ũnjí ā ũkpō ndéepi rá rī, ma ĩmú mánā[§] ĩ ní zūjū rī pi á ɔruxo í'dú sē ĩri ní. Ma kpá írá mvá imve ĩ ní rú ú'dí sū rú' 'bá ní gé 'bá ázi ní nñj kuyé 'dāri í'dú sē ĩri ní, 'bá ɛ'yipi rī 'yéná nñ ɔ'dúkúlegúsí."

U'dúkó ĩ ní sū sēé kánisá kūrú Tàyítirā vé rī agá rī ní rī

18 "'Í sī kōkōbī sēé mālāyíkā kánisá kūrú Tàyítirā vé rī agá rī ní:

U'dúkó 'diri, ĩri Mvā Mungú vé mī be dīpi sū áci tñj, ázini pá be dīpi sū aya ĩ ní vuú kaá úká sī rī tñj rī vé ní.

19 Á nñ tā árevú céré ĩmi ní ríi 'oó rī pi rá. ĩmivé lēngará, ĩmivé ɛ'yīngará, ĩmivé ɛ'jī ngangará, ázini ɛsí ĩmi ní úmbé ízāngá nyangará gá rī, á nñ rá. Tā ĩmi ní 'oó ándrū rī ndē ándúrú ĩmi ní 'oó drjdrj rī rá.

20 'Bo má tā be ĩmi be anigé. ĩmi ā'yíkí ũkú Yezébélí* 'yoópi 'i nēbī, mávé áti' 'bá ɛ drj kōopi mužú tā ũnjí agá rī vé tā, ícīcīkí 'bá rī pi ríi ngá ĩ ní údé drj sī mungú rú rī pi ĩnñjī, sē kōpi ríkí ĩnyá ĩ ní ríi sēé ngá ĩ ní údé mungú rú rī pi ní rī nyaá, íwí kōpi ícá kuú ɔwū rú.

21 Á ku kōdō ĩri ní sá ɛsí újázú, ā ku rī ɔwū 'í ní ríi 'bāá rī rá, 'bo gá ɛsí újágá sī.

22 Kúru ma ĩmú ĩri 'bē ízāngá nya gbóló drjgé 'bá ɔwū 'bá'bée ĩri sī rī pi be, kōpi újákí dō ɛsí ku, kōpi ĩmú ízāngá nya ũnjí ũnjí.

23 Má ĩrivé anjíná rī pi ú'dj ũdrā rá. 'Bá kánisá vé rī pi céré ĩmú nñ ámá 'yozú kīnī, á nñ tā 'bá rī pi ɛ ɛsí agá 'dāá rī rá, ázini á nñ tā 'bá rī pi vé úmī agá 'dāá rī rá. Ma ĩmú 'bá álu álu úfē tā ĩri ní 'oó rī wú sī.

24 'Bo á lē 'yoó ĩmi ɔruxo adri' 'bá Tàyítirā gá 'dilé ĩrivé ĩmbángará ũnjí 'diri gá' 'bá sī, ázini Sātānā vé tā ĩ ní ũzūjū kuú müdmüdü rú rī nñ' 'bá kuyé rī pi ní 'dini, má ícá tā ɛnñjēnñjī ázi 'bāá ĩmi drjgé dīj ku.

25 Múké ní, lē ĩmi ũbíkí má pámvú mužú, cīngbá lókí má ní ĩgōzú rī gé.

26 'Bá tā ũnjí ā ũkpō ndéepi rá, má pámvú ũbīipi cīngbá údū gé rī, ma ũkpō sē ĩri ní, ĩri 'bá rī pi ɛ drj ɔrú āngū rī pi drjgé sī céré,

27 sū má ní ũkpō drj ɔrúzá rī ĩsú má ɛtēpi vúgá rī tñj,

" 'Íri kōpi ɛ drj ɔrú túré aya rú ní sī, ĩri kōpi ũndī kpélékpélé sū ũdrí ní ɔfūy rī tñj."

28 Ma kpá ĩri ní mārābā ũ'bútjñá vé rī sē.[†]

29 'Bá bī be rī, ā yī 'í ní tā Índrí Uleteré rī ní 'yoó 'bá kánisá vé rī pi ní 'diri."

3

U'dúkó ĩ ní sū sēé kánisá kūrú Sārādīšj vé rī agá rī ní rī

1 "'Í sī kōkōbī sēé mālāyíkā* kánisá kūrú Sārādīšj vé rī agá rī ní.

U'dúkó 'diri mávé ní. Ma āmbúgú índrí ɛzjřj Mungú vé rī pi drjgé nī, ázini á rú línýá ɛzjřj rī pi má drjgé.

Á nñ tā ĩmi ní 'oó rī pi rá. 'Bá rī pi ũsūkí kīnī, ĩmi ídri rú, 'bo ĩmi 'bá ũdrā' 'bá gí ní pi.

2 ĩmi arukí! ĩmi útúkí ĩmi gōzú ũkpó ũkpó ĩmivé ɛ'yīngará agá, ĩmivé ɛ'yīngará lē drāádrā. Á'diātāsīyā á ndre tā ĩmi ní ríi 'oó rī ícá Mungú mī gé 'dāá kuyé.

3 Lē ĩmi ígákí tā ĩ ní ĩmbá ĩmi ní yjī 'dāri, lē ĩmi rúkí ĩri títj, ĩmi újákí ɛsí. 'Bo ĩmi arukí dō ku, ma ícá ĩmi vúgá dū sū ũgú' 'bá ní ícá rī tñj, ĩmi ícókí sá má ní ícázú ĩmi vúgá rī nñj ámá ku.

4 'Bá ɔruxo ĩmi ásámvú gé Sārādīšj gé 'dīgé anigé, 'bo kōpi adríkí tré kuyé, kōpivé adringará pīřj, kōpi gákí tā ũnjí sī, kōpi adríkí sū 'bá ívé bōngó ũtēepi uleteré ázāwú ákó rī tñj. 'Bá 'dī'bée, 'bá ĩmú ɛcī kōpi be trj, kōpi bōngó imve ní úsú, á'diātāsīyā kōpivé adringará pīřj.

5 'Bá tā ũnjí ā ũkpō ndéepi rá rī, ma ũmvuléšj ĩri úsú bōngó imve ní sī, sū kōpivé rī tñj. Á lī ĩrivé rú búkú ídri 'dáni'dáni rī vé rī agásí ku, Ma lū má ɛtēpi ní, ázini ĩrivé mālāyíkā rī pi ní, ĩri 'bá mávé ní.

6 'Bá bī be rī, ā yī 'í ní tā Índrí Uleteré rī ní 'yoó 'bá kánisá vé rī pi ní 'diri."

U'dúkó ĩ ní sū sēé kánisá kūrú Fīlādēlīfīyā vé rī agá rī ní rī

7 "'Í sī kōkōbī sēé mālāyíkā kánisá kūrú Fīlādēlīfīyā vé rī agá rī ní.

§ 2:17 2:17 Mánā: Mánā rī ányāngá Mungú ní Isēé 'bá Isērélé vé rī pi ní rī. Isē sá kōpi ní adrízú āngū á'wí cinyáfā rú rī agá 'dāá ĩlī pūkú sū rī gé. † Í lā Wjngará 16:1-36. * 2:20 2:20 Yezébélí: Úkú Yezébélí ko 'bá Isērélé vé rī pi ɛ drj mungú ĩ ní údé drj sī rī pi ĩnñjī nī. † Í lā 1 'Bāgú 16:29-31; 18:4-19; 2 'Bāgú 9:22. 2:27 2:27 Sāwūmā 2:9 † 2:28 2:28 Mārābā ũ'bútjñá vé rī: Yēsú kīnī ĩ mārābā ũ'bútjñá vé rī. † Í lā I'dangará 22:16. * 3:1 3:1 Mālāyíkā: Vērēsí 1, 7, 14 'dī'bée agá, kōkōbī ĩ ní 'yoó síkí sēé mālāyíkā rī pi ní 'diri, síkí sēé drjřkoma kánisá vé rī pi ní rī.

U'dúkó 'dĩri mávé ni. Ma 'bá uletere, tā áda 'oópi ni, Dāwúdí† vé mǎfútá rujúpi rĩ 'i. Á zĩ dō kẹ́ẹ̀tĩ rĩ gĩ, 'bá ǎzi ícọ ụpĩ ku, má ụpĩ dō gĩ, 'bá ǎzi ícọ zĩĩ bǎ ku.

8 Á nĩ tā ĩmi ní ríi 'oó rĩ rá. ĩmi ndreki drĩ ká, á zĩ ĩmi ní kẹ́ẹ̀tĩ rĩ gĩ, 'bá ǎzi ícọ ụpĩ ku. Á nĩ rá ụkpō ĩmivé rĩ mǎdā, 'bo ĩmi 'dúkĩ tā má ní ǐmbá rĩ ngaá rá, ĩmi gǎkĩ má kuyé.

9 'Bá Sātáná vé 'yo'bá kīnī, ĩ Yāhúdí 'dĩ'béé, kọpi ụnjó rĩ, kọpi adriki Yāhúdí ku. Ma sẹ kọpi imụ kǔmǔci ụtĩ imi ẹndrẹtĩ gé, lǔzú kīnī, á lē ĩmi rá.

10 ĩmi ní mávé tǎimbĩ ruý tĩtĩ, ĩmi ní ẹsĩ ụmbé Ẹzāngā nyaá ẹsĩ be mǎdā rĩ sī, lókĩ í ní ụmǔvélésĩ 'bá céré vū drĩgé nǔgọ rĩ pi ụ'bǐzú rĩ gé, ma ícọ ĩmi tā mba rá.

11 Ma imụ mbēlēnā. Lē ĩmi 'okĩ tā múké rĩ mụzú drĩdrĩ, 'bá ǎzi ā pa rĩ ĩmivé kǔlā ĩmi drĩgé sĩ ku.

12 'Bá tā ụnjĩ ā ụkpō ndēepi rá rĩ, ma ĩri 'bá adri ǎlémbe rú Jó Múngú vé rĩ agá, ícọ Jó Múngú vé rĩ kuú ku, má imụ Múngú vé rú sī ĩri ā rụ'bá gá,* ǎzini má imụ Múngú vé kǔrú ú'dí Yērúsǎlēmā riipi imụpi Múngú vúgá 'bũ gé 'dǎásĩ vǔgá nǔo rĩ vé rú sī ĩri ā rụ'bá gá, ma kpá mávé rú ú'dí rĩ sī ĩri ā rụ'bá gá.

13 'Bá bĩ be rĩ, ā yĩ 'í ní tā ĩndrĩ Uletere rĩ ní 'yoó 'bá kǎnisā vé rĩ pi ní 'dĩri."

U'dúkó ĩ ní sī sēé kǎnisā kǔrú Lāwōdĩkiyā vé rĩ agá rĩ ní rĩ

14 "Í sī kǔkǔbĩ sēé mǎlāyĩkā kǎnisā kǔrú Lāwōdĩkiyā vé rĩ agá rĩ ní.

U'dúkó 'dĩri mávé ni, ma Āmīnā§ 'i! Ma tā ĩ ní eziĩ rĩ 'dụ nga rá, ǎzini ma rĩ tā áda ụlū, ma ǎmbǔgú ngá Múngú ní gbii rĩ pi drĩgé nĩ.

15 Á nĩ tā ĩmi ní 'oó rĩ pi ǎrēvú céré, ĩmivé tā adri ĩdrĩkĩdri kuyé dōku ǎci ǎci kuyé, ĩmi kú agágá 'dĩgé. Á lē ĩmi adriki ǎci ǎci dōku ĩdrĩkĩdri!

16 ĩmi ní adrii agágá 'dĩgé, ĩdrĩkĩdri kuyé dōku ǎci ǎci kuyé rĩ sī, ma imụ ĩmi we má tĩ gé sī vǔgá.

17 ĩmi rĩ 'yo, 'Ma ngá 'dĩpa, ma ngá be ambamba, á lē ngá ǎzi ku.' 'Bo ĩmi nĩkĩ ǎmá kuyé 'yozú kīnī, ĩmi rĩ drĩ cĩ ngá ǎkọ sī, 'bá rĩ pi rĩ ĩmi Ẹzāngā 'bā, ĩmi ngá ǎkọ, ĩmi mĩ ǎkọ, ĩmi rụ'bá be ule.

18 Ma ĩmi ǐmbá 'dĩni, lē ĩmi jekĩ ĩmi ní dǎbú ĩ ní ụ'bǐjĩ zǎá ǎci sī ícǎpi uletere ni

má vúgá, ĩmi ufukĩ rĩ ícá ǎni ngá 'dĩpa. Lē ĩmi jekĩ kpá ĩmi ní bǔngọ imve ní úsú ĩmĩ rụ'bá ule drĩnjá sēepi 'dĩri ọzǔzú ǎni. Lē ĩmi jekĩ kpá ĩmi ní dǎwá ĩ ní ríi ụtĩĩ mĩ gé rĩ ụtĩĩ ĩmi mĩ gé, ĩmĩ mĩ ā ndre rĩ ǎngǔ ǎni bēni.

19 'Bá má ní lēlē rĩ, ma ĩri ĩrĩnā, ma 'yo tā ĩri ní 'oó rĩ ụnjĩ. Lē ĩmi 'bǎkĩ úvá tā pirĩ 'ozú, ĩmi újǎkĩ ẹsĩ ụnjĩkǎnyā agásĩ rá.

20 ĩmi ndreki drĩ ká, á tu pá kuú kẹ́ẹ̀tĩlē gá, ma rĩ kẹ́ẹ̀tĩ rĩ gá, 'bá rĩ yĩ dō mǎ ụ'dúkó, zĩ dō kẹ́ẹ̀tĩ rĩ rá, ma fi ĩrivé jó gá 'dǎlē rá, 'bá ngá nya ĩri be trũ ǎlu.

21 'Bá tā ụnjĩ ā ụkpō ndēepi rá rĩ, ma ĩri 'bá úri má jēlē gá mávé lúpá mǎlǔngā vé rĩ drĩgé, sũ má ní tā ụnjĩ ā ụkpō ndēé gĩ, má ní nǔni úri má Ẹtēpi be trũ ĩrivé lúpá mǎlǔngā vé rĩ drĩgé rĩ tĩnĩ.

22 'Bá bĩ be rĩ, ā yĩ 'í ní tā ĩndrĩ Uletere rĩ ní 'yoó 'bá kǎnisā vé rĩ pi ní 'dĩri."

4

I'daki Yūwǎnĩ ní tā ĩ ní Múngú rĩ ĩnjĩzú 'bũ gé 'dǎá rĩ

1 Tā 'dĩri ā vǔdrĩ gé, ĩ ní má ní ĩndrĩlĩkĩ ǎzi ĩ'dazú. ĩndrĩlĩkĩ rĩ agá 'dǎá, á ndre kẹ́ẹ̀tĩ 'bũ vé rĩ zĩkĩ kú mgbọ. Á yĩ ú'dúkó ọ'ụ sũ jēlēgú vé rĩ tĩnĩ, ú'dúkó rĩ 'yo má ní kīnī, "Mĩ imụ má vúgá 'bũ gé nǔo, á lē mĩ ní tā ǎzi imụpi 'i ngaapi ni ụlūú."

2 Mbēlēnā ĩndrĩ Uletere rĩ ní má ǎsúzu, má ní 'bá ǎzi ndrezú úri kuú lúpá drĩgé mǎlǔngā 'bũ vé rĩ gé 'dǎá.

3 'Bá ụripi lúpá rĩ drĩgé rĩ, rụ'bá ní ĩndré sũ ĩrā mǎlǎmǎlá rú ụnyĩ be ĩ ní zĩjĩ jásĩpá rĩ tĩnĩ, ǎzini ĩrā ĩka ĩ ní zĩjĩ kǎrĩnēlyā rĩ tĩnĩ. Gērĩ ĩndrēpi sũ ĩrā ĩrĩbĩlĩ rú ĩ ní zĩjĩ ẹmēridā rĩ tĩnĩ rĩ tra lúpá rĩ ā gǎrā kǔrú.

4 Ū'bǎkĩ lúpá pǔkú ĩrĩ drĩ ni sũ lúpá mǎlǔngā vé rĩ ā gǎrā gá sī kǔrú, 'bá ambugu pǔkú ĩrĩ drĩ ni sũ úríkĩ kuú lúpá rĩ pi drĩgé sī. Kọpi úsúkĩ ĩ bǔngọ imve imve ni pi sī, kǔlā kọpi ní úsú ĩ drĩgé rĩ pi údéki ngá dǎbú rú ní sī.

5 Ūvi ní gazú ǎci be lókúfłókú lúpá mǎlǔngā vé rĩ gé 'dǎá. Ū'yúki tǎdú'bā ẹzĩrĩ ũ'bǎá rĩ dĩjĩ lúpá mǎlǔngā vé rĩ ẹndrẹtĩ gé, tǎdú'bā ẹzĩrĩ 'dĩ'béé 'i'da ĩndrĩ ẹzĩrĩ Múngú vé rĩ.

6 Lúpá Múngú vé rĩ ẹndrẹtĩ gé 'dǎá, ǎngǔ rĩ ọgú sũ mǔndūrā tĩnĩ.

† 3:7 3:7 Dāwúdí: Véréšĩ 'dĩri agá, Yēsũ rú Dāwúdí vé mǎfútá 'bǎgú rú nĩ. Múngú ĩpē Dāwúdí rĩ adrii 'bǎgú ĩsērélē rĩ pi vé ni, ezi kīnī, 'bǎgú ú'dí rĩ imụ ifũ ĩrivé úyú agá, ĩri mǎlǔngā rĩ rú mụzú 'dǎni'dǎni, 'bǎgú rĩ Yēsũ Kúrĩsītō 'i. 'Í lā Sǎwǔmā 132:11-12; Ẹzĩ 2:30 Tĩkĩ Dāwúdí rĩ ĩšú ǎkūdē ĩlĩ rĩ ca ẹlĩfũ ǎlu (1,000) gĩ, ĩlĩ 'dǎri gé, ĩšú tĩkĩ drĩ Yēsũ Kúrĩsītō rĩ kuyé. 'Í lā 1 Sǎmǔlēlē 16-30; 2 Sǎmǔlēlē 1-24; 1 'Bǎgú 1-2. § 3:12 3:12 Rú sī ĩri ā rụ'bá gá rĩ: Rú sī ĩri ā rụ'bá gá rĩ lū 'yozú kīnī, 'bá 'dĩri 'bá Múngú vé ni, ĩri adri Yērúsǎlēmā ú'dí rĩ vé ni, ǎzini ĩri adri 'bá Yēsũ vé ni. § 3:14 3:14 Āmīnā: Tā Yēsũ ní 'i zizú Āmīnā 'i rĩ vé ifĩfĩ 'dĩni, Yēsũ lū 'bá ní kīnī, Múngú rĩ tā 'í ní eziĩ rĩ pi 'dụ nga rá.

Á ndre ngá sù ídri rú ní pí ìnyìná lúpá rí à gārā gá sī kúrū, ù'bákí mì ngá sù ídri rú 'dì'bée à rù'ba gá sī, èndrètí gélésí, àzini úgóró galésí.

⁷ Ngá àlu rí ìndré sù kēmīrò tìni, ìrì rí ìndré sù tì ágò tìni, na rí vé èndrètí ìndré sù 'bá áda vé rí tìni, sù rí ìndré sù bībì rípi ngaápi nganga rí tìni.

⁸ Ngá sù ídri rú 'dì'bée àrèwú céré àlu àlu ùpelé'bí be áziyá áziyá. Ù'bákí mì kòpi à rù'ba gá sī kúrū cimgbá cazú kòpi à ùpelé'bí à ndúgè sī céré. Ù'dú céré ùtúná sī, àzini ìnjná sī, kòpi ùjìkí ku, kòpi rí átá muzú 'dìni,

"Úpí Múngú Ùkpò 'Dípa ri uletere, uletere, Ìri ìnògòsì anigé, àndrū anigé, Ìri ùmvúlésì ìmú rá."

⁹ Ngá sù ídri rú 'dì'bée ríkí 'Bá úrípi lúpá drìgè adriípi ídri rú muzú nyonyo rí ìngú, ríkí Ìri ìnjí, àzini ríkí Ìri ní òwò'difò sée.

¹⁰ Sà àlu àlu 'dìri gé, 'bá ambugu pùkú ìrì drì ní sù rí pí céré ùtìkí kùmùcì 'Bá úrípi lúpá drìgè adriípi ídri rú muzú nyonyo rí èndrètí gé, kòpi ríkí Ìri ìnjí. Kòpi unjekí ìvé kùlā ì drìgè sī ù'bāá lúpá rí èndrètí gé 'dìgè, kòpi ríkí 'yò kìnì,

¹¹ "Múngú, mì múké agaápi rá rí, mì 'bávè Úpí, mì 'bávè Múngú.

'Bá mì ìngú, 'bá mì ìnjí, ùkpò mívé rí à mù drìdrì,

à'diātāsīyā ngá rí pí àrèwú céré 'í gbi mì 'í, ngá mì ní gbíi rí pí nóni anigé, à'diātāsīyā mì lè kòpi à adriki sù 'dìri tìni."

5

Kābīlō Mvā rī zī būkū traátra rī

¹ Kúru á ndre Múngú úrípi lúpá drìgè rí rù búkú ì ní traátra tā sīi 'a ní gé ìlèbe ìlèbe, tì ní ùmbií isé sī caá èzìrì rí kú 'í drì èndrèpì gé.

² Mā ní mālāyikā ùkpò be ní ndrezú, mālāyikā rí ní trezú ù'dùkò be uru 'dāá kìnì, "'Bá múké agaápi rá ícòpi 'bá ní isé ì ní búkú traátra rí è tì ùmbizú 'dìri ùnjìpi búkú rí tì gé sī búkú rí zìzú rí à'dì 'i?

³ 'Bá àzi 'bù gé 'dāá, dòku vù drìgè nògò, dòku nyòkú à ndúgè 'dìlé ícòpi búkú ì ní traátra tì ní ùmbií isé sī cí 'dìri è tì ùnjìpi tã búkú rí agá rí ndrezú ì ní 'dāayo."

⁴ Kúru má ní 'dezú áá gá, á ngo ìzāngā ìzāngā rú, à'diātāsīyā 'bá àzi ì ní ìsù múké agaápi rá ícòpi búkú ì ní traá tì ní ùmbií isé sī cí 'dìri è tì ùnjìpi tã búkú rí agá 'dālè rí ndrezú ní 'dāayo.

⁵ Kúru 'bá ambugu rí pí vé àlu ní ní 'yozú má ní kìnì, "'Í ngo ku! 'Í ndre drì ká, Kēmīrò ìbìpi ìfúupi sùrú Yúdā vé rí agá, úyú Dāwúdì vé rí agá rí ndé àdróko à ùkpò gí. Ìri ícò isé ì ní ùmbií èzìrì búkú traátra rí tì gé 'dìri ùnjì búkú rí tì gé sī búkú rí zìzú nì."

⁶ Kúru má ní Kābīlō Mvā* ndrezú tu pá kuú lúpá rí gé ágágá 'dāá, ngá sù ídri rú rí pí 'bá ambugu rí pí be, kòpi trakí Ìri à gārā kúrū. Kābīlō Mvā rí ìndré sù ì ní līj drāá gí ní tìni, Ìri ú'yú be èzìrì, mì be èzìrì. Mì èzìrì 'dì'bée ì'da ìndri adri'ba èzìrì Múngú vé Ìri ní ipéé ìmú ayí vù drìgè sī céré rí pí.

⁷ Kābīlō Mvā rí ní muzú búkú ì ní traátra 'dìri è'yìzú 'bá úrípi lúpá mālūngā vé rí drìgè rí drìgè sī.

⁸ Kā búkú rí è'yì drì ní gé sī, ngá sù ídri rú 'dì'bée, 'bá ambugu pùkú ìrì drì ní sù 'dì'bée be, kòpi ní kùmùcì ùtìzú Kābīlō Mvā rí èndrètí gé, 'bá àlu àlu rù kù'dì, àzini sákānì ì ní údé dábù sī ní kú 'í drìgè, ùdākí èjìngùrú kú sákānì rí pí 'a gá sī tré tré. Èjìngùrú 'dìri, Ìri zìngará 'bá Múngú vé rí pí ní rizú Múngú rí zìzú rí.

⁹ Kòpi ní 'dòzú rizú ùngó ù'dí ngozú kìnì,

"Mì múké agaápi rá rí, mì ícò búkú traátra rí è'yì nì, àzini mì ícò isé rí pí ùnjì búkú ì ní traátra 'dìri tì gé sī nì, à'diātāsīyā lījì mì drāá gí,

mívè ári dāapi rí, je 'bá rí pí sée Múngú ní,

tì àlu àlu vù sī, sùrú rí pí gé sī, àngù rí pí gé sī, vù drìgè sī céré.

¹⁰ Mì sè kòpi rúkí mālūngā adrizú atala rú, rí èzì ngāá Múngú ní, kòpi à rúkí rí mālūngā nyòkú drìgè nògò rí."

¹¹ Á 'bā nyo mà mì rizú ndrezú, má ní ù'dùkò mālāyikā kárakarà pí vé ní yìzú, kòpivé kālāfè élifú mùdrì vù be élifú mùdrì. Kòpi trakí ì lúpá mālūngā vé rí à gārā gá sī, ngá sù ídri rú rí pí à gārā gá sī, àzini 'bá ambugu rí pí à gārā gá sī kúrū.

¹² Kòpi ríkí ùngó ngoo ù'dùkò be uru 'dāá kìnì,

"Mì Kābīlō Mvā ì ní līj 'dìri, mì múké, ádarú mì adri ùkpò be, mì à'bú ìsù rá, mì tã nìngará ìsù rá, mì adri èvìvì be.

Í mì ìnjì rá, mì dī pòwòpòwò, àzini ì mì ìngú rá."

¹³ Á yì ngá ídri be ì ní gbíi 'bù gé 'dālè rí pí vù drìgè nògò rí pí be, adri'ba nyòkú agá rí pí be, yìi à ndúgè rí pí be, kòpi ríkí ùngó ngoo kìnì,

* 5:6 5:6 *Kābīlō Mvā*: Búkú I'dangará vé rí agá, Yèsù rí zìkí Kābīlō Mvā. Múngú sè tām̀b̀j̀ Mósé ní kìnì, 'bá rí pí à zākí kābīlō Múngú ní r̀òb̀h̀ò rú, à trúkí rí kòpi ìvé ùnjìkányà agásí rá. Sè ì ní Yèsù rí zìzú Kābīlō Mvā Múngú vé ní ànì, à'diātāsīyā Múngú ipé Ìri ìmú drāá 'bávè ùnjìkányà ùjì. 'Í lā Wùngará 12:13-15; Yüwání 1:29-36.

“Íngúngará, ññjngará, ðíngará, ázini ùkpò

ã adri 'Bá úrípi lúpá dríge rí ní, ázini Kābīlō Mvā rí ní mužú nyonyo.”

¹⁴ Ngá sù ídri rú 'dì'bée ní à'yízú kīnī, “Āminā.” 'Bá ambugu 'dì'bée ní u'dezú kūmūci ūtjzú Múngu rí ññjzú, ázini Kābīlō Mvā rí ññjzú.

6

Kābīlō Mvā rí ññj ísé í ní búkū traátra rí ē tì ūmbīzú rí

¹ Á ndre Kābīlō Mvā rí ññj ísé í ní búkū traátra rí ē tì ūmbīzú ézjří rí vé álu búkú rí tì gé sī. Kúru á yj ngá sù ídri rú rí pi vé álu rí átá ú'djúkò be líi sù ūvi ní líi rí tñj, kīnī, “Mí ímú!”

² Á ndre hūsánī imve tu pá kuú 'dāá, 'bá riipi njuúpi hūsánī rí sī rí ru ūsú kú 'í dríge, sēkí ři ní kŭlá, 'de mužú ě'dj 'dīj, 'í ndē rí ívé arí'ba rí pi rá.

³ Kābīlō Mvā rí kā ísé í ní ūmbīi rí ññj vú řj řj ní gé, ngá ídri rú 'dì'bée vé ázi 'deépi dřjđřj 'dāri vú sī rí ní 'yozú kīnī, “Mí ímú!”

⁴ Kúru hūsánī ři ázi ní ífúzú, řj'ba ní ika. 'Bá riipi njuúpi hūsánī rí sī rí, sēkí ři ní ūkpò ě'dj íjzú 'bá rí pi ásámvú gé vú dřjge nōgó, 'bá rí pi ā ú'djki rí í ānī í dřjka sī bēnī. Ázini sēkí dřj ní gé ílī áco āmbúgu ní.

⁵ Kābīlō Mvā rí kā ísé í ní ūmbīi rí ññj vú na ní gé, ngá ídri rú 'deépi řj 'dāri vú sī rí ní 'yozú kīnī, “Mí ímú!” Á 'bā nyo mā mĵ tēzú rizú ndrezú, mā ní hūsánī ññj ní ndrezú mā ěndreřj gé 'dāá, 'bá riipi njuúpi hūsánī rí sī rí ru kú má ānyāngā ū'bīzú ní kú 'í dríge.

⁶ Ngá sù ídri rú 'dì'bée āsámvú gé, álu ní ní 'yozú kīnī, ānyáfí kú má ā 'a álu rí, ājē ní rí adri āmbúgu, ři adri mŭfēngā fífí ěñjĵi ěñjĵēñj ní álu, ězj 'bá rí ní ngāá ū'dú álu rí, í ři ūfē ānī, ázini ūndúfí kú má ā 'a na rí, ājē ní rí adri āmbúgu, ři adri mŭfēngā fífí ěñjĵi ěñjĵēñj ní álu, ězj 'bá rí ní ngāá ū'dú álu rí, í ři ūfē ānī. * ě izakí ūdu rí pi vĵnyò rí be bādāru kú.

⁷ Kābīlō Mvā rí kā ísé í ní ūmbīi rí ññj vú sù ní gé, á yj ngá ídri rú 'deépi na rí vú sī rí ní 'yozú kīnī, “Mí ímú!”

⁸ Á 'bā nyo mā mĵ rizú ndrezú, mā ní hūsánī řj'ba be fōrō ní ndrezú, 'bá njuúpi hūsánī rí sī rí vé rú Drā 'i, ázini 'Bú Ávū rí pi vé rí rí ímú ři á vŭdřj gé sī. Sēkí kōpi ní ūkpò 'bá rí pi ú'djzú ūdrázú nyòókŭ dřjge nōgó ílī áco sī, ěbĵřj sī, wōnyókŭ āndiāndí sī, ázini nyālāgā nyòókŭ dřjge nōgó rí pi ā ú'dj kōpi ūdrāá, kōpi á ú'djki álu sù agá ní pi ūdrāá.

⁹ Kābīlō Mvā rí kā ísé í ní ūmbīi rí ññj vú tōwŭ ní gé, á ndre 'bá í ní ú'dj ūdrāá ívé ě'yjngará ā tā sī, ázini Múngu vé ú'djúkò ūlŭngará ā tā sī rí pi vé índri vŭrā rōbōñjō zāzú rí ā ndúge 'dāá.

¹⁰ Kōpi ní trezú ú'djúkò be ūřj 'dāá kīnī, “Úpi Ūkpò 'Dĵpa, mí uletere, mí rí tā áda 'o, 'í lē 'bá 'bá ú'dj'ba ūdrā'ba 'dì'bée kuú adrii caá lóki be gbā ngōpi ká mí íbī kōpivé tā lĵ ndò?”

¹¹ Awakí 'bá 'dì'bée dřjge sī bōngó akoóko řŭkŭ imve imve ní pi, lŭkí kōpi ní kīnī, kōpi ā tēki dři māda, tā lŭngará rí ímú adri ú'djki dō kōpivé ōgŭpĵi ě'yj'ba gí rí pi ūdrāá céré gí ká.

¹² Kābīlō Mvā rí kā ísé í ní ūmbīi rí ññj vú áziyá ní gé, á ndre đingidĩngí aya āngŭ rí ūkpò sī. Ūřj rí ē mĵ újā 'í nĵi kuú cĵcĵ sŭ ññjā tñj, mbāá rí újā 'í kaá ikamgbiri sŭ āri tñj,

¹³ Ínyā rí pi ngakí céré lŭŭ 'bŭ gé 'dāási vŭgá, sŭ peřj fĵgĵ ūlī vĵpi ūkpò be rí ní ayaá, ū'a ní ní lŭŭ sĵge ní gé sī vŭgá rí tñj.

¹⁴ 'Bŭ rí tra 'í sŭ búkū traátra rí tñj, āngŭ ānga rú, ázini āngŭ 'í lĵpi kú ngŭ yĵi agá rí pi u'djúkí kōpi mužú ívé vŭrā gá sī rá.

¹⁵ Kúru 'bāgú nyòókŭ dřjge nōgó rí pi 'bá āngŭ řj'ba rí pi be, āngáráwá rí pi dřjkomá rí pi be, 'bá ā'bu be rí pi, 'bá túgēřj rú rí pi, ázini 'bá dřjwālā ísŭ'ba gí rí pi ūzŭkí í kú ūjĵ rí pi agási, ázini ĵĵgŭ rí pi ásámvú gé sī.

¹⁶ Kōpi rikí ři rí pi zĵj, ázini ĵĵgŭ rí pi zĵj kīnī, “Ími íngákí ímú u'deé 'bá dřjge, ími ōzŭkí rí 'bā, 'Bá úrípi lúpá mālŭngā vé rí dřjge rí ā ndre rí 'bá ku, ázini ĵĵkó Kābīlō Mvā rí vé rí é 'í dé rí 'bá dřjge ku.

¹⁷ ĵĵkó Múngu vé rí, ázini Kābīlō Mvā rí vé rí í dé 'bá dřjge gí, 'bá ázi ícò adrii ídri rú ku, 'bá ūdrā céré.”

7

Ū'bađi bĵlēmĵ 'bá ělĵř mŭđŭřŭlŭ álu pŭkŭ sŭ dřj sŭ pi ěndreřj gé (144,000)

¹ Tā 'dĵri á vŭdřj gé, á ndre mālāyĵkā sŭ tukí pá kuú wŭókŭ sŭ vŭ nŭri vé rí gé sī céré, kōpi ugakí ūlī riipi vĵpi nyòókŭ dřjge sī kālāmbā rú kālāmbā rú rí cĵ, ā vĵ rí āngŭ rí dřjge sī ku, yĵi tafu rí dřjge sī ku, ázini peřj rí pi dřjge sī ku.

² Má ní kúru gŭzú mālāyĵkā ázi ndrezú, ři rí ísĵ ímúžú ūřj ní ífŭngará gālēsĵla, řj Múngu ídri rú rí vé ngá rizú bĵlēmĵ ū'bázú rí kú 'í dřjge. ři ní trezú mālāyĵkā sŭ Múngu ní ípēé ímú āngŭ rí izaá yĵi tafu rí be rí pi dřjge kīnī,

³ “Ími izakí dřj āngŭ rí ku, dŭku yĵi tafu rí ku, dŭku peřj rí pi ku, cĵmgbā 'bá ū'bāki

* 6:6 6:6 Ānyāngā ājē tuŭpi 'dĵri lŭ 'yozú kīnī, ěbĵřj anigé.

dō bīlēmī áti'ba Múngú vé rī pi ɛndrɛtī gé gí ká.”

⁴ Á yī kīnī 'ba mālāyīkā rī pi ní Múngú vé bīlēmī ũ'baá kōpi ɛndrɛtī gé sī rī pi vé kālāfe élifū mūdūrūlū álu pūkū sū drī ni sū (144,000). 'Bá 'dī'bée sūrū Ísērélé vé mūdūrī drī ni ĩrī 'dī'bée agāsī céré:

⁵ Yūdá vé sūrū agá, 'ba élifū mūdūrī drī ni ĩrī (12,000),

Rübénā vé sūrū agá, 'ba élifū mūdūrī drī ni ĩrī (12,000),

Gádī vé sūrū agá, 'ba élifū mūdūrī drī ni ĩrī (12,000),

⁶ Āsérā vé sūrū agá, 'ba élifū mūdūrī drī ni ĩrī (12,000),

Nāfātālī vé sūrū agá, 'ba élifū mūdūrī drī ni ĩrī (12,000),

Mānāsē vé sūrū agá, 'ba élifū mūdūrī drī ni ĩrī (12,000),

⁷ Sīmīyónā vé sūrū agá, 'ba élifū mūdūrī drī ni ĩrī (12,000),

Lévī vé sūrū agá, 'ba élifū mūdūrī drī ni ĩrī (12,000),

Ísākárā vé sūrū agá, 'ba élifū mūdūrī drī ni ĩrī (12,000),

⁸ Jēbūlúnā vé sūrū agá, 'ba élifū mūdūrī drī ni ĩrī (12,000),

Yōsépā* vé sūrū agá, 'ba élifū mūdūrī drī ni ĩrī (12,000),

Bēnyēmīnē vé sūrū agá, 'ba élifū mūdūrī drī ni ĩrī (12,000).

'Bá bītrīká úsúki ĩ céré bōngó imve sī

⁹ Tā 'dīri ā vūdrī gé, á ndre 'bá bītrīká ĩ ní ícō lāā bā ku ní pi, 'bá 'dī'bée íngákí āngūrī rī pi agāsī āndīāndī, sūrū rī pi agāsī céré, ívé tī vū sī āndīāndī, kōpi úsúki ĩ céré bōngó imve sī, kōpi rukī mbírā bī kuú ĩ drīgé sī, kōpi tukī pá Múngú ɛndrɛtī gé Kābīlō Mvā rī be.

¹⁰ Kōpi ní rizú ọ'úzá ọ'dúkọ be uru 'dāá kīnī,

“Bávé Múngú úripi lúpá mālūngā vé rī drīgé rī,

āzini Kābīlō Mvā rī,

kōpi ũkpō be 'bá rī pi pazú.”

¹¹ Mālāyīká rī pi trakī ĩ Múngú vé lúpá mālūngā ruzú rī ā gārā gá sī, 'bá ambugu rī pi ā gārā gá sī, āzini ngá idri rú sū 'dī'bée ā gārā gá sī kūrū. Kōpi ní kūmūci ũtīzú lúpá rī ɛndrɛtī gé, rizú Múngú rī ĩnjīzú.

¹² Kōpi rikī 'yoó kīnī,

“Āmīnā!

Íngúngará, ĩnjīngará, dīngará,

tā nīngará, ũkpō, āzini ọwō'difó ā

adri 'bávé Úpí Múngú ní muzú nyonyo ũdū ákó.

Āmīnā.”

¹³ 'Bá ambugu 'dī'bée vé álu ní ma zizú kīnī, “Bá ĩ úsú'ba bōngó imve sī 'dī'bée á'di pi? Kōpi íngákí ngóósila?”

¹⁴ Má ní újázú ĩri ní, “Āmbúgú mávé rī, 'í nī tā rī nī.”

Īri ní 'yozú má ní kīnī, “Bá 'dī'bée ífū'ba ọcčūngará ũnjī ũnjī rī agāsī rī pi. Kōpi ũjīkí ívé bōngó Kābīlō Mvā rī vé āri sī ícá kuú imve.†

¹⁵ “Kúru, kōpi nóni lúpá Múngú vé rī ɛndrɛtī gé,

kōpi rī ɛzī nga Múngú ní Jó ĩrivé rī agá ũtūnā pi ĩnīnā be.

'Bá úripi lúpá mālūngā vé rī drīgé rī, ĩri ápālā 'be kōpi drīgé rá.

¹⁶ Ẹbírí gō kōpi fuú dīi ku, yīi úvá gō kōpi ndéé dīi ku,

ŭtú vé sī koópi gbírílí rī gō kōpi zāá ku.

¹⁷ Kābīlō Mvā úripi kú lúpá mālūngā vé rī gé ágágá 'dīri,

ĩri kōpi úcé nī, ĩri kōpi jī mụ yīi idri sēépi rī mvu nī,

Múngú rī kōpívé mījndrɛ údé kōpi mī gé sī nī.”

8

Ísé búkú traáttra rī ē tī mbízú vú ɛzīrī rī

¹ Kābīlō Mvā rī ká ísé ĩ ní ũmbíi rī nĭjī vú ɛzīrī ní gé, āngū rī újī kuú kírī 'bū gé 'dāá caá sá álu vé ẹlī agá.

² Má ní mālāyīká ɛzīrī ndrezú tukí pá kuú Múngú ɛndrɛtī gé, awakí jēlégú ɛzīrī kōpi drīgé sī.

³ Kúru má ní mālāyīká āzi ndrezú tu pá kuú vūrā rōbōnō zázú rī ā gārā gá 'dāá, rụ ngá ọgúpí dábū rú ĩ ní rizú ẹjīngūrú zázú ní kú 'í drīgé. ĩ ní ẹjīngūrú í'dúzú āmbúgú sēzú drī ní gé, ĩri ní áci í'dúzú ẹjīngūrú rī zázú ngá ọgúpí dábū rú rī drīgé 'dāá, áciḡā rī ā úmú rī 'í zīngará 'bá Múngú vé adri'ba vūrā rōbōnō zázú ọgúpí dábū rú rī gé rī pi ní ríi zīi rī be, ā nga rī muzú lúpá mālūngā vé rī gé 'dāá.

⁴ Áciḡā ẹjīngūrú rī vé rī, āzini zīngará 'bá Múngú vé rī pi ní zīi rī nga muzú Múngú ɛndrɛtī gé 'dāá mālāyīká rī ē drī ágélé gá sī.

⁵ Mālāyīká rī ní ngá ọgúpí dábū rú ĩ ní rizú ẹjīngūrú zázú 'a ní gé rī í'dúzú vūrā rōbōnō zázú rī gé 'dāási, ĩri ní áci kúlúlú ũmvúzú dázú 'a ní gé, ĩri ní í'bézú vū drīgé nōó, āngū ní lízú mgbírī ũvi tīnī, ọgúzú lókúlókú, dīngídīngí ní āngū rī ayazú.

Mālāyīká ɛzīrī vukí jēlégú

* **7:8-7:8** Yōsépá: Yōsépá rī Yōkóbú vé mvá ĩri ní léélé rī, ɛdrīpījī sēkí ĩri jéé tūgērī rú āngū Ẹjēpétó vé rī gé. Múngú sē ĩri ícá āmbúgú, ko ívé 'bá rī pi ē ízā mụyí adrii āngū Ẹjēpétó vé rī agá nī. Sā 'dāri gé, ẹbírí 'de caá ílī ɛzīrī. 'Í lā í'dóngará 30-50. † **7:14-7:14** Kōpi ũjīkí ívé bōngó Kābīlō Mvā rī vé āri sī: Bōngó ũjīngará āri sī rī vé íffí, trūkí kōpi ívé ũnjīkányá agāsí gi.

⁶ Mälâyikâ êzîrî î ní jëlégú awaá kôpi drîgé sî rî pi ní î útúzó lëzú ívé jëlégú rî pi vuzú.

⁷ Mälâyikâ drîdrî rî ní í'dózu ívé jëlégú vuzú, fí ní 'dezú, âzini âci usa 'i âri be, î ní ídâzú ímúzu vù drîgé nõó. Âci rî zâ nyôókú rî vé wôókô âlu na agá rî veé rá, peṭi âlu na agá rî pi vekí rá, ásé ñrîbîlî rú rî pi vekí céré.

⁸ Mälâyikâ ñrî rî ní ívé jëlégú vuzú, mälâyikâ rî ní ngá sũúpi írâ âmbúgú kaápi kú âci rú nyâlú ní í'bézu yîi tafu rî agá nõó, yîi tafu rî vé wôókô âlu na agá rî, újâ 'i kú âri rú.

⁹ Ngá ídri be yîi tafu rî agá rî pi, âlu na agá rî pi údrâkí rá. Kúlúmgbá yîi tafu rî agá rî pi, âlu na agá rî pi, ññanyâkí kôpi kpélékpélé.

¹⁰ Mälâyikâ na rî ní ívé jëlégú vuzú, línýâ âmbúgú ñpi sũ âci tñi rî ní í'dézu 'bù gé 'daási yîi ambugu ñ'ba ñpi rî pi vé wôókô âlu na agá rî pi drîgé, âzini yîi kidi vé rî pi vé wôókô âlu na agá rî pi drîgé.

¹¹ Línýâ rî vé rú "Ūkêngeli" 'i. Újâ yîi rî vé wôókô âlu na agá rî draá kú ūkêngeli. 'Bá kárâkarâ yîi rî mvu'ba rá rî pi údrâkí rá, yîi rî ní draá ūkêngeli rî sî.

¹² Mälâyikâ sũ rî ní ívé jëlégú vuzú, ūtú rî vé wôókô âlu na agá rî bî ñi kú cîci, mbâá rî vé wôókô âlu na agá rî bî ñi kú cîci, âzini línýâ rî pi vé wôókô âlu na agá rî bî ñi kú cîci. Ūtú âmgbárâká rî vé wôókô âlu na agá rî bî ñi kú cîci, ñññâ rî vé wôókô âlu na agá rî bî ñi kú cîci.

¹³ Má kâ ângü ndreé kôpi 'bù gé 'daá, á ndre bîbî âmbúgú ri ngoó muzu ângü urugégé mgbô rî agási ū'dúkô be uru 'daá, ñri rî ngo muzu, 'Ízângâ! Ízângâ! Tâ ambugu ambugu izângâ sê'ba ní pi ímü î nga 'ba vù drîgé rî pi ní rá, tâ 'dî'bée ímü î nga sâ mälâyikâ ace'bée na rî pi ní ímúzu ívé jëlégú vuzú rî gé!"

9

¹ Mälâyikâ tówü rî ní ívé jëlégú vuzú, kúru má ní línýâ ndrezú, í'dé 'bù gé 'daási vù drîgé nõó. Sêkí mäfütâ 'bù kuúpi ūdú âkó rî ê tî zîzú rî drî ní gé.

² Línýâ rî ní 'bù kuúpi ūdú âkó rî ê tî zîzú. Âcigá ní íkpúzu 'bù rî agási, sũ âci î ní ú'bé kú 'bù agá rî vé âcigá ní rú íkpú rî tñi. Âcigá rî ôzũ ūtú rî ê mî, âzini ôzũ ângü 'bù gé rî, ângü rî bî ñi kú áni cîci.

³ Úmbí bîtrîká ní ífúzu âcigá rî agási, kôpi íngákí ímü vù rî ê drî ímülúú céré. Sêkí kôpi ní ūkpô ângü zázú sũ ñrî vé rî tñi.

⁴ 'Yokí kôpi ní kîni, kôpi â sêkí izângâ ásé rî pi ní ku, ngá ñ'ba rî pi ní ku, peṭi rî pi ní ku, kôpi â sêkí izângâ rî 'yénâ 'ba

adri'ba Múngú vé bîlémî âkó î êndreṭi gé rî pi ní.

⁵ Sêkí kôpi ní ūkpô ângü ū'djúzú ní kuyé, 'bo sêkí kôpi ní ūkpô izângâ sêzú 'ba rî pi ní ūñjî ūñjî cazú mbâá tówü. Ízângâ kôpi ní sêé 'ba rî pi ní 'dîri, ázó ní rî ásó sũ íwâ ñrî ní ângü zâá ásó rî tñi.

⁶ Ū'dú 'dî'bée gé, 'ba âlu âlu ri 'yo, 'i drâ 'i 'dîisi rá, 'bo drâ rî kôpi gâ sî. 'Bá âlu âlu ri drângará ndâ ūkpô sî, 'bo kôpi drâkí ku.

⁷ Úmbí 'dî'bée índrékí sũ húsáni î ní údé lëzú ê'dî 'djuzú rî pi tñi. Kôpi úsúkí kúlâ î ní údé dâbú sî ni pi î drîgé, kôpivé êndreṭi adri sũ 'ba áda vé rî tñi.

⁸ Kôpivé drî'bí ñu sũ ūkú rî pi vé rî tñi, kôpivé sî índré sũ kêmîrô vé rî tñi.

⁹ Kôpi úsúkí ngá î ní údé aya sî ni î bêdrî gé cí. Kôpi nga muzu kpôrô be sũ ârâbîyâ húsáni rî pi ní ríi seé muṭú ê'dî gé kpôrô be rî pi tñi.

¹⁰ Kôpivé só ñri be sũ ñrî vé rî tñi, ñri ângü zâ ásó ca mbâá be tówü.

¹¹ Kôpivé 'bâgú, ñri mälâyikâ âmbúgú 'bù kuúpi ūdú âkó rî ūtêepi rî 'i. Mälâyikâ rî vé rú Êberé tî sî Âbâdonî, Gîrîkî tî sî Âpólónî, íffîi ní 'ba riipi ângü ū'djúpi ní.

¹² Tâ âmbúgú izângâ sêepi drîdrî rî nga 'i gî. Êsî nõni tâ ambugu ambugu izângâ sê'ba ndê'ba rá ni pi ñrî ímü vúlú 'dî'dî.

¹³ Mälâyikâ áziyâ rî ní ívé jëlégú vuzú, má ní ū'dúkô yîzú, ū'dúkô rî íbî íkú ū'yú sũ adri'ba vùrâ rôbôñô zázú dâbú rú rî drîgé Múngú êndreṭi gé rî pi agási.

¹⁴ Ū'dúkô rî ní 'yozú mälâyikâ áziyâ jëlégú be rî pi ní kîni, "Mí oyú mälâyikâ sũ î ní úmbé kú yîi âmbúgú ñpi ñpi ñpi Yüfêrétâ vé rî gé 'dî'bée rá."

¹⁵ Kúru î ní mälâyikâ sũ î ní údé kú ūrê mu'ba 'ba rî pi ū'dî'ba rî pi oyuzú sâñâ 'dâri agá, ū'dú 'dâri agá, ílî 'dâri agá. Pêkí kôpi muṭú 'ba rî pi ū'dî, kôpi ū'dîkí 'ba rî pi ūdrâá rá, âlu na agá rî pi údrâkí rá.

¹⁶ Á yî ângáráwá nju'ba húsáni sî ê'dî gé rî pi vé kâlâfe ca mîñyônñ müdürülü ñrî (200,000,000).

¹⁷ I'dakí má ní kôpivé húsáni âzini ângáráwá ri'ba únjú'ba húsáni sî rî pi índrîlîkî agá 'daá rá. Ângáráwá rî pi úsúkí ngá î ní údé aya sî ikaka ní pi, kûñkûñjî rú ní pi, âzini málámálâ rú ní pi î bêdrî gé sî. Húsáni rî pi vé drî índré sũ kêmîrô vé rî tñi. Âci rî ñi ūkpú kôpi tî gé sî âcigá be, ngá cîpi âci rú nyâlú ní pi ūkpúkí kôpi tî gé sî.

¹⁸ Ngá ífû'ba húsáni rî pi tî gé sî rî pi áci rú, âcigá rú, ngá málámálâ rú êñjî be ngũúpi ūñjî ní. Ngá ífû'ba húsáni rî pi tî gé sî 'dî'bée ū'dî 'ba rî pi â uruko ūdrâá rá, ū'dî âlu na agá rî pi údrâá.

¹⁹ Hūsáni 'dī'bée vé ũkpō kōpi tị gé, āzini kōpivé só gá. Kōpivé só adri sũ ññ tịni, drị be, kōpivé só ri 'bá ga āzō be.

²⁰ 'Bá ũdrā'ba wōnyókí 'dī'bée sī kuyé rī pi, kōpi gākí ẹsị újágá sī ùñjīkányā i ní 'oó rī agásí. Kōpi kukí ngá i ní údé drị sī múngú rú rī pi vé ññjīngará kuyé. Kōpi kukí ìndrī ùnjí rī pi* vé ññjīngará kuyé. Ngá i ní údé múngú rú dábū sī, aya ógú'ba ógú'ogú nì pi sī, aya mālāmálá nì pi sī, irā sī, āzini pārángi sī rī pi, kōpi ícókí ángū ndree ku, ícókí tā yīi ku, ícókí ẹcí ku.

²¹ Kōpi újákí ívé ẹsị rizú ángú ú'djízú rī áluñáni kuyé. Kōpivé tā ùjōgú vé rī, ówũ 'bāngará, āzini ùgũ, kōpi kukí áluñáni kuyé.

10

Mālāyikā bŭkū traátra mādāñāñá rī ruŭpi 'i drígé rī vé tā

¹ Má ní gōzú mālāyikā āzi ũkpō be ní ndrezú, ñri ri isị ímúzá 'bũ gé 'dāási vŭgá nólé, ñrībítí ọzũ rú'ba ní kúrũ, gérí āsō kú drị ní gé, ẹndrẹtị ní ógú pówŭpówũ sũ útú tịni, pá ní pi ìndrékí sũ áci sị dđipi lélé rī tịni.

² Mālāyikā rī ru bŭkū traátra mādāñāñá i ní oyuyú gí rí kú 'i drígé, 'bā 'i pá ẹndepị rí yīi tafu rí drígé, pá ñjī rī nyōókú drígé.

³ Ñri ní trezú ú'dúkọ be uru 'dāá sũ kēmñjō ní líi rī tịni, ká tree 'dini, ũvi ní lízú mgbĩrĩ, mgbĩrĩ, vú be ẹzĩrĩ.

⁴ Ŭvi rī ká líi caá vú be ẹzĩrĩ, á lē kōdō ũvi rī vé ñngará ẹzĩrĩ 'dĩri á tā sũ vŭgá, koro má ní ú'dúkọ yizú ingá 'bũ gélesila kīnĩ, "Mí sī tā mí ní yīi 'dĩri ku, āzini mí lū kpá 'bá āzi ní ku."

⁵ Kúru mālāyikā má ní ndree pá 'bāapi yīi tafu rī drígé āzini nyōókú drígé rī ní 'i drị ẹndepị rī ingazú súzú 'bũ gé 'dāá.

⁶ Ñri ní ũyō sōzú Múngú adriipi lēmgbērē rú 'bũ pi gbíipi vū be, yīi tafu rī be, ngá ārēvú céré ìdri rú rī pi be rī á rú sī kīnĩ, "Tā Múngú ní ùtĩjĩ gí rī pi, ícọ tēé ku, kōpi koro i nganga.

⁷ Mālāyikā ẹzĩrĩ rī kādō ívé jēlégú vuú, tā Múngú vé ùtĩjĩ kuú ñngósị mūdūmūdū rú rī, ñri koro 'i nga sũ ñri ní ótú lūú ívé átí'ba nẹbị rī pi ní rī tịni."

⁸ Kúru ú'dúkọ té má ní yīi íngápi 'bũ gélesila rī ní gōzú átázú má be dđi kīnĩ, "Í mú bŭkū traátra mādāñāñá i ní oyuyú gí mālāyikā pá tuúpi yīi tafu rī drígé, āzini nyōókú drígé rī ní ruŭ kuú 'i drígé rī í'dú."

* **9:20 9:20** *Índrī ùnjí rī pi:* Índrī ùnjí rī pi ándúrú mālāyikā Múngú vé ní 'bũ gé 'dāá, kōpi ñkòkí tǎimbi Múngú vé rī, Sātáná rī kōpivé ámbúgú. Múngú ìdró kōpi 'bũ gé 'dāási vŭgá nóó, kōpi gókí ufuú ìndrī ùnjí, kōpi rī 'bá rī pi ní ñngā sē vū drígé nógó. 'Í lā 'I'dangará 12:7-9. * **11:3 11:3** *Ŭ'dú ẹlífú álu mūdūrŭlŭ ñrī pŭkú áziyá:* Ŭ'dú ẹlífú álu mūdūrŭlŭ ñrī pŭkú áziyá rī, mbāá pŭkú sũ drị ní ñrī rī, āzini ñlĩ na ẹlĩ sī rī, kōpi céré trótró. † **11:4 11:4** *Petị òlívé vé ñrī rī pi:* Bŭkú Zákariyá vé rī agá, petị òlívé vé ñrī rī pi ádú'ba ñrī. 'Í lā Zákariyá 4:11-14.

11

Ádú'ba ñrī rī pi vé tā

¹ Mālāyikā rī ní má ní petị ngá 'bezú ní sēzú. Ñri ní 'yozú má ní kīnĩ, "Í mú Jó Múngú vé rī 'beé, āzini vŭrā rōbñjō zázú rī 'beé, āzini 'í lā 'bá ímú'ba Múngú rī zị'ba rī pi.

² 'Bo á 'beki Jó Múngú vé rī á bóró ñndĩ ku, á'diātāsīyá sēkí ñri 'bá adri'ba Yāhŭdĩ rú ku rī pi ní. 'Bá adri'ba Yāhŭdĩ rú ku 'dī'bée ímú kŭrŭ uletere Yērŭsālēmá vé rī 'dú ũkpō sī. Kōpi ímú ñzāngā sē 'bá Yērŭsālēmá vé rī pi ní, ca mbāá pŭkú sũ drị ní ñrī.

³ Má kúru ímú mávé ũkpō sē ádú'ba ñrī bñgó ñzāngā vé rī su'ba rī pi ní, kōpi adri nẹbị rú, kōpi ímú tị Múngú vé rī sē ca ú'dú ẹlífú álu mūdūrŭlŭ ñrī pŭkú áziyá (1,260)."

⁴ Ádú'ba ñrī 'dī'bée kōpi petị òlívé vé ñrī rī pi', āzini kōpi aya i ní tādú'ba ũ'yúú ũ'bāá sị ní gé sị ñrī Ŭpí adriipi vū ñori drígé céré rī ẹndrẹtị gé rī pi.

⁵ 'Bá lēpi ícápi ári'ba rú, kōpi 'oópi ùnjí rī, áci rī ímú ífũ ádú'ba ñrī 'dī'bée tị gé sī ímú kōpivé ari'ba rī pi zā ve ũdrā mgbilímgbilí. 'Bá lēpi ádú'ba 'dī'bée 'oópi ùnjí rī, i ímú ñri 'dĩ drā sũ 'dĩri tịni.

⁶ Ádú'ba ñrī 'dī'bée ũkpō be ícózú yījgó ugazú sēzú 'djízú ku lókí kōpi ní rizú Múngú vé tị sēzú rī gé. Kōpi ũkpō be yīi újázú ícázú ári rú, āzini kōpi ũkpō be 'bá rī pi ñwōnyōzú létị be ándiándi vū drígé nógó sũ i ní lēé rī tịni.

⁷ Lókí ádú'ba 'dī'bée ní Múngú vé tị ùlŭzú dezú rī gé, ñjigó rī kúru ífũ 'bũ kuŭpi ú'dú ákó 'dāri agásí kōpivé ũkpō ndē, ñri kōpi ú'dí ũdrā rá.

⁸ Kòpívè àvù rí ìmú ula ku kùrú àmbúgú Yèrúsàlémá vé rí agá, vùrà 'dìrì ì ní Úpí rí gbázú pèṭi alambaku sígè rí, 'bá kùrú rí agá rí pi adríkí sù 'bá kùrú Sòdómò[‡] vé rí agá rí pi ùnì, àzini 'bá àngù Èjèpétò[§] vé rí agá rí pi ùnì.

⁹ Ú'dú na èlì sī, 'bá àndiàndí, sùrú àndiàndí ìvé tì átázú rí vù sī, àzini 'bá àngù rí pi agásí rí pi àrèvù céré ìmú kòpívè àvù ùndrè mī sī, 'bá àzi ásí àní ku, kòpi à'yíkí àvù rí pi sèé sī ku.

¹⁰ 'Bá adri'bée nyòókú nòri drìgè rí pi ìmú gu àdú 'bá nẹ̀bì rú ùdrà 'bá ìrì 'dì'bée sī guḡu, àzini kòpi ùnjínjì Ì èsì agá, rí ngá àlè Ì àsámú gè sī, à'diàtásiyà nẹ̀bì ìrì 'dì'bée sèkí 'bá adri'bée nyòókú nòri drìgè rí pi ní Ìzàngà ambamba.

¹¹ 'Bo ú'dú na èlì sī à vùdrì gè, èvìvì Múngú vé ìdri sèepi rí fi àdú 'bá ùdrà 'bá ìrì 'dì'bée agá, sè kòpi ìdríkí gòò 'bòrò ùzi, ùrì ìmvú 'bá tã 'dìri ndre 'bá rí pi ambamba.

¹² Kúru ú'dúkú ní ìkúzá kpòrò be 'bù gè 'dàásí, 'yozú àdú 'bá ìrì 'dì'bée ní kìnì, "Ìmi ìmúki nòó." Kòpi ní ngazú muzá 'bù gè 'dàá, ari'ba rí pi ríkí kòpi ndreé muzá.

¹³ Sà 'dàri gè, dīngidīngí ní àngù ayazú ùkpò be, sè jó àlu mudrì agá ùjòkí ári vùgá, ú'dì 'bá ùdràá èlífú èzìrì (7,000). Sè ùrì ìmvú 'bá ùdrà 'bá kuyè rí pi ambamba, kòpi ríkí Múngú 'bù gè 'dàá rí ìngú.

¹⁴ Tã àmbúgú Ìzàngà sèepi 'i ngaápi vù ìrì rí nga 'i gí, tã àmbúgú Ìzàngà sèepi na rí rí ìmú 'dìi'dì.

Jèlègú èzìrì rí vé tã

¹⁵ Kúru málàyiká èzìrì rí ní ìvé jèlègú vuzú, ú'dúkú ní ìkúzá 'bù gè 'dàásí kpòrò be àmbúgú kìnì,

"Málùngà nyòókú drìgè nògò rí nóni Úpí Múngú 'bávè rí vé ní, àzini Kúrísítò Ìrìvé rí vé ní,

Múngú rí ìmú málùngà rí rù muzá 'dàni'dàni."

¹⁶ 'Bá ambugu pùkú ìrì drì rí ni sù úrì 'bá ìvé lúpá drìgè Múngú èndrètì gè rí pi ní kúru kùmúci ùtìzú rìzú Múngú rí ìnjìzú.

¹⁷ Kòpi ní 'yozú kìnì,

"Úpí Múngú Ùkpò 'Dìpa, 'bá sèkí mí ní òwò'difò,

mi adriipi ìnògòsì anigè, àndrù anigè rí,

à'diàtásiyà mí í'dó mívé ùkpò áyú málùngà ruzú gí.

¹⁸ 'Bá àngù drìgè sī rí pi à 'a vekí rá, sè nóni sà mívé jìkó ní í'dézú 'bá 'dì'bée drìgè rí ícá gí.

Sà mí ní 'bá ùdrà 'bá gí rí pi vé tã lizú rí ícá gí.

Sà mí ní ngá múké sèzú mívé àtí'bá nẹ̀bì rú rí pi ní,

àzini mí ní ngá múké sèzú mívé 'bá mí rù ìngú 'bá rí pi ní,

í'dózá èzì be mādà rí pi vùgá, cìmgbá cazú èzì be ambugu rí pi vùgá rí ícá gí,

sà 'dìri gè, mi 'bá ùnjikányà 'o'bá nyòókú drìgè nògò rí pi ú'dì ùdrà rá."

¹⁹ Kúru ì ní Jó Múngú vé 'bù gè 'dàá rí zìzú, à ndre sòndùkú Múngú vé ùndì ruzú rí Jó Múngú vé rí agá 'dàá. À ndre àngù rí ga lókúlòkú, ùvi ní lizú, dīngidīngí ní àngù ayazú, fí ní í'dózá dāzú ùnjì ùnjì.

12

Úkú rí pi vé tã ngá àtra rí be rí

¹ Tã àyázú àyāyā ní ní 'i í'dazú 'bù gè 'dàá. À ndre ùkú àzi su ùtù kuú 'i rù 'bá gá, su kùlā línā be mudrì drì ní ìrì kuú 'i drìgè, 'bá 'i pá kuú mbāá rí drìgè.

² Úkú rí à 'a mba kilikilì, lè títì, mvá rí kà í'dó ifúú, tīngará rí vé àzò sī, ùkú rí ní trezú ú'dúkú be uru 'dàá.

³ Tã àyázú àyāyā ní àzi ní kpá 'i í'dazú 'bù gè 'dàá dījì. À ndre ngá àtra àmbúgú àmbúgú rù 'bá be ika, drì ní pi èzìrì, ú'yú ní pi mudrì, úsú kùlā èzìrì kú 'i drìgè sī.

⁴ Ngá àtra 'dìri vé só gbá línā rí pi lùú 'bù gè 'dàásí vù drìgè nòó, gbá àlu na agá rí pi lùú. Ngá àtra rí tu pá kuú ùkú lèepi mvá tìpi rí èndrètì gè, rí tēè, ùkú rí kādò mvá rí tìi, koro 'i te rí ùkú rí vé mvá ùdèná rí ròlù 'dìisí rá.

⁵ Úkú rí ní mváná rí tìzú ágóná, mvá 'dìri ìmú adri 'bàgú rú 'bá rí pi drìgè, ìri ìmú 'bá àngù rí pi agásí rí pi è drì òrù turé aya rú* àmbùgú ruzú rí sī. 'Dukí mváná rí muú Múngú vùgá 'bù gè 'dàá ìdri rú, muú 'bāá Múngú vé lúpá málùngà ruzú rí gè.

⁶ Úkú rí nga ápá muú adrii àngù à'wí cínayá rú, Múngú ní údé ìri ní rí gè 'dàá. Múngú rí ìri à tã mbāá 'dálé ú'dì èlífú àlu mùdùrùlù ìrì pùkú áziyá (1,260).

È'dì 'deépi 'bù gè 'dàá rí vé tã

⁷ Kúru è'dì ní 'dezú 'bù gè 'dàá, Mikāyélè pi ìvé málàyiká rí pi be, kòpi ní fìzú è'dì 'dìzú ngá àtra rí be, àzini ìrìvé málàyiká ùnjì rí pi be.

⁸ 'Bo ngá àtra rí pi ìvé málàyiká ùnjì rí pi be, kòpívè ùkpò ícò ku, sè kòpi gòkí vùrà ìsù adrizú 'bù gè 'dálé kuyè.

[‡] 11:8 11:8 Sòdómò: Múngú iza Sòdómò rí ùnjikányà Ìri ní 'oó ambamba rí sī. 'Í lā í'dóngará 19:1-29. § 11:8

11:8 Èjèpétò: Múngú pa ìvé 'bá Ìsèrèlè vé adri'ba tùgèrì rú rí pi. Ìjì kòpi ifúú àngù Èjèpétò vé rí agásí àmvé rá. 'Í lā Wùngará 12. 11:19 11:19 Èbèrè 9:4-5 * 12:5 12:5 Turé aya rú rí: Turé aya rú 'dìri, Ì mú 'bá ùnjikányà 'o'bá rí pi ìrìnà àní. Ú'dú ùdú vé rí gè, Yèsù rí ìmú 'bá ùnjikányà 'o'bá rí pi ìrìnà rá.

9 Ídrókí ngá átra rí ívé málāyíkā ūnjí rí pi be 'bū gé 'dāásí rá. Ngá átra 'díri ótú ínjí í ní zīí ádróko dōku Sātānā rí 'í, íri 'bá ríipi 'bá rí pi ē mī ū'bāapi ní, íri sē 'bá rí pi rí fi ūnjīkānyā 'o. Ngá átra rí pi ívé málāyíkā ūnjí rí pi be, ídrókí kōpi 'bū gé 'dāásí ímú vū drīgé nōó.

10 Kúru má ní ū'dúkó yízú íbí íkú 'bū gé 'dāásí kpōrō be kīnī, "Nóni pangará íngápi 'bávé Múngú vúgá rí, ūkpō írivé rí, mālūngā írivé rí, āzini ūkpō Kúrísitō Múngú ní ípēé rí vé rí ícá gí.

Ádróko ándúrú ríipi 'bá rí pi tōópi Múngú endrētí gé ūtūnjá pi ínjīná be rí, í'békí nóni íri ímúzá vū drīgé nōó gí.

11 'Bá Yēsū rí ē'yī 'bá gí rí pi ndēkí ádróko rí Kābīlō Mvā rí vé ári dāápi rí sī, āzini ū'dúkó Múngú vé kōpi ní ūlūu rí sī.

Sē kōpi rukí ānī drāngará ālujāni kuyé.

12 Ími 'bá céré adri' 'bá 'bū gé rí pi, lē ími adriki āyīkō sī.

Ízāngā rí adri 'bá adri' 'bá vū drīgé rí pi ní, āzini yīí tafu agá rí pi ní, ā'diātāsiyā ádróko ca ími vúgá vū drīgé 'dīlé gí.

Íri jíkó be ambamba, nī rá sá 'í ní tā ūnjí 'ozú rí mādāngā."

13 Ngá átra rí ká ndree í'békí 'í vū drīgé nōó gí, í'dó ríí ūkú mvā ágó tīpi 'dāri droó mūzú.

14 'Bo sēkí bībī āmbúgú āmbúgú rí vé ūpelé' bī írī 'dí' bée ūkú rí ní, ā nga rí ānī ínjí rí ā gārā gá 'dīisí rá, ā mū rí adrií āngū ā'wí cinyáfá rú, Múngú ní údé kuú íri ní, íri ā tā mbazú ānī ílī na ēlī sī rí gé 'dāa, ínjí' rí ā 'o rí íri ūnjí ku.

15 Ínjí rí ní yīí wezú 'í tí gé sī tīí kuú yīí āmbúgú dīipi dīdī rí tīnjí, yīí rí ā 'du rí ūkú rí mūzú 'dīisí rá.

16 'Bo nyóókú rí ko ūkú rí ē ízā, zī 'í tí kú mgbó, yīí āmbúgú dīipi dīdī ngá átra rí ní weé ífūu 'í tí gé sī 'díri dī fíí mūzú 'a ní gé 'dāa.

17 Ngá átra rí ā 'a ve ūnjí ūnjí ūkú rí ní, 'de muú ē'dí 'dīí anjī ímbítá ūkú rí vé 'bá rí pi be, anjī 'dí' bée Múngú vé tāmībī rú' bā títí, rí' bā tá Yēsū ní ímbá rí ūlū' bā rí pi.

18 Ngá átra rí áwí pá tuú kuú cinyáfá drīgé yīí tafu rí tí gé 'dāa.

13

Íbīgó ífūupi yīí tafu rí agāsí rí

1 Má ní gōzú Íbīgó ndrezú, íri rí ífū yīí tafu rí agāsí, íri drī be ēzīrī, ú'yú be mūdri, ū'yīkí kīlā mūdri kuú ú'yú ní pi gé sī, sīkí

rú Múngú rí idezú ní drī 'dí' bée rú' bā gá sī.

2 Íbīgó má ní ndree rí índre sū lígí tīnjí, írivé pá vūgá 'dāa rí pi 'bí be, únyófí ní pi zōkí kuú ācoco, tí ní kēmīrō vé rí tīnjí. Ngá átra rí sē ívé lúpá Íbīgó rí ní, sē íri ní ūkpō, āzini ūkpō āngū ruzú ní.

3 Á ndre Íbīgó rí vé drī ālu ní azó be lē kōdō íri 'dīí drāadrā, 'bo azó rí gō jaá rá. 'Bá vū drīgé rí pi ārevú céré ngakí āyāā tā 'díri sī, 'dekí muú vú ní gé sī.

4 'Bá rí pi céré ngakí ríí ngá átra 'díri ínjīí áyu, ā'diātāsiyā íri ní ívé ūkpō sēé Íbīgó rí ní rí sī. Kōpi 'dekí ríí Íbīgó rí ínjīí kīnī, "'Bá ícōpi 'í ū'bīpi Íbīgó be rí ā'dí 'í? Á'dí rí ícō ē'dí 'dī íri be bā ní?"

5 Á'yīkí Íbīgó rí ríí átángá āfū vé ní átá, ríí Múngú rí ideé, āzini ríí tā íri ní lēé drī ōrúzá rí 'oó caá mbāa be pūkú sū drī ní írī.

6 Átángá rí ífūu Íbīgó tí gé sī, rí Múngú rí ideé, rí rú írivé rí u'dāa, rí vūrā Múngú ní adrizú rí u'dāa, āzini rí írivé 'bá adri' bā íri be trū 'bū gé 'dāa rí pi u'dāa.

7 Múngú ku Íbīgó rí ē'dí 'dīí ívé 'bá rí pi be, ā ndé rí kōpívé ūkpō. Sēkí íri ní ūkpō 'bá rí pi ē drī ōrúzá, āngū rí pi agāsí, sūrú rí pi gé sī, tí āndiāndí rí pi vū sī céré.

8 'Bá céré adri' 'bá vū drīgé nōgó rí pi ímú rí Íbīgó rí ínjī áyu, 'bá 'dí' bée í ní 'bū pi gbizú vū be rí gé 'dālé, sīkí kōpi ā rú Kābīlō Mvā í ní 'dīí drāa rí vé búkú ídri vé rí agá kuyé.

9 'Bá bī be rí, ā yī 'í ní tā 'díri.

10 Dō ngá rí 'yīngará, ā 'yīkí mī,

dō 'dīngará, ā 'dīkí mī.

Ími 'bá Múngú vé rí pi, lē ími úmbékí ēsī ízāngā rí ā nyangará gá, lē ími adriki ūkpō ūkpō ímívé ē'yīngará agá.

Íbīgó ífūupi nyóókú agalésí rí

11 Má ní kpá gōzú Íbīgó āzi ndrezú, íri rí ífū nyóókú agalésíla. Íri ú'yú be írī sū kābīlō mvā vé rí tīnjí, 'bo ū'dúkó ní sū ngá átra vé rí tīnjí.

12 Íbīgó ú'yú be írī 'díri 'du Íbīgó drīdrī ú'yú be mūdri 'dāri vé ūkpō ēzī ngazú. Íbīgó ú'yú be írī 'díri lē 'bá vū drīgé rí pi céré ē ínjīkí Íbīgó drīdrī azó be jaápi gí 'dāri sū í ní Múngú rí ínjīí rí tīnjí.

13 Íbīgó ú'yú be írī 'díri 'o tā āyázú āyāyā ambugu ambugu ní pi rá, sē ácí dīí 'bū gé 'dāásí ímú vū drīgé nōó, 'bá rí pi ndrekí rá.

14 Íbīgó ú'yú be írī 'díri 'o tā āyázú āyāyā ambugu ambugu ní pi Íbīgó drīdrī rí ā vūrā gá, 'bá vū drīgé nōgó rí pi ē mī ū'bázú ānī. Lē kōpi ā údékí índrīlīkí Íbīgó drīdrī azó be

† 12:14 12:14 Ínjí: Ínjí 'díri ngá átra ūkú rí droópi rí, íri ádróko. 'Í lā I'dangará 12:9.

adriipi idri rú 'dāri vé rī, kōpi ā rikí ññjī sū Múngú tñi.

¹⁵ Sēki ñri ní ùkpō, ā vu rí ēvīvī ñndrīlīkí ìbīgó drīdrī rī vé ī ní údé 'dāri agá, ā adri rī idri rú, ā átá rí átátá. 'Bá gā'ba ñndrīlīkí rī ññjīgá sī rī pi, ā ù'dīkí rí kōpi ùdrāá céré 'dīisi rá.

¹⁶ Ìbīgó ù'yú be ñrī 'dāri mī 'bá rī pi ùkpō sī, sē ù'bāki bìlēmī 'bá rī pi ē drī ēndēpī gé sī, dōku kōpi ē endrētī gé sī. 'Bá ī ní bìlēmī ù'bāzú rī pi, 'bá ēzī be mādānā rī pi, 'bá ēzī be ambugu rī pi, 'bá ā'bú be rī pi, 'bá ngá ākó rī pi, 'bá adri'ba tá tūgērī rú ku rī pi, āzini 'bá tūgērī rú rī pi.

¹⁷ Ū'bāki bìlēmī 'dīri kōpi endrētī gé sī, ā'diātāsīyā 'bá rī dō bìlēmī ìbīgó drīdrī 'dīri vé rī ākó, uzī ngá ku, dōku je ngá ku. Bìlēmī 'dīri i'da ìbīgó rī vé rú, dōku ñrivé kaláfe.

¹⁸ Tā 'dīri lē 'bá ùmī be ni, ñri ícó nī áamá rá. 'Bá ùmī be rī ā 'bī drī kaláfe mūdūrūlū áziyá pūkú áziyá drī ni áziyá (666) 'dīri ndāá ñsú ká, kaláfe 'dīri ñri rú ìbīgó drīdrī 'dāri vé rī.

14

Kābīlō Mvā rī pi ívé 'bá élifū mūdūrūlū álu pūkú sū drī ni sū rī pi be (144,000)

¹ Kúru má ní Kābīlō Mvā rī ndrezú tu pá kuú irā Siónā* drīgé 'dāá, 'bá élifū mūdūrūlū álu pūkú sū drī ni sū tukí pá kuú ñri ā gārā gá, 'bá 'dī'bée ī ní ñrivé rú, āzini Ètēpī vé rú sū kōpi endrētī gé rī pi.

² Má ní ù'dúkó yizú íbī íkú 'bū gé 'dāási, ù'dúkó rī lī sū kúlé ní rīi lī rī tñi, dōku ùvi ní rīi lī rī tñi. Ū'dúkó má ní yīi rī lī sū ī ní rīi kú'dí coó lī rī tñi.

³ Kōpi rikí úngó ú'dí ni ngoó lúpá mālūngā vé rī endrētī gé 'dāá, āzini kōpi rikí ngoó ngá sū idri rú rī pi endrētī gé, āzini 'bá ambugu rī pi endrētī gé. 'Bá āzi ícó úngó 'dāri ùññī ngoó ku, 'yéná 'bá élifū mūdūrūlū álu pūkú sū drī ni sū (144,000) ī ní paá ùñjīkányā agāsī vū drīgé nōósi rī pi ícó úngó rī ngo ni.

⁴ 'Bá 'dī'bée 'bá ī ní paá ùñjīkányā agāsī gí, ōwū 'bā'ba ūkú sī ku, ī a'bī'ba kú ule, rī'ba Kābīlō Mvā rī ā vūdrī ūbī'ba mūzú rī pi. 'Bá 'dī'bée ímú adri Múngú vé ni, āzini Kābīlō Mvā rī vé ni, kōpi adri sū ãnyāngā ē drī ī ní ù'dú sēé Múngú ní rī tñi.

⁵ Kōpi ùñjō ākó, 'bá āzi ícó tā ùñjī 'yoó kōpi rú'ba gá ku.

Mālāyīkā na rī pi vé tā

⁶ Má ní gōzú mālāyīkā āzi ndrezú, ñri rī nga mūzú uru 'bū gé 'dāási, ñri rī ù'dúkó múké adriipi ùdú ākó rī ūlū mūzú 'bá vū drīgé rī pi ní, 'bá āngū āndiāndí rī pi agāsī rī pi ní, súrū āndiāndí rī pi ní, 'bá átá'bée tī āndiāndí sī rī pi ní.

⁷ ñri ní átázú ù'dúkó be uru 'dāá kīnī. "Ími ññjiki Múngú rī, āzini ími íngúkí ñrivé āmbūgū, ā'diātāsīyā sá ñri ní tā lizú rī ícó gí. Ími ññjiki Múngú 'bū pi gbīipi vū be, yīi tafu rī be, āzini kídí rī be rī."

⁸ Vūdrī ni gé, mālāyīkā ñrī ni ní ímúzá drīdrī 'dāri ā úgoró gá, ñri ní áyúzá kīnī, "Kūrū āmbúgú Bābēlónā[†] adriipi sū ūkú ōwū rú rī tñi rī í'dé gí, Múngú ē ēsī ve āní rá, ā'diātāsīyā sē 'bá āngū rī pi agāsī rī pi céré mvukí vīnyō ūkú ōwū rú rī vé rī imērēzú āní."[‡]

⁹ Vūdrī ni gé, mālāyīkā na ni ní ímúzá 'dāri ā úgoró gá, ñri ní átázú ù'dúkó be uru 'dāá kīnī, "Bá rī ññjī dō ìbīgó drīdrī 'dāri, āzini ññjī dō ñndrīlīkí ī ní údé sū ìbīgó drīdrī 'dāri tñi rī, āzini ā'yī dō ñrivé bìlēmī 'bāā 'í endrētī gé dōku 'í drīgé,

¹⁰ ñri sē Múngú vé jīkó agaapi rá rī ímú í'dé drī ni gé. Í ímú ñri zā ve āci cíipi kú nyālū rī sī mālāyīkā uletere rī endrētī gé, āzini Kābīlō Mvā rī endrētī gé.

¹¹ Āci kōpi ní rizú vezú rī vé ācīgā rī nga mūzú ùdú ākó. 'Bá ìbīgó rī ññjī'ba, āzini ñrivé ñndrīlīkí ññjī'ba, dōku bìlēmī ìbīgó rī vé rú i'daapi rī ā'yī'ba rá rī pi, kōpi ñzāngā nya mūzú tñtñá pi ññjā be."

¹² Tā 'dīri sī, lē 'bá Múngú vé rī pi ā úmbéki ēsī ñzāngā rī ā nyangará gá, kōpi ā 'dukí tāimbī Múngú vé rī ngāá, āzini kōpi ā 'hāki ēsī Yēsū drīgé.

¹³ Kúru má ní ù'dúkó yizú íbī íkú 'bū gé 'dāási kīnī, "Í sī tā 'dīri vūgá. Tākiri rī adri 'bá ūdrā'ba Úpí rī ē'yī'bée gí rī pi ní í'dózú āndrū mūzú drīdrī."

Índrī Uletere rī ní ā'yizú kīnī, "Kōpi ímú uvu ívé ēzī ī ní ngāá rī ā vūdrī gé rá, ī 'bá álu álu ūfē ēzī ñri ní ngāá rī vú sī."

Í 'bá rī pi úmú ī tā lī kōpi drīgé

¹⁴ Má ní ñrībīti imvesirililí ni ndrezú má endrētī gé 'dāá, 'bá āzi úri kuú ñrībīti rī drīgé sū 'Bá Mvā[§] tñi, su kúlā dábú rú ni kú 'í drīgé, ru méngēlēsī kú 'í drīgé.

¹⁵ Kúru mālāyīkā āzi ní ífūzú Jó Múngú vé rī agá 'dāási, ñri ní 'bá úripi kú

* **14:1 14:1** Siónā: Siónā rī ī kpá zī Yērūsālēmā. † **14:8 14:8** Bābēlónā: Lóki Nūwā vé rī ā vūdrī gé, 'bá rī pi siki lágárakā Bābēlā gá, vūdrī ni gé, 'bá rī pi gókí vūrā rī zījī Bābēlónā. Ílī kárakará ā vūdrī gé, 'bāgú Nēbākānézá jī 'bá Íserélé vé rī pi ā urukó mujū āngū Bābēlónā vé rī gé, iza Yērūsālēmā rī ílī mūdūrūlū tōwū pūkú ézírī (570) gé, ísú ākūdē tñkí drī Yēsū rī kuyé. † **1** Í lā í'dóngará 11; **2** 'Bāgú 24-25; Dānyélé 1:1-7. ‡ **14:8 14:8** Sē 'bá āngū rī pi agāsī rī pi céré mvukí vīnyō ūkú ōwū rú rī vé rī imērēzú āní: Tā 'dīri vé ífífi, 'bá Bābēlónā vé rī pi rikí 'bá āngū rī pi agāsī rī pi úbē ùñjīkányā ùñjī ni pi 'oó sū ī ní 'oó rī tñi. § **14:14 14:14** 'Bá Mvā: Yēsū zī 'í 'Bá Mvā lūzú kīnī, 'í Kúrisitō 'í, 'í mālūngā rī rú mūzú nyonyo. † lā Dānyélé 7:13-14.

mi ótú anigé, mi ándrū anigé, mi 'Bá Uletere ní, á'diātāsīyā 'í lí tā rī gí.

6 'Bá ūnjí vū drígé rī pi ú'díkí 'bá Múngú vé uletere rī pi nēbī rī pi be, tā kōpi ní 'oó 'dīri sī,

mí ní kōpi ní ári sēzú mvuzú ání."

7 Kúru má ní ú'dúkó yízú íbī íkú vūrā rōbōñō zázú rī gé 'dāásí kīnī,

"Úpi Múngú Ūkpō 'Dīpa, tā mí ní líj rī, íri pířī, āzini íri tā áda."

8 Mālāyikā sū rī ní ívé ígāñā 'd'úzá, íri ní Múngú vé jíkó tīpi kú ígāñā agá 'dīri dāzú ūtú mī gé 'dāá, sē ūtú rī ní ūkpō kozú gbírílílí kōpi ā rú' 'bá zázú.

9 Ūtú rī zā kōpi ā rú' 'bá mārīmārī, kōpi trikí Múngú wōnyókí ípēepi rī vé rú' 'bá rā. Kōpi gākí éšj újágá sī, āzini kōpi gākí Múngú rī íngúgá sī.

10 Mālāyikā tōwú rī ní ívé ígāñā 'd'úzá, íri ní Múngú vé jíkó tīpi kú ígāñā agá 'dīri ídázú lupá íbīgó drīdrī rī vé rī drígé nōó, íñjā ózū írivé mālūngā céré, 'bá nyōókú drígé rī pi ríkí í ádra nyaá ání izāngā izāngā rú,

11 kōpi trikí Múngú adriipi 'bū gé rī ání rá, á'diātāsīyā ázó í rú' 'bá gá rī pi ní ríí ásó ambamba rī sī, 'bo kōpi gākí éšj újágá sī, kōpi kukí ūnjikānyā í ní 'oó rī kuyé.

12 Mālāyikā áziyá rī ní ívé ígāñā 'd'úzá, íri ní Múngú vé jíkó tīpi kú ígāñā agá 'dīri ídázú yīí āmbúgú dīpi dījī Yūfērétá agá nōó, yīí rī nju ání céré, 'bāgú íngá' 'bée ūtú ní ífūngará gálésí rī pi ā zokí rī mvuzú ívé āngáráwá rī pi be wōkókó ūtú ní 'dezú rī gé 'dálé.

13 Kúru má ní índrí ūnjí ndrezú na, kōpi índrékí sū údrúkúdrú tīnī. Kōpi ríkí ífūú ngá átra 'dīri tī gé sī, íbīgó drīdrī rī tī gé sī, āzini nēbī ūnjó rú rī tī gé sī.

14 Kōpi índrí ūnjí rī' 'bá tā āyázú āyāyā ní 'o' 'bá ní pi, kōpi 'de mu 'bāgú vū drígé rī pi vúgá, kōpi 'bāgú rī pi tra ē'dí 'dī 'd'ú' 'd'ú' āmbúgú Múngú Ūkpō 'Dīpa vé rī gé.

15 Yēsū kīnī, "Ími adríkí ūrē, ma ímú ícá dū sū ūgú' 'bá tīnī. Áyíkō rī adri 'bá adriipi mī be mgbo, bōngó suupi 'í rú' 'bá ózúú cī, 'í adri rī rú' 'bá be úle ku, āzini 'í drī ā nja rī ku rī ní."

16 Kúru índrí ūnjí rī pi ní 'bāgú rī pi trazú vūrā álu gé, vūrā í ní zīj Ébéré tī sī Áramāgēdōnī rī gé.

17 Kúru mālāyikā ézīrī rī ní ívé ígāñā 'd'úzá, íri ní Múngú vé jíkó tīpi kú ígāñā agá 'dīri dāzú ūlī agá 'dāá. Ū'dúkó ní íkúúú Jō Múngú vé rī agá 'dāásí kpōrō be kīnī, "Tā rī 'í ngaápi 'dī."

18 Ángū rī ní gazú má'dámá'dá, ángū ní lízú mgbīrī, ūvi ní ūfízú tǎárl, tǎárl, āzini dīngídīngí ní ángū rī ayazú ūnjí ūnjí. Í'dózú í ní 'bá gbízú rī gé 'dāá, dīngídīngí aya drī ángū sū 'dīri tīnī kuyé.

19 Dīngídīngí rī ká ángū rī ayaá ūkpō sī, kūrū Bābēlónā vé ūnjikānyā ní gaá 'a ní gé tré tré 'dīri ūndī 'i caá na, Múngú ígá kūrū Bābēlónā vé āmbúgú 'dīri ā tā, í'dú ívé kópó jíkó be agá rī sēé mvuú íri ní.

20 Ángū í ūl' 'bá kú ngu yīí agá rī pi áfíkí céré rá, āzini írā rī pi gōkí adrií 'dāáyo.

21 Fí ambugu ambugu ní pi ímúkí 'bū gé 'dāásí u'deé 'bá rī pi drígé, éñjīngará ní kíjō pūkú tōwú. 'Bá rī pi trikí Múngú rī ání rá, á'diātāsīyā fī rī 'de ūnjí ūnjí.

17

Ūnjikānyā kūrū Bābēlónā vé rī agá rī

1 Mālāyikā ézīrī ígāñā be drígé sī 'dī' 'bée vé álu ní ní ímúú 'yozú má ní kīnī, "Mí ímú, má 'í'da rī mí ní tá í ní lēé líj ūkú ówú* rú úrípi kú yīí kárakarā rī pi drígé rī.

2 'Bāgú vū drígé rī pi 'bākí ówū ūkú ówú rú 'dīri sī, 'bá la' 'bée ūkú 'dīri sī rī pi ímērēkí ūnjikānyā rī sī sū í ní ímērēé vīnyō sī rī tīnī."

3 Mālāyikā rī 'dú ma ūkpō Índrí Uleteré rī vé rī sī mvuzú ángū á'wí cínayāfá rú rī gé 'dāá, má ní ūkú rī ndrezú úri kúú íbīgó íka† ní drígé, íbīgó rī drī be ézīrī, 'ú'yú be mūdri, sīkí rú í ní Múngú rī idezú rī kú rú' 'bá ní gé sī kūrū.

4 Ūkú rī su bōngó ndrōlūndrōlū rú ní, āzini bōngó íka ní. Ū'yī mǎyāká dábū rú ógú' 'bá ílī ní pi 'í bī gé, ū'yī írā ógú' 'bá ógú' 'bá ní pi 'í umbe gá, ū'yī ngá dīpi ílī í ní zīj pállí rī pi 'í drígé, rú kópó dábū rú ūnjikānyā be agá tré ní kú 'í drígé. Ūnjikānyā 'dīri írivé ówū 'bázú agaápi rá rī.

5 Sīkí rú í ní ífífi ní nīj kuyé ní èndrētí ní gé:

MA KURU ĀMBÚGÚ BĀBĒLÓNĀ VÉ RĪ,
MA ÈNDRĒPI 'BÁ ÓWU RÚ RĪ PI VÉ RĪ,
ĀZINI MA ÈNDRĒPI ŪNJIKĀNYĀ BE
AGAÁPI VŪ DRÍGÉ NŌGÓ CÉRÉ RĪ.

6 Á ndre ūkú rī mvu ári 'bá Yēsū vé tā ūlū' 'bá í ní ú'dí ūdrāá rī pi vé rī ímērēzú.

Má ká íri ndreé, sē má ní āyāngará.

7 Mālāyikā rī ní 'yozú má ní kīnī, "Ngá mí ní āyázú rī á'dí? Ma mí ní tá ūkú rī vé í ní nīj kuyé, āzini íbīgó drī be ézīrī 'ú'yú be mūdri rīpi íri 'duúpi 'dāri vé rī ūlū rá.

8 Ótú íbīgó rī anigé, 'bo nóni íri 'dāáyo. Íri ímú ífū 'bū kuúpi ūdū ákó rī agá 'dāásí, í ímú íri 'dī drā rá. 'Bá vū drígé nōgó í ní

* 17:1 17:1 Ūkú ówú rú rī: Kūrū Bābēlónā vé rī, í zī ūkú ówú rú rī. † 17:3 17:3 Íbīgó íka: Íbīgó íka drī be ézīrī, 'ú'yú be mūdri 'dīri íbī ífūú yīí tafu rī agásí. 'Í lā I'dangará 13:1.

kòpi ā rú sīi bükū idri vé rī agá kuyé í 'dózu í ní vū rī gbingará gá 'dāá rī pi, kòpi kádó ìbìgò drāapi gi rī ndreé ífū gí, kòpi ímú àyā àní ambamba.

⁹ “Bá adriipi tā nīngará be rī, ìri tā 'dìri vé ífífi ní amá nī. Ìbìgò vé drī ézìrī 'dì'bée vé ífífi, ìri ánga ézìrī ùkú rī ní úrì drī ní gé rī, drī ézìrī 'dì'bée í 'da 'bāgú ézìrī rī pi.

¹⁰ 'Bāgú tōwú rī pi údrákí gí, álu ní rú drī mālūngā rī ní, ázi rī ímú drī kuyé, 'bo kádó ímú, ìri ímú mālūngā rī rú lókí be mādāñá.

¹¹ Ìbìgò ótú adriipi idri rú, drāapi gí, gōópi ífūupi idri rú 'dìri, ìri 'bāgú àrò ní, ìri ézìrī 'dā'bée vé ógúpí, í ímú ìri 'dì drā rá.

¹² “Ú'yú mūdri 'dì'bée, ìri 'bāgú mūdri rī pi, kòpi í 'dókí drī mālūngā ruyé kuyé, í ímú kòpi ní ùkpò sē adrizú 'bāgú rú mālūngā ruyé ìbìgò be trú lókí be mādāñá.

¹³ 'Bāgú mūdri 'dì'bée vé tā ríi úsúú rī, ìri céré álu rī, kòpi ímú ùkpò mālūngā ruzú rī ezi ìbìgò ní.

¹⁴ 'Bāgú rī pi ímú é'dí 'dì Kābīlō Mvā rī be, 'bo Kābīlō Mvā rī kòpi ndē rá, á'diātāsīyā ìri Úpí úpí rī pi drīgé, ìri kpá 'Bāgú 'bāgú rī pi drīgé. Ìri adri 'bá 'í ní zīí, 'í ní ùpēé, éśí 'bā'bée 'í drīgé rī pi be trú.”

¹⁵ Kúru mālāyíkā rī ní 'yozú má ní kīnī, “Yīí mí ní ndreé ùkú ówú rú ùnjikānyā be rī ní úrì drī ní gé 'dìri, í 'da 'bá bītríkā āngú drīgé sī céré rī pi, sūrú rī pi, āzini tī ándiāndi rī pi.

¹⁶ Ìbìgò ázi mí ní ndreé, āzini ú'yú mūdri mí ní ndreé 'dì'bée, kòpi ímú ùkú ówú rú ùnjikānyā be 'dìri ngú ùnjí. Kòpi ìri útrū ku rú' 'bá be ule, kòpi ímú ìri nya zāá rú, kòpi ìmbítā ní zā ve áci sī.

¹⁷ Múngú 'bá tā 'dìri kòpi ē éśí agá, tā 'í ní lēé rī ā nga rí 'í àní bēsīnī, kòpi ē ezíkí rí ívé ùkpò mālūngā ruzú rí ìbìgò rí ní, tā Múngú ní átá rī ā 'dù rí 'í ngāá àní.

¹⁸ Úkú ówú rú mí ní ndreé ìndrīlīkí agá 'dìri, ìri kūrú āmbúgú Bābēlónā vé 'bāgú vū drīgé rī pi ruyépi céré ní rī 'í.”

18

Bābēlónā vé izangará

¹ Tā má ní ndreé 'dìri ā vūdri gé, á gō mālāyíkā ázi ndreé, ìri rí ífū ímúú 'bū gé 'dāásí. Mālāyíkā 'dìri ípékí ìri ímúú ùkpò be, ìrivé dīngará ìngbērē vū rī ē drī ìndré kuuletere.

² Mālāyíkā rī ní trezú ú'dúkò be uru 'dāá kīnī, “Kūrú āmbúgú Bābēlónā vé rī iza 'í gí káyá!

Kūrú rī újā nóni 'í ícá vūrā ìndrī ùnjí rī pi ní rizú adrizú ní,

āriñá í ní gāá sī rī pi ní adrizú ní, āzini ā'wá ùnjí rī pi ní adrizú ní.

³ 'Bá āngú rī pi agá rī pi ā'rēvú céré mvukí vīnyò ùkú ówú rú* rī vé rī ìmērēzú àní.

'Bāgú vū drīgé rī pi céré lakí ìri sī rá, āzini 'bá ngá uzí' 'bá vū drīgé rī pi ícákí ā'bú be ambamba ìrivé tā ùnjí rī sī.”

⁴ Má ní kpá ú'dúkò ázi yizú íngázú 'bū gélésīla kīnī,

“Ími 'bá ma é'yí' 'bá gí rī pi, ími ífúkí Bābēlónā agásí āmvé,

lē ími fíkí ìrivé ùnjikānyā 'dì'bée agá ku,

ē ìrīñákí rí ími ìrivé ùnjikānyā sī ku.

⁵ Úkú ówú rú rī vé ùnjikānyā úmú 'í gāá ambamba.

Ùnjikānyā ìri ní 'oó rī pi vé tā 'de Múngú éśí agá 'dalé ùnjí.

⁶ Mí ìrīñá ìri sū ìri ní tā ùnjí 'oó 'í ógúpí rú' 'bá gá rī tñi,

mí endí ìri ìrīñáá vū ìrī ùnjikānyā ìri ní 'oó 'dìri sī,

'í sē ìri ní jíkó Múngú vé Ìgāñá agá 'dìri mvuú vū ìrī.

⁷ Úkú 'dìri rí 'í íngú

ā'bú ívé 'í ní ísú kárakarā 'dì'bée sī,

lē mí ócū ìri ìzāngā nyaá ùnjí ùnjí.

Ìri rí 'í íngú 'í éśí agá 'dāá,

'Má úrì kuú 'bá āmbúgú rú,

má adri ówúzí kuyé,

á ngo áá áluñání ku.'

⁸ Kúru ú'dú álu, í ímú ìri ìwōnyò,

ìri ímú drā rá, ìri ímú rí áá ngo,

ēbírí rí ímú ìri fu ùnjí ùnjí,

āzini ìri ímú ve áci sī mgbílímgbílí.

Úpí Múngú Úkpò 'Dípa rí ímú tā ìjì drī ní gé ní.”

⁹ 'Bāgú vū drīgé nōgò rí 'bá la'bée ùkú rī sī, āzini āyikò ísú' 'bá ā'bú ìrivé rī sī rī pi, kòpi ímú kūrú Bābēlónā vé rī vé zāngará ndre í mī sī, kòpi ímú ngo ìri sī mūndrē be.

¹⁰ Ìzāngā 'bá Bābēlónā vé rī pi ní ímú ísú 'dìri sī, úrī sī, 'bāgú rī pi ímú pá tu ku rárá rú, kòpi 'yo,

“Ìzāngā! Ìzāngā rí ímú adri kūrú Bābēlónā vé

adriipi āmbúgú ùkpò be rī ní.

Sāñá áluñá agá,

līkí tā Bābēlónā drīgé gí.”

¹¹ 'Bá rí' 'bá ngá uzí' 'bá vū drīgé nōgò rī pi ímú áá ngo ìzāngā ìzāngā rú kūrú Bābēlónā vé rí ā tā sī, á'diātāsīyā 'bá ázi gōópi kòpivé ngá jeépi ní 'dāáyo.

¹² Kòpivé dábū, aya ógú' 'bá ógúògú rī pi, írá ājē be uru rī pi, māyāká ógú' 'bá ógúògú

* 18:3 18:3 Úkú ówú rú rī: Cápítá 'dìri agá, kūrú Bābēlónā vé rí í zì ùkú ówú rú ní, 'bá rí pi ní ùnjikānyā 'oó rí sī. 'í lā I'dangará 14:8.

ājē be ʊrɪ rɪ pi, bōngó ʊnyɪ be rɪ pi, bōngó ndrɔ̄lɔ̄ndrɔ̄lɔ̄ rɪ pi, bōngó ógú 'bá nyilínyilɪ rɪ pi, bōngó ikaka rɪ pi, peɽɪ ɪ ní ʊsɪ́ sɪ́ marigó pi tɪnɪ ikaka rɪ pi, ngá ʔrɛvú ɪ ní ʊdɛ́ ɪwá sɪ́ sɪ́ rɪ pi, párángi ʔjɛ be rɪ pi, aya málmálá rú rɪ pi, aya rɪ pi, írā imve imve ʔjɛ be rɪ pi,

¹³ ngá ɛ́jɪ be ngũ 'bá sũ tãngawúɟɪ tɪnɪ rɪ pi, ʔzini ɛ́jɪ be ngũ 'bá sũ ɪngírɪnɔ̄ tɪnɪ rɪ pi, ngá ɪ ní rɪ́ zãá ngũ 'bá sũ ʔgómvá tɪnɪ rɪ pi, mɪrɛ́ rɪ pi, ngá ʊrɔ̄kó ngũ 'bá ndrɪ́ndrɪ́ rɪ pi, vɪnyô rɪ pi, ʊdu rɪ pi, fúndru mɪnɪmɪni rɪ pi, ʔnyá rɪ pi, tɪ́ rɪ pi, kábɪlô rɪ pi, hũsánɪ rɪ pi, ʔrãbíyã ɪ ní rɪ́ useese rɪ pi, tɔ́gɛ́rɪ́ rɪ pi, 'bá ɪ ní ʊrɔ̄ú ɪ́jɪ ɛ́'dɪ́ gélésɪla rɪ pi, kôpivɛ́ ngá 'dɪ́'bée, 'bá ʔzi jeepi ní 'dãáyo.

¹⁴ 'Bá rɪ 'bá ngá ʊzɪ 'bá rɪ pi ní 'yozú 'bá Bãbêlónã vé rɪ pi ní kinɪ, "Ngá ɪmi ní rɪ́ ɛ́sɪ́ 'bãá drɪ́ ní gé 'dɪ́'bée ʔvɪ nóni ɪmi drɪ́gɛ́ sɪ́ gɪ, ʔ'bú ɪmivɛ́ rɪ pi, ʔzini ngá ʊnyɪ be rɪ pi ʔvɪ céré gɪ, ɪmi gôkɪ ɪsɪ́ ʔluɔ̄nani ku."

¹⁵ 'Bá rɪ 'bá ngá ʊzɪ 'bá kũrú Bãbêlónã vé rɪ agá ʔ'bú ɪsɪ́ 'bá ambamba rɪ pi, ʊrɪ́ sɪ́, kôpi fũ mɔ́ pá tu ku rárá rú, ʔ'diãtãsiyã ɪ fikɪ rɪ ɪzãngã rɪ agá ɪndɪ́ ku. Kôpi ɪmũ ʔãã ngo ɪzãngã ɪzãngã rú.

¹⁶ Kôpi ngo ʊ'dúkó be ʊrɔ̄ 'dãá, "Ízãngã! Ízãngã kũrú ʔmbúgú Bãbêlónã vé rɪ ní!

'Bá kũrú rɪ agá rɪ pi ʊsúkɪ ɪ bōngó ʊnyɪ be ní pi sɪ́, bōngó ndrɔ̄lɔ̄ndrɔ̄lɔ̄ rú ní pi sɪ́, bōngó ikaka ní pi sɪ́, kôpi ʊ'yikɪ máyãkã dábũ rú ógú 'bá ɪɪɪ ní pi ɪ bí gé, ʊ'yikɪ írã ógú 'bá ógúógú ní pi ɪ umbe gá, ʊ'yikɪ ngá ɟɪpi ɪɪɪ ní zɪ́ pãlɪ́ rɪ pi ɪ drɪ́gɛ́.

¹⁷ Mívɛ́ ʔ'bú kárãkárã 'dɪ́'bée ɪ ɪmũ iza sã ʔlu agá."

Ūgalaku kúlúmgbã ɛ́ drɪ́ ko 'bá rɪ pi ʔrɛvú céré, 'bá kúlúmgbã ʔjɪ́ 'bá rɪ pi be, ʔzini 'bá ɛ́ɔ̄ 'bá kúlúmgbã sɪ́ ngá ʊzɪ 'bá rɪ pi be céré, kôpi fũ kũrú Bãbêlónã vé rɪ agásɪ ʊrɪ́ sɪ́, kôpi mɔ́ pá tu rárá rú.

¹⁸ Kôpi kádô ɪmũ ʔcigã kũrú Bãbêlónã vé rɪ ní vezú rɪ ndreé, kôpi ʊtrɛ́ ʊ'dúkó be ʊrɔ̄ 'dãá, kôpi 'yo, "Kũrú ʔzi nyo kũrú ʔmbúgú 'dɪ́ri ndéepi ní anigé?"

¹⁹ Kôpi nyôôkú ʊmvú ɪ drɪ́gɛ́, kôpi ngo ɪzãngã ɪzãngã rú ʊ'dúkó be ʊrɔ̄ 'dãá, kôpi 'yo,

"Ízãngã! Ízãngã kũrú ʔmbúgú Bãbêlónã vé rɪ ní!

'Bá ɛ́ɔ̄ 'bée kúlúmgbã sɪ́ ʔjɪ́ tafu rɪ agásɪ rɪ pi ɪsúkɪ ʔ'bú 'a ní gé ambamba. Izakɪ kũrú rɪ sãɔ̄ ʔlu agá!"

²⁰ 'Bo ɪmi málayikã adri 'bá 'bũ gé 'dɪ́'bée, lɛ́ ɪmi adrikɪ ʔyikô sɪ́. ɪmi 'bá Múngú vé adri 'bá ule rɪ pi ʔɛ́sɪ́ vé 'bá ʔyúʔyú rɪ pi be, ʔzini nɛ́bɪ́ rɪ pi be, lɛ́ ɪmi adrikɪ ʔyikô sɪ́, ʔ'diãtãsiyã Múngú ɪrɪnɔ̄

'bá kũrú Bãbêlónã vé rɪ agá rɪ pi tã kôpi ní 'oó ɪmi ní ʊnɟɪ́ rɪ sɪ́.

²¹ Málayikã ʔzi ʔkpô be ní 'dú ɪrã ʔmbúgú, ɪri ní 'bezú ʔjɪ́ tafu rɪ agá 'dãá. ɪri ní 'yozú kinɪ,

"Mi kũrú ʔmbúgú Bãbêlónã vé rɪ, Múngú rɪ ɪmũ mí iza ʔkpô sɪ́ rá, gôkɪ mí ɪsɪ́ ndreé ɟɪ́ ku.

²² ʊ'dúkó kũdɪ́ vé ní, ʊ'dúkó 'bá ʔngó ngo 'bá ní pi vé ní, ʊ'dúkó jɛlɛ́gú vé ní, ʔzini ʊ'dúkó gũkɛ́ vé ní gôkɪ ʔjɪ́ mí agá ɟɪ́ ku.

'Bá ʔmɪ be ɛ́zɪ́ ngaápi mí agá ní gôkɪ ɪsɪ́ ɟɪ́ ku.

Írã ngá 'yɟú ní vé ʊ'dúkó gôkɪ ʔjɪ́ mí agá ɟɪ́ ku.

²³ Lãmbã vé ʔci gô ɟɪ́ mí agá ɟɪ́ ku. 'Bá ɪ je 'bá ʊ'di rú rɪ pi gôkɪ mɔ́ adri mí agá ɟɪ́ ku.

Mívɛ́ 'bá ʔndúru ngá je 'bá, ʔzini ngá ʊzɪ 'bá rɪ pi ʔrú kũkú vũ drɪ́gɛ́ nōgô.

Mívɛ́ ʔjōgú sɪ́, 'ɪ rɪ 'bá ʔngú rɪ pi agásɪ rɪ pi ɛ́ mɪ ʊ'bãá fɪ́ ʔnjɪkãnyã agá.

²⁴ Múngú ɪrɪnɔ̄ Bãbêlónã rɪ, ʔ'diãtãsiyã nɛ́bɪ́ rɪ pi, 'bá Múngú vé rɪ pi, ʔzini 'bá Múngú vé ɪ ní ʊ'dú vũ drɪ́gɛ́ nōgô rɪ pi, kôpivɛ́ ʔri dã kũrú 'dãri agá."

19

'Bá 'bũ gé 'dãlɛ́ rɪ pi ɪngúkɪ Múngú rɪ

¹ Tã 'dɪ́'bée ʔ vudrɪ́ gé, ʔ ʔ ʊ'dúkó ɪbí ikú 'bũ gélésɪla sũ 'bá bítrikã pi vé ní tɪnɪ. Kôpi rikɪ ʔtã ʊ'dúkó be ʊrɔ̄ 'dãá kinɪ, "Hãlélúyã!

Lɛ́ 'bã ɪngúkɪ Múngú rɪ, ʔkpô 'bá rɪ pi pazú rɪ, ɪri vúgá.

² Múngú vé tã ɪɪ́ rɪ, ɪri tã ʔdá ʔzini pɪrɪ. ɪrɪnɔ̄ ʔkú ʔwɔ̄ rú rɪ,

ʔ'diãtãsiyã ɪri ní 'bá vũ drɪ́gɛ́ rɪ pi ɛ́ drɪ́ izaá ivé ʔwɔ̄ sɪ́ rɪ sɪ́.

Múngú rɪ tã ɪɪ́ drɪ́ ní gé, ɪri ní ʔtã 'bã Múngú vé rɪ pi ʊ'dú rɪ sɪ́,"

³ Kôpi ní ʔ'ʔzú kinɪ, "Hãlélúyã!

ʔcigã ngaápi kũrú ʔmbúgú rɪ agásɪ rɪ, ɪri nga mɔ́zú ʊrɔ̄ 'dãá ʔdú ʔkó."

⁴ 'Bá ambugu pũkú ɪrɪ́ drɪ́ ní sɔ̄, ʔzini ngá idri be sɔ̄ rɪ pi ní kũmúci ʔtɪzú vúgá Múngú ʔrɪpi ivé lúpá málŭngã vé rɪ drɪ́gɛ́ rɪ ɪnjɪzú, kôpi rikɪ ʔ'ʔú kinɪ, "ʔmɪnã, Hãlélúyã!"

⁵ Kúru ʊ'dúkó ní ɪkúzú vúrã lúpá Múngú vé rɪ gé 'dãási kinɪ,

"ɪmi ɪrivɛ́ ʔtã 'bã ɛ́zɪ́ be mãdã, ʔzini ɛ́zɪ́ be ʔmbúgú ɪri ɪnjɪ́ 'bã rɪ pi,

lɛ́ ɪmi ɪngúkɪ ʔpi Múngú rɪ ɪngúngú!"

6 Kúru má ní gōzú ú'dú'kò ázi yizú ó'ú sū 'bá bítriká pi vé ni tñi, kùlé ní líi rí tñi, dōku ũvi ní gaá líi rí tñi, kōpi ríkí ó'ú kìní, "È ingúkí Múngú rí,

á'diātāsīyā 'bávé Úpí Múngú Ūkpō 'Dípa rí āngú rụ nī.

7 Lē 'bá únjíkí, āzini 'bá adriki āyikō sī, āzini 'bá ingúkí Múngú rí, á'diātāsīyā sá Kābīlō Mvā rí ní lēzú ũkú jezú rí ícá gí, ũkú òmúrúgò* rí útú 'i kú ũrē gí.

8 Sēkí ũkú òmúrúgò rí ní bōngó ule ũnyí be ni suú."

(Bōngó ule ũnyí be rí vé íffí, ĩri tā piri 'bá Yēsū rí è 'yí' 'bá gí rí pi ní 'oó rí.)

9 Kúru mālāyikā rí ní 'yozú kīnī, "Í sī tā 'dīri, āyikō rí adri 'bá í ní zīj ímú Kābīlō Mvā rí vé ũmú ũkú jezú rí á nyangará gá rí pi ní." Mālāyikā rí ní kpá gōzú 'yozú kīnī, "Tā 'dī' 'bée tā áda, Múngú átá ní."

10 Má ní kúru kūmūci ũtīzú vūgá mālāyikā rí ĩnjīzú, 'bo ĩri ní 'yozú má ní kīnī, "È ĩnjīkí ma ku! Mí ĩnjī 'yéná Múngú rí áyu! Ma átí' 'bá sū mí tñi, āzini 'bá céré Yēsū rí è 'yí' 'bá gí ĩrívé tā ũlū' 'bá rí pi tñi. Ūkpō ĩndrī Uleterē rí vé rí ású dō 'bá rí gí ká, ĩri íbī Yēsū vé tā ũlū ndō."

'Bá njuúpi hūsání imve sī rī

11 Á ndre 'bū rí zī 'í tị ku mgbó, hūsání imve tu pá kuú 'dālē. 'Bá njuúpi hūsání rí sī rí* rụ ní " 'Bá èsī 'bāapi tā drīgē áco ni," āzini " 'Bá riipi tā áda 'oópi ni." ĩri tā lị piri, āzini ĩri 'bá è'dí 'dīpi ni.

12 Mj ni ri dī sū áci tñi, usú kúlá kú 'í drīgē kárakará, sīkí rụ rụ' 'bá ni gé, 'bo 'bá ázi nị rụ rí vé íffí kuyé, 'yéná nị íngá nī.

13 Su bōngó akooko rụkū 'í ní suú ári agá ni, ĩrívé rụ Ú'dú'kò Múngú vé rí 'í.

14 Mālāyikā 'bū gé rí 'bá únjú' 'bá hūsání sī muzú è'dí gé 'dī' 'bée 'dekí ĩri á vúdri gé, kōpi úsúkí 'í bōngó ule imve imve ni pi sī.

15 Ílì áco cíupi cici ni íkpú 'bá njuúpi hūsání rí sī rí tị gé sī, úlí 'bá āngú rí pi drīgē rí pi u'deé vūgá, "Íri ímú kōpi è drī ó'ú túré aya rú ni sī." ĩri jíkó Múngú Ūkpō 'Dípa vé rí 'í da ũ'a vinyò vé rí pi utuzú ínyízú 'bú agá 'dāá.

16 Síkí rụ ĩrívé bōngó akooko rụkū rí á rụ' 'bá gá, āzini ũ'dú' ní gé 'dīni, " 'Bāgú adriúpi 'bāgú rí pi drīgē rí, Úpí adriúpi úpí rí pi drīgē rí."

17 Á ndre mālāyikā tu pá kuú útú drīgē, rí áyú ũ'dú'kò be urụ 'dāá áriṅá unga' 'bá urugégé ũlì agá rí pi ní kīnī, "Ími trakí

imi ímú ũmú āmbúgú Múngú ní 'bāá rí ā nyangará gá.

18 Ími nyakí 'bāgú rí pi, ũgalaku rí pi, āngaráwá rí pi, hūsání rí pi, 'bá únjú' 'bá hūsání sī rí pi, 'bá adri' 'bée túgērī rú ku, āzini túgērī rú rí pi, 'bá adri' 'bá èzị be mādānā, āzini èzị be ambugu rí pi."

19 Kúru má ní ĩbīgò drīdrī ífúupi yíi tafu rí agásí rí ndrezú, 'bāgú vū drīgē rí pi be, ívé āngaráwá rí pi be, kōpi trakí 'í, kōpi lēkí è'dí 'dī 'bá njuúpi hūsání imve sī rí be, āzini ĩrívé āngaráwá rí pi be.

20 Rukí ĩbīgò rí ívé nēbī ũnjó rú rí* be, ú'békí kōpi ĩrītró idri rú áci cíupi ku nyālū rí agá. Nēbī 'dīri ándurú tā áyázú àyāyā ní 'oópi ĩbīgò á vūrā gá rí, ũ'bā 'bá rí pi è mị sēzú 'í ní bīlēmī ĩbīgò vé rí ũ'bāzú kōpi á rụ' 'bá gá sī nī, āzini sē 'bá rí pi ríkí ĩbīgò vé ĩndrīlīkí 'í ní údé rí ĩnjī.

21 Ú'díkí ĩbīgò rí vé āngaráwá rí pi è ĩmbítá ũdrāá céré ílì áco ífúupi 'bá úrípí hūsání drīgē 'dāri tị gélēsí rí sī. Áriṅá rí pi árevú céré 'dekí ríi kōpívé ávú teé.

20

'Yíkí ádróko rí ílì élifū álu

1 Á ndre mālāyikā ázi álu ní rí ísí ímúzú 'bū gé 'dāásí vūgá nōó, rụ mǎfútá 'bú kụúpi ũdū ákó rí è tị zízú rí kú 'í drīgē, āzini rụ ímvé kú 'í drīgē.

2 ĩri ní ngá átra 'dīri ruzú úmbézu ímvé rí sī ílì élifū álu. Ngá átra 'dīri, ĩri ĩnī ótú ũkú 'dāri, ĩri ádróko 'í, dōku Sātáná 'í.

3 Mālāyikā rí ní ngá átra 'dīri 'dúzú 'bezu 'bú kụúpi ũdū ákó rí agá, 'bá rí ní 'bú rí è tị mbízú ngá ázi sī mgbé, ádróko á ũ'bā rí 'bá vū drīgē nōgò rí pi è mị ku cimgbá cazú ílì élifū álu rí vé ũdú gé. Tā 'dī' 'bée á vúdri gé, 'í kúru ĩri oyú ífú ámvé lókiṅá be mādā.

4 Kúru má ní lúpá urukò ndrezú, 'bá úr' 'bá lúpá rí pi drīgē rí pi, sēkí kōpi ní ũkpō tā lízú rí. Á ndre 'bá 'í ní kōpi è drī ũlì Yēsú vé tá ũlūngará á tā sī rí pi, āzini ú'dú'kò Múngú vé rí ā ũlūngará á tā sī rí pi, ĩbīgò rí ĩnjī' 'bá kuyé rí pi, āzini ĩrívé ĩndrīlīkí ĩnjī' 'bá kuyé rí pi, ĩrívé bīlēmī á'yí' 'bá ũ'bā 'bá 'í èndreṅtí gé kuyé, dōku 'í drī áyélé gá kuyé rí pi, kōpi íngákí gōó idri rú málūngá rụú Kúrísítò be ca ílì élifū álu.

5 'Dīri íngángará idri rú drīdrī rí. 'Bá rí pi è ĩmbítá íngákí gōó idri rú kuyé cimgbá ílì élifū álu vé ũdú gé.

6 Tākiri rí adri 'bá uleterē adri' 'bá íngángará drīdrī 'dāri agá ĩndi rí pi ní. Drāngará ímúpi vúlé 'dīi rí, ĩri drāngará ĩrī 'í ní vezú áni áci sī rí, kōpi gōkí fí 'a ní

* 19:7 19:7 Ūkú òmúrúgò: Ūkú òmúrúgò 'dīri vé íffí, ĩri 'bá Yēsū rí è 'yí' 'bá gí rí pi. † 19:11 19:11 'Bá njuúpi hūsání imve sī rí: 'Bá njuúpi hūsání imve sī rí Yēsú 'í. 19:15 19:15 Sāwúmá 2:9 ‡ 19:20 19:20 Nēbī ũnjó rú rí: Nēbī ũnjó rú 'dīri, 'í kpá ĩri zị ĩbīgò ífúupi nyòkú agalésíla ní. 'í lā I'dangará 13:11-15. 20:6 20:6 I'dangará 2:11; 20:14

gé ku. Kòpì ímù mālūngā rụ adrizú atala rú Múngú be, āzini Kúrísitò be, ca ílì élífù ālu.

Īrīnāki Sātānā ri

⁷ Ílì élífù ālu 'dīri kādō deę, i kúru Sātānā ri oyu ífù 'bụ kuųpì ụdị ákó rī agásì ámvé.

⁸ Īri kúru mụ 'bá rī pi ē mị ũ'bā mụzú āngū rī pi agásì vū drīgē sī céré, āngū ĩri ní mụų 'bá rī pi ē mị ũ'bāzú 'dī'bée ĩ zị Gógī, āzini Māgógī. Īri ímù kòpì tra mụ ẹ'dí 'dīngárá gá, kòpívé kālāfe ambamba ícókí lāá bā ku.

⁹ Á ndre kòpì 'deki mụų āngū āmbúgú rī agásì, mụkí 'bá Múngú vé rī pi ceé kūrú Múngú vé lēlē rī agá 'dāá. 'Bo áci ní íngázú 'bū gé 'dāásì, lūzú kòpì drīgē, kòpì zázú vezú mgbilimgbilí.

¹⁰ Ádróko kòpì ē mị ũ'bāapi 'dīri, 'dukí ĩri 'beé áci ciipi kú nyālū 'dīri agá, áci 'dīri ĩ ní ịbịgọ pi ú'bézú nēbị ũnjọ rī be 'a ní gé rī. Kòpì ịzāngā nya 'dālē ụtúná pi ịnịná be ụdị ákó.

Líkí tā 'bá ũdrā'ba gí rī pi drīgē

¹¹ Kúru má ní lúpá āmbúgú imvesírílí ni ndrezú, 'bá āzi úrí kuú drī ní gé. 'Bụ pi vū be ngakí ápá ẹnreṭi ni gé sī rá, kòpì gōkí índré kuyé.

¹² Á ndre 'bá ũdrā'ba gí ẹzị be āmbúgú, āzini ẹzị be mādānā rī pi tukí pá kuú lúpá Múngú vé rī ẹnreṭi gé. ĩ ní búkū rī pi ũjzú, ĩ ní kpá gōzú búkū ídri vé rī zjzú. Líkí tā 'bá ũdrā'ba gí rī pi drīgē tā kòpì ní 'oó rī vú sī sū ĩ ní sī búkū rī pi agá 'dāá rī tñi.

¹³ Ávū yị tafu agá rī pi ní ífūzú āmvé, ávū rī pi ífúkí vūrā 'bá ũdrā'ba gí rī pi vé índrí ní adrizú rī agásì ámvé, líkí 'bá ālu ālu vé tā, tā ĩri ní 'oó rī vú sī.

¹⁴ Drā, āzini vūrā 'bá ũdrā'ba gí rī pi vé índrí ní adrizú rī, ĩ ímù kòpì 'du ú'bé céré áci ciipi kú nyālū 'dīri agá. Áci ciipi kú nyālū 'dīri, ĩri drāngárá ịrī rī.

¹⁵ 'Bá ĩ ní rụ ní sī búkū ídri vé rī agá kuyé rī, 'bekí ĩri áci ciipi kú nyālū 'dīri agá gí.

21

'Bū ú'dí, āzini vū ú'dí rī

¹ Kúru má ní 'bū ú'dí ndrezú āzini vū ú'dí ndrezú. 'Bụ drīdrī rī pi vū drīdrī rī be, kòpì áfíkí 'dīisí rá. Yị tafu rī áfí kpá rá.

² Má ní kūrú uletere Yērūsálēmā ú'dí rī ndrezú, ĩri rī isị ímùzú 'bū gé Múngú vúgá 'dāásì vúgá nōó, sū ọmūrúgọ 'i úsúpi kọnjúkọnjú ícọpi ógọ vé ni gí rī tñi.

³ Á yị ú'dúkọ íbì íkú lúpá mālūngā vé rī gé 'dāásì kpōrō be kīnī, "'Í ndre drī ká, Múngú isị nóni ívé 'bá rī pi ásámvú gé gí,

Īri ímù adri kòpì be trų ālu, kòpì ímù adri 'bá ĩrívé ni, ĩri kpá adri Múngú kòpívé ni.

⁴ Īri ímù kòpívé mīndre úde kòpì mị gé sī rá, drāngárá rī gō adri 'dāāyo. Īzāngā nyangárá, āá ngongárá, āzini rụ'ba ásóngárá rī gō adri 'dāāyo, tā ụkú rī ā vúgú 'i deępi 'dī."

⁵ 'Bá úrípì lúpá mālūngā vé rī drīgē rī ní 'yozú kīnī, "Ma ngá ārēvú ụjá céré ícá ú'dí!" Kúru ĩri ní 'yozú má ní kīnī, "'Í sī tā 'dīri vūgá, ụ'dúkọ 'dīri, ĩri tā áda ĩ ícọ ẹsị 'bá drī ní gé rá."

⁶ Īri ní 'yozú má ní kīnī, "Tā rī nga 'i gí. Ma Ālífá 'i, āzini Ọmégá 'i, má 'dó tā rī pi ārēvú céré nī, ma kpá de nī. 'Bá yị úvá ní ndéé rī, ma ĩri ní yị ídri séepi rī sē mvú píriní.

⁷ 'Bá ádróko rī ndéepi rá rī, ĩri drīlē múké ísụ rá, ma adri Múngú ĩrívé ni, ĩri adri mvá mávé ni.

⁸ 'Bo 'bá adri'ba ịrī rú rī pi, 'bá Yēsū rī ẹ'yị'ba kuyé rī pi, 'bá yịkí be ũnjí rī pi, 'bá āngū ú'dí'ba rī pi, 'bá ọwú rú rī pi, 'bá ụjógú rú rī pi, 'bá ngá ĩ ní úde múngú rú rī ịnjí'ba rī pi, 'bá ũnjọ rú rī pi be céré, ĩ kòpì 'be áci ciipi kú nyālū rī agá. 'Dīri drāngárá vú ịrī rī."

⁹ Mālāyíká ẹzírī Múngú vé Ịgānā wōnyókí be agá rī rụ'bée ĩ drīgē rī pi vé ālu ní ímùzú má vúgá nōó, ĩri ní 'yozú kīnī, "Mí ímù, ma mí ní Kābīlō Mvā rī vé ọmūrúgọ 'i da rá."

¹⁰ Īri ní má 'duzú jizú Índrí Uletere rī vé ụkpō sī írā zōopi urugégé 'dāá ni drīgē, ĩri ní má ní kūrú uletere Yērūsálēmā ú'dí rī í'dazú, ĩri rī isị ímùzú 'bū gé Múngú vúgá 'dāásì vúgá nōó.

¹¹ Dị ọgú sū Múngú ní dī ọgú pọwụpọwụ rī tñi, ĩrívé dīngárá sū írā ũnyí be ọgúpi nyílınıyíl ĩ ní zị jásipá rī tñi, ĩri uletere ọgú sū mündürá tñi.

¹² Síkí gārā ní kání ābì rú ní sī kūrú urugégé 'dāá, ĩri kẹtí be mụdrí drī ní ịrī, ũ'bākí mālāyíkā ālu ālu kẹtí mụdrí drī ní ịrī 'dī'bée gé sī céré, síkí rụ súrú mụdrí drī ní ịrī Ísērélé vé 'dī'bée vé rī kú kẹtí 'dī'bée rụ'ba gá sī.

¹³ Kẹtí na ni pi ụtú ní ífūngárá gálésíla, na ni pi ụrúlésíla, na ni pi ándrélésíla, na ni pi ụtú ní 'dengárá gálésíla.

¹⁴ Kání ābì rú ĩ ní sị kūrú rī ā gārā gá sī kūrú rī, síkí írā mụdrí drī ní ịrī, ĩ ní rizú jó ā ndụ ā'bāzú ụkpó ni pi drīgē. Síkí Kābīlō Mvā rī vé 'bá áyúāyū mụdrí drī ní ịrī rī pi vé rụ ālu ālu írā 'dī'bée rụ'ba gá sī.

¹⁵ Mālāyíká átápi má be rī, ĩri aya dábū rú ngá ũ'bizú ni be 'i drīgē kūrú rī ũ'bizú ānī, kẹtí rī pi be, āzini kání ābì rú rī be.

¹⁶ Kūrú rī cúnghá be sụ, zōngárá ni pi píngárá ni be céré trótrō. Mālāyíká rī ní

kürü rī ũ'bǐzú aya dábū rú 'í dríge 'dīri sī, ũ'bǐ یری caá máyilí élifū álu müdürülū su (1,400). Zōngará ni pi pingará ni be, tungará ni urulé rú rī be kōpi zōkí céré trótrō.

¹⁷ Mälāyikā rī ní kpá aya dábū rú ngá ũ'bǐzú rī 'í dǔzú kání ābi rú rī ũ'bǐzú āni, kání ābi rú 'dīri vé tengará pá ágélé müdürülū یرې müdrj drj ni áziyá (216).

¹⁸ Kání ābi rú 'dīri ũ'bákí یری irā ógǔpi ógǔogǔ í ní zǐj jásǐpā rī sī. Sǐkí kürü rī dábū áda ógǔpi sǔ mündürā tǐnj rī sī.

¹⁹ Ũ'bákí irā müdrj drj ni یرې ógǔ'ba ógǔogǔ ni pi irā í ní kürü rī vé kání ābi rú rī ā ndú ā'bázú rī pi ā rǔ'ba gá sī. Álu rī í zǐ jásǐpā, یرې rī sǐpírā, na rī kälēsédóni, sǔ rī ēmērālídō,

²⁰ tǔwú rī ónikísí, áziyá rī kārīnēliyā, ézǐrj rī kírísólítē, ārō rī bērlō, úrōmí rī tǔpází, müdrj rī kírísǔpǔrásí, müdrj drj ni álu rī jásínití, müdrj drj ni یرې rī āmētásítí.

²¹ Kējetí müdrj drj ni یرې 'dǐ'bée, údéki ngá imve ógǔ'ba ógǔogǔ í ní zǐj pǎli ni pi sī. Pǎli álu rī údé kējetí álu. Létí āmbúgu kürü rī vé rī, údéki dábū áda ógǔpi mündürā rú ni sī.

²² Á ndre jó Múngú vé ní kürü rī agá 'dāá kuyé, ā 'diātāsīyā Ũpí Múngú Ũkpō 'Dǐpa rī Kābilō Mvā rī be, kōpi Jó Múngú vé rī.*

²³ Kürü rī agá 'dāá, lē ũtú ku, lē mbāá ku, ā 'diātāsīyā Múngú rī dǐ āngū ĩngbērē kürü rī agá 'dāá ní, āzini Kābilō Mvā rī dǐ āngū ĩngbērē uletere kürü rī agá 'dāá ní.

²⁴ 'Bá vū drǐge rī pi imú éçj kōpi ní dǐj āngū ĩngbērē kuu uletere rī sī, 'bāgu vū drǐge rī pi imú ívé ā'bú ĩj Múngú rī ĩnjǐzú, āzini Kābilō Mvā rī ĩnjǐzú.

²⁵ Sā céré, kürü rī vé kání ābi rú rī vé kējetí rī pi adri mǔgo, ũpǐki ku, ā 'diātāsīyā ĩnjǐgō adrii 'a ní gé 'dāá ku.

²⁶ 'Bá vū drǐge rī pi céré imú ívé ā'bú ĩj Múngú rī ĩnjǐzú Kābilō Mvā rī be kürü rī agá 'dāá.

²⁷ 'Bá rī'ba ũnjikānyā 'o'ba, tā drǐnjá séepi ni 'o'ba, āzini 'ba ũnjó rú rī pi, ícókí fi kürü rī agá 'dāá ālunāni ku, 'yēnā 'ba í ní kōpi á rǔ sǐi Kābilō Mvā rī vé búkū idri vé í ní 'ba tā 'o'ba pǐrj rī pi á rǔ sǐzú rī pi ícó fi ní.

22

Yǐ āmbúgu dǐpi dǐdǐ idri séepi rī

¹ Mälāyikā rī ní má ní yǐ āmbúgu dǐpi dǐdǐ idri séepi, adriipi uletere ógǔpi mündürā tǐnj rī 'í dazú, yǐ rī íbǐ ídǐ imúzú Múngú vé lúpá Kābilō Mvā rī be rī gé 'dāási,

² dǐ müzú kürü rī vé létí āmbúgu rī ā ágáná gá sī. Petj idri séepi rī du yǐ āmbúgu dǐpi dǐdǐ rī ā gārā gá sī ílébe ílébe. Ílí álu agá, یری 'a vú be müdrj drj ni یرې, mbāá álu agá, یری 'a vú sī álu. 'Bá āngū rī pi agásí rī pi rī 'bá drā be rī pi idri bǐ ní sī.

³ Múngú gō 'bá kürü rī agá rī pi trii ku. Múngú rī Kābilō Mvā rī be, kōpi úri ívé lúpá drǐge kürü rī agá 'dāá, kuru Múngú vé átí'ba rī pi 'de rī Múngú rī ĩnjǐ.

⁴ Átí'ba rī pi Múngú rī ndre í mí sǐ, í Múngú vé rǔ sǐ kōpi ēndretj gé.

⁵ ĩnjǐgō adrii ku, 'bá adri'bée kürü rī agá 'dále rī pi ícókí lāmbā lēe ku, dōku ũtú lēe ku, ā 'diātāsīyā Ũpí Múngú rī dǐ āngū ĩngbērē kōpi ní ní. Múngú rī mālūngā rǔ müzú kōpi be ũdǔ ākō.

⁶ Mälāyikā rī ní 'yozú má ní kǐnǐ, "Ũ'dúkó 'dǐ'bée tā áda, tā ní 'í 'du nga rá. Ũpí Múngú átá ótǔ nēbǐ rī pi ní, ĩpē ívé mālāyikā imú tā léepi 'í ngaapi mbēlēnā rī 'í daa ívé átí'ba rī pi ní."

Yēsū vé ĩgōngará

⁷ Yēsū ní 'yozú má ní kǐnǐ, "Í ndre drǐ ká, Ma ĩgō mbēlēnā rá! Tā imúpi 'í ngaapi drǐdrǐ 'dilé í ní tā ní ũlú búkū nōri agá rī, 'bá tā ní 'duppi ngaapi rá rī, یری tákiri ĩsǔ rá."

⁸ Ma Yūwánǐ 'i, á yǐ tā 'dǐ'bée ma 'i, āzini á ndre ma 'i. Má ká tā 'dǐ'bée yǐ, āzini ndree, má ní 'dezu kǔmúci ũtǐzú mälāyikā tā 'dǐ'bée 'í daapi má ní rī ĩnjǐzú.

⁹ 'Bo mälāyikā rī ní 'yozú má ní kǐnǐ, "Lē mí ĩnjǐ ma ku. Ma átí'ba mí tǐnj, mí édrǐpi nēbǐ rī pi tǐnj, āzini 'bá céré Múngú vé ũ'dúkó í ní sǐi búkū nōri agá rī è'yǐ'ba rī pi tǐnj, mí ĩnjǐ Múngú rī áyu."

¹⁰ یری ní gōzú 'yozú má ní kǐnǐ, "Lē mí úci tá imúpi 'í ngaapi drǐdrǐ 'dilé í ní ũlú, í ní sǐi búkū nōri agá 'dīri 'bá āzi ní ku, ā 'diātāsīyā sǎ tā 'dīri ní imúzú 'í ngazú rī ĩnyinjá.

¹¹ 'Bá bǐ ākō riipi ũnjikānyā 'oópi rī, ā 'o ĩngá müzú íyǐ, 'bá drǐ be ũnjǐ rī, ā 'o ĩngá ívé drǐ ũnjǐ rī müzú íyǐ, 'bá riipi tá pǐrj 'oópi rī, ā 'o tā pǐrj rī müzú drǐdrǐ, 'bá uletere rī ā adri müzú uletere."

¹² Yēsū kǐnǐ, "Ími ndrekí drǐ ká, ma ĩgō mbēlēnā, ma imú 'bá álu álu ũfē tā یری ní 'oó rī vú sǐ.

¹³ Ma Álífā 'i, āzini Ōmégā 'i, 'í d'óngará gá 'dāá, ma anigé, ũ'dú ũdǔ vé rī gé, ma kpá adri anigé, má 'í d'ó tá rī pi ārēvú céré ní, ma kpá de ní.

* 21:22 21:22 Kōpi Jó Múngú vé rī: Tā 'dīri vé ífifi, Múngú pi Yēsū be, kōpi rī adri kürü rī agá 'dāá. 'Bá rī pi ícó kōpi ĩnjǐ vūrā céré gá sī. 22:3 22:3 'í d'óngará 3:17 * 22:14 22:14 'Bá ívé bōngó ũjǐ'ba gǐ rǐ pi: 'Bá 'dǐ'bée rī ívé bōngó ũjǐ āri Yēsū vé rī sǐ, kōpivé bōngó rī adri ule imvesírǐlǐlǐ, Yēsū rī kōpi trū ívé ũnjikānyā agásí rá. 'Í lá 'í dangará 7:14.

14 “Bá ìvé bōngó ãco akoóko rī ũjī' bá gí rī pi* tākíri ìsù rá, kòpi ícò fi mụzú kẹ́tìlẹ́ rī gé sī kùrù rī agá 'dāá rá, kòpi ícò pẹ̀tì ídri sẹ́epi rī vé ũ'a nya rá.

15 'Bá ũnjlkányā 'o' bá má ní ā'yīí fí kùrù rī agá 'dāá ku rī pi, 'bá ọ̀wù rú rī pi, 'bá āngù ú' d'í' bá rī pi, 'bá újógù rú rī pi, 'bá rī' bá ngá í ní údé múngú rú rī ìnjī' bá rī pi, 'bá ũnjò ā tā lẹ́' bá ambamba rī pi.

16 “Ma Yẹ̀sù 'i, á pẹ́ mávé mālāyíkā rī mụ̀tì tā 'd'í' bée ùlù ìmi ní, ìmi 'bá kánísā vé ma ẹ̀'yí' bá gí rī pi. Ma Mvā ìfúúpi 'bāgú Dāwúđí vé úyú agá ní, ma rí d'í sù mārābā ũ' b'útìjā vé rī tìjì.”

17 Índrì Uleterè rī pi ọ̀múrúgò rī be, kòpi ní 'yozú Yẹ̀sù ní kìnì, “Mí ìmù.” 'Bá tā 'd'ìrì yìpì rá rī ā 'yo, “Yẹ̀sù, mí ìmù.” 'Bá yìjì úvā ní ndéé gí rī, ẹ́ ìmù, 'bá lẹ́epi yìjì 'd'ìrì

m̀vùúpi rá rī, ẹ́ ìmù yìjì ídri vé ì ní ríí sẹ́é kána 'd'ìrì ẹ̀'yì' m̀vùú.

18 Ma Yūwānī 'i, á lẹ́ 'yoó 'bá rī pi ní céré 'd'ini, 'bá tā ìmùpi 'i ngaápi d'í' d'í' d'í' ì ní ùlùú ì ní sīí búkù nōri agá rī yìpì rī, 'bā dō tā āzi tūngú nì 'a ní gé, Múngú rí ìrì ìrìjā wònyókì ì ní sīí búkù nōri agá rī pi sī.

19 'Bo 'bá rī 'd'ù dō tā ì ní sīí búkù nōri agá rī pi āmvé, Múngú rí 'bá 'd'ìrì gù āmvé, ícò fí kùrù adriipi uleterè ì ní tā ní ùlùú búkù nōri agá rī agá ku, āzini ícò kpá pẹ̀tì ídri sẹ́epi ì ní tā ní ùlùú búkù nōri agá rī vé ũ'a nyaá ku.

20 Yẹ̀sù tā 'd'í' bée átápi rī kìnì, “Ádarú, ma ìmù mbèlẹ̀jā.”

Ámīnā. Úpí Yẹ̀sù, mí ìmù.

21 Ìmi 'bá Múngú vé rī pi, Úpí Yẹ̀sù vé ẹ̀sì múké rī ā adri ìmi be. Ámīnā.